7
8-F
14

7
7 L
36

I. 6. 16
C. 4
S. B
O. J
N. 14

7 - 8 - F. 14

GERMANIAE EXEGESEOS VOLVMINA DVODECIM A FRANCISCO IRENICO ETTELINGIACENSI EXARATA

Eiuſdem oratio protreptica, in amorem Germaniæ, cum præſentis operis excuſatione, ad Illuſtriſs. principis Palatini Electoris Cancellarium Florentium de Pheningen, vtriuſq; cenſuræ Doctorem.

Vrbis Norinbergæ deſcriptio, Conrado Celte enarratore.

Ἡ βίβλος τῆς γερμανίας ἐξηγήσεως
τοῖς σπουδαίοις φάζειν.
Ὅστις γερμανῶν πολεμήϊα ἔργ' ἀμαχήτων
ἱέμενος τ' ἔτι νῦν, ἢ τὰ πάλ' ἦερ ἔχειν.
Τῶν τ' ἐπιχείρων πόλλ' ἄλλοι πόλλοις τὰ λέληθεν
ὧδε σὺ κυδιμένος βάλλε, δόλιχος ἔσῃ.
Πατρίδος εὔνοος τὸ κεκρυμμένον εὖχος ἀπ' ἄλλων
γνώσεις, εἰ μυθέων τῶν σοί ἐμῶν τι μέλει.

LEO PAPA X.

VNIVERSIS & ſingulis præſentes literas inſpecturis Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Quoniã dilectus filius Ioannes Koberger, ad communem doctorum & ſtudẽtium utilitatem maxima cura & ſolicitudine aſſiduam operam libris imprimendis impendit, magnoſq; in ea re labores & ſumptus facit. Vereturq; ne inſurgente inuidia, æmulatione excitata, aliq ſumptis operis ſui exemplis, p̃ſertim de nouo opere, uniuerſalis Germaniæ Deſcriptionis antehac nequaq̃ typis tradito, continente prope diẽ ab eodẽ Ioanne imprimendo, in eiuſdẽ maximum damnum imprimãt, de q̊ alterius inuento nouum lucrũ ſibi quærant. Id circo nobis fecit humiliter ſupplicari, ut eius bonę uoluntati opportune prouidere digneremur. Nos quoniam ea quæ ad literatorum commoditatem ſpectant libenter annuimus, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, ut ingenia ad plura melioraq; in dies inuenienda, opuſq; p̃fatum ſublata omni æmulatione diligentius prodeat impreſſum & emendatum. Confidentes de diligentia dicti Ioannis & in libris imprimendis ſtudio fide dignorũ teſtimonio facti ſumus certiores. Oĩb⁹ & ſingulis imp̃ſſoribus, & artẽ ipſam exercentibus ubilibet conſtitutis ſub excõicatioñ. Illis autẽ qui in Alma urbe noſtra, & terris nobis mediate uel immediate ſubiectis morant̃, ſub eodẽ & confiſcationis librorũ impreſſorũ pœnis, quas contrafacieñ. abſq; alia declaratiõe eo ipſo incurrere uoluimus, diſtrictius inhibemus. Ne ꝑ ſpaciũ quinq; annorũ a tp̃e perfectionis dicti operis librum ipſum per dictũ Ioannẽ ſeruata forma bullæ in concilio Lateraneñ. nuꝑ editæ imp̃ſſum, ad inſtantiã quarũcunq; ꝑſonarum, cuiuſcũq; dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, nobilitatis, p̃eminentiæ, uel cõditionis, ſub ſimilibus uel aliis characterũ formis pro eorũ uoluntate, q̊uis quæſito colore uel modo, imprimere, aut imprimi facere p̃ſumant. Voleñ. ut oẽs & ſinguli librorũ uenditores, penes q̊s dictũ opus ab aliis q̃ a p̃fato Ioanne impreſſum inuentum foret, ſimiles pœnas incurrant. Mandañ. nihilominus dilectis filiis nunc & pro tp̃e locorũ ordinariis in dictis locis exiſteñ. Quatenus per ſe uel alium, ſeu alios faciant auctoritate noſtra inhibitionem noſtram hiuiuſmodi inuiolabiliter obſeruari, & contradictores ꝑ cenſuras eccleſiaſticas, & alia opportuna iuris remedia appellatioñ. poſtpoſita compoſcendo. Inuocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. Non obſtañ. conſtitutioñ. & ordinatioñ. apoſtolicis cęteriſq; contrariis quibuſcũq;. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, ſub annulo piſcatoris, die xiiii. Ianuarii. M. D. XVIII. Pont. noſtri anno quinto.

Euangeliſta.

ILLVSTRISSIMIS PRINCIPIBVS, LVDOVICO SACRATISS. IMPERII ELECTORI ANTESIGNANO, AC FOEDERICO. RHENI PALATINIS,

Bauariæqꝫ ducibus amplis. Franciſcus Irenicus Ettelingiacenſis, Collegii diuæ Katherinæ Heidelberg. Moderator fœlicitatem optat.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PERQVIRENTI MIHI AC PENITVS INſpicienti, Principes Clariſſimi, fortunarum ueſtrarum pelagus, tum animi in utroqꝫ magnitudinem, tot ac tanta nobis ultro obuiauere, ut multum ac diu ipſe mecum contulerim, ac prorſus non conuenerim, a quo exordio amplitudinis ueſtræ agmen copioſiſſimum ſim auſpicaturus. Huc enim me uocat in uobis pulcherrima corporis habitudo, ſtata forma, debita membrorꝝ firmitas, conſentaneus uigor, uultuſqꝫ ueſtri compoſitio. Alio me ſibi poſtulat in ambobus animi æquitas ac præſentia, ueluti ſumma caſtitas, par clementia, nec minor grauitas, æqualis ſeueritas. Quas licet ambo, quantum ratio & ſatietas permittit, ut proprias habueritis, uideris tamen mihi LVDOVICE Princeps Seueriſſime, cæteris Germaniæ principibus multo ſeuerior, & hac uti grauitate, quã principatus moles humeris tuis impoſitꝰ abs te exigit. Oportet enim λαομίλοντα paſtorem populorum (ut principem Homerus diffinit) qui & regionum quarundam gubernacula diſponit, & rerum prouincialium adminiſtratiõi accommodatur, hilaritatem aliquando auſteritate condire, ut Agamemnonis oratio ad Iphigeniam filiam apud Euripidẽ ſonuit. Nec qcq̃ grauius in Alexandrum imperatorem Lampridius dicere potuit, niſi ꝙ nimia ciuilitate erga ſubditos abuteretur, ac ſeſe frequenter a rerum ciuilium occupationibus eximerat. Tua præcipua laus eſt, ꝙ toties ad tutandam patriam in conſilium rogatus, tot curis deſtinatus, aliquãdo ſaltem a uultus tui triſticia abeſſe potueris. Dum tamen ocia tua (licet nulla niſi occupatiſſima) dum ocioſiſſima ſunt, aliorum excedant negocia. At q hilaritati tuæ nil adimit ſeueritas: facilitati nil detrahit grauitas: ciuilitate non caret auſteritas: Externa nunc fortunæ tuæ commoda paulo altius repetamus, ac nobilitatis tuæ rationem habeamus, quæ ut in aliis perfecta, ita in te perfectiſſima, antiquiſſimaqꝫ ſeponitur. Nam ſi cum priſcorum æuo certare uolumus, nullꝰ eſt, qui tecum de ducatus tui antiquitate libere contendere potuerit, quo minus Palatinos nobiliſſimos, nobiliſſimoſqꝫ eſſe Palatinos euinceres. Adeo ſplendoris tui flamma, q̃ mulorum heroum congerie pariter inualuerat, huc uſqꝫ maxima opinione alebatur. Et ſi non tam multis q̃ꝫ potẽtibus Germaniæ principibus nobilitatis nomen abſtuleris: ſola tamen, ſed ſplendidiſſima Bauaria, germanicæ nobilitatis receptaculum unicum, amplitudini tuæ ianuã patefeciſſet. Nec opus eſſet ſoli (ut dicitur) lumen inferre. Videor .n. nobilitatis nucleũ dixiſſe, dum Bauariam tantum nominauerim, cætera quiſqꝫ tenet. Inde eſt, ꝙ Brunſuigenſium

duces, qui opinione maiorum, qua nitebantur, altius iuerunt omnibus. Nō tn̄
dubitauerunt amplitudinis eorum aculeum ſibi ip̄is e Bauaria accerſire, ex quo
uetus Ottonum proſapia defecerat, nobilitatiſq; cognomen honeſtiſſimum
ex Hērico Bauaro Palatino ferre. Qui poſtq̄ Fœderico imperatori obaudiue
rat, Bauariæ q̄; Saxoniæ ducatibus, quibus præditus erat, exutus eſt. Verum
ad q̄d attinet: nobilitatē, magnoſq; partus tuos ex ſola claritate naſcēdi eroga
re: cui tn̄ tantū lucis, tanta imago ſplendoris ineſt, ut hæc nunq̄ e ſuis finibus
exorbitauerit. Si aduerſarii tui ꝓcunctatione tenerentur, eo generis tui ſubli-
mitas perducta eſt, ut hi quod recuſarent dicere, negare non poſſent. Cæterū
ut recedamus ab hac nobilitate, quæ opiniōe parentū aut ſanguine ſolo propa
gatur. Virtutem in exemplum tuæ nobilitatis aſſumamus, q̄ potiſſima, mul-
toq; receptior cuiuſcunq; faſtigii ratio eſt. Illa enim plus in famā maiorum q̄-
ritur. Hæc uero propria dexteritate nixa, noſtro decori fortius inſiſtit. Nimiæ
autem ſedulitatis eſſet, electorii muneris ſublimitatem e ſola uirtute profectā,
ad exigendas nobilitatis tuæ cauſas detorquere, quæ ex ſe ipſa ita per ſe ualet
ac meretur, ut nullius introducta ſententia facile amoliatur, nec refutatur, uelu
ti nobilitatis radix & caput, quo ſublato, tota germanicæ nobilitatis auctori
tas ſummoueretur. Id intendit ſublimitatis tuæ calculum, in quo genuinam Ba
uariæ εὐγένειαν longo iactu poſt te reliquiſti, plurimoſq; Germaniæ principes
infra te uideris. Q; nō in ſenatum ſacratiſſimi imperii ueluti alii heroes accit9
es, uerum inſtar illius, cui primæ partes, primuſq; honor, inter germanos ho-
norifice eſt delatus. Nec gloriæ tuæ interhabeatur, tot imperatores e tua ſola
proſapia caput eorum protuliſſe. Tot præterea reges, ut quotqcunq; conditi
onis quiſq; fuerit, eo nobilior cēſeri uoluerit, quo tibi proximior. Nobilitatis
tuæ occaſionem affectanter multi ſuo generi induxerunt, quam nullo gradu
attigerunt. Eſt igitur, ut tāto plus ſtirpis tuæ amplitudo admiretur, quo magis
intelligatur, quamuis nec nunc ſatis. Germani enim ueteres propriæ laudis
ambitione ſoluti, nulla ſui ipſorum arrogantia tenebantur. Et huic uni uacaue-
runt, ut uirtuti, non famæ ſeruientes, uirtutem exigerent, pro hac, non pro glo
ria certantes, eorum titulos plus in uirtutem q̄; in opinionem hominum ſepo-
nerent. Compoſuerunt itaq; ſeſe ad uirtutem germanorum antiqui, non ut p̄-
dicarentur, quia uirtutem ſequebantur, uerum potius ut eam, quā ſequerent̄,
prædicarent, dum ipſi prædicari meruiſſent. Hæc Princeps facile Clariſſime,
poſtquam nos admonuere, in noui luctus memoriam affectus noſtros redu-
xerunt. Non enim detinueram me, ubi de uirtute orationem habui, quo min9
parentem tuum indulgentiſſimum, dum oculis non licet, animo ſaltem in hiſce
literis requirerem, ac animum meum (non dubito quin & tuum) recenti uul
nere ex illius obitu ſuſcepto impatienter exulcerē. Obuerſatur ille pater tuus
nimis & frequenter oculis noſtris, quotieſcunq; uirtutem intueor. Ita ſumma
mea in eum uoluntas coaluit, ut penes me ille uiuat, & dū mortuus eſt, ita mor
tuus ſit, ꝙ certiorem uiuentis imaginem in pectoribus noſtris (q̄; dum

uixerat) repoſuerit, ſi ſaltem eum uixiſſe dicimus,cuius uita præſens, ob uir/
tutem ſpeſt,& cuius mors potius uitæ q̃ mortis appellationẽ ſumit. Et quãuis
fuerit hic PHILIPPVS parens tuus in omni uirtutũ genere conſumatus. Id
tñ præconii ſempiterni laudibus eius perpetuitas addidit,in q̃ & uera uirtutis
opera illius deprehẽdimus,quod incredibili humanitate eruditis deſeruierat.
Quos & terrarum undiq; ad confirmandos, erudiendoſq; filiorum ſuorum
animos acciuerat,ut filii ſui ad claritatem eius niterentur,ac digni Palatino pa
tre legitimis literis inſtituti euaderent. Vidit parens tuus id in bonam conſue/
tudinem a priſcis fuiſſe receptum,ut liberi liberiſſimorum uirorum liberiori/
bus præceptis ſubmitterentur. Cuius conatui id ſeruire poteſt,ad quod ſe cõ/
ponebat. Adrianus imperator altiſſimi ingenii uir,qui uniuerſam Græciã mul
to ſtudio perquiſiuit,donec ei Herodes Ariſtidis diſcipulus præceptor conti
gerat. Nihilo ſecius Ptolemæus rex,Philomater dictus,filiis ſuis Ariſtarchum
Ariſtophanis Pergamenſis grammatici auditorem præfecit. Eandem ſedulita
tẽ in liberos Antonini cæſaris miris laudibus Suidas exclamat,qui plus in opi
nionibus eruditorum q̃ imperatorum ſtare maluit. Potuit hæc res in foro lite
rario nonnihil,præcipuum enim ac peculiare argumentum id erat,ueterũ im
peratorum eruditionis. Eo enim aſſenſu in ſublimia diſciplinarũ domicilia pri
ſci imperatores proficiſcebantur,ut paucos habuerint inter priuatos q̃ nobi
les,qui tam fœliciter,tam uaria ſtudiorum genera adierint. Quid rogo Adria
no in ſeptem uoluminibus τῆς μεταμορφώσεως antiquius uidit uetuſtas? Quid Iu
liani imperatoris operibus terſius longa ætas tulit? Nil Antonini uolumĩe de
ſe ipſo ĩſcripto fœlicius, nil huius aui Antonini (ſi Cecilio credimus) carmini/
bus græcis elegantius ab humano ingenio defluxit. Et quod ualde illis hone/
ſtiſſimum eſt,adeo & tam abſolute græce ſcripſerunt,ut pelaſgis inuiderim,
Romanorum imperatores candidiſſimos,tam excelſo effuſo ac rotundo ſtylo
ab eorum literis ad græcas deſcendiſſe. Nil potuit cumulatius de Ptolemæo
Philadelpho aſſeri teſtimonio Athenæi græci cordatiſſimi,a quo ἀνὴρ οὐ μόνον
ἐν τῆς φιλοσοφίας θεωρίᾳ πεπραγμένος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ἄλλον βίον ἐξητασμένος dicit.
Athenagoras philoſophus legationẽ pro chriſtiãis (q̃ functus eſt) Cõmodo
ac Antonino Pio imperatoribus deſtinatam exordiebatur cum præfatione
nominis imperatorii fulgoris,inde facto eorũ eruditionis ſermone,quod plus
eſt,inquit,philoſophis q̃ imperatoribus. Taceo Alexandrum,Claudium,Ga
lienum,alioqui inter bonos imperatores haud numerãdos,qui tamen magnã
curarum partem in literis exegerunt. Nec nobis ſine memoria nunc Zeno/
bia regina Longini philoſophi auditrix abeat,quæ Ephinnaſſe tulit appella/
tionem, ob effuſam ac candidam literarum peritiam,ueluti Nicomachus græ
cus collegit,qui Zenobiæ opera ſacroſancta græca reddidit. Tædioſum eſſet
& onus ſcribendi maximum,imperatorum nomina ſaltem excurrere,qui ope
ram impenſam literis accommodauere,multumq; uenerationis literatis tribu
erunt. Ne autem illorum memoria nobis non hærentibus,ſed breuiter per
hæc euntibus,obſtet,a Romanis ad Barbarorum principes tranſeamus. In hac

æthiopum reges fuere ſententia, ut nullum in ducem niſi e ſacerdotum nu-
mero profectum cõſecrarent. Nec diſſimili exemplo parens tuus, firmiori ſen
tentia inſtructus, ut ſui filii ocia eorum in literis fœliciter tranſmitterent, Ioan
nem Capnionem uirum ſui ſimilem, publicoq́ honore nominandum, propri
um ac præcipuum illis præceptorem, donec maturarent, delegit. Vt hi illius
ſtudio ac diligentia adiuti, ſolidam acuirilem ingenii uim conſequerẽtur. Nec
paterna uota de te ac fratribus tuis cõcœpta, incaſſa ceciderũt. Aliquos enim
maximis ſacerdotiis prȩditos in eorum præſules Spira, Ratiſpona, Friſingum
ingenti plauſu partim elegerunt, partim expectauerũt. Nec te FOEDERICE
Princeps Magnificentiſſime, liberalitate ac benignitate quiſq̃ ſuperauit. Et ſi
tibi bellicȩ uirtutis ſplendorem, literarumq́ peritiam, quam cum militari ſacra
mento poſſides coniũctiſſimam, adiecerimus: Nõ eſt, quod amplius a bono
principe expectemus. Niſi quod in te LVDOVICE hactenus requirebat
totus gymnaſii tui populus, qui primus poſtq̃ per tot ſecula bonarum literarũ
uſus aruerat, ac cultiora ſtudia reſidebant, politioris diſciplinæ officinas auſpi-
catiſſimo initio exarare, utiliſſimumq́ munus publica lectura profeq uoluiſti
Quo beneficio nihil honeſtius ciuibus, nihil utilius nobis prȩſtitiſſe potuiſſes.
Finxiſti tibi quod tuum erit ſempiternum, cuius inſtituti memoriam nulla ȩtas
operibit. Intendit itaq́ laudes tuas res antea tam inuiſa q̃ falſa a tuis maiorib9,
dum illa benedicendi profeſſio, ductu tuo, tuo aſſenſu, ſit introducta, quam a
priuato etiam inſtitui pulchrum fuiſſet, a principe pulchrius, a te pulcherrimũ
neſcio an magis neceſſarium: Vidiſti (quid enim non uides) id conſtruendo
muſeorum genus priſcis imperatoribus fuiſſe ratum, ut illis manum porrexe-
rint, qui multo ſtudio ac labore in legitimis diſciplinis ætatem conſumpſerũt.
Formaſti tibi argumentum a regibus ægyptiacis, qui literarum ſacraria diuer
ſis dicendi generibus accommodata conſtituerunt, referente Strabone libro
decimo ſeptimo, in quibus & ipſi reges Ptolemæi honeſtiſſima literarum cõ-
tentione cum philoſophis grauiter & magnifice decertabãt. Adrianus ille im-
perator literatiſſimus, eiuſdem farinæ muſea audiendorum poetarum gratia
quotidie libere ſubibat, quemadmodum in uita Palemonis collegit Philoſtra
tus. Plura de Muſeo attulerunt Cecilius in epiſtola ad Minutium Fundanũ,
& Phliaſius græcus in libro περὶ τῆς σιλλογραφίας. i. de ſalibus inſcripto, qui in-
ter cȩteras facecias ludit ueterem philoſophorum gregem, quos in iſtiuſmodi
muſeis ueluti aues in reticulis inæſcatos tradidit. Illos & Athenæus grauiſſim9
& in ſuo ſcribendi genere diligentiſſimus auctor, in primo δειπνοσοφιστῶν ξαπ
ζορήτορες nuncupauit, ut eos quorũ in muſeis animus, quorum uox tãtum in pa
tinis eſſet. Cæterum de priſcis philoſophis, non recentioribus, loquor, quos
βιβλιακοὺς καὶ ἀπέριτα λιράοντες Chamæleon & Timon grȩci. i. librarios & in in
finitum litigantes dixerunt, qui plærunq́ contempto benedicendi labore (ut
eximius orator ait) ad formandos animos ſtatuendaſq́ uitæ leges regreſſi, ui
tia eorum cæteros latuerunt, omniaq́ ſibi ueluti propria aſſeruerunt. Erigebã
tur præterea Muſea ad ſuſtentãdos Sophiſtas, maxime Homero Heſiodoq́
ſimiles

ſimiles,quos ſophiſtarum appellatiõe pleno ore ac effuſo Cratinus in Archi
locho,Iſocrates,Philoſtratus q̃ Laertius appellauere.Ad huius Muſei æmu
lationem Romæ olim Atheneum a Claudio principe formatum eſt,& in duo
tabernacula diſcretum,in quorum uno Cyrenicon,in altero Carchedoniacõ
ſtatis diebus recitabantur,ut placet Tranquillo.Iulius Capitolinus in Gordia
no multa de Atheneo diſſeruit,quod Lampridii litera ethenium perpere nun
cupat.Conſtat & Athenæum uocatam urbem quandam,plus ad excolẽda in
genia q̃ ad fortitudinem perpetuitatemq; a Demetrio Antigoni filio cõſtru
ctam,ueluti Pauſanias adducit.Cæterum neſcio quorſum nos Muſeorum me
moria trãſuexerit,tibi in præcipuũ decus uertitur,q̃d in ſtruendis Athenæis
Heidelbergenſibus meis,immo tuis,Claudium Romanum,Ptolemæoſq; egy
ptiacos effinxeris,poſtq̃ eorũ ingenia tam ſalſa intellexeras,ut q̃d alii diſcere
cuperent,hi polliceri poſſent.Nec alienis inſtitutis egeras,ad initianda ea,quę
multa prudentia nobis diſpoſuiſti.Nec opus erat ut aliorũ conſiliis aut exter
norum ſiue priſcorum exempla te iuuarent.Dum tibi pręſentes dii tam ſanctũ
tam rectum,tam compoſitum ſenatum,ueluti ad patriæ noſtræ uſum natũ cõ
ceſſerint,qui tibi ſponte prono ac currenti ad aperienda probæ & caſtæ eru
ditioni limina,calcaria adegiſſet.In primis intimus & florentiſſimus conſiliari
us tuus FLORENTIVS de Pheningen,qui in altum adeo in utriuſq; iuris
cenſura tranſiuit,ut ueri phœnicis appellationẽ meruerit.Cuiꝰ induſtria oĩbꝰ
titulis,omnibus honoribus par eſt,nec tantum in foro,aut in actionibus diſer
ta,uerum ad omnes eloquentiæ numeros abſoluta & parata meretur. Si tibi
LVDOVICE Princeps Fœliciſs. δέκα συμφράδμονες.i.decem cõſultatores,
huic Neſtori ſimiles exuperarent: plena fœlicitate præſtare tibi poſſes,quod
apud Homerum Agamemnõ τάχ' ἠμύσειε πόλις.i.ut breui Troiam interceptu
rus ſis.Altius Darii regis ſentẽtia tendit,qui magis Zopyri ſalutem,q̃ decem
Troias,decem Babylonias maluerat.Aeſtimauit duas ingentes fœlicitatis eius
partes Sylla, quibus maxime gloriabatur τὴν Πίου Μετέλλου φιλίαν,.Amicitiã
uidelicet Pii Metelli,& q̃ Athenas non dirruiſſet.Poſſunt id bonæ literæ de
zopyro tuo Florentio fateri,ac primo,tantum amicum in earum fœlicitatẽ uer
tere,non ſolum earum non dirutorem,aut (ſi etiam pateris) conſeruatorem,
uerum auctorem inceptoremq; florentiſſimum.Par gloriæ portio animæ no
ſtræ parti BERNARDO VVRMSZERO de Schafftalsheim aſſeritur
quem ita finxit natura,ut dum nihil ad huius uiri abſolutionem plus profuturꝫ
uiderat,non minus rarium illum reliquit,q̃ ſit ipſa natura.In eo enim debita no
bilitas omnibus numeris fulget,perfectus præterea animus,roburq; corporis
omni lineæ,omnibus horis accommodatum. σύξγε πλεισμοσύνητε καὶ ἄλμασι
ἠδ' πόλεσιν.Prolocutus ſum longiori q̃ decuit epiſtola,uerum adductiorẽ p̃ſſi
oremq; ſaltem nomen tuum nobis refutabat. Sæpe etiam honeſtam quæſiui
occaſionem Sereniſſime Princeps,qua uolũtatem noſtram aduerſus celſitudi
nem tuam literis aliquanto lõgius progreſſis exhiberem.Nec id quidem niſi
prolixiori epiſtolio nobis licuit unq̃.Dũ etiam iuuenis adhuc in pueritiæ gra

du tenebar, nõnullum laborem ſtudiis meis obire tui gratia deſtinabam. Nũc uero id mihi uſu uenit, poſtq̃ grandiorem paulo ætatẽ ingreſſus, puerilibuſq; crepudiis exutus ſum. Vnde & id quod olim uotis deſtinaui, nũc lege & pertinaciter mihi denunciaui, indixiq;. Volui præterea ſublata omni cunctatione, promptus debitum pietatis opus tibi exoluere, quæ res mediocritati noſtræ uerecũdiam in primo huius prouinciæ ingreſſu excuſſit, quam continuo noſter in te animus ſuſtulit, & ad has ſcribendi rationes nos compulit. Verum ita cõpulit, ut ego uolenti animo, tibi forſitan nolenti, id (quidquid eſt) aſtruxerim quo te compellerem, hoc eſt, nugis noſtris te onerarem. Si nugæ dici merentur quidquid in officium ſummo principi fauorabilius exhibetur. Sed quid dixi fauorabilius? Nempe niſi mihi peculiaris quædam ratio uerecundiæ ſilentium impoſuiſſet, plane detecta fronte effuſioribus laudibus (quas concepi) te uel exagitaſſem, niſi te plus amaſſem. Alioqui parum aut nulla ratio quorundam rerum interpretum malignorum nos exterruiſſet, qui ſedulitatem noſtrã ſiniſtre (ne dicam inique) præuaricaſſent. Si ſolus eo expoſitũ munus, quo te aggreſſus ſum arripueris animo, tunc enim temeritatem noſtram in dando ac ciuilitatẽ tuã accipiendo excuſaueris. Obuio igitur apertioriq; uultu hæc noſtra (quibus tecũ agimus) munera excipe. Non Abancii illius δῶρα ξένια ut Plutarchi ad Traianũ, Homeriq; uerbis utar, i. hoſpitalia dona, nec ἐπικύλια aut heſperia mala occupaturus, quorum copia tibi exuperat, ſordidamq; potius mercaturęq; negocium fœda mercede proſtitutũ, q̃ animi beneuolentiam gratiamq; ſpectant. Verum omnes ingenii noſtri facultates, primaſq; quas ſtudiis noſtris nouus ueniens in prelia miles initiabam fruges, iuuentutiſq; demũ noſtræ exordia, neſcio quæ? ſed plane arduiſſima, in quibus & unicam adoleſcentiæ noſtræ ſpem poſueram, celſitudini tuæ nunc imbui. Veluti uoluntatis noſtræ ad te pignus, & tale, quod non indecori nec pœnitentiæ utriſq; affuturum eſt, quo ſimiliter certatim omnem tuam fraternitatem mihi obligaturus ſim. Bono igitur ſtomacho delegatum tibi opus aſſume, officio leuem non auerſatus honorem, nobis te per exigua illa dona, ſed a recto animo defluentia adoriẽtibus ſaltem bene preceris, benignumq; aſpectum indulgenter noſtro conatui accommodes rogo. Quod unum ſi abs te obtinere poſſum? eſt, unde plurimum gaudeam, unde non uulgarem uoluptatem paſcam, unde demum plenam non ſecus ſtudiis meis gratiam retuliſſe q̃ recepiſſe uidear. Tunc enim ſi exili illo obſequio noſtro deuinceris, non minus certum q̃ certiſſimum capiã argumentum, quanti hæc noſtra monumenta ab aliis cenſeantur, quantique aliis futura ſint, dum tibi tanti fuerint. Nec minus ab te hoc pacto donatus, q̃ donaſſe uidebor, dum partim uoluntas tua, partim hæc noſtra dona, quæ in tãto principe aliquid potuerunt, a tuo nomine ſubſcripto, tantum lucis ac gratiæ emerẽtur, ut placuiſſe uidebũtur. Nam omnes ferme qui hactenus principes literariis muneribus adierunt ſcriptores, heroum nomina ad librorum eorum capita traduxerunt, ad afferendam non ſuis modo operibus gratiã, ſed & perpetuitatem, ut grauiſſimorum uirorum memoriæ ſubſidio, plus monumenta

eorum

eorum eminerent,eoq́ʒ ſecius cõditione rerum mortalium in cordibus prudẽ
tium deſeruerent,euaneſcerentq́ʒ.Sed alia mihi tecum donandi ratio habẽda
eſt.Non delegata,aut quę tantum a tuo nomĩe claritatem ſibi petat,uerum ne
ceſſaria,& ex tot meritorum cumulis ad hæc tibi præſtãda auocata.Vt enim
grata & plena,ſic maxima illa tua fuere beneficia,quibus impulſu humanitatis,
tua liberalitas me nuper admonuerat,poſtq̃ in collegiatorum tuorum nume-
rum pariter me receperas.Præſtiteras nobis tunc q̃ maximum potuiſti,præſti
tur⁹ maiora dum poteris.Poteris autem,poſtq̃ nos te poſſe meremur,licet nil
unquam potuerimus minus.Nec tu maius,q̃ ſi huic quod nos modo potuim⁹,
libero ac ſolido gremio deſeruieris.Tunc enim & ſi minus potuimus,& ſi nec
tibi illa attulerint magnam uoluptatem, non dico utilitatem,ſatis tamen no-
bis ſit, ꝙ pro uirili parte tibi oſtenderimus bonam uoluntatem,& ab onere ti
bi oppignorato conſcientiam noſtram leuauerimus. Olim tamen,aut q̃ʒ pri-
mum ingenio noſtro facultas contigerit,nunquam ingratitudinis reus,officiũ
tuum refrigeſcere aut labari in animo noſtro patiar,quo min⁹,dum perfectio
res ac magis formatos ingenii fructus ædidero,ſerenitati tuæ ueluti plantatri
ci meſſis futuræ partem ſementum ac fœnora ſim exhibiturus, compoſitio
racq́ʒ cum nominis tui ſubſcriptione prohemiaturus. Interim tænera quadam
donorum cute te operuiſſe nobis ſufficiat.Vale longe illuminatiſſime princi
pum,& exiſtimationem,& talem quã de ſe literis illis illiteratis modo fieri uo
luit,de Franciſco tuo ſemper obtine.Vale iterum,ex diuę Katherinæ collegio
Haidelbergæ.Salutis anno M.D.XVIII.

De ſplendore Germaniæ in duobus luminibus,diuo Maximilia
no ſemper Auguſto,& Reuerendiſſ. patre Matthia Lang
Cardinali Gurcenſi,carmen Franciſci Irenici
Ettelingiacenſis.

Si modo mortalem ueteres poſuere tonantem:
  Fulmina mortali ſunt tua ducta manu,
Sceptiger imperii toto dominator in orbe
  Qua mare,qua uenti Maxmiliane fremunt.
Ordine Matthia ſacro præſtantior omni,
  Proximus a magno præſule præſul ades.
Regibus ille,ſacris patribus hic præſtat,& uno
  Hic minor eſt ſummo præſule,& ille deo.
Pars bona germanæ terræ,hæc germanica geſta
  Sumite,quod ueſtrum eſt noſcite,ueſtra canam.

BILIBALDVS PIRCKHEIMER Franciſco Irenico S. D.

SAlue Irenice. Q̃ Germaniã tuam & quidem auctã in lucem prodire ſcribis, laudo. Quis enim non laudaret? cũ priſcorum germanorum facta illa præclara, & quæ huc uſq; tanquam ſub obliuionis quadam caligine obruta delituere, celebrari uideret. Quamuis enim Germania tot tanq; fortiſſimas procreauerit gentes, ac paſſim per terrarum orbem tanq̃ colonias emiſerit, quæ non ſolum gloria militari ac rerum magnitudine reliquas ſuperauerit nationes, ſed et Romam ipſam quamuis rerum dominam ſubiugauerint ac ceperint, Romanum deniq; imperium uirtute ac uiribus ſibi uendicauerint. Vt obiter alia magnifica prętercam geſta. Neminem tamen huc uſq; ſortita eſt, q eam (ut par erat) dignis extuliſſet præconiis. Et quod non ſine ſtomacho uel riſu potius recenſendum eſt, nõ defuere temporibus noſtris ſcriptores, & germani quidem, qui etiam a Nili ortu ſuam deriuauere hiſtoriam. Verum cũ ad Germanorum res geſtas & noſtra peruentum eſſet tempora, uel diſſimulanter præterierere, uel quę maxime enarrare oportebat, penitus intacta reliquere, quamuis non ſine fœlicis & ſterilis ingenii nota. Quid enim facerẽt? cum unde ſuffurari poſſẽt, minime haberent. Proinde & ſi tua reprehenſione non carebunt (nam ille te mendacii, alter erroris arguet, ille rerum ſeriem aliam cupiet, hic ſtyli humilitatem contemnet) nemo tamen bonus laborem tãtum ob patriæ amorem ſuſceptum non laudabit. Nec tu alicui impedimento eris, quo minus meliora, ueriora & elegantiora depromere poſſit, ſed potius alios inſtigabis, ut & ſimilia uel & maiora aggredi audeant. Interim tibi ſat erit, ea præſtitiſſe, quæ multi uoluere pauci potuere.

Vale.

CAPITA PRIMI VOLVMINIS
Exegeſeos Germaniæ.

Primum. De rerum ac omnium gentium ſcriptoribus.
ii. De ſcriptoribus germanicis,& quanti quiſq; in germanicis ualuerit.
iii. Cur ueteres nihil de germania reliquerint.
iiii. Scriptorum ignorantiam in germanicis cauſã eorum negligentiæ fuiſſe, & paucos priſcorum in germaniis extitiſſe.
v. De ſcriptoribus ocularibus,& an illis in geographia credendum ſit.
vi. Græcorum ignorantiam in locis externis,ueluti & in germanicis.
vii. Quibus ſcriptoribus in rebus germanicis credendum ſit,& aliquando nec ocularibus nec priuatorum hominum teſtimonio utendum eſſe.
viii. Qui ſcriptorum germanicas res uerius adierint, & auctoritatem aliquando uiſu præſtantiorem.
ix. Excuſatio eſt præſentis operis,& minuta ac inutilia non cadere ſub officium ſcriptoris.
x. Mutationem locorum ac temporis germaniæ ignorantiæ cauſam extitiſſe.
xi. Quomodo germania ſub gallia comprehendebaẽ.
xii. Germaniam Celtarum olim appellationi ſubiectam fuiſſe.
xiii. Germaniam ſub Scytharum aut Sarmatarum nominibus delituiſſe.
xiiii. Germaniam diffinit ac deſcribit.
xv. De diuiſione Germaniæ
xvi. Quando diuiſa germania,& quando tranſrhenani germanis addicti fuerint.
xvii. Qui Celtæ dicantur,& enodatio quorundam uerſiculorum diui Nazianzeni,Claudiani,& græcorum, ꝙ Celtæ Rheno pueros explorent.
xviii. De ſitu Belgicarum,& quando Belgæ ac Celtæ in germanos euaſerint.
xix. Quando Belgicæ ciuitates in germanicũ nomen abiuerint,& quomodo imperio fuerint aſcriptæ.
xx. An Norici germanis deſtinentur.
xxi. Porcum ſemel Bauariam deuáſtaſſe,a quo prouerbium emanauerit, ex Suida græco authore.
xxii. Plura in Illyrio germanorum iuri reſeruari.
xxiii. An Vindelici germanis annumerentur.
xxiiii. An Rhætia in nomen germanicum abiuerit,& qui rhæti.
xxv. An Iſtria germaniæ colonia dicatur,contra Catonem.
xxvi. Occaſionem dat inueniendorum multorum locorum germanicorum, quæ aliis nunc aſcribuntur.
xxvii. ꝙ Gotthi ac Getæ ſint germani.
xxviii. Gotthos & Getas unã gentẽ exiſtere.
xxix. An Dacos alios eſſe a getis ac gotthis dicere cõueniat: Declaraẽ loc9 Str.
xxx. De origine Dacorum,& ꝙ hi alii a Danis eſtimentur,cõtra Strabonem, Sabellicũ,Blondum,& cæteros.

xxxi.Gotthos eſſe germanos.
xxxii.De gentibus a gotthis deſcendentibus,& an in germanos abiuerint
xxxiii.An Vandali,Heruli,Turcilingi,Gepidæ,Longobardi, germanis aſcribantur, an ſecus?
xxxiiii.q̃ Bulgari,Nortmanni,Vngari,Auares,Suedi,ac cæteri a Danis origi ginem habentes,germanis intercenſeantur? De Vngaris etiam pulchra annotatio contra Sabellicum,Riccium,& alios.
xxxv.De origine Hunnorum,Alanorum,& eorum exoneratione, & quædã de Sclauis,Polonis,& Littua.
xxxvi.De Burgũdionibus,Franciſcq; occidentalibus,ac Galatis uel Celtis,qui cum Brenno militauerunt.
xxxvii.Omnes illos fuiſſe germanos,quos auctores iuxta Mæotidẽ poſuerũt.
xxxviii. Arborem habet gentium omnium uenientiũ e Scandia inſula.
xxxix.An Pannonii germanis aſcribantur? an non? & unde dicantur.
xl.An Peucini,Baſtarnæ,Phennæ,& quos ſeptem caſtra dicimus,Auariſci, germani fuerint.
xli.An Sarmatæ,& quæ Sarmatarum gentes germaniæ referantur? & de Rhoxolanis.
xlii.An Liuonia,Littua. Pruſſia,Polonia,Bohemia,in germanicarum nati onum numero contineantur?
xliii.De fœcunditate germaniæ
xliiii.De qualitate Germaniæ.
xlv.De frigoribus & impatientia caliditatis german.
xlvi.De gentibus a germania originẽ habentibus,earũq; catalogus ſingularis
xlvii.De nomine germaniæ,& unde dicta ſit.
xlviii.An germani ſint Gallorum fratres? contra Strabonem.
xlix.De aliis germaniæ nominibus.ſ.Alemania,Teutonia.
l.De quibuſdam adiectiuis & menſibus germanicis.
li.De aere germaniæ,& diuturnitate uitæ germ. partuſq; mulierum cæteris gentibus grauiores in Germania.

De Rerum Scriptoribus. Caput primum

SAEPIVS MIRATVS SVM COMVNEM Germaniꝑ noſtrꝑ ſortem, a rerum ſcriptoribus, uel a doctiſſimo quoq;, ita penitus deſtitutam, quo æternæ obliuionis iniuria imminuerit. Externarũ uero gentium res atq; neceſſitates, tam exquiſite, tam funditus eſſe perſcrutatas, ut nihil q̃d ad rerum illarum proprietates attinere uidetur, fuerit prꝑter miſſum. Primo ut ab Hebrꝑis exordiar, qui ductu & auſpiciis Philonis, Egeſippi & Ioſephi, magnæ opinionis & doctrinæ uirorum, imortalitati mãdati ſunt, Græcorũ quoq; doctiſſimi attigiſſent, ſi phas fuiſſet alternis gentibus ueritatis arcana retegere, ut diuinus Lactantius inſtitu. lib. iiii. ca. ii. ſcribit. Theopompus eñ cum uellet hebrꝑa myſtica hiſtoriis ſuis inſerere, excæcatus eſt, ſecundũ alios quadraginta dies, febre affectus, ſomno monitus, ab incepto deſtitit, ſicuti Demetrius ad Ptolemꝑũ teſtatur, Theodectes poeta tragicus cum hebræorũ meminiſſet excæcatus eſt, cauſas uero agnoſcẽs, uiſum recuperauit, ſicuti Euſebius in tp̃ibus teſtat᷑. Rerum etiam græcarũ p̃ter numerũ ſcriptores extiterũt, ut Anaximander Mileſius, Heccatheus Mileſius, Democritus, Eudoxus, Dicearchus, Ephorus, Eratoſthenes, Polybius, Poſidonius. Romanorũ uero totius quoq; Italiꝑ deſcriptiones aggreſſi ſunt Ariſtides Mileſius, Theotimus, Clitonymus, Nearchus, Theophilus, Dorotheus, Ariſtocles, Chryſippus, Ageſilaꝰ Ariſtobulus, Doſitheus, Dercyllus, Polyhiſtor. Thebanarũ uero Cteſiphon, Epirotarũ Critolaus. Pelopõneſiacarũ rerũ Chryſermus & Doſitheus, Theophilus. Tuſculanarũ Soſiſtratus. Arcadiæ uero Demaratus. Bœotiæ uero Metryllus, q̃s omnes Plutarchus in parallelis allegat. Hoc uero nihil probat, nõ eñ magni æſtimatur, nec miraculi loco recenſeat᷑, tantos de tantis facundiæ & eloquentiæ regionibus uiros ſcripſiſſe, ut de Hebræis, Græcis, Romanis, id uero maioris metit᷑ barbarorũ regiones, uel quaſi extra totius mundi limites degẽtes nunq̃ t̃n obliuionis iniuria deſtitutas extitiſſe. Indiam eñ Perſiã, Aegyptũ &c. Hellanicus, Cteſias Gnidius, Megaſthenꝑs, Artemidorus, Epheſius, Calliſthenes (qui tp̃e Theopompi floruit) & alii q̃ plures aggreſſi ſunt. Quos Strabo Polybius, Diodorus Siculus, Solinus, & alii allegant. Galliam aũt Diaphorus, Thraciam Socrates, Libyam Heſionax, ſcriptis ſuis illuſtrauerũt. Et t̃n illi germanorum Gotthi q̃q; Getæ, Scythæ (apud q̃s t̃n unus ſapiẽtium, Laertio authore, Anacharſis philoſophus claruit) ſcriptorem inuenere, cuius ductu obliuionis iacturam repulerũt. Agathius ſcriptor non pœnitendus, Gotthorum geſta a prima origine reuocauit, & uſq; ad finem ſui ſeculi perduxit. Iornandes ſcriptor egregius natione gotthus, ut ipſe profitet᷑, q eorundem res geſtas, monumentis ſuis ab origine uſq; ad Iuſtinianũ ampliſſimis finibus determinauit. Mehtodius uir profecto multæ experientiæ & martyr, Vandalorũ Lõgobardorumq; a fonte primo (quem ſecutus eſt Paulus Diaconus) facta egregia conſumauit. At quid hoc? unde hæc ad phaſim nauigatio? huc, ut nullã regio

Scriptores rerũ hebrꝑarũ

Scriptores grꝑcarum rerũ

Scriptores romanarũ rerũ

Scriptores rerũ aliarum

Indiꝑ ſcriptores.

Galliæ ſcriptores.

Agathiꝰ

Mehtodius

Rerum Francarũ ſcriptores

nem adeo immunem ſcriptoribus fuiſſe teſtarer, quin egregiis facinoribus Homerum inuenerit. Sicuti & Franci, tunc Germani, quorũ facta Theocalus Hunibaldus plus xxx. libris, Vuaſtaldus, Heligaſtus, Arebaldus, Rithimerus, Vethanus, Doracus, Caradacus, Ruthuicus poſteritati mandauerunt.

De Germaniæ ſcriptoribus. Ca. II.

Tenuitas ſcriptorũ Germaniæ.

Germania uero, Gotthis & Francis in hoc exclufis, adeo & in hunc diem ſub Cimmeriis latebris delituit, ut & Germanię, Itali, Gręci non minus nõ ſtuduiſſe ſcriptis ſuis q̃ ſupſediſſe uideãt, etiã hi q̃rũ ꝓfeſſionis fuit χωρογραφία. Primo accedit Herodotus, q nouẽ libros hiſtoriarũ ſcripſit, de ægypto, de India uolumine iiii. uſq; Iſtrũ uenit, Germanię nõ uerbo meminit, capio Herde cõiecturã, hũc Diodoro Siculo, Trogo, Iuſtino hęreditario iure relictã re, ſi aliarũ gentiũ meminerint, Germanię ſupſedeãt, ille em̃ facta mẽtione li. vi. uſq; ad Cymbros uenit, deinde deſtitit. Hic uero Galliã, Hiſpaniã trãſgreſſus, Germanię res ſilẽtio cõpẽſauit. Ephorus Timæus Socratis diſcipulus, hiſtoriæ indagator, uolumine quarto Europã uſq; ad Tanaim metit̃, Germanię q̃dẽ meminit, tñ tenuiter. Sed ut ad geographos redeã, Põp. Mela ca. iii. de Germania agẽs, nullã regionẽ uix urbẽ enumerat, tñ mores. Solin⁹ hũc ſecutus anguſtiſſime abſoluit, cõtra Ptolemęus urbes Germanię enumerat, moribus poſthabitis tñ incõceſſa obſcuritate fuſcatas, ut capite ſequenti patebit. Strabo lib. iiii. & vii. nõ totã cognouit Germaniã uix mediã, ſcribit em̃ li. vii. ultra Albim incognitã prorſus eſſe. Ibidẽ orientalẽ Germaniã, ut Baſtarnas, Sauromatas, nec ſciri q̃ui ab Atlantico remoti ſint pelago. Idẽ loquit̃ ubi de Tygeretis mẽtionẽ facit. Plynius ſecundus xx. li. de Germania ſcripſit Plynio iuniori, Peutigero, Suetonio, Iacobo Carmelitano, Cor. Tacito authoribus. Verba Plynii iunioris illa ſũt ad Macrũ. Plynius II. bellorũ Germanię xx. libros cõpoſuit, qb⁹ oĩa q̃ cũ germanis bella geſſimus collegit, inchoauit cũ in germania militaret, ſomno monitus, aſtitit em̃ ei qeſcenti Druſi effigies Neronis, q Germanię ibi latiſſimę uictor piit, cõmẽdabat memoriã ſuã, orabatq; ut ſe ab iniuria obliuionis aſſereret, hæc ille, Suetonii uerba ſunt de Viris illuſtribus. Plynius itaq; bella oĩa q̃ cũ Germanis geſſimus xx. uoluminibus cõphẽdit. In naturali uero hiſtoria li. iii. ca. xix. & lib. iiii. ca. xiii. in fine, etiã xiiii. & ſequẽti Germanorũ meminit, tñ tenuiter, noĩa p ſtadia regionũ declarãs, ſibi tñ & maioribus incognitã tradidit li. iiii. ca. xiiii. & li. ii. ca. cxi. Cato q̃q; librũ dę Germania ſcripſit, q nõ extat, cuius meminit Plynius. Dionyſius græcus author Germaniã uix xii. carminibus abſoluit. Iacobus Carmelitanus quẽdã Coruinũ germanię ſitũ ſcripſiſſe ait, Auguſtus q̃q; totũ orbẽ deſcripſit de germanis ciuitatibus ἐν δὲ γῇ. Theodorũ etiã quẽdã Alber. Magn⁹ totius ſeptẽtriõis ſcriptorẽ adducit. Cęterũ q̃dã Ioãnes ſcotus, Ioãnes de Hildeſheim, Hugo Florianus, Floriacẽſis, Ebervuinus, Segenbergenſis, ꝓpria uolumina de Germanis ſcripſerunt, & ut plurimum Germani fuerunt ac monachi, nullam latinitatem, nullam elegantiam, tantum quaſdam hiſtorias nugarum etiam ac fictionum refertiſſimas ſcripſerunt, Aeneas Syluius in Europa plus promiſit, quam ipſa re expediuit, nullarum enim Rheni ciuitatum meminit.

Cęterum Ammianus Marcellinus ſcriptor illuſtris, multum in rebus Conſtan
tini & Iuliani Cæſarū geſtis, quāq̄ in Germanię officio laborauit, ſcripſitq́ꝫ xxv
libros, ex qbus primi tredecim perditi ſunt, uerū magis circa noīa q̄ res uerſa
tus eſt, ſicuti & Cęſar in cōmētariis Gallicis. Vnus ergo oīm Cor. Tacitus Ger
maniæ ſortē agnoſcēs (cui ego palmā do, ſecū q́ꝫ uelis agā) elegantiſſimo ſtylo
Germaniā aggreſſus eſt, quē nō minoris q̄ alterū germanię conditorē ęſtimo.
In hiſtoriis q̊ꝫ uicē ſuā retulit de Germanis, q̄uis grauiſſima Romanę palęſtrę
iactura maiorū īcuria qnq́ꝫ uolumīa ſint ablata, & ut exiſtimationi meæ nō de
ſim, plus uni huic Germania, q̄ Plynio, Straboni & Ptolemæo debet, ille em̄ pe
nitiſſime res noſtras rimatus eſt, hi uero quanq̄ in eo albo ſe ꝑtulerint, ꝑter ger
maniæ ignorantiā eorū, q̄ in cōfeſſo eſt, magis obſcurauerunt q̄ illuſtrauerunt
Germaniā. In q̊ em̄ Strabo cū Ptolemæo cōuenit? tanta rerum uariatio, tanta
noīm nouitas, ut ꝓfecto uix in ambobus nomen noſtri ſeculi integrū ſeu cogni
tum repiat. Sed ut oblata occaſione utar remiſſius de Strabone quā Ptolemęo
agere uolo, Cornelius uero cōtra, Antonin⁹ Pius in ſuo Itinerario, & Cęſar in
commētariis, ut Marlianus ait, noībus noſtro ſeculo quadrātibus utunt. Ti. Li

Ex neotericis Germanię ſcriptores qui extitere.

uius librū de Germania ſcripſit, cuius meminit Florus ſupra Liuiū, uerū (ſicuti
& libri Plynii) negligentia antiq̊rū interit. Henricus Bebelius poeta egregius
ſat ſcribēdo patriæ & Maximiliano dedit. Cāpanus orōnem ad Maximilianū
de laude Germanorū diſſeruit, uerū tenuiter ſcripſerūt, & Beroaldus, Gunthe
rus, Ligurinus natione germanus, Fœderici primi egregia facinora immortali
tati cōmēdans, multis uoluminibus honeſtiſſime res noſtras ꝓſecutus eſt, flu
minibus, ciuitatibus, urbibus arctiſſima memoria abſolutis. Lupoldus Baben
bergeñ. doctor libros multos de Germania ſcripſit, e quibus unus de zelo &
chriſtianitate Germanorū inſcribit. Alter uero de tralatiōe imperii ad Germa
nos. Neoterici aūt Germani tū Itali hos ſecuti ſunt, ut Picus noſter Mirandula
nus Concordiæ comes, libellum ad Maximilianū ſcripſit, q̊d Stauroſtichon in
ſcribit. Murrho uero & Iacobus Vuimphelingius uiri maximæ opiniōis, juxta
& alter theologus Rigmannus Phileſius Vogeſigena, ex qbus Cunradus Peu
tiger in germanorū antiqtatibus tanto copioſior q̄to hi remiſſiores extiterunt.
Hi tñ tenuiter res Germanię aggreſſi ſunt, & paucis abſoluerunt, niſi Peutiger
(cui poſt Cunradū Celtē ramū tribuo) antiqtus ignorata, luce quadā orōnis
& uenuſtate noſtro ſeculo mādauit. Cunradus Celtes natiōe Frācus germaniā
ꝑagrās, qnq́ꝫ annis in latiſſima Germania cōꝑta cōgeſſit de Hercynio librū, de
Germania alterū, reliqua in amoribus & odis enucleatus eſt. Hi Germanię pro
feſſores, tātus numerus, ut periculū ſit, duos e multis, Cor. Tacitū, & Ligurinū
iuenire, Celtē & Peutigerū Cūrados reꝑire. Noui ꝓfecto & noſtræ tēpeſtatis
hoīes, oīb⁹ numeris ꝑfectos theſaurū germanię noſtrę hñtes, & cū ſūmo diſpē
dio detrahētes, qua re adduct⁹, licet anſer int olores, nolui uſq́ꝫ quaq́ꝫ fieri ἄξα
χες σιωφος. Verū patrię noſtrę ꝑſidio animatus, q̄ nobis obuia ſeſe dederunt pa
triæ, impartire, & licet quo minus aliquis ingenio ualeat, ut Fabius Quintilian⁹
lib. ii. inſtitutionum ait, tanto magis ſe erigere conetur, et ego, qui Germaniæ

imparem,non ut Celtem qui peragrauit,me internoſco,& Germaniæ ſcriptoris mihi nomen aucupatus ſim, danda tamen eſt uenia dum in uigeſimo tertio anno plus æquo ſpiritus ferociores me prouexerint.

Ratio temporis cur antiqui tenuiter de Germania ſcripſerint & de Geographis antiquis. Ca.III.

h Aud tamen ab re eſt Germaniam uſq; ad hunc diem delituiſſe,tempore eñ cõſulũ prorſus ignorata fuit,ut ait Iacobus Carmelitanus & Plynius,cuius uerba ſunt hæc lib.iiii.cap.xiiii.Germania multis annis nec p̄ cognita eſt (ut paulo ante diximus) bello ſecundũ Straboñe per Druſum & Iulium agnita eſt.Herodotus tp̄e Xerxis uiguit,Gnidius Cteſias ſub Artaxerxe,Calliſthenes & Theopõpus eodẽ tp̄e.Heccatheus tp̄e Ptolemæi Lagi, Hellanicus uero Cadmi,Ariſtobulus & Oneſicritus Alexandri Magni tp̄ibus,Xenophon Cyri,& hi oẽs antiqui,q̊s capite primo adduxi,ignorantia Germaniæ nihil ſcripſerunt,& ſunt συγγνώμης uenia digni. Huic ſententiæ ſubſcribit Strabo lib.ii.geog. in fine,poſtq̃ totã terrã metiius eſt,nec Germaniȩ meminiſſet,inq̄t, in p̄ſentia dictũ ſit q̊d Timoſthenes & Eratoſthenes (q̊s tñ paulo ante oṁibus ſcriptoribus p̄tulit & cæteris ſcriptoribus priores) Hiſpaniã,Galliam, prorſus ignorarunt,innumerabiliter aũt amplius germanica,ſitumq; Brittanniȩ,Getas & Baſtarnas,hæc ille.Cornelius q̊q; Tacitus in Germania ſcribit nuper cognitã gentibus fuiſſe Germaniam & regionibus,& eos bellũ aperuiſſe. Diodoro uero Siculo aqua & igni interdicendũ eſt,& nulla uenia danda,qui,ut lib. vi.& primo profitet̃, triginta annis hiſtoriam ſuã compleuit,Iulii Cæſaris tp̄e uiguit,& aliarum gentium facta mentione Germaniam extra oẽm ingenii aleam reliquit,licet Strabo li.vii.Germaniã ad aq̄lonẽ uergentẽ cognitã tradiderit,uſq; ad oceanũ,poſt Albim uero incognitã,nullum eñ huc nauigaſſe comptũ eſſe. Idem Strabo ſupra Rhoxanos habitãtes ſe ignorare ſcripſit,& ille Strabo poſt Auguſtum degit,longe Diodoro poſterior,q̊ adductus & ignorantiæ Diodori ignoſco.Ecce idem Strabo lib.ii.Non eñ inquit cæterorũ montiũ ſitus ſicuti alpium Pyrenæi,Thracum aut Germanicorũ,dicere habemus. Eratoſthenes grȩcorũ copioſiſſimus geographus ab Hipparcho caſtigat̃,q̊d penitus nihil de Hiſpania nec germania ei conſtiterit,dũ Gallos uno uocabulo uſq; ad Gaddes dixerit,uerũ lis lite dirimit̃,nec Hipparchus de germania ſatis eſt emeritus, teſtante Ptolemȩo li.ᾱ.cuius uerba ſunt.ἐπὶ δὲ ὁ ἵππαρχος ἐπ' ὀλίγων πόλεων,ὡς πρὸς τοσοῦτον πλῆθος,τῶν κατατασσομένων ἐν τῇ γεωγραφίᾳ· ἐξάρματα τοῦ βορείου πόλου παραδέδωκε,καὶ τὰς ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς παραλλήλοις κειμένας οἰκήσεις.i. Verũ etiã Hipparchus paucarum admodũ ciuitatũ pro ea copia q̃ in geographia notat̃, eleuationes uidelicet poli arctici (intellige ſeptentrionẽ & Germaniã) tradiderit,& loca pauca ſubeiſdem parallelis poſita notauerit.Demetrius Calanicianus libros decem de Europa ſcripſit.Verum poſtquam ad Germaniam ſtylum contulit, quaſdam regiones, & fluuios aliquos, nullam ciuitatem memoria ulla proſecutus eſt, uerum quid illos antiquos ad Germaniam adducemus? qui ante conſules partim,partim tempore conſulum uiguerunt,nihil de nobis ſcribere,ut prius di-

Geographi antiq. & doctiſſimi q̃n fuere.

Incognita germania.

Error q̊rundam

Scripta Calaniciani

xi,habuerunt.Inter antiqſſimos geographos Anaximander Mileſius, Hecatheus Mileſius,Eudoxus,Dicearchus,Democritus fuerunt.Anaximãder Thaletis familiaris fuit,ante conſules,hunc Artemidorus & Agathyrſides, Apollodorus inde ſecuti,poſt quos Ariſtobulus & Xenocles, Oneſicritus Alexandri Magni temporibus,hos poſteriores inde Pythias ſcriptor,ſed mẽdaciſſimus, qui omnia loca trans Rhenum uſq; ad Scythiam deſcripſit,Strabone authore libro primo. Vltimi inde geographorũ Polibyus,Poſſidonius,Eratoſthenes, & Hipparchus eius ſodalis.Quid autem hi ſcripſerint ex initio præſentis capitis ſatis adduximus.Hos æmulatus eſt Strabo temporibus Auguſti, & Artemidorus ſodalis eius,ille plura in rebus Germanicis incognita,ille plus operis ad illuſtrandam Aſiam ac Arabiam,quam Germaniã impendit.Vnde nec Auguſti ſeculo cognita erat Germania,ut enim Alexander Indiæ, Mithridates Cappadociæ ac Bithyniæ, ita Romani Germaniæ ac Europæ nomen,& famã pa.uerunt.Ouidius tamen adhuc illo tempore nulli conſtaſſe de Germania noticiam refert,ait enim de Druſo.

Geographi antiquiſſimi.

Vltimi grographi.

Fluminaq; & montes & flumina magna locorum
Et ſi quid miri uidit in orbe nouo.
Rhenus & Alpinæ ualles & ſanguine nigro
Danubiuſq; rapax,
Et modo Germani Romanis cognitus orbis

Germania tpe Druſi incognita

Conſul et ignoti uictor germanicus orbi. Alani primitus tunc tp̃is a Romanis cogniti ſunt,licet longo ante Veſpaſianum Strabo libro ſeptimo eorum mentionem faciat & Dionyſius,tamẽ Titi temporibus Alanorum gentem diu ſuis ignotam fuiſſe refert Egeſippus libro quinto. Vltimus in ſecũda ætate geographus temporibus Ptolemæi Marinus Tyrius teſtante Ptolemęo in libro ã ca. ñ. Δοκεῖ δὲ Μαρῖνος ὁ Τύριος ὕστατος τῶν καθ' ἡμᾶς, καὶ μετὰ πάσης σπουδῆς ἐπιβάλλειν τῷ μέρει τούτῳ, φαίνεται γὰρ καὶ πλείοσιν ἱστορίαις περιπεπτωκώς, παρὰ τὰς ἔτι ἀνωθὲν εἰς γνῶσιν ἐλθούσας. Id eſt.Marinus Tyrius noſtræ tempeſtatis geographus poſtrẽmus, ſummo uidetur ſtudio huic materiæ inſudaſſe.Nam plura exploraſſe cognoſcitur,præter ea quæ hactenus cognita ſunt,ille ergo geographus doctiſſimus & omnium ultimus Germaniam (q̊d miſerandũ eſt) præteriit ſilentio, teſtãte Claudio libro.ã.capite.õ.cuius uerba ſunt. παρῆλθε δέ τινα αὐτὸν, καὶ κατὰ τοὺς περιορισμοὺς ὡς ὅτι αὐτὴν μὲν μυσίαν πᾶσαν, ἀπ' ἀνατολῶν ὁρίζει τῇ ποντικῇ θαλάσσῃ, τὴν δὲ θρᾴκην ἀπὸ δυσμῶν μυσίᾳ τῇ ἄνω, καὶ τὴν μὲν ἰταλίαν, μὴ ἀπ' ἄρκτων, ῥαιτίᾳ καὶ νωρίκῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ Παννονίᾳ, τὴν δὲ παννονίαν ἀπὸ μεσημβρίας δαλματίᾳ μόνῃ, καὶ μὴ κ' ἔτι τῇ ἰταλίᾳ. Prætergreſſus eſt in ſcribendis regionibus fines,ut totam Myſiam a plaga orientali terminat Pontico mari, Thraciam ab occaſu, Myſia ſuperiori, pręterea Italiam a ſeptentrione non Noricis, non Rhæticis ſolum,ſed Pannonia, Pannoniam uero a meridie Dalmatia ſola,non Italia terminauit. Hęc ille,ecce poſtremus oĩm geographus nec Noricos,Rhętos,Myſos cognouit,quomodo ergo germanos Nazarius Mamertinus panegyricus ad Iulianũ Cæſarem,qui paulo ante inaudita regionũ,fluminum,montium nõĩa exercitu uictoriæ peragrauerat,ferarum regna calcata,ſubito in Illyrico apparuit, ecce huius tempore (qui Iuliani fuit) Germaniam incognitam.

Alani

Marinus geographus

Ratio loci ignorantiæ Germaniæ,& quod pauci in Germania tempore cõſulum fuerint,& quam ſit mirum & magnum quoſ dam in Germania fuiſſe. Caput IIII.

Vbſequens ac ſecunda cauſa eſt,cur extra omnem authorũ memoriã germania fuerit relicta. Quia ante cæſares raro tam docti q̃ hebetes in Germania ſuas horas perſcripſerũt.Legimus eñ paucos Germaniã attigiſſe,ut regionem cœlo aſperã,facie horridam,nec mercatoribus cõgruã, Vnde factũ eſt,ut multa admiratione proſecuti fuerint,qui aut Germaniã uidiſſe,aut aliquid de ipſis audiuiſſe gloriabantur,Appulerunt ad littus germanicum,errore maris ducti,Indię mercatores,quæ res multa memoria celebrata eſt a Pomp. Mela lib.iii.Cornelio Nepote,Ottone Friſingenſe, Plynio lib.ii. natu.hiſt.ca.lxix.& multis aliis authoribus.Ferũt & Vlyſſem in Germania exulantem,Aſciburgum teuto. Emerich condidiſſe,ut literæ illic græcæ teſtant, hoc etiam Cor.Tacitus nec refellere nec firmare argumentis uult, uerũ eorũ opinionibus accedit,qui Germaniã nullarũ gentium contagione infectã dicũt, Ferunt & Herculẽ apud germanos fuiſſe,ecce uerba Tacit. Supereſſe adhuc in Germania Herculis columnas fama uulgauit,ſiue adiit Hercules,ſiue quiſq̃ alius,magnum plane eſt,in claritatẽ eius conſenſimus.Nec defuit audacia Druſo,uerum Oceanus obſtitit,in ſe ac in Hercule requiri.Sanctius igit ac reuerẽtius eſt uiſum de actis deorũ credere q̃ ſcire,hæc Cornelius, ecce nec Herculi tribuit adiiſſe Germaniã,& q̃ optime,plura eñ gẽtilitas de diis egregia finxit, & per quę maiorẽ ſibi laudem uendicarent,q̃ q̃d conſonũ ueritati fuerit.Dicũt omnes pene authores Herculem,Bacchũ,Cyrum,Semiramim adiſſe Indiam, quidam adulatorie ut Nearchus author græcus,ut maiorẽ Alexandri Magni & ſpecioſiorẽ redderet uictoriam,Cyrum regẽ,& Semiramim (ut ex Indorũ annalibus habuerit)Indorũ reges bello adortos,illam cum xx.hoĩbus,hunc cũ vii.aufugiſſe teſtat. Credidit eorũ dictis Alexander,ut erat adulatorũ auſcultator.Metaſthenes uero nullũ unq̃ interiorem Indiam attigiſſe refert,excepto Baccho ac Hercule,poſt quẽ Eratoſthenes græcus author in li.iii.nec Herculẽ nec Bacchum in Indiã profectũ ſcribit,& ſi fuerint aliquã tantum ac minimã partem attigiſſe, τοὺ ὑπερφυλάκους uero iſtiuſmodi gloriam uiris illuſtribus aſcripſiſſe,cui ſententiæ etiam Strabo lib.xv. accedit,& ego nec Herculẽ penes germanos legere memini,ad Gallos bene Hercules profectus eſt,Germaniæ uicinos,teſtante Luciano in dialogo cui προλαλία ἡρακλῆς inſcribit,ubi Herculẽ inducit a Gallis nõ clauo uerum Mercurio ſimilem depictũ,et addit, ταυτά γε ὅμως οὐκ ἐφ' ὕβρει τῶν θεῶν ἑλλωνίων, ῥιαῦτα πλανομένων τοὺς κελτοὺς, ἐς τὴν μορφὴν τὴν τοῦ ἡρακλέους ἀμυνομένους αὐτὸν τῇ ῥιαύτῃ γραφῇ, ὅτι τὴν χώραν ποτὲ αὐτῶν ἐπῆλθε, λέαν ἐλαύνων, ὅποτε τὰς γηρυόνου ἀγέλας ζητῶν, κατέδραμε τὰ πολλὰ τῶν ἑσπερίων γενῶν. Id eſt. Igitur m rabar iſta ob contumeliã deorũ græcorum iſtiuſmodi perperam facere gallos,ac talem formam Herculi aſſimulare,ulciſcentes ipſum,ſcilicet tali pictura q̃m regionẽ illorum preſſit olim incurſionibus,p̃das agens,q̃n Geryonis armenta quærebat,uaſtauit aũt ille multa occidentalium loca,hæc Lucianus,bene occidentalium loca,ſed non ſeptentrionalia.Nec ſinit nos agere ſilentium, Oſyris ille aratri demonſtrator,quem (regnante rege Suevo) apud Germanos fuiſſe

Qr pauci exter norum in germania fuerit

Aſcibur gũ cõdit.

Hercules an in germania fuerit.

Quid adulatores

Hercules Galliam deuaſtat.

nos fuiſſe teſtat Peutiger, Beroſus lib. v. toti orbi tũc impaſſe refert Oſyridẽ, & ſubditos agricultura inſtruxiſſe. Statua etiam eius talibus uerbis erat inſcul pta. Ego Oſyris impaui orbi, ueni ad Danubiũ, uerum qa Diodorus Oſyridẽ Alomenæ ac Iouis filium fuiſſe credit, quem alii Herculẽ nominãt, adduci poſ ſum Herculem adiiſſe germanos, Annius Viterbienſis Tauriſcos populos ab Oſyride dictos ait, dum Oſyris in Germania fuerit, ab api uidelicet. i. tauro (ut & Diodoro placet libro primo) tanto labore indiget aliqs attigiſſe Germaniã recenſere. Venerũt & Argonautæ ad Danubium, Trogo Põpeio, & Iuſtino li. xxxii. & Strabone lib. i. authoribus, concordat Val. Flaccus cuius uerba capite xx. adducemus. Plynius etiam li. iiii. Pomponius Mela, Zacharias Lilius, & mul ti grœcorũ & latinorũ Argonautas in Iſtrum delatos aſſerunt, ecce Cato in fra gmentis negat, tñ Strabo lib. primo, poſtq̃ id innotuit, ſubiũgit. Quidam, inqt, maximam Iſtri partem nauigaſſe Iaſonem commemorant, alii uſq; ad ſinum Adriaticum, hæc inquit Strabo probabiliter ac non incredibiliter dicta ſunt, uide tamen aliquos negaſſe etiam Argonautas fuiſſe in Germania, ut Catonem, alios dubitaſſe ut Strabonem. Quis autem tandem Germaniæ infœlicitatis modus eſt? ut nullum tpibus antiqs ĩueniamus in Germania fuiſſe? Quin etiam tot, q̃t negant, pſto ſint authores, Pythias author græcus totam a ſe mẽ ſuratam Britanniã ſcribit, & a Gadibus uſq; ad Tanaym ueniſſe, q̃d Polibyus geographus negat. Eratoſthenes Panchæũ quendam ſeptentrionẽ pluſtraſſe refert omnem. Contra Strabo lib. ii. Hermeti illa dicenti, ſe non crediturũ præ ſumit, tanta laus, tanta admiratio, priſcis fuerat, tantũ uidiſſe germaniã. Nõ dubium ſi Homerus Germanos agnouiſſet πολύφρονα hunc Vlyſſem ac πολλὰ πεπλευκότα & demũ πολύπλαγκτον, Qui πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω πολλὰ δ' ὅ γ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα etiam in Germaniam delatum indicaſſet.

Osyris iuxta danubium

Argonautæ in danubio.

Pythias Hermippus Eratoſthenes

Teſtibus ocularibus eſſe credendum, & de quibuſdam ſcriptoribus qui rem ab ipſis deſcriptam uiderunt. Ca. V.

Parum ergo illorum agnoſco q̃ pacto germania noſtra innoteſcere potuit, dum nec priuati, taceo de doctis, patriam noſtrã attigerint, Nõ neminem aũt fugit illis fidem eſſe hactenus datã, qui id q̃d luminibus eorum patuit, aſſeruerunt, tunc em̃ unus teſtis oculatus plus ualet auritis decẽ, uiſa etiam ab authoribus regio, multo ſplendidiorẽ noticiã ſcriptoribns attulit quam illa quę tñ opinione ac auribus nitebat. Vnde ſcriptores dum fidem req ſiuerunt ſe uidiſſe aliqua teſtabant. Lucianus in Syriã. τὸ δὲ παλαιὸν, καὶ παρ' αἰγυπτίοισι ἀξόανοι νηοὶ ἔσαν, καὶ ἔστι ἱρὰ καὶ ἐν συρίῃ, οὐ παρὰ πολύ τοῖς αἰγυπτίοισι, ἰσοχρονέοντα, τῶν ἐγὼ πλεῖστα ὄπωπα. i. Olim & apud ægyptios ſine ſtatuis aræ erãt, ſicuti in Syria ſacra ferme ægyptiis coętanea, Quæ ego vidi, credit Diodoro Siculo in rebus ægyptiorum, quia uidit. Xenophõti aũt & Thucydidi nulla dat ueritas, q nec loca attigerunt, nec Ephoro nec Timæo, qui errauerunt non negligentia, uerum regionũ, ſituſq; ignorantia, nullus em̃ priſcis tpibus græcorum uſq; ad Ptolemæũ Philadelphũ æthiopiam aut ægyptũ ingreſſus, niſi Orpheus, Homerus, Solon, Plato, & alii qui nõ hiſtorici, magis fabulas q̃ rem uerã in ęgypto finxerunt, Artemidoro etiam fidem dant, ubi de Arabia ſcripſit, dum ea q̃ in

Teſtes oculati

Diodor9 Siculus

expeditione Aelii Galli Romani cũcta explorauerat, Oneſicritus & Ariſtobulus Alexandri Magni legatus, ſe miſſi a rege ad ægyptũ teſtant̃, & quæ uiderit aſſeruiſſe, Agathyrſides etiã Gnidius omnem ſuã hiſtoriã in ægypto collegit, ac diu in Aſia militauit. Vnde uerissima indagine librũ rerum Aſiaticarũ conſcripſit, & Palęphatus græcus author ſe habere explorata q̃ in hiſtoriis ſerẽdis tenuit profitetur, cuius uerba ſunt, ἀπελθὼν δὲ καὶ πλείστας χώρας, ἐπυνθανόμην ἐκ πρεσβυτέρων, ὡς ἀκούσοιμι περὶ ἑκάστου αὐτῶν, συγγράφω δὲ ἃ ἐπυθόμην περὶ αὐτῶν καὶ τὰ χωρία αὐτὰς εἶδον, ὡς ἐστιν ἕκαστον ἔχον καὶ γέγραφα ταῦτα, οὐχ οἷα ἦν λεγόμενα ἀλλ' αὐτὰς ἐπελθὼν καὶ ἱστορήσας. i. Peruagatus aũt ſum multas regiones, & conſului uiros ſeniores, ut audirem, q̃d de ſingulis ſentiant eorũ, & quæ ab illis hauſi, deſcripſi, & quas uidi regiones, nec omnia ex aliorum ſcriptis adduxi. Verum hæc om̃ia mihi explorata enarraui. Et idem Palæphatus ubi de Niobes ſtatua loquitur, καὶ ἡμεῖς inquit ἐθεασάμεθα αὐτὴν οἷα καὶ λέγεται & nos eam ſic poſitam uidimus qualiter diximus.

Q. Gręci in locis externis errauerint, & ubi non (ut de Germania) aliq̃d ſcribere habuerunt in tabulis nudum ſpacium reliquerint. Ca. VI.

Grecorũ ignorantia de locis externis

m Vlti ergo non negligentia, uerum locorum ignorantia errauerunt, ut Græci omnes, non ſolũ in rebus Germanicis, uerum in locis (extra grecię limites) uniuerſis, ut Eratoſthenes ac Apollodorus li. ii. de nauibus. & Strabo lib. vii. referunt, q̃rum uerba ſunt, Homerus & cæteri græci mentionem Græciæ facientes, ueritatis ꝓximũ attigerunt, ut Aulidẽ lapidoſam, Thyſben herboſam, & multas habentẽ columbas, Stolum multũ aſperã, Medzeonã bene exædificatã ciuitatẽ, Idam Troiæ πολυπίδακα multos fontes habentem montes grecię σκιόεντα. i. umbroſos. Sic etiã Euripides Eurotã plenã arundinibꝰ δονακώδεα. i. arundinoſũ appellauit. Ita & Simoenta uitreũ a quo dicit̃ ἀργυροειδής i. uorticibus argento ſimilis. Hæc & alia Gręci optime calluerunt, externarum uero regionũ ꝓprietates, uix agnouerunt, hæc illi. Ecce aliud q̃d p̃fati ſcriptores, Apollodorus, Eratoſthenes & Strabo in locis p̃allegatis addunt, Homerũ dũ quadraginta flumina Oceano ſeſe exonerare ſcripſerit, p̃ſtantiſſimorũ ut Iſtri, Boryſthenis, oblitum, hæc illi, ecce tandẽ græcorum in rebus germanicis ignorantiam. At nunc dicet aliquis, & ſi nullũ intelligentiæ lumen græci aut experientiã de Germania habuerunt? potuerunt tamẽ aſtrologica indagine terram hanc a gentibus quibuſdam habitari inquirere, & illi c nouerunt terram populis refertam, uerum ꝓprietates ac noĩa regionis illius, ſub nullum eorum ſenſum cecidit. Vnde dum p̱ Parallelos terrã menſurauerũt, multũ ꝓpter regionem incognitam errauerunt, Pythias græcus ob ignorantiã Germanię Parallelum (qui p̱ Mæotim ad Boryſthenẽ dirigit̃) alio coniunxit, eum ſecutus eſt Hipparchus, ait ergo de illis Strabo lib. xx. nec eñ montiũ Germanorũ ſitus dicere habemus. Quis eñ priſcis maiorẽ quã poſteris fidẽ habuerit? qui tanto pe in tabularũ deſcriptionibus oberrauerũt, ut eos & accuſauit Eratoſthenes, nec Hipparchus ab eorũ detractione abſtinuit, nudum ergo ſpacium (q̃d Germaniam occupare debuiſſet) priſci geographi reliquerunt. Teſtat̃ hoc CL. Ptolemęus

Græci optime de grecis

Græci errauerunt in tabulis Germaniæ ſpacium relinquentes nudum

lemgus de mari germanico libro.8.πλὰ δὲ inquit ταύτην τὴν αἰτίαν, ὁ μὲν ἰνδικὸν πέλαγος, μετὰ τὴν ταπροβάνην ὑπὸ τὰς ἄρκτους ἀπέστειλαν, ἐνισάντες αὐτοῖς τοῦ πίνακος πρὸς τὴν ὑπὸ τὰς ἀνατολὰς προχώρησιν, ἐπεὶ δὴ μόνον ἔχον διοῦρον ὑπὸ τῆς ὑποκειμένης κατὰ τὸ βόρειον σκυθίας ἀντιπαραγράφειν .i. Eadem cauſſa & Indicũ mare poſt Taprobaciam ad ſeptentrionẽ deflexerũt, cum tabulis nudũ ſuggerit ſpaciũ, & nihil habuerunt aduerſus Boreã de Scythis ſcribere, hęc illi. Et ut demum rem cõponã illi qui non in germanicis regionibus uerſabant, nihil elaborauerunt q̃d memoria dignũ eſſe potuiſſet, nil em̃ niſi ſummã ignorãtiã ſibiipſis habuerunt obuiã.

Quibus geographis credendum, & aliquando nec teſtibus ocularibus, tam doctorum quam priuatorum hominum teſtimonio utendum eſſe. Ca. VII.

Ictum tuum tale nunc erit, nonne ab aliis habere potuerunt, ut & p̃ſtantiſſimi fecerunt, & eorum libros iſtiuſmodi adaptare: potuiſſent utiq̃, ſi q̃ſdam habuiſſent, q̃bus Germanorũ res conſtaſſet, ut aũt ad metam (unde mihi iter eſt) celeriori gradu p̃tranſeã. Non ſatis fuerat uſq̃ quaq̃, nec tam doctiſſimis etiam q̃ priuatis uidiſſe germaniã, nec adeo ad deſcribẽdas eorum regiones hoc cõducebat, aſſumpturus em̃ ſum Oneſicritũ & Ariſtobulũ & reliq̃s, qui Indiam profecti, uerũ tm̃ partem uiderunt, narraueruntq̃ q̃dã ex auditu, & quanq̃ ea q̃ ab eis p̃fecta dicunt, in tranſitu q̃dã militari, & in trãſcurſu, ab eis cõp̃henſa ſunt. Quapropter nec ſemp̃ eadem etiã referunt ab iis qui quaſi accuratius res p̃ſcripſerunt, illi em̃ (q cum Alexandro in Aſia militarunt) ſæpe quiſq̃ alteri contraria dicũt, q̃d ſi de uiſis tantope inter ſe diſcrepãt quid de his putandũ eſt q̃ ſciunt ex auditu: hęc Strabo lib.xv. Sunt etiam q de lectationis cauſſa q̃dam adducũt, rem uerã, quã exacte nouerunt, remittentes, in q̃rum numerũ Herodotũ, Diodorus Siculus reponit, reliqui rem uiſam ad fabulas conuerterunt, ut pene om̃es antiq̃rum hiſtorici, ſicut Gnidius, Cteſias Heccatheus, & alii, quare nõ ſemper fidẽ parit, etiam loca q̃dam uiſa atteſtaſſe, Alii fidem priuatis hoĩbus p̃ſtant, & æquo delicto peccant. Inueniunt em̃ mercatores qui p̃ Arabicũ ſinum ad Gangẽ uſq̃ p̃uenerunt, Verum (ut Strabo ait li.xv. priuati hoĩes fuerũt, ad hiſtoriã min⁹ idonei. Vnde nequaq̃ illis eſt credẽdũ, uituperat Eratoſthenes q̃d hoĩb⁹ nulla memoria dignis uſ⁹ erat teſtimonio in ſuis hiſtoriis, & iſtiuſmodi teſtes uſurpat, ut Damaſten. Strabo lib.i. ip̃m irridẽs, nihil differt, inq̃t, Damaſtẽ teſtem, ac ſi Bergeum uel Meſſeniũ, & alios q̃s in ſuo teſtimonio citat, alleget. Item in alio loco Eratoſthenes multa ex Diotino Athenienſiũ legato ſe habere affirmat. Ita Metrodorus Sceptius Mimnerino teſte utit. Poſſidonius etiam Gn. Pompei, qui Colchos & Arabes bello ſtrauerat, & Patrocles geographus Xenodis regiæ gazę Alexandri Magni cuſtodis teſtimonio functus eſt. Quare ille a Strabõe lib.xi. Hic uero ab Hipparcho geographo lib.ii. commentariorũ, ac ab Eratoſthene animaduertunt, unde nõ illis hoĩbus leuiſſimis credendũ eſt, nec iſtiuſmodi teſtibus ad hiſtoriã non idoneis utendum. Verum illis q, referente Annio Viterbienſe, publicã fidem habent, ut in prima monarchia Diocl, Manethoni Aegyptio, Beroſo Chaldæo,

Teſtes oculares etiam erraſſe.

Fidem non eſſe dandam mercatoribus & priuatis in geographia

Qui ſcriptores monarcharũ uerissimi

Mnaſea, & aliis, q literas Syriorũ ꝑdidicerunt. Hieronymus etiã ægyptius Syriæ p̃fectus, inter antiq̃s tp̃e Heccathei hiſtorici extitit, hic cũcta Aſſyriorũ penetralia in manibus habuit. In ſecunda uero monarchia Gnidio Cteſiæ fidẽ damus, & Metaſthene q̃rum ille ex annalibus Perſarũ, Diodoro authore, hic uero natione Perſa ueriſſima deſcripſerunt. Nec in ſecunda monarchia Clemẽti Taciano, Aphricano græcis (qui contra publicã fidẽ ſcripſerunt) credendum eſt) & ut rei ſummã uno ſimul uerbo circunſcripturus ſim, his qui id q̃d uiderunt, & ſummo ſtudio ac inq̄ſitione ipſi notauerunt, multo q̃cꝫ ingenio polluerunt, fides præſtanda eſt, ut Ptolemæo Lago, qui æthiopiam cum exercitu ingreſſus eſt ideo, ut etiam regiones perdiſceret, ita Iuba rex ex multa inquiſitiõe rerum ſcientiam quam habuit exploratam literis mandauit.

Quibus danda fides

Quibus ſcriptoribus res Germanas adducentibus credendũ & aliquando lectionem & auditum a doctis uiris, oculari teſte præponenda — Ca. VIII.

Ic & Plynius ſecundus in xx. libris oĩa bella q̃ Romani cum Germanis geſſerunt, deſcripſit, & in Germania militauit, ut iunior Plynius in epiſtola ad Macrũ teſtat̃, & ſępe ipſe Plynius. Itẽ Cor. Tacitus ſub Veſpaſiano in Germania degit, ut in eius Germania de ſe ipſo dicit. De Plynio ita Marinus Benchemius noſtrę tẽpeſtatis uir doctiſſimus ait. Plynii laus eſt qui q̃d uidit teſtat̃, q̃d non uidit p̃ſtantiſſimorũ dictis aſſerit, & plane q̃ optime, non eñi totius terræ meatũ aliquẽ tranſcurrere facile eſt humanarũ uiriũ. Quare & op⁹ erit doctorũ teſtimonio in his q̃ non uidimus, Strabo lib. iii. ita de ſe loquitur, Itacꝫ cum terræ partem ꝑagrauimus & maris, qua de re & narrantibus & ſcriptoribus fidẽ adhibeamus, ꝑuenimus aũt in occaſum uſcꝫ ad Sardiniã, tractus Tyrrheni, & in meridiẽ q̄dem ab Euxino uſcꝫ æthiopiæ terminos, ex cæteris terræ ſcriptoribus nullũ facile reperies, q amplius, q̃ nos, dicta ꝑmeauerit interualla, qui uero occidentis regionis mare adierunt oriẽtis loca nequaq̃ attigerũt qui aũt contra in occidentalibus defecerunt, de Auſtro q̃cꝫ & ſeptentrione cõſimiliter ſe habuerũt, atqui illi & nos plura ꝑcipientes cõpilauimus, formam ac magnitudinem ſic annotauimus & loca, prout caſus tulit. Quidam ſenſibus credentes ꝑ diuerſas terræ partes unam conſtruxerunt deſcriptionẽ, ſimiliter uniuerſi orbis terrarũ aſpectũ, cum & exercituũ ductores extiterunt, oĩa q̄dem ipſi confecerunt, ſed ubicꝫ nequaq̃ regionibus affuerunt, immo ꝑ alios plura geſſerũt, fide nũciis adhibita, Qui aũt ſolos uidentes cognoſcere ueritatẽ loci exiſtimat, iudiciũ auris perimit. Quod tñ ad ſcientiã capeſſendã longe p̃ſtantius eſt oculo, unde maxime huius ætatis hoĩes aliq̄d dicere de Brittãnia de Germanis & intra & extra Danubiũ habitantibus. Hęc oĩa Strabo, quem etiã rerũ germanarũ ſcientiſſimũ nouimus, non tñ oĩa q̃ teſtat̃, eius luminibus patuerunt, Dionyſius græcus geographus, etiam prima illorũ uidiſſe, q̃ memoriæ attulit, indicat. Ptolemæus Claudius Alexandriæ rex plura uidit, plurima tñ a nũciis explorata (q̊s in totũ terrarũ orbem remiſerat ad terræ uniuerſæ inq̄ſitionem) ſuis libris attulit. Quare clariſſimũ eſt auritos teſtes, ſi fœlici ingenio ſaltẽ ac p̃ſtãti fuerint

Plynius in germania

Corne. in germaĩa.

Auditus aliq̃n prę ſtantior uiſu etiã in geographia

fuerint, ꝓponendos eſſe in accurato oculorum iudicio. Eſt em̃ ut Strabo lib. i. refert magis grauibus & dignis tm̃modo uiris utendũ, qui ꝑ multa bene diſſeruerunt, multa etiã omiſerunt, uel non ſatis plene explicauere, & ſi adamuſſim res noſtra deducenda eſt, uidet̃ hic ueritati ꝓpior accedere, qui doctiſſimorũ ingeniorũ, & experientia imbutus ea quæ in illis agnouit optima recenſet, quę uero inutilia reſcindit, q̃ qui paſſim omnia loca peregriniatus ferit.

Auritis teſtimoniis qñ credẽdũ.

Excuſatio authoris præſentis operis, & ad geographũ ſpectare, non ut inutilia, uerum tantum utilia & magna in ſuis ſcriptis præponat. Ca. IX.

Os & ego imitatus ſum, qui q̃uis germanus non oĩa Germanię luſtratus fuerim, ea tñ q̃ non uidimus ex doctorum hoĩm opinione, & qui interfuerunt locis ſcripſimus, nec nobis labor circa res uiliſſimas, ut pagos, itinera, & humilia oppida (q̃ priuatiſſimus quiſq; explorata habet) uerſabat̃, nec id ad geographũ uidimus ꝑtinere, ut ex Ptolemęo in epiſtola ꝓliminari teſtati ſumus, ait etiã Strabo li. iii. Prima igit̃ & peculiaria maxime ſunt, inq̃t, & ad ſcientiã, & ad urbanas neceſſitates, formã & magnitudinẽ ſimplici ac breui orõne conſtringere, q̃d q̃dem ad orbis deſcribendi tabulã neceſſariũ eſt, ſimul & qualis eſt, & quotta totius terræ pars demõſtret̃, hoc em̃ ꝓprium ſcriptoris eſt. De tota uero terra accurate tractare, & de illius zonæ quã dicimus ſpondilo uel dorſo cuiuſdam alterius eſt diſciplinæ, hæc Strabo. Concordat & Marinus Benchemius noſtræ tempeſtatis uir doctus, in cõmentario ſupra Plynium ubi ſic infit, Plures rep̃henſi ſunt qui oẽs urbes & totos montes, campos & flumina inepte deſcripſerunt, ita em̃ faciunt, ut ſi q̃s & regis comam & frena eq̃rum appingat, quæ res cõtingit ex ingenii imbecillitate & imperitia, dũ grauia ac utilia tractare non poſſunt, deridendi ergo ſunt illi qui ex ingenii inſcicia magna negocia & p̃clara facinora, & memoria digna p̃termittũt, parua uero & nullius momenti res multo ſtudio & labore exponũt, hæc ille. Loquitur de illis Horatius in arte. Cum lucus & ara Dianæ Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros Aut flumen Rhenum pluuius deſcribitur arcus. Id & in oratore req̃rit Fab. Quintilianus, in me uero illud laboris plurimũ ſibi uendicauit, ut non ea q̃ oculis om̃i ruſtico ſubiecta ſunt, quæ uulgaria nimis ac cœlo patentia claro ſunt, quaſi hybernas nenias p̃terirẽ, ac mihi in q̃buſdã temperãdum eſſe ſcirem. Verũ tñ ea quæ tum a græcis tum a latinis hactenus partim inaudita, partim intacta, errata aut neglecta fuerunt, ut ſtudioſis auribus & luminibus conuenirent elaborarem, hoc uirtutis opus uiſum erat.

Geographũ non oĩa explorare decet.

Mutationem locorum ignorantiæ Germanicæ cauſſam fuiſſe. Ca. X.

Lbertus Magnus ille Germanorũ nobiliſſimus in li. de ſitu orbis, inter cæteras cauſſas cur Germania adeo ignorata priſcis fuerit refert, hoc noĩm feciſſe & gentiũ germanorũ uarietatem, tot em̃ ſeditiones in germaina fuiſſe motas, tot bella oborta, ſemꝑ em̃ ut ex oĩbus Cornelii Taciti hiſtoriis cõſtat, gens fortior & ſupior uicinã oppreſſit, unde contigit noĩm uariatio

Cur noĩa Germaniæ variata fuerunt

fremitu bellorũ,q̃ totã noſtrã patriã tũ græcis tũ latinis in obſcurũ abire coegit uerum magnã etiã rõnem eſſe ait Albertus religionẽ chriſtianã q̃ tũc nouis uocabulis & locis Germaniã imbuit,ſed de illo copioſior orõ lib.viii. habebitur.

Germaniam quomodo ſub Gallia ſcriptores comprehenſi ſint. Ca.XI.

Oſtri fundi extrema illa fuit calamitas & exitialis uirtutis famæ nomĩs
a Germani fluctus lerna & ἀπωλεία extitit,Germaniæ q̃q; obliuionis cauſa prima.Dum a Germanis antiquitus quicq̃d uirtutis & honeſti geſtũ
erat,id uel Celtis.i.Gallis,Belgis,Sarmatis,Scythis aliq̃n,non Germanis aſcribe
Germani batur,unde accidit ut ſpectata Germanorũ uirtus ſuccubuit,& in Gallis floruit
Galatæ maxima illa nomini Germano detractio fuit,Germaniã eñ Græci ſimiliter & Galliam & eorũ incolas Galatas dixerunt,ſiue a filio Herculis ſiue ab alio,apud Michaelẽ Rictium lib. primo de regibus Franciæ,& Parthenium Phocea lib. primo hiſtoriarũ,Beroſus li.ii.Herculẽ ex Galatea (cui ſuffragat̃ Diodorus lib. vi. & Marcellinus lib.xv.) Galatẽ genuiſſe ait,libro tñ q̃nto hiſtoriarũ Come
Galactinus rũ Gallũ,ait,in Italia regnaſſe,& a ſuo noĩe populos dixiſſe.Alii ἀπὸ τ̃ γαλακτινο̃ dictos uolunt,γαλακτινός eñ eſt albus,candidus,lacteus,utcunq;,Germani etiã ſub Galatis cõp̃henſi ſunt a rerũ ſcriptoribus.Diod. Siculus lib.vi.germanię nõ meminit uerbo,ſed ĩnuit eos noĩe Galatarũ, uerba eius ſunt. Galates filius
Galatia unde Herculis in uirum euadens,cum paternũ ſuſcepiſſet regnũ,plures oras ſibi ſubdidit,p̃pĩquas,& ſubductas oẽs ſuo noĩe Galatas dixit,a q̃ oĩs ea regio Galatia dicta eſt.Hæc a pluribus nationibus incolit̃,q̃ inuicem gentium numero differunt.Nam q̃ maior habet̃ inter eas ducenta uirorũ millia efficit,q̃ minor quinquaginta.Harum gens una erga Romanos uſq; ad hanc ætatẽ,affinitatẽ,amiciciamq; ſeruat,ea uero regio (intelligit Germaniã) q̃ ad arctum ſita eſt,regio frigida,hyemis tp̃e niuibus oppleta,hæc ille.Quis ergo non ibi intelligat Ger-
Rhenus fluuius Galatiæ. maniam olim fuiſſe Galliã? addit q̃q; magni fluuii per Galatiã uario curſu fluunt,Eridanus in noſtrum mare,qui uero tm̃ in Oceanũ fluunt,magni habẽtur Rhenus,Danubius,hæc ille.Ecce Rhenũ & Danubium Galatiæ flumina dixit, & addit Rhenum diebus noſtris C.Cæſar pontibus miro modo ſtruxit, pedeſtribus copiis traductis,Galatas ultra Rhenũ habitantes in p̃tãtem redegit. Sole clariora uerba hęc ſũt germanos fuiſſe Galatas,& paulo poſt,de potu ex hordeo facto,de lanceis,proceritate & albedine corporũ,& colore rubro capillorum,& aliis germanis olim tm̃ propriis.Germanos appellatiõe Galatarũ denotat,ut rem componã,idem Diodorus.Nunc,inquit,q̃d a multis ignoratur ſcribetur ,ultra Maſſiliam (qui mediterraneas regiones,quicq; iuxta alpes & montes Pyrenæos incolunt) Celtæ appellant̃,ultra hos q ad Oceanũ uerſus p̃tinentes oras,& Erycinũ montẽ,qui deinceps ad Scythiam uſq; habitant, dicuntur Galatę,oẽs eñ Romani uno uocabulo Galatas dicunt,hæc ille.Germaniã intelligit ab Oceano ſcil. & a Celtis uſq; ad Scythiã dicendo,dii boni? (quod a multis ignorat̃ ſcribit Diodorus) mirũ Germaniã adeo Diodori tp̃ibus (qui Iulii Cæſaris uixit) ætate delituiſſe,male actum eſt de Germania,nec aliud in re eſt quiddam

quiddam obliuionis eius, niſi nominis ac famę & gentis alterius iniuria, quomō Græci aliqd de Germanis ſcribere potuerūt: Germani (& ſi quid honeſtius geſſerunt) iniuria nomīs Galatarū ſub tenebris uel eſt uolutū, uel alteri aſcriptū, tulit alter honores. Noluim⁹ ergo ad claſſica oīnibus nūeris ita uētos ſecūdos gallis ſinere, uerum ſiqd laudis nacti ſumus honoris ꝑticipes nos ipos pſtabim⁹. Ephorus q̄q; Gallias uſq; ad Gades ꝓpagauit, ait Strab. Illa noſtri tempis hoībus non quadrare, uerū antiqtus ita fuiſſe libro. iiii. dicit, Ecce antiquitus Germaniæ nec nomen conſtaſſe:

Germaniā ſub Celtis cōprehenſam. Ca. XII

r Edeo nūc ſingulatim ad alios Gallos. de Belgis prius diximus, & certo certius cōſtat qcqd trāſrhenanę ciuitates ꝑgerūt, id Belgis. i. Gallis aſcribebaī, Sic etiā de Celtis, antiqtus Galli & Germani Celtę dicebant, ut Raphael in urbanis Cōmētariis ſcribit. Lucill⁹ Tarre. li. iiii. ſuꝑ Apolloniū Hercyniā Celtarū ſiluā dixit, quę Germaniæ eſt. Marlianus, enarrator Ptolemæi, & noſtrę tēpeſtatis hoīes (taceo de antiqs) Suitēſes (nūc Eluetios) Celtarꝫ popluos dixerūt, & alios Germanos. Atheneus author græcus, libro. v. dipnoſophiſtarū, ſingula quēadmodū Diodorus Siculus, quæ Germanorū ſūt Celtis cōceſſit, Simili iudicio Eratoſthenes uno uocabulo, & Gallos & Germanos Hiſpāoſq; Strabōe ac Hipparcho referētib⁹, Celtas & gallos appellauit, Sic & Hercules noīe Alemannus, ut ait Beroſus, & Frācus filius Hectoris (ut teſtaī Manetho) imperauerūt Celtis, qs non Germanis diceret: cū ille nō longe a Cōſtantia regni ſui ueſtigiū reliqrit. Hic uero in Frāciā orientalē perrexerit: a quo Franci (tū Celtæ dicti) deducti ſunt. Aenea Siluio, Blondo, & mille authoribus, & id plane & in ꝓpatulo eſt, nō Celtis in Gallia imperaſſe Francū, dū hi Franci nō occidētales extiterint, uerū oriētales, qui apud Rhenū cōſederant antiqtus. ut Agathius Gothorū ſcriptor, Hunibaldus & Marcellinus uolunt, & hos dictos Celtas, ꝓbo authoritate Suidę, q ita inqt γερμανικὸς ὁ φράγκος οἱ γέρμανοι κελτοὶ λέγονται, οἱ ἀμφὶ τὸν ῥῆνον ποταμὸν εἰσι. id eſt Germanicus Frācus Germani & Celtę dicunī, qui circa Rhenū fluuium ſunt, ſunt ergo uel fuerunt Franci oriētales Celtę dicti. Cum alii Franci q̄longius a Rheno ſint, manifeſtū eſt Suidam igitur non occidentales Francos uoluiſſe, uerum orientales, qui (ut Iacobus Vimpffelingius ait) olim omnem Rheni ripam adeo inhabitauerunt, ut pene accolę Rheni uel Alſates aut Franci dicti fuerint. & hoc nonnihil confert lectioni panegyricorū. qui Francos non longe a Batauis poſuerunt. Huius igitur ex Hunibaldo ac aliis lib. Nono mentio copioſior habebitur, Ad Celtas redeo, qui olim nomine eo Germaniam occupauerunt, & hoc quia in aliis auctoribus liquet, tum autem in Herodoto exactiſſime ac potiſſimum. qui in ſecundo uolumine quod Euterpe inſcribitur, Celtas omniū in Europa πρὸς δυσμέων οἰκούντων ἐσχάτους (ut eius uerbis loquar) id eſt ad occaſum habitantium ultimos eſſe aſſerit, qbus uerbis nil falſius eſſe dixeris, uel ſi Herodoti auctoritatē integrā eſſe placet, olim totā Germaniā Celtarū appellatiōe fuiſſe nūcupatā iudicabis, eiuſdē ferme ſentētiæ idem Herodotus eſt li. iiii. ecce aliud

Trāſrhenani Belge.

Germani Celtæ

in predicto ſecūdo uolumine Danubiū apud Celtas Herodot⁹ oriri aſſerit,& addit, κελτοί δὲ εἰσι ἔξω ἡρακλείων στηλέων, i. Celtæ ſunt extra uel ultra colūnas Herculis, que ỽba oēm nubē lumibus nostris adimunt, ac illis nos ſubſcribere cogunt, qui celtas olim paſſim longe lateqꝫ Germaniā totā eorū noīe amplexā uoluerūt, uerba Herodoti græca integra lib. viii. lectori repoſuim⁹, illud q̊qꝫ nobis argumentū præbet Celtas intantū dilatatos, ſub iure eorū Germanos ſubiectos habuiſſe, ꝙ totam Germaniā ſub regibus eorum fuiſſe hiſtoriȩ uoluerunt. Poſt enim fata alamani, teutonis, Suevi, Vandali, Celtarū reges Sarmatiȩ ac Celtis præfuerūt, ut Manetho hiſtoricus aſſerit. Nec legit apud ullū ſcriptorū de ꝓprio tūc teutonorū regno ut prius anteq̄ ius Germanorū ad Celtas deuenit. Nec abſtinuit Nazanzen⁹ ille Celtas illos uocitare, Quos gallos Claudianus dixit, q pueros Rheno explorāt. cū tñ hi Germanorū ueriſſimi fuerint, q iuxta Rhenū cōſederūt. Rhenus em̄ Strabone referēte a fonte uſqꝫ oceanū Germanos aluit. Fuerunt ergo Germani anteq̄ nomen eorū diuulgatū eſt, & Celtæ dicti perinde ac Galli.

Germaniā olim etiam Scythiæ appellationibus ac Sarmatiæ fuiſſe ſubiectam Ca. XIII.

Redeo ad reliquas Germanicȩ natiōis claſſes, abſolutis ꝑtibus occidētalibus quæ Galliā ſpectant. Oriētales partes Norici & Pānoniȩ gentes occupauerūt. Sili & pari iniuria, uerū id ferendū paulo eſt, Quia Norici, Vindeici, & Pānones hodie germani ſūt, & qcquid ab illis honeſtius geſtū

Pānoniȩ. eſt, id æq̄ iure germanis hodie aſcribit. Cōtra uero Galli (noīe ſeruato ꝓprio)
Rheti. uictoriā retulerūt & memoriā. Sic & ſeptētrionalis germanie portio Germa-
Norici. nos affecit, ſpoliādo em̄ honorib⁹ Germanos ægregia facta uel Scythis uel Sarmatis aſcribebat. Scythis qdē, ꝙ oēs ppl̄i ſeptētriōales Scythȩ dicti ſūt, autho
Germania ſub Scythia re Strabone, uerba Strabo. ſūt uolumīe xi. In medio Europȩ cōtigui ſūt Scythȩ (inqt) & Sarmatȩ. Græci uero ſcriptores, uniuerſos ſeptētrionales Scythas, & Celtoſcythas dixerūt, Qui uero ipſos prius diſtīxere, q iuxta Euxinū, Iſtrum, & Adriā habitāt, Hyperboreos, Sauromatas, & arimaſpes dixerūt. Hȩc ille. Dio
Locus Strabōis. dorus Siculus uniuerſos ppl̄os illos ad oceanū oīs Galatas dictos uſqꝫ ad Scythas dixit, dii īmortales, ubi nūc Germania? uniuerſi aut Galatȩ aut Scythȩ ſunt Quis nunc uicem Germaniȩ non deplangat? ægregia germanorū facinora ita Scythis īmaniſſimis aſcripta. Landin⁹ in Cōmenta. georgicorū Germaniā uniuerſam olim pene ſub Scythia comprehenſam ſcribit. Hæc ergo Germanorū Lerna fuit. quia dextro Hercule quicquid Germani geſſerunt, nō retinuerūt. Ecce Plynius libro. iiii. Scytharū, inquit nomen uſqꝫ in Sarmatas & Germanos tranſit. Ex qbus uerbis Annius Viterbiēſis Germaniā olim Scythiā dictā uult, Redeo ad Sarmatiam, quos aliqui etiam Scythas nominabāt, Hi olim Germaniam ſuo nomine Sarmatiam dixerunt, & uniuerſa illa regio uſqꝫ ad Rhenum
Sarmatia olim. Sarmatia dicta eſt, Conſtat id Beroſi authoritate, Hic Beroſus libro ſecundo Tuiſconem appellat Germanorum & Sarmatum patrem, ille anno Saturni

(ut Beroſus lib.v ait) Sarmatas maximos populos fundauit. Inde anno tertio Nini Sarmatas legibus format apud Rhenũ, hæc Beroſus. Apud Rhenum, inquit, uerba ſunt plana & nuda, accipiat illa quiſq; ſuo ductus ingenio. Ego uero iuxta Rhenũ Sarmatiã antiqtus fuiſſe intelligo, enudeat alius ſufficiat mihi anſam pbuiſſe, niſi fallor, & apud Hunibaldũ idẽ legi, olim ſcilicet dum Frãci in Germaniã uenerunt, Sarmatas Rheno depulſauerunt, concordat Nauderus in chronicis & Annius Viterbienſis enarrator Beroſi cõmentariorũ lib. qnto. Concludo deniq; authoritate Pii II. qui in epiſtola ad Martinũ Mair ſcripſit. Repetamus, inquit, uetuſta tempora, non dicimus aut Saturni uel Iouis, nec rurſus aut Romuli, aut Camilli, aut Alexandri, quibus regnantibus incompertum nobis eſt qualis fuerit Germaniæ facies, hæc ille, & addit. C. Cæſaris ætatẽ inſpicere libet, cum ille militaret in Gallia, cum CHRISTI natiuitas inſtaret, quęnam (oramus) Germanorum opes tunc fuere?

De Situ Germaniæ. Ca. XIIII.

Situs germaniæ

Bi tenuitatẽ ſcriptorũ Germaniæ reuelauimus, integrũ uiſum eſt retegere, qd nã ingenio ſuo ualuere ſcriptores, ſituq; germanię primũ aggrediar. Cor. Tacitus oẽm germaniam Rhętiis, Pãnoniis, Gallia, rheno & Danubio Sarmatis & Dacis, cætera Oceano arctauit, cui & riualis exiſtit Marlianus, Dionyſi9 ſaltu Hercynio ſubicere germanos, Rheno & a danubio aſſerit. Cornelio tñ Perott9 ſupra Martialẽ in primo, & ſabellic9 li. ii. nonarii. vi. ſubſcribũt, Oroſius li. i. ait ab oriẽte habere montes Riphęos, a ſeptẽtrione Galliã Belgicã, & fluuiũ Rhenũ ad occaſum, ad meridiẽ uero Heſperiam ſub Europa ſitã. Strabo li. vii. Albi, Rheno, Danubio, & Oceano germaniã collegit, cætera ignorare dicit. Ptolemęus li. ii. ca. iiii. ab occidẽte Rheno, a ſeptẽtrione oceano a meridie Danubio, oriẽte Sarmatia. Zacharias Lilius huic opinioni ſuffragat niſi q̃d a meridie alpibus, cęterũ ſarmatis & oceano germaniã incluſit, ab oriẽte & ſeptẽtriõe, Plynius a mari Gallico (ſi litera nõ eſt deprauata) & a Codaneo germaniã incepit li. iiii. ca. xiii. pduxit uſq; ad mare germanicũ. Don. Acciolus in trãslatiõe Caroli Magni, germaniã Rheno Danubio & Oceano cõplectit, cui aſtipulat Iaco. Carmelitanus. Recẽtiores uero lõgius dilatãt Germanorũ fines, ut Aeneas Syluius, Peutiger, ab oriente Daciam, meridie Italiam, occidẽte Gallos, ſeptentriõe Sarmatiã habere germaniã phibent. Cunradus Celtes quatuor latera aſſignat, Rhenum, Danubium, Tanaim & Oceanum, ait enim.

Latera Germaniæ.

Danubiuſq; rapax, & adauctę nubibus alpes Auſtrinos faciunt fines, metãq; reſignant Italicæ, Illyricæ, Scythicæ, contermina genti Oceano fines ponit natura ſub arctoi Pulcher ab occiduo quas claudit gurgite Rhenus Nos a Sequanicis diſiungit flumine Gallis.

Vincentius lib. ii. c. lxxii. hiſtoriarum, & Iſidorus Iacobi Carmelitani ſententiæ adhærent, Lucanus Germaniam κατὰ περίφρασιν ita libro primo depinxit.

Periphraſis germaniæ.

Tunc inter Rhenum populos alpeſq; iacentes
Finibus arctois patriaq; a ſede repulſis
Poneſequi.

Ecce tanta ſcriptorum διαφωνία. In cuius autem ſententiam iuramus, paucis da-
bo, Mantuanus de Situ Germaniæ.

Tenditur ad leuam magis Germania campis
Oceanum Boreamq; petens ibi littora Cymber
Incolit, arctoum longe porrecta ſub axem
Sed ſecus hoc latus Italiæ circundedit altis
Situs ger- Collibus. Claudianus in Stylicone.
maniæ tē- Omne quod Oceanum fontemq; interiacet Iſtri
pore no- Vnius incurſu tremuit. Vt demum finem poſiturus ſim, pſtantiſſimis
ſtro. placuit, hodie ad occaſum & Franciã, & burgundias, uidere Germaniã, ad meri-
diem uero Italiam, ſeptentrione uero inſulas ſeptentrionales claudere, cæterũ
Hungariã orientalē limitē conſtituere, & hæc de tractu Germaniæ dilatatio ho-
die deſcribiť, & diffuſior eſt de ſcriptione Alberti Magni, qui tm̃ Rheno Occa-
no Danubio & Iſtula germaniam collegit.

De diuiſione Germaniæ. Ca. XV.

Germa- Neq̃ de Germaniȩ ſitu uerba fecero, ordine iuſto Germaniam diuide-
nia du- a re uolumus. Duplicē aũt eſſe cuilibet patet, uocant em̃ Germaniã ad me-
plex. ridiem ſe extendentē ſupiorem, aliam inferiorē, ut Paulus Diaconus li.
primo. Aelius Lampridius, Suetonius, Spartianus, Capitolinus, & panegyrici,
Germa- qui ubicunq; illarum partiũ meminerunt ſupiorem aut inferiorē uocant Ger-
nia ſupi- maniam. Ptolemæus etiã ita eam diſtinxit, uerba eius ſunt in libro. β. iſtiuſmodi.
or & infe- Ἡ δὲ ἀπὸ ὀβρίγκα τοῦ ποταμοῦ πρὸς μεσημβρίαν καλεῖται γερμανία ἡ ἄνω, ἐν ᾗ πόλεις ἀρχό-
rior. μεναι ἀπὸ τοῦ ὀβρίγκα ποταμοῦ νεμήτων νοιόμαγος ῥουφινιάνα. τῆς δὲ παρὰ τὸν ῥῆνον
ποταμὸν χώρας ἡ μὲν ἀπὸ θαλάσσης μέχρι τοῦ ὀβρίγκα ποταμοῦ καλεῖται γερμανία ἡ κάτω, ἐν
ᾗ πόλεις ἀπὸ δυσμῶν τοῦ ῥήνου τῶν βαταύων. i. Illa autē regio ab Abrunca fluuio uerſus
meridiē Germania ſuperior, in qua ciuitates ſunt, ab Abrunca Nemetũ, Noeo-
magus, Rhuphiniana, illa aũt q̃ iuxta Rhenũ eſt, a mari uſq; ad Obruncã fluuiũ
uocať germania inferior, in qua ciuitates ſunt a ſeptẽtriõe Rheni Batauorũ. Eo-
dē noīe & Ammonius monachus in hiſtoria Frãcorũ li. pri. & Sabellicus lib. ii.
Germa- æneí. vi. Ammianus uero Marcellinus li. xv. ſupiorē germaniã primã, inferiorē
nia pria ſecũdã uocat, primã Vãgiones & Mogũtiacũ, ſecũdã uero Tũgros & Agrip-
& ſecũda pinã cõplecti dixit. Nec deſunt Chronographi q̃ hãc altã, aliã baſſam uocẽt, in-
ueni & apud Marcellinũ aliqñ ſupioris & inferioris Germaniȩ mẽtionē, & Ply-
nius lib. xix. cap. vii. Corruda, inquit, paſſim in montibus naſcens refertis ſupio-
ris Germaniȩ campis, & ille Plynius tpe Traiani fuerat, ex quo nõnihil habeo,
Germa- Cornelius etiã Tacitus in primo ac ſecũdo hiſtoriarũ libro duplicis germaniȩ
nia ma- meminit. Vidimus etiã Ptolemæũ præcipue in libro. ᾱ. Germaniã μεγάλην. i. ma-
gna. gnam uocare, nõ ſuperiorē, & μίκρην. i. paruã, nõ inferiorē. Deluſus eſt in hoc lo-
co Philippus Beroaldus ſupra aſinum aureum Apuleii, dũ magnã Germaniam
Locus ſuperiorem dici putat, & paruã inferiorē, cũ magna Germania tm̃ ſub ſe compꝛ-
Beroaldi. hēdat ſeptẽtrionē, ut Pruſſiã, Liuoniã, Sleſiã, & Carpati incolas, ſecundũ alios
& Saxoniam ulteriorem, ut Lubecum, Roſtocum, atq; antiquam Marchiam.

Quando Germania ita diuiſa fuerit,& an tranſrhenani germani fuerint,quo tempore Germanis aſcripti. Ca. XV.

Germania olim una & in diuiſa.

Vm ſcriptores priſcos uideo omnes,tm̃ unam inuenio Germaniã, ratio illius eſt,quia inferior Germania ac etiam multa in ſupiori,ut tranſrhenani Galli fuerunt,unde nihil de ſupiori q̃ inferiori habuimus ante Iulium.Poſt Auguſtũ uero Tiberiũ,Traianũ,& alios cęſares multa de ſupiori q̃ inferiori germania referunt,nec etiã illorũ noĩm Strabo,Cæſar,Pomp.Mela,& reliqui priſcorum ullã fecerunt mentionem,uerum Plynius ac Cornelius poſt Traianum etiã Cæſarẽ & Antoninos,ex una Dacia duę,& ex una Germania duæ Germianæ tpe Aureliani effectæ ſunt,ut Sex.Ruffus dicere uidetur in libro q̃d ad Valentianũ ſcripſit capite ix.& xi.tunc eñ multa Gallici iuris ceſſerunt Germanis,Auguſtus Cęſar redacta in ptãtem Pannonia,rege Bancone capto,& oẽs oras Danubii in ꝓuinciam redegit,e q̃rum ditionibus Germanis multa adiecta ſunt poſterioribus tpibus,& ita Germania diuiſa fuit. optimi tñ ante Aurelianũ Germaniã ita fuiſſe diſcretam tradunt,dũ ante Aurelianũ non longe tpe poſt Auguſtũ aut Traianum uixerit Ptolemæus,etiã Capitolinum & alios uidemus hiſtoricos,q uitas anteceſſorũ ſcripſerũt,ſæpe inferioris germaniæ meminiſſe.Verũ ut rem certo limite componã,diu ante Aurelianum diuiſam eſſe conſtat Germaniã,meminit & inferioris Germaniæ Vlpia.ff.de cẽſibus.l.ultima, de ſupiori Plynius lib.xix.ca.viii.natu.hiſto.& Cornelius.Tranſrhenani autẽ olim Galli fuerunt Belgę dicti,& tpe poſteriori Auſtraſii,ita etiã ab antiqſſimis dicunt,ſi eñ recte memini apud Cor.Tacitũ,eorũ mentionem reperi.Plyniũ & Strabonẽ,& recentiores inde hiſtorici,ut Seuerus,Mamertinus,FL. Vopiſcus in Tacito,Iulius Capitolinus in Albino tranſrhenanorum meminerunt,qui tpibus Conſtantini Cęſaris extiterunt,uerum & illis ętate prior Suetonius hiſtoricus in Galba ac Nerone & cæteris.Non igit̃ recens nomẽ erat tranſrhenanis.Poſtq̃ itaq; Germania diuiſa eſt,tranſrhenani germani facti ſunt,ut uerba Ammiani Marcellini ſole clariora,ita indicant li.xv.Belgæ,inquit,olim fuerunt fortiſſimi,ex eo,quia nec aduenticiis fuerunt effœminati deliciis,tranſrhenanis certauere Germanis.Aquitania alia pars Gallię,cui⁹ altera pars ꝑerat uniuerſis,& hi ſupiorem & inferiorẽ Germaniã,duaſq; Belgas duę (lege ſuę)ditionis ſuiſq; rexere tpibus.At nunc numerant̃ ꝓuinciæ ꝑ oẽm ambitum Galliarũ,& ſecunda Germania dicunt̃,q̃ ab occidẽtali exordiens cardĩe Agrippina & Tũgris munita ciuitatib⁹ amplis et copioſis,prima uero ꝑter alia municipia Moguntiacũ habet & Vangiones.Hæc ille,quo nil dilucidius quã tranſrhenanos ſuo tpe.ſ.Conſtantini fuiſſe Germanos,dum etiã Tacitũ,Strabonem & alios etiam antiqores conſpicio,inuenio & tranſrhenanarũ ciuitates eorum tpe Germanię aſcriptas,ut patebit in ſequentibus,& ſi ſubduxius immo uerius dicere uolum⁹ trãſrhenani ſemꝑ germani extiterũt,nũq̃ galli. Strabo.n. Trebotes & cęteros a germanis ortos ſcribit.Sederũt igit̃ trãſrhenani olim iuxta Hercynium,tranſrhenum pulſi,inde a Francorũ regibus & Romanis in ditionẽ redacti,nihilominus ſemꝑ germani manſerũt,ut paulo poſt a nobis dicet̃.

Germania qñ diuiſa

Trãſrhenani olĩ Galli.

Trãſrhenani qñ germani.

Locus Ammiani

Trãſrhenani ſemper germani.

Qui Celtæ dicantur,& enodatio cuiuſdam uerſiculi Nazianzeni pulcherrima, ubi Celtas Rheno eorum filios explorare ſcribit Ca.XVII.

Enio nunc ad Celtas,ob id,quia oẽs Celtæ olim Germani aut Galli fu
v erunt,& nunc magna pars Germanorũ aſcribit Celtis,ut in capitibus ſequentibus latius oſtendet. De Gallis autẽ non eſt dubiũ cum Plutarchus & alii eos nomiet Celtas. Lucianus τὸν ἡρακλέα οἱ Κέλτοι ὄγμιον ὀνομάζουσι φωνῇ τῇ ἐπιχωρίῳ Herculẽ Galli Ogmiũ uocant uoce indigena. Eos aũt ita deſcripſit CL. Ptolemæus apud Rhenũ uidelicet habitari Celtas ac uſq; Germaniam ſe extendere. Et quia de Celtis mentionẽ fecimus,pulcherrimũ eorũ facinus ab eorũ antiqs elaboratum placuit recenſere. Gregorius Nazianzenus græcæ literaturæ tum theologiæ u eriſſimus antiſtes,ita inter cætera de Celtis loquitur.

Κελτοί μὲν κρίνουσι γόνον ῥήνοιο ῥεέθροις
Καὶ χρυσοῦ καθαροῦ ἄνθρακές εἰσι κρίσις.

Progeniem Celtæ explorant ſub flumine Rheni
Auri iudicium carbo nitentis erit. Et idem Nazianzenus.

Ως νόθον ἐλέγχεις ῥήνου κελθοῖσι ῥέεθρος.

Nobilis ut Rheni exploratus ſpiritus amnis. Sic & Claudianus contra Ruffinum laudat Styliconis exercitũ,quod Gallos habuerit Rheno ꝓbatos

Inde truces flauo comitantur uertice Galli
Et quos naſcentes explorat gurgite Rhenus
Mens eadem cunctis animiq; recentia ponunt
Vulnera,non odit uictus,uictorq; ſuperbit.

Celtæ Rheno pueros explorãt.

Putauit autem Germanos Celtas qui iuxta Rhenum conſederũt. Mos Celtarum erat pueros(poſtq̃ nati erant) galea tecto Rheno immergere,& ſi ſcutum fluitet,ut genuinã ſobolem educare. Si uero a capite deciderit; ut adulterinã ,nec ullis dignam honoribus exponere,oſtendit hoc græcum epigramma iſtiuſmodi.

Θαρσάλεοι κελτοὶ ποταμῷ ζηλήμονι ῥήνῳ
Τέκνα ταλαντεύουσι, καὶ οὐ πρὸσ εἰσὶ τοκῆες
Πρὶν παῖν ἀθρήσωσι λελουμένον ὕδατι σεμνῷ
Αἶψα γὰρ ἤνικα μητρὸς ὀλισθήσας διὰ κόλπων
Νηπίαχος πρώτην προχέει,δάκρυον μὲν ἀείρας
Αὐτὸς ἐπ' ἀσπίδα θῆκε νέον παῖν γινὲ ἀορήσω
Κεκείμενον λουτροῖσιν ἐλέγχει τέμνου ποταμοῖο
Ηδη μετ' ἐλεύθερ ἐπ' ἄλγεσι κ' ἄλγος ἔχοντες
Μήτηρ,εἰ καὶ παιδὸς ἀληθέα οἶδε τοκῆα
Εκδέχεται τρομέουσα τίμη ἔσται ἄστατον ὕδωρ.

Quos uerſus ita tranſtulit Pius Bononienſis in ſuis annotationibus poſterioribus capite uigeſimo tertio.

Audaces rapido Celtæ noua pignora Rheno
Explorant,non hęc genitrix prius ubere largo
Alma fouet,uitreas fluuii qui uenit ad undas
Lympha nouum caput alta tegit,quod remigis inſtar
Vmbo tegit,fluuiiſq; effulſit corpus alumni

Et fœtum

Et fœtum ſicunda probat lectumq́ iugalem
Damnat adulterii, fœde ſic decolor igne
Poſt dubios genitrix caſus memor ilithiæ
Accipiens filium gelidis in fluctibus ortum
Anxia deſpiciens cui mobilis autumat unda.

De ſitu Belgarum, & an Belgę ſint Germani. Ca.XVIII.

PTolemæus lib.β. ita Belgicam deſcripſit τῆς δὲ Βελγικῆς ἡ μὲν ἀπὸ δύσεως Belgarū
πλάγα, καὶ παρὰ τὴν λουγδουνησίαν εἴρηται, ἡ δὲ ἀρκτικὴ καὶ παρὰ ὠκεανὸν βρεταννικὸν ἔχει deſcri
ανον, ὅπως ἔχει μετὰ σηκοάνα ποταμοῦ .i.Belgicæ Galliæ ſitus eſt, hęc eñ ptio.
a plaga occidentali uſq́ ad Lugduneſiã deſcribit, a ſeptentrione uſq́ ad mare
Britanicum & Sequanam fluuium. Galliam aūt Ammianus Marcellinus li.xv.
ſimiliter Cæſar in cõmentariis in Belgicam, Celticã & Aqtaniam diuiſerunt, et
Belgicam qdem tranſrhenanas ciuitates dixerunt, & a Scaldi uſq́ ad mare, alii Galliæ di
Belgas dixerunt, alii Rheno, Oceano, Matro, & Sequano pſcripſerunt, ut Mar uiſio
lianus, horum populi Atrebates, Morini fuerunt & Bellouaces, Caletes, Velo
caſſes, Virimandui. Catuati, Condruſi, Eburones, Cereſii, Menapii. Eſt & du-
plex Belgica Gallia, ſupior & inferior. Prima habet Mediomatrices, Treuiros.
Secunda Ambianos dicitur a Belga ciuitate Belgica, hi apud antiq̊s Galli dice- Belgæ
bantur, multi eñ ſcriptores Belgas Gallos nominant, Spiram Galliæ urbē lib. unde.
vii.ca.xvi. Otto Friſingeñ. uocat, & in alio libro Confluentiã Galliæ urbē. Ply
nius a Scaldi uſq́ ad Rhenū Gallos eſſe ait lib.iiii.natu.hiſto.ca.xvii. ut Mena-
pios, Bellouacos, Ambianos, Atrebates, Neruos, Verumãdos, Tungaros, Fri Alii Tun
ſios, Leucos, Treuiros, Verunos, Sueſiões, Vlmanetes. Cæſar Heduos, Auer gros.
nos, Bituriges, Sequanas, Carnutes, Bellouacos, Burones, Heluetios, Ambia-
nos, Mediomatrices, Neruos, Morinos, Aulericos, Cenomannos, Atrebates,
Bellocaſſes, Eburones, Rauracos. Boos, Vuellos, & alios q̊s Germania comple
ctitur Gallos uocat. Item Strabo Belgas libro iiii. Gallos eſſe ad ulteriorem
Rheni ait ripam ſitos, & Argentoracū Galliæ oppidum Marcellinus, Platina,
Sextus Aurelius enarrator uitæ Iuſtiniani, Sigibertus Geblacēſis, Eutropius li. Argen
xi. & lib.x. Oroſius, Hieronymus in ſupplementis Euſebii & oēs, qui quaſi Iuli tina.
ani & Gratiani uitas ſcripſerunt. Sic & Ligurinus q tñ recentiſſimus fuit, Rhe
num iuxta Vuormaciã Gallos & Germanos ſepare dixit, illo carmine ductus
forſitan dicto Marcellini li. xv. Vuormaciamq́ petit medio ubi gurgite Rhe
nus Gallica germanis ſepauit rura colonis. Poſſum & doctiſſimos q̊ſq́ pe Belgæ
dibus in eandem ſententiã adducere, uerum q modo mihi & Germanis defui, Germani
iam palinodiã recantando, leuem, & uenia indignã ſcriptorū ignorantiã, & iniu
riam reuelabo, Belgas iuſtiſſime Germanos dici, non ſubſcribendo iam Strabo
ni, Plynio, & cæteris q germaniã Rhenū uſq́ metiti ſunt. Conſtat eñ Belgas
a germanis ortos, Sabellico, Aenei.vi.lib.v. Strabone, Marliano, & Cæſare q̊q́ Triboe
authoribus, illud & ſingillatim de pluribus Belgarū populis antiq̊rum authori chi.
tate roborare poſſū. Strabo eñ Tribocchos germanos ſcribit, traiecto rheno
huc cõſediſſe. Sed ut uanitatē & mutuã ſcriptorū calūniã oñdero, Cæſar q mõ

Eburones Gallos dixit, Marlianus noīe & numero germanos ꝓbat Nemetes, Tribocchos, Argentoracos, Eutropius, Hieronymus, & alii Gallos, ecce lib. vi. Eutropius germanos Tribocchos nūcupauit (affectata ignorātia) dū neſcit Argētoracos dici Tribocchos, Rauracos Cęſar Gallos, Eutropius li. vi. & Plynius li. iiii. ca. xvii. Germanos Eutropi. Plyni. Gallos, Velomādes, Menapios, Bellonacos, Ambianos, Tungros, Sueſiones Plynius ibidem Gallos, Eutropius ibidē Germanos, uno nomine dici ait, Mediomatrices Plynius & Cæſar Gallos, alii Germanos, Friſiam gallos Plynius in ꝑallegato loco, alii germanos, Vbios Platina gallos, Plynius, Ptolemæus, Cornel. li. xii. germanos eſſe elicit, & ut rem tādem componā, tedet authorū diſſenſionibus inſeruire. Cor. Tacitus in libro de germanis Gallorū uix ſemel meminit, ibi Treucrorū, Neruleorū, Boiorū, Heluetiorum. Inde de Thenteris, Friſiis, Variſcis mentionē facit. Vt de Germanis q̄rum tñ aliqui Belgæ ſunt, & a ſcriptoribus ꝑdictis Galliæ populi dicunt. Idem Cornelius in hunc modū loquit. Ripam Rheni haud dubie Germanorū populi colunt, Vangiones, Tribocchi, Nemetes, & Ptolemęus li. ii. ca. viii. Inferioris Germaniæ ciuitates Vbios Agrippinenſes, Germanię uero ſupioris Argentoracum Vangionū, Rauricū, Argentuariā. Inde Longobardos, Friſios ſcripſit germanos. Itē Turegū & alios ibidē capite decimo ponit Germanos populos ſeu ciuitates, ex qbus manifeſtiſſime patet, Celtarum & Belgarum bonā partē hodie Germaniæ populos eſſe, nemo repugnat, habēt enim nec lingua nec moribus diſcrimen. Aeneas Syluius in Europa, Germaniā uſq̧ Friburgū ciuitatē Otdlandiæ ſe extendere, ibi eñ gentē & linguā germanorū fece decoqui ait, ergo contra Cæſarē Heluetii Germani ſunt, uellem Cæſarē, Plyniū & alios ab inferis emerſuros, noui germaniam non ita anguſtiſſimo limite diffinirent, conceſſiſſem eis ueniam, niſi non multo poſterior Cornelius Tacitus æquo iure germaniā cōphendiſſet. Maiorē ſeditionē excitabo, Strabo li. iiii. Neruios (q̄s Marlianus in regno Francorū deſtinauit) Germaniæ nationis hoīes ſcribit. Iulius Capitolinus in uita Antonini Pii, ab Illyrico uſq̧ ad Galliā germanos aſſerit. Eutropius lib. vi. Aduatigos, Tamatos, Germanos dicit. Accedat Plynius q lib. iiii. ca. xv. Burgūdiones, Varinos, Charinos germanos dixit. Dii boni cur ergo ulteriora tangit: citeriorū obliuiſcit. Accedat Cæſar qui Condruſos, Eburones, Cereſeos germanos dixit, De illo Cunradus Peutiger copioſe, lōge lateq̧ diſſeruit, tandem tranſrhenanas ciuitates non Belgarum. non Gallorum, uerū Germaniæ iure ſubdere uult.

Quidam Germani licet remoti

Quomodo Belgarum ciuitates in nomen Germanicum abierint & imperio adiectæ fuerint. Ca. XIX.

Belgas tñ (anteq̄ Germaniæ nomen ſe ditauerat) antiquitus fuiſſe Gallos nemini ambiguū eſt, uerum ob egregia germanorū facta & integrā uirtutē, imperio eorū ceſſerūt, cum Gallorū res fece decoxerat, tpe eñ tralationis imperii in Græcos, in Longobardos, in Francos, Gallis res Germaniæ ꝑſtabant. Carolus eñ Magnus, & ante ipſum Pipinus, & eorū oīm origo Clodoucus, Bauaros, Saxones, & totam Germaniā impio potiti adiecerunt, ut

Quō germania ſubiugabatur

Rictius

Rictius in li.de regibus Frāciæ, & Platina in uita Gregorii q̄nti,& alii q̄ plures ſcripſerunt,defuncto Carolo impium hęredibus diſtributū eſt,ut ait Otto Friſingenſis lib.v.ca.ultimo,& libro vi.ca.viii.Lothario Belgica Gallia & Lothoringia euenit,Carolo Britania uſq; ad Moſam,Ludouico Germania uſq; ad Rhenum,mortuo Ludouico Carolus Germaniæ dominus uicit Turingos,Saxones,Alemanos,cui ſucceſſit Arnolphus Teutonorū rex,ut Otto li.vi.ca.xi. probat,ſunt probati authores,qui argentoracū tp̄e Ludouici regis Franciæ caſtrati uolunt a regno Frāciȩ deueniſſe.Hunc.n.beatȩ MARIAE uirgini ciuitatem dediſſe,q̄d ego coniecturæ ueſtræ offero,Agrippinā,Moguntiā de Francorum imp̄io illo tp̄e deceſſiſſe uolunt,& reliquā Germaniā,decertātibus Frāciæ regibus Carolo & Ludouico,Carolo nomen & res Francorū adminiſtrabant.Ludouico uero Germania,ut Platina in uita Sergii II.papæ ſcribit,& Rhegino,ita Germania in priſtinā dignitatē redacta,ex inertia Francorū regū,per imp̄atorem Ottonē q̄q; Henrici filium Belgæ germanię ſubiugȩ,eorumq; imperio adiectæ ſunt,& Germani factæ anno .982.ut non uulgaris Chronographia teſtaṫ,plura de his legere uolens Peutigerū requirat,hic cū Vopiſci,Blōdi Flauii li.ii.Sabellici lib.ix.æneı.vii.& partim lib.i.æneı.viii.authoribus,ſplendidiſſima quæq; adducit.Eo aūt factū eſt ut non tm̄ p̄dictæ ciuitates,uerū & ampliſſimæ Germanorū imp̄io ſubditæ ſint,ſicuti Treueris,cuius (dempto Cornelio) ſcriptorum nullus tm̄ Germanorum facta mentione meminit,nec Ptolemæus,qui tn̄ plura Germaniæ adiecit.Ea tn̄ illa tempeſtate numero & moribus ſimul lingua nobis addicta eſt,q̄a (ut Cęſar ait) propter germanię uicinitatem q̄tidianis exercitata bellis,cultu & feritate a germanis non differebat,Rudolphus Agricola Burgundiæ ibi regis geſta deſcribens ita loquiṫ.Treueris rerum geſtarū magnitudine,& uetuſtate urbis p̄clara Gallica gens nunc Germanica.Quæ uerba carmini aptauit Cunradus Celtes,de Treueri & Meti loquēs olim Belgis,nunc Germanis lib.iii. odarum in hūc modum de regibus Frāciæ.

Diuiſio regni Caroli Magni.

Belgæ factæ Germani.

Treueri germani.

Ad Moſam imperium ſtatuentes Qua Metis & Treueris nunc ſurgunt
Mœnibus altis imperiumq; ferunt Nunc noſtrum moribus & lingua
Nobiſcum conuenientes,deſpiciunt Vagos modo Gallos.

Ammianus Marcellinus quoq; Germaniæ urbem Treuerim dixit, & hæc de Gallis nunc Germanis ſatis duximus adducenda.

An Norici ſint Germani. Ca.XX.

Idem argumentum de Vindelica & Norico,ut de Belgis,Noricos a ſeptentrione Germaniā habere ſcribit Oroſius li.i.ca.xxvi.ex q̄ habemus a germanis diuiſos.Ptolemęus li.ii.meminit,Noricorū ca. xiii.cap. v.ut populorū a germania alienorū,habent aūt Norici,ut Paulus Diaconus ſcribit ab oriente Pannoniā,ab occidente Sueuiā,a meridie Italiā, ab aquilone Danubium,ut li.iii.ca.xxix.idem Diaconus ſcribit,non tn̄ eorum ut germanorum meminit,nec a Germanis diuiſit.In eandē tn̄ Ptolemęi ſententiā Plynius & Strabo pedibus ire uidenṫ,ad q̄d tn̄ ita reſpondeo.Noricos Strabo iuxta Aquilegiam fuiſſe dicere uideṫ,idem & Plynius & Strabo non longe ab Adriatico,ex quo

Norici qui.

habemus Noricam regionē olim non fuiſſe ubi nūc ſita eſt,ultra eīm Danubiū
Norici porrigebať,ubi adhuc ueſtigiū noīs eſt (norkey) nunc uero & reuera populi
Bauari. ſunt intra Lycum & Aenum uſq; ad Ceciū montē porrecti.habent eīm a ſeptē
trione Danubiū,ab ortu montē Ceciū,Pannoniā ſupiorem a Norico diſcernē
Norici tem.Hodie Bauaria dicit.Zacharias Lilius etiam Auſtriā eſſe dicit.Quod aūt
germani. ſint germani ex Ptolemæo ꝓbo,qui Noricas ciuitates eſſe ait,Aredatā, Vota
rium,Villacū,Viruniū (Indenburg) Quę hodie germanię aſcribunť ciuitates
Norico Plynius Agūtum,Viruniū,Claudiā,Soluēſem lib.iii.ca.xxiiii. Noricorū ciuita
rum ciui tes tradit,multa Lilius. Aeneas Syluius Noricorū ciuitatē (nos Nurenberg)
tates. in parochio Babenbergenſi ſitā eſſe ait. Vah Numberga umbilicus germaniæ ,
Celte,Aenea Syluio authoribus,& noricorū ciuitas,ab eiſdem appellata eſt, &
adhuc dubitať hi an germani ſint: Strabo li.vii.Alpes tenere ait Noricos, & al
pes contra Druſum,ut ait Plynius,animos dediſſe.Ex q̄ colligiť nō ſitos fuiſſe
Carni ubi hodie ſunt.Hos & Carnos & Tauriſcos dictos Plynius in loco p̄allegato
Tauriſci ait.Carni aūt & Tauriſci germani ſūt,Eutropio,Aelio Spartiano,Plynio,Stra
bone,Celte authoribus,uide latius in dictione Tauriſci,concordat & Strabo,
Dionyſius græcus author de ipſis ita ſcribit,interprete Priſciano

Huius ad Auſtrales terras gerræq; feroces
Noriciiq; colunt bellaces

Et Virgilius libro tertio georgicon.

Et ſciat aerias alpes,& Norica ſi quis
Caſtella in tumulos.

Multa Marlianus,Tacitus & Celtes in Ger
Noricus mania de ipſis ſcripſerūt. Agrū eorum fructuoſum,fundum uero ſubductum
ager alpibus admodum lætum,Solinus in collectaneis ca.xxx. perhibet. Appianus
Noricios uocat,quod & poetæ ꝓpter carmen Mantuanus. Quod imminet
agris Noricus Auſtrinis ſocialibus affuit armis. Verū ut demum rē finiā,
libuit uerba uera ac græca Claudii Ptolemæi adducere,quæ ſunt huiuſmodi.
Norico τὸ νωρικὸν περιορίζεται ἀπὸ μὲν δύσεως, αἴνῳ ποτ. ἀπὸ δὲ ἄρκτων μέρει τοῦ δανουβίου τῷ ἀπ'
rum de αὐτοῦ μέχρι τοῦ κετίου ὄρους. ἀπὸ δὲ ἀνατολῶν αὐτῷ τῷ κετίῳ ὄρει. ἀπὸ δὲ μεσημβρίας τῷ
ſcriptio ὑπὸ τὸ εἰρημένον ὄρος μέρει παννονίας τῆς ἄνω ,q̄d ferme id ſonat. Noricorū ager
ab occidente Aeno,a ſeptētriōe parte Danubii (q̄ ꝑs eſt ab Aeno uſq; ad Ce
cium montem) ab oriente uero Cecio monte,a meridie,qua ſub p̄dicto monte
eſt,Pannonia ſuperiori terminatur ,hæc Ptolemæus. Meminit Noricorum
Dionyſius author græcus in libro qui περιήγησις inſcribitur,ubi ita infit.

Ιστρου μὲν ποταμοῖο βορειότεροι χηλαι
Πρὸς δὲ νότον γέῤῥαι τε καὶ νωρικοὶ ἀστεμφέα
Παννόνιοι μυσοί τε βορειότεροι θρηίκων

.i.Huius ad Auſtrales partes gerræq; feroces
Noriciiq; colunt bellaces Pannoniiq;
Et Myſi Thracum boreeis finibus orti.

Habent Norici noſtra tempeſtate hominem utriuſq; linguæ Bilibaldum
Pirckhei Pyrckimerum peritiſſimum,cuius ductu Xenophō,Luciani dialogi,atq; Plu
mer. tarchus (quæ prius græce) nunc latine loquuntur.Cæterum qui plura de No
ricis legere cupit,Cunradum Celtem et Raphaelem Volateranum, in Vrba
nis commentariis uideat.

Inſignem

Inſignem fabulam a Suida græco de Noricis ſcriptam ac ridiculoſam de quodam apro Ca.XXI.

Vm nuper Suidam græcorũ auctorem haud uulgarẽ in manibus haberem,atq; ad litteram B deueniſſem,reperi,qædã de Noricis(quos aliqui Bauaros uocant)quadã affectata ignominia ab eo tactis,cepe rat me magna admiratio,quod auctor ille tam exigua de germanis ſcri pſerit.& eo loco quedã nõ Italis tantũ uerũ & grecis incognita tradiderit,& dũ a nullo locus is adhuc adductus eſt.ego nõ ad nobiliſſimorũ bauarorũ fraudem,uerũ tantũ ob prius inauditã in iſtiuſmodi auctore notã eius uerba relaturus ſum, ut non minus fellis q̃ mellis habuiſſe Suidã liqueat,ſi id cõſulto ,ab ab ip̃o elaboratũ eſt,uerba eius ſunt in dictione Βηρούνιον illa. Νωρικοὶ ὧν ἔθνος ἔνθα σῦς,χρῆμα θεόπεμπτον,τὴν χώραν ἐλυμαίνετο καὶ αὐτῶν. πάντες ἐπιχειροῦντες οὐδὲν ἤνυον μέχρι πρὸς ἀνὴρ ὃν σῦν πειξέτας ὤδι τοῖς ὤμοις ἀνῆρε. οἷόν τι καὶ ὁ Καλυδώνιος μυθεύεται. οἱ δὲ Νωρικοὶ ἐπιβοῶντες εἷς ἀνὴρ τῇ ἰδίᾳ φωνῇ, τουτέστι βηροῦνος,ὅθεν ἡ πόλις Βηρούνιον ἐκλήθη. Que uerba tranſtuli,Norici gens eſt,ubi ſus pœna a deo miſſa,regionẽ eorũ deuaſtabat,& in plano cãpo Norici oẽs tentantes eam expellere,nihil profecerunt. dõec unus qdã uir porcũ hũeris ſublatũ detulit(ut de apro Calydonio fabulis proditũ eſt)& quoniã Norici ip̃m uirũ unũ ꝓpria eorũ uoce dixerũt, ciuitas ita Viruniũ nominata eſt.Hæc ille.Nec diſſonaret,ſi Viruniũ a porco illo dictum aſſereremus βὴρ ẽm grecis eſt quod nos(bern)uocamus.Cõſueuere aũt Germanorũ qdam porcũ bern appellare.

Illyricũ Germanici iuris eſſe. Ca.XXII.

q Voniã nunc de Noricis nobis fuerat oratio,memini & Noricos olim illyrios dictos,uolui alia plura in illyrico germanici iuris eſſe oſtẽdere. Duplex erat illyricus,una pars Achaiam,Macedoniã,& plura in grecia cõtinebat ſeptrẽtrionalis uero duas pãnonias,Valeriã,Seruiã,Mẹſiã,Dalmatiã,& Noricos retinebat,auctore Sexto Ruffo in libro quẽ ad Valẽtianũ ſcripſit.ca.xi.Eſt & huius opinionis Strabo.libro vii.ptole.& alii.De Noricis aũt dictũ eſt & de Pãnonia paulo poſt dicet.Valeriã aũt Germanis aſcriptam quis ignorat? ea eſt regio,que nũc Styria dicit̃.teu.Styrmarck,ad Bauariã ſita. ſub ducibus Auſtrię,qrũ mores & lingua Germanis cõueniũt,ut Aeneas,Celtes,Sabellicus uolumine.iii.Nonarii decimi teſtant̃,Tyrolenſiũ quoq; Comitatus Germanico noĩe ac iure gaudet,ut per ſe manifeſtũ eſt,Codeus eũ Rhætis aſcribit,quod nõ diſplicet,Rhætos autẽ germanos paulo poſt faciemus. Illyrici diuiſio. Valeria Germãis aſcribit̃ Tyrol.

An Vindelici fuerint Germani,& qui ſint. Ca.XXIII.

u Indelica regio olim a Germanis diſiũcta fuerat,uerũ noſtro iudicio ulteriora quam nunc tenebat,Strabo ẽm libro.iiii.montana uniuerſa in Vindelicis eſſe aiebat,& in Auſtrũ & in oriẽtẽ uergẽtia & Heluecis & Boiis cõfines eſſe uindelicos.Hæc Strabo.Ex cuius uerbis olim aliã q̃ nũc eſt) Vindelicã ſcire poſſumus.idem lib.vii.Strabo ad Harcyniã ſitam ſcripſerat,requiras ubi ſita fuerit.Claudius aũt Ptolem.noſtro ꝗuo cõuenientiora ſcri pſit.Vbi Licũ Rhętiã a Vindelicis ſepare ait.Voluerũt aliq Lyco ac danubio Vindelicos cõcludere.at Aeno,uerũ hi fallunt̃,ratione Ptolomei qui Lantz Vindeli ci olim in aliis locis

huttam,Ratiſponā,Vindelicas urbes prodidit,aliqui olim & alpes inhabitaſſe

Vñ dicti Videlici.

uolunt,Strabo libro.iiii.nō longe a lacubus,reliq uero ut Ptolemæus Lyco ad iecerūt,quorū opinioni nihil detraximus,græce οὐινδελικοὶ dicti,ut pleriſq; ſen tentia eſt a Vinda fluuio ac Lyco,meminit illorū Plynius lib.iii.ca.xix.Oroſius lib.primo.ca.xxvi,Druſus Vindelicos impio romano adiecit Suetonio ac Stra bone lib.iiii.referētibus,oſtendit præter Ruffum ac Aureliū Sextū,Eutropiū ac Euſebiū,Horatius lib.iiii.odarū,oda.iiii.

Auguſt9 cōtra vin delicos.

Viderunt Rhęti bella ſub alpibus
Druſum gerentem.Vindelici
Quibus mos eſt deductus per omne.
Tempus,Amazona ſecuri.

Idem Horatius uolumine quarto.oda.xiiii.de Druſo

Quem legis expertes latinę
Vindelici didicere nuper

Videlici Germani

Olim Vindelicos a Plynio,Strabone,Ptolemæo,ac cæteris ſeparatos fuiſſe in ore palam oīmbus eſt,tēpus tamen rerū omniū uariatio,Germanorū iuri eos aſtrinxit,ut ciuitates Vindelicorū teſtanť oēs,Auguſtā Vindelicā ab Anto nino,& cæteris dictā,nunc Augſpurg dicimus,oībus nūeris germanis parem.

An Rhętia in Germanicū nomē abiuerit,& q̄ fuerit Rhęti. Ca.XXIIII.

Vbi olī Rhætia

r Hętiam olim montibus alpinis incluſam Plyni.lib.iii.ca.xix.ſcripſit,Stra bo uero in radicibus alpiū uolumīe.iiii.poſuit Rhętos,Oroſius in pri mo ca.xxvi.Rhætię deſcriptionē tali regula depinxit,orientē (inquit) Mœſia meridiē Hiſtria cōtinet,occiduū latus Gallia B.lgica,Septētrionale uero Ger mania attingit,Zacharias lilius Ptolemęū imitat9 Adulā montē ab ortu Lycū a ſeptētrione ac Danubiū oñdere rhętiā,& Lycū in ea parte Rhętos a Vinde licis diſcernere,a meridie uero alpes,Claudian.in ſtillicone Rhętos hiſce finib9 (interduſit.

Sed latus Heſperię qua Rhætia iungiť orę
Prēruptis ferit aſtra iugis,panditq; tremendam
Vix æſtate uiam, Sublimis in arcton
Prominet Hercinię confinis Rhętia ſiluę

Qui ſint Rhæti & ꝙ Germani.

Poſitis tot deſcriptionibus qui demū Rhęti dicti ſint,a ſcriptoribus uideamus. Ptolemæus Taxagetū (nos Rotuil)Brigantiū (nos Pregantz)Druſomagū (nos Kempten) urbes Rhętie dicit,ex cuius uerbis Sueuię illius ꝑtem eſſe Rhę tiam uidem9,alii inter Danubiū Lycū ac Rhenū deſcribūt eſſe Rhętos.unde adductus eſt Nauclerus9,& ante hūc Anſhelm9,ac zacharias Lilius,ut Sueuos eſſe diceret Rhętos,Lilius & Auſtros ꝓbat,Demū omiſſis tot ambagib9 ad rem redeo ex Claudiani,Strabonis,Plynii,ac Lilii ſententia iuxta Rheni ortū Rhęti cōſedere,unde olim Turicen.ac coctias alpes uſq; ad Lycū ac Rhenum om̄e Rhęticū appellatū uideo,etiam lacum adiacentia loca (Feltkirck) olim a Romanis cōtra Noricos impulſi ad Danubiū uſq; proceſſerūt,ubi & nūc ſūt, & ruptis inde limitibus,ueteres ſedes repetiuerūt,ueſtigiū de ipīs reliquerūt, unde adhuc illic (die Retzen) dicunť,Inde ultra Danubiū Norkei dictū cō

ceſſerũt,oſtẽdit illud doctiſſimꝰ auctor.cuius illa uerba fuerũt,Lacus Brigan
tiæ(quẽ murigaugiã accola Rhętus appellat)Ecce iuxta lacum Rhętos, Nec
me latet tanta latitudine ſeſe Rhętiã delatare,ut & regionẽ Tyrolenſem ac al
pes illas in ſui nomẽ cõtraxerit,quæ res Catoni ꝑſuaſit,Italorũ,nõ germanorũ
Coloniã eſſe rhętiũ,cecutiit bonus ille Cato,in eo libro nõ triuialiter,ſi eius li
bri qui uendiť noĩe ſuo, auctor exiſtit,uerũ ego potius ſabellico auſcultare in
animo habeo,qui fictiones,cæterũ nil librũ Catonis illud prę ſe ferre dixit,cu
ius auctoritate aĩatus,iniuriarũ expoſtulare Catonẽ nõ deſino,donec rhętiam
Germanis (ut ꝓpriam)rurſus uendicauero.Ecce qd Apianus hiſtoricus, ubi
Comũ & Verona eſt Rhętos poſuit,& in Agro Veronẽſi uinũ Rhęticũ dixe-
runt Plynius,Strabo,Martialis,& alii,meminerũt uini rhętici Suetoniꝰ Tran
quillus Rhęticũ Italię aſcripſit.Plynius & maiori nos ulcere offendit,ne nomẽ
ſaltẽ rhęticũ nobis cõcederet.lib.iii.ca.xix.Tuſcorũ ꝓlem fecit rhętos,& a Gal-
lis dictos,noĩe regis eorũ Rhęti.Cato non Tuſcorũ,ſed Lydorũ regem fuiſſe
Rhętũ dixit,Oh in fronte nõ cõueniũt inter ſe,Lilius ac Nauclerꝰ Plyniũ ſe-
cuti ſunt,Similiter Aeneas ſyluius,Iuſtinus lib.xx.uerũ tantũ regem nomĩando
Lydorũ ac Tuſcorũ.cõtinuerũt,Sanior ſentẽtia Marliano (cæterũ nõ claſſico
ſcriptori)debeť,qui a monte rhęto,Rhętos appellauit.qd' ſi huic calculũ adde
mus,nullus eorũ ſententiã cõſtringet. conuincẽt,qui origine rhætos dixerunt
Germanos,& a monte illo germanico dictos, Cæterũ per diphthongon ſcri-
pſimus,qm̃ Ptolemæus ἡ ῥαιτία dixit,Strabo q̊qꝫ ac Dionyſius,Oroſius lib.vi,
ca.xx.fortiſſimas maximaſqꝫ regiones eorũ uocauit,Corneliꝰ Tacitus in libro
hiſtoriarũ de Cecinna agẽs,oẽm belli experientiã ac cõſuetudinẽ Rhętis addi
xit.Cæterũ Cato.xxxiiii.ciuitates rhætorũ dixit.

An Iſtria germanię Colonia ſit Ca.XXV.

Iſtriã idẽ Cato qbus potuit uiribus,Italiæ adiicere conabať,haud tamẽ
ita totũ ius illis feret, quin aliquã dũtaxat Germanis ꝑtem admittet,
qd' Italiæ aſſerit ac deſtinauit Hiſtriã, nõ inſector,ꝑſertim dum uide
rim,id Plynio lib,iii.ca.xix.Zachariæ Lilio,Oroſio lib.primo.ca.xxv. cõueni-
re,nec unq̃ cõſueui ꝑter ius piũqꝫ alienæ terræ furto inſidiari.aut quod aliorꝫ
eſt Germanis aucupari,uerum ut tantũ germanis(quos curſu habiturus ſum
ſucceſſores) anſam pariturꝰ uidear,quæ nobis ad rei iſtiuſmodi rõnem uide-
banť cõdonari poſſe, pro captu noſtro ſemꝑ germanis obuiã ferre laboraui,
& ut germanica ſaltem origine gaudeat Iſtria Cato ille Iſtriã ab Iſtro duce,a Ia
no miſſo,dixit,oh quãta aſſequẽdi uoti ſui dolus intentus a Catone Germanis
eſt,ut hũc Iſtrum ducem italũ faceret,a Iano italo miſſum nugať, uerũ tu Cato
unũ,quẽ uel collo ad tui ſententiã ſubtractũ, dic auctorẽ, quẽ habes riualẽ, ui-
deo neminẽ,obtinuit illa ſententia ore oĩm,ab Iſtro fluuio Iſtriã nomẽ ſortitã,
eo tempe dum argonautę ex Iſtro fluuio in Iſtriam delati ſunt, per Adriaticũ
mare,id Catoni uiſum eſt remotiſſimum, Neſcio (inquit Cato) humeris iu-
ga montiũ nauigauerint an ne græci aquas,O Cato,hactenus quicquid laudis
homini deſumi poteſt,cumulo tuo adiecimus,uſqꝫ te hebetum agnoui hebetiſ

ſimũ,ſi libri illius auctor es,nõne Plyni.lib.iii.argonauim huc delatam aſſerit: nõne Strabo libro primo ac qnto ſine diſſimulatione noĩs Argonautarũ, extat adhuc (ut Strabo ait) ueſtigiũ apud Adriaticos,pter Orphei igit Apollonii ac cęterorũ auctoritatẽ,ſatis nobis ſaltẽ Vale. Flacc⁹ li.viii.faciat,apud quẽ qdam Argonauta ſocios ita cõſolat Mutandũ o ſocii nobis iter,altera ponti Eluctanda uia eſt,Scythici ruit exitus Iſtri. Fundere non uno tantũ quẽ flumina cornu. Accepimus,ſeptẽ exit aquis,ſeptem hoſtia pandit. Illius,aduerſi nunc ora petamus & undas. Quæ latus in leuũ ponti cadit,inde ſequemur. Ipius amnis iter,donec nos flumine certo Proferat in aliud mare. Sũma ratio (qua ſe tutatus eſt Cato) illa erat,nil peruii.ſ.eſſe ab Iſtro in Adriaticũ,dii boni,quãtę docti uiri nugę,Pompo.Mela e plauſtro,uerũ& palã Iſtri ramũ in Adriaticũ mergi oſtendit (ſecutus noſtra ſentẽtia) Strabonẽ,Ecce Zacharias Li.l.ex Iſtro Sauum,inde in nauportũ aditum eſſe,ſcribit,& facillime poſtea in Adriaticũ,deuictis igitur,& expugnatis oppoſitis ratiõibus, Iſtriam a fluuii Germanorũ noĩe cõſcriptam,præter Aene.Sylui,auctoritatẽ uerbis Iuſtini ac Trogi hiſtoriographorũ illis adducã,ex.xxxii.uolumĩe,ubi Iuſtinus a Colchis (nõ a rege Tuſcorũ) originẽ Iſtriã ducere aſſerit.Hi em(inquit) a rege Aeeta ad Argonautas pſequẽdos,filię ſuę raptores miſſi,mox a põto ĩtrauerũt Iſtrũ, alueo Saui inuecti,&ex uocabſo amnis Iſtri quo a mari cõceſſerũt,inſulã dixerunt.Hæc ille. Quæ uerba adeo plana,nuda,adeo abſoluta ſunt, ut ſine omni lenocinio,ac diſtractiõe ea que nobis ad rem faciũt,per ſe ualeant,ita tandem Iſtriã a Germanis nomẽ habere uolumus.Stridon etiam oppidũ Iſtriæ eſt,diui Hieronymi patria, uoluit tamẽ, immo argumẽtis robuſtiſſimis Hieronymũ Germanũ fuiſſe cõuicit Vimphelingius.

[margin: argonautę in adriaticum ab Iſtro. — Peruiũ eſſe ab Iſtro in adriaticum.]

Occaſio data Germanis multa eorum iuris eſſe quæ aliis aſſerunt. Ca.XXVI.

Uerum ut facilior ac expeditior trãſitus ſucceſſoribus noſtris pateat,cætera quæ noſtro muneri ſuſcepto cõuenire uidim⁹, relinqre uoluim⁹ poſteris,Iulius capitolinus in uita Antonini pii,ab Illyrico multas gentes aſſerit,quas noſtri iam Germanos dicunt,Strabo etiã non longe ab Adriatico Germanos eſſe his uerbis innuit lib.vii.Iſter (inqt) ab extremis Germanię ptibus,prope Adriaticũ oritur,bis refellẽdus eſt Strabo.Dum em litem lite reſoluit,in duos nõ cõceſſendos errores,ſeſe imprudẽs implicuit,tum quia in extremis Germanię partib⁹ Iſtrũ ſcaturire uoluit,qui penes Rhętos orit (quos tñ Strabo nõ Germanos dixiſſet) ſi non Germanos,cur apud illos oriri Iſtrũ uoluit. Vltra autẽ Iſtri & Rheni fontes Heluetii ſunt,tũc germani, id etiã puerũ elementariũ nõ fugit,quãto ſpacio fontes Iſtri ab Adriatico diſtent,idẽ Strabo, lib.eodẽ uſq; Meotidem germanos deducit,Plyni.Baſtarnas,Hermiones,Peucinos aſſerit germanos,ergo Sarmatiæ magna pars Germania eſt, Rhegino Prunienſis totũ pene ſeptentrionẽ nomine noſtro intercluſit,Barnefridus Vrſpergenſis,ac Beda a mari ſeptentrionali,ultra inſulas etiam mari interiacentes,Germanorũ appellationi deſtinauerũt,uerba Rheginonis Prunienſis ſunt

[margin: Strabonis locus — Occaſio ampliãdę germanię]

poſtq̃ Gotthorũ ac aliorũ memoriã exegit, nõ immerito inquit uniuerſa illa regio Tanai tenus uſq; ad oceanũ, licet & ꝓpriis ſingulę nominibus uocenť, generali tamẽ uocabulo Germania uocať, dũ tantos mortaliũ ꝓuentus genuerit, q̃bus uerbis curioſo indagatori nihil accõmodati⁹ obuiũ fieri põt, quã oẽm illum Europę ſeptẽtrionẽ, ad cõdendã, ꝓpagandãq; germaniã habere miniſtrũ ac adiutorẽ, facile aũt id ex eo innoteſcet. Dionyſius em̃ ac alii Tanaim Europę finẽ imponebãt, Tanaim uſq; aũt germaniã dilatatã eſſe, ꝑmiſſa oratio ſonuit. Erit etiã opi huic cõducibile ac ꝓximũ, qđ Sylauius Aeneas in hæc ỽba euadẽs teſtabať, ad Martinũ Maier, fuit olim (inq̃t) germania oceano, Danubio, rheno, ac Albi, cõtenta, nũc inquãtũ dilatata ſit, nõ ignoro. Quid em̃ in Gallia, Rhetia, Vindelica, Scythia, Sarmatia, Pãnonia nacti fueritis? Hæc ille. Habes itaq; lector curioſe locupletiorẽ anſam inueſtigãdi Germaniã, ulteriora etiã condonandi, quã nos ab anteceſſoribus noſtris aucupari potuimus. Tu igiť ille es, qui ea quæ poſtpoſuim⁹ excipias, ac qui lampada tibi nũc pacto noſtro curſu, relictã exiſtimas. Hos itaq; qui e Scãdia uenerũt germani, Sidoni⁹ Apollinaris pene illis ỽſiculis cõprehẽdit, li. xx. Bellonoth⁹, Neurus, Hũnus, Geta, Dacus, Alanus, Biſulta, Oſtrogothus, Procuſtes, Veſus, Alites. Claudi. cõtra Ruffinũ q̃tuor aut q̃nq; colũnis gotthorꝫ ꝑpl'os nũcupauit, Iulius Capitoli. in uita Antonini pii, Flauius Vopiſ. ac Trebeli⁹ Pollio in Claudio, Paulus diaco. ſupra Eutropiũ, & alii, gẽtes illas ꝓſa noĩauerũt, Hiero. poſtremo cuius & paulopoſt uerba lib. v. adducemus, barbarorũ illorũ meminit.

An Pãnones germanis aſcribanť, an ne nondũ. Ca. XXXV.

Pannoniã duplicẽ ueteres dixerũt, ſupiorẽ, ac inferiorẽ, illã Auſtriã, hãc Hungariã noĩauerũt. Sex. Aurelius, Feſtus Ruffus in li. ad Valẽtinianũ. Ammianus Marcellinus, primã ac ſcđ'am Pãnoniã noĩauerũt, De ſecũda ac inferiori Pãnonia prius dixim⁹, primã uero oĩ̃i pacto germanicã eẽ cęlo manifeſtius eſt, Aenea Syluio ac referẽtibus Zacharia & Sabellico lib. iii. enei. decimę, quare id nullo argumẽto eget, dũ ſenſibus noſtris ſubiectũ ſit, Pãnoniã lętã regionẽ Solin⁹ ait, ac Florus li. iiii. Olim a germanis diſtincta, ut Ptole. uideť a Lentulo, ꝓconſule debellata, ab Auguſto in ꝓuinciã redacta, Traiano etiam ac Domitiano detracta, iterũ inde ꝑ Antoninos recupata, cuius rei Feſtus Ruffus, Sueto. ac Martial' meminerũt. Pãnoniã primã inhabitauerunt germani, q̃s Galli Senones ex illyrico traiicięntes, ꝓpulſarũt, ac eorũ ſedes ſibi deſumpſerũt, ut Iuſtinus ac Trogus li. xxiiii. memorię tradiderũt, poſt gallorꝫ receſſum Cymbri ac Teutones ſedes eorũ intenderũt, ut ex vii. Strabonis li. habem⁹, Deuictis in Italia Cymbris, iterũ germani locũ habuerũt priſtinũ, gotthi inde eam inhabitauerũt, poſtea Cõſtantinus cæſar Vandalis Pãnoniã (Sabellico ꝓbante) cõceſſit, iterũ Gotthi eã occupauerũt, q̃s eiecerũt Hũni ꝑpl'i, Atila deuicto Oſtrogotthi Hunnos pepulerũt, & inde cũ Theoderico rege in Italiã uenerũt, poſt q̃s (ut Procopius li. vii. ait) Alamani in eorũ ditionẽ redegerũt Pãnoniã, q̃s ſecuti ſunt Vandali, qui duce Albuino eam poſſederũt, nec plus q̃nquaginta annis Pãnonia potiti, in Italiã ꝓfecti ac euocati ſunt a Narſete, Gotthis iterũ exulibus

Duplex Pãnonia.

Pãnoniã in ꝓuĩciã

reliquerũt ſedes,eo tñ̄ pacto,ſi ad uota Longobardis res nõ ſuccederent,iterũ locũ illis donarẽt,uenerũt inde Auares,poſt q̃s Hũgari noua gens,Gothos tñ̄ in Pãnoniæ ſupioris incolas abiiſſe uolũt oẽs,græci Pannones παίονας uocant,ac Pãnoniã παιονίαν Herodia. in Alexãdro,li.vi. ὁ μὲν γερμάνους ὁ δὲ παίονας παραμείβων ille germanos hic Pãnones ꝑterfluens.Siſi pacto Stra.& alii.A Pæone aũt filio Endymionis,Pæones Pauſanias dixit,Picus etiã in Stauroſticho,Alluit Elyſios Arios quoq; Pæonis orã .& idẽ in.ii.Hymnorũ.Macedũ turbas ac pæonis orã Eiuſdẽ ſentẽtiæ Sabellicus eſt li.v.Enei.vi.& id ego habeo ꝑſuaſiſſimũ,Pæones oẽs illos dictos,qui intra Thraciã ac Illyricũ uſq; Danubiũ habitauerũt.Nec me preterit & a ſcriptoribus τοὺς παίονας illas gentes ,ueluti a Ptolemæo, Dionyſio,Dione,Arriano,ac cæteris græce appellatos,non ab alpibus appẽninis, ut Antoninus uoluit,a quibus tanto ſpacio diſcernũt,uerũ a Pãnone rege,cui⁹ meminit Methodius. Appi a.aũt hiſtoricus,& Plutarch⁹ in uita Ottonis,Sauo Drao,& Danubio Pãnonas incluſerũt,uerũ ſeſe ultra quã nũc extenderũt.

Vñ dicta ſit pannonia

An Peucini,Baſtarnæ,Phennæ,& Auariſci,& q̃s ſeptẽ caſtra dici mus,Germani fuerint. Ca.XL

Pannoniã inhabitãt,ꝓtim uicinos illis ſe gerũt populi,q̃s Germanorũ nomẽ nũeris oĩbus occupauit,Auariſci ac Oſi una gẽs Hũgariæ eſt,refe rente Ptole.Tacitus tñ̄ ſe neſcire ait,an Oſi ab Auariſcis in Germaniã an illi in Pãnoniã ab Oſis migrauerint,dictũ Cornelii Picus ad ꝟſiculos ita traduxit.Oſus Auariſco dubiũ deductus ab illo An genus antiquũ referat,mens amborũ fuerat,Pici ac Cornel.i germanis aſcribẽdos eſſe utroſq; populos,Picus em̃ in eo libro,Nullarũ gentiũ(niſi germanorũ)meminit,alter uero Corneli⁹,hos ob tributa q̃ Sarmatis ꝑſoluũt Pãnones dixit,cæterũ germanos,dubitauit idẽ Tacit⁹ Peucinos an ſarmatis an germanis adiiciat. Plyni.autẽ nõ heſit, uec moratus eſt Peucinos ac Baſtarnas germaniæ ꝑp̃los facere.li.iiii. ca.xiiii.na. hiſto.idẽ Cornel.Sede,cultu,domiciliis,ut germanos agere,ſermone quoq;,& addit paulo poſt,Phẽnæ,Baſtarnæ,Peucini,potius inter germanos referunt,qa domos figunt,& ſcuta gerũt,quæ ſarmatis ſunt aduerſa,Corneli⁹ unã gentẽ Baſtarnas & Peucinos uoluit,& Stra.li.vii.a Baſtarnis nomẽ ſortitos Peucinos ac Baſtarnas a germanis ortos aſſerit,Idem Priſcia.in tranſla.Dionyſii ita inquit. Hi ſunt Germani truces,ac Sarmata bellax, Atq; Getæ necnon Baſtarnæ ſemina gentis.In græco id non habet,unde ortum referãt,niſi q apud Mæotim con ſediſſe olim Baſtarnas & Peucinos dixit Dionyſius,Qd' & Strabo,& Ptolemæus aiũt,cui⁹ uerba ſunt πευκινοι καὶ βάσταρναι τὴν ὅλην τῆς μαιώτιδος.i.Peucini ac Baſtarnæ uſq; ad totã Mæotida habitãt,ego gentẽ unam dixiſſem facile,& olim iuxta Mæotida,nunc uero eos eſſe,q̃s ſeptẽ caſtra uocamus,Baſtarnarũ meminit Capitolin⁹ in Antonino,Trebeli⁹ in Claudio,Appianus Baſtrinos dixit,Peuce etiam hoſtiũ Danubii eſt,a quo Peucinos dictos uolũt, Beroſus tñ̄.li.ii.cuiuſdã Peucini Herculis filii meminit,de hoſtio peuces Solinus,Am. Marcel. Mela.li. ii.in fine.Claudia. Corpibus ꝑmitur Peuce quo ꝑſſerat anno. Hoſtia donet.

Oſi

Auariſci

Baſtarnæ

Peucini.

Danubii uiridem uident ante hoſtia Peucen Idem

Peucen defertur ad oram Cum ſonitu, gemino nam cingit̃ inſula flexu. Phennarũ aũt Raphael li. vii. meminit, ac Bructeros putat. Habes ita (lector amãtiſſime) oẽs illos eſſe germanos. Nec mireris ſeptem caſtra me dixiſſe Baſtarnas, aliter obſeruatũ tñ eſſe a ſcriptorib9. Scio qui Sclauos dixerint ac Dalmatas ut Liuius. Scio qui ad Danubiũ eos poſuerint, ut Stephanus Byzantius. Nec poſſum ſatis mirari Plutarchũ. qui in vita Aemylii Pauli Iſtrum incolentes dixit Baſtarnas & Galatas appellari, facit mihi pene fidem, maxime cum uiderim apud Iuſtinũ Hiſtoricũ lib. xxxiii. Getas olim infoeliciter contra Baſtarnas pugnaſſe, cũ & alii ſcriptores bella Galatarũ & Getarũ ponant, uerũ me in tranſuerſum aliorum auctoritas egit. Phennæ.

Gotthos ac Getas eſſe germanos ac de eorꝫ origine. Ca. XXVII.

Eſtat nunc longe neceſſariũ, ac Germanorũ glꝛię nequaq̃ remittendũ,
r Gotthorũ videlicet gentẽ uere germanicã fuiſſe argumẽtis qbuſcũq; licebit oñdere, qđ quidẽ duabus de cauſis fieri uolui, ut obiter italorũ inuidię rñderet̃, qui eã gentẽ germanorũ nobilitati ſubtrahere, ac Scythis adiicere moliebant̃, tũ etiã ne id qđ germanicę ỽtuti deberet̃ ſuppſſum irem. Quis aũt rõnis cõcors? gentẽ (cuius ỽtuti totus orbis ceſſit) pietate ductus, patrię ſuę nõ æquo aĩo aſſereret? qs etiã? cõtra eos nõ agat? qui patriæ noſtrę negauerũt eã gentẽ tot ãnis, ac a tot ſcĩs, cordatioribuſq; uiris addictã. Quis hãc ab inſidiatorib9 male feriatis nõ defenderet, ac ad ꝓpulſandã iniuriã non ſuppetẽs robur patriæ tribueret, ſaltẽ cæteros in rebus ad natiuũ ſolũ ꝑtinẽtibus non erudiret, maxĩe in illis, q̃ noſtrę glꝛię ꝓximi9 accedũt, ac q̃rũ veſtitu ac ornatu luculẽtior t̃ra noſtra efficeret̃. Nõ eſt apud me dubiũ, ſi tantã neceſſitatẽ grꝫci Italiciq; cũ gotthis haberẽt, queãdmodũ germani, oĩbus eloquẽtię uiribus ſuſtinerent, ac armis demũ, ne ullo pacto eis interciperent̃, pro gotthorũ nobilitate, ut pro tuẽnda Babylonia digladiarent̃, an ne nullũ gothicę gentis nomẽ? an ne exigua eorũ glĩa? q totã terrã eorꝫ curſui habuerũt obuiã, qbus etiã nõ niſi magno ęre pax cõparata fuerat, q̃rꝫ uirtutes, ſi Plynius, Cornelius, & cæteri admirabiles uiri eorꝫ ingenio deſtinaſſent, oẽm eorũ opam in deſcribẽda unica Aſię irruptiõe a gotthis conſũpſiſſent, oẽ q̃q; tẽpus in ſola urbis ruina occupaſſent. Tot nobiles ac defecati ingenii uiri, ſeſe romanorũ geſtis penit9 dediderũt, & quicqd ꝓ agitatõe mẽtis, ultra uiriũ facultatẽ, exactiſſima diligẽtia potuerũt acquirere hoc totũ deniq; affectãdæ eloquẽtię, ac enarrãdę romanorũ ſublimitati cõceſſerũt. O q̃ntũ laboris ꝑtuliſſent, ſi tũc tpis extitiſſent, quo inclinationẽ ac exitiũ romę fata traxerũt, ſi ingenio eorũ deſtructa Roma tũc cõtigiſſet, p̃ſertim cũ nec ſemel, nec fortuitu, nec dolo, abſq; ꝑditiõe et malicia, uerũ toties, tot obſidionibus, prudẽtia, bello detecto, ac ſũmis difficultatib9, gẽtiũ dña, ac nubiũ calcatrix, Roma, toties fame, ſiti cõfecta, penitus incẽdiis exhauſta, rapinis onerata, barbarorũ irruptionibus patuerit, quę prius tamẽ opulẽtiſſima, pulcherrima referta, exaltata, populoſa, ac oĩm gentiũ uictrix, humanã quaſi exceſſit cõditionem. Hoc aũt tantũ uirtuti Getarum ſiue Gotthorũ debet̃. Quicquid igit̃ illorum claritati unq̃ accidit, idem & germanico decori defert̃.

Scripto. quãtũ in deſcribẽdis romanorꝫ reb9 elaborauerint.

An Getę ac Gotthi ſint gens una, an diuerſę Ca. XXVIII.

An Gotthi & Getę una gens.

PRiuſꝗ Germanicã gotthis ac Getis originẽ pręſtituero, ne ſe lectori ambiguitas ingerat, an una gens, an dinerſa ſit, prius oñdere libuit. Priſcꝰ hiſtoricus gotthos a Getis diſcernẽdos putat, eo ductus argumento, dũ medit̃ranea Gotthi occupauerint, Getę uero iuxta mare ſedes fixerint, cui ſententiæ ꝑtim aſſentior, ꝑtim diuerſũ me habiturꝰſum, ut paulopoſt oñdet̃. Sabel. uero gentẽ unã dicere uidet̃, Siſr ac Iornãdes, & oẽs bonarũ litterarũ aſſertores, cui ꝓfeſſioni ego nõnihil tribuo, & eo maxĩe, dũ uiderim gotthorũ nomẽ adhuc recẽs, a ueteribus auctoribus minus uſurpatũ. Cõtra uero Getas græcis etiã nobiliſſimos extitiſſe, Strabone referẽte in. vii. Geographię ſuę uolumine. Dion auctor græcꝰ, librũ ſuũ gotthorũ rebus geſtis cõſecratũ γετικόν inſcripſit, quẽadmodũ & Agathiꝛs, Ablauius, & cæteri, ꝗ res gotthorũ ſibi habuerũt obuias. Strabo, Dromicheten ac Boerebiſtã Getarꝝ reges. Nazianzenus Zamolxim Getam faciũt. q̊s gotthos fuiſſe ſole clarius eſt. Id demũ, qm̃ nullã ſententiã habebo diuerſam, ꝑſuaſiſſimũ cõtineo, Getas olim fuiſſe dictos Gotthos. Inde uero, maxĩe Valẽtis tꝑibꝰ, gotthorꝝ nomẽ primitꝰ increbuiſſe. Licet Claudia. lõge poſterior, gotthorũ nomẽ ignorauerit, eiuſdẽ tñ tꝑis, uiri egregii Gotthorũ meminerũt, ut Socrates hiſtoricꝰ, Theodericꝰ, Sozomenus, Oroſius, Eutropiꝰ, & antiqores etiã, ut Trebelius Pollio in Claudio, Flauius Vopi. ac alii. Raphael Volateranus Guthones dictos gotthos fuiſſe arbitrat̃, Ego quia Claudiano, Guthones pro Gotthis dictos egregie noſco, non facile dixerim Cornelio Gotthicũ nomẽ fuiſſe familiare. Poſtꝗ itaqꝫ nomẽ gotthicũ inualuit, populos priori noĩe Getico. ſ. diſpoliatos, appellatiõe ſua cõſecrauerat, ac nomẽ Geticũ penitus exoleuit, recens appellatio obtinuit, unde factũ eſt, ut appellatio diuerſorũ nominũ, gentis etiã diuerſitatẽ pleriſqꝫ falſo ꝑſuaſerit, Lucullus imꝑator ex myſia Getas expulit, itaqꝫ euenit, ut alias ſedes acquiſiuerint, ac Priſco hiſtorico fallendi occaſionẽ prębuerint, dum origine una gens, diuerſa uero, inde mutandorũ locorum cauſſa fuerit.

Getę magis cogniti ꝗ gothi

Getę & gotthi eadem gẽs.

Quando gotthorꝝ nomẽ primitus increbuerit

An Dacorũ gens una fuerit cum getis & Gotthis, expungitur etiã Locus Strabonis. Ca. XXV.

STrabo feſtiuiſſimus auctor, ac circa rem quã uerſatꝰ eſt curioſiſſimus, Dacos putat eſſe oĩno a Getis alienos, Getas eñ ad pontũ in orientẽ uergere, Dacos uero in oppoſitũ uerſus Germaniã, ac Iſtri ſontes. Sabellicus a Strabone diuerſus abiit, & eandẽ gentẽ putat. Ambo deluſi ſunt, ille eadem ratione, quo Priſcus hiſtoricus prius. Hic uero manifeſto ſomno, quo ad temꝑa noſtra deuiauit. Ita eñ res ſeſe habet. Daci a Gotthorũ ꝓgenie proceſſerunt, & origine gens una, cum gotthis ſunt. Vt Iornandes ait, cui in rebus gotthorum non minorẽ ꝗ publicam fidem cõcedo, ac plus gręcis oĩbus pręſto, unde male Strabo diuerſos facit. Daci inde relictis Getis, Herulos in Danubii ripa cõſiſtentes abigerũt, ſedes eorũ intenderũt, & illam rationẽ diuerſitatis, tempus tantũ peperit. Locus etiã Strabonis ille oĩno expũgendus eſt, in eodem loco, ubi Dacos Danos eſſe arguit, ductus cõueniẽtia nominis, tum quia

Athenienſes Dauorum ac Getarum nomina ſeruilia habent. Vnde autem hęc ad bacchum; huc, ꝙ Atheniēſes Dauorū ac getarū noīa ſeruis impoſuerint, ergo ſcilicet Dani Daci. Stephanus Byzantius auctor grecus, partim Straboni adhęret, partim diſcōuenit, Dacos em̄ Danos putat, in illo refellendus, in aliis tenendus. Verba eius ſunt Δακία χώρα πλησίον βορυσθένους, οἱ δάκοι οὓς καλοῦμεν δάκους, γέτας μὲν τούτους πρὸς τῷ πόντῳ κεκλιμένους, καὶ τὴν ἕω, δάκας δὲ πρὸς τὰ ναυτικὰ, καὶ πρὸς γερμανίαν, καὶ τὰς τοῦ ἴστρου πηγάς. καὶ παρ' ἀττικοῖς τὰ τῶν οἰκετῶν ὀνόματα δᾶοι καὶ γέται. Dacia regio eſt Boryſtheni uicina. Sunt aūt Daci illi quos nos uocamus dacos, Getas uero iuxta pontū habitantes, & ad orientē, Dacos autē ad Germanię littora, ac Iſtri fontes uergentes noīamus, apud Athenienſes etiam ſeruorū nomina ſunt Daui & Getę, quod & idem Stephanus in alio loco innuit.

De origine Dacorū, & ꝙ nō ſint Dani, uerū Germani & eorū ſedibus. Ca. XXX.

Daci uii.

c ӕterū ne rem incurioſe diſſeramus, ac temere contra Straboнē, ac Stephanū agentes uideamur, Primo de Dacorum origine loquamur paululū. Dacos Strabo libro vii. Scythas eſſe tradit origine, nec in eo tamen ueritati patrocinatus eſt, niſi olim totam Germaniā, aut Galliam aut Scythiam dictam ex Diodori ſententia, ac Sabellici uoluerit. Sunt autē Daci Iornande in teſtem uobis adducto, origine ueri Germani, ac Gotthi. E Scandia quoqꝫ inſula prodierūt, Iornāde, Barnefrido, Hieronymo, ſuper Euſebiū auctorib9. Egreſſi itaqꝫ ac a Gotthorū cōmunitate ſemoti, Herulos Iſtrum habitātes armis abigerūt, ad Iſtrum cōſederunt, nec unq̄ ab illis ſedibus conceſſerūt. Caret ergo fide Sabellicus, dum Straboni ſubſcribēs, ut fuco adhibito ſententiā ſuam defendat, in Daniam Dacos expeditionē feciſſe refert, cuius profectionis nullus unq̄ meminit, & id longe manifeſtiſſimū eſt, ab omībus ſcriptoribus rerum Danianorum, illam expeditionē fuiſſe omiſſam, ſicuti a Beda, ac Saxone grāmatico, qui a Dan rege, & nō Dacis Danos dictos aiunt. Semp etiā Daci apud Iſtrū fuiſſe ſcribūt ab oībus. Vnde tempe Vitellii cęſaris, Statius poeta eos apd' Iſtrū facit.

Locus Sabellici.

Bis fractū legibus Iſtrū. Et cōiurato deiectos uertice Dacos. Cornel. Tacit9 pene eiuſdē ętatis, Scythis cōterminā Daciā dixit, ac Danubiū eos a Germanis ſeparare, Dion graecus auctor terrā eorū in circuitu decies centena millia contī nere paſſuum ſcribit, cui πρὸς ἕπτα reſpondet Sextus Aurelius ad Valentinianū ca. xi. Feſt. Ruffus. Idem Dion in Traiano, cęſarem facto ponte ſupra Danubiū Dacos debellaſſe ſcribit. Sic & Martialis de Domitiano ſcripſit, Dacum uictore iuxta Danubiū. Sarmaticis uictor compeſcet ſedibus Iſtrum. Et idem lib. v.

Daci ſemper iuxta Iſtrum.

Hiberna q̄uis arctous & rude Peuce, Et ungularū pulſibus calens Iſter.

Statius quoqꝫ in primo ſyluarū uolumine. Frena tenentem,

Rhenus, & attoniti uidit domus ardua Daci.

Methodius etiam martyr, ꝓprium uolumen (ſi titulum liber ille uerum prę ſe fert) de Dacis ſcripſit, ubi toties pulſaſſe Barbaros, omēs Iſtri accolas ꝓhibet Methodius. & demum Dacos utrāqꝫ Iſtri partem in ditionē rediiſſe, cui ſententię ſubſcribit Sabellicus, Fuerunt itaqꝫ circa Danubiū Daci, uſqꝫ ad Aureliani

tempa.& ut rei ſummã uno dicto teneas, Aurelianus Daciã (quã Traianus ultra Danubiũ ſubmouerat) collocatis illic romanis ex urbibus Daciȩ, in medietatem Mȩſiȩ collocauit, & Daciã dixit, q̃ duas Mȩſias diuidit, & in dextra Danubiũ habet, mari ſeſe exonerantẽ, cũ antea in lȩuo latere fuerat Iſter conſtitutus. Hæc Eutropi. lib. ix. ca. xv. Euſebius, Methodius, & alii memoriȩ mandauerunt. Adducamus Ptolemæi ſecula, is iuxta Danubiũ fecit eſſe Dacos, & non circa Cherſoneſum cymbricũ, uerba Ptolemæi ſunt ex lib. iii. Δακία περιορίζεται μὲν ἀπὸ ἄρκτων τῷ μέρει Σαρματίας τῆς ἐν Εὐρώπῃ, ἀπὸ τοῦ Καρπάτου ὄρους, μέχρι πέρατος τῆς εἰρημένης ἐπιστροφῆς τοῦ Τύρα ποταμοῦ, ἀπὸ δὲ δύσεως τοῖς Ἰάζυξι τοῖς μετανάσταις κατὰ τὸν Τίβισκον ποταμόν, ἀπὸ δὲ μεσημβρίας μέχρι τοῦ Δανούβιος Ferme id ſonat, Dacia a ſeptẽtriõe pte ſarmatiȩ (q̃ in Europa eſt) circũſcribitᷣ, a monte carpato uſq; ad finem p̃dictȩ deſcriptionis fluuii Tyrȩ. Ab occidẽte uero Iazigibus Metanaſtis per Tibiſcũ fluuiũ diſcernitᷣ, a meridie uero uſq; ad Danubiũ extenditᷣ. Hȩc Ptolemȩus. Quibꝰ uerbis nihil clarius, Daciã adhuc ſitã in ueteri loco fuiſſe. Idẽ Ptole. Tauriſcos Daciȩ pplos dixit, qui ſanȩ mentis eos Danos uocauerit, uidi neminẽ, p̃tereo prudens ſcriptores illos panegyricos, qui Dacos iuxta Danubiũ uictos oñdũt. Iornandes Iuſtiniani tpibus inter uiuos numeratꝰ, q̃li obſeruãtia Daciã ſic deſcripſit, Daciã inqt dico, quã nũc Gepidarũ ppli habere cognoſcũtᷣ, quæ in cõſpectu Mȩſiȩ ſita eſt, trans Danubiũ, ubi corona montiũ cingitᷣ. Ex cuius uerbis clariſſimũ eſt duas Dacias fuiſſe, ſicuti Sex. Aurel. ait, nouã & antiquã. Nouã Aurelianus cȩſar translatam ad Danubiũ in ueterem trãſmutauit. Noua eñi trãs Danubiũ erat, de illa Cornelius, Diony. et alii. Hac uero Iornãdes loq̃bantᷣ. Nõ ergo Marliano ſubſcribendũ eſt, qui Hungariã olim retinuiſſe, & in maritima loca ceſſiſſe refert Dacos. Nec Straboni, qui ad mare germanicũ eos deducit. Id uerũ eſt qd' apd' Zachariã Li. ac Sabel. li. ix. ene. vii. uidemꝰ Hũnos, gotthos Getas, & Dacos olim unũ pplm extitiſſe. Mouit & hæc tantorũ uirorꝜ pſuaſio Mantuanũ nobiliſſimũ poetã, nõ magis condẽdis carmibus q̃ hiſtoriis accommodatũ, cuius uerba hæc ſunt. Dacoſq; gothoſq; nam dixere Getas. Ecce Iuſtinus, Põpeius, Trogus lib. xxxiii. Daci (inquit) Getarũ ſoboles, cũ rege eorũ cõtra Baſtarnas male pugnauerũt. Hæc ille. Plyni. etiã in Scythia Getȩ inquit a romanis Daci dicti ſunt, & tandẽ Getas & Dacos unã gentẽ dixiſſe ſufficiat.

Dacia inter duas mȩſias.

Daciȩ deſcriptio

Duȩ Daciæ.

Locus Marliani

Locus Strabõis.

An Gotthi ſint Germani. Ca. XXXI.

Vpereſt adhuc de illuſtriſſima gotthorũ gente memoria, a quo oĩs inſignis germaniȩ turba, ut a fonte uberrimo defluxit, Gothos aũt Getas Itali dixerũt, & uere, cæterũ tñ getas Scythas eſſe uoluerũt, q̃ uerbo ueram Gotthorũ originẽ penitus ſuſtulerũt, argumẽta eorũ tali prȩſidio uallauerũt, qa Tomyri reginã Scytharũ, nobiliſſimi auctores, gotthorũ reginã fuiſſe aſſerũt, a cuiꝰ reliquiis cæteri deuenerint, ut de Tamaſi rege, quædã Græcorũ epłȩ oñdunt. Accedit q' Dion grȩcus Getarũ in Scythia habitantiũ meminerit. Summã erroris ille facile cõuincet, qui tantũ Iornãdẽ legerit, cuius illa ſentẽtia eſt, Gotthi a Scandia arctoi maris inſula primitus ſoluerũt, duce Bericho ad VImigeros uenerũt, duce Filimero Scythiã, tũc ouim dictam occupauerũt, qd' & Ablauio placet, unde habemus, Scythis antiquiores eſſe Gotthos. Getas quoq;

Gotthos non eſſe Scythas

longe anteq̃ Scythiã inuaſerũt,originẽ habuiſſe.Hæc itaq; res occaſionẽ falleri di Italis ac cæteris ſcriptoribus cõtulit.Stra.lib.vii.Getas origine Thracas extitiſſe arguit,mouit eum Menãdri greci comici dictum iſtiuſmodi.

Thraces uniuerſi nos pręferri getę. Nã eorũ indigenã me eſſe ipſe glorior. Nos omibus magis cõtinentiã agimus. Et ut unius auctoris Itali natione,me am ſententiã roboratur9ſim,Blondus de inclinatione imperii roma. Gothi ait. nõ a Scythia ut Ruf.Feſt.inquit uenerũt.Seduxit Strabo ac menãdrũ par ratio,quę & Italos,Thraciã eñ Gothi occupauerũt ac Mœſiam,illicq; conſederunt,unde poſtea e Thracia primos ortus eos reuocaſſe falſa opinio pſuaſit, De Thracię autẽ occupatione a gotthis,tum pręſtantiſſimus quiſq;,tum Stephanus Byzantius demõſtrat,uerba eius ſũt.& hois natione Thracis,ob id de patria ſua cæteris ueracioris γότθοι inquit ἔθνος, πάλαι ᾤκησεν ἐν τοῖς τῆς μαιώτιδος ὕστερον δὲ εἰς τὴν ἐντὸς θράκης μετανέστησαν, ὡς εἴρηταί μοι ἐν τοῖς βυζαντικοῖς .i. Gotthi quidem gens olim iuxta Mœotidem ſedes fixerũt,inde in Thraciã interiorẽ traiiciebãt, ut a nobis in Byzãtiis dictũ eſt, ecce iuxta Mœotidem habitaſſe Gotthos primitus aſſerit,in quo etiã refellend9eſſet,niſi ꝓpinquitatẽ(licet lõge diſtantẽ) mediocriter attigiſſet,ignorauit Stephanus Scãdiã inſulã ſeptẽtrionalẽ,unde quia cũ a ſeptẽtrione ꝓfectos fuiſſe Gotthos egregie ſciret,quandã terrã ſeptẽtrionalẽ,eorũ patriã Mœotim fuiſſe aſſeruit.Cæterũ ut modũ orationi noſtrę faciã e Scandia inſula Germanica Gothi deriuati ſunt,inſula adhuc ſcd'm alios gotlãdia dicit̃,ſub Danię regibus,& illa germanica eſt,diuerſa tñ a Scãdia, Methodius martyr,Paulus Barnefridus,Hiero.in ſupplemen.Beda in hiſto. Anglorꝫ oẽs deniq; πρὸς ἔμε Iornãdi,ac noſtrę ſentẽtię reſpondẽt. Sũt pterea mlta argumẽta q̃ facillime rem noſtrã oſtendũt,ac gotthos germanos aſſerũt,primũ dũ in ea inſula(uñ egreſſi ſũt gotthi) lingua germanica ſp obtinuerit,ut mercatores,qbus inſula illa penitus cognita eſt,relatu Bilibaldi Pyrckaimeri uiri doctiſſimi teſtati ſũt.Gothi etiã lingua nõ alia q̃ noſtra fungebant̃.Dũ eñ cõtra Iuſtinianũ,cum Belliſario rem habuerũt Gothi,pene ad ultimã cladem Belliſarius redactus eſt,eo pacto.Fugitiui eñ gotthorꝫ (q a Belliſario defecerãt)clamauerunt,ut Gothi Phalã ferirẽt,Erat eñ illius coloris uocabulũ penes eos (quod ferme apud latinos ſubfuluũ eſt.) Hęc Proco.græcus,Aretinus,Blondus Flauius,Sabel.& alii memorię tradiderũt.Quid ỽbis illis manifeſti9: Phal.eñ uerisſimũ germanię uocabulũ.Plura etiã uocabula germanica tunc in gotthorꝫ uſu fuiſſe apud Iornãdem uidem9,& demũ ꝓpria eorũ nomĩa,germanos gotthos fuiſſe,pdũt ,eorꝫ eñ ſp reges Berich,Filmer,Valamir,Deinterich,Eurich,Ermanrich,Gebrich,Aorich,Gũderrich appellabant̃,Quę noĩa(ut in li.ii.a nobis mẽtio erit) germanica ſũt.Sũt ergo germani,& ſi Itali dicãt Scythas fuiſſe,ſi ſententiã eorꝫ ỽitati quodãmodo reſtituere cupis,oẽs olim Scythas nos fuiſſe aut galatas,anteq̃ germaniæ nomẽ inueterauerat,tenere potes,ut prius dixim9,qd ſi pſtãtiſſimos auctores nobis habuerim9riuales:qui & Scythas oẽs illos a germanis ortos,publice ac ſine omi noĩs eorꝫ diſſimulatiõe ,pclamauerũt,in quorũ numero Strabo,Priſcia.in trãſlatione Dionyſii,& alii recenſent̃.

Locus Strabonis ac menandri

Gotthi e Scandia primitus uenerũt

Gothi lingua Germanica uſi

Scythę a germanis

De gẽtibus a Gotthis.i. Germanis deſcẽdentibus, & q̄ hi Germani fuerint. Ca.XXXII.

Lii Gottos ex Amazonũ genere ortos dixerũt, ut titulus eorũ demon a ſtrabat, dum in triumphũ Aureliani perducti fuerunt, Blondo Forliuienſi, Sabellico, Flauio Vopiſco auctoribus, caret & id doctorum hoĩm fide, nec pſuaſio illa aliam habet rõnem, niſi qd' etiam inter Amazones Gothi ſicuti inter Scythas ac Thraces uerſabanť, teſtãtib9 Iornãde, Dione græco atq; aliis, lata eſt demum ſententia, gotthos ueriſſimos Germanos extitiſſe, unde de gotthis ut de Germanis dicere in animo eſt, ut ſiquid honeſtius gotthis poſtea cõceſſerimus, id nullis niſi germanis, pręſtitum lector prudens uideat, nec eos alio argumẽto, Germanos, horũ poſteriores oſtenſurus ſum, niſi qd' a Gotthis ideſt Germanis origine, pceſſerint. Om̃is igiť ratio ac uis, tantũ in deducendis auctoribus conſiſtet, qui gẽtes riuos illos e Gotthorũ fontibus deductos fuiſſe pfitenť, qbus in ſentẽtiã noſtrã tractis, non agnoſco, cur illis min9 Germanicũ nomẽ cõceſſerim gentibus. Sũt em̃ e gotthis Auares, Schlaui, Antes, Oſtringi, Teiphali, Scyri, Caibi, Rugi, Alani, Arborichi, Iornande, Barnefrido & multis auctorib9. Vñ qcqd in.v.li. de illorũ geſtis adductur9 ſum, id Germanis deberi pius lector agnoſcat.

Gentes a gotthis deriuatę.

Qd' Vandali, Heruli, Turcilingi, ac Longobardi & Gepidę fuerint Germani Ca.XXXIII.

Otthi inde in q̃ttuor ptes ſeſe diuiſerũt, alii Viſigotthi ſeu hypogotthi g alii Vãdali ac Gepidę, alii Oſtrogotthi, noĩati ſunt. ut Otto lib.ii. ca.xxi. & Barnefridus teſtanť. Fuerũt aũt gẽtes illę, tantũ noĩe diſcretę, cæterũ una gens extitit, ſubſcribit Barnefrido, Iornãdes, ac Methodi9 martyr, q eplãm Vãdalorũ adducit, ſeſe publice germanos teſtantiũ, ex illis inde Turcilingi, Iornãde & Paulo diacono referẽtibus, pceſſerũt, atq; Lõgobardi, q̃s e Scãdia germanica inſula Beda, Hiero. in ſupplemẽ. Vrſpgenſis, & om̃is ſcriptorũ turba palã pfiteť. ac a Gepidis originẽ uẽdicaſſe, qd' & honeſtiſſime Otto Friſingeñ. li.ii. ca.xxi. pſequiť. Lingua etiã Lõgobardos arguit fuiſſe germanos, Nam ut Barnefri. Vrſpergeñ. Blondus Sabelli. teſtanť, Albuinus rex Lõgobardorũ, occiſo Chunimũdo rege gepidarũ, ex capite occiſi Chunimũdi paterã cõfecit, quã eorũ lingua ſchalã longobardi noĩauerũt. hæc illi. Quid & illis ỽbis manifeſti9: qd damus ad dandũ illis nomẽ germanicũ, & nos adhuc paterã uulgari lingua germanica, ſchal dicimus, Gepidę etiã origine gotthorũ gaudẽt, ac ab eiſdẽ ortũ duxerũt, ita tñ ſepati, dũ gepidarũ nauis fuerat tardi9 ſubſequuta, gepidis nomen indidit, Gepãda em̃ geebald, eorũ lingua pigro diciť, Hęc Barnefridus, Iornãdes Vrſpgeñ. ac ſupplemẽtorũ ſcriptores Euſebii referũt. Quid ỽbis illis dilucidius: germano noĩe ac origine tũ lingua functos eſſe gepidas, Herulos aũt e Scãdia ueniſſe Procopius ait, dũ ab inſula ſeptentrionali egreſſos, & iterũ in eandem pfectos teſtať, Licet Scandiã nõ nominet.

Gepidas Germanica lingua uſos.

An Bulgari, Nortmãni, Hungari, Auares, Suedi, & cæteri qui a Danis germanis originẽ habuerũt, germani fuerint. Ca.XXXIIII.

Anos populos quidã a Dais populis Hyrcanię dictos uolunt. ut Stra-
d bo libro.vii.Beda tamẽ ac Saxo grãmaticus,a rege eorũ Dan nomine dictos perhibẽt,cum quo e Scandia inſula auctore Iornãde uenerunt, a Danis Normanni,ut Gagui.teſtat̃,ab eiſdẽ,&(Sabellico referente)Bulgari,a Bulgaris Hungari (ſi Paulo diacono credimus) Alii tamẽ Hungarorũ gentẽ diu in inacceſſis ſedibus delituiſſe ſcribunt,& tũc nouã quaſi,& prius inauditã, Pãnoniã aũt occupaſſe,ut Rhegino Pruniẽſis,Vrſpergenſis Otto Friſingenſis Radeuicus in geſtis Friderici primi teſtãt̃,& familiaris doctorꝛ oĩm ſentẽtia eſt,Cęcutiuerũt ergo eo in loco Michael Ricтius,Iornãdes,Sabellicus,et alii,q ab Hũnis eos deducũt,cũ Hunnorũ gens poſt Atilę mortẽ penitus deſiderata cõciderit,exoleuerit.ut Luitprãdus Ticinẽſis in,iii.uolumĩe ſuo exacte ac emũctim diſſerit. Poſt igitur Hunnorũ a Pannonia expulſionem,ab Oſtrogottis, Longobardi Pãnoniã intenderũt,ultra quos iterũ Oſtrogotti ſuperiorẽ,Auares uero inferiorẽ,Auaribus inde in Bauariã trãſlatis,tũc primit⁹ Hungarorũ grex,ex ſedibus antea nulli cognitis,in Pãnoniã inferiorẽ traiecit,ut Otto Friſingus ait de geſtis Friderici.lib.primo.ca.xxxi.Auares aũt ex Gepidarũ ꝓgenie originẽ deduxere.ut lib.ii.ca.xxi.Otto Friſingus oſtendit,& nuper mihi literis inſeruit.Bilibaldus pyrckaimer,cui⁹ nomẽ q̃ties de uirtute agit̃,nõ meminiſſe nephas eſſe duximus,adde qđ Hũgarorꝝ lingua,Hũnos ab eis diſcretos ꝓdiderit.Nam Hũni germanica lingua utebant̃,ut q uitã Atilę ſcripſerũt,ſatis demõſtrauerũt,Hũgari uero ſemꝑ alieniſſimã ab idiomate Germanico ſortiti ſunt,unde & ego adductus ſum,nec Hungaris facile originem germanicã conceſſerim,quanq̃ nec om̃ino ſeculo noſtro nomẽ germanicũ,honeſtas &ſi occaſiones habuiſſem,q̃ me potuiſſent ad hoc induxiſſe, primo dũ germanis quaſi undiq̧ cincti fuerint.Vltra em̃ Hũgariã germanã linguã obtinere qs ignorat? ut penes illos quos ſeptẽ caſtrorũ noĩe dignamur,non alia ratione Aeneas ſyluius fungebat̃,dũ Bohemos germanis reſtituere cupit,niſi qđ germanicũ idioma ultra Bohemiã inueterauerit,licet in Bohemia diuerſum fuerit, adde quod Rhegino Pruniẽſis,tot pplos uſq̧ ad maria pene,ac totũ ſeptẽtrionẽ,uno uocabulo germanos noĩauerit,adde qđ Sycobatas,Baſtarnas Peucinos,Tauriſcos, Capitolin⁹ cõi appellatiõe germanos uoluerit,nõne Cornel.Taci.Fẽnos,Peucinos,& reliq̃s,germanis adiecit,nõne ambiguũ ait ſibi cõſtare,an Oſi ac Auariſci (quę ſũt intimę Hũgarorũ gẽtes)germanis aſcribat̃:an ſecus? addit linguã ſibi dubiũ intuliſſe,dũ magis Sarmatico idiomati acceſſerint.Si lingua tãtũ o Corneli,te fecit diuerſum,germanis oĩ iure hũgariã faciam⁹ obnoxiã,conſtat em̃ cuiq̧ priuato linguã ſolã nõ gentẽ poſſe alienare,alioq & Lotharĩgia & optima germanię inferioris ꝑs,ut Hãnonię ac Flandrię ducatus,minus germanorũ fuiſſent iuris,alioqui hi qui Tyrolenſiũ dñio ſubiecti ſunt, aut Bohemi,Dani,Noruegi,Suedi,ac ulteriora Saxonũ,ob lĩgue ſimultatẽ,om̃e ius germanorum ſibi amputarent,abſit procul ,uolumus enim linguam Germanicã queẽadmodum tiõ ſemꝑ nobis germanos adiicit ,ita nec demat,Vt em̃ Zacharias Lilius ait,in Iſtriæ partibus,ac media Italia in locis pluribus linguã uigere Germanicam,non tamen facile Germanos illos aſſeram. Accedit etiam quod

Occaſiones Hungaros nõ eſſe alienos agermãis.

Cornelius Tacitus,ea tẽpeſtãte uiguerit,qua Germania modica ac exigua fue
rat,nec ea aſſecuta adhuc ,quæ nunc iure poſſidet,multa enim recupauit,quæ
tunc non habuit,plura quæ Cornelius non dubitauit a Germanis diſcernere.
Quid ergo ſi illa quæ ab omĩbus ſcriptoribus germaniæ detracta ſunt,& nũc
acceſſerint de illis dubitamus,quæ tantũ dubio priſcis fuerũt,illis ne nomẽ ger
manicum debeaẽ, ân non,ſicuti Hungaria,quæ nobis ante mille,ac pene quin
gẽtis annis,nõ denegata,uerũ in parte adiecta erat.Hæc omĩa poſuimus,nõ ut
in animo fuerit Hungariã nobis deſtinare,quã ſcio alienã eſſe,uerũ tantũ ut le
ctori aditus ac anſa a nobis præbeaẽ, ac in rebus germanicis, nobis ſucceſſori,
uia pateat exactioris ac curioſioris indaginis,& hæc de Hungaria.Nec omittẽ
dum eſt id Sabellici,qui nullã neceſſitudinẽ inter Hunnos,ac Hũgaros uidẽs
deniq; unã gentẽ fecit,quãq;(inqt)nõ clam me ſit,quoſdã Hũgarorꝫ gentẽ re
centẽ eſſe ,pmittẽtes,ab Hunnis tamẽ deriuatos dicere pſtiterit,ecce affectata
Sabellici ignorãtia,ſatius fuiſſet pedibus oĩno in diuerſum abiiſſe,q̃ ſeſe ex ſui
induſtria ſcientẽ,tantis tenebris inuoluiſſe,quaſi rem probe tractauerit,ſciue
rit,& tandẽ plus ſentẽtiæ huic,poſt longã rerũ cõferẽdarũ deuolutionẽ calcu
lũ adiecerit,qui Hungaros ab Hunnis emerſos crederẽt,ut id pſuaderet,pue

Locus ſabellici.

ro elemẽtario non cõcedendũ ſomnũ fingẽdo captauit,ait em̃ lib.iii.enei,octa
uę Hũnos accepto rege Auaro,ſeſe Auares pro Hũnis dixiſſe, hui,qui dum
Auarũ originis inſcius eſt,ſeſe in intolerãdũ inuoluit errorẽ,ac a ſeipo quãtũ
uir doctus abeſt:Auares ab Hũnis deuenerũt,eſto,quod tamẽ dicere tam pro

Argumẽta contra poſitionẽ Sabelli.

cul eſt,q̃ fallere,ob id ſcilicet,dũ Auares poſt Hũnos Pãnoniæ pſuerint,a qui
bus ergo tandẽ Hũgari,an ab Auaribus,quæ cõueniẽtia noĩs,at Auarorũ ſra
tres ab Hũnis ,pceſſerunt,Anne tunc poſteriores Auaribus, ubi igitur inte
rim,quom Auares Pannoniã occupauerũt,Hungari degerunt,an ſub Auarũ
impio,Cur igiẽ Hungari Priſcorũ ac maiorũ nomĩs ueſtigiũ interceptũ,ſerua
uerũt,Auares uero non.Si uero Auaribus ętate maiores fuiſſe Hũgaros uult.
ob noĩs eorũ,ab Hũnis maioribus ueſtigiũ,cur hii non Pãnonia ante Auares
potiti ſunt.Cur etiã ſabellicus noſter Hũnos ,nõ Hungaros ſeſe Auares dixiſ
ſe refert,collidũt uerba inẽ ſe,qm̃ diuerſa eorũ ratio eſt,in uno loco Sabellici

Hũgaros nec ab Auaribus, nec hoĩes cõtra Sabelliũ.

mens erat,ab Hunis Hũgaros ueniſſe,nũc uero niſi ex induſtria ueritati par
cẽs, diſſipare eius ſentẽtiã, ac narib9 colloq; arreptã,fuco delinitã,ſeruare,tuta
ri uolueris,nõ ſuſtinueris,quin ab Auaribus dixerit Hũgaros,& tantũ de illo.

De origine hunnorũ,Alanorũ,& eorũ exoneratiõe,& an Polonia & Bohẽia Littuania germanorꝫ fuerint colonia Ca.XXXV

u Erum ut & uerã hunnorũ originẽ tandem adducã,quos priori Capite
Germanos dixi,ob lingue cõuenientiã, hi (ut Priſcus ait hiſtoricus) a
demonibus ortos dixerũt,ob corporũ ac mẽbrorũ eorũ deformitatẽ,
Tempe em̃ Filimeri regis Gottorũ,mulieres Gotticæ magicę arti inherentes
expulſe ſunt,hæ deſerta loca petentes,demonibus coniunctę,hunnos pepere
runt.Hieronymus autẽ inter Tanaym ac Maſſagetas habitaſſe primo uoluit,
alii ex gente ab Alexandro incluſa deriuatos aſſerunt,re uera e Gottis Germa

nis originem reuocauerunt,ut Iornãdes ait,nec Hunnis germanicũ ortũ Pri Hunni e
ſcus hiſtoricus denegat.Poſtq̃ aũt ſatis in Romano imperio debacchati ſunt, Gotthis
partim ad Germaniã conſederunt,in loco hodie Hunnorũ receſſus dicto,
partim a cæteris gentibus acti defecerunt.hæc de illis. Hunnos rigor ſermo
nis germanos eſſe prodidit,Vngaros aũt alienos.Inhabitant em̃ adhuc ocea
ni littora Vngarorũ maiores,a quibꝰ illi Vngarorũ, qui Pãnoniã occupaue
rũt,deſcẽderũt. Qui & alia lingua a Germanis uſi ſunt. Vt nuꝑ quidã Craco
uienſis utriuſq; Sarmatię enarrator ꝑdidit.Alani uero ueriſſimi germanorũ
e Scandia q̊q; emerſerunt,mox ſeſe diuiſerunt,pars una in Aſiã conceſſit, q̊s
Ptolemæus ad hyperboreos ꝑ[illegible]ſuit,nũc Tartari dicti,ut ait Aeneas. Reliqua
pars cũ Vandalis & Burgundionibus Francos pepulerũt,ut li.vi.enarremus.
Ptolemæus illos Scythis aſcribit in lib. γ. καὶ ἐνδότεροι τούτων,inquit. οἵτε ἀμαξόβ, Alani e
οι καὶ ἀλανοὶ σκύθαι .i. & interiores illorum Hamoxobii ſunt & Alani Scythæ. gotthis.
Ammianus Marcellinus li.xxii,ac Ioſephus li.vii. belli iudaici, Dionyſiũ græ
cum cõſecuti,intra Męotiden eos concluſerunt.Capitolinus in uita Antonini
Pii Dacis Alanos aſcripſit.Grauior tñ & ueritati uicinior ſententia eſt. Got
thos Alanos dicere, iuxta Iornandis ſententiam. Adde ꝙ Procopius lingua
gotthorũ uſos dixerit Alanos. Lucianus etiã in dialogo τόξαρις inſcripto,unã
Scytharum ac Alanorum linguam eſſe teſtatur,cum ait de Macente Scytha:
ταῦτα δὲ ἔλεγεν ὁ μακέντης, ὁμόσκευος καὶ ὁμόγλωττος τοῖς ἀλανοῖς ὤν, κοινὰ γὰρ ταῦτα
ἀλανοῖς καὶ σκύθαις hoc eſt.Hæc itaq; dixerat Macentes ſcytha habitu & lingua
Alanis ſimilis exiſtẽs,comunia em̃ hæc ſunt inter Alanos & Scythas.An aũt
Scythæ tũc illi Germanis in lingua conuenerint an ſecus? aliorũ ſit iudicium.
Dicti aũt ſunt Alani a mõte Sarmatiæ,authore Stephano.Subrepſit Sabelli Locus ſa
co,uiro alioq̃ docto,ingens ſomnũ, dum Alanos, nunc alamanos nominatos bellici
ſcribit,lib.ii.Enei.octauę.Vnde em̃ Alemani dicti fuerint,in libri p̃ſentis fine
ponemus. Hi ergo Alani poſtq̃ Galliã,Africã Europã ſatis concuſſerunt,ad
Poloniã ultimo cõſederunt,inde a Sclauis pulſi,penitꝰ deleti,deſierunt. Tũc
igit̃ tam polonia q̃ Bohemia germanica lingua utebãt̃ & origine. Verũ poſtq̃
Sclauorũ gens regionẽ eorũ intenderunt,deuictis Alanis,germanicã linguã
corruperunt,ſclauicã intulerunt,quæ adhuc pari uel nullo diſcrimine,tam bo
hemos q̃ polonos,barbarie quadã detinet. De iis plura Aeneas Syluius, atq;
alii.An aũt & origine Sclaui germani fuerint,an ne? lingua nimis aliena eſt.
Cæterum Iornandes ſcriptor,ipſis ortum germanicum a Gotthis præſtitit.

De Burgundionibus,Francis occidentalibus, Sueuis Senonibus,
ac Galatis,& eorum origine germanica. Ca.xxxvi.

BVrgundiones ante mille annos germanos fuiſſe,Cornelius ac Plyniꝰ Burgun
uoluerunt.Frãcos uero oẽs,q̊s & adhuc uidimus, authores germanis diones.
adiecerũt,ac horũ poſteriores Galliã in ditionẽ redegiſſe aiũt.Ne igit̃ Franci.
actum agamus,illa ut per ſe clara relinquamus,eo libentus,dũ nullus ſententię
noſtræ ſe oppoſuerit.Galatæ aũt ueriſſimi germani extiterunt,nomen etiam
a rege Galato Celtarũ ac Sarmatarũ,ſub q̃bus tunc Germania cõp̃hendebat̃,

ſortiti ſunt. Meminit huius regis Manetho hiſtoricus ac Annius Viterbiẽſis, cuius uerba nihil aliud ſonant, niſi Galatas olim in Germanos partim, partim in Gallos diuiſos fuiſſe, concordat Diod. Siculus li. vi. Tpibus aũt Tarquinii Priſci, Clitoueus Germanorũ rex cũ Bellouesõ ac cęteris gallis ſenonibus Italiam bello tentauerunt. Vt Liuius li. v. Decad. pri. dicere uidetᷣ. Ex qbus ꝓceſ

Tectoſa ges Volgæ — ſerunt Tectoſages ac Volgæ ueriſſimi Germani, q etiam iuxta Hercynium conſedebant. Hi pulſi ſunt, ut Marlianus ait, & in Galliam ſe tranſtulerunt, & illi extiterunt, q̃s Manlius Torquatus in Gallogræcia caſtris exuit, hæc Marlianus, in eo ueriſſimus. Liuius eñ Sigoneſiũ fratrẽ Clitouei Hercynii ſaltus gentes ſubegiſſe ſcribit, unde non iniuria cladẽ apud Aliã fluuiũ a germanis

Multi Gallorũ germani — Sueuis Senonibus, qui tum Galli dicebanẽ, æditã Bebelius ꝓfiteẽ. Dux quoq; Gallorũ Brennus germanus, nã Sueuus erat, Gotfrido Viterbieñ. ac Hermãno chronographo referentibus. Strabo etiã Branſum Brennonẽ uocatũ ait, & hunc non gallũ extitiſſe, unde nõ temere ab aliis germanus dicitẽ. Senones etiã Sueuos fuiſſe Adon Vuinenſis epũs & Fretolphus teſtanẽ, & nos lib. ultimo uberius dicemus. Fuerunt itaq; hi gallorũ ueriſſimi germani q̃s Hãnibal deuicit, ac Flãminius apud Silium Italicum ita eum deſcribentem.

Caſſis erat munita uiro, cui uertice ſurgens
   Triplex criſta iubas effudit crine Sueuo.

Suidas græcus aperte Senones germanos aſſerit, & hos extitiſſe, q̃s Val. Coruinus deuicit. Cuius uerba integra q̃m nobis ad rẽ faciũt, referẽda eſſe duxi.

κελτοί οἱ λεγόμενοι γερμανοί οἱ ἀμφὶ τὸν ῥῆνον ποταμὸν εἰσιν. οἳ κατέθεον τὴν γῆν τῶν ἀλβανῶν, οὓς καὶ σένωνας καλοῦσιν. ὅτι οἱ κελτοὶ κατὰ ῥωμαίων ἐστράτευσαν. ἀνὴρ δέ τις τῶν κελτῶν ἡγεμονικός τότε σῶμα ἐκπρεπὴς, καὶ τὸν θυμὸν ἀλκιμώτερος, προελθὼν τοῦ οἰκείου πλήθους ἐκ μονομαχίαν προὐκαλεῖτο τῶν ἐναντίων τὸν ἄριστον. βαλλέριος δέ τις ἡγεμὼν φάλαγγος, τοῦτο τὸ ἀγώνισμα καὶ θεία δέ τινι μοίρα κατὰ γνώμην ἀποβάντος ἔτυχε τοῦ βουλεύματος. ἐπεὶ γὰρ προῆλθε τοῦ οἰκείου τάγματος ὁπλισάμενος κόραξ προσιζάνει τῷ δεξιῷ τοῦ ἀνδρὸς βραχίονι, ἀντιπρόσωπος δὲ τῷ κελτῷ κατὰ τὸν ἀγῶνα φερόμενος, καὶ τοῖς τε ὄνυξιν ἀμύττων τὸ πρόσωπον, καὶ ταῖς πτέρυξιν ἐπικαλύπτων τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀφύλακτον τῷ βαλλερίῳ τὸν πολέμιον παρεδίδου κἀκείνῳ. ὁμοῦ τήν τε νίκην τῷ ἀνδρὶ, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἐπωνυμίαν χαρισάμενος. κορβῖνος γὰρ δὴ νῦν τοὐντεῦθεν ἐπικλήθη, τῆς τε μαρτυρηθείσης ἀρετῆς ἕνεκα. παρὰ τὰ καθεστηκότα ῥωμαίοις νόμιμα τῆς ὑπατικῆς ἀρχῆς ἔτι μειράκιον ὢν τυγχάνει.

Quod latinitati ſic reſtitui. Celtæ germani dicuntur, qui circa Rhenũ fluuiũ habitant. Hi olim incurſauerũt Albanorũ regionẽ, q Senones dicti ſunt. Celtæ aduerſus Romanos olim ꝓceſſerunt, unus aũt eorũ e ductoribus tunc corpore q̃ animo pſtans, e caſtris militũ ſuorũ exceſſit, ac in ſingulare certamen hoſtiũ primatẽ inuitabat. Vnus igiẽ Romanorũ Valerius nomine, dux Phalangis cũ ipſo pugnã decreuit, & rebus uolentibus fatis e ſententia contigentibus, uoti cõpos redditus eſt. Q̃ primũ eñ ſociorũ caſtra exierat, armatus coruus dextro brachio uiri adhæſit, & ſemper faciẽ Galli ꝑ totã pugnã impetiit, nunc unguibus uultũ eius inceſſens, nunc alis lumina galli obtenebrans, ineuitabile fatũ Valerio cõpoſuit fœliciter, iuxta & uictoriã eidẽ retulit Valerio. Vnde Valeri⁹ ab iſtiuſmodi rerũ ſucceſſione, cognomẽ Coruini aucupat⁹ ẽ, & in uirtutis eius teſtimoniũ iure legitimo conſularẽ dignitatem licet iuuenis

exiſteret conſecutus eſt. hæc ille. Potes & Plutarchũ cum Liuio de illo cõſu lere,quorum nullus eos Gallis aſcripſit,uerũ Germanis, præcipue Plutarchus in libro περὶ τῆς τῶν ῥωμαίων τύχης inſcripto,ubi ſedes Senonũ ad Iſtrũ poſuit. Hallucinatur igitˢ quiſquis ille fuerit,qui Liuiũ nup germanico idiomati dona uit,ubi Gallos illos Francos occidentales fuiſſe interpretatus eſt.Suidas id mul to liquidius oſtendit,qui eos Celtas dicebat.Celtas aũt ſemp germanos eſſe indicat,in dictione κελτοί,in dictione γερμανικός,in dictione ἀπονοία,& in plu ribus aliis locis. Alterius generis Galatæ tamen fuerant,quos Plutarchus in uita Aemilii Pauli Baſtarnas noĩauit,q̃s & ad Iſtrum collocauit.Ex cuius uer bis germanos eos fuiſſe liquet,& q̃d honeſtius eſt,Baſtarnas & Galatas unam gentẽ dici.Iuſtinus hiſtoricus lib.xxxiii.Baſtarnas a gotthis uictos ſcribit. Ma niſeſtiſſimũ aũt eſt Galatas a Gotthis olim expugnatos fuiſſe. Vnde nonnihil Plutarcho auſculto.Ecce quid honeſtius Athenæus in dipnoſophiſtarũ libro .ς. in hæc uerba ꝓrumpens,adduxit. τῶν δὲ γαλατῶν σκορδισκοὶ καλούμενοι .i. Ga latæ qui Scordiſtæ appellanẽ. Et ne tu alios a p̃dictis Galatis illos extitiſſe pu tes,ſequentia uerba te docebunt. τὸ δὲ ἔθνος αὐτῶν ἐστι μὲν λείψανον τῶν μετὰ βρέν νου στρατευσαμένων,ἐπὶ τὸ δελφικὸν μαντεῖον. γαλατῶν δέ τις βαθανάτιος ἡγεμὼν αὐτοὺς διῴ κισεν,ἐπὶ τοὺς περὶ τὸν ἴστρον τόπους. ἀφ᾽ οὗ καὶ τὴν ὁδὸν δι᾽ ἧς ἐνόστησαν βαθανάτιον ἔ τι καὶ νῦν προσαγορεύουσιν. Quod nobis hunc ſenſum facit. Hi igitˢ Galatæ,qui reli quiæ eorũ extiterunt,qui cũ Brenno duce tunc tp̃is militauerũt,qñ Delphos diripuerunt.Deinde Galatarũ dux Bathanatius,quiſpiã ſic dictus eſt, qui eos in regionẽ,quę circa Iſtrũ eſt collegit,ſedeſq; capere iuſſit. Vnde & uiam qua ad Iſtrum redierant,Bathanatiũ & hodie uocãt. Hæc Athenæus. Plutarcho cõ ueniens. Cęterũ Iuſtinus ad Hercyniũ Galatas poſuit. Nec etiã longo interual lo Baſtarnæ & Scordiſtę unq̃ diſcreti fuerunt,dũ ut Ptolemæus ait,illi Danu bium,hi uero meridionalem Pannoniæ partẽ inhabitauerint, ut & Straboni & Appiano placet.

Locus ĩterpretis Liuiani.

Baſtarnę Galatæ dicti.

Locus Athenęi.

Omnes illos pene fuiſſe Germanos,q̃s authores iuxta Mæotidẽ conſediſſe innuerunt,ut Saxones,Cimbros,Dacos. Ca.xxxvii.

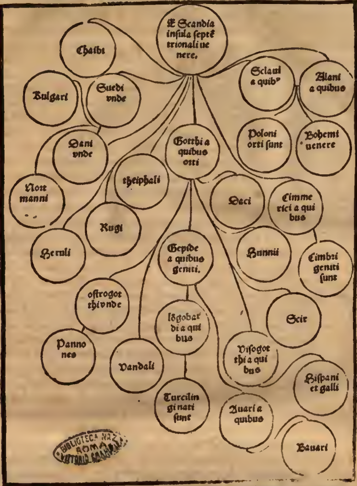
SCandia inſula priſcis authoribus incognita fuit,ex illa inſula ueniſſe Bar/ baros illos priſci auctores non calluerunt. Vnde q̃dam antiquorum mul tos apud Mæotidẽ ſcribũt ſedes primos tenuiſſe,uel penes Boryſthenẽ. Ignorato itaq; loco uero,Mæotidẽ noĩauerunt, uel aliũ locũ nobilẽ ſeptentri onalem. Et ut in re uerũ illud ſit,Stephanus Byzantius nobis argumento erit, qui gotthos iuxta Mæotiden conſediſſe primitus uoluit, ut græca uerba eius prius adduximus, ubi eos tot auctoribus e Scandia ueniſſe diximus. Idẽ Ste phanus Dacos iuxta Boryſthenem conſediſſe ait,quos alii (ut patuit) e Scan dia deducunt,ita & Dionyſius græcus author.

Barbaros e Scãdia ueniſſe.

Πολλὰ μαλ᾽ ἑξείης μαιώτιδος ἐς στόμα λίμνης.
γερμανοί,σαρμάται τε,γέται θ᾽,ἅμα βασταρναί τε,
Δακῶν δ᾽ ἄσπετος αἶα,καὶ ἀλκήεντες ἀλανοί.
Deinde equidem multi Mæotidis hoſtia ſeruant
Germaniq;,Getæ,Baſtarnæ,Sarmatæ,& ingens

Dacorumq; ſinus quoq; fortia pectora Alani. Ita & Bulgaros iuxta Mæo
Cimme tim poſuit Blondus Forliuienſis.Scythas Herodotus.Haud ſecus priſci puta-
rii unde uerunt Cimmerios illos,a Mæotidis undis emerſiſſe,cū etiam a Scandia inſu
la profecti fuerint,quæ ut Rhegino Prunienſis,Barnefridus,Paulus Diaco-
nus,Hieronymus,& alii ſanxerūt,innumeros populos,q̄s uix Aſia,Africa,Eu
ropa ſuſtinuerunt,ueluti inundatiōe quadam irrigauit.Illic.n.hę Mæotidę un
dæ,ac Boryſthenes erat ab antiquis celebratus, ita a regione prope Thylen
emerſiſſe herulos dixit Procopius.Ita ab arctois ſedib⁹ ueniſſe Gotthos Clau
dianus inquit.Ita Strabo ac Herodotus Cimmerios. Nullus igiẽ eorū quidq̄
certi attigerat,niſi q̄ e ſeptentrione eos ueniſſe uiderant. Ad Cimbros redeo
qui (ut Strabo ex Poſſidonii,Clitarchi ac Ephori ſententia loquiẽ) latrocinan
do in incertis ſedibus errabundi,ad paludē Mæotida militiā agitauerunt. Vn
de Cimmerius Boſporus ab ipſis uocatus eſt,quaſi cimbricus,cū græcorum
lingua cimmerios cimbros uocemus.Hæc Strabo li.vii, Herodotū ,ut reor ,
imitatus,qui Scythas ſedes cimmeriorū relictas occupaſſe,& ad locū illorum
conſediſſe refert.Quibus uerbis nihil clarius q̄ e Scythis non ueniſſe Cimme
Cimmeri rios illos,uerū potius e Cimmeriis Scythas,& hactenus qui de Cimmeriorū
cus Boſ origine quidq̄ dixerit: uidi neminē,niſi q̄d eos apud Mæotim cōſediſſe q̄n-
porus dā aliqui ſcriptores annotauerint. Venerūt igiẽ e Scādia Cimmerii, ſicuti aliẽ
populi,q̄rum origo latebaẽ, qui olim a Mæotide palude ꝓceſſiſſe credebāẽ.
Verba Herodoti ſunt ex iiii.eius libro. τὴν γὰρ νῦν νέμονται σκύθαι, αὕτη λέγεται, τὸ παλαιὸν εἶναι κιμμερίων. νῦν γὰρ κιμμερίους ἐπιόντων σκυθέων, βουλεύεσθαι, ὡς στρατοῦ ἐπιόντος μεγάλου, καὶ νῦν ἔστι μὲν ἐν τῇ σκυθικῇ κιμμέρια τείχεα, ἔστι δὲ πορθμήια κιμμέρια, ἔστι δὲ καὶ χώρη οὔνομα κιμμερίη, ἔστι καὶ βόσπορος κιμμέριος καλεόμενος. φαίνονται δὲ οἱ κιμμέριοι φεύγοντες ἐς ἀσίην τοὺς σκύθας, καὶ τὴν χερσόνησον κτίσαντες ἐν τῇ νῦν σινώπη, πόλις ἑλλὰς οἴκισται. φανεροὶ δέ εἰσι καὶ οἱ σκύθαι διώξαντες αὐτούς, καὶ ἐς ὃ ἐσέβαλον ἐς τὴν μηδικὴν γῆν. καὶ τὰ λοιπά. q̄d pene illud ſonat. Regionē quā nunc Scythę incolāẽ
Cimmeriorū fuiſſe cōſtat. Verū inuadentibus Scythis,dum deliberarēt Cim
merii, exercitu magno inuadebanẽ,regionē igiẽ eā reliquerūt,quā Scythę oc-
cupauerūt,extāt & adhuc in Scythia muri cimmerii dicti,ſunt & illic ꝑtoria
cimmeria,fuit & nomē regioni Cimmeria,ſimiliter Boſporus fuerat cimmeri
cus,cōſtat q̄q; in Aſiā ꝓfugiſſe Cimmerios,ob metū ſcytharū,tūc Cherſone-
ſum cōdidiſſe, in Sinopa,græca urbe oli ĩhabitata. Apparet & Scythas in ꝑſe
Cimbro quēdis Cimeriis uia aberraſſe. & q̄ ſequunẽ.Inde Cibri (adiūcta ſocietate) ter
rū ſedes rā nūc Daniā dictā (Denmarck) reliq̄rūt,ac ſeſe romanis obuios in armis ob
tulerūt,de q̄rū cōflictu lib.vi.diſſeruī ſum⁹.Fuerūt aūt penit⁹ a Ro.deleti,ut
Strabo uolumīe vii.oñdit.Olim eos etiā inẽ rhenū ac Albim cōſediſſe Strabo
ibidē aſſerit,ac germanos fuiſſe,uerba eius ſunt.Ea uero germanorū regio,q̄
ad aqlonē uergit,ut diximus,ad oceanū ꝑtinet.Cogniti aūt ſunt inter Germa-
nos qui ab exitu Rheni ad Albim ꝓtendunẽ,q̄rū celeberrimi ſunt Cimbri &
Sycābri.Tria notatu digna e Strabone eliciunẽ,Cimbros uidelicet ſuo tp̄e ex
Locus titiſſe,q̄s prius penitus a Ro.deletos dixerat,unde ſibi ipſi cōtrariaẽ.Inde Cim
Strabōis. bros germanos eſſe,& iuxta Albim,nō in Dania (ut dicebanẽ) conſediſſe.

Arbor gentium a Scandia profectarum. Ca. xl.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

An Sarmatæ & q̃ Sarmatarũ gẽtes germaniȩ aſcribant. Ca.xli.

SVpeſt memoriȩ noſtræ adhuc germãia magna, quã prius Sarmatiæ portionẽ, germãis uicinã, noĩauimus. Aeneas ſcribit mlta in Sarmatia in nomẽ germãicũ abiiſſe, & Sarmatas Europȩ poplos a germãis originẽ referre uult. Hȩc t̃ra uaſtiſſia oĩum eſt, multos alios poplos ſua appellatiõe attingit ad ſeptẽtrionẽ Peucinos, ab oriẽte Moſchos, occidẽte Liuoniã ac Pruſſiã continet. Reges eorũ a Cõſtãtinopolitãis ortũ hñt. Lector tñ curioſus Frãciſcũ Biſiũ Bergomẽſem legat, qui illic aliq̃diu degẽs, opuſculũ q̊ddã edidit in publicũ

An ſint Sarmatæ germani.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Nec Sabellicus uolumine tertio, Enea. x. Ruſſiā p̄teriit. Hos itaq; lector curioſ⁹ requirat. Scripſit & noſtro æuo Cracouienſis q̄dam ambas Sarmatias, quas & adamuſſim explicauit, ne igit̄ nos illius ſcripta ſurrepſiſſe exiſtimes, breuibus libuit rem ſic abſoluiſſe.

An Liuonia, Lituauia, Pruſſia, Polonia, Bohemia, & Scythia in numero germanicarum nationum ſint? Ca. xlii.

Prutẽi an germani.

PRuſſiā ueteres Sarmatiæ aſcripſerunt, hanc Cornelii tñ Taciti tempe-ſtate, in germaniā abiiſſe eius teſtimonio uidemus. Hos lingua, morib⁹ & cultu ueros germanos referre Aeneas ac Celtes ꝓbāt. Nec aliud de Liuonis iudicium erit, q̄s Leuones germanos Cornelius noīauit, licet ultima chriſtianorū, ac remotiſſima regio ſit. Adde ꝙ Teutonici fratres, eam ꝓuinciā ui ac armis a manu infideliū uendicauerūt, armiſq; occupauerunt. Et dū id coelo aptius ſit, nephas fore exiſtimaui, rei per ſe notæ aliq̄d claritatis cōferre. Cęterū de Polonia ac Bohemia nobis res erit grauior, illic.n. germāica lingua deſiit, ac Sclauica barbaries obtinuit. Diximus (ubi Alanorū mentionē fecim⁹ ac Sclauorū) multis fuiſſe ꝑſuaſiſſimū, nil niſi germanicū tam in Bohemia q̄ Polonia ſonuiſſe, dū hæ Alanorū iugo ac iure p̄mebant̄. Poſtq̄ uero Sclauorū irruptionibus patuere regiones illæ, una cū barbara gēte barbarā traxerunt linguā. Inualuit itaq; barbaries illa, q̄ & peregrino ſermone colonias utriuſq; regionis paſſim occupauit. Sunt igit̄ (ſi primū regionis illius exordiū uidemus) oībus numeris germani tā Bohemi q̄ Poloni. Cracouiā q̄q; Torrodunū Ptolemæus dixit, ac germanis immiſcuit, q̄ tamen inter Polonię urbes ſibi deſumpſit maximū. Adde Polonos germanis, dū hi in nullo a nobis differre niſi lingua uideant̄. Ligurinus aūt inferre uidet̄ diuerſitatē illis gētibus, ob Oderā fluuiū. Verba eius ſunt. Odera Germanos q̄ ſeperat atq; Polonos, Nugat̄ & in eo dicto, non triuialiter Ligurinus, Odera.n. germanicā linguā in ripis utriſq;, locis multis percipit. Schleſi quoq; noſtro idiomate p̄diti ſunt Danubiū uſq;, ut Aeneas teſtat̄, licet ultra Polonica lingua inueterauerit. Celtes Viſtulā germāię terminū conſtituit, cui⁹ opinıōi ſi acqeſcendū eſt (ut æquū eſſet) nō auferś? quin germaniæ multā Poloniæ partē remittes. Nec nobis uſq; adeo pro recuꝑanda Polonia luctatio ſubeunda eſt. Noſtro iure fecimus, atq; opus noſtrū expleuimus, dum tñ Poloniā germanicæ origini condonauimus, nobis q̄q; ſaltē partem eius aſcire libuit. Cæterū pro addenda germanię Bohemia, unius hominis Aeneæ Syluii ſufficeret auctoritas, cui placuit, ſine oī cunctatione in germanorum numerū referre Bohemos, multis inductus ratiōibus. Tum q̄a Bohemia non (niſi germanis) circundet̄, deinceps, quia illic nulli niſi germanice concionari conceſſum ſit. Poſtremo, dum archiepiſcopatū eius Pragenſem inter germanię potificatus recenſeat. Adde ꝙ Caſurgim, nos Prag, Ptolemæus li. iii. ca. x. in claſſem germanicā connumerat. Nec ferenda igitur dubitatio eſt illa Zachariæ Lilio, cui ambiguū fuerat, an Myſis? an Germanis? Bohemos aſſereret? Cum ſemota tñ ab eis lingua, nihil ſit, quod non ſuboleat germanicū. Accedit huc, ꝙ rex Bohemorum ſummo inter electores imperii loco functus eſt

Bohemi an germāni

Loc⁹ Ligurini

Cur Bohemi germani.

dum

dũ tñ nullus in electorũ ludũ unq̃ ab imperii translationis tẽpore,niſi germa-
nus receptus ac conſecratus ſit.Multas alias cõiecturas,ob rei claritatẽ omittẽ
mus.Lituanis uero germano noĩ intercidendũ eſſe qdã putant, ob linguę ſũ
mam illorũ cũ germanis,Bohemis,q̃ Polonis diſcrepantiã.Potius.n. ſermonẽ
eorũ Vngaris accedere uolũt,quis & hi multũ ipſorũ repugnauerint idioma
ti,ideo dixerunt tñ habitu Lituanos Vngaris pares eſſe,iaculorum uero uſu
Rhoxolanis,& nullã uel exiguã cũ germanis neceſſitatẽ uicinitatẽq̧ tenere.Tũ
q̃a Liuoniam,ac ultertora germanię conſtat eſſe addicta,ſucceſſori noſtro(ut
a labore meo ſaltẽ aliquid remaneat) hęc interp̃tanda deſtinauim⁹.Et tandem
de illis q̃s germanico nomini conſecratos eſſe uoluimus.Scythas etiam ſepten
trionales,iuxta multorũ ſententiã a germanis ortos,nobis uẽdicare poteris,&
maxime,dum Scythas gotthorũ partẽ Trebellius Pollio aſſeruerit.

De fœcunditate Germaniæ. Ca. xliii.

DVm tot Germaniæ populos eſſe conſtiterit, non immerito eam oĩm terrarũ fœcundiſſimã fuiſſe claſſici ſcriptores ꝓdiderunt,ut terrã ex qua tot Gotthorũ,Longobardorũ,Hunnorũ,Sclauorũ,Vandalorũ, Herulorũ ac Gepidarũ millia ſunt ꝓducta. Oſtendit hoc Claudianus contra Ruffinũ.Gens hac non Scythicas diffuſior ulla triones Incoluit Et q̃rum tur bæ ſpaciũ uix ꝓbuit orbis.Idem Claudianus terra mariq̧ ac pene totum orbẽ uno tp̃e affeciſſe Gotthos ſcribit. Barnefridus,Beda,Paulus Diaconus, Rhegino Prunieñ.germaniã populos tot ꝓduxiſſe aſſeruerunt,q̃t nec Italia,Europa,Aſia,nec Africa facile ſuſtinuerint.Claudianus ut uno uerbo fœcunditatẽ germaniæ exprimeret,Danubii ripas euomuiſſe gentes,ac in Romanos effudiſſe arctos ſuas aiebat.Conqueſtus eſt Sidonius Apollinaris multitudinẽ germanorũ,ubiq̧ etiã innumeras gentes dixit germanos. Nec exili numero Galatas æſtimauit Iuſtinus,qui lib.hiſt.xxiiii.tanta fœcunditate ac copia eos ꝓditos fuiſſe teſtabat̃,ut uniuerſam Aſiã repleuerit.Nec habuit aliam rõnem Gotthorum barbarorũq̧ irruptio,niſi q̃a tanta multitudine naſcentium gens illa accreuerat,ut his neceſſariũ fuerit,terra ſaltem fœcunditati eorũ cõſulere.Eſt id ratione naturali q̃ aſtrologica clarum.Albertus Magnus in libro de terræ qualitatibus,frigus hui⁹ cauſam eſſe cap.iii.oſtendit,qd euaporizare(ut ita loquar) non patit̃ calorem,uerum generandi uirtutẽ calore q̃dam cõglutinat,unde naſcendis tot hoĩbus conducit.Rhegino uero Prunieñ. cauſa ſyderis id fieri arbitrabat̃,Quanto (inquit) a ſole remotior terra eſt(ut ſeptentrionalis plaga)tanto plus generandis hoĩbus confert. Nec diſplicẽt,q̃ Ioannes Eſcẽdenſis aſtrologus diſt.viii.adducit.Scriptores igitur ob multitudinem gentium uaſtam dixerunt Germaniam.Ita enim Dionyſius græcorum doctiſſimus de his inquit.
τὰ μὲν πρὸς βορέα πεπανύσμενα φῦλα νέμονται Δακῶν λ᾽ ἄσπετος αἶα, καὶ ἀλκιέντες ἀλανοὶ
Qui ad ſeptentrionẽ ꝟo ſe extendentes populi habitant,ſunt Dacorũ terra innumerabilis, & bellicoſi Alani.Plynius etiam ad Traianum,Germaniam (inquit)quam plurimæ gentes muniunt.Et Cecilius libro naturalium ſecundo,in fine,ferme idem ſignificauit.

Germãię fœcundi tas ac multitudo gẽtiũ eius.

De qualitate germanicæ terræ. Ca. xliiii.

Qualitas Germāię. GErmania uerſus Hercynium taxum & pinum producit,obſcuris ualli bus,ſpeciem inferni habens,ut ait Celtes. Verſus meridiem quercꝰ & fagos,& lapidoſa eſt & ſaxea. Item (ut ſiſit Cornelius Tacitus) humidi or eſt qua Gallias reſpicit.i.occidentem. Et uentoſior qua Noricos & Pannones.i.orientem. Omni etiam conſtat inferiorem Germaniam paludibus ſuperiori fœcundiorem. Dracuntius Rhenanos omnibus Germaniæ non ſolū par tibꝰ,ſed toti orbi p̄ſtare ſcripſit,& in placidiſſīa regiōe degere,licet Arabia,India, Aethiopia, fertiliores ſint & pulchriores, tamen illic beſtias aut cœli inclementiam adeo intolerabilia eſſe,ut gentibus illis muneribꝰ a natura datis uti non liceat. Sapiētiores etiam homines Auſtrales ſunt in Germania,quod Cunradus Celtes ſequenti declarat carmine.

Vicino iam ſole nouo,quo ſydere læto
Sapientia ac calliditas germ. Mitior hic populus,germano naſcitur orbe,
Exploſa ruditate fera,quam barbarus olim
Syluicola in rigidis ſeruabat ſaltibus ortus.

Agathius ſcriptor Gotthorꝝ Francos ſapientiores cæteris eſſe uult,ait enim(ubi de Francis loquit̃) & q̄ꝗ ut reliquarum nationum nomina barbara eorum ſint,tamen honeſtioribꝰ inſtitutis utuntur,Hæc ille. Alii etiā Germani ſecundum regionis qualitatem callidi,uel ſimplices ſunt. Apud antiquos uero ſimpliciſſima gens fuit germanorum,ut Cornelius dicit in germania ſua,gēs nec aſtuta eſt hæc nec callida,ſed deiecta & nuda omnium mens exiſtit. Idem Cornelius in libris hiſtoriarū,miratur germanum nomine ciuilem,& tamen aſtutum. Ciuilis (ait) præter uel ultra q̃ barbaris ſolitum eſt ingenio ſolers. Forſitan nobis magis honori ſimplicitas tunc fuit,ac auris bataua q̄ꝗ calliditas latinorum aut græcorum. Sicuti de Scythis teſtat̃ Anacharſis philoſophus in epiſtola ad Athenienſes. Et apud Euripidem Achilles aſtutum eſſe ait dulce & etiam non eſſe aſtutum, & addit.

ἐγὼ δ' ἐν ἀνδρὸς εὐσεβεστάτου τραφεὶς χείρωνος, ἔμαθον τοὺς τρόπους ἁπλοὺς ἔχειν.

.i. Ego educatꝰ in domo ītegerrimi uiri Chirōis ſimplicibꝰ uti cōſueui moribꝰ

De frigoribus Germaniæ & īpatientia caliditatis germanorū. Ca. xlv.

Frigiditas germ. FRigiditatem germanię Claudianus in Stylicone his uerbis innuit,de alpibns rheticis loquens. Multi ſeu gorgone uiſa Obriguere gelu, multos hauſere profundæ Vaſta mole niues. Vnde & Germaniæ frigiditatis epithetum ab oībus abſcriptum uideo. Cornelíꝰ in germania,ſolo cœloq̃ꝫ germanos frigoribus aſſuetos dixit. Rheno q̄ꝗ & Danubio frigora a ſcripſerūt. Luca.li.ii. Rheni gelidis qa fugit ab undis. Herodia.li.vi. frigore rhenū & Danubiū obductos dixit hyemis tp̄e, & eqtibꝰ patere cāpi īſtar, & adeo rigidos,ut qui hauſturi ex illis ſint,non tam urnas aut uaſa ſecum,q̄ꝗ ſecures & dolabras portare. Mantuanus ad Robertum Seuerinatem ita inquit. Verum accola Rheni Gens durata gelu,gens inſuperabile bello. Et idem ad Maxæmilianum Imp. de Germāiæ gentibus. Deſueta per alpes frigora agens. Huiꝰ rōnem hēmus picıılo aſtrologico. Germania.n.q̃ tota ad ſeptētrionē poſita ē,

& ſub

& ſub urſis uel plauſtris frigidiſſima eſt, ut ex Ioanne Eſcendẽſe liqdo conſtat. Ecõtra impatiẽtes ſunt germani caliditatis, unde apud Plutarchũ, Marius germanus uicit, exiſtẽtes in regione calida, ſcil. Italia, ipſis aſſuetis frigoribus. Cornelius in hiſtoriarum libris, Suetoniũ Paulinũ inducit dicentẽ. Germanos fluxis corporibus eſſe, mutationẽ ſolis & terræ non toleraturos. Et idem paulo poſt. Germani, inquit, impatientes, fluminũ auidi. Idem Cornelius in libro de germania, minimeq; ſitim æſtumq; tolerare germanos dixit. Seneca tñ li. de ira primo, ad omnem patientiam nihil induratius germanis ſcripſit.

Impatientia æſtus germanorum.

Gentium catalogus originem a Germania habentiũ. Ca. xlvi.

VEnio nũc ad dilatationẽ ſemis germanici, in q̃ fœcũdiſſimã terrã gigãtẽdorũ hoĩm gratia germaniã ipſã agnoſcam⁹, nõ ſolũ numero populorũ, cui⁹ mẽtionẽ iã fecim⁹, uerũ & gẽtiũ bonã. Nã tãtę gẽtiũ multitudĩes a germania caput eorũ ꝓtulerũt, referẽte Rheginone, ut merito Germanię nomẽ patria noſtra acceperit. Vna tm̃ inſula eſt, quã uocãt Scãdiã, cui⁹ in litera S. li. ultio faciem⁹ mẽtionẽ, ex illa tã innumeroſa gẽtiũ illuuies ꝓgreſſa eſt, ut Methodius hiſtoric⁹ ꝓdit, q uniuerſam Aſiã, Europã & Africã afflixerũt. ſcilicet, Vãdali, Gepidę, Getæ, Gothi, Lõgobardi, Hũni, Heruli, Rugi. Huic aſtipulaẽ Abbas Prunieñ. in chronicis ſuis, & Iornãdes de rebus gotthorũ li. i, & Paulus Diacon⁹. Cõcordat Hieronymus in ſupplemẽtis Euſebii, qui Gepidas, Vãdalos, Gotthos, getas, Dacos, e Scãdia egreſſos uult. Siĩter Hunnos ex eadẽ inſula, ꝓceſſiſſe teſtaẽ Hieronymus, Methodius martyr, Rheginone Prunieñ, Michael Ricius, Iornãdes, Agathius, & alii. Gotthorũ uero Agathi⁹ & Otto li. iiii. meminerũt, Hierony. & alii. Lõgobardi itẽ ex Scãdia uenerũt ut ex Methodio dixi, Otto cõcordat, ſimiliter & Ligurin⁹ li. ii. Hãc olim bello (quã Scãdia miſerat) hoſtis. Vide Iordanẽ in prio. Frãci q̃q; dicti Frãcigenę, a Frãcis germanicis deducti ſunt, ut ꝓbabo li. viii. Blondi, Vopiſci, Sabellici, Peutigeri, Ammonii, Roberti, Aeneæ Syluii, & plurimorũ autoritatibus. Hunibaldus etiã in principio ſuę hiſtorię idẽ dicit, Frãcos & cæteros Gallos pene oẽs, e germania ueniſſe, cui ſubſcribit Ammian⁹, ubi de gallorũ origĩe loquiẽ. Alii ex intimis inſulis extractis rhenanis, crebritate bellorũ, & allutiõe feruidi maris, e ſedib⁹ ſuis, fuſis gallis, uẽerũt. Hęc Marcellin⁹ li. xv. Hiſpaniã a Germanis incœptam Euſebius ſcribit. Poſtq̃ eñ Hiſpania ſex reges aluit, poſt Theodomirũ gothi & Vãdali ipſam ceperũt. Anglos Sueuos dixerũt Methodi⁹ & Beda, ergo germanos, et ab eis originẽ retulerũt noſtri ſeculi Angliã inhabitãtes. Gallorũ plurimi a germanis originẽ hñt, primo Belgę, dein volgę ac Tectoſages, q (ut Cęſar ſcribit) iuxta Hercyniũ ſederũt, pulſi in galliã uenerunt. Hi, ut Liuius ait li. viii. Dec. iiii. in Aſiã uenerũt, & ciuitatis Tectoſagi meminit. Strabo ibidẽ eorũ in Phalãgia, Cappadocia & Phrygia mãſionẽ fuiſſe ſcribit. Germani igiẽ q̃t gẽtiũ origies? Tẽtheri q̃q; & Vſipetes, pulſi erãta Sueuis, & in galliam uenerũt. Itẽ Sueui Senones, de qb⁹ Tacitus, Gotfridus, Ptolemęus Strabo, & Plynius, in galliã ſederũt, & gallogręciã occupauerũt. ecce qd Auguſtus? q quadraginta millia captiuorũ e germania eduxit, ut Methodi⁹ martyr

Germinatio Germaniæ

Populi a germãis ortu.

ait. Eutropius li. vii. cccc. millia e germanis deduxiſſe, & ſupra Rhenũ collocaſ ſe aſſerit. Multi ſcriptores in galliã traduxiſſe referũt Auguſtũ captiuos Sueuos, & Sycãbros, q̃d liquet ex Strabone li. vii. Floro, Suetonio, Horatio li. iii. carminũ oda v. & li. iiii. oda ii. Aurelius etiã Sextus Auguſtũ Rhętos, Vindelicos, Cattos, Dalmatas uiciſſe, & Sueuos cũ illis ac Cattos & Sycãbros in galliã traduxiſſe refert. Venio ad alias regiões. Germãi duce Belloueſo rege gal

Vrbes a Germãis conditæ. lorũ, & Clitouco rege ꝓprio, Veronã & Brixiã cœperũt, aliquas ciuitates cõdiderunt, ut Liuius ſcribit. Item Burgundiones a germanis ortos ſcribit Blondus Forliuięſis. Raphael Volateranus ſcribit a germanis Brixiã & Veronam conditas, Liuii & Polybii authoritatibus, alii tamen a Cenomannis, medium uero Mantuanus in laude Brixiæ obſeruat.

Gallia te genuit, ſeu te germania mater,
Nam genus abſcondit tenebris adoperta uetuſtas.
Tu Cenomannorum quondam regina fuiſti.

De nomine Germania. Ca. xlvii

Germani unde. GRauiſſimo crimine obnoxiũ meipſum internoſcerem, ſi ſitum Germaniæ perficerẽ, noĩs Germani uero rationẽ ꝑterirẽ, q̃d unũ ſi tollerem, oĩa ſublata apparerent. Germaniã quidã a fœcunditate gignendorum populorũ dixerunt. Quibus concordant Ioannes Teutonicus diſtinc. xxxiiii, & Iacobus Vuimphelingꝰ. Prælatæ opinioni etiã ſubſcribit gloſſa illa Clement. Germania quaſi ferens uel gerens immania gloſſat parag. ii. Multa Abbas Rhegino Prunieñ. qui ob populoſitatẽ ſic dictã uult. Similiter Paulꝰ diaconus li. i. de rebus gotthorũ. Alii q̃rũ fides maior, Germaniæ uocabulum recens uolunt, & tunc additũ illis, q̃s primũ Rhenũ tranſgreſſos, Gallos repellentes, tunc Tungros nunc germanos uocatos, ita nationis nomen, non gentis eualuiſſe, paulatim ut omnes primũ a uictore ob metũ, mox & a ſe ipſis inuẽto noĩe Germani uocarent. Hæc Tacitus ait, & eũ ſecutus eſt Sabellicus lib. ii. Enei. vi. lib. Alii Germanos dictos quaſi fratres, & græce τοὺ ἀδελφοὺ dici, eo ꝙ fraternã charitatẽ ſibi ipſis referant. Cui opinioni Celtes noſter aſſerit.

Germanos uocitant Itali, Graii ſed ἀδελφοὺ.
Quod fratrum ſolcãt inter ſe uiuere more.

Locus Celtis. Hũc uerſiculũ apud Celtẽ legi, cuius eſſe nego, primo, quia primam dictionis Itali corripuit, deinceps, quia Germanos dictionẽ latinã, græce ἀδελφοὺ dici aſſerit. Ego q̃dẽ Ptolemæo, Strabone, Dionyſio, ut plurimorꝫ authoritate, Germanos etiã a gręcis dici τοὺς γερμανοὺς uideo. Euſtathius q̊q; cõmentator Dionyſii. Arrianus, Athenęus, Herodianꝰ Dion, & alii, eadẽ appellatiõe eã noĩant, Germãia & ab Hebręis אשכנז Aſcenas dicit, & germani אשכנזים Aſcenaſim. ab Aſcenate, de q̊ mentio in principio bibliæ habet. Ioſephus tñ licet hebræo q̃ gręco ſtylo hiſtorias ſuas cõpoſuerit, ſemꝑ tñ noſtros germanos nuncupauit. Cæterũ ob Eraſmũ noſtrũ, tum ad ꝓpoſitũ meũ roborandum, carmen in mediũ proferam, quod γέραρδος ὁ λίστριος homo profecto non minus græcus, hebræus, q̃ latinus, iuxta & germanus, de Eraſmo ita ſcripſit.

ταῦτα δ' ἀρηιφίλων γερμανῶν κόσμος ἐρασμὸς
οἷος, λειμώνων δρέψατο ἐκ δαναῶν Quod e carmine ad carmen latine ita facio
Illa quidem Germanorum decus unus Eraſmus
Belligerum, pratis tranſtulit ex Danais. Ex quo & Germaniam græce dici uolui, & ne ultra limites tranſiliam, Strabo nomine deluſus libro vii. ipſos Germanos fratres legens, uno uerbo omnia contaminauit, Gallorum fratres dicendo, Germanos, cuius capite ſequenti mentionem faciam. Cæterum nunc contra Strabonem orationem collaturus ſum.

An Germani ſint fratres Gallorum contra Strabonem Ca. XLVIII

VErba Strabonis lib. vii. illa ſunt. Germani trans Rhenū ad ortū Gallos pauliſper imitantes, abundantia feritatis, ꝓceritate corporum, & colore flauo, in reliquis forma, moribus, uiuendi ritibus, Gallis pares exiſtunt, ut Galli ſunt, unde Romani illud nomen iure eis indulſerunt, quaſi fratres. Hæc Strabo, quē ſecutus eſt Perottus ſupra Martialē in Cornucopiis. Erudite ſatis dixiſſet, niſi ad Gallos id retuliſſent, qui nec unq̄ fratres fuerunt cū Germanis. Alludit Phil. Beroaldus, Gallū germanicus odit, nec penes antiq̄s gratia ſimilitudinis apud hos cōſtabat, parua ꝓfecto ſimilitudo, formæ minor, morū minima ambobus fuit. Nam ad rei oſtentationē, quā nūc paro, ſola differentia Cæſaris lib. vi. & Marliani ſufficeret, in Gallorū ſingulis domibus factiones ſunt, q̄rum principes qui authoritatē habent, oīa conſilia ornant, his plebs paret. Germani uero, ut Tacitus ait, per ſe ipſos regunt, ut li. ii. patebit. Fuerūt Galli religioſiſſimi, Germani ſacrificiis abſtinuerūt, illi abſunt bello, hi ꝟo germanorꝫ primi ſūt, Cęſare, Tacito autorib⁹, ut Gallorū anim⁹ ad ſuſcipienda bella alacer & prōptus eſt, ita mollis & minime reſiſtēs, ad calamitates ꝑferendas mens eorū eſt, ait Cæſar lib. i. belli gallici. Florus q̄q; Gallos in initio pugnæ, pluſq̄ uiros, in fine pluſq̄ fœminas dixit, quod & Silius Italicus libro quarto ſciuit, ubi de Gallis ita loquitur.

Differentia Gallorū & germanorū

Galli effeminati.

Primumq; laborem.
Qui ſolit⁹ genti eſt, caſſum uidet arma ſuorum
At primum in pugnas equitem uocat, undiq; nudis
Aſſiliūt frenis infrenatiq; manipli. Gallorū q̄q; fluxiſſimi ingenii natura eſt, ut Cæſar ait ſcribēs li. iiii. in capiendis conſiliis ipſos mobiles, nouiſq; rebus plærunq; ſtudentes, incertis q̄q; ſermonibus ſerentes, q̄d & idem Silius italicus libro octauo ita declarat.
Quin etiam ingenio fluxi, ſed prima feroces
Vaniloquum Celta geris ac mirabile Multas gallorum mores Iuſtinus lib. xxiiii. Liuius. Diodorus uolumine vi. libri qui ϐιϐλιοθήκη inſcribitur adducunt, contrarios mores germanorum ſequentibus inpingemus libris, & noſtro tempore in quo cōueniāt ambo rogo? Imbelles Galli dicunt a Cor. Ta. li. xiii. contra & Germani lib. iii. patebit bellaciſſimi.

De aliis Germaniæ nominibus. Ca. xlix.

s Vnt & alia Germanorū nomina, noīatur em̄ & Alemania ſecundum Alemāia.

aliq́ꝫ a lacu Lemanno, ut FL. Vopiſcus, Boccatius in lib. de lacubus. Marlianus, Sulpicius, Sabellicus Enei. vi. li. ii. ſcribunt, & Iacobus Vuimphelingus, ſimiliter Ligurinus illo carmine.

Qua ſibi uicinas Alemania ſuſcipit alpes

Lemānꝰ lacus. Nomen ab alpino ducens ut, fama Lemanno. Gotfridus Rhenum putat Rhenus ab antiquis deſcribitur eſſe Lemannus. Eſt aūt lacus ille galliæ iuxta montē Iurā, & in Rhodanū fluit, ut Cæſar li. i. ait, & fines Sequanorū ab Heluetiis diuidit, millia paſſuū, decē & nouē in altitudinē pedū xvi. foſſamꝙ ꝓducit. Lucanus. Deſeruere cauo tentoria fixa Lemanno. Apollinaris, Trux Alemannus, atq́ꝫ caui q̄ndam dictos de noīe campos. Boccatius tranſalpinum lacū eſſe dixit Marlianus & neoterici lacum eſſe Luxanē ſecundū alios Luſanem, iuxta Rhodanū ſecundū alios Luſanenſem uel Lauſanienſem, tanta noīum uarietas (Genferſee) Albertus Magnus, Anshelmus de imagine mūdi, cum Lau. Valla & Gotfridus Viterbieñ. Nantuanſiū lacū eſſe uolūt, ut Nauclerus, quibus & ego adcedo. Marlianus lacum eſſe iuxta Caturiges, & Gebennā dixit, unde puto alios a lacu Gebennæ uoluiſſe dictos alemānos, ꝙ ibi incipiant, ut Otho. & forſitan coniectura ductus eſt, quia Boccacius & alii Gebennā idem dixerunt cū Lemanno, vt in libro de lacubus. In alio tñ libro Gebennā montē dicere uidet̄ iuxta Auernos. Plynius & Solinus Gebennam dixerūt Galliæ lacū uel finē. Alemania quaſi aula magna dicit̄, ut ait Iaſon. Alii almani. i. animoſi dicunt. Probatiſſimi uero ab Manno, cuius meminit Perottus ſupra Martialē in primo, uel ab Alemanno rege (ut lib. ii. ca. primo) explicabimus. Gualfridus quaſi ab alto loco Alemaniā dictā ait, Thalmudiſtæ autē interp̄tant̄ ab aloe ſcythico uocabulo, & alue q̄d alueū ſonat, q̄d & Anniꝰ Viterbieñ. li. v. cōmentariorū ꝓbat. Sunt ſcriptores qui tm̄ Sueuiā Alemaniam dixerunt, cuius rei Argentinenſiū ꝓbata chronica, non multū hactenus uiſa, teſtant̄, in qua non in uno loco alemannos (cæteris excluſis gentibus) tm̄ Sueuos dictos reperi. Antoninus q̄ꝫ concordat parte prima titulo primo, tract. iii. para. ii. Bebelius q̄ꝫ id Gualfridi & Hieronymi authoritatibus aſſerit, ōnderem hęc mille authoritatibus ut Anshelmi in lib. de imagine mundi, Naucleri, Alberti in lib. de lōgitudine & latitudine terræ, diſt. iii. ca. ii. Gualfridi abbatis ad S. Gallum, uerba ſunt, Cum duo ſunt uocabula Sueuia & Alemania unam gentem ſignificantia. Poterim & id retegere Gotfridi Rheginonis, & aliorū authoritatibus, Paulus Diaconus, Alemannos & Bauaros & alios germanos cōiunxit, ex q̄ tm̄ Sueuos fuiſſe poſſumus intelligere. Eſt & teu

Teutōia. toniæ nomen Germania ſibi aucupata a Tuiſcone deo, ut ait Peutinger, de q̄re ampliſſime dicemus lib. ii. cap. i. olim Teutones populi germaniæ tm̄ dicebantur, qui loca circa mare oceanū incolebant, nō longe a Codano. Hi a ſuis pulſi ſeſe ad Cimbros & Tigurinos contulerunt, ait Pomp. Mela lib. iii. &

Locꝰ Sulpicii. Zacharias Lilius. Suſpicius iuxta Lucanū Gallię populos teutonas aſſerit, q̄d falſum eſſe quis non æſtimat? Marlianus trans danubianos populos dixit, cōcordat Plynius qui lib. iiii. natu. hiſto. ca. xiiii. genera germaniæ nationis enumerans

numerans

merans,vnũ genus Ingæuones dictos uoluit,q̊rũ populos Cimbros & Teutanas,p̄narrator Ptolemęi hos olim longe ultra Rhenũ poſuit.Concordat Strabo. Iam uero oẽs germani uno noĩe Teutanes dicti ſunt.Hieronymus diſtinc. xii.epiſt. xxxi.ad Gerontiã cõſentit. Teutanas ex ultimis finibus Oceani, & Germaniæ ꝓfectos Romã dixit,ex q̊ eos habemus olim iuxta Daniam(nunc Denmarck) habitaſſe.Interp̄taĩ aũt Teutonta a Teu q̊d laudẽ ſignificat,Teudas laudatorẽ, Taan & tanã pallentẽ,ut ꝓbat Hieronym⁹.Cui Thalmudiſtæ ſubſcribũt, & Annius Viterb.ſupra Beroſum,græce τεύτανες nuncupantur.

De quibuſdam attributis & menſibus a Germanis dictis. Ca. L.

SVnt quædã noĩa a Germanis deriuata,ut Germanicianus,q dicĩ Romanus,uł alius natione alia natus,tñ in Germania degens.Suetonius in Veſpa. Qui Ottonẽ aut Germaniciano qui Vitelliũ feciſſet.Sic etiã a Capitolino Illyriciani,& apud Aeliũ Spartianũ,Vrbanitiani dicunĩ,degentes in Illyrico aut urbe.Illyriciani exercitus Põp. Læt⁹ meminit,Trebellius Pollio in Mario Septimo.Sic q̊q; Illyriciãos exercit⁹ regẽ q̊q; in cõſpectu Galieni &c. & idẽ in Claudio,Claudiũ Illyricianæ gẽtis uirũ tribunũ Marcię Quintę legioni fortiſſimę dedimus. FL. Vopiſcus in Aureliano oẽs exercitus, Thraces, oẽſq; Illyricianos,totũq; limitẽ in ptãtem tuã cõſtituo. Idem ibidem Galicanũ exercitum in Galliis cõmorantem appellauit.Germanicus aũt mẽſis,Septẽber appellatus eſt,quẽ ita Domitianus uocauit,qa ipſe germanicus dictus eſt,& in eo mẽſe impiũ ſuſcepit,ut aiũt Euſebius & Eutropius,& multi ſcriptores.Plutarchus in Numa Pompilio,poſtquã de aliis mẽſibus diſſeruit,ſeptẽbrem ab aliis impatoribus dictũ ait.Alludit ad Domitianũ ſic & Martialis,q ſeptẽbrẽ Domicianos Autumnos dixit.Idẽ calẽdas germanas ſeptẽbres uocat. Macrobius ſatur.i.Septẽber mẽſis,inqt,principalẽ ſui noĩs retinet appellationẽ, quẽ germanicũ dixerat.&c.Statius lib.iiii.Syluarum.

Germaĩcianus.

Germaĩcus mẽſis.

Læta bis arctois accendit purpura faſtis
Cæſaris inſignem aperit germanicus annum,
Clarius ipſe nitens,nam omnis honorem
Annus habet,cupiuntq; decem tua nomina menſes.

Nec tñ nobiliſſimę terræ illi ſeptentrionali Germaniæ nomen impoſitũ eſt.Sunt & alia loca appellatione germaniæ dicta.Eſt eñ & Hiſpaniæ locus germania nuncupatus, cuius accolæ Oretani ſiue germani dicebanĩ,authore Plynio natu.hiſto.li. iii. ca.iii.Aiunt & Indiæ locũ ſic dictũ.Quædã etiã Perſarũ gña germanica dicta ſunt.Oſtendit hoc Herodotus author gręcus li.vii.Perſæ,inqt,alii Panchelei alii Deruſci,alii germani.Qui aũt hi fuerint Xenophon gręcus exacte ꝓſeqt̃ & tandẽ de illo.Eſt & aĩal q̊ddã germanic⁹ dict⁹,c⁹ meminit Plutarc. inquiens. καὶ πρὸς ἄλογα ζῶα καὶ τὰς αἴλας καὶ κανθαρίδας ἔνιοι μισοῦσι, καὶ φρύνους, καὶ ὄφεις. γερμανικὸς τῶν ἀλεκτρυόνων οὔτε φωνὴν, οὔτε ὄψιν, ὑπέμενε. i.Irratiõalia aĩalia ut feles oderunt Cantharides,& rubetas & ſerpentes,nec germanicus galli uocem q̃; faciem poteſt ſuſtinere.Loquitur autem de animalibus Gallis & Germanicis, & non de nationibus.

Germãia in Hiſpania

Germaĩc⁹ anĩal.

De aere Germaniæ, & q̄ germani diuturniores cæteris ſint, & partus mulierum eſſe grauiores apud noſtros. Ca. LI.

Aer germanicus

AEr Germaniæ ſaluberrimus eſſe a Dracontio perhibetur. Eſt enim cæteris regionibus craſſior, maxime in alpinis locis, & quo oriẽtem ſpectat, ſeu ſeptẽtrionem. Ariſtoteles in locis ſeptentrionalibus maiorem frigiditatem q̄ in orientalibus reperiri, in problematibus aſſerit. Vnde fieri, ut in calidis locis ſerpentes, ſcorpiones, ac uirulenta animalia naſcãtur, Secus in locis frigidis, ubi temperatum aerem craſſari. Vnde fit, ut illic craſſior aer eſt, qui multum ingeniis optimis cõfert, dicente Iuuenale ſatyra decima ſecundum Heracliti ac Democriti ſententiam. Cuius prudentia monſtrat Summos poſſe uiros, & magna exempla daturos, Veruecum in patria, craſſoq; ſub aere naſci. Albertus Magnus in lib. de natura loci cap. iii. Gotthos, Germanos & Getas, ob id uiuaciores oſtendit. Nati, inquit, in ſeptimo climate, propter cõplexionale frigus, corpora habent humida, quia locus eorũ frigidior eſt, & frigus eſt cõſtringens, & uapor in loco digeſtiõis euaporare nõ ualẽs, reflectit̃ ad ſtomachũ, & ita fit, ut corpa eorꝝ ſint ſpiſſa, et uẽtres eorꝝ calidi, & bona ĩ eis digeſtio, et corpa ſolita, ſtricta q̄q; mẽbra part⁹ mulierũ, ob id q̄q; maiori dolore pariũt, Hęc Albertus. Et tandẽ de primo uolumine, q̄d tm̃ germanię qualitatib⁹ ac populis cõſecratũ fuerat.

Germani longæui

CAPITA SECVNDI LIBRI

Primũ de antiquitate germanorum.
II. de antiq̄tate eorũdẽ poſt bellũ troię
III. de habitu & nouitate germaniæ.
IIII. de cultu diuino ueterũ germanorũ
V. de auſpiciis, ſortibus & uaticinio.
VI. de ſacrificiis germanorum
VII. de iuramẽto ger. & q̄d epiſcythiſę.
VIII. quõ germani beſtiis diis litauerint.
IX. de priſcorũ uſu in ſacrificiis.
X. de germanorũ chriſtianitate.
XI. q̄ Germani dicant̃ chriſtianiſſimi.
XII. q̄ tp̄e Germani chriſtianæ religiõis ſacramentum aſſumpſerint.
XIII. de humanitate & xenia german.
XIIII. de latrocinio uet. germanorum.
XV. de amicicia germanorum
XVI. de fide germanorũ ueterum
XVII. de uictu germanorum.
XVIII. q̄ ebrietas nõ tm̃ germ. aſcribit̃.
XIX. mos comedentiũ uet. germanorũ
XX. de uaſis fictilibus ueterũ germ.
XXI. de iure & pœnarũ afflictiõe ger.
XXII. de uenatione ueterũ germ.
XXIII. de ſtudio natandi uet. ger.
xxiiii. de aliis exercitiis uet. germanorꝝ
xxv. de nomiſmate uet. germanorũ
xxvi. de agricultura uet. germanorũ.
xxvii. de aleę ludo ueterũ germanorꝝ
xxviii. de matrimonio uet. germanorꝝ
xxix. de caſtitate ueterũ germanorũ
xxx. unde lingua germanica uenerit.
xxxi. de p̄fectione linguæ germanicæ
xxxii. de nõibus germanicis propriis.
xxxiii. an germani fuerint barbari.
xxxiiii. germanos barbaros nõ eſſe.
xxxv. de antiq̄s illuſtrib⁹ germanis.
xxxvi. defenſio autoris ĩ p̄conia ger.
xxxvii. cõpationẽ inter D. Eraſmũ ac Ioannem Capnionẽ germanos
xxxviii. de p̄ſtãtia Eraſmi, & ei⁹ opib⁹
xxxix. de eruditiõe Capniõis, et euſdẽ fortuna, & aduerſariis.
xl. de Card. Gurcẽſi, Bilibaldo Pirkaimero, ac Beato Rhenano.
xli. de Geor. Simler. Erhard. Liſtrio. Nicol. Gerbellio. ac Phil. Melanc.

Ca.xlii.De Theologis germanorũ. Ca.xliii.de politioribus literis.
Ca. xliiii. De poetis ac hiſtoricis Ger. Ca.xlv.Germanos inẽ græcos ꝑſatos.
Ca.xlvi. De literatura Germanorũ. Ca.xlvii.De arte impreſſoria.
Ca. xlviii. De inuentione philoſophiæ a Germanis.
Ca. xlix. De quibuſdã ſtructuris, & ueſtigiis Germanorum ueterum
Ca. L. De curru,plauſtris,& uectione ueterum Germanorum.
Ca. li. De ueſtibus germanorum.
Ca. lii.De uſura & diuitiis ueterum germanorum.
Ca. liii.De donorũ cupiditate ueterum germanorum & philochrematia.
Ca. liiii. De ætatis dimenſione,funeribus,ac nominum impoſitionibus.
Ca. lv. De colore,crinibus,oculis,tonſura ueterum germanorum.
Ca. lvi. de aliis membris germanorum,herba crinium glaſca,& ſpumis ac ſa
ponibus ueterum germanorum.
Ca. lvii. ac ultimum.De aliis ornatibus germanorum.

LIBER SECVNDVS EXEGESEOS Germaniæ.

Ακροφολισμόσ Ad Lectorem.

Libro primo,Candide Lector,paucis Germaniæ ſitũ metitus ſum, latiſſimam quoq; rem anguſtis finibus terminaui,uec ſuis quidem pellibus texi,tam parua,ut cum Plynio loquar,latiſſimæ Germaniæ ratio conſtat.Eo eñ Germanorũ res redacta eſt,q̊ nulla totius orbis ciuitas,urbs, ꝓuincia,impiũ,adeo remotũ fuerit,ut non certũ minus q̃ certiſſimũ patriæ noſtræ cœperit experimentũ.Et ut ad rem redeã,quẽadmodũ primo uolumine Germaniam aggreſſus ſum,ita nunc Germanos in mediũ proferã,& primo laudi Germanorum uicẽ relaturus ſum, Germanorũ ingenia adiunctis moribus eorũ,& quę antiquitus de illis conſecrata ſunt pro captu indicabo.

De antiquitate germanorum Principũ & Germaniæ, & quod Germani indigenæ ſint. Ca. I.

GErmani indigenę apud antiq̃s credebãt,q̃d Cũradus Celt. illo carmie indicauit,ſecut9 Sypõtinũ Martialis enarratorẽ.

Gens inuicta manet toto notiſſima mundo
Indigena,haud alia ducens primordia gente
Sed cœlo ꝓducta ſuo.

Germani indigenę

C.Tacitus hmõi rõnẽ huius affert, ipſos indigenas eſtimãs,cũ nec terra olĩ,uerũ claſſib9 aduehebãt hoies,nouas ſedes quęrẽtes.Quis uero ꝑter piculũ: Aſia,Africa,aut Europa relicta: terrã informẽ,cœlo aſperã quæreret: Alii tñ rõnem huius negãt,& optime.Verũ ut originẽ germanorũ ꝓferã.Aegyptii primos hoies apud ipſos fuiſſe dicũt, ꝓpter ſoli fœlicitatẽ,tẽperiẽ cœli,tũ ꝓpter Nilũ,Diodoro authore.Herodotus Phryges.Alii æthiopes,ut Iuſtinus li.ii. Scythas. Verũ poſthabitis illis deliramentis ex authoribus p̃ſtantioribus ueritatẽ integrã indagabo. Diluuio facto hoim gñatio tota(Noa iunctis filiis & uxore exceptis) defecerat. Chaldæi igit̃ a Noa oriunt̃,& poſt diluuiũ incipientes,oĩbus natiõibus originem ex Noa ꝑſuadẽt.Beroſus ergo Chaldæorũ maximus,q & a Ioſepho adeo ce

lebratus eſt, li.ii.ſcribit, Noã poſt diluuiũ cũ Araxa uxore genuiſſe Tuiſconẽ
Origo germanorum. germanorũ patrẽ & Sarmatũ, inde ut idẽ li.iiii. ait, ab anno diluuii C. xxxi. Ba
bylonia a Saturno eſt incepta, & Tuiſcon in Europã miſſus eſt. Hic uero Tui
ſcon, ut idẽ Beroſus li.iiii.ait, anno xxv. Saturni, Sarmatas fundauit, & tp̃e Ni
ni anno iiii.regni Saturni, Tuiſcon Sarmatas legibus apud Rhenũ formabat,
Hæc Beroſus. Ex q̊ intelligo Germanos olim Sarmatas dictos (quia Sarmatas
apud Rhenũ) & nup̱ doctiſſimus unus mihi q̃rẽti, Sic reſpõdebat. Tuiſconẽ
ad Rhenũ cõſediſſe apud Coloniã, e Rheno ubi ad hũc diẽ ueſtigiũ manet,
Thutz. Nulla ergo totius Europę regio germania antiq̃or, nõ Gręci, nõ Aſia
ni, nec latini, ut etiã Gregorius Gẽmingeñ. in ep̃ſa ad Ia. Vuimphelingũ teſtat̃
Cor. Tacitus Tuiſconis meminit, & terra editũ ſcripſit. Huius inde filius Mã
nus, de q̊ Perottus ſupra Martialẽ in p̃rio, Sabellicus in loco p̃dicto, Corneli
us in Germania, Beroſus li.ii. & hic primo anno Semiramis, ut Beroſ. li.iiii. ait.
Reges germanorum. apud Germanos & Sarmatas regnauit. Multa Peutiger. Poſt hunc Ingeuon,
a q̊ Ingeuones dicti ſunt Germani, ut ait Cornel. Beroſ. hũc in numero uiuorꝝ
tp̃e quinti regis Babyloniorũ Zam fuiſſe ſcribit, de illo Sabellicus ubi ſupra.
Poſt hũc Hermion, a q̊ Hermiones dicti, Sabellico, Cornelio, autoribus. Hũc
Beroſus tp̃e Aralii Aſſyriorũ regis fuiſſe ſcripſit. Poſt hũc Marſus, q̱ tp̃e Ba
læi regis fuit. Poſt hũc Gãbriuius regnauit, tp̃e Belachi. Inde Sueuus a q̊ Sueui
(licet Cornelius Suetii dicat) dicti tp̃e Balei regis Aſſyriorũ. Poſt hũc Vãda
lus, a q̊ Vãdali, q̱ tp̃e Altadis regnauit. Dein Teutanes tp̃e Maniti, authoribꝰ
p̃dictis. Anno inde xii. Mamalei regnauit apud Tuiſcones Hercules Alemãnꝰ
q̱ ꝓ deo habitus eſt apud germanos, de q̱bus lib. eodẽ ca.iiii. plura ſcribemus.
Et ubi Beroſus finẽ ĩpoſuit, tp̃e Troię paulo añ bellũ, tũc em̃ Alemãnus Tui
ſconibus imp̱auit. Beroſus li.i. quatuor Europę inceptores noĩat. Celtiberum
apud Celtas, Zitũ apud Italos, Tuiſconẽ apud Rhenũ, Sarmatiã & Pontũ, de
illo multa Annius Viterb. Beroſi cõmẽtator. Germaniã tp̃e Sueui regis etiã
ab Oſiride ĩhabitatã ſcribit Peutiger. Sũt & alii fide digniſſ.mi, q̱bus ego mul
tũ aſſero, q̱ aliã originẽ & antiq̱tatẽ germanię ꝓbãt. Annales em̃ Argẽtineñſiũ
Treueris origo. Treuerorũ, nemetẽſiũ, & quaſi oẽs noſtrę tẽpeſtatis οἱ χρονογράφοι a ceſſatiõe
Noę diluuii, miſſos tradũt filios Noę in Indiam ac alias regiões, nõ lõgo poſt
Cham genuiſſe Thus dicunt, Thus Nẽroth, qui turrim Babylonię ædificare
cępit, hic genuit Aſſur, a q̊ Aſſyria dicta eſt, & Ninũ Semiramis uirũ, ex q̱bꝰ
dicũt Trebetã genitũ, & hãc fulminato Nino Semiramim regnaſſe tradũt, &
filii Trebetæ amore captã, hũc uero monitu ſomni effugiſſe ad Arduennam,
atq̧ ad Moſam ueniſſe, cõſpicatis ceruis Treuerim eo noĩe dictã ἀπὸ τ̄ ξάχου
.i. a ceruo. Anno M. C. poſt inundationẽ. Alii tñ a ſuo noĩe dixiſſe dicũt Tre
uerim. Inde Trebotes, Mogũtinos, Vãgiões cõdidit, ut ſcribit Greſmũdꝰ. Pla
nũ eſt igit̃ Germaniã, Italia, Græcia, & tota Europa antiquiorẽ. Alii Aſcenam,
alii Iaphet, ut Ioſephus, in Europã ueniſſe ferũt, quibus aſtipulat̃ Otto Friſin. q̱
li.i. ca.viii. muros Treueris Babylonico more extructos aſſerit. Primꝰ aũt ger
manię rex Gãbriuius erat, q̱ interp̃tat̃ primus coronatꝰ, ut ait Anni. Viterb.

De antiquitate Germaniæ & eorum regum poſt bellum Troianum. Ca. II.

Reges germãiæ.

TEmpore uero ante bellũ Troianũ Palatuus apud Celtiberos regnãs Sarmatas & germanos uicit,& in deditionẽ accepit,ut ſcribit Manetho hiſtoriographus,tpe illius Troiã inceptã ferunt.Tẽpore Pici & penultimo anno Raniſis Nannes imperauit.Poſt hũc Rhemus regnauit penes germanos,a q̃ Rhemi dicti ſunt Galli.Poſt hunc Frãcus ſilius Hectoris,anno ſeptimo Laertis,& poſt euerſionẽ Troiæ,unde ab illo Franci dicti ſunt,oriẽtales & occidentales,ut ait Aeneas Syluius.Q̃uis Rictius li.i. de regibus Franciæ,nec apud Homerũ nec Euripidẽ Hectoris filiũ Frãcũ legiſſe dicat,tñ Manetho hiſtoriographus hunc adducit.Tempore aũt Troiæ Germani cogniti ſunt. Murrho e Gallinaceo hauſtũ ſumpſiſſe ſe exiſtimat,dum Troianorũ tẽporibus germanos ſcripſit cognitos,ut de Cimmeriis ꝓdidit.Sed ut altius reuocem rem.Franci in bello troiano fuerunt,& dicti tunc Troiani.Anthenorẽ inde ducem habuerunt,ut Hunibaldus in primis ſex libris teſtat̃,& poſt ipm Abbas Spanheimẽ.Cimbri fuere dicti,ut in dictione Cimbri habem⁹,q hos in bello troiano dicit fuiſſe. Cimmeriorũ ſæpe apud Homerũ & alios mentionem fieri,ſufficiat ſola Strabonis authoritas,Homerũ ſcribentẽ lib.i. eos nouiſſe,q̃a tpe ſuo curſitauerint uſq; ad Boſphorũ,& Ioniã,Homeri uerba ſunt.

Cimerii qñ cogniti.

Η δ'ἐς πείραθ' ἵκανε βαθυῤῥόυ ὠκεανοῖο,
ἔνθα δὲ κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε
ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδὲ ποτ' αὐτοὺς
ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν
οὔθ' ὁπότ' ἂν στείχῃσι, πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι.

Quæ uerba Val. Flaccus pene hiſce uerbis tranſtulit lib.iii.Argonaut.
Cimmerium domus eſt ſuperis incognita tellus,
Ceruleo tenebroſa ſinu, quo flammea nunquam
Sol iuga ſydereas nec mittit Iuppiter auras,
Stant citæ frondes,immotaq; ſylua,tonanti
Horret uerna iugo,ſpecus umbrarumq; meatus
Subter & oceani per longa ſilentia noctes. Poſt Homerum Cimbrorum Poſſidonius,Ephorus,Clitarchus meminerũt,ex q̃ eorũ uetuſtatem cognoſcimus.Nouit & Homerus Myſos ut iliados li.xiii. cuius uerba in dictiõe Myſii allegaui.Idem iliad. x. ita inquit.

Πρὸς τύμβρης δ' ἔλαχον λυκίοι, μύσοι τ' ἀγέρωχοι,
καὶ φρυγές ἱππόδαμοι. ί.

Tymbram ſortiti Lycii,Myſiiq; ſuperbi,
Atq; equites Phrygii. Placuit & Strabonis uerba aſſignare q̃ gręca ſunt,
καὶ τὸν κιμμερικὸν βόσπορον οἶδε, τοὺς κιμμερίους εἰδὼς, οὐδήπου τὸ μὲν ὄνομα τῶν κιμμερίων εἰδὼς. αὐτοὺς δὲ ἀγνοῶν, οἳ κατ' αὐτὸν ἢ μικρὸν πρὸ αὐτοῦ, μέχρις ἰωνίας ἐπέδραμον, τὴν γῆν ἐκ βοσπόρου πᾶσαν αἰνίττεται, γοῦν καὶ τὸ κλίμα τῆς χώρας αὐτῶν ζοφῶδες, ὃν καὶ ὥς φησιν ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοὺς ἠέλιος φαέθων ἐπιλάμπει, ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται.
Quę uerba Guarinus Veroneñ.ita tranſtulit.Et idẽ Boſphorũ Cimmericum

agnouit,cum & Cimmerios ſciuerit,non utiq; nomen Cimmeriorũ cognitũ habens,ipſos ignorauit, q eius ætate,uel paulo ante illum,totã e Boſphoro ad Ioniã uſq; terrã diſcurſarũt.Eorũ igit̃ agros,clima inſinuãs attigit,quæ tenebroſa ſciuit,ſic Homerus eorum meminit,aere ac nebula eos coopertos oſtendẽs

Illis ſol nunquam phaeton ſua lumina ſpargit
Pernicioſa ſuper nox ſemper tenditur iſtis. Hæc ille.

Herodotus etiã inter antiqſſimos hiſtoricos numerãdus,Cimmeriorũ ac Cimbrorũ meminit,cuius uerba græca infra allegaturus ſum.Gotthorũ etiã antiqſſimi de Gotthis(ut de uetuſtiſſimis) orationẽ fecerunt,interfuerũt eñ hi Troiano bello,Iornande autore ac Hieronymo in Euſebiũ.Getarũ eñ rex Teleph9,a Dione græco phibet̃ is,q Caſſandrã enſe ſuſtulit,ac inde ab Achille e uiuorũ numero interceptus eſt. Nonne Hercules ille antiqſſimus germaniæ affuit.Cornelio referente,illic adhuc gades ueſtigii ſui teſtimonio ſunt. Cunradus Peutiger,p̃ter ſummã doctrinã,uir integerrimus,Herculẽ q Germanię interfuiſſe dicit̃,Alemannũ deũ credidit extitiſſe.Ego duos Hercules germaniã calcaſſe uideo.Primũ qui gades cõſtituit,& huic prior Alemãnus, ac ætate maior fuerat,ille eñ Oſyridis filius, referente Beroſo,hic uero Teutonis.Reliqua uetuſtate aliqua ꝑdita capite ſequẽti recenſebimus, ubi locus accõmodatior nobis erit. Nolo tñ & uſq; quaq; germanos non indigenas ſuiſſe teſtari,ac potius Francos ſemꝑ germanos,quã Troianos (reclamãte licet tot uirorũ illuſtriũ auctoritate) aſſerere,ac alias gentes,potius e germania ortũ reuocaſſe,q̃ q̃ illa terra oĩm antiqſſima ac fœcũdiſſima,q̃ totũ orbẽ,ut diluuio tam ſæpe inundauit,aliorũ exordio fuerit gauiſa.Propius etiã id ueritati accedit,germaniã ſyncerã eſſe.Pius igit̃ lector id q̃d ſibi plus arrideat foueat,nec ei deerunt confirmandarum utrarũq; partiũ aſſertatores ingenii, plures tñ referunt̃ q quaſi genuinã ſobolẽ german ã,et incorruptã aſſerunt.Cornelius ipſe,ſententiæ illius caput ac fons,nulli tñ opinioni ſtatim calculũ adiicere uoluit,nec .n.ſe ſcripſit retellere,nec argumẽtis cõfirmaturũ cuiuſcũq; ptẽ.

Gotthorũ antiq̃tas.

Duo hercules in germãia.

Germani indigenæ

De nouitate ac habitu Germaniæ noſtro ſeculo. Ca. III.

Omiſſa demũ antiqtate,ad Germaniã æuo noſtro celebratã,orõnẽ cõferam,q̃ nihil q̃d amplitudinis eſt,cũ ueteri ac priſco habitu germaniæ comune habet,queadmodũ eñ illa obſcura eſt,ita hæc,quã pręſens ętas reſpicit,illuſtriſſima eſt,& quã Cor.Tacitus ſi ab inferis reſurgeret, nec ueteri nomiſmate cenſeret.Nũc eñ eã ſpecioſiſſimã papa Pius facit,ut terram,cui nulla regio totius orbis enumeratis ſingulis conſerri queat,frugibus eñ lætiſſimã,aruis atq; ubere glebo nulli poſteriorẽ.Idẽ Pius Athenienſibus lacedæmoniis,Macedoniæ,longiſſimo dignitatis gradu, pręſtare uoluit germaniã.Addit Dracontius ille,tot ædificiis ꝑditã fuiſſe patriam noſtrã,ut nec alterã regionẽ.Et eſto q̃ Florentia uel Venetiæ,ciuitates germaniæ excedãt, q̃bus nulla ſola ciuitas amplitudine reſpõdere poteſt,cunctis tñ collatis, nulla regio,urbiũ p̃ſtãtia,multitudine,ędificiis,germanię facile acceſſerit.Hęc Aeneas Syluius in epiſtola ad Martinũ Maier ꝓfitet̃. Id etiã nequaq̃ p̃tereundũ eſt

Germãia recens.

tot eccle

tot eccleſiis,delubris, Germaniã uniuerſam paſſim qua longe lateq; patet illuſtratam cõſpici,ut nec gallia, Italia,aut ſi pene aliarũ duarũ regionũ etiã contigerit cõiunctio .Nullus em̃ rerũ diuinarũ cultus apud ullos adeo exquiſit⁹ eſt, non tot anathemata,q̃t germaniæ exuperant,nõ ſine peculiari chriſtianitatis germanorũ argumento.Subſequens igitur oratio noſtra de cultu diuino germanorũ habebit̃.Anteq̃ tñ ad p̃ſentia ſecula deſcendã,prius antiquorum ceremonia tranſcurram.

De theoſophia.i.antiquo deorum cultu ueterum germanorũ Ca.iiii.

GErmanię culturam & religionẽ quis primitus intulerit: ignorat̃.Partius em̃ his ſupſtitionibus utebant̃,abſtinuerunt em̃ a ſacrificiis, ut ait Cæſar lib.vi.) Teutanẽ uero colebant,& humano ſanguine uictimas ei obtulerunt,ut Lactant. inſtitut.diuina. li.i. ca.xxi.ait,quod & Lucanus illo carmine notauit lib.i. Et qbus immitis placatur ſanguine diro Teutanes· Peutiger hũc Mercuriũ eſſe uult,& optime,Mercuriũ em̃ hoc nomĩe Galli noĩant,quẽ ægyptii Their uocant,ut Cicero lib.iii.de natu. deorũ ſcripſit.Sulpicius Teutanẽ mortis deũ interp̃tat̃.Luca.li.iii.de illis uictimis ita loquitur. Sed barbara ritu.
Summa deum, ſtructæ diris altaribus aræ.
Omniſq; humanis luſtrata cruoribus arbos.

Mercuriũ aũt Germanos coluiſſe Methodius in hiſtoria,& Paulus diaconus,Cor. Tacitus,& alii ſcripſerunt,unde in primo Parthenices diuæ Odiliæ ita loquitur Mercurius. Tremuit quod irriget Iſter,
Quod Sueuus Rhætuſq; tenet,germania nobis
Subiuga,Pannoniæ nobis cecidere caterug. Apud Cor. Tacitũ in hiſtoria Hermonduri Marti ſacrificabant, Catti uero Mercurio. Hic Mercurius oracula apud Nouietenſes fudit,& totius Alſatiæ incolæ huc aduolauerunt. Diuus deinde Iulius (quaſſata Gallia) Mercurio arã erexit,quã B.Maternus penitus extirpauit,ut Nouietenſiũ annales dicunt.Noſtro q̊q; tp̃e Mercurius in elegio p̃dio Alſatię uidet̃. Ettlingenſes olim potentiores,cũ diis ſtuduerũt, Neptunũ colebant,q noſtro tp̃e adhuc antiqtatis gratia uidebat̃, uerũ p̃cib⁹ imp̃atoris ablatus eſt.Alemannũ q̊q; uenerabant̃ germani, cuius ſimulacrũ in Augia ad noſtra ſecula delituit,juxta Conſtantiã,ibi non longe a ſuo noĩe uilla Alma uocat̃.Herculẽ q̊q; & Martẽ conceſſis aĩalibus placauerunt,ut ait Cor. Tacitus.Cęſar li.vi.Germanos ſolẽ,Vulcanũ,& Lunã honoraſſe ſcribit. Sueui olim Iſidẽ coluerũt,ut Cornelius ait.Rudigni,Amones,Angli,Varini, Eudoſes,Nerthuini,terrã matrẽ uenerabant̃.Naharuali Caſtorẽ & Pollucẽ. Aeſcii Martẽ.hęc Corne.Hos deos a germanis olim cultos legimus. Sacerdotes tñ maxime coluerunt germani,illis em̃ ſolũ licitũ fuit uincire, uel uerberare aliquẽ,ait Tacitus.Deos q̊q; ad bellũ ſecum ſumpſerunt,& lucos nemora deorũ noĩbus diffinierunt,teſte eodẽ. In pluribus etiã Germanię locis ueterẽ conſuetudinem hodie uidemus. Franci olim,tunc germani,Martẽ colebant, ut Hunibaldus ſcribit.Huic religioni Gotthi,Iornande authore, ſtuduerunt.

Cultus germãiæ

Neptun⁹ apud Etlingẽſes.

alludit Virgil. Grãdæuũq; patrẽ geticis q̃ p̃ſidet oris. Otto Cæſar, ut ait Suetonius, pugionẽ quo ſe occidit Marti dedicãdũ miſit ad Agrippinã. Cęterũ tota Saxonia idolis fuit refertiſſima, quorũ ueſtigiũ adhuc in noibus Saxonię ciuitatum reſeruat, de illis paulo poſt ſermo largior habebitur.

De auſpiciis, ſortibus & uaticinio Germanorũ ueterũ. Ca. v.

Auguria germanorum.

AVruſpices, q̃s græci τῶ σπλαγχνοσκόπων nominant, apud Hetruſcos oĩm primi apparuerũt, ut ait Cicero de diuinatione li. i. Multa apud Q. Curtiũ, Virgiliũ in æneĩ. paſſim conſtãt. Inde Germani Romãos ſecuti, maxime per auguria uaticinati ſunt. Cor. Tacitus in germania author ẽ, qui ex eq̃rum hinnitu ipſos augurari ſolitos ſcribit, & ab eorũ hinnitu certiſſimũ germanos cœpiſſe experimentũ. In bello uero captiuũ quoq; modo interceptũ, cũ electo milite armis cõmittebant. Hæc Cor. Tacitus ait. Plutarch. q̃q; tradit in uita Cæſaris, Cæſarẽ ideo germanos uiciſſe, mulieres em̃ germanorũ noluiſſe uiros eorũ in p̃liũ p̃cedere, niſi noua luna fulſiſſet. Tanta fides germanis auſpicii fuerat. Conſentit & Frontinus lib. i. ſtrategematũ. Cornel. fœminis hoc fuiſſe cõmiſſum ſcribit, et ſe ſub Veſpaſiano nouiſſe uates p̃cipuas extitiſſe fœminas. Cimbricæ mulieres, ut Strabo li. vii. ſcribit, in bellum aſſumunẽ, diuinarũ rerũ peritæ. Hę captiuis ſtrictis occurrebant gladiis, & ex ſtillatione ſanguinis uaticinia fundebant. Hæc Strabo. Cor. Tacitus lib. penultimo hiſtoriarũ inquit, ueteri more germanorũ qui pleraſq; fœminas uatidicas, & (lãgueſcente ſuperſtitione) arbitrãtur deas. Franci etiã, ut Hunibaldus ſcribit, uxorẽ Antenoris Cambriã ut deã coluerunt, fuit em̃ aſtutiſſima. Itẽ Saxones dũ cõtra Sueuos pugnauerunt. qui patriã eorũ inhabitauerunt, Sueui cõſulebant fœminas, quę p̃dicebant, licet aliter q̃ futurũ erat, ut Paulus Diacon. lib. iiii. rerũ Longobardarũ ſcribit. Eidem ſententiæ aſtipulaẽ Picus in ſecũdo hymnorũ cõmentario, allegans omnem germanorꝝ circa auſpicia morẽ, illis carminibus.

Vaticiniũ germanorum.

Captiuo & iugulo fundebat carmina uates
Cymbrica, quæ æripedum fremitus ſeruabat equorum,
Bellax rhipheo germania proxima cœlo.

Sortes germanorum.

Sortes uero deciſis uirgis in ſurculos iactabanẽ, temere & quaſi fortuitu, q̃ uirgulę ſpargebãẽ, mox, ſi publice agebaẽ, ſacerdos, ſi priuatim, pater familias, facta mentione ad deos, ſortes interp̃tabanẽ. Hæc Corne. Hunni uaria auſpiciorũ genera habuerunt, unde Attilę uaria augurando p̃tenſa fuerunt. Vt Priſcus, Sabellicus & Iornãdes ſcribunt. Similiter Franci apud Hunibaldũ, Gotthi apud Iornandẽ, Lõgobardi apud Paulũ Diaconũ. Fuit & Veledæ mulieris nomẽ peculiare apud Cornelium Tacitũ, q̃ tp̃ibus Auguſti uaticinabaẽ. Meminit illius Stati. li. i. Sylua.

Non uacat arctoas acies, rhenumq; rebellem
Captiuæq; preces Veledę, cui maxima nuper gloria.

Celebraẽ & clara memoria Catta mulier, ita ob regionẽ natiuam Cattorũ appellata, cui imp̃ator nõnihil credidit, referente Suetonio. Habemus & in græcis cõmentariis quandã mulierẽ noĩe Dryudã, Diocletiano imp̃atori, coronã impii p̃dixiſſe, q̃n aprũ occideret. Cæterũ & auguriorũ peritiſſimi fuerunt germani, unde Trogus ac Iuſtinus

ac Iuſtinus hiſto.lib.xxiiii.Galatas in Illyricum tranlatos fuiſſe,tãtum ob augu riorum peritiam refert.

De ſacrificiis germanorum & Scytharum. Ca. vi.

ERit nunc nobis ſermo de ſacrificiis germanorũ & Scytharũ,quibus olim ſummo opere abutebãt,Scythas uidelicet imitati ſeptentriona les,qs ad lineã germanorũ aliqñ reduximus.Scythæ em̃ illi Tauricĩ .i.ſeptentrionales,Lucillo Tarreo ſupra Apolloniũ ac Euſtathio græcis refe rentibus,humano ſanguine hoſtias Dianæ immolabant,q̊d apud Lucianum Mneſippus Scythis obiicit in dialogo φιλία inſcripto. οὐχὶ ἐπὶ σφᾶς ναυαγίᾳ περιπεσόντας, οἱ τότε σκύθαι συλλαβόντες, ἀπῆγον, ὡς τῇ ἀρτέμιδι καταθύσοντες, ἐπιθέμενοι τοῖς δεσμοφύλαξι. καὶ τῆς φρουρᾶς ἐπικρατήσαντες. τὸν δὲ βασιλέα κτείνουσι καὶ τὴν ἱέρειαν παραλαβόντες. Hoſpites dũ naufragio eſſent eiecti,& ipſos Scythæ tũc cõp̃hẽdẽtes abduxerant,ut Dianæ immolarent,deligebant eos carcerariis excubiis p̃mẽ tes,& regẽ eorũ trucidauerunt,ſacerdotale officiũ aſſumentes. Meminerunt illius Ammianus Marcellinus lib.xxii. Solinus,Plynius in naturalibus,Rapha el Volateranus lib. vii.Concordat Ouidius in triſtibus hac oratione.

Sunt circa gentes,quæ prædam ſanguine querunt,
  Nec minus infida terra timetur aqua.
Illos quos audes hominum gaudere cruore,
  Terra ſub eiſdem ſyderis igne iacent.
Nec procul a nobis locus eſt,ubi taurica dira
  Cæde pharetratæ ſpargitur aræ deæ.

Totam hanc elegiam ſcripſit Ouidius de abominabili ſacrificio Getarũ.i.Germanorũ ac Scytharũ. Florus lib.iii.& eundẽ litãdi abuſum,familiarẽ eſſe Tauriſcis germanis ſcribit. Potes huc afferre, quę prius diximus de Teutane.

De iuramento Germanorum. Ca. vii.

IVramentum aũt Germanorũ dabat̃ & accipiebat̃ noibus eq̃rum,ut Me thodius ait.Aut ꝑ Dryudas,ac fœminas eorũ.Lucianus in dialogo qui τόξαρις inſcribit̃,plura de Scytharũ ſeptentrionalium iuramentis retulit, apud quẽ ita loquit̃ Toxaris Scytha. μᾶλλον δὲ πρότερον ὀμοῦμαί σοι τὸν ἡμέτερον ὅρκον, ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἐν ἀρχῇ διωμολογησάμην, οὐ μὰ γὰρ τὸν ἄνεμον, καὶ τὸν ἀκινάκην, οὐδὲν πρὸς σὲ, ψεῦδος ἐρῶ .i.Magis tibi noſtrũ iuramentũ iurabo,dũ & id in initio fue rim pollicitus,per Ventũ ac Acinacẽ, nullũ mendaciũ dicam.Quis aũt fuerit Acinaces, Mneſippus oſtendit dicens. καὶ ἄλλους ἂν ἔχοιτε πολλοὺς θεούς, οἷος ὁ ἀκινάκης ἐστὶ. τὸν ὀϊστὸν, καὶ τὴν λόγχην, καὶ κώνειον, καὶ βρόχον, καὶ τὰ τοιαῦτα. ποικίλος γὰρ οὗτος ὁ θεὸς ὁ θάνατος, καὶ ἀπείρους τὰς ἐφ' ἑαυτὸν παρέχεται ἀγούσας ὁδούς .i. Profecto mul tos alios deos eſtis habituri tales,qualis eſt Acinaces, puta iaculũ,lãceã,uene num,funẽ,& his ſimilia.Qñ quidẽ uarius eſt ille deus interitus,atq; innumera biles aperit uias,qbus ad illum ſit aditus.Hæc ille.Qñ igit̃ ſeptẽtrionales iura bant per Ventũ ac Acinacẽ,intelligebãt uitã ac mortẽ,dũ uentũ animã qdam dixerint,initiũ uitę,quã Acinaces.i.Iaculũ claudit.Compꝛũ q̊q; habeo πρὸς τὴν ἐλευθερίαν.i. ꝑ libertatẽ germanorũ ueteres iuraſſe. Quemadmodũ Gotthi in literis Iuſtiniano miſſis.Bellica uero cõiuratio ſic contigebat,in byrſam em̃ id

Sacrificiũ germanorum.

Iuramẽta germanorum.

Iurare ꝑ Iaculũ ac Ventum quid

Iuramẽtũ militare.

eſt tergum bouis,oẽs aſcendebant,qui ſe ſocios bellorũ oſtenderunt, queãdmodum in bello Marcomanico contra Antoninum Germani coniurauerũt, & ita hunc ſeptẽtrionaliũ uſum eſſe Lucia. in dialogo ι φαλία iſcripto ꝓdidit.

Quomodo germani olim aĩalibus ſacrificauerint. Ca. viii.

Sacrificiũ taurorũ

PRius humano ſanguine in ſacrificiis conſueuiſſe germanos diximus, fuit tñ & melior uſus introductus,lapſu tẽporũ.Gotthi eñ impulſore Zamolxe,ab hoim ſacrificio deterriti,tauros dis litauerunt, ut ſequẽti capite patebit.Conſuetudinẽ Galatarũ in ſacrificiis refert Athenæ.dipno.li. ἀ.θύματα δὲ καταβάλλεσθαι ταύρων,καὶ συῶν,καὶ προβάτων τε,καὶ λοιπῶν κτηνῶν ἑκάστης ἡμέρας πολλὰ, πίθους τε οἴνου παρασκευάζεσθαι καὶ πλῆθος ἀλφίτων πεφυραμένων, καὶ οὐ μόνον φασιν. οἱ παραγινόμενοι τῶν γαλατῶν ἀπὸ τῶν κωμῶν, καὶ τῶν πόλεων ἀπήλαυον. Methodius aliqñ equis in bello hoſtibus extractis,ſacra facere germanos aſſerit,& ex ſtillatione eorum auguria capere.

De germanorũ ſacerdotibus,& qbus noĩbus appellenť. Ca. ix.

Dryudes

NVnc ad ſacerdotes Germanorũ deſcendã,fuerunt aũt Dryudæ germanorũ magis ꝙ gallorũ ſacerdotes.Claudius cæſar ob uanã eorũ religionẽ eos expulit,hi in Germaniã cõſederũt,& Caroli ac Arnoldi tpibus chriſtianã religionẽ interꝑtati ſunt.Celtes nihil ꝑcioſius illis Hercyniam incolere dixit.Hi hoĩes mactabant,& mortẽ contẽpſerunt,ut Põp.Mela li.iii.Cæſar li.vi. Diodorus li.vi. Poſſidonius græcus, Laertius li.i.Plynius lib. xvi. cap.iii. Strabo li.iiii.Seneca in ludo Claudii cæſaris.Marſilius Ficinus in libro de chriſtiana religione ca.x. & alii,multa de ſyderibus eos diſſeruiſſe referũt.

Loc⁹ ammiani.

Ammian⁹ Marcel.li.xv.in hęc uerba prorũpit.Inter gallos,ingt,eſruridę (litera eſt deprauata,lege Dryudę)igenii excelſioris,ac auctoritatis Pythagoricæ diſciplinę extiterũt,q̃ſtionibus occultarũ rerũ altat uꝗ; erecti ſunt.Ac deſpectantes humana,aĩas dixerunt mortales.Hæc ille.Expunge textũ,lege, immortales. Sunt etiam de ipſis Lucani hiſtorici uerba iſtiuſmodi lib.primo.

Vos quoꝗ; qui fortes animas belloꝗ; peremptas,
Laudibus in longum uates dimittitis æuum.
Et uos barbaricos ritus,moremꝗ; ſiniſtrum
Sacrorum Dryudæ.

Gotthorũ ſacerdotes.

Cætera Ariſtoteles in magico,ac Socion in ſucceſſionũ libro. Gotthorũ etiã ſacerdotes oĩm gentiũ colendiſſimi extiterunt, quibus Xamolxis gotthus ꝑfuit, q eos in Pythagorica diſciplina inſtruxit,oĩb⁹ pene ſuæ ætatis græcis ꝑſtantior,quem Laertius li.i. & Suidas tot laudibus extollunt,hic etiam diis tauros eſſe piandos cenſuit,extãt de eius ſacrificio duo Gregorii Nazianzeni uerſiculi illi.

καὶ γετικὸς ζάμολξις ὀϊστεύων δὲ ὁμίλῳ
πάντα θεῶν ταύρων τε κακὴ ξείνοισι θυηλή.

Et geticus Xamolxis iaculatus per cœtum.
Omnia deorum taurorumꝗ; malum hoſpitibus ſacrificium. Multa Dion græcus,Ablauius,Iornandes,& reliqui ſcriptores, de Xamolxi ꝓdiderunt. Poſtq̃ uero e uita deceſſit,in deos abiit,referente Herodoto li.iiii. hiſtoriarũ.

cum in

cum inquit ὂν ζάμολξιν ὄντα ἐόντα ἄνθρωπον δουλεῦσαι ἐν σάμῳ i.& Xamolxim ho
minē prius exiſtentē in Samo inſula coli dicunt.Habuerunt eñ patrio inſtitu
to Gotthi,ut ſacerdotes eorũ in reges conſecrarēt,ac mortuis ſacerdotibus di
uinos honores largirent̃,ut & Strabo uolumine vii.teſtat̃.Habuerũt et zeritã
gotthi atq; Comeſinũ ſacerdotes.Abyrim etiã,q̊rũ(p̄ter Dionē ac Iornandē)
honeſtiſſime mētionē faciũt Strabo,Suidas & Chryſippus. Diceneus etiam Sclauorũ
gotthorũ rex,oẽm ſubditã plebē,ad Pythagoricæ diſciplinæ religionē tradu ſacerdo
xit,uir iuſtus ac conſtans,oẽm philoſophiã gotthos docuit,conſcriptã in libro tes
qui græce Bellagines inſcribit̃.Tēporibus Valētis doctiſſimũ quendã gottho
rum ſacerdotē Sozimenus ac Socrates hiſtorici allegant,& Theodericus epi
ſcopus.Sclaui q̊q; licet crudeliſſimi,maxime tñ coluerũt eorũ ſacrorũ p̄ſides, Spori
q̊s & Sporos appellabant,ut ait Procopius græcus.Ita de Gallis dicit̃,ſub qb⁹
germanos comp̄hendit Diodorus Siculus li.vi.q̊s Bardos uocauit,cuius uoca Bardi
buli Beroſus ac Lucanus meminerunt.Heruli etiã populi,q̄uis chriſtiani,mul
ta tamen gentilitatis ſeruauerunt in ſacrificiis,ait Procopius.

De chriſtianitate Germanornm. Ca. x.

EXacta priſcorũ ſuperſtitione Germanorũ,uirtus uerę religionis eo
rum ad memoriã noſtrã accedit,in q̄ tota uirtus conſiſtit, uirtutũ ue
ro chriſtianorũ ſumma eſt,Lactantio referente,dei cultus,cuius ha
ctenus ſtudioſiſſimi fuerunt germani,adeo etiã ut ea ſola cæteris p̄ſtabãt ani
mantibus. Excudent alii ſpirantia mollius æra. Orabunt alii cauſas melius,
cœliq; meatus deſcribent.Verum dempto etiã illo q̊d regnamus impio,nulla
gens totius orbis Germanis religioſior eſt.Teſtant̃ primo id tot delubra ho Nulla
neſtiſſima,tot inſignia altaria,qbus nihil in tota Francia,Italia,reſpondet,ſicuti germanis
Aeneas Syluius ait.Verũ nõ authoritate opus eſt,q̊tidianis id oculis ſubiectũ gens reli
eſt.Nam quicunq; Galliã ac Italiã uiderunt,nullo pacto germanis iſtorũ delu gioſior.
bra conuenire teſtantur.Dracontius ille prætulit eccleſiam diuę uirginis,He
remiticã dictã,pene (Romanis exceptis) italiæ uniuerſæ.Quid ante Huſſita
norũ inſanias,eccleſiaſticis Bohemorũ ornamētis ſpecioſius? Quid nobili⁹?
referente Aenea Syluio.Tot demũ ſacerdotibus tota ſcatet Germania,tantæ
rerũ diuinarũ opes,tot urbib⁹ prouinciis conſtant epiſcopatus,q̊rũ quinqua
ginta numero,recitat Aeneas.Nec Galliæ duces tantis referunt̃ opibus,qbus
tñ eccleſia nobilitat̃ germanica.Nunc de germanorũ religione noſtra erit
oratio,qbus etiã pari argumento,nil ĩnocentius, ut in pluribus locis Cãpanus
ille oſtendit. Primo id de Carolo Magno germano cõſtat,qui tot gentes ad
legē chriſtianã traduxit,tot conſtituit epiſcopatus.Tot etiã Pipinus german⁹
Henrici,Ottones,Fœderici,q & toties papã liberauerũt,eccleſiæ ſuccurrerũt
Vt tempore Gregorii iii.Carolus Marcellus,Gotfrido authore. Pipinus Ste
phanũ papã ab Aiſtulpho, Carolus Magnus Hadrianũ a Deſyderio,& Heri
geſto,Leonē demũ a tota Italorũ inſania liberauerunt,ut in tractatu de iurib⁹
regni & imperii Lupoldus ait cap.i.Ita formoſum papã Arnulphus ultus eſt,
a genere Caroli natus.Otto primus,Ioannē xii. contra Berengariũ defendit.

Idem Otto contra Benedictũ tyrannũ Leonẽ papã abdicatũ,eccleſiæ romanæ
p̃fecerat.Henricus tertius Suiggerũ,qui Clemens ii.dictus eſt,ſublimauit,de
ponendo Gregoriũ,cuius inſolentia Roma. eccleſia p̃mebat̃,ut xxiii.diſt.in no
mine dñi,in glo.eñ habet̃.Lotharius etiã Saxo a Rogero Siciliæ tyranno,In-
nocẽtiũ II.ꝓtexit.Tantus germanorũ in ſummũ põtificẽ honos,tñ ſuffragiũ
ad res diuinas.Nulli etiã ſummæ eccleſiæ Ro. tot ſubiecerunt ciuitates, quot
germani.Pipinus Rauennas,adiunctis quinq; ciuitatibus,papæ donauit.Idem
Carolus Magnus Hadriano.Inde alii germani cæſares Bononiã, Romandio
lam Ro.eccleſiæ contulerunt,ut de reſcrip.p̃ſenta.para.ratione cenſ.ver.& de
iur.iur.Roma.vꝫ.idem in Clement.Quid Rudolphi Habſpurgeñ.dona in pon
tificatũ meminero? Verũ hæc remittamus,cũ Lupoldus ille Babenbergeñ.
ꝓprios libros de iſta ſola uirtute Germanorũ reliquerit.Tam pie ergo hi Cæ
ſares germani operati ſunt,dũ ſtudio defendendæ eccleſiæ exarſerũt,ad q̊d
ex debito & iure obligabãt̃,ut xxiii.q.v.c.principes,& lxiii.diſt.c.Hadrianus.iu
uerunt ergo papas,opemq; ferebant iuſticiæ,ut merito ipſi chriſtianiſſimi

Vrbes a germanis papis donatas.

Q͛ Germani merito dicantur Chriſtianiſſimi. Ca. xi.

OB tam abſolutũ Germanorũ officiũ in pontificẽ romanũ,merito ger
mani ὀρθοδοξότατοι chriſtianiſſimorũ hoĩm appellationẽ acceperunt.
Ita eñ eos Cãpanus ac Pius papa noĩauerũt.Meruiſſent plane ex eo
ſolo tanti noĩs dignitatẽ,dũ poſtq̃ fidei chriſtianæ ceſſerũt, nunq̃ a ſano chri
ſti dogmate,ueluti alii gentiũ,declinauerũt.Vt Lupoldo Babẽbergio placet.
Romanorũ aũt q̃dã per Leonẽ papã ſeducebant̃,xxii.q.iiii.c.actione,& de con
ſe.diſt.iii.c.prælatũ.ubi multa de Leonis ꝑfidia referunt̃.Quid Anaſtaſiũ,Cõ
ſtantinũ,Aphros,græcos & cæteros adducã.Germani uero ſemꝑ ꝑtinaciter
fidei noſtræ adhæſerunt,q̃rũ nulli referunt̃,qui pectora eorũ a ſaniori religio
ne habuerint remota,niſi Vandali cũ rege eorũ Hunnerico.Vt Suidas,Gre-
gorius in dialogo,Mar. Ficinus,& alii aſſerunt.Ex Viſogotthis Hermigildus
ob fidei diuerſitatẽ a patre occidebat̃,ut xxiiii.q.pri.c.cœpit,& q.pri.c.ſuꝑueni
ente legit̃.Meminerunt & Theoderici Oſtrogotthorũ regis defectionẽ Ca-
nones de conſecra.diſt.pri.c.Eccleſias.Adde his Bohemos.Alios germanorũ
haud facile reperies,qui in peruerſam hæreſim inciderint.

Germanorũ ꝑſeuerantia in fide

Qua tempeſtate quælibet Germanorum regio chriſtianis legibus fuerit imbuta. Ca. xii.

PRoximis capitibus ueræ religionis ſacramenta Germanorũ deteximꝰ,
nunc uero tꝑis calculus nobis quærentibus,qua tẽpeſtate uidelicet or
thodoxã fidẽ noſtri induerint.Accepit aũt patria noſtra chriſtianas le
ges ſatis ſero,ob eorũ eñ ferocitatẽ & bellicã uirtutẽ gentibus oĩbus repugna
uerũt.Mature tñ uerbi diuini ſacramẽta illis exponebant̃.Aiunt q̃dã decimo a
dñicæ paſſionis anno B.Maternũ S.Euchario ac Valerio comitibus,ſacras li
teras Argentinenſibus,Treuereñ.Tungris,ac Colonieñ. interp̃tatũ fuiſſe,ac
mortuos quoſdã in pago Illeſatha ad priſtinã uitã reduxiſſe,q̊ miraculo ab oĩ
gentilitate ac deorũ cultura Alſates exuiſſe Maternũ referunt.Verum ob tot

Germãia q̃n ad fidẽ cõuerſa.

impera

imperatorũ perfidiã, Germanos rurſus ad ueterẽ culturã rediiſſe. Cõſtat hoc periculo epõrum tredecim Treuerorũ, qui pene oẽs in martyrio inuicẽ ſibi ſucceſſerunt. Nec potuit ſe Athanaſius ille Magnus penes Treuiros morã trahens, a gentilibus defendere. Sũt qui honorẽ fidei chriſtianę germanorũ Gregorio ſui noĩs quinto deferunt, in cuius uita Platina ſcriptor in hanc orõnem euaſit. Huius, inquit, peculiaris laus eſt, ꝙ eius opa, germani ad noſtrã fidem ſunt conuerſi, omiſſo Bonifacio illo, qui ꝓpoſita ueritatis luce, germanos in fide inſtruxiſſe dicit. Hæc ille. Nec deſunt, qui egregiũ facinus illud in Bonifaciũ referant, & Gregoriũ III. anno ſalutis DCC. XIX. ut ſacratiſs. Canones xi. quæſt. iii. Anteceſſor. Gotfridus Viterb. Lupoldus ca. ii. Ego uero multo ante Bonifaciũ, Germaniã noſtris legibus uſam fuiſſe puto, dum Hieronymi ætate uiderim uerã religionẽ germanos ſumpſiſſe, ĩpo referente Hieronymo in epiſtolis. Quis crederet? inqt, ut barbara Getarũ lingua Hebræã ueritatẽ qreret, & nobis dormitãtibus et cõtẽdẽtibꝰ, noſtra Germãia ſpũs ſancti eloqa ſcrutaret. Hæc ille. Procopius græcus in lib. de bello Getico. Iuſtiniani tpibus germãos ĩ chriſtianos iniciatos fuiſſe refert, & ideo inter eos ac gotthos Arriana hæreſi pcitos, bellũ fuiſſe obortũ, dũ germanorũ rex filiã ſuã chriſtianam Gotthorũ regi τῷ ἀρειανίζοντι in matrimoniũ collocaſſet. Neſcio igit qd illorũ ſententię debeã, q Clodoueũ primũ regẽ chriſtianorũ penes Frãcos extitiſſe referunt, & hunc dũ ſe noſtræ fidei deuouiſſet, Alemanos tunc gẽtiliũ pfidia raptos bello ſupaſſe. Contraria huic Procopii fert opinio. Nunc ad ſingulas germanorũ gẽtes deſcẽdã. Primos oĩm germanorũ gotthos chriſtianitate ſunctos referunt, & Valentis tpe, ad gratificandũ impatori, ad hæreſim Arrianã euocatos, ut Suidas, Aurelius uictor, Socrates hiſtoricus, & alii prodiderunt. Sueuos aiunt ductu Ludouici primi ab Anſgario Hamalburgenſi, ad ueri cultus rõnem peueniſſe, in qrũ numero Lupoldus eſt, cui ego minus auſculto, ob Caroli Magni, Pipini, & eorũ integritatẽ, qui Sueuos ſubdiderunt, hi moleſte tuliſſent eorũ pfidiã. Bauari uero adiuncto eorum duce Teudone, a Rupto epõ Saltzburgenſi in fide inſtruebant. Friſios tpibꝰ Leonis, & Vuolfranii epiſcopi cũ duce eorũ Ridodo noſtra ſacramenta iurauerunt. Lupoldus Babenbergenſis illos a Carolo armis ad unius dei cultũ cõpulſos ſcripſit. Immiſit eñ Carolꝰ eorũ regioni quatuor epõs. S. Vilebaldũ Bremeñ. S. Hildegrinũ Halberſtadieñ. S. Lindeiũ & Vuilebrordũ. Eodẽ tpe Saxones conuerſos fuiſſe a Carolo mens oĩum eſt, cum duce eorũ Vitikindo. Herulos germanos Iuſtiniani tpibus in chriſtianos abiuiſſe, Procopius li. ii. τῶν γοτθικῶν aſſerit, & multa tñ gentilitatis eorũ fidei miſcuiſſe, nondũ penitus expolitos ac ſynceros extitiſſe. Titulũ conuerſæ Panoniæ ſalutis anno DCC. XCVI. Carolo Magno tribuerunt. Bulgaros Nicolai primi tẽpeſtate Chriſti militiã conſecutos Platina in pdicti pontificis uita aſſerit. Illis Hadrianus II. tres epõs deſtinauit, qrum ductu in fidei noſtræ elementis erudirent, Syluestrẽ uidelicet ſubdiaconum, Leopardum & Dominicũ Taruiſium. Lupoldus uero Babenbergius duos epõs ad eos deueniſſe aſſeruit, ductu Ludouici primi, cuius ſententiæ ſubſcri-

Germanorũ gentes qñ cõuerſæ.

bit hiſtoria Francorũ,q̃ & anno Incarnationis octingenteſimo ſupra octuageſimum ſecundo eos baptizatos ꝓbat. Nortmanni inde per Carolũ III. rege eorum Rothifredo, fidẽ noſtrã ſuſceperunt. Roberto Gaguino referente ac Sabellico, Platina quoq; ꝓbante idem in uita Ioãnis viii. Bohemos Spireneus dux ſecum baptizari fecit, ut Platinæ in uita Stephani vii. placet. Alii ductu Ludouici, xiiii. Bohemię duces ſimul pedibus in noſtrę fidei doctrinas abiiſſe dicũt. Papa Pius huius rei euentũ noningẽteſimo nonogeſimo quinto anno uiſum aſſerit. Vngaros aũt ſub Henrico primo ab idolatria exceptos, ductu Hadriani III. Platina teſtat in uita Ioannis xiii. Alii in S. Henricũ id referunt, q̃d plus placet, qui ob id Stephano regi Vngarorũ ſororẽ eius in matrimoniũ addixerat. Aſſerunt huic ſententiæ robur Otto Friſing. lib. vi. Chron. Lupoldus, Sabellicus, qui tñ S. Henricũ primũ noĩauit. Itali eñ Henricũ Ottonis parentẽ a Catalogo impatorũ excluſerunt. Platina in uita Dñici, Adelberto epõ, a ſalutis tpe anno M.II. Vngaros chriſtianis legib9 addictos fuiſſe indicat. Ab eodẽ Adelberto tã Poloni q̃ Pruſii in religione noſtra firmati ſũt, omniũ cõſenſu. Liuoniã Innocentii II. tpibus chriſtiana eccleſia ſubdidit, nec deſunt qui chriſtianiſſimos illos fratres B. Mariæ Teutonicos, uiribus tã Pruſiã q̃ Poloniam ad noſtrã eruditionẽ imbuiſſe contendãt. Daniã Humoldus, quẽ alii Haraldum, poſtq̃ octingẽteſimus trigeſim9 ſecũd9 ann9 agebat, ueræ religiõi reſtituit. Hi aũt a fide poſtmodũ deficientes, ductu Henrici primi cæſaris, & rege eorum Mulbano, priſtinæ fidei puritati reſtituebant. Procopius Sclauos Iuſtiniani tpibus barbaros adhuc extitiſſe ꝓfitet, hi tamen fidei cognitionem partim ab Henrico primo, partim ab Ottone exceperunt, & tandem de illo

De humanitate & xenia ueterum Germanorum. Ca. xiii.

Humanitas germ. Chriſtianitatis uirtuti humanitatẽ germanorũ annectere uolui, ut eminentiſſimũ ac pcipuum ueræ religionis indicium. Nec quidq̃ aliud maius humanitate Chriſtiano militi imputari poteſt. Fuerunt aũt gentium omnium Germani olim φιλοξενώτεροι, referente Tacito, cuius uerba ſunt. Germani conuictibus, inquit, & hoſpiciis alia gente effuſius indulgebãt, ita ut quemcunq; mortaliũ tecto arcere nephas habebat, pro fortuna quiſq; apparatis epulis hoſpitẽ excepit, cum inde defecere qui modo hoſpites fuerant mõſtrator hoſpicii & comes inuitans erat. Hi igit proximã domũ non inuitati etiã adeunt, nec interfuit quidq̃, pari eñ humanitate acceperunt notum ignotũq;. ac quantum ad ius hoſpitis, nemo diſcreuit. Abeunti (ſi quid popoſcerit) concedere moris eſt, & poſcendi inuicem eadem facultas. Gaudent itaq; muneribus, nec data imputant, nec acceptis obligantur. Hæc Cornelius, cuius uerba etiam Petrus Crinitus non ſine ſumma admiratione ac laude proſequutus eſt libro duodecimo capite ſeptimo & Sabellicus in ſuis Eneadibus. Eiuſdem humanitatis gloria germanos Zacha. Lilius et Põponius Mela libro ſecundo extollũt. Cæſar quoq; commentariorũ li. vi. penes Germanos hoſpitẽ uiolari nephas eſſe dixit, uenientes quoq; a Germanis iniuria prohiberi, omnibuſque etiam domos omnium patere, uictum etiam benigne communicari ſingulis.

Munera german.

Cui igitur nationi totius terræ, tã inſignis humanitatis titulus, quantus Germanis arrogatus eſt, p̃ſertim alpinis, quibus accolas uiarũ expertes, ad miliare deducere mos eſt, nulla gens peregrinis tam p̃ſens, nemo paupibus benignior, egenis dexterior, laborantibus ac prorſus ualetudine quacunq; conflictãtibus propicior, germanis eſt. Cæterũ apud alios pene oĩs deperiit humanitas, deſiit erga proximũ amor, imbecilitatis eñ proprię illi inſcii, nec uia aberrantẽ reuocare, ac conſulenti opẽ oſtendere dignanẽ, gaudent Germanorum plus cæterarũ gentiũ miſeriis, offendunẽ fortuna noſtra, ubi noſtris incõmodis iniquior fortuna acceſſerit. Hi a tergo rident, ſecus germano p̃ſuaſum eſt, qui fragilitatis humanæ non ignarus, metu ac conſcientia ꝓpriæ infirmitatis affectis conſulit, ac oẽs ſibi neceſſitate coniũctos exiſtimat, unde illi u.ri homines dici merenẽ, hi uero hoĩm appellatione diſpoliati, in pecora abeuntes, brutalẽ potius humana uitã ſimulare agnoſcunẽ. Maior humanitas pecoribus a deo ꝓpoſita eſt, qui uicinitate, affinitate deuicti, alterno p̃ſidio freti, ſibi inuicem opẽ conferũt, ac inſidiatores ultũ eunt, incõmodo alternatim monentur. Athenæus in .2. dipnoſophiſtarũ uolumine idẽ ꝓdidit de Gallis, ex Philarchi græci authoris relatu, & hos Gallos penes Athenęũ, nũc ĩ germanos abiiſſe darum eſt. Veritati igitur pepercit Campanus ille, dum nullum humanitatis uinculum inter Germanos eſſe hallucinatur.

Externorum inhumanitas

Cõtra Cãpanum.

De latrocinio Germanorum. Ca. xiiii.

Nil plus hiſtoriæ deſcribendæ accõmodatũ dedecet, quã animũ ab hiſtorica ueritate ad aſſentandũ, aut πρὸς χάριν, aut odii exercendi licentiam applicare. Cædit eñ huic hiſtoriæ maieſtas, ac ille non aſſertoris, uerũ corruptoris hiſtoriarũ nomen merec, dũ ob nullũ aliũ uſum hiſtoria ĩcepta ſit, niſi dũ ueritati patrocinaẽ, illic optimos ductorũ immortalitas, hebetes uero æterna infamia bonitate hiſtoriæ conſequaẽ. Cor. oẽs ante ſe hiſtoricos, uel ob metũ aut gratiã multa finxiſſe ſcribit, q̃d uitium nec ipſe, Oroſio ac Tertuliano referentibus, aufugit, nec Oroſius auctore Blõdo. Ego uero q in ære nunc germanorũ ſum, illorũq; laudi enarrandę deſtinatus, ut hiſtorię ueritatẽ integrã ſeruaturus uidear, nõ tñ, q̃ amplitudinis ac honoris eorũ cumulo accedunt. Verũ & q̃ uitio ipſis (ut uitã eorũ corrigãt) uertẽda ſunt, adiecturus ſum. Modo ſummã germanis humanitatẽ cõceſſimus. Nũc uero id q̃d oĩs humanitatis expers, oĩ ſocietate uacuũ eſt, latrociniũ .ſ. illis ĩpigemus. Quod Põp. Mela li. ii. & poſt eũ Zach. Lilius germanis aſcripſerũt. Facile tñ dicta illorũ reuincẽda eſſent, a tot auctoribus de humanitate genuina germanorum ſcribẽtibus, niſi noſtro ſeculo (proh dolor) nõ minus uerũ illud q̃ ueriſſimũ eſſet, latrocinia eñ paſſim in tota germania nũc edunẽ, & laudi nũc debeẽ, ſi qs antiquã ciuitatẽ, aut maximũ principẽ incurſiõibus ac p̃dis egerit, uerum optimus uindex dex oĩm maximus, olim modũ iſtis ĩponet, dũ multi principũ q̃rũ cõditionis eſt, libera tutari oĩa, a tergo rideãt, ac ꝑpetrãdis tã effrenis ac deteſtabilibus facinoribus, uires ſufficiant.

Hiſtoriographorum mendacia.

Latrocinia germ.

De Amicicia Germanorum & Scytharum Ca. xv.

Amicicia germanorum

NVnc ad amiciciã ac popularitatẽ Germanorũ deſcẽdã, qua nulla alia gẽs effuſius utebaẽ, cuius uincula uiolare ſummũ nefas ſemꝑ habitũ eſt apud germanos. Extat de amicicia dialogus pulcherrim9 Luciani fabulatoris cõptiſſimi, q totus de Scytharũ ſeptẽtrionaliũ amicicia cõſcriptus eſt, q̊s nos in primo operis noſtri libro, germanos fuiſſe conuicimus. Sed cur nõ deſyderãti ỽba Luciani detegam9, ubi publicas ſtatuas illorũ memoriẹ cõſecratas refert, q uerẹ amiciciẹ ſacramẽta penes Scythas cuſtodiuerit, & addit οὐδὲν Σκύθαι φιλίας μεῖζον οἴονται εἶναι, οὐδέ ἐστιν ἐφ' ὅτῳ ἄν τις Σκύθης μᾶλλον σεμνύναιτο, ἢ ἐπὶ τῷ συμπονῆσαι φίλῳ ἀνδρὶ καὶ κοινωνῆσαι τῶν δεινῶν. ὥσπερ οὐδὲν ὄνειδος μεῖζον παρ' ἡμῖν τοῦ προδότην φιλίας γεγενῆσθαι δοκεῖν. διὰ ταῦτα Ὀρέστην καὶ Πυλάδην τιμῶμεν, ἀρίστους γενομένους τὰ Σκυθῶν ἀγαθὰ, καὶ ἐν φιλίᾳ διενεγκόντας. ὅπερ ἡμεῖς ἁπάντων θαυμάζομεν καὶ τοὔνομα ἐπὶ τούτοις αὐτῶν ἐθέμεθα, Κοράκους καλεῖσθαι. τοῦτο δέ ἐστιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φωνῇ. ὥσπερ ἂν εἴ τις λέγοι. φίλιοι δαίμονες. Nec quidq̃ mai9 amicicia Scythẹ eſſe putãt, necꝫ qdq̃ amico plus ueneraẽ illic, q̃ adiutare amicũ, atꝫ coĩcari amico in rebus aduerſis. Quẽadmodũ nullus apud nos plus uituperaẽ illo, q amiciciẹ deſertor eſſe uideẽ. Ob hẹc itaꝫ Oreſtẽ ac Pyladẽ colimus, ut eos, q optimi fuerint circa Scytharũ uirtutes, ac in amicicia celebres, id eñ nos maxime laudamus, & amicicia ꝑditis nomẽ imponimus, Coracos uocamus. q̊d in lingua noſtra tñ ualet, ut ſi qs dixerit amiciciæ ꝑſides. Hactenus Lucianus. Et paulo poſt Scythas oĩbus grẹcis πολυπιστοτέρους eſſe ſignificat. καὶ πρὸς τοὺς γονέας ὁσιώτεροι inqt, & pietate erga parentes plus cæteris enitemus. Et ſi (ſubiũgit) aliqñ nobis ſimultates cum exteris oriunẽ, ſemꝑ tñ a ciuiũ ac amicorum iniuria abſumus. Erat aũt oĩm ſeptẽtrionaliũ is uſus ineũdẹ amiciciẹ, digitos eñ abſcindebãt, ac ſanguinẽ in calicẽ diſtillãtes, ſummis gladiorũ intinctis, ambo pariter amiciciã ꝑcuciẽtes, labris admouẽtes totũ calicẽ ebiberũt. Hẹc ex Luciano. Cæterũ in q̊ amiciciẹ elemẽto plus cẹteris germani ꝑſtiterint, penes autores reꝑire nõ potui, niſi q̊d Methodius priſcis germanis ſacram fuiſſe amiciciã aſſerit, nec eam Cæſar lib. vi. commentariorum a nobis excluſit amiciciam.

De fide Germanorum. Ca. xvi.

Fides germanorũ

FIde uero Germani maxĩe a Gallis differebãt, Galli mobiles eñ fuerãt ut Cẹſar li. i. & vi. ait. Germani enim interfecto C. Cẹſare uno impetu Capitoliũ irruerũt, ad ulciſcẽdũ Cẹſarẽ, ut Ioſeph9 li. xix. ſcribit. Germanos q̊cꝫ legatiõe functos Romẹ Põpei9 cũ reꝑiſſet, q eſſent, ĩterrogãs. Germanos dicẽtib9 rñdit, ſolos ipſos fide & armis oĩb9 gẽtib9 ꝑſtare, Cornelio, & Iacobo Carmelitão autorib9, & inde eos ad patres duxit. Cor. Ta. gẽtẽ nõ aſtutã, nec callidã fuiſſe refert, uerũ ſecreta pectoris ſꝑ aꝑire, ita detectã, & nudam oĩm eſſe mẽtẽ. Et idẽ Corne. ait, cũ apud ipſos de corꝑe uel libertate agaẽ, uictũ uolũtariã ſeruitutẽ ẹq̊ aĩo adire, q̃uis iuuenior & robuſtior ſit, q uictus fuerit alligari q̊cꝫ & uicire ſe tñ hũc pati, ob eã rẽ, prauã ꝑuicatiã germanorũ fidẽ uocari ait, Hæc Cornel. q prauã pertinaciã uocat germanorũ fidẽ. At ego Val. Maximi auctoritate aĩatus, iuſtã perſeuerantiã noĩabo. Maximin9 imperator potiſſimũ ſe germanorũ fidei ſubiecit, q & mortẽ eius acerrime ulti ſunt. Vt placet Herodiano li. viii. Celtes de Germanis ita inquit.

Quicq; fidem ſancto & conſtanti pectore ſeruant.

Fidem Germanorũ maxime noſtra ſecula retexerunt in bellis, ut ſicuti prouerbiũ in deteriorẽ partẽ fidei græcis imputamus, ita in meliorẽ germanis. Nam apud Cæſarẽ lib. v. belli ciuilis. Labienus cũ Cæſare conflixit, & re infecta effugit. Germani uero & galli ſoli fortiter bellantes, & circunuenti reſtiterunt uſq; ad necẽ. Hæc Cæſar in loco ꝑdicto ſcribit, ita fidẽ ſeruandã putabãt germani. Fidem Germanorũ Volateranus lib. v. ita innuit, deteſtãs ꝓditionẽ quorũdam, ſi uerũ eſt, Nup, ait, inclytũ fidei nomen germanorũ, Heluetii infamauerunt, prodito Ludouico Sfortia Mediolanenſiũ duce. Mamertinus ad Conſtantinũ etiã adulando ita loquit. Ruperat fidẽ gens leuis & lubrica barbarorũ, robore & audacia. Verũ loquit ut panegyricis mos eſt, quis aũt mos ille ſit, Aelius Spartianus in Poſcennio ſcribit. Eodem more utit Ammianus Marcellinus lib. xviii. Vt ſunt, inquit, fluxiores ingenio barbari, & li. xxii. Gotthos fallaces & ꝑfidos hoſtes dixit. Fidẽ tñ in imꝑatores germanorũ ueterũ copioſius alii allegant, ut Egeſippus li. iiii. ubi de Domiciano loquit, quẽ Germani ulti ſunt, dũ in ei⁹ ære fuerãt. Erat ꝓuerbiũ apud Martialẽ, Das catis Dacisq; fidẽ. Verũ ut adulator corruptiſſimus oĩm loquit Martialis, cui ſi qs fidẽ dederit, nõ hoĩbus ſimplicibus, ut Dacis, uerũ ꝑditiſſimo aſſentatori ꝑſtat. Vtinã Catis, Dacis, ac oĩbus Germanis in tanto ꝑcio perfecta fides eſſet, ut ſpurciſſimo poetæ Martiali fidem non darent. Volaterani dictũ

De uictu Germanorum, & uſu Scytharum, & de uerbo Epiſcythiſæ. Ca. xvii.

Victus Germanorũ, ut Tacitus ait, comis eſt, laute aũt cibũ capiunt, ſeparatę ſingulis ſedes, & ſua cuiq; menſa eſt, & ſæpe ad cõuiuia armati ꝓcedũt, Hæc Corne. Cibus aũt eorũ cruda caro fuit, teſte Zacharia Lilio, & Põp. Mela li. iii. Cæſar uero li. vi. lacte, carne, caſeo ueſci germãos ait. Strabo lib. vii. tenuitatẽ quoq; ciborũ germanorũ ꝓbat, multos indigentia laborare ait. Cor. Taci. cibos ſimplices eſſe, agreſtia poma, cõcretũ lac, ſine apparatu, ſine blandimentis ad expellendã famẽ. Et in alio loco Corn. patientiſſimos famæ dixit germanos. Corne. riualis in hoc eſt Sabellicus lib. ii. Ene. vi. Falſo ergo τοῦ λύχνου καὶ λεκάνης luxurioſiores germanos colophonia cõtumelia externorũ inuidia affecit. Appianus Alexãdrinus in Celtico ſcribit, Germanos in neceſſitate pabulis ciborũ loco uti. Cauci quoq; germani lacte carneq; carentes, ſolũ terræ fructibus ueſcunt, ut Plynius li. vi. c. iii. ſcribit. Gotthorũ quoq; ciborum tenuitatem Horatius lib. iii. carminũ, Oda xxiiii. innuit. Cib⁹ germanorũ

In montana quibus iugera libertas
Fruges & cererem ferunt.
Nec cultura placet longior annua.

Eſt tñ Germania terra ſatis lęta arboribus, uitibus ſatis ſuperq; conſita, ut li. viii. explicabimus. Cornelius diem noctemq; potũ continuare, Germanorũ nulli ꝓbrũ dixit, etiã inter uinolentos rixas, raro conuicia ſequi, ſæpius cædes & uulnera. Idẽ quoq; Tacitus de reconciliandis inuicẽ inimicitiis, uel iungendis affinitatib⁹, ſiue aſciſcẽdis principatib⁹,

de pace deniq; & bello plærosq; in conuiuiis consultare scripsit. Appianus
Alexandrinus belli ciuilis lib. i. scribit Germanos in bello Cæsaris uino refer-
Consulta tos fuisse, eius uerba illa sunt. Inter hos Germani potissimũ ridiculo fuisse di-
tio germ. cunt, cũ a uino uexarent adeo, ut adueniente celerius Põpeio, facile deleri po
in potu. tuissent, Hæc ille. Itẽ Germani quanq̃, contra Appianũ, potui fuerint deditissi
mi, tñ uino abstinebant, quia eneruare uires uinũ putabant. Cæsare authore.
Alludit & Beroaldus in ebrio, germanos uinũ non gustasse. Si ergo Appiani
dicta ueritati congrua fuissent. Cæsar germanos nõ illustrasset in eo, qui tñ il
lo tpe eorũ impator erat. Cor. Taci. potũ germanorũ humorẽ ex hordeo aut
Germani frumẽto in quandã uini similitudinẽ cõpactum scribit. Et addit, ripæ ꝓximos
uino ab uinũ mercari. Nostro uero seculo, qa Bacchũ natura, & bonitate terræ nascẽ
stinebant tem habent, uinũ q̊q; non bibunt, imo ingurgitant. Fuerunt olim Germani, q̃
rũ potus tñ hymbrorũ aqua reficiebat, ut Cauchi, de qbus Plyn. li. xvi. na. hi.
ca. ii. Hũni olim, ut Rhegino ait, crudis carnibus uescebant & hoĩm corpib9,
multa Iornandes. Cor. Tacitus li. xix. ait Germanos sese longis epulis & uino
sopitos, clausis foribus cremasse, Hæc ille Corne. qui prius apud Germanos
uinũ rarũ, & insuetos uini dixit germanos. Hieronymus contra Iouinianũ lib.
ii. epist. iii. Septẽtrionales populos, inquit, si ad esum asinorũ camelorũq; com
pellas, simile putabũt, eorũ uesci carnib9, Nomades, troglodytæ Scythæ, ac hũ
norũ noua feritas, semicrudis uescunt carnibus, Sarmatæ, Quadi. Vandali, &
ĩnumerabiles gentes aliæ, uulpiũ carnibus uescunt. Hæc ille. Nescio plane q̃
portenta uetustas cõmentata est, de septentrionaliũ uictu. Fuerũt q hos huma
na carne uesci consuetos dixerint, nec unq; peius audiuisse putes ullos morta
lium, q; illos septẽtrionales, in tñ eos priscorũ affecit authoritas. Claudianus
Hunnorũ morẽ scripsit, pulchrũ esse, secare parentes, & eorũ uiscera in men-
sam parare, ni fallor de Herulis idẽ Procopius scribit, iniuria afficiunt. Videat
de Getis Strabo li. vii. ex Menãdri græci sententia, uideat Horatius in odis de
Scythis. Si germanis Scythas illos adducendos existimas. Hæc Athenæi græ
corũ doctissimi uerba ex. δ. uolumine dipnosophistarũ erogata sunt, cũ inqt.
γερμανοὶ δὲ ὥς ἱστορεῖ ποσειδώνιος ἐν τῇ τριακοστῇ, ἄριστον προσφέρονται κρέα ὀπτὰ μεμελισμένα, καὶ
ἐπιπίνουσι γάλα, καὶ τὸν οἶνον ἄκρατον. i. Germani ut Possidonius testat in xxx, car
nẽ apponebãt in conuiuiis assatã, & bibebãt uinũ meracũ atq; lac. Hæc ille, idẽ
Possidonius getas γαλακτοφάγους. i. lactis comestores, et q̃ldã germanorũ appel
labat, q & ἄβιοι dicti sunt, Eustathio referente, dũ a comuni cibo mortaliũ se-
gregati ad carnẽ tñ lac ac caseũ se cõtulerint, ut em̃ βίος græcis uitã, ita & uitæ
sustentacula denotat. Nec Ciceronis sententia nobis in portu remittenda est
Scytharũ q in v. Tuscul. quæsti. lib. Scythas pulmento, carne, caseo, ac lacte uitã tutatos
ebrietas scribit. Eiusmodi sententiã ipse natiõe Scytha Anacharsis in epistola græca ad
Hanonẽ ac Cratẽ testat. Cætera ex Q. Curtio, Arriano, ac cæteris nota sunt,
quanta parsimonia præditi fuerint Scythæ. Non ergo ueritati consonat, q̃d
A. Gellius ex Onesicriti, Aristei, Isigonei, Ctesiæ, Polystephoni, Hegesiæ, li. x.
ca. iiii. sententia scribit. Scythas illos τοὺς ἀνθρωποφάγους. i. carniũ crudarũ uorato
res, dum

res,dũ Scythæ,maxime germani,cõtinentiſſimi fuerint,q̃d nemo Ouidio melius cognouit,apud illos uiuente.Nõ epulis oneror,inqt,quarũ ſi tangar amore,Eſt tñ in geticis copia nulla locis.Mouit etiã mihi non mediocriter ſtomachũ Athenæus,qui contra,Scythis τὴν ἀκρατοποσίαν immerito aſcribit,in dipnoſophiſtarũ uolumine q̃d iota inſcribit,ex Herodoti ſententia. κλεομένην τὸν βασιλέα σκύθαις ὁμιλήσαντα, καὶ ἀκροθωπότην γενόμενον, ἐκ τῆς μέθης μανῆναι, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ λάκωνες, ὅταν βούλωνται ἀκρατέστερον πίνειν ἐπισκυθίσαι λέγουσι.i.Cleomenẽ regẽ Scythis conuerſantẽ,& eorũ ebrietatẽ imitantẽ,ad inſaniã uerſum,unde ipſi lacones auiditatẽ bibendi uocauere epiſcythiſæ,ecce prouerbium ex ebrietate Scytharũ in uulgũ abiiſſe.Meminit huius uerbi Heracleotes in libro de ebrietate,& Atheus græcus author,in Aithoni ſatyrico,ſic dicens.

καλῶς μὲν οὖν ἄγειν σκύθισι πίνειν.

Cætera q̃ ad huius parœmiæ venerẽ condonabunt,Eraſmus noſter feſtiuiſſimis ſcholiis abſoluit.Ecce q̃tæ ſcriptorũ factiones,hi Scythas temulentiæ, illi uero ſobrietatis arguunt.Hæc aũt uolui reponere,dũ nouerim,germanorũ plurimos olim Scythas nũcupatos,& ubi de Scythis Europã habitãtibus orõ conſecratur,illic & de Germanis rem agi manifeſtiſſimum eſſe. Epiſcythiſæ.

Ebrietatem non tantum Germanis,uerum & omnibus gentibus aſcriptam. Ca. xviii.

PEculiari diuerbio id diuulgatum eſt,nullos tantæ ebrietati obnoxios, q̃tum Germanos,tanq̃ nulla ætate a germanis ebrietas deſiderata fuiſſet,ac nullis aliis nationibus conceſſa.Primus eiuſdẽ iniuriæ aſſertor, Pontanus fuerat,qui tantã uini indulgentiã germanis attulit,ut paſſim omnia longe lateq̃ nihil aliud patriã noſtram occupauerit q̃ temulentia. Modeſtius paulo Franciſcus Philelphus rẽ tractauit.Non ob unũ uel duos germanorum ebrios,italorũ inceſtos,Gallorũ fidefragos,tantis criminib⁹ uniuerſam regionem cenſeri uoluit.Aegre fateor,doleo,immo offendor,q̃rundã noſtrorũ bibẽdi licẽtia,pœnitet oĩa Syracuſanarũ mẽſarũ eſſe in germaniis refertiſſima, ac Rhenũ tantã non baccho traxiſſe uicinitatẽ,ut penes eũ Neuia ſex cyathis ſeptẽ Iuſtina bibat,p̃cipue q̃ mari approximat Rhenus,ubi tã miſeros p̃dito bibendi uſu deditos mortales p̃terfluit.Gaudeo tñ in iniungendis criminũ uitiis,illud q̃d minus,q̃d tolerabilius eſt,Germanis cõtigiſſe,nec q̃d fidẽ pu͏̃erſã aut incõceſſa furta,aut reliqua ſapiat, q̃ p̃ter ius piũq̃ natiõibus ĩputata ſunt; ſorte germãis obuiaſſe.Vt tñ eorũ iniuriã ex ſuſcepti muneris officio ultũ cã, uideamus qui hi fuerint,qui citra æquitatem plus cæteris gentibus,germanis ebrietatẽ addixerunt.Primo hi igitur(q̃ nulla conſciẽtia uini indulti detorquẽtur,nec uel in ipſis,nec in maioribus defraudati genii titulos ferunt, accedãt, Et primis lapidibus aduerſus germanos graſſent.Verũ q̃ regio tam abſoluta eſt,cui non temulentię crimen a ſcriptoribus rerũ inuſſum ſit,dẽptis in hoc ſolis Germanis,q̃bus tp̃ib⁹ priſtinis om̃e q̃d uinũ ſaltẽ olebat,denegatũ eſt.Nõ te fugit,qua potandi uoluptate ueteres græci fruebant,in quã uinolentiã inciderint Romani,ut illis ex frequenti uſu temulentiæ in prouerbium abiuerit.

Contra Cãpanũ

Inferior. germ. populos uinolentiores

πῶς δὲ καὶ κεκραμένον πίνειν ὃν οἶνον δεῖ μετὰ τέτταρα. Meminerũt huius adagii Diocles ἐν μελίσσαις, Athenæus in nono dipnoſophiſtarum. Et Ion poeta græcus ac tragicus hæc de potibus græcorum ait.

Ebrietas quarũdã gentium

εὑρὼν ὁ μάντις Παλαμήδης ἐμαντεύσατο
πλοῦν ἔσεσθαι τοῖς Ἕλλησι πίνουσι, τρεῖς
πρὸς ἕνα κυάθους.
Sciens uates Palamedes uaticinabatur
Nauigationẽ futuram græcis bibentibus, Tres
Cratheras ad inuicem.

Et Toxaris Scytha apud Lucianũ gręcis uſum eſſe ſcribit, in cõparandis amicis, uino parare amiciciã. Quibus cõuiciis Italorũ ebrietatẽ damnet Plato, ex eius epiſtola ad Dionẽ liquet, & Tullius in v. Tuſc. meminit. Si Syracuſanarũ mẽſarũ lectio placet? Idẽ Cicero de finib9 li. ii. Plutarchus, Aemilius Probus, Laertius in uita Platonis, & multi pſtantiſſimi uoti te compotẽ reddunt. Quis Siciliæ uentres ignorat? qui Macrobium uiderit. Ab aliorũ temulẽtia mihi tẽperabo, ne oblitũ officii mei, ad uini ſtudioſos me ſtilũ conuertiſſe putes, uel me ipſum in eo largius, aut plus ęq̃ potui indulſiſſe exiſtiẽs, ac me uini cupiditate adeo deuictũ, ut illo alligatus, pedẽ ad ĩſtitutũ referre ignorẽ. Deniq; olim uino abſtinuiſſe germãos reperies, quid Galli? a qbus Beroaldus in v. ſupra Tuſculanas q̃ſtiones cõmentario puerũ ſe, q̊tidie e publico lectorio ad Bacchi ſacrificiũ uocatũ ſcribit, ac ita cœnis ac uino diſtentos Gallos facit, ut farti ac ſepulti baccho, dũ uinũ nocturnũ edormire non poſſint, nec orientẽ ſolẽ aliqñ, nec occidentẽ cõtẽplare. Oh dii boni hoĩminfœliciſſimi, qui miſeriarũ ad ſubeunda tormenta nati, bibendi certamine adeo ludunt, ĩmo ludunĩ, ultra corporis menſurã, ultra uentris capacitatẽ, ad pdenda uina oriunĩ, ut ſi bibere recuſaueris, eos continuo, ac honorem læſum eas, excandeſcentes, ĩdignanteſq; ubi paraueris, demũ ita penes eos obtinuit, ut q uerecundius ac remiſſius bibit, ſub aliorũ cenſurã cadit, quaſi affectatæ alterius famæ particeps, aut Parricidio p̃ditus, animaduertiĩ, qui corpori ſeruiunt, nunq̃ liberi erunt. Et ut ego demũ me a uini memoria liberũ expediã, id ueritati adeo uicinũ eſſe ſcio, ſupiores Germanię populos eſſe uino liberos, ut olim liberrimos, nũc exteris q eos impugnant liberiores eſſe. De cæteris Germanis potius ſilere q̃ quidquam dicere honeſtius duximus.

Gallorũ ebrietas

Qui uino ſeruiunt minus liberi.

De cultu menſarum ac præparatione, & comedentium conſuetudine ueterum germanorum Ca. xix.

VEterũ Germanorũ uſum nec Cor. Tacitus, nec alii expreſſerunt, niſi tenuiter, & quaſi in tranſcurſu, ac digitis extremis, ut uulgo dicimus, rem illã libauerunt. Athenæus tñ gręcorũ grauiſſimus, eo attentius, q̊ cæteri omiſſius, id pſecutus eſt, multa memoria ac feſtiuitate. Eius eñi orõ ex Poſſidonii græci hiſtorici ſentẽtia pfecta, tandẽ iſta de Celtarũ cõſuetudine lib. Dipnoſophiſtarũ. Δ. pdidit, loquiĩ aũt de Celtis germanicis, non gallis, q̊s p̃miſſæ eius orõnes ac ſequentes oſtendunt germanos fuiſſe, ubi alpes ac cętera inhabitare eos dixit, adde q & uinũ eorũ ἄκρατον, itẽ bellorũ penes eos

ſublimi

ſublimitas ſit,ac plæraq; illis Celtis Athenæus conceſſit,Quæ Gallis tunc re motiſſima,Germanis uero ſemp̱ ,ppria paſſim ab oĩbus aſſerunt,uerba græ ca adieciſſem,niſi locus ille diffuſus extitiſſet,ob leuandũ igit̃ lectori tediũ,lati na ſubſcribã a nobis ſic interp̃tata. Celtę,intellige Germanos,Choas,ut Poſſi donius inq̃t,apponebant,& graminibus prius ſternebant ligneas mẽſas, pau lulũ a terra eleuatas. Nutriebãt̃ aũt modico pane,ac plurima carne,in aqua eli xata,ac carbonibus ac uerubus aſſata,Quã q̃dẽ non faſtidioſe apponebant,ac ambabus manibus eleuantes,mẽbratim mãducabãt.Dũ uero caro δυσαπόσπαστον i.ſeperatu difficilis fuerat,exili cultro eã diſciderũt,q̃ culter & cũ uagina in p̱ pria lance circũferebat̃.Piſces q̃q; apponebant,cõſuetos fluminibus marinis, q̃s ſale aceto ac cumino aſſatos cõdiebant,q̃bus & ad potũ ũtebant̃. Oleo ue ro non fruebant̃,ob rarũ olei uſum,nã ob deſuetudinẽ oleũ eis iniucũdũ uide bat̃.Qñ aũt multi ſimul cœnabant,circuli inſtar conſedebãt.In medio uero p̃ ſtantiſſimus,queẽadmodũ coryphæo cõuenit, q ab aliis differt,uel κατὰ τὴν πολεμικὴν δεξιότητα uirtute belli,aut genere,aut diuitiis.Inde ex utraq; parte iuxta dignitatis ordinẽ & p̃ſtantiã, ſibi inuicẽ ſuccedebant,quas conſecutus erat q̃ libet.Hi ſimul & clypeos armatos a tergo ſiſtebant.Satellites aũt illorũ e regio ne in modũ circuli,queẽadmodũ & dñi conuiuabant̃. Hæc Athenæi uerba la tina breuiter obambulauimus,græca ſi q̃s deſyderat,ipſum auctorẽ requirat.

De uaſis fictilibus ueterum germanorum Ca. xx.

Erat aũt. χόα uas fictile,q̃ uocãt,Suida referente, ἐκχύσεις ἐναγίσματα ἐπὶ νεκροῖς ἢ σπονδάς.i.Inſtrumẽta infuſoria ſiue libatoria mortuis,aut calices aptos ad libãdũ,q̃bus æthOli uſi fuerant, ut Sophocles teſtat̃. Sunt etiã iuxta Suidæ ſententiã,cratheres coronandis uinis congrui,ac mẽſu ræ genera,ſiue uaſa uinaria,q̃bus germanorũ ac Celtarũ ueteres fungebant̃ , & Romani q̃q; ut Plutarcho placet in Romicis uolumine inſcripto. διατὶ τῶν ῥωμαίων ἐν τῷ φεβρουαρίῳ μηνὶ ποιουμένων χοὰς καὶ ἐναγισμοὺς τοῖς τεθνηκόσι, δέκιος βροῦτος, ὥς κικέρων ἱστόρηκεν, ἐν τῷ δεκεμβρίῳ τοῦτ᾽ ἔπραττεν.i. Cur dum Romani in Fe bruario menſe Choas & uictias defunctis faciebãt, Decius Brutus, ut Cicero ait,in Decẽbri iſtiuſmodi exequias p̱egerit.Fuerunt & alia uaſa germanis pe cularia,q̃rũ Athenæus lib.dipnoſophiſtarũ .Δ. meminit,cũ inq̃t. τὸ δὲ ποτὸν οἱ διακονοῦντες ἐν ἀγγείοις περιφέρουσιν, ἐοικόσι μὲν ἀμβίκοις ἢ κεραμέοις ἢ ἀργυροῖς, καὶ οἱ δὲ πλεκτὰ τὸ δὲ πινόμενόν ἐστι, παρὰ μὲν τοῖς πλουτοῦσιν οἶνος ἐξ ἰταλίας καὶ τῆς μασσαλιητῶν χώρας παρακομιζόμενος. Vbi Germanorũ ac Celtarũ pocilatores, in uaſculis cor nu argento,aut ære p̃ditis,uina inferre ait,& illa diuitũ uaſa eſſe,q̃ ex Italia aut Maſſylia euehant̃.In oĩbus ueritatẽ ,pfeſſus eſt,tũ q a tã ſplendida uaſa tm̃ di uitibus conceſſit,habet igit̃ Cor. Taciti ſententiã ſibi reſpondentẽ,q germãos ignorare aurũ dixit,& apud paucos aurea uaſa reperiri,ac penes nullos etiam, niſi q̃bus a magnatibus dono id p̃ſtitũ ſit.Bene ergo Athenæus ſubdit e Ro manis uaſa iſtiuſmodi tranſportari.Idẽ Athenæus ibidẽ.Cæteris germanis & Celtis κανία ξύλινα,ut eius uerbis loquar,eſſe.i.lignea caniſtra,ac πλεκτά.i.flexi bilia,ut em̃ Suidas exponit πλεκοῦν ἢ συστρέφειν παρὰ τὸ πλέκεσθαι.a flectendo,ha bemus & adhuc noſtro ſeculo ſimilia uaſa,q̃ ſpeciẽ p̃dictã rep̃ſentant. Memo

Choa

Vaſa germanica.

moratẽ a Ply.li.xxxvi.c.vi. gẽmã ĩ familiari uſu germãis obuiã fuiſſe, quã græci onychẽ appellãt, quã ad fingenda uaſa, ſellas, lectos germani uſui habuerũt, q̃ et fabricãdis pedibus admodũ cõuenerat. Mihi etiã multorũ autoritate cõptũ eſt, lentulũ ſpinterũ amphoras mira magnitudine ex gẽmis p̃dictis conglutinaſſe. Quod & Cor. Nepos palã oſtendit. Accedat Iulius dictator, q̃ lib. cõmẽtariorũ Gallicorũ vi. ex urorũ.i. taurorũ labris, pocula ac fictilia uaſa formare germãos cõſueuiſſe, p̃fitet. Sẽtentiæ ſuę riualẽ hẽt Iuliũ Solinũ in collectaneis mirabilibus ca.xxix. Thraces ac Scordiſcę olim, referente Floro lib.iii.e craniis hoĩm ſitim leuauerunt, queãdmodũ & Hunni apud Methodiũ. Peculiare illud barbaricę q̃rundã leuitatis argumentũ erat, q̃d Longobardorũ rex Alboinus apud Barnefridũ, Sabellicũ, Blondũ Flauiũ, & cæteros molitus eſt, q̃ ex cranio Chunimundi Gepidarum regis, crathera multo auro diſtentũ fabrefieri uoluit, ex q̃, & non niſi ſummis natalibus libare conſueuit, ut ait Paulus Diaconus, id more barbarorũ tentatũ fuiſſe Alboinũ, quibus moris eſt, ex capitibus hoĩm ſitim ſedare. Verũ poſtpoſita antiq̃tate, luxuria illa ex Italiæ finib⁹ in germaniã ſubrepſit, effecitq; ut nihil q̃d p̃cioſi q̃ddã ſapiat, in germania deſyderet. Sunt pocula germanorũ q̃ priſtinã nunc uaſorũ elegantiã, longe excedunt, non aurea, non argentea, aut ſuccino uel electro cælata, neſcio q̃d honeſtius inſula recens inuẽta, produxerit. Vidi ipſe uaſcula maximo auro nobiliora Nurẽbergæ penes Bilibaldũ Pyrkaimerũ, patriciũ, Cæſareæ maieſtatis conſiliariũ, ſenatorio ordine p̃ditũ, & q̃d dignius eſt, uirũ oĩm diſciplinarũ inſtructiſſimũ, cui oẽ q̃d uetuſtatẽ aut uirtutẽ propriã cæteris mortalibus incognitã ſapit, charũ eſt. Vidimus apud hunc uaſa iuſta denſitate p̃dita, ut digiti dẽſitatẽ excedant, oĩno tñ tranſparentia, & q̃ radios de ſe inſtar uitri reflectũt, ac ſpeculi, & ſunt tñ tota terreſtria, nil p̃ter humũ rep̃ſentantia, & q̃ centũ annos ĩ terræ uiſceribus deliuerũt, uſq; terra terrã penitus expoliret, meminit illarũ formularũ Plynius. Cæterũ id uirtutis hñt, ut oĩs ueneni ſpeciem nõ ſuffe rant, & ſi uenenũ fuerit introductum, niſi mox auferat, continuo dirumpũtur.

Varia uaſorum genera

vaſa Pyrkaimeri Norici.

De iure, iudicio, conſiliis, & pœnarum inflictione. Ca. xxi.

NVnc de iure maiorũ noſtrorũ dicturus ſum, oĩne Germanorũ olim ius cohercendi populũ apud ſacerdotes ſitũ erat, horũ interfuit uincire, uerberare, uel aĩaduertere, ut ait Cornel. & Sabel.li.ii. Enei.vi. Mox deinde rex uel princeps, prout ætas cuiq; uel facũdia eſt, audiť, & magis ſuadent auctoritate q̃ iubent poteſtate, & ſi ſententia diſplicuit, fremitu aſpernantur, ſin placuit frameas cõcutiunt, auctores ſunt Cor. & Sabellicus, uerba illa etiã recenſet Phil. Beroal. in cõmẽtario Aſini aurei. Eligũť (ut ait etiã Cor.) in iiſdẽ conſiliis q̃ iura per pagos uicoſq; reddunt, & armati conſulunt. Leges primus apud Rhenum.i. Germanis fundauit Tuiſcon, authore Beroſo. Leges paucas habuerũt antiq̃tus Germani, plus eñ illic boni mores, q̃ alibi leges ualebant, refert Tacitus. Iura tñ punitoria ita exercebant, proditores & transfugas arboribus ſuſpenderunt, ignauos & imbelles, & corpe infames, cœno uel palude deſup iniecto, immerſerunt, in leuioribus delictis eq̃rum uel pecuniæ

De iure german.

mulcta

mulcta ſufficiebat. Adulteræ etiam uxori maritus abſciſſis crinibus nudæ uerbera iniicit, Hæc Corne. Noſtro uero ſeculo legibus impialibus utunt̃. Eſt & iudiciũ penes Germanos ab aliorũ moribus amotũ, apud Sycambrorũ gẽtes, Vueſtualos, ubi iudices (conſcii dicti) oblatis conditionibus, ſine om̃i macula, reos arboribus (q̊cꝫ iure & omine) ſuſpendẽdi facultatẽ nanciſcunt̃. Illud iudiciũ Carolus Magnus primus inſtituit in Germania, dũ gẽtes mobiles Saxonũ domuit, ſtatuit iudices, q quęcunqꝫ conſciũ defectionis ſcirent, cõtinuo occiderent, ut ait Aeneas Syluius in deſcriptione Europæ. Põp. Mela li. iii. Cauſas, inquit, ex eorũ libidine accerſunt, neqꝫ impandi, plãtãdiqꝫ uim poſſidẽt, ius in uiribus habent, adeo ut ne latrocinii eos pudeat, Hæc ille. Põponio aſtipulat̃ Ammianus Marcellinus li. xvii. Audiãt hi Tacitũ dicentẽ plus apud hos ualere bonos mores q̃ apud alios bonas leges. Hanc conſuetudinẽ Petrus Crinitus li. xii. ca. vii. in tantum extulit

Conſcii iudices.

De exercitio uenationis ueterum Germanorum. Ca. xxii.

EXercitatio continua q̃tum ualeat Vegetius de re militari, Modeſtꝰ, Onoſander, & alii q̃ plurimi literis mandauerunt. Germani ergo (ut bellicoſiſſimi fuerũt) aſſiduę exercitationi ſe dedebant. Ingrata erat genti huic quies, ut Corne. ait. Hoc igitur frequẽs ſtudium Germanis tribuit epithetũ exercitatiõis apud ſcriptores. Egeſippus & Ioſephus aſſidua exercitatione ipſos ſcribũt exercitatos. Similiter Seneca li. i. de ira. Cor. Tacitus in hiſtoria ubi de Cecinna loq̃tur. Rhœtorũ eq̃tes aſſiduę exercitationis dixit, Oroſiꝰ li. vi. Sueuos, Põ. Mela li. iii. aĩos & corp̃a Germanorũ exerceri aſſerũt in bello, Etiã aduerſus Alanos Hadrianꝰ ſecũ habebat Maſorẽ germanũ, maxima amicicia ſibi deuictũ, q̃a peritiſſimus erat uenationis, ut Dion græcus in uita eius teſtat̃. Laboris etiã patientes erant germani conſuetudine laborũ. Mãtuanus.

Exercitiũ german.

Solenni reſonans Germania plauſu.
Indicat, eſt ſolitæ gentis ſudare ſub armis.

Venationi aũt maxime incubuerunt, ut Cæſar li. vi. ſcripſit, cuius hæc uerba ſunt, de Germanis loquens. Oĩs uita eorũ in uenatiõibus & re militari exiſtebat, ut Celtes illo carmine ſcripſit.

Venatio german.

Comune his ſtudium uenari equitare uagari
Atqꝫ ſuum uarias uictum quæſiſſe per artes.
Nec patrio tepuiſſe ſolo.

Aeneas Syluius etiã uenatiõis eorũ meminit. Mantuanus ad Cęſ. de germãia.

Aſſueta per alpes
Frigora agens, certare urſis, niue candida ſemper
Per iuga ueloces curſu præuertere ceruos.

Gotthi ſunt etiã uenationi dediti ſſimi. Nam & Hũni ipſos primo ĩ uenatu ſollicitauerunt, ut apud Iornandẽ habemus. Venatores aũt horoſcopũ in quarta parte leonis hñt, ut ait Maternus Firmicus. Beroaldus in orõne p̃uerbiali, de illo ſigno diſſerẽs, Germanorũ meminit. Cor. Taci. (quanq̃ ab Tortelio & Marſilio Ficino mẽdacii arguat̃) ueriſſime tñ de Germania ſcripſit, excepto illo loco, ubi de uenatione agitur. Verba Cornelii ſunt, q̃ties bella non ineunt, non multũ uenatibꝰ

Locus Cornelii.

plus per ociũ tranſigunt dediti ſomno,ciboq́ꝫ, fortiſſimus quiſq́ꝫ ac bellicoſiſſimus nihil agens.Hæc ille.In contrariũ uerba Cæſaris p̃dicta intendunt,cœlo etiã apto res ipſa eſt, Germanos uenatui deditiſſimos fuiſſe.Maior etiã fides Cæſari hac in re debet,q̃ Germanos uincere quid ſit didicit,& continuo uſu ſecũ habuit,nõ tñ minimus honor fuit apud antiq̃s uenatus laudatio, ut apud Platonẽ de legibus liquido conſtat.Herodianus li.iiii. impatorẽ Italia diſceſſiſſe ſcribit,ad Iſtrũ ueniſſe,corpuſq́ꝫ exercuiſſe uenatu.Nec ſacri Canones deſunt,ubi papa epiſcopum quendam Germanorũ ob uenat⁹ ſtudiũ caſtigauit.

Natandi ſtudium

De ſtudio natandi,& aliis exercitationibus eorũ. Ca. xxiii.

LAbor deinde ꝓximus fuerat,cũ ſub toga Germania gerebat̃,natãdi conſuetudo,q̃ta aũt illa fuerit,ex eo conſtat,cũ Germania aquarum referta fuerit,ut li.viii.oſtẽdã.Nam ut ſcribit Herodianus li. vii.hiſt. Germani peritiſſimi ſunt natando,qui tm̃modo in fluuiis lauant̃, & idẽ hiſtoriographus viii.uolumine ſcripſit ipſos natando ſe tradidiſſe fugæ. Sæpe em̃ legimus Germanos nataſſe,& ſe ipſos in fluuiis lauiſſe.Cimbri qnoque fluuium tranſgreſſi,ſe flumine lauerunt natantes,ut Plutarchus noſter ſcribit.Cornelius etiã hiſtoriarũ li.xx.fluminibus ſuetos germanos dixit.Cæſar li.vi.Põp. Mela li.iii.etiã in hyeme flumina traieciſſe Germanos natando oſtendit. Frãci q̃q́ꝫ(tunc Germani)in bello q̃d contra Gallos geſſerunt,tp̃e Antenoris regis eorũ,ad extremã neceſſitatẽ adducebant̃ a Gallis,unde in flumen ꝓſilire cõpulſi ſunt,multi uero eorũ ad littus natando emerſerunt,ut ſcribit Hunibaldus.Idẽ in bello contra Iulianũ Germani moliebant̃.Marcellino auctore, cui⁹ uerba illa ſunt.Fugentes tñ aliq tela incẽdiorũ,magnitudini amnis ſe remiſere & gurgitibus,peritia natandi ripas ulteriores occupare poſſe ſperantes.Ratio huius aſtrologica ẽ apud Iuliũ Firmicũ,quã & Beroaldus adducit, & Manili⁹ li.iiii.ſic dicens. Vltima q̃s gemini ꝓducunt ſydera piſces His erit in põtum ſtudium,uitãq́ꝫ profundo. Erat aũt longe excellentiſſimũ,q̃d idẽ Ammianus Marcellinus aperte teſtatur.Fugatos Germanos in armis ſeruato eodem etiã ordine,fluuiũ tranſtuliſſe ĩnoxios,nec unũ ex ipſis fuiſſe deſyderatũ.Cornelius q̃q́ꝫ Tacitus Batauos aquis inſultaſſe,lib.ii.refert,ac artẽ natandi oſtentaſſe.Idẽ Tacitus lib.i.hiſto.recens inuento.Cecinna,inquit,fragiles ſexus(germanorũ intellige)trucidauit.Iuuentus aũt nando fluuiũ tranſmiſit. Nec illud remittẽdũ ẽ,q̃d Capitolin⁹ in uita Maximini ſcribit,Cæſarẽ tunc Germanos oẽs trucidaſſe,niſi q̃ nando per paludes aufugiſſent.Idem Herodianus addit. εἰσὶ δὲ καὶ πρὸς τὸ νήχεσθαι γεγυμνασμένοι, ἅτε μόνῳ λουτρῷ τοῖς ποταμοῖς χρώμενοι. i. Sunt enim Germani nauigando uel nando exerciti,qui tantummodo, in fluminibus lauantur.Idem Herodianus lib.ultimo, γερμανοὶ δέ τινες οὐκ εἰδότες τῶν ἰταλιωτῶν ποταμῶν τὰ σφοδρὰ. καὶ καταρρηγνύμενα ῥεύματα, οἰόμενοι δὲ χαλαίτερα ἐπινήχεσθαι ταῖς πεδίοις, ὥσπερ τῶν αὐτοῖς, διὰ τὸ πήγνυσθαι ῥᾳδίως, μὴ σφοδρῶς κινουμένου τοῦ ῥεύματος. ἐπεισπηδήσαντες ἅμα τοῖς ἵπποις, διανήχεσθαι εἰθισμένοις. Quod ferme id tonat.Germani quidẽ rerũ ignari,q̃ rapido ruptoq́ꝫ impetu italiæ flumina deferant̃,ratiq́ꝫ ſenſim cãpos influere, queẽadmodũ penes eos cõſueuerũt, ubi flumina

flumina nihil cõcitãt,facile congelaſcũt.Auſi itaq; Germani ſe ſimul & eq̃s natandi peritos,alueo credere,Hæc ille.Scythæ etiã ſeptẽtrionales in bello cum Sarmatis geſto,effugerũt natando,referente Luciano, πλὴν εἴ τις ἴφυ, ἀκνηξάμενος εἰς τ' πέραν τ̃ ποταμοῦ, ἔνθα ἡμῖν τ' ἥμισυ τοῦ στρατοπέδου.i.Niſi qs fluuiũ tranãs natãdo effugerat,ad aliã ripæ partẽ,ubi dimidium exercitus noſtri erat.

De aliis exercitationibus Germanorum Ca. xx.

SVnt & alia Germanorũ gymnaſmata.Vt eñ Cor.Tacitus ait, iuuenes eorum inter gladios,ac infeſtas frameas ſeſe ſaltu iniecerunt,ita exercitatio artem parauit & decorem.Hęc Cornelius Tacitus.Fuit et Germanis familiare,in gyrum equos uertere,ac in altum leuare.Oſtendit huius rei argumẽtũ Maximinus Cęſar,q a Germãis utriſq; parẽtibus ortus (patre.n.gotho ac matre alana)hoc uſu tenebat.Nã eq̃s ĩ circulũ uertere barbarica cõſuetudie ut Symmachus lib.hiſt.v.ac Iornandes teſtantur,ſemper experiebatur. Iuuenũ in haſtis gymnaſmata.

De Nomiſmate ueterum Germanorum. Ca. xxv.

FVit tpibus priſcis paucis cõceſſa cõflandi æris facultas. Germani id uirtute belli emeruerũt.Tẽporib9 Iuſtiniani,referẽte Procopio græco auctore li.iii.dũ inqt.Habuerũt Germani Italiæ loca,& toti9 oræ maritimę ſeceſſu potiti ſunt,Maſſyliã Foceſiũ coloniã circa mare in ditionẽ ac ceperũt,unde & in loco (Arelate ubi nũc eſt)reſiderũt.Hi,inqt,aureũ numũ cudẽt,e natiuo galliarũ metallo,ſua imagĩe impſſa,licet Perſarũ rex numiſmata faciat,nõ tñ ut illis,phas eſt huic imaginẽ ſuã imprimere,nec alius quiſquã barbarorum auſus eſt. Methodius quoq; ſuo tempore Saxones leonem in nomiſmatibus circuntuliſſe aſſerit. Nomiſ ma germ.

De labore & agricultura Germanorum. Ca. xxvi.

LAborioſos Germanos ſcriptorũ doctiſſimus quiſq; tradidit, ſicuti Põp.Mela li.iii.quẽ ſequit Lilius in ſua geographia,& Cęſar li.vi.q eos a paruulis labori et duriciei ſtudere ſcribit.Vellẽ Corneliũ (q̃d alii) tñ Germanis exercitatiões uidelicet laborẽ & uenatũ pſtitiſſe,quas eis ex cluſit. Nã Germanorum fœminis tñ & infirmiſſimo cuiq; ex familia,agrorũ curã cõmiſſam ſcribit.Cæſar q̃q; Germãos in agricultura negligẽtię accuſat, li.vi.mediũ .n.germanorũ numerũ annuati bello,reliquã agriculturæ tribuit, ne ruris cõſuetudie,belli ſtudiũ minueret.Claudian9 itaq; Gotthos.Procopi9 gręcus Herulas ac Sclauos nil arare aſſerũt,tantũ præda uitam ſuſtentare,q̃d de Getis Ouidius in Triſtibus idem ſcripſit. Labor german.

De Ludo Germanorum. Ca. xxvii.

INter oĩa aleæ ludum Germani exercebãt,& ſobrii inter ſeria tractabãt, tanta lucrandi,perdendiq; temeritate,ut cum omnia defeceriit, extremo & nouiſſimo iactu,de libertate & corpore contendebant.Cornelius hęc. Ipſumq; ſecutus eſt Sabellicus lib.ii.Enei.vi.& Philippus Beroaldus in Aleatore.Luſores autem tales horoſcopum propriũ (ut Iulius Firmic9 ait) in aliq b9 librę partib9 hñt.Beroaldus eius meminit,ubi de germanis loquitur. Ludus alęger.

De Coniugio & matrimonio Germanorum. Ca. xxviii.

AD germanorũ nunc cõiugia deſcendã, qbus uarius erat uſ9, ꝑcipue ſeptẽtrionalibus Scythis, qs ſemp germanorũ inſtar coluimus, ad q̃ rum coniugia deſcribenda nonnihil nobis Luciani dialogus φιλία in ſcriptus confert, uerba eius ſunt de Scythis Boſphorinis & ſeptentrionalibus, δεῖ δὲ τῶν μνηστήρων ἕκαστον προσαγγείλαντα ἑαυτόν, διότι μνηστευόμενος ἥκει, δειπνεῖν ἐν τοῖς ἄλλοις, κατακείμενον ἐφ' ἡσυχίας· ἐπειδὰν δὲ πεπαύσωνται δειπνοῦντες, αἰτήσαντα φιάλην, ἐπισπεῖσαι κατὰ τῆς τραπέζης, καὶ μνηστεύεσθαι τὴν παῖδα, πολλὰ ἐπαινοῦντα ἑαυτόν, ὅστις ἢ γένους, ἢ πλούτου, ἢ δυνάμεως ἔχοι .i. Oportet aũt unũquẽq; procorũ, ubi quis dixerit, quis fuerit, & qua fiducia ad ambiendas nuptias acceſſerit, cũ reliquis conuiuari, tacitũq; accũbere, inde pacto conuiuio poſtulata phiala, uinum in menſam effundere, ſpõſam ambire, multũ ſe cõmendare, q̃ genere, qbus opibus, qua potentia, ualeat. Hæc de ſeptentrionalibus. Cæterũ barbarorum fuit plures uxores ducere. Germani uero talẽ morẽ ꝑ ſe ferebant (ut Tacitus ſcribit) ut prope ſoli ſingulis uxoribus contenti fuerint, exceptis admodum paucis, qui non libidine, ſed ob nobilitatem plurimas nuptias ambiebãt. Sicuti de Arouiſco Germanorum rege patet, qui duabus uxoribus contẽtus, utraſq; bello amiſit. Cæſare in.i. & Euſebio referẽtib9. Getæ q̃q; hanc conſuetudinem tenuerũt. Dos aũt uxori a marito offerebaẽ, cuiq; munera nõ ad muliebres delitias, uel ad nouę nuptę comptum parabãtur. Nam frenatum equũ, boues donabant, & ſcutum cum framea. Ipſis autem incipientibus matrimonium auſpiciis admouentur, uenire ad eũ laborũ periculorumq; ſociam cõiugẽ ſpondent, idem in pace, idem in bello, paſſuram, auſuramq;. Hæc Cornelius. Ecce chriſtianę religionis cõſortio cõſentaneũ: q̃d & Cãpanus ille late exeq̃t.

Cõiugia germanorum

De Caſtitate Germanorum. Ca. xxix.

CAſtitatem aũt germani ita uenerati ſunt, ut uix alia gentiũ, ante uigeſimum em̃ annum fœminæ habuiſſe cognitionẽ, turpiſſimũ iudicabant, ut ait Cæſar li. vi. cui adhæret Tacitus, his uerbis. Sera iuuenũ Venus, eo q̃ inexhauſta eſt pubertas. Caſtitatem quoq; in coniugio alia gente firmiorẽ cuſtodierunt, q̃d Horatius noſter oſtendit, ubi Getarum pudiciciã libidinibus Romanorum prætulit, libro iii. carminum ode xxiiii.

Caſtitas germanorum.

Viuunt & rigidi Getæ
Nec dotata regit uirum
Coniunx, nec madido fidit adulterio
Dos eſt magna parentum
Virtus, & metuens alterius uiri
Certo fœdere caſtitas.

Lucianus tñ in dialogo τόξαρις īſcripto Scythis cõcubinas aſcripſit. C. Taci. Horatio aſſẽrẽs ita loq̃t. Pauciſſima in tã numeroſa germanorũ gente adulteria, q̃rũ pœna maritis pñs ꝑmiſſa eſt. Septa ergo pudicicia agũt, nullis ſpectaculorum illecebris, nullis cõuitiorũ irritatiõib9 corrupti. Hec Corne. Certis.n. dieb9 (ut cũ luna ichoaẽ) coierũt germani, autore Corne. Nec etiã cupiditatib9 adeo illiniti fuerũt, nec uiſu cõmouebãẽ. Quod Pogi9 teſtat9 eſt ad Leõhardũ aretinũ ſcribẽs de balneo Badẽſi, ait. Publica duo balnea ſũt, ubi inuptę puellæ, pueri q̃q; deſcẽdũt, ubi adoleſcẽtes & fœias uidere eſt, oib9 nates oſtẽtãtes. Balnea uero domorũ ꝑpolita, ubi ꝑ feneſtrellas colloq & potare licet, ſæpe fœię nudę nudo uiro obuiã ire, nulla ĩhoneſti ſuſpicio, maſculi cãpeſtrib9, fœię linteis iduũẽ

ueſtibus,crurũ tenus a latere ſciſſis,neq͡ꝫ collũ,neq͡ꝫ brachia uel lacertos tegũt.
Cernũt uiri uxores tractari, cernunt alteri colloq̃, Eſt q̃dẽ ipſis ſolatiũ,nihil his
cõmouẽt,nihil admirãt,oĩa bona mẽte fieri putãt,neq͡ꝫ ẽ ex iis q̃ zelotypꝰ eẽt.
Hęc Pogius.Et addit inde,tragico clamore aduerſũ Italos dicẽs.O mores nr̃is
diſſĩles,q̃ ſp̃ res ĩ deteriorẽ ptẽ accipimꝰ,q̃ uſq͡ꝫ adeo calũniis delectamur, &
obtrectatiõibꝰ, ut ſi q̃d uidemꝰ p̱ ullã cõiecturã,ſtatĩ ꝓ manifeſto crimĩe atte
ſtamur.Inuideo,ĩmo nr̃as execror ꝑuerſitates animi,q̃ ſp̃ q̃rimꝰ,ſp̃ appetimus
cęlũ,maria,ꝑuertimꝰ ad pecuniã eruẽdã,nullo cõtẽti q̃ſtu,nullo lucro ſaciati,
dũ futuras expaueſcimꝰ calamitates,cõtinuis calamitatibꝰ & anxietatibꝰ iacta-
mur,Hęc ille Pogiꝰ italꝰ,nõ germanꝰ.Quid aũt lector ex illo accipiat:notũ ẽ,
Germãos etiã a ſuſpiciõe eſſe ĩnocẽtes.Illa cõſuetudo etiam nr̃a tẽpeſtate ĩ bal
neis ubiq͡ꝫ obſeruat.Italorũ uero mlĩeres e uia uix ſine comite egrediũt. C.Ta
citꝰ id etiã apud antiq̃s obſeruatũ ſcripſit de Germãis.Nudos.n.iuuenes inter
gladios ſe iactare,nõ ĩ q̃ſtũ tñ,aut mercedẽ,q̃uis audacis laſciuię p̃cipuũ uolup
tas p̃ciũ ſit ſpectãtiũ.Miror natiõis illiꝰ hoĩes, q̃ germãos forſitã ex corꝝ ĩgenio
iudicãt.Hieronymus in epiſt.xxxi.diſt. xii.ad Gerũtiã,deteſtans luxuriẽ latino
rum,& aliorũ,laudat & barbaros in eo,& addit,trecentas uictis Cimbris ma-
tronas Teutanum, Mariũ rogaſſe (cũ ſe aliis uiris captiuitatis conditione tra
dendas eſſe didiciſſent)ut tẽplo Cereris & Veneris adiungerent,cũ hoc non
impetrauerant,occiſis paruulis,mortuę reptę ſunt,addit Hieronymꝰ,q̃d ergo
barbarae caſtitati non potuit inferre captiuitas:Hanc hiſtoriã etiã recitat Val.
Max. li.vi.cap.i.Oroſius li.vi. & nos lib. iiii.referemus.Codrus in ſermonibus
Italorũ luxuriẽ deteſtatus eſt ſimili exẽplo,Germanos in hoc maxĩe extollẽs,
q̃a ante xx.annũ mulierũ his nulla cõſtet rõ. Hũc morẽ etiã Pe.Crinitus li.xii
ca.vii.cõmẽdat.Hęc ſatis de eorũ caſtitate,ad alia pedẽ relaturus ſum,cũ ſolus
uerę caſtitatis germanorũ Campanus ille teſtimonium dediſſet.

De lingua Germanorum. Ca. xxx.

VEnio nũc ad extremã noĩ germano ĩiuriã,ab italo illatã, uidelicet, q̃a
ſcriptorũ q̃ſq͡ꝫ barbaros noſtros dixit,ſicuti Plutarchꝰ in uita Marii.
Florus li.iii.Herodianus,& alii. Vt aũt Germãis pñs ſim,rogo,qua de
re barbari dicãt:Si.n.lingue rõne barbari ſumꝰ,eo uidelicet,q̃a nõ declinabilis
noſtra lingua eſt,nihil aliud rñdebo,niſi Anaxarſis dictũ ad Athenieñ. q̃bus
ſcripſit hoĩes nõ linguis,ſed uirtute differre,& ſi linguis,meliꝰ tñ barbare loq̃
& obediẽtes eẽ,q̃ cõtumaces,& attice dicere. Hęc ille. Verũ ut nil ĩpẽſaiũ ext-
norũ ĩiurię relinquamꝰ,uideamꝰ q̃ maiora ĩcremẽta uel Italorũ,uel germano
rũ lĩgua ſũpſerit. Vulgaris Italię ſermo,q̃ olĩ comicos hauſerat,q̃tũ Dacorũ,lõ
gobardorũ,gotthorũ irruptiõibꝰ defecit: ut ꝓfecto italos iã nomẽ arguat.Si
mile iudiciũ de gręco uulgari ſermõe ẽ.Q̃tũ uero ĩcremẽti germanicę lĩguae
rigor aſſũpſerit,ĩ ꝓpatulo ẽ, ꝓpria.n.lĩgua ĩpi germãi ĩter ſe ĩ tm̃ ĩterſũt, q̃tũ
& latĩa ac uulgaris .Nõ.n.extremę laudatiõis elemẽtũ ẽ,ſcire diſerte germãice
loq̃.Si eorũ lĩguã Itali dicãt a uero fõte latĩo originẽ habuiſſe,& germãi eorũ
lĩguã cũ a gręco tũ a latĩo fõte multũ hẽre gloriãt,a gręco ĩcipio,q̃d gręci ... di

cũt,nos thyr,q̊d grçci yctis,nos yltis aĩal,q̊d illi φλιβόμενοι,nos flieten,ferrũ q̊ ue
na ſecat,q̊d grçci λαλεῖν,nos lallen dicim⁹,& multa alia.Propria q̊cꝫ nomĩa ut
δημοσθένης,nos Volckart,λεωκράτης Leonhart,πολύφημος Albrecht,χρύσανθος
Mĩgolt,eaſdẽ cõpoſitiões(ut & grçci)hñt,ĩ q̊ noſtra lĩgua ꝓximior grçco idi
Lingua germ. vñ originem ſumpſerit omati accedit,q̃ latĩa.Itẽ terrarũ noĩa,ſicut q̊d graeci dicũt γῆ.i.terra,nos Geu,
ut Durgeu,q̊ſi terra iuxta flumẽ Durã.Sic Sũckgeu, Kreichgeu.Itẽ q̊d illi [illegible]
nos bach.i.uilla,ut Steinbach.Illud demũ maximẽ,ĩ q̊ plus cõmercii lĩgua no
ſtra cũ grçca hẽt,q̃ uera & ſyncera latinorũ lĩgua.Germãi.n.articulis utũt,ꝑin
de ac graeci,hi.n.[illegible],nos diſe dicim⁹,qb⁹ latini ſupſederũt.Quid ꝟo a latio
hẽat noſtra lĩgua,uanũ uidet dicere,qlibet.n.lĩguç hmõi elemẽtario id cõſtat.
Eſt ergo lingua illa noſtra plurimum uel a graeco,uel latino fontibus,aut a ſo-
no(ſicut & ipſe cũ grçcus tũ latin⁹ ſermo)aut alia neceſſitate cõpoſita, q̊d Be
beli⁹ ꝓbat ĩ eo,cũ gallic⁹ ſermo multũ grçci habuerit autore Cçſare. Si uero
Itali dicãt aptiorẽ lĩguã eorũ carmĩb⁹,ſicuti Guarin⁹ Veroneñ.FR.Petrarcha
et alii,q priuatis italorũ lĩguis carmĩa ſtruxerũt.Sciãt id & añ M.ãnos ĩ nr̃o ſer
mõe actũ.Ouidi⁹.n.getico idiomate librum Auguſti laudis capacẽ ſcripſit,ut
li.iiii.de Põto. Et ſcripſi getico ſermõe libellũ. Structaqꝫ ſũt noſtris barbara
uerba modis. Hunibald⁹ multos autores allegat,q germãico idiomate car
mĩa ſcripſerũt,ſicuti Heligaſt⁹,Darac⁹ et alii.Scriptores noĩa etiã nr̃a ad latinũ
ſaepiſſime ꝟterũt, ut ĩ Pli. li.x.Gãzas latĩe,noĩam⁹ nos(Gãtz)Qui plura de iis
legere cupit,Paulũ Diaconũ legat,q pene oĩb⁹ germanorũ noĩbus latinũ dat
ſonũ.Prim⁹ aũt germanicã lĩguã Trebeta cõpoſuit,fili⁹ Semiramis,ut ãnales
Nouietẽſiũ dicũt.Carol.Magnus,ut Vuimpheling⁹ ſcribit,Sigibert⁹ Gebla-
cẽſis,Vrſpgẽſis,& alii uolũt,mẽſib⁹ inde & uẽtis noĩa dedit,lĩgua nr̃a tñ ita ſe
extẽdit,ut nulla ſit regio ubi nõ germãos audias. Zach. Lilius in geographia
ſua ĩ plurib⁹ italiç ciuitatib⁹,maiori impio germanorũ q̃ italorũ lĩguã increbe
ſcere ſcribit.Id q̊cꝫ Carolũ maxĩe germanũ eſſe,ac ei⁹ ꝓſapiã argumentũ eſt,
ꝙ hi plurimũ in germãia habitãtes,germãice locuti ſũt,ut Einhard⁹ ludouici
regis ac Caroli filii enarrator oſtẽdit,dũ ſcribit Ludouicũ, fata iã ſoluentẽ,di
xiſſe germanice vſſ vſſ,quod apud latinos foras ſignificat.

De ꝑfectione linguae Germanicae,& quõ graece noĩa eorũ dicant. Ca.xxxi.

EX p̃miſſo capite cõſtat,germanicã lĩguã ꝓximã graecorũ idiomati ac
cedere,ob articulorũ cõione,alia q̊cꝫ uicinitas eſt,queãdmodũ grae
cç lĩguae peculiare ẽ,honeſta cõpoſitiõe plures dictiões coaptare,ita
et germãico idiomati idẽ familiare ẽ,ĩ eo tñ lõge grçcã q̃ latinã lĩguã germãic⁹
Vocabl'a germ.mo noſyllaba tenor excedit.Nã oĩs ĩꝑatiu⁹,ac oĩa pene germãica uocabula monoſyllaba ſũt
ut brot,fuſz,diſch,der,dem,liſz,morn &c.& pene qcq̊d monoſyllabã excedit,
ꝑegrinũ ac nõ germanicũ eſt,ſicuti deller,externorũ eſt,q delir dicũt,ita vuaſ
ſer,a ꝑegrina lĩgua traductũ,qua vuammaſei dr̃,ita & Baret,kleinet,fenſter a
feneſtro, & alia diſyllaba trãſferũt ꝑegrina.Ouidi⁹ nõnihil lĩguã geticã.i.uere
germanam cum grçcis habere aſſerit in triſtibus. Moeſia uocis habet quid,
barbara lingua latino Graecaqꝫ cum Getico mixta loquela ſono eſt. .
Verum de illo copioſior inferius erit orõ.Caeterũ ut innoteſcat quõ a graecis

germanica nomina dicantur, Attila a græcis ἀττίλας profertur, per as quem admodũ nos Sylla σύλλας, βούλγαροι Bulgari, ἄβαρις Auares p b, οὖνοι καὶ οὖγγροι, Hunni & Vngari ſine aſpiratiõe apud Suidam, σάρμαται Sarmatæ, licet Dionyſius græcus γερμανοί σάμαται. i. Germani Sarmatæ ſine. ρ. dixerit, hoc tñ ut Euſtathius ait ibidem τε μὲ ξουβία ἐξάθησι δ' ρ, σάρμαται ἤτοι τὴν ἐπὶ τὸ λει, καὶ οὐ σάμαται i. metri cauſa literam r. depoſuit, fuiſſet enim dicẽdum ſarmatę, & nõ Samatę, κίμβροι & κύμβροι, Cymbri lego apud Plutarchum, & tamẽ κιμμέριοι ſemp Cimmerii per iota apud Herodotum. Ptolemæus ἄξονες καὶ σάξονες Saxones dixit, βλήδας Bleda rex Hunnorum. Cætera nomina propria germanica, quo pacto a græcis dicantur. li. ultimo enarrabimus.

De nominibus Germanicis, & unde emerſerint. Ca. xxxii

Maxima neceſſitas quam cum græco idiomati noſtra lingua gerit, illa eſt. Quod pene omnia antiquorum nomina germanica, germanicam ſapiũt originem, ac ſignificatiua ſunt, quemadmodum apud græcos. Ammonius Iuppiter dicit, quia in harena Lybica colitur ἄμμων. ita Plato in libro de illis qui pro patria pugnauerunt, nomen Hectoris declarat, ita Homerus in hymno Veneris nomen Aeneæ a laude deducit. Voluerunt idem obſeruare Cicero in libro de natura deorũ, et M. Varro in latinis. Hoc etiam enixe penes Germanos obſeruatum eſſe manifeſtiſſimum habem9. Aliqua enim nomina germanica a uerbo dicuntur (vuert) quod nos ualere dicimus ut Dagobertus Dagvuert, more grẹcorum, ita B. in. V. transferunt, ita Lampertus Languert. Alii tamen illa nomina in barbam ꝓtulerũt, ut Langbart Lambertus, ueluti ſequetur. Alia a diuitiis dicunt, quemadmodum quæ in. Rich. deſinunt, ut henrich Habenrich, Gentzerichus Gantzrich, Alricus Alrich, Fridericus Fridrich, Vlricus Vrrich. Eſt autem vr germanice, quod apud latinos totum dicitur, Vaſt, ut germanorum ueteres loquebantur. Alii Germanorum a conſilio, Radt, nomen ſumpſerunt, ut Cunradus, kun im radt Alii a fama, Mer, ut Filmer Getarũ rex Filimer, Danckmerus, licet alii Danckmarum uocitent ducem Saxonum, Henrici cæſaris propinquum, Alii a facie, ut Kunimundus, kuon mund, Toriſmundus Beriſmundus Getarum ac Gepidarum reges nuncupabant. Hec omnia ideo adduximus, ut æquus lector agnoſcat, gentes illas uere germanicas extitiſſe, & nomina illa uetiſſima germanorum. Et ob linguæ illius ignorantiam, ſẹpe ab Italis corrupta fuiſſe prolata. Dum em̃ Rictium, Vrſpergẽſem, Rheginonem, & plæroſq; alios uideo, plura reperio nomina, tunc apud Gallos, quorum origo germanica erat, quę tamen gallica credebãtur, Rictius in hiſtoria de regibus Francię, Eubroniũ, quẽdam, adducit Childerici occiſorem. Vocabulum eſt corruptũ, alii ipſum Eberonium, & itidem male nominant. Dicitur autẽ Ebervuinus teuto. Ebervuin, quod uocabulum germanico nomiſmate ſignatur. Ita Ortvuinus, Balduinus dux olim Flandriæ, Ervuina uxor eiuſdem ducis, teut. Ertvuin, Volovuinus apud Vrſpergenſem teuto. Volvuin. Erkindus ab aliis Ertvuinus dictus eſt dux Sueuię, Lutvuin9 dux Lotharingiæ. Et hi a vino appellationẽ tu

Noĩa ꝓpria germanica ſignificatia

lerunt. Vocauerunt etiam Germani alios a pace, nos (Frid) ut Fridericus, Lin-
fridus, Gotofridus, nos Friderich, Ellein frid, Gutfrid, dicim9. Manfridus Mā-
frid, Lanfridus Landfrid. Sigifridus, Erlafridus. Latini per œ illos ꝓferentes,
ut Fœdericus, & a fœdere noīa illorū deducere uolunt. Velim ut germani-
cis nominibus germanicos numeros tribuerent. Item a robore nos (Hart) ut
Gothardus, Leonhardus, Burkhardus, Vuolfthardus, Bernhard9, Marquar-
dus, Richard9, Reinhardus, Volghardus, Einhard9, Eberhard9. Sūt & a uiro
(Man) Hartmannus, Carolomannus, Hermannus, Chriſtmannus. Nec deſūt
ab audacia, ueluti Hiltbrand9, Hildegardis. Itē oīa noīa ī dieth germanica, lati-
ni in theos, ſimiliter ac græci tranſtulerunt, ut Theobaldus Diebald, Theo-
marus Dietmar, Theodoricus Dietrich. Eſt autem, Dieth, ueriſſimum uoca-
bulum germaniæ, quod diuitias ſignificat, das iſt ain diet. Item ab amore, Lu-
poldus nos Liebholt, Dieboldus, Berchtoldus. Illa itaq; & ſimilia nomina ger-
manica a nominibus germanorum deſcendebāt. Hęc nomina græci ꝓinde ut
latini ad declinatiões traxerūt. uñ & paululū uariata ſunt. Hinc eſt, ut multarū
regionū, ciuitatumq; origines ignoramus, & græca putamus, quæ tamen ger-
manis debentur. Veluti Vormacienſes dicimus Vangiones, omnes miran-
tur, unde nomen illud fuerit profectum: litteris græcis non opus eſt, Germa-
nic9 fons ſpectet. Vrbs hæc ſita eſt in territorio teutonice Vunggau dicto, ce-
Vangiones unde rere & baccho opulentiſſimo, græci paululū uariantes litteras Vangiones il-
los ꝓferebā-, quaſi Vungaugiões. Sic & Nemetes, uelnti a ſolitudine illic dicti
ſunt. Tribochi a trib9 nominatiſſimis quercubus (Treibuoch) nomē ſumpſe-
runt ut Celti placuit. Sic.n.et Norici, qui hodie ſunt in loco, Norkeu dicto: lu-
uat iſtis cęteris germanis datam eſſe anſam. Carolus Magnus ut eius hiſtoriæ
dicunt, & abbas Tritemius teſtatur, nomina germanica in regulas digeſſit. &
opera quedam ligna germanica edidit. Poſt Carolū Gotfridus ſcriptor, Hu-
go Floriacenſis, Ebervuinus, & Segenbergenſis quorum annales et adhuc in
bibliothecis monachorum uidentur, plura de exordio germanici idiomatis
protulerunt.

An Germani ſint barbari, & quis dicatur barbarus Ca.xxxiiii.

Barbari qui NOn eſſe barbarum, tantum gręcis olim fuit attributum, & tamen nō
omnibus, auctore Feſto, & illi græci, qui non plene linguam gręcam
& fœliciter loquebantur, barbari dicebantur. Ita intelligitur Strabo
cum Bleſos barbaros ait uocitari, quod & Tanais Scytharum rex contra Ve-
xorim regem ęgypti, qui hos ueriſſimos barbaros eſſe putat, qui iuſticiā nō co-
lentes, ab oī humanitate deſciſcētes, uentri ſomnoq; dediti, nil ratione cōueni-
ens agunt, magis, q̄ qui lingua aut idiomate hallucinantur. Homerus Cares
popſos græcie ut barbaros accuſat. Inde poſt bella troiana gręci a barbarie ex-
cepti ſunt, & oēs alię gentes barbari dicebantur, ut ammonius teſtatur, cuius
uerba ſunt, βάρβαρον καὶ βαρβαρικὸν διαφέρει, βάρβαρος μὲν γὰρ τὸ ὄνομα τὸ οὐκ ἑλληνικόν,
βαρβαρικὸν δὲ τὸ τῶν βαρβάρων .i. Barbarum & barbaricum differunt. Bar-
barū illius qdē nomen dicit. quod nō eſt græcum, barbaricū uero res eſt bar-
barorum Ro-

barorũ.Romani etiã tũc barbari nũcupabanť,ut quidã legatus Philippi regis Aetholorũ rñdit ipſis,apud Liuiũ li.xxxii.& Plaut⁹ Neuiũ poetã Romanorũ barbarũ cõiectorauit.Cato quoq; apud Pliniũ li.xxix.Romanos fecit barbaros. Huius rei teſtes ſunt Aeneas Sylui⁹ in geographia,Alzatus Mediolaneñ,Beroaldus ſupra aſinũ aureũ,Strabo li..i.in fine,Crinitus,Celius, Volateratius, & Marin⁹ Benchemius.Poſtq̃ igiť impiũ ad Romanos deuenit,a barbarie Itali excepti ſunt,& latini.Et adhuc tñ hebręi barbari appellabanť,ſic em̃ eos Iamblych⁹ grec⁹,ubi de religiõe differit,noĩauit.Poſt Chriſti natiuitatẽ,Barbari oẽs putabãť qb⁹ nec gręci latini aut hebręi nomẽ cõcedebãť,ita Heſychi⁹ grecus βάρβαροι οἱ ἀπαίδευτοι inquit.i.barbari indocti ſunt. Apud recentiores uero in barbaricum nomen abiuerunt,qui impio Roma.non ſubiiciebantur,ut in L.de ſeruis fugitiuis.Ita Marcellinus,Latinus Pacatus,Mamertinus,Ambroſius,Seneca,Arianus & alii Germanos calumniabanť uduti barbaros,& Heſychius Britannos.Inde autem poſtq̃ imperium germanis ceſſit,& Germani excepti ſunt,& hos pauci criminabanť noſtræ tempeſtatis barbaros, niſi qui inuidia moti,& gloria eorum offenſi,barbarorum nomen nobis aſcripſerũt. Hodie tantum fidei noſtræ inſidiatores,Procopio referente,barbari ęſtimãtur,ut Tartari,Roxani,& Sarmatæ,licet & Celtes Vngaros appellauerit barbaros.Audi Aeneam Syluium,cuius uerba ſunt in epiſtola ad Martinũ Maier.Ita chriſtiana religio, inquit,omnem germaniæ barbariem expulit,ut ipſi Itali,græci,erga uos barbari,uos gręci ac latini appellari poteritis,Hæc Aeneas.Italus,non germanus.

Contra Hermolaum Barbarum,ac Campanum,Germanos barbaros uocitantes Ca. xxxiii.

Itali ad hunc uſq; diem in nullo pręterq̃ inſciciæ Germanos arguunt. Q; germani μήτε νεῖν μήτε γράμματα calleãt.Ducũť forſitan Cor, Taciti dicto,ſecreta litterarũ uiros pĩter & fœminas Ger.ignorare ſcribẽtis.Leberideq; icultiores nos eẽ clamãtes.Ecce qd Hermo.Barbar⁹: cui⁹ hęc uerba ſunt ad Mirandulæ comitem de quibuſdam Germanis dicentis.Nec inter latinæ linguæ auctores germanos iſtos numero,& Teutonas,qui ne uiuentes quidem uiuebant,nedum extincti uiuant.aut ſi uiuanť,ut uiuant in contumeliam.Nominantur enim ſordidi,rudes,inculti,barbari. Cui nationi a germania illa uerba impicta ſunť.Hermolaus igitur qui Germaniam peragrauit, ut in annotationibus ſcripſit,plus ęquo,illo uerbo & uerrucas & tubera Germanorum offendit.Conſimilia illis uerba detractoria Campanus Germanis inuſſit,quos toties barbaros,ac gentibus omnibus incultiores aſſeruit. Tantum deniq; ocii Campano ſuperfuit,ut in toto epiſtolarum opere, in nulla re ingenium ſuũ plus aluerit, q̃ in detractiõe nominis & famæ germanorũ.Hermolaus Barbarus tamen illo epitaphio,quod olim Rudolpho Agricolæ ſubſcripſit,quicquid græcia & Italia laudis aucupata eſt,Germaniæ tribuit.

Inuida dauſerũt hoc marmore fata Rudolphum
Agricolam,friſii ſpemq; decuſq; ſoli.

Germanos non eſſe Barbaros. Contra Her.Bar. ac campanum.

Scilicet hoc uno meruit Germania laudis
Quicquid habet Latium, Gręcia quicquid habet.

Nunc Căpano reſponſurus ſum, qui Albertū Magnū philoſophis ꝓtulit oĩbus, nil ſub urbe fuiſſe ꝓductū refert, q̄d diſciplinis ac philoſophiæ Alberti accedere poſſit. Ecce aliud in Ratiſponenſi orōne, nihil q̄d luminis q̄ddā ſuboleat, germanis detraxit. Itali itaq; oēs gentes, more ægyptiorū, a ſe barbaros dixerunt. Fuit em̄ ægyptiorū uſus ille Herodoto referente, cuius uerba ſunt. βαρβάρους δὲ πάντας οἱ αἰγύπτιοι καλέουσι τοὺς μὴ σφίσι ὁμογλώσσους. Aegyptii em̄ barbaros uocant oēs, qui nō linguæ ipſorū conſonant. Hæc ille. Et ſi olim germani non ſicuti græci καλλιλογησάμενοι orōnes eorū adornauerūt, poſſum aduerſus eos dicere, q̄ Toxaris apud Lucianum οὐ γὰρ σκυθικὸν τοῦτο ἡμῖν, καλλίστα εἰπόντα τὰ ἔργα ὑστερφθῆναι τοῖς λόγοις. i. Non em̄ Scytharum & germanorum eſt uerba phalerare, pſertim dū magis res q̄ uerba loquant. Si pergerent germanis barbariem obiicere, aduerſus eos id, q̄d contra Athenienſes Liuius dixit, ualeret.

De Germanis antiquis illuſtribus. Ca. xxxv.

Caeterū ut paululū ad diē emergat germanorū antiq̄rū pſtantia, & q̄ fato iā diu cōceſſerūt, ne & olim Germaniā admodū barbariem occupaſſe liq̄at. Nūc paulo alti⁹ germanos reuocabo pter Alberti Magni induſtriā. Agricola ille Rudolphus tā abſolutę induſtrię, ac incōparabilis ingenii uir, ſolus meruiſſet, uniuerſam Germaniā uel decore tm̄ ſuo, ab omni barbarie exceptū iuiſſe. Siq̄dē hic, Eraſmo referente, in carmine Maronē, in pſa Politianū retulit, ac oĩa philoſophię myſteria penetraſſe aſſerit. Quē publico noīe dignū ideo cenſet Eraſmus, q̄ tm̄ illius diſcipulo uſus fuerit pcepto re. Ingens plane ac clariſſima laus, q̄ et a uiro clariſſimo in teſtimonii uicē ꝓpagat. Nil momus unq̄ in illo reqſiuiſſet, niſi q̄ nullā habuit uir ille rationē ꝓſteritatis. Platonis tn̄ dialogos ac Iſocratis parœmias uertit, q̄ adhuc exitunſerunt. Fuit Rudolpho familiaris, & q̄ penes eū ſummū ualuit Ioannes Dalburgius linguæ utriuſq; peritiſſimus, ac triplicibus donis pditus, iuſta membrorū firmitate, iuſtiori aiæ habitu, iuſtiſſimis externarū rerū commodis ꝓuiſus, magno uidelicet ſacerdotio imbutus meruit. Et q̄d maximū fuit, in ſtruēdis bibliothecis adeo curioſus, ut cū Ptolemęo illo Philadelpho decertare potuiſſet. Floruerūt coętanei eius, Thomas Vuolphius, Conradus Celtes, Murrho. Penes priſtos Ligurin⁹ poeta, Vrſpgenſis, Hermann⁹, Abbas Spāheimius, germa. meruerūt. Quis uero unq̄ Cuſano Cardinali germano, in oĩ literarū gn̄e inſtructior? cuius tot egregia uolumina extāt, q̄rū Ioannes Andreæ facit mētionē. Quis Cunone ἐμπειροτέρος? Quid Iodoco Rubiacēſi uiro humaniſſimo literatius? Quid in utraq; theologia Gabrieli Nemetenſi ꝓfundius? Taceo Iacobū Teutonicū Ioannē de mōte regio aſtrologorū peritiſſimū, cui⁹ memoriā Picus ille in lib. cōtra aſtrologos, facta ei⁹ mentiōe honeſtiſſima ꝓrogauit. Eruditorū antiq̄ſſimi germanorū Hunibald⁹, Otto Friſingen. & Roſuita monialis referunt, quibus hiſtoriographorū nomē inditū eſt, q̄ apte ſeſe germanos ꝓſitebant. Si theologorū ueterū memoria te delectat. Quis Marſilio profundior?

Rudolfi Agricolę laus.

Ioan. Dalburgius.

Illuſt. ger mortui.

fundior; Sumerhardo acutior. Retulit Bruno ille Cartuſienſis origo ac initiũ
ab Agrippina exordiũ. Si aũt numerũ illorũ, qui in diuos abierunt, requiris, cõ
ſtabit nullã terrã tot ſanctis fuiſſe ſpecioſam, ueluti Germaniã. Verũ ut pau-
cis adducã. S. Bernardus, Martinus, Hieronymus, Rabanus, Lactantius, germa
nis a Vuimphelingio aſcribunt, licet Zach. Lilius de Hieronymo in trãſuerſũ
abeat. Cæterũ nũc orõnẽ meã ad illos, q̃s ſol noſtro æuo ſuſpicit, cõuertere ſũ.

Epilogus lectori de Germanis noſtræ tẽpeſtatis illuſtribus Ca. xxxvi.

TAndẽ omiſſis illis Germanorũ, q̃ poſtq̃ ſibi ipſis ac nobis ſatis dede-
rũt, lege naturę cõceſſerũt, ad illorũ p̃ſtantiã, noſtrã orõnẽ cõferã, q̃
rum opinio ac induſtria ſeculo noſtro inter uiuos numerant uiuaciſ
ſime, q̃bus tñ literarũ p̃ſens eſt, ut a ueteribus ac uita deſtitutis, iactu literarũ
tanto ſpacio abſint, q̃to naturæ conditione. Tot magni, excellẽtes, innumera
biles, ꝓpe uiri, paſſim totã Germaniã occupauerũt, quã & multarũ linguarum
differentiis illuſtrauerũt. Quorũ tñ laus nobis tẽperanda eſt modeſtia, ne ni-
mia ꝓfuſione inareſcat, uidemus eñ id in rõne laudandi fieri, ut aliquãdo dũ
claritates q̃rundã exprimere uolumus, laudatiõe abuſi, ipſos uariis p̃coniorũ
generibus plærunq; oneramus, q̃ facile in aliis cõtingere poſſet. Et ſi modum
exceſſero, duo tñ germani maximi cenſent, ac cæteris p̃ſtantiores, tñ diſci-
plinarũ aſſecuti ſunt, q̃tum humana natura aſſequi, aut mortale ingeniũ ferre
quiuit, quantũ etiã mortalis ſibi unq̃ arrogauit intellectus, q̃ ꝓpe limites rõni
humanæ ſubſtitutas exceſſerunt, nulli ætati, nullis cuiuſcunq; regionis inge-
niis poſtponendi, aut ſi fieri exceſſionẽ cupis, potius ſupiores q̃ inferiores diſ-
cernente natura euaſerunt oĩbus. Et licet tanta dexteritate, tanta animi p̃ſentia
uiri illi p̃diti ſint, ut de illorũ induſtria uerecũdius ac remiſſius actũ iri uelint, ac
p̃cepti proprii honoris uerecundant, proprio p̃conio audito offendant. Et iux
ta Euripidis ſententiã, aliẽnũ a laudatoribus animũ gerãt. Veniã tamẽ expoſtu
latũ ire non morabor, licet id ꝓfeſſioni noſtræ incõceſſum ſit, atq; hiſtorię ca
ptũ excedat, q̃ oẽm digreſſionẽ fieri ꝓhibet, & queãdmodũ Horatius poetæ,
Fabius oratori denegat exceſſum, ita hiſtoricũ ipſa hiſtoria limites trangredi
non patit. Ne tamẽ ſemp unius coloris, ac in eodẽ filo ſemp orõ deducat ęqua
lis, nullis figuris uariata, ſemp eundẽ tenorẽ referat. Vt etiã quiddã leuando te
dio, ac in tã ꝓcaci ac ſeuero labori, reparando aĩo cõcedã, ut demũ animi uires
ludendo ac laſciuiẽdo parũp colligã. Quas ut ad p̃ferendos reliq̃s ſudores ac-
cõmodatiores reddã, uenia nobis p̃ſtanda eſt, ſi dulcedo loquẽdi ultra limites
me ꝓuexerit. Nec & aliud mihi uitio uertẽdũ eſt, q̃ ad dicenda p̃ſtantiſſimo
rum hoĩm p̃conia deſcẽderim, ac preter modũ extollendorũ ingeniorũ ipſis
nolẽtibus q̃ddã aſtruxerim. Et id nõ inique mihi interpretaberis, dũ agnoſces,
in horũ amplitudine nõ minus germaniæ, q̃ ipſorũ laudes quęſiuiſſe, q̃ nõ ni
hil ſibi de ciuiũ ſuorũ pręſtãtia cõicat. Deſumpta mihi in munus germania eſt,
pro cuius aris ueluti pro neceſſitate priuata mihi dimicandũ eſt. Cuius q̃ſo re
prehẽſione carerẽ; quale nephas obirẽ, ſi ingrati hoĩs nomẽ accipiẽs, debita
laudis portiõe patriã meã defraudarẽ. Et ſi hanc cauſam mihi inuerteris, phas

Germanorũ recẽtium eruditio.

Auctoris excuſatio

mihi ſit meas dixiſſe laudes,ueritatis conſcientia,dū pro mea laude nitar,non alterius,multū eṁ mihi promitto,multū mihi deberi exiſtimo,ꝙ in ciuiū meorum numero tanta lumina cōphenderim.Metellus apud Plutarchū diis gratias agebat,ὅτι πρ' ἄλλοις οὐκ ἐγένετο σκιπίων.i. ꝙ non apud exteros Scipio nat⁹ fuiſſet,& ego patriæ noſtræ non poſſum non gratulari,talibus uiris in eius cōmunionē allectis.Et ſi adhuc hæ ad expurgandū cauſæ non tutæ ſunt,id (q̄d omni cōceſſum eſt) de uirtute diſſerere mihi liberū ſit,nihil q̄cꝗ de Eraſmo q̄ Capnione recenſeat,& tm̄ mutato noīe,in illo de incompanda eloquentia,in hoc de inæſtimanda orōnis grauitate narret fabula.Putat Athenæus ex Anaxippi græci comici ſententia,ſub p̄ſorum noīe uirtutes eſſe laudādas,& diuus Nazianzenus Athanaſium,inquit,laudans uirtutē laudaturus ſum,nec ſecus Marinus græcorū phūs doctiſſimus,ſub familiaris ſui appellatione,totā fœlicitatem comprehendit.

Comparatio Capnionis ac Eraſmi. Ca. xxxvii.

Eraſmus DVo ſunt inter cæteros q̄bus Germani decoris titulus debet,Eraſmus Deſiderius deſideratiſſimus ἀγαπητότατος,diu deſideratus,ac nunq̄ deſiderandus,ὡς δ' οὔπω τις ὅμοιος ἐπιχθόνιος γένετ' ἀνήρ.Hic ille ἵμερος deſiderius eſt,quē Venus Paridi apud Lucianū promiſit,quē Heſiod⁹ muſis coniunxit.Huic conferēdus eſt Capnion,fumus illuminatiſſimus,q̄run

Capnion dā oculis grauis.Verū quē οὐ νιφετὸς οὔτ' ἂν χειμὼν πολὺς οὔτε ποτ' ὄμβρος.i.Nec nix,hyēs,nec hymber, extinguet.Hic radios de ſe emiſit,q̄rū ſplēdore totus orbis illuſtrat,a q̄ fumo oīs ſplendor in tribus linguis,ſuā lucē reuocat,nā ille nō fumū,ſed de fumo dare lucē cogitat.Ambo illi ſublīes animi,teliſcꝗ referti, τῶν δὴ πάντες μὲν ποταμοὶ πλήθουσι ῥέοντες,Vt homerico uerbo loquar,ab illis oēs eloquentiæ numeri in Germaniā fluxerunt,ambo tot linguis p̄diti,tot diſciplīs. Hi uirtute,dexteritate,morū īnocētia pares,eiuſdē quaſi politioris philoſophię dogmata ſecuti,ad arcē diſciplinarū euaſerunt,nec facile diſcernere

Cōpatio Capniōis & Eraſmi poteris,in qua diſciplina plus uiri illi p̄ualeant,an latinitas grecitati,an philoſophia theologiæ fuerit p̄ferēda.Tanta ſingularū artiū æqua in illis facultas eſt Adde ꝙ nulla illarū eſt in uno q̄cꝗ,q̄ nō,ſi ſolā p̄pēderis,maior uideat altera. Idem iudiciū ſi euocaueris ſcientiarū poſſeſſores illos,dum eṁ incompabilē eloquendi riuū Eraſmi,dū abſolutā eius in transferendis auctoribus facultatē præ oculis tenueris,facile herbā huic porrecturus es.Dū uero hebraica myſtica Capnionis,ac fontē ueriſſimū,ex q̄ oīs germanorū uera eruditio proflu xit,intueris,atcꝗ illis ciuiliū iura,in q̄bus abſolutiſſimus eſt,p̄ter oēm diſciplinarum cumulū adiunxeris,huic palmā deferēdā putas. Cōiunge utroſcꝗ,ſymbolum facito,ſingula ea quæ uirtutis ſunt adiice ſingulis,uide q̄ta uicinitas,q̄ta unitas,quaſi a diuerſorū corporū habitudine tibi reſpondeat,frange nucleū exue hoīes illa tm̄ corpis eorū mole,& aīa tibi una repræſentabit.Denicꝗ niſi fides nos cōſentanea in tranſuerſū ageret,niſi et eadē ętas,eadē fata,utroſcꝗ cōiunxiſſent,facile ex Pythagorico inſtituto cōuinceret,unius aīam in alterū abiiſſe,quēadmodū Hermipp⁹ de Caliphrōte ac Pythagora ſentit.Ita nimis dubiam

dubiam palmā de ſe ipſis fecerūt. Ac me ueluti exqſitiſſimis picturis detentum utriuſq; monumenta admirantē penitus ſuſpenderunt, ac omne iudiciū mihi exemerunt. Sūma igiť inter eos diuerſitas, ſi inter ſimilimos diſſimilitudo pōt intercidere, nullā habebit ratione aliā, niſi φ aliqui feſtiua ac familiari orōnis facultate inducūť. Cęteri uero ad grauitatē orōnis ac eruditionē oculos tenēt. Alii plus linguarū pſtantia, alii multitudine capiunť, & ſi res ad calculū reducenda eſt, nulla uirtus in utroq; eſt, q̄ non ſibi palmā deberi polliceať, ſi ſola cōſpiciť, aut ſi cū alterius induſtria colloceť, paritatē non ambobus inferat, ac quę non utroq;, ſingularū diſciplinarū calculo facto, parē laudē participet. Vt em̄ illos patria germanos lege naturæ, ita & diſciplinarū paritate Opt. Max. Deus prouidit, illiſq; multos gloria æquales creauit, uirtute paucos.

De præſtantia D. Eraſmi Roterod. & eius operibus. Ca. xxxviii.

Cōmēdatio Eraſmi ac operū ſuorū

VTriuſq; tñ linguæ ducatus Eraſmo, pcul omī dubio conſenſu eruditorū delatus eſt, quē uirtute dicendi, in qua eminētiſſimus eſt, pauci priſcorū ſupauerunt. Tot em̄ uno illo uiro diſciplinarū diuitiæ, & ſingulari huic tot ſcientiarū ſpecies exuperant, qt diuerſæ hoībus diuerſis conceſſæ fuerunt, ut plures hoīes unus Eraſmus, ob pluralitatē curarū, ſubiiſſe uideatur. Et q̊d longe pulcherrimū eſt, nullius diſciplinæ p̄ſtātia, ob fœlicitatē alterius, in illo inclinať, nec q̊d uni impendiť, alteri derogať. Verū pari ſemp trutia libratū p ſe unūq̊dq;, ac ſi hoī ſingulari contigiſſet, ualet, ac mereť. Inter recentiores paucos continet ille acceſſores, pauciores τῶν ὁμοφρόνας, pauciſſimos aut nullos ſupiores. Nā quicq̄d ἐκ τοῦ ἐυρεῖου Eraſmi flumie produciť, genuina nota ſignatū eſt, ut q̊cunq; uertať, autorē haud facile mentiať, q̄ minus Eraſmicū ſonet & cenſeať. Nil em̄ externi ſapit, nihil peregrini patiť. Nā ſi quidq̄ eius adulterať, manifeſto iudicio mox auctorē pdit, & indigenā ſe, nō alterius farina pfectū prima frōte detegit. Facultatē ille, quā pauci attigerunt, arripuit, fuci oīs impatientē, ac pfuſioris lenocinii penitus negligentē. Verū adeo liberā, expoſitam, adeo abſolutā, ut hæc ſemp ſuo tenore pfluens, ſuo curſu nitať, ac feſtiuitate eius in lectoris animū deſcēdēs, repugnantes ducat, cōmoueat. Ad hoc legenti arridet, ac bñuolentiæ aculeū reconditū p̄ ſe fert. Non ueluti plæroſq; cognoſcimus, q dum eloquentiā, quā affectant, cogunt, orōnem, nō inficior, elegantē condunt, ueteris tñ ingenii teſtā inſepabili neceſſitate ſubſequentem, ac priſcā ſaliuā æterno comite habent annexā. Huius uero numeri ſemp ſibi ſimiles, pares ac integri prouehunť, lectorē inuitant, inuitatū detinent, detētum æterno uinculo ſibi deuinciunt. Stylus uero eius eſt tā effuſus, candidus, luculētus, ita pprius, ut κατὰ ὀνοματοποιίαν q̄libet materiæ uerba adeo accōmodet, ita cuilibet rei ſuā reddat dignitatē, ut ad fingendā orōni venerē, nemo magis aptus, nemo pmptior ipſo habeať. Aliqñ ſurgit, & tā uarias iuxta rei pprietatem uultus actioni tradit, ut exiguā rem aut penitus nullā, in elephanti molē exire cogat, famulante ſibi eloquentia, ac ultra rei ſubiectæ captū extendat. Tanta orōni ei⁹ αὐτοκρατία ineſt, ut in ea nihil excludať, q̊d ullo pacto deſyderari poſſet, nihil interſerať, q̊d τὴν βαττολογίαν aut exceſſionē ſapiat. Verum cuncta in

morē Cyclopędię ſequunť,fœlici rerū ſerie ſe inuicē ſuccedunt,inuicē adaptāť ut una ablata ſquama aut fibula, totius lorici ratio auferet,ſubuerteret,aut ad minus ꝑfectioni ſententiæ derogaret.Et eā facultatē quā alii πολυπνύματι pro affectanda ac demū exagitanda eloquētia,coactā,ac accerſitā aſſecuti ſunt,hic ſua ſponte fluentē,ſine magno dicendi labore αὐτοσχεδιαζόμενος obuiā habet.Exiſtimat Quintilianus lectioni Ciceronis pueros eſſe adhibendos.Ego puerorū ingenio tunc ꝑciū affuturū putarē,& ſi Veneri Eraſmico traderent,penituſq́ dederenť,ut ad q̄cunq́ ſtudia alenda cōptiores efficerenť.Tāta em̄ in Eraſmo meo,imo u eſtro,eminentia,uirtus oratoria ſurgit,ut tam in foro q̄ ludis literariis probaret,nec iuuenū nec ſenū ingenia formidaret.Et hæc uiri illius progymnaſmata,q̄bus adoleſcentiā ſuā imbuit,& q̄ λὶς λὰ παιδῶν ab illorū grauitate ac ſublimitate abſunt,q̄ in quarto ætatis ſuæ gradu exorſus eſt,donec Hieronymo priſtinā dignitatē reſtituit, donec τὰς αὐτοχώσεις Noui Inſtrumenti fœliciſſime interꝑtatꝰ eſt, q̄ functio ingenii ſui egregia,a funda ac demerita q̄rundā īſcicia,peruertiť. Verū tm̄ ab his,qui ut Homerico ἀποφθέγματι loquar νήπιοι, ἀγροιῶται, ἐφημέρια φρονέοντες.i.Qui ſtulti agreſtes,nihil frugi ſapiunt.

De ſumma eruditione ac præſtantia Io. Capnionis. Ca. xxxix.

Laus ſūma ac eruditio Io. Reuchlin

q Vare te interim portu reliqui Capnion inuictiſſime: dū tibi tm̄ oīa meritiſſimo,ob ſummā tuā in me uoluntatē & debeo ac uolo.Si enim dulciſſima tua conuerſatio,qua mecū Hagenoæ uſus eras,me non tāgeret,meritorū tuorum magnitudo exigeret,ut huic gratiā retaliaturus ſim, ὅς τίσειν φιλότητα πράξῃ.Verū a q̄ initio laudū tuarū pelagus cumulatiſſimū exordiar: an a gratia attici tui ſermonis ὑποφαττικίζοντος: An a linguarū pluralitate:,& te a q̄buſdā δίγλωττον.i.bilinguē nuncupatū,tribus linguarū diſcriminibus adiectis,πεντάγλωττον.i.quinq́ linguarū peritiſſimū faciam, ut antiq̄tas de Epicharmo teſtabať. Si ab ītegritate tua: attinebit ad te illud homericū οὐ γάρ τι γλυκύθυμος ἀνὴρ ἦν, ἀλλ' ἀγανόφρων, ὅς τις ἐπίσταιτ' ἐνὶ φρεσὶν ἄρτια βάζειν. Nemo melior,nemo iuſtior erat,nemo q integriora loq̄batur. Verū a fœlicitate tua caput oratio noſtra proferet. Fuerunt em̄ (licet pauci) qui te rerū doctrina ac dexteritate referrēt. Cōmunia em̄ habuiſti animi cōmoda,& corꝑis facultates,cum multis,q̄bus numeris æqualibus natura ut tibi reſpondit. Qui aūt fœlicitati tuæ acceſſerit: agnoui neminē.Fuiſti & olim non ultima fœlicitate ꝑditus,qn̄ labor tuus toto orbi cōicatus,primo hebręa myſteria literis uulgauit,qn̄ totius chriſtianitatis limites peragratus totū orbē ꝑluſtraſti, qn̄ tot principū functus officio,ea q̄ hoīs erant expleuiſti,hoīs tm̄ oꝑa molitus eras, nondū ad tibi deſtinatū abſolutæ fœlicitatis finē,ꝑueneras.Solus hoſtis req̄rebatur,qui beatitudinis tuos gradus redderet ꝑfectos,uirtutē tuā crebro impulſu expoliret,tuos honeſtiſſimos ſudores,im doctis cognitos ꝑueris detegeret,tuū fumū ultra gades,ultra chriſtianæ orbis captū diſſipatū,& barbaris nobilitaret,ut penitus in oī negocio Capnion ſonaret,ut nullæ menſæ exigerenť,ubi non tuū nomen obambularet,& per hoīm ora ferret, nulla ſocietas, nullæ literæ conſecrenť,ubi non principiū q̄ finē Capnion teneret,nō tibi tm̄

amici

amici tui potuiſſent oẽs,nec plus de te rerũ natura meruiſſet,quę tñ in te ſolo quicq̃d uiriũ & pfectiõis potuit,expſſit. Quãtũ inimici tui,ſi uerũ dicimus,amiciſſimi tibi tribuerũt. Null⁹ beatitudĩs calcul⁹ tibi deeſt,ſi ὁ τῶν χάριτας ἀπάντων tibi dexter aliqs deorũ pſuaſerit,hæc tibi æq̃ aĩo ferẽda eſſe,q̃ ab æterna obliuione tuã celſitudinẽ aſſerent,extendent,q̊rũ ductu σὸν δ' ἤτοι κλέος ἔσται ὅσον τ' ἐπικίδναται ἠώς.i.gloria tua erit q̃tũ aurora diſſipaẽ. Tu magna authoritate in tui fauorẽ tot reges rapuiſti,q ſubire oĩa noĩs tui gratia moliunẽ,Reuchliniſtarũ nomen in eorũ decus uertũt ac trahũt,oẽs etiã q̃bus ingenii facultas ulla ſupeſt. De te dicã,q̊d de Probo Claudianus,oĩ nobilior luſtro,nec cõtigit uni, hactenus exactũ nõ ſunt memorata p æuũ,germãos habuiſſe duces. Vidim⁹ maxios reges ad tui defenſiões deſcẽdiſſe,uidimus ſedecim dialogorũ uolumina, pba eruditione exarata,innocentiæ tuæ progãdæ deſtinata. Tanto numero amicorũ tuorũ calculus cõſtat,q̃to excelſa germanorũ ingenia,q tot uotis,tot ſcriptis te,ab oĩ mortalitate exuerũt,ac alioq̃ mortale cœlitibus uicinũ reddiderũt,ac integritatẽ tuã incruẽtã a tot hoſtibus cuſtodierũt. Quicq̃d hoĩ arrogaẽ,unico uerbo,Capnionis uidelicet noĩe cõſtat. Nũc de Capnione agiẽ, Capnion ille eſt,ſatis diximus, cũ te noĩauimus. Cętera ganges & Indus hñt, ſi darius rẽ tibi dilatari cupis,aliud noſtrũ epigrãma ſit illud. Hic prim⁹ hebræorũ myſteriorũ,& theologiæ,prim⁹ græcarũ literarũ,& oĩs eruditiõis germaniæ illator, Verbi Mirifici ac Cabalæ ũnus & ſolus reptor. Vel magis uos tenet Nazareni Gregorii Ro.urbis epiſcopi,breue teſtimoniũ,ac ſuccĩſum,uerũ ita ſucciſum,ut ſi in receſſu uideaẽ,ſucciſiuum dici mereaẽ,huiuſmodi nunc & græci & latini ab iſto germano Capnione,uiro diuino,fontẽ linguæ eorũ addiſcũt,& ita q̃dẽ addiſcũt,ut ſeſe illi⁹ diſcipulos fateri glorienẽ. Neſcio an teſtimoniũ illius,an ille q teſtaẽ dignior ſit: Erat Celtis ſuccincta illa Capniõi aſcriptio,qui tantum,quantum germanorum uix alter,peregrinatus eſt.

Qui tribus linguis ſuper eruditus,
Nec mihi toto ſimilis tibi unquam
Viſus in orbe eſt.

Picus ille Italorũ doctiſs. Cõcordiæ Comes,p̃ter honeſtiſſimã eius de ſupſtiprçno. mẽtionẽ li.vii.ca.vi.factam,hoc affixit epigramma lib. Stauroſticho.

Et Pfortzen latiæ donatum lumine linguæ
Cui ſacrum triplici celebratum eſt dogmate nomen

Taceo Fabri Stapulenſis,Hermolai Barbari.Aldi Manutii,Marſilii Ficini, & cęterorũ Italorũ iudicia,q laudãdo Capnioni,nõnihil opis cõceſſerũt. Nos uero germani barbariſſimi oĩm,nec digni ullo muneri diuinit⁹ p̃ cæteris elargito,tot neceſſitatibus abſolutiſſimũ uirũ afficimus, beneficia ſua ac ſplẽdorẽ (q̊ uniuerſa Germania nitiẽ)iniq̃ſſime calumniis ac odio oneramus,potuiſſet iure optio id germãis ĩgratiſſimis ĩfligi,q̊d apud Euripedẽ Hecubę ac troianis (appinxit Vlyſſes.

οἱ βάρβαροι δὲ,μήτε τοὺς φίλους,φίλους
ἡγεῖσθε,μήτε τοὺς καλῶς τεθνηκότας
θαυμάζεθ',ὡς ἂν ἡ μὲν Ἑλλὰς εὐτυχῇ,
ὑμεῖς δ' ἔχηθ' οὐκ ὅμοια τοῖς βουλεύμασιν.

Epigrammata Capnionis

Vos barbari,qui nec illos qui amici ſunt,amicos
Honeratis,nec illos qui honeſte oppetierunt
Miramini,ob id græcia illa floret inclyta
Dum nos ſecus ueſtris inſtitutis agimus.

Et licet nobiliſſime Capnion, p̃coniũ tuũ ita obtinuerit,ut quẽadmodũ de Homero Macrobius dixit,nulli⁹ adulatiõe laudeẽ,nec uitupio decreſcat,imo ut ipſe Homerus inqt ϗ σὸν κλέος οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει,gloria tua coelũ attigerit,ac inæſtimabile decus maledicentia inimicorũ poſſideas.Nõ poſſũ tñ nõ uicib⁹ tuis cõdolere,dũ ętas te ſeneſcẽtẽ ſoluere deberet,ac te exanclatis tot laboribus eximere,requie reſtituere. Dũ etiã p̃ exili noſtrarũ rerũ facultate,munere aliq̊ te donare nõ querim,animum ſaltẽ noſtrũ parem ac integrum aduerſus te muneris loco cõſecrare uolui, & id ſatis mihi ſit teſtimonii,tã copioſiſſimũ opus germanię,non alia rõne a nobis eſſe cõgeſtũ,niſi ut honeſta occaſio enarrãdæ uirtutis tuæ p̃ſteẽ, q̊d tunc nobis ſine oĩ calũnia licere putaui,dũ hiſtorię germanicæ noſtrã operã addicerẽ,tunc e plauſtro q̃cunq; nobis obuiarenẽ,cõſcientia ueritatis,putaui mihi cõceſſa.

Riſerunt ſecula ſua Mæonidem.

De Reuerendiſs.principe Cardinali Gurcenſi Matthæo Lang.Bilibaldo Pyrkaimero Norico,ac Beato Rhenano germanis. Ca. xl.

SVpſunt ętate noſtra illuſtriſſimi p̃terea ac mirabiles rerũ ſcientia uiri,& q̇bus tota Germania paſſim lõge lateq; referta eſt,adeo ut ſi qs uatẽ quẽdã iuſtũ ac abſolutũ ſibi ingrendũ cogitaret, nullũ aliũ a Germania orbẽ pagraret.Nec lumĩe Diogeni illo opus eſſet,apud Laertiũ,ad inueſtigãda ingenia,cui in ſola Germania ad uota ſibi terrarum undiq; docti uiri affluerẽt, Nõ igiẽ Herculi q̃renti qd uelit: Bacchus reſpõderet, δέομαι ποιητοῦ δεξιοῦ, οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔτ' εἰσίν,οἱ δ' ὄντες, κακοὶ.i.Opus eſt mihi bono poeta,nulli.n.ſunt,et ſi ſunt, mali exiſtũt,apud Ariſtophanẽ in batra. Pluralitate igiẽ eorũ inductus, oẽm ſeriẽ ordĩs in adducẽdis noĩbus remittẽs,deſyderãs,eorũ p̃ſtãtiã ordĩe metiri negligã,uerũ ſine diſcrimĩe,p̃ mediocritate noſtra,q̃ uiderim in illis memorię digna,ut ſeſe res obtulerit,ac loci neceſſitas,ſummo ſtudio ,pſecutur⁹ ſũ. Nec ullũ iudiciũ inẽ primos q̃ poſtremos ferre in aĩo eſt,nullãq; differẽtię rõnẽ inducere,oĩm p̃ſtãtias religioſe ueneror,eruditionẽ exoſcular,nulli etiã detrahere cõſueui unq̃,to tuni q̊d reliq̃ tribuã,oĩb⁹ germãia debet nõnihil,& me nũc germãię negociũ agẽtẽ debere illis ęſtimo.Pace tñ oĩm,tria germanorũ lumĩa et hęc ſola ceteris p̃ſtare mihi pſuaſũ eſt,q̃rũ excellẽtię oĩs libero ac ſolido aĩo q̃tãcũq; meſſem in literis fecerit,ultro cederet,ac illis palmã tribuere min⁹ erubeſceret.Primus illorũ,amplitudĩs ſummę gratia,nobis reuerẽdiſs.Gurcenſis Cardĩalis appellãd⁹ ẽ,q ſola uirtute,pricipis nomẽ ĩgenii ſublimitati adiiciẽs, oẽs felicitatis calculos cõiũgẽs,& ex triũ bonorũ generũ cõiũctiõe nulli hoĩm alteri cõceſſorũ,in unũ plenę ac abſolutę p̃fectiõis uirũ abiuit,mẽbrorũ firmitate,dotibus animi,tũ & ampliſſimo ſacerdotio p̃ditus,ſummũ ius apud Maximilianũ,quẽ ut p̃priũ ſibi deuinxit,aſſecutus eſt.Et q̊d lõge honeſtiſſimũ ẽ præ cęteris politiora ingeniorum ſtudia alit,colit,ſuſtentat,atque conſeruat.

Matthæ⁹ Lãg Cardinalis Gurcẽſis.

Huic quicq̃d fœliciori ingenio ꝓductum eſt, politiori facundia ꝓfectum eſt,
plus alio germano arridet, quare adducti ſumus, & germanias noſtras ipſo ut
germanorũ abſolutiſſimo, ſiue eius nomini cõſecrauimus, in cuius teſtimoniũ
aliq̃s uerſiculos ad eũ ĩ fronte operis noſtri depinximus. Huic duos defœcato
rum ingeniorũ uiros conferre uolui, ac parẽ illis facundiã, linguarũq; peritiã Pyrkai
aſſerere. Bilibaldo ſcilicet Pyrkaimero, ac Beato Rhenano, & licet priori uiro mer.
titulo ac rerũ terrenarũ facultate inferiores ſint, ingenii tñ fœlicitate nulli po
ſteriores. Primus cæſareæ maieſtatis a cõſiliis, patricius, ſenatorio ordine Nu
rẽbergẽſi inſignitus, plenus honoribus, rerũ copia plenior, in facultatibus aĩe
pleniſſimus, ac dign⁹, ut nobiliſſimæ ciuitatis, & germãiæ priæ, loco int' prĩos
fungat̃, totius urbis neceſſitatibus adhibeat̃. Tot tñ curis indignus, ſatis ille er
ga patriã mun⁹ ſuũ expleuit, duo Plutarchi opuſcula, totidẽ Luciani dialogos
& non minimos, ſex [redacted]tophãis
q̃q; Plutum latinitate donauit, tantum etiam laboris in Gly illo de literis ægy Rhenan⁹
ptiacis conſumpſit, ut bonis literis incrementa plu[redacted]us fuerit.
In altero uero Beato Rhenano oĩbus calculis beatiſſimo, nil uel Momus rep̃
henderet, niſi ꝙ habet exiguã ratiõẽ poſteritatis pro tanta rerũ copia, nil eñ
hactenus ꝑter cõmentaria quædã, multo ſale condita, teſtimoniũ auctori ſum
mum referentia, diuulgauit, fa[redacted] nulla de uiro illo obtinuit
eũ aiunt maximũ quiddã moliri, cuius conatib⁹ de⁹ aliq̃s ꝓpicius ac pñs adſit
oro. Cæterũ non dubito q̃n alterũ nobis Eraſmũ, uolentibus diis referat.

De Georgio Simler, Erhardo Liſtrio, Nicolao Gerbellio.
Philippo Brettano Melanchthone. Ca. xli

ET ne ſine ulla mentione doctiſſimorũ p̃ceptorũ memoriã trãſgredi
ar, & penitus uiolatę pietatis uitiũ incurram, grauiſſimi uiri, corpe q̃ Georgi⁹
aio grauitatẽ oſtendẽtis, Georgii Simleri multiphariã eruditionẽ, nu Simler.
mero illo intercenſere uolui, ut p̃ceptoris mei longe optimi, ſub q̃ ferulas pri/
mitus ſubduximus, ingeniũ (qualecunq; hoc ſit) exile ſcio, excoluimus. Cui plu
ris, ut Alexander apud Plutarchũ dicere conſueuit, q̃ ꝓprio parenti oppig/
neratus ſum, me ſoli huic debere fateor, q̃cũq;, deo ſolo excepto, doctrinarũ
nobis arriſerunt, illo in utraq; lingua primo uſus ſum p̃ceptore, uiro ad inſtru
enda ingenia nato, cui oĩa imputare potes, q̃cũq; honeſta ab ingenio noſtro
ꝓducta ſunt, cuius nomen in decus meũ, ut eruditiſſimo p̃ceptore functus ui
dear, ſemp̃ tracturus ſum, utinã tñ lucis ſumma eius humãitas, ſibi a nobis de
ſumeret, quãtũ mihi ego e noĩe ſuo uendicare ſtudeo. Inde αὐτὰρ ἐγὼ κἀκεῖθι φί
λου μεμνήσομ' ἑταίρου. Fuit alter p̃ceptor noſter Philippus Brettanus, uix xx. anno Philipp⁹
rum, pene puer, cæterũ adultiſſimus, ac literarũ experientia nulli ſecundus, cui Brettan⁹.
quantũ anni ac corpis moles detraxerunt, tñ ingenio adiecerunt. Quanto cor
pore tenuior, tanto animo ſublimior, ſolide loq̃r, hactenus tã auriũ q̃ oculo/
rũ officia ille exceſſit, ut oẽs cuiuſcũq; peregrinationis aut ætatis, nullũ tantæ
iuuẽtutis ac eruditiõis uirũ, tot artibus p̃ditũ, tot diſciplinis ĩſtructũ, audiuiſſe
q̃ uidiſſe teſtentur. Nec huic docendi facilitas ac fidelitas deeſt, uidimus ipſi

Currherũ ac Maurũ ante paucos annos elementarios in græcis,nũc in doctiſſimos uiros abiuiſſe,ac ductu eius ita inſtructos,ut in oĩbus illis cũ doctis artificibus contendere ualerẽt.Præceptoribus noſtris pietatis cõſcientia antepoſitis,Erhardũ Liſtriũ alterũ Capnionẽ,tot linguis ſonantẽ,duxi eſſe referẽdũ, cui⁹ animi receſſum ſolæ in Moriã Eraſmi lucubratiunculę oſtendunt,& quãti uir ille cenſeri dignus ſit patent.Cęterũ nec a p̃ſtantiſſimorum corona Gerbellius ille Nicolaus degenerat,cuius ingenii facilitatẽ aſpect⁹ prodit,utriuſq; linguæ peritiam ante multos annos retexit.

Liſtrius

B.Rhenanus.

Ni.Gerbelius

De Germaniæ theologis nobilioribus,ac iuriũ p̃ſtantiſſimis. Ca.xlii.

SAcræ paginę eruditionẽ,ut cæteris ſacriorẽ p̃ferre uolui,q̃ plæriſq; iam Germanorũ plena exupat,ac illis in erudiendis diuinis myſteriis eloquẽtiæ cõiuncta numeris oĩbus p̃fecta reſpondet.Oĩbus aũt Germanis antesignanũ [redacted],publico noĩe theologorũ appellare honoris gratia uoluimus,ob egregiam eruditionem a tali uiro aucupatã [redacted] uerus theolog⁹,iudicio Eraſmi noĩatus eſt,quẽ & ob triplicis linguę peritiã,theologiæ accõmodatiſſimã,inter primos receſendũ eſſe duximus,cui linguarũ pluralitate accedũt Volfgangus Faber,Kilian⁹ Leibs prior in Kebsdorff,Iacobus de Baniſſis decanus Tridentinus,Erhardus Truchſes Eiſtettenſis,[redacted] Minoritanus,Mutianus Ruffus Gottheimẽſis decanus,uir in oĩbus literarũ diſciplinis ſacer,perq; erudit⁹ Laurentius Behem diui Stephani Babenbergeñ.canonicus,q in nullo poſteriores ſplẽdore linguarũ,Cypriani inſtar,dei tabernaculũ honeſtauerũt,qbus et p̃ter ſermonis elegantiã addere potes Sebaſtianũ Sperantiũ Brixinenſem p̃poſitũ.Et inter primos Iacobũ Lempũ θεολογώτατον utriuſq; theologiæ cenſorẽ,cui eruditi plurimũ debent, ob ſummũ eius officiũ in Io. Capnionẽ eruditorũ parẽtẽ. Fruũt hui⁹ cõſortio Vuẽdelinus Steinbach,ac Martinus Plãtſch q Tubingẽſis gymnaſii lumina ſacra eruditiõe,noĩs gloria ęquales multos habent,p̃ſtãtia paucos.Quid memorẽ Melcherũ de Pfintzing,ac Georgiũ Behem S.Laurẽtii Nurẽbergẽſiũ p̃poſitos.Iacobus Vuimphelingiũ, Thomam Murner,Martinũ Reus noricũ,Volfgãgũ Volprecht.Ioannẽ Lãg,Ioan.Fug, Vuẽceſlaũ Linck,Martinũ Luder,Io.de Staupitz,Auguſtinũ Lupff priorẽ Haidelbergẽſem,Auguſtinẽſes.Georgiũ Nigri de Leõſtain,Thomã Truchſes Spirẽſiũ.Vitũ Gailfeld Surburgẽſiũ,Nicolaũ Siguart Badenſiũ,decanos. Io.Eckiũ, Paul.Richũ,Gregoriũ Billung Phorceſem,Florentiũ muller Gerſ. decanũ,Vdalricũ Carinthiũ,Lucã Schlepplin ſuffrag.Spireñ.Georgiũ Riecker,Iacobũ Cuppenheimiũ.Caſparũ glaſeriũ & Ioãnẽ kurſner,& reliq̃s,in q̃rum noĩbus adducendis fatigaremur. Aequali numero iuriũ doctores ſanctiſſimi conſtant.Inter q̃s p̃ter ſummã morũ innocentiã Florentius de Phenningen illuſtriſs. principis elect.Palat.Cancellarius,ſummũ occupat,tẽpeſtatis noſtrę Mœcenas oĩm eruditorũ indulgẽtiſſimus,ac omnibus doctis dexter, cuius ductu & auſpiciis inſignis Haidelbergenſiũ palæſtra,ueterẽ teſtã exuta cultiſſimis diſciplinis expolitur,atque honeſtioribus ſtudiis in dies meretur.

Theologi germaniæ.

L.Lẽpus.

Florẽtius de Phenningen.

Habet ille eiuſdẽ farinæ ac pſtantiæ familiarẽ Bernhardũ Vurmzerũ, ambo ſecretis principis adhibent,ambo ſenatorio ordine inſigniti,ambo ſumma nobilitate pditi ſunt. Viderunt Italiã uterq;,uterq; pter incompabilẽ iuriũ induſtriam μελίσλωσοι,latinæ eloquentiæ arcẽ occupauerunt.Nec portu te Iacobũ Kurſerũ,ac Hieronymũ Vehũ Badenſis Marchionis Cancellarios relicturus ſum,qrũ beneficio & animi dexteritate,tota illa regio diſponit,conſeruat,amplia tur.Crimini q̃q; maximo eſſem obnoxius,ſi Georgiũ Sualbach ac Io. Vigiliũ,rerũ eccleſiaſticarũ uicarios,ſilentio præterirẽ, nec officiũ noſtrũ illis explerem,qrum bñficio ſalus mea hactenus conſtitit, q̃s in omni fortuna præſentes expertus ſum.Nec Vdalricũ Zaſiũ a memoria noſtra remiſſurus ſum, cui ſecundi Varronis titulũ uirtute ac eloquentia indiderunt.Cæterũ Sebaſtianus Brant,Cunradus Peutinger,impialium urbiũ archigrammatei, tot rerũ diſciplinis cenſent,ut dubiũ,an illis hiſtorici,an poetæ,an oratoris,an græcæ,ſiue latinæ linguæ potius iuridica facultate nomen concedas.Haidelbergã q̃q; occupant Theodericus ac Lucas iuriũ ſcientia pſtantes.In medicorũ pſtantiſſimorũ numero primas partes cõſenſu oĩm Ioãni de Maichingen deferebãt, cui accedere Theodericus Vuormacienſium doctor uidebatur.

Viri illuſtres germaniæ

De politioris diſciplinæ Germanis. Ca. xliii.

NVnc mihi cum lætioris ſtudii Germanis res erit, qrũ numerus ſi opi noſtro inſereret,in magnitudinẽ iniuſtã liber noſter cõſurgeret. Tot egregii Germanorũ toti nunc in lingnarũ cognitionibus uerſant,a quibus penitus poſſident oĩa germanorũ gymnaſia.Deniq; germaniæ oẽs Athenæi iam longe lateq;,nil niſi græca ſonant,poſt Muſeo Lipſenſi Moſellan⁹ ille,in græcis ἐς ἄκρον ἐλλακὼς ,qui ductu Ariſtophãis poetæ græci Lipſenſes pſtantiori linguæ reſtituit.Eſt & illic Richardus Crocus ille. Philippũ Brettanum Melanchthona Tubingæ cum ſummo fructu græcorũ pſtãtiſſima q̃q; dictantẽ,pferre uolui oĩbus,cui accedit Hermannus Trebellius Muſei Francofordienſis illuſtrator. Quid Moguntiã memorẽ,tam pſtantiſſimis hoĩbus conſitã,illic eñ Cunradus Vuidmannus,Ioannes de Kunigſtein,Io. Sorbillo atq; alii,proba eruditione,qui & lætiora ſtudia pfitent.Tota urbs Nicol.Karbachio ſingularis eruditionis magiſtro in græcis exercitatiſſimo utit.Ad Argentinenſiũ numerũ me conferã,ubi Ruſerus ille Ioannitarũ ordinis uir exercitatiſſimus meret,quẽ añ multos annos diſciplinis optĩs penit⁹ deditũ aſſidua noſtra conuerſatione uidimus,tunc multo artificio athletis ſummis reſpondentem.Nunc uero empericos q̃ſcunq; uincentẽ,coæuos ille peritia literarũ plurimos poſſidet,qrũ dulciſſima familiaritate fruit,qrũ eruditiõis teſtimonium Eraſmus ille ac Beatus Rhenanus ampliſſimi uiri fuderunt.Primũ inter eos occupat Iacobus Sturmus homo ἀπλοπρόσωπος,in oĩbus q̃ morib⁹ corpori q̃ uirtuti debent,dexter & ſui ſimilis,qui & penitus polypi rõnem ſecutus, ridẽtib⁹ arridet,flentibus adeſt,in nobiliũ numero doctiſſimus,in doctorũ uero ludo nobiliſſimus,undiq; tutus, undiq; plenus ac rotundus eſt,quẽ ſi numero latinorũ cenſere cupis,inuenies latinitatis cenſorẽ nobilẽ.Si hiſtoricis eũ contule

Bonarũ literarũ profeſſores q̃ ſint

Sturm⁹.

ris oĩs hiſtoriæ maieſtatẽ,cęteros docentẽ compies,adeo in oĩbus rebus ſacer, Eſt huic ſumme familiaris Thomas Rappius,uir ardentiſſimi ingenii.Sunt & Io. Rudolfingus,Io. Guido,Hieronymus Gebuilerus,Io.Schutz Vuilenſis, Othmarus Luſcinius,Stephanus Tielerus,Matthias Schurerius,& cæteri illuſtres p̃ſtantiſſimarũ literarũ profeſſores,q oẽm eorũ operã ante annos etiã lr̃is græcis deſtinauerũt,Hagenoã Ioannes ille Secerius Lauchẽſis,academiæ Anshelmianæ p̃ſes,Seleſtadiũ Sapidus,Iacob⁹ Spiegel,Baſileã Amorbachii, græcitate illuſtrauerunt,& ut rem demũ cõponam, nulla Germaniæ ciuitas ab omni literatura adeo remota eſt,quæ non græcarũ literarũ literatiſſimos interp̃tes retulerit, τῶν δ' ἄλλων, τίσκεν ἧσι φρεσὶν οὔνοματ' εἴπῃ. ut Homerice loquar,quis enim aliorum nomina facile dixerit.

De poetis,hiſtoricis,& aliarum diſciplinarum principibus Germaniæ Ca. xliiii.

Poetæ ac hiſtorici germãiæ. AD poetices diſciplinæ deditos nunc deſcendo,quã germanorũ aliq ueluti ꝓpriã ſibi deſumpſerũt,in q̃rũ numero Huttenus ille nobiliſſimus eques,cæteris oĩbus anteſignandus eſt,homo condendis carminibus natus,de q̃ dicere poſſum,q̃d Cicero de Ennio,Codrus de Homero,de os potius perituros,q̃ doctiſſimi uiri illius monumenta exitium eſſe paſſura.

Vlricus Hutten⁹. Eſt & altera ſpes Germanię Eobanus Haſſus diuino ingenio,ac prorſus Eobanico,cuius ęglogas nuper,& quicqd ex ingenio tam defœcato prodiit,ſine ſumma admiratione legere non potui,tanti ſales, tanta acutiſſima inuentio. Sunt p̃terea Hermannus Buſchius,Auentinus,Spalatinus, Cuſpinianus Cæſareæ maieſtatis a cõſiliis,Henricus Bebelius,Otto Beckmãnus,Marſcalcus doctor, Iacobus Simler Durlacus,illuſtriſſimi Palatini comitis pædagogus, generoſus comes Hermannus Nuenar,Theodericus Sobel Moguntineñ.canonic⁹. Albertus Biſtz.Stephanus Roſinus,cęſareę maieſtatis in Ro.curia ſollicitator, Eſticampianus,Cocleus Noricus,Vulphganus Angſt,Braſſicanus,Baltazar de Facha,Philippus Engendinus,Collimitius,Ioachimus Vadianus,Sturnus, Rubianus.Storkius,Huttichius,Io.Cæſarius.& alii multi φύλλοισιν ἐοικότες ἠὲ ψαμάθοισιν numero foliis ac harenis ſimiles,q̃rum recitãdis noĩbus ſpaciũ deeſſet, & iuſto uolumini eorũ memoria reſponderet.Sunt p̃terea mathematices diſ-

Mathe matici germãiæ. ciplinæ uiri emunctiſſimi,Io. Virdung de Hasfurt,Io. Stoffler Iuſtingeñ. Tubingenſiũ aſtronomus,Ioannes Reniger,Io.Schenot Bambergeñ.Stabius cęſareæ maieſtatis a ſecretis,& p læriq; alii, qui eruditione ſacra,cũ rerũ natura p̃liari uidenĩ,magni Mercurii comites,qui in totius naturæ myſteriis adoleuerunt,& uero p̃ſagio nouerunt τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα,quæ ſunt;quę fuerunt,& q̃ futura trahenĩ.Nec ſine debita ſui memoria Io. Petki. abibit,qui Colonienſis ecclęſię canonicus,tãtos ĩ Arabica lingua ꝓgreſſus fecit,cui parẽ gentiũ domina Roma,in Chaldæis myſteriis aluerat neminẽ,q pari eruditione ſeſe cũ illo certamini credere potuerit,huius etiã ductu,eiſudẽ nomiſmatis pſalteriũ in lucẽ abiuit.Et hi demũ germaniæ principes,q̃s fœlici ſydere,germanicus orbis ꝓduxit,ac literarũ p̃ſtantia a cęteris diſcreuit,in oĩni dicẽdi gñe præſtan

præſtantes tulit,ac ſui ipſius laudem tanto ſtudioſorum hominum numero reddidit cumulatiſſimam.

Germanos olim inter Græcos uerſatos,& eos ante mille annos græcarum literarum ſtudioſos fuiſſe. Ca. xlv.

ID q̃cq̨ germanicę laudi p̄ſentiſſimũ eſt,ante tot annorũ millia,Germãos q̃ſdã inter græcos mutua communione uerſatos fuiſſe,Græci em̃ ſedes eorũ Germanis ac Getis cõiunxerunt.Oſtendũt hoc Mileſii,qui olim Io nium incoluerunt,Pauſania referente,ac Athenæo,deducendis lanis notiſſi mi,ut & Ouidius lib.maioris nono,Plynius lib.viii.na.hiſt.Cicero in Verrem Hora. in epi.& alii uolũt.Hi Mileſii græcorũ ueriſſimi,ſeſe Getis,in urbe To mitana Getarũ addixerunt,& ſine diſcrimine lingua eorũ uſi, Getis Germãis nonnihil incrementi addiderunt. Vnde Ouidius de illo lib.iii.Triſtium. — Greci int germãos.

Sic quoq̨ ſunt urbes Graiæ,quis credere poſſet?
Inter inhumanæ nomina barbarie
Huc quoq̨ mileto miſſi uenere coloni
Inq̨ Getis graias conſtituere domos.

Inde græcũ idioma pene germanicam ac geticam facultatẽ corrupit,tm̃ e græcis ſibi lingua noſtra uen dicauit,uidetur hoc idem ſignificare Ouidius libro Triſtium quinto. — Greca lin gua mix ta germa nicæ.

Et tamen intus
Mixta facit grais barbara turba metum
Turba Tomitanæ quæ ſit regionis?& inter
Quos habeam mores diſcere cura tibi eſt?
Mixta ſit hæc quamuis,inter græcoſq̨ getaſq̨,
A male pacatis plus trahit ora getis.

Vbi Ouidius mixtã græcorũ lin guã geticæ ſcripſit. Nec id p̄termittẽdũ,q̃d Pauſanias græcus in τοῖς φωκικοῖς ſcripſit.Galatas ſcilicet olĩ occiſo Kydia imp̃atore,græcis literis iſtiuſmodi car mina templo Iouis Eleutherii affixiſſe,quibus ſignificabant Kydiam imp̃ato rem ea tempeſtate ab ipſis deuictum, qua ferus Mars in manibus Galatarum floruerat.Carmina illa fuerunt.

Ἦ μάλα δὴ ποθέοντα νέαν ἔτι κυδίου ἥβαν
ἀσπὶς, ἀριζήλου φωτὸς ἄγαλμα Διΐ.
ἇς διὰ δὴ πρώτας λαιὸν ποτὶ πῆχυν ἔτεινεν,
εὖτ' ἐπὶ τῶν γαλατῶν ἤκμασε θοῦρος ἄρης.

De Scythis ſeptentrionalibus tale iudiciũ Mneſippus apud Lucianum dedit. οὐ μόνον ἄρα τοξεύειν ἀγαθοὶ ἦσαν σκύθαι, καὶ τὰ πολέμικα τῶν ἄλλων ἀμείνους. ἀλλὰ κ ῥῆσιν εἰπεῖν, ἁπάντων πιθανώτατοι.i.Non ſolũ ſagittando ac circa bellicas res Scythę ualent,uerũ etiã in dicẽdo , oib⁹ p̃ſuadendo ſunt peritiſſimi.Nec etiã pauci in geniorũ præſtantiũ in germania uiguerunt & in Gallia t̃pibus antiq̃ſſimis,& ut nihil de Anacharſi,Xamolxi,& cæteris (quorũ mentio facta eſt) habeã. Fueruut alii excellentiores,Stacii em̃ parentẽ ſummo ingenio uirũ,& qui Ly cophrõtis poema obſcuriſſimũ cõmentariis illuſtrauit,germanũ dixerunt,ab illis Gallis ortũ referentẽ,q nunc in nomen germanicũ abiuerunt,de illo Mar lianus plura retulit.Arelatenſe etiã regnũ germanis ſubiectũ fuerat,ut ex Pro — Statii pa germani⁹.

copio & aliis lib. primo dixim9, ex illorũ ciuitate Phauorinus ille philoſophus prognatus eſt, referente Philoſtrato. φαβωρῖνον δὲ φιλόσοφον, ἡ διαλεκτικὴ σπουδαίως ἐκήρυττεν, ἦν μὲν γὰρ τῶν ἑσπερίων γαλατῶν οὗτος, ἀρελάτου πόλεως. i. Phauorinum philoſophũ facundia philoſophis adiecit, fuit hic ex Arelato urbe Galatię oriundus. Verũ non me latet hanc urbẽ pado adhærere, quare etiam conuinci põt, eũ externũ fuiſſe, & non germanũ. Fuerunt olim literæ græcæ paſſim penes germanos a quibuſdã peritis inſculptæ. Athenęus Dipno. li. iii. circa finẽ. ἰούλιος γὰρ καῖσαρ ὁ πρῶτος, περαιωθεὶς ἐπὶ τὰς βρεττανίδας νήσους, μετὰ χιλίων σκαφῶν τρεῖς οἰκέτας τοὺς πάντας συνεπήγετο, ὡς κότας ἱστορεῖ, ὁ τότε ὑποστρατηγῶν αὐτοῦ, ἐν τῷ περὶ τῆς ῥωμαίων πολιτείας συγγράμματι. ὃ τῇ πατρίῳ ἡμῶν γέγραπται φωνῇ. i. Iulius cęſar primus, delatus in inſulas Brittanicas mille nauibus, tres lixarũ naues cuilibet coniunxit, ut Cotas ſcriptor (qui ſecũ tunc militauit) in libro de Romanorum republica inſcripto teſtat̃, q liber græce ſcriptus eſt. Nunc aũt ſunt, qui huuc Cotã in Galliis circa Rhenũ geſta cęſaris ſcripſiſſe ferunt, in q̃rũ numero Methodius eſt, qui licet Cotã non nominet, fuit tñ, inqt, in exercitu cæſaris ſcriptor, qui græce eius res ſcripſerat, ipſo ignorante. Cęſar in cõmentariis penes Gallos oĩa ſua geſta græce conſcripta ſe ait inueniſſe. Cor. Tacitus in Aſciburgo literas græcas ſeculo ſuo reperiri ait, q Vlyſſis præſentiam illic denotauerint. Columnæ q̃qȝ penes Treuiros uident̃, characteribus hellinis inſculptæ, quarũ uerba gręca adduxiſſem, niſi manca, corrupta, exoleta, ac pene oĩno deſiderata fuiſſent, ita ut nihil pene græcę literaturæ plus ſapiant. In Haſſiæ locis pluribus, uideri græca elementa tẽplis infixa compertum habeo. Id & apud Saxones Hermannus ſcriptor Saxonum probat, pluribus idolatris inſculptos, uſqȝ ad Caroli tempora deueniſſe characteras græcos.

Literæ græcæ in germania

De teſtimonio doctorum uirorum germanorum, & de quibuſdam qui externi, omni pacto ſeſe germanos dicere uoluerunt. Ca. xlvi.

PRæmiſimus noſtræ memoriæ Germanorũ p̃ſtantiorũ ingeniorũ uiros, q̃bus non uulgaris rerũ doctrina ac ingenii alea famulat̃, potuit ex eo lector ſtudioſus tenere, quid bonæ literæ germanis etiã deberent, quę oĩa cupide ac enixe pro iactu ingenii ac mearũ uiriũ captu abſoluimus. Superſunt labori noſtro tenaciſſima q̃rundã nobiliſſimorũ, de Germanorũ literatura, teſtimonia, q̃ ut ab ampliſſimis hoĩbus ꝑfecta ſunt, ita germanorũ laudi cumulatiſſima, accõmodatiſſimaqȝ exiſtũt. Aegidius Auerpianus noĩs ac animi uir honeſtiſſimus, in literis Martino theologo mandatis. Germania, inqt, nunc Roma, aut mera cecropia facta eſt. Idẽ Picus noſter Mirandulæ comes, illuſtriũ germanorũ ingenia exptus. Vere, inquit, Tiberis in Rhenũ influxit, q̃d id ſonat, Italorũ induſtria, q̃ olim ꝓpria Italis deſumpta erat, nunc & Germanis conceſſa eſt. Iacobus Landſpergius homo in literis exercitatiſſimus, in epiſtola ad Thomã Vuolphiũ. Quantũ ego, inqt, uidere poſſum, Italia de germ̃ãis quæri põt, q̃d græci olim de Italis. Poſt em̃ regni Argolici detractionẽ, eloquentiã ſimul græcis ꝓpriã cõtraxerunt Romani, nunc & id tpis ꝓpe eſſe uideo, imo Auſonias Muſas in germaniã cõmigratas. Noluit uir ille emũctiſ-

Teſtimonia Italorum de germania

ſimus

ſimus,Italiā,nunc literarū opinione ac pſtantia eſſe literis exutam,q̄ ſemp ſuos mæonides,ac Italicę eloquentiæ uiros dignos,& pſus Italos pduxit.Nec emdam me eſt,q̄ īgenio Picus ille,Alſatus Mediolanēſ. Cęlius,Leonicenus,Baptiſta Pius,Iunior Beroaldus, Gregorius Nazarenus archipſul, atq; alii nr̄o ſeculo ualuerit. Quid famę ac literarū cultoribus dederint.Et illi ampliſſimis teſtimoniis germaniā fouerūt,Huic q̄q; quicqd literis pſtari poteſt,ac uirtuti debet,conceſſerunt.Gregorius ille Nazarenus in literis ad Max.emilianū,ſatis officio germaniæ functus,puenit,inquit,interim ad nos ex Germānia,nam primū ex græcia,theologia et philoſophia.Lingua ſola ac ſermōe dūtaxat nos olim germanos ſupauimus,nunc & græci & latini ab iſto germano addiſcūt Capnione,qui ſuā patriā illuſtrauit,magnificauit, cū ipſe a patria illuſtrari,magnificari deberet,quē alieni cōmendant,cur ſui eū non ſuſcipiūt,Hæc ille.Sui eum,mi Nazarene uir doctiſſime,colunt ac admirant,ac non minoris ipſum q̄ Smyrma Homerū eorū æſtimant.Nec opus ut ab illis admirer,q̄rū laude, eiuſdē farinæ cū illis ac nota ſignari ac cenſeri poſſet.Ecce Beroaldi uerba in epiſt.ad Thomā Vuolphiū,ut Tu noſti,inquit,q̄ nullus eſt hac tēpeſtate,int celebriores pfeſſores,q germaniam germanoſq; omes laudet,amet,amplexetur,ut Beroaldus tuus.Idē in epiſt. ad Iacobū Marchionē Badēſ. diſſeruit, & in pliminaribus in Gelliū de Sigiſmūdo comite Hohenloēſi,Germaniā, inquit,prope peculiariter deamo & foueo,q̄ me uiciſſim ſemp coluit,atq; ſuſpexit,q̄ me duce līguas e barbariſmorꝝ ſolœciſmorꝝq; fœditate repurgat, meæ q̄liſcūq; eſt, eruditiōis laudatrix,admiratrix,aſſertrix.Hęc Beroaldus,cuius teſtimoniū tale eſt,qualis uiri pſtantia ac opinio,quale a Beroaldo pſtari poſſit. Dracōti⁹ etiā nobis pſuaſit,Italiā germāis non obuiā plus tenendā eſſe,tot & tantis in germania illuſtribus coruſcantibus.Tædet Politiani ac Iaſonis Maii teſtimonia,orōnib⁹ ad Max.emilianū inſerta,adducere.Tedet Aldi Manutii, Marſilii Ficini,ac aliorū ad illuſtres germanos argumenta referre.Rudolph⁹ Agricola Fryſius,tot dignis dignus,ac cordatiſſimus uirorum,Capnioni illud ſcripſit,cultiores literas uidelicet in Germaniā pueniſſe,ac arcē occupaſſe, & ſi unq̄,inquit,fata Germaniā expergiſci uolunt,modo id fieri certiſſimū eſt. Ea uirtute igiť ac pſtantia germanorū,Itali inducti ſunt,ut patriæ eorū pœnitētia ducti ſeſe germanos eſſe & haberi moliti ſunt,Aeneas Syluius immo Papa Pius in epiſt.ad Decanū Vuormacieñ.in hanc ſentētiā euaſit.Supra annos inquit,xxiiii.in Germania impatori ſeruiuimus,unde nec me extraneū dici puto,ita q̄q; agamus ut potius Germani q̄ Itali nuncupemur,& ſi parū poſſumus,ſtudia tñ noſtra ſemp huc dirigamus,ut inclytæ nationi ſemp mos a nobis gerať.Hæc ille.Superſunt adhuc plura doctiſſimorū indicia,q̄ neceſſitate operis inductus,libens ptereo,Vnde non poſſum non ætati noſtrę gratulari imo maxime ob id deo debere me puto,q̄ germanus non externus, eo ſeculo,pductus fuerim,q̄ oīs externorū calumnia,qua inſciciæ germanos inceſſerunt, penitus deſiit,& hęc tantum de illo. Papa Pi⁹ german⁹.

De inuentione artis impreſſoriæ. Ca. xlvii.

IN re humana Itali Græciq̃ꝫ q̃tum ualuerint experientia conſtat, oīs em̃ doctria ab illis tanq̃ꝫ ab uberrimo fonte emanauit, unde accidit, ut in illis rerū elementis, palmā ſibi ipſis aucupari conſueuerint, non tñ literas pri moinuenerunt. Dempta aūt literarū inuentione, utilius nihil mortalibus arte impſſoria ſuppeditaẗ, ex quo nec tm̃ laudis uenati ſunt græci, nec Itali, q̃ꝫ ger mani, licet em̃ ingenii eorū riuos copioſiſſimis monumentis nobis ipartiti ſint Quod Polydorus noſter li.ii.ca.vii. rerū inuentionū teſtaẗ, ubi artē impſſoriā literarū ſcriptoribus comparans hmōi uerba fecit. Fuit hoc & oīno magnum mortalibus munus, ſed nequaq̃ꝫ conferendū huic, q̄d noſtro tp̄e adepti ſum⁹, repto nouo ſcribendi gn̄e, tm̃ em̃ uno die ab uno hoīe literarū imprimiẗ, q̃tū uix toto anno a pluribus ſcribi poſſet. Vnde adeo diſciplinarū oīm magna librorū copia ad nos manauit, ut nullū ampli⁹ ſupra futurū ſit opus, q̄d ab hoīe, q̃uis egeno, deſyderari poſſit. Illud inſup adde, ꝙ authores q̄q̃ꝫ plurimos tā græcos q̃ latinos, ab oī prorſus interitus periculo uindicauit. Hęc ille. Extat & Fran. Philelphi epiſtola de arte impſſoria, ubi ſuo tp̄e reptam eſſe hanc artem oſtendit, & quaſdā literarū formulas noīat, et inuentores huius æterna laude dignos æſtimat. Polydorus q̄q̃ꝫ ubi ſupra, ait, quare tantæ rei autor ſua laude defraudandus non eſt, p̄ſertim ut poſteritas ſciat, cui diuinū beneficiū acceptū referre debeat, Hæc ille. Eſt aūt in Germania excogitata primo, Beroaldo au-ctore, ſic dicentis

De arte Impſſoria.

O Germania muneris repertrix
Quo nihil utilius dedit uetuſtas
Libros ſcribere quæ doces premendo.

Pomponius Lætus huic germanorū laudi inſidiat⁹ ē, et Italis aſcripſit, Saturnū em̃ Italię q̄ndā greas notas tradidiſſe refert. Quem refellit Peutinger in germaniæ ſuæ antiqtatibus. Celtes Moguntiæ primū excuſſas has notas ſcribit, his uerbis. Ex altera aūt Meni ripa ubi Francofordiā & Aſaburgū urbes monteſq̃ꝫ e regione Moguntię urbis, q̄ prima ſculpſit ſolidos ære characteres. Et uerſis docuit ſcribere literis. Hæc ille. Campanus q̄q̃ꝫ ignorantia noīs inuentoris lapſus eſt. Fuit em̃ nomē reptori Vdalricus Han, q cognomen in latinū uerſum galli ſiue gallinacei accepit. Cāpanus uero noīe deceptus, artis illius inuentorem natione gallū exiſtimabat. Vnde in eum ſiciocatus eſt illo tetraſticho.

Loc⁹ Cāpani ac Pō. Læti

Anſer Tarpei cuſtos Iouis, unde ꝙ alis
Conſtreperes gallus decidit, ultor adeſt,
Vlricus gallus ne quem poſcantur in uſum
Edocuit, pennis nil opus eſſe tuis.

Peutinger uero & Polydorus ubi ſupra, germanū cognoīe Petrū, apud Moguntinos artē excogitaſſe ſcribunt, Inde Cunradus idē germanus excuſſa exēplaria Romā primus detulit, Hæc ille. Re aūt uera author ſua laude defraudatus eſt. Anno em̃ dn̄i Mcccc.ix. ſub Fœderico tertio a Ioanne Guttenbergio Argentinenſi ars illa adinuenta eſt, in urbe Argentina, ubi incepit, Moguntiā inde proficiſcens, adimpleuit, huius mox Ioannes Mentel factus eſt ditiſſimus, unde Adolphus Ruſcius, Martin⁹ Flachus Neapoli primos libros impſſos mōſtrauere. Sixtus Ruſingerus anno

dñi M.cccc.lxxi. Vdalricus Han Romã libros impſſos primus portauit. Hæc
Iaco. Vuimpheling. in li. de Germania ca. lxv. Alii in ꝑdio Alſatiæ noie Ruſſen
burg inceptã, primitus hanc artẽ fuiſſe ſcribũt, q̊d a ſono imprimẽdorũ libro
rũ dixerunt. Moguntiã primitus impſſos libros detulerunt, unde fama illic re
pertã fuiſſe hanc artẽ diuulgata eſt. Scripſit de hac arte epiſtolã honeſtiſſimã
Nicolaus Sypõtinus epũs ad Franciſcũ Guarinũ. Solebã, inqt, mi Frãciſce nuꝑ
ætati noſtræ gratulari, quaſi magnũ q̊ddã & pene diuinũ beneficiũ hac tẽpe-
ſtate adepti eſſemus, ob nouũ ſcribendi genus, e Germanis nuꝑ ad nos delatũ
Videbã eñ tñ uno menſe ab uno hoĩe hoc tp̃e imprimi literarũ poſſe, q̃tum
uix anno toto ſcribi alias a plurimis potuiſſet, q̊d uno uerſu Cãpanus noſter
Aprutinus pontifex, elegãtiſſime ſcripſit. Imprimit ille die, q̃tũ uix ſcribit̃ anno
Ex qua re tãtã breui tp̃e librorꝝ copiã ſperabã, ut nullũ ſupfuturũ eſſet op⁹, q̊d
uel ab inope atq; egeno hoĩe poſſet amplius deſyderari, hinc exiſtimabã ut ui
gerent in dies magis ingenia hoĩm, & florerẽt ſtudia literarũ, oẽſq; ad capeſcẽ
das ꝑclaras artes tanta librorum commoditate allicerentur. Hæc ille.

De inuentione philoſophiæ a Germanis & Scythis,
qui Germani ſunt. Ca. xlviii.

ERit nunc nobis cũ philoſophia res, quã nonnulli a Germanis ortã te
ſtant̃, uerũ ut facilius nobis huius rei fidẽ ꝑſtare poſſemus, cõſtat phi Philoſo
loſophiã a barbaris eſſe ortã, cuius opinionis ſunt authores Strabo, phia ger.
Methodius & alii. Voluerũt Sociõ q̊q; & Ariſtoteles ĩ magico, & Timoſthe unde
nes, mille annos ante græcos, literis Gallos fuiſſe uſos. Scripſerunt aũt Galatas
oĩum antiqſſimos, ſub qbus & Germani comꝑhendebant̃, ut li. i. annotauim⁹.
Dedit literas ægyptiis primitus Mercurius, Diodoro referẽte, illo natu maior
Moyſes literas Iudæis tradidit, teſte Ioſepho, a qbus phœnices receperũt, Eu
ſebio in viii. ac x. auctore. Ante aũt Moyſen lõgo tp̃e, Tuiſcon floruit, ac alius
qdam a Beroſo noĩatus, q̊rũ ille Germanis, q̊rũ parẽs erat, ille uero Galatis lite
ras & leges tradiderunt, Beroſo dicente li. iiii. & poſt eũ, Annio Viterbieñ. cõ
mentario iiii. ac v. Ante ergo græcos, Galatæ, hoc eſt Germani et Galli, literas
habuerunt. Galli aũt Cæſare auctore li. vi. a Samote patre Diti, literas græcas
primitus didicerũt, & hoc poſtq̃ literæ ad græcos ueniebant, gręcorũ dogma
tibus ac literis uſi ſunt, eodẽ Cæſare auctore, poſtq̃ eñ græcia floruit, lege cau
tũ erat gallis, ut in græciã qdam ꝑcipiendarũ literarũ gratia delegerent̃, autho
re Philoſtrato in uita Phauorini philoſophi, qui Phauorinũ κατὰ τοὺς πατ-
ρίους νόμους Per leges patrias philoſophiã fuiſſe ſecutũ refert. Lucia. picturã
Herculis ſe ĩtueri affirmat, & ait ταῦτ' ἐγὼ μὲν ἐπὶ πολὺ εἱστήκειν ὁρῶν καὶ θαυμάζων καὶ Galli ad
ἀπορῶν καὶ ἀγανακτῶν. κελτὸς δέ τις παρεστὼς, οὐκ ἀπαίδευτος τὰ ἡμέτερα, ὡς ἔδειξεν, ἀ Græciam
κριβῶς ἑλλάδα φωνὴν ἀφιεὶς. φιλόσοφος οἶμαι τὰ ἐπιχώρια, ἐγώ σοι ἔφη, ὦ ξένε, λύσω τῆ miſſi.
γραφῆς τὸ αἴνιγμα. μέμνημαι γοῦν ἔφη, καὶ κωμικῶν τινῶν ἰαμβείων, παρ' ὑμῶν μαθὼν .i.
Hæc ego qdẽ longo tp̃e aſſiſtebã, uidens, mirans, atq; dubitans, & demũ indi
gnatus. Gallus aũt qdã aſtans phũs, nõ ignarus noſtrarũ literarũ, ut uidebatur
optime græcã linguã ꝓnuncians, phũs ut putaui illi⁹ regionis unus. Ego tibi
ille inquit hoſpes, ſoluã picturæ ænigma, memini eñ & comicorũ ueſtrorũ

q̃ſdam iambos, penes uos in græcia diſcens &c. Galli itaq; & oẽs barbarorũ nationes,ſi doctos habuerunt,non inficior,e græcia rerũ oĩm ſcientiã deportauerunt.Fuit Anacharſis unus e ſeptẽ ſapientibus,ut Ephorus græcus autor inquit,Scytha,prudentia moderatione ac intellectu conſumatiſſimus,rotæ ſingularis ac bicipitis anchoræ, ac folii , excuſſiq; ignis adinuentor,fuit & Abaris ac alii.Verum,ut Chryſippus ait,e græcia eam animi induſtriã retulerunt. Et Toxaris Scytha apud græcos ſe doctũ oſtendit in dialogo φιλία inſcripto.

Scitarum καὶ πρὸς θεῶν τῶν ἑλληνίων, μὴ πρὸς ἀχελλῶνα μοῦ ἀκούσῃς, ἢν εἴπω τι, ὧν κατανενόηκα, πολὺν ἤδη χρόνον ὑμῖν συγγινόμενος.i.& p deos græcos ne ſucceſeas nobis dũ audieris

Docti in græciam. q̃ nunc exploratus dico, diu eñ penes uos.i.græcos uerſatus ſum,Idẽ Lucian⁹ in dialogo πρόξενος inſcripto,inquit, οὐ πρῶτος ἀφίκετο ἀνάχαρσις ἐκ σκυθίας ἀθήναζε παιδείας ἐπιθυμίᾳ τῆς ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ τόξαρις πρὸ αὐτοῦ, σοφὸς μὲν καὶ φιλόκαλος ἀνὴρ καὶ ἐπιτηδευμάτων φιλομαθὴς τῶν πολλῶν .i.Non primus e Scythia Anacharſis græcarũ literarũ cauſa Athenas ꝓfectus eſt,uerũ & ante eũ Toxaris ſapiens uir ac humanus,multorũ ſtudiorũ amator.Fuerũt ergo græci,poſtq̃ ad eos literæ ꝓuenerunt,gentibus oĩbus nobiliores,literas tñ e barbaris ſumpſerunt, quẽadmodũ illi ab ipſis eruditionẽ.Cadmus e Phœnicia literas Phœnicũ græcis adminiſtrauit. Herodoto li.v.Euſebio li.viii.& xi.Plynio q̃q; in vii.Diodoro li.vi.Lucão,Ioſepho autoribus. Verũ hi oẽs(licet cœleſti ingenio uiri)fallebant.Non eñ literas phœnicũ uerũ galatarũ.i.germanorũ & gallorũ græcis tradidit,Annio Viterbienſe referente cõmentario q̃nto.Xenophon in ęq uocis.Quintus,inquit,Cadmus ante Troiæ ruinas,retulit in græciã ſedecim rudes literas,nõ phœnicas,uerũ galatarũ ac mœonũ characteribus ſimiles.Hec ille.Archilochus etiã in tp̃ibus,ultimũ,inquit,Homerũ ætas noſtra cernit,qui Olympiade xxiii.ab excidio Troiæ q̃ngenteſimo anno,rudes literas,nõ phœnicas,uerũ Galatarũ & Mæonũ figuras habentes,græciæ reſtituit.Hæc ille. Ex q̃rũ uerbis cõmendator eorũ,non ſolũ literas,uerũ etiã philoſophiæ initia gręcis dediſſe germanos,Mæones,& Gallos loco ueri aſſerit.Cui rei fidẽ facit Beroſus Chaldæus,ut Metaſthenes Perſarũ ſcriptor ait,ſcriptorũ oĩm ueriſſimus,q anno quarto Nini regis Tuiſconẽ apud Rhenũ Sarmatas legibus fundaſſe refert,oĩbus græcis antiquiorẽ. Abeãt ergo ac deſiſtant a ſua opinione Ephorus ille hiſtoricus,ac Diogenes Laertius in primo lib.qui philoſophiã a

Grecorũ philoſophia & literæ a Germãis ſolis græcis inuentã aſſeruerunt.Timuerũt hi græci famę eorũ,ne illi (q̃s ipſi barbaros dixerunt) iſtiuſmodi gloriã in ſe cõuerterent,ſi literarũ inuentionẽ barbaris tribuerent.Si aũt experiri cupis,qui apud germanos philoſophi fuerint:cũ uiri pariter ac fœmiæ literarũ arcana ignorauerit,ut Tacitus ait.Vnũ in mediũ adducã,græcis pene oĩbus ꝓſtantẽ Xamolxẽ,quẽ Nazianzenus & Laertius Thracẽ,Dion uero ac Iornandes & alii gotthũ dixerũt,ergo germanum.Doctiſſimos etiã gotthorũ fuiſſe q̃ſdã Socrates hiſtoricus,Soſimenus,ac Theodericus epũs teſtant̃,tp̃e Valentis cęſaris.Longo autem ꝓdictis illi antiquiores Comeſinus,Zerita & Dicęneus,ſcriptores natiõe gotthi polluerũt. Iornande referente,q̃s & lib.primo ca.pri.adduxim⁹ Eſt ergo philoſophia non

e græcis

non a græcis, uerum a Germanis adinuenta, ac a cęteris barbaris. Indicant huius rei fidem ſola Beroſi uerba, qui libro quinto quendam noīat, q in philoſophię pceptis gallos prim9 imbuit, & qui oībus pene græcis & ipſo Cadmo antiquior, omnes priſcorum philoſophos longo ſpacio exceſſit.

De quibuſdam ueſtigiis, ſtructuris, & monumentis, ueterum imperatorum in Germania. Ca. xlix.

MAgnū olim ac peculiare decus fuerat imperatoribus, ſi quis ſe in germania fuiſſe gloriaretur. Multi igitur Cæſarū, ueſtigia ac monumenta poſt ſe, prorogandæ memoriæ eorum gratia, in germania relique runt. Vlyſſes dum ab obliuiōe nomen eius aſſerere uoluit, literas quaſdā græcas ſub altari in Aſciburgo ſcripſerat, ut Tacitus ait. Druſus pulcherrima facinora exordiebať, foſſas eñ perduxit inter Salam & Rhenum fluuios, referente Euſebio. Suetonii uerba ſunt in Claudio. Foſſas magnas menſa ui & opere effecit, quæ Druſinæ dicunť trās Rhenū. Idem Cornelius li. i. Ille etiā Druſus molem apud Moguntiam ad tutandum Rhenum ſtatuit. Hæc Cornelius in libro hiſtoriarum, cuius & in libro amorum Celtes meminit, ponemus & nos libro quarto & ultimo, ubi de Moguntia mentio erit. Otto epiſcopus li. iii. c. iiii hiſtoriarum, Peutiger, & Greſmundus, multa addunt. Hāc molem Luethus inde ductor a Druſo īceptam reſtaurauit, referente Tacito. Iulius primus Rhenum pōte coniunxit, Plutarcho, Oroſio, Eutropio, Euſebio, Cæſare, & mille auctoribus. Carolus inde Magnus quingentorum paſſuum longitudine pontem ſtruxit, quæ paulo poſt comburebať, Sigiberto Geblacenſi, hiſtoria Francorum, Gotfrido, & aliis auctoribus. Primus autem p Danubium in lapideo ponte traiecit exercitum Traianus Cæſar, quod adhuc uidetur, opus fecit mirandum, & memorabile, cui cætera opera uix adæquare poſſis, uiginti ſtatuit ex quadrato lapide pilas, quorum altitudo centum & quinquaginta pedum pter fundamenta habuit, latitudo ſexaginta pedes cōtinuit, diſtāt aūt inter ſe centum & ſeptuaginta pedibus, fornicibus uero coniunguntur. Quæſitū eſt (qd raro alicui conuenit) quibus nam uiribus, aut qua ratione aut artificio, in profuudum in illa gurgitum altitudine tanquam præcipiti flumine tum ſingulę columnæ extare ualuerit: dictum eſt, nihil non poſſe Romanum imperium. Hęc omnia Dion græcus auctor in uita Traiani. Otto cæſar pugionem miſit in Coloniam Marti dedicandum, ut ait Suetonius in Vitellio. Item Caligula Cæſar in Treueris ultra Ambianos profectus, ſupra Confluentes aram inſcribi iuſſit, ob puerperium Agrippinæ, refert Suetonius, ita Cæſar Iulius gladium ſuū liquit apud Gallos, ut ait Strabo libro quarto, uel auernos, ut Plutarchus, Suetonius tamen in Vitellio apud Germanos liquiſſe ait. Cætera depōtibus Rheni ac Iſtri multa Suidas in dictiōe ζεῦγος. Philoſtratus fabulator in uita Nicetis philoſophi, poſtquam Nicetē tot terrarum peragraſſe ſcripſit, ἐπιξαπίς δὲ τὰ κελτικὰ στρατόπεδα, ὡσὶρ ἀλπεις τε καὶ ἄν ῥῆνον adiungit, ubi eū trans alpes Celtas & Rhenum Germaniam uidiſſe refert, tanq̄ inauditum q̄dā allegaturus

Structuræ germanorum.

Veſtigia cæſarum in Ger.

De curru, plauſtris, & uectione ueterum Germanorum. Ca. L.

Vectura germanorum.

SAtis quantũ res uidebatur exigere de literis diſſeruimus, nunc ad cętera germanorũ artificia ſtylũ cõferem⁹. Erat olim oĩbus germaniã magnam incolentibus peculiaris plauſtri uſus, Vnde Põp. Mela, Strabo, & alii, ubi de Sarmatis dixerũt, plauſtrorũ mentionẽ fecerunt. Claudianus Getis Germanis plauſtra adiecit. Dũ geticis ingens ꝑmeret Myſia plauſtris. Concordat Ammianus Marcelli. li. xx. qui ſeptẽtrionalibus illis pene oĩbus plauſtra aſcripſerat. Cornelius ob id a germanis & aliis gentibus diſcreuit Sarmatas. Caeterũ Suidas de litera. ν. in dictione νομάδες poſtq̃, paſtas greges tali uocabulo nominari, ac gentem Scythiæ ex Ariſtophane allegaſſet. Subiũgit ἐπειδὴ οἱ σκύθαι τῷ χειμῶνι δὲ τὸ ἀφόρητον, αὐτῶν ἐφ' ἁμαξῶν τὰ πράγματα βάλλοντες, ἀπῄεσαν εἰς ἄλλην χώραν, ὁ γὰρ μὴ ἔχων ἐκεῖσε ἅμαξαν, ἄτιμος παρ' αὐτοῖς κεῖνται. i. Poſtq̃ Scythae hyemẽ intollerabilẽ ipſis ſenſiſſent, res eorũ plauſtris impoſuerũt, ac in aliam regionẽ traiecerunt. Qui aũt penes eos plauſtris carebat, ignominioſus habebaẽ, Hæc ille. Et paulo ante νομάδων, ἀγρίων βαρβάρων. οἱ λεγόμενοι ἁμαξοφόρητοι ἢ ἁμαξόβιοι. i. Nomades barbari agreſtes ſũt, q̃rũ populi dicũẽ hamaxobii uł Hamaxophoreti. Dicunẽ aũt Hamaxobii illi a plauſtro, Strabone auctore. Nam

Plauſtra Scytharũ & germ.

ἅμαξα ultra ꝙ ſyd⁹ ſignificat apud Homerum & plauſtrũ, Gellio referente denotat. Ariſtophanes ſolitudinẽ Scythis aſcripſit, ἐν χαρμῶσι, ἐξολέσθαι συμπλακέντα τῇ σκυθῶν ἐρημίᾳ. Vbi enarrator adiecit Scythis ideo ſollitudinem impeti, dum ſemꝑ in plauſtris uiuant, ſemꝑ plauſtris utanẽ. Cętera Theon grãmaticus hẽt, meminit plauſtrorũ ſarmatarũ Virg. Puppib⁹ illa prius patulis nũc hoſpita plauſtris. Budinos Herodotus, Põ. Mela, Parmeno Byzantius, ideo dictos uolunt, ꝙ tm̃ in plauſtro uiuebant, & a bobus trahebanẽ. Scytharũ diuites a ꝑſtantiſſimis auctoribus ideo ὀκτάποδες dicebanẽ, ꝙ duos boues ac plauſtrũ poſſidebãt. Meminit illius Lucia. in dialogo σκύθης inſcripto, ſic de Toxari diſſerẽs οἴκοι δὲ οὐ τῶν βασιλέων γένους ὤν, ἀλλὰ σκυθῶν τῶν πολλῶν καὶ δημοτικῶν, οἷοί εἰσι παρ' αὐτοῖς οἱ ὀκτάποδες καλούμενοι, τοῦτ' ἐστὶ, δύο βοῶν δεσπότην εἶναι, καὶ ἁμάξης μιᾶς. i. In patria uero nõ e regali ſtemate natus eſt parẽtibus, uerũ alioqui diuitibus & plebeis, quales ſunt qui a Scythis ipſis octapodes dicunẽ, qui duos boues & unũ currũ poſſident. Leucanor rex apud Lucianũ filiã ſuã Arſocomę collocatur⁹ Getæ ſiue Scythæ, cũ quæſiuit, πόσα δὲ βοσκήματα, ἢ πόσας ἁμάξας ἔχεις. Quot boues aut quot plauſtra poſſides. Et ſubdit, ταῦτα γὰρ ὑμεῖς πλουτεῖτε. Illis em̃ uos Scythę abundatis. Idẽ Euſtathius Theſſalonicẽſis in cõmentario ſupra Dionyſiũ, multa de plauſtris Scytharũ. Val. Flaccus in argonaut. Baſtarnis & reliquis plauſtra aſſignauit. Hora. q̃cꝫ in odis, Scytharũ plauſtris uehẽtiũ facit mẽtionẽ Ita & de Hunnis Rhegino Prunienſis innuit. Ouidius plauſtra a ſono ſtridentia dixit, ita de Sarmatis ſcribens lib. iiii. Triſtium, & de Getis.

Ruris opes, paruas pecudes, ſtridentia plauſtra,
Et quas diuitias incola pauper habet.

Idem. Nec ut ante per Iſtrum
Stridula Sauromatas plauſtra bubulcus agit. Idem.
Perq́ꝫ nouos pontes ſubterq́ꝫ labentibus undis.
Ducant Sarmatici barbara plauſtra boues.

De Veſtibus Germanorum. Ca. li.

NVnc ueſtium Germanorum memoria ſeſe nobis obuiā fert, q̄ linea fuerat, lana illa ſub terra defoſſa, in telas deducebat̄, qua utebantur Bituriges, Caletes. Morini, atq; alii tranſrhenani, ut Plynio placet li. xix. ca. i. Herodianus li. iiii. Germanorū ueſtes ita deſcripſit, καὶ τ̄ σώματος τῶν καὶ τὴν ῥωμαικὴν ἀποθέμενος χλαμύδα, ἠμφιέννυε τὰ γερμανῶν περιβλήματα, ἔν τε χλαμύσι, αἷς εἰώθασιν ἀργύρῳ πεποικιλμένας, ἑωρᾶτο. κόμας τε τῇ κεφαλῇ ἐπετίθει ξανθὰς, καὶ εἰς κουρὰν τ̄ γερμανῶν ἠσκημένας, οἷς δὴ χαίροντες οἱ βάρβαροι, ὑπερηγάπων αὐτὸν q̄d illud ferme nobis rep̄ſentat. Cuſtodes corpis germanos ſibi Cæſar aſciuit, ſæpe & romano cultu depoſito ueſtem germanicā induebat, atq; in eorū ſagulis argento uariatis conſpiciebat̄, etiā flauā comā cæſarieq; impoſuit, ad modū germanicæ tonſuræ, q̄bus læti barbari ipſum dilexerūt. Erat igit̄ ueſtis germanorum exiguis, uel oīno nulla, patientiſſimi em̄ frigorum germani extiterunt, ut dixi, unde paucis domi q̄ belli ueſtibus utebant̄, Herodian9 li. vi. ī alexādro τῶν δὲ τοξοτῶν ἐς γυμνὰς τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ σώματα δ. Sagittarior: telis petierat capita nuda germanorū, corporaq; pergrādia. Vnde ueſtiū paucitate plærunq; germani, frigora eorū nudi agebant, ut ait Pom. Mela li. iii. & poſt ip̄m Zacharias Lilius. Nuditatis Germanorū q̊q; meminit Cæſar li. vi. cōmentariorum, ubi Germanos maximā partem corpis nudos terere dixit, & Oroſius li. vi. ſcribit ca. vii. Romanos, nudos germanorū & intectos humeros tranſuerberaſſe. Ammianus Marcellinus li. xv. de germanis, nudantes corpa (inquit) intecta gladiorū haſtarumq; ictibus denſis truncabant̄. Veſtis aūt eorum et ſaga fuerat, & fibula, aut ſi ea defuit, ſpinis conſerta, cæteram partē intectā noſtros iuxta ignem & focum degere ſcripſit Tacitus. Cæſar huic ſententiæ affuit, dum pellibus eos tegi dixit, & reliquam partem eſſe nudam. Cornelius Tacitus paulo poſt ita ſubiungit, gerunt & ferarum pelles, ripis proximi negligē ter, alii etiam ueſtes, quas ignotum mare gerit, induunt. Eadē etiam ueſtis maribus inquit eſt & fœminis, niſi q̄ fœminæ lineis amictibus utūtur, diuites uero ueſte diſtinguuntur, non fluitante, ſicut Sarmatæ ac Parthi, ſed ſtricta, oēs, ut Campanus ex Cornelio elicit, artus corporis explicante. Hæc Cornel. Pomponius Mela libro tertio, & Zacharias Lilius germanos ſagis uelari dixerunt. Cimbricis uero mulieribus Strabo libro ſeptimo, ueſtem albam tribuit, cuius tunica linthea fuerat & fibulis annexa. Veſtium tenuitatem noſtrorū uel modeſtiam in ueſtibus, ita innuit Seneca libro de ira primo. Quid germanis induratius? quibus magna ex parte non ueſtimenta, non tegmenta corporis prouiſa ſunt, non ſuffragia ad perpetui cœli rigorem. Et Higinius libro primo capite ſeptimo. Hi, ait, qui arcto proximi ſunt, braccis utuntur & ueſtibus hirſutis. Verum ueſtes illæ exoletæ ſunt nunc adeo, ut antiquam Germaniam nō magis agnoſcas. Germani (licet tunc barbari) Romanos, græcos, & omnes olim uicerunt continētia. Iam uero mos iſte ſe peruertit, & actum eſt. Nam Germanus iam Tyrius eſſe uidetur. Quod & Rudolphus Agricola noſter, grauius tulit, de ueſtibus Caroli Burgundiæ ducis, & Fœderici Imperatoris tertii, di-

Lana germanorū defoſſa.

Nuditas germanorum

Veſtis Germanorum.

ceus. Quæ, inquit, peregrina luxuria patriæ noſtræ gloriam contaminauit? & bene patriam gloriam dixit antiquis interfuiſſe ueſtibus. Nam ueſtium conſuetudinem eorum in tantum extulit Petrus Crinitus libro duodecimo capite ſeptimo. Nec me latet barbaros olim ueſtibus internotos fuiſſe, quod Euripides innuit in Hecuba.

De mercatura, uſura, & diuitiis ueterum germanorum. Ca. iii.

Vſura ac mercatura germanorum.

ILlud Germanorum ueterum præcipuum dedecus erat, q pecuniæ cupidinibus debilitabantur, ſicuti alterius nationis homines, auro tamẽ caruerũt. Vñ Cornelius Tacitus dixit ſe dubitare, argentum & aurum dii propicii, an negauerint germanis, an irati? & uaſis argenteis ac fictilibus, ſibi a principibus dono datis eos uti. Huius aſſertor quoque Antonius Sabellicus libro ſecundo Enneadis ſextæ exiſtit. Cornelius quoq Tacitus addit argentũ magis q̃ aurum ſequi, ſine ulla animi affectione Germanos. Quem uſum Petrus Crinitus libro duodecimo capite ſeptimo magnis laudibus extollit. Cæſar quoq argentum eos negligere dixit, ad ſedandas contentiones, in commentariis. Indigentia quoq laborare dixit Strabo libro ſeptimo Germanorum multos. Non adeo auari, ſicuti aliæ nationes Germani extiterunt. Et in hunc uſq diem eſſe Pogius Florentinus in epiſtola ad Leonhardum Aretinum ſcribit, dũ inquit. Noſtras execror peruerſitates animi, qui ſemper quærimus, ſemper appetimus, cœlum, maria peruertimus ad pecuniam eruendam, nullo contenti queſtu, nullo lucro ſatiati, dum expaueſcimus calamitates, continuis calamitatibus, & anxietatibus iactamur, & ne miſeri iterum ſimus, miſeri eſſe non deſinimus, ſemper ĩhiantes opibus, nunq̃ animo, nunquam corpori indulgemus. At iſti paruo contenti, in diem uiuunt (Germanos enim intelligit) quoſlibet dies feſtos agunt, non appetentes diuitias, opibus non gaudent, non pauent futuris, ſi quid aduerſi euenerit, bono animo ferunt &c. Hæc ille. Pecuniæ tamen auiditatis Germanos accuſauit Herodianus libro ſexto, & nũquam nõ pacem, pecunia illectos, cum Romanis feciſſe Germanos dicit, & ibidem Alexandrum Cæſarem, Germanos in ipſum aſſurgentes pecunia lactaſſe. Contrarium Cæſar, Cornelius Tacitus, & alii fouẽt. Iam uero precio adducti Germanorum Doripedes, Neapolim, Italiam, Hiſpaniam, Franciam, & remotos ab orbe Brittannos bellando adeunt, q̃d nomini germanorũ pene exitiale eſt, poſtquam enim agnita eſt pecunia, eius deſyderio Germanos quoq adduxit. Fœnus autem agitare, & uſuras extendere, ignotum antiquis fuit Germanis. Hæc Cornelius. Ecce quantum nomen Germaniæ, dum adhuc in gentilitate uolutabatur nobilitatum ſit. Dum uero in religione orthodoxa, quãtum degenerauerit, Licet Oroſius li. vi. ca. xx. Germanos contra Druſum dicat undatim copulatos fuiſſe, uel accepturæ pacis condictione, ſi uincerẽtur, aut uſuræ (qeta libertate) ſi uincerẽt. Iam uero & fœnꝰ exercere apud Germanos nec in conſuetum eſt, maxime ſacerdotibus, cuiꝰ origo ex Italia manauit. Mercaturæ q̃q ſuperſederunt antiqui Germani, niſi Oceano proximi, qui tenuiter tamen mercandi prouinciam ſubierunt, ait Cornelius Tacitus.

De donorum externorum cupiditate in Germanis ueterib⁹ Ca.Liiii.

GErmanos apud antiq̃s non auaros reperi,donatiōe tñ externorũ mo tos,ꝗ Cornelius in Germania his uerbis protulit.Gaudent, inquit, donis externarũ gentiũ,tã ſingulis ꝙ̃ publicis,ut equis, phaleris,tor quibus &c. Cæſar non magis bello ꝙ̃ donis ipſos ſibi deuicit,ut ſcribit Plu tarchus,& Otto li.ii.ca.xlviii.Chronicorũ,unde ad ꝑtinacẽ impatorem apud Herodianũ Lętus loquit̃,barbaros (intellige Germanos) iã donis uel ꝑcio nõ conciliabimus,uerũ potius metu.Tutor apud Corneliũ teſtat̃,germanos ſola pecunia & donis corrumpi.Claudianus. Cupiditas donorum germanorũ

Qui nec principibus donis precibuſꝗ uocati
Paruerant iuſſi,properant,ſegniꝗ uerentur,
Offendiſſe nota.
Illi terribiles quibus ocia uendere ſemper
Mos erat,& fœdo requiem mercede paciſci.

Nec igit̃ falſum eſt,q̃d Procopius ille græcus author allegat lib.iii.ſcilicet Iuſtinianũ Cæſarẽ pecuniis Lõgobardos a Dalmatię ac Illyrici uaſtatiōibus amouiſſe,Gepidis q̃ꝗ Iuſtinianũ ibidẽ tributa ſoluiſſe teſtat̃.Idẽ Procopius lib.ii.belli Gotthici,Herulos germanos aſſerit poſt Narſetis diſceſſum,acceptis a Gotthis pecuniis, e Romanorũ & græcorũ agminib⁹ diſceſſiſſe,& nũꝗ cõtra Gotthos bello inſurrexiſſe.Idẽ Procopius Frãcorũ populos pacẽ cũ Gotthis uẽdidiſſe aſſerit,qñ Viſogotthi Italia potiebantur.Venio nunc ad Galatas, qui reges græciæ adorti, pecunia illecti,pacem cauponantes,diſceſſerunt,queãdmodũ Iuſtinus lib.xxiiii.Liuius & alii aſſeruerunt,Belgius etiã dux eorũ pecunias compandæ pacis exigẽs,& fruſtratus,bellũ Ptolemęo indixit,ut idẽ teſtat̃ ibidẽ Iuſtinus.Itẽ ab Antigono rege galatę munera ſuſcipientes,eius ditionẽ reliquerũt imunẽ a uaſtationib⁹, Idẽ Iuſtinus ac Trogus hiſtoriarũ uolumīe xxv.ꝓfitent̃.Pauſanias doctiſſim⁹ alioq nec inter ueros hiſtoricos numerandus,ꝑdæ cupiditate Brennũ Galatarũ pectora lactaſſe refert.Verba em̃ Brenni ſunt, καὶ ὡς χρήματα πολλὰ μὲν ἐν τῷ κοινῷ, πλείονα δὲ ἐν ἱεροῖς τά τ' ἀναθήματα καὶ ἄργυρος καὶ χρυσός.i.Multas diuitias in ærario publico,ac plures oblationes,auri argentiꝗ copiã in eccleſiis eſſe,ſic & gigipedes,Celtas,Herulos,prædæ cupiditate cõtra Romanos ꝓfectos fuiſſe,teſtat̃ Trebellius Pollio in Claudio.Sic & Paulus Diaconus ſupra Eutropiũ li.xii.Alanos pecuniis ſedaſſe Gracianum innotuit.Sic Procopius uiginti millia aureorum Theodatũ Gotthorũ regẽ Germanis ob pacẽ donaſſe ſcripſit. Similiter Athenæus Scordiſcas auro allectos,pacẽ cũ aduerſariis cõpoſuiſſe refert,nullus uero ſcriptorũ oīm Herodiano dilucidius cupiditatẽ eorũ aſſeruit,cuius uerba ſunt in Alexandro. ἀλέξανδρος μὲν inquit ἐν βίβλῳ οὖν πλῆν ἔλαξεν πρεσβείαν πέμψαι πρὸς αὐτοὺς, καὶ περὶ εἰρήνης διαλέγεσθαι, πάντα τε ὑπισχνεῖτο παρέξειν, ὅσων δέονται, οἱ γὰρ φιλάργυροί τε ὄντες καὶ τὴν εἰρήνην πρὸς ῥωμαίους χρυσίου καπηλεύοντες Alexander hoc tumultu decreuit,ad Germãos legatos mittere,q de pace cõſulerent,pollicẽtes oīa principẽ Romanũ (q̃ opus fuerint) ꝑſtiturũ,magnaꝗ copia pecunias daturũ,ſunt.n.Germani pecuniæ auidi,& nunq̃ pacẽ cum Romanis non cõponantur, Hæc ille.Idem Herodianus li.ã.profuſius rẽ execut⁹ eſt.

ἐκπέμψας δὲ γράμματα καὶ διαπέμψας οἷς ἐδοκίμαζε τὸν ὄχθης τοῦ ἴστρου τὴν πρόνοιαν, προστάξας τε αὐτοῖς εἴργειν τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομάς. ἐπετέλει τὴν ἔξοδον. οἱ μὲν οὖν ἐδιώκον τὰ ἐγκεχειρισμένα, οἳ καὶ οὐ πολλῷ χρόνῳ, πλείστους τῶν βαρβάρων ὅπλοις ἐχειρώσαντο, τοὺς δὲ ὑπὸ μεγάλαις συντάξεσιν ἐς φιλίαν ἐπηγάγοντο, ῥᾷστα πείσαντες, φύσει γὰρ τὸ βάρβαρον φιλοχρήματον, οἳ κινδύνων καταφρονήσαντες, ἢ δι' ἐπιδρομῆς καὶ ἐφόδου τὰ χρειώδη πρὸς τὸν βίον πορίζονται, ἢ μεγάλων μισθῶν τὴν εἰρήνην ἀντικαταλλάσσονται. ἅπερ κόμμοδος εἰδώς, καὶ ἀμέριμνον ὠνούμενος, ἀφειδῶς τε ἔχων χρήματα, πάντα ἐδίδου τὰ αἰτούμενα.

Quod ferme illud nobis repſentat. Marcus Cõmodus cęſar datis Romã lr̃is,
Cõmod⁹ pecuniis germãos cõciliauit
& cõſtitutis militibus, q tuendæ Iſtri ripę p̃eſſent, ac barbarorũ inſultationes coherceret, cõtinuo ꝓtectionẽ edixit. Illi igiť mandata ſua mutuo obeuntes, haud longo tꝑe multos barbaros ſubegerunt. Quoſdã uero magnis p̃miis deuicerũt, q̃d facile cõtigit, dũ barbarorũ natura ſit amare pecuniã, ꝑicula deſpicere, populatiõib⁹ uictũ parare, aut ꝓpoſita mercede pacẽ uenalẽ habere. Hoc uidens Cõmodus, ut pecunia maxĩe abũdãs & cogitãs, ut ſecuritatẽ redimeret, nihil petentibus denegauit. Hæc ille. Cęterũ & noſtra ætate id nunc germanis natura inſitũ eſt, ut nec Francia, Hiſpania, Anglia, cupiditatibus eorũ ſufficiãt, uitã mercede ueneũt, q̃rũ cupiditas etiam tãdẽ uita ablata ſaturatur. Hadrian⁹ etiã cæſar Alanos in eũ ſurgẽtes, donis & pecunia cõpeſcuit, ut Dion Bithyn⁹ author græcus in eius uita teſtať. Theodoſii tꝑibus cupiditate p̃dæ tot germanorũ gentes Romani impii inclinationẽ meditabanť, ut innuit Hierony. diſt. xii. epiſt. xxxi. ad Geruntiã, dũ inq̃t, Romã nõ ꝓ laude, ſed ꝓ ſalute pugnare, & auro & ſupellectile uitã redimere. Hæc ille, poſtq̃ Germanorũ, i. Vandalorũ, Dacorũ, Gepidarũ, Quadorũ, incurſiones deſcripſit. Traianus q̃q̃ Cæſar p̃cio mľto Germãos ſibi obtẽperãtes fecit. Eſt adhuc tãt⁹ p̃cii apud eos honos, ut neq̃ Neapolis, nec frãcia, nec anglia, auro nũc ſitiẽtes germãos dimoueat.

De ętatis dimenſiõe, & funeribus, & noĩbus puerorũ germanorũ. Ca. liii.

GErmanorũ pueritia diu metiebať, ut Põp. Mela li. iii. & Zach. Lilius ſcribunt, Cornel. ait oẽs germanos pariter educari, dñm ut ſeruũ, & unũquenq̃ ꝓpriã matrẽ uberibus alere, nec ancillis, nec nutricib⁹ delegare, & poſtea inter pecora, & humo in pueritię gradu eos degere, donec ętas ſeꝑet eos, & uirtus ingenuos agnoſcat, itaq̃ inexhauſtam pubertatẽ fieri, & nec uirgines feſtinare, uerũ eiuſdẽ iuuentæ diu ꝑſeuerare. Hæc Cornelius.
Pueritia ac ſenect⁹ germanorum.
Senect⁹ aũt gratior apud illos uiguit. Has leges germanorꝫ de ſenectute Petr⁹ Crinitus probat, & p̃ter aliarũ gentiũ uſum laudib⁹ extulit li. xii. ca. vii. Sũt germanorũ etiã aliq̃ uitæ lõgiſſimę ut Iaziges, q̃s Va. Flaccus facit diuturnioris uitæ hoĩes. Funerũ aũt nulla erat ambitio apud germãos, niſi ꝙ uiri clari certis lignis cremanť, & his tm̃ arma apponunť, fœminis tũc lugere honeſtum erat, Germanis aũt uiris tm̃ meminiſſe, ait Cornelius. Egeſippus armatos etiã germanos funus cæſaris cuiuſdã deduxiſſe refert. Vnũ etiã ope p̃ciũ uſum eſt ponendum, ꝙ nomĩa ætatis uariis ex rebus eliciebant. Filios eĩ ut plurimũ noĩbus eq̃rũ dixerũt, ut Cãpanus in orõne ad ueteres germanos teſtať. Varia etiã de funere Herulorũ Procopius, de Scytharum Athenæus, Lucianus, Suidas Pomp. Mela, Cicero, atq̃ alii prodiderunt, quæ nunc prætericmus.

De colore, crinibus, & oculis Germanorum. Ca. lv.

TRuces Germanis oculos, ceruleas comas, & rutilas. Cor. Tacitus, Sabellicus li.ii. Ennea.vi. aſcripſerunt, Florus li.iii. horrẽdos oculos Cimbris tribuit, Iuuenalis cerulos dixit germanos ſaty.iii. & flauã eis comã (eſſe ait.
Cerula quis ſtupuit Germani lumina, flauam
Cæſariem, & madido torquentem cornua cirrho,
Germanos & Horatius ceruleos ꝓbat in Epodo Oda xvi.
Nec fera cerulea domuit Germania pube.
Philippus Beroaldus Glaucos ſcribit Alemannos uideri.
Qui glaucis oculis, comaꝗ
Pallens, principibus potens uirorũ. Iulius Firmicus lib.i. Germanos cãdidos ait. Hieronymus in uita Hilarionis, de Franco germanico. Candidatus, inqt, rutilus coma, & candore indicans ꝓuinciã. Idẽ Hieronymus ad Suniã & Fretellã, Getas rutilos, et flauos dixit. Suetonius in Caligula. Rutilare, inqt, comã et ſubnectere, & ſermonem Germanicum addiſcere. Mantuanus.
Alemannia campis
Frigora agens, certare urſis, niue candida ſemper. Barbam etiam maxie Germani intonſam cuſtodierũt, q̃d Victruuius & Suetoniꝰ ꝓpriũ eſſe ſeptẽtrionalibus dixerunt. Nam Franci (ut ex Hunibaldo abbas Spanheimus ſcribit) barbã nutriuerunt, ꝓpter ímpii eorũ cupiditatẽ. Lõgobardi etiã longarũ barbarũ rõne dicti ſunt, ut Paul. Diaconus, Methodius, & Ligurinus ſcribũt. Capillos uero flauos habere Germanos ſcribit Strabo libro vii. Lucanus.
Soluuntur flaui longa ſtatione Sueui. Et idem.
Fundit ab extremo flauos aquilone Sueuos.
Horatius Sycambros dixit decoros, lib. iiii. car. Oda ii. Martialis.
Crinibus in nodum tortis uenere Sycambri. Iuuenalis.
Tanꝗ de Getis aliquid toruiſꝗ Sycambris. Picus in carmine Stauroſticho, torui audiuere Sycambri. Claudianus. Flauã ſparſere Sycambri Cæſariem. Idem in Stilicone. Crinigero flauentes uertice reges. Idem
Iam rura colat, flauiſꝗ Sycamber
In falcem curuat gladios. Idem.
illic flauente Sycambri
Cæſarie. Idem. Agmina quinetiam flauis obiecta Sycambris. Ptolemæus lib. ii. hos crines colorare & calamiſtrare dixit, & pulchritudine eorũ Romanos lactaſſe ſcribit. Batauos q̃ꝗ iſtiuſmodi crines habere, ſcribit Petrus Marſus. Syllius Italicus lib. ii. Iam puer auricomo performidate batauo. Idem Syllius in alio loco. Triplex criſta iubas effundit crine Sueuo. Multa Baptiſta Leo li.iii. de ædificiis, & Bonifacius Symoneta abbas epiſt. xxii. lib. v. Germani Hunni (ut ſcribit Rhegino Prunieñ.) capillos uſꝗ ad cutẽ tẽdebãt, hoc & reliq Germani, ut Cæſar Antoninus Caracalla (ait Herodianus li. iiii.) ad modũ tõſurę germanicę crines totõdit, flauã caniciẽ capiti imponẽdo. Ammianus Marcellinꝰ li. xv. & Diodorus Gallis (ſubintellige & tranſrhenanos) uniuerſis rutilos crines, & alba corpa aſcribunt. Sidonius Apollinaris lib. xx.

De colore, oculis, ac crinib[us] germanorum.

Flauocꝫ in ꝑlia fronte Sycamber. Panegyricus ad filiũ Conſtantini. Illa, inqͭ,
barbaria imitata eſt barbarorũ cultũ ac ueſtes, nam ꝓlixo crine comas rutila-
bant. Feſtus Ruffus, flauacꝫ cæſariẽ germania porrigit ora. Sic & Auſoni⁹ ad
Si latiis mutata bonis germana manerent (Biſſulã puellã germanã.
Vt facies oculos cerula flaua comas,
Ambiguam te lingua facit, modo forma puellam,
Hæc Rheno genitam prædicat, hæc latio. Dionyſius germanos albis
corꝑibus illuſtrauit. Plynius li. ii. na. hi. ca. lxxx. Gentibus a ſyderib⁹ remotis, fla
uos crines, candida crura, ob uaporẽ naturalẽ tribuit. Athenę⁹ li. dipno. .ß. Scy
thas ſeptentrionales tam in luctu q̃ gaudio crines poſt terga diffudiſſe refert.

De herba crinium glaſca, & ſapone, & aliis membris, & pictura facierum germanicarum. Ca. lvi.

ANtiqui uero germani ad crines herba glaſca utebant̃ noie, q̃ etiam
Brittannicæ cõiuges, nuruſcꝫ, q̃ toto corpore oblitæ, i aliqbus ſacris
Herba nudę incedebant, Aethiopũ calorẽ imitantes, de qua herba Plyni⁹.
glaſca & Cæſar li. v. comentariorũ, Brittannos glaſca infici dixit, q̃ ceruleũ inficit co-
lorẽ. Merula q̃cꝫ huic opinioni ſubſcribit, huius herbę Ouid. meminit de arte
Fœmina caniciem germanis inficit herbis
Et melior uera quæritur arte dolus. Meminit huius herbæ Plyni⁹
li. xxv. na. hi. c. ii. quã uocat Brittãnicã, lib. uero xxii. ca. i. glaſcã nomĩat. Rutilaue
runt aũt Germani comas eorũ ſapone, ut ait Cornelius, id & de Gallis Plyni⁹
ait. Hinc pilæ ſaponis mattiaticæ dicunt̃, a Mattiacis populis germaniæ, de q-
bus li. ultimo dicemus. Martial. Accipe mattiacas quo tibi calue pilas. Et ſupra
Plyniũ idẽ teſtat̃ Hermolaus Barbarus. Non aũt de mattia loqmur q̃ comeſſa
tionẽ ſignificat, ἀπὸ τοῦ μάττειν. Cuius Athenæus græcus author, & Eraſmus no
ſter meminerunt. Sed de populis, q̃rũ mentio fit apud Antoninũ in itinerario
Ptolemæũ & Tacitũ. Martialis etiã ſpumã batauã ſaponẽ dixit, eo ꝙ ſapo uſui
Cauſtica fuerat apud germanos, ait Suetoni⁹ in Caligula. Alii ſpumã cauſticã dixerũt ſa
Spuma ponẽ. Martialis. Cauſtica Teutonicos accendit ſpuma capillos. Dicit̃ aũt cau-
& Bataua ſticũ καυστικὸν ignitũ, ἀπὸ τοῦ καίειν illo uocabulo ſæpe uſus eſt Plynius. Mituli, inqt
in cineribus uini cauſticã habent. Sapo uero nihil aliud eſt, niſi ſpuma illa cau
Sapo Ge. ſtica, rutilabant eñ germani crines cinere, q adust⁹, ſiccitate ſua cauſtici nomẽ
meruit. Martialis poeta Domitianũ ornatiorẽ facit, crinibus ipſis germanorũ
comas rutilantiũ, dũ inqt. Captiuis poteris cultior eſſe comis Hęc Zach. Lili⁹
& Cornelius in hiſtoriis, Vox gallorũ ſimiliter & germanorũ metuẽda eſt, &
minax, ut Ammianus Marcelli. lib. xv. in fine ſcribit. Vox etiã germanorũ in-
teriorẽ uirtutẽ declarat, quod Celtes hoc carmine monſtrauit.
Vox & Vox habitum mentis cum geſtu & pectora prodit,
os Germ. Vox quæ nihil muliebre ſonat, ſed tota uirilis
Martia craſſiloquo teſtatur corda palato. Os Germanorũ toruũ dicitur
a Iuuenale, & Picus Sycambros toruos dixit. Mantuanus ad Cæſarem. Tor-
uo q̃cꝫ Saxones ore. In illis aũt oibus partim aſtra imperiũ eorũ exercere, par

tim re

tim ferum naturam omnium indagatricem, huius eſſe cauſam aſſerunt. Sub plauſtro enim urſarũ, ſecũdũ Hali ſentẽtiã, in ſeptio dimate frigidi homines degunt, qui albis ſnut crinibus, magnis corporibus. Hæc ille. Vide Iohannem Eſcendenſem diſtinctione octaua capite quinto. Hi uero qui res naturæ indagant, uaporem in re eſſe aiunt, ex mobilitatibus præuenientem, cuius rei Plynius author eſt libro ſecundo naruralis hiſtoriæ capite lxxx. Glaucorum oculorum naturalem induſtriam Ariſtoteles in problematibus particula xiiii ſcrutatus eſt, refert enim contingere in locis frigidis (puta ſeptentrionalibus) q̃ natura intrinſeca (oportet iam ita loqui) calida ſit, locis tamen exiſtentibus frigidis, & ita intrinſeca caliditas euaporizare prohibetur, propter exterius frigidum. Qua de re albis ibi exiſtentibus, his qui in ſeptentrione degunt, glauci oculi ſunt, albus enim huic proximus color eſt. Hæc Ariſtoteles. Albertus Magnus quoq; ait in libro de natura loci, capite tertio, econtrario Daci & Getæ, ex parte occidentalis, & Sclaui ex parte orientalis, nati in fine ſeptimi dimatis, & ultra, ſunt albi, propter frigus complexionale, & quia corpora eorum nõ ſunt poroſa, & locus eſt frigidus, & frigus cõſtringit. Remanet igitur multum humidi in eorum corporibus, & hoc auget corpora eorum, & homines illic albos efficit. Barbari etiam ut Germanorum ac Dacorum fœminæ & mares faciem eorum ideo aliqñ pinxerunt, ut ait Plynius, & tandem de ueterum conſuetudine hæc.

Ratio naturalis prædicti.

De ornatibus aliis Germanorum. Ca. lvii.

FVerũt & Germanorum principes στρεπτόφοροι id eſt torquium portatores, illi enim Germanorum ueriſſimi Galatæ, qui contra Torquatum pugnauerunt, principem habuerunt torque inſignitum, ait eñ Suidas de Torquato. σκυλεύσας τὸν νεκρὸν, καὶ τὸν περὶ τὸν τράχηλον στρεπτὸν ἀφελόμενος; ὃς ἐπιχώειος τοῖς κόσμος κελτοῖς. id eſt. Spoliauit mortuum, ac torquem a collo galli ſuſtulit. Eſt enim torques ornatus indigenus apud Celtas. Atheneus græcus li. Dipnoſophiſtarũ .ιβ. Scythas ſeptentrionales .i. Germanos mirum in modum uarietate ueſtium ac pictura deliciatos oſtendit, & præter morem omnium ornatibus tam effuſe uſos.

Ornatus germanorum.

FINIS SECVNDI VOLVMINIS

LIBER TERTIVS DE NOBILITATE GERMANORVM VETERVM AC NOVORVM omnium Paparum, Cæſarum, Ducum, Marchionum, Baronum Genealogias continens. Cuius capita ſunt centum, decem & ſeptem.

Primum, de nobilitate Romanorum, Troianorum, & aliarum gentium.
Secundum, de nobilitate Germanorum, & ꝙ oẽs eorum nobilitatem a germanis referre ſtudeant.
Tertium, de papis germanorum, & iuri priſco eligendi papam.
Quartum, de antiquiſs. germanorum regibus ab ortu mundi.
Quintum, de regibus germanorum ab urbe condita
Sextum, de regibus Germ. temporibus Cæſaris & Auguſti.
Septimum, de regibus Germaniæ ſub cæteris imperatoribus.
Octauum, de inſtitutione regum Germanorum.
Nonum, de quibuſdam illuſtribus Gotthorum regibus.
Decimum, Catalogum cõtinet omnium regum Gotthorũ, a primo ad ultĩm.
Vndecimum, genealogiam omnium regum Gotthorum continet.
Duodecimum, de regibus Vandalorum, & eorum catalogus.
xiii. Hunnorum catalogum & genealogiam habet
xiiii. De Rugorum, Sclauorum, Scyrorum, Alanorum, Herulorum regibus, de eorum catalogo ac genealogiis.
xv. De Longobardorũ, ac Gepidarum regibus, earumq; genealogiis.
xvi. De regno Arelatenſi.
xvii. De regno Auſtraſiæ, & regum eorum genealogiis.
xviii. Carolum Magnum fuiſſe germanum.
xix. De regibus Daniæ, & eorum genealogiis & catalogo.
xx. Catalogus eſt & genealogia regum Hieroſolymitarum.
xxi. De imperio Romano, ac nobilitate eius.
xxii. Quõ Frãcorũ reges multa Germaniæ detraxerint, q̃ Caro. Ma. reſtituit.
xxiii. De tranſlatione imperii ad Germanos.
xxiiii. Genealogiam habet Caroli Magni, & omnium ſucceſſorum eius, & quomodo Germania ab imperio Francorum regum deuenerit.
xxv. q̃ꝫ lõgẽ impium dilatetur, & q reges imperio Romá. ſubiiciantur..
xxvi. Plura a Frãcis occidẽtalibꝰ occupata, q̃ ad germãos & ad impiũ ſpectãt.
xxvii. Imperatorẽ eſſe dominum omnium, & omnes chriſtianos ſubiici imperio, & germanos omnium horum dominos.
xxviii. Quando & quõ imperium ad Germanos deuenerit.
xxix. De electione principum, & ꝙ honeſtius ſit imperatorem germanorum q̃ꝫ Romanorum appellatione nominari.
xxx. De unctione imperatoris.
xxxi. De impatoribꝰ Ro. natione germãis ante tranſlationẽ imperii ad nos.
xxxii. Catalogũ impatorũ oĩm germanorũ, & quõ impiũ a gñe ad genus deuenerit Germanis.

xxxiii. Genealogia omnium imperatorum Germanorum a Carolo Magno uſq; ad Maximilianum, cuiuſcunq; generis quiſq; fuerit.
xxxiiii. De origine Curiæ principum, & cæteris ducibus.
xxxv. De eccleſiaſticis electoribus & Archiepiſcopis Moguntinis.
xxxvi. De Archiepiſcopis Colonień. & eorum Catalogo ac regionibus.
xxxvii. De archiepiſcopis Treuerenſibus, & Tungris.
xxxviii. De Magdenburgenſibus ac Merſpurgenſibus archiepiſcopatibus.
xxxix. De cæterorum epiſcopatuum Saxoniæ origine.
xl. De Saliſtidienſi, Halberſtattenſi, Oſterburgenſi, Padabornenſi epātibus.
xli. De epiſcopatu Hamelburgenſi, Oldenburgenſi, ac Luicenſi
xlii. de epiſcopatu Bremenſi, Mechelburgenſi, & aliis, ut Roſenburgenſi, Vuarmienſi, Sambienſi, Hapſelienſi.
xliii. De Hildisheimenſi, Vuerdenſi epiſcopatibus.
xliiii. De Mindenſi, Monaſteriēſi, Traiectenſi, Rimegenſi, & cęteris epātibus.
xlv. De quinq; epiſcopatibus Bauariæ Saltzburgenſi, Ratisbonenſi, Eiſteten ſi, Friſingenſi, & Patauienſi.
xlvi. De epātibus Rheń. Baſilienſi, Conſtantienſi ac Argentinenſi.
xlvii. De Bambergenſi, Herbipolenſi, & Auguſtinenſi.
xlviii. De Spirenſi, Vuormacienſi epiſcopatibus.
xlix. De Tullenſi, Metenſi, Leodienſi epiſcopatibus.
L. De ſecularibus electoribus, & primo de rege Bohemiæ.
li. De regibus Vngarorum.
lii. Genealogia omnium Palatinorum Rheni.
liii. De origine & nomine Palatinorum.
liiii. Catalogus omnium Palatinorū, & quō ſecundum ſeriem rexerint.
lv. De quibuſdam Palatinorum bellis & regionibus
lvi. De quibuſdam monaſteriis a Palatinis erectis.
lvii. De Marchionibus Brandenburgeń. & eorum genealogia.
lviii. De Burckgrauiis Nurenbergeń. & eorum genealogia.
lix. De regionibus Marchioni ſubiectis, & eius ſtrategematibus.
lx. De initio ducatus Saxonię, & eius dilatatione, uſq; ad Henricū Superbum
lxi. de initio ducatus Lunenbergenſis, & comitatus Brunſuigenſis.
lxii. De comitatibus de Northen, Engern, Gothingen, Ballenſtiden, Suppelir burg, Arnesburg.
lxiii. Quō Henricus Superbus a Fœderico primo fuerat depoſitus, & ad q̄s poſſeſſores ducatus eius peruenerint.
lxiiii. De ducibus Brunſuigenſibus a recta linea ab Henrico deſcendentibus, & ducatus Brunſuigē. initio.
lxv. De diuiſione ducatuum Lunenburgeń. ac Brunſuigeń. & iterum eorum unione, uſq; ad præſentia ſecula
lxvi. De regionibus & ciuitatibus quæ ducatui Brunſuigeń. acceſſerunt.
lxvii. De ducibus Saxoniæ poſt Henricū Sup̄bum uſq; ad noſtra ſecula.

lxviii. De ſtrategematibus ac incremento ducum Saxoniæ.
lxix. De dominatu Embeccenſi.
lxx. De Marchionibus Miſnenſibus,& eorum origine.
lxxi. Genealogia omnium ducum Saxoniæ, Luneburgæ, Brunſuigæ, de Northen, Embeck, Oldenburg, omnium Marchionum Miſnenſium, & quidquid olim ad Saxoniam attinebat.
lxxii De archiducatu Auſtriæ,& eius principibus,& ducibus.
lxxiii. Genealogia ducum & Marchionum Auſtriæ.
lxxiiii. Genealogia Rudolphi Habſpurgenſis,
lxxv. De ducatu Stiriæ, Carinthiæ, ac Tirolonenſium dominio, & quomodo ad domum Auſtriæ deuenerint.
lxxvi. De ducatu Francorum orientalium.
lxxvii. De ducatu & ducibus Bauariæ,& eorum catalogo.
lxxviii. Genealogia oim ducũ Bauariæ,& quõ de genere in genus deſcẽderit.
lxxix. Genealogia omnium ducum Sueuorum a primo ad ultimum.
lxxx. De ducibus Sueuorum,& eorum catalogos.
lxxxi. De ducatu Gelriæ & Iuliacenſi.
lxxxii. De ſtrategematibus & incremento ducum Gelriæ.
lxxxiii. De ducatu & ducibus Iuliacẽſ.
lxxxiiii. De ducatu Bergenſi.
lxxxv. Genealogia ducum Gelriæ Iuliacenſium, Bergenſium & Cleuenſium
lxxxvi. De ducibus Cleuenſibus.
lxxxvii. De ducibus Lotharingorum,& Brabantinorum.
lxxxviii. De ducibus Lotharingiæ,& eorum catalogus.
lxxxix. De ſepulturis, titulis,& rebus geſtis ducum Lotharingiæ.
xc. De ſtrategematibus ducum Brabantinorum ac Lotharingorum.
xci. De ducibus Hollandiæ, ac Selandiæ,& eorum catalogo.
xcii. De ducatu Linburgenſi, ac comitatu Hannoniæ.
xciii. De comitatu Flandriæ,& eorum catalogo.
xciiii. De potentia comitum Flandrenſium,& eorum ſtrategematibus.
xcv. De comitatu Lucelburgenſi, & eorum comitum genealogia.
xcvi. Bulionenſi, Leuenſi, ac Ardennenſi comitatibus.
xcvii. Genealogia omnium ducum Limburgenſium, Brabantinorũ, Cleuenſium, Leuentium, Lotharingorũ, Burgundiæ, Hollandiæ, Selandiæ, Friſiæ, ac comitatuum Hannoniæ, Bulienſium, Ardennenſium & Flandrenſium.
xcviii. De ducatu Mechelburgenſi, Vuirtenbergenſi,& Pomeranienſi.
xcix. De quibuſdã ducatibus iam aboletis, ut Voytlandiæ & Rotenburgẽſiũ.
C. De ducibus Zaringiæ,& eorum genealogia.
Cii. De regiõib9 Zaringorũ ducatui ſubditis,& quę ad eorũ dominiũ attinẽt
Cii. De Marchionatibus germaniæ, unde dicti & unde uenerint.
Ciii. De Marchionibus Badenſibus,& eorum religione.
Ciiii. De initio Marchionũ Badenſium,& eorũ catalogo uſq; ad Hermannũ.
Cv. De aliis Marchionibus ſubſequentibus uſq; ad ultimum.

Cvi. De illuſtri familia & nobilitate Marchionum Badenſium.
Cvii. De ſtrategematibus Marchionum Badenſium
Cviii. De ciuitatibus & poſſeſſione antiqua Marchionum Badenſium.
Cix. Genealogia Marchionum Badenſium, Vuirtembergenſium & Lantgrauiorum Haſſiæ.
Cx. De Lantgrauiis, & Lantgrauio Alſatienſi, & eorum catalogus.
Cxi. De Lantgrauiatu Haſſiæ.
Cxii. De Burggrauiis Magdenburgenſibus, Rotenburgenſibus & Vuirtzburgenſibus.
Cxiii. De comitibus de Hoenloe.
Cxiiii. De comitibus Hennenbergenſibus.
Cxv. De comitatu Leoſteinenſi, ac Marchionibus Montferrarienſibus.
Cxvi. De dominio Pfeffingenſi.
Cxvii. ac ultimum. De nobilitate Nurenbergenſium, et eorum urbe, & Republica.

PRAEFATIO AD Lectorem.

ERVDITI ac mirabiles diſciplinarũ uiri, quotieſcunq; nobilitatis rationem habuerunt, nil niſi genuinam quandam inclinationem præ ſe ferre τὴν εὐγένειαν æſtimabant. Nec quidquam uirtutis eſſe in maioribus, quod cum poſterioribus generandi illa uirtus commune faciat, aut participari queat. Nec ut credam ea amplitudini noſtrę accedere, quę maiores noſtri in imaginibus ac tabulis referebant facile inducor, Fallitur eñ non mediocriter qui maiorum opinione cenſeri uult, dum tamen egregiis facinoribus minus illis reſpondeat. Potius.n. huic uitio nobilitas q̃ laudi uertatur qui ſecus q̃ uera ac ſyncera nobilitatis ratio poſtulat, uitam ſuã tranſegerit, ac omnem lucem parentum ſuorum in tenebras uerterit. Quæ enim rogo nobilitatis portio huic aſſerenda eſt? Video nonam hanc uulgi opinionem de nobilitate paſſim omnes occupaſſe atq; oculos omnium hebetaſſe, qui tantam uirtutis uim generandis hominibus tribuunt, & reclamante rerum ipſa natura maiorem uirtutis neceſſitudinem illis concedant, qui e ſummis heroibus proceſſerunt, q̃p illis, quos uirtus humiles ortu, ac ad ſui amorem paupertate aut aliis humanæ imbecillitatis conditionibus rapuit. Multa enim ſunt quæ in nobilioribus ac maxime fortunatis uirtuti repugnãt, diuiti enim magna cum opibus, maior cũ uoluptate luctatio eſt indicta, multa ei obuia ſunt, q̃ ſpecie uitæ melioris, ac rerũ terrenarũ affluxu, facilime a uirtutis uia locupletem in trãſuerſum agunt. Vnde plus incõmodat q̃ affert, plus adimit generis ſublimitas q̃ in uirtute ædificat. Si uelimus cũ priſcorũ temporũ neceſſitate decertare, id omni ætati datũ eſſe uidebimus, quod in prouerbium abiuit apud Eraſmum, ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα. i. Heroum filios noxas eſſe. Oſtendit uerbi huius integrita

tem præter Euripidem in Heracli. ac Ariſtidem in Cymone, Demoſthenes fatis itaque comparatum eſſe ait, ἀγαθῶν ἀνδρῶν φαύλους ἀποβαίνειν. Aelius Spartianus ad Cōſtantinum id cruenti in partibus ingētibus eſſe peculiare putat, ut a claritate maiorum ac moribus poſteri διὰ δία πασῶν abſint, ſuamq; ſententiam exemplo Scipionum ac Romanorum nobiliſs. oſtēdit eſſe integram. Contra Agatoclem Auſonio referente Siciliæ, ac cerdonem quendam Athenis, ut Ariſtophanis fabula ἱππῆς teſtatur, præfuiſſe uidemus. Nobiliores igitur illi ſunt, immo plus merētur. Quibus humili loco ortis χάριν ἐξετέλεσεν πόνος καὶ αἰσθητὸς ἱδρώς. i. quibus gratiā labor peperit ac ſtrenuus ſudor. Ita Demoſthenis nouitas a Plutarcho, Marii a Saluſtio, Summis laudibus efferē. Iphicrates philoſophus σκυτοτόμος. i. coriarius, aduerſus Armodium eius nouitatem exprobrātem apud Plutarchum dicere ſolebat. τὸ μὲν ἐμὸν ἀπ' ἐμοῦ γένος ἄρχεται, τὸ δὲ σὸν, ἐν σοὶ παύεται, quæ uerba Cicero in Saluſtium ita tranſlata intorſit. Noli, inquit, Saluſti mihi obiectare maiores meos, ſiquidem ſatius mihi eſt, me rebꝰ geſtis propriis florere q̄ antiquorum opinione niti, ut nobilitatem a me partā ſtudeat adiplere poſteritas, q̄ ꝙ nobilitatis a parentibus acceptæ finitor ac corruptor eſſem. Cæterum ne ab exemplis recedam, quemadmodum pomum illud nobiliſſimi nomen fert, quod dulcedine ſaporis alia longe poſt ſe relinquit. Ac ueluti equus generoſiſſimus eſt, qui lōge optimus, ita homo uera nobilitate fruitur, non qui claritate naſcendi, uerum qui uirtute maxime præcellit cæteros. Licet fuerint horum ſententiæ Cortina dignæ, non tamen penitus nullam nobilitas in ſe cōtinet uirtutem, ſiquidem iuxta Euripidis ſententiam δεινὸν χαρακτῆρα aculeum quendam ardentem ſanguinis neceſſitas in ſe reconditum poſſidet. Nec ideo ultimam gloriam Helenæ Menelao, Vlyſſi, Achilli, Aeneæ deorum origo conceſſit apud Homerum. Qui & reges ac induſtrios mortales e diis originē retuliſſe in hymno Muſis dicato illa oratione ſignificat.

ἐκ γὰρ μουσάων, καὶ ἑκηβόλου ἀπόλλωνος
ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν ἐπιχθόνιοι καὶ κιθαρισταὶ
ἐκ διὸς βασιλῆες.

Ex Muſis, longe & iaculante ab Apolline terram
Fœlices habitant cantores & Cithariſtæ
A Ioue ſunt reges.

Adde quod Plutarchus in libro περὶ παίδων ἀγωγῆς in pulcherrimam prorupit ſententiam, καὶ σοφὸς, inquit, ἦν ἄρα ὁ ποιητὴς ὅς φησιν ὅταν δὲ κρηπὶς μὴ καταβληθῇ γένους ὀρθῶς, ἀνάγκη δυστυχεῖν τοὺς ἐκγόμενους, καλὸς ὁ παρ' ῥησίας θησαυρὸς εὐγένεια, quod id nobis repræſentat, & eruditꝰ poeta ille ē, qcūq; aſſeruit, dum fulcrum generis eſſet ſublatū bene, neceſſum tunc filios fore infortunatos. Honeſtum igitur libertatis theſaurum eſſe nobilitatem. Germāi autem quemadmodum fuerunt ἐλευθεροτιμότατοι ita & totius Europæ populis nobiliſſimi. Et dum etiam non extremum ſit laudis quod mortalibus contingere poteſt, ab honeſtis prognatis proceſſiſſe, uolui id muneris præſentis libri eſſe ut is totus Germanorum nobilitati ſeruiat. Nam nulla tanta humilitas reperiē quæ non præſtantia ſuorum maiorum tangatur, opiniouis etiam paternæ hæres eſſe non gaudeat.

De nobilitate Romanorum, Troianorum, & reliquarum gentium, erga nobilitatem germanicam. Ca. primum.

CAeterũ ut clari⁹, facto ſublimitatis aliorũ ꝑiculo, nr̃a nobilitas cõſtet, a Troianis noſtram imbuamus orationem. Voluerunt priſci a Dardano & Laodomonte Troianorũ nobilitatẽ fuiſſe exorſam, quis aũt Dardan⁹ ille fuerit: toties a ſcriptorũ memoria repetitũ eſt, ut nec τῶν αἰναλφαςίβων fugiat. Aut eñ paſtores, aut aliud dicere nolo. Vnde Romani quæſo: an ne a profugo Aenea, quẽ Dion ille tot proditionibus inſimulauit, tot rapinis inceſſiuit, cui neceſſarius Laodomon ille ἱερόσυλος extitit. An ſecundũ Plutarchi Liuii, Plynii, Oroſii, & aliorũ ſentẽtia a fugitiuis: q̃s Romulus patefacto aſylo, uariis criminibus ac homicidiis furtoq; declaratos, ſpe ſalutis allectos, congeſſit. Repetam⁹ ſaltẽ Romuli cunabula, an ne ἐλευθεροστομάζοντες inſignis meretricis filiũ Romulũ dicemus: an ꝑfecto meretricis noĩe, ideo, ut Põp. Trogus, a lupa ꝓceſſiſſe eũ uolumus, dum aĩos inexplebiles Romani lupi inſtar habuerint. Quis Romulus: an ne fraternę cędis reus: Ille igit̃ Romulus nullus alius, niſi raptor uirginũ, homicida, ut Theocriti dicto alludã μαςδὸν ἐθήλαξε δρυμῷ τέ μιν ἔτρεφε μάτηρ. Vber ſuxit, ĩ ſyluis educat⁹. Verba Iuſtii hiſtorici ſũt uolumĩe xxxviii. tales reges habuerunt Romani, ut erubeſcant noĩbus, paſtores eñ aborigines, haruſpices Sabinorũ exules, Corinthiorũ ſerui, uernęq; Tuſcorũ extiterunt. Hæc ille. Eſſent nobis de aliis nationibus argumenta, q̃ ut a noſtra ꝓfeſſione aliena ꝑtermittemus, germanorũ originẽ uideamus, q̃s ſynceros puros eſſe, nec gentiũ aliarũ incurſionibus concretos. Cor. Taci. Sabellicus, Sypontin⁹, & alii teſtant̃. Si antiq̃tate nobis decertare uis, ſolus Beroſus nos toti⁹ Europæ gẽtibus maiores natu oſtendit, ſi nobilitatẽ ſola uirtute erogare uis, uide an extiterint: q imꝑiũ Ro. nũc poſſideãt, poſſeſſã diuturni⁹ retinuerĩt. Sol⁹ igit̃ imꝑii titul⁹, Germanis aſcriptus, oẽm mortalẽ excedit nobilitatẽ. Troianorũ nobilitas

De nobilitate germanorũ, & q͛ oẽs eorũ originẽ e germãis referãt. Ca. ii.

NEquaq̃ id ferendũ eſt, q̃d germanorũ q̃dam ꝑſuaſiſſimũ hñt, ut hi q̃bus arrogantiã uana nobilitas aliorũ peperit. Oẽs eñ duces Germanorũ aut Romanos aut Troianos eſſe uolum⁹: hui: Bauaros & Frãcos e Troia tranſuectos, Marchiones ab Antenore, Palatinos, Hennenbergẽſes, Hoenloenſes e Romanis, Saxones ab Alexandri reliquiis dicimus, oĩ conatu, totis uirib⁹ inſanire uolumus, & e ꝑdonib⁹, ꝓditoribus, paſtoribus, nobiliſſimos ortus noſtros a malo dæmone ꝑſuaſi reducimus. Nobilitatẽ quærimus quã habemus, & quã habemus poſſidere nolumus, ſed ita quęrimus, ut eã aſſecuti, ex nobiliſſimis uideamur ignobiliſſimi, ſyncerã germanię originem ꝑterimus. An ne Germanis unq; defuit nobilitas: quã ante mille annis panegyric⁹ Conſtantini nobis conceſſit. An ne noſtris regibus probitas denegabat̃. Fuerunt pauci boni Romanorũ Cęſares numerati, Aelio Spartiano referente, q̃s eñ Caligulos, Heliogabalos, Nerones, Domicianos, Galenos, Bonoſos, & reliqua naturæ mõſtra ignorat: tñ Augusto, Traiano, Antoninis, Claudio a Capitolino dexteritatẽ uideo deſtinatã. Nunc germanos repetamus, uno tñ exce Germanos nõ e Ro. aut Troianis ortos eſſe.

pto,nullus unq̃ excōicatione notatus eſt,adde ꝙ totus pene orbis noſtra gau det origine. Verba Cāpani Itali ſunt, non Germani, alioqui germanici nomĩs hoſtis,in orōne Ratiſponenſi. Veſtra (inq̄t) nobilitas totũ pene orbẽ ut fons uberrimus inundauit,ut nulla gens,nulla regio ſit,q̃ nõ nobilitatẽ ſuã a uobis habere gaudeat,iactet,& lętet. Quis eñ Mãfredos & cęteros totius Italię nobi liſſimos,ueſtro ſydere natos ignorat? & idẽ Cãpan9,nullã Italię,Gallię,Hiſpa niæ alicuius amplitudinis gentẽ eſſe aſſerit, quæ non germanicã originẽ ſibi laudi ducat. A nobis,refertẽe Iuſti.li.xxiiii. ꝑ Galatas tota aſia populis infuſa ẽ. A Gotthis tota Lõbardia,Italia ac Hiſpania. A Saxõibus Anglia Britannica. A Frãcis Gallia. Tot natiões libero & ſolido aĩo noſtrã ſuſpiciunt originẽ. Et nos alio noſtrã erogamus,nec deeſt nobis auctoritas cuſtodiẽdi ortus noſtri

Germa norũ ori⸗ go.

ſynceritatẽ. Negãt a Troianis Frãcos deriuatos Gaguin9,Michael Ričtius,& alii,Bauaros a bois Sabellicus ac tota ſcriptorũ corona profitet̃, fuere hi Boi olim q contra Fabriciũ,Flaminiũ,ac Cęſarẽ pugnabant,oĩbus Troianis nobi liores. Nobilitas ergo noſtra a ueris germãis eſt deducta,qb9 a Tacito trĩ lau dis ꝓ̄ſtatur,ut nec a Romanis, Italis,ac Troianis in ullo ſcriptore deſumptũ ẽ.

De Papis Germanis,& iure germanorũ eligendi papam. Ca. iii.

NEc ſummis pontificibus Germania caruit,ut nihil q̃d nobilitatis eſt, germanis non contigiſſe liqueat. Conſtant aũt numero germanorũ pontifices ſeptenario,ut ex Ottone Friſing. Platina,Sabellico atq; ali is habemus. Fuerunt eñ Stephanus viii. & eiuſdẽ nois nonus germani,ultim9 ille e ducibus Lotharingis originẽ duxit,prius Fœdericus nuncupatus eſt,ut Sigiberto Geblacenſi placet. Fuit & Gregorius v. Saxo natione,Ottonibus af finis,prius Bruno dictus eſt. Nec nõ Clemẽs II. Damaſcus II. Victor Leo XI. germani extiterũt. Hic Leo prius Tullẽſis epũs,Bruno dicebatur, ex Alſatia genitus,e comitibus Dabiſpurgenſibus,ut annales Altdorffenſiũ teſtant̃, dio cęſis Argentinenſis monaſter. Inſtituit .n. hic Leo monialiũ cœnobiũ,q̃d tem poribus inde reuolutis nomen S. Crucis accepit,multis reliquiis coruſcans, a Leone tranſlatis. Sunt & tres arces haud ꝓcul a Marpachio ac Eyſchem, in quarũ una diuus Pãcratius colit̃,cuius reliquiæ ꝑ Leonẽ cõſecratę ſunt. Obiit mortẽ Leo ille, tp̄e q̃ milleſimus & ſupra quadrageſimum nonus annus age bat̃. Sunt & q Ioannẽ,q ſimulato uirili habitu fœmina,ad papalẽ dignitatẽ eue

Quotto numero papę ger. ſint.

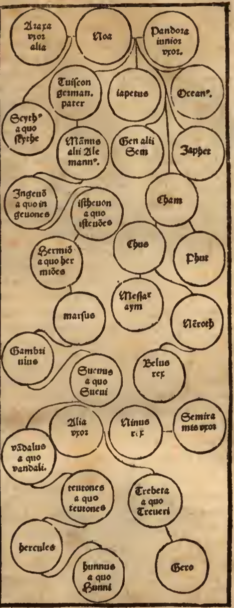
hebat̃, Moguntinã dixerunt. Aeneas Syluius, papa Pius inde appellatus,ger⸗ manus eſſe uoluit,licet Italus,Senenſis eñ extiterit. Eo numero Romanorum pontifices Germani cenſebant̃. Nec mirũ eſt id,cũ ſanctiſſimi olim ius & po⸗ teſtatẽ eligendi papã,impatoribus Ro. ꝓ̄ſtiterint,ut lxiii.diſt.c.Agatho.& par. electiones. Vbi Carolus Magnus priuilegio q̃dã facultatẽ eligẽdi papã obtinu it lxiii.diſt. Hadrianus. Inde eandẽ copiã Otto primus a Leone erogauit,cum eius ſucceſſoribus,ut ibidẽ liquet c. in ſynodo. Quæ repetit Lupoldus Baben bergenſis de chriſtianitate germanorũ. Hæc ideo ſcripſimus,ne Itali oẽm ſibi in papã facultatẽ,ut ꝓpriã,pſuadeant. Vt aũt ſemp ſeſe chriſtianiſſimos tenue runt germani,ne diuinarũ rerũ facultatẽ detinere uiderent̃,oĩa ꝑdicta priuile

Priuile gia germ. in papam

gia abrogauerunt. Itaq; conſcientia pietatis, Caroli filius Luduicus primus, papę iura om̄ia in papam reſtituit, ut uidetur lxiiii. diſt. Ego Luduic⁹ Cōſimliq; pacto & Otto imperator iuxta ſentētiam Gratiani lxiii. diſt. parag. Verū. Potuiſſent illa retinuiſſe, & tādem de illo. Qua autem nobilitate præditi pape illi Germani fuerint, in ſequentibus patebit, ubi & eorum genealogiã imperatoribus cōiũgã.

De antiquis germanię regibus, ab ortu mūdi ultra ſecula Troaiana. Ca. iiii.

A Regum germanorū antiquitate exorſus id quod in fronte libri ſecundi exegeſeos meminimus, iterum memoriæ noſtræ repeti operoſum duximus. Beroſ⁹ antiquitatis perſcrutator curioſus, cui & tantã fidem p̄ſtat Ioſephus, uſq; ad Troiana tempora hos reges germanorum allegat, q̄s ſumus alligaturi. Nec deſunt doctiorum hominum ſententiæ, quæ librum illum auctorem mentitum uolunt, nec eſſe Beroſi, quibus auſcultarē, niſi Manetho ac Ioſephus ea pene uerba Beroſi (ut in prædicto libro continentur) allegarent. Meminerunt præter Annium Viterbienſem Tuiſconis & eius progeniei Corneli⁹ in germāia, & Sabellic⁹.

Primi germanorum reges

Habes hic candide lector duas genealogias ueterũ germanorum maxime a ſe inuicem tamen diſcrepantes, cui tñ adhæreas tuæ induſtriæ reliquimus. Vna Beroſi Annii Viterbienſis ac Cornelii Taciti. Altera annalium noſtrorum ac Greſmundi eſt, ambæ a Noa germanis originem pollicentur.

Reges Germanorum ab urbe condita. Ca. v.

ROma poſt hac gentium domina erecta eſt, qui Germaniæ tunc præfuerit nulli ſcriptorũ cognitum extitit. Id tamen certum eſt, tunc oẽs pene nationes regibus propriis fuiſſe ſubiectos. Suetiæ eñ rex Surugo præfuit, cuius filia Gro dicta eſt, & eius filius patri ſuccedens Hadingus, cũ uxore Thoilda filia Regneri, qui Thoraldi filius ferebatur, regis tũc Cimbrorum. Meminit illorum Saxo grammatic⁹. Tarquinii inde Priſci ſeculo germa-

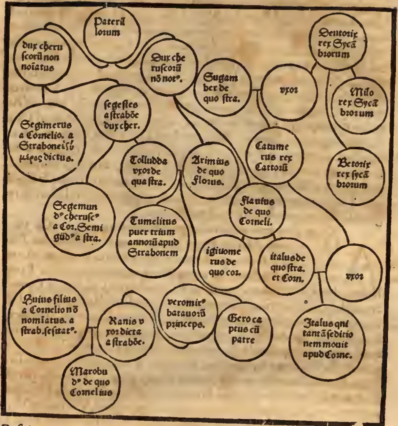
Reges Suetiæ. niæ Clitoueu⁹ præfuit, qui ductu & auſpiciis Bellouefi Galliæ regis uſq; ad Italiam uenit, ut Liuius lib. vi. decad. i. aſſerit. Poſt Clitoueuũ in Hercynio imperauit Sigoueſtus frater Bellouefi, ut Liuius ibidem dixit. Plures Brenni referunt ab auctoribus, qui & omnes germanorum nomen acceperunt. Nec aliud ipm nomen Brenni ſapit. Senonum dux Brennus, Galatarum quoq; præſes eiuſdẽ nominis extitere. Brennus autem germanus dict⁹ eſt ab Hermanno, Gotfrido Viterbienſi, Strabone, Athenæo & Suida authoribus, quos oẽs libro primo adduximus, Hic Bolgio ac cæteris ducibus uniuerſam Aſiam cædibus egit ac

Reges galatarum rapinis, ut Iuſtinus ait. Athenæus Bathanatium tunc Galatis præfuiſſe aſſerit. Huius itaq; ſecundi Brennonis temporibus & alii reges Germanorum referũtur a Pauſania græco auctore, qui Galatis imperabant, ut Cerethrius, Brennus & Acichorius, uerba Pauſaniæ ſunt. ἔμελλε κερίοριος ἡγήσεσθαι, τοῖς δὲ ἐς παιονίαν ἰοῦσι βρέννος ἦσαν καὶ ἀκιχώριος ἄρχοντες. βολγιός τε παρὰ μακέδονάς τε καὶ ἰλλυριοὺς τε ἤλακε. Meminerũt horũ Liuius ac Trogus lib. xxxiiii. qui Brennũ ducem tanti

Reges Cibrorum cenſebãt. Pauſanias etiam in Phocycis. ἦν δὲ ὁ βρέννος οὔτε πάντα ἀσύνετος, οὔτε ἀπείρως εἶχεν, ὡς ἄν τις βάρβαρος, σοφίσματα ἐς πολεμίους. Erat autem Brennus nõ oĩno inexpertus ſtultus ac inſipiens ductor, ueluti alii Barbarorum, uerum dolos nõ ignauiter in hoſtes excogitabat &c. In cõflicto Cibrico Baleus, ut Floro placet rex contra Marium inſultauit. Erat & Teutobochus tũc tẽporis rex, quem Euſebius Tentobecchum nominat. Oroſius Teutolum, Plutarchus uero Betoricis meminit, & nihil de Teutoboccho.

Reges germanorum temporibus Cæſarum Iulii & Auguſti. Ca. vi.

Reges germãiæ tpibus Auguſti. COnſulibus Cæſares ſucceſſerunt, primum locum Iulius eſt ſortitus, cuius temporibus Arouiſtus ipſo Cæſare libro primo commentariorũ teſtante, germanis præfuit uniuerſis. Inde Auguſti temporibus multi germanorum antiſtites capiebantur a Druſo. Libuit eorum genealogiam ob raritatem ſic deſcribere, præſertim dum agnouerim eam nonnihil ad Cornelianam lectionem accedere, qui aliquando nominibus prætermiſſis, filios tantum illius uel huius ducis captos demonſtrat.

Poſuimus quantum nobis curioſiſſima indagine liquebat Auguſti temporibus germanos reges. Inter quos duorū e multis meminiſſe phas eſſe duximus ut omnium totius orbis regum maximorum, ut & Itali uideant ac græci, an ab ipſorum auctoribus alicuius ducis tanta memoria fuerit exacta. Ariminius Cheruſcorū dux tres legiones conſule Q. Varo proſtrauit. Et poſtq̃ huius uirtutem Cornelius Tacitus Italus non germanus adeo celebrauit, ac cœlo æquauit. Hæc uerba ſubiunxit. Ariminius, inquit, dolo propinquorum cecidit, liberator haud dubie Germaniæ. Et qui nō primordia Ro. plebis, ut alii reges duceſq;, ſed florentiſſimum imperium laceſſierat. Preliis ambiguus, bello non uictus, duodecim annos potentiæ expleuit, græcorum annalibus ignotus qui ſua tantum mirantur. Romanis haud perinde notus, Dum uetera extolli-

Alii Arimius.

Locꝰ ammiani.

mus,recentium incurioſi.Hæc Cornelius Tacitus libro ſecundo in fine,quibꝰ uerbis nihil Germanis laudabilius,præſertĩ dũ ab eo hęc recenſere uidimus,q̃ numerum interfectorum germanorum,Oroſio referente,ſæpe conticuerat. Idem Tacitus Ariminiũ libertatis & glorię ducẽ appellat,&manu uoce ac uulnere prelium ſuſtentaſſe.Eundem Arimium tanta uirtute Q.Vari legiones cõtudiſſe Florus lib. tertio refert,ut Auguſtus ſemper hũc diem lugubrem habuerit,caputq; ſuum parieti impegerit,barbam uellicauerit,ac ſacrificia diis uouerit,ut in meliorem ſtatum res Romanorum redigerentur.Hic quinquies Romanis conflixit,ſemper uictoriæ compos nunquam ſuperatus eſt. Vltimo tamen ab amicis eius inſidiis circumuentus,ultimum diem clauſit.Cæterum Auguſtus ea tempeſtate,ſi Strabone libro ſeptimo credimus,Sugambrum,Deudoricẽ,Catumerum,Betoricen,Segemundum,Tolluddam,Milonem,Italum Segeſten, Veromirum,& reliquos reges in eius poteſtatem redegit,& uelutì obſides,ne Germani deſciſſerent,retinebat. Ferunt præterea Seſitatum regem Egymeri filium extitiſſe,ac quater ab Auguſto captum,ſemper ſe expediuiſſe.Vltimo tamen capitali ſupplicio ab eodem mortem obiiſſe.Et hæc de regibus Germanorum Auguſti ſeculo nobilitatis.

Reges germanorum ſub aliorum cæſarum temporibus Ca. vii.

Reges germ.ſub Tiberio.

ALius memoria abſoluta dignus germanorum rex Marobudus Tiberii temporibus floruit,qui duodecim legionibus cæſarem contra eum meditatum,conditionibus æquis diſcedere compulit,auctore Tacito libro eodem.Fuit & huius temporibus,ut Cornelius ait,Gandeſtrus Cattorũ rex,ac Bonco Noricorũ ac Pannoniæ dux referẽte Feſto Ruffo. Erant & Curioualda Battauorum , ut Cornelius aſſerit, & Arpus Cattorum principes. Extollit etiam Tacitus Segeſten principem,uiſu ingẽtem,ac optima memoria, impauidum nuncupando.Bois temporibus Auguſti Critaſirum præfuiſſe indicat Strab. Vibilium Hermundorũ Vangionẽ & Sidonẽ ſueuorꝝ reges Cornelius libro decimo tertio probat,ſororis Vibilii filios. Domitiani ſeculo Durpaneum,Iornandes,Oroſius,Eutropius & alii aſſerũt extitiſſe Dacorum imperatorem.Inde Conſtantini temporibus Chonodarus,Veſtralpus,Vrnꝰ Viſinnus,Serapion,Suomarius,Ortarius germanorum reges numerantur,q̃s Ammianus Marcellinus libro decimoſexto allegat.Francorum regum nomĩa uaria Hunibaldus affert.Sueuorum Nauclerus & Iornandes,reliq̃s etiã dũ bellorum mentio erit adducemus. Cæteros Methodius in ſuis annalibus collegit

De inſtitutione regum germanorum. Ca. viii.

Differentia iter reges & duces

MAgna penes antiquos inter reges ac priuatos erat ratio, Nam referẽte Cornelio Tacito reges ex nobilitate,duces uero ex uirtute, eligebanť.Nec libera ac infinita regibus fuerat poteſtas. Duces etiã exẽplo potius q̃ imperio fruebanť.Hæc ille.Quorũ uſum tot laudibus Campanus noſter ac Petrus Crinitus lib.xii.cap.vii.Sabellicus etiam libro ſecundo nonarii ſexti extulerunt.In eo quoq; imperatorũ cæterorum cõditionem germanorꝝ reges excedebãt,ſeſe.n.periculis miſcuerũt,aliter q̃ ratio imp̃atoris poſtulabat.

Vegetius em̃,Onoſãder,ac reliqui ſtrãtegematũ ſcriptores,imꝑatorium eſſe
munus dixerunt,caute ac diligẽter uitæ eius parcere,ne temere eius morte uni Reges
uerſus exercitus pericliteť.Nec opus ut militis officiũ imꝑator expleat. Secus ger.primi
id germanorũ regibus uiſum eſt,turpe em̃ duci germanico erat,Cornel.refe in acie.
rente,uirtute a milite uinci.Militi uero ducis uirtutẽ non æquare,ſemꝑ.n. ger
manorũ principes primi in acie uerſabant,ita Sido ac Italicus apud Corneliũ
in hiſtoriis,ſemꝑ in bellorũ aciebus primi hoſtẽ feriebant.Ita Maximinus im
ꝑator id barbariei habuit familiare,ut ſemꝑ putauerit imꝑatorẽ ꝓpria manu,
militis inſtar,bella conficere debere,ut Iulius Capitolinus,Symmachus li. v.hi
ſtoriarũ,& Aelius Cordus teſtanť.Alludit dicto huic Herodianus lib.ſeptĩo.
ἔνθα καὶ γενναιότατα ὁ βασιλεὺς τῆς μάχης ἦρξεν.i.Vbi fortiſſime ipſorum imperator
pugnã incepit,& addit,ꝓpria manu imꝑatorẽ bello ſubiiſſe.Erat aũt Maximi
nus parentibus utriſq; germanus.Simili iudicio Totila ille,Gotthorũ rex (ut Drña int
Procopius inquit)inter anteſignanos ſemꝑ morabať. Aliud erat etiã q̃ reges plebẽ &
a priuatis interſerant,de minoribus em̃ rebus tm̃ principes conſultabant, de reges ger
maioribus uero oẽs germãi ĩ comuni, iuxta Cornelii ſententiã,nec penes prin manorũ
cipes oĩa tuta fuerũt,& ſi quid a regibus fuerat ſanctum ac cautum,penes ple
bem arbitrium reponebatur.Hæc ille.

De illuſtribus quibuſdam Germanorum.i.Gotthorũ regibus. Ca. ix.

BArbara licet ab omnibus rerũ ſcriptoribus Germania noĩata ſit, re
ges tñ illuſtriſſimos ſemꝑ tulit.Gloriať Roma ob Antoninos, Traia
nos,& cæteros,qui uirtute tñ pluribus Germanorũ regibus multo Illuſtres
poſteriores fuerunt.Celebrať non ſine magno honore Totilas ille, qui inter reges got
optios principes numerandus,tm̃ id cruenti ꝑpetrauit,q; Romã gentiũ dñam thorum.
ſolo æquauit.Cęterũ boni imꝑatoris officiũ functus eſt in oĩbus,uictis facilis,
bello ſtrenuus,uictoria nõ elatus,oes,ut Procopius teſtať,in ſui amorẽ rapuit,
Italiã q̊q; Belliſſarii opibus interceptã,ſola uirtute recuꝑauit.Quẽadmodum
Theodericus Oſtrogotthorũ rex,a Sabellico etiã ac aliis celebrať,q neceſſitu
dinẽ cũ oĩbꝰ uicinis ſummam copulauit.Nec Aiſtulphi Gotthorũ regis huma
nitas relinquenda eſt,quẽ Theodoſius ille tanta bñuolentia complexus eſt,ut
plus alio uirũ hunc coluerit,ꝑinde ac ſacrũ, cuius etiã mortẽ familiariter con
q̃ſtus,funus eius ea pietate ꝓſecutus eſt,ut aĩos Gotthorũ oĩm ſibi conciliaue
rit.Hæc Socrates ac Theodericus græci hiſtorici ꝓfitenť.Nec Amalaſunthę
gotthicæ mulieris illuſtriſſimæ facinus egregiũ a memoria noſtra remittẽdũ Amala
eſſe duxi.Cuius tot nobiliſſimi ſcriptores meminerunt,quẽadmodũ Iornãdes ſunthæ
Procopius,& alii.Multo aũt diffuſius Suidas,cuius uerba græca latinitate do uirtutes.
nare uoluimus,ob diffuſam loci illius ac uerborũ extenſionẽ,& ad leuandũ le
ctori tediũ,gręca excludemus.Sonat aũt id ferme Sudas.Amalaſuntha Atala
rici mater,iuſticiæ cultrix,ingenio uirilẽ uirtutẽ referens,q̊ ad urbi p̃fuit,nemi
nẽ e Romãis neq; corꝑe,neq; re numaria,mulctauit.Neq; ullo pacto gotthis,
cũ in urbẽ ſæuire uellent,cõſenſit. Gnatũ etiã inter Romanos magiſtratus co
muni eorũ uitæ uſu uoluit teneri,adegitq; ut literatos audiret,delectis e got

thorum principibus, qui annis, uſu rerũ gerendarũ, & moderatione animi prę ſtabant, eos Atalarico gnato ad comunẽ uſum ſtudiorũ iuueniliũ ſocios addidit. Quæ ob id Gotthis inuiſa erãt, ꝗ hi libidine barbarica, uaſtandi domitos Romanos tenebant. Forte fortuna euenit, ut mater filiũ delinquentẽ publice arreptũ cęderet, & puer collachrymans in aulã duceret, ubi tum Gotthi iuueni occurſantes, tumultuabant, cõuiciis afficientes Amalaſunthã, tanꝗ ipſa puero uim ſtrueret, ut ꝑempto eo, ipſa alterius connubiis iungeret, ac in impio ꝑpetua eſſet. Poſthac & agminatim Gotthi adorti, eam accuſabant, puerũ regẽ iniuſte literis imbui, & ſenibus magno incõmodo aſſueſcere, & ꝗ illa indigna uiro forti eſſent, ſenes enim aiebant effetos, uirili uirtute deſtitutos, promptos adoleſcentiũ aĩos emolire. Cõmodius fore, ſi tener audacia, ac cupidine gloriæ aleret, inter ſcuta ac tela exercitaret. Alioq metu iuuenem euirare inter eos, q̃ nũꝗ arma tractarint. Et demũ poſtulabãt Gotthi, ut regina puero magiſtros adiungeret æquales annis ac ſtudio, q uirilẽ eius ſpiritũ acuerent, & accenderent ad uirtutẽ, ad patrios mores conſeruandos. Non annuit mulier, tandẽ tñ metu coacta, rẽ arbitrio barbarorũ ꝑmiſit. Hæc ille. Celebrat etiã multa admiratione Theodericus Oſtrogotthorũ rex, illius Atalarici auus, q ſe uicinis geſſit dextimũ, referente Procopio, & ſingulari uirtute ꝓditus, Romanis etiã arma interdixit. Eſtimabat eñ barbarus ille ſucceſſu temporũ ac armorũ deſuetudine, nomen ac uirtutẽ Romanis interitura, ac Gotthos ꝑpetuo Italiæ regnaturos, ut & apud Plutarchũ in apophthegmatibus qdã imꝑatorũ conſuerat. Nec portu nobis relinquendus eſt Gotthorũ regum conſumatiſſimus Dromachetes, in cuius laude Strabo lib. vii. adeo occupatus fuerat, ut pene laudationis modum ac terminos exceſſerit.

Theodericus.

Catalogus oĩm regum Gotthorũ, a primo ad ultimum. Ca. x.

IAm ad priuatos q̃ſdã germanorũ ueterũ reges ſtylũ conuerſurus ſum. Multarũ gentiũ, q̃rũ partim genus decoxit, partim tranſmutatis ſedibus alienã terrã incolit, reges, ab eorũ exordio repetã. Et primo de illuſtriſſimæ Gotthorũ gentis regibus, q̃rũ multa ac optima pars deſiit, dũ hi ab Italia a Narſete & Bellizario expellebant. Bona tñ pars, q̃ Hiſpaniã iuaſerat, adhuc remanet, a qbus & hodierni Hiſpani eorũ deduxerunt exordiũ. Reliqua pars Viſigotthorũ mortuo Attila, terrã circa Danubiũ intenderunt, ut Iornandes ſcribit, q̃ hodie Auſtria dicit. Verũ ne lectorẽ debito officio noſtro defraudẽ genealogiã eorũ ita exordiar. Primus eorũ rex Dione, Agathio, ac Iornande auctoribus, Bericus erat, q̃ duce Gotthi egreſſi ſunt e patria. Inde Filimer, quẽ alii quintum Gotthorum regem dixerunt.

Catalog9 regum gotthorꝫ

Bericus	Antrireger	Dorpaneus	Veduco	Ermanaricus
Filimer	Sichalcus	Arganus	Varo	Fridigernus
Frogradus	Dicæneus	Guntherιcus	Thitio	Alatheus
Arugis	Libertus	Oſtrogottha	Ariaricus	Sofrathus
Euripilus	Comoſinus	Cniua	Aoricus	Attuaricus
Tamiris	Corillus	Reſpa	Gebericus	Alaricus
				Aiſtulphus

Aiſtulphus	Valia	Varemundus	Theodericus.
Theodericus	Theodericus regnauit xiii.	Euricus reg.ix.	Alaric9 reg.v.

Sub Conſtantino Cæſare in Italia regnabant

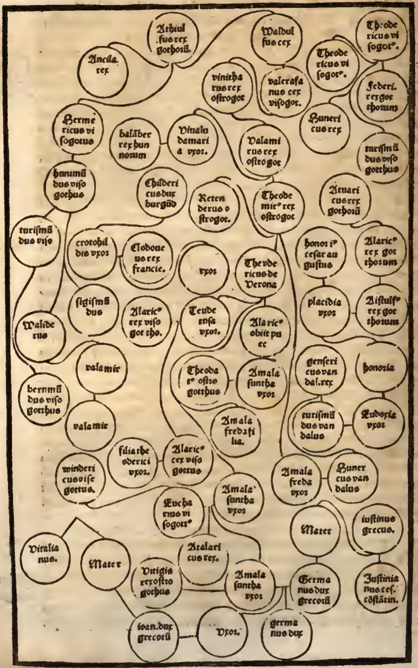
Theoderic9 moderauit ſub Leone. Theodatus unũ annum. Vitiges quatuor annos. Illouad9 occiſus ẽ. Artaricus quinq; mẽſes. Totilas Taruiſiæ rex. Teras ultimus tñ tres menſes ſub Iuſtino in Italia regnauit, a Narſete ab Italia fuga/tus, Hæc ex Procopio. Sed ut ęquiorem mihi reddam lectorem, copioſius ea, quæ ad nobiliſſimæ Gotthorum gentis proſapiam, accommodari poſſunt, ex ecuturus ſum. Primitus Gotthi (poſtq̃ Scandiam egreſſi ſunt) omnes gentes dicebantur, Gepidæ uidelicet, Heruli, Veneti, qui Antes et Sclaui nuncupabã tur, Rugi, & alii. Ita ut pleniſſimus fons, multas gẽtes ſola Gotthia ꝓduxerit. Varia etiam nobilitatis gotthicæ genera fuerunt, unum Baltheum uocabatur, a q̃ (Riccio referente) Alaricus a communi ſtirpe gotthorum quibuſdã lineis nobilitatis ſemotus, & huius genealogiam indagare nullo pacto potuimus. Alii Antes Gotthi dicebantur, quorum Iornandes & Ablauius mẽtionem fecerũt, & inter illos Amali gotthi recenſebantur, ab Amalo quodam dicti. Hi inde diuidebantur in Viſogotthos ac Oſtrogotthos, poſt Domitiani tempora, ſiue a uentis ac terrarum eorum ſitu ita dicti ſint: ut Ablauius uult, ſiue a duce oſtro gottho, ut aſſerit Iornandes. Alii temporibus Valentis hos diuiſos fuiſſe dicũt in ducũ eorũ ſeditionibus Fridigerni uidelicet & Theomari, alii ṽo ſub Amarici tpibus, paulo poſt, eos diuiſos eſſe probauerũt. Viſogotthi inde ab Hũnis pulſi, Thraciã, ꝑmiſſu Valentis cęſaris nacti ſunt, & breui Mœſiã, Daciam ac Thraciã in ditionẽ eorũ uerterũt. Inde in Pannoniã uenerũt, Viſogothi a Pãnonia euocati a Stylicone, licet Claudian9 ex decreto ṽitati refragetͬ, & a Ruffino dicat. Gallia tunc eis fuit conceſſa ab Honorio, inde dolo circũuenti Viſogotthi a Stylicone in Romanũ ĩpiũ arſerũt. Romã duce Alarico, diruerũt, inde ĩ Galliã ſeſe receperũt, pulſi a Francis germanicis, in Hiſpaniã uenerũt, ubi ad huc ſunt. Et hæc Viſogotthi. Oſtrogotthi uero mox ab Hũnis ſubacti, cũ Attila eorũ rege cõtra viſogotthos pugnauerũt, mortuo Attila, duce Theoderico Italiã occupauerũt, a qua expulſi a Belizario, ac demũ a Narſete deſierunt, qdã tñ in Italorũ nomẽ (q ſupſuerũt) abierũt, alii expulſi, eorũ exonerationẽ hñt in certã. Hæc de Gotthis exactiſſima memoria aſſerũt a Procopio, Agathio, Ablauio, ac Scholaſtico Smyrnęo, græco autore, q poſt Procopiũ, oĩa Gotthorũ bella ad unguẽ collegit, in libro quem τὸν κα(?)ία ĩ ſcripſit. Belizarii Narſetiſq; geſta officiatim executus eſt. Meminit & illius Suidas.

Gentes Gotthis dariuatæ

Genealogia omnium regum Gotthorum. Ca. xi.

Nunc ad primos Gothicæ gentis reges deſcendam, quorum præter Iornandẽ, Agathius & Methodius meminere. Hi autẽ q primi a Scãdia Gotthis cõmilitantibus profecti ſunt, Gaptus & Augis dicebanͭ quos ſecutus eſt Amala, a q̃ Amalorũ gẽs exordiũ ſupſit. Dein q illis ſucceſſerũt, Iſarria Oſtrogottha Vuil nuncupabãtur, poſtea Achal rebus Gotthorum potitus, Athailphum filium reliquit, a quo ortum noſtra hæc genealogia cœpit.

Gotthorũ reges

Athiul fus rex gothorū.
Ancila rex
Waldul fus rex
Theode ricus vi ſogot°.
Theode ricus vi ſogot°.
vinitha rus rex oſtrogot
valeraſa nus rex viſogot.
Federi. rex got thorum
Herme ricus vi ſogotus
balāber rex hun norum
Vinalu damari a vxor.
Valami rus rex oſtrogot
Huneri cus rex
turiſmū dus viſo gothus
hunimū dus viſo gothus
Childeri cus dux burgūd
Reten derus o ſtrogot.
Theode mir° rex oſtrogot
Atuari cus rex gothorū
turiſmū dus viſo
crotohil dis vxor
Clodoue us rex francie.
vxor
Theode ricus de Verona
honor i° ceſar au guſtus
Alaric° rex got thorum
ſigiſmū dus
Alaric° rex viſo got tho.
Walide rus
Teude tuſa vxor.
Alaric° obiit pu er
placidia vxor
Aiſtulf° rex got thorum
valamir
Theoda t° oſtro gothus
Amala ſuntha vxor
genſeri cus van dal.rex
honoria
bernmū dus viſo gothus
valamir
Amala fred ſi lia.
turiſmū dus van dalus
Eudoxia vxor
filia the oderici vxor.
Alaric° rex viſo gottus
winderi cus viſe gottus.
Amala ſuntha vxor
Amala freda vxor
Huner cus van dalus
Eucha rius vi ſogott°
Mater
iuſtinus grecus.
Vitalia nus.
Mater
Atalari cus rex.
Vitigis rex oſtro gothus
Amala ſuntha vxor
Germa nus dux grecorū
Iuſtinia nus rex. cōſtātin.
ioan. dux grecorū
Vxor.
germa nus dux

De regibus Vandalorum. Ca. xii.

Vandalorum reges Gotthorum genealogiæ coniunximus, tum quia ipſis affinitate deuincti erant, deinceps quia origine Vãdali fuerũt e Gotthis, poſtremo quia Hiſpaniam cũ Gotthis diu tenuerunt. Noluimus etiam Viſogotthorum principes, Hiſpaniam incolentes, ad formam genealogiæ traducere, ob nimiam ſtirpis gothicæ illius defectionem, raro enim p duos uel tres gradus in eadẽ proſapia regnum illud remanſerat. Oblitus etiã ſuſcepti officii iudicari potuiſſem, ſi ego germanicæ hiſtoriæ addictus, Hiſpaniæ imperatorum deſcriptiõem obirem. Cæterum ut zoilorum dentes effugiam, & Gotthorum duces adamuſſim recenſuiſſe uidear, ſatis lectori ſum facturus, dum gotthos illos Hiſpaniæ præſides allegabo, qui ex Viſogotthis genus eorum referentes adiunctis Vandalorum regibus Hiſpaniæ præfuerũt, qui eiuſdem farinæ gentes, e germanica ſtirpe emerſerunt. Anno itaq; dominicæ incarnationis trecẽteſimo quadrageſimo tertio Athanaricus primus rex Hiſpaniæ gotthus eam occupauit, Vandalorũ reges

VISOGOTTHI

Athanaricus regnauit annos xiii.	Alaricus regnauit annos xxiii.
Athaulphus regnauit annos v	Singericus annum unum
	Valia aliquos.

VANDALI IN HISPANIAS

Genſericus	Hunricus	Gundamundus
Traſimundus	Hildericus a Bellizario abactus.	

Riccius in libro de regibus Hiſpaniæ ſcribit immediate poſt Genſericum Gothos recuperaſſe Hiſpaniam, cui non accedo, Procopii, Aretini, & pene auctoritatibus inductus omnium, gotthorum autem tunc reges illos adducit. Reges Hiſpaniæ.

Theodericus	Turiſmundus	Theodericus
Henricus	Alaricus	Almaricus
Genſalaricus	Amalaſuntha	Teudius
Teudeſilius	Agilla	Atanagildus
		Lymba.

Leonogildus cuius tempore Sueui ex Hiſpania eiecti ſunt, qui tamen eã c.lxx. annis occupauerant. Inde Recharedius, Luyba, Victericus, Gondamiris, Siſſebuta, Recharedus, Sumtilla, Rachmirus, Siſecundus, Sumtilla, Tulga, & alii, q omnes Hiſpaniarum reges natione germani ac gotthi extiterunt. Referũtur & alii gotthorum ac Vandalorum principes a ſcriptoribus, qui prætermiſſi ſunt a nobis, ut Cordus Gotthorum & Daciæ dux apud Iornandem, Euricus rex a Gregorio Turonenſe allegatur, Ethico a Pomponio Læto, qui Traiani imperatoris temporibus referebatur, Rhedagaſus memoratur ab Aurelio Victore, Beneuenuto Oroſio & Claudiano. Sic quoq; Viſimar primus Vandalorũ rex Conſtantini temporibus allegatur a Iornãde, Fretolphus epiſcopus Hinamigundum & Lendigillum gotthorum regis filios tradit.

De regibus Hunnorum,& eorum genealogia. Ca. xiii.

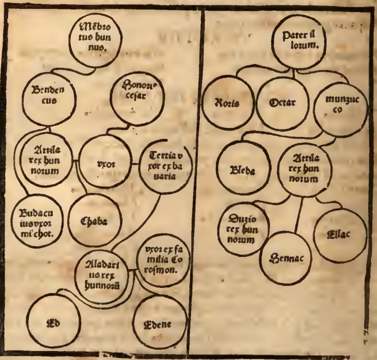
Hunnorū reges.

HVnnorum duces mox adiicere Gotthis in animo erat,ut eos,qui ambas pene Gotthorum gentes ſubdiderunt,unā penitus ut Oſtrogotthos. Vnde quia nec Gotthorum gens penitus ſine illorum relatiōe indagari poteſt,& illorum originem (qua potero breuitate) auſpicatur⁹ ſum. Priſcus hiſtoricus ait Hunnos incognitos olim fuiſſe,primus tamē eorum rex a ſcriptoribus allegatus, Valamber extitit,qui referente Iornande Oſtrogotthos ſubiecit,& ante illum Valamir,quo duce primitus in Gotthos arſerunt, huic Attilæ progenies ſucceſſit.

Attilæ genealogia a Michaele Riccio deſcripta.

Genealogia Attilę ſecundum Iornandem

Genealogia Attilę

Hunni temporibus Iuſtiniani Chreme & Chridichia regibus,anno ſalutis ccc. lxiii.decies centum & octo millia hominum intulerunt hoſtibus. Luitprandus hiſtoricus Durſac & Bugit Hunnorum duces allegat. Cæterum Suidas autor grꝫcus in dictiōe γέρκιος Attilę ac Bledæ Aſperis & cæterorum principū Hun

norum facit mentionem. Ecce quanta in Attilæ una genealogia Iornandis ac Riccii diſcordia? Defecit autem tota Hunnorum progenies in illis poſteriori bus, quare refellendi ſunt illi qui Vngaros ab Hunnis deriuare nitebantur, ut in libris ſuperioribus diximus, alii tñ Hunnos ad hũnorꝝ receſſum teutonice Hundsruck conſediſſe uolunt.

De Herulorum, Sclauorum, Alanorum, Scyrorum, Rugorum regum catalogo ac genealogiis. Ca. xiiii.

HEruli eadem origine gaudentes cum Longobardis ſæpe conflixerũt horum dux olim nobilitabatur Rudolphus, cuius meminit Barnefri dus. Hui9 fratrē filia Totonis Longobardorũ regis occidit. Hinc lon go poſt tempore Rudolphus rex ætate Iuſtiniani a Procopio admodum cele bratur. Hos ad genealogiam Longobardorum reduximus. Herulorꝝ reges.

Sclauorum & Antarum duces a nullo recenſentur.

Alanorum principem Sangibanum tempore Attilæ uiguiſſe recepta quo rundam perſuaſio eſt, ut Iornãdis & Riccii. Inde Breugus. Poloniam uero Ala ni rege Fernedo inuaſerunt. Alanorũ reges

Scyrorum rex tempore Attilæ Vinulff memoratur.

Rugi ueriſſimis germanis origine, lingua atq; uirtute intercenſentur, ut uo lumine primo copioſiſſime demonſtrauimus. Eorum reges ueluti Cregiptius in epiſtola ad Paſcaſium, & in uita ſancti Seuerini innuit hi celebrantur. Fla ctitetus Rugorum rex inter primos cõnumeratus, Feletheum filium ex uxore ſua Gunbalda ſuſcepit. Hic Feletheus Giſæ ſuę uxori poſteritate carens Rugo rum regnum adminiſtrandum tradidit. Giſa uero Subam Subæ Rugorum re gis inde filium matrimonio ſibi collocabat, eum deniq; Rugis præfecit, ex qua & duos filios genuit, Hunulphum uidelicet poſtea Rugorum regem, & Odo acrum, qui Italiam occupauit. Fit etiam mentio tunc temporis Fœderici cuiuſ dam imperatoris Rugorum Subæ regis filii. Temporibus inde Iuſtiniani Ani ricus ipſis pręfuit, ait Procopius auctor gręcus. Hic quoq; lectorem admonuiſ ſe uelim Odoacrum a Procopio Italum fuiſſe deſcribi, cui tamẽ minus auſcul to, dum Herulorum ac Rugorum auxilio Italiam occupauerit. Eidem ſenten tiæ Bilibaldus Pyrckhaimer aſſerit, uir doctiſſimus, in proxima ad me data epiſtola, non etiam parum me mouet Cregipptii prædicti auctoris ratio, & maxime dum ea tempeſtate uixerit. Ille Odoacer ille erat, qui romam ac totam Italiam ſuo nomini ac iuri ſubieecerat. Induxit igitur Leo imperator Theoderi cum, ne pateretur Italiam a Barbaris occupari, ergo non Italus, quia barbarus, Verba autem hæc ſunt Leonhardi Arietini in uolumine primo de rebus got thorum, & ipſius Procopii alioq peritiſſimi. Habeo ſententiæ meæ riuales Sa bellicum, Blondum, Fretolphum, & alios plurimos. Rugorũ reges. Odoacrꝫ germanũ fuiſſe.

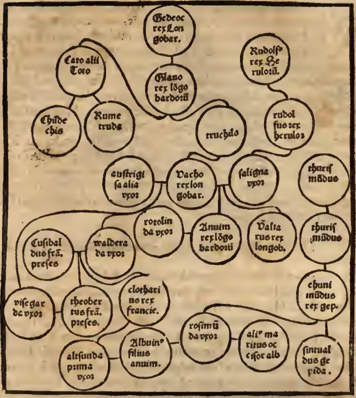
De regibus Gepidarum, Longobardorum, & eorum genealogiis. Ca. xviii.

Gepidarum reges

Gepidæ quoq; e Gotthis originem ſibi deſumpſerunt, & primitus ſub Gotthorum regibus floruerunt, inde a Gotthis ſemoti, Thoriſmundum nacti ſunt & Chunimūdum reges ultimos. Tempore Iuſtiniani Chariſmo rege fungebantur, referente Procopio. Chunimundus autem prædictus filiam unicam reliquit Roſindam, uxorem Albuini regis Longobardorum, ac parentis eius occiſoris, quem & ipſa ſuſtulit, ut ſequitur. Longobardi primitus (ut Barnefridus teſtatur) a Scandia uenerūt, Iboro & Aio ducibus. In Scoringiā uero Ambio & Caſſio p̄ſidibus. In Mauringam rege primo Agelemundo. Rege Ario Amazones uicerunt. Duce Gerleoc in Rugilandiam uenerunt. Rege Toto Herulos uicerunt, duce Albuino Gepidas (occiſo eorum rege Chunimundo) ſtrauerunt, & in Italiā uenerunt, hic occiſus tñ eſt ab uxore Roſinda, Chunimūdi regis occiſi filia, ductu & auſpiciis cuiuſdam ſerui. Seruꝰ ille imperium aſſumens, mox repulſus, ſtirpem ueterem regum Longobardorum deficere coegit. Cæterum plures ac uarii gentium ad Lōgobardorum regnum deuenerunt. Nam & in inferioris germaniæ partibus iuxta Ptolemæi rationem libro ſecundo capite decimo penes Rhenum habitauerunt. Si ſaltem illos Longobardorū, hos dicimus, a quibus Italia occupata eſt, quod multi negant. Id tamen certum eſt Longobardos Pannoniam ingreſſos, a Narſete Iuſtiniani Eunucho ad occupationem Italiæ auocatos, ut Rheginoni & Barnefrido placet, Taruiſium & Mediolanum interceptaſſe. Sæpe hi a Numulo uicti ad priſtinas ſedes receſſerunt. Childebertus quoq; rex Franciæ ab Italiæ occupatione eos arcere uolens, pene attritus eſt, ut honeſtiſſime Rhegino & Platina non ſine ſumma memoria proſequūtur. Vt autem nobis de regno eorum aliquid conſtet. Olim hi quando e Scandia proficiſcebantur, ſub Iboro ac Aione ducibus, ut diximus Scoringiam armis ſibi uendicauerunt. Ferūt autem Ibor & Aio cuiuſdam gambaræ filii, cuius ſoror Ambium & Caſſium ultimos Lōgobardorum duces partu ſuſceperat. Inde ducatꝰ eorum in regnum euaſit, primusq; rex Agelmundus initiatus eſt filius Aionis, cui Laniſſio rex ſucceſſit, quem Leſchius filius ſecutus eſt. Inde Hildeac, poſtea Gedeoc, a quo genealogiam eorum auſpicati ſumus. Et ſic ſēp ſeſe horū reges in eorum titulis proferebant. Sunt qui eos, poſtq̄ Italiam interceperunt ſalutis noſtræ anno uidelicet Dcc. ſeſe duces tantum exhibuiſſe ſcribunt, ueluti Rhegino Prunienſis & Blōdus, nec regalis tituli dignitatem ſibi aſciuiſſe, niſi regis eorum Othocari ſeculo, anno a ſupraſcripto decimo. Cæterum ſi curioſus lector interim agnoſcere cupit, qui reges Longobardorum fuerint, quorum Barnefridus, Diaconus, & alii nullam fecere mentionem. Allegantur multi a Methodio hiſtorico, uerum abſq; ordine, igitur hos nobis prætereūdos eſſe ſtatuimus, & a Gedeoco noſtræ genealogiæ principium tenebimus.

Alii Roſimunda

Reges Lōgobardo.

Inde Longobardorum reges toties ſtirpem mutauerunt, ex tot et tam uariis ꝑ ſapiis emerſerunt, ut nulli ſit facile eos recenſere, ſeu in genealogiam reducere. Iniecerunt n. ſeſe Longobardis poſt Clephum regem, Bauariæ duces, ut Gaſribaldus, qui ob Theodolindam Athari filiam uxorem, longobardorũ rex initiatus eſt. Cui Gunibertus, Grimoaldus, Siſulphi filius, Garibaldus, & alii Bauarorum duces in regno ſucceſſerunt, uſq; ad Deſiderium, qui a Carolo fugatus eſt, ac imperio priuatus. Hæc omnia a Barnefrido copioſiſſime diſſeruntur.

Bauari ad regnũ Longo bardorũ

De regno Arelatenſi. Ca. xvi.

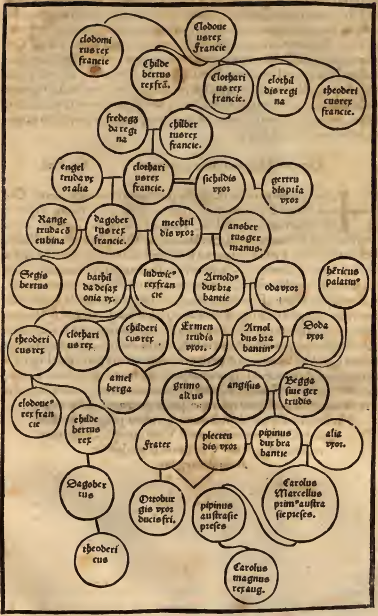
Regnum Arelatenſe

REgnum Arelatenſe ad Germanos ſemper attinebat, ſub quo Subaudia, Heluetia ac Delphinatus comprehendebātur, Imbertus accepta a Philippo rege pecunia, & a Valeſio quinto rege Francorum Delphinatum uendidit, ut Riccius ait. Diſſentit tamen paululum a Gaguino Franciæ regum ſcriptore. Naucleus id temporibus Caroli quarti factum fuiſſe tradit, & ductu imperatoris, Subaudiam inde in ducatum redactam fuiſſe a Sigiſmundo Cęſare. Heluetii etiam eorū tm̄ iuris eſſe uoluerunt. Henricus Burgūdiæ rex Ropertum Franciæ regem hęredem conſtituit, & ſic regnum illud antiquiſſimum deſiit, & niſi nomen ad noſtra ſecula remanſit, quod duces Zæringenſes & Palatini ſiue Auentini illi uidelicet de Habſpurg retinuerūt, q̄rū dominium & ſub præfato regno continebatur. Fuit autem regnum Arelatenſium a germanis occupatum Iuſtiniani cęſaris temporibus, q̄ndo Gothi in Italia regnabant, ut libro ſecūdo Procopius auctor græcus teſtatur. Cætera libro undecimo de litera. A. require.

De regno Auſtraſiæ & regum eorum genealogiis. Ca. xvii.

Regnum Auſtraſię

REgnum Auſtraſiæ ſemper Germanis aſcribebatur, coluerunt eam a principio Franci ante mille annos, antequam Galliam occupauerūt, ut apud Hunibaldum liquebit, & ſæpius a nobis ſcriptum eſt. Quomodo Franci iuxta Rhenum habitauerint. Et pene ſemper apud eos Francos Auſtraſia remanſit, uſq; ad Dagoberti tempora, qua tempeſtate duces Brabātini (ut eorum annales teſtantur) eam ſibi uendicauerunt, a quibus & diu moderabatur, donec imperium ad nos delatum eſt, tunc Lotharingia & Brabantia in ducatus, ciuitates uero maiores ad imperium ſunt relatæ. Nec me fugit Riccium & Gaguinum pene ſemper Auſtraſiam ſub corona regni Francię cōprehendiſſe. Nec me præterierunt, quæ annales Metenſium, Treuirorum & Lotharingorum contineāt, qui regum auſtraſiæ a Iuſtiniano cęſare pene Frācis ſemper tribuerunt, & hi Franci ſemper nomen germanicum acceperunt. Horum genealogiam ideo ſubiecturus lectori ſum, ut Pipinus ac Carolus reges (ad quos primitus a Francis Auſtraſiæ regnum deuenit) Germani uideantur, & a Clodoueo primo rege chriſtiano Francorum exordiar.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Alii ſicuti Michael Riccius (quibus & plurimum damus auctoritatis) Carolum Marcellum Pipini filium præfectum fuiſſe ſcribunt regis Francorum. Et ad Junt. Chilpericus autem (cui ultimo Auſtraſia contigit) e carcere (in quem ductu plectrudis nouercæ iniectus erat) ſurreptus continuo per deſidiã Theoderici, quem alii Chilpericum uocant, regis Francorum filii Dagoberti, Auſtraſiam & Sueuiam ſuo nomini & iuri adiecit, & Pipinum Zachariæ papæ auſpiciis, præſidem creauit. Ita ergo ſemper ſub germanis Auſtraſiæ regnum moderabatur. Auſtraſiam alii ab Auſtraſo præfecto Iuſtiniani cęſaris dictam uolunt, quibus & ego eo libentius auſculto, quia penes antiquos huius nominis nulla mentio eſt celebrata.

Carolum Magnum fuiſſe germanum. Ca. xviii.

Carolus ꝙ germanus & ubi natus

HAbes præterea ex illa Auſtraſiæ principum genealogia, ueram Caroli Magni & eius progeniei ſtirpem fuiſſe germanicam. Teſtãtur idem ſacri canones, Baldus, Flauius Forliuienſis, Donatus Acci. Otto Friſingus, Vrbanus papa ſecundus, Iacobus Vuimphelingius Seleſtan⁹, & cæterrũ plurimi. Paululum tamen a ſe inuicem in diuerſum abeunt, Platina in uita Adriani, & Gotfridus Viterbienſis ex Franconia ortum retuliſſe Carolum dicunt. Lupoldus tamen Babenbergenſis de chriſtianitate capite primo, & in tractatu a prædio Rheni iuxta Mogũtiam originẽ deduxiſſe uoluit. Marlianus e uico Lupilia dicto apud Eburones, in dominio Leodienſi, & Pipinos Carolomannoſq; oẽs extitiſſe Germanos aſſerit. Cui ſententiæ & Gaguinus ſubſcribit. Innocentius etiam papa (ut habemus de electi. C. Venerabilem) in perſona Caroli ad Germanos imperium trãslatum fuiſſe profitetur. Ergo Carolus germanus extitit. Adde ꝙ nomina uentis germanica impoſuerit Carol⁹, referente Sigeberto Geblacenſi. Adde ꝙ germanice ſemper locutus ſit, auctore Einhardo. Et poſtremo ꝙ ſemper penes germanos ſedes tenuerit. Michael Riccius Carolum ex matre germana prognatum dicit, Quod dictum non ueritati deeſt. Vxor quoq; Caroli germana fertur a Gotfrido Viterbienſi, & tandem de Auſtraſiæ regibus.

Regum Danorum catalogus & genealogia. Ca. xix.

DAnia ſemper germanis erat aſcripta,cuius etiam inſulæ uere germanicæ ſunt,a Dan primo eorum rege dictæ,ut ait Saxo grammaticus,cuius & Methodius martyr meminit.Hic Dan (ut quibuſdam placet) filius Hunulphi cuiuſdam fuiſſe tradebatur,qui ex uxore ſua Geſilda,Angul,a quo Angli dicti ſunt,referente Beda,& Dan genuit,qui nomen Danis indidit Hic Dan copulata ſibi uxore Grytha,regis,Sueuorum filia,Lotherum ſecundum Daniæ regem ſuſcepit,cui filius Stydus nomine ſucceſſit,illũ filius Gram ſubſecutus,inde rerum Daniarum potitus eſt,duoſq; filios reliquit Gunthernum uidelicet,qui maſculino ſemine deſtitutus,fratrem ſuum Vadindum regno præfecit,ex quo tantum filia prodiit nomine Vluilda,quæ duobus maritis addicta, Guntherino & Vlboni, ueteri regum Daniarum generi finem præſcripſit.Vadingus itaq; prædictus uirili carens ſtemate,externo genero Vlboni regnum dedit,& hæc prima ſtirpis illius erat uariatio,cui⁹ filius Fronto rex erat.Secundum ordinem itaq; eorum reges allegabo. Catalog⁹ regum Daniæ.

Fronto	Roe filius	Stato	Haluinus	Roe a q̃ roſkildia
Helgo filius	Roe filius	Rolue	Hiartuarus	Horterus
Othinus	Rorcus	Hortuẽdill⁹	Feugo	Aculeius
Vigletus	Vermundus	Vffo	Olannus	Frotho
Haraldus	Vnganus	Smaldus	Sigarus	Synaldus

Hic principes ex plæbe reges creati ſunt.

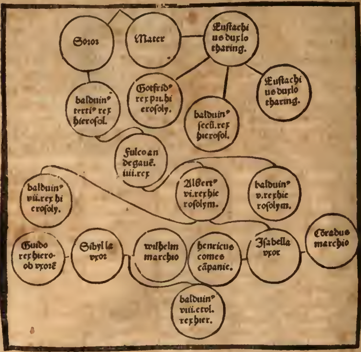
Holdanus	Haraldus	Ringo	Ringo	Hetha
Olai	Ormundus	Syuardus	Buthlus	Tarimarus
Boderus	Synaldus	Sicio	Viorno	Haraldus
Germo	Gotricus	Alanus	Heringus	Syuardus
Reguarus	Viarus	Smardus	Ericus	Kanutus
Frothò	Germo	Haraldus	Germo	Haraldus
Suetio	Kanutus	Magus	Sueuo	Haraldus
Kanutus	Olaunus	Kanutus	Ericus	

Poſt hos Nicolaus,Ericus,Haraldus,Ericus Sueuo,Kanutus,Voldemar⁹,Kanutus,qui octauus & octogeſimus Daniæ rex recto ordine initiabatur.Palatini etiam Rheni & duces Bauariæ Daniam in eorum poteſtatem redegerunt, ut Chriſtophorus Palatinus ob uxorem Dorotheam filiam Ioannis Marchionis Brandenburgenſis,qu æ prius Ericum Daniæ regem habuit maritum.Huius Chriſtophori mentionem fecerunt Saxonum annales. Hæc obiter ex Ioanne Saxone grammatico adiecimus,qui res Danorum multis ędītis uoluminibus copioſiſſime collegit.

Regum Hieroſolymitanorũ catalogus & genealogia. Ca. xx.

HIeroſolymitanum regnum a germania remotiſſimum,ideo germaię annectere uolui,non q; germanorum ſit (ita q; germãiæ aſcribatur) uerum quia a germanis eam bello acquirẽtibus,primo in regnum ſit ſublimatum,at regalem honorem ſibi deſumpſerit. Vñ & hodie Lotharingię Reges hieroſo lymæ.

germani duces, eam titulis eorum inſerunt. Gotfridus Bulion dictus anno ſalutis milleſimo vndecẽteſimo terræ ſanctæ armis recuperatæ rex initiatus eſt Michaele Riccio ac Ruperto ſcriptore terræ ſanctæ referentibus.

Solidanꝰ cœpit Ieruſalem

Illis regibus functa eſt terra ſancta chriſtianis ac germanis, inde in manus Soladini deuenit, qui anno dominicæ incarnationis milleſimo cẽteſimo in uno mẽſe regnum cœperat. Vnde non ultra cẽtum annos in manibus chriſtianorum moderabatur. Capta enim erat Antiochia anno milleſimo octogeſimo tertio, & ſancta terra anno milleſimo nonogeſimo octauo in die diuiſionis apoſtolorũ infra xxxix. dierꝫ ſpacio, plus ducentis millibus germanorũ deſideratis. Et a Soladino tamẽ tam breui recuperata eſt. Eo tempore Sicilia in regnum tranſlata eſt, & reges Hieroſolymitani ſe Siciliæ reges ſcripſerunt. Renatus etiam Siciliæ præſes ex filia nepotem Lotharingiæ ducẽ ſublimauit. Vnde & ſe hodie Lotharingorum duces Siciliæ dominos in titulis præferunt. Sublimabatˀ præterea ad regnũ Hieroſolymitanum Balduinus Flandrenſis comes, E cuius filia inde Flandrenſes cæteri emerſerunt.

De imperio Romano & eius nobilitate. Ca. xxi.

OMniũ illorũ q̃ nobilitati debent,nihil laudi alicui effuſius,nihil nobilitati cumulatius contingere poteſt,ac demũ iucũdius,niſi id q̃d rerum terrenarum ſummã dignitatẽ refert,a q̃ oĩs nobilitas,oĩs ſplendor,ut a uero fonte manat,q̃d terreſtrẽ deũ ex hoĩe componit,& oẽm humanã amplitudinem excedit.Modo nihil abſolutius,nĩl magnificentius in rebus mortaliũ a deo productũ eſt,ut Diaconus græcus auctor indicat,in libro quẽ ad Iuſtinianũ ſcripſit,q̃ Ro.impii maieſtas.Vltra q̃d humana nil uenerabilius aſſeq potuit cõditio,nil a rerũ natura excogitatũ eſt,q̃d ſublimitate ſactiſſimi Romani Impii titulũ ſupauerit,ſiqdem duobus gladiis tota rerũ neceſſitas ad ſuſtinẽdũ cõmiſſa eſt,a primo legis noſtri doctore IESV Chriſto,qbus & totus chriſtianitatis conſenſus primas rerũ mortaliũ partes defert,ueræ obedientiæ ſacramentũ debet,& corpore & aĩo ad cuncta q̃ pcipiunt efficienda oppignoratur. Fuit ſacratiſſimũ imperium exiguũ penes Aſſyros primitus, & ob deſidiam Sardanapali ad Perſas deuenit,q̃d inde uirtute Alexandri greci occupauerũt, grecorũ claritati rerũ ſummã Romani abſtulerũt,& ab eius ſplẽdori tantã ſublimitatẽ aſſecuti ſunt,ut magna ſcriptorũ pars ad deſcribendã eorum amplitudinem adeo occupata fuerit,ut pprios libros de eorum claritate conſcripſerit. Quemadmodũ Lucianus,Plutarchus ac alii.Non tamen conditione mortalitatis,humanarũ rerũ ſtatus ille diutius ſubſiſtere potuit,ob uarios bellorũ ciuilium ac regum malorũ uultus,unde ad græcos defluxit,& partim in Italia ſub tot bellorum fluctibus remanens,a Lõgobardis demũ interceptũ eſt.Erãt tũc belli opinione ac uirtute cæteris pſtantiores germani,qui tunc tpis non ſolum huius mundi chriſtiani,uerum & oĩs uirtutis,impium aſſumpſerant,bellica dexteritate eminentiſſimos q̃ſq; ſupauerunt.Hi igit p Carolũ Magnũ germanũ, uirtutis inſtinctu,& diis pſentibus,rerũ ſumma potiti ſunt,ac tot annis retinuerũt,ut nulla gens reliq̃.Legibus etiã ac electoribus conſtitutis æternitati impii ita conſuluerunt,ut ipſis pprium ac ppetuum deſumpſerint.Hoc unũ germaniæ nobilitatis argumẽtũ ſed maximũ eſt,cui totius terræ nobilitas,& ſi in unũ faſcem redigeret,haud facile reſponderet,q̃ minus ex æquo ac pmiſſo ueritatis iure,me etiã tacẽte,germanos & nobiliſſimos eſſe liqueat.

Sacri imperii ſublimitas

Germaniœ oĩum ampliſſimi.

Quomodo Franciæ reges multa germanorum in ditionem eorũ redegerint,& quõ a germanis duce Carolo Magno & cæteris iterum nobis reſtituta fuerint. Cap. xxii.

PLura nobis obuia eſſent afferenda,quæ αὐθαιρέτως ἀκαζόμενα indulgenter, non accerſita,ſeſe noſtræ memoriæ ingerunt,q̃ ſine magno etiam ſcribendi labore,ſua ſponte nobis affluerent, ac dicenda eſſent,niſi operis noſtri neceſſitas,oẽm eorum mẽtionẽ excluderet.Multa eñ de imperii initio & quõ a grecis & romanis occupatũ fuerit memoriam ſuam a nobis exigerẽt, q̃ tñ ut τὰ πάρεργα reliqmus.Pius lector ſi de græcorũ impatoribus cognitiõe detinet,Ioannẽ monachũ copioſiſſimũ græcorũ ſcriptorẽ uideat.Latinorũ uero de Romanis impatoribus ſcriptorum numerus infinitus eſt. De germanis

manis imperatoribus Lupoldus Babenbergeñ. ꝓpriũ uolumen abſoluit, uerũ ego nunc ἀφελοιπόρος reuocato curſu ad inſtitutum redeam. Germani temporibus quo Franci Galliam ſibi ſubdiderant, crebris impulſiõibus a Gallis uexabantur. Clodoueus enim & eiuſq; ſucceſſores Burgundiã ac multa in Auſtraſia occupauerunt, ut teſtat̃ Riccius libro primo de regibus Franciæ. Platina in Felice IIII. Theodatum nominat, quem alii Theodericum, qui Burgundiones & Alemanos uiciſſe dicitur. Paulo poſt Dagobertus primo uictus eſt a Saxonibus, quos deinde pari exemplo profligauit, ut Ottoni Friſingenſi uidetur lib. v. Pipinius præterea (ut Platina in uita Sergii papæ collegit) Germãos ſcilicet & Sueuos ſuperauit. Poſtea Carolus Marcellus ſolus, toto Franciæ regno potitus, Rhenum traiiciens, in ſua iura redegit, Sueuos, Bauaros & Alemanos, ut uoluit Otto Friſin. lib. v. cap. ultimo. Tres autem Carolos hiſtoricorum conſenſus profitetur. Primus Caroli Magni auus de Bois uictoriam retulit. Carolus uero Magnus filius Pipini cum patre totam germaniam ſubdidit. Tertius Carolus dicti Ludouici filius celebratur, & ita Germania Francorum ductu a Romanis iterum abſtracta eſt, & ad Francos priſtino iuri reſtituebat̃, de hoc exactiſſime Rhegio Pruniẽſis libros reliquit. Carolus ita demum ac Pipinus in totius Galliæ reges initiati, Francorum regnum ad ipſorum manus contulerũt, Saxones & alios germanos, & ipſi exiſtẽtes germani, ſubegerũt, & ita priſtinę dignitati ac poſſeſſioni germania eſt mandata, nec hoc quidem niſi germanorum auxilio.

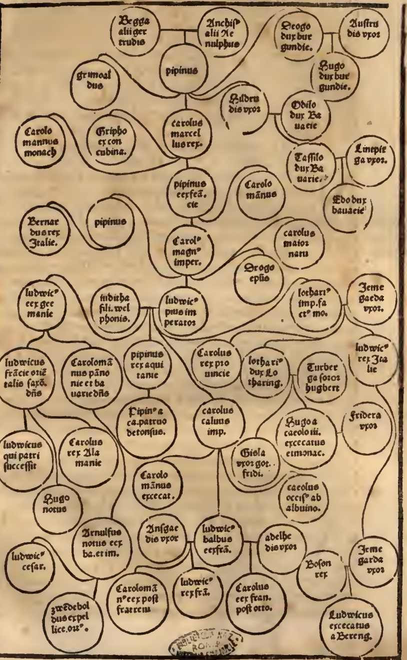
Trãſlatio imperii

De tranſlatione Germaniæ a Francis iterum in priſtinam libertatem. Ca. xxiii.

Germania tota Caroli Magni tp̃e Francię orientalis nomen accepit, ut Otto Friſing. & Lupoldus indicauerunt. Mortuis uero Carolo Magno & filio Luduico, regno Franciæ diuiſio contigit, per eius filios, de qua diuiſione Lupoldus in tractatu de zelo & de regni iuribus ca. ii. & nos li. prio ca. de Belgis plura adiecimus. Lothario aũt tũc Gallia Belgica obuenerat A Britannia inde uſq; ad Moſam Carolo, Ludouico uero Germãia ceſſit, hęc Otto Friſ. li. vi. Platina in uita Sergii II. Michael Riccius li. ii. de regibus Frãciæ & Rhegino Pruniẽn adducũt. Mortuo ergo Luduico, Carolus Germaniam ſibi aſciuit, uicitq; Turingos, Saxões ac Alemanos. Huic inde ſucceſſit Arnulphus, q orientalẽ Franciã. i. germaniã nactus eſt, quã Sueuiã, Bauariã, Saxoniã, Turingiã uocant. Et inde uſq; ad Luduicũ Lotharii filiũ, ſub Franciæ regno germania cõſtiterat, eiuſq; ætate iterũ in priſtinũ ſtatũ redigebat̃. Luduic⁹ n. Arnulphi filius ultimus memorat̃ eiuſdẽ gñis impator, ſub q̃ Caroli ꝓgenies defecit, ſub q̃ impiũ a Frãcis, Frãcorũ ignauia ad Germãos deuenit, eiuſq; tp̃e plurimũ germãia nacta eſt. Otto. n. Belgas germãis adiecit, & inde cũ impii trãſlatiõe oĩa Germãia nacta eſt, q̃ impio ſuperant. Vt aũt lectori curioſo liqdi⁹ cõſtet: cuius aſcenſu, cuiuſue ignauia, impiũ, & in qbus Caroli Magni poſteri oribus decoxerit. Totã Caroli genealogiã ſecũdũ oẽs numeros ei⁹ aggrediar, quã & uſq; ad ſtirpis eius defectionẽ quatenus ad rem noſtrã ſpectare uideo, deducam.

Frãcia orientalis germania dicta

Genealogia Caroli Magni, totiuſq; eius progeniei. Ca. xxiiii.

Habes in proxima genealogia totam Caroli Magni progeniem,quæ tot annis,Germaniæ ac Galliæ auſpicatiſſimo ſydere præfuit.Adiecimus præterea quomodo regnum Franciæ a germanico ſeſe abſtraxerit.Galliam enim Carolus filius Ludouici Pii intenderat,Ludouicus uero Germaniam.Tunc ſeſe diuiſerunt regna illa primitus,& Caroli poſterioribus ſemper Gallia obuenit,interimq; ſemper a germanis remotum extitit Gallorum regnum.Ludouici autem regis germanici progenies penitus in Luduico ultimo defecit,quem & ultimum imperatorem fuiſſe de Caroli genealogia uolunt.Licet aliqui Cunradum imperatorem eius patruum fuiſſe poſtremum euincāt,ueluti Geblacenſis & Saxonum annales.

Qz longe imperium dilatetur,& qui reges imperio ſubiiciantur. Ca. xxv.

NVnc de imperii dilatatione noſtra erit oratio,ut agnoſcamus quanta Germani poſſideant,omnes autem prouinciæ imperio ſubiiciuntur, ut patet vi.q.iii.c.Scitote.Item omnes nationes,xi.q.i.parag.ſed ſi quis ꝟ.volumus.& lxiii.diſtinc.Adrianus.Accedit quoq; in omēs principes imperatoris eſſe poteſtatem, eidemq; tam cenſu q̄ facultatibus eos aſtringi,quemadmodum conſtat.ff.de cenſibus.l.ultima, ubi & Burgundiones ac inferioris Germaniæ ciuitatem Agrippinam imperio ſubditam eſſe liquet.Adde q̄ oībus quoq; regibus imperator coronam confert,eiſq; ut ſubiectis,gubernandi copiam adminiſtrat,ut uidetur gloſſæ lxiii.diſt.c. Adrianus in loco ſecūdo.Et vii.quę.i.c.in apibus,ubi unum dominum eſſe totius terrę ſacri canones teſtanī. In quem omnes alii regnorum ſuorum facultatem referant,niſi illi,qui ſe probent ab imperio eſſe exceptos,ut xxiii.q.viii.parag.Ecce.Vnde patet Vngarię Bohemiæq;,Daniæ & Poloniæ reges,a Cæſare omnia eorum iura impetrare,ac illi ſoli obligari.Nec hoc loco Scotiæ aut Angliæ,Arragonię,aut Portugalliæ reges excludo.Franciæ quoq; rex iure ſubmiſſionē obedientiāq; imperio teneretur,ueluti gloſſa lxiii.diſt.c. Adrianus in ſecundo loco. Et leges vii. q.i.c.in apibus. Quare non uideo,cur imperatori reluctetur: niſi q̄ exceptus eſſe uult,propter Caroli Magni probitatem,ut extra qui filii ſunt.c.Venerabilem,circa medium,& Specul.in titulo de appellatio.in parag iiii.circa initium. Conſimili pacto rex Hiſpaniæ imperatorio iuri refragatur,animatus illius q̄d lxiii.diſt. c.Adrianus cautum eſt.Illorum itaq; ſubiectionem proſcripſit papa contra imperatorem.Subtrahant ergo ſeſe leui ac quacunq; cauſa,id tamen oī uero uerius eſt,quod a ueriſſimo noſtræ diſciplinæ & chriſtianæ legis doctore IESV Chriſto,quo nil ueri⁹,prodiit,duos uidelicet gladios rerum uniuerſitati ſufficere,ubi uno doctorum omnium conſenſu,imperatorem & papā innotuit.Illa tamen iniuria denegati honoris ſacratiſſimo imperio tolerāda eſſet. Si illa,quę imperii ſunt,imperio ſinerenī,nec ultra q̄ ius poſtularet,inſultarēī a quibuſdam,qui tn̄ oīa impio debent & obliganī.Verum quid dixi: ſi illa quę imperii: dum ipſi,qui imperio repugnant, ita alieni a cōione impii ſint,ut nō poſſint non eſſe ſub imperio,ſi cuncta imperii requirerentur.

Dilatatio Romani imperii.

Plura a Francis occidentalibus occupata eſſe,& ab aliis,quæ ad Germanos ſpectant,& ad imperium. Ca. xxvi.

PLura etiam adhuc a Gallis & aliis retinentur,quæ germanis iure omĩ deberētur. Obtulit ſe primo memoriæ noſtræ Lotharingia,quã poſt Carolum Groſſum Otto primus germanorum iuri ſubdidit,& Boſſonem ea deſtituit, ut fert Ioãnis Nauderi ſententia,quã et in ducatũ imperii redegit,referente Roberto Gaguino.Lotharius ſemel Lotharingiam germanis intercipere uolens,ab Ottone ſecundo uſq; ad internitionē proſequutus eſt, ueluti Flauius Blondus Forliuienſis aſſerit.Semper itaq; ſub imperio Lotharingia permanſit.Nec minus regnum Arelatēſe iuri germanico gaudebat,cuius una prouincia Subaudia,in ducatum a Sigiſmũdo tranſiuit. Continebatur totus tractus Sequanæ olim & Burgundia ſub habena ducum Zeringenſium partim ſub Rudolpho Habſpurgenſi,ducibuſq; Auſtriæ.Anno autem domini milleſimo.ccc.quadrageſio nono Impertus Delphinus de Vienna induit habitum ſanctæ Crucis,Delphinatumq; uendidit regi Franciæ, qui tamen imperii iuris antea fuerat,& una de ſeptem prouinciis regni Arelatēſis.Hęc itaq; interceptio contigit Delphinatui tempore Caroli quarti. Quid memorem Mediolanenſem ducatum locupletiſſimum: cuius ducis titulum ob germanorum opprobrium rex Francorum præ ſe fert,nec immerito. Nam germanorum auſpiciis ducatum hunc aucupatus eſt. Regnum Arelatenſe,& illud quidem uenerabiliſſimum,Procopio græco teſtante,multa uirtute germani olim occupauerunt,& in eorum iura totum huius ſeceſſum uſq; ad maritima littora uerterunt.Noſtro uero ſeculo bona illius pars Franciæ regi partim,partim Heluetiis tributaria contigit ſiniſtro inſtituto.Olim enim ratum erat ueterib9 germãis regna acquirere,ueluti Campanus noſter collegit,nõ parta amittere.

Plures rẽgiões ſub germãis amiſſæ

Delphinat9 olim ſub ger.

Imperatorem eſſe dominum omnium,& omnes ſubiici imperio,ita & Germanos omnium dominos. Caput vigeſimum ſeptimum.

OMnium illorum ergo dominus imperator euaſit,terreſtriſq; dẽmõ cunctos obedientię iugo ſibi deuixit,qui chriſtiano nomine imbuuntur.Infideles autē excluduntur,ut liquet xxiiii.q.i.parag.Sed illud,ubi extra eccleſiam remotum eſſe imperium conſtat.Omnib9 autem chriſtianorum imperator principatur,dominatq; l.deprecatio.ff.ad.L. Rhodiam de iactu. A Labiōe iuriſconſulto,uerba Antonini Cæſaris hæc ſancta illic aſſeruntur.Ego quidem mundi dominus ſum &c.Idem gloſſa & autentica nauigia C. de furtis.Singula præterea in poteſtate imperatoris conſtituũt,viii.diſti.c.quo iure,& xxiii.quæſt.viii.c.Conuenior,in gloſſa,& de quadrien. præſcrip. c. bene a Zenone.Ob id igit̃ triplici corona imperator Romãorum coronabatur, ferrea uidelicet in Aquiſgrano,deinde argentea in Mediolano,demum uero aurea in Roma a Pontifice Maxĩo iuxta altare S.Mauricii,ſecundum ſcribētes

Soli chriſtiani ſub imperio

& gloſſa in c.Romani parag.i.de iureiur.in Clement,Hunc ergo totius mũdi dñatũ ſoli germani poſſident,& oĩbus dominanť gentibus. Quęcunq; igiť gẽtes ſe impio ſubtrahere conanť,cum oĩa impii ſint,nihil poſſident,diſt.i.c.ius q̃ritum,& viii.diſt.c.q̃ iure.Quicquid ergo eccleſiæ & chriſtiani noĩs honore nititur,germanis ſubiugať.Oſtẽdit hoc Gregorius,q̃d & in gñali concilio cautũ eſt,ut habeť v.diſt.de conſe.c.in die. Verba Gregorii ſunt,Romani,inquit, diuerſo modo agere cœperunt,tempore quo imperium germanis cõceſſum eſt & noſtræ eccleſiæ regum.Hæc ille.

De tranſlatione imperii ad Germanos. Ca. xxviii.

Virtute germani imperiũ meruerũt

ANteq; ĩmpii tranſlationẽ innuero circa germanici decoris ſplendorẽ prius obambulabo.Germani tunc tp̃is uirtute ſola impiũ ſibiipſis aſciuerunt,ut xxviii.q.parag.ex his,& gloſſa diſt.lxiii.ego Luduicus, ubĩ Ioannes Teutonicus Francorũ impium uirtuti germanorum ceſſiſſe cõuincit. Duo etiã de germanis ſplendidiſſima adducit Cãpanus in oratione Ratiſponẽſi,Primum,q; nulla gens tam diu impiũ incolume retinuerit,ut germani,Italia .n.ccc.lxx.Germania ſexcẽtis & plus xx.annis ĩpiũ integrũ tuebãt.Reliquũ eſt, q; nemo unq̃ interim niſi german⁹ impio p̃fuerit, cũ ſępe externos delegerĩt Romani.Sæpius ab ipſis militibus,Roma.duces impatores declarabanť,& ab exercitibus.Nunc tempus impii ad germanos delationis ingrediar.Imperium Romanum ſacro non minus ſanctum q̃ ſanctiſſimum,primo Romanorũ fuiſſe in propatulo eſt,uſq; ad Conſtantini tempora,qui id Græcis contulit, Inde poſt Adrianum Leo papa tertius Carolum Magnum coronauit populo Romano petente octingenteſimo anno,ut hiſtoria Francorum,Gotfridus Viterbienſis,Martinus,Sigebertus Geblacenſis,Lupoldus de zelo germãorum capite decimoquinto,& in libro de tranſlatione imperii,ſcripſerũt.Apud hos ergo centum & decem annos incaluit.Inde (ut placet Sigeberto Geblacenſi)anno domini noningenteſimo vigeſimo, ob germanorum uirtutem,ſecundum gloſſam de elect.c.Venerabilem.Dcclxxvi.anno per Carolum,ut ſequitur,imperium germanis ceſſit.Vnde nihil Germanorum honori imperio præſenti⁹ eſt,huius enim excellentia germanorum uirtus & hũmanitas illuſtratę,eorum fortitudinis certiſſimũ fecere experimentum.Et ne laude ſua imperator prim⁹ germanorum defraudetur,decoquentibus rebus Longobardorum & græcorum anno incarnationis dominicæ milleſimo ſecundo penes Platinam, iuxta vero alios Dcccc.lxii. Gregorius quintus Saxo Ottoni tertio imperatori unctionem dedit,quia germani & dignitate & uirtute cæteris præſtabant,ita ut penes eos ſumma poteſtas remanſerit. Hæc Platina in uita eius.Ottonem etiam primum germanorum imperatorem nomine catalogus imperatorũ numerat.Prim⁹ ergo Otto germanorũ cęſar poſtq̃ grauiſſimis preliis trib⁹ Vngaros confregit, Romam profectus a Ioanne papa duodecimo imperii coronam aſſumpſit,Platina & Richardo auctoribus.Laterẽſis aũt Romam ipſum ingreſſum ſcribit tempore Ioannis,ſed nihil de coronatiõe adiecit.In decretis tñ pontificũ liquet,ex ỹbis Gratiani Leonẽ viii.hũc corona impiali dignaſſe.

Cui opinioni incumbit Otto Friſingenſis lib.vi.ca.xvii.chronicorum, Geblacẽſis aũt & Lupoldus Babenbergenſis de zelo ca.ii.Henricum primũ Germanorum regem dicunt.Idem Lupoldus Romã ueniſſe ait Ottonem ad Ioannem, uerum nihil de coronatione,ca.iiii.Iacobus Vuimphelingius in ſua Germãia, Henricum Cæſarem primum imperatorem Germanorum fuiſſe ſcribit, & a Gregorio quinto Ottonem unctum.Alii multo ante ſcribunt imperium ad Germanos tranſlatum fuiſſe,cum tot fuerint Germanorum imperatores ante Carolum,dũ & Carolus germanus fuerit,unde Marlianus ait tempore Henrici potius imperium ad Germanos rediiſſe ꝙ trãſlatum fuiſſe.Nauclerus ſcribit Carolum Magnum uoluiſſe,ut imperium apud germanos maneret, licet iterũ ad Francos redierit,ex quo & tempore Caroli apud Germanos imperiũ fuiſſe liquido conſtat,& id non adeo incredibile eſt, Egeſippus eñ lib.ii. ait tot cẽtum annis ante Carolum uiuẽs,Germanos totius orbis imperium Tiberii tempore aſſumpſiſſe. Vide Ioannem Teutonicum lxiii.diſt. c.Ego Ludouicus mſta ẽt.Innocentius tertius c.Romani,Clemens quintus & Panormitanus.

De electione principum,& ꝙ magis Germanorum dicere imperatorem,q̃ Romanorum conueniat. Ca. xxix.

TRanſlato igitur imperio ad Germanos Gregorius V. electionẽ fecit ut Sigibertus Geblacenſis,Gotfridus,Rhegino,Otto Friſingenſis,& Platina in uita eius,ſcripſerunt.Moguntinum,Treuerenſem,Agrippinum epõs Germaniæ,Galliæ & Italiæ deſtinauit.Quæ quidẽ Lupoldus ca. x.de zelo Germanorũ ſcribit,& hos eccleſiaſticos. De numero uero principũ ciuiliũ,Bohemiæ regi,ut ſcribit Platina, tñ ob honorẽ & Ro. imperii amorẽ, primas partes obtulerunt,Palatino inde,duci Saxoniæ,Marchioni Brandenburgenſi,authoribus prædictis.Hi ergo Germaniæ principes ſummam eligẽdi imperatorem poteſtatem habent,& uſq; ad noſtra tempora habuerunt, ut Platina ſcribit in uita Gregorii quinti,& Innocenti⁹ in decretis ſuis de elect.uenerabilem parag. Verum ad Germanos ius & poteſtatem eligendi imperatorem perueniſſe ſcribit & Lupoldus de zelo c.vii.& de iuribus regni & impii c.viii.& alii multa,q̃ experientia patẽt. Cum ergo totum ius & poteſtas om̃is, Germanis cõmiſſa ſit.Non uideo cur ergo imperator ille Germanorũ minus q̃ Romanorũ dicaẗ,tum quia iuris & poteſtatis eligendi Germani compotes ſint,tum quia ad ipſos imperium tranſlatum ſit,demum,quia & antiqui ſcriptores hos Germanorũ imperatores dixerĩt.Lupoldus c.vii.de religione,Romanorum ait reges & Francorũ, poſt tranſlationem Germanorum,qui nunc Germanorum reges uocãtur. Hæc ille. Dicant Itali quicquid uelint,in Decretis pontificum patet,quomodo Otto Henrici filius,a patre & Leone papa,primus Alemannorum rex dictus,& conſecratus fuerit.Hæc Otto Friſing.libro. vi.c.xvii.Platina in uita Ioãnis xii.ait. Vñ Otto a Ioãne accepto titulo Germãię imperator factus eſt,ubi primo imperium ad Germanos tranſlatum eſt, poſſem plura afferre ex Gotfrido,Lupoldo,& recentioribus q̃pluribus. Verum una tantum autoritas hominis recentioris,ſumma eloquentia & opinione ui-

Impatoris electio

Impator germanorũ magis ꝙ Ro. dr̃

ri Philippi Beroaldi Itali,nõ germani ſufficiat,qui ſupra Aureum Apuleii aſinum uolumine vii ita loquitur (iuxta hãc orationem,& prorſus exoculatam eſſe fortunam) Maximus,inquit,dux Mediolanenſis,audito tantũ belli nomine,habenas reliquit ſubito,& ad Maximilianum Germanorum imperatorem auro omni & argento aſportato transfugit.Hęc Beroaldus. Verum ne id omiſſiori ſtudio hũc fecíſſe,uerũ debita opera nobis perſuadere poſſemus. Italorũ unus tunc temporis,male uerba Beroaldi ferẽs,grauiter doctiſſimum uirum tanto errore ſe obnoxiũ feciſſe Beroaldum iuxta Thomam Vuolphium accuſauit. Vuolphius igitur iunior (ut Beroaldo deditiſſimus erat) dicti huius robur a Beroaldo expoſtulabat.Cui Beroaldus his uerbis literis ſuis reſpondit, & uerba eius ſunt.Appellando (eruditiſſime Vuolphie) Maximilianum Germanorum imperatorem,non Romanorũ,ſecutus ſum rem,non uerba,annuo, quocꝫ cenſeo,honorificẽtius eſſe imperatorem germanorũ ꝙ Ro.cum hoc ſeculo romana nobilitas decoxerit fece & quiſquilio ſuperſtitibus.Germania uero ſit uiris,opibus,ac magnitudine florentiſſima.Preterea uocare regẽ Romanorum eum,qui Germanis imperet,credidi conuenire ambitioſis, non ſimplicibus ſcriptoribus.Habeo ꝙcꝫ perſuaſiſſimum,ſacratiſſimũ Maximilianũ non minus libenter audire,ut Germanorum dicatur imperator,ꝙ rex Romanorũ, cum alterum re ipſa fulciatur, alterum titulo tenus blandiatur. Hæc Beroaldi uerba ſunt,non mea,refellat Momus.Male ergo Iuſtinianus (uir alioqui eloquentiſſimus) Germanos non iuſte imperatorem eorum dominum dicere hallucinatur,cui ſatis reſpondit Bebelius.

De unctione imperatorum. Ca. xxx.

Qui reges a papis ungẽt

CHriſtianorum quattuor reges a ſummis pontificibus ungi liquet oĩ, Romanum uidelicet imperatorem,regem Franciæ, Hieroſolymitanum ac Neapolitanum reges.Hunc ungendi uſum Clodoueus Frãtiæ rex introduxit, qui a ſancto Remigio unctus eſt. Inde uſus ille pertinaciter obtinuit,ut tam Germaniæ ꝙ Franciæ reges ſemper a pontificibus unctionem aſſumpſerint,quemadmodum in iure Canonico de elect. c.uenerabilẽ; & de iureiur.Romani in Clementin. continetur. Otto itacꝫ primus a Ioanne papa duodecimo ſui nominis.Formam hanc inungendi in canone lxiii.diſtin. tibi domino,comprehenſam præſtitit,ut ait Lupoldus.Ita & ex ſententia Platinæ Gregorius quintus,Ottonem tertiũ cõſecrauit.Fuit hoc præcipuũ obedientiæ iudicium in germanis.Romanorum enim reges ſæpe ab exercitu initiati fuerunt,ut Maximinus, Vitellius,Iulianus & alii.

De quibuſdam imperatoribus Romanorum germanis,ante tempora tranſlationis imperii ad nos. Ca. xxxi.

Qñ imperium ad germãos uenerit

DIximus in capitibus proximis diuerſam auctorum eſſe de tranſlationis imperii tempore ſententiam,fuerunt,qui in Carolum Magnum referunt imperii apud Germanos initium,ut & noſtra fert opinio. Nec deſunt qui id Cunrado tribuant,quem Francum dixerunt. Alii tamen Cunradum de Caroli linea deducunt.Sunt qui id Ottoni primo uendicant;

Sunt

Sunt qui Henrico Ottonis patri tranſlationẽ aſſignant, de quo prius longe la
teq; diſputatum eſt. Omnis illa ambiguitas hoc fonte manauit, quidam enim
Carolum negauerunt fuiſſe germanum, ideo in Ottonem retulerunt tranſlati
onem. Alii etiam Cunradum & Henricum primum non poſuerunt, ut Italo-
rum omnes, qui tunc ſub Berengariis ac Rudolphis, falſis Romanorum regib9
degerunt. Et hoc nonnihil Sabellici ac cæterorum lectioni confert. Itali enim
ſanctum Henricum cognomine ſecundum, primum poſuerunt, excluſerunt Loc9 Sa-
enim, quemadmodum diximus, de imperatorum numero Hẽricum primum bellici.
Ottonis primi patrem. Nec tamen & Caroli temporibus ad Germanos pri-
mitus imperium deuenit, conſultante de illo Marliano, qui plures ante Caro-
lum Magnũ imperatores, natione germanos adducit, & potius imperium ad
Germanos per Carolum rediiſſe, q̃ tranſlatum eſſe. Claudii enim tempori-
bus germani ad imperii ſublimitatem euehebantur, Diocletianus in Illyrico
natus eſt, Decius, Probus, Iouinianus, Valẽtinianus ex Pãnoniis orti ſunt, Ma Cæſares
ximinus imperator patre gottho, matre Alana productus, a Symmacho libro antiq Ro
quinto, Iornande & Herodiano aſſeritur. Licet Suidas grecus paululum in di manorũ
uerſum abeat, nullũ genus maiorũ ſuorꝝ allegãs, φύσει δὲ inquit ἦν ὁ νέος ὥσπερ καὶ germani.
τὸ γένος βάρβαρος καὶ τὸ φονικὸν πάτριον ἔχων. Mores etiam ipſum germanum eſſe
indicabant, ut manifeſte ex illis, qui eius uitã ſcripſerunt, habemus. Caracalla
quoq; ſe germanum dicebat, referente Aelio Spartiano. Cæterum a linea ma
terna Conſtantinum germanum Lupoldus probat. Tot Germanis igitur im
peratoribus Romanum imperium ante mille annos moderabatur.

Catalogus impatorum germanorum, & quõ de genere in
genus imperium deſcenderit. Ca. xxxii.

TEmporibus illis quibus illuſtriſſima Caroli progenies plena fœlici-
tate, rerum ſumma potita fuerat, germanorum nulla proſapia ob illi
us claritatem emergere potuit. Poſtquam uero Caroli poſteritati in
clinationem fata trahebant, mox potentiſſimi nobiliſſimiq; Saxonum duces,
omnibus Germanis uirtute q̃ facultate præſtantes, imperium adepti ſunt.
Et primi imperatores Germanorum initiabantur tres Ottones, horum defici
entibus liberis ad Bauaros deductum eſt imperium per S. Henricum, eius no
minis ſecundum, qui cum coniuge Kunigunda nullos procreauit liberos. Inde
ad Cunradum II. imperium ad Francos delatum eſt, licet hic ſecundum quoſ Impiũ ad
dam ut Platinam, Blondum, & Aeneam, Sueuus, ſecundum alios ut Ottonem Saxones.
Francus fuerit, huic ſucceſſerunt Henrici. Inde Cunradus Francorum dux de
ficiente Henricorum progenie imperator initiatus eſt, ductu Henrici quarti,
patris Agnetis, eius matris, & ita tantum propter defectionem ſtirpis Hen-
ricorũ, ob Agnetẽ q̃ nupſit Fœderico de Stauffen, ad Sueuos delatũ eſt. Fœ
dericus inde primus fuit imperator, quanto poſterior, eo maior, huius uitã &
geſta Otto Friſingenſis duobus libris, Richardus Cluniacenſis monachus ſcri
ptor illuſtris, ac Vrſpergẽſis abſoluerunt multis libris, Radeuicus totidẽ & Li
gurinus, cuius elegantia carminis motus. Inde ne laude ſua Fœdericus defrau

detur, Ligurini uerba adducam, cuius hæc ſunt de Fœderico.

Forma nitens, animuſq; ſagax, manus impigra bello,
Conſiliis belloq; ferox, & pace modeſtus,
Mente ſenex, ætate puer, prudentia rerum,
Certus amor, robuſta fides, conſtantia mentis,
Quæ nec fracta malis, nec eſt ſublata ſecundis,
Laudis amans, largitor opum, crudelibus atrox,
Tranquillus, placidis, ferus, indomituſq; ſuperbis,
Simplicibus facilis, iuſtus, pius, aſper, iniquus,
Fortis ad inſtantes caſus, prudenſq; futuri,
Præteritiq; memor, ſociis bonus, impius hoſti.

Fœderici primꝰ

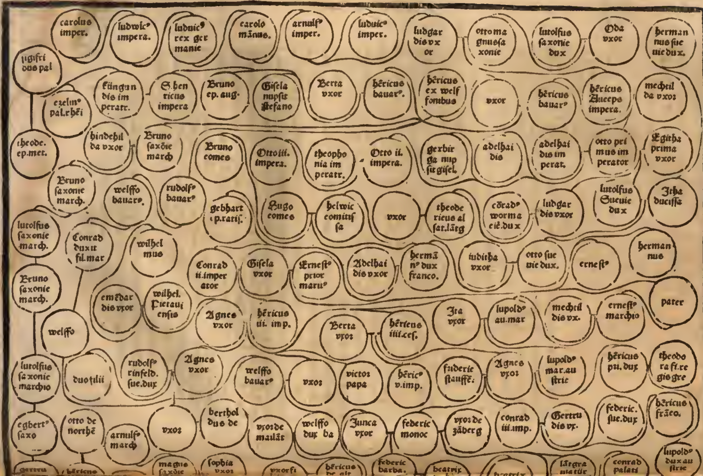
Hæc Ligurinus. Inde Henricus vi. Fœdericus ii. Cunradus, & alii ſucceſſerunt, uſq; ad illorũ ſtirpis defectionẽ, uidelicet in Cunradio, q Neapoli occiſus eſt, ut ſequit, & inde impium a nullo moderabat diu, uſq; ad Rudolphũ Habſpurgeñ. Et ut hoc intellectu facilius ſit, in modũ arboris genelogias iſtorũ reponã, q̃ diligens lector, quõ e gñe in genus impiũ deſcenderit, internoſcat. Poſtq̃ em̃ rerũ ſumma ad germanos deuenit, nullus (Cãpano auctore) niſi germanus impio p̃fuit, & qa Carolũ Magnũ germanũ fuiſſe teſtati ſumus, ab ipſo uſq; ad Rudolphũ Habſpurgenſem genealogiã noſtrã deducemus. Poſtq̃ aũt Rudolphus de Habſpurg, rerũ ſumma potitus eſt, & e uiuis exceſſit, imperiũ ad Adolphũ de Naſſau deuenit. Inde iterũ ad duces Auſtriæ per Albertũ filiũ Rudolphi de Habſpurg, poſt quẽ ad Henricũ Lutzelburgeñ. Paulo poſt ad Bauaros per Ludouicum ducẽ, q̊ mortuo, Guntherus quidã ad imperii ſublimitatem deuenit, comes de Suartzenburg. Inde iterum ad Lutzelburgenſes, ductu Caroli & Vuẽceſlai, poſt q̊rum fata a Palatinis imperiũ interceptũ eſt per Rupertũ. Deinde iterũ ad Lutzelburgenſes imperiũ Sigiſmundus detulit, q̊d duces Auſtriæ inde ductu Alberti, Fœderici, Maximiliani occupaueruut, rexerunt, q̊rũ ductu & fœlici ſydere adhuc moderat. Horũ igit omniũ genealogias poſuimus, excepto Gunthero, cuius ꝓgenies nobis incognita extitit. Eſt p̃terea tã diuerſa genealogiarũ ratio, ut ſæpe cũ earũ ſcriptoribus contulerim, raro cõuenerim, cuius opinionẽ potius ego ducerẽ eſſe mihi imitandã. Quare nolui noſtras arbores euangelicę ueritati pares eſſe datas, q̊d tñ nõ mihi, ſed penuriæ ſcriptorũ, aut diuerſitati imputet. Duxit in coniugẽ Otto Saxonũ dux, pater Henrici primi, ſunt qui Ludouici ultimi filiã ſcribãt, alii uero Cunradi, ut Vrſpergeñ. Sigifridus. Abbas tñ Tritemiꝰ duas ei uxores tribuit, & neutrã p̃dictarũ, Arnulphi em̃ impatoris filiã. Vnde ſciat lector, q; difficile nobis fuerit, p̃ auctorũ diſcrepantia ueras condere genealogias.

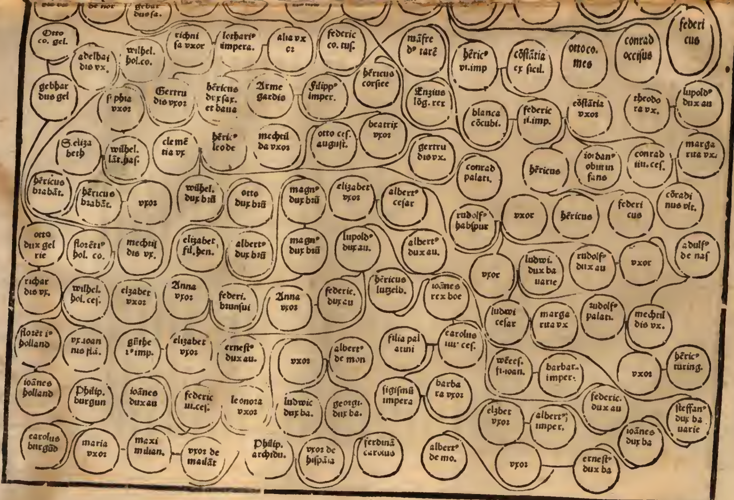
Imperiũ ad q̊s germanorũ deuenerit.

Genealogias omnium imperatorum Germanorum, a Carolo
Magno, uſq; ad Maximilianum, quomodo de genere
in genus deſcenderit. Caput trigeſimum tertium.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Genealogia Imperatorum

Otto co. gel.
richni ſa vxor
lothari⁹ impera.
alia vx or
federic co. tuſ.
mãfre dᵒ tarẽ
hẽric⁹ vi.imp
cõſtãtia ex ſicil.
otto co. mes
conrad occiſus
federi cus
adelhai dis vx.
wilhel. hol.co.
hẽricus corſice
gebhar dus gel
ſophia vxor
Gertru dis vxor
hẽricus dux ſax. et baua
Arme gardis
Filipp⁹ imper.
Enzius lõg. rex
blanca cõcubi.
federic ii.imp.
cõſtãtia vxor
theodo ra vx.
lupold⁹ dux au
otto ceſ. auguſt.
beatrix vxor
S.eliza beth
wilhel. lãt.haſ.
cleme tia vx
hẽric⁹ leode
mechtil da vxor
gertru dis vx.
conrad palati.
hẽricus
iordan⁹ obiit in ſans
conrad iiii. ceſ.
marga rita vx.
hẽricus brabãt.
hẽricus brabãt.
vxor
wilhel. dux brũ
otto dux brũ
magn⁹ dux brũ
elizabet vxor
albert⁹ ceſar
rudolf⁹ habſpur
vxor
hẽricus
federi cus
cõradi nus vlt.
otto dux gel rie
florẽti⁹ hol. co.
mechtil dis vx.
elizabet fil. hen.
albert⁹ dux brũ
magn⁹ dux brũ
lupold⁹ dux au.
albert⁹ dux au.
vxor
ludwi. dux ba uarie
rudolf⁹ dux au
vxor
adulf⁹ de naſ
richar dis vx.
wilhel. hol. ceſ.
elzaber vxor
Anna vxor
federi. brunſui
Anna vxor
federic. dux au
hẽricus lutzelb.
ioãnes rex boe
ludwi ceſar
marga rita vx
rudolf⁹ palati.
mechtil dis vx.
florẽt i⁹ holland
vx. ioan nis flã.
gũthe r⁹ imp.
elizabet vxor
erneſt⁹ dux au.
vxor
albert⁹ de mon
filia pal atini
carolus iiii⁹ ceſ.
wẽceſ. fi. ioan.
barbar. imper.
vxor
hẽric⁹ turing.
ioãnes holland
Philip. burgun
ioãnes dux au
federic iii. ceſ.
le onora vxor
ludwic dux ba.
georgi. dux ba.
ſigiſmũ impera
barba ra vxor
elzber vxor
albert⁹ imper.
federic. dux au
ſteffan⁹ dux ba uarie
carolus burgũd
maria vxor
maxi milian.
vxor de maulãt
Philip. archidu.
vxor de hiſpãia
ferdinã carolus
albert⁹ de mo.
vxor
erneſt⁹ dux ba
ioãnes dux ba

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Habes itaq; Lector humaniſſime, impatorum omniũ a tranſlationis æuo uſq; ad Maximilianũ noſtrũ, iuxta & impatricũ genealogias. Quo pacto uidelicet de gñe in genus, & in quas ꝓgenies impialis corona deſcenderit. Caroli uero Magni uſq; ad Henricũ familiã paulo ante deſcripſimus, nunc ad cæteros poſteriores regrediar. In primis aũt ex conſtitutione Gregorii V. ac Ottonis III. lege cautum erat, ut is q̃ uirtute magis excelleret inter principes impio potiret̃, nec genere impialis apex ꝓpagaret̃. Quæ res maximas controuerſias inter Hẽricos impatores & Rudolphũ Sueuiæ ducẽ. Inter Philippũ & Ottonẽ IIII. int̃ Albertũ & Adolphum de Naſſau, Ludouicũq; ac Fœdericũ Auſtrię ducem diuerſis tpibus peperit. Nec tñ electores aut duces, uerum & comites ad imperii maieſtatẽ ꝓuehebant̃, ueluti Guntherus Schvuartzenburgeñ. Rudolfus Habſpurgeñ, Vuilhelmus Hollandiæ tũc comes, & Lutzelburgeñ. comites. Oĩs tñ eligendi poteſtas ſeptem electoribus conceſſa eſt. Inter q̃s & maximũ ius regi Bohemorũ deferebat̃, ut is inſtar iudicis diſſentiones electorũ (ſi q̃dã oborirent̃) cõponeret. Cæterorũq; animos in unanimi cõcordia inſtrueret. Verum ut eo diutius impium penes germanos incaleſceret, legẽ dixerunt impatores, ne externus unq̃ rerũ ſumma potiret̃. Veluti & in orõne Ratiſponenſi Cãpanus noſter innuit. Annales q̃dam totius impii conſtitutionẽ ſub p̃dictis Ottone III. ac Gregorio V. confirmatã fuiſſe tradunt, quattuorq; duces conſeruationi impii ab iiſdẽ fuiſſe conſecratos. In q̃rum numero Brunſuigenſes numerant ac Lotharingos, dum tñ ultra ducentos annos poſt impii tranſlationem Brunſuigenſes nondũ in duces euaſerint. Quattuor p̃terea Marchiones, quatuor Lantgrauios, totidẽ Burggrauios ac comites, urbeſq;, imperii tutelæ relictos extitiſſe colligunt. Cui rei fidẽ noſtrã abrogauimus, dum ſciuerimus Ottonum tpibus, exceptis Saxoniæ Marchiõibus, Burggrauiiſq; Magdenburgenſibus, paucis quicq; de reliquis conſtitiſſe. Cæterum poſt Caroli IIII. tpa, quattuor liberis, militibuſq; conceſſum erat genuina nobilitate impii nomen ferre. Hic q̃q; Carolus quatuor pagos totidẽ & ciuitates impio deſignauit, electoribuſq; longe antea initiatis, diuerſa officia tribuit, & ſingula in ordinẽ redegit, ueluti in aurea impii bulla continet̃, quã Nurenbergæ iu corona principũ anno ſalutis milleſimo ſupra trecenteſimũ quinquageſimo ſeptimo conſtituit. Inter prædictos impatores p̃terea (q̃s genealogiæ inſeruimus) q̃dam excõicationis notã incurrerunt, ueluti Cunradus ille, q̃, referente Lupoldo, Franconiæ ducatũ affectans, a diuinis ductu papæ relegatus eſt. Nec deſunt qui idem de quodam Henricorum afferant. Ludouicus pręterea ac Fœdericus II. a ſummis pontificibus damnati ſtatim ſeſe cum eiſdem compoſuerunt. In Lutzenburgẽſi familia diuerſi imperatores producti ſũt. Carolus enim multum imperio obfuit, Vuentzeslaus præterea omnium ignauiſſimus imperator, tanti nominis indignus, oĩs factionis ſtudioſus, imperii uires ualde hebetauit. Contra & ab eadem progenie caput proferens Sigiſmundus, longe prudentiſſimus, literarumq; expertiſſimus, ad imperiale faſtigium deuenit. Hẽricum ſecundum imperatorem in diuos abiiſſe miracula oſtendunt.

De origine Curiæ principum,& cæteris ducibus. Ca. xxxiiii.

TRanslato itaqꝫ ad nos impio,eligēdi poteſtatē ac deponēdi impatorē
qbuſdā germanię potētiſſimis cōis totius impii cōſenſus detulit.Quo
rū in c.Venerabilē de elect.& in gloſ.ibidē mentio fit,& qlibet ꝓprio
officio ꝑuiſus eſt ab impatore,ut dilucide aurea Ro.impii bulla exequitur.Fue
Electores imperii. rūt.n.ante impii translationē principes qdā cōſecrati,qrū cōditio exilis ſuerat.
Nō.n.ullos germaniæ duces ante trāslationē meminimus,niſi Sueuorū,Saxo
nū,ac Bauarorū.Cęterorꝫ ducū noīa ac tituli fuerāt ſepſta.Int electores ob ei9 ī
Ro. ipiū fauorē prim9 honor Bohemorꝫ regi allatus eſt,q & ante ipatricē locū
meruit,inde archiepis a qrū memoria ac excellentia noſtra initiū ſumet orō.

De eccleſiaſticis electoribus imperii,& archiepiſcopo Moguntino. Ca. xxxv.

INter eccleſiaſticos electores primū locū (ut in aurea illa impii bulla conti
Initiū archiepiſcopatus moguntinē. netur) archiepiſcopus Moguntinus obtinet. Hic totius Germaniæ præ-
ſul maximus cōſtitutus eſt a Pipino rege,q Vuormaciēſem epiſcopatum
ad Moguntinos tranſtulit,ob homicidiū ab Geruilio ultimo Vuormacienſiū
antiſtite ꝑpetrato.Geruilius ille aūt crimini huic inſimulabať,dū legitimū parē
tem ſuū occiſum ultū petiit,unde a Gregorio III.ſui noīs pontifice, homicidiæ
declaratus eſt,& in eius locū Bonifacius conſtitutus,Heracliti tꝑibus,qbus ui-
delicet annus uigeſimus ſeptimus ſupra ſeptingenteſimū agebať, quēadmodū
Iacobus Kinghoffenſis chronographus teſtať.Meminit aūt confirmatiōis Bo-
nifacii canon ꝑcipimus xvi.q.i.Et Nauclerus fol.cx.& Laureacēſis monaſterii
annales.Fuit olim Bonifacius ille Fuldeň.monachus,& plura in Haſſię partib9
īſtituit monaſteria.Huius epiſcopi epigrāma adhuc penes Moguntinos tale
uideť. Ecce Mogūtinæ dat almæ epiſcopus urbi Culmen metropolis qđ e-
rat tibi Vuormaciēſis. Carmina illa humilia ac triuialia ob uetuſtatē tm̄ appo
Catalog9 epiſcoporum nere uoluimus.Succeſſerunt Bonifacio,Creſſentius,Martinus,Suffroni9,Bu-
darbus,Rudhardus,B.Aurius ſanctę Iuſtinę frater,Maximus doctor,Sidoni9
Sigiſmundus,Lutgaſus,Rotelinus,Lantuoldus,Sigebertus auūculus Vuilhil-
dis,Tullus,Richardus,Otgarus,Rabanus abbas Fuldeň.Carolus,Sunderold9
Lintbertus,Heribertus,Heltebertus,Frideric9 eccleſiæ S.Petri erector,& alii
qrum Vrſpgenſis abbas,Spanheimius,ac plærıqꝫ meminerunt. Ioannes etiā
monachus ꝓpriū uolumen de primis tredecim archiepis conſcripſit,& Greſ-
mundus catalogū collegit oīm horꝫ ꝑſulū.Tēporib9 Ludouici impatoris illius
eccleſiæ archiprēſul Hatto fuit,quē ꝑpere Sabellicus Ottonē uocat lib.penul.
inſignis ꝓditor,q Albertū comitē dolo ſeduxerat.Eſt & archipſulatus ille ditiſ
ſimus,oīa pene q̄ Vuormaciēſiū iuris erant,huic ceſſerunt.Otto etiā dux Brū
ſuigenſis in regem Neapolitanum cōſecratus,totum eius patrimonium archi
epiſcopatui huic uendidit,referente Hermanno chronographo, totam enim
Eſeldenſem regionem tunc archiepiſcopatus ille nactus eſt.

De Archiepiſcopis Colonienſibus, Electoribus, eiſqꝫ ſubiectis. Caput xxxvi.

SEcũdũ locũ archiepũs Coloniẽ. ille arripuit, q̃ uero ſeculo p̃ſulat9 ille exorſus fuerit; nulli, nec in eorũ annalib9 liquet. Mſti Maternũ primũ p̃ſulem fuiſſe illic dicunt, ut eorũ catalogus. Id tñ ueritati ꝓximũ eſt, ſecundũ archiep̃m extitiſſe Seuerum anno dñi ccc.xlii. Conſtantini tp̃ibus. Interim.n. ob fidei chriſtianę pſecutores, nullũ p̃fuiſſe epiſcopatui huic aſſerunt. Alii ſub Tungrorũ ac Treuirorũ tyare ſubiectos Colonienſes fuiſſe tũc tp̃is arbitrabant. Tertius epũs Enegislus refert, Solinus quartus, inde Simoneus, Remedius, Cunibertus, Boraldus, Giſo, Adelunius, Anno, Pharamundus, Agilolph9, Regefridus, Hildegerus, Bertelinus, Ricaldus, Hildibold9, ſub q̃ undecim millia uirginũ deſyderata ferunt, licet Damaſcus papa ac Coſmidromius diſſentire uideant. Primus electorio munere Heribertus inſignitus erat. Alios adducere uanum putauimus. Eccleſiã Colonieñ. dedicauit Vuillichus xxii. epũs, anno ſalutis Dccc.lxxxix. Habet aũt ſub ſe archiep̃atus ille quinq; ſuffraganeos (ut uocant) ac epiſcopatus, Iuliacẽſem ſcilicet, Mindẽſem, Monſteriẽſem, Oſſenburgẽſem ac Traiectẽſem. Anno dñicæ incarnationis M.lxxx. dotatus eſt epiſcopatus ducatibus de Viſnaben ac Engern a Fœderico primo cæſare, q̃s detraxerat imp̃ator Henrico Sup̃bo Saxoniæ duci rebellãti, ac Philippo ep̃o adiecerat. Ille etiã Philipp9 epũs e Mediolão corpa triũ regũ Coloniã detulit, Cõradus epũs eccleſiã nouã illic auſpicatus eſt, anno dñi M.cc.xlviii. & chorũ anno M.ccc.xx. Fœdericus archiep̃us Rolantzeneck, Andernacum ac Vuolckenberg caſtra condidit. Comitatũ Anaſpergẽſem archiepiſcopo Cononi tribuit Fœdericus de Anaſperg anno dñicæ natiuitatis M.ccc.lxxx. Hẽricus de Vuernenberg Vuen, Linſz, ex uillis ciuitates reduxit, ac Hulkenrad archiepiſcopatui addidit. Duo etiã archiep̃i referunt a Colonienſiũ annalibus, q partim ciuitatem, partĩ alios duces pene exhauſerunt, ac patrimoniũ Chriſti ferme dilapidauerunt. Cætera cuilibet priuato conſtant.

Archiepiſcopatus Colonienſis initiũ

De Treuirenſi archiepiſcopatu, ac Tungrorum. Ca. xxxvii.

TErtium locum Treuirenſis archiepũs ac elector occupauit. Fuit aũt a principio unus epiſcopatus Tungris ac Treuirẽſibus, & xv. comunes habuerunt epõs, uſq; ad annũ dñicæ incarnationis cclxxiii. Et hi pene omnes in ſanctos euaſerunt, & cœleſtibus honoribus p̃diti ſunt, Euchari9 primus, Maternus ſecundus, Valerius tertius, inde Auſpicius, Celſus, Fœlix, Mãſuetus, Clemens, Moyſes, Martinus, Anaſtaſius, Andreas, Ruſticus, Auctor, Mauricius, Fortunatus, Caſſianus, Marcus, & ille q̃ndecimus erat, inde diuidebant, Nauitus Treuirẽſis decimus ſextus, ac ſecũdus Tũgrorũ epũs uiguit. Iñ Marcellinus, Metropilus, Seuerinus, Florẽtius, Martinus, Maximinus, Valẽtinus, uſq; ad lxxi. pene epõs calculus illius numeri dat. Nec defuit archiep̃is quibuſdã nobilitas, inter illos.n. Dietherus Adolphi regis frater, Balduinus frater Henrici ſeptimi, Erckenbaldus primus in ſacratiſs. impii electorẽ abiit, Baſius Lotharingiæ ducis frater, ſancti Ludouici patruus celebratur, Ioannes ac Iacobus Marchiones Badenſes extiterant, Multa de illis Lotharingorum, Treuirorum ac Colonienſium annales referunt.

Archiep̃atus treuireñ. ac Tungrenſis

De archiepiſcopatu Magdenburgenſi,Merſpurgenſi,& aliis epiſcopatibus his ſubiectis. Ca. xxxviii.

Archiepiſcopatus Magdenburgēſis

MAgdenburgēſem archiepiſcopatū,ut totius Germanię maximū nobiliſſimūq́ꝫ mox p̄miſſis electoribus adiicere in animo erat.Incepit autē epiſcopatus ille anno ſalutis Dcclxxx.a Carolo Magno.Primus epūs Hildegrinus memorat̄.Hunc epātum ad Vueſtualen. tranſtulit Vittikindus Saxoniæ dux,ut Hermannus ſcribit.Henricus inde ſui noīs primus,ad Vualersflemen,Otto primus atq́ꝫ eius uxor Aegitha,iterū ad Magdēburgū eū reduxerunt,ut Lupoldus Bubenbergeñ.hiſtoria Francorū atq́ꝫ eorū annales ꝑhibent.Otto primus ſex epiſcopatus huic adiecit,uidelicet Merſpurgēſem, cui tunc p̄erat Boſſo antiſtes,Myſnenſem ep̄o Boggero,Cizenſem p̄ſule Hugōe, Brandenburgēſem ac Hamburgēſem ep̄o Dudone,Porenēſem præſule Iordane.Aegitha impatrix illic monaſteriū S.Mauricii conſtruxit,ad quā Innocētius papa Hilligedonē uirū ſanctū a Roma deſtinauit anno ſalutis Dcccc. xl.q initiauit ſummā ecclēſiā in honorē S.Stephani.A principio pontificatus huius uſq́ꝫ ad annū M.cccc.lxxvi.ep̄i xl.ab eorū annalibus referunt̄.Quo uidelicet tēpore Erneſtus Lantgrauius p̄fuit,q̄s recenſere parui emolumenti ac p̄cii putauimus. Hunifridus eccleſias S.Petri,Nicolai ac Mauricii erexit. Boggerus de Blanckēburg.Henricus de Anhalt,Bernhardus de Brandenburg,plurima beneficia huic epiſcopatui contulerunt.Anno ſalutis Dcccc.lxv.Otto ꝑ Dudonē ſacerdotē reliquias (q̄ adhuc illinc extant) deportauit,& S.Gerontiū ab Italia huc detulit.Oſſa Bartholomæi ac brachiū S. Adalberti ac multa alia huc euexit.Præeſt huic noſtra tēpeſtate Albertus e Brandenburgenſiū proſapia ortꝰ, cuius laudes tot literatiſſimis carminibus Huttenus poeta egregius explicauit.

Merſpurgenſis epātus

Merſpurgenſem uero epātum Ottones erexerūt.Sunt q̄ id in Carolū Magnum referant.Huic t̄n̄ decimas,quæ ad Herſueld ꝑtinebant, Otto ſecundus contulit,et ciuitatē ipſam Henricus impator donauit,ac eandē eccleſiā partim a Cizenſi,Magdenburgenſi,Miſnenſi,epiſcopis occupatam,ditauit,anno M IIII.epiſcopo tunc Gizelero

De cæterorum epiſcopatuum Saxoniæ origine. Ca. xxxix.

Epātus ſaxoniæ alii

MEmorantur a claris auctoribus multi Saxoniæ epiſcopatus,q̄rum magna pars deſiit.Aliqui uero & uſq́ꝫ ad noſtrā ætatē deuenerunt,quo Hermannus ac Lupoldus Babenbergenſis mentionem fecerunt.

Epiſcopatus	Brandenburgenſis		Dccc.lii.		Ottone primo
	Schleſuigenſis				
	Miſnenſis	Incepit āno dn̄i	Dcccc.xxvii.	incepto re	Henrico cæſare Alii Ottone.
	Cizenſis				
	Porenenſis		Dcclxxxi.		Carolo
	Stagnenſis				Carolo
	Ripenſis		Dccc.lviii.		Ottone primo

De Salinſtidenſi,Halberſtattenſi & Padebornenſi Epiſcopatibus. Ca. xl.

SAlinſtidenſis epātus antiqſſimus erat, cuius eccleſia illic & epātus a S. Lothario caput ſumpſiſſe dicit, hūc etiā in honorē S. Stephani cōditū refert Hermannus. Carolus inde in Saxoniā delatus, ut Lupoldus inqt, anno dñi Dcc.lxxxi. illū ad Halberſtattenſes trāſtulit, ductu epiſcopi S. Hildegerini, ultimi Salinſtidenſis ac primi Halberſtattenſis epiſcopi. Aliq hunc epātum uolūt nomen Oſteringēſis ſibi deſumpſiſſe, anno Dcc.lxxxvi. Secūdus epūs Halberſtattenſis Nagrinus, iii. Heymo, inde Eumolpus, Otto, Rudolphus, Vlric9, Theodericus, Bartoldus, ita uſq; ad Gebhardū, q epiſcopatui pfuit anno dñi M.cccc.lviii. numerant xxxviii. epiſcopi. Padebornenſis aūt epātus a Carolo Magno eſt inſtauratus anno M.cc.lxxxiiii. ut Hermannus ſcribit, denotāt illud hæc carmina. Cōdidit hunc Magnus dū Carolus ipſe rebelles Saſſones afflixit Vittikindūq; ferocē. Otto II. huc crucē detulit, e tributo Ligurū cōflatā, ſexcentis libris ac lx. millibus aureorū æſtimatā. Coruſcant in maiori eccleſia S. Liborii & Cenomanni reliquiæ. Habuit urbs hæc multos pclaros antiſtites pſertim de familia Brunſuigenſi, qrum predia illa epiſcopatui ſubiecta Otto Beckmannus poeta illis carminibus interclusit. Teckenburga domus Burnis Steinfordia diues Et Retberga uetus ſoboles Benchemia clara. Fuit aūt primus epiſcopus S. Liborius, ut Lupoldus Babenbergenſis late exequitur. Epāt9 Salinſtidēſi. & halberſtattēſ.

De epiſcopatibus Hamburgenſi, & Oldenburgenſi. Ca. xli.

HAmburgenſis ſiue archiepiſcopatus, ut quidam dixerunt, ſiue epiſcopatus initium a Carolo Magno ſumpſit, ut Hermannus ait, q oib9 Sclauis ac Danis hunc conſtituit. Lupoldus uero ca. ix. de zelo id ludouico filio Caroli conceſſit, qui ſalutis anno Dccc.xxxii. S. Anſcarium primū præſulem initiauit. Hermannus uero Helmannum primum archiepiſcopū fuiſſe innotuit. Otto primus huic metropoli tres epiſcopatus in ciſmarina Dania ſubiecit, anno Dccc.lii. & idem Oldenburgum in Sclauonia ſitam urbem prædicto archiepiſcopo ſubdidit, ut Francorum hiſtoriæ continent. Quem epiſcopatum anno ſalutis noningenteſimo quadrageſimo quarto epiſcopo Marco cōſtituto primus Otto exorſus eſt. Henricus Saxoniæ dux eum ad Luizēſem epiſcopatum deuexit anno dominicæ incarnationis milleſimo centeſimo quinquageſimo quarto. Eccleſiam Oldenburgenſem in honorem ſancti Ioānis Baptiſtæ conſecrauit archiepiſcopus Adoligandus Brenenſis. Cæterum ad Luizenſem epiſcopatum orationem dirigam, ubi epiſcopus primus Conradus, ſecundus Henricus, octauus Albertus, uigeſimus Arnoldus, referunt. Thomas aūt qui anno dñi M.cccc.lxxix. initiabatur uigeſimus quartus numerabatur. Hamburgenſis pſulatus.

De epiſcopatibus Bremenſi & Mechelburgenſi, ac aliis Caput quadrageſimum ſecundum.

BRemēſem epiſcopatum anno dñi Dcc.lxxxiiii. a Carolo Magno exorſum Hermannus, Lupoldus, & eorum annales prodiderunt, & primum archiepiſcopum ſanctum Vuilhardum enumerant. Lupoldus Vuilibaldum, & ita facto calculo uſq; ad Henricum, qui anno dominicæ incarnationis milleſimo cccc.lxiii. initiatus eſt, colliguntur tres & qdraginta epi. Bremēſis epātus

Mechelburgẽſis aũt epãtꝰ ab Ottone primo anno ſalutis Dcccc.xliii.erectꝰ ẽ, Sĩliter Ripẽſis ac ſchleſuigẽſis uno quaſi ep̃o Anſthario.Illud tñ lectorẽ latere non patior,Henricũ Sup̄bũ uidelicet Saxoniæ ac Bauariæ ducẽ, Mechelburgenſem epãtum p̄ſule Gehettenbero,ſalutis anno M.c.xv.ad Roſenburgẽſem (quẽ ipſe anno natiuitatis M.c.lvii.inſtituerat,p̄ſule Euernoldo) ac ad epãtum Schleſuigẽſem,p̄ſule Bernone (æqualiter ab ipſo fundatũ) tranſtuliſſe. Otto II.eccleſiã Mechelburgenſem in honorẽ S.Petri auſpicabat̃.Sunt & alii epiſcopatus,ut apud Polonos archiepiſcopatus Ginſuauianus,in Pruſſia Culmenſis, Sambienſis,Vuarmmenſis, in Schleſia Criminenſis,qui & ſoli papæ ſubiectꝰ eſt.Itẽ Remalienſis ac Hapſelienſis in Liuonia,q̊rum partim Aeneas Syluius partim alii meminerunt.In Bohemia Bragenſis,ꝗ tp̄ibus Clementis incepit,ut capite proximo oſtendi.In Dania epiſcopales urbes ſunt Viburgenſ. Ripenſ. Schleſuig.Narhuffenſis.

Mechel burgeñ. epãtus.

De Hildesheimenſi,Ollenburgenſi,Vuerdenſi epiſcopatibus. Ca. xliii.

Hildes heimẽſis epãtus

Hildesheimenſem epiſcopatũ Ludouicus cæſar auſpicatus eſt,ãno ſalutis Dccc.xvi.ac primus ep̃s Guntherus nuncupabat̃. Inde Frẽbertus,Ebo,Alfridus,Marquardus,Vichardus,Vualbortus,Bernhardus,Bruno,Hermannus,Adelgadus,Bernno,Laudarus,Herbertus,Sigefridus,& ita uſq; ad Bertoldũ ꝗ erat anno ſalutis in uiuentiũ numero M.cccc.lxxxii cõputãt̃ xlii.epiſcopi.Lupoldus Babenbergenſis ca.xiiii.hunc epiſcopatũ de Aulicẽſi eccleſia trãstuliſſe ſcribit Ludouicũ cęſ.uidelicet uenatiõi tũc deditũ, miraculoq; puriſſimi fontis inductũ,ut illic epiſcopatũ erigeret.Aulicenſẽ aũt epiſcopatũ Carolus Magnus pater Ludouici erexit,,ut hiſtoria Francorũ latiꝰ exequit̃. Erat olim Hildesheimẽſis epiſcopatus locupletiſſimus.Daſellẽſem em̃ comitatũ epiſcopatui adiecit Henricus p̄ſul anno incarnationis M.ccc.x.Adde q; Otto poſtremus comes de Noblenburg comitatũ adiũctis ciuitatibꝰ Beckelen,Popenburg,Lutter,ac Barenburg,eccleſiæ metropolitanæ conceſſerit, Henricus q̊q; de Brũſuig Scladẽ,Vuiddẽlaghe,ac Mariẽburgũ huic donauit.

De Mindenſi,Monaſterienſi,Traiectenſi,Rimegenſi epiſcopatibus,Colonienſi archiepiſcopo ſubiectis. Ca. xliiii.

Minden ſis ac Traiectenſis epãtus.

Mindẽſem ac Monaſterienſem,Traiectenſem q; epiſcopatꝰ Carolꝰ magnus anno Dcc.lxxxi.erexit,Hermanno Lupoldoq; referẽtibus.Primus in Monaſteriẽſem ep̃m Lotharius initiatus eſt.Traiectenſis uero eccleſiæ . Vuilbrordus primus curã ſuſcepit. Inde Vuilhelmus ep̃s xxi.traiecteñ.frater Gerlachi ducis Gelriæ fuit.Huic Fœdericꝰ Marchio p̄eſt, quem nup̄ nõ ſine dolore ſatis cõceſſiſſe accepimꝰ.Ioãnes Nouinianꝰ quatuor libris ep̃os Traiecteñ.collegit,& xix.ep̃os uſq; ad S.Lãp̄tũ allegat,ꝗ Caroli Magni tẽp̄ibus uixit.Cætera q̃ nobis dicenda ſunt,nec illiteratos ſugiunt. Rimegenſẽ aũt epãtum ſub anno dñi Dccc.iii.a Ludouico cæſare inſtitutum accepimus, Alii per Carolũ dicũt.Carolus etiã,ut Lupoldus ait,hunc epiſcopaiũ auſpicatꝰ primũ p̄ſulẽ ei cõſtituit Lintherũ ſratrẽ Hildegerini Halberſtattẽſis epiſcopi.

De epiſcopatibus Bauariæ,& Saltzburgenſi archiepiſcopatu
Ratisponenſi, Eiſtattenſi, Friſingenſi, Patauienſi. Ca. xlv. Saltzburgenſis archepātus.

EXactis Saxoniæ epiſcopatibus, ac illis, quæ Colonienſi pręſuli ſubii
ciunt̃, ad Bauariā ſtylum conuertā, ubi quinqꝫ epiſcopatus Aeneas
Syluius uigere ſcripſit. Primus eſt Saltzburgenſis, cui patriarcha p̄ſi
det. S. Hupertus epūs, qui uniuerſam Bauariā ad fidē conuertit, eccleſiæ huic p̄
fuit. Secūdus Aichſtettenſis ditiſſimus, inceptus a Bonifacio anno dñi dcc.xlv. Aichſtet.
memorat̃ illic epūs Gebhardus, qui inde ad papalē dignitatē euectus, Leoni
papæ ſucceſſit, aiunt alii a S. Vuilibaldo inſtructū hunc epātum, ut Geblacen̄.
Tertius Ratiſponenſis, ubi Gebhardus, Eberhardus, ac S. Volfgangus pri
mi epiſcopi referunt̃, Semel etiā deſiit illic epātus, anno dñi D.cccc.lii. ſomno Ratiſponenſis.
monitus imꝑator, Gūtherū monachū ad cathedralē dignitatē ſublimauit, teſtā
tibus Lupoldo ca.xiiii. ac Francorū hiſtoria. Eſt aūt Ratiſponenſis epiſcopatꝰ
antiquiſſimus, longe ante Carolū Magnum, licet Hermannus a Carolo inſti-
tutum hunc probet, ductus ſum hac coniectura, Eberhardus em̄ Carolū annis
multis p̄ceſſit, Ratiſponē̄ſis tn̄ præſul, diuā Otiliā baptiſmate abluit. Illic & Al
bertus Magnus incōparabilis philoſophiæ uir, ſeſe ep̄m geſſit. Nunc uero eo
Rheni Palatinus p̄ditus eſt. Catalogus horū epōrum tali ſerie recenſet̃, Geb-
hardus, Gebhardus ſecūdus, Gebhardus tertius, qui fuit patruus Henrici III.
inde Otto, Gebhardus, & alii. Epātus ille totā Bohemiam olim occupauit, ſub
Ludouico tamen tertio, & Clemente ſexto, Bragenſis archipræſulatus incepit
referente Aenea Syluio. Patauienſis epātus initiū ſumpſit per Henricū IIII Patauien̄. epātus
& Erneſtum quartū Marchionē Auſtrię, Alberti ducis filium, ut annales Au
ſtriæ continent. In Friſingenſem ep̄m Corbicianus alii Corbincianus, alii
Corbinitianus dicunt, a Gregorio papa primus declaratus eſt, auſpicio Taſ Friſingē. epātus.
ſilonis Bauariæ ducis, qui eum a Roma per uallem Tridentinam proficiſcen
tem, benigne ac humaniter ſuſcepit. Conſtruxit ille eccleſiam S. Benedicti, cuiꝰ
Aeneas Syluius, & Otto Friſingenſis illius eccleſiæ epūs lib.v.ca.xxv. memine
runt. Noſtro ſeculo ſedi huic præeſt Ioannes Rheni Palatinus.

De Rheni epiſcopatibus Baſilienſi, Conſtantienſi, ac Argentinenſi. Ca.xlvi.

BAſilienſem epiſcopatum Carolum condidiſſe Hermannus ſcribit, cui
mō refragor, monuit me plus Lupoldi ratio, id Henrico ſecundo cō-
cedentis, qui & primum lapidem ædificandæ cathedrali eccleſiæ con Epātꝰ Baſilienſis.
ſtituerat, non longius epiſcopatus ille ſe dilatat, ut nec ipſa tota potiatur urbe.
Conſtantienſem epiſcopatum eo diffuſius ſe extendere uidemus, quo Baſi
lienſis anguſtius, huic quondam ſanctus Cunradus præfuit. Eorum epiſcopi
in quodam catalogo ubiqꝫ circunferuntur, unde nobis prætereundos eos eſſe
ſtatuimus. Argētinenſis epiſcopatus olim exiguuus, nūc uero diffuſior. Tē Argentinenſis epātus.
poribus, ut plæriſqꝫ placet, Petri ac Pauli exordiebat̃, Echario, Valerio, & Ma
terno, primis huius præſulibus, primū tn̄ alii ep̄m Amandū uolūt fuiſſe, tpibꝰ
Dagoberti regis, q impetrauit reginæ partū p̄cibus, Vnde in epiſcopum ſub-
limatus eſt. Huic ſanctus Iuſtus, S. Maximinus, Valētinꝰ ac Solariꝰ ſucceſſerūt.

Inde Arbogaſtus, qui ob filiū Dagoberti a morte reuocatū, epiſcopatū locupletauit, moriens extra ciuitatē ſepulchrū ſuū habere uolens, eccleſiæ illic conſtruendæ cauſam pſtitit, ſalutis anno dc.lxviii. Cui B. Florentius ſucceſſit, q ui ſum filiæ Dagoberti reſtituens, in īmenſum Argentinenſem epātum auxerat, quē Rudolphus, Henricus & alii ſecuti ſunt, illos Iacobus Vuimphelingius eleganti ſſimo catalogo, deſcripſit, hūc curioſus lector requirere poteſt. Lantgrauiatus aūt Alſatię ad epātum deuenit, ex defectu ſtirpis uirilis, ultimus eñ Lātgraui⁹ ſtirpi ei⁹ maſculio diffidēs, auro Lātgrauiatū epō Argētinēſi uēdiderat

De Augſpurgenſi, Herbipolenſi, ac Babenbergenſi epātibus. Ca. xlvii.

Babēbergenſis epiſcopatus

BAbenbergēſem epātum primitus S. Henricus II. natione Bauarus, inſtituit, ductu ac auſpicio Kunigūdis reginæ, ut Francorū hiſtoria ac Lupoldus Babenbergē. teſtant, Anno M. VI. natiuitatis dñicæ eccleſiā ī honorē S. Petri & Pauli apoſtolorū, ac Georgii martyris dedicauit. Epūs ille multū epiſcopatui adiecit, q̄ olim ad ducatū Voitlandiæ ptinebant, dux eñ Voitlandiæ a ſuis militibus occiſus, inuadendi pro arbitrio cuicꝫ fecit ptātem unde epūs ille locupletiſſimus factus eſt. Noſtro ſeculo a dñis de Lympurg pſulibus moderaī, primus epūs Eberhardus dictus eſt, inde Sindegerus, q ad papalē dignitatē pceſſit, Poppo, Gūtherus, Hermannus & alii.

Auguſtēſis epātus

Augſpurgēſis aūt epātus a Carolo initiū ſumpſiſſe, authore Hermāno, uidet. Alii uero Hērici primi tpibus, inter primos epiſcopos Vdalricus diu⁹ enumeraī, q & eccleſiā illic ſummā ac cathedralē incoluit. Bruno q̄cꝫ & Eberhardus ab Vrſpergenſi inter primos adducunī. Inde Fœderici primi tpibus Reinbaldus, Gotfrid⁹, Arnolphus, Cūradus, Ioannes, Gebhardus, ac alii referunī.

Herbipolēſ. epāt⁹

Herbipolēſem uero epiſcopatū inſtituit Pipinus, poſtcꝫ Frāconię duces defecerant. Vñ mortuo Hetano ſine uirili ſemine ultimo Frāconiæ duce, Burkhardū primū epm Herbipolēſem initiauit, ditauit epātum hūc ducat⁹ Voitlādię, q pdito pprio duce, a ppriis famulis occiſo, bonā partē epiſcopatui Herbipolēſi religt. Huic ſucceſſerūt Sinerold⁹, Arno, Dieto, Burkhardus, Poppo, Hugo, Berenhard⁹, Hēricus, Bruno, Adelbert⁹, Meginthardus, Einhardus, Ertingus, Burkhard⁹, Boilo, & alii, uſcꝫ ad tpa noſtra, hęc Vrſpgeñ. Et Spāheimēſis ppriū uolumē de iſtis ſcripſit. Cętera dū ducū Franconiæ mentio erit, reſarcientur.

De Spirenſi ac Vuormacienſi epiſcopatibus. Ca. xlviii.

Spirenſis epātus.

SPirēſem epiſcopatū Hēricū III. erexiſſe annales eorū ac Lupold⁹ inqunt, Cūradus eñ II. eccleſiā illic primis fundamētis inſtaurauit, ac cętera filio ſuo Hērico cōmiſit, ut ait Geblacenſis. Primū epm Athanaciū fuiſſe ferunt. Inde Hildericus Franciæ rex ciuitatē donauit epiſcopo ſecundo, ut annales quædam profitentur, quare altiorem originem epiſcopatui afferunt, & Pipini regis tpibus inſtauratum hunc uolunt, exilē uero tūc ab Hēricis locupletatū. Iaſinus III. epūs, quartus Iatto, inde Sigebert⁹, Dauid, Vigeuinus, Otto, Carolus. Bñdict⁹, Gebhardus, Ludouic⁹ ſeqbāī, uſcꝫ ad Georgiū palatinū, q noſtro ſeculo fœliciī eccleſię pēſt. Oppidū Bruſellā Cūradus II. eccleſię donauit. Reliqua Henrici, ductu epiſcopi Ioānis addiderūt. Cętera cuicꝫ priuato cōſtāt.

Fuit penes priſcos, Vuormacienſis pontificatus totius Germanię maxim⁹, quē Clodoueum erexiſſe fama diuulgauit. Primus epiſcopus Victor extitit. quanq; Colonienſiũ annales nullũ epũm illius noīe reperiri tradant, in Vuormacieñũ catalogo. Secundus epũs Amandus noīe dictus eſt, cuius mentio fit in uita S. Seruatii. Inde illis decē epiſcopi ſucceſſerunt, q̄s Ioānes monachus in catalogo epōrum Moguntinorũ allegat. Duodecimus epũs Geroldus dicit, qui occiſus, filio ſuo Geruilio reliquit epiſcopatũ, Geruilius patris mortē ultũ ꝑfectus, perpetrato homicidio, ꝑdidit epiſcopatũ. Pipini regis tēpore ſiue Heradii ac Gregorii iii. ſalutis anno Dcc.xxvii. ob quod facin⁹ a Vuormacia epiſcopatus in archiepiſcopatũ Moguntinũ tranſmutatus, & Bonifacio delatus ē, ut prius indicauimus, nihilominus tñ epiſcopatus, licet exiguus, Vuormaciæ remanſit, & Geruilio Carolus ſucceſſerat. Inde Crotoldus, Amandus, Rupertus, Bernardus, & alii uſq; ad Ioannē Dalburgiũ, uirũ in omĩ ſcientia p̄ſtantiſſimum, qui fatis concedens Reinhardo Riepergenſi, uiro humaniſſimo p̄ſulatũ reliquit, qui noſtro ſeculo uolentibus fatis diuinā rem ꝓſpere ac innocēter diſtribuit, auſpicio Ioannis Vigilii uiri p̄ſtantiſſimi. Poſſedit olim epũs ille q̄cquid pene Moguntinus p̄ſul, Palatinus, ac Lantgrauius de Haſſia, nũc in ditione eorum continent. Epātus Vuormacienſis

De Tullenſi, Metenſi, Leodienſi ac Morinorũ epātibus. Ca. xlix.

TVllenſis epiſcopatus in Lotharingiæ partibus uidet, primus epũs S. Manſuetus, ab eorũ annalibus allegat. Inde Siotus, S. Amon. S. Altha, Celſinus, Auſpicius, Vrſus, Aper, Albin⁹, Eſculan⁹, Bodo, Teufridus, Ebornus, Ermetheus, Magoldus, Dodo, Gerbualdus, Godo, Iacobus, Berno, & alii quos Lotharingorũ annales enumerāt. S. Bertholdus caſtellum Baudouiller, & alia p̄dia epiſcopatui adiecit. Leo quoq; papa ſui noīs nonus, illius eccleſiæ epũs xxxvi. bona multa contulit epiſcopatui huic. Erinna etiam comitiſſa p̄dium nomine Fontiginacum addidit. Epātus Tullenſis

Metenſis epiſcopatus ductu B. Clementis incepit, qui ciuitatē hanc a Dracone liberauit. Fuerunt epiſcopi tunc ſibi inuicem ſucceſſores Arnulph⁹, Cleodulphus, Goericus, Theodericus. Præfuit etiam Metēſi eccleſię S. Adelphus. Aiunt quidā a Dagaberto epiſcopatũ hunc erectũ eſſe, uidebat noſtro ſeculo Ioānes Lotharingiæ dux p̄ſul, ante quē Marchiones Badenſes ad epiſcopatũ fuerant accerſiti. Extiterunt & alii epiſcopatus, ut Morinorũ, inter p̄ſules eorũ Ioannes ac Milo, a Sigiberto Geblacēſi numerant, inter Leodienſes Bruno, Einhardus, qui ſalutis anno. 1025. monaſteriũ illic erexit, inde Varo, ac alii q̄s eorũ annales adducunt. Celebrat & illius eccleſiæ epũs Obertus, qui caſtrũ Bulion trecentis ac mille marchis (ut aiũt) a Gotfrido Bulionēſi redemit. Quēadmodum annales Lotharingorum ſonant. Epātus Metenſis

De ſecularibus regibus, ducibus, principibus imperii, & primo de electoribus, ac rege Bohemiæ. Ca. L.

ELaborauim⁹ pro uiriũ captu eccleſiaſticorũ Germanorũ nobilitatis exordia, & q̄ horũ amplitudini accedere uidim⁹. Reliquũ erat, ne &

ſeculares principes debito honore priuemus. Libuit igit̃ & eorũ genealogias demonſtrandæ ſublimitatis gratia recenſere. Primum autẽ locum inter prin cipes, Bohemiæ rex obtinuit, cui & ante imperatricẽ honorẽ aurea imperii bul la conceſſit, ut ꝓximus regi ſeu impatori Romanorũ ſemper adhęreat. Et hoc ob huius honorẽ, ut firmior imperio ac ſtabilior eſſet, ſicuti Platina inſit. Bohe mia a Bohemo rege nuncupat̃, qui turri Babylonicæ interfuit, Aenea Syluio referente. Hic tres filias habuit, Libuſſam, Preſſam, & Brelam. A quarũ noĩ bus & hodie urbes nuncupatæ ſunt. Inde mortuo Bohemo, Brela Primiſlaum ruſticũ in uirũ ſibi copulans, ducẽ Bohemiæ iniciauit. Tẽpore Fœderici primi Bohemia in regnũ abiuit, ultimus eñ dux Spirineus chriſtianã legẽ ſequutus primus fidẽ uerã ſuſcepit. Vuenceſlaus inde & Boleſlaus regnauerunt. Quorꝫ alter eſt ab altero occiſus, non ſine impatoris ultione, inde Ottocarꝰ regno po titus, a Rudolpho Habſpurgenſi uictus eſt. Poſt quẽ filius eius regnũ ĩuaſit, & ſine uirili ſemine diſceſſit, unica relicta filia, quã tunc imperator filio ſuo tradi dit, & tali pacto Lutzelburgenſes comites ad regnũ Bohemorũ deuenerunt, quã pene ducentos annos moderabant, uſqꝫ ad Vuenceſlai regis unde uige ſimi tpa, cuius ætate inſania illa Huſſitana totã regionẽ infecerat. Cui ſucceſſit Ladiſlaus ultimus chriſtianus rex, inde uſqꝫ ad noſtra tpa, tanta barbaries & infidelitas Bohemiã occupauit, ut fidei ueræ ſacramenta penitus deſtituerint, & tandẽ de Bohemorum rege, cui primas inter electores imperii partes, totius curiæ conſenſus obtulit.

Electores imperii ſeculares

Catalogꝰ regũ Bohemiæ

De regibus Hungariæ. Ca. li.

HVngarorũ reges Germaniæ eo libentius inſerui, dũ regnũ illud ab impatore germano reges eius ſortiet̃, dũ etiã licet Hungari lingua a nobis abeant in diuerſum, coniugia tñ ſemꝑ pene cũ germanis habu erunt. Fuerunt aũt reges Hungarorũ primi, Ladiſlaus, & huius filius Andre as. Inde Bela, poſt quẽ Ladiſlaus, & Giſa filius eius. Inde Bela, qui cum Helena uxore, Stephanũ & Ladiſlaũ & Giſam partu edidit, Giſa Stephanũ, cui Bela filius ſucceſſit, Bela duos filios Emericũ & Andreã reliquit. Emericus adiũcta ſibi Conſtantia, Arragoniæ regis filia, Ladiſlaũ genuit, Andreas uero ex Ger trude aliũ Andreã, & B. Elizabet peperit. Tertius filius Bela erat Stephani pa ter, ac Ladiſlai auus. Ab Andrea uero ꝑdicto Stephanꝰ natus eſt, cui Stepha nꝰ ac Ladiſlaus ſucceſſerũt filii, hii unica relicta filia Maria, ſtirpẽ hãc finierũt, tũc regna Hungariæ ac Bohemiæ coniungebant̃ uſqꝫ ad Sigiſmundi tpa. Inde Ioãnes Huniades uictorioſiſſimus, qui toties Turcũ bello fregit, fudit, ac ꝑli iis grauiſſimis cõtudit, maxime duobus, in ultimo tñ & ipſe ultimũ diẽ clauſit, parta tñ prius de Turcis uictoria. Ab illo Matthias rex illuſtriſſimus genitus eſt, qui & ſolus toties compeſcuit barbaros, tot uictorias edidit.

Catalogꝰ regũ Hũgariæ.

De origine prima Palatinorum tam Rheni qꝫ Bauarorum. Ca. liii.

PAlatinos multi Romanos antiquitus fuiſſe dixerunt, & a monte Pala tino dictos. Alii a Hectore q̃ndã Troiano ipſos deducunt, & uſqꝫ ad Carolũ Magnũ ꝓferunt, & inde Caroli ꝓgeniẽ uſqꝫ ad Hectorẽ. Alii a reliquis

Palatini unde.

a reliquiis Alexādri Magni.Et horū nullus ueritati accedit,mea q̄dem opinio nē.Grauior ſententia illorū eſt,qui origine ipſos germanos dixerunt,& a pala tio dictos,palatio eñ ꝑfuerunt,q̄ñ cū impatoribus militabant, cuius honoris meminit Ammianus Marcellinus li.xx.ubi palatii decurionatū,non ultimæ di gnitatis ordinē,fuiſſe demōſtrat,multos aūt Palatinos fuiſſe cōſtat, ſicuti Hab ſpurgenſes,Tubingenſes,Vuipelſpachenſes,& Schurēſes,q̄s Palatinos Ligu‑ Palatini rinus noīat. Atq; Palatino iuuenis committit Ottoni. De q̄ Ottone ita Otto qui. Friſing. li.v.ca.xx. Otto,inquit,Palatinus (intellige Vuipelſpachēſes) ꝑfidi & iniqui patris haud diſſimilis hæres ,oēs priores malicia ſupgrediens,eccleſiam dei uſq; ad ꝑſentē diē ꝑſequi non deſinit.Sic eñ mirabile dictu,diuino q̄dā iu dicio,tota pene illa poſteritas,in reprobum ſenſum tradita eſt,ut uel nulli, uel pauci utriuſq; ſexus,cuiuſcunq; ꝓfeſſionis ſeu ordinis in ea inueniāť,q̄ aut ap ta tyrannide non deſæuiant,aut aīo infatuati,ad oēm eccleſiaſticū q̄ ſecularem ordinē indigni,furtis ac latrociniis,miſerā uitā mendicando terant.Hæc Otto Friſing.de Ottone de Vuipelſpach,qui Philippū regē occidit,non de Palati‑ nis Rheni,innuit,meminerunt horū Palatinorū, Vrſperg.Gotfridus,Hermā nus,Entrandus,Nauclerus,& alii. Palatini uero Rheni a palatio Rheni,ſeu. Pfaltz, dicti ſunt,loco Rheno circūdato, cuius loci meminit Ligurinus,Am‑ Palatium mianus Marcel.li.xviii.ubi de Moguntia loquiť & Rheno.Cū uentū eſt, inq̄t, Rheni ad locū cui capellacii uel palas nomē eſt,ubi terminales Romanorū et Burgun dionū confinię deſignabanť.Hęc ille.Nuper aūt antiquitatis ꝑſcrutator diligē tiſſimus,palatiū Rheni intellexiſſe Marcellinū uoluit,quia ultra Rhenū tunc tp̄is,oīa erant Romanorū,& citra,Burgundiis aſcribebanť,facile aſſentior,niſi q̄ tp̄is ratio me dubiū agit, Marcellinus tp̄ibus Valentiniani & Iuliani uixit, quorū tp̄ibus bene huius loci ueſtigiū fuiſſe perſuaſum habeo,uideat alius,an hunc aut alium locum uoluerit Marcellinus his uerbis ſignificare.

Catalogus Palatinorum Rheni. Ca. liiii.

SAtis aūt conſtat nulli,Palatini primi qui fuerint. Alii Carolū Magnū Pa‑ latinatū Rheni inſtituiſſe referunt,ut Chronica Francorū. Abbas tamen Tritemius ante Carolū Anchiſi uxorē Getrudē, cuiuſdā Henrici Palati Palatina ni filiā fuiſſe ait.Prior opinio noſtro iudicio uerior eſt.Alii tranſlato ad Ger‑ tus inſti manos imperio,primitus Palatinos fuiſſe inſtitutos dicūt.Cui ſententię & nos tutio. eo libentius ſubſcribimus,quia nullus ſcriptor,tp̄ibus Carolorū,Palatinorum meminit.Palatinorū t̄ñ annales Carolū Magnū,filiū eius Ludouicū Palatinū conſtituiſſe referunt,& poſt hunc Ludouicū regē,inde eius filiū Arnulphum inde Bernherū quendā in palatinos euaſiſſe.Verū id nobis non uideť ueritati eſſe conſonū,id habeo ꝑſuaſiſſimū,fuiſſe alicuius nobilitatis,etiā non ultimæ , olim Palatinos,non t̄ñ dictos Palatinos ea tēpeſtate,ac nomen illud tunc tp̄is primitus inoleuiſſe,poſtq̄ ſacratiſſimi impii electores conſtituti ſunt,tp̄e Gre Henricus gorii V.papæ ſcilicet,ac Ottonis III.& tunc primus in imperii electorē Henri palatinus cus Palatinus abiuit,cuiuſdā Henrici filius,cuius maiores a Vuiſſenburgēſib⁹ prim⁹ ele ac Vuormacięſibus feudas,ut ita loquar,ſortiebanť.Hic Henricus ergo ducta ctor.

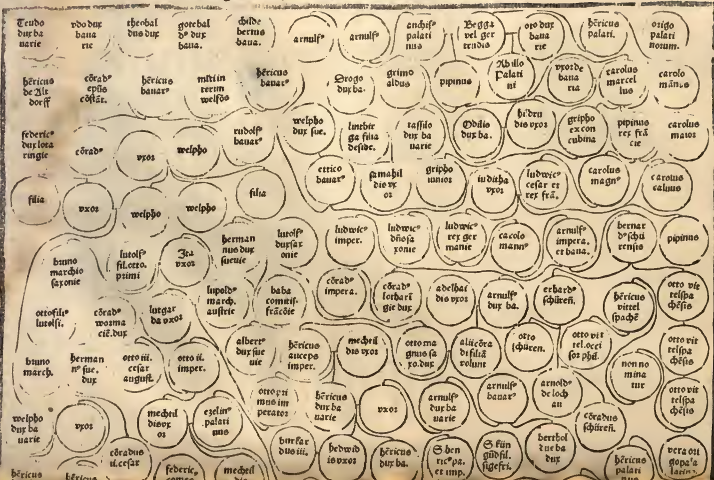
in coniugẽ Adelheide, mortui cuiuſdã Brabantini comitis uxore,tunc uidua, ac prolis carentia,Sigifridũ p̄fatæ Adelheidis, ex priori marito filiũ palatinatui p̄fecit.Hũc Sigifridũ aliq primũ Palatinũ dixerunt,uerũ fallunt̃,ut liquide Laceſiũ ãnales teſtãt̃.Hic Sigifrid⁹ II.munere iſignitus electorio,copulata filia ſua Kunigunde S.Henrico II.imp̃atori in matrimoniũ(q Ottoni III.ſucceſſit) plenus annis,Palatinatum filiis ſuis Ezelino ac Cunrado tradidit.Ezelino ſucceſſit Lutolphus filius eius,inde Cunradus tp̄e Hẽrici V.imp̃atoris,poſt hũc aliqui palatinatũ defeciſſe dicunt, & quendã e gñe Fœderici monoculi Palatinum conſtitutũ fuiſſe a patruo ſuo Cunrado III.imp̃atore,meminit huius Palatini Otto,& Ligurinus. Volũt & Henricũ Sup̄bum,qui a Fœderico primo ob inobedientiã Bauaria ac Saxonia priuatus eſt,Palatinatum obtinuiſſe.Ille plane oĩm tunc tp̄is principũ maximus,ut ampliſſimis totius Germãiæ duob⁹ ducatibus ac Brunſuigo ac Palatinatus poſſeſſione p̄ditus,amiſſis duobus ducatibus,Palatinatũ filio ſuo Henrico tradidit. Dicũt & eodẽ tp̄e Engerũ quẽdam Palatinũ fuiſſe,huius fratrẽ.Poſt hunc Hẽricus Palatinorũ de uera linea ultimus,dũ neſcio an terrã ſanctam,ꝰ an aliud orbis tentare uoluit,ꝰ naufragio obiit,relicta unica filia Gertrude, ex tota ei⁹ ꝓgenie ſuperſtite,quã Otto dux Bauariæ,Ottõis illius de Schuren nepos,qui a Fœderico primo Bauariȩ dux (depoſito Henrico)erat conſtitutus, in coniugẽ ſibi aſciuit.Hic Otto Palatinatum Bauariæ coniũxit,& ab illo ſolo oẽs hodie Palatini ac Bauarorũ duces emerſerunt.Non accedo hoc loco Abbati Spanheimenſi,qui ante tot centum annos Palatinatũ Bauariæ fuiſſe coniunctũ refert.Tempore uidelicet Anchiſi,cuius uxor Gertrudis Ottoni nupſerit,ueritati hæc minus uident̃ conſonare ut prius adduxim⁹.Huic Ottoni ſucceſſit filius eius Ludouicus,cuius uxor Anna erat,regis Poloniæ filia.Inde Ludouicus illius filius,cui filiã ſuã cõiugio copulauit Rudolphus Habſpurgenſis,& tm̃ tp̄is,Bauaria & Palatinatus erãt cõiuncta.Mortuo uero Ludouico,ob pluralitatẽ filiorũ,palatinatus iterũ diſiunctus,Rudolpho huius p̄dicti Ludouici filio ceſſit.Oĩs aũt Bauaria Ludouico poſtea Romanorũ regi obuenit,a q̃ & nr̃ȩ tẽpeſtatis duces Bauariȩ hæredes origine uera fruunt̃. Ad Palatinos redeo, qui ab illo Rudolpho traxerunt eorum genus & patrimoniũ. Rudolpho tres erãt filii,Rudolphus primogenit⁹, & Rupertus ſenior.Et hi partim inuidia,partim inſcicia electorio honore defraudati,tertio fratri Adolpho iuniori habenas relinquere cogebant̃.Cui ſucceſſit Rupertus,a patre dictus Adolph⁹.Huic inde Rupertus rex Romanorũ cuius tp̄ibus & Palatinatus ob filiorũ copiã diuiſus eſt,Stephano filio,gemini pontis regio obuenit,a q̃ & noſtræ tẽpeſtatis Ioãnes dux gemini pontis emerſit,qui optimo iure tã Bauariæ ducis q̃ꝫ Palatini titulũ gñis eius antiq̃tate emeruit.Ioãni uero filio II.Nouifori ꝓuincia erat addicta,& ob eius hȩrediũ defectionẽ,Nouiforenſis regio iterũ in priſtinã familiã rediit. A Stephano q̃cꝫ p̄dicto duces de Hundſruck prodierũt,tertius filius Ruperti regis celebrat̃ Rupertus,cuius uxor Elizabet de Spanheim, partem de Crutzenau Palatinatui addiderat.Quartus filius Ludouicus,& hic Palatinatui(ut imperii elector)p̄fuit.

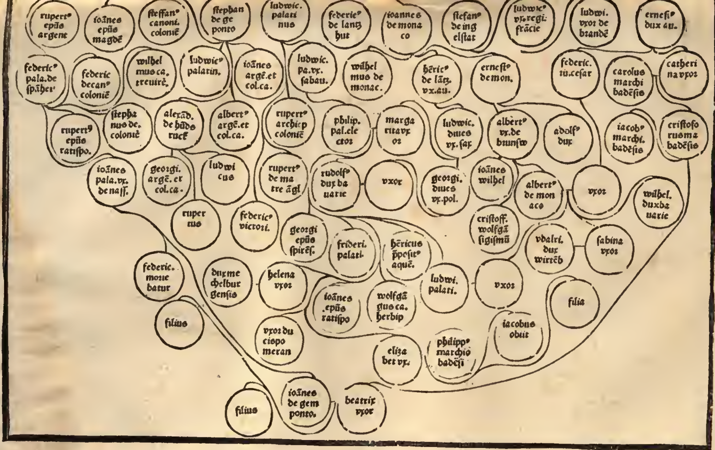
Coiũctio palatinat⁹ & bauariæ.

Loc⁹ Abbatis Spãheimii.

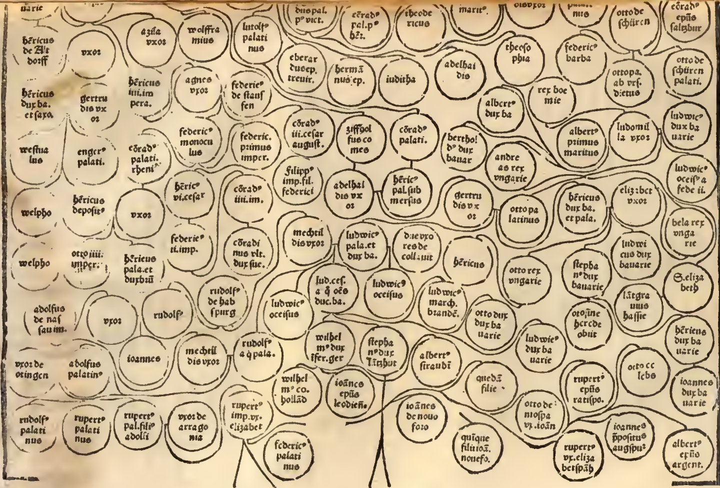
BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Genealogia Palatinorum rheni, Schurenſium & vippelſpachē.

rupertꝰ epūs argene
ioānes epūs magdē
ſteffanꝰ canoni. coloniē
ſtephan de ge ponto
ludwic. palati nus
federicꝰ de lantz hut
ioannes de mona co
ſtefanꝰ de ing elſtat
ludwicꝰ vx.regi. frācie
ludwi. vxor de brandē
erneſiꝰ dux au.
fedeꝛicꝰ pala.de ſpāher
federic decanꝰ coloniē
wilhel mus ca. treuirē.
ludwicꝰ palatin.
ioānes argē.et col.ca.
ludwic. pa.vx. ſabau.
wilhel mus de monac.
hēricꝰ de lātz. vx.au.
erneſtꝰ de mon.
federic. iū.ceſar
carolus marchi badēſis
catheri na vxor
rupertꝰ epūs ratiſpo.
ſtepha nus de. coloniē
alexād. de hūds ruck
albertꝰ argē.et col.ca.
rupertꝰ archiep coloniē
philip. pal.ele ctor
marga rita vx or
ludwic. dives vx.ſax
albertꝰ vx.de brunſw
adolfꝰ dux
iacobꝰ marchi. badēſis
criſtoſo rus ma badēſis
ioānes pala.vx. de naſſ.
georgi. argē.et col.ca.
ludwi cus
rupertꝰ de ma tre āgl
rudolfꝰ dux ba uarie
vxor
georgi. dives vx.pol.
ioānes wilhel
albertꝰ de mon aco
vxor
wilhel. dux ba uarie
ruper tus
fedeꝛicꝰ victori.
georgi epūs ſpirēſ.
frideri. palati.
hēricus ꝑpoſitꝰ aquē.
criſtoff. wolfgā ſigiſmū
vdalri. dux wirtēb
ſabina vxor
federic. motte batur
dux me chelbur genſis
helena vxor
ioānes .epūs ratiſpo
wolfgā gus ca. herbip
ludwi. palati.
vxor
filia
filius
vxor du ciſpo meran
eliza bet vx.
philippꝰ marchio badēſi
iacobus obiit
filius
ioānes de gem ponto.
beatrix vxor

[illegible]

uarie
hēricus de Alt dorff
vxor
azila vxor
wolffra mius
lutolf palati nus
duspal. p vict.
cōrad pal.p hēr.
theode ricus
mariꝰ.
otto de ſchüren
cōrad epūs ſaltzbur
hēricus dux ba. et ſaxo.
gertru dis vx or
hēricus iiii.im pera.
agnes vxor
federic de ſtauf fen
eberar dus ep. treuir.
hermā nus ep.
iuditha
adelhai dis
theeſo phia
federic barba
ottopa. ab vrſ. dictus
otto de ſchüren palati.
rex boe mie
albert dux ba
weſtua lus
enger palati.
cōrad palati. rheni
federic monocu lus
federic. primus imper.
cōrad iii.ceſar auguſt.
ziffhol fus co mes
cōrad palati.
bertho! d dux bauar
andre as rex vngarie
albert primus maritus
ludomil la vxor
ludwic dux ba uarie
filipp imp.fil. federici
adelhai dis vx or
hēric pal.ſub merſus
ludwic oceiſ a ſede ii.
welpho
hēricus depoſit
vxor
hēric vi.ceſar
cōrad iiii.im.
gertru dis vx or
otto pa latinus
hērieus dux ba. et pala.
eliz:bet vxor
bela rex vnga rie
welpho
otto iiii. imper.
hērieus pala.et duxbrū
federic ii.imp.
cōradi nus vlt. dux ſue.
mechtil dis vxor
ludwic pala.et dux ba.
due vxo res de coll:uit
hēricus
otto rex vngarie
ſtepha nꝰ dux bauarie
ludwi cus dux bauarie
S.eliza beth
rudolf de hab ſpurg
lud.ceſ. a q̄ oēs duc.ba.
ludwic oceiſus
ludwic march. brandē.
lātgra uius haſſie
adolfus de naſ ſau im.
vxor
rudolf
ludwic oceiſus
otto dux dux ba uarie
otto;ine herede obiit
hērieus dux ba uarie
ioannes
mechtil dis vxor
rudolf a q̄ pala.
wilhel mꝰ dux ſfer.ger
ſtepha nꝰ dux Lātzhut
albert ſiraudī
ludwic dux ba uarie
vxor de otingen
adolfus palatin
quedā filie
rupert epūs ratiſpo.
otto cc lebs
ioannes dux ba uarie
wilhel mꝰ co. hollād
ioānes epūs leodieñ.
otto de niſpa vx.ioān
rudolf palati nus
rupert palati nus
rupert pal.filiꝰ adolfi
vxor de arra go nia
rupert imp.vx. elizabet
ioānes de nouo foro
quīque filii ioā. nouefo.
ioannes ꝑpoſitus augſpur
rupert vx.eliza betſpāh
albert epūs argent.
federic palati nus

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

fuit. Duas habuit uxores, prima Blãca de Anglia, ſecũda Mechtildis de Subaudia, ac inter quatuor filios duos habuit ſpectatæ uirtutis bellicæ, gnatos, Ludouicũ (quẽ tanti faciunt Aeneas Syluius in Germania, ac Campanus) et Fœderi cum, uictorioſum dictum, cuius Sebaſtianus Brant ac Hieronymus Aleander meminerunt, ac Aeneas Syluius in pluribus locis. Hic ille Fœdericus, tutor erat Philippi Palatini, filii Ludouici prædicti, tres pincipes (ut paulo poſt dicetur) caſtris exuit, Fœderico ſucceſſit Philippus, quem pietate, magnanimitate clementia, ac omnibus uirtutis numeris, tot mortalibus præſtaſſe Rudolphus Agricola, ac Hieronymus Aleander, & Iacobus Vuimphelingius grauiſſimi uiri teſtantur. Fuit ille tum membrorum firmitate, tum coniugii dotibus, tum corporis habitudine, ſpecioſiſſimus, fuiſſet & fœliciſſimus, ſi Germanica bella minus contra eum infremuiſſent. Octo illi ſuperfuerant filii, ſpes tãta nepotũ, moriens Ludouico ſeniori tradidit palatinatum, Ruperti defuncti filiis Bauariam, quibus præfecit Fœdericum ducem abſolutiſſimum. Alii tres ſe præſules agunt, cæteri duo maximi præpoſiti. Inter nymphas Elizabeth natu maxĩa (ut ait Aleander) Philippo Marchioni Badenſi, Amelia Pomeriæ duci, Helena Megelburgenſi, tres heroides, totidem heroibus, maximiſq; in Germania principibus, matrimonio ſunt collocatæ. Katharina uero tali nomine digniſſima, diuæ ſibi cognominis exemplum imitata, ſpretis caducarum rerum illecebris, ſponſum ſibi Chriſtum quæſiuit. Tanta proſapia Palatinorum, tot epiſcopi, ubi quis tantum recenſendis nominibus defatigaretur? tot ex illa progenie Bohemiæ, Daniæ, Vngariæ, ac Romanorum reges, prodierunt, ut ſi opiniõe maiorum niti oporteat, nõ ſit Germaniæ progenies, cui plus debeat nobilitas.

De quibuſdam Palatinorum bellis & regionibus, eorum iuri addictis. Ca. Lv.

Libuit & paucorum bellorum memoriam huic loco ſubnectere, Fœdericus Auſtriæ dux, comitata lachrymabili diſcordia, magno exercitu contra Rupertum & Ludouicum inſurrexit, ac anno domini M. CCC. XXII. apud Dornberg cum multo diſcrimine Palatinis pœnas dedit, ut Auſtriæ annales habent. Erat & inter Rupertum regem ac Marchiones Badenſes non parua diſcordia, hunc ſecutus eſt Ludouicus, qui dominis Teutonicis opem contra Polonos ferebat. Eius tempore belli ſemina inter Moguntinos ac Palatinos ſerebantur, quorum Pius ſecundus in multis locis meminit, nec deſtiterunt, donec temporibus Fœderici Palatini, a ſuis Moguntia prodita interciperetur. Anno milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo ſecũdo. Fœdericus Palatinus ſtrages grauiſſimas ediderat. Anno enim milleſimo quadringẽteſimo ſexageſimo, ĩ die ſancti Vdalrici ante Pfedersheim, ducem Ludouicum ac comites de Lyningen, epiſcopum Moguntinum, magno prelio commiſſo caſtris exuit. Anno ab illo tertio in die commemorationis ſancti Pauli tres principes prelio exhauſtos, multis deſyderatis, in eius poteſtatem redegit, ac totam Ottonis, quam uocant, ſyluæ circunferentiam ac regionem Palatinatui adiecit. Hic anno domini milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo,

De regionibus & bellis Palatinorũ

Preliũ añ Pfedersheim.

oppida plurima ceperat, ac Schryſſen, Stroſbergum, Pockſpergum, Kebergum in ditionem accepit, Beſſicam, Mulbrun, Henſiſchen, Vuynem, Benſen, Vuiſſenloch, ac cum patre ſuo omnem pene Chreuchgaugiam ſubiecit. Eius anteceſſores anno M. CC. xviii. Strauburg ceperunt bello. Ceſſit Palatino Conrado ductu epiſcopi Colonienſis anno M. C. lxxxix. Stalbergum, ac tota Bacharachi ditio. Braubachum ac pars dominii Katzenelbogenſis per Ottonem ducem filium Ludouici, Palatinatui adiiciebãtur, Ludouicus pater Ludouici impatoris, Lantzhut et Abach condidit. Ludouicus uero pater Ottonis illius qui Bauariæ palatinatum anexuit, Furſtenfelt, Fridburg, & alia oppida erexit. Cęterum Oppenheimium, Germarſchen, Eger, & alia prædia ab imperio, ære cõflato redempta ſunt, partem de Creutzenach Elizabet Ruperti Palatini uxor addiderat. Eppingen ac Bretthemium a Marchionatu Badenſi, Heidelbergum ab epiſcopis Vuormacienſium Palatinatui addicta referuntur. Nec deſunt, qui Rudolphum Palatinum, Ludouici regis fratrem, penes Vuiſſenlochenſes moram traxiſſe ferunt, & huius temporibus Haidelbergũ nil niſi priſcam eccleſiam retuliſſe, ad diuam uirginem heremiticam nuncupatam. Vidi ipſe, demonſtratore Auguſtino Lupff uiro grauiſſimo, literas, in quibus, Auguſtinenſe cœnobium eiuſdem ciuitatis in ſolitudinibus fuiſſe repoſitum ante CCCCC. annos, continebatur. Nec deſunt, qui Rupertum regẽ Romanorum, primum conſtructa Haidelbergenſi eccleſia, primas ſedes illic tenuiſſe referant.

De erectione multorum Monaſteriorum a Palatinis. Caput. Lvi.

MVlta extant Chriſtianiſſimorum principum illorum ueſtigia ac monaſteria, quorũ pauca ſũ relaturus, ne magis in Palatinorum ꝙ Germaniæ rebus uidear occupatus. Henricus Palatinus tempore Ottonis

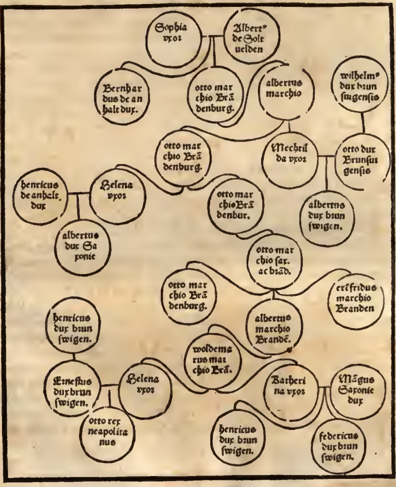
Lacenſe monaſterium

ſecundi Cæſaris, monaſterium Lacenſe, Treuerenſis diocęſis, uno miliari diſtans ab Andernach, cum uxore ſua Adelheide, tribus a Confluentia miliaribus erexit. Secundus inde palatinus Sigifridus, Brabantinus dux, prædictæ Adelheidis ex priore marito filius. Monaſterium ad lacum condidit, & primum abbatem Giſilbertum conſtituit. Hæc ex eorum annalibus. Nuenburg palatini comites Rheni erexerunt, ut Aleander ait.

Mox Genealogiam Palatinorum ſpecta.

De Marchionibus Brandenburgenſibus. Ca. lvii.

MArchionatus ille olī ducib⁹ Saxōię ſubiiciebaẗ,Hēricus uero cęſar ſui noīs prim⁹,habita de Vngaris uictoria Marchiōatū hūc erexit, ac ei quēdā Hēricū noīe ꝓpriū comitē ꝓfecit.Hēric⁹ primus Marchio ſublimatus eſt anno dn̄i Dcccc.xxxiii.hoiem aūt poſtq̄ exuit,ei ſucceſſit Hēric⁹ filius,& nepos inde huius,prim⁹ Ro.īpii elector initiat⁹ ē,a Gregorio v.ac Ottōe iii.Inde alii uſq; ad Hēricū inuicē ſeq̄banẗ,q uita funct⁹ Marchionatū una cū morte in dubiū expoſuit.Cęterū maſculio gn̄e deſtitut⁹,ut genero ei⁹ alberto marchionat⁹ cōtingeret cōſentit.Anno igiẗ M.cxiii.Albert⁹ de Soltueldē ductu Cōradi iii.cęſ.marchiōatū occupauit,& uſq; ad Vuoldemarū Marchionē in poſterioribus eius reſeruauit.Ab illo igiẗ Alberto genealogiam ordiemur. Genealogia Marchionum Brandenburgen̄.

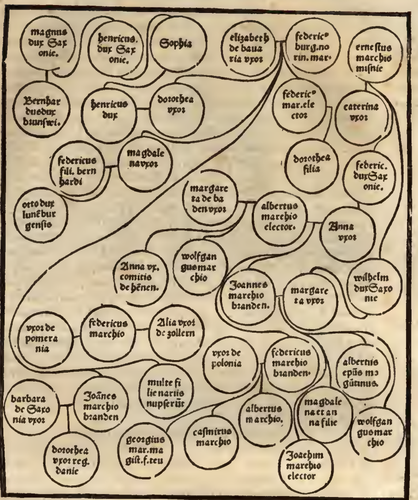

Hæc ſecunda Marchionum defectio erat, tunc Carolus quartus illius ætatis cæſar, Marchionatum Ioanni filio tradidit, atqꝫ ita ad reges Bohemiæ ac Vngariæ ducatus ille peruenit. Ioanne autem e uiuis exeunte, filius eius Marchio factus eſt, Iodocus nomine, qui ex defectu uirilis ſeminis obiit. Id etiam certum eſt, ante Albertum de Soluelden Conradum quendam Marchionem Brandẽburgenſem ab auctoribus celebrari, cui uxor contigit Adelheidis, filia Vuelfonis. Qui filiam quoqꝫ eius Gertrudim Ortolpho Saxonię Marchioni, ac inde Fœderico Burggrauio Norinbergenſi in matrimonium tradidit. Fuit & Albertus de Soltuelden Conradi illius ex filia pronepos, cuius genealogiam modo deſcripſimus. Sunt qui tradunt Rudolphum Habſpurgenſem comitibus Zolrenſibus Marchionatum Brandenburgenſem tradidiſſe, ut Eckius theologus. Sigiſmũdus etiam inde imperator Marchionatum Fœderico Burggrauio Norinbergenſi uẽdidit, qui iuriſdictionem (quam Norinbergæ habuit) uendens, Marchionatum emit, anno natiuitatis M.cccc.xi. a quo & hodierni Marchiones emerſerunt.

De Burggrauiis Norinbergenſibus, eorum genealogia, ac geſtis nũc Marchionb9 Brandenburgenſibus. Ca. lviii.

De Burgrauiis norinbergenſibus.

CAeterum quia ſermo de Burggrauiis illis nobis incidit, quottæ hi fuerint nobilitatis, recenſere conſtitui. Non ultima autem illi nobilitate præditi fuerunt. Videtur hoc ex eorum connubiis, filius enim Fœderici Burggrauii, Fœdericus nomine, ſibi filiam unã Heduiden Gebhardis, Lotharii imperatoris parentis, coniugio copulauit. Aliam filiam Gertrudem nomine Ortoulpho Saxoniæ Marchioni in coniugem deſtinauit. Contigit autẽ illi filius Fœdericus, a quo cæteri Burggrauii deſcenderũt, aliquorũ nomina in Katelſpurg loco, tribus a Norinberga miliaribus diſtante, continentur, ubi & eorum genealogia ac ſepulchra memoriæ prorogantur. Duxit eorum quidam Irmegardam filiam Kraffti comitis de Hoenloe. Circa q̃ ſecula dux Voitlandiæ a ſuis famulis dolo occiſus eſt, eius ducatus in tres partes diuiſus, Herbipolenſis enim epiſcopus ac Babenbergenſis partem bonam illi9 occupauerũt, partem tertiam Burggrauius Norinbergenſis. Rudolphus etiam rex paulo poſt Fœdericum de Zollern inueſtiuit Burggrauiatu, & arce Vuarmſtidel, & Feuda, quam olim habuit Fœdericus Lantgrauius in Liechtenberg. Item Schniglung, Burlachen quæ loca in ditione eorũ habuerũt illi de Ortenbach. Et ut iterum ad portũ redeam unde egreſſus ſum, multi autumãt Henricũ ĩpat. anno ſalutis M.c.xl. poſtq̃ ciuitatem ac eccleſiam ſancti Egidii conſtruxit, Burggrauiatum conſtituiſſe. Alii anno Dcccc.xi. a Conrado, quo tempore ad imperium uenit Norinberga. Aucti itaqꝫ diuitiis Burggrauii Marchionatum emerunt a Sigiſmundo. Norinbergenſium quidam annales eos comites fuiſſe aſſerunt, inde tamen in principes initiatos, tertio anno Marchionatum nactos. Eſt & Fœderici Burggrauii genealogia illa, qui primus ſuo iuri Marchionatum deſumpſit.

De Marchionatu Brandenburgenſi,& quomodo incrementa,& a quibus ducibus ſumpſerit,& de illorum bellis. Caput lix.

MArchiones Brandenburgenſes,Stetẽſium,ac Pomeraniæ duces ſeſe in eorũ titulis pferunt,q̊s tamen ſe Daniæ rex atq; Mechelburgẽſiũ dux titulis eorũ ſubſcribunt.Nullã aũt aliã res hæc habet rõnem, niſi q Otto olim Stetenſiũ dux,ſine uirilis ſeminis relicto ſucceſſore,Fędérico tertio cæſari iure imperiali commiſit ducatum,qui cæſar Marchiones iſtiuſmodi ducatibus inueſtiuit. Sæpe Marchiones Polonis conflixerunt, ac uictoriam

retulerunt,unamq́ſemel partem Poloniæ,eorum ditioni ſubiecerunt, quam poſtea Teutonici domini magno precio ab ipſis redemerunt,anno ſalutis mil leſimo ducenteſimo octogeſimo ſexto,comitatum præterea Dornbergenſem anno dominicæ incarnationis milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo octauo, a vuolframio ultimo comite Dornbergenſi corraſerũt,qui relictis duabus filiis, maſculino ſemine deſtitutus,fatali lege concedens,Anſpach (ubi ſedes modo Marchiones intenderunt) Lickelshuſen,& pdia oïa circũiacentia Marchioni bus reliquit.Oſtendit hoc memoria ſepulturæ eius in Anſpach.Cæteræ ciui tates Kreielsheim, Vffeltzen ac Kreglingen olim Hoenloe comitatui ſubiicie bãtur.Tali uero pacto ad Marchiones deuenerũt,una imperatoris cuiuſdam filia,comiti de Hoenloe nupſerat,qui prædictas ciuitates ut regali luxu reſpon dere poſſit, tradidit reginæ proprias,quas illa ut ſtirpi eius debito ſumptui in dulgeret, uẽdiderat. Vidimus huius rei teſtes literas in caſtro Schillingsfurſt Alpinæ uero ciuitates ut ſũt Culmbach atq́ alia oppida a duce Voitlandię ac a Burggrauiis Norinbergẽſibus ad Marchionatum acceſſerunt.De politia eo rum quid dicam? non aliud habeo,niſi q́ hi ſapientiſſimorum (ut uix uni alte ri principum contigit) ſenatorum conſiliariis ducantur.De eorum ſtrategema tibus, manifeſtum eſt ſæpe ab hoſtibus Marchiones captos, magno ſe pre cio redemiſſe,ut Hermannus Saxonum ſcriptor memoriæ prodidit. Sæpe eti am uictores euaſerunt,multum uirium Sigiſmũdo regi aduerſus Bohemos cõ tulerunt, Aenea Syluio referente,ſæpe contra Pomeranos, ſæpiſſime contra Norinbergenſes inſurrexerunt,ac ſemel non ſine magna utrarumq́ parcĩũ ia ctura,Norinbergenſes ſtrauerũt,ubi uſq́ ad urbem fugati oppidani uix in tu tũ ſeſe receperunt. Contra & emeritos ac ueteranos milites nobilesq́,e multis preliis reduces,ac huius militiæ ſacramẽto ſtrenuiſſimos eo bello deſyderatos amiſerũt,quos lachrymabilis cõflictus ille exhauſerat,utraq́ pars nũc fœliciter degũt,dum inter Marchiones & eos nulla bella coeunt,nullum diſſidium abo ritur,& tandem de illis.

Marchiones branden burgenſes

De Saxoniæ ducum initio ac dilatatione uſq́ ad Henricum Superbum. Ca. lx.

Duces ſaxoniæ

SAxones qua nitantur origine,præſentis operis non eſt differere,nam tan tum nobilitati germanorum nunc deſtinatus ad erogãdam nobilitatem Saxoniæ ducum operam noſtram addixi,reliqua in aliud tempus dilatu rus.Saxons ,ut Vittikindus ſcribit a reliquiis Alexandri Magni prodierunt. Hermannus uero Vrſpergenſis atque Sigebertus Geblacenſis aliam ipſis pollicentur originem. Nam Valentinianus eos in paludibus ſedentes ac in Francorum regionem meditantes bello fregit,Socrate,Eutropio,Pomponio Læto,ac panegyricis auctoribus.Eorum rex tunc Saxo dict9 eſt,ut Methodi9 ait,a quo illi Saxonum nomen tulerunt.Inde in Turingorum fines deferebãt, antiquiores enim fuiſſe memorantur Turingi. Varios ortus tunc Saxoniæ du cum ac regum Ioannes Saxo grammaticus in hiſtoria Danorum allegat. Inde Clodouei temporibus contra Ermefridum Turingorum ducem ſurrexerunt.

Quis inde dux eis cōtigerit uſ rex? a nllo ſcriptore receſet,uſq; ad Caroli tp͂a. Quo ſeculo Vitikindus(ut Hermān⁹ ait)ex Dania ueniēs anno D.cc.lxx.natiuitatis dñicę,Saxoniā armis occupauit,ac ad xxx. annos Carolo p͂liis reſpōdit. Ille igit Vitikindus in chriſtianū ductu Caroli abiuit,primus Saxonię dux initiat⁹ eſt,licet ſubſcriptores Euſebii ut Geblacēſis & alii,Lutolphū Ottōis Magni patrē, primū ducis appellationē accepiſſe afferāt. Ad Vitikindū redeo,q uita ſua defraudatus a Geroldo Sueuorꝫ duce,diē obiit ultimū.Alii Bertholdū primū Saxoniæ ducē dixerūt,q cōtra Dagobertū ac Lothariū cōflixit.Secūd⁹ dux poſt Vitikindū Vigtus euaſit,inde Bruno quartus,Lutolphus v.Otto vi. Hēricus primus cęſar Auguſt⁹,atq; ita uſq; ad Ottonē iii.q nullo filio relicto Brunoni(Hērici Bauarię ducis filio)Marchiōi Saxōię hęreditatē addixit.Nec deſunt q Saxōię ducatū in Marchionatū trāſuerſū fuiſſe cōtēdāt,illicq; obdurasſe uſq; ad Lothariū cæſarē,Gebhardi marchiōis filiū,q Marchionatū lege paterna ſuo iuri aſſeruit,& ob uxorē q̄q; Magni Marchiōis Saxōię ducis aliā Marchionatus partē ſibi uēdicauit, atq; ob aliā cōiugē Richniſam Henrici de Northē filiā comitatū de Northē eius ditiōi deſumēs.Quare totā Saxoniā habuiſſe in manib⁹ dicit,& tūc Hērico Bauarię duci,genero ſuo,collocata in uxorē filia ſua Gertrude,ac iterū Marchionatu Saxonię p̄ eū in ducatū redacto, Saxonię uniuerſę,qua lōge lateq; tēdit,ducatū tradidiſſe,ac oēm Saxoniā uni Hērico reliqſſe afferūt.Cui opinioni nōnihil tribuo,null⁹.n.Saxōię dux,ab ullo p͂ſtātiſſimorū auctorū,Hēricorū tp͂ib⁹ legit,plures uero Marchiōes,ut in cap. ſequēti ſubſcribemus.Nec ultra nec citra etiā mentio Marchionū Saxōię ulla fit,niſi ſub Ottonū tp͂ibus,q̄ Bruno int uiuos numerabat,uſq; ad Lotharium cæſarē,q ultimus marchionū,ac primus Saxōię dux,erecto Saxōię ducatu declaratus eſt.Luneburgēſis itē ducatus ac Brunſuigēſis,tūc comitat⁹,ob uxorem Magni ad Lothariū cęſarē deuenerūt.Et inde munere hęreditario Lotharii, ad Hēricū Bauarię ducē,tota Saxōia deuoluebat,ut ſuo iuri ſubdiderit oīa,q̄ inter Rhenū ac Albī fuerāt inclita, Bauariā q̄q; hęreditario iure poſſedit.Hic & Rheni Palatinatū nactus eſt princeps maximus,q̄ maiorē ſol in germania nūq̄ p̄duxit,nec uidit.Titulus ei⁹ ſic iſcribebat.Hēric⁹ dei gratia toti⁹ Saxonię ac Bauarię dux,rheni Palatinus,Brūſuigi,Lunenburgi,ac de Nortkē, comes, oīm int Albim ac Rhenū dñs.Succeſſit huic Hēricus fili⁹ q cognomen Supbi aſſumpſit.Hic oīa paterna bona hęreditauit,ac cū Fœderico primo cęſare,romā ſol⁹ cęperūt,Mediolanū ſol⁹ cū Fœderico deſtruebāt,ciues Mediolanēſes cū eo in gratiā reducti,ille etiā auriis popularibus auſcultās,ſe impatori geſſit inobedientē.Capto Mediolano,impator in ipſum exaſpat⁹,ut īobediētē cōſcn ſu principum depoſuit,ac in uno menſe binis ducatib⁹ eum exuit,ut ſequetur.

Duces ſaxoniæ.

Marchiōnes ſaxoniæ

Titul⁹ hērici ducis

Depoſi henrici leonis

De initio Lunēburgēſis ac Brunſuigēſis comitatuū. Ca. lxi.

NE etiā recta ſcribendi ſeries in nobis deficiat,anteq̄ cęteros Saxōię duces,ab Hērico in medium adducā,Brunſuigēſis, Lunēburgēſis,Northēſis,Engerēſis comitatuū, q uno Hērico ſubiiciebāt,ac ſublati ab eo uno fuerūt,mētionē illic facere ſtatuim⁹.Otto Lunēburgen͂.comitatū īſtituit,

ac Hermãno Bilichii filio,ob eius in eũ officiũ,primo comiti Luneburgẽſi cõ-
Lunen tulit,huic ſucceſſit Hermãnus,inde Erno dux,poſtea Ortolfus,inde Magn⁹ co
burgẽſis mes,q ob filiã eius Lotharii cõiugẽ,& deficiẽte maſculio gñe Lothariũ Lunẽ
comitat⁹. burge generũ ſuũ pfecit. Fuit aũt comitat⁹ ille a bonis Burggrauiat⁹ Mechel
burgẽſis inſtitutus,ultimus.n.Mechelburgẽſis comes ſine filio diſcedẽs, Ottõi
primo reliqt Burggrauiatũ,q eũ ad comitatũ Lunẽburgẽſem trãſtulit auſpicã
dũ. Lotharius aũt Hẽricũ ut diximus eo comitatu donauit. Brunſuigẽſis
Brunſuig comitatus paulo antiqor eſt,Hẽric⁹.n.auceps anno dñi.D.ccc.lxi.ut Hermãnus
Saxonũ ſcriptor ait.Brunonẽ(a q̃ nomẽ tulit)ac Theomarũ primos cõditores
Brũſuigi in comites initiauit fratres ſuos.Ipſis uero ſine ſemĩe obeũtib⁹,Hẽric⁹
Vuilhelmo filio ſuo tradidit comitatũ.Iñ Otto iii.dux,Vuilhelmi fili⁹,huic ſuc
cedẽs,ac ſine uirili ſemĩe moriẽs,patruis ſuis Brunonib⁹ Saxonię Marchiõib⁹
reliqt comitatũ.Itaq; ſub eiſdẽ remãſit p Rudolphũ Ecbertos,uſq; ad unicã fi
liã Gertrudẽ,q̃ Hẽrico de Northẽ erat addicta,hæc ei Brũſuigẽſem comitatũ
detulit.Hẽricus uero ille tradita Richniſa filia ſua Lothario in coniugẽ, ipſum
Marchionatu Saxoniæ,ac comitatu Brunſuigẽñ. inueſtiuit,Lothari⁹ uero Hẽ
ricum Bauariæ ducem (cuius prius mentio erat) in eundem ducatũ collocauit

De comitatibus Northen,& Engern,Gethingen,Ballenſtiden,
Suppelirburg,& Arneſpurg. Ca. lxii.

Comita COmitatũ uero de Northẽ multi ac ditiſſimi Saxonũ habuerũt, uolũt
tus de aliq ab Ottõibus hũc iſtitutũ,ac Ottonẽ Bauarię ducẽ Ottonis pſẽm
Northen primũ iſtiuſmodi comitatui pfuiſſe.Huius igiť Ottõis fili⁹ Hẽric⁹,co
mitatũ retinuit,& Lothario ſocero ſuo ac Cęſari poſtea,ob filiã Gertrudẽ ei⁹
cõiugẽ,cõceſſit.Lotharius Hẽrico Bauarię duci reliqt. Fuit etiã Hẽricus unus
de Northẽ,Palatinus Rheni,q Gertrudis uxoris ei⁹ cũ priori marito filio Sige
frido palatinatũ rheni tradidit,ut manifeſte ĩ monaſterio Burſfelt(q̃d ab ipſo
& Gertrude cõditũ eſt)memorię mãdať. Juxta Vueſerã ſitus ille comitatus oli
uidebať. Dñatus uero de Engern,oĩm Saxoniæ locorũ antiqſſimus,primi il
Engern lius dñi fuerunt Hengeſtus & Horſtus,ut Hermannus ſcribit ſaxonũ ſcriptor
q̃ in occidẽtali Saxonię parte reſidẽtes,a Britãnię ducibus uel regibus euocati
ad bellũ,cõtra eorũ hoſtes cõflixerũt,hi ix.millibus iſtructi,hoſtes mox deſti
tuerũt.Vñ eis cõceſſum eſt,ut terrã q̃tã taurino tergo cõphẽdere poterint,oc
cuparẽt.Illi igiť multo terrę ſpacio amplexi,ciuitatẽ Oſſenburgũ cõdiderũt, q̃
anglica uoce Caucaſter dicebať.Angli aũt iãta multitudĩe ad eos cõfugerũt,ut
mutato uocabło (die Engelſchẽ) nomẽ acceperint.Iñ tpis diuturnitate l in r trãſpo
ſito,Engershẽ dicebãť.Paulo poſt Vitikind⁹,Ropt⁹,Lutolfus,& antiqſſimi ſa
xonũ,de Engern dños ſe dixerũt,& mãſit ſemp penes Saxõiæ ducatũ dñatus
gethingẽ ille,q̃uis alii eã partẽ Marchiões Saxõię obtinuiſſe dicãt. Gethingẽ etiã iuxta
Vueſerã ad ducatũ attinebat,Lothari⁹ cęſar hãc ſibi deſũpſerat,ac Hẽrico ge
Suppelir nero una cũ filia Gertrude obieccerat.Suppelirburg atq; Arneſpurg Gebhar
burg. dus Lotharii pater,ĩ ditiõe ſua tenuit, uxor eius Ballẽſtidẽ adiũxerat,q̃ oĩa fili⁹
Lotharius hæres ſucceſſori ſuo Henrico ac genero tradidit in dotem.

Quō Henricus Superbus a Fœderico Cæſare depoſitus fuerit,& quo regiones ac eius poſſeſſiones peruenerint. Ca. lxiii.

OMnes illę pdictę facultates uni Hērico acceſſerūt,fœlici planc ac oīm principū abſolutiſſimo,ſi qd in rerū natura tam abſolutū fuiſſet, qđ ſtabilitate quadā modeſta ac fœlicitate niti poſſit,ita qđ interitu careret. Vidit unus menſis Henricum horū dominū uniuerſorum,ac idem pene nullū,ac oībus ſpoliatū.Hermannus Haſſiæ princeps optimā partē iuxta Albim ſibi erogauit,ducatus Bauariæ totus ei delatus eſt,ac Ottoni quodam de Schuren addictus.Reliqua ultra Danubiū pars Henrico Auſtriæ duci deſtinata eſt,dominatū uel,ut quidā ſcribunt,ducatū Engerenſē,atqꝫ Viſuabē Philippo Colonieñ.pſuli donatū uolūt.Cętera īde Bertholdo de Carinthia,Fœderico Sueuiæ duci ac cæſari,Vuilhelmo de Gulch,Theoderico de Hochſteīē, Henrico Lantgrauio Alſatiæ,Ludouico Marchioni Turingēſi cōtigerūt.Ita ut nullus in eorū numero fuerit relatus,q nō ditior huius miſeria euaſerit.Acceſſit Palatinatus Rheni Cunrado,tota Saxonia Bernhardo comiti Anhaldēſi filio Alberti,eius tñ cōſanguineo.Vnicus atqꝫ ſolus Brunſuigēſis comitatus, nōdū ducatus,Hērico,filiiſqꝫ,& his qdē uix remāſerat.Contigit hæc depoſitio Hērici ſalutis M.c.lxxxii.Meminerūt Hermānus chronographus,& Hermānꝰ alius ſaxonū ſcriptor,Ligurinus,Otto Friſing.Radeuicus,Otto Beckmannus, ēt inter oēs copioſius Vrſperg.abbas,q & id maximę miſerię fuiſſe inouit,qđ nec ſibi Hērico,ne ulli poſterorū eiꝰ ablata unqꝫ cōtigerint .Luneburg. bene ducatus,quē & pene ſemp(receēti tm̄ facta diuiſione)cuſtodiuerūt, Gotingen qꝫqꝫ reſeruauerūt,ſaxoniā etiā Magnus dux tenuit,quā tñ in eius iure non diu tutabaẜ.Ab illo igiẜ Hērico nobiliſſimo,nobiliſſimi duces Brunſuigenſes deriuati ſunt,& hæc prima cauſa erat pro tanta nobilitate exiguæ eorum regiōis.

De ducibus Brunſuigēſibus,recta linea ab Henrico depoſito deſcēdētibꝰ, & eorū odio in Sueuorū duces,& qñ Brunſuig.duces initiati fuerint. C. lxii.i.

MOrtuo Hērico Supbo ac depoſito,Brunſuigēſis comitatus (ut dixi)a a Saxonię ducatu penitꝰ ſe diſcreuit.Vñ tm̄ odiū inẜ utriuſqꝫ regiōis duces emerſit,ut oīs Fœderici ſueuiæ ducis ,ꝓgenies,Brūſuigē.inſēſa habita, ſemp ulciſcēdi eis ꝓbuerit occaſionē.Claudentibus em̄ oculos Fœderico I.ac filio eiꝰ Cūrado,maxīa ,ꝓ impio Ro.cōtētio & lis orta eſt,inẜ Otto nē ducē Brūſuig.ac Philippū Fœderici filiū.Papa Innocētiꝰ ut ī ca. Venerab. de elect.habeẜ,atqꝫ oēs pene impii ciuitates,in ſñiam Ottōis pedibꝰ iuerūt.Philippꝰ aūt uiribꝰ ꝓualuit, & ſupior euaſit,ſed nō diutiꝰ,qꝫ ab Ottōe de Vuipelſpach occubuerat, rerū ſūma potiebaẜ.Obeūte inde Philippo cæſare, oē odiū principū diſcuſſū eſt.Redierūt.n. īuicē in gratiā utraqꝫ pars,Otto in cęſarē cōſenſu ſueuorū initiaẜ,Vuilhelmꝰ qꝫqꝫ ac Otto Hērici ſupbi filii,ductu Fœderici II. ī duces Brūſuig.& Luneburgēſes ſublimāẜ,ex comitibꝰ priꝰ. Facta ē hæc trāſlatio āno M.cc.xxxviii.Otto primi ducis Brūſuig.nomē aſſumpſit.Accedit qꝫqꝫ qꝙ cōnubia inẜ ſe qſiuerūt,Philippi.n.regis filia,Ottōi Cæſ.mr̄imonio copulaẜ,ac Ottoni nepoti Hērici ſupbi,Mechilda,Alberti filia,patrui Berhardi ducis ſaxoniæ addicitur.

Depoſitio Henrici Supbi.

Lis Sueuorum ac Saxonū

Fœdus inter eoſdem ꝑcuſſum.

De diuiſione ducatuum Lunenbergenſis, ac Brunſuigenſis, & iterum unione, uſq; ad præſentia ſecula. Ca. lxv.

Diuiſio & cõiunctio Brũſuig. & lunenburg. ducatuũ

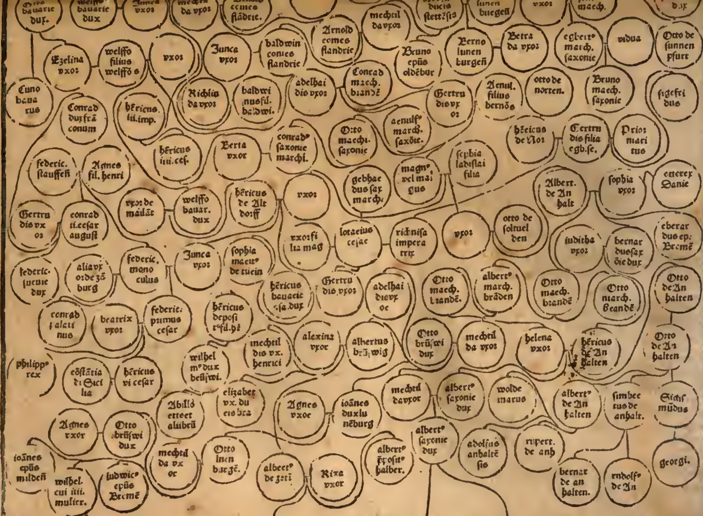
OTtone Vuilhelmoq; mortuis ac alio Ottone Vuilhelmi ducis Brunſuigenſiũ filio ac ducis Lunenburgẽſis, poſteri Ottonis ob pluralitatem eorum cogebantur inter ſe ducatus ac regiones diuidere. Ioanni igitur Lunenburgũ ceſſit, quem ſecutus eſt in ducatu Otto fili9, inde Vuilhelmus, poſt hunc, ob ſtirpis eius uirilis inopiam, iterum ambo ducatus copulabãtur. Brunſuigum uero ac dominatus de Gotingen Alberto ceſſere, q duobus filiis dotatus, nominibus Albertis, uni Brunſuigum, alteri Gotingen obtulit. Brunſuigenſe duce e uiuis concedente, Magnus filius Alberti de Gotingen Brunſuigẽſem ducatũ hæreditauit, ac Ludouico filio Gotingen, Magno uero Brunſuigũ addixit. Huic Magno, ut Hermãnus tradit, uniuerſa Saxonia contigit poſt obitum fratris. Voluit enim Magnus ob Sophiam Rudolphi Saxõiæ ducis filiam, fratris uxorem, omni potiri Saxonia, ideo inter Ottonem & Erneſtum Saxonię duces, ac Magnum, grauiſſimum prelium eſt obortum. Nec deſiit, priuſquam uxorem Magni Katharinam nomine, Albertus Saxoniæ dux, in coniugem ſibi deſumpſerat. Ille etiam Magnus iterum ducatum Lunenburgenſem, mortuo Vuilhelmo ſine liberis, ſibi uẽdicauit. Inde Fœderico ac Bernhardo Brunſuigum, Hẽrico Lunenburgũ addicta ſũt. Filio inde Magni Bernhardo Brunſuigenſi, Otto dux ſucceſſit, ac Fœdericus, Fœderico Otto filius, qui ad ſe traxerunt quaſi proprium, ex abundantia ſtirpis uirilis, ducatum Lunenburgenſem. Henrico autem Magni filio, cui Brunſuigũ addictũ erat, Vuilhelmum filium habuit ſucceſſorem, cui iterum Vuilhelmus, cui Henricus fili9 cui iterum Henricus ſucceſſerunt, qui & noſtro ſeculo fœliciter Brunſuigo p̃fuit. Ottoni autem cui Lunẽburgũ addictũ erat, Fœderici filium in ducatu ſecutus eſt. Celebratur Henricus dux Lunenburgenſis, uir præſtantiſſimus, in bello ſtrenuus, ſine quo nihil egregii a Maximiliano geſtum eſt.

De regionibus, ac ciuitatibus, quæ Brunſuigenſi ducatui acceſſerunt, & eorum bellis. Ca. lxvi.

Regiões Brunſuig additæ.

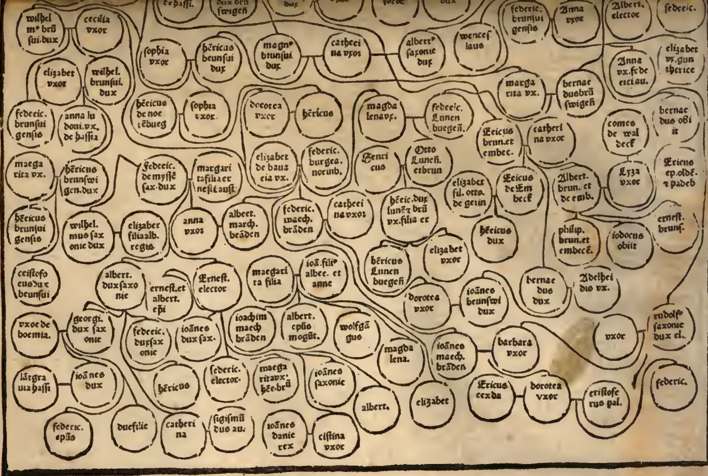
MAgna etiam ſui incrementa ducatus ille ſumpſit, Otto enim Ioannis filius, comitatum Dauenburgenſem ac Luchanenſem Lunenburgẽſi adiecit, anno ſalutis milleſimo tricenteſimo duodecimo. Otto etiam Henrici filius ducatui obfuit. Nam Eckfelt epiſcopo Moguntino uendidit, poſtquam ipſe rex Neapolitanus initiatus eſt. Vuilhelmus Brunſuigi dux anno incarnationis milleſimo cccc. trigeſimo quinto, Hornbergum, Eſternienſem, & reliquos comitatus recuperauit. De bellis autem eorum, quoniam nobis oratio incidit, grauiſſima ſeptem prelia Vuilhelmus anno ſalutis noſtræ milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſexto, cõtra Saxões ac Marchiões Miſſnenſes ſtrenue compleuit. Philippus imperator contra Ottonem quartum profectus, Brunſuigum graui obſidione preſſerat. Sæpe etiam ducibus repugnauerunt ciues, ut eſt apud Hermannum. Mox originẽ ducum Saxonię (uti tabula p̃ſens monſtrat) explicabimus.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

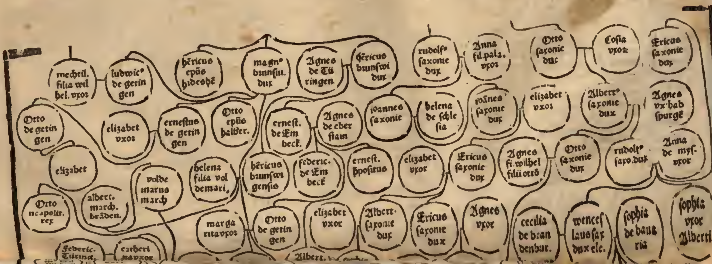

Otto bauarie dux.
welffo bauarie dux
Iunca vxor
mechtil da vxor
comes flādrie.
mechtil da vxor
ducis ſtettīſia
lunen buegeñ
vxor
march.
dux
welffo filius welffō s
Ezelina vxor
vxor
Iunca vxor
baldwin comes flandrie
Arnold comes flandrie
Bruno epūs oldēbur
Berno lunen burgeñ
Berta da vxor
egbert march. ſaxonie
vidua
Otto de ſunnen pſurt
Cuno bauarus
Conrad dux frā conum
hēricus iii.imp.
Richlin da vxor
baldwi nusfil. baldwi.
adelhai dis vxor
Conrad march. brandē
Gertrudis vx or
Aenul. filius bernōs
otto de norten.
Bruno march. ſaxonie
ſigefri dus
Otto march. ſaxonie
aenulf march. ſaxōie.
hēricus de Nor
Gertrudis filia egb.ſe.
Prior mari tus
hēricus iiii.ceſ.
Berta vxor
conrad ſaxonie marchi.
federic. ſtauffen
Agnes fil. henri
ſophia ladiſlai filia
gebhardus ſax march.
magnus vel mai gus
Albert. de An halt
ſophia vxor
etterex Danie
vxor de mailāt
welffo bauar. dux
hēricus de Alt dorff
vxor
Gertrudis vx or
conrad ii.ceſar auguſt
vxor fi lia mag
lotarius ceſar
richniſa impera trix
vxor
otto de ſoltuel den
iuditha vxor
bernar dus ſax ōie dux
eberar dus ep. Bremē
federic. mono culus
Iunca vxor
ſophia mater de tuein
federic. ſueuie dux
alia vx or de zā burg
hēricus bauarie ſa. dux
Gertrudis vxor
adelhai dis vx or
Otto march. brandē.
albert march. brāden
Otto march. brandē
Otto march. Brandē
Otto de An halten
conrad palati nus
beatrix vxor
federic. primus ceſar
hēricus depoſi t fil. hē
mechtil dis vx. henrici
alexina vxor
albertus brūswig
Otto brūſwi dux
mechtil da vxor
helena vxor
hēricus de An halten
Otto de An halten
philipp rex
cōſtātia di Sici lia
hēricus vi ceſar
wilhel m dux brūſwi.
elizabet vx. du cis bra
Abillō ettert alūbrū
Agnes vxor
ioānes dux lu nēburg
mechtil da vxor
albert ſaxonie dux
wolde marus
albert de An halten
ſimbee tus de anhalt.
Sicifr mūdus
Agnes vxor
Otto brūſwi dux
mechtil da vx or
Otto lunen burgē.
albert de zeti
Rixa vxor
albert ſaxonie dux
albert ep. halber.
adolfus anhaltē ſis
rupert. de anh
ioānes epūs mildeñ
wilhel. cui iiii. mulier.
ludwic epūs Bremē
bernar de an halten.
rudolf de An
georgi.

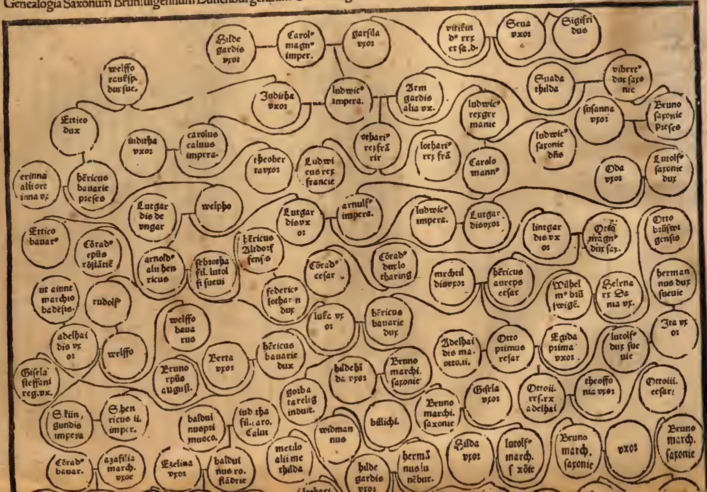
BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

wilhel mᵒ brũ ſui.dux
cecilia vxor
ſophia vxor
hẽricus brunſui dux
magnᵒ brunſui dux
catheri na vxor
albertᵒ ſaxonie dux
wenceſ laus
federic. brunſui genſis
Anna vxor
Albert. elector
federic.
elizabet vxor
wilhel. brunſui. dux
Anna vx.fe de eici.au.
elizabet vx.gun therice
federic. brunſui genſis
anna lu doni.vx. de haſſia
hẽricus de noe tẽburg
ſophia vxor
dorotea vxor
hẽricus
magda lena vx.
federic. Lunen burgeñ.
margarita vx.
bernar dus brũ ſwigeñ
bernar dus obi it
Ericus brun.et embec.
catherina vxor
comes de wal deck
margarita vx.
hẽricus brunſwi gen.dux
Federic. de myſſñ ſax.dux
margari ta filia er neſt.auſt.
elizabet de baua ria vx.
federic. burgra. norinb.
Henri cus
Otto Luneñ. etbrun
elizabet fil. otto. de geun
Ericus de Em beck
Albert. brun. et de emb.
Lyza vxor
Ericus ep.oldẽ. & padeb
hẽricus brunſui genſis
wilhel. mus ſax onie dux
elizabet filia alb. regis
anna vxor
albert. march. brãden
federic. march. brãden
catheri na vxor
hẽric.dux lunẽ.& brũ vx.filia er
hẽricus dux
philip. brun.et embecẽ.
iodocus obiit
erneſt. brunſ.
criſtofo rus dux brunſui
albert. dux ſaxo nie
erneſt.et albert. epi
Erneſt. elector
margari ta filia
ioã.filiᵒ albert. et anne
hẽricus Lunen burgeñ
elizabet vxor
bernar dus dux
Adelhei dis vx.
dorotea vxor
ioãnes brunſwi dux
rudolfᵒ ſaxonie dux el.
vxor de boemia.
georgi. dux ſax onie
federic. dux ſax onie
ioãnes dux ſax.
ioachim march brãden
albert. epũs mogũt.
wolfgã gus
magda lena.
ioãnes march. brãden
barbara vxor
vxor
lãtgra uia haſſi
ioãnes dux
hẽricus
federic. elector.
margarita vx. hẽr.brũ
ioãnes ſaxonie
albert.
elizabet
Ericus rex da
dorotea vxor
criſtofe rus pal.
federic.
federic. epũs
due filie
catheri na
ſigiſmũ dus au.
ioãnes danie rex
ciſtina vxor

mechtil. filia wil hel. vxor
ludwic⁹ de getin gen
hēricus epūs hideshē
magn⁹ brunſui. dux
Agnes de Tü ringen
hēricus brunſwi dux
rudolf⁹ ſaxonie dux
Anna fil.pala. vxor
Otto ſaxonie dux
Coſia vxor
Ericus ſaxonie dux
Otto de getin gen
elizabet vxor
erneſtus de getin gen
Otto epūs halber.
erneſt. de Em beck.
Agnes de eber ſtain
ioannes ſaxonie
helena de ſchle ſia
ioānes ſaxonie dux
elizabet vxor
Albert⁹ ſaxonie dux
Agnes vx·hab ſpurgē
elizabet
volde marus march
helena filia vol demari,
hēricus brunſwi genſis
federic. de Em beck
erneſt. ppoſitus
elizabet vxor
Ericus ſaxonie dux
Agnes fi.wilhel filii otto
Otto ſaxonie dux
rudolf⁹ ſaxo.dux
Anna de myſ. vxor
Otto neapolis. rex
albert. march. brāden.
marga rita vxor
Otto de getin gen
elizabet vxor
Albert. ſaxonie dux
Ericus ſaxonie dux
Agnes vxor
cecilia de bran denbur.
wenceſ laus ſax dux ele.
ſophia de baua ria
ſophia vxor Alberti
Federic. Turing.
catheri na vxor

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Hilde gardis vxor
Carolꝰ magnꝰ imper.
garſila vxor
vitikin dꝰ rex et ſa.d.
Seua vxor
Sigifri dus
welffo reukſp. dux ſue.
Juditha vxor
ludwicꝰ impera.
Arm gardis alia vx.
Suada thilda
vibrreꝰ dux ſaxonie
ludwicꝰ rexgermanie
ſuſanna vxor
Bruno ſaxonie preſes
Ettico dux
juditha vxor
carolus caluus impera.
ltharꝰ rexfrã rir
theober ta vxor
Ludwicus rex francie
lothariꝰ rex frã
Carolo mannꝰ
ludwicꝰ ſaxonie dñs
Lutolfꝰ ſaxonie dux
Oda vxor
erinna alii orr inna vx
hẽricus bauarie preſes
Lutgar dis de vngar
welpho
Lutgar dis vx or
arnulfꝰ impera.
ludwicꝰ impera.
Lutgar disvxor
lintgar dis vx or
Ottõ magnꝰ dux ſax.
Otto brũſwigenſis
Ettico bauarꝰ
Cõradꝰ epũs cõſtãtiẽ
arnoldꝰ alii henricus
hẽricus Altdorf fenſis
Cõradꝰ ceſar
Cõradꝰ dux lo tharing
hẽricus aureps ceſar
Wilhelmꝰ brũ ſwigẽ.
Helena rx Dania vx.
herman nus dux ſueuie
federicꝰ lothar n dux
rudolfꝰ
welffo bauarus
luka vx or
hẽricus bauarie dux
Ita vx or
adelhai dis vx or
welffo
Berta vxor
hẽricus bauarie dux
Adelhai dis ma. otto.ii.
Otto primus ceſar
Egida prima vxor.
lutolfꝰ dux ſueuie
Giſela ſteffani reg.vx.
Bruno epũs auguſt.
hildehi da vxor
Bruno marchi. ſaxonie
Giſela vxor
Ottoii. rex.rx adelhai
theoffo nia vxor
Ottoiii. ceſar.
baldui nus pri mueco.
judtha fil. caro. Calui
billichi.
Bruno marchi. ſaxonie
widman nus
Cõradꝰ bauar.
azafilia march. vxor
Ezelina vxor
baldui nus ro. flãdrie
metilo alii me thilda
hilde gardis vxor
hermã nus lu nebur.
Hilda vxor
lutolfꝰ march. ſ xõie
Bruno march. ſaxonie
vxor
Bruno march. ſaxonie

De ducibus Saxoniæ poſt Henricum Superbum, uſq; ad noſtra ſecula. Ca. lxvii.

Saxonia ad comites Anhaldẽſes

CAeterũ ut redeã unde digreſſus ſum, Saxoniæ duces prius uſq; ad Henricum Supbũ reuocauimus, nunc reliqs eius ſucceſſores adducamus, Afflictis rebus Hẽrici Supbi, ĩpatorẽ Fœdericũ ad Saxoniæ ducatũ Bernhardũ quendã comitẽ Anhaldẽſem ſublimaſſe diximꝰ. Fuit Bernhardus ille affinis Henrici depoſiti, q ſępe etiã multis ac aſſiduis moleſtiis ducatũ Saxonię affectabat, nunq̃ tñ id q̃d petiit, impetrare a Lothario quit, niſi tunc tpis cũ ſummo Hẽrici diſpẽdio. Bernhardo ſucceſſit Albertus filius, huic Albertus, fratris ſui ex Hẽrico nepos. Inde filius huius Alberti Albertus, poſt hũc Otto, inde Albertus, mox Rudolphus, poſt quẽ Vuẽceſlaus, inde Rudolphus, & ille ultimꝰ de gñe illo in Saxonũ ducatus electorẽ euaſit. Quo ſine maſculino ſemine diẽ claudente, Marchiones Miſniæ ab Impatore Sigiſmundo Saxoniã ac electurã uirtute dedita emeruerunt, anno dñi M.cccc.xviii. Primꝰ electorio munere Fœdericus ĩueſtitus eſt. Huic ſucceſſit Erneſtus, paulo poſt Albertus, inde Fœdericus, quẽ & hodierna ſecula ſingulis uirtutũ numeris pfectũ fata oſtẽdũt, uir ſtudioſis oĩbus dexter, ſuſtẽtator ac conſeruator, ĩnotuit hoc, in ſolo officio maximo, q̃d Ioanni Capnioni uiro integerrimo ac literarũ omnium literatiſſimo, uir literatiſſimus ac integerrimus aduerſus aduerſarios ſuos contulit, & hactenus de illis.

Saxonia ad Marchiones Miſnẽſes

De bellis, ſtrategematibus, ac incremento ducũ Saxonię. Ca. lxviii.

Strategemata ducũ ſaxõiæ

DEferuente odio exitiali inter Saxoniæ ac Brunſuigi duces, ob Hẽrici Supbi infortuniũ, nõ habeo, q̃ bella inter eos fuerint oborta. Reſiderũt eñ ut plurimũ ſine oĩbus bellorũ fluctibꝰ qeti. Sigiſmũdo etiã cæſari auxiliaribus copiis cõtra Bohemos ſubuenerũt, ut apud Aeneã Syluiũ liq deuidet. Albertus etiã Fœderici pater, totã Friſiã armis occupauit, ac comitem Endenſem, pfectum huius conſtituit, q rupta fide, Friſiã ſibi (ut iuſto dño) temere occupauit, grauiſſima p̃lia noſtro ſeculo ob huius ptinaciã comitebant. Verũ maxĩa Georgii ducis Saxoniæ iactura. Friſia eñ pene oĩs ei deperiit, ac multa alia loca ſecũ traxit in ruinã. Maxima aũt bella q̃ ſub ducibꝰ Saxonię cõmiſſa ſũt, ſummũ locũ hæc ſibi uendicãt, quæ ſub Henrico Leone ac ſui nominis ſeptimo infremuerunt. Habet huius carmen Otto Beckmannus.

Et Leo Brunſuigus tumida dux fronte Superbus
Contemnens ligurum cum cæſare uertere ſigna
Hic timor orbis erat Saſſonum duxq; uerendus,
Quem dominumq; ducem Baiorum caſtra ſecuta,
Vueſtualiiq; ſuum gaudebant eſſe tyrannum,
Angariæ antiquæ moderator & arbiter aulæ.
Principibus certans quondam uictor duodenis,
Amphytrionide ſimilis. diſcrimina rerum
Biſſena eſt paſſus, dux armis & alter Achilles.

De dominatu Embecẽſi. Ca. lxix.

Dñatus de Emb eck. FVit ſaxoniæ dominatus Embeccēſis olim ſub iure dñorum Daſſelēn ſium, principi eorū ciues repugnauerunt, poſtq̄ Alberto duci Brunſuigæ adherētes, ditionē eorū in comitatū redigerūt. Soluenti fata Alberto, filius illius Hēricus comitatui p̄fuit, quē ſecutus eſt eiuſdē nōis Hēricus filius. Huic ſucceſſit Otto, q rex Neapol. initiatus eſt, unde dñatus ad eius patruū Erneſtū deuenit. Inde Albertus filius eū hæreditario patrimonio excepit, Cui ſucceſſit filius Ericus, Otto etiā filius Fœderici ducis Luneburg. & Brunſuigeñ. ſe dñm Embeccēſē ſcripſerat, et ita ī eadē ſtirpe poſtea pſeuerauit, uſq; ad Philippū ducē, cuius frater Ericus dū in uiuis morabat̄, Oldenburgenſis ac Padebornenſis epiſcopus cōſecrabat̄, meminit huius Otto Beckmānus poeta

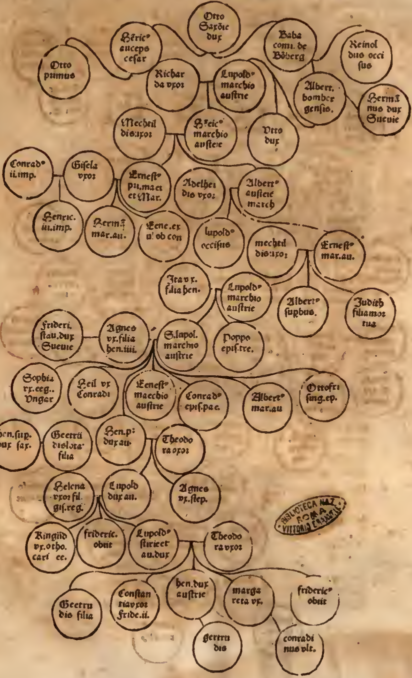
De Archiducatu Auſtriæ & eius principibus. C. lxxii.

AVſtria olim Pānoniæ ſupioris appellationē tulit, ut li. i. diximus, Tēporibus inde Caroli, ſub ei⁹ filiis, ſine ꝓprio rege moderabat̄. Nec me latet proprios reges habuiſſe Auſtriam, Druſi & Traiani tēpibus.

Marchiones auſtriæ. Verū de illis habita mētio eſt. Deficiente aūt Carolorū fœlici ꝓſapia, Rudigerus qdā Auſtriam occupauit, ac ſine uirili ſemine die obiit. Lupoldo Auſtriæ Marchionatum igit̄ obiecit Henricus primus impator, ob affinitatem. Nam Lupoldus ille ſueuiæ moderator, eius ſororē in matrimoniū ſibi deſumpſerat. Hic Lupoldus primus Auſtriæ Marchio euaſit, ſalutis anno XC. ut Auſtriæ ānales cōtinēt, q Griphonē a pōte Aeni expulit, e uita inde decedēs, filio Hērico hæreditatē deſtinauit, q fatorū lege oculos claudēs filio Alberto reliqt Marchionatū. Albertus aūt licet inuitus, ob Cunradi cæſaris auxiliū, fratri ſuo Erneſto in Marchionatu ceſſit. Anno ſalutis M. xviii. cui deinceps Lupoldus patru⁹ eius ſucceſſit, Alberti filius, pēultimus & octauus Auſtriæ Marchio, illius lineæ. Fuit horū ſignū qnq; alaudis in cāpo cæruleo diſtictū. Inde exuto Hērico ſupbo tā Bauariæ q̄ ſaxoniæ ducatibus, Fœdericus primus impator multa ducatui

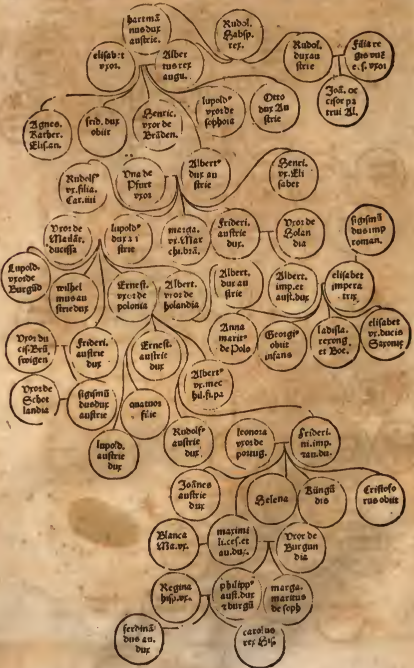
Duces auſtriæ Bauarico ademit, ac Auſtriæ Marchionatui attulit, totā pene trās Danubianā regionē. Vñ p Fœdericū I. Barbaroſſam ille Marchionatus in ducatū tranſlatus eſt. Primus dux Hēricus initiatus eſt. Secūdus dux memorat̄ fili⁹ Lupoldi p̄dicti, q ducatū rōne filiæ ſuæ de Stiria Auſtriæ ſubiecit. Inde Lupoldus filius eius Auſtriæ p̄fuit, anno M. clxxxix. Otto li. vii. ait Albertū poſt hūc regnaſſe Poſt quē Fœdericus V. dux anno M. cc. xxvi. & hic ultimus ſine hærede obiit, unde Marchionē Hermānū Badēſem Auſtriæ oportuit anno M. cc. l. ducatū adminiſtrare, donec ad Rudolphū puenit. Rudolphus aūt Habſpurgeñ. (cui⁹ Aeneas Sil. meminit) poſt Hēricos impator, uel rex electus, ut Platina in uita Vrbani ait, Vdalrico Carinthiorū duce defuncto, & rege Ottocaro ſupato, Auſtriā armis ītrabat, Marchiōis mortui cōiugē expulerat. Inde Baſileā obſedit, ex cōſenſu oīm principū rex Ro. euaſit, āno M. cc. lxxiii. cui Alberti, Lupold⁹, &

Maximilianus Erneſtus ſucceſſerūt. Illis Fœderic⁹ III. q cū Leonora Portugalliæ regia. Maximilianū partu edidit. Hic filiā Burgūdiæ ducis matrimonio ſibi delegauit, ex q̄ Philippū & Margaritā ſuſcepit. Philippus aūt cū regia Hiſpaniæ Ferdinādum ducē, & Carolū regē reliqt. Et hi auſtriæ duces. Primus aūt ſe archiducē Fœdericus III. geſſit, reliqs ſicuti Sigiſmūdū, & alios, ꝓxia genealogia monſtrabit.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Arbor Rudolphi Habſpurgeñ.& ducũ Auſtrię,uſq; ad Maximilanum. Ca. lxxiiii.

Maximilianus aũt illo ſeculo huius arboris columna maxima ingẽti laude me rei,cui plus negocii affuit,q̃ nulli ab initio impatorũ. Hic.n.ſine ſuiipſius uel facultatũ eius diſpendio (q̃d nulli unq̃ contigit) Morinos,Eburones,Sycãbros ad unum contudit,ut de eo Iaſon,Maius in orõne, Vadianus,& alii aſſerunt. Philippũ Palatinũ(tunc non minus impatorẽ) inteſtino bello compeſcuit. Venetorũ animos ſupbia tumidos,per x.aut plus annos totius orbis impium mariſq̃ dominiũ aſſumẽtes,adeo confregit,ut nulla ,duabus urbibus demptis,citas eorũ ſuccubuerit impio,nullus eorum iacturæ modus deſinebat,hodierno q̃q̃ ſeculo ſine ipſius incõmodo,bellũ renouatũ,auctũ eſt. Q̃d Mãtua.carmĩe de fortuna eleganti oñdit. Anglorũ inde theſaurũ aperuit,ſine ſuiipſius iactura Hac fama impulſi Saraceni,Turci,& oẽs fidei noſtræ inſidiatores,legatos gẽmis & auro , oĩbuſq̃ monumentis oneratos miſerunt,amicitiæ ſecum conciliãdæ gratia,nunq̃ auditũ eſt uni impatorũ tot & tãta periculorũ incrementa,tãtos ubiq̃ terrarũ fluctus infremuiſſe,& adeo fœliciter,cũ ſumma prudẽtia ab impatore ,puiſa fuiſſe omnia. Aptiſſimũ de illo q̃d Claudian⁹ de Theodoſio teſtimoniũ referre poſſumus, q̃d ille poeta paganus,deo & homini ſuccĩſum ſed elegans dedit. O nimiũ dilecte deo cui militat æther Et coniurati ueniũt ad claſſica uenti. Auſtria q̃q̃ clariſſimos alumnos illuſtrauit. Leopoldus Auſtriæ Marchio oriẽtalis uir chriſtianiſſimus,clericorũ & pauperũ pater,ut Otto Friſing.vult lib.vii. chronicorũ ca.xii. Hunc hiſtoria Auſtriæ,in numerũ ſanctorum retulit .Rudolphus Auſtrus Ro.impator (ut ait Iaſon) Bononiã & Flamiņiam ſummo donauit pontifici. Abertus Auſtrus tertius Pannoniæ & vi. Roman.rex Huſſitanos (ut idẽ aſſerit) interemit. Quis Sigiſmundo Auſtriæ duce prudentior,ut Rudolphus Agricola teſtat̃. Sic de ipſo ad Gaſparũ loquut⁹ Viderat iſta Sigiſmundus,quid non uidet iſte?

Inclyta cui rerum eſt gloria,cuiq̃ decus.
Quo melior terris,quo non eſt iuſtior alter,
Fortis & in duris tã ratione potens.

Hic multa ſtrategemata cõtra venetos expleuit,q̃rũ Sabellicus,Blondus,& alii orõnem tenuerunt ampliſſimã, niſi q̃ & fabuloſiſſima cõmenta plerunq̃ effinxerunt. Vt fit ubi auribus magnatũ grata inſurramus,& plus aſſentationi q̃ ueritati relinquim⁹. Inter cæteras uirtutes quibus Sigiſmundus meruit,potẽtiſſima fuerat liberalitas ſumma, & q̃ plus aliq̃n publicis negociis uacauit,ut reipub.inſeruiret,q̃ priuatæ neceſſitati,aditus enim alpium prius inacceſſibiles lapidibus ſtrauit.

Gesta maximiliani.

De ducatu Stiriæ,Carinthiæ & Tyrolenſium,& quomodo ad ducatum Auſtriæ deuenerint. Ca. lxxv.

FErunt Stiriã olim in numero Marchionatuũ extitiſſe,ut Auſtriæ annales cõtinẽt,quã tñ inde Fœdericus primus in ducatũ redegit. Alii tñ in poſteriores cęſares id referũt. Erat Hẽrico primo Auſtrię duci filius noĩe Lupoldus. Cui Kunigũdis filia ſuperat,q̃ Ottocaro ultĩo Stirię marchiõi in cõiugẽ obuenerat,Ottocarus uero ſine uirili ſemine mortu⁹, cõſenſu

Stirię ducatus

qui antiquis temporibus Hollandiam, Sclandiam, Sycambriam, Traiectum, inhabitauerunt. Et ita demum panegyricorum dicta intelliguntur, qui ſemper iuxta Rhenũ poſuerunt Frãcones, ita Vuimphelingii dicta et Suidæ, Agathii & aliorum ueritati congrua ſunt, qui totum Rhenum olim Franconibus con ceſſerunt. Hic autem Cleodomirus Rhenum relinquens ſeptimo imperii ſui anno, dominicæ autem natiuitatis tricenteſimo uiceſimo ſexto indictione Romanorum. 149. die menſis Aprilis, & ad ſedes a Turingis promiſſas, deuenit, ubi ſcilicet Herbipolis adhuc ſita eſt, numero hominum ingenti. Illic quoq; fratrem ſuum totius Menigaugiæ ducem primum, nomine Genebaldum cõſtituit. Ipſe Galliam rapinis inuaſit. Secũdus dux Frãconum euaſit, prioris filiꝰ Marcomirus appellatus, deinde Priamus, Genebaldus, Sunno. Huc uſq; Hunibaldus ſcripſit. Sunnoni Clodius ſucceſſit, cui Clodomerus, Hugbaldus, Helenus, Gotfridus, Genebaldus tertius, Clodomirus, Heribertus, Clodoueus, Gosbertus, Hoſpertus, Gosbertus iunior, & Hetanus ultimus Francorũ dux, temporibus Pipini regis Francorum, qui ſine uirili ſemine emoriẽs, regem iure debito Pipinũ conſtituit hęredem, qui ſanctitate beati Burkardi impulſus, conſenſu Gregorii papæ Herbipolenſem urbem redegit in epiſcopalem, ſanctum Burkardum eccleſiæ pręfecit. Anno ſalutis ſeptingenteſimo quadrageſimo nono, ac eum in Franconiæ ducem ſublimauit, cui oĩa ducis priuilegia conceſſit, ita ciuitas ac totus ducatus epiſcopatui ſubiectus eſt. Reliquos epiſcopos in catalogo Abbas Spanhaimẽſis allegat. Iuris huius epiſcopi eſt gladio inſtar ſecularis cuiuſdam ducis in altari niti, ac peracto officio armis incedere, ut teſtatur Aeneas Syluius. Henricus imperator Franconiæ ducatum affectabat, qua de re excommunicationi notatus eſt. Nec quiſquam alius Frãconum ducis titulum retulit, excepto uno epiſcopo illo, qui id iure diuino humanoq; obtinuit. Reges autem Francorũ qui Gallias occupauerunt, & Clodomiro ſucceſſerunt a noſtra memoria excludere uolui. Licet germani origine fuerint, dum Gaguinus, Michael Rictius, propria uolumina de illis uulgauerint, & tandem de regibus & ducibus Francorum.

Ducatus Frãconię ad epiſcopatum,

De ducatu & ducibus Bauariæ. Ca. lxxvii.

Bauaria tẽpibus priſcis noricæ regiõis appellationẽ quæſiuit. quã alii tamen a Bauaro rege nuncupatam, alii a bois Gallis uolunt, qui huc conſederũt. Ego facile a Bohemis autumarem, quos ex Ptolemæi ſententia, paulo ſuperiori capite uſq; ad Danubium eorum ditionem ꝓrogaſſe diximus. Reſponderet & id opinioni Cornelianæ. Sunt qui Troianos eos uolunt, ut apud Vuingartenſes & Altdorffenſes in annalibus uidemus. Vrſpergenſis uero e reliquiis illis, ꝗ Valentiniani temporibus emergebant, proceſſiſſe refert. Cui calculum adderẽ, niſi e Scythia. i. Scãdia (ut cæteras Germanorum gentes) eos deueniſſe tenerem. Fuit olim Bauaria obnoxia regibus. Temporibus Auguſti Boamundꝰ, poſtea Ingramius ac Adelgerus, inde Gundoaldus, primi reges Bauariam tutabantur, quorum Methodius & Sigobertus, Geblacenſis meminerunt. Primum ducem Theonem quidã perhibent, qui a

Bauariæ duces vñ.

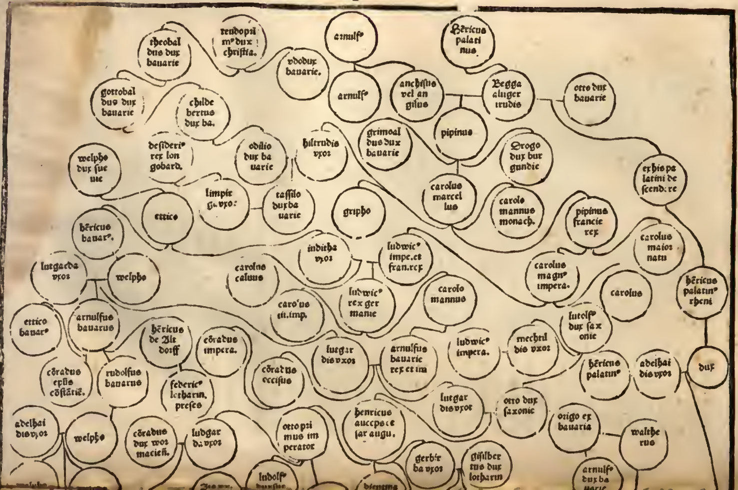
B. Rupto lauacro chriſtiano perfuſus, regni Bauarorũ nomẽ commutauit in ducatus appellationẽ. Huius inde filius Theobert⁹, quẽ alii Theobaldũ uocãt, ducatũ adept⁹ eſt, poſt quẽ Gerbald⁹, Heribertus, Odilio, reb⁹ potiti ſunt. Poſt quos Taſſilo dux, Carolo rebellis, unde cum patre in monaſterium detonſi trudebanẽ, ac Bauaria interim a Caroli poſteris moderabatur. Inde Arnulphus Bauariæ dux conſecratus, a Cunrado Cæſare in exilium abactus, ab Hẽrico Impa. poſtlimio reſtitutus eſt, poſt quem proximas ſedes tenuit Bertholdus filius, qui deficiente uirili ſobole, unicam ſuam natam, de Ottonum ſamilia uni coniunxit, ac Henrico Ottonis primi fratri Bauariam ob affinitatẽ detulit. Cui alter & alius Henricus ſucceſſerunt, uſq; ad ſanctum Henricũ Auguſtum, qui ſeruata caſtitate cum Kunigũda, poſt obitũ ſuum, in manus Vuelphorum nobilium ducum Sueuorum Bauariam tradidit. Hi itaq; uſq; ad Cũradi quarti tempora Bauariæ præfuerunt. Ab Ottone inde quodam cœleſtiſſimo uiro eo priuati, & ab Agnete impatrice iterũ priſtio loco reſtituti, uſq; ad Henrici ſuperbi ducis, de eorum familia potentiſſimi, tempora, Bauariã re-

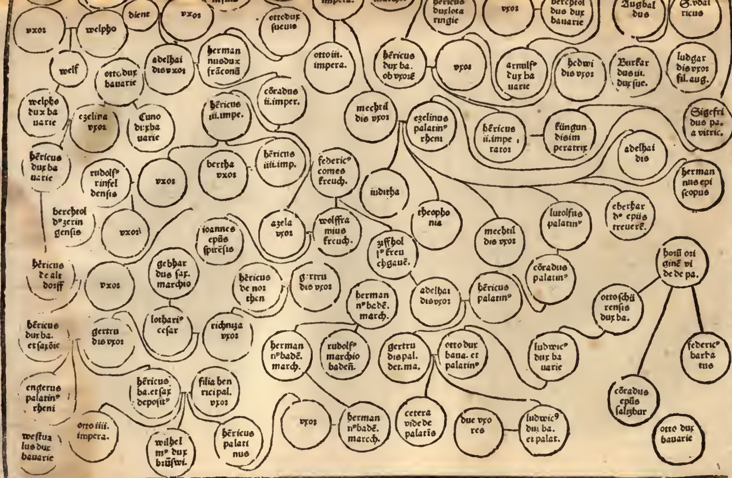
Cõiũctio Palatinatus ac Bauariæ. tinuerũt, qui dũ ſe Fœderico cæſari oppoſuit, propter inobediẽtiã ducatũ amiſit. Abeunt a ſe ſcriptores in diuerſum, Vrſpergenſi enim placet, Ottoni tunc Schurenſi Bauariam datam, & eius fratrem Ottonem ob uxorem, Palatinum Rheni conſtitutum, Palatinatum Rheni ducatui Bauariæ coniunxiſſe. Nauclerus ꝓ Ottonem nominat, & Ludouici Palatini & ducis Bauariæ parentẽ ait hunc fuiſſe. Ratio uero temporis nõ diſcrepat. Nos ergo duos Ottones & duos Ludouicos fecim⁹, & nepoti Ottõis de Schuren, noĩe Ottoni, rõne Gertrudis filiæ, Palatinatum ducatui coniunxiſſe contendimus. Ad hoc multis rationibus ſumus inducti, primo quia tempus eſt congruentius, deinceps quia ille Otto qui in matrimonium Gertrudi collocatus eſt, Dux Bauariæ ſecundum omnes ſcriptores ꝓhibeẽ. Nõ aũt ille frater eſſe illius potuit, qui primus (depoſito Henrico) Bauariam ſibi copulauit. Nec nomen a fratre aucupari, poſtremo quia in Palatini genealogiis uidimus Ottonem, Ottonis Schurenſis nepo-

Loc⁹ Vrſpergẽſis. tem, ac primum de iſta genealogia Palatinum dictum, ac Ludouici illius (qui Bauariæ dux & Palatinus ferebaẽ) patrẽ. Libuit ergo illorum ſententiã ſequi, qui Ottonem Ottonis Bauariæ ducis nepotem, primum in comitem palatinũ euaſiſſe conuincunt, licet alia ſententia Vrſpergenſi ſecus perſuaſerit. Videtur etiam anile cõmentum, quod Abbas Trittemius indicat, ante Pipinum, Bauariæ & Palatini ditiones fuiſſe coniunctas per Gertrudẽ, uidetur contrarium inferri ab omnibus. Olim potentior erat ducatus Bauariæ, nam Fœdericus primus multum Auſtriæ Marchionatui tunc adiecit, quẽ ducatum fecit, ut Vrſpergẽſis, & alii ſcribunt, & Henricum ducem Auſtriæ Bauariæ præfecit. Verum Henricus filius Vuelphonis iterum ad ueram lineam Bauariam reduxit. Nunc Genealogiam eorum uideamus.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Genealogia ducum Bauariæ

vxor
welpho
diene
vxor
otto dux ſueuis
otto iii. impera.
hēricus dux lotaringie
vxor
berchtol dus dux bauarie
Augbal dus
S. vdalricus
welf
otto dux bauarie
adelhaidis vxor
herman nus dux frāconū
hēricus dux ba. ob vxorē
vxor
arnulfus dux bauarie
hedwidis vxor
Burkar dus iii. dux ſue.
ludgardis vxor fil. aug.
welpho dux bauarie
ezelina vxor
Cuno dux bauarie
hēricus ii. impe.
cōradus ii. imper.
mechtildis vxor
ezelinus palatinus rheni
hēricus ii. imperator
küngundis imperatrix
Sigefridus pa. a vitric.
hēricus dux bauarie
rudolfus rinfeldenſis
vxor
bertha vxor
hēricus iiii. imp.
federicus comes freuch.
iuditha
adelhaidis
herman nus epiſcopus
berchtol dus zeringenſis
vxor
ioannes epūs ſpirēſis
azela vxor
wolffram mius freuch.
theophonia
lutolfus palatinus
eberhardus epūs treuerē.
mechtildis vxor
zifſhol fus freuchgauē.
hēricus de aldorff
vxor
gebhardus ſax. marchio
hēricus de northen
gertrudis vxor
cōradus palatinus
horū origine vide de pa.
hērman nus badē. march.
adelhaidis vxor
hēricus palatinus
otto ſchürenſis dux ba.
hēricus dux ba. et ſaxōie
gertrudis vxor
lotharius ceſar
richniza vxor
herman nus badē. march.
rudolfus marchio badeñ.
gertrudis pal. der. ma.
otto dux bana. et palatinus
ludwicus dux bauarie
federicus barbatus
engerus palatinus rheni
hēricus ba. et ſax. depoſitus
filia hen rici pal. vxor
cōradus epūs ſalzbur
otto iiii. impera.
vxor
herman nus badē. marcħ.
cetera vide de palatis
due vxores
ludwicus dux ba. et palat.
weſtualus dux bauarie
wilhelmus dux brūſwi.
hēricus palatinus
otto dux bauarie

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

De ducibus Sueuorum, & eorum Catalogus. Ca. lxxx.

Poſuimus Lector (quantum noſtra tulit mediocritas) Sueuorum ducum originem, & genealogiam, in magna tamen ſcriptorum diſcrepantia, & paucitate, quæ res omnes hactenus auocauit. Nam adeo a Sueuorum memoria receſſerunt ferme cũcti ſcriptores, ut nullus omnino eos attigerit integre. Sueuorũ duces Multi Sueuorum enarratores a ducibus de Stauffen ingreſſi genealogiam Sueuorum, & uſq; ad Conradinum deflexerunt, altius ire non potuerunt, in tranſitu quaſi per decem forſitan Sueuorum duces excurrerunt, mox in limine deſtiterunt. Sunt præterea qui intentiſſima cura Sueuorum hiſtorias adierunt, ut Vrſpergenſis, Conradus Peutinger, & alii. Nauderus paulo effuſius rem tractauit, uerum nõ per modum genealogiæ, nunc illum, nunc hũc tantum nominando, ſine omni progenierum aut ſtirpium connectione & neceſſitate. Multæ interim ſcriptorum diſſentiones oboriuntur, unus Hermannum ſecundum ab Hermanno primo deducit, cuius filiam Itam duxit Lutolphus filius Ottonis dux Sueuię, Vrſpergenſis uero & Saxonum annales repugnant, alii a Conrado Sapiente, Lupoldi Marchionis Auſtriæ fratre, alii ab Hermanno fratre Erneſti ducis Sueuorum & Auſtriæ, filio Giſelæ imperatricis, illis originem perſuadent. Cuius ductu igitur hunc nobiliſſimum Sueuorum ducem noſtris genealogiis introducemus? quare nobis parcendum erit, ſi in uno ſecus ꝙ recepta quorũdam perſuaſio obtinuit, & aliam uiam ab aliis ingreſſi fuerimus. Id ergo ſufficiens ac tutiſſimum noſtro labori præſidium erit, ꝙ nihil proprio uſi capite temere ſubſcripſimus. Ad rem redeam, Sueuia olim ſub regibus moderabatur, & Morauinus rex Sueuorum cõſecrabatur, q Brennum genuit ducem Sueuorum, non Gallorum, ut Hermanni, Naucleri, Strabonis, & aliorum auctoritatibus confirmauimus. Alludit Ligurinus. Huic ſententiæ etiam acceſſit Gotfridus, cuius uerba ſunt. Incoluit centũ primæua Sueuia pagos, Nec urbes nec caſtra colens, ſed rura uel agros Brennꝰ dux fuit eorum, ſimul Allobrogorum, Sede Byzantinus fuerat, tunc rex Siguinus Condit apud Gallos Senenſem Brennus & urbem,
En igitur Senones, quod nomen Senna parauit,
Ex hac ſunt Senones, qui quondam agmina Romæ
Vicerunt. Nec excluſimus hoc loco Gotfridi (licet non accepti ſcriptoris) ſentẽtiã, ueri tñ, ut ueriſſimi, cuiꝰ auctoritatẽ tm̃ ſtili eiꝰ ieiuni ac deſoleti rõ cõcuſſit, nobis aũt cũ ueritate nõ elegãtia, ob meliorũ auctorũ inopiã res erit. Tẽpore Cęſaris Arouiſtũ Sueuis ac oĩ germãię ꝑfuiſſe uidemꝰ, ętate uero Auguſti Vãnius & Sido a Druſo cõſtituti Sueuię reges noĩabãt. Tẽpeſtate Tiberii Marebudus Sueuię a Põp. Lęto allegat. Seculo uero Cõſtãtini Thonodorus a Marcellino rex Sueuorũ declarat. Põp. Mela li. iii. & Solinus Celeri Metello a Sueuorũ rege, mercatore Indię ad germaniã appulſos donatos teſtant. Volũt ergo qdã Caroli tꝑibus primitus ĩ ducatũ redactã fuiſſe Sueuiã. Ego q antiqores eorũ duces uidi in auctoribus, haud facile huic opiniõi aſſentior. Legitur Gonſo ſueuorum dux, qui ſanctũ Columbanũ exilio mulctauit, cui Lãgredus

ſucceſſit, inde Linfridus & Gotfridus, qui filiam Carolo Magno dedit nuptui. Inde Enſmerinus & Marſilius Gerardus Caroli temporibus memorātur. Duces Sueuorum tp̄e Ludouici Pii Cōradus initiabaẗ, Luduici II. Hiltebrandus, cuius filia uocabaẗ Hildegardis. Tūc tp̄is Luduicis uniuerſa germania ſorte obuenit paterna, Luduicus ergo II. ip̄ator, Carolū III. paulo poſt etiā ip̄atorē Sueuię p̄fecit, a q̄ principes defecerunt, & Arnulpho Carolomanni filio ei9 patruo adhæſerūt, q̄ Sueuiæ dux iuxta & ip̄ator Auguſtus, ducatū Cōrado filio Cōradi ip̄atoris, de gn̄e Carolorū ultimi, tradidit. Cōrado uero ſuſpecta erat Alberti nobiliſſimi germanorū ꝓgenies, q̄ ſe etiā Sueuorū duces ꝓfeſſa titulū ac iura Sueuorū in ſe uertebat, totāq̧ nobilitatē Sueuicā affectabat. Albertus.n. a Baba filia Ottonis ducis originē ſibi pollicebaẗ, ut Gotfridus, Vrſpgenſis, & multi eruditorū dixerūt. Patre uero nobiliſſimo Sueuorū duce a priſcis genus ſuū trahente nitebaẗ. Hic ēt Albert9 ſuę ſtirpis nobilitate frui uoluit Lupoldū Marchionē Auſtriæ, q̄ ſe ducē Sueuorū & oēm ſuā poſteritatē iſcribi fecit, Hermannū primū ſocerū Lupoldi, Ottonis primi filii, ac Cōradū ſapientē ad ſui gn̄is nobilitatē reduxit, q̄ e Baba gen9 eorū deduxiſſe ferebantur, ſicuti Auſtrię annales p̄hibēt. Alii tn̄ Lupoldū, Hermannū primū & Cōradū a q̄dā Rupto parente gloriari teſtāẗ, lector ex ſuo ingenio calculū addat uel demat, ipſe ad lineā unde digreſſus ſum redeā. Cunradus (q̄a Alberti copiā non habere potuit, Reinoldū fratrē eius occidit, irat9 Albertus, fraternæ cædis impatiēs, & ipſum Cōradū eodē affecit ſupplicio, Luduicus ultimus ſui noīs rex, Arnulfi Imp. filius (ut fratrē temere occiſū ulciſcereẗ) Albertū bello p̄ſeq̄baẗ, cuius facultate dum nequiuit potiri, ductu & auſpiciis Hattonis Mogūtini archiepiſcopi, dolo & fraude īterceptū, & v̄bis fallaciis, & ſpe cōponēdi fœderis lactatū, acq̄ſiuit, et in ſua iura redegit Albertū, de q̄ capitis ſuppliciū ſumptū eſt. Tūc tp̄is Richardis Sueuorū dux memoraẗ, q̄ natiōe Burgūdio ferebaẗ ſecūdū q̄ſdā anglic9, & Erkingerus cū ſororio ſuo Linfrido in Sueuorū principes abiuerūt. Verū hi a Cunrado rege Cōradi occiſi filio decolati ſunt, Semp.n. odia maiorū in poſteris etiā ſeſe exercebant. Conradus igiẗ ut ducatū iterū in ſuā ꝓgeniē redigeret maſculīa ꝓle carēs, ſuā filiā Burkardo Sueuorū duci copulauit, q̄ Richardi ducis, prius a nobis allegati filius extitit. Hic Burkardus filiā ſuā Berthā Rudolpho tradidit, cui & Sueuię ducatū reliq̄t. Fuit eadē tēpeſtate ānis rudolpho æqualis Hermannus Sueuiæ dux, q̄ ducatū Sueuiæ uniuerſum poſſedit, & Hermānus primus dict9 eſt, frater Lupoldi Marchiōis Auſtrię, & ut prius adduxi, e Baba & priſcis Sueuorū ducib9 originē referēs. His tp̄ibus Ottonis primi, multa p̄lia fœliciter cęſari cōfecit, ſtrenuiſſimus ac multa prudētia p̄ditus, & dignitate, vnicā eius filiā (ꝓlis maſculinæ exp̄s) Itam noīe, Ludolpho Ottōis filio, unaq̧ totū Sueuię ducatū tradidit, Vrſp̄gēſe teſte. Sic ducat9 Sueuiæ ad Saxones deuenit, poſt Ludolphū Burkardus III. Sueuiæ dux euaſit, ratiōe uxoris eius Hetuidis, q̄ neptis ip̄atoris Hērici aucupis, ac filia fratris primi Ottōis memorabaẗ. Aiūt q̄dā genitorē illi9 natiōe bauarū fuiſſe, & S. Vdalrici affinē, cui9 mētio fit in uita S. Vdalrici, & q̄ nocte in ſōno gladiū uiderit.

Hic Burkardus ſine prole defunctus,ducatū Ottoni,filio Lutolphi ducis Sueuorum iam adulto reliquit,cui Cunradus quidam ſucceſſit,inde Hermannus ſecundus,ſecundū aliq̃s de genere primi Hermanni, qui Gerbirgam Cūradi regis Burgundiæ filiā in coniugē duxit,cui ſucceſſit Cunradus filius eius,inde Hermannus tempore imperatoris Cunradi ſecundi,qui illius Hermanni filius,ſecūdū aliquos Sueuiæ dux erat,a Lutolpho eñ paternam originē duxit, duce Sueuorū,ac Ottone & Hermanno, maternū uero genus (non inficior) a Cunrado Vuormacienſiū duce,qui ab aliquibus Francus fuiſſe conuictus eſt.Bene ergo Platina,Blondus,& Aeneas Syluius, Cunradū hunc Sueuum probauerunt,licet Otto Friſingeñ. Francū.Hic Hermannū uxoris eius ex Erneſto filium ſuum priuignū Sueuiæ pfecit, ut annales Auſtriæ teſtanť. Inde Otto de Sunēpfurt, ac Rudolphus de Pfullendorff,alterius generis & ſtirpis aſſertores,Sueuię contigerunt.Poſtq̃ Hermannus pdictus ſine prole e uita exceſſit,& iterum ducatus uacabat.Henricus tertius imperator, Rudolpho de Rinfelt,nepoti ſuo ratione filię,quā Cunoni eius parenti coniugio tradiderat, Sueuiam obtulit.Hic patruo ſuo Henrico quarto in multis preliis ſocius affuit poſtremo tamen ipſum bello proſecutus eſt,a quo occiſus , omni prole uirili deſtitutus, unicam filiam Bertholdo de Zeringen copulauit,qui Sueuiæ ducatum ex promiſſo imperatricis affectauit,non tamen obtinuit.Fœdericus .n. de Stauffen comes,gener Henrici quarti,ob Agnetem eius uxorem,Bertholdum præuenit.Huic ſucceſſit Fœdericus monoculus filius. Inde Fœderic9 primus.Inde Henricus ſextus,cuius fratribus occiſis,Fœderico ſecūdo detulit ducatum,filio ſuo,e quo filii duo qui ex cōcubina nati fuerunt,omnes legitima uxore natos ueneno necauerunt, tantū ſuperſtite Conrado, poſtea cæſare,qui relicto unico filio Conradino,fatali lege morti conceſſit,Conradinus ultimus Sueuiæ dux,contra Carolum Andegauenſem Siciliæ (quam ratione matris poſſedit) occupatorem,cum Fœderico Marchione Badenſi,ac duce Auſtrię profecti.Neapoli capite tuſi,& ſepulti ſūt,āno ætatis eorū xviii.dñicę uero natiuitatis milleſimo ducenteſimo ſexageſimo octauo,& quia in eo omnis ſtirps defecit, nullus hactenus Sueuiæ dux factus eſt, deſierunt ita nobiliſſimi duo ducatus,Sueuiæ uidelicet in Cunradino,atq; Auſtriæ ducatus in Fœderico, niſi quod Rudolphus de Habſpurg Auſtrię ducatum reduxit,potuiſſet et Sueuiæ ducatum ſuo generi aſciuiſſe,nullus enim tunc principum eo conſanguinitatis iure,quo Rudolphus,& neceſſitudine,ducibus Sueuiæ fuerat coniunct9, ut in genealogia noſtra (quam de Cæſaræ Maxæmiliano deſcripturi ſumus) plene abſoluimus. Multę fuerunt in ducatu Sueuiæ ciuitates,quæ nunc aut imperio,aut Bauariæ ducibus ſubiiciūť,ducatus .n.diuiſus eſt,plurimā partē dux Vuirtenbergēſiū occupauit,nō tñ titulū ducis Sueuorū ab impatore meruit. Hæc autem(quæ de ducibus Sueuorum poſuimus) ex Gotfrido,Vrſpergenſi,Rheginone,Hermanno, Ligurino,Radeuico,Ottone Friſingenſe,Abbate Spanhaimenſe,Peutigero,Aenea Syluio,& multis annalibus habuimus,niſi q; noſtro æuo Nauclerus de Sueuis proprios libros edidit, & Berno qui

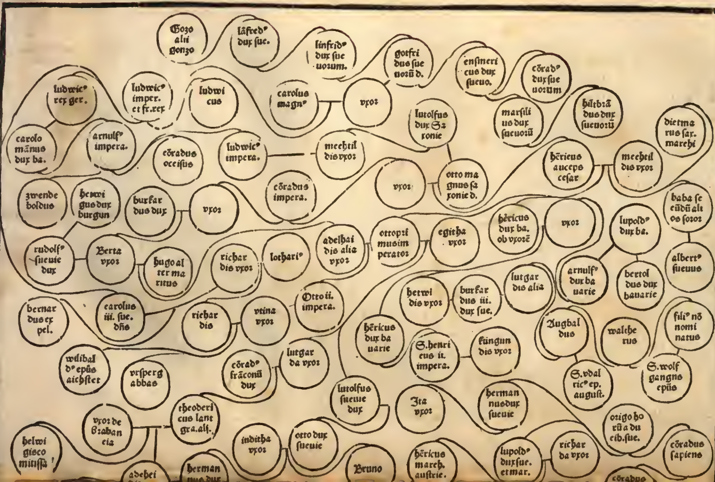
Finis ducatus Sueuiæ.

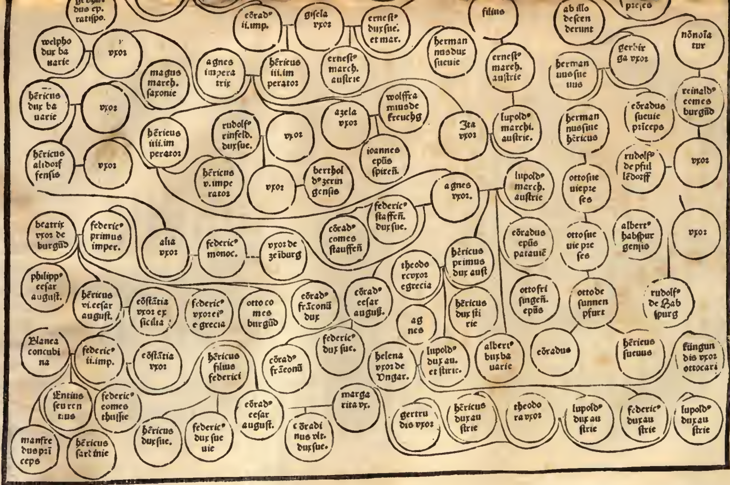
dam Abbas multa uolumina de ipſis conſcripſit,Sunt & priuati quidam anna
les Sueuorum,qui a Curio Romano ipſos deducunt.Bebelius poeta illud irri
dens,a nullo (inquit) Curionis imperatoris fieri mentionem,& anile cōmmē
tum eſſe teſtatur.Nullus imperator a rerum ſcriptoribus appellationem Curi
onis aſſumpſit,ut liquido cōſtat.Legimus tamen Pompeii temporibus Curi-
onē quendam proconſulem, ad Danubium primum Romanorum imperato-
rum omnium profectum,ut Feſtus Ruffus,Aurelius Victor,& Iuſtiniani Cæ
ſaris enarrator,copioſiſſime teſtantur.Ego illorum ſententię libentius accede
rem,qui Sueuorum antiquitatē non in Curionē,uerū potius in ipſos Germa-
nos referunt.Hęc aūt q̄ cūq; attulimus,ueterū auctoritate nixi,& q̄plurimorꝫ
annaliū rōnibus confirmauimus.Vt aūt materia,quā de Sueuorū regibus con
cepimus, ſe latius aperiat, non diſſimulāda eſt Iornandis ſcriptoris uigilātiſſi
mi de ea re ſententia,qui longe clarius Sueuorum reges illuſtrauit,& quorun
dam memoriam prorogauit,a qua reliqui ſcriptores receſſerunt. Dum libris
ueterum nitor,facile conſequor Sueuorum regum memoriam a temporibus
Iulii uſq; ad inclinationem imperii Roma. Qui aūt Theodoſii aut Valentini
ani ſeculo uſq; ad Pipinum numerentur:nullus explicauit,ſecluſo in hoc ſolo
Iornāde.Apud quē Theodericus Viſogotthorū rex,illius Theoderici filius,
qui in bello contra Attilā occubuit,Sueuiæ regē contra ſuos hoſtes iuuit.Vn̄
claudēte ultimum diem Sueuorum rege,ipſe regnū in ſua iura redegit,ac Tu
riſmundū filiū huic p̄fecit, ſub cuius poſterioribus plus ducētis annis Sueuia
moderabatr̄.. Nunc ad ſtrategemata Sueuorū digredior,quę quamuis non du
bitem, quin adamuſſim ab Vſpergenſi ſint elaborata,in tranſcurſu tamē quæ
nobis obuientur operi noſtro alligabo.Multas Sueuorum expeditiones cōtra
Danos,Saxo grammaticus affert,in quarum numero octo recenſentur gra-
uiſſimę.Cunradus III.ſui noīs imperator,accepto nuncio de obſeſſiōe ciuitatis
Edeſſę per Saracenos,nomen ſuum in militiam dedit, & adiuncto Ludouico
Francorum regi ac Balduino regi ſuo exercitu, Iconiamītercepit, Damaſcum
Syriæ metropolim recuperauit.Perſidia demum Emanuelis Conſtantinopoli
tani imperatoris in Europam regredi cogebatur. Quid Fœdericum primum
Sueuū memorem:qui capto Adriani pōte,Romam,Mediolanum,Venetias
ſollicitabat,Cremonam ac Galliam ciſalpinam terruit,Anconā ac Philomenā
e iure Turcorum ſuſtulit,Armeniam minorē in ſuā ditionem redegit. Quis:
Philippi Sueui regis diſpendia contra Ottonem IIII.ignorat.Erat huic Philip
po frater Cunradus,qui contra Bertholdum Zaringēſem mouit expeditionē,
quem & armis exagitaſſet,niſi repentino fato conceſſiſſet.Omnes etiam impe
ratores,in his quæ uirtutis & claritatis ſunt longe poſt ſe Fœdericus II.reliq̄t,q
Ancona urbe populata,Damiatam urbem a Soladino captam,& omnes bar-
bari conatus fregiſſet,niſi Honorii tertii papę ratio aut potius neq̄tia,ipſo in li
mine obſtitiſſet,Parmā tamen & Armeniam recuperauit Ruſſiam & Garam
ampliſſimas regiones a Turcorū incurſiōibus liberauit,totam Italiam Gibelli
norum ac Vuelphorum facta diſcordia caſtigauit. Iā genealogia eorū ſeq̄r.

Strategemata Sueuorū contra Turcos.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Genealogia ducum Sueuorum.

duo ep. ratiſpo.
cõrad° ii.imp.
giſela vxor
erneſt° dux ſue. et mar.
filius
ab illo deſcen derunt
preſes
welpho dux ba uarie
vxor
agnes impera trix
hẽricus iii.im perator
erneſt° march. auſtrie
herman nus dux ſueuie
erneſt° march. auſtrie
herman nus ſue uus
gerbir ga vxor
nõnoĩa tur
magus march. ſaxonie
hẽricus dux ba uarie
vxor
hẽricus iiii.im perator
rudolf° rinfeld. dux ſue.
vxor
azela vxor
wolffra mus de freuchg
Ita vxor
lupold° marchi. auſtrie.
herman nus ſue hẽricus
cõradus ſueuie prĩceps
reinald° comes burgũd
hẽricus alidorf fenſis
vxor
hẽricus v.impe rator
vxor
berthol d° zerin genſis
ioannes epũs ſpireñ.
agnes vxor.
lupold° march. auſtrie
otto ſue uie pre ſes
rudolf° de pful lẽdorff
vxor
beatrix vxor de burgũd
federic° primus imper.
alia vxor
federic° monoc.
vxor de zeiburg
cõrad° comes ſtauffeñ
federic° ſtaffeñ. dux ſue.
cõradus epũs patauiẽ
otto ſue uie pre ſes
albert° habſpur genſis
vxor
philipp° ceſar auguſt.
hẽricus vi.ceſar auguſt.
cõſtãtia vxor ex ſicilia
federic° vxor ei° e grecia
otto co mes burgũd
cõrad° frãconũ dux
cõrad° ceſar auguſt.
theodo ra vxor e grecia
hẽricus primus dux auſt
ottofri ſingeñ. epũs
otto de ſunnen pfurt
rudolf° de Hab ſpurg
ag nes
hẽricus dux ſti rie
Blanca concubi na
federic° ii.imp.
cõſtãtia vxor
hẽricus filius federici
cõrad° frãconũ
federic° dux ſue.
helena vxor de Vngar.
lupold° dux au. et ſtiric.
albert° dux ba uarie
cõradus
hẽricus ſueuus
küngun dis vxor ottocari
Entius ſeu ren tius
federic° comes thuſſie
cõrad° ceſar auguſt.
marga rita vx.
manfre dus prĩ ceps
hẽricus ſardinie
hẽricus dux ſue.
federic° dux ſue uie
c õradi nus vlt. dux ſue.
gertru dis vxor
hẽricus dux au ſtrie
theodo ra vxor
lupold° dux au ſtrie
federic° dux au ſtrie
lupold° dux au ſtrie

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

De ducatibus Gelriæ ac Iuliacenſi. Ca. lxxx.

GElrenſes olim Auſtraſiæ regibus, ut q̃dam uolunt, ſubiecti fuerũt, id aũt manifeſtũ eſt, ꝙ poſtq̃ ad nos impiũ deuenit, Vngaris deuictis Henricus in comitatũ eã reduxit, anno incarnationis Dcccc.xxxv. Primus comes Begrinus noĩabat, cui tpibus Othonũ Mendoſus ſucceſſit, ut monaſteriũ Gelriç in eius memoriã exequit, inde multo tpe exacto, quis ꝑfuerit Gelriç, nõ penes ullos ſcriptores eſt, Gerlacus tñ (a q̃ Gelriã dictã uolũt) Gelriæ deferebatur comes, a q̃ noſtra genealogia principiũ ſumptura eſt, illius poſteritas recta linea ac ordine ſemp ſubſecuta eſt, uſq; ad Reinoldũ ac Eduarũ qui ſine uirili ſtemate excedentes, Vuilhelmo de Guleh ſororio reliquerunt ducatũ. Erat eñ in ducatũ redact⁹ comitatus ille a Ludouico Cęſare, anno ſalutis M.ccc.xxix. & primus dux Reinoldus erat, pater Eduari ac Reinoldi prædictorũ, ac ultimorũ illius ꝓſapiæ ducũ. Erant itaq; coniũcti Menapiorũ ducatus Gelrenſi ductu Caroli IIII. imparatoris anno dñi M.cc.lxxiiii. nec diu tamẽ ſub eadẽ ꝓſapia incaluerunt, huius eñ Vuilhelmi filii Reinoldus ac Eduarus, una cũ morte uitam & ducatũ expoſuerũt, uirili ꝓle carentes in manus imparatorias repoſuerunt, anno icarnationis M.cccc.xxii. nec plus duodequinquaginta annis, ſub ꝑmiſſa ſtirpe ducatus ꝑmanſit. Ambo ducatus ducibus carentes, ad duces Bergenſes uenerunt, poſtea diuiſi, Gelria Arnoldo Egmontenſi ductu Sigiſmũdi impatoris, ac ſalutis anno M.cccc.xxvi. ceſſerat, poſt cui⁹ obitũ ad Adolphũ, & poſt hũc ad filium eius Carolum redacta eſt, qui & hodie eo potit. Impator. n. i principũ cõſilio, ꝑdicto duci ducatũ uoluit intercipe, ac ipm dominũ de Egmont appellari. Verũ regio ipſum defendit. Iuliacenſis uero ad duces Bergenſes, a qbus & noſtro æuo tenet, trãſlatus eſt. Id etiã uerũ eſt, Burgundiæ ducẽ ꝑfuiſſe Gelriç Carolũ, poſt cuius obitũ Katharina uidua, Adolphi ducis ſoror, ducatũ adminiſtrauit, uſq; Carolus ille capt⁹, liberatus eſt, hęc de ducibus illis. Eſt aũt Egmont dominatus, ac pene pars maxima Gelriç.

Comitat⁹ Gelriæ.

De ſtrategematibus ac incremento ducatus Gelriæ. Ca. lxxxi.

NEc a nobis ꝑtereũda ſunt, ducũ illorũ ſtrategemata, fuerũt crebra eorũ aduerſus Brabantinos ꝓlia, ut natiuitatis dñicæ anno M.ccc.xxxix ſępe epiſcoporũ Colonienſiũ partiũ fuerũt, aduerſus ciuitatẽ, nõ ſine ingenti iactura. Reinoldus eñ dux anno dñi M.cc.lxxxviii. a Ioanne duce Brabantino captus, Limpurg, Vuaſſerburg, Zupff, deꝑdidit. Arnoldus dux ad xxx. annos Fœderico III. repugnans, depoſitus eſt, ac Carolus Burgũdiæ dux, Gelriæ (abacto Arnoldo) cõſecrabat. Verũ operã ac oleũ Carol⁹ ꝑdidit, inexpugnabilibus eñ tribus aut quatuor ciuitatibus, Gelriæ dux animatus, dum nihil amittere poterat, toti germaniç inferiori rapinis ac incurſibus reſpondit, Succeſſit Arnoldo Carolus, animo ac ferocitate patrẽ ꝑ ſe ferẽs, qui ad tot annos, nullã inferioris Germaniæ ducẽ, bellorũ reliqt immunẽ, nec hodie bellorũ ac conficiendorũ hoĩm eũ pudet. Sumpſit aũt Ottonis Gelriæ ducis tẽpeſtate incremẽta ducat⁹ ille maxĩa. Cões Arnheim, Rugemond, Hadervuick, Gothbamel, Vuagẽnſtige, tunc tpis uillas, muro inueſtiuit, ac ciuitates conſe

Gelria cõtra Brabãtinos.

crauit,ille idem Nimmagen ciuitatem imperialem,anno domini M. cc. xlviii. ductu ſororii eius Vuilhelmi imperatoris magno conflato auro redemit. Monaſteria plura condiderunt Gelrenſes,ueluti Greuental monialium locū, Ciſtercienſis ordinis,ubi Gelriæ ducum ſepulchra uidentur.

De ducatu & ducibus Iuliacenſibus. Ca. lxxxiii

Iuliacēſes equites aurati & duces.

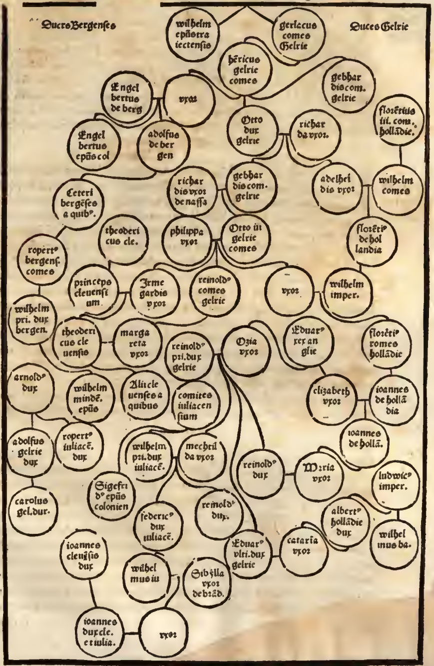
DAtæ modo ſatis ſunt partes Gelriæ ducibus,quibus ſtatim putabam duces Iuliacenſes,ob ducatuum amborum uicinitatem ac unitatem, eſſe annectendos.Diu enim ab uno duce ambo moderabantur. Hi a Sigifrido epiſcopo Colonienſi equites aurati olim conſecrabantur, ob immenſam uirtutem bellicam,Aquenſibus pręſtitam,a quibus lege ſanctū tunc erat,ut ſoli Iuliacenſes propoſiti Aquenſes initiarētur. Olim comites fuiſſe feruntur.Ludouicus Cæſar eos in Marchiones ſalutis anno milleſimo tricenteſimo uigeſimo nono ſublimauit,& paulo poſt in duces anno ab illo prædicto triceſimo euaſerunt.Primus dux Vuilhelmus nominabaẽ,qui Gelriæ ac Iuliacēſib9 diu præfuit,inde ut dixi ad comites Bergēſes ducatus ille deuenit,penes quos manſit uſq; ad noſtra ſecula,annus uidelicet poſtquam milleſimus ſupra quadringenteſimum undecenteſimus ſextus agebatur.Vuilhelmus inde Iuliacenſium dux,unicam filiam ſuam coniunxit Ioanni,Ioannis ducis Cleuenſis unico filio,& ita tres ducatus coniunxerunt,Bergenſem uidelicet & Iuliacenſem,qui prius erant copulati,& modo Cleuenſem.

De ducatu Bergenſi. Ca. lxxxiiii.

Bergēſes Marchiones

DIximus ad Bergenſes deueniſſe Iuliacenſem ac Gelrenſem, ducatus libuit igitur & illorum hic meminiſſe.Bergenſes olim in comites abierunt,exuto inde Henrico Superbo,Bauariæ ac Saxoniæ ducatib9 Fœdericus primus ī Bergēſem comitatū Engelbertum eorum præfectū ac comitem Bergenſem multis prediis dotatum dimiſit.Horū comitatum inde Carolus quartus ī Marchionatum tranſtulit,anno ſalutis milleſimo tricenteſimo quinquageſimo ſexto.Primus autem Bergenſis dux Vuilhelmus,ſecūdus Arnoldus,a Vuenceslao cæſare ſunt conſtituti.In bello inde Colonienſi contra epiſcopum, Ioannes filius Henrici,Linburgenſem ac Bergenſem ducatus ad ad Brabantinos armis contulit,quia hi partes epiſcopi ſecuti fuerāt,anno milleſimo tricenteſimo lxxxviii.Ita autem Bergenſis dominatus ad Iuliacenſes deuenit.Theodericus enim Gebhardo Iuliacenſi,pro Bergenſi dominio mutuo pecuniam dedit,eo pacto,ſi ſine filiis obiret,ut iterum ad epiſcopatum Bergenſis ducatus rediret.Succeſſit autem res,ut huic filius natus fuerat,ita Bergēſes Iuliacenſibus manſerunt. Gelrenſium igitur Iuliacenſium ac Bergenſium,Cleuenſium genealogias uno faſce connectendas eſſe putauimus,quas & tali pacto contulimus.

Genealogia ducum Gelriæ ac Iuliacenſium ac Bergenſium. Ca. lxxxv.

De principibus Cleuenſibus. Ca. lxxxvi.

Cleuēſis ducatus

CLeuenſes olim ſub regno Auſtraſię cōphendebanť, eorū dñatus inde ſub Ottōibus eſt inſtitutus, & ut annales Colonieñ.aiūt, in cōcilio Conſtantienſi, princeps eorum in ducem ſublimatus eſt, anno M.cccc.xvıı.ductu Sigiſmūdi cęſaris, primi ducis nomē Theodericus tulit, a q̃ pene oēs poſteriores Theoderici dicti ſunt, nūc iūctus eſt ducatui Iuliacēſi, p Ioānē Cleuēſem q filiā accepit Vuilhelmi ducis Iuliaceñ.huius pater etiā Ioannes ferebať. Alii Adolphū primū ducē fuiſſe dicūt, in cōcilio Conſtantiēſi cōſecratū, cuius frater fuerit Gebhard9 comes de Marchia, filia eius dña de Bernheim dicebať, quæ Stephanum Ruperti regis fratrem in maritū deſumpſit.

Alii filiū.

De ducibus Lotharingiæ ac Brabantiæ, & eorum initio. Ca. lxxxvii.

De lotharingia ac Brabātia.

LOtharingiæ ac Brabātinus ducatus, olim cōiūcti fuerant ſub Auſtraſię ducibus. Dagobertus inde cæſar anno ſalutis Dcc.xxiiii. Pipinum primū Auſtraſiæ ducē ſeu regē cōſecrauit, cui ſucceſſit Grimoaldus dux, q occidebať a Leutherio. Inde ducatus ad eius ſororē Beggā deuenit, uxorē Anchiſi, q̃ marito eius ducatū attulit, ac inde ad huius inſtātiā, filiū Pipinum ad eundē ſublimauit. Inde ꝓxim locū tenuit in ducatu Carolus Marcell9, quē ſecutus eſt Pipinus, ac inde Carolus Magnus, huic ſucceſſit Ludouicus fili9. Inde Luduicus Lothario filio hūc tradidit, Lotharius duos excepit filios, Lotharīu ſcil. quē ꝑfecit ducatui, a q̃ Lotharingia nomē ſumpſit. Lotharius inde filiū Luduicū in regē Frācię unxit, Carolū uero in Brabātiæ ac Lotharingiæ comitē initiauit, illi uirili ſemine carētes, tūc Cōrado imꝑatori ac ei9 parenti eiuſdē nōis ducatus Lotharingiæ affectādi cauſas tribuerūt, referēte Hermāno. Quibus ſine filiis e uiuorū numero excedētibus, Frāciæ reges ducatus illos (ut maioribus eoꝝ ſubiectos) repetierūt. Otto uero ſui nōis primus, cęſar, Giſelberto collocata ſibi ī uxorē filia ſua gerbirga, ducatū obtulit. Volūt multi tūc primit9 Lotharingiā in ducatū ceſſiſſe, ut Gaguinus & Coloniēſiū annales hñt. Giſilbertus aūt Ottoni ſuo ſocero rebellis iuxta Briſachū abſorptus eſt, Vrſpgēſe teſte. Ducat9 igiť Brabātinus ac Lotharingię ad filiū ei9 ex Gerbirga ſuſceptū nōie Ottonē deuenit. Meminit & eiuſdē Hērici tūc Lotharingiæ comitis Vrſpgenſis. Otto inde ſine ſemine uirili lumīa claudēs, Gotfridū Barbatiū, q̃dā cōſāguinitatis gradu ſibi neceſſariū, hęredē declarauit, frater.n.hic erat Falcōis filii Richmiri, ac fratris Giſelberti. Memorať & illius Gotfridi frater Bernard9 ambo Ardēnenſes, & hic ꝑfatus Gotfridus Lotharingis ac Brabātinis dux cōtigit, anno Dcccc.lxxxviii. Ottōe e uiuis diſceſſo, & poſt obitū ei9 anno IIII. auſpiciis Ottōis III. cęſaris. Quis huic ſucceſſerit niſi Gotfridus ille de Buliō, anno M.lxxxiii. a ſcriptoribus nō allegať. Hermānus ſcriptor Saxonū quēdā Hermānū Lotharingis ꝑfuiſſe tēpeſtate illa inuit, Cōradi uidelicet et Hērici III. cęſarū æuo. Idē Hēricus III. imꝑator Hērico de Lymburg ducat9 illos cōmiſit, cui & fili9 eiuſdē nōis ſucceſſit, q̃ ſine ꝓle fatis cōcedēte ducat9 Lothorīgię ac Brabantinus ad antiq̃s dominos de Leuen, ductu & auſpicio Henrici quinti deuenit,

& ſub

& ſub iiſdē ut Gezilone, Gotfrido ſecundo, tertio, quarto remanſit, uſq; ad ultimū Gotfridū, ſalutis anno M.lxxxiii. cuius frater Henricus Brabantinū tñ ducatū moderabat, cui filius Ioannes primus ſucceſſit, inde Ioānes II. & III. eiuſdē nois, qui etiā maſculina prole deficiente hoiem exuens, Vuenceslaū ſororium ſuū ſucceſſorē ſibi delegauit, qui tam diu ducatū Brabātiæ in manibus tenuit, q diu in uiuentiū numero uxor conſtitit, moriens uero ducatū cū uita amiſit, ac ducatus Brabantinus ad Ludouicū Flādrenſem ducē redactus eſt, ob Margaritā uxorē, ducis Brabantini filiā, ac uxoris Vuenceslai ſororē. Alii tñ ut Colonienſiū annales ad Antoniū quendā tunc deueniſſe uolūt ducatū, ob uxorē Iſabellā Vuenceslai filiā, alii hunc Antoniū de uera linea ducū Brabantinorū dicunt, diſcrutiant alii, id loco ueriſſimi habeo, hunc Antonium Brabantinorum ducē fuiſſe, cui ſucceſſit Ioannes IIII. huius filius, Brabantiç dux. Hic copulatus eſt Iacobç fœminç, Vuilhelmi ducis Hollandini filiæ unicæ, ex Philippi Burgundiæ ducis filia, ſupfuerat igiť ea uxor tñ, ex omni Brabantiæ ducū affinitate, ac Ioanne duce Brabātiæ, marito eiſdē Iacobç, fatis ſine ullo ſemine cōcedente, Iacoba fratrē regis Daniç matrimonio ſibi copulans, ſpe conſequēdi ducatus. Mox Philippus Burgundiç dux anno ſalutis M.cccc.xxxiiii. bello in ditionē ſuā breui tpe Hollandiā, Selandiā ac Brabantiā redegit. Gaguinus patrē huius Philippi Ioannē Brabantiæ ducē fuiſſe ſcribit, alii tñ uſq; ad Philippum filiū eius diſtulerunt. Philippo ſucceſſit Carolus filius, q ſine uirili ſemine diſcedens, tradita filia ſua Maximiliano regi, permiſſu Fœderici III. Cçſaris, genero ſuo reliqt tā Burgundiç, Hollandiç q̄ Brabantiæ ducatus. Maximilianus Philippū filiū initiauit in ducē Brabātinū, qui moriēs filio ſuo Carolo hçredi iuſto oia mortis neceſſitate relicta cōmendauit, q & hodie Brabantiæ præeſt.

Brabantia ad q̄s duces.

De ducibus Lotharingis, & eorum catalogus. Ca. lxxxviii

INterim dū in negocio ducū Brabantinorꝝ occupati fuimus, pene Lotharingos duces a noſtra memoria excluſimus. Diximꝰ capite ꝓximo Lotharingiæ ac Brabantiæ ducatus in principio in unū ducatū euaſiſſe, ac Lotharingorū nomen tunc obtinuiſſe. Ita q ambo ducatus tñ appellatione Lotharingorū conſtiterint. Gerbirga ſimul & Giſilbertus Lotharingorū ducū titulū ꝑtulerunt, licet & Brabantiç ꝓfuerint. Itaq; ambo ducatus indiſcreti uſq; poſt Gotfridi de Bulion ſecula ꝓueniebant, q lege fatorū e uita diſcedēs, Vuilhelmo fratri ſuo Lotharingiā cōmiſit. Brabantia uero penes comites de Ardēnen tūc erat, q̄rū catalogū capite priori deſcripſimus. Ad ducatū Lotharingorū redeo, qui ꝑ Gotfridū a Brabantino ſeiunctus eſt. Hic Vuilhelmū fratrem (ut diximus) ꝓfecit. Alii multo ante, ducatibus illis diſcretionē cōtigiſſe ſcribūt, Ottonis primi tpibus uidelicet. Mortuo, eñ Giſilberto aiunt Raginerū cū Lāperto Arnuldū ac Garneū ducatus illiꝰ occupatores expuliſſe, Lothariū inde ac Carolum fratres pro recuperando ducatu laboraſſe, ac Ottoni filio Caroli eundem donaſſe. Quo mortuo, Gotfrido Ardenenſi obueniſſe Lotharingiā. Illius ſententiæ Geblacenſis eſt, alteri uero accedunt annales Coloniēſium. Gotfridus de Ardennen Lotharingiā Euſtathio Bulionenſi copulata ſibi filia

De ducibus Lotharingiç

ſua in matrimoniũ tradidit.Euſtathius Gotfrido Bulionenſi filio reliquit duca tum,hic in regẽ Hieroſolymitanũ abiens,fratri ſuo Vuilhelmo cõmiſit Lotha ringiã.Cui ſucceſſit Theodericus filius,cui Theobaldus,inde Federicus, Mat thæus,Matthæus filius,Fœdericus frater,Theobaldus,Foricus,Rudolphus, Ioãnes,Carolus,inde ob Iſabellã matrẽ Caroli filiã Renatus Siciliẽſis in Lotha ringiæ ducẽ ſublimatus eſt,poſt quẽ ſedes ꝓximas tenuit Ioannes filius, hic ſi ne uirili ſemine mortuus,Renatũ Vaudemontenſẽ comitẽ, agnatũ ſuũ, ad du catũ hũc accerſiuit.Renato Antoni⁹ dux ſucceſſit,quẽ nr̃a ætas adhuc uidet.

De ſepulturis & rebus geſtis ducũ Lotharingię,& eorũ titulis. Ca.lxxxix

Tituli ducũ Lotharingorũ

POſtq̃ a Brabantia,Lotharingia ſemota eſt,creuit in immẽſum ducatus ille,ob crebrã & feſtinatã illorũ principũ mutationẽ.Oſtẽdunt ſe du ces ille reges Hieroſolymitanos,quẽ titulũ eis Gotfridi Bulionenſis uir tus conceſſit,regniq; Siciliæ nomen eis Renatus contulit. Vaudemõtenſẽ ue ro & Barrenſem comitatus comes Antonius,cætera Ioannes,Carolus, Rudol phus,& alij q in Nanſio eorũ ſepulturã erexerunt,ubi & eccleſiã condiderũt, ac dotauerunt.Simon dux Lotharingiæ monaſteriũ bellũ pratũ inſcriptũ fun dauit,ſalutis anno M.c.lxxv.indictione xx.tertio Idus Nonii,in die Aſcenſio nis dñicæ.Cuius inhabitatores Ciſtercieñ.ſunt,Illic etiã p̃fatus dux ſepulchro conditus eſt.Rudolphus dux in cõflictu contra Anglos periit.Memoranť mul ti epiſcopi a ducũ illorũ ſtirpe proſati,p̃ſertim Metenſiũ antiſtites,a q̃rũ me moria modo recedamus.Si eñ oĩa quę in decus illorũ uerti poſſunt quęrere mus,ſemper a littore remoti nunq̃ ad deſtinati finis terram nauigaremus.

De ſtrategematibus ducum Brabantinorũ ac Lotharingię. Ca. xc.

ORationẽ nunc de ducũ illorũ ſtrategematibus dirigã,Lotharingię du ces ante Ottonũ ſecula,nihil memoria dignũ elaborauerunt, Ottõi uero primo Giſilbertus gener ſe rebellẽ geſſit,atq; inita cũ Egberto q̃dã cõiuratione,poſtq̃ imꝑatoris uires intellexit ſuis ualidiores,iuxta Briſacũ in Rheno abſorptus eſt.Hanc hiſtoriã Vrſpergenſis copioſiſſime execut⁹ eſt.

Bellũ iter Giſilbertũ & Ottonẽ Cęſ.

Gotfridus etiã Bulionenſis,Lotharingię dux,Antiochenẽ chriſtianis militib⁹ chriſtianitati adiecit,anno incarnatiõis M.XCVIII.Iñ Hieroſolymitanus rex conſecratus eſt,ut prius indicauimus,longo inde tp̃e Ioannes,Brabãtinus dux Reinoldũ Gelrenſem in bello (q̃d contra epiſcopũ Colonienſem geſſit)capti uum abduxit,& Limburgũ,Vuaſſerburgũ,ZupfF,& multa ducatui Gelrẽſi ademit,anno dñi.M.cc.xciii.Brabantiã inde etiã oĩ uirili ſtirpe deficientẽ Phi lippus dux Burgundię in ditionẽ excepit.Carolus huius nepos Renato Lotha ringiæ duce fugato,rebus Lotharingiæ potiebatur,ꝑ Heluetos tñ repreſſus ac ad ultimũ mortis diſcrimẽ ꝑductus eſt.Interim nulla uel pauca Lotharingo rum ꝑlia exupauerant.Brabantinorũ uero eo plura referunť, Vuenceſa⁹ Bra bantiæ dux contra Hollandinos grauiſſima bella confecit,ob id ꝙ Hollãdin⁹ ille,regionẽ ſuã a ꝑdonibus ꝑmiſerat undiq; infeſtari.Maximilianus etiã ante impii ſublimationẽ,ſeueriſſime penes Morinos ac Brabantinos ſeſe bellis o ſtẽ dit.Fuit Nicolaus Calabrię dux,q aſſumpſit uxorẽ Ludouici regis Frãcię filiã,

qua

qua depoſita,filiam unicam ducis Burgundiæ (conſequendi ducatus gratia) in coniugem affectabat,cuius tamen ſpes exitu caruit,prius enim morte preuentus obiuit. Dux igitur Burgundius initiari uolens,in ducem Lotharingēſem, præuentus eſt a Vaudemontenſibus,ab eorū comite Renato,ex parte matris Renati Calabriæ ducis,nepote,unde prelia atrociſſima inter Burgūdiæ ducem ac Carolum ſunt oborta.Demū occiſo Carolo, Vaudemontenſibus ducatus ille remanſit.Plures epiſtolas Philelphi circunferuntur, ad Renatum Lotharingorum ducem conſecratæ.

De ducibus Hollandiæ & Selandiæ. Ca. xci.

ET Hollandiam olim ſub Auſtraſiæ regibus fuiſſe quidam obtinuerūt,cui⁹ comitatum olim a Carolo Caluo inſtitutum uolunt.Primus eorum comes Theodericus celebratur,ut in ducatu, ita & in ſuo nomine primus euaſit,poſt quem rebus potitus eſt Theodericus ſecundus, cui Arnulphus ſucceſſit,inde Theodericus tertius,Florentius primus,Theodericus quartus,qua tempeſtate Gertrudis Florentii prædicti uxor,ut filiis (ętate imperio minus conuenientibus) res integras conſeruare poterit.Ruperto Balduini ducis Flandrēſis filio matrimonio ſe addixit.Theodericus quintus inde ratiōe præditus,poſtquam ad annos diſcretionis peruenit,eiecto Vuilhelmo epiſcopo Traiectenſi,ac Gerlacho Gelrenſi comite,qui uiribus Hollandiā inuaſerant,omnia ſibi reſtituit,ac filium ſuum Florentium ſui nominis ſecundū, hæredem conſcripſit,quem in comitatu ſubſecutus eſt Theodericus quintus filius,quem Florentius tertius,dein Theodericus ſeptimus.Hic addicta ſibi in coniugem Adelhaide, Theoderici Cleuēſis filia,unicam gnatā nomine Adā reliquit,hanc Theodericus Leuenſis in uxorem ſibi deuinxit,ac Hollandiam occupauit.Verum non diutius uxore ſua.Poſtquam enim uita defuncta erat Ada,Vuilhelmus eius patruus,hæres uerus,Hollandiam recuperauit,quā iterum iuſto hæredi reſtituit.Inde Florentio quarto filio ſuo in dominatu ceſſit, ꝗ hæreditate Florēti⁹ fatis deſtituto,Vuilhelmus cæſar fūctus eſt,filius prædicti Florentii.Vuilhelmum patrem ſubſecutus eſt Florentius quintus.Inde Ioānes filius,qui Friſiam totā pene armis ſibi uendicauerat.Ioanni ſucceſſit Vuilhelmus ultimus Hollandiæ comes,qui relictis filiab⁹ Mariā Reinoldo Gelrię duci,Ioannam uero Vuilhelmo Flandriæ duci,ac Margaritam tradidit Ludouico Cæſari,maſculino genere defraudatus.Imperator ergo Ludouicus ſalutis anno milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quinto, Vuilhelmo filio ſuo Hollandiam conceſſit.Vuilhelmo uero ratione orbato,alteri filio ſuo Alberto comitatum eūdem adiunxit,cuius filiam unigenitam Eduarus Gelriæ dux ſibi matrimonio copulauit,hæc Hollandiam uſq; ad extremam ſui ſenectutem ſub iugo ſuo ꝓuidit,tandem fatali lege decedens,multos ſpe cōſequēdi comitat⁹ deluſit.Affectabāt in dōiniū Hollādiā dux Gelrię,necnō Bauarię duces,q omnium ueriſſimi domini referūt,& eo tꝑe ſimul Selādiæ,Hanoniæ,Hollādię ducatus recuperabāt. Vidi ipſe aureum numū a Vuilhelmo Bauariæ duce cōflatū,cuius epigrāma ſubſignatū taleꝗ formā ſonabat,Vuilhelm⁹ Bauarię,

Comites Hollādię

Selādię,Hanoniæ,Brabātię ac Hollādiæ dux. Philippus etiā Burgundiæ dux, q̄ ob matrē ſuam Alberti ducis Hollādiæ uxorem,tum ob filiam quam nuper Vuilhelmo ſexto ac ultimo Hollandiæ duci copulauerat,liti eorū intercedēs, anno ſalutis M.cccc.xxxiiii.uniuerſam Hollandiā,Brabantiā ac Selandiā ui oc cupauit,quas in ſua iura redactas inde filio Carolo reliquit.Philipp⁹ inde Au ſtriæ dux ob Mariā matrē,Caroli ducis filiā,ducatui initiať,multis tñ ac aſperis preliis id redemit,cui & ſucceſſit filius primogenitus Carolus,q̄ & noſtro tp̄e ducatibus illis p̄ditus eſt,& hæc de illo.Vnū etiā q̄d noſtro æuo ducatui acceſ ſit,licet infauſtiſſimo omine,referre tñ in aīo eſt.Poſtq̄ annus ſalutis milleſi mus ſupra quingenteſimū decimus ſeptimus agebať,poſt penteceſtes celebra tionē,grex quidam ex multis hoīum gn̄ibus conflatus,Hollandiā hoſtiliter in uaſit,optimas q̄ſq̄ ciuitates ſpoliabat,p̄dis inde onuſtus,diſceſſit,hoīes occidit nec ad ſacratiſſimū Saluatoris noſtri corpus,ut ad aſylū confugientibus peper cit.Miſerrimę plane cōditionis Hollandia, q̄ tantos in uulnera eius ſanguiſu gos inuenit ſatellites,potuit hęc queri de illis,q̄d q̄ndam tota germania de Atti la.Selandia etiā ſemper Hollandiæ ducatui fuerat ſubiecta,ac ſub ea compre henſa,quare nihil de ipſa ſtatuere uoluimus.

De ducatu Limburgenſi ac comitatu Hanoniæ. Ca. xcii.

Limburgenſis ducatus.

Limburgēſis ducatus,Aquiſgranę uicinus,olim comitatus,ab Hērīcis imp̄atoribus conſecratus diciť,hui⁹ comes primus Hēricus fuiſſe aſ ſeriť,q̄ filiū ſuū Henricū,poſt Gotfridū Ardēnenſem,ductu Henrici quarti imp̄atoris,Lotharingię ducē initiauit,cui & ſucceſſit Hēricus filius,quē tamen Hermannum,Hermannus Saxonum ſcriptor nominare uideť,hic ſine maſculina ſobole fata ſoluens,comitibus Leuenſ. hæreditatē reliq̄t. Alii tunc tp̄is ad comites Gelrenſes eorum comitatum ueniſſe arbitranť,quibus & ego ſuffragor.Multo inde tp̄e præterito,Ioannes dux Brabantinus.Henrici filius, rē contra Reinoldū Gelriæ comitē (qui partes epiſcopi Colonienſis contra ci ues ſecutus fuerat) gerens,uictoriæ compos,ac duce Gelrenſe potitus,eū captū abduxit,ſalutis noſtræ anno M.cc.xciii.compoſitis inde ſoluendi ducis conditi onibus,multa ducatus (erat eñ tunc ducatus) Limburgenſis, Vuaſſerburgū quoq̄ ac Zupff Gelrenſiū princeps Brabantinis relinquere compellebatur.

Hanonia ad flādriā

Hanoniæ uero comitatus multa antiquitate prædītus eſt,ac olim amplior,nūc exiguis,argumētum ex eo cepimus,olim enim Franciæ reges eorū connubia nō aſpernabant. Balduin⁹.n.Flādriæ comes ex Aliza matre filia regis Francię genit⁹,Richildam Hanoniæ comitis filiam ſibi propriam dicauit.Inde totus co mitatus Flandriæ ad Hanonienſes duces peruenit,per Balduinum Hanoniæ comitem,ob Margaritam uxorem filiam Theoderici,ut Gaguin⁹,& alii teſtā tur.Vnde & hodie coniuncti ſunt.Aliquando diuidebantur,Margarita enim filia Balduini regis Hieroſolymitani,Guidoni filio tradere uolens comitatus ambos,ac Ioannē oīni paterno iure exuere, a Vuilhelmo rege ſocero Ioannis compulſa eſt,ad dandū Hanoniæ comitatū Ioanni,Ioanne uero ſine liberis dę cedente,Hanonia iterum Flandriæ coniungebatur.

De comitatu Flandrenſi,& eius comitū Catalogo. Ca. xciii.

HActenus inter inferioris Germaniæ ducatus conſtitimus, anteq̄ ab ipſis recedamus morā prius in comitatu Flandrenſi paulū teneam⁹, q̄ potitus eſt Ludouicus prim⁹ anno Dcc.lxxxii.qui accepit in uxorē Lotharii quarti filiā noīe Flandrā(a q̄ nomen comitatui contigit)poſt quem Antonius,cui filius ſuus ſucceſſit.Inde Andaquercus.Et hi primi p̄fuerunt Flādriæ.Filius aūt Andaquerci Balduin⁹,accepta Iuditha Caroli calui filia in uxorem,primus Flandriæ comes euaſit,a ſocero inſtitutus,referente Hermanno ſcriptore.Huic ſucceſſit Balduinus Caluus,inde Arnoldus III.comes, cui Arnoldus quartus,inde Balduinus,cui rurſus Balduinus ſextus, qui tres habuit filios,primus Arnoldus,ſecundus Balduinus,& hi contra Flandrenſes pugnātes comitatū p̄diderunt.Tertius tñ filius Rupertus eā recup̄auit,extitit hic ſeptimus comes,hūc ſecutus eſt octauus noīe Ruptus,& poſtea filius eius Balduinus nonus in ordine,ac ultimus ſtirpis huius terminator,inde Flandriā Kanutus rex Daniæ ſuo iuri ſubiecerat,ut Hermannus egregie exequit̄, alii tñ Balduinum morbo comitiali affectum,naturā ſoluiſſe p̄hibent, ac Danzenſem ducē,ob uxorē Balduini prædicti matrē,ad comitatū euaſiſſe.Illius ſententię aſſertor eſt Gaguinus in Francorū hiſtoria.Succeſſit huic Tetricus noīe dux ac comes Flandrenſis.Inde nomīs eiuſdē Tetricus,q̄ unica relicta filia Margarita Balduino Hanoniæ cōiti hæreditatē addixit. Ante Tetricos etiā Carolū ultimi Balduini nepotē,ac Vuilhelmū Iprenſem Caroli p̄dicti generū,comitatui p̄fuiſſe conſtat. Verū pauciſſimo ſpacio tp̄is,mox eīn ad comites Hanonię Flādria deuenerat,Carolus eīn partes Ludouici regis Franciæ ſecutus,a Bochardo ac Beriopo occidebat̄.Ad Balduinū Hanonię comitē redeo,q̄ Rupto contra Philippū adhęrens,obiit,comitatū Balduino filio reliq̄t,hic rex Hieroſolymitan⁹ initiatus ,Ferrando Portugalliæ duci genero ſuo,ac Philippo Namurcē. comiti deſtinauit regionē.Hic Namurcū Hanonię ac Flādrię comitatibus copulauit, Ferrandus uero dux cōtra Philippū regē Francię agēs,pro Anglię regno,capt⁹ eſt,uxor ei⁹ oppignerato Gotfrido Brabantię cōite obſide,uirū e carcere redemit. Quo fatis deſtituto,Balduin⁹ q̄dā pſeudo,Balduinū genuina ,ple prognatū,ſe falſo ſimulans,a Flādrenſibus conſecratus eſt in comitem, detecta uero eius malitia,capitali pœna in eū eſt animaduerſum.Interim Margarita Balduini regis Hieroſolymitani filia,diu ſola comitatū p̄uidēs, Vuilhelmū Danipetrū uirū eius,in tutelā hui⁹ aſſūpſit,cui & duos filios partu edidit; Guidonē,cui rerū ſummā uēdicabat,& Ioānē,ſibi ob affectādi comitat⁹ ſuſpicionē offenſū,exilio mulctabat,Ioānes uero auſpicio Vuilhelmi ſoceri Ro. cęſaris poſtlimio in patriā rediēs,eqs cōditiōib⁹,Hanoniā impetrauit a matre,relicta fratri Guidoni Flādria.Ita iterū cōiūcti comitatus illi diſcernebant̄. Guido aūt ac Ruptus,ob ſeditionē ab ip̄is motā a Flādria ſubmouebant̄,poſt quos Iacobus comes S.Pauli in eūdē locū ſublimatus eſt.Verū ob q̄tidianā moleſtiā ac tyrannidē,qua ciues p̄mebat,ſeditionis cuiuſdā potētiſſima cauſa extitit.Nā Ruptū Bulioniē. comitē e uiuis ſuſtulerat,q̄ comitatū expulſo Iacobo recepat.

Flandria unde.

Catalag⁹ comitum Flandrē.

Hic cū Guidone Namurcē. habenas uſq; ad extremā ſenectutē flexerūt, tunc tertio comitatus ille p̄ſide deſtitutus eſt. Nā Ludouicus Niuernēſis affinitate quadā Rupto p̄fato comiti deuinctus comitatu illo potiri poſtulabat, diu ob ſimultatē (quā aduerſus Philippū pulchrū regē Frāciæ aluerat) eo fruſtrat⁹ eſt, demū uoti cōpos, rerū ſumma potitus, inſtante ultima neceſſitate, Ludouicum Mortēſem filiū declarauit hęredē, ſic Niuernēſis, Mortēſis, Retelēſis, Namurcenſis comitatus copulabant̄. Ludouicus aūt ille abſq; maſculina ꝓle hoīem exuēs, unicā filiā Margaritā, Philippo Burgūdię duci Ioānis Frācorū regis filio oī iure hæreditario addicto, deuinxit, ac oī eius affinitate fatorū lege ſoluente nec quicq; p̄ter uxorē Margaritā in uiuis remanēte, ſuo genero Philippo, ſuadendæ Brabātię p̄ſtitit occaſionē, nec id exitu caruit, Poſtq;.n. Ludouic⁹ naturæ opus expleuit, ac nihil ducū Brabātinorū ſobolē plus olebat, Philippus ob matrē, Vuilhelmi ducis Brabātini filiā, ſibi ducatū deſumēs, Lemburgēſem ac Brabantinū ducatus ſuo patrimonio annexuit. Quę oīa Philippo filio hęreditatis eius cōſorti deſtinauit, Philippus Carolo filio. Carolus (Lutzelburgenſi comitatu ac Lotharingorū ducatibus partis) uirili ꝓgenie carēs, Philippo auſtriæ duci ob filiā Mariā, Maximiliano parenti in matrimoniū locatā, addixit, q̄bus rebus omnibus conſecutis, Philippus ille oīm, q̄s ſol uidit, ſe maximum principē geſſit, ut in eius panegyrico Rotherodamus noſter oſtendit, proau⁹ eius Hollādiā, Selādiā, Friſiā, & totā Germaniā pene inferiorē, ſalutis anno M. cccc.xxxiiii. in ditionē redegerat, oīm illorū dn̄s Philippus conſtitutus eſt. Ac ceſſerat ei⁹ potētiæ Hiſpanię regnū, ob Ferdināndi regis filiā, ac Auſtriæ archiducatus, paterna hęreditate relictus. Adde q; Romanorū rex ab electoribus declarat⁹, oēs (q̄s terra ꝓduxit) diuitiis, firmitate corpis, ac oībus boni numeris exceſſit, ueneno necatus, duos filios poſt ſe reliq̄t, unū Hiſpanię p̄fecit, aliū Burgūdię, ac totius Germanię inferiori cōſtituit moderatorē. Miſera mortaliū cōditio eſt, & oīm miſeriarū generū refertiſſima, & tūc miſerrima, q̄n illos q̄s in altū eūtes, oīb⁹ fœlicitatis ptibus cōſumatos, repētino caſu deſtituit. Occurrit Philippo illo accerſita ac ſubita mors, ī primo honorū ac ętatis ei⁹ ueſtibulo.

De potentia comitum Flandrenſium, & ducum Germaniæ inferioris, eorumq; bellis. Ca. xciiii.

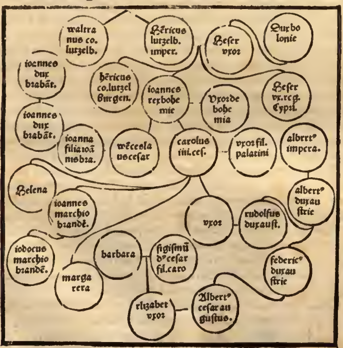
Caroli ducis Burgundiæ geſta

Vibrante adhuc recēti principis Philippi, omniū maximi, memoria, ſas uidet̄ maiorū ſuorū potētiā ac uirtutē, qua nitebant̄, in mediū afferre. Cōtigit Philippo maternus auus Carolus, Burgūdię dux, q̄ terribiliſſimi nomen ob īmēſa eius facinora tulit. Regē.n. Anglię in Frācorū regem exaſperauit, paulo poſt Pariſiā ualidiſſima manu obſidione p̄ſſit. Frācię regē e ſuis finib⁹ expulit, quē & e Pariſia excedere cōpulit. Fuit hoc potētiſſimi animi iudiciū, ducē Lotharingorū bis exulē fugauit, impiales quaſdā ciuitates ad extremā ſui deſperationē redegit. Demū tn̄ in Lotharingia uiribus ſuorū militū deſtitut⁹, Heluetiis pœnas ſanguine ꝓprio dedit, ſalutis āno M.cccc.lxxvii. ſub Epiphanię dn̄i feſto. Scripſit huius rei orōnem, teſtē, Rudolph⁹ Agricola, uir in oībus eius ſcriptis ſanctus, cuius memoriā non ſine magna admiratione

ſacere poſſumus.Quis Caroli patrē Philippum ignorat? qui Ropertū Gaguinum uiderit? Fuit Philippo illi parens Ioannes,omnis ſimultatis cauſa,quā adhuc principes noſtri ſeculi inter ſe diuerſi agunt & exercent,demū tñ a cōſanguineo ſuo Luduico occiſus,neqtiæ ſuæ pœnas pendit. Cæterū Flandrenſes plurima bella aduerſus reges Franciæ expleuerunt,Balduinus.n.Philippi Namurcenſis cognatus,contra Philippū inſurgens,non tñ ſine ſui detrimento cōcidit.Ferrādus inde comes a rege Franciæ interceptus eſt.Ropertus & Guido grauiſſimis bellis inſultauerunt.Ruptus Claromontenſis una cū duobus millibus extremū diē obiuit.Gotfridus brabantinus & Ioannes Hannoniæ comitis filius telis deſtituti ſunt.Aiunt tūc Francorꝝ xii.millia deſyderata cōcidiſſe.Burgenſes ac Flandrenſes uictoriē cōpotes,uictoria qua nitebant̄ elati,ſocio eorū comite Guidone,Atrebates ac Gandanū in ditionem eorum redegerunt,ac Philippo Pulchro regi Franciæ diſpendia grauiſſima intulerūt,quorum iactura percitus Philippus,pugnam iterū renouabat,et Flandrenſiū millia xv.apud S. Andomarū caſtris exuit,ac e uiuis ſuſtulit.Regi tñ duo fratres Iacobus atq; Philippus in ꝑlio remāſerūt exangues.Inde Valeſii Philippi æuo, octingenti Flammingorum ac Flandrenſium armis nudati,opetierunt.

De comitatu Lutzelburgenſi,& primo de eorum Genealogia. Ca. xcv.

Lutzel burgē. comitat9.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Lutzelburgēſis comitat⁹

LVtzelburgenſes quia olim Brabantiam in poteſtatem nacti fuerāt, illis adiicere uolui. Multi ſub Lotharingis olim fuiſſe Lutzelburgenſes uolunt. Multa etiam connubia cum Flandrenſibus coniunxerūt, Guichardus dux Lutzelburgenſis filiam ſuam Erinnam Balduino Barbato addixerat. Inde poſtq̄ ad eos imperium deuenit, Bohemiæ regnum ad ſe traxerūt cui centum ac triginta annis pręfuerunt, referente Aenea Syluio. Inter eorum imperatores, duo eis contigerunt, rationis ac naturarum diuerſarum diuerſiſſimi. Vuenceslaum enim nemo ignauia ſuperauit, cuius & nomē ſaltē nobis ignauiam uidetur inferre. Receſſerat hic ab omni imperatoria præſtantia, literarum ignarus, imperio plus obfuit q̄ profuit. Contra huius patruus Sigiſmūdus, diuino ingenio præditus, omnes imperatores in diſciplinarum cognitiōe procul poſt ſe reliquit, priſcos ſuperabat, futuros docuit. Præterea benigniſſimus, patientiſſimus. Liberalitate, bellica quoq; uirtute nulli cedens imperio dignus meruit, cuius tempora nullus unquam damnauit. Huſſitanos pręterea compeſcuit, orbem pene terrarum peragrauit.

De Boloniæ, Leuenſi ac Ardeunenſi comitatibus. Ca. xcvi.

Boloniæ comitat⁹.

BOlonia inferioris germaniæ comitatus dicebatur. Comites illi nobiliſſimi olim meruerunt, ad quos uniuerſa tam Lotharingia q̄ Brabantia peruenerāt. Quibus demum Hieroſolymæ regnum deſtinabatur. Papam nomine Stephanum ante Fœdericum dictum, aluerunt (ut Platina, Vrſpergenſis, ac alii collegerunt. Ex eorum progenie nobiliſſimus ille Gotfridus proceſſit, ac omnes demum reges Hieroſolymitani. Olim Bolonienſium dominium ad comitatum Flandriæ attinebat, itaq; conueniebant inter ſe, ut ſeniori filiio Brabantia cederet, reliquo Bolonia. Hinc eſt, q̄ Adolphus comes Boloniæ præfuerat Balduini comitis Flandriæ filius. Michael Riccius illos comites de Bulion uocat, quod magis uulgari conſonat. Blondus uero in geſtis Venetum, Gotfridum, Bogliognum corrupto uocabulo nominat. Sabellic⁹ uero comitem Bononiæ, ambo uocabulorum germāicorum ignari, nomen bolōiæ corruperunt. Lotharingorum annales non bulion, uerum boloniam dominiū hoc dici debere obtinēt. Caſtrum bulionenſe a Gotfrido rege Hieroſolymitano, Oberto Leodienſi pręſuli uenundatū eſt mille & trecentis marchis, ut eorū annales teſtant̄.

Leuenſis comitat⁹.

Leuenſis comitatus olim ad Bruſelleñ. ptinebat. Inde ad comites Ardennenſes deuenit. Gotfridus aūt Ardennenſis nacto brabantiæ ac Lotharingiæ ducatu, Leuēſem comitatū brabantino ducatui adiecit, penes quē & hodie eſt. Fuit aūt potiſſima Brabātiæ pars, ita q̄n filii duo in hæredes eligebant̄, ſeniori brabantia, iuniori Leuenſis comitatus ſubuenerāt.

Ardēnenſis comitatus

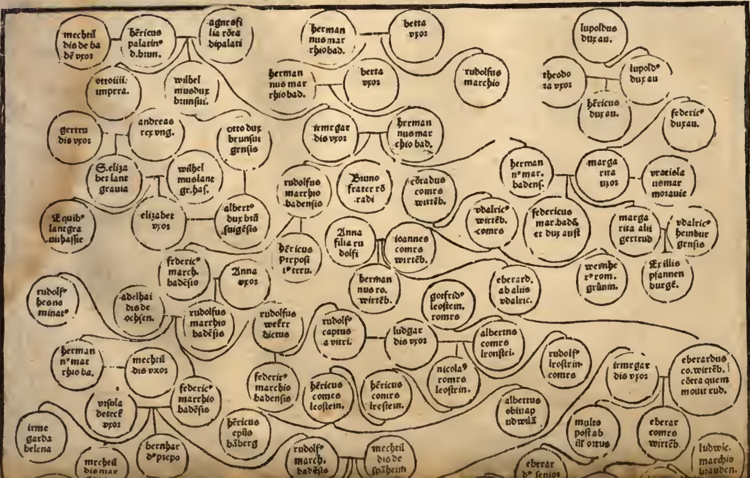
Ardennenſis comitatus inferioris germaniæ celebrat̄, ad cuius comites brabantiæ ducatus redigebatur, ductu Ottonis III. anno. Dccccxxxix. Fuit autem commune quaſi illis comitibus nomen inditum ut Gotfridi dicerentur.

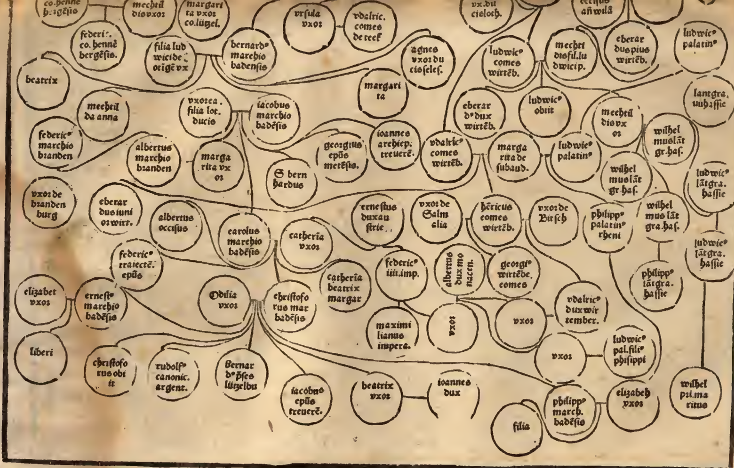
Genealogia ducum Lymburgenſium, Brabantinorum, Cleuenſium, Lotharingorum, Leuenſium, burgundiæ, Hollandiæ, Sclandiæ, Friſiæ comitum Flandrenſium, ac Hannoniæ, Ardennenſium & bulionenſium. Ca. xcvii.

Genealogia ducum & comitum Inferioris Germaniæ.

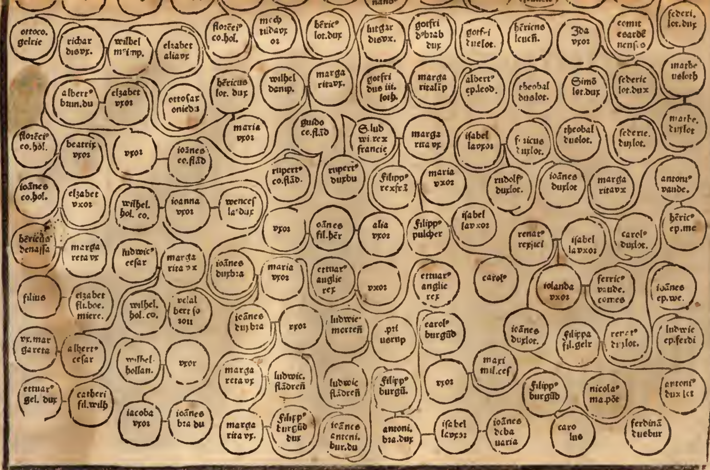
Genealogia Marchionum Badenſium.

co.henne b:gẽſis
mechtil dis vxor
margari ta vxor co.lützel.
vrſula vxor
vdalric. comes de teck
vx.du cieloch.
ecc̃ius añwilã
federic. co. hennẽ bergẽſis.
filia lud wicide origẽ vx
bernard⁹ marchio badenſis
agnes vxor du cisſeleſ.
ludwic⁹ comes wirtẽb.
mechtil dis fil.lu dwici p.
eberar dus pius wirtẽb.
ludwic⁹ palatin⁹
beatrix
margari ta
lantgra. uuhaſſie
mechtil da anna
vxor ea. filia lot. ducis
iacobus marchio badẽſis
eberar d⁹ dux wirtẽb.
ludwic⁹ obiit
mechtil dis vx or
wilhel muslãt gr.haſ.
federic⁹ marchio branden
albertus marchio branden
marga rita vx or
georgius epũs metẽſis.
ioannes archiep. treuerẽ.
vdalric⁹ comes wirtẽb.
marga rita de ſubaud.
ludwic⁹ palatin⁹
wilhel muslãt gr.haſ.
S bern hardus
ludwic⁹ lãtgra. haſſie
vxor de branden burg
eberar dus iuni or wirt.
albertus occiſus
carolus marchio badẽſis
erneſtus dux au ſtrie
vxor de Salm alia
hẽricus comes wirtẽb.
vxor de Bitſch
philipp⁹ palatin⁹ rheni
wilhel mus lãt gra.haſ.
catheria vxor
ludwic⁹ lãtgra. haſſie
federic⁹ traiectẽ. epũs
catheria beatrix margar
federic⁹ iiii.imp.
albertus dux mo nacen.
georgi⁹ wirtẽbe. comes
philipp⁹ lãtgra. haſſie
elizabet vxor
erneſt⁹ marchio badẽſis
Odilia vxor
christofo rus mar badẽſis
vdalric⁹ dux wir temberg.
maximi lianus impera.
vxor
vxor
liberi
ludwic⁹ pal.fili⁹ philippi
vxor
christofo rus obi it
rudolf⁹ canonic. argent.
Bernar d⁹ põſes lützelbu
iacobus epũs treuerẽ.
beatrix vxor
ioannes dux
wilhel pri.ma ritus
philipp⁹ march. badẽſis
elizabeh vxor
filia

BIBL. NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ottoco. gelrie
richar dis vx.
wilbel m'imp.
elzabet alia vx
floreci' co.hol.
mech tildavx or
heric' lot.dux
lutgar dis vx.
gofri d'brab dux
gofri duelot.
hericus leucħ.
Ida vxor
comit esardē nensis
federi. lot.dux
albert' bain.du
elzabet vxor
ottoſar oniedis
hericus lot. dux
wilhel denip.
marga rita vx.
gofri dus iii. loth.
marga rita lip
albert' ep.leod.
theobal duslot.
Simō lot.dux
federic lot.dux
marhe uelorh
floreci' co.hol.
beatrix vxor
vxor
ioānes co.flād
maria vxor
guido ce.flād
S.lud wi.rex francie
marga rita vx
iſabel la vxor
fricus duxlot.
theobal duelot.
federic. duxlot.
marhe. duxlot
rupert' co.flād.
rupert' duxbu
filipp' rex fr.
maria vxor
rudolf' duxlot.
ioānes duxlot
marga rita vx
antoni' vaude.
ioānes co.hol.
elzabet vxor
wilhel. hol. co.
ioanna vxor
wenceſ la'dux
vxor
oānes fil.hēr
alia vxor
filipp' pulcher
iſabel la vxor
hēric' ep.me
hēricus denaiſſa
marga reta vx
ludwic' ceſar
marga rita vx
ioānes duxbra
maria vxor
ettuar' anglie rex
vxor
ettuar' anglie rex
carol'
renat' rexiuci
iſabel la vxor
carol' duxlot.
filius
elzabet fli.boe. miere.
wilhel. hol. co.
velal berr ſo zou
ioānes duxbra
vxor
ludwic morteñ
.pri uerup
carol' burgūd
iolanda vxor
ferric' vaude. comes
ioānes ep.we.
vx.mar gareta
albert' ceſar
wilhel. hollan.
vxor
marga reta vx
ludwic. flādreñ
ludwic flādreñ
filipp' burgū.
vxor
mari mil.ceſ
ioānes duxlot.
filippa fil.gelr
renet' duxlot.
ludwic ep.ferdi
ettuar' gel. dux
catheri fil.wilh
iacoba vxor
ioānes bra du
marga rita vx.
filipp' burgūd dux
ioānes antoni. bur.du
antoni. bra.dux
iſabel la vxor
ioānes deba uaria
filipp' burgūd
nicola' ma.pōt
caro lus
ferdinā duebur
antoni' dux lor

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

De ducatu Mechelburgēſi, Vuirtēbergēſi & Pomeraniēſi. Ca.xcviii.

MEchelburgēſes oli comites tm̄ ferūt, ſub Saxoniæ ducatu parti, ptim ſub Pomerania cōpheſi. Hi anno M. ccc.xlix. duces initiati ſunt, a Carolo IIII. Imp. & prim⁹ dux eorū Albert⁹, ſecūdus Ioannes dictus eſt. Fuerūt his noſtro ſeculo multa bella aduerſus eorū ſubditos Roſtockenſes, duces uero q ſuo noſtro uixerūt memorāt Hēricus, cui⁹ uxor Iſabella, Burgūdię ducis filia, ac Albertus fratres, q̄rū memīt Marſchalcus in epſa quadā. Sororē eorū Annā Vuilhelm⁹ haſſię Lātgraui⁹ in uxorē ſibi deſtinauit, Philippi Palatini Rheni filia nup Mechelburgēſi duci nupſerat. VVIRtēbergēſis uero comitatus tm̄ uidebaī oli. Eberardus prim⁹ dux a Cęſ. Maximiliano cōſtituebaī, Hos Gallię comites Otto Friſing. noīare uideī. Antiqſſimi Vuirtēbergēſium Eberardus & Vdalricus ferūt, Eberardus ille ciuitatibus īpialib⁹ repugnabat, q a Marchiōe tm̄ Badēſi cūctis ciuitatibus ſpoliatus eſt. Huius filius Eberardus anno M. ccc.xxv. eccleſiā Stutgardieñ. dotauit, eicq̃ erat uxor Irmegardis, Rudolfi Marchiōis Badeñ. filia. Nobilitaī & alius Vuirtēbergēſis comes Ioannes dictus, q Rudolfi ſui noīs primi Marchiōis Badeñ. filiā ſibi matrimonio iunxit. Ille Ioānes cōtra totū impiū una cū Fęderico Marchiōe ſe geſſit. Fuit & Vdalricus comes, q anno M.ccc.xlii. Tubingā a Gozone & Vuilhelmo Palatinis redemerat. Oīm aūt antiqſſimi Hēricus & Cōradus extiterūt. Genealogiam illorum dum Marchionatū Badenſium memoria nobis contiget, aſſignabimus. Mechelburgēſes. Vuirtem genſes

De ducatibus Voitlandiæ ac Rotēburgeñ. nunc aboletis. Ca.xcix.

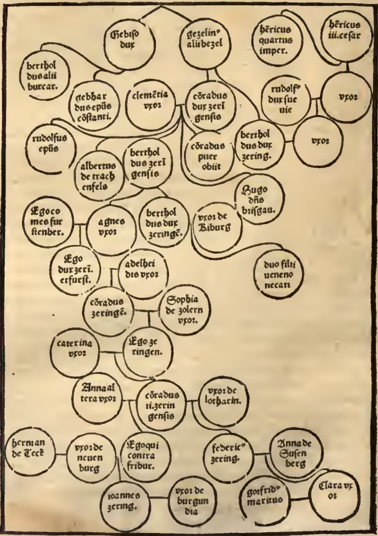
VOitlādię ducat⁹ in mōtib⁹ Bohemicis ex alia pte uſcq̃ ad Bōbergā oli ptēdebaī, q̄rū princeps ultim⁹ ſupra Mænū fluuiū ditionē ſuā tenuit. Vere a ppriis domeſticis oppetiit, ducat⁹ ille palā expoſit⁹ ē. Potētiſſimus qſcq̃ hui⁹ urbes tūc iuaſerat. Aſciuit ſibi Herbipoleñ. pſul Schliffenfeldiū, Bābergeñ. uero Holfeldiū, Norinbergeñ. Burggrauii Habēbergū, ſicq̃ deſiit. Ducatus voitlādiæ

ROTēburgēſiū pſides ſupra Tuberā in duces oli euaſerāt. Vltim⁹ eorū dux Fœderic⁹ dictus eſt, nepos Fœderici cęſ. q Schefterſheim monaſterium iuxta Vuickersheim diocęſis Herbipoleñ. cōdidit, & uillas quaſdā Eberhardesbrūnen ſcilicet ac Budelbrūnē eidē cœnobio cōtulit, pſentib⁹ Poppone Burggrauio Herbipolēſi, & Reinardo eiuſdē urbis epo, Vigmānoq̃ Magdēburg. pſule, anno M.c.lxxii. ductu & auſpiciis Fęderici primi, dein ad impiū uenit, ut lr̄æ hn̄t Fœderici, quas in arce Schillingsfurſt uidim⁹. Olī Rotēburgēſis dux qncq̃ filios ſuſcepat, prim⁹ Einhard⁹ nūcupabaī, ſecūdus Rudigerus, q monaſteriū Herbipolēſe & Rotesbergū ī loco Tungētal dicto erexerūt. Terti⁹ fili⁹ Richardus ferebaī, quart⁹ bernardus Hildesheimēſis pſul eligebaī, quintus uero fili⁹ Hēricū epm Herbipoleñ. reliqt, & Herisbertū. Hēricus pterea ille epūs Colonieñ. fundauit eccleſiā in Anolſpach, & in Hangis & S. Stephani Burckardus de Rotēburg Cābergū molitus eſt, q̄ eccleſia dedicata eſt anno M.lxxxviii. in die S. Thomę. Frater hui⁹ Hēric⁹ S. Egidii erexit monaſteriū in mōte Cāberg, cui cœnobio tradidit Nuēburg, Viſbach, Sultzdorff, & plæracq̃ alia. Rotēbur genſes Schefterſheim

De ducibus Zeringenſibus. Ca. C.

Duces Zering.

NVnc Zeringẽſiũ ducũ res aggrediar, q̃s Carinthię duces Vrſpgẽn. ppere noĩat, hi utrũq; Friburgũ erexerũt, ac pene toti Briſgaugię p̃fuerũt. Hi Rudolfo ultĩo duce deſinẽte Sueuię ducatũ affectauerunt, unde bella grauiſſima inter eos et totã Fœderici primi ꝓſapiã oboriebãt. Bertholdo.n.duci eorũ nupta erat filia p̃dicti Rudolphi ducis Sueuię. Meminerũt huius Rudolfi Friſing.li.i.ca.vii. Hermãnus, Nauclerus ac Innocentius de elec. C.venerabilẽ. Illorũ itaq; genealogiam uſq; ad ultimos duces illam referunt

Lectorẽ p̃terea admonere uolui, Bezelinũ ſupraſcriptũ filiis caruiſſe, ut honeſti auctores ꝓdiderũt, & poſteritatẽ eidẽ addictã bertholdo fuiſſe aſcriptam.

De regionibus Zaringorum ducatui ſubditis,& ad quæ dominia deuenerint. Ca. CI.

MAgna inter celebres authores lis eſt,de primo ducatus Zaringorum ortu,nulli inter ſe conueniunt. Volunt quidā a Fœderico primo cæſare primū ducē fuiſſe conſecratū. Vrſpergenſis aūt Hermannus & alii,Bertholdi Zaringię ducis meminerunt,Henrici III.tp̄ibus.Olī ducat⁹ illorum totā Helvetiā comp̄hendit,Ottlandiā q̄cꝫ.Multa p̄terea in Burgundiis ac Arelatenſi dominio Geben.& Sudin.Aiunt aliq Ruthardū Alſatiæ Lantgrauiū,ac Zeringenſiū ducū antiq̄ſſimū extitiſſe,qui cū uxore Irmefrida,Gegenbachīī erexit,& monaſterium Schuartzach,tp̄e quo milleſimus ſupra ſexageſimū ſextus agebatˀ annus.Gebiſo etiā dux Sultzbergenſis,monaſterium illud dotauit.Eo tn̄ pacto ducatus ille deſiit,Bertholdus dux Fœderico cæſari Burgundiā,Bernā ac multa in Arelatenſi regno reliquit libera. Friburgenſes etiā libertatē ab Egone duce xx.millibus marcarum auri(ut uocant) emerunt, Poſtq̄ ꝓgenies ducū illorum inclinauerat,ac nemo uirilis ſtirpis in ea ſupſuerat,ultim⁹ eorꝫ dux Zaringeñ. Bertholdus memoratˀ,q ſine maſculina ꝓle decedens,ac unica eius filia Agnete Egoni Furſtenbergenſi in matrimoniū tradita,ducatū reliqt Egoni,cui Cunradus,cui Ego ſui noīs ſecūdus,inde Cunradus ſucceſſerūt. Vltimo Ego III. cuius dominio ciues offenſi, grauiſſima bella cū ipſo cōpleuerunt,affuit p̄lio Marchio Badenſis,Egonis partes ſecutus.Ego uero intempeſta nocte ac nebula Friburgenſes pene ad unum ꝓfligauit.

Duces Zaringię

EPILOGVS AD LECTOREM

¶ Reddita iam regib⁹,electorib⁹,ducibus Germaniæ, debita ſua portiōe, ad cęterorū nobilitatē orōnem meā dirigā,ut ſumma impii noſtri nobilitas,in unoq̄cꝫ mēbro eniteat integra.Primo aūt de illorū amplitudine acturus ſum, q antiquitate ſtirpis eorū p̄diti,una cū electoribus impii,ab Ottone ſui nomis tertio cæſare ac Gregorio quinto,in ſacratiſſimi imperii noſtri membra conſecrati ſunt,& primo de Marchionibus.

De Marchionibus Germanię,unde uenerint,& dicti ſint. Ca. CII.

MArchiones a Marchione q̄dā Troiano filio Antenoris,dictos phibent,atcꝫ Antenoris filio Marchionis nomē cōceſſerunt. Qui Marchio condita a patre Venetia,Ticinē.urbi dedit principiū,a cuius reliquiis,germaniæ Marchiones,Bergomenſis ſcriptor deriuaſſe uult.Nō caret ſentētia illa oīno fide noſtra,potiſſimū eo periculo,id em̄ uniuerſo liquet,Fœderici primi tp̄ibus ex Italia in Germaniā ꝓfectos eſſe Badenſes,Hochburgēſes ac Rotelenſes Marchiones.Vidimus literas multa antiquitate p̄ditas, eam originē Marchionibus pollicentes.Cæterū a germanico uocabulo (Marcht) dictos eſſe non incongruū fuerit.Quēadmodū em̄ noīa a cæſarib⁹ aliorū nationes comp̄henderant,& non niſi germanica,ita & Marchiones nuncupatos fuiſſe a Germāis facile inducor.Nūcupantˀ em̄ quidā Langrauii, quaſi Lātgrauii,a ditione nomen ferentes.Quidam Palatini Pfaltzgrauii a Palatio.Ita q̄cꝫ a Marcha (Marck) principes huiuſmodi traxerūt appellationē. Cæterū

Marchiones unde.

Bergomēſis atq; Carinus Florentinus,germanorū uocabulorū ignari,nomīa (ut ſeſe res obtulit) finxerunt.Id q̄q; ueritati proximū eſt,Brandenburgēſes ac Miſnenſes Germaniæ ueriſſimos indigenas extitiſſe,& a ditionis eorū qualitatibus,ab Ottone primo cæſare,in Marchiones fuiſſe conſecratos.Et hi quidem primi,aliorū oīm Marchionū uetuſtatē ac originē exceſſerunt,a q̄rū appellatione noīa poſterioribus innata ſunt.Dū itaq; ueritas uariis uulgi ſermonibus diſſipat̄,atq; quilibet ſymbolū ſuū cōdonat,facile contigit in noībus uariatio,quemadmodum in Marchionum origine uidemus eueniſſe.

De Marchionibus Badenſibus,& eorum religione. Ca. Ciii.

Marchionum laus.

PRiori loco Badenſium heroas donauimus,non q̄dem antiq̄tatis gratia,qua alii ſup̄iores ſunt,uerū tm̄ patriæ neceſſitate inducti,ut debitā illis pietatē pro captu uiriū mearū expletū eam,ac eo(q̄d nobis conceſſum eſt) exiguū ſcio,participes tam egregios non modo diuitiis uerū & uirtutibus prīcipes reddā.Si em̄ nulla cū ipſis mihi neceſſitudo fuiſſet oborta,uel q̄ pietati ſiue beneficio deberet̄,id tn̄ ſuſcepti muneris officiū a nobis poſtulaſſet,atq; p̄ſentis op̄is ratio,ne q̄ ad Marchionū illorū cultū attinere certus fuiſſem,memoriæ noſtræ ſubtraherē.Cæterū illuſtriſſime Princeps PHILIPPE,dū tuū in me officiū indulgentiſſimū,præ oculis requiro,ac te(excluſo in hoc obediētiæ ſacramento tibi debito)oībus literatis dextrū eſſe uideo,nec apud ingratiſſimos rep̄henſione carerē,p̄ſertim ſi familiā tuā,tot dignis dignā,inter nobiles primā,inter primas nobiliſſimā,minus memoriæ aſſererem.Quæſiui em̄ a rudibus annis ſemp̄ ḡnis tui gloriā,neſcio q̄q; q̄ uehemētiſſimus ſemp̄ affectus opinō iualuerit,q̄n memoriā ſaltē nobiliſſimi ſtirpis tui mēte ingrediebar. Si uero breuibus hæc abſoluero,non negligentiæ,uerū uerecūdiæ noſtræ remittet̄,dū te plus amauerim,q̄ arida noſtra orōne explicare uolui. Claris ſtirps tua(ut papa Pius teſtat̄) illuſtrata eſt titulis,q̄ nullū unq̄ non egregie ſapiētē p̄duxit,& idē papa in epiſtola ad Martinū Maier,de Ioanne Marchioni Treuerenſi epiſcopo.Si non,inq̄t,maiorū ſuorū claritate niteret̄,plane cōuinci poterit,ex tali ſtirpe nō fuiſſe eū p̄ductū.Quid potuit honeſti⁹ de tua p̄genie dici? quis etiā laudatore illo honeſtior? nobiliorq;? laudat oīs nobilitatis fons, nobilitatis eius uberrimū riuū.Patet in illo ſingulare religionis tuæ decus, & anteactæ uitæ ratio maiorū tuorū.Erat eiuſdē amplitudinis æquali ſacerdotio p̄ditus Innocentius octauus,q in epiſtola ad Fœdericū tertiū egregie oſtēdit, quomodo penitus religioni Marchiones ſeſe dediderit, ac ſummo animo aduerſus Romanum Pontificem uſi fuerint.

De initio Marchionum Badenſium,& eorum catalogus. Ca.ciiii.

Badenſes ab Vrſinis

NVnc in memoriā noſtrā nobiliſſimi ſtirpis Marchionū ortus cadet. Retulerūt aūt eorū originē Badenſes(ut q̄dam dicunt) a Marchionibus Veronenſibus,anno ſalutis M.diiii.Inde poſteriori ſeculo,Fœdericus primus Romanorū imp̄ator,unū Veronenſiū Marchionē,ex Vrſinorū familia proſatū,capta urbe,ex Italia obſidē ſecū detulit,ut ei per uallē Tridentinā liberior pateret regreſſus.Huius poſtea filiū in caſtrū Hochburgenſe collocatum

locatũ,armis ac noīe Marchionis inſigniuit.Qui lumina ſine uirili ſemine claudens,incolas induxit,ad conſtituendũ aliũ Marchionẽ ſui gñis,a q̃ Badenſium ꝓgenies exordiũ ſumpſit.Ea tẽpeſtate comitatus tm̃ regio Badenſis fuiſſe memorat,ac ꝓ feudã (ut uocabulo barbaro loquar) acquiſitus.Hęc ſub Marchionis Ioannis ſigillo literæ ferme continent.Secundũ alios antiq̃ſſimus oīm Hermãnus in Marchionẽ euaſit,qui primus ſe principẽ geſſit,ſalutis anno M.c.xx. unde antiquior ratio tp̃is Marchionatui illi infertur,& q̃ multos annos ſecula Fœderici impatoris excedit,cui ſententię palmã do,ac calculũ noſtrũ eo libentius adiicio,dũ apud Hermannũ chronographũ in expeditione ad terrã ſanctã Hermannũ Marchionẽ Badẽſem ꝓfectũ uiderim.Conueniunt mecũ,q̃ in memoriã eius de eo in eccleſia Backenauenſi conſecrant,cuius prima fundamẽta ipſe iecit.Succeſſit Hermanno primo eiuſdẽ noīs Hermannus ſecundus,cuius meminerũt Hermãnus,Nauderus & alii. Literæ q̃q; de eo uulgatæ anno M. c.liii. in uiuorũ numero Fœderici temporibus eum floruiſſe teſtantur.

Antiqtas Marchionum.

De Marchionibus aliis ſubſequentibus catalogus. Ca. Cv.

SVblimatus inde ad Marchionatũ eſt tertius ſui noīs,Hermannus, cuius meminit Hermannus Saxonũ ſcriptor. Hic duos filios ſortiebatᷓ,unum Hermannũ Auſtrię ducẽ initiauit,ob Margaritã coniugẽ,referẽtib⁹ Auſtrię annalibus.Ex qbus ꝓceſſit Fœdericus Auſtrię dux,atq; Marchio Badenſis,cuius Vrſpergenſis ac Peutiger ſupra Ligurinũ memoriã fecerunt. Alter filius Rudolph⁹ noīabatur,cuius pater monaſteriũ Liechtenau erexit.Rudolpho ſucceſſit quintus Marchio Fœdericus,cui Rudolphus ſecũdus,inde Fœdericus II.Rudolphus III.quẽ ſecutus eſt Bernhardus,q̃s pene oẽs annales Argentinenſiũ collegerunt.Inde Iacobus Marchio,quẽ tanti papa Pius in deſcriptione Rheni fecerat.Poſt quẽ Carolus filius,ab eodẽ pontifice cõmendatus, deinceps Chriſtophorus,ultimo Philipp⁹ fœlici ſydere tredecimus Marchio Badenſibus obuenit,ab Hieronymo Aleandro ac Philippo Beroaldo tot laudibus proſecutus,qui & noſtro æuo adminiſtrãdæ reipub.nat⁹,Marchionatũ pace atq; bello indyt⁹,iuſto faſce,regimīe ſubditos auſpicatiſſio cõſeruat atq; ampliat,cui dies ĩ futurę ętatis ſeceſſus fata ꝓrogẽt,ac q̃ longiſſime extendant.

Marchiones Auſtriæ duces

De illuſtri familia Marchionum Badenſium,& nobilitate eorum. Ca. Cvi.

PRoduxit aũt Badenſiũ ſamilia plærosq; nobilitate inſignes, ac maxīs ſacerdotiis p̃ditos.Ioannes em̃ Badenſis Marchio,Iacobi Marchiōis filius,ob egregiã gñis eius uirtutẽ,ad Treuerenſiũ põtificatũ ſublimabat,referente Aenea Syluio,ac cõpetitorẽ ſuũ Bauarię ducẽ, auctoritate q̃q; Philippi Burgũdiæ ducis potentiſſimi nixũ,ſũmouit,ac in affectando archiepiſcopatu ſupior euaſit. Alio me uocat Iacobus Marchio Badenſis,quo nihil eruditius,ſublimius,innocentius,p̃ſtantius,Germania ꝓduxit,oībus uirtutũ numeris pfectus,in eiuſdẽ eccleſiæ archiepiſcopum abiuit,robuſto ac uirili ingenio iſtructus,ſiue ſubita,ſiue meditata ꝓferret extemporali facultate p̃ditus extitit,ut tm̃ doctrinæ huic Beroaldus noſter p̃ſtiterit,quantũ nec alteri,ut etiã

Epiſcopi Badẽſiũ Marchionum.

De ſtrategematibus Marchionum. Ca. Cvii.

STrategematibus plurimis Marchiões illi claruerũt. Prima,q̃ memoriæ Marchio
ꝓrogata ſũt,Hermãnus auſpicatꝰ eſt,q cũ Fœderico I.cęſ.Richardo An nũbella
glię rege,Bertholdo de Morauia urbẽ Anconã, tranſmarinã expugnaue
rũt.Meminit illiꝰ expeditiõis hiſtoria Fœderici I.Vrſpgẽſis, Hermãnꝰ & alii.
ſub anno M.C.ſupra triceſimũ ſeptio.Soluẽte naturã Hermanno ſui nois III.
Rudolpho Marchiõi Geppingen incẽdebat a Popone, & quarto inde anno
Oberkirch a Burkardo de Heyedoch,& Rudolpho Aſſerburgenſi,cõtra q̊s
p̃dicti Marchiões ĩſurgẽtes,uictoriã pepererũt.Hermãnꝰ etiã aduerſꝰ Ottoca
rũ regẽ Boemię p̃lia lachrymabilia expleuit,ut annales Auſtrię hñt.Dein du-
ces Vuirtẽbergẽſes aucti aĩo atq; opibꝰ,ſe Marchiõibꝰ oppoſuerũt,uerũ Her
mãni Marchiõis uirtuti cõciderũt,ac arx eorũ penitꝰ expugnabat,dux e ditiõe
ſua abactꝰ ẽ,uti Herman. ait.Fuerũt aũt multa eorũ aduerſꝰ Argẽtineſes p̃lia,
illos.n.tp̃ibꝰ Cũradi VI.ſollicitabãt.Rudolfus igit̃ Habſpurg. tũc Alſatiæ dñs
Durlachũ,Mulbergũ ac Baden armis cepit,turrim Durlachenſem deſtruxit, Badenſes
Marchionẽ cõpeſcuit,q tẽporibꝰ Fœderici II.cũ ep̃o Argẽtinſi Hẽrico de Sta cõtra Ar
heleck totã Alſatiã, Cronẽburgũ, Vuikersheim,Haldẽburg,Andalau,Mol- gẽtineſes.
burg,Huſen,Ortẽburg,Offenburg,Gengẽbach,& oẽs pene adiacẽtes ciuita
tes cepant anno dñi M.cc.xxx.Iñ cũ ſucceſſore huiꝰ in ep̃atu Vualthero de Ge
rolzeck noĩe Argẽtineñ.ciuitatẽ ualde afflixerũt,ubi Mulhuſen,Colmar cepe
rũt,ac ante Husbergẽ ingẽti p̃lo anno M.cc.lxii.ciuibꝰ Argẽtineñ.cõflixerunt.
Iñ tp̃ibus Fœderici de Blãckẽſtein ep̃i Argẽtineñ. Marchio ac comes Vuirtẽ
berge opẽ ep̃o p̃ſtabãt,cõtra impiales urbes.Iũxerũt ſeſe illis comites Marchio
Rotelẽſis & Hochburgẽſis. Comites de Dirnſtain,Naſſau,Lutzelſtain,Ki-
burg,& alii q tũc ĩpugnauerũt Argẽtinã ĩ die B. Marię ṽgis.Secũdã uero ex-
peditionẽ ĩ die S.Mauricii habuerũt,ubi Rheni põtẽ ĩ ditionẽ eorũ redegerũt
anno M.ccc.xcii.dein bellũ deſiit.Ludouici etiã cęſaris tp̃ibꝰ ep̃us adiũctis ciui
bus,cõtra Marchionẽ & comitẽ Vuirtẽberg.bellũ mouit, anno M. ccc. xxx. in
q̊ Reiboldꝰ Argẽtineñ.exercitꝰ ductor occubuit. Marchionum q̊q; memoria
celebrat ĩ expeditiõe Berbelſteinẽ. anno M.ccc.xiiii.& poſt p̃dictũ tẽpꝰ Berſz Contra
ciuitatẽ deſtruxerũt.Egõis etiã Furſtẽbergẽſis comitis ptes cõtra Friburgẽſes imperiũ
ſecuti ſũt.In bello q̊q; cõtra ciuitates ĩpiales geſto,cũ Fœderico & Ioãne Baua
rię ducibꝰ ꝓceſſerũt,dũ milleſimꝰ ſupra trecẽteſimũ ſeptuageſimꝰ ſeptimꝰ nu
merabat annꝰ.Paulo poſt Stauffenberg, Geroltzek,Dirſperg afflixerũt. Stol
hoffẽ uero & Badẽ ab Argẽtineñ.obſidebãt,nõ tñ expugnabãt. Nec te Bern
harde ſilẽtio p̃teream,qui totiꝰ impii inuidiã exaſperatus,cunctorum minas in
ludibrium uertiſti,deo ſolo addictus, uniuerſo imperio renunciaſti. Mouebãt
aduerſus te primitus Argentinenſes, Colũbarii,Seleſtadienſes,duce nobili q̊
dã Zolrenſi,ac ep̃o eorũ Argẽtino,q deſtructarũt oppidũ q̊ddã in Hochbur
gẽſi dominio,tũc Marchiõi ſubiectũ,uſq; ad arcẽ Mulbergũ ꝓceſſerũt. Cõiũ
xit ſe eis tũc Ludouicꝰ Rheni Palatinꝰ,ac duces Bauarię,totũ deniq; impiũ par
turiebãt mõtes,uerũ ridiculꝰ mus naſcebat,nec arci temere munitę ſuffecerũt.

Deſtruebant̃ tũc Muckẽſturm ac Raſtetẽ. Quo turbine ſedato, cõtra Moguntinos, Iacobus Marchio ꝓfectus, Palatino multa intulit diſpẽdia, adiũcto ſibi filio Ioãni Metẽſi epõ, queãdmodũ Sylui⁹ teſtat̃. Mortuo Iacobo, cõtra Fœdericũ Palatinũ rem geſſit Carolus Marchio, uerũ ſiniſtro auſpicio, dolo ac ſuorũ ꝓditiõe caſtris exutus, captus, & magno auri q̃ꝫ ciuitatum p̃cio demũ redẽptus, maxĩa iactura Marchionatũ affecit, quẽ tñ Chriſtophorus Marchio ſubſequẽs reſarſit. Chriſtophorus inde Marchio, cui ducatus bellicę uirtutis aſcribit̃, teſtãte Beroaldo, ſine q̊ nihil adhuc egregii a Maximiliano geſtũ eſt, Lutzelburgẽſem cõitatũ, ab hęredibus iiuſtis occupatũ, armis priſtino iuri reſtituit.

De Marchionatu & ciuitatibus eius antiquitus ac nunc a Marchionibus poſſeſſis. Ca. Cviii.

Sedes & Ciuitates Badenſis Marchionatus.

REgiõis illius noĩa nũc ĩterp̃taturus, ea q̃ ad ꝓfectum huius affutura uideo, ſubiungã: Marchionatus Badenſis Raphael in vii. cõmẽtariorũ Vrbanorũ iuxta Rhenũ meminit. Marlian⁹ olim a Cheruſcis hũc inhabitatũ exiſtĩat, a cuius ſentẽtia q̃ lõgiſſime receſſi, dũ intra Rhenũ Cheruſci nũq̃ extiterũt, ut li. xi. clari⁹ ĩdicemus. Ad rẽ redeo. Otto ſui nõis terti⁹, atqꝫ Gregorius v. Marchionatũ primitus cõſtituerũt, ac Vuiſſenburgẽſis abbatis ciuitates aliquas, q̃ int̃ Rhenũ ac Baccenẽ cõſtiterãt, Marchionatui adiecerũt, ĩ q̊rũ numero Badẽ, Stolhoffen, tũc tp̃is uillę atqꝫ Ettelingiacũ extiterunt. Hñt Etelingiacẽſis adhuc huius antiq̃tatis ueſtigiũ, liberi. n. Vuiſſenburgẽſes ꝓ opidũ illud res ſuas, ſine oĩ uectigali uehũt atqꝫ euehũt. Mihi p̃terea puero adhuc ĩ rudib⁹ ãnis cõſtituto, literę oſtẽſę ſũt, in q̃bus habebat̃, q̊ pacto Etelingiacum Marchiõib⁹ ſit addictũ. Dagobert⁹ aũt abbati Vuiſſenburgeñ. Rotfrido, Badẽ urbẽ (quã Adrianus & Antoninus cõdiderũt) & ſex leucas (ut ita dicã) ultra Rhenũ cõceſſit, ſicuti in literis adhuc penes Vuiſſenburgeñ. reſeruatis, Dagobertus demõſtrat. Durlachũ uero ac Heidelzau Fœdericus II. impꝛio ademit, & Hermãno Marchiõi Badẽſi adiecit. Raſtettẽ ac Cuppenheim opida a dñatu Eberſteinẽſi Marchionatui cõtigerũt, ꝓ Hermãnũ filiũ Rudolfi. Pfortzheim ac Cellã mortuo Cũradino a ducatu Sueuię Marchiõibus obueniſſe uolunt. Beſigheim uero Hermãnus II. ab abbatiſſa Erſteinẽſi recuꝑauit, ductu Fœderici Imp. ut literę Badeñ. oſtẽdũt. Stukgartẽ q̊qꝫ Bachẽheim, a Marchiõib⁹ cõditę ſũt, ac ab eorũ ditiõe ad Vuirtẽbergę cõites uenerũt, ductu Ioãnis Vuirtẽbergę comitis, ob Annã uxorẽ ei⁹, filiã S. Rudolfi. Eppingẽ uero ꝓ Fœdericũ cęſ. Badẽſibus additũ ẽ, a Palatio rheni, cũ Haidelsheim recuꝑabãt. Hochburgẽſis dñatus ꝓ Bernhardũ Marchionẽ receptus eſt, ultimus. n. dñs abſqꝫ ſobole decedẽs, Marchionẽ Badeñ. cõſtituit hęredẽ, de hac re ĩ monaſterio q̊dam Hochburgẽſi nõ ꝓcul a Friburgo multa reſeruãt. Spãheimenſẽ dñatũ Rudolphus Fœderici Marchiõis filius adiecit, alii tñ Iacobũ Marchionẽ primũ titulũ Sſpãheimẽſem uſurpaſſe ferũt. Rotelẽſem uero Marchionatũ Chriſtophorus Marchio, mortuo ultĩo Marchiõe Rotelẽſe, a Maximiliano Cęſ. ĩpetrauit. Idẽ Creutzenau magno oppigneratũ p̃cio, redemit. Hochburgẽſe dñium recuꝑauit, plura a Palatio rheni ære cõꝑauit, ac Lutzelburgẽſem cõitatũ ſuis armis recuperatum poſſedit.

De ſepulturis Marchionum Badenſium,& ſedibus. Ca. Cix.

Sedes & ſepulturę Badenſiũ

MArchiones olim in Backenau ſedes tenuerunt,ubi & eorum ſepultu
ra erat,illic enim Hermanni omnes ſua corpora ſepulturæ mandaue
runt. Vltimus inde Marchio Rudolphus,ſedem in Badẽ habuiſſe di
citur,cuius poſteriores in monaſterio Lichtental ſepulti oſſa eorũ condierũt,
uſq; ad Rudolphum quartum,qui cum reliquis poſterioribus, ad Badenſem
urbem ſepulturas eorum tranſtulerunt. Fœdericus Auſtriæ dux Neapoli ca
pite tuſus,illic honeſtiſſime ſepultus eſt. Pater eius Hermãnus Viennæ. San
ctus quoq; Bernhardus in ciuitate quadam Lotharingiæ ſe uita exonerauit,
ibidem & ſepultus,miraculis coruſcat. Hæc itaq; ob tuã uoluntatẽ ingreſſꝰ ſũ
PHILIPPE princeps maxĩe,& q̃ ad nõs tui gloriã attinere uidimꝰ. Reliqua
q̃ de te cõcepimꝰ,duobꝰ libris abſoluimꝰ,q poſtq̃ ſatis maturarĩt,auſpicato ſy
dere æq̃ in uulgũ abibũt.

¶De Lãtgrauiis,& Lãtgrauio Alſatẽſi. Ca. Cx.

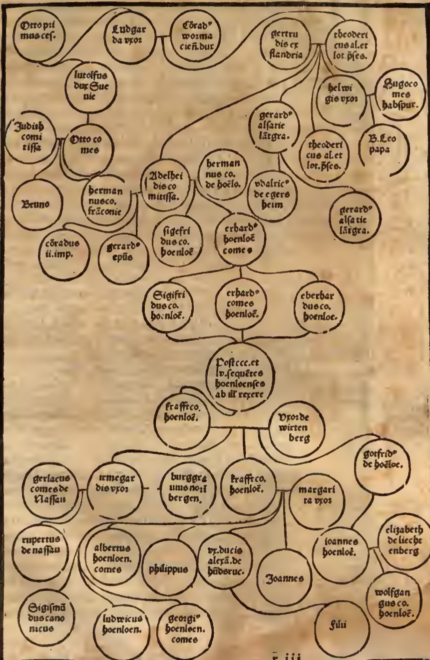
Alſatiæ Lãtgrauiatus.

ALſatia regio trãſrhenana,quã Eliſatiã Marlianꝰ uocat,olim a Treue
rẽſibus,una cũ eorũ ciuitate Argentinẽſi moderabat̃. Inde reuolutis
mille ac ducẽtis annis,ad Ro.impiũ deuenit,ſub cuiꝰ dominio qngen
tis annis tenebat̃,& Argẽtina ideo quaſi argẽtea tina quaſi Romanorũ ærariꝰ
appellata ẽ. Iñ ꝑ Clodoueũ ad Frãcię regnũ deuenit,vñ Dagobertꝰ & eiꝰ ſuc
ceſſores plus ducẽtis annis eorũ ſedes in Alſatia tenuerũt. Executus eſt hãc rẽ
honeſtiſſime Peutiger in ſuis cõuiuiis. Childericus inde Frãcorũ rex ſalutis an
no dc.lxxxv.conſanguiniũ ſuũ Etticonẽ,quẽ Adalricũ Alſatiæ annales uocãt,
Atticũ uero Nouietẽſiũ cronica,Alſatię ꝑfecit. Cuius ſedes in Obernehen ui

Ad quos Alſatia.

debãt. Idẽ ex arce Hoẽburgẽſi monaſteriũ diuę Odlię cõſtruxit,ut latiꝰ dictu
rus ſum,dũ Alſatię ſiue Vogeſi mentionem ꝓrogauero. Hic Etticho filio ſuo
Adelberto reliqt Lãtgrauiatũ,quẽ alii Adolricũ uocãt,cui ſucceſſerũt duo fi
lii fratres,Sũtfridus & Eberhardꝰ. Hi a Carolo Marcello Alſatia abacti ſunt,
tota itaq; Attici ſiue Eticonis ꝓgenies lx.annos Alſatię dñabat̃. Iñ Marcellũ cę
teri reges Frãcię in Alſatię dominio ſubſecuti ſunt inuicẽ, uſq; tota pene Ca
roli poſteritas defecit. Tẽporibus Ottonis primi,dñi Kiburgẽſes ductu impa
toris Alſatiã recupauerũt. Iñ Ottonis III. ſeculo,ac Gregorii V. in Lãtgrauiatũ
ceſſit Alſatia. Primꝰ Lãtgrauius Theodericus euaſit,q ſe & ducẽ Lotharĩgiæ
ſcripſerat,ob eiꝰ parẽtẽ,Cũradũ Vuormaciẽſem dictũ. Huic ſucceſſit filiꝰ eius
Theodericꝰ q ſine uirili ſemĩe diſcedẽs,fratri ſuo Gerardo Lãtgrauiatũ cõmẽ
dauit. Succeſſerũt huic duo filii,Gerardꝰ,cui Alſatia obuenit,& Vdalricus de
Egersheim. Horũ genealogiã dũ de comitatu Hoẽloẽſi mẽtionẽ fecerimꝰ,ulte
riori memoria colligamꝰ. Materna.n.linea comites de Hoẽloe nitebãt̃ ex Lãt
grauiis illis. Probãt tũc qdã ſub Zeringẽſibꝰ,alii ſub dominio Kiburgẽſi Alſa
tiã remãſiſſe,ꝓſerti ſupiorẽ. Iñ ad dñium habſpurgẽſem deuenit. Albertꝰ Hab
ſpurgẽſis poſtea honeſtiſſime Alſatiã ſupiorẽ rexit. Iñ filius eius Rudolphꝰ ro.
rex,eo potiebat̃. Impatores inde ſupiorẽ Alſatiã hęreditauere,mortuo ultimo
eiꝰ lãtgrauio,a qbus ptãtem eligẽdi ꝓſidẽ Palatinus obtinuerat. Alſatię uero in
ferioris dñium ultimus lãtgrauiꝰ uirili ꝓle defraudatus,ep̃o argẽtinẽſi uẽdidit.

De comitatu Hoenloenſi, eiuſdemq; comitum genealogia. Ca. Cxiii.

no rheni collocauit,& bertholdũ,q̃ Eberardũ Herbipolẽn.p̃ſulẽ & Popponẽ filios reliq̃t. Hic Poppo duas filias ex Elizabeth uxore ,p̃ſatas,unam Marchiõi Miſnẽſi,reliquã Brãdẽburgẽſi cõiugio collocauit, et Hermãno filio comitatũ expoſuit,cui Poppo,Bertholdus,Hẽricus,Hermãnus,Bertholdus,Poppo ſuo ordine ſucceſſerũt. Quos ſecuti ſunt Bertholdus,Hẽricus,Ioãnes,Hermãnus q̃ ex Agnete Hẽrici electi Ro. cęſaris filia Bertholdũ ac Fœdericũ pepit,poſt q̃s tres Vuilhelmi ducatu illo fungebãt. Inde Georgius vñ Bertholdũ Moguntinũ ep̃m,Hẽricũ Argẽt. Philippũ Bãberg.canonicos ,p̃ceſſiſſe noſtra ętas uidit

De comitatu Leoſteinenſi,& eiuſdem comitibus,ac Marchiõibus Monteferra. Ca. cxv.

VEnio nũc ad comitatũ Leoſteinẽn.quẽ tñ Levuinſteinẽſem literę uetuſtiſſimę nomĩant,uenerãdę antiq̃tatis regionẽ,q̃ a Gregorio V. ac Ottõe III. in comitatũ abiuerat tp̃e electiõis impii. Nã paulo poſt impii electionẽ,anno dñi M.xxx.comites extitiſſe Leoſteinẽſes annales Elſenſpachenſiũ teſtãt̃,cui⁹ fundatores p̃fati comites extitere. Nomẽ a ſigno,dypeo eorũ imp̃ſſo tenuerũt,a leone uidelicet. Prim⁹ huius regiõis comes q̃s fuerit,nemini cõſtat,niſi q̃ Theomarũ hũc uocitatũ annales eorũ p̃hibẽt,cui poſt lõga tp̃is interualla ſucceſſit Gotfridus comes Leoſteinẽn.q̃ litẽ inter abbatẽ Murhardẽſem & ep̃m Herbipolẽn.cõpeſcuit,quẽ Albertus comes ſecut⁹ eſt anno M.ccxc. Inde filius huius Nicolaus,cui īſignis uictoria de Rudolfo Marchiõe Badẽſi cõtigit,ductu matris eius Luitgardis,p̃dicti Marchiõis uxoris. Interceptus erat itaq̃ Marchio Rudolfus ac ad arcẽ Leoſteinẽn.delat⁹,cogebat̃ oĩb⁹ rebus cõpoſitis iterũ comiti ciuitatẽ,ac arcẽ Leoſteinẽſem,Murhart,Beckingẽ & cætera p̃dia reſtituere. Tẽpore q̃ milleſimus ac ſupra tricenteſimũ decimus octauus ann⁹ agebat̃. Vidi & ego literas ſigillis comitũ Vuirtẽbergẽſiũ, Vuertenſiũ,Hoenloenſiũ,Eberſteinenſiũ,huius euẽti teſtes. Inde Nicolaũ comitẽ filius Hẽricus ſubſeq̃bat̃,cuius filius eiuſdẽ nõis Hẽric⁹ comitatu potitus eſt. Aduerſus quẽ tota pene germania inſurrexit,tuta tñ oĩa cuſtodiuit. Memorat̃ huius filius,Albertus,q̃ in bello Vuilenſi a ciuitatibus imp̃ialibus occidebat̃ anno M.ccc.lxxxviii. Habuit hic fratrẽ Hẽricũ Bãberg.eccleſię canonicũ,poſt q̃rũ fata comitatus illę ad Palatinos Rheni deuenit. Noſtro etiã ſeculo a duce Vuirtẽbergenſi interceptus ille comitatus eſt,in bello aduerſus Palatinũ geſto. Prę eſt tẽpeſtate illa comitatui Ludouicus homo ſingularis uirtutis,& oĩbus doctis ac literatis dexter,corp̃e q̃ aĩo preſtans, cuius fili⁹ Vuolfgãgus optimus aduleſcẽs,igne domeſticorũ incuria oborto abſumptus eſt,extat de illo Oecolampadii uiri grauiſſimi epitaphiũ. Multa de comitibus illis in cœnobio Murhardenſi reponunt̃,ubi & eorũ ſepulturæ ſup̃ſunt. Nec ſilẽtio p̃termittat̃ piiſſimũ facinus eorũ in cõdẽdis monaſteriis,nã Lõgentalenſe cœnobiũ Elſenſpachiũ nũcupatũ inter Saltzburgã ac Raſtettẽ erexerũt,anno M.xxx.inde centũ q̃drag inta annis reuolutis,monaſteriũ illud ad S. Viti cœnobiũ eſt trãslatũ. Cæterũ comitũ illorũ genealogias,ſupra, Marchiõib⁹ Badẽn.addidim⁹. MOntiferra.inſigni nobilitatis comites ſunt,origĩe germãica, prim⁹ eorum p̃riceps fuit

Comites Leoſteinenſes

Montiferra.

Almar⁹ Saxōię ducis filius, cuius uxor erat Alaſma Ottōis II. cęſ. filia, ꝓxias ſedes tenuit Marchio Vuilhelmus, cęteros ut externorū principes pteribimus.

De dominis Pfeſtingenſibus. Ca. cxvi.

Mereť pterea ſplendida Bauarię ꝓgenies Pfeffingēſis, q̄rum genealogiam ad honorē pſtantiſſimi dn̄i Pfeffingenſis illuſtriſſimi ducis Saxoniæ ac electoris a conſiliis, ob ſummā eius erga doctos uoluntatem uolui recenſere. Tum qa non minorē gratiā ab illuſtriſſimo Saxōiæ duci mihi parturus ſum, apud quē uir ille primas partes habet collocatas. Inter huius ſtirpis antiqſſimos recenſeť Bernardus, cuius uxor Clara, atq; Nicolaus Fœderici primi tpibus, poſtq̄ milleſimus & ſupra centeſimū qnquageſimus qntus agebať annus. Inde anno M. cc. iii. Vuernherus adiūcta uxore Anna, Othmarū filiū habuit ſucceſſorem. Inde Hēricus q ex Barbara uxore duos ſuſcepit filios unū in Ratiſponēſem epm ſublimauit, alteri nomen Alberti ferenti dominiū reliqt, cui Vuernherus, Chriſtmannus, Stephanus, Andreas, Vuilhelmus, Caſpar, & reliq ſucceſſerunt, uſq; ad Ioannē Degenhardū ac Bernhardum, quos noſtra ſecula uiderunt longa peregrinatione ac expergentia rerum multarum celebres auratorum equitum titulos deſumpſiſſe.

De nobilitate, præſtantia ac politia Norinbergenſiū. Ca. cxvii.

Exacta omniū regum, ducū, ac primatū nobilitate, & cuilibet ſua data portiōe, ad priuatarū urbiū quarundā amplitudinē accedēs, nō mihi tēporare potui, qn aliqd Norinbergenſiū reipub. ac pſtantiæ aſtruerem. Viſa.n. ē urbs illa mihi ſummæ nobilitati accedere, nō q imaginibus ueterū cōſtāt, q̄ ue maiorū opinione tm̄ nitať, aut ſanguine ꝓpageť, cui nihil uel parū cū uirtute cōe eſt, uerū q ꝓpria uirtute parať, et in ꝓpriis egregiis facinorib⁹ cōſiſtat. Quę.n. genus & ꝓauos, & q̄ nō fecimus ipſi, uix ea nr̄a uoco. Ego q ſolā uirtutē nobilitatis uerū ſimulacrū p ſe ferre agnoſco, ac reliquā gn̄is notam qualēcūq; nil niſi uana quadā uulgi opinione foui, ac blādiri ſibi deuinctis, in hoc Norinbergēſiū egregiā rēpub. honeſtari nō deſinā, & ſi q̄rūdā anagyrim moueā, q oſtenſa illorū nobilitate offenduně. Qui pterea nec egregie ferūt (q̄d ſoli manifeſtū eſt) de uerę uirtutis cultoribus qdq̄ honeſtius dici, ego ob ſummū eorū in me officiū, tū qa ueritati patrocionaturus ſum, quæ mihi ſeſe obtulerūt ad paruū ſaltē tēpus morā illic detinēti adiiciam, nec nobiliſſimos illos ciues eorū claritate defraudari patiar. Viget illic reſpub. nulli germāiæ uniuerſæ cōferēda, cuius laudi accedit, q; hęc nō ſutorib⁹ (ut in reliq germāia) qb⁹ ultra crepitā nō licet, cōſita ſit, uerū uiris ptim qbus rerū cognitionē expientia ac longa peregrinatio peperit, partim q ſeſe nobilioribus doctrinis totos deſtinauerunt, & qui a primis cunabulis aut tenerioribus annis multorum hoīm mores uiderūt & urbes. Illic ita q; ſenatores adminiſtrādę, cōſeruandę, ꝓpagādæ, reipub. cauſa nati, hoc unum agant negocium, hoc unum curent, ut egregie reipublicæ conſulent, nullis aliis addicti negociis. Quibus pene omnibus ingenua pulchritudo ac ſenatorius decor ineſt. Hi ſanctitate morum aut uirtutū pręſtantia eliguně, nec nobilitate aut ordine ad ſenatorios honores occurrunt.

Poſtq̄

Poſtquam hæc in animum recepi, nobis egregii ciuis memoriam non potui ſubtrahere, Bilibaldi uidelicet Pirckaimeri, qui tot artibus inſtructus, præter ſummam morum eius ac famæ innocentiam, præter amplam rerum familiarium facultatem, om̄ia ſtudiorum genera tractauit, & maximus fœlicitati Nurenbergenſium calculus acceſſit. Putauimus extra naturæ conditionem eſſe, tantum literarum uni uiro ſupereſſe, inter tot alioqui curas diſtracto, & q plurimam temporis ſui partem inter iuris ciuilis pugillares trāſmiſit. Pœnitet nos quotidianæ illius moleſtiæ, q̄ in conſilium ciuitatis rogatus, non literario magis q̄ publico ocio delegatur, unde uberiora ex eo literariæ palæſtræ emolumenta fluerent. Hic potiſſimū cæteris germanis in exemplū aſſumat, ut & ipſi acriori ſtudio literas adiuuēt, & queadmodū ille, tm̄ lumen linguarū diuerſitati afferant, q̄d in futuræ ætatis ſeceſſus excurrat. Nō poſſū tñ cęteros germanos damnare, quibus ęque bonę literę ſufficiūt. Huic tñ pauci accedūt, & nulli niſi q̄s æquus amauit Iuppiter. Ne lector ægreferat, nos intermiſſo nr̄i opis inſtituto, ad unius uiri memoriā deſcendiſſe, ac pedē alieno negocio intuliſſe, uicit me utraq; ratio, tum patriæ noſtræ, cui ex animo ob illius uiri præſtantiam faueo, tum priuata pietas, quæ huic uiro ꝓpria debet, ob immenſam ei⁹ in me uoluntatem, Nā is opem ſuam & bonam partem Germaniæ noſtræ attulit, ductu huius ſtudia noſtra reddidimus alacriora, multa emēdauimus, plura detulimus, plurima addidim⁹. Dii ſibi, ſi qua pios reſpectāt numina, ſi quid iuſticiæ eſt, & mens ſibi conſcia recti, præmia digna ferāt. Verū ne fallēte trāſitu longior ęquo noſtra oratio prorogetʳ, in tranſuerſum agor, nō uoluntate, non animo, qui ſemper uiro huic par reſeruaʳ, uerum operis neceſſitate, cui & ſua portio debetʳ. Hæc de Nurēbergenſib⁹ collegimus, ut honeſta nobis ſaltē occaſio p̄ſtetʳ, officii uiri illius meminiſſe, ac munus gratitudinis in hoc ſaltem expleuiſſe. Illis heroibus inueſtitʳ Nurenbergenſium ſenatus, dignus etiam tali urbe ampliſſima, ambiguum eſſe arbitror, an urbs ſenatui, an ſenatus urbi ꝓponetʳ, una illic omnium mēs, unus animus, una deniq; μοναρχία. Videmus ante multos annos nullas partes, ſimultates, inter ciues ac ſenatores obortas, ſenatus plebi congruit, plebs primatibus conuenit, & demum res illa nō aliam habet rationem, niſi q̄ uno alteri auſcultante, beatiſſimam, locupletiſſimam (ex ciuitate ignobili) erexerunt urbem, tantis opificibus prędiram, ut quod multis aliis priuatis urbibus proprium, quilibet uni ſoli conceſſum eſt, tantum huic urbi diuinitus relatum, ac ueluti in unum faſcē complicatum eſſe uidemus, ſaltem fama indicante. Orabunt alii cauſas melius, cœliq; meatus deſcribunt radiis, excudant alii ſpirātia mollius ęra. Crede etiam uiuos de marmore ducere uultus. Si uero quicquid hominum manibus elaboratum, & quod natura homini conceſſit inueſtigare in animo tibi eſt. Huc concede, patebunt tibi ædificia, non tantum in foro, uerum in modeſtiſſimis uicis ac triuiis urbis, omnium urbium Germaniæ honeſtiſſima, plus tamen in receſſu q̄ fronte pollicentia. Nec diuinus illic cultus deliteſcit, tot delubra, tanta ſacerdotum corona, tātas etiam delicias pratum (Hallerenſe dictum) præ ſe fert, tot cōſitū tiliis, tot co-

Bilibald⁹ Pyrkaimer ſenator

Nurenbergēſiū monarchia.

Artifices

Aedificia

ruſcās fontibus, cœleſtis loci ſpeciē de ſe p̄bet. Illic latam ac diffuſam planiciē natura effinxit, graminibus & fluminibus ſpecioſiſſimis irriguam. Siphunculi horrent plures, a q̄bus clara aquarū multitudo ſcatet, quæ a cauato lapide rurſus, grato murmure reſonante ſuſcipit. Eſt p̄terea tanta mercatorū ſtipatio, tantus negociatorū numerus, quibus India, ac ultia Thule, cognita eſt, tāta ēt opinio rerū familiarium de eis obtinuit, ut ſi ſapiētem uirum, ſiue diuitiis p̄ditum diffinire uoluerimus: de Nurenbergenſium ordine ꝑfectum eſſe indicamus. Horum amplitudinis argumentū natura loci expreſſit, q̄ urbi huic ſedem ꝑfectionis, hoc eſt, mediū ac umbilicū totius Germaniȩ tribuit. Non eſt in tota urbe q̄d cōtemnas. Ne tn̄ ab huius urbis origīe recedamus, cætera q̄ requirunt̄ annectemus. Vrbs illa, dum Hungari Germaniā inuaſerunt, a uicinis condita dicit̄, ut Germani eo loco tuto ad tranſuehendas res uterent̄. Alii dū milleſimus ſupra centeſimum quadrageſimus annus agebat̄, eccleſiam ab Henrico Bauariæ duce conſtructam Nurenbergȩ, in honorē ſancti Egidii, cum ciuitatis erectione tradunt, ac opus ciuitatis anno ab illo decimo fuiſſe cōpletum. Tūc aūt unica tm̄ arx muris circūdata ſupfuit. Cūradus cȩſar ſui noīs ſecūdus, anno ſalutis Dcccc. xi. ad imperium hāc ciuitatem detuliſſe fertur. Henricus aūt tertiꝰ ipſam graui obſidione anguſtauit, ac cepit, ab incarnationis ſeculo milleſimo ac uigeſimo ſexto, filius huius Cunradi, dum contra patrem mouerat, Nurenbergam pene deleuit. Henricus etiam filius Fœderici ſecundi, nuptias illic celebrauit, qua tēpeſtate ſex ac quinquaginta uiri, tres ac uiginti mulieres, aqua abſorpti ſunt. Seditio tantum una inter ciues oborta legitur, Caroli quarti imperatoris æuo, & tunc in manus patriciorum ciuitatis iura omnia peruenerunt. Hæc q̄breuiſſime potui de Nurenberga ingreſſus ſum, haberem in promptu plura de illa (a periète ſe latius materia) colligere, niſi me omnia dixiſſe uiderim, dum tantum Nurenbergam nominauerim.

Nurenbergum conditur.

Quando obſeſſa.

F
I N I
S

CAPITA QVARTI LIBRI

Primum de laude bellicæ uirtutis, & q̄ hanc Germani diuinitus quaſi in ſortē aſſumpſerint, dum alii aliis ualeant.
II. De ſcriptoribus ſtrategematum Germanorum.
III. Scriptores ſemp̄ germanorū res dep̄ſſiſſe, hoſtiū uero geſta cœlo ȩquaſſe.
IIII. De proceritate Germanorum, & eorum magnitudine.
V. De terribilitate, ferocitate, audacia, & immanitate Germanorum.
VI. De fortitudine, impetu, & reſiſtentia Germanorum.
VII. ꝑpetuo attributo ſeptētrionalibus illis ſemp̄ ferocitatē aſcriptam fuiſſe.
Viii. De barbis Germanorū, & eorum tonſura.
IX. Vicinitatem Germanorum ſemper fuiſſe odioſam uicinis.
X. De horrido Germanorū aſpectu, & facie ferocitatē eorum denotante, ac περὶ τῆς κακοφυΐας cuiuſdam Scythæ, ac de Hunnorum deformitate.

xi. De bellica fortitudine Germanorum & difficultate uincendi germaniam
xii. De donis illorum qui ſe fortiter in bellis geſſerant.
xiii. De pœna illorum qui uincebantur aut ſuccubuerant.
xiiii. De fortitudine quorundam Germanorum, & noſtros ſemper Romanis imperatoribus renunciaſſe.
xv. De uelocitate Germanorum, & de eis robore innato.
xvi. De contentiõe mortis Germanorũ, & huius rõne naturali & aſtrologica
xvi. De gratia bellica Germanorum apud imperatores.
xviii. Germanos ſemper imperatoribus fuiſſe adhibitos, & nimia familiaritate imperatorũ cum Germanis.
xix. De potentia Germanorum, & auctoritate in bellis, & de nominis eorum ſtudio & obſeruantia.
xx. De laude & præconiis Romanorum, de Germanis triumphantium aut ſaltem qui Germa. fugauerint.
xxi. De fortitudine ac induſtria ſaltem Germanorum mulierum.
xxii. De ſtudio libertatis Germanorum, & de laude libertatis.
xxiii. De ira & furore Germanorum.
xxiiii. De lanceis, armis, frameis Germanorum
xxv. Septentrionales Germanorũ maxime uſui ſagittario occupatos fuiſſe.
xxvi. De ſcutis & catheiis Germanorum.
xxvii. De gladiis ac curribus Germanorum in bello.
xxviii. De uariis telorum & armorum generibus, uariis germanis attributis.
xxix. De inuentione bombardæ, & eius fulmine.
xxx. De equitatu Germanorum, & equis eorum.
xxxi. De ſigillis, ſignis, galeis, thoracibus, & reliquis bellorum inſtrumentis ueterum Germanorum.
xxxii. De inſtructione acierũ germanicarũ. & modo eorum ineundi bella.
xxxiii. De aris Germaniæ quibuſdam, ubi pugnæ olim editæ fuerant, & de caſtris Romanorum.
xxxiiii. A multis diuinatas fuiſſe Germanorum irruptiones, ac prodigia eorum uaſtationes præuertiſſe.
xxxv. Germanos faciles ſemp ac promptos fuiſſe in nouandis bellis.
xxxvi. Germanos nũq̃ uirtute a Roma. uictos eſſe, uel dolo uel uino aut auro
xxxvii. Germa. religione aut a diis uictos non Romanorum uirtutibus.
xxxviii. De omnibus preliis in generali deſcriptione Germanorũ cũ Roma. & nos ſemper aut fortuna aut deo, nunq̃ uirtute a Roma. uictos.
xxxix. Requiem Germanis ſemper fuiſſe odioſam.
xl. Germanos ſæpe uictoriam ac triumphum Romanis uendidiſſe.
xli. Germãos a nullis aliis q̃ a Germanis uictos, & ſemper in Roma. exercitib9 extitiſſe Germanos.
xlii. De patientia ſitis ac fame Germanorum.
xliii. De ſupplicatiõibus germanorũ eorũ q ſuccubuerãt in p̃liis aut capiebãt.

VENTVM nunc eſt ad partē longe grauiſſimā, ad cuius ab
ſolutionē oēs eloquentię fontes aperirē, neceſſum eſſet, nūc
eñ mihi labor ſummus plus q̄ in cęteris libris indulgebit, &
id q̊d mihi difficilimū, Germanorū uero gloriæ cumulatiſſi
mū eſt ante oculos obuerſabat̃, in q̊ totas uirtutes eloquētia
(mihi ſi ulla eſſet) experiret̃, dū de Germanorū bellica uir-
tutę diſſerere in animū accepi. Nunc ſanguinis ac uenę plurimū noſtra ſibi po
ſtularet eloquētia, ut nobis ad deſtinatū finē liberior ac expeditior curſus cōce
deret̃. Nunc ut ſimul plurimorum ingenia ſubirē neceſſum eſſet, nec tñ quali
cunq; gratia mihi oblata, ſatis inſtituto ꝓpoſito ſufficerem. Nec etiā ſi me Ci
ceronē totū eſſinxiſſem. Non eñ bellū Troianū, in q̊ tota Homeri induſtria
occupata fuit. Non aurei uelleris raptū exordiemur, q̄ nō tantā ſpeciē difficul
tatis p̄ ſe ferebant. Verū de illorū uirtute orōnem dicemꝰ, q πολεμικώτατοι totiꝰ
terræ uires exceſſerunt, confregerunt, ſubegerūt, q inæſtimanda uirtute p̄diti
ſumma rerū potiti, ſacratiſſimū Ro. impii titulū ac habitū in eorū iura redege
runt. Qui ſoli oīm Romā gentiū dñam & uictricē ceperunt, exhauſerunt, & ſo
lo æquerunt. Nonne hoc negociū in oratoria uirtute eminentiſſimū, ingenio
ualidū, magnificū, eloquentia effuſiſſimū, & ꝓpe eloquentiā cæteros docētē,
ac in oī ſcientiarū gñe mirabilē requireret? q tantis rebus ſublimitatē & cuili
bet bellicæ uirtuti debitā dignitatē redderet, cuius grauitate ac nitore tres ger
manorū ſurgeret, & pro rerū neceſſitate uarios uultus indueret, ut & rerū ge
ſtarū claritati conſentaneus & accōmodatus Homerus reſponderet. Ne ari-
ditate dicendi, eximia patrię uirtus refrigeſceret, uerū accōmodato eloquen-
tiæ colore uoluptati futura eſſet legentibus. Ita eñ res illa ſeſe habet, ut Gelliꝰ
Saluſtius ac Cato dicere cōſueuere, ut tanta illorū uirtus putat̃, q̄ a rerū ſcripto
ribus deſcribit̃, quantū illorū ingeniū. Potuit egregie Alexander ille Magnꝰ
queri de Achille ꝙ dignus ſuæ uirtuti ſcriptor contigiſſet, quēadmodū Flaui
us Vopiſcus ī uita Probi teſtat̃. Nec tāta belli Troiani exiſtiatio eſſet, ſi alteriꝰ
q̄ꝫ Homeri ingeniū reperiſſet. Laudare aūt uiros claros et debitā glorię porti
onē forti uiro aſſerere, nō ſimplicis ingenii opus eſt, uerū excellſiſſimi, p̄ſertim
ubi rerū geſtarū magnitudo tanta eſt, ut fortiſſimorū uirorū geſta a nobiliſſi
mis auctoribꝰ cōmēdata excedere uideat̃, ac luce ſua reliq̊rū facinora egregia
tenebris obducere. Inclinata plane eſſet Homeri gratia illa candidiſſima, com
ptiſſima, nec facile ingenio eius, tot ac tantarū geſtarū molē ſuſtinuiſſet, quē tñ
in magnis ſublimitate in paruis ꝓprietate nemo ſup̲auit. Quid ergo ego eniti
laborem? qui totius orbis uictorum uirtutes deſcribendas noſtræ diligentiæ
ac mediocritati deſumpſerim. Et licet orō noſtra humilis depreſſa humi ſer-
pat, non forū tñ, uerū & urbē formidet, & ad extollendos tantos uiros intem
peſtiuior, ineptior, paulū ſit. Vel in eo tñ probabilis erit, ꝙ nullo īntermiſſo
ſtudio λυχνόβιος id laboris æq̊ aīo ſuſtulerit, quod eruditiores uiri excluſiſſent
q nec tantā operā erogandis Germanorū neceſſitatibus cōtuliſſent, dū mode
ſtiori labore ea q̄ laudē uberiorē pariūt aſſeq poſſunt. Nec noſtrū erat inſtitu

tum

tũ,germanorũ res exacte demũ debita ſua memoria ꝓſeq̃,affect⁹ cõdonare,ue rum tñ laboris ſummũ uoluimus ſubire,ex mille locis ac authoribus,q̃ germa norũ uirtuti accõmodari poſſunt,quaſi e luto expiſcari,firma inde ac idonea operi ꝑferendo fundamenta iacere,ut minori cura ſucceſſores noſtri,ea q̃ ad manus eorum libera ac ſolida magno labore cõportata trademus,patriæ con ferant,& ædificiũ a nobis relictũ ipſi ad ſummũ ꝑducant. Nec hiſtoriæ ratio uſq; adeo eloquentiæ copias deſyderat.Ideo ab oratori eã excluſit Fabius, dũ mollẽ iucundumq; ſuccum alat hiſtoria,poeticæ parem,dũ nihil aliud etiã re ferat niſi carmen ſolutũ, & ad narrandũ ſcribat,non ad ꝓbandum aliquid, to tumq; opus non ad intuitũ rei pugnãq; referatur,ſed ad memoriã poſteritatis & ingenii famã.Nec Cicero in libro de oratore Xenophontẽ nec Thucydidẽ oratori ꝑmittit . In multa p̃terea genera hiſtoriã priſci ſecuerũt.Erat eñ q̃ tm̃ in dulcedinẽ loquendi conſiſtebat,alioqui oĩbus manifeſta,erat & quæ tñ ad rei prius inuiſę memoriã niteret. Verũ ut demũ ad rem quã paro redeã,& in ſtitutũ ordinẽ dicã ,quẽ ita ſtare uolumus,ut in proximo libro de Germanorꝫ nobilitate agat. Liber igit ſubſequẽs rei ſupiori natura cõiũgit,nã p̃ſens liber ad bellicã Germanorũ uirtutẽ tranſibit. Ex qua uere nobilitatis fons in Germa nos deſcendit,unde magna illius uoluminis pars ex priori pẽdet. Deſtinauim⁹ aũt ſtrategemati bus Germanorum libros tres ſuccedentes,primus liber & in ordine quartus, tm̃ germanorũ bellicoſitatis, τὰ προκατασκευάσματα.i.prępara tiones ac expeditæ germanorũ uirtutis ſigna monſtrabit.Subſequens uero li ber germanorum contra Romanos ſtrategemata & diſcrimina illata oſtendet. Tertium uolumen ſingularium gentium quarundam germanicarum martem ac expeditiones aduerſus totam terram nobis proferet,& ille demum ordo in his libris (quæ bellorũ germanicorum enarrationi deſtinauim⁹) ducẽdus eſt.

Excuſa tio au ctoris.

Laus bellicæ uirtutis,& ꝙ hanc Germani diuinitus in ſortẽ quaſi ꝓpriã ſumpſerint,dũ alii lingua,aut aliis donis ualuerint. Ca. I.

VAria ſunt mortalibus a deo Opt.Max.dona,etiã diuerſis p̃poſita,re ferente Homero, ἀνδράσιν οὔτε φυὴν οὔτ' ἄρ φρένας οὔτ' ἀγορητύν. ἄλλος μὲν γὰρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ. ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει .i.Alius for titudinem,alius uires,alius facundiam ſortitus eſt,alius formam lingua cõpen ſat.Sunt etiã quibus longæuam pacẽ fata conceſſerunt,ut æthiopes.Sunt q re uelatione ac cultu diuino cæteris p̃ſtabant,ut Hebræi. Ingeniũ Grais feruens dedit ore rotũdo Muſa loqui. Romani etiã p̃ter ſummã diuitiarũ ac impii fa cultatẽ,totius terræ dñatum aſſumpſerunt,& dũ itaq; alii orabunt melius cau ſas,cœliq; meatus deſcribũt,radiiſq; cadẽtia ſydera ſeruãt.Ac alii uiuos ducũt de marmore uultus. Tu regere impio populos Germane memento: Hæ tuę e runt artes,paciq; imponere morem,parcere ſubiectis,& debellare ſuperbos. Germanis longe excellentiſſimum contigit,ſumma uidelicet uirtutis bellicæ opinio,cuius præſidio (quod aliis excluſum eſt)patriæ libertatem tueri hacte nus potuerunt,dum cæteri libertatis iure exuti,in exilio miſerrimi degant, aut duriſſimo ſeruitutis iugo preſſi,uiuant. An ne nihil refert: quo precio

quamoptimo a diuina quiſq; ratione prouiſus euadat,& dum deorum munera ſint præſentiſſima ac χαρίεντα (ut Homerico uerbo loquar) nil tamen abſolutius bellica dexteritate quicquam Germanis obueniſſe facile potuiſſet. Plutarchus grauiſſimus auctor in libro qui inſcribitur, πότερον ἀθηναῖοι κατὰ πολεμὸν, ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι.i.An Athenieſes plus bello an ingeniis pſtiterit, ex cuiuſdā philoſophi ſententia, Athenienſes ὡς λόγῳ μεγαλέφρονας ſermone grandiloqs,bellis uero prorſus nullos calumniabat. Verba Plutarchi pene Liuius lib.ii.expreſſit,ubi tm̄ lingua bonā gentē Athenienſes ſcribit.Cæterū ſeditioſam & inquietā,& q̄ patriā tutari non poterit.Cōtra Lacedęmones plus bello q̄ literis uiguerunt,& Archilochū poetā exilio mulctauerūt,qa ſcripſerat.

ἀσπίδι μὲν σαίων τίσ ἀγάλλεται, ἣν περὶ θάμνῳ
ἐντὸς ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων.

Fuit omni ætati ac populo familiare adagiū,ubi bellicæ uirtutis ſtudiū illic & literarū uſum uigere,fuerunt itaq; ſemper pene diſciplinæ Marti coniunctiſſimæ.Dum em̄ Roma bellorū fluctibus aſſiduis conflictabat, plenæ fœlicitatis curſū tenuit, ac poetas celeberrimos ꝓduxit.Non eī impium tm̄,uerum & literaturā a Græcis Romani traxerunt.Amiſſa quoq; rerum ſumma, dimidiū pene literarum Romani amiſerunt,pauci quoq; ante imperii Romani tranſlationē Germani lr̄is uiguerūt,arcē tn̄ eloquētiæ nūc una cū literis occupauerūt.

De ſcriptoribus bellorum Germanorum. Ca. ii.

Scriptores bellorum Germanorū

VIdeamus aūt nunc,quanto numero hi autores conſtiterint,qbus Germanorū bella curæ fuerunt, numero pene totidem ſunt, Thebarum portæ,uel quot ſunt hoſtia Nili.Neſcio plane an altera pars orbis minus q̄ Germania elaborata fuerit.Receſſerūt eīn a memoria patrię noſtræ oēs quibus ullum ingenii preciū affuit.Quidā Germaniā profeſſi,inter initium cōſtiterunt.Quare nullū dicimus,dum Germaniæ ſcriptorē allegamus.Fuit hæc ꝑcipua imo potētiſſima Germanię infœlicitatis pars,q; hęc penitus ab oīm īgenio excluſa,nulli unq; ſcriptori acceſſerit.Nec quicq; me admiratione maiori detinet,q̄ uirtutē eorū bellicā, qua nihil abſolutius Germanico decori facile futurū eſt,tot ānis in tenebris obambulaſſe.Dū tn̄ tota uirtutis ratio ac nomē male patiat obfuſcari.Et dū unus memorat qui in deſcribendis noſtris moribꝰ occupatus ſit,dū & alter q aliquas germanorū urbes ſua memoria adiuuerit, illuſtrauerit,nullus extiterit,q in deſcribēdis bellis ac ſtrategematibus noſtris, quicq; molitus fuerit. Hi eīn q Germanię negociū hactenus egerunt, ſeſe tm̄ uni ꝑti enarrādę dediderūt,cætera neglexerūt,q̄re ſcriptoris nomē hi bn̄ tulerunt,nō tn̄ ſcriptoris Germanię.Et ne ſimili incuria Germanorū ſummā uirtutē ſine ulla mētione tranſgrediremur,neceſſum erat uigili ſtudio oīa(q tm̄ bella ſaperēt)euoluere.Erāt igit nobis reqrēdi chronographorū qdā,cuiꝰ ꝓfeſſionis dextimi fuerūt,Euſebiꝰ,Eutropiꝰ,Hierony.Beda.Paulus diaconus,Sigebertus Geblacenſis,Gualfredus,Rhegino Prumieñ.Hermānus,Gotfridus Viterbienſis,Adam Vimenſis,Sabellicus,Blondus Forliuieñ. Ioſephus, Egeſippus, Fretolphus, Vitikindus,& alii quos ex induſtria ꝑtereo.Cōtulerūt hi nobis nō nihil,uerū ſi modo uera fatemur,exilia erāt,quæcūq; de Germanis ſcripſerūt.

Perluſtrati ſunt inde a nobis ῥαψῳδικῶς quaſi, panegyrici ac im̃patorum enar ratores, in q̃rum numero Herodianus, Suidas, Plutarchus, Procopius, Antoninus, Oneſinus ſcriptor Procli, Marius Maximus, Alexander, Symmachus, Arrianus, Seuerus, Dion Prunienſis, Aelius Cordus, Deuſippus, & hi omnes græci. In latinorũ uero numero Ammianus Marcellinus, Feſtus Ruffus, Aurelius Victor, Hunibaldus, Nazarius Mamertinus, Aelius Spartianus, Trebeli9 Pollio, Barnefridus, Latinus Pacatus, Scotus, Suetonius, Aelius Lampridius, Iulius Capitolinus, Plynius, Quatuor panegyrici, & Auſonius. Claudius Euſthenius aũt quatuor libros de Diocletiano, Maximiano, Galero ac Conſtantino cæſaribus ſcripſit, qui & a ſecretis Diocletiani fuerat. Inde Fabius Marcellinus, Gargilius Martialis, FL. Vopiſcus, qui uſq; ad Numeranũ ac Carinũ hiſtorias p̃duxerunt. Eutropius uero uſq; ad Iouinianũ, a q̃ Diaconus exordit̃, & uſq; ad Anaſtaſiũ annales ſuos deduxit. Memorat̃ oĩm copioſiſſimus Bimarithius, qui libros quatuor de cæſarũ geſtis diuulgauit, q̃rũ meminit Suidas. Cęſarum enarratores

¶ Scriptores ſemp̃ Germanorũ res dep̃ſſiſſe, Romanorũ cœlo ęquaſſe. Ca. iii.

NE id iniuſtiſſimũ, ac prorſus om̃i iure carebat, q̃ ſcriptorũ iniuria germanos affecit, ac oẽm laudem bello a ueteribus noſtris acquiſitam ſuſtulerat. Maxima em̃ ſcriptorũ pars adulatione corrupta, Germanorũ egregia facinora ab eorũ ſtudio remiſerũt. Semp̃ em̃ captandę bñuolentiæ gratia, uirtutẽ noſtris meritis detractam Romanis aſſeruerunt. Illis plane igit̃ ſuperorũ inferorũq; mala gratia, ac oẽs maledictionũ ſpecies imp̃cãdæ eſſent illis etiã omne malũ Germania debet, potuiſſet Germania a totius orbis inſidiatoribus incruenta ac tuta conſtitiſſe, ab his non potuit. Multi em̃ ab im̃patoribus alebantur, ut Plutarchus inquit, non ob alium fructum, niſi ut famulante ipſis bono ingenio, facta imperatorum mirarentur. Erat & Iſocratis ſententia, οὐκ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων αὐτοῖς πλησιάζουσιν, οἱ δὲ σύνοντες, πρὸς χάριν ὁμιλοῦσι. i. Adulatio Non multi principibus uerſantur. Qui uero aliquando principibus adſunt, ad ſcriptorũ gratiam loquuntur. Videamus autem an & id in rebus germanicis contigerit? German. Cornelius Tacitus libro primo hiſtoriarum. Qui (inquit) Claudii Tiberii ac Neronis res florentibus ipſis deſcripſerunt, ob metum qdã falſe indagauerũt poſtquam obierunt, ab aliis recentibus odiis compoſitæ ſunt. Ecce ille Cornelius? qui anteceſſores omnes, imperatorum geſtis quiddam addidiſſe ſcribit, & ſe liberrimum ab eo uitio profitetur, a Tertuliano mendaciſſimus appellat̃. Oroſius quoq; hiſtoricus Tacitum ſumma adulatione notauit, interfectorum enim numerum Romanorum eum ait cõticuiſſe. Nec ipſe Oroſius ab ipſo crimine ſe potuit abſtrahere, quo alios inceſſerat. Blondo em̃ ac Sabellico hiſtoricis referẽtib9, capta ab Alarico Roma, ĩterfectorum numerũ a ſua memoria excluſit. Sabellicũ aũt & Blõdũ ſũma adulatiõe ĩ reb9 Venetorũ priſcos oẽs exceſſiſſe qs ignorat? Et tandẽ hos autores, q̃ ſeſe nobis quaſi p̃ ſucceſſionẽ obuiauerũt, adulatiõis expoſtulaſſe ac cõuiciſſe ſufficiat. Cęterũ ĩ reb9 germãicis adeo illos aſſentationibus ineptiiſſe, parum noſtra interfuiſſet, & an hiſtoriæ maieſtatem mẽdaciis ac nugis uiolaſſent, an nec? ſi Germaniæ pepercıſſent noſtrę.

Quis aũt ex induſtria ac dedita opera Claudianũ inconceſſo adulatiõis uitio non accuſaret? qui Styliconis panegyricũ uiderit? ac pene in aſſentationis cog nomen Claudiani appellationẽ non uertet? ut a Sabellico & cęteris æque adu latoribus uellicat. Non erãt ulli mortalium Sycobii illi plus auerſi ac alieni, ꝗ̃ Poſcenio Cæſari apud Aeliũ Sparcianũ, qui grauiter ferebat Domitiani, Cal licani, Neronis, & aliorũ Cæſarũ memoriã adeo a rerũ ſcriptorib9 celebrari. Trebelius Pollio quoq; tam ſunda aſſentatione immerſus extitit, ut trecenta millia Gotthorũ Claudii Cæſaris ductu iuteriiſſe ſcripſerit, trecẽtorũ millium plagarũ dignus. Ecce Liberianus hiſtoricus ac FL. Vopiſcus, manifeſtiſſimũ ſomnũ in eo Trebellio Pollioni ſubrepſiſſe dicũt, ac mendacio arguunt paten tiſſimo. Deniq; oẽs (q̃s uidi hactenus) tot occiſorũ millia Germanorũ glomera uerunt, unius Trebelii aſſentatoris ſententiã imitati ſunt oẽs, & demũ uice ue ritatis, id obtinuit. Huius cauſa eſt quia non allegãt Liberianus, & FL. Vopiſc9 ubi ab aliorũ ſententia diuerſi abeunt. Pauci q̃q; illos legũt, & q eos legerunt, incurioſe res Germanorũ ꝑterierũt. Ita nobiſcũ ſcriptores ludebant, & tu luſũ putas, uerũ nimis procax luſus ille, eſt famę ac priſtinæ germanorũ uirtutis in clinationẽ trahens. Male de germania actũ ẽ, miſerũ eñ fuerat, unius hoĩs nu gas, penitus imitatione ſcriptorũ in ueritatẽ abiiſſe, ac cæteris huius tm̃ menda cio fuiſſe pſuaſum. Quid de cæteris agemus? Verũ quia recens memoria FL. Vopiſci facta eſt. Libuit eius uerba in Aureliano (q̃m nobis ad rem faciunt) recenſere, ubi oẽs ſcriptores, qualiſcunq; modeſtiæ fuerint, ſemꝑ rebus geſtis cæſarũ aliquid addidiſſe refert, & nullũ ſcriptorũ demum extitiſſe, cui nõ adu latio impingi potuerit. Verum de illo proprium caput libro ſequenti auſpica bimur, nunc ad inſtitutum properemus.

De procęritate Germanorum. Ca. iiii.

Procęritas Germanorũ

IN huius libri ꝑfatione, tm̃ ꝑparationẽ, & q̃ ad bella attinebant ꝑmittere uoluimus. Nunc uero de Germanorũ ꝓcęritate orõ noſtra ſumat exor diũ. Semꝑ ꝑpetuo attributo ꝓcęritas Germanis conceſſa eſt. Vnde Cor nelius Tacitus lib. ii. Segeſtẽ germanũ ingentẽ uocat. Sic & Procopius auctor græcus Sclauorũ quendã maxĩa ſtatura hoĩem deſcribit. Sic Suidas Gallorũ principẽ (q̃s tunc Germanos uocauimus) corpe q̃ aĩo ꝓſtantẽ dixit in dictione Celtarũ. Ouidius in triſtibus ꝓcęritatẽ Getarũ oſtendit. Apud Procopiũ ger manorum mulieres irridebant eorũ maritos, ꝗ tam grandia eorũ corpa, non exiliora uiciſſent. Iulius Cæſar libro primo commentar. ſcribit. Germanos in credibili corporum magnitudine eſſe. Idem libro quinto. Finito prelio mirifi ca corpa germanorum uiſa fuiſſe teſtatur. Vegetius quoq; lib. i. Quid, inqt, contra procęritatem germanorum breuitas romana ualuiſſet? niſi arte & exer citatione ipſis Romani præſtaſſent. Strabo lib. vii. in principio, & eum ſecutus Perottus ſupra Martialem in primo, corporibus procęros germanos ſcribunt Procæritatis germanorum meminit Cornelius Tacitus libro uigeſimo hiſto riarum, & Egeſippus illuſtris ſcriptor, qui magnitudine cæteris omnibus gen tibus antepoſuit germanos. Idẽ Tacitus. Cecinnã dixit germanũ corpe grãdẽ.

Columella li.iii.altiſſimos & celſiſſimos Germanos dixit.Manilius li.iiii.ingen
tes eorũ partus ait.Mãtuanus ad Cæſarẽ. Hic uenit excreſcens in maxĩa cor-
pora gutto. Sic & Florus lib.iii.Teutobochũ ꝓceritatis eximię hoĩem deſcri
pſit.Plutar.Cymbros nõ agnitos primo refert, dũ Italiã petierũt,uerũ tm̃ ꝓcę
ritatẽ eos Germanos prodidiſſe.Zacharias Lilius & ante ipſum Põpo. Mela
lib.iii.de immanitatibus Germanorũ uerba fecerunt. Cornelius in Germania
ait oĩbus truces & cærulei oculi ſunt,rutilæ comę,& magna oꝑa.Litera eſt de Locus
prauata,nõ em̃ opera,ſed corꝑa,ſcribendũ eſt,ut in antiquiſſimo codice uidi, Cornelii.
& ita eſſe Cornelius teſtat̃,ſic paulo poſt ſcribens, Laboris atꝗ operũ non ea
dẽ patiencia.Si ergo pri⁹ magna oꝑa, q̊d nec ſenſu nec uerbis quadrat,& poſt
ea in oꝑibus patientiã autumaſſet: ſibi ipſi contradixiſſet. Agrippa apud Ioſe
phũ de bello Iudaico ſecundo,ita Iudæis perſuaſit.Quis ueſtrum non audiuit
Germanorũ uirtutẽ: inquit,& magnitudines corporũ: ut arbitror eq̇dem ui Spiritus
diſtis,cũ Romani illarũ gentiũ ubiꝗ captiuos habeant.Spiritus etiã maiores German,
corꝑibus gerentes,Hæc ille.Et paulo poſt fortitudinẽ Germanis ut græcis ſa
pientiã largitã fuiſſe ſcribit.Verba Ioſephi Phili.Beroaldus carmini ita aptauit

Grandes corporis ſpiritu feroces,
Septi robore prodigæꝗ uitæ,
Hoſtes aggrediuntur & laceſſunt.

Herodianus q̊ꝗ Germanos ubi de
Maximino memoriã facit,corꝑibus magnos ꝓbauit, ſimiliter & Paulus Dia-
conus,& Celtes noſter dum inquit.

Nomen nobilibus quod adhuc uenerabile noſtris
Pectoribus,ſimiles ingentes corporis artus
Prodiga cui natura dedit per lactea colla,
Candida procęris tollentes corpora membris.

Ammianus Marcellinus
li.xviii.Gallos uniuerſos (cui & Diodorus aſtipulat̃) ſtatura celſiores eſſe ſcri-
bit,q̊s tñ germanos eſſe uoluit.Et idẽ li.xvi.Chonodomariũ regẽ Germ. ante
alios excelſiores populos ꝓduxiſſe refert,& ip̄m regẽ nitore cõſpicuũ. Procę
ritatis germanicę rõnem Io.Eſcendenſis ex meatu ſyderũ cõſtare collegit,diſt.
viii.ca.v. ubi ait ſecundũ ſentẽtiã Haly in vii.clımate,ubi Germanię ſit⁹ eſt,ĩter
latitudines graduũ nimiã frigiditatẽ graſſari,unde corꝑa grãdiora naſci.Mani
lius in iiii.aſtronom.iidẽ ſentẽtię acceſſit,poſtꝗ & hęc ſubiũgit.Et ſtupefacta
ſuos inter Germania partus.Vide Arrianũ gręcũ li.i.de reb⁹ Alex.Magni, &
Ammoniũ li.i.ca.iii.Liquet & id naturali lumine,ut.n.Ply.placet li.ii.c.lxxx.Pro
cęritas ex mixtiõe ignis intrinſeci ac humoris cauſat̃. Nec aliter Ariſtoteli per
ſuaſum eſt ĩ ꝓblematib.partitione x.Alberti rõ eſt de natura loci ca.iiii.id ꝓpt̃
cõplexionale frig⁹ in poroſis Germanorũ corꝑib⁹ euenire,loc⁹.n.germanię fri
gid⁹ & cõſtringẽs,multũ humidi in corꝑibus relıq̇t,vñ carnoſi illic naſcuntur.

De terribilitate,ferocitate,& audacia Germanorum. Ca. V.

PErpetuo epitheto Germãis ab auctorib⁹ aſcribit̃ ferocitas,ĩmanitas ue.
Lucanus Rheniꝗ feroces deſeritis ripas,lib.i.dixit.Strabo lib.vii.abun Ferocitas
dãtes feritatis Germanos appellauit.Picus itẽ inuictam gentẽ nomĩat. German.

Memorant Germani fuiſſe tm̃ adeo terribiles,ut teſtamentaria in exercitu Iulii ſcribebant,ubi Germanos uiderunt,referentibus Cæſare li.i.cõment.& Floro

Met9 Ro. in germanos Cæſar addit tm̃ timorẽ inuaſiſſe ſuos,ut ſui ipſorũ miſererent Romani.Aequalis timor Styliconis exercitui parem metũ incuſſerat,nã dũ ſeſe contra Germanos parauerat Stylico,exercitus ſuus pene defecit,referente Claudiano.

Perſultat uariis effrena licentia tectis,

Si reducem dominum ſors improuiſa reuexet.

Conſcia ſeruilis præcordia concutit horror. Iuſtinus hiſtoriarũ li.xxxviii. Galatarũ nomen (q̃ tunc Germani erant)ſemp̃ Romanos terruiſſe ꝓbat.Et li. xxv.Tantus terror(inq̃t)eorũ noĩs erat,ut nullus maieſtatẽ ſuã tutã nec amiſſam recupari, ſine Galatarũ auxilio crediderit.Tẽporibus Tiberii Cæſaris idẽ Cor.Tacitus li.i.hiſtoriarũ.Romæ(inquit)nondũ cognito exercitus in Illyrico & legionũ Germanicarũ motu audito,trepida ciuitas, incurſare Tiberiũ cepit,ut ꝓuideret ne inualida cunctatione plebs ac patres ludificarent.Simili etiã timore in bello Marcomanis Romani conflictabant,colligente Iulio Capitolino in M.Anton. Pio,ut undiq; ſacerdotes impator acciuerit,peregrinos q̃q; ritus impleuerit,& Romã ludorũ oĩ gñe luſtrauerit,ut ſe tutũ a germanis redderet.Itẽ tp̃e Valentiniani,dũ Marcomani Romanos uicerunt,primo p̃lio maxima trepidatio Romæ oriebat,ne iterũ id fieret,quod tp̃e Galieni Romanis obuenerat.ſ.ne iterũ Italiã ita Germani uaſtarent.Hæc FL. Vopiſcus,q̃ & ſacrificia a Roma.iſtituta fuiſſe refert.Iuuenalis Cimbros terribiles dixit.Adeo etiã,ut Punico tp̃e,Romanos aduentu Cimbrorũ territos ſcripſerũt Florus Plutarchus,& alii.Horatius Sycãbros feroces nũcupauit li.iiii.car.oda ii.& germaniã ferã in Epodo oda xvi.Iuuenalis q̃q; ſaty.xiiii.Sauromates truces,Dionyſius truces,atroces & bellaces ꝓbauerũt.Appianus in Celtico ferociſſimos mores germanorũ recitat,& inſignẽ audaciã.Idẽ Seneca in vi.q̃ſtio.na. Ob ferocitatẽ erga noſtros agreſtes & beſtiales dixerunt ſcriptores,ut Lilius, Põponius Mela li.iii.Appianus in celtico,q̃ beſtiarũ more germanos feruere ſcribit.Cicero cõtra Piſonẽ imaniſſimas gentes germanos dixit,& Rhegino Prumienſis oĩm ferociſſimos Hunnos aſſeruit,& horũ pugnã truculentiorẽ aliis. Claudianus q̃q; & apud Corneliũ Suetonius Paulinus Germanos attrociſſimos uocauerunt.Herodianus li.viii.ſimili attributo ut feroces pugnæ Germanos extollit.Cicero contra Piſonẽ acerrimas Germanorũ nationes eſſe indicabat.Hieronymus oñdit bellicoſa pectora eorũ intumuiſſe.FL. Vopiſcus oĩm fortiſſimos Teutonas demonſtrauit.Põp.Mela li.iii.ubi de Germanis loq̃tur. Qui ſunt immanes,inquit,animis corp̃ibus,& ad inſitã feritatem uaſti utraq; exercent,bellando aĩos,corpa ad cõſuetudines laborũ.Et idẽ li.ii. Danubium ait per imania multarũ gentiũ loca decurrere,Mantuanus ad Cęſarẽ. Sueuos truces,ardẽtes Marcomanos,& in borealibus partibus(.i.Germanos) habitãtes,truces,potentes aĩo & mẽbris & feroces definiuit. Claudianus de Germa.

Hunc tamen in primis populos lenire feroces. Et in Stylicone. Ante tubã nobis audax Germania ſeruit. Idẽ. Debilitat ſęuum cognatis uiribus Iſtrum.

Ammianus

Ammianus Marcellinus li.xv. Gallia,inquit,Rheno a feris gẽtibus diſtinguit, & in fine,Gallos uniuerſos (ubi etiã intelligit tranſrhenanos) terribiles dixit, & lib.xvi.Chonodomarius,ait,pugnaces & ante alios ſæuos populos duxit,& paulo poſt robuſtos Alemanos retulit.Dionyſius. λευκάτε φῦλα νέμοντα ἀρειμανίων γερμανῶν.i.Gentes inde accolũt martiũ germanorũ.Liſtrius tñ Germanos ἀρηιφίλους Martis amatores nuncupauit.Egeſippus li.ii.Immanes,inſupabiles,et inacceſſibiles uocat,& li.iii.ubi de Veſpaſiano loquit̃ feroces noſtros oſtẽdit. Et tandem ut rei huic finem fecero,ꝓximã orõnẽ ad fortitudinẽ eorũ uertam.

De fortitudine,impetu & reſiſtentia Germanorum. Ca. vi.

GErmani in bello tali fortitudine dotati referunt̃,ut ubicunq; ſtragem fecerunt,impatores inde quaſi in ꝓſidio ipſos ſepoſuerunt.Iulius Cæſar(ut ait abbreuiator Liuii in epitomatibus) in bello cõtra Põpeiũ Pharſalico Germanorũ cohortes eduxit,qui in effuſos eqtes impetũ fecerũt, Eorũ itaq; in eodẽ bello meminerunt Appianus & Cornelius,q lib.xix Sidonẽ & Italicũ in acie uerſaſſe ſcribit.Fuerunt aũt hi Germani.Iulius Cęſar in bello contra deficientes heduos auxilia Germanorũ rogabat,quibus ĩmiſſis pugnam cepit lachrymabilẽ.Et ut ipſe Cęſar li.vii.Comment.teſtat̃.Germanos tũc uſq; ad flumen hoſtes fuiſſe perſecutos.Itẽ apud Alexiã oppidũ paucis ſuis equtibus,Germanos ſubmiſit,contra multitudinẽ hoſtiũ.Germani uero uſq; ad internitionẽ hoſtes ꝓſequebant̃, Hæc idẽ Iulius teſtat̃.In eodẽ etiã libro ſcribit, cũ oĩs Gallia aduerſus eũ ſe apparabat,& dubia uictoria a meridie,uſq; ad ueſperum fuerat,Germani confertis turmis in hoſtes impetũ fecerũt, & Cæſari uictoriã reſtituerunt.Hæc Cęſar.Itẽ in obſidionibus Germanos primo conuenire iuſſit,& uictoriã peperit,ut lib.i.bellorũ ciuiliũ teſtat̃.Itẽ Iulio ægyptũ ſternente bello,cũ ripa paulo altior eſſet,Germani aquã tranauerunt,& uicerunt, ut idẽ lib.iiii.bellorũ ciuiliũ tradidit.Hæc ipſe Iulius, q tm̃ ter uictus eſt, bis in Germania,ſemel a Gallis,ut ait Eutropius li.vi.Auguſtus tm̃ in Germania ſuccubuit,refert Iacobus Carmelitan⁹,et ĩ capitibus ſequentibus Euſebii,Strabõis Flori,Eutropii,Suetonii autoritatibus ꝓbabo.Ioſephus li.xix.Germãis ait morem eſſe,importabili uti furore,ſicuti & barbaros ingenio minores,robuſtos corpore,& primo impetu dixit quibuſcũq; hoſtibus congreſſos ꝓualere.Hęc Ioſephus.Huius ergo coętaneus Cor.Ta.bellicã gloriã Germanis in hoc eripere uolens,magna eorũ corpa tm̃ ad impetũ ualida eſſe dixit.Contrariũ Cęſaris oẽs res teſtant̃.Hic em̃ ubi de periculo agebat̃,Germanos ĩmiſit,& hi facta turma,hoſtes fuderunt,ſicuti ſupra probaui.Et idẽ Cor.Ta.cũ uentũ ſit in aciem turpe eſſe principi germano uirtute uinci,militi uero uirtutẽ principis nõ adæquare.Et hunc uſum Crinitus li.xii.ca.vii.miris laudibus extollit. Appian⁹ tñ in Celtico ferociſſimos in aggrediẽdo hoſtes germanos dixit,& inſignẽ audaciam eorũ ibidẽ noĩat.Plutarchus ſcribit Germanos militib⁹ Ottonis pmixtos maximã ſtragẽ edidiſſe,et Batauos inde romanis auxilio ueniſſe & uiciſſe.Suetonius Paulinus Germanos dixit genus multũ ualens apud hoſtes,ut eſt apud Corneliũ in hiſtoriis.Mantuanus de Germanorũ fortitudine plura retulit, in primo em̃ libro ad chriſtianos principes ſcribit.

Fortitudo Germanorũ

Locus Cornelii.

Omnibus his durati auris borealibus artus
Atq; potens animi membrisq;, trucesq; feroces Et idem.
Feſtinant Daci, rigido gens aſpera cultu,
Aſperior uictu, pugnāti aſperrima dextra. Et idē in panegyrico ad Ropertū.
Verum accola Rheni
Gens durata gelu genus inſuperabile bello,
Quæ toties Romamq; ſua ditione premebat,
Europæ Libyæq; urbes, Aſiamq; minorem
Terruit, hi ſuperant Parthos. Thracumq; furores.

Herodianus græcus autor, Maximinū Cęſarē ſemp in aciē inſtruxiſſe Germanos li. viii. refert, dicēs ἐβούλετο μεταπέμψασθαι τοὺς γερμανοὺς συμμάχους ὄντας ἐν ῥώμῃ, αὐτάρκεις ἐσομένους ἀντιστῆναι τοῖς ἐπιβουλεύουσιν. i. Germãos iuſſit uenire, qui olim in Roma municipites eius erant, quos ſufficiētes putabat ad reſiſtēdū p̄torianis militib9. Et paulo ſupi9 γερμανῶν ἱππέων μεγάλῃ πλῆθος ἐπῆγεν συμμάχους, ἐκείνους τὸ μάλιστα προβάλλειν, ἵν' ἐκδέχωνται τῶν πολεμίων τὰς πρώτας ἐμβολὰς, θυμοειδεῖς ὄντες καὶ εὔτολμοι ἐν ἀρχομένῃ μάχῃ, εἰ δ' ἄρα καὶ κινδυνεύειν δέοι εὐκαταφρόνητοι ὡς βάρβαροι. i. Eqtatu germanico conſueuit, q̃rū multitudinē magnā ſibi auxiliarem futuram ſperabat. Quos etiam germanos p̄ponere hoſtibus ſolebat, ut primos impetus pugnę exciperēt, qm̄ feroces audaceſq; uiri in pugnę exordio exiſterent. Aut ſi periculū ſibi cō tingeret, potius illud diſcrimen uilibus barbaris ageret. Hæc ille. Procopius au thor græcus Herulorum ac Sclauorum populos feroces appellauit. Ouidius in Triſtibus. Sauromatæq; tenent fera gens.

Perpetuo epitheto Septentrionalibus ferocitatē eſſe aſcriptā. Ca. vii.

APud priſcos itaq; ſempiterno adiectiuo ferocitas ſeptētrionalibus oībus conceſſa eſt. Iulius Firmicus ita rabiē Scythis aſcribit. Ita & Ouidius li. iiii. de Pōto germaniā rebellatricē. Idē & ferā dixit, & addit. Sūt circa gētes p̄dā q̃ ſanguine quærunt. Nec minus infida terra timeī aqua. Illi qs audis hoīn gaudere cruore, pene ſub iiſdē ſyderis igne iacent. Nec p̄cul a nobis locus eſt, ubi Taurica dira, cæde pharetratæ ſpargiē ara deæ. Ita Claudian9 Alanos īplacatos, Vindelicos feroces noīabat. Et idē Claudianus de bello gothico, atq; Procopi9 Sclauorū, Herulorū, ac cæterarū gentiū crudelitatē oſtēderūt. Ouidius Getas nūc inhumanos, nūc male pacatos, nūc īdomitos uocat.

De barba Germanorū, & eorum tonſura. Ca. viii.

Barbæ German.

BArba etiā Germanorū ac coma hiſpida horrorē hoſtibus incuſſit. Longam em̄ comā, Cornelio referente, nutriuerunt. Vnde Ouidius in Triſtibus, Getas intonſos uocauit, & cæteri ſcriptores Hūnorū facies barbam deformaſſe ſcribūt. Nec ferocitati eorū diſconueniebat coma. Nā Homerus ut Achiuos bellicoſos oſtenderet τοὺς εὐπλοκάμους i. bene comatos dixit, & Lucian9 Iouē minus Veneri aptū ob id uult, magis ſeriis rebus accōmodatū. Fuerunt ſeptentrionales ſemp comati, q̃d Ouidius in triſtibus oſtendit, & Lucianus in dialogo φιλίας differentiam inter Alanos & Scythas facit his uerbis κοινὰ τὸ ταῦτα ἀλανοῖς καὶ σκύθαις, πλὴν ὅτι οὐ κομῶσιν οἱ ἀλανοὶ ὥσπερ οἱ σκύθαι. i. Simulanē Scythæ ac Alani, niſi q̃d Alani min9 comanē. Tōſura aūt Germanorum talē

rum talẽ habebat rõnem. Priſco eñ inſtituto hi crinis luxuriem fugierunt, nec patiebant̃ capillũ uſq; quaq; ad humeros uſq; ꝓtendere. Herodianus lib. iiii. Imꝑatorẽ Romanum inſtar germanicæ tõſurę caput raſiſſe refert, his uerbis. πολλάκι δὲ καὶ τὴν ῥωμαικὴν ἀποθέμενος χλαμύδα, ἠμφιέννυτο τὰ γερμάνων περιβλήματα ἔνστε χλαμύδας, αἷς εἰώθασιν ἀργύρῳ ποικιλομένας, ἐφόρει τε. κόμας τε τῇ κεφαλῇ ἐπετίθει ξανθὰς, καὶ εἰς κουρὰν τῶν γερμανῶν ἠσκημένας .i. Sæpe & Romanã ueſtẽ deponens germanicã induebat, atq; in eorũ ſagulis argento uariatis conſpiciebat̃, flauam etiam cæſariem capiti imponebat, in modum germanorum tonſuræ.

Vicinitatẽ germanorũ ſemꝑ fuiſſe odioſam uicinis. Ca. ix.

INtoleranda oĩbus erat, germanorũ uicinitas ob eorũ ferocitatẽ. Nã ſemꝑ ruptis limitibus uicinos preſſerunt. Et in primis Franci, q̊rũ demũ truculẽtia erga uicinos in ꝓuerbiũ abiit apud Vrſpergẽſem, τὸν φράγκον φίλον οὐκ γείτονα ἔχε. Francũ uicinũ non, ſed amicũ opta. Oẽs eñ uicinos ſubegerunt Frãci. *Vicinitas German. odioſa.* Maximinus cęſar iniq̊ aĩo ferebat Romanorũ regiones a uicinis barbaris deuaſtari, ut Iulius Capitolinus, & Aelius Cordus aſſerunt. Alexãdri Cæſaris tꝑib⁹ uicina loca late germani depopulabant̃. Oſtendit hoc Herodianus li. v. cuius uerba ſunt. Poſtq̃ imꝑator literas de Germanorũ inſultationibus legebat, & a Perſis q̃ Germanis p̃mebat̃, οὐ γὰρ inquit ὅμοιον ἡγεῖτο, τὸν ἐκ περσῶν κίνδυνον, οἷον ἐκ γερμανῶν. οἱ μὲν μακρᾷ γῇ καὶ γίτονας ποιεῖ γερμανοὺς .i. Nec æquale periculũ imminere putabat a Perſis ac Germanis, dũ illi in longinqua terra, hi uero rura uicina accoluerint. Sidonius Apollinaris ſæpe in uicinorũ loca populantes germanos expeditionẽ feciſſe refert. Miſerrimæ plane conditionis gentiũ illi erant, qui uicinos in eorũ ſanguinẽ ſatellites inuenerũt. Siquidẽ id uerũ eſt q̊d apud Heſiodũ ꝓuerbialiter legimus, πῆμα κακὸν γείτων. Vicinũ malũ peſſimum. Execrabilis Iudæorũ aduerſus chriſtianos ac amariſſima imp̃catio eſſe conſueuit, qñ malũ uicinũ nobis p̃cant̃ Συνοικοῦντα .i. cohabitatorẽ. Non potuiſſent plane chriſtianæ legis hoĩbus ullo uoto plus incõmodaſſe, & ſi ſuperorũ inferorũq; gratiã malam p̃caturi fuiſſent, q̃ ſi germanos illis uicinos optaſſent. Nazarius Mamertinus & cæteri panegyricorũ miſerã ſemꝑ Galliam nuncupauerũt, dũ nimis in agendis p̃diis accõmodatior Germanis fuerit. Alemani etiã (ut Procopius author græcus lib. i. de rebus Gotthorũ inquit) uicina loca ſemꝑ populabant̃. Et Ouidius in triſtibus getarũ uicinitatẽ ꝑiculoſiſſimã oſtendit, lib. iii.

Protinus æquato ſiccis aquilonibus Iſtro
Vicinam late depopulantur humum
Diffugiunt alii, nulliſq; tuentibus agros,
Incuſtoditæ diripiuntur opes.

Claudianus poeta pulcherrima uſus fictione. Siciliã ꝓpinquitatis Gotthorũ ꝑteſam eſſe, ac montes uicinitatis Germanicæ oſtendit impatientes, in bello Gotthico his uerbis de Getis.

Iam iam conſcendere pupes
Sardonicos habitare ſinus, & inhoſpita Cypri
Saxa parant.
Ipſa etiam diffuſa breui tinacria ponto
Si rerum natura ſinat diſcedere longe

Optat,& ionium refluo laxare peloro,
Fultaq; deſpiciens auro laquearia diues,
Tutior æoliis mallet uixiſſe cateruis. Olim Turingorũ rex ideo affinita
tem cum rege Gotthorũ contraxit,ut ſperaret pacem ſuis regionibus a uicinis
Germanis,ut ſcribit Procopius. Verũ ſpe ſua deluſus eſt, bellũ em̃ cruentiſſi-
mũ inter eos oboriebať. Habuerunt Saxones ac Sueui Francorũ uicinitatem
ſemp̃ ſuſpectã,referente Hunibaldo. Noſtro q̃q; æuo male illis conſultũ eſt,q̃
ſedes fixerũt Heluetiis ꝓpinquiores. Theoderic⁹ Oſtrogotthorũ rex nil plus
q̃ uicinorũ beneuolentiã poſtulabat, ut Sabellicus ait,putabat em̃ his artibus
ꝑpetuo Italia ſe potiturũ. Procopi⁹ ĩ primo. Turingi, ait, & Viſogotthi germa
norum uires auctas ueriti,hi multitudine ꝓualebant,adeo ut ſinitimos om̃es
iam aptius uiolarent, Hæc ille. M. Antoninus grauiſſime germanorũ uicinita-
tem ferebat,referente Herodiano li. α. οὐ μετρίως, inquit, δὲ αὐτὸν ἐτάραττον οἱ γερ
μανοὶ γειτνιῶντες, οὓς οὐδέπω πάντας ἐκεχείρωτο. i. Terrebat cæſarẽ p̃terea non me
diocriter, q; Germaniæ ſibi uicina gens eſſet, quã nondũ plane ſubiecerat, un
de in ſocietatẽ aſciuerat Germanos, & ab eis arma bellumq; edocuerat.

Faciem ac aſpectum Germanorum ferocitatem oſtendere,
καὶ περὶ τῆς κακοφυΐας Scythę cuiuſdã ac Hũnorũ deformitate. Ca. x.

ET quia de Hunnorũ deformitate nobis ſermo incidit, inſignia ſcom-
ta cuiuſdã incõpoſitiſſimi Scytharũ tunc germanorũ, a græcorũ auto
ribus celebrati, uolui oſtendere, tum ut illius inq̃ſita deformitate alio
rum fœditas nobis rep̃ſentet̃, tum q̃a riſu digna fabula celebrat̃ a Suida, gręcã
orõnem remittã ob ꝓdigã uerborũ dilatationẽ, latina tñ adducã, q̃ interp̃tata
in hunc ſenſum redeunt. Cerco natione Scytha, genere Mauruſius, Cerci no-

Suidas de Cercone.

men ſibi uendicauit ob deformẽ corp̃is habitudinẽ, ludicrãq; ſpeciẽ. Os huic
ridiculũ erat, cæterũ breuiculus ac curtus, pedibus diuaricatis, naſo rhoncis ſub
lato, coq; p̃ter modũ ſimus uidebať. Aſpari aũt Ardaburio regi donat⁹ eſt, eo
tp̃e, q̃ aſpar in Libya uerſabať. Deinde capt⁹ eſt a barbaris, in Thraciã imiſſis,
ac apud Scythiæ reges alitus. In Attilæ q̃dem conſpectũ non admiſſus. Bleda
uero admodũ p̃ter modũ ridiculo eius ſermone ac greſſu delectabať. Ludicri
igiť gratia aderat ei paranti ſibi expeditionẽ, vñ magni faciebat eũ Bleda. Dũ
aũt cũ cæteris Romanis captiuis aufugiſſet, aliis neglectis, Bleda hunc magna
cura requiri uoluit. Captũ aũt ac ad ſe adductũ, dũ in uinculis uidiſſet, riſit, cau
ſamq; fugæ quæſiuit: aut cur Romanos Scythis p̃tulerit: Reſpondit Cerco,
deliciũ q̃dem fugã eſſe, ſed delicti ſibi cauſam fuiſſe, q; ſibi uxor non ſit data,
Bleda igiť ioco illo adductus, tradidit ei uxorẽ nobiliſſimã e reginæ Gynęcio
ꝓductã. Vnde Cerco uſq; ad ultimũ uitæ terminũ apud Bledã regẽ remãſit.

Hũnorũ deformitas.

Succeſſor aũt Bledæ Attila, ipſum Aetio patricio, ac Romanorũ occidẽtalium
impatori dono dedit. Aetius aũt Aſpari priſtino dño reſtituit. Hactenus Sui-
das q̃ feſtiuiſſime ſonuit. Claudian⁹ Hũnos, tali forma deſcripſit cõtra Rufinũ
Eſt genus extremas Scythiæ uergentis in oras
Tranſgelidum Tanaim, quo nec deformius ullum

Arctos habet,triſtes habitus, obſcœnaqȝ uiſu
Corpora,mens duro nunquam ceſſura labori.
Præda cibus,uitanda ceres,fratreſqȝ ſecare
Ludus, & occiſos pulchrum iurare parentes. Ait eñ Iornandes uſum eſſe Hunnis q̃primū naſcanť ferro genas traiicere,& id nonnihil eorū deformitati conferre.Idem collegit Diaconus,Apollinaris. Sidonius lib.ix.
Sed Scythiæ fera turba plagæ,feritatis abundans,
Dira,rapax,uehemens.
Hunnus erat.Quis tale ſolum? iacet axe ſub ipſa
Gens animis membriſqȝ minax,ita uultibus ipſum
Infamem ſuus horror habet,conſurgit in arctum,
Viſus adeſt oculis,eſt propter prælia natus
Hæc habet,& teretes arcus, ſunt ſpicula cordi,
Terribiles teretęqȝ manus,iaculiſqȝ ferendo. Iornandes ac Rhegino ſcriptores tm̄ ob deformitatē uultus reliq̃s populos deterritos ſubegiſſe Hunnos referunt.Poſtquam enim e Scythia in Gotthos illi exarſerunt,cōtinuo Oſtrogotthos percitos metu deuicerunt.

De bellica fortitudine Germanorū,& de eiuſdē teſtimonio & difficultate uincendi Germaniam. Ca. xi.

ID etiā Germanicæ fortitudinis peculiare argumentū eſt, ꝙ totius orbis impium,tot annis cuſtodiuerint,dicente Cāpano in orōne ad principes, ſexcentis ac lx.annis,pene Germani impio potiti,q̃ Italia uix CCC.ſeptuaginta utebať,uos duplo diuturnius impiū ſeruaſtis,& cū Romani Traianum, Adrianū, Theodoſiū,Hiſpanos. Aurelianū Dacū,Philippū Arabū,Seuerū Aphrū,Maximinū Thracē,Diocletianū Dalmatā, Iouinianū, Valentinianū, eligebant,uos inuicti excelſi neminē non germanū ꝑtuliſtis.Hæc ille. Et paulo poſt.Quid ,inquit,Germania faciat? cum olim exigua portio incognitæ inſulæ,collecta in Scādia,oēm Europā,Africā & Aſię partē ſubiugauerit.Et addit, in germanica igiť concordia una chriſtianorū ſalus ſita eſt.Plinius ad Traianū cęſarē.An audiant? q ſciant te ſedaſſe ferociſſimos populos eo tp̄e,q̃ illis amiciſſimū,nobis difficillimū fuit.Danubius eñ gelu ripas iunxit, ingentia tergo bella tranſportauit,cū fere hæ gentes,non telis magis q̄ ſuo ſydere armanť.Et idē ad eundē, q̃s germãos infinita uaſtitas,plurimę gētes muniunt,& pyrenei alpes dirimunt.Panagyricus ad filiū Conſtantini.Facile eſt,inquit,uincere imbelles Indos,& timidos (q̃s amœna gręcia aut orientis delicię educunt) uix bene palliū & ſericū tolerantes.At trucē Francū, q ferina ſola carne diſtentus,uitā ꝑpter ſui utilitatē contemnit,q̃ta molis ſit ſuparē? Idē Panagyricus ad filium Cōſtantini. Alterā terrarū orbē Cęſar pepit,cū Germaniā debellauerit.Franciſcus Philel.li.xxxii.epiſt.Hungari,inqt,adiacent gentibus bellorū cupidiſſimis germanis,q nec rura colūt,uerū ſemp armati eqtant,incedunt, nulli opificum mores &c.Et idē li.xxxiiii.ad Nicolaū ducē Venetū.Habent,inqt,Hungari bellicoſiſſimos populos,q nihil aliud malunt,q̃ expeditionē.Et ad Laurentiū Me

Diutius Germani romanis impabāt imperio

dicem li.xxxvii.nec mirũ cũ tot barbarę gentes Vandali,Gotthi,Hunni,Lõgobardi,Germani,Burgundiones,Frãci,Belgæ,linguã ipſam & mores & doctrinã & uires Italorũ mutauerit.Mamertinus ad Maximianũ ita alloquiť Germanos.Non,inqt,eſtis in ocioſa ac deliciis corrupta regiõe nati,ſed in his quas ad infatigabilem conſuetudinẽ laboris & patiẽtiæ uſ9 imbuit, Semp eĩn hoſti oppoſiti eſtis,ſemp inſtructus miles exercet terrã,oĩs uita eorũ militia eſt, quarũ fœminæ cæterarũ uiris fortiores ſunt.Egeſippus,qui,inquit li.iiii.impacatas gallias germanorũ tumultu eriperẽt. Et lib.ii.idẽ inſupabiles dixit Germanos. Arrianus græcus autor lib.i.de geſtis Alexandri,Danubiũ,ait,bellicoſiſſimas gentes pterfluere.Et paulo poſt elatũ aĩm ĩpis aſcripſit.Ammoni9 ſcriptor frãcorũ li.i.ca.iii.Germanos peminente uirtute uiros appellat.Plynius epiſt.li.ix.ad Caniniũ Ruffum de Traiani triũpho ait.Sup hæc arctos bis triũphauit,qrũ alter ex inuicta gente,primus etiã e maxima difficultate erogatus eſt.Hæc ille.Cętera q̃ ad hanc lineã requiruntur, uberiori memoria libro pximo appendem9.

De ſignis quibuſdã ferocitatis ſeu fortitudinis Germanorũ. Ca. xii.

Nomina germãica

MVlta ſigna ferocitatis in Germanis relicta ſunt.Primo noĩa eorũ tantam habẽt ferocitatẽ,ut hi tm̃ noĩe terruerint cæteros. Vnde ait Nazarius Mamertinus ad Cõſtantinũ.Quid clamoſos Cheruſcos, Vãgiones,Alemanos,Tubantes,memorẽ: ubi ipſi9 uocabuli barbaries horrorẽ adhibet. Vox etiã Germanorũ minax & metuẽda eſt,ut ait Marcellinus hiſtoricus li.xv.Itẽ armorũ uſus q̊tidianus in Germanis exercebať,ita ut Philelphus in epiſt.contra Turcos ad chriſtianos principes,in bello pace ac agrorũ culturis nunq̃ inermẽ fuiſſe germanũ oſtendat.Idẽ Pontanus in orõne Ratiſponenſi,& Egeſippus armatos ipſos funus cuiuſdã impatoris deduxiſſe, acſi in bella pficiſcerẽť refert.Idẽ Nazarius Panagyricus ad Diocletianũ demõſtrat.Ouidius de Ponto. Omnia barbarice loca ſunt,uociſq; ferinæ, Oĩa q̃ poſſunt plena timore ſonant. Celtes q̊q; nil muliebre uocẽ germanorũ ſonare dixit. Verũ ſpiritũ eorũ fortia corda pdere,& ut demũ modũ orõni noſtræ imponã.Ouidius oĩa crudelitatis genera reperiri in germanis illo diſticho interduſit,de Getis dicens. Vox fera,trux uultus,ueriſſima mortis imago. Non coma,nec ulla barba reſecta manu. Aliud Germanicæ fortitudinis erat incitamentũ, q; donis etiã uiri fortes aliciebanť,dabať eĩn uictoribus e uiridi gramine decerpta laurea,q obſeſſos liberabant. Nã apud antiq̊s ſignũ erat uictoriæ herbã porrigere,quẽ morẽ & apud Germanos fuiſſe Plynius li.xxii.ca.iiii teſtať.Cor.Tacitus equis,frameis,gladiis,aut armis donatos,ſcribit fortes germanorũ uiros,& poſt eũ Petrus Crinitus li.xii.ca.vi.& Sabelli.li.ii.Enea.vi.

Dona uictorũ germanorũ

De pœna illorũ q ſuccubuerũt,ac ab aliq̊ uincebanť. Ca. xiii.

Pœna uictorũ in abſciſiõe manuum

SCythis peculiare fuerat uictis ab eis man9 ãputare,quẽadmodũ Toxaris apud Lucianũ oſtendit natione Scytha. ὡς ἔγωγε πολὺ ἥδιον ἄν μοι δοκῶ μονομαχῶν ἡττηθεὶς, ἀποτμηθῆναι τὴν δεξιὰν, ὥςπερ τῆς σκυθικῆς ἐπιτίμιόν ἐστι. i. Adeo ut ego qdẽ,& ſi ſingulari certamine uictus eſſem: facile paterer mihi amputari dexterã,quẽadmodũ penes Scythas pœna illorũ eſt,q uĩcebanť. Apud

eundem

eundem Lucianum & Mneſippus contra Toxarim, εἰ δ᾽ ἥττων γένοιτο, οὐ τὴν δεξιὰν ὥσπερ ὑμεῖς, ἀλλὰ τὴν γλῶτταν ἀποτμηθῆναι καλόν. i. Et ſi tunc abs te uincor, non ſolum dexteram nobis, ſed & linguam amputare phas ſit. Cæterum Cornelius Tacitus nõ quidquam poſſe infamius Germanis accedere, q̃ aliquẽ ea pugna confugiſſe uoluit.

De fortitudine quorundam Germanorum, & noſtros ſemper imperatoribus Ro. repugnaſſe. Ca. xiiii.

VEnio nunc ad unius ſaltem gentis Gotthorum uidelicet uirtutem, cuius fortitudinẽ Agathius, Ablauius, Iornandes, Diõ & multi nominis ꝗ animi uiri proſecuti ſunt. Nam Mantuanus ille etiam Baptiſta de eis teſtimonium plenum dedit, cum ait. Sæuitia Germanorum

Qui Martem genuiſſe ferunt, hi ſpicula torquent
Pantheſilea non inferiora ſecuri.

Et optime Mantuanus. Hiſpania enim Libya & Aſia, teſtanť eorũ ſæuitiã, ut Methodius martyr, Rhegino Pruniẽſis, & Paulus Diaconus ſcribunt, & præcipue Italiæ urbes funditus dirutæ. Claudianus de Gotthorum in Thraciam irruptionibus, ita inſit.

Ex quo iam patrias gens hæc oblita triones
Atq; Iſtrum tranſgreſſa ſemel, ueſtigia fixit
Thraiicio funeſta, ſolo ut impegit erinnys
Præcipites per clauſtra ruunt, nec contigit ullis
Amnibus, aut ſcopulis, proprias defendere terras.
Nil rhodope, nil uaſtus athus, nil profuit hęmus.
Odryſiis facili contemnunt ſtrimona ſaltu.
Et fruſtra rapidum damnatq; alimonia bellum.
Nubibus intactum macedo miratur olympum
More per erratum campi gemit irrita tempe
Theſſalus, & domitis irriſum cotibus oenum
Seruati dryopes, nec nubifer actia texit
Littora leucates, ipſe qui durius olim
Reſtiterat Medis, primo conamine ruptæ
Thermypolæ, uallata maris Scyronia ripis
Iſthmos, & anguſti patuerunt clauſtra lycæi.
Culmina Taygeti, trepidæ uidiſtis Amyclæ.
Secum cuncta uehens, a Gadibus uſq; Britannum
Terruit Oceanum, & noſtro procul axe remotam
Inſolito belli tremefecit murmure Thylem.

Reliqua iſtiuſmodi cum ad damna Roma. a Germano milite illata peruenero, declarabo. Vt enus poeta egregius ita loquitur.

Terrent germana Britannos
Auxilia, Hiſpanos arcent pugnatur, ab illis
Splendida Pharſalico parta eſt uictoria campo.

Et ut concludam. Otto Friſingenſis capite quadrageſimo octauo libri ſecundi ait. Germani omnium fortiſſimi & bellicoſiſſimi. Qui plura legere deſyderat, Suetonium Tranquillum, Ioſephum, Egeſippum in oratione Agrippæ ad Iudæos, uideat. Hæc Otto. Ioſephus autem libro ſeptimo Titum inducit, fortitudinem eorum demonſtrantem, & xix. antiquitatū libro, robuſti corporis gentem dixit Germanos. Egeſippus libro quarto. Domitianus, inquit, fortius indignatos remittit Germanos in Capitolium, qui ferocis immanitate gẽtis, ſimul numero ualidiores circunuenerunt. Sabini enim rebellatione facta, prope oēs interfecti ſunt. Et libro tertio ingenitam ferocitatem Germanis oſtendit, ubi de Domitiano loquitur. Hæc ergo fortitudo ab omni ſortis inproſperę caſu Germanos cuſtodiuit, ut Roma. pop. omnibus uiribus uix ſubiicere imperio eos potuerit, ut Picus Iunior ſcribit. In hoc ergo Claudianus poeta ex decreto adulabatur Styliconi, cum ſine ferro ac nullius belli horrore deuictos Germanos ſcribit. Quis enim meminit, authore eodem, deuictum ſola formidie Rhenum? Verba Claudiani huiuſmodi ſunt de Germanis.

Reſiſtentia germanorum.

Claudiāi locus.

Miramur rapidis hoſtem ſuccumbere bellis,
Qui ſolo terrore ruit, nunc claſſica Francis
Intulimus, iacuere tamen non Marte, Sueuos
Contudimus, quis iura damus. Quis credere poſſit?
Ante tubam nobis audax Germania ſeruit.

Bene (inquit) quis credere poſſit? credat hoc Iudæus Apella, Cęſaris Iulii ſpretores, Auguſti uniuerſi orbis pene ac diuum arma contemnentes, ſine ullius Martis facie oſcitantes, Styliconi ſe dediſſe, præcipue cum omnis res Romanorum temporibus iſtis in turba fuerit, & continuis calamitatibus agitata memoretur & afflicta. Hieronymo teſte. Paulo poſt idem Claudianus de Germanię ſine armis ſubiugatione loquitur, & addit. Vlla ne proſperitas credet. Sic Nazarius Mamertinus inauditum aliqđ ſe relaturum putat, dum Germanos ſuccubuiſſe inducit. Huic autem iniuriæ Germanis illatæ a Claudiano Styliconis adulatore, poſtea reſpondemus, cum Styliconis facta retegemus, in quo nihil memorabile, niſi perfidiam, Oroſio, Iornande, Paulo Diacono, & aliis authoribus, reperimus. Simili infamia Sidonius Appollinaris Germanos affecit, ita ad Maioranum uenatorem quendam dicens, ut carmen ſequens habet.

Et licet aggrederis, quod nullus tempore noſtro
Auguſtus potuit, rigidum ſeptemplicis Iſtri
Agmen in arma rapis.

Verum quid non potuit in aſſentatione fauor principum? Iniuria igiť ſcriptorum non uirtute uicti ſumus.

De uelocitate & innato robore Germanorum in bello. Ca. xv.

Velocitas germanorᵹ.

BElli uirtus ſūma eſt uelocitas, quicquid enim unq̃ ab Alexandro Magno egregie geſtum eſt, id uelocitatis pręſidio agebať. Vnde Q. Curtius, ſcriptor facundus, nullam Alexandri uirtutem in tantum extulit, q̃tum ſummā eius uelocitatem. Verum ut ad Germanos tranſeā. Cęſar ueloci tatis eximię Germāos dixit in primo cōmētario. Quod etiā Sen. in li. de ira an

notauit qñ ait. Quid Germanis aĩoſius? quid curſu acrius? & optĩe. Nam Germanis quid uelocius Aſiam, Phalangiam, & totius orientis partes tranſcurrit? Illud ipſum Hieronymus miraẽ in epiſtola ad Euſtochiã & Marcellinã, cũ tres ultimos libros, inquit, explicaſſem, barbarorũ impetus inſtar torrentis fluuii ægypti limitẽ pcurrit, ut uix effugerim. Et idem ad Heliodorũ. Nã certe, inqt, pterito anno ex Caucaſi ultimis montibus ſeptentrionales lupi inuaſerunt, et tã breui puinciã noſtrã pcurrerũt. Quod Claudia. innuit his uerbis de germãis. Innata fortitudo germanis

Ventis ueluti ſi frena remittat
Aeolus, abrupto gentes ſic obice fudit
Armeniaſq; niues inopino milite ducti,
Heu heu quambreuibus pereunt ingentia cauſis.

Nazarius Mamertinus Iuliano qui (.ſ. germanus) inquit, paulo ante inaudita regionũ, fluminũ, mõtiũ noĩa exercitu uictoriæ pagrauerat, per ultimã ferarũ regna calcata, regũ capita ſupuolans, in medio Illyrici ſinus improuiſus aſtitit. Illa autem uelocitas innata Germanis extitit, referẽte Ioſepho de bello Iudaico. Campanus in epiſtola ad Germanos. In primis cunabulis, inquit, priuſquam nati eſſe uidentur, ad dicti armis ſunt. Et idem, Omnes cæſares ſolos Gennãos corporum cuſtodes ſibi aſciuerunt, ut eos tanq̃ natura ad robur, & ad arma, & fidem genuiſſent. Procopius græcus in rebus Gotthorum, penes Iuſtinianum refert Sclauũ quẽdam uelociſſimum ac fortiſſimum nutritum, qui in uepribus abſcondens ſe, mane exoriente Gotthorum quendã raptũ, uiuũ in caſtra Iuſtiniani detulerit.

De contemptione mortis Germanorum, & ratio cur id fiat. Ca. xvi.

GErmanos uitæ prodigos Philippus Beroaldus ſcribit in carmine de Germanorum laude, quod epitheton perpetuo Germaniæ attribuitur, dum noſtris ut & Ioſephus ſcriptor teſtatur lib. de bello Iudaico xvii. animam mortis contẽptatricem ſcriptores conceſſerint. Cornelius Tacitus infame eſſe ſcribit in omnem uitam, & probroſum Germanis, ſuperſtitem ex acie rediiſſe. Idem paulo ante, relinquere ſcutum præcipuum flagicium ſcribit, cui nec ſacris ineſſe, aut cõſilium inire phas ſit. Et multos addit ſuperſtites bello, laqueo uitam finiuiſſe. His moribus quoq; Heluetii hodie incumbunt. Plura de mortis eorum contẽptione Seneca quæſtion. vi. naturalium collegit Appianus autem in Celtico, eandem ſententiam fouit, & hanc rationem dat. Eorum contemptus mortis, inquit, magnus eſt, ob reuiuiſcendi ſpem. Egeſippus cæteris gentibus in cõtentione mortis ualidiores dixit Germanos. Batauí apud Cornelium miſſi ſunt iterum in Germaniam, ne truculentius quid auderent. Seneca libro de ira tertio. Quid Germanis animoſius? quid curſu acrius? mortis cupidius. Mantuanus ad Cæſarem. Cõtẽptio mortis germanorum.

Quem ſequitur magnis dominans alemania campis.
Gens fera contemptrix animæ.

Campanus in oratione ad Germanorum principes, omnia ob patriam cõtempſiſſe refert Germanos, uocauit mortis contemptores fœlices Mantuanus & bene, audacẽ enim græci εὔψυχον, audaciam εὐψυχίαν uocant, ab animæ qualitatibus ac conditionibus. Huius au

tem ratio eſt, cur ita mortem contemnant, coeli influentia, & ſyderum bonitas, quæ robur his addunt, & mortis contẽptionem pariunt. Sicuti Ioannes Eſcendenſis, in prima triplicitate, ſub ſeptentrione, & occidentis angulo, ubi Iupiter & Mars imperia exercent, beſtiales, bellicoſos, magnanimos, fortes gigni, ut Germanos, Britannos, authoritate Ptolemæi, Haly, & aliorũ approbat. Maternus Firmicus per horoſcopos Martis aliq̃s fieri bellicoſos ſcribit. Alii aſſeruerunt ſub ſeptentrione curru & plauſtro degentes, magnanimos effici in ſeptĩo climate, ut idem Io. Eſcenden. ca. v. diſtinc. viii. Huic opinioni innitit̃ Luca. lib. ii.

Rõ aſtrologica ꝓdigalitatis uitæ germã.

Certe populos quos deſpicit arctos
Foelices errore ſuo, quos ille timorum
Maximus haud urget læti metus, inde ruendi
In ferrum mens prona uiris, animæq́ꝫ capaces
Mortis, & ignauum eſt rediturae parcere uitæ.

Alii tñ q rebus naturæ inſudant, rẽ argutius tractauere, & hanc rõnem collegerũt. Ariſtoteles problematum partitione xiiii. in locis calidis timidos eſſe tenet, in frigidis uero uiriles, qa natura calefigit̃, ſecũdũ naturã em̃ calidi ſunt, & ita caro ꝓpter frigus exterius condenſat̃, Hæc ille. Vegetius in primo de re militari militẽ in ſeptentrione eligendũ ſuadet, ex eo, qa mortẽ non timeat, & huius cauſam hanc adducit. In locis frigidis hoĩes plurimi ſanguinis eſſe, unde fieri, ut non timeant uulnerari. Picus in ſecundo hymno. cõmentario ꝓbabilius rem ꝓſecutus eſt, ſcilicet, plurimum ſanguinis circa p̃cordia conſtipatũ ſeptẽtrionalibus ſupeſſe, & ob frigus aeris cõtinentis calefieri, & ita aĩos & audaciã p̃bere uoluit. Huic ſententiæ aſſertor eſt Ariſtoteles q̃q́ꝫ problematũ ſectiõe xxviii. ubi audaces ſanguine plenos facit, & motũ ita ſurſum tendere. Albertus tñ de natura loci ca. iii. corpora Germanorũ rõne frigiditatis, quæ in eorũ loco eſt, conſtringi ait, & quia multum hi habeant humoris, carnoſos effici, quia uapor in loco digeſtiõis generatus, euaporare non potẽs, conſtrictione reflectitur ad ſtomachum, & generat aqueũ humidũ, ſicut fumus in olla feruente reflectit̃ ad operculum, & generatur aqua. Et quia corda eorum calida ſunt, in audaces tranſmutant̃, calor enim abundat ſpiritu & ſanguine, unde fit ut magis timeant Germani febrem q̃ uulnera. Hæc Albert⁹. Manilius aſtrologus p ſydera ita germãis fortitudinẽ cõcedit li. iiii. ait enim

Scorpius armata uiolenta cuſpide cauda,
Qua ſua cunq́ꝫ phoebi currum per ſydera ducit,
In bellum ardentes animos, & Martia caſtra
Efficit, & multo gaudentem ſanguine ciuem.

Seneca li. ii. de ira, fortiora ingenia ſolidæ naturæ prona eſſe ait, & germanos in exẽplũ aſſumpſit

De gratia bellica Germanorum apud imperatores. Ca. xvii.

POſtq̃ germanorꝝ uires romãi expiebãt̃, uix bellũ cõſumatũ eſt, ſine ductu et auſpiciis germanorꝝ. Tãta eorꝝ apud ĩpatores uigebat gratia. Cãpano autore Iuli⁹, ut Marlian⁹ ait, ĩ ei⁹ exercitu ſp habuit germãos. Iac. Carmel. cohortis cęſaris ductorẽ germanũ fuiſſe ait, & p̃ſentiã ipſorũ in bello gallico pri⁹ declaraui. In bello aũt ciuili eorũ meminit Appia. et Luca. li. i. dicẽs

Deſeruere cauo tentoria fixa Lemanno
Triſtia quæ Vogeſi curuam ſuper ardua ripam
Pugnaces pictis cohibebant lingones armis. Gratia germanorũ apud imperatores.
Soluuntur flaui longa ſtatione Rutheni. Et addit.
Tum rura Nemetes
Qui tenet,
Et biturix longiſq; leues Axones in armis, Sulpitius legit Sueſsiones.
Optimus excuſſo Leucus, Rhenuſq; lacerto
Et docilis rector monſtranti Belga carini
Vangiones Batauiq; truces:
Tu quoq; lætatus conuerti prelia Treuir,
Et uos crinigeros belloq; arcere Chaicos.
Oppoſiti Romam petitis, Rheniq; feroces
Deſeritis ripas, & apertum gentibus orbem

Vbi ſecundũ Sulpitiũ ultio illo uerſiculo totã Germaniã uoluit inferre. Caio inde Cæſari gratiſſimi acceptiſſimiq; Germani conuincebant, ut Ioſephus li.xix. antiqtatum ſcribit. Antoninus quoq; Cæſar adeo Germanos dilexit, ut ualidiſſimũ quenq; in bello, & ſocios, & cuſtodes ſibi aſciuerit, & aliqñ Germanorũ ueſtẽ indutꝰ, Romano cultu dimiſſo, flauã capiti cæſariẽ imponens, ad modũ germanicę tonſuræ geſtabat, ut Herodiano placet li.iiii. hiſto. Antoninus Pius quoq; Marcomanos Germãos in exercitu ſuo ſuſtentabat, ut apud Aeliũ Spartianũ uidere eſt. Maximinꝰ quoq; numerũ Germanorũ habuit ſecũ, colligẽtibus Herodiano lib.vii. hiſto. & Iulio Capitolino. Sub Nerone etiã in Syria militabãt Germani, cuius rei Dion Bithinus græcus author eſt. Adriano quoq; pcipue gratus erat Maſor Iazigũ unꝰ ductor ob id q in eo fuit robur & audacia. Id de Caligula, Cornelius in hiſtoriis, & Suetonius in eius uita referunt, cuius uerba ſunt, admonitus dicit turba Batauorũ qs circa ſe habebat. Herodianus om̃es pene impatores τοὺς συμμάχους ſuſtentaſſe germanos aſſerit. Eius uerba ſunt de Maximino libro octauo ita. ἐπανῆλθον δὲ καὶ οἱ ἀπὸ γερμανίας ἐληλυθότες σύμμαχοι, ἐθάρσει γὰρ αὐτῶν τῇ εὐνοίᾳ, ὅτε καὶ τὸ ἔθνος ἐπεικῶς πρότερον ἄρξας.i. Proficiſcebant & cũ ipo auxiliares copię Germanorũ, qbus maxie cõfidebat, qbus & olĩ pfuerat. Et in alio loco de eodẽ ἀφῖκτο δὲ αὐτῷ γερμανῶν, οὐκ ὀλίγη συμμαχία, πεμφθεῖσα ὑπὸ αὐτῶν κατὰ εὔνοιαν.i. Mitebat etiam Cæſari non paucus auxiliariũ Germanorũ numerus a popularibus bñuolentiæ noĩe, qbus olim Maximinus dũ impio pfuerat diligẽtiſſime moderabat. Idẽ Herodianus li.vi. apud Alexandrum Germanos fuiſſe refert, ὅθεν οἱ νεανίαι ἐν οἷς ἦν τὸ πολὺ πλῆθος παιόνων μάλιστα. Erant & iuuenes apud ipſum quorũ bona pars e Pãnonia ueniebat. Iuſtinianus etiã aduerſus Gotthos nullis niſi Germanis utebat. Habuit ſemp Narſes apud eũ duo millia Herulorũ. Bellizario quoq; ſemp aut Lõgobardi, Sclaui aut Heruli mittebant, ut Procopius in omnibus pene libris, quos de rebus Gotthorũ conſcripſit, publice profitetur. Claudianus quoq; penes Styliconem Germanos fuiſſe aſſerit, Et qs naſcẽtes explorat gurgite Rhenus. Venit accola ſyluę Bructerꝰ Hercinię, ac Albim liqre Cheruſci. Galatę populi in ære Antigoni militabãt, ut Iuſtinꝰ lib.xxv. ſcribit.

Germanos ſemp impatorũ corporibus fuiſſe adhibitos,& de nimia familiaritate impatorum erga Germanos. Ca. xviii.

Germani apud imperatores

TAnta inde gratia Germanorũ obtinuit,ut nulli alii corporibus principum cuſtodiendis adhibiti fuerint, nec ullus impatorũ extitit,qui nõ Germanos in cuſtodes,q̃s græci λυκόπολες σωματοφυλάκους appellant,ſibi aſciuerit.Cor. Tacitus hiſt.li.i. Germanorũ,inquit,qui tunc impatori cuſtodes aderãt,de Auguſto locutus eſt.Procopius author græcus Iuſtinianũ Cęſarem ſatellite q̃dã Sclauo ingenti ac fortiſſimo fuiſſe ꝓuiſum aſſerit. Nimium etiã familiaritatis impatores cũ Germanis habuerunt,ut eorũ gratiã uberiorẽ ſibi conciliarent.Quod tñ in Alexandro Lãpridius rep̃hendit,ac nimiã ciuilitatẽ impatoribus non conuenire aſſerit.Herodianus ſcriptor eidẽ impatori tãtam aſcripſit cũ Germanis familiaritatẽ ὠκείωτο δὲ καὶ πάντας τοὺς ἐπέκεινα γερμάνους, ἔς τε φιλίαν ὑπηγάγετο, ὡς καὶ συμμάχους παρ' αὐτῶν λαβεῖν, καὶ τοῦ σώματος ἑαυτοῦ φρουροὺς ποιήσασθαι, γενναίους τε καὶ ὡραίους ἐπιλεξάμενος. Quod illud nobis ſignificat, Adiunxerat aũt ſibi comites Germanos,q̃s & in amiciciã ſibi deuinxit,adeo ut ſocios bellorũ ac corpis cuſtodes ualidiſſimũ, quencꝫ & pulcherrimũ ſibi aſciuerit.Addit etiã Herodianus,eũ nonnunq̃ depoſita Germanorũ ueſte,germanica uſum eſſe,& flauũ capillũ capiti impoſuiſſe,ut ſibi Germanorũ beneuolẽtiã cõciliaret.Suidas gręcus eãdẽ ciuilitatẽ Antonino Cęſari aſcripſit,ſic ingẽs. ἐπείδε ἐν ἴστρον κατίλαβε καὶ τοὺς ἐκεῖσε γερμάνους ἐφιλοποιήσατο, ὡς καὶ συμμάχους παρ' αὐτῶν λαβεῖν καὶ τοῦ σώματος φρουρούς, καὶ ταῖς φορέσεσι αὐτῶν χρῆσθαι, οὕτωτε καὶ ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἠγαπᾶτο, κοινὸς ὢν. πρὸς ἅπαντας, ὡς συστρατιώτης μᾶλλον, ἢ βασιλεὺς παρ' αὐτῶν λεγόμενος.i.Inde ad Iſtrũ ꝓfectus Germanos adeo ĩ ſui amorẽ conciliauerat,ut cõmilitones ex ipſis ſibi cõſtituerit,et corpis tutores & eis in ſui tutelã uſus fuerit, ob q̊d a barbaris ac toto exercitu diligebat̃. Erat eñ oĩbus familiaris,adeo etiã,ut plus cõmilitonis nomĩe q̃ impatoris appellat⁹ ſit.Cornelius li.xiii. Dũ Romani ad clauſtra Caſpiarũ penetrabant, Germãos pugnę affuiſſe dicit. Et idẽ in alia expeditione q̃ in Albanos parabat̃,ait Cor. li.xvii.Itẽ Vitellius Capitoliũ cũ Germanis expugnauit,Ioſepho li.v. antiq̃tatũ indicante.Itẽ Conſtantinus ſecũ Germanos habuit,aiũt Soſimen⁹,& Aurelius Sextus.Bebelius etiã circa lectũ Herodis filii Germanos fuiſſe ſcribit,autorib⁹ Ioſepho li.vii.& Egeſippo li.i.Itẽ Mithridates ſecũ Germanos tenuit,ut Iuſtinus lib.xxxviii.Itẽ Marcus pater Comodi.Otto q̃cꝫ, ut ait Plutarch⁹ in uita ei⁹ Batauos & Germanos apud ſe aluit, Galba cuſtodes corporis eos habuit, Suetonio referente.Similiter & Nero Caligula & mater ei⁹ Agrippa,ut Ioſephus ſcribit ãtiq̃tatũ xix.multa ex Cornelio noſtro illic collegi.Germani etiã in cõſilictu Gordiani & Maximini fuerunt,ut ſcribit Iulius Capitolinus. Itẽ Lolianus adhibitis Germanis ad bellũ,diu protraxit pugnã,ut in Victorino loq̃tur Trebellius Pollio.Apud Ruffinũ q̃cꝫ Germani egerunt,q̃d Claudia. oſtendit li.i.

Iam gentes Iſtrumcꝫ mouent,Scythiamcꝫ receptant
Auxilio,traxere ſuis hoſtilibus armis
Relliquias,mixtis deſcendit Sarmata Dacis,
Maſſagetæ,patriumcꝫ bibens mæotis orontem.

Fœdericus etiã tertius

auguſtiſſimus, Maximiliano noſtro Cęſari (cū ad ultimā uitę ſuę deſperationē redactus fuerat) dixiſſe fert, ut in primis Germanos coleret, q̄rū p̄ſidio facile hoſtiū minas in ludibrium interuerteret. Quid uero noſtro ſeculo opinionis apud impatores Germanorū militib⁹ aſcribat: cōſtat uniuerſis, ſummorū em̄ pontificū hactenus fuit cōſuetudo, Heluetiorū p̄ſidio uel Doryphororū ſe fa cere munitos. Teſtāt hęc Iulii II. Pii II. Alexādri, et aliorū ſcriptores. Age quid Gallorū rex unq̄ ſine Germanis egit: Nā profecto in tota Gallia non contine re ſe poſſet, niſi Teutonicorū p̄ſidio uallaret. Ego ſolido ſenſu loq̄r. Nō eſt to tius orbis regio, ubi non Germanorū authoritatē corā principibus experiaris. Nulla eſt ſimul, puincia, regio, impiū, ubi non ſummū militiæ & authoritatis imperiū apud principes ſibi ſp uendicent Germani. Vnde factū eſt, ut nihil egregie unq̄ ſine Germanis geſtū eſt. Fœderici em̄ Conradi, Henrici, Otho nes, Lotharii, Gotfridus, & alii, quicquid egerūt, Germanorū p̄ſidio illud pere gerunt. Longobardos uaſtauerunt, Hieroſolymā penetrauerūt, Græciā popu labant, Hungariā, Bohemiā, Illyricū trāſmeati ſunt. Taceo bella Neapoli, Gal liæ, Hiſpanię, Anglię, geſta, & q̄ q̄tidie Germanorū ductu & auſpiciis gerunt.

De potentia Germanorum, & authoritate in bellis, & obſeruantia eorum nominis. Ca. xix.

TAnta Germanorū apud priſcos potentia fuit, ut reſiſtenti bus qbuſ cunq̄, eorū ſemp opinio oportuit p̄ferri, unde plures impatores ipſi conſtituerunt germani. Vitellius em̄ ab ipſis ad impium euectus eſt. Cornelio, Suetonio, Methodio, Egeſippo li. iiii. Oroſio li vii. autoribus. Veſpa ſianus contra eorū potētiam primo dubitauit, an nitendū ſit, Cornelio autore. Claudiū impatorē Germani initiauerunt, ut Ioſephus li. xix. ſcribit. Maximinus impator effectus eſt a Germanis (ut Symmachus lib. v. hiſto. Iornandes & Ca pitolinus aiūt) contra ſenat⁹ autoritatē etiā, ut collegit Herodianus. Seuer⁹ im pator a Germanis creabat. Aelio Spartiano ,pbāte. Clodiū Albinū noluerūt Germani in impatorē conſecrari, & ita priuatus eſt impio. Conſtantinus q̄q̄ (ut Aurelius ait) ab ipſis impator creabat. Hæc de Iuliano Cæſare ſcribūt Soſi menus hiſtoricus lib. v. ca. l. Ammianus lib. xv. Platina pontifices & impatores allegat, contra oim gentiū opinionē ſolis Germanis inſtantibus, ad talē ampli tudinē aſcendiſſe. Hodie quoq̄ & ſummā authoritatis arcē ſibi uēdicauerūt, ſoli em̄ ſanctiſſimi impii regē & dn̄m conſtituendi facultatē obtinuerūt. Ecce quanta eorū potentia: qua Cęſares adducti ſunt, ut qlibet Germanici nomen ſibi uoluerit aſcire, non enim extremæ fuit laudationis, dicere Germanicum cę ſarem aliquem. Quod Martialis in Epigram. lib. ii. oſtendit.

Opinio germanorum.

Eſſe germanicum

Creta dedit magnum, maius dedit Aphrica nomen
Scipio quod uictor, quodq̄ Metellus habet,
Nobilius tribuit domito Germania Rheno,
Et puer hic dignus nomine Cæſar eras,
Frater Idumęas meruit cum patre triumphos,
Dicitur ex Cattis gloria tota tua

Vnde Panagyricus ad Maximianū

Quid maius,inqt,euenire potuit? illa tua in Germaniã tranſmigratiõe?.Auui dius,ut Iulius Capitolinus ait,Victorinus Germanici cognomẽ tulit,quia etiã Carthos deuicit,lege Cathos.Dracõtius Romanis ſcribit fuiſſe decẽs et gloriosiſſimũ dici Germanicũ,ob inſignẽ Germanorũ gloriã,Germani ẽm auctore Egeſippo li.ii.totius impiũ orbis ſibi ſemp aſſumpſerũt.Cætera ſequentur.

De laude & præconiis Roma. Germanos debellantium. Ca. xx.

NVnc ad amplitudinẽ eorũ deſcendã,qbus etiã exilis uictoria de Germaniscontigerat. Marius ut deus habitus eſt,quia Teutonas deſtituerat,ut ex Plutarcho,Iuuenale,Propertio,Floro,Plynio lib. xiii.ca.xi. Valerio in lib.ſequenti adducemus.Põpeius apud Lucanũ cęſari iuidebat de Germanis uictoriã & de Gallis. Verebaẽ ẽm hęc obſcurare eius triũphos.Maximinus qa proſpere rẽ geſſit in Germania,impator continuo euaſit,ut Otto li.iii.ca.xxxii.Platina in uita Antheri papæ ſcribunt.Pertinax,qa ſub impatore fœliciter geſſit,continuo Cæſar conſecrabaẽ impatore mortuo,ut Herodian9 li.ii.exequiẽ.Iulianus,ut aiũt Sozimenus lib.v.ca.l.hiſto. & Ammianus lib.xvi. in fine,quia Germanis fœliciter conflixiſſet, auſus fuit imperium affectare. Clodium Albinũ magni fecit eius de tranſrhenanis uictoria,ut Seuerus & Iulius Capitolinus collegerunt.Cæſaris nomen Comodus ſibi indidit,& adept9 eſt ob fuſos Germanos ſtipendii facultatẽ.Victorinus qq; cũ tm̃ Catos uiciſſet ſub Antonino Pio,mox impator effectus eſt. Et qa nobilitant ueteres (ut Claudian9 ait) germanica fœdera Druſos,Quilibet Germanici cognomẽ ſibi arrogare uoluit,ſicuti de Domitião,Druſo,Claudio,Vitellio liqt. Sicut apud Aeliũ Spartianũ Antoninus Caracalla, apud Iuliũ Capitolinum Gordianus. Tacitus apud FL. Vopiſcũ,Iuſtinianus apud Hunibaldũ,Iornandẽ & alios. Claudianus qtę laudis ſit uincere Germanos de Stylicõe adducit tm̃ ſemel de germanis uictore.

Laus imperatorũ germãos debellantium.

Qui mihi Germanos ſolus Francoſq; ſubegit,
Cur nondum legitur faſtis? cur pagina tantum
Neſcit adhuc nomen? quod iam numerare decebat.
Vſq; adeo ne leuis paccati gloria Rheni?

Et idẽ Claudianus paulo poſt maiorẽ laudẽ Germanicũ ſiue Gotthicũ bello eſſe ſcribit,& plus Stylicõi deberi q̃ Pyrrho, Decio,Fabricio,Mario,Paulo,Achilli,& aliis ẽſtimauit,facta.n. horum egregia memoria,ſubiungit.

Quanto maius opus ſolo Stylicone peractum
Cernimus,hic ualidam gentem,non Chaonas atq; Moloſſos
(Quos epirus alit) nec Dodonea ſubegit.
Agmina. Et idem.
Nil ueris æquale dabant, prohibere rapaces
Scilicet harpyias,ſuetaq; excludere menſa
Nobilior titulus,quam tot potuiſſe paratas
In latii prædam geticas auertere fauces.
At ego terrigenas potius mirabor in ipſis
Procubuiſſe ſatis,uitæ quibus attulit idem

Principium

Principium, finemq́ dies, quam cæſa Getarum
Agmina, quos tantis aluit bellona triumphis. Verū nec Stylico Germanos adeo armis fregit, uel Getas, ut Claudianus (panagyricorū more) de ipſo teſtať. Sed Probus imꝑator Germanos ſolus uicit. Huic quātus ideo honor delatus fuerit FL. Vopiſcus adduxit. Claudianus etiā id teſtať cum inquit.
Omni nobilior luſtro tibi gloria ſoli
Contigit, exactum nunquam memorata per æuum,
Germāos habuiſſe duces. Crinit⁹ li.xii.c.vi. de hui⁹ triūpho plurib⁹ ediſſeruit

De fortitudine & induſtria Germanicarū mulierum. Ca. xxi.

Mulierū germanicarū fortitudo

FVit hæc igiť Germanorū uirtus bellica obuia ac manifeſta oīb⁹, ita ꝙ non inueniať, quē nec ultra primas ſaltē literas ꝓgreſſum fugiat. Vt aūt nulla pars fortitudinis noſtrę remittať, maiorū noſtrorū mulieres ſaltē in exemplū aſſumamus, uideamuſq́, cui militiæ ſacramento hæ ſe aſtrinxerint, in q̄ paternæ libertatis ardore illæ coaluerint. Harū em̄ uirtutis ꝑſidio facile germanicæ fortitudinis periculū & exēplar nāciſci poſſumus. Plutarch⁹ librū apud græcos de illuſtribus mulieribus, & Io. Boccatius apud latinos ediderunt, a germanicarū uero mulierū memoria receſſerunt, q̄ tñ belli uirtute oēs eiuſdē gñis fœminas deuicerunt. Cędant in hoc Amazones Germāis, quarū uirtutē germanicę mulieres (Bohemia olim occupata) ſuis facinorib⁹ ęquarunt. Bohemiā em̄, ut ſcribit Aeneas Syluius li.i.hiſt. Fœminæ olim regebant, & regioni ꝓfuerunt, non minoris uirtutis q̄ Amazones æſtimatæ. In bello etiā Cimbrico mulieres hoſtiū arma ſumpſerunt, & contra Romanos (uirorū inſtar) infremuerunt armis, ſicuti ait Plutarchus in uita Marii, & addit, cōmiſſo ꝓlio, & rebus Cimbrorū afflictis, mulieres ſe ipſas occidiſſe, & pueros ultra currus ꝓieciſſe, ne in hoſtiū uenirent poteſtatē, terribiliſſimū tradidiſſe ſpectaculum. Val. Max. li.v.ca.i. & cū ipſo Oroſius li.vi. mulieres Mariū rogaſſe uoluerūt, uti uirginibus ueſtalibus iūgerēť, re uero minus impetrata, ſibi ipſis mortē conſciuiſſe. Hæc illi. Verba Valerii inde ſequentia illa ſunt, Dii melius quid animi hæ uiris eorū in acie non dederunt? Nā ſi eorū mulierū maluiſſent ſequi uirtutē, Teutonicæ uictorię trophea reddidiſſent. Hæc ille. Inde ſub bello Iulii mulieres uiros rogabāt flētes, ut ꝑſiſterent, ne ſe & ſuos in ſeruitutē redigerēt, & currus ipſis obuiā repoſuerunt, ne effugerent, ut Cęſar li.i.cōment. late ꝓſequiť. Tēpore inde Auguſti, q̄ Druſus bello Germaniā tentauit, mulieres cum uiris iuxta Romanis conflixerunt, & telis deficiētibus, pueros in faciē hoſtibus iniecerunt, ut Oroſius li.vi.ca.xx. & enarrator uitę Iuſtiniani aſſeruerunt. Flor⁹ etiā li.iiii. agmen in eo bello fœminas auertiſſe hoſtiū uoluit, unde puto de eo agmine dictū hoc eſſe a Floro, de q̄ Cor. Tacitus mentionē facit, ſcribit em̄ memoriæ eſſe ꝓditū, quaſdā acies inclinatas, iam & labātes, a fœminis reſtitutas, conſtantia ꝓcū, & obiectu pectorū, & monſtrata cominus captiuitate, quā longe impatiētius fœminas timere ſuorū nominū adeo, ut efficacius eorū obligēť animi, qbus inter obſides puellæ nobiles imparēť. Hæc ille. Eutropi⁹ oīa iuxta ac Oroſius dixit, uerū Cimbricis temporib⁹ ea geſta aſcripſit. Euſebius tñ Oro

ſio & Floro in libro temporū ſuffragat̄, & Rhegino Prunieñ. eandē ferocitatē
refert in Hunnorū uiris & mulieribus reptam fuiſſe. Iornandes de Gotthorū
fœminis eadē ꝓtulit, quas & in acie uerſatas ſcripſit. Lōgobardi (numero uiri
li deficiente) fœminas armauerunt, ut Ligurinus de geſtis Fœderici. Paul. Dia
conus & alii ſcribūt. Cor. Tacitus fœminas Germanos ſecū in bellū adducere
teſtatur, ibiq; ullulatus earum, ac infantium uagitus audiri, teſtes ſacratiſſi-
mos illos, ſolitos inde ad has uulnera efferre, & nec illas horū plagas exigere,
Vlmēſes aut numerare ac pauere, uerū cibos & hortamina bellantibus geſtare. Aiunt
mulieres. Vlmā oppidū Sueuiæ olim a mulieribus (uiris deficientibus) defenſam, & ĩn
oēs uino ciboq; oneratas, dū res in exitiū ciuitatis ageretur, igne, proprio mar
te ſe ipſas cōbuſſiſſe. Ego uero quia apud ꝓbatos non legi, nolo argumentis re
fellere, nec fidē habere. Sufficiat nobis id q̄d Cāpanus collegit, ſæpe fœminas
germanicas frameā ſuſcipientes, maritis p̄ſtitiſſe, & pro patria pugnaſſe. Et ad
dit. Facite Germani q̄d ueſtræ matres in bello Cimbrico fecerunt .ſ. pueros in
hoſtiū ora iacite. Mamertin⁹ ad Maximianū de Germanis. Quibus, inquit, oīs
uita militia eſt, q̄rū fœminæ cæterarū gentium uiris fortiores ſunt. In exercitu
Gotthorū cōtra Aurelianū decē mulieres bellaciſſimas ſumma uirtute ſub ha
bitu uirili decertaſſe FL. Vopiſcus, Blondus ac alii aſſeruerunt, quas & in triū
phum impator traduxit. Amalaſunthā gotthicā mulierē Sudas uirilē nuncupa
bat. C. Plynius II. in li. hiſt. germaniæ, tradit fœiam ingētē animi, ſauciis militib⁹
germāis ueſtes ac fomenta largitā. Quod maxīe aīm Tiberii cæſ. cōcuſſerit. Idē
Cor. Tacitus hiſt. li. i. in fine aſſerit. Bellū q̄q; a Germanis cōtra Druſum geſtū
germanicæ mulieres potiſſimū tenuerunt, ut Strabo li. vii. refert, tunc eīn ſum
morū principū uxores ac filiæ capiebantur. Cimbri q̄q; ac Galli, ut Plutarch⁹
in uita Camilli ait, uxoribus ac filiis comitibus Romanū impiū inuaſerunt. He
rulorū mulieres in bello Gotthorū, digitis Romanos corpore minores mon
ſtrantes, uiros eorū accuſabant, cp hi multo grandiores ſuccubuiſſent. Poteſt
igitur Germanorū uirtus tm̄ fortitudine mulierū internoſci. Proculus Cæſar
centū uirgines in Sarmatarū acie captas, qndecim dierū ſpacio mulieres red-
didit, putauit ſe fortē, ſi dēſitate criminū caleſceret, ut ip̄e impator in una epiſto
la oſtendit, ac id honori ſuo accedere putabat, ut & de eo FL. Vopiſcus colle-
git. Claudius etiā cæſar deuictis Sarmatis & Gotthis, ingenīē mulierū copiā in
tercepit, ut ipſi⁹ cæſaris ep̄ſa una ad Bochū oſtendit, in hæc uerba euadens. De
leuimus, inquit, trecenta millia ac uiginti Gotthorū, duo millia nauiū ſubmer-
ſimus, tecta ſunt flumina ſcutis & lanceis, cāpi oſſibus tecti lucent. Tot etiam
mulieres cœpimus, ut noſtrorū militū q̄ſq; ſibi binas aut ternas adiungere po
terit. Hæc Trebellius Pollio, Blondus, Sabellicus, & alii repetiuerunt. Nec for
tiſſimū illud facinus & ꝓbe uirile a noſtra memoria excludat̄, q̄d apud Pauſa
niā grecū legim⁹ ἐν τῷ ι φωκικοῖς de Galatarū .i. Germanorū mulieribus illa ora
tione, poſtq̄ Galatas occiſos tradidit, γυναῖκες δὲ καὶ ὅσαι, inquit, ἐν ἔργα τῶν πεθνέων,
ὅσαι μὲν φρονήματός τι αὐτῶν εἶχον, ἑαυτὰς ἔφθαζον, καὶ ὅσαι μὲν τῶν γυναικῶν ταῖς μαχαίραις
γαλατῶν ἐπιτύγχανον, αὐτοχειρία τὰς τυχὰς ἐφίεσαν. quod ſaltē nobis ſenſum illum
faciat

faciat,uerba non curabimus traducere,Galatarũ mulieres inquit,& uirgines q̃ adhuc in flore uiguerunt,q̃ ſaltẽ rõne ꝑditæ erãt rẽ ꝑuenerũt, & oẽs ſumptis Galatarũ gladiis,ipſarũ manu ſibipſis cõſciuerũt.Et tãdẽ de germãię mulierib.

De ſtudio & laude libertatis Germanorum. Ca. xxii.

OMniũ illorũ q̃ uirtute belli nobis cõtingere poſſunt, longe ꝓclariſſimum eſt libertas,ob quã ſolã conſeruandã Lacedæmonii,ut Plutarchus ait,totã corpis habitudinẽ direxerũt. Cuius etiã ſentẽtia erat potius liberã caſam inhabitandũ eſſe,q̃ ſeruũ impare oĩbus.Nec potuit Homer⁹ deorũ fœlicitatẽ clari⁹ exprĩere, niſi ꝙ eos ἐλευθέρους.i.liberos uocaret, & Iouẽ ἐλευθέριον Heſiodus in Theogoniis τὰς ἐν Πιερίῃ Κρονίδῃ τέκε πατρὶ μιγεῖσα Μνημοσύνη γουνοῖσιν Ἐλευθῆρος μεδέουσα,de Muſis loquens,& muſas liberas oñdit. Fuit aũt libertas in ſummo ꝓcio apud germanos, unde Tacitus li.ii.hiſt.Arimiũ cumulatius non potuit extollere,niſi ꝙ haud dubie germanię liberatorẽ & libertatis germanicę uindicatorẽ ipſum diceret.Idẽ Arimius fratri ſuo Flauio ob defectione a Germanis nihil grauius potuit infligere,niſi ꝙ ad Amitã libertatẽ negligens, ꝓpter opprobriũ amicorũ ad Romanos defeciſſet,ita ut patriæ ꝓditor iudicari potuerit.Et paulo ante apud eundẽ Cornel.lib.ii.hiſt.maioris eſſe uirtutis mori pro patria ꝙ̃ ſeruito iniuſto ꝑmi putauit.Oẽs q̃cꝫ ꝓprio libertatis iure exuti ſunt,qui Germanorũ libertati inſidiabant̃.Nã Valentinianus Cæſ. tributa germanis iniungere uolens,pene ad ꝑſoluenda tributa ipſe cõpulſus ẽ. Doluit Lyſimachus rex ꝙ germanorũ libertatẽ q̃etã affecerat.Plutarc.ita ait. λυσίμαχος ἐν Θράκῃ κρατηθεὶς ὑπὸ δρομαχέτου, καὶ διὰ δίψαν ἑαυτὸν καὶ τὸ στράτευμα παραδούς, ὡς ἔπιεν αἰχμάλωτος γενόμενος, ὦ θεοὶ εἶπεν, ὡς μικρᾶς ἡδονῆς ἕνεκα, δοῦλον ἐμαυτὸν ἐκ βασιλέως πεποίηκα.i.Lyſimachus in Thracia uictus a Dromachete, Gotho.i.germano,cũ ſeſe & exercitũ ꝑſidi tradidiſſet,bibens in captiuitate poſit⁹, o dii,inquit,ut paruæ uoluptatis gratia,me met ſeruũ ex rege feci.Dromachetes aũt ille germanus extitit,& illa pugna germanis edita fuerat,ut li.iii.ex Strabonis & aliorũ ſententia diximus.Nil ergo hi quibus germanorũ libertas offenſa fuit,niſi pœnitentiã meruerũt.Idathyrſus Scytharũ germanicorũ rex,qm̃ Iſtri loca tenuit,ubi Scythæ Germani erant,ille etiã ſuaſit populis libertatẽ germanicam nulli impune tentandam eſſe Plutarcho referente, cuius eſt oratio. Ἰδάθυρσος ὁ Σκυθῶν βασιλεύς, ἐφ' ὃν διέβη Δαρεῖος, ἔπειθε τοὺς ἰώνων τυράννους, τὸ τοῦ Ἴστρου ζεῦγμα λύσαντας ἀπαλλάττεσθαι, μὴ βουληθέντας δὲ διὰ τὴν πρὸς Δαρεῖον πίστιν.i. Idathyrſus Scytharũ rex contra quẽ Darius traieciſſet,ſuadebat Ionũ tyrannis, ut ſoluto Iſtri Germanorũ fluminis iugo effugerent,ac ſeſe in libertatẽ uindicarent.Dũ noluiſſet fidẽ ſuã in Dariũ facere,alii hunc regẽ Agathyrſum uocauerunt, q̃d plus arridet a populis illũ noĩari, qui haud dubie Iſtrũ incoluerunt.Tantum penes Germanos libertatis ſtudiũ floruerat.Nullus etiã ſine Galatarũ tũc germanorũ ope libertatẽ ſuã tutã ſperabat,referente Iuſtino hiſtorico li.xxv. Methodius in ſuis annalibus penes Germanos libertatis ſtatuã olim cultã ſcribit. Oſtrogotthi poſt tot editas clades,dũ pene in cineres oẽs reſoluti a Narſete fuerãt.Denicꝫ ut oẽs eorũ facultates tuto eis liceret aſportare,uſcꝫ ſpiritus artus eorũ dirigeret ſeſe certaturos Romanis uoluerũt, apud Procopiũ li.iiii. Idem

Libertas Germanorum.

Procopius li.i.Sicuti deinceps,inquit,Alemani gens ualida habitãt, liberi oẽs. Seneca de ira li.ii. Vt ſcias,inquit,an generoſi ira aliqd habeat,liberas uidebis gentes,quæ iracundiſſimæ ſunt,ut Germanos & Scythas. Id exẽplo mulierũ germanarũ probari põt.Hæ ut Cęſar li.i.cõment.ſcribit flentes pueros oſtẽtã tes,maritos rogauerunt,ne ſe in ſeruitutẽ redigerent.Libertatis ergo eorũ me minit Tacitus in Germania,& in libris hiſtoriarũ,ubi Teutheri ad Vbios di‑ cunt.Agimus Marti gratias,ut liberi inter liberos ſimus.Egeſippus Rheni flu enta dixit liberas gentes uſq; ad mare inhabitaſſe. Aeneas Syluius ad hũc diẽ adeo libertatẽ apud ipſos in ꝓcio eſſe ſcribit.Mulieres Cimbrorũ captiuæ,dũ neq; uirginibus ueſtalibus iungerentur,uerũ captiuæ ducerentur,ſe inuicẽ oẽs oc ciderunt. Val.Max.li.vi.ſcribit,& Hierony. diſtin.xii.epiſt.ad Geruntiam.Qui poſtq; hanc hiſtoriã poſuit.Quid,inquit,barbaræ caſtitati non potuit inferre captiuitas? Oroſius li.vi.ca.xx.ubi de bello Druſi loquitur. Germani,inquit, oẽs confluxerũt undatim,aut ſuſceptur; condictione pacis,ſi uincerentur,uel uſuræ (quieta libertate) ſi uincerent.Getæ q̃q; pro libertate oĩa expoſuerunt,ut ſcri‑ bit Horat.oda.lib. Sic & Lõgobardi legatis Vandalorũ reſpondebant,poſcẽ tibus tributũ aut bellũ, ob libertatẽ tuendã poti⁹ armis ſe res cõmiſſuros eſſe, ut Paul. Diaconus in fine primi libri habet.Et idẽ .Hactenus apud Baioarios ,inquit,Saxones & alios eiuſdẽ linguę hoĩes(intellige Germãos) ea libertas ẽ, ut carminibus celebretur. Libertatis ſtudiũ in Frãcis Hunibaldus ſatis exprime re neſcit.Nã cupidiſſimos libertatis, ideo ſemp Romanis ſuſpectos Frãcos fu iſſe ſcribit. Valentiniano enĩ tributũ poſtulanti reſponderunt ſe libertatẽ præ oĩbus cuſtodire uelle,& ſi bello contra ipſos inſurgat,ſe ſenſurũ Frãcos liberri mos,& ipſum ſeruũ.Hunibaldus a Marcomiro primo uſq; ad Clodoueũ liber tatẽ eorũ ſummã recitat.Abbas Spanheimius ſcribit inuicẽ ſe ſalutaſſe Frãcos, Salue liber France,Eſt apud nos ,puerbiũ,Liberior Franco ſum.Tacitus tanq̃ aliqd mirandũ adducens dixit, Germanos adeo ludo aleæ deditos, ut plęriq; oĩbus amiſſis pecuniis libertatẽ offerant,& q̃ uictus uoluntarię ſeruituti acqe ſcat.Sic & apud hiſtoricũ loquitur impatorũ unus,pene concidi,& tãta erat ger manorũ libertas.Hodie q̃q; libertas penes noſtros q̃ta ſit? ex clade Suitenſiũ ſcimus,qui ſemel re infecta,occiſis ciuibus,extrema (ſalua libertate) pati nõ de negauerũt. Nec unq̃ tributa aliqua ſoluiſſe planũ eſt Germãos, uſq; ad impii translationẽ ad eos,niſi ſemel Vngaris. Pro libertate tñ cũ duce Hẽrico nole bant ſoluere,& uicerunt,ut ſcribit Lupoldus.Bene ergo Cor.Tacitus Arſaci dis regno acriorẽ dixit eſſe libertatẽ noſtrã. Ammianus de Sarmatis lib. xvii. Qui libertatẽ,inqt,ſperabant parere impiis,& alias ſedes ſuſcipe ſunt accenſi trãquillas,ut nec bellis uexari, aut ſeditionibus mutari poſſint. Ioſeph⁹ li.ii.bel li iudaici.Septuaginta annos Germanos ait pro libertate pugnaſſe,uerũ tam iũ ad ſuũ tempus rẽ eſt metitus,ſi diutius uixiſſet, maiori ſpacio hãc numeraſſet.

Frãcorũ libertas. — *Ludus aleæ.*

De ira & furore Germanorum. Ca. xxiii.

Ira Germanorũ.

NVnc ad irã Germanorũ deſcendã, q̃ eos fortitudinis a peripateticis eſſe ferebat.Seneca grauis author, Iracundiſſimas gẽtes Germanorũ ac ſeptentrionaliũ eſſe arbitratur. Similiter & Albertus in li. de natura

locorum Lucianus,Scythas ſeptentrionales in dialogo τόξαρις inſcripto aſſerit
ἔχομεν μὲν ἀεὶ ζῶντα, καὶ ὀργῇ ἢ θυμῷ.i.ſemp̄ malę irę q̃ furori indulgere.Ira olim Ira incon
ut Cor.Tacitus lib.xix.aſſerit, Germanorum inconſulta erat, ut etiã Ioſephus ſultaGer.
lib.xix.ſcribit, barbarorum p̃ceps,inquit,ſubita,& repentina,ira eſt. Seneca
q̊q; lib.primo de ira. Quid curſu acrius? inquit,quid induratius ad oẽm patiẽ
tiam &c.& multa ibidẽ de eorũ ira diſſeruit. Claudianus de Alarici regis Got
thorũ ira ſcribit in Stylicõe.Sed nec euentu,inquit,minus furor caret.Sic etiã
de eorũ furore ſi quis legere cupit Florum lib.iiii.uideat,ubi pugnã & exitium
Q.Vari deſcribit.Mamertinus ad Conſtantinũ,Francorũ furorẽ ultra oceani
æſtum feruere ſignificauit.Man.ad cæſarẽ.Ecce Carithnos,q̊s furor armauit.
Sidonius li.x. Obſequiũ gens una negat quæ nuper ab Iſtro Turgida ple-
ctendas in prælia ſuggerit iras Rettulit indomitũ ſolido truculentior agmẽ.
Et Panagyricus ad filiũ Conſtantini,non ueritus gentis Frãcorum inexecrabi
les iras ac odia.Oroſius,Euſebius,& Eutropi9,de furore mulierũ Germanarũ
tm̃ Tiberii & Druſi tp̄ibus plura retulerunt.Taceo furorẽ Cimbrici belli,cui9
Otto,Plutarchus,& alii pleniſſimi p̃cones ſunt. Furoris Germanorum teſtes Furor
Sunt, ut Methodius martyr , Paulus Diaconus in hiſtoria Longobardorũ,
Rhegino Prunienſis,& Aeneas Syluius aliiq; inquiunt,uniuerſæ urbes Ita-
liæ,Galliæ,Græciæ,& totius Europæ nunc dirutæ.Quarum in plæriſq; ueſti
gium adhuc apparet. Teſtimonium huius perhibet Ammianus Marcellinus
lib.xvi.dũ ,ppter furorẽ Germanorum inter Coloniam & Confluentiam nul
lam olim ciuitatem uiſam teſtatur.Et idem circa finem.Fremitus,inquit,Alemã
norum indignatione mixtus,unanimi conſpiratione uociferantium erat,& in
oculis eorum furor uidebatur.Id etiam peculiare eorum irę & furoris argumẽ
tum eſt,q̧ ſemper Germani armati ſunt,& armis cincti fuerunt,ut Egeſippus
probat libro primo,q̧ & in exequiis etiam militarem ordinem ſeruauerĩt ger
mani,acſi in bellum ire uoluerint.Idem Campanus in oratione ad principes te
ſtatur.Nec,inquit,maiores ueſtri templum niſi armati ingrediebantur.

De armis,lanceis & frameis Germanorum. Ca. xxiiii.

NAtio quaſi quælibet propriis decorata armis nitebatur , Romani pi
lis,alii aliis,Germania uero maxime frameis & haſtis.Quam & Cor. Armæ
Tacitus maioribus lanceis uti dixit.Similiter et Diodorus lib.vi.quas germano
frameas dicimus,anguſto & breui ferro ac acri,et ad uſum habili,ut eo telo uel rum.
eminus uel cominus (ut ratio dirigit) pugnetur, Cornelio in germania libro
hiſtoriarum uigeſimo referẽte,q̊d poſt eum Sabellicus recitat libro ſecundo
Eneadis ſextæ,quorum ſententiæ addictus Lucanus ita loquitur.

Aut longis Teutones armis. Idem libro primo.
Et biturix,longiſq; leues Axones in armis. Et bene leues,quia Tacitus tm̃
miſſilibus uti germanorum pedites aſſeruit,& Celtes lib.ii.odarum cum inq̄t.
Quid ue germanus meditatur armis Dum mouet longa galeatus haſta
Horrida bella. Leuitatem quoq; armorũ Germ.Tacitus libro xx.probat.
Rhegino monachus Hũnorũ ait eſſe morẽ,pugnare ,pcurrẽtib9 eq̄s,& terga

dando fugã ſimulare, cominus inde reuerſo equo pugnare, & ſagittarios eſſe. Aſtipulant̃ huic de Hunnorũ more Sidonius Apollinaris, Paulus Diaconus de geſtis Gotthorũ, Claudianus, Iornãdes, & multi alii. Propria etiã Germanis framea concedebat̃, & origine nõ alia q̃ germana, nos ain pſrym, ita & lancea (Lantz) licet ſint q lanceã hiſpanicũ dixerint nomẽ. Nec tñ Germanis ꝓpri⁹ erat, lõgarũ haſtarũ uſ⁹, ſiqdẽ Homer⁹ δολιχέγχεα .i. longa tela Gręcis ac Troianis aſcripſerit. Tacitus li.i. hiſto. Barbari, inquit, cecinnę ſtatiões perfregerũt, Sueui aũt & Cheruſci ingentes haſtas ad facienda uulnera ſtrinxerunt.

Framea & lancea quid.

Septentrionales Germanorũ maxime ſagittis uſos fuiſſe. Ca. xxv.

ILli aũt q magnã Germaniã incolebãt, ſagittariorũ nomẽ ppetuo attributo ſibi deſumpſerũt. Sycãbri aũt telis Amazonũ uſi ſunt, referente Horatio li.iiii. oda xiii. Te cede gaudẽtes Sycãbri. Cõpoſitis uenerant̃ armis, idẽ Horati⁹ Vindelicis ſecurim Amazonũ cõceſſit. Mãtuanus, hi ſpicula torquẽt, Pantheſilea nõ ĩferiora ſecuri. Cymbri, auctore Plutarcho ĩ Mario, tricuſpide telo utebãt. Daci aũt & Getæ ueneno ſpicula eorũ inũgebãt. Silli⁹.n. ita ſcribit. Dacus ut armiferis Geticæ telluris in oris, Spicula qui patrio gaudet acuiſſe ueneno. Plura Iornandes. Ouidius etiam in Triſtibus. Pars cadit hamatis miſere confixa ſagitis. Nam uolucri ferro tinćule uirus ineſt. Procopius lib.ii. Maſſagetas ſagittandi peritiſſimos aſſerit. Apud eundẽ Gotthos nõ ſagittarios niſi ex longinq̃ teſtat̃ Bellizarius. Iulius Capitolinus in Maximmo ait cęſarẽ Germanis peritis ſagittãdi, ſagittarios Mauros oppoſuiſſe, q̃d & Herodianus refert. Nazarius Mamertinus ad Diocletianũ optios ſagittariorum Bohemos aſſerit. Lucianus in dialogo q τόξαρις inſcribit̃, de Scythis ſeptẽtrionalibus. οὐ μόνον ἄρα τοξεύειν ἀγαθοὶ ἦσαν σκύθαι, καὶ τὰ πολεμικὰ τῶν ἄλλων ἀμείνους .i. Nõ ſolũ utiq; ſagittãdo ualẽt Scythę, uerũ & eos in his q̃ bellicã uirtutem ſpectant, cæteris præſtantiores eſſe uideo.

Qui populi Germanorũ ſagittarii.

De ſcutis atq; catheiis Germanorum. Ca. xxvi.

SCuta Germanorum lætiſſimis coloribus diſtincta obducebant̃, referẽte Cornelio. Plutarch. in Mario ferreis ſcutis uſos refert Cimbros. Fuit aũt peculiaris in bello ſcutorũ cõſuetudo penes eos, ita ut Cornelius Phẽnas populos eo argumento Germanos dixerit, q̃a ſcuta gerũt. Et idẽ Cornel. in hiſtoriis Brunonẽ canenefatũ ſcutũ ſibi impoſuiſſe aſſerit ad morẽ gẽtiũ. Sic aũt obtinuit mos ille cõficiẽdorũ ſcutorũ, ut hęc ex boũ tergis ſicuti ĩ hiſtoriis Tacitus profitetur conſarciebantur. Familiare etiã apud eos fuerat detortis mulierum crinibus ſcuta ac tela eorum imbuere, quem uſum ualidiſſimũ Vegetius, Frõtinus, & alii fecerũt. Maximin⁹ cęſar q utroq; parẽte germanus ferebat̃, fœminarũ crines telis adhibuit, ut Iulius Capitolinus, & Aelius Cordus de eo teſtant̃. Romani ideo Veneri Caluę tẽplũ cõſtituerũt, ut mulierũ comis uti ipſis liceret, ut Deuſippus ac Arianus græci authores, & Iulius Capitolinus collegerunt. Cæterum Sclaui clypeum ac tela in manibus geſſerunt, Procopio referẽte lib.ii. belli Gothici. Rugi aũt ac Leuonii rotunda ſcuta, Naharuali uero & Harii Germani nigra induerunt, quemadmodum ait Cornelius in Germania

Scuta germanorũ

Campanus in orõne Ratiſponenſi multa ſcutorũ genera inueniſſe Germanos
refert,in q̊rũ numero ego cateias puto eſſe referendas, dũ illis alios a Germa
nis uſos fuiſſe non legat̃.Huius teli meminit Virgilius,qui in vii.libro tantum
μεταφορικῶς quibuſdam aſcripſit aliis. Teutonico ritu ſoliti torquere cateias.
Et Sidonius Appollinaris li.xx. Quondã fracte ſubis Cimber gladiiſq; gra
uatus Ante manus ſolas iuſſi portare cateias. Volunt aũt cateias ſcuta
fuiſſe p̃longa,pene totã corpis inferioris partẽ tegentia.Qualia Boemorũ ſcu
ta, ſolo (dum p̃liat̃) infixa referunt̃ (ain Tartz)Locũ hunc Virgilii Seruius q̃ Cateiæ.
Landinus illotis pedibus tranſeunt,& quorſum id attineat? q̊d ad Gallos refe
rant,non intelligo.Nec p̃mittat̃ q̊d Cornelius ait lib.hiſt. v.ex urorũ tergis ſcu
ta fabricare ſolitos Germanos,& addit eodẽ anno Phryſii tranſrhenani terga
boũ ꝑ pĩpẽſis in uſus militares negabãt,donec Olẽn⁹ eorũ priceps urorũ terga
ipſis tradebat.Hæc ille.

De gladiis ac curribus in bello Germanis peculiaribus. Ca. xxvii.

NEc ſemp λοφόφοροι Germãi extiterũt,uerũ gladiis aliq̃n res agebat̃ ab Arma
ipſis.Bellizarius dux apud Procopiũ græcũ lib.i. tm̃ Gotthos telis ac German.
gladiis cõſueuiſſe refert.Corneli⁹ breues gladios Rugiis ac Leuoniis
ꝓprios eſſe aſſeruit.Idẽ Cornelius in hiſtoriis nonnihil Germanos ad pede
ſtrem pugnã ualere putauit, p̃ſertim dũ contis ac gladiis rem gerant. Camill⁹
conſul uidit uiriũ ſummã Galatarũ tm̃ in agitatiõe ac uſu gladiorũ poſitã,refe
rente Plutarcho,conſtituit igit̃ contos p̃acutiſſimos. Valuerunt & gladii non
parũ contra Germanos,Cæſar eñ cõmẽt.pri.ac Maximinus,referente Hero
diano,nuda Germanorũ capita,nullo telorũ gñe plus offendebant q̃ gladiis.
Curribus etiã fungebant̃ noſtri in bellis,q̊s Germanorũ mulieres maritis (ne
uiri eorũ effugerent) oppoſuerunt,Cæſare,Eutropio,Euſebio,& aliis referẽ
tibus,Et Scythas ſeptentrionales in exercitu curribus uſos Lucianus refert in
dialogo qui ἢ φιλία inſcribitur.

De uariis telorũ & armorũ gñibus,uariis germãis attributis. Ca.xxviii.

ET licet p̃ſcriptis armis Germani in cõmuni acqeuerint, ꝓpria tñ ar
ma pene cuiq; Germanorũ generi a ſcriptoribus ſunt addicta,quib⁹ Varia ge
uidelicet plus aliis ualuerint, quod Sidonius illo diſticho oſtendit. nera ar
Curſu Herulus,Hunnus iaculis,Francuſq; rotatu, morum
Sauromatæ clypeo,ſalius pede,falce Bohemus. Et Claudianus in Stylicõe
Nec falſe gelonus, Nec arcu pepulere Getę,nec Sarmata conto. Statius
etiã in ii.Achil.lib. Nec q̊q; me ulla feri mauortis imago Præteriit,didici q̊
pæones arma rotatu, Maſſagetæ ſua geſta cient,q̊ turbine ceſtũ Sauro
matæ,falcẽq; getes,arcũq; Gelonus. Bilibaldus Birckaimerus uir in oĩbus
literis adeo exercitat⁹ ut οὔπω τοιοῦτον ἐγὼ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν in proxima ad me epi
ſtola ita ſcripſit.Narrabis igitur quomodo Attila militãtibus cum ĩpo Sueuis
pedibus,Hunnis arcu,Alanis graui armatura,Gotthis enſibus &c.Si autẽ pro
prium quiddam Germaniæ loco attributi concedere uolumus,bombardæ in
uentio cuiuſq; uſus ipſis erit accommodatiſſimus.

De inuentione Bombardarum Ca. ix.

Bombardæ unde.

Omnium q̃ crudelitatis impulſu ſibi ipſi mortalitas noſtra excogitauit, crudeliſſimū Bōbarda locū obtinuit, cōtra quā nullę ab humano īgenio elaboratę, ꝓualent artes, nulla uirtꝰ, fulmē.n.minatiꝰ, oīa obuia ꝓſternit, ſolo ęquat, nihil hoīm manibꝰ adeo firmū ac ſtabile fūdatū eſt, cuius uires non excedāt bombardarū tonitrua ac faces, quæ mare, quæ terras coelūq; ꝓfundum, q̄ppe ferūt rapide ſecū, uerrūtq; ꝑ auras. Huiꝰ īuētorē tot funeribꝰ dignū, Polydorꝰ de īuētiōe rerū ſcribit. Stapulēſis politicā Ariſtotelis enarrās cōgruū fuiſſe ait, authorē tātę machinę opus ībuiſſe. Non me latet multarum rerum fontem eſſe, non tamen auctor memoria debita (ut rei cum rerum natura ꝑliātis reętor) defraudetꝰ. Polidorus nomē autoris reticuit. Stapulēſis huius artificii originē an Burgūdis: an Germāis aſcribat: hęret. Cāpanꝰ ī orōne Ratiſpōnēſi, ac Platina ī uita Vrbani VI. germāis aſcripſerūt, multi id monacho cuidā cōceſſerūt, q̄ ex libris philoſophi de coelo uidēs, ignē multo maiꝰ ſibi ſpaciū q̄ terrā uēdicare, ac mixta corpa (ut phyſici loquūt) in ignē redigi, ęreā ollā undiq; circūſeptā, ſulphure ac puluere repleā, igne accedente conflauit, agnoſcēs roborībꝰ acernis dēſiſſimos ornos cōtuſos, bōbardā a ſono dictā effinxerat. Aliī vo cuidā noīe Petro tribuerūt, q̄ pſpectiua arte ībutꝰ, ex duabꝰ rebus diuerſiſſimis, nā altera fūmo frigore ex ſaligno Salpetro, altera calore naturali īſtīcta puluerē cōglutiaſſe, ac ī morē fulminis naturali rōne cōſtituiſſe, & ſic Bombardam reperiſſe dicitur. Adrianus Cardinalis in li. de uenatione inquit.

Erat Sycamber,
Forte in tam celebri ſodalitate
Audax, prælia tanta qui cieret
Libs cognomine, machinę repertor
Mirandæ, horrificæ, minacis, atræ
Qualem nec Steropes, nec ipſe ferì
Pater Lemnius inferis cauernis
Informaſſe Ioui, nec ulla in orbe
Per tot ſecula excogitauit ætas
Nam truncum teretē, æneum cauūq;
Mitro ſulphure puluere & ſaligni
Carbonis replet, uſq; ad umbilicum
Indudit q; palam, ex liquente plumbo,
Superne tenue oppido foramen
Spirat, hanc iacit igneam fauillam.
Non ſic fulminis impetus triſulci
Nec balarica ſic rota fertur.

Multa Nauclerꝰ, & alii. Nō aūt hęc de fūda balarica ſiſia ſunt, q̃ ſine ſulphure emittebāt. Sabellicꝰ germāi nois hoſtis, deniq; id nobis reliq̄t, licet ſępe ſundis & alios populos uſos ſcribat. Tanais Scytharū rex ī epla ad Vexorim regē ęgyptiorū, Parthos olī & fragoſis uaſis cōſueuiſſe ait, ꝓcul hoſtes ferire, ī modū ac ſonū tonitruę. Id tm̄ certo certiꝰ, Venetos cōtra Genuēſes primos bōbardis conſueuiſſe, & primo tunc ea tormenta fuiſſe uiſa, ut Platina in loco prędicto aſſerit, ac germanos huius repertores aſſignat. Nec non Campanns in Ratiſponenſi oratione. Nec Beroaldus illo carmine eius inuentione germāos defraudare uoluit. Menſarū nitidas ære machinaſq; Ad nos belligeras ſubinde mittis. Annus aūt tūc milleſimus & ſupra trecenteſimū octuageſimus agebāt, quando bombardarum tonitrua a Germanis ſunt repta. Et tandē de illa. Sūt præterea artifices longe optimi in Germania, qui a gręcis χρυσοβολυγραφισταὶ dicuntur, quorum artificio nil abſolutius alius orbis produxit.

De equitatu Germanorum ac equis eorum. Ca. xxx.

EQuitatu Germãos τῶ ἀμφιπποτοξότας plurimũ ualuiſſe oĩm ſcripto rum conſenſus allegauit, repetat̃ oĩs ætas, om̃e bellũ Germanorum uirtute cõfectũ, & cõſtabit primas uirtutis partes eqtatui germãico fuiſſe delatas. Bellizarius apud Procopiũ li.ii. aſſerit Gotthos tm̃ equites telis ac gladiis conſueuiſſe, licet & idẽ Procopius ibidẽ uirtutẽ eqtandi Sclauis ademerit, & eos κατὰ ἀντίφρασιν tm̃ pedib⁹ bonos dixerit. Pauſanias græc⁹ in Phocicis pene tm̃ eqtatum Galatis Germanis conceſſit, quantã pedeſtriũ multitudinẽ. Maximinus imꝑator Germanorũ eqtatũ ſemꝑ hoſtibus antepoſuit, Capitolino ac Herodiano referentibus. Idẽ imꝑator ſummopꝫ Germanorũ eqtatum horruit, unde aduerſus eũ mauros ἀκροβολιστὰς immiſit, qui paulum ſubmouerent eqtes hoſtiũ, ut ait idẽ Herodianus. Cæſar q̃cꝫ in cõmẽtariis Germanorũ equites ſæpe ſtragẽ ingentẽ edidiſſe aſſerit. Eqtes Germanorũ ſcutis ac frameis uſos fuiſſe collegit Cornelius, Procopius gladiis & telis add.t, & raro ſagittis. Equos p̃terea Germani ad belli uſum alebant, poſthabita forma aut corporis uelocitate, ut Tacito placet. Appianus in Celtico Germanorũ eq̃s in neceſſitate lignis ali poſſe profitet̃. Ad natandi etiã conſuetudinẽ eq̃s adhibebãt Germani, ad q̃d illud Cor. Taciti attinet, ſic dicentis in hiſtoriis. His qui ueteri (inquit de Germanis) inſtituto nobiliſſimi regebant, erat equus natãdi ſtudio deditus. Idẽ Herodianus li. viii. Auſi, inqt, ſeſe Germãi ſunt fluminibus ἅμα τοῖς ἵπποις διανήχεσθαι εἰθισμένοις (ut ei⁹ ṽbis loquar) cũ eq̃s natare peritis ĩmergere.

Eqtatus Germanorum.

De ſigillis, ſignis, galeis, thoracibus, & reliquis bellorum inſtrumentis ueterum Germanorum. Ca. xxxi.

VAria ſecundũ gentis diuerſitatẽ ſigna erãt Germãis, Cimbrorꝫ uexilla taurus ĩbuit, ut ait Plutarchus in Mario. Frãcorũ etiã leo retulit, referẽte Hunibaldo. Saxõibus idẽ ſignũ Hermãn⁹ fuiſſe, ꝓbat. Gotthis uero urſa, Gepidis nauis, Alanis, Burgũdiõib⁹ ac Sueuis Hiſpaniã inuadẽtib⁹ Cat⁹ in ſignũ militare aſſumebãt̃, Methodio colligẽte. Cimbri galeis horrẽdis hiãtiũ aĩaliũ imaginib⁹ luſtratis utebãt̃, ut Plutarcho placet. Alii Germanorũ (ut Cornel. ait) pauci galeis aut loricis tegebãt̃. Procopi⁹ etiam Sclauos thoracib⁹ oĩno nõ uſos aſſerit. Et ut rei ſummã uno dicto teneas, armorũ grauitate offendebãt̃ Germãi, leuib⁹ uero ſemꝑ fungebãt̃, ut Plutar. in uita Camilli ait.

Signa germanorum.

Galeæ & thoraces germanorum.

De inſtructione acierũ, ac modo incũdi bella German. Ca. xxxii.

DVm Vegeti⁹, Aelian⁹, & alii cuneos ꝑtim literis, ꝑtim ĩſtar τῶ ψυχῶν τῶ uarias ĩſtruẽdarũ acierũ ſpecies aſſignẽt, Germani ἄτεχνοι furore q̃dã more barbarorũ uulnera inferebãt, ut Plutarch. de Galatis germãis ſcribit. Acies tñ ꝑ cuneos cõponebãt, & loco aliq̃n cedebãt. Tacit⁹ eñ lib. i. ubi Druſi pugnã aduerſus Cheruſcos auſpicat̃. Dirigũt̃, inqt, apud germãos acies nõ ut olim diſiecłę ꝑ catenas & uagis ĩcurſib⁹. Pauſanias in Phocicis alã Galatarũ tũc Germanorũ ita ĩſtructã ĩducit. Primo numerũ eqtũ Galatarũ ĩgẽti numero cõphẽdit, duo, inqt, circa unũquẽcꝫ eqtẽ miſtri uerſabant̃, ἀγαθοὶ καὶ αὐτοὶ τὰ ἱππικὰ, ut ei⁹ uerbis loq̃r, q rerũ equeſtriũ haud ignari parib⁹ eq̃s uehebãt̃.

Bellica inſtructio Germ.

Et a tergo ſecũdũ ſeriẽ ſeq̃bãt,& ad oĩa negocia parãda utiles reqrebãt.Hęc ille. Cæſar in cõment. Germanos multo tumultu bellũ ingredi aſſerit, queadmodũ Plutarchus oẽs barbaros ait magno ſublato clamore,bella exordiri. Et Homerus Troianos tumultu,græcos uero tacitos in bella irruere aſſerit.Plurimũ aũt & in cuneos acies noſtri maiores cõponebant,unde merito Cuneos Germanorũ Appianus appellat fortiſſimos.Germãos in pricipio pugnæ acerrimos antiq̃tas dicebat,& Marius,referente Plutarcho,tm̃ acies Cimbrorum ualidas primitus eſſe ad ſuſtinendos impetus indicabat.Repentinus em̃ eorum furor extitit.Cæſar Iulius,teſtante Frontino,Germanos fortiſſime pugnantes emiſit,& ita uictoriæ ſe compotem reddidit,ut idem Plutarch9 in Camillo de Cimbris,ac Procopius de Gotthis teſtantur.

De aris Germãię,ubi uidelicet pugnæ olĩ editę ſũt,&Ro.caſtris.Ca.xxxiii.

Aræ Germaniæ

CONfecta aũt pugna qualicunq; fortuna,Germani in huius rei memoriã aras poſuerunt,quas & noĩe ducis appellauerunt. Daci Germani uicto Decio Philippi Cæſ.p̃fecto,aras Decianas conſtruxerũt,ut Iornandes de rebus Gotthorũ,Sabellicus,& alii dicunt. Druſo q̃q; inter Salã & Rhenũ aræ fabricatæ ſunt.De quibus illa uerba Cornelii ſunt li.ii.hiſto.Foſſa inde ac aræ Druſinæ,inquit,uident̃.Meminit & earũ Suetonius in Claudio. Duæ p̃terea aræ in Germania uidebant̃,q̃ ſingulis annis reuolutis die ſolenni q̊ Cimbri a Germanis uicti ſunt,clangorẽ edebant,ut Dorotheus græcus li.iii. rerũ Italicarũ,ac Plutarchus in lib.περὶ παραλλήλων ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν teſtãtur. Antoninus in itinerario,ac Itinerarium nup̃ Auguſtæ rep̃tũ ararũ Vbiorum recordant̃.Aræ q̊q; Barbonæ ubi Baro occiſus erat apud Cheruſcos, & ubi Centuriones Romanorũ a Germanis mactati erant,erigebant̃, ut ait Tacitus lib.i.hiſt.in fine.Sic etiã ubi hoſtes Germanorũ hyemabant,eorũ noĩe noſtri caſtra dixerunt,ita a Cornelio uetera caſtra,Romanorum caſtra nuncupabant̃ & Vbiorum ciuitas Romanorum colonia dicitur.

Caſtra Ro.

A multis diuinatas fuiſſe Germanorũ dirruptiões ac uaſtatiões.Ca.xxxiiii.

Dirruptiones Germanorũ diuinatæ.

CAeterũ ut et demũ finis uolumini huic eueniat,illud prius annectere uolui,ante multos annos ac ante rei euentũ etiã ſæpe Germanorum fortitudinẽ fuiſſe p̃dictã.Heraclitus em̃ græcus ab Hyperboreis Romã capiendã p̃dixerat.Siliter & Ariſtoteles,referẽte Plutarcho in Mario. Valerius etiã q̃dam ꝓdigia Gallorũ ſenonũ dirruptionẽ p̃curriſſe teſtat̃.Plinius lib.ii.q̃dam ꝓdigia ac pluuias ante Cimbricũ bellũ,ac q̃dã ſpecies armaturarũ in cœlo apparuiſſe aſſerit.Iuſtin9 hiſtoricus Philippũ q̃q; hiſtoriarũ uolumine xxix.Romam Gallis ac pœnis prædam futurum prædixiſſe uoluit.

Germanos faciles & prõptos in repetendis bellis. Ca. xxxv.

GErmani ad bella (q̊cunq; modo cõpoſita) renouanda cupidiſſimi fuerunt,ut bene de ipſis Herodianus lib.ᾱ.dixit.ἐστι γὰρ τὸ βάρβαρον καὶ ἐπὶ ταῖς τυχούσαις ἀφορμαῖς ῥᾷστα κινεῖσθαι.i.Barbarũ.n.eſt in rebus adeo mutabilibus facile ad bella moueri.Ob leuẽ etiã occaſionẽ,Brẽn9 german9 a Ro. q̃ſitus,cur Cluſianos bello ĩfeſtaret:apud Plutarchũ ĩ uita Camilli. Paruũ, inquit,ſpacium terræ illis ſufficeret.

Germanos nunq̃ uirtute a Romanis uictos eſſe. Ca. xxxvi.

MAximũ id Germãicę fortitudĩs argumẽtũ, φ ſi oĩm auctorũ uolumia regrerent, nunq̃ uirtute Germanos ſuccubuiſſe conſtaret. Semp eñ auaritię gratia, aut nimia ebrietate obruti, Romanis uictoriã pepere- rũt. Reuocẽt oĩa a q̃cũq; ætate bella Germãis inflicta: Galli Senones, Sueui ac Germani poſtq̃ uno ductu Romam eorũ populationibus habuerunt patentẽ uirtute Camilli uicti ſunt, dũ ſomno ac uino ſepulti, ſe hoſtibus nõ ꝓuidebãt, Plutarcho in Camillo, Oroſio ac Frontino authoribus. Conſimili dolo Mari⁹ uſus eſt, q in calida regione Cimbros æſtus impatientiſſimos uicit, triduũ eñ erat poſt ęſtiuale ſolſtitiũ, ac in die nebuloſiſſima. In arenis q̃q; ut ſe inuicẽ cer nere non potueruut, ut deniq; Germani ob multitudinẽ ſeſe inuicẽ ferirent, ui ctoriã Romanis reſtituit, Floro, Plutarcho in Mario, Frontino ca. xxii. authori bus. Nec mirũ fuit, toties uirtute Cimbrorũ uictos Romanos, & hos tot dolo- rum ac inſidiarũ ductu, ſemel uictorię cõpotes euaſiſſe. Alludit Huttenus egre gius poetarũ. Contra eſt Marius, data copia pugnę, Quis non ille dolis, qua ſe non fraude tuetur? Poſſum aduerſus Roma. id dicere q̃d Val. Ma- ximus li. vii. aduerſus Hãnibalẽ, Ro. denſitate nubilarũ arenarũq;, ac oppoſito ſolis aſpectu uincentẽ. Punica uidelicet, inquiens, fortitudo hęc eſt, dolis & in ſidiis ac fallacia inſtructa, q̃ uirtutis noſtræ certiſſima excuſatio eſt, qm̃ magis decepti q̃ uicti ſumus. Tiberius, ut Cornel. ait li. i. hiſto. in uicis Marſorum iner mes ac epulis oneratos Germanos ſtrauit, & nulla ætas ei miſerationẽ attu- lit. Verũ Tiberius Cæſ. æquali nebula oriente, ſummo mane in Germanorũ caſtra irruit, ut idẽ Frontinus li. ii. ſtrategematũ ca. i. oſtendit. Iuſtinianus Cæſar ut Germanos uinceret, mẽſas in exercitu parabat, uino ac epulis refertiſſimas, inde fugã ſimulans, Germanos epulis inde ac uino κὰτ ζωροποτίας pene deſyde ratos oppſſit, ut ex græcorũ cõmentariis habemus, q̃d & Suidas in dictione βούλγαροι late exequitur.

Germanos religione aut a diis uictos, nõ Romanorũ uirtute. Ca. xxxvii.

ALia ratio erat q̃q; uictorię Romanorũ aduerſus Germanos, & maxi ma, cũ non hoies, uerũ deos noſtri habuerint infeſtos, ſæpe eñ reli gioni adeo dediti fuerunt Germani, ut certis ſolenniſq; diebus, nulli hoſtiũ ſeſe oppoſuerint. Fuerunt in ſabbathis Hieroſolymæ a Põpeio dirutæ, certũ eñ ei fuerat, eũ diẽ Iudæos habere ſacrũ. Aequali iudicio Germanorum mulieres uiros eorũ ad pugnã non emittebãt, niſi dũ nouiluniũ p̃teriĩſſet. Hęc ſciens C. Cæſar, Germanos oppſſit, & in hac ſola pugna contra Germanos ui ctor euaſit. Hæc Plutarchus in Iulio, Frontinus li. i. Florus in iii. Marius etiã to- ties rebus Romanorũ ꝓfligatis a Cymbris, ut uictoria potiret, aut ſaltẽ extrẽa neceſſitate duct⁹, illos e Latio ꝓpelleret, ſacrificia diis uouit, ut Sylla hiſtoric⁹ Val. Maxi. Plutarchus in Mario, Suetonius in Auguſto, Frontinus, & plęriq; alii teſtant. Oſtendit & hoc Mantuanus illo carmine. Poſt Cimbrica bella Barbaricis templum ſpoliis, prædaq; recenti
Struxit, & optato Marius ſacrauit honori. Verum cur non Plutarchi uer

Germãos nunq̃ uirtute a Romanis uictos

Germani tm̃ a diis uincunt

ba in libro qui περὶ παραλλήλων ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαικῶν .i. de uirtutibus græcorũ & Romanorũ inſcribit̃ adducamus. Qui in hæc uerba prorupit. Μάριος πρὸς κίμβρους πόλεμον ἔχων, καὶ ἡττώμενος, ὄναρ εἶδεν, ὅτι νικήσει, ἐὰν τὴν θυγατέρα προθύσῃ, ἦν δὲ αὐτῷ καλπουρνία, προκρίνας δὲ τῶν φύσεως τοὺς πολίτας, ἔδρασε καὶ ἐνίκησε, καὶ ἔτι καὶ νῦν βωμοὶ εἰσὶ δύο ἐν γερμανίᾳ, οἳ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἦχον σαλπίγγων ἀποπέμπουσιν, ὡς δωρόθεος ἐν τετάρτῳ ἰταλικῶν. id nobis hunc ſenſum reddit. Marius a Cymbris in bello ſupatus, ſomno monitus eſt, tunc ſe uictoriæ cõpotẽ futurũ, dũ in uictimã ſuã filiã (quã habuit Calphurniam) diis conſecraret. Præpoſuit ergo ille naturæ legibus reipub. cõmodũ, unde & uictoriã conſecutus eſt. Videtur adhuc duæ aræ in Germania, q̃ reuolutis uictoriæ tpibus clãgorem edunt, ut Dorotheus in iiii. rerũ Itali. teſtat̃. Idẽ Plutarchus in uita Marii, Catulum refert Marii collegã, fortunæ templũ deuouiſſe, ut in meliorẽ ſtatũ res Romanę redigerent. Nec oĩm memorabiliſſima illa Antonini cæſaris clades contra germanos emittat̃. Fuit tunc tp̃is Germanis uictoria p̃ſens in manibus. Romani eñ ſitis ac potus indigentia, terrore q̃cp̃ confecti, iamiam pene (anteq̃ hoſtibus cõflixerunt) deſiderati deficiebant. Interfuerant aũt Romanis milites chriſtiani, q repetito toties Chriſti noĩe, imbrẽ largiſſimũ p̃cibus conſecuti ſunt. Germani fulmine territi ac diſſipati, a Romanis circũuenti ſuccubuerũt. Hęc oĩa Oroſius li. viii. ca. ix. Euſebius in tpibus & in hiſtoria eccleſiaſtica li. v. ca. iiii. Tertullianus in apologetico ca. v. Platina in uita Soteri papę xiii. Marſilius Ficinus in li. de chriſtiana religione ca. xxxv. Nec tñ chriſtiani, uerũ pagani, externi, diuinã ꝓuidentiã tunc Romanis adiutricẽ non excluſerunt, ut ipſe impator q unã epiſtolã de illa clade ad fratrẽ ſuũ ſcripſerat. Appollinaris phũs hanc totã pugnã deſcripſit, & fulmineã nũcupauit. Ad hoc id Athenæi in primo dipnoſophiſtarũ p̃tinere puto, ubi Antoninũ fulmineũ noiat. Quaſi Germani tunc nõ a Romanis, ſed fulmine diuinitus miſſo perierint. Multa Iulius Capitolinus in Antonino, Quadratus phũs, Theophilus Sextus, & alii, qui prælium illud totum expoſuerũt. Gratianus etiã Cęſar Chriſti fretus auxilio, multa Germanorũ millia caſtris exuit, ut Otto Friſing. li. iiii. ca. xv. oſtendit. Clodoueũ Francorũ regẽ toties a germanis uictũ habita cũ B. Remigio ratione ac uoto p̃ſtito aſſumẽdę legis chriſtianę ſi uicerit Germãos, ſubegiſſe tñ eos ſacrę canões, tũ Sigebertꝰ Geblaceñ. Lupoldus, & infinitus ſcriptorũ numerus ꝓfitet̃. Sumus ergo non uirtute a Romanis ac Francis, ſed a deo uicti. Iuſtinus in hiſtoriis Galatas a Diana & Apolline ſupatos oſtendit, & quaſdã in acie, ut & Suidas & Pauſanias teſtant̃, diuino habitu apparuiſſe, ac Delphis uictoriam retuliſſe.

Deꝰ chriſtianos cõtra germanos iuuit.

De oĩbus uictoriis Romanorũ in cõmuni de Germanis, & nos nuncq̃ uirtute ab ipſis uictos fuiſſe. Ca. xxxviii.

Romani plus fortuna q̃ ỽtute cõtra Germanos uſi.

DEmũ ut rẽ gñali oĩm Romanorũ uictoriarũ deſcriptione oſtendã, qua uirtute nos uicerint Roma. Accedat unicus Plutarchi liber περὶ τῆς ῥωμαικῶν τύχης .i. de Romanorũ fortuna intitulatꝰ, plane feſtiuiſſimꝰ niſi q miror cur a nullo hactenus latinæ linguę donatus ſit. Illic Plutarchꝰ pene bella oĩa Romanorũ cõtra Germanos adduxit, & ſemp fortunã ſolã Romanis uictoriam conſtituiſſe concludit, & Romanos fortunæ etiã tẽpla erexiſſe,

ſicuti M. Ancū & Camillū καὶ φούριος κάμιλλος, ὅτι δὲ κελτικὸν ἔσβεσε πῦρ, καὶ τὴν ῥώμην ἀντίῤῥοπον χρυσῷ κεκλιμένην ἀπὸ ζυγοῦ καὶ τῆς πλάστιγγος καθεῖλεν, οὔτε εὐβουλίας οὔτε ἀνδρείας, ἀλλὰ φήμης ἱδρύσατο καὶ κληδόνος ἱερὸν παρὰ τὴν καινὴν ὁδόν. Vbi Furiū Camillū, qui flāmas gallici belli extinxit, Romā auro inclinatā, a iugo & p̄ſſura liberaſſe refert, nec bono conſilio, nec uirtute. Sed qa fame ædificabat templa, fortuitu Romā in aliā uiā reſtitutā. Idē de Decio refert, quē a diis monitū, Gallicū bellū paruo tpe cōpoſuiſſe refert. Idē Plutarchus de Marcello innuit, quem & uirtuti ac honori ſacrificaſſe ſcribit, & idē ſubiūgit. Aemiliū Scaurū in Cimbricis bellis molitū. Redeat igit̄ prior oratio ad nos, a diis uidelicet non Romanis noſtros fuiſſe uictos. Interponamus huic libro aliud Plutarchi uolumē, in quo Delphis Apollinē conſultātib⁹. Quid cōtra Galatas agerent? ἐμοὶ μελήσει ταῦτα καὶ λευκαῖς κόραις mihi haec curæ erunt, reſpondit, ac cādidis puellis. ſ. Palladi ac Dianæ. Nam ut Iuſtinus, Pauſanias, ac Plutarchus referunt, dii in bellum pro Delphis p̄ſentibus armis, pceſſerunt ac corpibus. Cæterū ne tm̄ diis, uerū & excluſa in aliis neceſſitatibus uirtute, nec nos a Romanis uictos oſtēdā. Redeat in priori uolumine Plutarchus περὶ τῆς ῥωμαίων τύχης inſcripto, fortunā a maximis diſpendiis Ro. defenſaſſe referens, Gallis em̄, ingt, Capitoliū anguſtantib⁹ ac arces Romanas dirripientibus peſtis, in exercitu Gallorum graſſabat̄. Qua multi mortales perierant. Itē dū nocturnos aditus Romani ignorarēt, fortuna eis uiā rexit. Quid plus? dū Capitoliū iamiam a Gallis clam pſcenderet̄. Fortuna αὐτόματον ἔκπυστον ut uerbis eius utar. i. Fortuitū non, puiſum auditū romāis largiebat̄. Quid multa? εἰ γὰρ ὥσπερ πολύβιος ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ περὶ τῶν τότε τὴν ῥωμαίων πόλιν καταλαβόντων ἱστόρηκε κελτῶν ἀληθές ἐστιν, ὅτι προσπεσούσης αὐτοῖς ἀγγελίας, φθείρεσθαι τὰ οἴκοι ὑπὸ τῶν προσοίκων βαρβάρων, ἐμβεβληκότων εἰς τὴν χώραν ἐπικρατούντων. ἀνεχώρησαν, εἰρήνην θέμενοι πρὸς τὸν κάμιλλον. οὐδὲ ἀμφισβήτησις ἐστι πρὸς τὴν τύχην, ὡς οὐχὶ τῆς σωτηρίας αἰτία κατέστη, περισπάσασα τοὺς πολεμίους. μᾶλλον δὲ ἀποσπάσασα τῆς ῥώμης ἀπροσδοκήτως, q̊d ita uertimus. Si em̄ uerū eſt, q̊d de gallis urbē Romanorū tunc occupantibus Polybius in iiii. lib. pdidit, ſcilicet dū Gallis nuncia accidiſſent, eorū domos ab aduenis Germanis eorū regionē militantibus dirrupi ac deuaſtari, ad patriā eorū redierunt, pcuſſa pace cū Camillo. Nulla igitur contentio ſit ad fortunā, cp ſcilicet non Romanorū ſaluti affuerit, qa eis tot hoſtes īmiſerit? ſi uerū dicimus, magis hoſtes a Roma auertit etiā inexpectato. Hactenus Plutarchus. Ibidē ſimul maxima fortuna Iuliū cęſarē ſemp uſum affe rit, & ſi pgeremus ex eo ſolo libro ea oīa q̄ nobis ad p̄ſentē lineā faciunt accerſere, opus eſſet totū uolumen illud ac integrū pferre. Cæterū de Romanorū fortunis audire cupido uel ſatis Athenæus ille facit, ī dipnoſop. li. Vbi ex Poſſidonii ac Polybii ſentētia plæraq; adducit. Videam⁹ q̄nā dolo et Galatę ab Antiocho ſuccubuerint? Lucianus in dialogo ζεῦξις ἢ ἀντίοχος inſcripto. Galatarū eq̄ſ aſpectu elephantorū deterritos (dū prius elephantos non uiderint) uictoriam Antiocho peperiſſe teſtat̄. Vnde dū Macedōes (q cū Antiocho fuerūt) regē καλλίνικον honeſtæ uictorię cōpote dixerunt. Reſpōdit rex collachrymās, αἰσχυνώμεθα ὦ στρατιῶται, οἷς ἡ σωτηρία ἐν ἑκκαίδεκα θηρίοις ἐγένετο. ὡς εἰ μὴ τὸ καινὸν τοῦ θεάματος ἐξέπληξε τοὺς πολεμίους, τί ἂν ἡμεῖς ἦμεν πρὸς αὐτούς .i. Verecūdiam

Fortunā ſemper Romanis induliſſe

habeamus o milites, ꝙ ſalus noſtra tm̃ in ſedecim illis beſtiis erat ſita. Si non nouitas aſpectus horũ, hoſtes terruiſſet: Quid nos aduerſus illos potuiſſemus.

Requiẽ ſemp Germanis fuiſſe odioſam, & de eorũ tributis. Ca. xxxix.

HAbuit id Germãia cũ paucis comune, q̃d cędis inexhauſta, nihil plus ꝙ bella ſp excogitauerit. Vt dũ etiã hoſtis ſibi defuerat, in ſe arma mouebat. Cor. Tacitus li. hiſt. ii. Sueuos & Cheruſcos diſceſſu Romanorũ ſeſe ipſos affeciſſe teſtat̃. Mirũ in una gente illa, tantã ferri fuiſſe licentiã: tãtã cædis edendæ cupiditatẽ: Procopius autor græcus Herulos Germanos ſcribit regẽ eorũ habuiſſe ſibi offenſiſſimũ, eo ꝙ animi eorũ aſſidua pace reſiderent, ac pene bellorũ deſuetudine corrũperent. Alexander Ro. imꝑator pacẽ donis ac muneribus cũ Germanis cauponatus eſt, ea cõditione, ut a Romanorũ damnis deſiſterẽt, tam diu ipſe imꝑio ꝑeſſet. Germani egre diuturnitatẽ imꝑatoris ferentes, ſeſe iterũ conſueto bellorũ uſu in Romanos iniecerunt, ut ait Herodianus lib. vi. de Germanis ὄντες ὅμ καὶ ἄλλως πρὸς τὸ καινοτομεῖν ἐπιτήδειοι καὶ τὴν μὲν πρὸ τῆς ἀρχῆς. βαρὺ δὲ μῆκος ἐξουσίας ἡγούμενοι ἀκερδὲς δὲ ἤδη, πάσης περιαιρουμένης φιλοτιμίας. i. Sunt em̃ Germani ſuapte natura proni ad res nouandas, & tam longo principatu grauati, minus lucroſum putauerunt, eius diuturnitatẽ omni ambitione conſumpta &c. Gotthi ſimul ſub rege deſide impatiẽtes, regem eorũ occiderunt, ut teſtat̃ Aretinus in rebus Gotthorũ. Paulus Diacon⁹ ſupra Eutropiũ li. xii, Semp ante Theodoſii tpa, ſolo terrore nõis tributa Germanos ab oĩbus exegiſſe refert, Gratianus Cæſar, referente Blondo, Alanos pecuniis pellexerat, contra Maximinũ. Eutropius tñ uel potius Diaconus ſupra Eutropiũ li. xi. Inconctant̃ ꝑcio ſibi Alanos Gratianũ conciliaſſe teſtatur. Ecce Cor. Tacitus li. i. hiſto. magis uerbis adornaſſe q̃ ſpecie uirtutis oſtẽdiſſe triumphũ Tiberiũ infit. Ad cætera exequenda nonnihil Procopius ualeret, q in primo tum in tertio libro multa de Germanorum tributis diſſeruit.

Germani inquieti & nouitatis cupidi.

Germanos olim triumphos eorum uendidiſſe. Ca. xl.

GErmani q̃ ſtudioſi fuerint pecuniis, li. ii. diximus. Victoriã aũt plerũꝗ auro uendiderunt, oſtendit hoc Iuſtinus de Galatis Germanis. Quaſ ſauit & id Germanorũ famã nõ mediocriter ꝙ uictoriã conſecutam auro uendiderant Germani, ac impenſiores ad compandas pecunias q̃ laudes inhiabant. Scriptores inde pecuniã in uictoriarũ deſcriptione omittentes, abſolutã uictoriã Romanis aſſignauerunt, ut in nullo bene de Germanis meriti ſunt, in oĩbus q̃ ad Germanos ſpectant iniquiores extiterunt. Traianus Cæſar mãſuetudine ac donis Germanos ſupauit, ac ſibi uictoriã aſcripſit. Germani ut fuerant ἀφιλότιμοι libero aĩo tulerunt. Otto Friſing. li. ii. ca. xlviii. Germanos a Iulio cæſ. pecunia lactatos titulũ uictoriæ cęſari cõceſſiſſe refert. Galli ſenones tunc Germani capta Roma, ac Romanis deuictis, in agendis ꝑdis adeo occupati fuerunt, ut Romanis fugentibus non ſolũ uitã, uerũ & reparandarũ uirium occaſionẽ ac ſpaciũ reliquerint. Vnde uictoriæ ignaros Plutarchus in Camillo eos ac barbaros appellauit. Datũ igĩt̃ fuit Germanis uincere (ut uerbis Liuii ad Hannibalẽ dicã) uerũ non uictoria bene uti. Thraces (q̃s ideo Germaniæ aſcribere

Germanos auro triũphos uẽdidiſſe

aſcribere ſoleo, dum pene ſemper Getæ eam inhabitauerint, ut prius oſtendimus, æquali ſtoliditate diuitias uictoriæ præpoſuerunt, teſtante Plutarcho in libro περὶ παραλλήλων ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν.

Germanos a nullis niſi Germanis uictos extitiſſe. Ca. xli.

ET ut demũ Germanicę fortitudinis ſummã habeas. Germanos nũq̃ niſi a ſuorũ militũ uirtute deſtitutos inueneris, qui dũ diuerſis partibus ſtudebant, in quãcunq; partẽ uictoria inclinauerit, ſemp̃ Germanorũ fuerit neceſſe eſt. Camill9 Gallis Gallos ſtrauit, Aemilius Paulus Baſtarnis Germanis Germãos ſupauit. Iulius ac Auguſtus ſemp̃ germãis exercitũ eorum inſtruxerunt ut prius diximus. Id & Antonini ex Suidæ ſententia moliebant. Iuſtinianus cęſar contra Gotthos agens, apud Narſetẽ tantã multitudinẽ habuit ꝓficiſcentẽ, quanta uix Iſtrum translata unq̃; eſt, referente Procopio li. ii. Tot quoq; Herulorũ millia ſibi aſciuerat. Ita Claudius cæſar Gotthos Germanis detriuit. Maximinus ſemp̃ Germanis ad ꝓlia uſus eſt, Herodiano authore. Stylico Vãdalorũ auxilio Gotthos deſtituit. Bellizarius aduerſus Gotthos (referente Procopio) Herulos & Alanos habuit cõmilitones, & ſi ad calculũ res deducenda eſt, non ſuſtinueris, quin ſemp̃ Germanorũ armis Germanos ſuccubuiſſe inuenies. Cor. Tacitus lib. i. hiſt. Tiberium Cæſarem Germanos, quos apud ſe habuit, ad aciem contra Cheruſcos poſuiſſe aſtirmat.

Germani tñ a Germãis uincuntur.

De patientia ſitis & fame Germanorum. Ca. xlii.

VEgetius rei militaris author non ſpernendus, militẽ ob id e ſeptẽtrione. i. Germania eligendũ ſuadet, q̃d hi ſitis ac fame patientes, laborẽ quẽcunq; tolerare poterint. Nec id bellicę uirtutis minimũ in ſe continet. Ouidius Germanorum patientiæ teſtimonium tale adhibuit.

Quodq; ſitim didicere diu, tolerare famemq;,
Quodq; ſequens nullas hoſtis habebat opes.

Ateas Scytharũ Germanicorũ rex Philippo Macedonum imp̃atori ita apud Plutarchum ſcripſit, σὺ μὲν ἄρχεις μακεδόνων ἀνθρώπων μεμαθηκότων πολεμεῖν, ἐγὼ δὲ σκυθῶν, οἳ καὶ λιμῷ καὶ δίψει μάχεσθαι δύνανται. i. Tu quidem Macedonibus imperas rerum bellicarum peritis, ego uero Scythis, qui famẽ ac ſitim tolerare poſſunt. Appianus nõ ſolũ Germanos, uerum & equos eorum tanta continentia aſſuefieri indicat, ut in neceſſitate etiam lignis ueſci didicerint.

Germanorũ frugalitas & parſimonia.

De ſupplicationibus Germanorũ eorũ qui ſuccubuerunt in præliis, aut captiui ducebantur Ca. xliii.

DVm aũt deus Opt. Max. præuertit Germanis anchorę iactũ, ita ut & hi conditione rerũ mortaliũ, in arena aliorũ uirtuti ſuccubuerit, raro tñ ſeſe dedebãt, niſi rebus ſaluis, quẽadmodũ apud Procopiũ Gotthi. Septentrionalibus uſus erat alio ſupplicãdi genere, porrecto ſcil. boum corio εἰς τοὐπίσω περιαγαγὼν τὼ χεῖρε, ὥσπερ οἱ ἐκ τῶν ἀγκώνων δεδεμένοι. i. Reductis in tergum manibus, more illorum qui a cubitis uincti ſunt. Hæc Lucianus. Victi ꝑterea ac capti ſeptẽtrionaliũ Zyrym dixerũt, quẽadmodũ antiq ſaltẽ. i. ſalutẽ.

Modus copiendi German.

Zyrym.

FINIS LIBRI QVARTI

LIBER QVINTVS EXEGESEOS GERMANIAE

De bellis Germanorum in generali & communi, & continet capita XLVIII.

Primum, De primis Germaniæ bellis.
II. De bello Iulii Cæſaris contra Germanos.
III. De bello Auguſti contra Germanos.
IIII. De traductione populorũ a Druſo, & eius ſtrategematibus.
V. De aliis ductoribus ſub Auguſto contra Germanos, ut Labieno, Lentulo Pollione, Vibio, Lelio, Varo. &c.
VI. De Tiberio, Claudio, Caio, Nerone contra germanos, & eorum ducib9 Virginio, Ruffo, Strabone, Pompe. Vindice &c.
VII. De Galba, Caligula, Veſpaſiano, Ottone, Vitellio, contra germanos
viii. De Domitiano, ac eius ductoribus Cornelio Fuſco, L. Anto. Appio Sabino, & reliquis contra germanos inſurgentibus.
ix. De Traiano ac Hadriano contra germanos proficiſcentibus.
x. De Antoninis contra Germ. ſtrategemata agentibus.
xi. De pertinace, Auuidio, Caracalla, Heliogabalo Imp. contra germanos.
xii. De Clodio Albino, Alexandro Seuero, Maximino, Gordiano, Galieno, Poſtumo, contra germanos militantibus.
xiii. De Galli Hoſti. Taciti, Aureliani, Probi præliis contra germanos, & eorum triumphis.
xiiii. De Conſtantino ac Iuliano Cæſ. contra germanos.
xv. De Valentiniano, Valente, Gratiano, aduerſus germ. bellantibus.
xvi. De Theodoſio, Arcadio, Honorio, Martiano imper. contra germanos
xvii. De damno Romanis a germanis illato.
xviii. De imperatoribus temere de Ger. triumphantibus.
xix. Multos imperatores ignauos tanti a panagyricis factos, & qui nihil in germ. egregie geſſerunt
xx. De damno a germ. Iulio & Druſo illato.
xxi. Quid germani Auguſto diſpendii intulerint.
xxii. Quomodo Domitianus, Traianus, Adrianus, Antoninus, Maximinus, Veſpaſianus, Poſtumus, a germanis uincebantur.
xxiii. De germanis contra Galienum ac Claudium inſurgentibus.
xxiiii. De damno a germanis Conſtantino ac filio eius, Diocletiano, Iuliano, addicto, & eorum irruptionibus tempore illorum imperatorum.
xxv. De iactura a noſtris Theodoſio inflicta, & eius tpibus irruptionibus.
xxvi. Catalogus imperatorũ contra germ. debellantium, & eorũ infortunio.
xxvii. Repetitio oĩs diſpendii, quo germani Romanos affecerunt.
xxviii. De icurſioĩb9 germ. in Ro. ꝓuincias, Auguſti, Tiberii ac Nerõis tpib9.
xxix. Quomodo Druſus non ſine exitiali diſcrimine germanos afflixerit, & quæ eius temporibus a germanis uaſtata ſint.
xxx. De irruptionibus germ. in Rhætiã, Illyricũ, aliorũ imꝑatorum tpibus.

xxxi.De Germanorum populationibus ſub Gordiano,ac aliis editis.
xxxii.De irruptionibus Germ.ſub Veſpaſiano cæſare factis.
xxxiii.De uaſtatiōibus ꝓuinciarū Ro.a noſtris ſub Galieno, Macrino ac Clau.
xxxiiii.De direptione Tomitanæ urbis a Germanis.
xxxv.De incurſiōibus Germ.Aureliani Cęſ.& ſubſequentium imperatorum
xxxvi.De irruptionibus Germ.tpibus Cari,Floriani,Taciti,Bonoſii.
xxxvii.De uaſtationibus Germ.temporibus Gratiani,Theodoſii.
xxxviii.De populationib.Germ.Iuſtiniani tpibus in Ro.imperium.
xxxix.De limitibus Germaniæ,ubi grauiſſimos ſumptus Ro.faciebant,tantū ad cuſtodiendum Romanum imperium.
xl.De cuſtodibus limitum,& Germanorum limitationibus.
xli.Difficultas ſubigendi Germaniam a Ro.& aliis.
xlii.De ſubactione omnium prouinciarum Germanicarū a Romanis,& q̄mō Romani Germaniam,& quando ſubegerint.
xliii.De ſubactione totius Europæ a Germanis.
xliiii.De Hungarorū ſtrategematibus contra Germanos.
xlv.De ſubactione Vngariæ a Germanis.
xlvi.De ſubactione oīm aliarum gentium,& debellatione a germanis.
xlvii.De uirtute dn̄orum Teutonicorum,& ſubactione Pruſſiæ.
xlviii.& ultimum.De captione Liuoniæ.

LIBER QVINTVS

NOn me latet,magnum ac difficilem laborem nobis eſſe ſubeundum,& nos minimam metam laboris attigiſſe, dum in medio opere noſtro,pene principio proximiores paulum a littore receſſim⁹, adhuc longe a deſtinato fine ſum⁹ remoti.Bene tamen ſe res habet,dum memoriam aliquam rei nobis difficilimæ in deſcribendis Germanorum bellis exceſſerimus.Nam libro proximo bellicam in noſtris uirtutem exorſi,ad præſentis libri negocium aditum fecimus,ac illa quę ad deſcribenda bella condonabuntur,ſummis tantum digitis attigimus. Præparatiua quædam ac præfaciones noſtri inſtituti deſcripſimus.Nunc uero uirtutē bellicam aggrediamur,oīb⁹ excluſis ambagibus qb⁹ intēdi creſcere aut deprimi res noſtra potuiſſet,nudā rei ueritatē cū geſtarū rerū magnitudīe,qua poterim⁹ breuitate trāſcurremus.

De primis Germaniæ bellis. Ca. I.

MVltę ac uariæ priſcorū germanorū gentes extiterūt,qui ante Germanorū nōis cognitionē,totā terrā inuaſerunt. Quēadmodum Cimbri Romāos,Galatę Aſiā,Getę Scythiā ac Thraciā.Quorū ſtrategemata uſq; ad ſequētis libri memoriā dilatur⁹ ſū,p̄ſentis.n.īſtituti eſt nulli⁹ ſingularis populi recordari,nec rerū priuatarū,uerū illarū q̄ ad germaniā attinebant,& i q̄rū fluctib⁹ fuerat occupata.Habuit germāia nullū bellū aptū añ Iulii tpa: Bellum primum germāiæ.

Alexander Magnus a Germanis abſtinuit, q̃uis σκύθας οὐκ καταφρονήτους ἄνδρας, ut Luciani de eo uerbis utar .i. Scythas nõ contẽnẽdos ac Tanai trãſgreſſ9 ſit Arrianus græcus author, Campanus ac Ptolemæus Lagus, ob formidinem eũ abſtinuiſſe refert a Germanis. Otto Friſing. legatos ſcribit Germanos conciliandę pacis gratia Alexãdro miſiſſe, in q̃ fide caret, oẽs em̃ diuerſi ab eo abeunt. Galli etiã ante cæſaris ætatẽ Germanis p̃ſtabant uiribus & opibus, ut liq̃t ex ipſius cæſaris teſtimonio in primo cõmentariorũ. Hæc tm̃ a cæſare ſcripta credo ei9 honoris gratia, ut & ſe t ĩtorũ pp̃lorũ potẽtiſſimorũ uictorẽ oñderet.

De bello Iulii Cæſaris contra Germanos. Ca. ii.

Bellũ Iul. Cęſaris. cũ Germ. IVli9 igĩt exorto Galliæ tumultu Arouiſti Germanorũ regis primũ uires expertus eſt, exercitũ enim duxit Arouiſt9 cum germanis, in q̃ Trebotes Vangiones, Nemetes, Menapii, & alii militabant. Iuliũ igĩt Arouiſtus affectauit, a q̃ & uictus eſt, ut ſcribit ipſe Cęſar li. i. cõment. Oroſius li. vi. ca. vii. et viii. ſimiliter ix. Euſebius in tp̃ibus, Florus, Plutarchus in uita eius, ſecundũ quẽ cãpũ quadringentis ſtadiis ſanguine ſparſit, occiſorũ numerus etiã apud hos conſtat. Inde Heluetios, Tulingos & Latobrigos, in deditionẽ accepit. Rauracos inde & Boios, q̃rũ cclxviii. millia occidit. Vt Cæſar li. i. ꝓfitet̃. Eutropius li. vi. Belgas, Bellouacos, Caletes, Velomandos, Cõdruſos, Eburones, Cheruſcos Tamatos, Germanos eũ uiciſſe ſcribit, & legatũ ſuũ Titiriũ Albinũ, Heluetios, Eburones, iterũ deſtituiſſe. Cæterũ rẽ executus eſt Oroſius perinde ac Cæſar, altero inde anno Iulio q̃cꝫ a G. Trebonio Germania addicta eſt, unde Cęſar contra Germanos ꝓfectus, prius pontẽ Rheno fecit, ut Plutarchus, Eutropius, Oroſius, Suetonius, Diodorus li. vi. Liuius in loco p̃dicto, Sabellicus li. v. Enea. vi. & ipſe Cæſar in cõment. teſtant̃. Verũ bello Britannico impeditus, iterũ a Germania diſceſſit, ad Treuiros uenit, contra ipos bellũ geſſit, ut libro iiii. comment. & Liuius libro cvii. Florus ſupra Liuium, & Oroſius collegerũt, Sueui inde auxilia Treueris præſtabant, ut Sabellicus, Oroſius, & Cæſar libro iiii. aiunt. Vnde contra ipſos Cæſar profectus eſt, & non inuento hoſte, ut Liuius ibidem aſſerit, diſceſſit. Oroſius tñ & Eutropius, tm̃ CCCCxl. Germanorum Cæſarem fudiſſe dicũt, & totã Galliã a Rheno uſcꝫ ad Oceanũ ſubegiſſe .i. Belgas. Inde Bellouacos uicit, ut Liuius lib. ſequenti affirmat. Et idem ait Dalmatas Cæſarem in Illyrico ſubiugaſſe. Hæc Iulius in Germania geſſit, quã tñ non ſibi ſubdidit, q̃d Lucanus oſtẽdit, apud quẽ Lelius adulatorie loquitur ad Iulium, teſte Sulpitio. Oceani tumidas Rheno compeſcuit undas Fregit & arctoũ ſpumanti uertice Rhenum. Nam & Pompeius ipſum a Rheno fugiſſe teſtatur apud Lucanum lib. ii. Rheni gelidis quia fugit ab undis.

Germaniam non ſubegit

Et libro primo Lucanus multa in arctoo comparari potuiſſe ĩdicabat, niſi bella ciuilia inhorruiſſent, dicens. Heu quantum terræ &c. Ex quo Cæſarẽ Germaniam non ſubegiſſe ſcimus, nec Cæſar ipſe profitetur. Arouiſtum uicit, & Germãos ut libro primo & libro quarto commentariorum dicit, ſe caſtra hoſtium Germanorum noctu & ex improuiſo irruiſſe, & ipſos fugaſſe. Hæc bella cum Germanis legimus C. Iulium Cęſarem geſſiſſe. Suetonius quocꝫ Tran

quillo & Euſebius uoluerunt,quater Cæſarem triumphaſſe. Germaniam uero ipſi triumphum peperiſſe,nullus ſcriptorū ꝓfitet̃,& ſi Catulo & Mario ſimul Cimbros uincentibus,utriqꝫ triūphus decret⁹ fuerit, hoſtes ſternentib⁹. Trīuphi Cæſaris Cōiectura eſt cæſarē q̃ paruū de Germanis honorē retuliſſe. Quoties aūt ipſe uict⁹ ſuccubuerit,& qua iactura Germaniā tētauerit,cap.xxxi.patebit. Gladiū apud Neruos amiſit(ut ipſi gloriant̃)Plutarchus apud Auernos ait,Strabo li. iiii.apud Gallos,Suetonius in Vitellio apud Germanos,bello eum ꝑdidiſſe affirmat in templo Martis.Beroaldus uidens tantā diſſentionē auctorum,duos gladios ꝑdidiſſe cæſarē innuit,unum apud nos,alterum in Gallia.

De bello Auguſti contra Germanos. Ca. iii.

BEllo Cæſaris adhuc uibrāte Octauiāi ſtrategemata referā,añq̃ Auguſtus germanico incubuit bello. Sex.Pōpeius Dalmatas & Pannones ſubegit,ut ſcribit Liuius li.cxxxi. Inde Craſſus Salaſſos alpinas gētes ſubegit,ſicuti lib.cxxxv.Liuius collegit,iuxta Florum. Poſt hos Auguſtus habenas tēporans,totius orbis dominus euaſit,unde & Germanos bello ſollicitauit.Huius tp̄e Curiū ꝓconſulem primum trans Danubiū ꝓfectum Sex. Ruffus,Plutarchus & Iuſtiniani Cæſaris uitæ enarrator īdicauerunt, & ibi Noricos & Pānones cū ſtrauiſſe cū eorū rege Buchono dicūt.Inde Amātinos.Hęc illi.Inde ꝑ Druſum (dictū Germanicū) bella Germaniæ ſuſtinebāt̃, hic ergo primo Suſipedes,Tenteros,Cattos perdomuit,& Marcomanos ad internitionē deleuit,Vindelicos & Rhetos,his addidit Strabo li.vii.& hūc Amphianos inde Ampſarios,Catiſchos,Cheruſcos,Catuarios,Subaticos,& Bructeros nauali ꝓlio eū uiciſſe ſcribit,& Birchanē(ut in dictione eius patebit) Liuius libro cxxxvii.ciuitates circa Rhenū,& trans rhenū Iuliū cepiſſe ait,multa lii.iii. ab urbe.Hūc etiā Florus li.iiii. Vſipetes & Cattos domuiſſe aſſerit. Vindelicos, Noricos addit,& quadraginta caſtella erexiſſe,huius em̄ ueſtigiū adhuc Moguntiæ uidet̃,ut ait Otto Friſing.Idem etiā Florus teſtat̃,de eo q̃ Viſurgim & Albim feciſſe penetrabiles ſcribit,cuius rei authores etiā ſunt Euſebius & Strabo lib.vii.Qui Sueuos ab ipſo ultra Albim amotos fuiſſe ꝓbauerunt.Multa Suetonius in Auguſto,Appianus,Sabellicus lib.xi.Enea.vi.ubi Auguſtū Segeſtiā cepiſſe refert,cui ſent. ntiæ & Strabo li.vii.ſubſcribit.Horatius de Druſo multa innuit li.carminū iii.oda v.& quarto lib.oda ii. Cæſarem, quando trahet hic feroces Per ſacrum cliuum merita decoros Fronde Sycambros. Pompei⁹ Craſſus Druſi geſta.

De traductione populorum a Druſo Ca. iiii.

DE qua traductione Suetonius & Luc.Florus,& Horatius multa retulerunt.Nam ut ait Acron & Porphyrio, ad laudes Druſi odas & quartum librum ſcripſit,ut & libro quarto oda quarta habemus, quæ uerba de Pannonibus & Vindelicis intelliguntur.

Sed diu lateqꝫ uictrices cateruæ Conſiliis iuuenis reuicti. Et li. iiii.oda xiiii.
Quem leges expertes latinæ, Vindelici didicere nuper
Druſus Gelonos implacidum genus,deiecit plus uici ſimplici.
Ouidius etiam uictoriæ eius teſtis eſt Triſtium ſecundo,ita dicens.

Auſoniumq́ꝫ ducem ſolitis circumuolet alis
Ponet & in nuda laurea ſerta coma,
Nunc tibi Pannonia eſt,nunc illyris ora domanda.
Nunc te prole tua iuuenem Germania ſentit.
Quæ bona progenies digna parente fuit
Druſus in his quondam meruit cognomina terris
Bellaq́ꝫ pro magno cæſare cæſar habet. Ouidius q̃q́ꝫ de laude Druſi libellũ ſcripſit getico ſermone ut ipſe li.iiii.de Ponto teſtat̃. Multi collegerunt quadraginta millia captiuorũ ipſum ex Germania deduxiſſe,ut Oroſius & Eutropius lib.vii.ſi bene memini CCCC.referunt,ſupra Rhenũ collocaſſe.Strabo lib.vii.reges ab ipſo captos meminit,q̃rum libro tertio nos mẽtionẽ fecim⁹, Cui aſtipulat̃ & Sex.Aurelius.Otto Friſing.lib.iii.ca.x. Germanicũ Druſum Druſi filiũ,Caligulæ patrem de Germanis triumphaſſe ait.Idem Oroſius lib.vi.ca.xx.Verum ut rei ſummam breuibus perſtringã,Auguſtus Rhetos,Vindelitos,Cattos,Dalmatas,Sueuos,Sycambros uicit,& in Galliam tranſmiſit, Pannones ſtipendiariis his adiecit.Getarũ populos Baſternaſq́ꝫ laceſſitos bello ad concordiam contulit.Nec Germaniam tñ ſubegit. Vnde quando euangeliſta loquitur ut uniuerſus deſcriberetur mũd⁹,Auguſtinus intelligit mundum Ro.Imp.tñ ſubditum,adulatorie ergo Ouidius dixit.
Crinibus en etiam fertur Germania paſſis
Et ducis inuicti ſub pede mœſta ſedet. Impugnata bene Germania a Druſo eſt,uerum non expugnata.

De aliis ducibus quorum ductu Auguſtus Germanis bellum intulit. Ca. v.

Nero Tiberius — Sunt & alii duces quorum auſpiciis Auguſtus Germaniam ſollicitauit,ut Nero Tiberius frater Druſi,qui Dalmatas & Pãnones ſubiecit,ut aiũt Liuius & Florus ſupra ipſũ li.cxxxviii.q̃d Hora.lib.iiii.oda xiiii.deſcribit

Maior Neronũ mox graue prælium Commiſit,immanes Rhetos Auſpiciis pepulit ſecundis.
Nilus & iſter,te rapidus tigris Te cæde gaudentes Sycambri Compoſitis uenerantur armis.

Vindelicos quoq́ꝫ Rhætos & Pannones,alpinas gẽtes imperio ſubdidit,Suetonio & Strabone libro ſeptimo referẽtibus,& naualibus pugnis Vindelicos adiit,multa Euſebius,Otto Friſingenſis libro tertio cap.decimo, Aurelius Sextus collegerunt.Item per Tiberium Auguſtus,poſt Druſum,Germanica bella geſſit,ut tenuiter Strabo tangit.Euſebius fratrem Druſi Pannões uiciſſe ſcribit,contra Germanos xl.millia adduxiſſe,quindecim legionibus(ut etiam Suetonius teſtatur)& de illo bello poſtea dicet.Aſinius Pollio q̃q́ꝫ & Vibius Vindelicos ſtrauerunt,ut Floro placet li.iiii.Item Lelius (de quo Suetonius & Oroſius) contra Germanos pfectus eſt.Varus q̃q́ꝫ tribus cohortib⁹ in Germãia occubuit,de q̃ paulo poſt mẽtio habebit̃,ubi de dãno germanorũ Italię illato ſermo erit.Auguſt⁹ etiã Dacos Romã aggreſſos deleuit,trib⁹ ducibus eorũ cęſis,ut uoluit Appia.i parthi. Eutropi⁹ hoc p Tiberiũ ſub Auguſto cõtigiſſe aſ

ſerit,& ipſos tūc Pānoniā deuaſtaſſe. Vñ Hora. li.iiii.car.ait.Pene occupatā ſedi tiōib⁹ Deleuit urbē Dacus. Itē p Labienū Auguſtus Germanos terruit,de q̄ Oroſius.Iuſtiniāi uitæ enarrator etiā p Lētulū ſcribit Danubiū Cæſare ſollici taſſe.Cęterū ut huic rei modū imponā,Auguſtus in poteſtatē Pop.Ro.gentes plurimas redegit,a mari ſupno uſq ad infernū,ut ait Plynius li.iii.ca.xix.Sicuti Alpinas gentes Nantuantes,Lepōcios,Sedunos,Voragros,Salaſſos,Caturi ges,& alios,non tamen Germaniā ſubiugauit,ad hoc em̄ Plynii uerba maxīe de Gallis loquentia nihil faciunt,nec Virgilii uerba arrogātia cæſari li.viii.gne.

Hic Lelegos,carraſq; ſagittiferoſq; Gelonos
Extremiq; hominum morini Rhenuſq; bicornis,
Indomiti Daciq;,& indignatus Araxes.

Auguſt⁹ Germaniam non ſubegit.

Et Ouidi. li.Meta.ultimo Iouē inducit Veneri dicentem de Auguſto.

Quid tibi barbaricas gentes,& utroq; iacentes
Oceano,numerem? quodcunq; habitabile tellus
Suſtinet,huius erit.

Hæc uerba cū de Germanorū fortitudine agā,falſa rep ta eſſe oſtendam,& præcipue quæ Ouidius in Triſti.iiii.ponit.

Iam fera cæſaribus Germania totus ut orbis
Victa, potes flexo ſuccubuiſſe genu,
Cornibus hic fractis uiridi male tectus ab ulna
Decolor ipſe ſuo tegmine Rhenus eat.

Ouidi.em̄ quibus potuiſſet adulatiōibus Auguſto blanditus fuiſſet, ut poſtlimio ab exilio reuocat⁹ eſſet.

De aliis imperatoribus Tiberio & Claudio. Ca. vi.

Poſt Auguſtū,ut Cornelius in hiſtoriis ait,quietæ in Germania res fue rant,quia peruulgati erāt triumphi,& ex eo decus plærīq; ſperabant, ſi pacem tm̄ continuaſſent.Hactenus Cornelius. Tiberius em̄ contra Germanos nullum geſſit bellum,ſed tantum ad ſe eos allexit,ut regem Sueuo rum Marabudū ſpe pacis,Suetonio,Oroſio,Iuſtini enarratore, Sex.Aurelio Iornande authoribus.Euſebius tñ Dalmatas & Sarmatas ſubegiſſe ſcribit. Et Eutropius li.vii.a Dacis Pannoniā,Galliam & Mœſiam hunc hoſtibus liberaſ ſe,& demum a Claudio quendam Tiberium miſſum ſcribit cum Germāis cō flixiſſe.Claudius enim quoq; Germaniam tentauerat bello ſuo,ut Sabellicus li bro ii.Enea.vi.ait.& CC.milites Germanorū occidit.Euſebius a Claudio Ve ſpaſianum miſſum ſcribit.Vnde conſtat, Claudium multa contra Germanos laboraſſe. Eutropius li.viii.Claudium aſſerit trāſrhenanos ſubegiſſe.Inde Da ciam a Cibale uictam,inde prouincias Danubianas,ut Teiphalos nūc Victo alos & Turingos dictos uiciſſe.Ioſephus antiquitatum libro xix. ſcribit ipſum imperatorem a Germanis fuiſſe initiatum. Aſſumpſerat autem Tiberius bel lum Germanicum neceſſitate ductus,& magis abolendæ infamiæ gratia, ob amiſſum Quint. Varum,q̄ cupidine proferendi imperii,ut collegit Cor.Ta citus libro primo.Geſſit autem bellum ſuum Tiberius per Sex.Pompeium,& Sextum Apuleium,& C. Curratium,ut ait Tacit.Duo etiā exercitus eius refe runt,un⁹ ſub Cecinna iuxta Rhenū,alius ſub Silio, In Cattos domuit Tiberi⁹.

Tiberius ac Claudius contra German.

Caius Caius Cęſar inde,& ille in germaniã uenit,uerũ nihil ſtrenue moliebatř, ut Methodius martyr ſcribit.Ioſephus lib.xix.Germanos ei charos fuiſſe teſtatř.Otto
Nero tñ Friſing.Germaniã totã eũ pcurriſſe dixit.Nero impator nunq̃ contra Germanos debellauit,eius tñ tpe Virginius Ruffus germanicũ exercitũ in Gallias duxerat,& tandẽ ab impatore deſciuit,propter eius libidinẽ.Ad q̃d alludit Iuuenalis ſaty.viii. Quid enim Virginius armis Debuit ulciſci magis.Multa
Virgini9 Plutarchus in Galba,& in Ottone de Vindice ac Virginio ſcripſit.Dion etiã græcus ac Frontinus in lib.de aquæductionibus, & inter oẽs maxime Plinius iunior,q lib.ii.epiſt.ad Voconiũ,ꝓpriã epiſtolã de illorũ excellentia ac uirtutibus reliq̃t.Illo tpe etiã Vindex in Germania ſeditionẽ mouit, Virginius uero occiſo Vindice,& Gallorũ circiter xx.millibus cũ Germanis impiũ retinuit,ut Suetonius & Tacitus in hiſtoriis aiunt.Vnde & Epitaphiũ Virginii fuit apud Pliniũ in epiſt. Hic ſitus eſt Ruffus,pulſo qui Vindice quondã Impium aſſeruit,non ſibi,ſed patriæ. Neronis q̃q; tpe Bataui a quartadecima legione digreſſi,in ciuitatẽ Lingonũ poſiti,ad Fabiũ Valentẽ tranſmittebantř.Valens timens pfidiã ſepauit alam Treuirorũ,& Tungros circuire iuſſit Galliam Narbonenſem,& Batauorũ partẽ in ſubſidiũ ire,quare irati germani, ipſum lapidibus fugauerunt.Hi ergo ductores tempore Neronis in germania militabant,quorum Cor.Tacitus lib.hiſtoriarum xx.meminit.

De Galba,Caligula,Ottone,& Veſpaſiano contra Germ. Ca.VII.

Galba. GAlba Germanos adeo dilexit,ut captos prius in bello dimiſerit,autores ſunt Suetonius & Cornelius. Caligula impator Batauos rebel-
Caligula. les aggreſſus eſt,referente Suetonio.Germani inde defecerunt,ipſe ergo pcepta eorũ defectione,conſtituit ad effugiendũ germanos,mare potius ſibi tentandũ eſſe.Eutropius ipſum Sueuiã tñ ingreſſum ſcribit. Cæterũ nihil ſtrenue feciſſe,Oroſius lib.vii.ca.iiii.tm̃ Germaniam percurriſſe eũ aſſeruit.
Otto Otto impator Germanos retinebat ſtudioſiſſime,ut Tacitus in hiſtoriis exequitř.Plutarchus in eius uita.Batauos,ait,in exercitu eius militibus iunctos,magnam ſtragẽ dediſſe. Pro impio deinde Vitellius & Veſpaſianus certabant,
Cecinnæ bellum et Heluetiorum cui9 meminit Philoſtratus in uita Thyonæi.Vitellius Germaniã ingreſſ9 ẽ, ut Cornelio placet,Veſpaſianus dubitauit an impiũ (inuitis Germanis) ſuſcipetř. Germani & Heluetii Vitellii partibus fauebant,& ipſum in cæſarẽ elegerũt, cuius meminerunt Methodius martyr,Platina in uita Lini,Otto li.iii.ca.xviii. Corne.Suetonius,& alii.Mauri inde conciliati Vitellio ſunt,ꝓpter Germãos. Veſpaſiano uero Sidon & Italicus,reges Sueuorum fauebant. Ciuilis igitř ſolertiſſimus (ut diſſentionẽ moueret) partes alterius tutat9 eſt,unde pugnabat
Pugna inter Veſp. & Vitelli. contra Veſpaſianũ adiũctis ſibi Germanis duce Aquilio primipilari, & uictoria potitus eſt,per Turingos iterũ uincebat,cũ Cereali inde & Vocali ſępe cõgreſſus,aliqñ uictor,aliqñ uictus euaſit.Cecinna igitř mox contra Heluetios ꝓgreſſus eſt.Cauſa pugnæ fuit,q̃a Cecinna pecuniã uiceſimæ legionis Heluetorũ rapuit.Heluetii interceptis literis (q̃ noie germanici exercitus ad Pannonias ferebantř) Centurionẽ Cecinnę & q̃ſdã milites in cuſtodia retinebant,Hel-

uetios ultus inde proficiſcebať Cecinna,& per cohortes Rhętorũ ipſos fugauit. Hæc ex Cor. Tacito lib.xix.hiſt.& aliis. Veſpaſianus tñ adiutoribus Sueuorum regibus,ad īpęriũ ꝑuehebať. Inde dũ Veſpaſianus apud Alexandriã moram traxit,& Iudæã bello tentauit. Petilius Cerealis ſe contra Britãnos ꝑ̃parabat,audita defectione Germanorum,ad germanos ſe uertit. Huius mentio fit apud Corneliũ li.xx. De Vitellio & Veſpaſiano plura li.vii.ca.v. Oroſi9 adducit. Et ut in ſumma res dicať,illis tp̃ibus pene ſolus Veſpaſianus ſemꝑ in Germanos bella geſſit,nõ ſolũ dum ipſe rerũ ſũma potitus eſt, uerũ ut Suidas ait, κλαυδίῳ τῷ βασιλεῖ στρατηγῶν ἐπὶ γερμανοὺς καὶ βρετανοὺς λ μάχας καρτερὰς αὐτὸ πλεῖστα Temporibus Claudii Cæſaris fortiter multas pugnas confecit.

De Domitiano & eius ductoribus contra Germanos ſtrategemata ferentibus. Ca. viii.

Domitianus Germanicus

DOmitianus Cæſar maxiẽ Germanorũ gloriã affectauit,eo ut ſibi nõmen Germanici imponeret. Sæpius.n. Martialis ipſum noĩat Germanicum. Libro em̃ quinto. Degis germanicæ ripæ. Et lib.viii.
Nec ſunt hæc hominum Germanice gaudia tantum
Q̃ tua Romanus uidit Germanice tibris.
Hęc eſt digna tuis Germanice porta triumphis. Et ſępius &c. Iuuenalis q̃ꝗ & Statius qui in ſyluis lib. primo ita ad ipſum loquitur.
Gallicus es coelo,dis es Germanice. Et libro ſecundo.
Romuleum referans iterum Germanice limen. Idem.
Summis æquat Germanicus aſtris. Coniectura eſt ſyluas Statium ob honorem eius ſcripſiſſe,unde equo ab ipſo donabatur. Quintilianus quoꝗ lib.x. hunc Germanicum appellauit,& Sillius Italicus lib.ii.
At tu tranſcendens Germanice facta tuorum Germaniam enim bello tentauit,ut ſcribit Martialis illo carmine.
Solus Iulæas cum iam retineret habenas
Tradidit,inꝗ ſuo tertius orbe fuit. Quid:nomen ſine re poſſidere laudis eſt,unde facta ei9 in germania paululũ retegam. Bellũ primũ a L. Antonio mouebať in Germania,ut ait Suetonius. Vnde Domitianus ſe aduerſum Germanos ꝑ̃parauit,& contra Dacos,Pannones & Sarmatas ꝓfectus eſt. Eutropius li.vii.& Euſebius id cõtigiſſe aſſerũt anno Chriſti xcii. Contra Dacos duas fecit expeditiones. Pri[illegible]aiunt Suetonius,Iornandes & Oroſius li.vii.ca.vii. Appio Sabino adiutore,ſecundã Cornelio Fuſco,authoribus ꝓ̃dictis. Qui occiſi ſunt(ſecundũ Methodiũ) a Dacis in Sarmatia. Vñ de ipſis Martial.li.vi.

Duces Domitiãi

Hic ſitus eſt Fuſcus, licet hæc fortuna fateri
Non timet hoſtiles iam lapis ille minas
Grande iugum domita Dacus ceruice recepit,
Et famulum uictrix poſſidet umbra nemus. Et Iuuenalis ſaty.iiii.
Et qui uulturibus ſeruabat uiſcera Dacis. De Fuſco Cornelius Tacitus lib.xvii.hiſtoriarum. Plynius in epiſtolis. Statius in ſyluis.
Gloria reppoſitam Dacis pereuntibus urbem. Et Silius Italicus lib.ii.

Hic & ab arctoo currus aget axe per urbem
Sarmaticis uictor, compeſcet ſedibus Iſtrum. Vbi ſub arctoo intelligit Dacos Petrus Marſus Silii Italici præco. Martialis li.vii.de eius lorica.
Inuida Sarmaticis dudum lorica ſagittis
Et Martis Getico tergore fida magis. Et libro nono.
Cornua Sarmatici ter perfida concutit Iſtri
Sudantem Getica ter niue lauit equum. Mox ſecutū eſt Pannonicum

Pannonicū bellū

bellū, cuius origo ferebať, tpe.n. Domitiani Mœſiaci & Pānonici exercitus iūcti fuerant contra Romanos. Titus igiť Flauianus Pannoniā in ꝓuinciā bello retinebat, Pōpeius Syluatius Dalmatiā, ut ait Cornelius li.xvii.hiſt. Inde Cornelius Fuſcus ꝓcurator fuit, ingens ætate, clar⁹ natalibus, prima iuuenta, qetis cupidus, Pannonias aggreſſus eſt, & nō uictoriā obtinuit. Quare Domitiano triūphus non erat decretus, laureā tñ Ioui Capitolino dedit, ut Martialis li.viii. ait, q̄ non minor triumpho cenſebať. Dū noua Pannonici narrať gloria belli. Et idē. Hiberna q̄uis Arctous & rude peuce Et ungularū pulſib⁹ calēs iſter

Catticū bellum

Bis aūt Rhenū uicit.i. Cattos, ut dixi ſecundū Lactātiū Placidū, ſemel per Vitelliū & Veſpaſianū, q̄d Statius li.i. Thebai. innuit.
Biſq; iugo Rhenum, bis adactum legibus Iſtrum
Et coniurato deiectos uertice Dacos. Et idem de Domitiano li.ii. Syl.
Frena tenentem
Rhenus, & attoniti uidit domus ardua Daci
Gallicus es cœlo dis es Germanice, condi
Non uocat arctoas acies, Rhenumq; rebellem. Martialis tñ ter Rhenū hūc uiciſſe ſcribit, ait eñ. Fractuſq; cornu iam ter improbe Rhenus, lib.vii. Et idē lib.ix. Sūme Rheni domitor, ubi Cattos intelligit, nam ſequiť, ex Cattis gloria tota tua eſt. De bello aūt Sarmatico, & q̄d contra Marcomanos geſtū eſt. Statius lib. Syl.ii. multa his uerbis ſignificauit.
Hæc eſt quæ uictis parcentia fœdera Cattis
Quæq; ſuam Dacis donat clementia mortem
Quę modo Marcomanos poſt horrida bella, feroſq;
Sauromatas, latio eſt non dedignata triumpho Vide Iuuenal. ſaty. viii. De triūpho aūt eius & bellis Patauin⁹ erudite ſatis diſſeruit. Batauos etiā puer domuit, q̄d Iuuena. ſaty. xiiii. uult dū ait. Hic p[illegible]phratē iuuenis domitiq; bataui. Et Silius li.ii. Iam puer auricomo performidate batauo. Cætera de eius bello Otto Friſin. li.iii. ca.xx. Oroſius li.vii. ca.vii. referūt. Sæpe tñ & uict⁹ ē Domitian⁹ adeo, ut ait Diō grec⁹, q; tributa ſoluere Dacis fuerit cōpulſ⁹.

De Traiano ac Adriano cæſarib. contra Germanos. Ca. ix.

Plyn. II. in Germāia militauit.

TRaianus Cæſar poſt hos Germanos iterū in priſtinū ſtatū reduxit, ut placet Oroſio li.vii. Sub illo Plynius II. cōtra Germāos militauit, ſicuti Iunior Plynius ad Macrū teſtať. Cor. Tacitus Germaniā ſub illius imperio demū uictā uult, uerū ex tpis ſucceſſu eſt deluſus, unde uenia dign⁹ eſt. Traiano eñ impante fata ſoluit Cornelius, unde non potuit futura ꝑdicere. Iu

ſtini an

ſtiniani uitę enarrator hunc ſcribit Decebalū regē Dacorū fudiſſe. Platina ī uita Anacleti papæ tranſrhenanā germaniā in priſtinū ſtatū Traianū reduxiſſe & Dacos uiciſſe, Danubianas q̄cq; gentes deſtituiſſe collegit, cui Otto Friſing. li.v.ca.xxi.aſtipulaᵗ. Euſebius teſtaᵗ Traianū in Rheno uectū Germanos debellaſſe, unde Martialis Rhenū ita alloquiᵗ. Tiberis dominus te Rhene rogat, cæſarē ut remittas. Germanicū ipſum dixit Martialis in xenia. Serus ut æthera Germanicus impet aula. Sex. Aurelius & Oroſius li.vii.ca.viii.cū Sarmatis bellaſſe eū aſſerūt, q̄d etiā Spartianus ſcribit. Dion Bithyni⁹ ſcriptor uitę Traiani. Per Luciū Romanū cōtra Dacos, inquit, Traianus egit, & uictor bellicas machinas expoſtulauit, iterū rebellantes aggreſſus, lapideū pontē in Iſtrū fabricauit, & ita Decebalū ad mortē cōpulit, oīs Dacia tributaria Romanis facta eſt & in prouinciā redacta. Hæc Dion. Cāpanus tñ tm̄ manſuetudine uiciſſe eū ait Germanos. Adrianus aūt impator, ut Eutropius refert li.viii. in Daciā exercitū duxit, cui ad uerbū Dion Prunienſis ſubſcribit, qui & Alanos eū uiciſſe aſſeruit, ueꝝ tm̄ muneribus. Aelius Spartianus hunc Germanis regē cōſtituiſſe ꝓbat. Suidas, ὅδε ἐς παννονίαν ἀφίκετο καὶ τὸν ἴστρον μετὰ τῶν ὅπλων διενήξατο καὶ τοῦτο οἱ παρόντες βάρβαροι ἐξεπλάγησαν.

Traian⁹.

Adrian⁹ contra German.

De Antoninis & eorum contra Germanos ſtrategematibus. Ca.x.

Antonini contra German.

REdeo nunc ad Antoninos, q̄bus nonnihil Germania debuit, hi eñ ſoli licet magnis difficultatibus Germanos cōpeſcuerūt. Nā ut Suidas inquit, Antoninus πρὸ μὲν ἰδιώτην βίον πολύ τι πλεῖθος χρημάτων κεκτημένος ἐπειδὴ προῆλθεν εἰς τὴν ἡγεμονίαν, τὴν ἑαυτοῦ οὐσίαν, εἴς τε τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν φίλων ἀπανάλωσε δωρεάς, τό τε δημόσιον θησαυρὸν πλῆθος παντοδαπῶν ἀπέλιπε χρημάτων .i. Ad propriā uitę ſuſtētationē multū pecunię corraſit, poſtq̄ uero in principē Romanū euaſit, propriā facultatē in dandis amicis & ſtipendiariis diſſipabat, & publicos theſauros reliq̄t intactos. Alii eum publico foro res ſuas uenales habuiſſe dicunt, in bello cōtra Marcomanos geſto. Fuit aūt bellū hoc ductu Rutiliani legati geſtū, referente Luciano in dialogo cui nomē eſt ψευδόμαντις ubi illa eius oratio eſt, ἔχων γὰρ, inquit, οὐ μικρὰν ἐπίβασιν ἤδη τὰ βασίλεια, καὶ τὴν αὐλὴν, καὶ ῥουτιλιανοῦ θυλλοκιμοῦντα παρόδον, διαπέμπεται χρησμὸν τοῦ ἐν γερμανίᾳ πολέμου ἀκμάζοντος, ὅτε θεὸς μάρκος ἤδη τοῖς μαρκομάνοις καὶ κουάδοις συνεπλέκετο .i. Dum iam liberū aditū in regiā poſſideret, inq; palatia p̄ſertim Rutilano rē adiuuāte atq; appropinquante, cū bellū ([illegible] Germania gerebaᵗ) maxīe flagraret, diu⁹ Marc⁹ Antonin⁹ cū Marco[illegible]c Quadis cōferebat. Sudas ad Iſtrū ueniſſe Antoninū refert cū exercitu, cæterū nihil adducit, nec Capitolinus, Eutropi⁹, & alii plura de illo bello ſcripſerunt. Quare ego q̄ mihi ex grecorū cōmentariis conſtant, breuiter tranſcurrā. In turbine illo Marcomanico, dū Roma uehemēter terrebaᵗ, oraculū reqrebaᵗ, cuius hæc erat ſententia, ut duos leones Ro. in fines Germanoꝝ Iſtro tranantes īmitterent, ſacris magnificis ac uariis odorib⁹ conſpicuos. Romani tū oraculo paruerunt, ac dū leones in Germanorū agros Iſtro tranato deueniſſent, Germani eos canes eſſe cōiicientes, fuſtibus eos arcebāt. Romani mox ſubſecuti pene uiginti millia Germanorum extinxerūt. Sed oraculum his uerbis dabatur.

Εἰς δίνας Ἴστροιο διιπετέος ποταμοῖο
ἐμβαλέειν κέλομαι δοιοὺς κυβέλης θεράποντας
θῆρας ὀρεστρόφας καὶ ὅσα τρέφει ἰνδικὸς ἀὴρ
ἄνθεα, καὶ βοτάνας εὐώδεας. αὐτίκα δ' ἔσται
νίκη, καὶ μέγα κῦδος, ἅμ' εἰρήνῃ ἐρατεινῇ.

Quod oraculum a Germanorum p̃ſtantiſſimo nobis ita traductum eſt.

Gurgitibus fluuii turgentis ab imbribus Iſtri
Immiſiſſe duos Cybeles edico miniſtros
Monte feras alitas, tum quantum alit Indicus aer
Florum atq; herbarum, bene olentum moxq; futura eſt
Et uictoria pax & amabilis & decus ingens.

Antoninus Pius tñ Alanos & Dacos inde aggreſſus eſt, ut ait Iulius Capitolinus. Ille M. Antoninus Pius (ut idẽ ait) ita pugnauit contra ip̃os, ut nullus imp̃atorũ ante eũ, ſpeciali em̃ bello Marcomanos, Pannones & Sarmatas a Vandalis liberauit & triumphauit. Inde cũ Marcomanis oẽs gentes ab Illyrico uſq; ad Galliã conſpirauerũt Marcomanni, Variſcæ, Hermonduri, Quadi, Sueui, Sarmatæ, Lotharingi, Burei, Hiali, Soſipedes, Roxolani, Baſtarnæ, Alani, Peucini, Coſtobani hos oẽs uicit.
An. Ver⁹ Oroſio li. vii. ca. ix. authore. Antoninus Verus inde contra Germanos p̃greſſ⁹ eſt, Eutropio li. viii. referente, & q̃ maximũ fuerat, in hoc Sueuos, Vandalos, & alios cõiuratos deſtituit. Multa de eo Iulius Capitolinus. Hũc Oroſius lib. vii. ca. ix. cũ chriſtianis militibus Germanos uiciſſe aſſerit, cũ ſiti periclitaretur. Pla-
Ant. Cõmodus. tina in uita Aniceti papæ xii. ærariũ hunc exhauſiſſe ſcripſit. Antoninus Commodus filius Antonini Veri (ut ait Platina in uita Soteri papæ xiii. & Iuſtiniani uitæ enarrator) hunc cũ patre chriſtianorũ ductu uiciſſe germanos author eſt Platina, hic ergo cũ patre bellũ geſſit, & ex patris geſtis triũphauit, ut Marius Maximus, Alexander, Aelius Lãpridius & Platina ſcribunt. Eutropius li. viii. hunc in Germania bellũ fœliciter egiſſe ſcribit, Aelius Spartianus in uita Caracallę, & Aelius Lãpridius in uita eius uolunt ipſum Germanici nomẽ ſibi aſciuiſſe. Otto Friſing. li. iii. ſcribit ſemp ipſum incõmodũ fuiſſe, niſi q̃ de Germanis fœliciter pugnauerit, uide Oroſiũ ca. ix. li. vii. Cõmodus etiã contra germanos Marcellũ p̃fectũ miſit uirũ doctũ & qui multa memoriæ ſcripta reliq̃t
M. Aurelius referente Suida. M. q̊q; Aurelius contra Germanos inſurrexit, ut ait Oroſius ſub illo Pertinax fortiſſime Germanos uicit, ut [illegible]diano placet.

De Pertinace, Auuidio, Antonino [illegible]calla, & Heliogabalo imperatoribus contra Germanos. Ca. xi.

Pertinax. PErtinax illorũ ſucceſſor anteq̃ imp̃ator euaſit, clar⁹ tropheis, & inſignibus Germanorũ egerat, ut ait Herodianus lib. ii. hiſt. in principio, mortuo ergo imp̃atore, Lætus (unus electorũ) ipſum in cæſarẽ initiauit, dicens, Barbaros iã (intellige Germanos) non p̃cio conciliabimus, uerũ metu potius. Hic. ut ſcribit Iulius Capitolinus, cũ matre ad Noricos & Dalmatas p̃greſſus eſt. Aelius Spartianus a Germanis (poſtq̃ ipſos uicit) imp̃atorẽ hunc factũ aſſerit, addit Iulius Capitolinus hunc Germanicũ fuiſſe, & ex reb⁹ geſtis peperiſſe ſibi
Auuidi⁹ impiũ. Auuidius imp̃ator adeo Germanos in timore frenabat, ut nec

aliquid

aliquid in uita ſua contra ipſum auderent,ait Vulcatius Callicanus,in uita ſua
Marius Maximus,& Quadratus hiſtorici. Antoninus Caracalla (ſic eũ Oro
ſius uocat) de Germãis triũphauit,& dici uoluit Germanus,ut ait Aelius Spar
tianus.Memorat̃ & Antoninus Heliogabalus qui cũ Marcomanis congredi-
ens inhibitus eſt,ut Aelius Lãpridius collegit. Antonini Caracallæ meminit
Platina in Pontiano papa & Herodianus.

De Clodio Albino,Alexandro Seuero,Maximino,Gordiano, Galieno,Poſtumo,Loliano,imperatoribus contra Germ. Ca.xii. — *Clodius Albinus.*

CLodius Albinus poſt hos rerum ſumma potitus eſt,q ita ſe geſſit,ut
necꝫ Germani nec Galli æquo aĩo ipſum impatorẽ ſuſtentauerint,ut
Herodianus & Iulius Capitolinus uolũt,ſed ꝙ opus fuerit aliis prin
cipibus.Semel hic tm̃ aliquid magni fecit,ut Seuerus & Iulius ſcribunt,qa trãſ
rhenanas ciuitates ſupauerat,multa de eo Marius Maximus. Alexander Se — *Alex.Seuerus.*
uerus dũ Germani agros Illyricorũ populabant̃,donis & p̃cio eos cõpeſcuit,
ut ait Herodianus li.vi.Aelius tm̃ Lãpridius Germanos in Galliã irrũpẽtes eũ
frenaſſe ſcribit,& contra eos CCL.millia militũ duxiſſe.Oroſius apud Magũ
tiacũ interfectũ hunc aſſerit lib.vii.ca.xi.Spartianus ſcribit ipſum a Germanis
impatorẽ factũ poſtꝗ̃ ipſos uicerat.De illo Panagyricus Cõſtãtini.Quid aũt
fecerit in Germania uno uerbo Herodianus abſoluit dicens. καὶ ὅτι μηδὲν ἀνδρεῖ-
ον μήτε νεανικὸν πράχοι ὃ.i.Nil uirile nec puerile geſtũ eſt. Maximinus impator — *Maximinus*
huic ſuccedens,fœliciter bello contra Germanos conflixit,ut Eutropius lib.ix.
ꝓfitet̃.Iulius Capitolinus hunc Germanorũ auxilio Aqlegias cœpiſſe collegit.
Herodianus li.vi.adeo Germanos in ſyluis uiciſſe adducit,ut non multi emer-
ſerint,etiã lib.vii.hunc ſine authoritate ſenatus impatorẽ fuiſſe initiatũ ꝓbat.
Sed tm̃ qa proſpere in Germania bellũ geſſerit. Vide Platinã in uita Antheri
papæ.Multa de illo Euſebius,Oroſius li.vii.ca.xii.Otto Friſing.li.iii.ca.xxxii.&
Iulius Capitolinus ſcribũt,trecenta ſcilicet millia hunc occidiſſe Germanorum
& quadraginta millia p̃das adduxiſſe,& niſi Germani in ſyluas & paludes fu-
giſſent,totã hunc Germaniã ſubieciſſe,unde Romanis in hunc modũ ſcripſit
Maximinus.Fecimus patres cõſcripti ꝗ̃tum loqui nõ poſſumus xl. millia ger
manorũ uincentes incendimus domos,greges abduximus,armatos occidimꝰ,
ad paludes uenimus,& niſi eorũ altitudo fuiſſet,totã ſubegiſſemus Germaniã
Symmachus li.v.hiſt.de illo plura ſimiliter & Iornandes retulerunt. Gordi — *Gordianus.*
anus Germanos,Sarmatas,Getas,ſupauit,ſed ab Alanis uictus eſt, ut ſcribit
Iul.Capitolinus in eius uita,ſicut & eius epitaphiũ ſonuit,meminit huius Põp.
Lætus. Galienus impator Gallos a barbarorũ.i.Germanorũ incurſionibus
tutatus eſt,Galli inde ab ipſo deſciuerunt,ut ait Iul.Capitolinus, Platina multa — *Galienus*
in uita Lucii.Oroſius li.vii.ca.xv.Auſonius,Põp.Lætus cætera exſequuntur.

Poſtumus Germanos rebelles iterũ cõpeſcuit,& Gallos,ut Iul.Capitolinus — *Poſtumꝰ*
collegit.Germani aũt mox irrũpentes ciuitates Gallię a Poſtumo ædificatas,
cœperunt.Oroſi.li.vii.ca.xv.adducẽte. Lolianus ciuitates Poſtumi (ut Iul. — *Lolianꝰ.*
Capitolinus) iterum reſtituit,a Germanis deſtructas.

De Galli hoſti, Taciti, Aureliani, Probi præliis ac triumphis de Germanis. Ca. xiii.

Aurelianus

AVrelianus impator Gotthos ſtrenuiſſime uicit. Hic Sarmatas in Illyrico cōpeſcuit, ut Priſcus & FL. Vopiſcus dicunt. Theodytus aūt in libello de nauibus hunc ſcribit occidiſſe xlviii. millia germanorū. Frācos inde irruentes in galliā tribus exercitibus uel legionibus ſupauit, trecentos cepit, ſexingentos occidit, reliq̃s ſub corona uendidit. Hic etiā & de Sueuis uictoriā retulit, ut Priſcus & FL. Vopiſcus ſcribunt. Euſebius hunc Romanos ab oī metu liberaſſe ait. Eutropius li. ix. multa de ipſo, mirū tñ ꝙ nullū uerbū de germanis facit. Platina i Fœlice, ꝓbat hunc iuxta Danubiū uiciſſe Gotthos. Cętera uitæ Iuſtiniani enarrator, Otto Friſing. li. iii. ca. xli. Oroſius lib. vii. ca. xv. & FL. Vopiſcus, Pōp. Lætus, Sabellicus, & alii noſtræ memoriæ reliquerunt.

Gall⁹ Hoſti.

Gallus Hoſti, cęſar per Valentinianū & Licinū, germāos ſollicitauit, ut ait Eutropius li. ix. Platina in uita Lucii papę huius meminit, de illo poſtea a nobis dicet̃. Multa Pōp. Lætus, & Sabellicus ꝓtulerunt. Tacitus inde tranſrhenanas ciuitates afflixit, multas q̃ꝗ cœpit, ut ait Priſcus & Flauius in uita ſua, & in uita Floriani ipſū nomē tuliſſe Germanici. Fuerat em̄ reſponſo Dacū ipſum Sarmatas uicturū, uide Pōp. & Sabellicū & FL. Vopiſcū uitæ ei⁹ enarratores.

Tacitus

Probus impator demū Germaniā ditioni Romanorū pene ſubegit, ecce tā diu germania uincebat̃. Euſebius Galliā a uaſtantibus eripuiſſe refert. Idē Oroſius li. vii. ca. xvi. FL. Vopiſcus huius uitā deſcripſit, Probus ille germanos uicit ut Claudianus in Probo ſcribit, uerba Claudiani ſunt.

Probus

Audiit & gelido ſi quem Mæotica paſcit,
Et placidi radiant in caſſide uultus
Qualis lætifera populatus cæde gelonus
Procubat horrendus, getico grandiuus in aruo.
Si tu Roma uelis, bruma tentabimus Iſtrum.
Annue: ſic nobis ſcythicus famuletur Araxes,
Sic Rhenus per utrunq; latus, mediis quod ſubiacet Indis.
Omni nobilior luſtro, tibi gloria ſoli
Contigit, exactum nunquam memorata per æuum
Germanos habuiſſe duces.

FL. Vopiſcus ſcriptor egregius de ipſo ſic loquit̃. Germania Hollandia ſint teſtes eius uictorię, hic lx. ciuitates Galliā uaſtantes, Romanorū mādauit ditioni. Hic literas huiuſmodi Romā miſit, diis patres conſcripti gratias habeo, ꝙ ſubacta eſt oīs quacunq; tendit̃ germania. Habui q̃ꝗ multos nouos reges ante pedes meos, imo ueſtros. De triūpho Probi plures plura retulerunt, ut Priſcus, Sabell. Pōp. Lætus, & Oneſinus. Alii ſcribunt leones, dāmas, gladiatores, arbores inuicē annexas, ſyluæ inſtar in triumpho fuiſſe circūlata. Multa Petrus Cri. li. xii. ca. vi. ubi ꝓpriū caput de illo collegit. Hic em̄ primus Ro. impato. germaniæ partē aliquā, non tñ totā ſupauit, & ſi ad calculos res eſt limitāda, prim⁹ oīm Ger. uicit, & quaſdā ꝓuincias trib utarias fecit, ut em̄ plenius in ſequentibus patebit.

Germāię pars ſubacta & uicta.

Germania

Germania deinde deuicta,lis inter Conſtantinū,Conſtantē & Conſtantiū
orta eſt,Conſtantinus germanorū auxilio euaſit.Conſtans aūt captis ducibus Conſtan
germaniæ & galliæ feris eos obiecit,Germani inde rebelles,ut ait Eutropius li. tinus
x.Galliā uaſtauerunt,Conſtantinus aūt ĩpator defenſis galliæ ciuitatibus lx. Cōſtātiꝰ,
millia Alemanorū ſtrauit,ut Euſebius teſtaſ in chronicis.Platina de ipſo in ui Cōſtās.
ta Marcellini ,primo occubuiſſe prelio Conſtantinum probat. Secundo ue-
ro multa Alemanorum millia uiciſſe. Soſomenus phūs & hiſtoricus doctiſſi-
mus,iuxta & chriſtianus,Conſtantinū Sarmatas (qui nunc & Gotthi dicunſ)
uiciſſe refert,& addit ſignis ei demonſtratā in ſomno fuiſſe uincēdi uiam,qbꝰ
uictis,oēs circa Iſtrum in ſuā poteſtatē redegit.Hæc Soſomenꝰ li.v.hiſt.ca.vii.
multa Otto Friſing.Ammianus Marcellinus,Aurelius Sextus,Nazarius Ma
mertinus,Anonymus qdam græcus hiſtoricus qui uitam eius collegit,& nup
à Capnione traductus latine linguæ reſtitutus eſt. Fecit & Conſtantinus ex-
peditionē in Scythiā,dux eius exercitus Apſyrtus ferebaſ,uir doctiſſimus cog
nomine Nicomedes,& dū iuxta Iſtrum erat,librū ἱππιατρικὸν ſcripſit, & aliud
opuſculū qd φυσικὸν περὶ τῶν αὐτῶν ἀλόγων uulgauit,quemadmodū Cimon Athe
næus librum ἱπποσκοπικὸν ſcripſit,cuius meminit Plato & Suidas,hæc ex com
mētariis græcorū.Iulianus inde Cōſtātino ſuccedens ἀποστάτης καὶ ἀνορθοδοξότατος Iulianus.
.i.infideliſſimus,cui ex decreto adeo aſſentaſ Ammianus Marcellinus, uerum
non ĩmerito,dum Illyrici,Epyri ac Dalmatiæ pfectus,referente Suida,ab eo cō
ſecratus ſit.Hic Alemāos ſtrauit plio,& nomen alemanicū cōmeruit,ut hi græ
corū uerſiculi de eo ,pdūt e cōmēt. grecorū exarati ĩ eiꝰ palatii foribꝰ aſcripti.

Ῥωμαίων βασιλεὺς ἰουλιανὸς θεοειδὴς
Μαρνάμενος περσῶν πόλιας καὶ τείχεα μακρὰ
ἀγχεμάχων ἔπερσε πυρὶ κρατερῷ τε σιδήρῳ
Νωλεμέως δ' ἐδάμασσε πόλεις τε καὶ ἔθνεα πολλὰ,
ἄλλα καὶ ἑσπερίων ἀνδρῶν ἀλαμανικὸν οὖδας
ὑσμίνας πυκινᾶς ὀλέσας ἀλάπαξεν ἀρούρας. Quæ ita latinitati reſtitui.

Iulianuſq; deum referens ſimul imperii rex
Perſarum ſternens urbes quoq; mœnia lata
Ipſe manu præſens ferro populabat & igne
Oppida multa nouus ueniens in prælia miles
Subdidit & multas gentes,alemanica caſtra
Occidua & crebris pugnis uaſtauerat arua. Iulianus Cæſar anteq̃ coro
naret,contra germanos ,pfectus eſt,belli cauſa fuit,qa Germani in bello apud
Cōſtātinū degētes,ſine hoſte,aliquas urbes depopulati ſunt,unde ab impato
re miſſus eſt Iulianus,barbaros iuxta Rhenū uicit,alios cepit,ita uictoriæ mag
nitudie ĩ germāia a militibꝰ impator ē factꝰ,Hęc Soſomenꝰ li.v.ca.I.Eutropiꝰ li.
x.ĩ Pānonia bellū geſtū,& cōtra Syllanū dixit. Iñ apud Argētariā magnas co
pias fudiſſe.Hiero.in Euſebii ſuppl.ait Badomariū ducē illoꝝ cepiſſe.Hic itaq;
Romano impio germaniā iterū reſtituit.Multa de illo Nazarius Mamert.eiꝰ
panagyricus & Ammianus Marcellinus.Aelius Spartianus Iulianū quendam
ſuperiorē et inferiorē germaniā cōtudiſſe ſcribit,ex cꝰ uerbis aliū fuiſſe hēmus

De Valentiniano, Valente ac Gratiano Imp. contra Germ. Ca. xv.

Valentinianus. Inde floruerunt Valentinianus & Valens impatores, hi(ut in ſupplementis Euſebii Hieronymus & Paulus Diaconus aiunt lib. xi.) Saxones meditantes in Frācorū fines deuicit, cui ſubſcribit Sabellicus li. ix. Ene. vii. Otto Friſing. li. iiii. Oroſius li. vii. ca. xix. Hunibaldus & alii. Hic etiā Gotthis terras tribuit, hi uero ampliati cōtra impatorē ꝑfecti ſunt, referēte Socrate hiſtorico li. viii. ca. xiiii. & totā Thraciā ſubegerūt. Impator uero(inquit Theodericus epūs & græcus hiſtoriographus doctiſs.) ad Boſphorū uenit, & beneficio Eudoxi cū ipſis pacē cōpoſuit. Socrates eodē lib. ca. xv. impatorē ait triceſima die Maii menſis, ſexto ſui conſulatus anno, tūc ad urbē Conſtantinopolim ueniſſe, hos aūt uſq; ad muros uaſtaſſe oīa, impatorem uero ad urbem Macedoniæ Adrianopolim ciues duxiſſe, cōmiſſo ꝓlio cæſarē uiciſſe, ut & Theodericus ſcribit, mox illū a barbaris igne conſumptū, nona die mēſis Auguſti, cc. lxxxix. Olympiadis obiiſſe. Concordat & Socrates. Hic etiā cū Vandalis commerciū habuit, ſicuti Platina in uita Sixti Pa. aſſeruit. Huius tpe Germaniā ſubactam fuiſſe Auſonius uult, an igit̄ Valens ipſos ſubegerit: an ſuo tpe adhuc in fide pmanſerint, cæteris relinquā, Danubius. n. apud Auſo. ita loquit̄ ad cæſarē illum.

Valens

Theodericus.

Totus ſub ueſtra iam ditione fluo,
Qua gelidum fontem mediis effundo Sueuis,
Imperio grauidas qua ſeco Pannonias
Auguſto dabitur ſed proxima palma Valenti,
Inuenies fontes hic quoq; Nile meos
Saluere Auguſtos iubeo natumq; parentem,
Armiferis alui quos ego Pannoniis.

Aurelius Sex. paululum diſcordat a Socrate & Theoderico hiſtoricis, ait eñ bello lachrymabili cōmiſſo cū Gotthis, Valentē ſaucium in caſam uiliſſimā deportatū, & illic ſuppoſito igne Gotthis ſupuenientibus crematū. Iornādes de geſtis Gotthorū & Ablauius plura de illo retulerunt, ſimi liter Sabellicus & Pomp. Lætus. Gratianus impator chriſtianus, anno rōg M. c. xxxii. in Germaniā ꝑfectus, iuxta Argentariā urbem Gallorū, plus q̄ xxx. millia Alemanorū occidit, ut Hierony. in ſupplemētis ſcribit, & Paulus Diaconus, Otto Friſingeñ. lib. iiii. ca. xv. Oroſius li. vii. ca. xix. Sextus Aurelius & Auſonius.

Gratian9.

De Theodoſii, Honorii, Arcadii ac Marciani geſtis contra Germanos. Ca. xvi.

Theodoſius. Theodoſius, ut ait Paulus Diaconus lib. xiiii. contra Vandalos bellauit anno ab urbe condita milleſimo ducenteſimo quarto. De illo Latinus Pacatus, Oroſius lib. vii. ca. xix. Sabellicus, Claudianus, Pomp. Lęt9 & alii. Martianus huic ſucceſſit, cuius tempore Attila uniuerſam Germaniam ſtrauit, ut aiunt Paulus Diaconus ac Pomp. Lætus. Honorius & Arcadius hunc ſecuti ſunt, ſub quibus Stylico contra Germanos bellauit, huius rei Claudianus proprium opus abſoluit, in quo meminit uictoriæ eius in Gallia factæ, his uerbis de Germania.

Martian9

Iam ſeſe placidam prebēt Styliconis habenis
Vt nec præſidiis nudato limite certet
Expoſitum calcare ſolum. Verum maxime adulatur poeta, nec eī̃ ipſos adeo deſtituit, quare perfidiæ Stylico arguitur ab Oroſio li. vii. circa finē, & a Iornande. Claudianus etiã ſcribit patrem Honorii uiciſſe Germanos, ait enim
Signa triumphato quoties flexiſſet ab iſtro
Acta mox de ſtrage calens, & poſcere patrem
De Scythicis ſpoliis arcus aut rapta Gelonis
Cingula, uel iaculum Daci, uel fræna Sueui
Te naſcente ferox toto Germania Rheno
Intremuit quoq; Dalmaticas proſtrauimus alas
Rhipheaq; ſimul feſſos porreximus artus
In glacie ſtantemq; rota ſulcauimus Iſtrum

Ecce autem quomodo adulatur Styliconi Claudianus.
Et Rhenum (inquit) pacare iubes, uolat ille citatis
Vectus equis, nullaq; latus ſtipante caterua.

Et reges Germaniæ eius ante pedes ieciſſe ſcribit hiſce carminibus.
O quantum doluit Rhenus, quo barbarus ibat,
Q; te non geminis frueretur iudice ripis.
Inde cathenato gemuit Germania Rheno.
Debilitat ſæuum cognatis uiribus Iſtrum
Barbara fulmineo ſecuit tentoria curſu.
De more uidebam
Barbaricos ardere focos, cum pulcher ab arcto
Aduenit Stylico. Stylico contra Germaniam.
Bella triumphati proculcat Honorius Iſtri.
Hæc Alemanorum ſpoliis, auſtralibus illa
Ditior exuuiis.
Et nullus boreæ motus, Germania ceſſit.
Et Ianum pax alta ligat.
Hic tamen in primis populos lenire feroces,
Baſtarnas una potuit delere ruina.
Omne quod Oceanum fontemq; interiacet Iſtri
Vnius in curſu tremuit, ſine cæde ſubactus
Seruitio boreas, exaratiq; triones.
Cornibus infractis adeo miteſcere cogis?
Vt Sueuus iam rura colat, geminaſq; uiator
Cum uiderit ripas, quæ ſint? Romana requirat.

Hæc Claudianus paſſim & pene centum uerſiculis exequitur, ubi Germaniam etiam ſine cæde ſubegiſſe ſcribit Styliconem. Verum more Panagyricorum loquitur. Nam quis fuerit Stylico Iornandes, Oroſius, Paulus Diaconus & alii uberrime deſcripſere.

De damno Romanis a Germanis illato. Ca. xvii.

HActenus Germaniã ſemꝑ occumbentẽ tradidi,nec eius fortitudinẽ
q̊q; retexi,quãto damno Romani ꝓuinciã hanc ſibi aſciuerint. Nec
utriq; parti ſtudens,Germaniæ magis deſui q̃ affui. Attẽtiori ergo
ſtudio nunc iacturã uincendi Germanos indicabo.Romani ob nullã unq̃ gen
tem tanto diſpendio obnoxios ſe ipſos fecerunt,quanto germanico bello,Q.
Iactura Rom. illata a Germanis
Cor.Tacitus his uerbis innuit.Sexcẽteſimum & quadrageſimũ annũ urbs no
ſtra agebat,cum primũ audita ſunt Cimbrorũ arma,Cecilio Metello & Papy
rio coſſ. Ex q̊ ſi alterũ imꝑatoris Traiani cõſulatũ computemus: ducẽti ferme
& decem anni colliguntur,tam diu Germania uincitur.Medio autẽ tam longi
æui ſpacio multa inuicem mala,non Samnis,non Pœni,non Hiſpanię,Gallię
ue,nec Parthi,qui nos ſæpius admonuere. Quippe regno Arſacis acrior eſt
Germanorũ libertas.Quid eñ aliud q̃ cædem Craſſi: amiſſo & ipſo,& ipſe
Pacoro infra uendilicũ deiectus oriens abiecerit: At Germani Carbone &
Caſſio,Scauro,Seuilio & Cœpione,Marco q̊q; Manlio fuſis uel captis,qnq;
ſimul conſularis exercitus pop.Ro. Varũ q̊q; tribus legionibus occiſum, nec
impune C.Marius in Italia,Cæſar in Gallia,Druſus & Nero,& Germanicus,
in ſuis ſedibus eos perculſerunt.Mox ingentes C.Cæſaris minę ſunt in ludibri
um uerſæ.Inde ociũ donec occaſiõe diſcordiæ noſtræ,& ciuilis belli(expugna
tis legionum hybernis)& Gallias affectauere. At rurſus pulſi, proximis inde
temporibus triumphati magis q̃ uicti ſunt.Hæc Cornelius romanus,nõ ger-
manus.Hæc uerba etiã lector penſitare,& Germanorũ uirtutẽ agnoſces.Ve-
rum o Corneli qui iacturã Romanis illitam a Germanis,punicis bellis(quo ni
hil terribilius) Samnitico,Parthico ꝓtuliſti: annos tñ a Cimbris uſq; ad tuam
ætatem æſtimans.Quanto ꝓtuliſſes: ſi noſtra te ſecula ſuſtinuiſſent. Vnde o
Corneli bellum Germaniæ in Traiano,ſub quo fata ſoluiſti,non deſtitit,nec
minoris diſpendium Romanis(poſt Traiani fata)illatum priori æſtimo.Quot
ergo punicis bellis Germanicũ unũ conferri iuſtum erit: Eleuet ergo aliqs bel
la punica: ſi in tam breui Cornelii uerba collectione non ſteterat Germanis.
Quomodo ergo in tam amplo & diffuſo tempore uſq; ad Carolũ Magnum
Maiorem q̊q; exercitum Romani ſuſtinuerunt apud Germanos,q̃ ubicunq;
gentium.Quod teſtat̃ Agrippa apud Ioſephũ lib.ii.de bello iudaico dicẽs.Gal
li qui Rhenum in ſeptentrione habent,trecentis quidem gentibus numeroſi,
ſeptuaginta annos pro libertate pugnabant,& ſub mille & trecentis militibus
Romanorũ cuſtodiunt̃.Dalmatæ una legione cubant,Illyricum ſub duabus,
Thraces ſub duobus milibus militũ.Germãi uero octo legiõib9 domant̃.Hęc
ille.Hęc in Romanũ militẽ Germãia ſtruxit,vñ ſi Italia cupiat,uel ſi min9 id diſ
pẽdii ſibi uideat̃,ampli9 iſtigat Germaniã.Egeſip.lib.ii. de germãis ita loqt̃,Ro
manis,inqt,ſupra nubes uiãtib9,& ultra colũnas Herculis imꝑiũ ꝓpagãtib9,ni
hil ĩmune fuit,tãta fœlicitate hoſti,& q iacebat q fuerit reꝑt9,& q reſiſtebat ui
ctus ẽ,q̊rũ ĩprouiſo aduẽtu cõſediſſe mõtes,germãia credidit,rhenũ exaruiſſe
Hęc ille.Ecce Ro.imꝑiũ in litore oceani nõ ſtetit,& in Rheno tm̃ germanorũ
uires pertulit,ut Florus inquit.

De imperatoribus temere de Germanis triũ phantibus & q ſe falſe Germanici noïabãt. Ca. xviii.

ID Germanorũ uirtutẽ maxie obſcurauit, quod ficto ſæpe certamine, de Germanis temere triũphati ſunt, licet nec minimũ triũphi meruerint, ac hoſte nunq̃ tacto. Ita de Germanis Caligula triũphauit, q̃d Perſius Satyra ultima de ipſo illo uerſiculo ſignificauit. Miſſa eſt a cæſare laurus: Inſignem ob cladem Germanæ puppis & ore:

Sic & Cornelius in uita Agricolæ, Domicianũ emptis crinib⁹ & habitib⁹ rõe Germanorũ triũphaſſe refert. Ita laureã temere ignauiſſimi imꝑatores ſibi de ſumpſerũt, dũ triũpho tñ eorum facta minus reſponderint, quẽ Ioui capitolio offerebant. Illa aũt laurea dabat̃ in lętitia, recuperata uictoria de inimicis. Meminit huius laureæ Latinus Paccatus, ubi Curii Corũcani Fabricii meminit. Et addit ne uirtus qete langueſceret: depoſitis in gremio capitolini Iouis laure is triũphales ruſticabant. Et Plinius in panagy. allata erat, inquit, ex Pannonia laurea, id a gentilib⁹ diis ut inuicti ĩpatoris exortũ uictorię inſigne decoraret. Euſebius duplex diſpendiũ Domitianũ militibus dediſſe ſcribit. Ideo hos eũ triũpho dignũ declaraſſe. Dion grecus Domitian⁹ (inquit) ſumẽs in Germãos triumphũ, poſtq̃ nunq̃ bellũ intuitus eſt rediit, ſponte in Dacos, neceſſario in Sarmatas bellũ mouit. Eutropius, Domician⁹, ait, ſub noïe de extinctis legionibus triũphauit, quos falſo ſuperauerat. Frontinus li. x. ait Domitianũ tantũ mutaſſe aciem, & id triũpho aſcripſiſſe. Hic triũphus Domiciani aduerſ⁹ Germanos, æqualis illo quẽ Gallienus cæſar habuit, qui, ut Trebelius ait, uictas perſonas habitu uictorũ incedentes in capitoliũ deduxit. Domicianus uictus in Pãnonia & Dacia, de Dacis triũphauit falſo, teſtãte Oroſio li. vii. ca. vii. Domicianus (inquit) prauiſſima elat⁹ iactãtia, ſub noïe ſupatorꝝ hoſtiũ de ex tictis legionib⁹ triũphauit, hæc Oroſius. Dũ etiã de Pãnonib⁹ itidẽ uoluerat, nec ei triũph⁹ decerneret̃, qa uict⁹, ne omnino ĩmunis eſſet, laureã Ioui Capitolio deſtinauit, quã Martialis (oĩm adulatorũ corruptiſſim⁹) triũpho ſimilẽ fuiſſe indicat, dum ait. Dũ noua Pãnonici narrat̃ gloria belli. Similiter & Sil. Ita. Da Capitolinis æternũ ſedib⁹ aurũ. Ita etiã cæteri ĩpatores, dũ nec triumphus nec laurea eis ꝑmittebant̃, ſe Germãicos uocauere, q̃le nomẽ inſolentiſſimum nulli eorũ maiores emeruerãt. Claudi⁹ ĩpator nihil uirtutis in Germãia geſſit, ſed qa a Germãis ĩpator fact⁹ eſt, Germanic⁹ eſſe uoluit, ut ait Ioſeph⁹ li. xix. & xx. in principio antiqtatũ, & Suetonius, Vitelli⁹ q̃q̃ uini plen⁹, referẽte Plutarcho, ad milites acceſſit, & ſic Germanicus dictus eſt. Domicianus quoq̃ ſe Germanicum dici uoluit, & ubiq̃ inſcribi. Manet adhuc ueſtigium Dirrachii in porta, cognoïe caballĩa, ubi in ſaxo id inciſũ eſt. D. E. D. V. Cæ. Aug. Veſpaſiano Ger. uict. orbis X. cõſeruatori opti. maxi. pietas & relligio. Voluit hæc ſcriptura id ſibi. Domicianus edicto deum & hominem eſſe uolunt. cæſar Auguſtus, Germanicus. An autem germanici appellationem ita dici meruerit: Iornandes, Otto Friſingenſis, & Oroſius libro ſeptimo uideantur. Edicto tantum Domicianus ſanxit, ne aliter quã Germanicus nominaretur.

Domicianus emptis crinibus Germãorꝝ triũphauit.

ĩpatores quõ dicti Germa.

Meminit huius decreti Marinus Benchemius,Otto & Suetoni⁹,unde ait Martialis,edictū dñi deiq; mei,& puerū ſuū in cunis adhuc iacentē Vitellius Germāicū appellauit,tā nihili fecerūt hoc pſtātiſſimū nomē eſſe germāicū,ita nobiliſſio illo decori abuſi.Legit̃ multo lepore & iucūditate apud Aeliū Spartianū Pertinacis cæſaris dictū aduerſus Caracallā cæſarē,q ſe rhæticū,parthicū,arabū atq; alemanicū dixerat.Adde,inqt,& ſi placet geticū: fratrē eñ ſuū occiderat.Optimū dictū aduerſus eū,q̄ ſtudio conſequēdę glorię,licet parū egregie egerit,exardet omnia,qui ita minoris tam p̄clariſſima cognoīa æſtimat

Multos imperatores ignauos tanti a Panagyricis factos,nihilfeciſſe operis in germania,& contra Panagyricos. Ca. xix.

PArum igit̃ momenti Ro.impatores in germania p̄cipue egerunt,& tñ tot p̄coniis,tot cognoībus,ſibi ipſis blandiebant̃.Quid adeo dignū relatu opatus eſt Domitianus: ut nomē germanici aſſumpſerit,expeditionē in galliā,germaniāq; non neceſſariā & diſſuadentibus amicis mouit,ac tñ inchoauit,ut tñ ſe honoribus & cognomīe patri æquaret.Poſcenius cęſar(ut Aelius Spartianus ait)tñ Veſpaſianū,Traianū,Piū & Antoninos uenerabat̃,reliqs tñ uenatores iudicabat fuiſſe impatores oēs.Cur ergo tot carminib⁹ celebrati ſunt: cur tanta illorū memoria: Nil aliud in cauſa eſt,niſi execrabilis & deteſtanda,panagyricorū adulatio,φιλεγκλήμονοι καὶ λωφόβαροι,illi eñ(ut Marin⁹ Benchemius ait)multa q̄ hiſtoria nō admittit finxerūt,reliq ſcriptores ea inde ea acceperunt,& ut uera uendiderūt.Illa igitur aſſentatorū affectata adulatio in tantū nimis debiliter Germaniam affecit,opera eñ p̄clariſſima Germāoꝝ tantū ſcriptorū perfidiæ ſuccubuerūt,noſtra uirtus deliuit,& quod nō uirt⁹ eſt,Romanis in uirtutē abiuit.Corn.Ta.qui mēdaciſſimus a Tertulliano dicebatur,numerū ſuperatorū Romanorū conticuit Ottone Friſingenſe ac Oroſio auctoribus,Germanorū uero occiſos ampliauit.In eodem numero a Marino Benchemio,& Suetonio,Sillius Italic⁹,Martialis,Pompilius,Fabius(q perditiſſime Domiciano adulabant̃)referunt̃.Ita Latinus paccatus Theodoſiū,Sarmaticum Saxonicū Alemanicū appellauit.Et Auſoni⁹ poeta ad Gratianū,uoca(inquit) dedicatiōe Germanicū,ſuperando Alemanicū,uincēdo Sarmaticū,traductiōeFrancicū.Hui: ſi tantū & hoc addidiſſet auſcultando adulatoribus ſtultiſſimū.Ita Marcellinus Sacrilegum illū & Apoſtatam Iulianum ultra ſydera extollit.Apud illū eñ gloriatur li.xxi.ſe Francos & Alemanos fregiſſe Si cecutiem ab oculis remouimus,Semel apud Argentoracos uicit noſtros,Panagyricus Maximiani quod falſum(inquit) de imperatoribus priſcis putabatur,ille trans rhenum primus barbaris ſigna intulit.Nunc res ſalua eſt:nullus ergo(ex hui⁹ dictis)Germanicus dici ante Maximianū meruit:Stilico perfidia uſ⁹ ē.Iornande & Oroſio auctoribus,non meruit Claudiani adulationē Verum ut rem componā,Germania ab Honorio,Arcadio,Diocletiāo,Stylicone ſecura fuiſſet,ſi a perditiſſimis adulatoribus fuiſſet remota.

Impatores q̄ſdā nihil feciſſe ī Ger.

De damno a Germanis Iulio & Druſo illato. Ca.xx.

SIngula quoq; nūc enarrabo, quantum diſpendii aūt nacta Roma fuerat, nūc ad Iulium cæſarē redeam. Iulius in tanto rerū proſpero ſucceſſu, tñ ter ſuccubuit. Semel a Gallis, bis a Germanis, ut ait Eutropius li. vi. Liui⁹ & ſupra eū Flor⁹ li. iiii. cōtra Neruos ita pugnaſſe eū ſcribit, ut Romā maxīo diſcrimine affecerit. Et ita bellum ꝑtraxerunt donec ex ſexaginta milibus trecenti ſupereſſent, ex ſenatoribus nonaginta tres. Plutarchus inde in uita eius & ipſe in cōmen. teſtať a Sycābris uict⁹ eſt. Auerni adhuc gladiū cæſaris hñt, teſtem uictoriæ eorū ait Plutarchus. Otto li. ii. ca. xlviii. ait cæſarē acri & periculoſo nō ſolū bello, ſed & muneribus & ꝓuidentia multa uiciſſe Germanos Quod & Nauclerus ſcribit, unde Cato ſāxit ut hoſtib⁹ cæſar dareť, ſicuti Caliſius innotuit. Auguſtus Cæſar ſine ſūmo detrimento Germanos nō cōtudit Nā ut ait Iacobus Carmelitanus, ſol⁹ uiſus eſt apud Germāos ſuccūbere. Florus li. iiii. de Auguſto tentauit, & Germaniā (inquit) utinā Germanos tanti nō putaſſet uincere, qui magis turpiter ꝙ glorioſi acquiſiti ſunt. Cæſarem bis trāſuectū fugauerunt. Hæc Florus. In una illorū fuga, crure percuſſus eſt Cæſar a lapidis, nō a Dalmatis ut Appian⁹ li. ultimo ait. Druſus itaq; oīm primus poſt Auguſtū, eo bello mortuus eſt. Quod Ouidius in Faſtis exequiť, & mortē & & nomen Druſo Germania fecit. Liuius & ſupra eū Florus li. ultimo ex equo cecidiſſe Druſum aſſerūt, & ex fractione cruris poſt xxx. dies mortuū, & in ſe pulchrum C. Cæſaris locatum. Druſū ergo hii omnes in Germania ſcribunt occubuiſſe. Sicuti & Plinius li. vii. na. hi. ca. xx. Tiberiū Neronem ad fratrē ſuū Druſum in Germania ægrotantē ueniſſe teſtať. Et Plini⁹ Iunior ad Macrum latiſſime Germaniæ uictorem ibi occubuiſſe collegit. Strabo id li. vii. inter Salam & Rhenū fluuios contigiſſe ꝓbauit. Florus li. iiii. cū de Hercinio loquitur Quē Druſum pri⁹ inacceſſum planū feciſſe & ibi fata ſoluiſſe uoluit. Alludit Claudianus illo uerſiculo.

Iulius bis uictus in Germāia

Auguſt⁹ tātum in Germāia ſuccubuit

Mors Druſi

Nobilitant ueteres Germanica fœdera Druſos
Marte ſed ancipiti quoq; multis cladibus empta
Quis meminit uictum ſola formidine Rhenum?

Alii ſcriptores indicauerunt Druſum ueneno necatū ut Euſebius Oroſius lib. vii. platina in uita Petri. Duo aūt Druſi referuntur, unus pater Tiberii cæſaris, Druſi Neronis filius & Antoniæ, qui Germanici cognomē aſſūpſit referēte Suetonio in principio uitæ Caligulæ.

Quibus cladibus Auguſtū cæſarē Germani affecerint. Cap. xxi.

Caſus Vari

DVas autē clades grauiſſimas, Suetonio ac Oroſio colligentibus, Auguſt⁹ in Germania ſuſcepit. Primā Lollianam maioris ignominii ꝙ diſpendii, aliam uero Varianā & pene exicialem. Q. eñ Varus trib⁹ legionibus Germaniā ingreſſus Cheruſcis penā dedit. Nec in hac parte fidē Straboni donabo, qui ꝑ inſidias Varū a Germanis circūuentū li. vii. collegit. In eadem ſentētia Tranqllū in uita Tiberii eſſe uidemus. Illis aūt fides eo plus abrogatur, ꝙ oēs cæteri ſcriptores ab ipſis in diuerſū abeunt, & negligentiam

Locus Strabōis.

tm̃ Romanis impinxit. Adulatio Strabonem a recta uia auertit. Euſebius ait
Varum elatũ fuiſſe, ſuperbia & inſolentia. Simul & Florus li.iiii. Methodius
martyr Oroſius li. vii. Sabel.li.xi.Ene.vi. Otto Friſin. Naucłerus & alii Germa
Seruitia ni aũt ſuperbiam eius grauiter ferentes, duce Arimio arma ceperũt, ipſũ negli
Germa gentiæ deditũ reperientes, tres legiones ad unum ceciderunt, corpus quoqꝫ
norum. conſulis e terra effoſſum eſt, q̊d iterũ recenti morte cruciauerũt (abſciſſa ling
ua) dixerunt uipera tandẽ ſibillare deſine, hæc Florus, Peutinger & alii, Otto
Friſingẽ. Oroſius, Sabell. Methodius, Suetonius, Vrſpergenſis. Naucler⁹, Ta
cit⁹ in Germania meminerũt. Hãc cladẽ apud Cheruſcos editã aſſerit Strabo
li.vii. Alii tm̃ apud Vindelicos, ubi adhuc ueſtigia apparent. Conſentit & Otto
Turris eſt Perlethurn in urbe Auguſta quę Vrſper. a ꝑdita legione noĩata ẽ
& uilla Catingẽ quam Cato priĩpilari dictũ refert. Verũ nil niſi nugas Vſꝑ
gẽſis in ea re cõmentat⁹ eſt, & multos ſecũ etiã p̃ſtantiſſimos errare fecit, qui
Vſꝑgenſi ſubſcripſerũt, quos & Cornelii Taciti librorũ inopia nouiter repto
rũ in talẽ errorẽ induxit. Reuera apud Cheruſcos pugna illa edebat̃. Qui iux-
ta Albim tũc conſederãt, ubi Q. Varus occubuit. Cornelii uerba iſta ſonant.
li.i. hiſtoriarũ, L. Stertinius agmẽ ad ultimos Bructeros direxit, inter Amiſiam
ac Lupiam amnes, haud procul a Teutoburgenſi ſaltu, in quo reliquiæ Vari
Legioneſqꝫ inſepultę dicebant̃, hæc ille. Et in alio loco Arimiũ ducẽ Cheru-
ſcorũ. Iam iã penes Albim cũ Romanis decernentem, digitis Vari cadauera
oñdiſſe refert. Velim illud ſexies in nouiter inuentis Cornelii libris oñdere.
Facta aũt clade Auguſtus q̃tannis lugubrẽ habuit diem, & caput parieti illidẽs
corpus humo impegit, ac grauiter impatienterqꝫ Romanorũ cladẽ requiſiuit
Vare aiebat, redde legiones, ut Suetonius, Oroſius, Methodi⁹, Euſebius, Peu
Excubiæ tiger, & Florus ſcribũt. Suetonius ait Auguſtũ excubias fieri iuſſiſſe, ꝑ totã ci-
Auguſti. uitatẽ, ne tumultus fieret, & ludos deo optĩo maxi. uouiſſe, ut in meliorẽ ſtatũ
rem perduceret, & per cũctos menſes barbã uellicaſſe. Picus iunior in Stau-
roſticho cũ Peutigero uolũt iuxta Vindelicos hãc cladẽ fuiſſe ꝑactã, ait cm̃
Vindelicus rhætus miratur & aſpera cæde
Romani tremuit quondam prouintia Vari.
Veriſimili⁹ tm̃ eſt hãc apud Cheruſcos cõtigiſſe cladẽ. Verba Ottonis ſũt li.iii.
unde notari poteſt, quãti roboris prædicta gens (ſci. Germanorũ) fuerit, quæ
in ſũma authoritate Romani imꝑii, tantã ſtragẽ romano militi dedit. Hanc cla-
dẽ etiã Aurelius uictor innuit his uerbis, de Auguſto locutus, huius (inquit)
tempore tranſrhenũ uaſtatus eſt Roma. exerci. atqꝫ tribu. & p̃tor. q̊d in tãtũ
accidiſſe perdoluit, ut cerebro ac ualido ĩcurſu parietẽ pulſaret. Tam lamẽta-
bilẽ pugnã Cornelius tacitus in .i. hiſtoriarũ li. apd' ędẽ Saturni arcus Romãos
poſuiſſe refert ob cladem Vari. Florus ergo de cæde Variana ita factum eſt
ait, ut impiũ quod in littore oceani non ſteterat, in littore Rheni cõtulerit, hęc
Florus. Quid ergo diſſidiæ Germanos arguit, Romanorũ ſuꝑbia? Labienũ
etiam ab Auguſto miſſum fugauerũt Germani, & Britaniã, & Angliã intercę
perũt. Sycãbri q̊qꝫ cẽturiones miſſos ab Auguſto q̧ ad ſtipendia alliciebãtur

crucibus affixere, ut cõmentator Horatii ex Floro elicit. Sueui Vanniũ ducem eis impoſitũ a Druſo occiderunt, ut Cornel. li. xiii. exequit. Tiberius quoq; maiori diſpendio Germanos uicit, per trienniũ eñ quinq; legionibus conſumptis, res romanas profligauit. Suetonius, Methodius, Euſebius, Oroſius, formidoloſiſſimũ bellũ illud dicũt fuiſſe poſt punicũ. Hæc Auguſtus geſſit, maius etiã diſpendiũ a fœminis q̃ uiris Druſum pertuliſſe Euſebius ait. Ambiguũ ergo ẽ an Germania maiorẽ iacturã a principio belli uſq; ad finẽ deditionis ſuæ, expta fuerit: An tñ Auguſtus p̃ſenti bello: Merito ergo Florus ſcripſit Germanos magis uictos, q̃ domitos, moreſq; Romanorũ magis q̃ arma ab imperatore ſumpſiſſe. Hęc ille. Germani igit̃ in flore Imp. Ro. hęc Italis intulerunt. Qui plura de illis uidere cupit, Sabellicũ ac Dracontiũ in deſcriptiõe Rheni legat. Druſum etiã dicant effeciſſe q̃d placuerit: ego Cornelio li. i. hiſt. ſubſcribo, q Germanos in Druſum exarſiſſe refert, & uno impetu præruptum hoſtem cæcidiſſe, ut pauci euaſerint.

Quanti alii imperatores Germanos uicerint. Ca. xxii.

NVnc aliorũ imp̃atorũ iacturas adducturus ſum, Domitianus uictus tributa Dacis impendebat, ait Dion Bithynius in uita Traiani. Traianus aũt muneribus Germanos deuicit & manſuetudine, referẽte Cãpano. Adrianus itẽ Alanos donis & pecuniis ſurgentes ſedauit, ut Dion late exequit̃. M. Antoninus Pius adeo Germanos fregit, ut nullus unq̃ imp̃atorũ, tanta uero iactura, ut ærariũ pene exhauſerit, teſte Iulio Capitolino. Hic Germanos Germãis ſtrauit, cuius rei Iulius Capitolinus author eſt, unde nõ agnoſco an p̃ſtantius & magis germanorũ honori adſit: uel uiciſſe uel uinci. Sempeñ Germani uictoriæ capaces fuerũt. Hunibaldus ex relatione Abbatis Spãheimenſis ſcribit, maximo damno Romanos tunc uictos, duce Faraberto Frãcorũ rege, & pulſos iterũ ad Italiã. Domitianus optimos q̃ſq; bello germãico amiſit, ut Appiũ Sabinũ & Corneliũ Fuſcũ, ſicuti prius uidimus, damnũ tñ rei pub. intulit, ut Otto lib. iii. ca. xx. & Cornel. aſſerunt, & Oroſius lib. vii. ita, inq̃t, Domitianus aduerſum Germanos & Dacos, per legatos bellũ geſſit, pari rei publ. pernicie, cũ foris malũ circũactũ exercitũ, aſſidua hoſtiũ cæde laniaret, Nam q̃ta regis Dacorũ cũ Fuſco p̃lia: q̃tæ Romanorũ clades euoluerem, niſi Cornelius de interfectorũ numerũ reticuiſſet. Huius opinionis eſt Iornandes gotthus. Antoninus Verus etiã ærariũ exhauſit, & a leo ut poſt bellum uxoris ueſtes, & monumenta in foro Traiani uenderent̃, ut Platina in uita Aniceti papæ xii. & Põp. Lætus p̃bauerunt. Eutropius li. viii. hoc bellũ punicis contulit. Nã uniuerſum exercitũ Romanũ tunc periiſſe innotuit. Aurelius Sex. loq̃t̃ de euacuatione ærarii, ſed non noĩat q̃ bello id factũ ſit, Iulius tñ Capitolinus id bello ait Marcomanico contigiſſe. Maximinus imp̃ator adeo celebratus cõtra Germanos profectus germanorũ auxiliis, Aquilegias deuicit, teſte Iulio Capitolino, ab Alanis tñ uictus, Germanos germanis deſtituit. Et ut Ael. Cord9 ait apud eũdẽ plus ſcripſit Ro. Pop. ſe feciſſe, ac pollicitatũ q̃ ad rem deduxerit, p̃pter inuidiã ſenatus, q eũ odio p̃ſequebat̃. Etiã ſi Germanos ſup̃auit titulus ille

Antoni iactura

Domitiãi diſpẽdiũ.

Maximinus

magna ex parte laudis Germa. eſt, nã Gotthus fuit Maximin9, ut uult Symmachus lib. hiſto. v. & licet eos uicerit, tñ Germanos germanis cõtudit, ut Cornel. in hiſtoriis collegit. ſ. Sidone & Italico Sueuorũ regibus ſibi adiuuãtibus, & tñ triginta & duabus pugnis frangere non potuit Germanos, ut placet Ia. Vuimpfelingio. Tẽpore Poſtumi Germani oẽs Galliç ciuitates ab ipſo cõditas deſtruxerunt, ut aiunt Pomp. Lætus & Trebellius Pollio, quas Lolianus in ſolo barbarico, poſtea per vii. annos iterũ ædificauit. Aurelianus ſæpe Germanos uicit, uictus tñ ſemel eſt adeo a Marcomanis, ut Roma in diſcrimine fuerit, ut FL. Vopiſcus ex Theodyto in libello de nauibus probat.

De Galieno & Claudio, ac deuaſtatione totius impii a Germa. Ca. xxiii.

Germani Hiſpaniã & Ciliciã cęperunt

GErmani uſq; ad Rauennas ſemel uenerũt, q; pernicioſiſſimũ & pene nomini Romano execrabile fuit, uſq; Hiſpanias, Tarraconiã ciuitatẽ ceperunt, Suaui Sarmatas, & Pannones ſollicitauerunt. Hęc Eutropi9 li. ix. Hoc tpe Galli Hoſti. factũ autumat Platina. Idẽ tpe Galieni cõtigiſſe idẽ in uita Lucii uult, licet & ibidem Galli Hoſti. meminerit, ut uix aliquis diſcernere queat, quẽ uoluerit. Iuſtiniani tñ enarrator etiã tpe Galieni Germanos Ciliciã uaſtaſſe refert, cui ſuffragaẽ Otto li. iii. ca. xxxix. & Hiſpaniã, Rauennam Parthicã, Meſopotamiã cepiſſe collegit Oroſius li. vii. Iulius Capitolinus Gotthos, Macedoniã, Thraciã & Theſſaliã cœpiſſe & deuaſtaſſe refert. His tpib9 Scythæ q̃q; uaſtauerunt Aſiã & Cappadociã. Inde & Achaiã, ubi Martianus cũ eis pugnauit. Ego uero crediderim duas expeditiones, tpe Galieni. ſ. unam, & Hoſtiani alterã fuiſſe editã, & tpe Valeriani tertiã. Poſt Galienũ & alios imꝑatores Peucini, Tũgri, Sicobates, Celtę, Eruli, in Romanorum fines irruerũt Scythæ in Cretã, alii in Mœſiã irruperũt, & multa mala intulerũt militi Roma. q̃s poſtea oĩm primus Claudi9 uicit, eorũ cccxx. millia occidit, duo millia nauiũ cœpit, ut meminit Hermannus chronogra. Põp. Lęt9, & Panagyricus ad filiũ Conſtãtini, qui Claudiũ aſſerit ꝑditã diſciplinã & ſolutã primũ reformaſſe. Similiter Oroſius & Trebelius Pollio in Claudio, & ipſe Claudius in epiſt. ad Brochũ teſtaẽ. Iornandes Gotthos Galieni tpe Thraciã adeo populaſſe ſcribit ut intactũ olympũ mirandũ ſit, cuius meminimus in cap. de fortitudine, uniuerſam etiã Aſiã, Ciliciã, Africã & oĩa depopulaſſe, & contra Theodoſiũ ſcribit eoſdẽ Gotthos, duce Alarico, Romã cæpiſſe, Italiã uaſtaſſe, ſimiliter & Hiſpaniam, & conueniſſe in Gallias, etiam Francos regiones illas deuaſtaſſe. Vnde Claudianus in Ruffi. libro ſecundo ſic de eorum incurſionibus inquit.

Iactura gotthorũ in Romanos

Ventis ueluti ſi fręna remittat
Aeolus, abrupto gentes ſic obice fudit.
Laxauitq; uiam bellis, ut ne qua maneret
Immunis regio, cladem diuiſit in orbem.
Diſpoſuitq; nephas. Alii per terga ferocis
Danubii ſolidata ruunt, alii & expertaq; remos
Frangunt ſtagna rotis, alii per caſpia clauſtra,
Armeniaſq; niues, inopino milite ducti,

Inuadunt

Inuadunt orientis apes, jam paſcua fumant
Cappadocum, uolucrumq; parens argeus equorum
Iam rubet altus Halis, nec ſe defendit iniquo
Monte cilix, Syriæ tractus uaſtantur amœni,
Hinc planctus Aſiæ, Geticis Europa cateruis.
Ludibrio prædæq; datur, frondentis aduſq;
Dalmatiæ fines, omnis qua mobile ponti
Aequor, & Adriacis tellus interiacet undis.
Theſſalus ardet ager, reticet paſtore fugato
Pælion, æmathias ignis populatur ariſtas
Iam plaga Pannoniæ, miſerandaq; mœnia Thracum.
Heu heu ꝗ breuibus pereunt ingentia cauſis.
Imperium tanto quæſitum ſanguine, tanto
Seruatum, quod mille ducum peperere labores.

Gotthorum irruptiones.

Et addit Claudianus Romanos tūc ueſtes optuiſſe mutare, & geticas (ne cognoſcerēt) aſſumere, dū īqt

Nam cum barbaries penitus commota, gementem
Irrueret Rhodopen, & mixto turbine gentes
Iam referta ſuas in nos transfunderet arctos,
Danubii totæ uomerent cum prælia ripæ.
Dum Geticis ingens premeretur Myſia plauſtris.

Et idem.

Gens nulla Scythicos diffuſior ulla triones
Incoluit, cui paruus athos, anguſtaq; Thrace.
Cum tranſiret, erat.

Huius & Marcellinus li. xxvi. meminit Pomp. Lætus & Sabellicus. Eorum tpe & Vandali, Alani, Burgundiones, Franci, deturbatis Pannoniis ambabus, ob metū Gotthorū iterū Galliā & alias regiones populabant, teſte Iornāde. Inde Hiſpaniā uaſtabant, ut Nauderus & Euſebius aiūt, Hunibaldus & Abbas Spanheimius Francos ſcribunt tpe Galieni, duce Barthero cū reliqs germanis, Saxonibus, Turingis, Alemanis &c. Galliā deuaſtaſſe, oīa prius ſibi illata ultos. Cōſtantino inde urbes populatę dirruebant, ut Soſomenus hiſtoricus aſſerit, quantū uero & gotthi Valentiniano incōmodauerint ex Socrate & Theoderico ꝓbaui. Eleuet aliqs ergo tanta emolumenta: & punicis malis inteſtinis maiores germanorū irruptiones uidebit, toties ærarii euacuationē: tot etiā ſumma urbis diſcrimina: tantū uictorū Romanorū acer uū: agnoſcet. Conſtantinus germanos ſecundo ꝓlio uicit. Quoties aūt ſuo tpe illi rebellauerint: li. xiiii. Marcellinus ſcribit, eius tpe limitibus germanos egreſſos fuiſſe, Galliā uaſtaſſe, demū fœdus cū Alemanis iniuiſſe cæſarē. Idē Marcellinus li. xv. īpatorē germanis cōgreſſum, ab ipis uictū fuiſſe collegit, & ꝙ tunc Romanis nihil ſubſidii fuerit ꝙ fuga, & numerū inopinatū Romanorū occubuiſſe, decē tribunos deſyderatos fuiſſe, & minas germanos intendiſſe.

Conſtantinus.

Qua iactura Conſtantinus, eius filius, Diocletianus & Iulianus Germanos uicerint. Ca. xxiiii.

Qua ia ctura imperatores Romanorū Germanos uicerint.

CAeterū qm̄ nobis ſermo de Cōſtātino incidit,nullus liber apud Ammianū eſt,ubi non de Germanorū irruptionibus huius tēpeſtate & limitū tranſgreſſionibus mentio fiat.Conſtantinus primo p̄lio eſt uictus,ut Otto Friſing.ſcribit.Gotfridus & Oroſius li.vii.uix hunc uolunt a ſuis militibus ſurreptū fuiſſe primo p̄lio,Hunibaldus Richimerū Conſtantinū cæſarē defugaſſe ait.Vt aūt per oē Cōſtantini tēpus noſtra in Romanos diſpendia reuoluā.Dū Conſtantinus ſe gerebat adoleſcentē ſub Maximiano & Diocletiano Cæſaribus,Franci Batauā irruperunt.Vnde panagyricus ad Maximianū inquit,multa ille Frācorū millia,q̄ Batauā & alias cis Rhenum terras inuaſerant depulit.Verū Franci non deſtiterunt,ſæpius em̄ cū illis poſt Maximianū rebellauerunt.Panagyricus ad filiū Cōſtantini,terrā(inquit)Batauā a regibus Francorū occupatā om̄i hoſte purgauit,& in romanas tranſtulit natiōes ut nō arma tm̄,ſed et feritatē cogerēt Frāci deponere.Et idē ad eū,affeciſti pœna temeritatis Franciæ reges,& non dubitaſti eos ultimis punire cruciatibus,nihil ueritus gentis illius odia,& iras inexpiabiles,dū pacē uiolarunt.Et idē ad eundē,Sciunt poſſe tranſire Rhenū Frāci,q̊s ad necē ſuā libenter admittis,ubi ſemp infida nobilitas: & iā ne ꝓcul audetis Rhenū attollere: & uix ſecuri flumina īteriora petitis:arat terribilē ripā aliqñ inermis agricola,toto noſtri greges bicorni flumine merſant.Ex qbus uerbis rarā pacē Francorū uides & Romanorū amicitiæ interceſſiſſe,ut mirū ſit,inermē litus colere. Idē Hunibaldus & Claudianus uolunt,cuius uerba ſunt. Cornibus infractis adeo miteſcere cogis Vt Sueuus iam rura colat. Et addit. Per albim Paſcat Belga pec9. Sic & Mamertinus ad Maximianū,ab oriente ad mæotidē libere nunc licet & extrema ſeptentrionis.Alius etiā panagyricus ad eundē.Purgauit(inquit)ille Batauā aduena hoſte depulſo,tibi ex ultima barbarie indigenæ populi ſe dedidere,ille Oceanū claſſe admouit.Hoc tm̄ a Francis Conſtantini primis tp̄ibus geſtū eſt.Diocletiani etiā ſeculo mirū in modū Gallia a Germanis uexabat̄,unde eius panagyricus ad eū ita infit.Cū oēs barbaræ nationes excidiū uniuerſæ Galliæ minitarent̄,neq; ſolū Burgundiones & Alemani,ſed & Tubantes & Eruli,uiribus primi,barbarorū in locis ultimi,p̄cipiti impetu in has ꝓuincias corruiſſent,quis tā inſperatā ſalutē attuliſſet: niſi tu affuiſſes. Nazarius Mamertinus ad Maximianū eadē teſtat̄.Dū uero ipſe Conſtantinus impio p̄fuit,quales uaſtationes editæ fuerint prius retulimus,nec illis tm̄ p̄dictis Germani acquieuerunt. Ammianus Marcellinus li.xvi.Impator audiuit Sueuos & Rhętos q̊ uſq; Valeriā Sarmatas,Mę ſiā,ſupiorē & ſecundā Pannonias uaſtarent. Et idē Chonodomarus,inqt,rex Germanorū,cæſarē ſupauit,eq̊ marte cōgreſſus,& ciuitates multas uaſtauit,& opulentas Gallias pcultauit.Hæc oīm adulatorū corruptiſſimus,dicere tm̄ de Germanis ueritatē nō morabat̄.Nazari9 Mamertinus Conſtantino,differamus parūp italicas expeditiones,qbus Seguſiē ſiū ciuitates Italiæ clauſtra refregiſſes.Quid memorē Bructeros:Quid clamoſos Cheruſcos,Vangiones,Alemanos,Tubantes: ubi īmanitas barbariei in ipſis uocabulis horrorē exhibet.Hi oēs ſigillatim armati,cōſpiratiōe fœderatę

Conſtantini diſpē dia a germanis

ſocietatis

ſocietatis exarſerunt.Idẽ Hiſpanos,Francos Germanos armis infeſtis habuiſſe
refert Conſtantinũ.Fuit & filius Cõſtãtini in impiũ accitus, hic diſpẽdia etiam *Secula fi*
multa a germanis ꝑtulit.Eius Panagyricus de eo,qd memorẽ, inqt, ex diuerſis *lii Cõſtãt.*
germanorũ populis multitudinẽ? quã durat⁹ gelu Rhenus obduxerat,& eam *qd a ger.*
dẽ inſulã,quã diuertit,ſuis armis cõplectit̃,nauigiis occluſam. Et idẽ ait, tot⁹ ar *patiebant̃*
matis nauibus Rhenus inſtructus eſt,& ripis oĩbus uſq; ad Oceanũ diſpoſit⁹.
Ecce.n.dũ a limite pauliſꝑ abſceſſeras? Quibus ſe terroribus barbarorũ ꝑfidia
iactauerat.Et alius Panagyricus.Quid opus erat ipſi rheno inſtructis & militi
bus & claſſibus? Idẽ ad eũdẽ,duxerat magnũ Seuer⁹ exercitũ ꝑ alpes,hoſtem
uero ſua ꝑfidia armauerat,maiores copias inde Maximianus, & ipſe uidebat̃,
deniq; pater credebat̃ diſciſſam ab humeris purpurã ſenſerat,& eũ in illud de
decus ſua fata trãſtuliſſe.Tu uero toto oppleto alueo Rheni, nauibus tantam
cladẽ ꝑiurę gẽti intuliſti.Alius Panagyricus ad eũdẽ,tꝑe Galieni truncata erat
reſpub. tũc ęgypt⁹ Syria defecerãt,amiſſa Rhętia,Noricũ,Pãnonięq; uaſtatę,
Italię q̊q; excidia ĩminebãt.Nũc aũt nutu Neruorũ & Treuerorũ arua iacẽtia
lętus poſtlimio reſtitutus,& in leges receptus Frãc⁹ excoluit.Hęc aũt oĩa dãna
tꝑe Cõſtãtini pacta ſunt.Ad Iulianũ redeo,iactura ęquali a germãis affectum,
Nazarius Mamertinus ad Iulianũ.Impator noſter,inqt,Gallias nactus nimiũ
aduerſus hoſtẽ habuit laboris & diſcriminis.Vno.n.ꝓlio germania debellata
eſt,ſed difficile luctamen & pericli plenum fuit negocium. Idem ad eundem
Iulianus,inquit,Alemaniam domuit,Galliam ex fauillis & cineribus exuit.Illę
enim prouinciæ obſeſſæ,expugnatæ,uaſtatæ ferro ac igni.Et idem,in ipo ſcri
bit ſaltem limine oppreſſit Germaniam rebellãtem,qui & paulo ante audacia, *Iulian⁹ q̃*
& inaudita regionum,fluminum,montium nomĩa,exercitu uictoriæ peragra *a Germa.*
uit,per ultima ferarum regna calcata,regum capita ſuperuolans in medio Illi *paſſus*
rici ſinus improuiſus affuit.Plura etiam Ammianus Marcellin⁹ in decimo no
no & uigeſimo libris retulit,& libro decimoſeptimo.Perculcabat,inquit,Illyri-
cum furor hoſtilis,abſentiam noſtram deſpiciens,dum Italos tuemur,& Gal-
lias uariis diſcurſibus uaſtabat,intima limitum peragrans, per licentiam ſcan-
dens ad maiora,ad funeſtas prouinciarum clades erepſit,& crebras commu-
nitis aditibus rhęticas peruigili Gallorũ ſecuritate fundatas,terrorem nullo re
licto.Idem Marcellinus libro uigeſimo ſexto,Euentus,ait,ſæuiſſimi milites ſibi
proximos depopulabantur,Gallias,Rhętias, Alemani proculcant,Sarmatæ,
Quadi,Saxões &c.& hęc oĩa Germanorũ in Romãos dãna Panagyrici addu
xerũt,in aliis corruptiſſimi,q̃re maiorẽ iacturã, q̃ illi ꝑdiderũt,agnoſcimus.

De iactura tꝑibus Theodoſii Romanis a Germanis illata,& demum
uictorum imperatorum aduerſus germanos incommodũ. Ca.xxv.

ANte Theodoſium Hieronymi diui temporibus,quid Roma a Ger-
manis ſuſtulerit? ipſe Hieronymus teſtatur ad Euſtochium & Mar
cellinam ſcribens .Hoc anno, inquit, cum tres libros explicaſſem ul
timos,ſubitus barbarorum impetus Aegypti limitem palæſtinę Phœnicis,Sy
riæ, percurrit,ad inſtar torrentis fluuii,ut uix eorum manus ſubterfugerim.

Idē ad Heliodorū. Quid putas habere Corinthios, Athenienſes, Lacedęmonios, Arcades? & cunctā græciā? qbus barbari imperant. Nā anno pterito ex ultimis Caucaſi montibus imiſſi in nos ſeptentrionales lupi, tantas puincias, tā breui pcurrerunt, obſeſſa Antiochia, & reliquæ urbes, quas Halis, Cydmus, Aruntes, Euphrates, pterfluut, tracti greges captiuorū Arabia, Phœnix, Palęſtina, ægyptus, Hæc ille. Et idē diſt. xii. epiſto. xxxi. ait, Innumerabiles & fortiſſimæ nationes uniuerſam Galliā uaſtauerunt, Alanus, Sigipedes, Vandali, Sarmatę, Eruli, Saxones. Ibidē Hiſpaniā perire qtidie uidemus adiungit, & Romanos p ſalute non armis, ſed auro pugnare. Ecce Sidonii Apollinaris tpe in impium quā turbā Germani excitauerint, uerba eius ſunt lib. vii. ad Mamertinū. Timor eſt, inquit, in romanū ſolū caſtra mouiſſe Gotthos, huic ſemp irruptioni nos miſeri auerni ianua ſumus, qa dudū terminos ab Oceano in Rhodanū limitauerunt. Idē ad Baſiliū papā. Varix, inqt, rex Gotthorū terribilis ac potens armis ob uirium merita limitem ſui regni egreſſus eſt Eodem tempore imperatori rebellauerunt Germani teſtante eodem cum ait lib. xx.

Theodoſius q a germāis paſſus

Bellonothus, Neurus, Hunnus, Geta, Dacus, Alanus,
Pannonius, Rugus, Burgundio, Veſus, Alites,
Biſulta, Oſtrogotthus, Procuſtes, Sarmata, Moſchus,
Poſt aquilas uenere tuas, tibi militat omnis.
Obſequium gens una negat, quæ nuper ab Iſtro
Rettulit indomitum ſolito truculentior agmen,
Quod dominis per bella caret, populoqꝫ ſuperbo,
Turgida plectendas in prælia ſuggerit iras,

Cōcludit Campanus in orōne ad principes, antiq ueſtri (intellige Germani) ſemp impia acqrere curauerūt, non ſua amittere, & fecerunt, ne qs unqꝫ ſe armis fœliciter aggreſſum Germaniā gloriet, dū Iulii exercitus pterritus eſt aſpectu, legiones Auguſti eſſe deletas uidimus, & q reliquū orbē ad ortū uſqꝫ ſolis pdomuerat, uni exercitui germanorū parē ſe eſſe non poſſe teſtabat. Idē ait. Tiberiū armis aggreſſum Vindelicos, mox diſcedere e Germania coactū. Poſtea xxx. pugnis Veſpaſianū (q totū ſubegit orbē) uincere germaniā nequiuiſſe. Antoninū, Aureliū & reliqs ad conditiones ęquas cōpulſos, Traiano non armis coacti, uerū māſuetudine paruiſtis adiungit Alexāder fama ueſtra territus, in ripa Danubii ſubſtitit, nec Darius rex olim, nec Pyrrhus, nec Aſiæ reges, auſi fuerunt attingere regionē ueſtrā. Hæc Cāpanus. Latinus Pacatus ad Theodoſiū, an neſcis rē tuā abſumi p momenta? Neſcis qd attulerit Gotthus? rapuerit Hunnus? aufert Alanus? Id olim deſyderabat Arcadius, q pdidit infortunatus gallias. Lugeo Pānonias, Illyrici, Gallorūqꝫ ſpecto excidiū. Et addit, unde igiť exordiar niſi a tuis Gallia malis, q ex oībus terris (quas illa peſtis inſederat) haud iniuria tibi uēdicas priuilegiū miſeriarū, cōpulſa uictoriā Maximini interitu retuliſti. Et idē, o res memoratu digna, ſub ducibus uexilliſqꝫ Romanis ibat aliquando hoſtis Romanus, & ſigna contra quæ ſteterant ſequebantur, urbes Pannoniæ quas inimica dudum populatione uacantes miles impleuerat Gotthus, Hunnus & Alanus.

Antiqui Ger. ſemp acquiſiuerunt imperia

Diuus Hieronymus. Horret animus, inquit, noſtrorũ temporũ ruinas ꝓſeq, uiginti aũt eo uel amplius anni ſunt, dũ inter Conſtantinopolim et Iulias alpes pugnat, & q̃tidie romanus effundit ſanguis. Scythiã, Macedoniã, Theſſaliam, Thraciã, Dardaniã, Daciã, Achaiã, Epyros, Dalmatiã, cunctas Pannonas, Gothus, Alanus, Sarmata, Quadus, Marcomani, uaſtant, trahunt, dirripiũt. Et idẽ Hieronymus Italiã ferociſſimos hoſtes habuiſſe ait, Pyrrhũ uidelicet & Hannibalẽ, nunc uero pniciosiſſimos. Quid aũt Honorii & Arcadii tpibus geſtum ſit: Pomp. Lætus, Claudianus, Rhegino, Platina, Otto, Gotfridus, Iornandes, Sabellicus ſatis declarant. At dices, nonne etiam uicerunt germanos: id prius ſcripſimus, quid bello aduerſus germanos emeruerint. Dirrupti o Germanorũ tpe Hieron.

Catalogus imperatorũ cõtra Ger. bellantiũ, & eorũ infortunio. Ca. xxvi.

SI aũt ad calculos reuocanda res erit, nullus impator germanos ꝓſpere deuicit, uel morte ĩmatura aut dãno grauiſſimo ꝑuentus eſt. Cõſtantinus uicit germanos, tñ Orosio auctore a morte uix ſurreptus eſt, & ut ait Hieronymus ait ad Heliodorũ. Dũ acrius contra hoſtes pugnat, moriens in uinculo hoſti cũ magno dolore reliquit impiũ. Poſt eũ Iulianus uictor Rhẽi, dũ tm̃ fines regni ſui ꝓpagare uult, ꝑdidit partas, & ſuas, ut ibidẽ ait Hieronymus. Valens (ut prius diximus) a Gotthis occiſus. Valentinianus, referente Hieron. de contẽptu ſeculi epiſt. v. cũ contra Sarmatas & Quados, Illyricũ uaſtantes contenderat, ſanguine emergente diſcrepuit. Gratianus q auxilio Chriſti, auctoribus Orosio a Ottone, fretus, Germanos uicit, ab exercitu ſuo ꝑdit⁹, obuiis urbib⁹ nõ receptus, hoſti ludibrio fuit, ut aſſeruit Hieron. Id & antiquis impatoribus contigerat, Iulius uictus, Auguſtus mœſtus tẽpus triuit, Druſus a Germanis occiſus, Antoninus Maguntiæ gladio traiectus occubuit. Maximin⁹ etiam cęſar in paludibus Scythicis occiſus eſt, ut teſtat̃ Suidas in dictione Ϡιολίνος iuxta Rhenum & Bonoſus imperator ſeſe ſuſpendit. Vides quã fortunã ac euẽtum rerum illi ceperint: quibus germanorũ gloria ac uirtus erat odioſa. Impatores qui Germaniam debellauere

Excuſatio auctoris in enumerãdis Ro. diſpẽdiis a Germ. Ca. xxvii.

AT tu nunc dices, q̃rſum tandẽ illa tua contra Ro. euadet orõ: & an demũ conductus in hanc diſputationẽ deſcẽderim, ut ſemꝑ germanicã uirtutẽ interꝑtando, romanorũ nomen impetere ac interuertere ſtudeã, oĩa hactenus mihi tuto licuiſſe, ſi ſaltẽ modus aut finis orõni noſtrę cœperit. Quã inique iĩuriarũ a te expoſtular, tuũ ſit iudiciũ, q̃ iĩuſte & germania noſtra, q̃ aduerſus te queri id poteſt, q̃d de me Romanoꝝ calũnia. Interim.n. dũ germanię negociũ egimus, aduerſ⁹ nullũ quidq̃ ſtatuimus, nec in uẽdicãdo laudẽ germanię, in alterius uelitatione occupabar unq̃, ac totum pene opis noſtri curſũ, ſine ullius noĩs q̃ famę affectatiõe hactenus expleui, nefas eſſet, imo etiã nũc intempeſtiuius, germanię noſtrę laudẽ alterius detractione parere. Romã ſemꝑ dñam gẽtiũ diximus, de Romanis ut de mortaliũ ꝓſtantiſſimis ſenſim⁹, turpe eſſet me nunc noſtrã mutare opinionẽ, ac noſtrę ſnię toties repetitę obſtrepe. Volo.n. ſi q̃d unq̃ germãiæ largit⁹ fuero, id aliis ne obſit. Q; aũt germanoꝝ uirtuti romãos ſuccubuiſſe dixim⁹, ueritatis cõſciẽtia nobis licuit, nõ ger- Querela cuiuſdã Romani cõtra auctorem

mãici decoris oſtẽtatiõis grã. Duę uię mihi erãt ſubeũdę, aut germãicę ỽtutis titulũ Ro. deferã, aut cõtra, Romanorũ decꝰ germanis cõcedã, odioſꝰ pene in utriſq;, utrũq; piarũ auriũ offenſiuũ, utraq; res etiã aduerſus ꝓximũ cõflictat. Et q̃cũq; mihi fugiẽdũ eſt, non auferã, quin crabrões in me habuerim exaſpatos. Quid, habuerim? imo habuiſſe noſtrę orõnis exordiũ oſtẽdit. Si Romãis palmã de Germanis tribuero, uereor ne maior ab ipſis q̃ Germanis pugna mi hi oboriat. Nec.n. ſolido aĩo a me id dictũ paterent, q̃d ſciuerint ueritati eſſe aduerſum, & q̃d ſtupidũ rurſus ac priuatũ hoĩem non fugiat. Dũ uero ꝓ patriæ aris dimicaturus ſum, ac ueritati ĩ oĩbus ſuffragaturus, Cur tibi moleſtus ſum? dũ nec facile τὴν παλινῳδίαν feras. Satis me Romanorũ damna exprecũ dicis? cũ tã multa memoriæ noſtræ obuia adhuc a nobis ſunt excitanda, ac operi noſtro inſerenda. Cõponendũ eſſe ſermonẽ noſtrũ putas? quẽ uix auſpicatus ſũ. Si tecũ aũt ſentirẽ, ac nũc in medio curſu orõnem ꝑſcinderẽ, ne amplius in Romanorũ oſtẽdẽdis diſpẽdiis obãbularet, quã rẽ Germanię mecũ eſſe tunc putares? dũ eius uirtutẽ enarrãdã diligẽtię noſtrę collocaſſem, & in iis q̃ nulliꝰ oſtẽtationis eſſent maxĩe occupatus clariora excluſiſſem. Dũ itaq; a Ro. iñuria mihi tẽporarẽ, germaniã iniuria impeterẽ, ac in diuerſi uitii crimẽ abirẽ. Dũ ęqualis peccati ſit, ac pari cẽſura notãdũ, offendere, ac cęteros, cũ poterimus, iniuria nõ ꝓhibere. Q; aũt admones ut ciuiliꝰ paulo rẽ exequar, aut ſi oĩno aĩo noſtro induxerim, adeo mihi in rebus germanoꝝ eſſe laſciuiẽdũ, ut Romanorũ mẽtioni parcã, ac ne priſtinũ uulnus a germãis acceptũ, recẽti memoria renouãdo exulcerẽ, ſatis.ſ. eſſe totã terrã tot ulcaribꝰ letalibus a germano ciue iuſſam, ac fuiſſe offẽſam. Dii boni q̃lõge a me ipſo tũc abeſſem, q̃ maxĩe rebus abuterer, ſi reclamãte natura ipſa, rẽ ꝑ ſe effuſiſſimã, anguſtis finibus coarctare ꝑgerẽ. Mihi crede, tã egregia a germãis facinora edita ſunt, ut hęc mutuis inť ſe de ꝑſtantia certamibus collidant. Dic aliq̃d eorũ, q̃ germanoꝝ uirtuti debenť, q̃d excludi potuerit. Plane q̃dcũq; deſyderet, pluris illo eſſe uideť nobis, q̃d memorię aſſertũ ẽ. Oẽm igiť rẽ tuo iudicio ſubmittã, & tu q nullo etiã amore germãiæ duceris, in unũ faſcẽ (q̃ cõtra Ro. geſſimꝰ) oĩa cõfer, uide q̃d potiꝰ ſis decãtaturus? q̃d relicturus. Cęterũ ut agnoſcas me nihil germanię q̃ exťnis natiõibus ĩputare uelle, q̃d uitii aut uirtutis ſit, titulos ꝑñtis libri eorũ appellatiõe diſpoliemus, minori uerborũ tenore baptizemus, & uice huiꝰ inſtituti, q̃d de diſpẽdio huic uel alteri gẽtiũ a germãis illato titulos ordinauimus, hos de ludo germanorũ cũ ꝑdictis populis ꝓhemiãtes imbuemus? ꝓ bello ludũ ponemus? luſerũt germani aduerſus Romanos? ludentes Africã, Europã, Aſiã, Romã, Conſtantinopolim, Hieroſolymã interceperunt. Tu igitur ſi loco ludi hæc intellexeris? me alioq ludis deditũ, & in hac parte q̃cq; ludentẽ habebis riualẽ. Si minus procax ille tibi ludus uideť, q̃ germani rerũ ſumma potiti ſunt, ac quo alea ꝓſpere eis cedente toties Romã gentiũ dñam quaſi teſſerarũ iactu uno ductu neceſſitauerunt? Et ne iſtiuſmodi ludus nobis intercidat, dũ prius germanoꝝ in Ro. Imp. dãna oſtendimus. Iam ſimili exẽplo in eorũ ludo obãbulemus, & ob nouę rei ludi uidelicet itroductiõem, a pria origiẽ rẽ paulo altiori exordio repetamꝰ.

Excuſatio auctoris.

De Incurſationibus germanorum in Romanos tpibus Auguſti & Tiberii Neronis. Ca. xxviii.

PRoximis capitibus demõſtrauimus qua iactura Roma. impatores germanos deuicerint, pſentis aũt libri ratio memoriã exigit diſpendii a noſtris regionibus Romanorũ illati. Nã quicqd hactenus ſcriptũ eſt de romanorũ dãno, tñ ad cęſares attinebat; hoc uero qd ſeqt penitus ad Ro. im pii inclinationẽ. Auguſti tpibus in ſummo flore uiguit impiũ, poſt uero Auguſtũ, cũ tẽporũ fluxu ſenſim ruinã Romæ fata trahebãt. Florentibus igit rebus Ro. eodẽ ſeculo germani ruptis limitib9 impiũ Ro. inuaſerãt. Oſtẽdit hoc Ouidius li. iiii. de Põto. Protinus æquato ſiccis aquilonibus Iſtro Vicinã late depopulant humũ. Quæ nequeũt ferre, ſecũ aut abducere pdunt Et cremat inſontes hoſtica turba caſas. Inde mox fata Auguſti Pannonicũ bellũ conſecutũ eſt, germani. n. ſeſe putãtes paulo tutiores Tiberii principatũ aſpis bellorũ fluctibus exordiebant, ut ait Cornel. li. i. in principio. Romani tunc grauiſſima iactura duos exercitus in germaniis ſuſtẽtabãt, unũ in Vbiorũ finibus q ocio corrũpebat. Vñ ſæpe diſtrictis gladiis in ipſos cẽturiones agebãt, ac laniatos ipſos in Rhenũ piiciebãt, Hęc Tacit9. Mox germani uno ductu Rhętiã ferro igniq populabãt, hinc illud Taciti li. i. ualet, dũ ait. Veterani non multo poſt i Rhętiã mittebãt, defendẽdę puincię gratia. Nec ab Illyrico abſtinuerũt germani, unde nũc in alio loco Corneli9 intelligit, dũ ait. At Romę cognito q exercit9 legionũ germãicarũ fuiſſet in Illyrico &c. Et addit Cornel. Cęſarẽ xii. millia, ſex legiões ac xx. ſocias cohortes, et octo eqtũ alas, huic ſoli bello deſumpſiſſe. Mox Cati, Cheruſci, Angriuarii, tres germãię gẽtes, Tiberio renũciauerũt. Cati Syluiũ pfectũ obuiũ necauerũt. Cheruſci a qnta hora oriẽtis diei uſq ad noctẽ cũ ipſo cęſare pugnã ptraxerũt, tãta ſtrages edebat, ut illi x. milliaria cadauerib9 oppleuerint. C. Sillius iterũ xxx. peditũ trib9 eqtũ millibus, a Catis exceptus, extremũ diẽ clauſit, ita cum Tiberio cæſare luſerunt germani, quem nouies ad germaniam ſpecie hoſtili deueniſſe Tacitus ait.

Incurſatio gerãt Ro. tpe Auguſti.

Druſus quõ Germanos uicerit, & quæ eius temporibus a noſtris fuerint uaſtata. Ca. xxix.

POſtq igit Tiberi9 ocłos clauſit, neceſſũ erat, ut Druſ9 bellũ a Tiberio auſpicatũ cõponeret. Vincebãt tũc Agriuarii ac Imp. dedebant, rebelles inde extiterũt, aduẽtu alteri9 ducis. Druſ9 igit parato cõmeatu p mare ſeptẽtrionale, Germaniã uolẽs icurſare, media uia deuiãs, penit9 totũ exercitũ pene pdidit. Taciti v̓ba ſũt li. i. Milites Druſi, inqt, i mare eliſi exhauſti fame pierũt, niſi qs corpa eqrũ alebãt. Sola cęſaris germanici nauis Caucorũ terrã attigit. Vbi cęſar dũ tãti exitii ſe reũ clamaret, uix ſurrept9 ẽ ab amicis, q min9 mari oppeteret. Multi ad Batauos, multi ad Agriuarios puenere. Quid aũt cũ Germ. Druſ9 geſſerit, explicauim9. Triũphauit. n. de Cattis, Angriuariis & cheruſcis. Cecinna cũ Cheruſcis res gerẽs, bis fractis ſtatiõib9 pene a germãis itercept9 eſt, ſecũdo. n. uict9, ut Tacit. ait, auiditati Germ. uix ſurripiebat. Captus. n. extitiſſet, niſi prima legio ſeſe Germanorum ſuroribus oppoſuiſſet. Dein lati9.

Druſus contra german.

De irruptiōe in Rhętiā ac Illyricū aliorū Cæſarū tpibus. Ca. xxx.

Irruptio in Rhętiā & Pannoniam

GErmani quid interim aliorū uidelicet Cæſarum ætatibus emoliti fuerint in Romanos: antepoſita capita tenebant. Alexandri temporib⁹ Rhętiā ac Illyricū miſere cædibus onerabant. Et ut Eutropius, Oroſi⁹ & Euſebius aſſerunt, Mœſia tunc a Dacis, Pannonia a Sarmatis, Gallia a Germanis uexabant. Pannoniā ut li. vii. Eutropius ait Antonin⁹ liberabat, & Antoninū ad Iſtrū ueniſſe Suidas aſſerit. Caracalla Rhętiā, referente Spartiano, Alexander Illyricū, defendebant. Ille māſuetudine, hic dolo, tertius pecunia. Auctoribus p̄dictis. Alexandri tpibus in Illyricū Germanorū irruptionis recordatur Herodianus li. vi. his uerbis. ἐπιχεαλάντων αὐτῷ τῶν ἐμπεπιστευμένων τὴν ἰλλυριῶν ἡγεμονίαν. ὅτε ἄρα γερμανοὶ ῥῆνον καὶ ἴστρον διαβαίνοντες, τὴν ῥωμαίων πορθοῦσιν ἀρχὴν καὶ τὰ ἐπὶ ταῖς ὄχθαις στρατόπεδα. i. A ꝓcuratoribus Illyricis literæ uenerūt, quippe ſignificabant, Germanos Rhenū Danubiūq; hoſtiliter tranſgreſſos, oppugnareq; iā exercitus ripis inſidentes. Idē Herodianus li. ā. iterū literas ad Marcum impatorē allatas, ac Germanorū in Illyricū limitantiū furores teſtatos adducit. Idē Herodianus li. vii. Maximini tpibus imp. Ro. affectaſſe Germanos refert, cui Capitolinus ſubſcribit, & grauiter impatorē tuliſſe indicat, uicinas gētes a barbaris q̄tidie impeti. Impator igiť centū & qnquaginta millibus uirorum ad uerſus Germanos adduxit, erat em̄ reipub. grauiſſimū, ꝙ Gallia Germanorū uaſtationibus diripiebať. Hæc Lāpridius in Alexandro. Maximinus aūt maiorē habuit exercitū q̄ Alexander, ut Iulius Capitolinus, Aelius Cordus, & alii teſtabanť. Herodianus oēs totius impii uires germanico bello cæſarē hunc deſtinaſſe refert. Videamus ergo qd non ſine ſummo diſpendio cū tā copioſo exercitu compato ſuſtentato ac conſeruato Romani pſecerint: In Germaniā uenit

Maximinus

Maximinus, nullos germanorū reperit, uicos incendit (ut Herodiano placet) nō aureos nec argēteos nec ligneos, uerū tm̄ terra lutoq; cōpactos. Vah q̄tū diſpendiū Germanis illatū: Et ille Maximinus in illorū numero recenſeť, q potiſſimū Germaniā affixerunt: nā dēpto ſolo Druſo, nullus unq; Germanię ſe credere (qbuſcunq; uiribus confiſus) audebat. Tanti caſas illas cōbuſtas romani emerunt, pacē ſibi tot annis pepererunt, q̄t caput ſubſequens oſtendet, nec ſine ſuorū dāno etiā militū germāos ſtrauit Maximinus, dicēte Herodia. li. vii. πολὺ δὲ πλῆθος ἑκατέρωθεν πίπτει καὶ ῥωμαίων καὶ βαρβάρων, & ingens multitudo cecidit Romanorum quam Germanorum.

De Germanorū populatiōibus ſub Gordiano ac aliis editis. Ca. xxxi.

Gordian⁹

FVncto adhuc uita Maximino, in cæſares Romanorū Germāi ſe ultū petierunt, ac uno fœdere Gotthi, Sarmatæ ac Germani cōſpirauerūt q̄s tn̄ a ſe uictos impator in tali epigrāmate oſtendebat apud Circeū penes Perſas īſculpto, Diuo Gordiano uictori Perſarū, Gotthorū, Sarmatarū Germanorū, uerum non Philipporū. Per Philippos Alanos Germanos intelligebat, a qbus exercitus ſuus pene ad internitionē deletus eſt. Hæc Iulius Capitolinus. Alterius aūt Gordiani tpibus Germani, ut FL. Vopiſcus ait, Scythę Bithyniam, Nicomediam, Siciliam, ac totum orbem inuaſerunt.

Deirru

De irruptionibus ſub Veſpaſiano factis. Ca. xxxii.

VEſpaſiani tpibus a Germanis uix Gallia eſt ſurrepta, Pop. Læto, Campano ac Egeſippo li.iii. referentibus. Poſt aūt Veſpaſianū, Alani fera ac indomita gens, cū multis aliis populis Parthiā uaſtauerunt. Abſcōdit ſeſe ab eis Parthorū rex Tiridates, & rex Armeniæ uulneratus ab ipſis cōcubinas ſuas auro redemit. Hæc Egeſippus lib. v. & Ioſephus de bello iudaico lib. vii. Cap. xlii. memoria proſequuntur. Irruptio Ger. ſub Veſpaſi.

De uaſtationibus prouinciarum Romanorum, ſub Galieno, Macrino & Claudio. Ca. xxxiii.

MAcrino impatore rerbꝰ potito, Gotthi in Achaiā, Aſiā, Theſſaloniā, Macedoniā, Byzantiū, & inde Epheſiæ Dianę templū (ut Trebelliꝰ Pollio ait) interceperūt. Inde Germani Galliam depopulati ſunt. Cęſar aūt Iulianus ciuitates a Germanis deſtructas reſtituit. Impante aūt Claudio Virtungi, Oſtrogotthi, Turingi, Sigipedes, Celtæ, Eruli, undiq; impiū Ro. infeſtis armis petierunt, Trecenta millia aūt gotthorū Claudiū deſtituiſſe Trebellius ait. Liberianus uero & Fl. Vopiſcus Trebelliū adulatiōibus corruptū plura addidiſſe ueritati referūt, qbus ego eo faciliꝰ ſubſcribo, dū excepto Trebellio priſcorū nullus tot occiſorū recordet. Suidas in dictione σκύθαι in hanc orōnem de Scythis germāicis euaſit, σκύθαι, inquit, Claudii Ro. regis tpibus, ſupbi ob ſecundā expeditionē ſub Galieni iunioris cæſaris ſeculo, Erulis, Peucinis, ac gotthis potiti, apud tyrannū fluuiū ſeſe congregauerunt, multis fabricatis nauibus pene xxx. myriadibus naues uiginti cōpleuerunt, & p pontū traiicientes, capta Tomi urbe ac Martianopoli, p anguſta propōtidis incurſauerūt. Inſtructis denuo nauibus & ſine ſingulari gubernantiū cura ac robore, puſis multi fluctibus ſæuientibus perierunt. Qui uero ſupſuerunt, Cyſicū nauigauerunt, ac uſq; ad Athum montē porrexerunt, ubi reſtitutis nauibus Caſſandrā & Theſſaloniā apulerunt, cuius mediterranea irruentes uniuerſam regionē pdabanť, maximiſq; calamitatibus regibus illatis, oēs Romanorū ſupſtitū congregauerunt, & ad agriculturā cōpulerunt. Hæc Suidas. Fuerūt aūt hi Scytharum germani, qd patet Trebellii Pollionis auctoritate qui i Macrino. Scythę, inqt. i. pars gotthorum Aſiam uaſtabāt, Theſſaloniam obſederūt &c. & pene totam hiſtoriam ordine enarrat. Cætera prius abſoluimus. Scythæ Ger. contra Rom.

De dirreptioue Tomitanæ urbis. Ca. xxxiiii.

CAeterū qa nobis ſermo intercidit de Toma urbe, quā a Getis & ſcythis captā diximus. Subiit tm̄ qd ab antiqs ſcriptoribus habuimus, ſæpius getarū dirreptionibus eā patuiſſe. Inhabitauerunt hanc urbē getæ, qui ductu regis eorum ciuitates ab Iſtro uſq; ad mare Euxinum ac Thraciam in ditionē ſumpſerunt. Venerunt inde Mileſii & eam occupauerūt, Sunt de illo multa carmina Ouidii de Ponto. Tomitanę urbis dirreptio

De incurſionibus germanorū Aureliani cęſaris tpibus. Ca. xxxv.

POſtq; Claudius cæſar impiū reliquit, mox Sarmatæ ac Germani Illyricū hoſtili manu inuaſerunt, ait FL. Vopiſcus. Aurelianū tunc trecētos

Sarmatarũ ꝓpria manu interemiſſe,& eius ſententiæ eſt Theoclitus in libro
Incurſio Ger.tpe Aureliãi. de nauibꝰ,qui ſua manu xlviii.occubuiſſe Romanorũ refert.Huius tꝑibus Frã
ci in Galliã irruperunt,q̊s tñ Aurelius dicit̃ ſuſtuliſſe,& trecẽtos eorũ cepiſſe,
ſeptingẽtos occidiſſe.Hunibaldus nimiũ in diuerſum cũ FL. Vopiſco abit,ait
em̃ tota Francis occiſos.Aurelianus ob Sarmatarꝫ germanorũ ac Francorum
uictoriã partã Illyrici liberator ac Galliarũ reſtitutor a FL. Vopiſco noĩatꝰ eſt.
Huius etiã tꝑibus Gotthi Thraciã,ut Iornandes ait,populauerunt. Claudius
igit̃ Flauius literas Aureliano iſtiuſmodi mandauerat.Gotthi,inqt,a Thracis
amouendi ſunt,eorũ em̃ plæriqꝫ Europã totã uexauerunt.Ego igit̃ totũ Illyri
cum,Thraciã,exercitũqꝫ oẽm in ꝑtãtem tuã conſtituo.Meminerunt illarũ lite
rarũ FL. Vopiſcus,Sabellicus,Blondus & alii.Cõpoſitis rebus gotthorũ Mar
comani emerſerunt,Mediolanũ ac totã Liguriã ferro igniqꝫ populauerũt,ad
uerſus q̊s dũ imꝑator ꝓficiſcit̃,Francos ac Sueuos habuit ſibi obuios.Bellum
mox utriqꝫ partiũ ambiguũ ĩminebat,uictoria nulli parta niſi ꝙ tandẽ æquali
iactura ambo diſceſſerunt.Ecce gotthi duce Comnabã,alii Canabaudẽ uocãt
iterũ miſere Thraciã ac Illyricũ afflecerunt.Dicit Vopiſcus v.millia hoĩum ab
Aureliano tunc deſyderata fuiſſe.Methodius uero ac Iornãdes gotthis uicto
riam tribuerunt,triumphus tamen Aureliano decretus eſt,in quo decem mu
lieres uirili habitu pugnantes captæ circunferebantur.

De irruptionibus Germanorũ ſub cæſaribus ſubſequentibus,
ut Tacito,Floriano,Bonoſo,Caro. Ca. xxxvi.

AVreliano Tacitus ſucceſſit,cuius ætate barbari e mæotide ueniẽtes,
Irruptio Ger.ſub aliis Imp. in Ro.Imp.clades ubiqꝫ edebãt.Hęc Vopiſcus.Alemani inde ac Frã
ci totã Africã penitꝰ oībꝰ bõis exuerũt.Oraculo ſignificatũ eſt,horꝫ
ultionẽ ad Florianũ attinere,qui & poſtꝗ rerũ ſumma potitꝰ eſt,oraculo ſactis
reſpondit.Hæc idẽ Vopiſcus.Germani uero Floriano cæſare e uita decedẽte,
ſeſe ad Rhętię ruinã inclinauerunt.Sarmatæ Illyricũ,Getæ Thraciã. Ait FL.
Vopiſcus tunc Rhętias cęſarẽ Probũ cõpoſuiſſe,hoſtes in Illyrico fudiſſe.Ve
rum Thraciæ tunc non fuiſſe conſultũ.Probo cæſari Saturnius ſucceſſit, qui
ẽt Gallias reſtituere uoluit ,ac ab hoſtibus uendicaſſe.Ex q̊ habemus & Gal
lias tunc Germanorũ rapinis patuiſſe.Mortuo itaqꝫ Saturno,Proculus ad reiꝫ
dignitatẽ ſublimatus eſt,cuius ætate Alemani Gallias rurſus impetierũt.Quor
ſum em̃ alioquin illud FL. Vopiſci attineret: dũ ait,Proclus nõnihil galliis ꝓ
fuit.Nam Alemanos non ſine gloria attriuit,non alio tñ ꝗ latrocinii more pu
gnans. Bonoſus ſequens imꝑator luxurioſiſſimus,qui hoſtilibus armis Ger
maniã inceſſit,ac iuxta Rhenũ deſidię ſtudens,a germanis circũuẽtus eſt.Mox
Sarmatæ Pannoniã inuaſerunt,Thraciã ac Italiæ ruinã,ut Vopiſcus ait,mini
tabant̃.Carus aũt cęſar xvi.millibus Sarmatarũ.i.gotthorũ occiſis,ac xx.milli
bus captis,Pãnoniã tutatus eſt.Hæc idẽ Vopiſcus aſſerit,Iornandes tñ ac Me
thodius nullius mortem concedunt.

De Germanorum uaſtationibus Gratiani cæſaris Theodoſii
ac ſubſequentium temporibus. Ca. xxxvii.

IMperiũ tandẽ ad manus Valentiniani cæſaris deuenit, cuius ſeculo Sarmatæ.i.Gotthi Pannoniã inuadentes, Africã etiã depopulabanť. Meminerunt huius Paulus Diaconus ſupra Eutropiũ, Euſebius, Oroſius, atq; alii Cætera p̃dictis capitibus diximus.In⸗ Gratianus imp̃io potitus eſt. De cuius ætate hæc ꝓdidit Paul. Diaconus li.xi. Gratianus, inq̃t, dũ aĩaduerteret Thraciam & Daciã genitales terras a Theiphalis & Gotthis poſſideri, ac oĩ p̃nicio atrocioribus Alanis, extremũ p̃iculũ romano noĩ inſtare putabat &c. Ex cuius uerbis habeo Thraciã ac Daciã a germanis tunc ſubiugatã. Quid etiã germãi emoliti fuerint Theodoſii tp̃ibus, maxĩe ex illius uerbis habere potes, q̃ li.xii. adducit Diaconus. Theodoſius, inq̃t, magnũ hoſtẽ, truculẽtũ, ſolo terrore tributa exigentẽ, germanos uicit. Eodẽ tp̃e ingens motus Sarmatarũ (ut ait FL. Forliuien.) Ro. ꝓuincias intenderat, contra q̃s FL. Conſtantinus miſſus eſt. Huius tp̃is calamitates Hierony. in epiſt. ad Euſtochiũ & Paulã late exequitur. Irã, inquit, dñi bruta etiã ſentiunt aĩalia, & uaſtatis urbibus, hoĩbuſq; interfectis, ſolitudinẽ ac raritatẽ beſtiarũ. Teſtis Illyricus, Thracia teſtis eſt, in q̃ua natus ſum Italia. Multa etiã Proſper ſup̃ Euſebiũ, de illius ætatis irruptionibus p̃dicauit, & Hierony. ad Marcellinã. Oroſius ſcriptor clades illas non inſeruit ſuis hiſtoriis, ne attenuaret Ro. Imp. gloriã. Cætera q̃ illa tẽpeſtate cõtigere a germanis prius poſuimus.

Ger. contra Gratianum

Ger. contra Theodoſium

De Germanorũ populationibus tp̃ibus Iuſtiniani cæſ. Ca. xxxviii.

EXcepto infortunatiſſimo Galieni imp̃io, nunq̃ Ro. Maie. plus a Germanis ſuſtulit, q̃ Iuſtiniani tp̃ibus. Tũc.n. Vãdali, Gotthi, Alani, Burgundiones, Franci, Eruli, Sclaui, Longobardi & germani, non niſi romanorũ ſãguine alebanť. Quorũ populationes ad ſequentis libri memoriã dilaturus ſum, ubi ferociũ germanorũ gentiũ in ſingulari mentio erit. Nunc aũt q̃d ad cõe germaniæ nomen ſpectat, paulũ adducemus. Procopius lib.i. rerum gothicarũ, germani habitant, inquit, gens barbara, finitimi illis Arborichi, in orientẽ Turingi, inde Alemani. His tp̃ibus facto in Ro. imp̃iũ tumultu, p̃tim Pannonias, partim Gallias ultra Rhodanũ fluuiũ, ſuæ ditioni ſubactas uectigaleſq; tenuerunt. Hi erant aũt Arrobochi, q̃s germani, dũ facere ſubditos uoluerunt, abegerunt. Idẽ Procopius li.iii. Iuſtinianũ refert cæſarẽ Galliã germãis totã tradidiſſe ad inhabitandã, & Maſſyliã Phoceſiũ coloniã, & oĩa q̃ mare attingant, Arelatẽſiũ q̃q; terras, & demũ totũ illũ ſinũ germanos in ditionẽ eorũ tunc redegiſſe. Cætera lib. ſequenti patebunt. Paulo poſt Bulgari auares, ut Suidas refert, Ro. imp̃iũ undiq; afflixerunt, a Iuſtiniano tñ Heraclii filio dolis circũuenti ſuccubuerunt. Tp̃e eodẽ Fretolph9 ep̃us ĩ ſuis chronicis nihil tuti ĩ imperio ait fuiſſe, tunc.n. maxime imperii inclinationem fata traxerunt. Libuit & id ſubnectere quod Romanis grauiſſimum fuit, tempore Sidonii Apollinaris, poſt omnes illos cæſares. Verſiculi Sidonii ſunt.

Ger. contra Iuſtinianum

Armorum ſemper ſonitu cum rupta tumultu
Barbaricas toties in nos transfunderet arctos
Gallia, pugnacem rugum, comitante gelono,

Gepida,trux ſequitur,Scotum Burgundio cogit
Hunnus,Bellonothus,Neurus,Baſtarna,turogus,
Bructerus ulmoſa quem uolucer abluit unda,
Prorumpunt.Francus cecidit,cito ſecta bipenni
Hercynia in lyntres,& Rhenum texuit aluo.
Et iam terrificis diffunderat Attila turmis
Romanas ripas,& utroq; ſuperbus in agro. Et pene mille uerſiculis Apol
linaris Germanorum tũc uaſtationes executus eſt,cui ad uerbum pene reſpõ
dit Claudianus,licet ætate paulo prior.

De limitibus Germaniæ,ubi Romani grauiſſimos ſumptus faciebãt
tm̃ ad cuſtodiendos Ro.Imp.fines a Germanis. Ca. xxxix.

VEntũ nunc eſt ad extremã ærarii,& totius Ro.facultatis calamitatem
cui ſoli tot bella punica cedant oĩa.Non.n.ſi bella gentiũ oĩm cõgre-
garent̃ memini,tot fluctus Romã accepiſſe, q̃tos a germanis,ſi aliis
Germãia in medio impii Ro. ſolo. diſpendiis limitũ iſtorũ populationes adiunxeris? Sita erat olim Germania in
medio Ro.Imp.ſolo,undecunq; etiam non(niſi Ro.finibus) terminabat̃.Vñ
ait Panagyricus ad Conſtantinũ.Iacet in latere ac ſinu tuo pfuſa barbaries(in
telligit Germaniã)per ſe ipſa potens natio,& poſt Romanã magnitudinẽ ſecũ
da in terris.In illis ergo confiniis,ubi Germania ſe Imp.Ro.coniunxerat,Ro.p̃
ſidia collocauerunt,ne Germani tranſgreſſi limites,puincias Ro.uaſtarent.
Vocabant̃ igit̃ hęc loca q̃ a militibus cuſtodiebant̃ limites.Ammia.Marcel.lib.
xvii.furor hoſtilis pſulcabat,inqt,itima limitũ.Et li.xx.deſes legatis ad Conſtã
tinũ miſſis in limitẽ Germanię ſecũdæ eſt egreſſus.Et ibidẽ,unde pari celerita
te per flumen pſidiaq; limites explorãs diligẽter.Idẽ li.xiiii.q̊rũ(ſcilicet Alema
norũ)crebris excurſationibus confines terræ Galliæ uaſtabant̃.Et Panagyri.
Germãię limites. ad Conſtan.filiũ.Ecce em̃ dũ a limite pauliſper abſceſſeras,qbus ſe terroribus
barbarorũ pfidia iactauerat? Alius panagyricus,cũ tot ſint plati limites puin
ciæ reſtitutę.Et idẽ,nullo ſiqdem certo fine fluminũ aut montiũ tenebant̃,quẽ
diſpoſitæ limitis cuſtodiæ non tuerent̃.Frequens itaq; apud Trebelliũ,Vopi
ſcũ,& Feſtũ Ruffum,de illis limitibus mẽtio fit.Claudianus,nudato limite cer
tet,externũ calcare ſolũ.Fuerunt aũt multi limites. Primus apud Germaniam
Rheni limes ferebat̃,cuius Hieronymus,Seruius & Seneca meminerunt.Ale
xander hiſtoricus li.iiii.ait Eugeniũ tyrannũ petiiſſe Rheni limitẽ.Et Eumen⁹
hiſtoricus in Panagyricis.Quid ego aliarũ cohortiũ caſtra,inquit,ptranſeam?
toto Rheni,Iſtri & Euphratis limite reſtituto.Alio noĩe is limes germanię in
ferioris dicebat̃,cuius meminit Ammia.Marcel.li.xx.in autoritate iã pmiſſa,
& Fe.Ruffus.Panagyricus ad Conſtantinũ,& eius filiũ.Porrexiſti,inqt,ad in
ferioris germaniæ limitẽ,magna tpis intercapedine.Auſonius nec Rhenũ gal
Limes rhætiæ li limitis eſſe loco.Secundus limes Danubii memorat̃,cuius meminit Eumen⁹
in allegatiõe p̃fata,Appianus & Ambroſius,Limes aũt ille in Rhętię uidebat̃
alpibus,unde & ab aliis limẽ Rhętiæ noĩatur.Ammia.Marcel.li.xxii.Danubi⁹
oriens ppe Rauracos mõtes,Rhętiæq; limites.Et Maximiani Panagyricus,
uſq; ad

uſq; ad Danubiũ Germaniæ caput Rhætiæq; limites,& Nazarius ꝑtranſeo
,inquit,Rhętiæ limitẽ repentina hoſtiũ clade. Claudia. Prominet hercynię
confinis Rhętia ſyluæ Vltraq; romuleo protendens flumina regno.
FL. Vopiſcus in Aureliano,Fului Boi meminit,ducis aut ꝓfecti limitis rhętię.
Idẽ in Bonoſo,tribunatus,inquit,erat,& dux rhętici limitis.Et in Saturno, in li
mite rhętico &c.In lege de excuſatione munerũ,Impator militibus impat, q̃rꝝ Limitum
cura limes rhętic⁹ erat,ne hęc ſinerent a barbaris capi caſtra.Iulius Capitolin. fundator
in Antonino cõpoſuerunt,inquit,oĩa q̃ ad munimen Italię rhętiæq; cõtinerẽt Auguſt⁹.
Tertius limes Oceani fuit,cuius Tacitus & Strabo meminerunt.Ferẽ & Pan/
nonię limes,cuius Marcellinus recordaẽ,& Mœſiæ limes apud Põp.Lætũ in
cæſaribus,& Sarmatiæ.Iſtiuſmodi limites primus cæſar Auguſtus erexerat,ut
de eo Fe. Ruffus teſtaẽ in opuſculo q̃d ad Valentinianũ ſcripſit ca.x.Limes,in
quit,ab Auguſto inter Romanos & Barbaros,ꝑ Vindelicã & Noricũ,Pãno/
niã & Mœſiã cõſtitutus ẽ.Poſt Auguſtũ Adrian⁹ cæſar, auctore Spartiano,
cuius uerba ſunt.Per ea,inq̃t,tp̃a frequenter & in aliis plurimis locis,in quibus
barbari nõ fluminibus, ſed limitibus diuidũẽ,ſtipitibus magnis in modum mu
ralis ſepis funditus iactis & connexis,Barbaros ſeperauit.Hæc ille.

De cuſtodibus limitũ & Germanorũ limitationibus. Ca. xl.

GErmania quãq̃ exilis fuerat,& undiq; germanis circũdebaẽ,ſemꝑ tñ
Romanorũ potẽtiã poſthabuit.Vnde Romani libẽter & ex æq̃ a ger
manis(licet potentiſſimi)abſtinuiſſent,ſi Germani eorꝝ pacẽ non fuiſ
ſent aſpernati.Repoſuerunt igiẽ Ro.ꝓſidia in limites,non ut germaniã capent,
uerũ ut tm̃ a populatione ꝓuinciarũ a germanis affectarũ,ipſos arcerent. Ex
q̃ patet,nunq̃ a Ro.uictos noſtros fuiſſe in patria,dũ nullus, Druſo & Cæſare Germani
excepto,Rhenũ tranſcenderit,uerũ ſemꝑ in Illyrico aut in Galliis cũ Ro.confli nunq̃ ui
xerint. Hi autem milites q in limitibus latebant,limitrophi dicti ſunt, a uerbo cti in ger
τρέφω q̃d eſt nutrio .Alzatus uero ἀπὸ τοῦ λιμένος,i.a portu dixit,ſunt.n.portuũ mania.
cuſtodes,ab Ariſtotele in politicis οἱ λιμενοφυλακοί dicti.Meminerunt huius di
ctionis iurecõſulti,de fundis limitrophis,latine uero limitanęi dicunẽ.FL. Vo
piſcus in Probo,accepit,inquit, xvi.millia tyronũ,q̃s limitanęis interſereret, Limitro/
F.Ruffus Maximianus ut reparato de limitanęis exercitu.Aelius Lãpridius in phi.
Alexandro.Sola,inq̃t,q̃ capta ſunt de hoſtibus,limitanęis militibus donauit.
Multi & ꝓuinciales milites illos dixerunt, q̃rũ meminerunt Spartianus in Iu/
liano,& Panagyricus ad Cõſtant. A grecis etiã hi appellanẽ λιμινάρχοι liminar
chæ,ut apud iurecõſultos in titulo de muneribus & honoribus,& in uolumiẽ Liitanæi
codicis impatorii xii.mentio eſt de limitanęis ducibus & agris.Agri aũt limita
nęi dicunẽ,q in collinitio aut cõfinio collocanẽ.Limentinus deus eſt,q limitib⁹ Limenti
ꝓeſt,aut agris limitanęis,ut in aureo aſino ait Beroal.. Suidas eos milites uocat nus deus
λιβιτανaίους,uerba eius ſunt.λιβιτανaῖοι οἱ ῥωμαίων βασιλεῖς ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις, πανταχό
σε τῆς πολιτείας ἐσχατιῶν,ἐπὶ φυλακῇ τῶν ὁρίων τῆς ῥωμαίων ἀρχῆς,καὶ κατὰ τὴν ἑῴαν μάλιστα
μοῖραν. ταύτῃ τὰς ἐφόδους τῶν περσῶν τε καὶ σαρακηνῶν ἀνασείοντες,οὕσπερ λιβιτανaίους ἐκάλουν.
Quod ita traduximus.Libitanæi ſunt, quos ſuperioribus ꝑibus Romanorũ
reges in præſidia ad cuſtodiendos imperii fines collocabã,& maxiẽ ad orientẽ

Vt illic Sarmatarū ac Perſarū incurſiones coercerent, unde eos Libitanæos uocabāt. Alſatus locū hūc Suidæ emaculādū cēſet, & λιμιτανεῖοι nō λιβιτανεῖοι legendū eſſe putat, cuius ſentētiæ nōnihil tribuo. Limitare aūt loco limites deſtruere ac incurſare accipiunt ſcriptores. Ammia. Marcel. li. xvii. Limitātes q̊q̧ ſupauimus. Et li. xix. id q̊d nunc maxime formidant, limitantes Sarmatas (ut ſūt uerſatiles) ne aliqd mouerent? Idē, improuiſi limitātes, licet ꝓperare ſentirēt. Germani aūt ſemꝑ limitabāt. i. limites populabāt et ꝓuincias Ro. ſubiugas. Vnde Marcel. li. xv. romano ſanguine parentātes inſultant barbari, Gallias rupta limitū pace. Hac animati fiducia ꝙ nos ꝑ diſiūctiſſimas terras arduæ neceſſitates cōſtringunt. Panagyricus ad Diocletianū, ingreſſus es ad illā (q̄ Rhętis obiecta eſt) Germaniā, limitēq̧ ꝓculcatā. Verū toties iſtiuſmodi ꝓuincias ac limites ruptos, capitibus ſupioribus demonſtrauimus. Id etiā peculiare romanorū diſcriminis eſt argumentū, q̊d Romani ſingulis annis octo legionibus iſtiuſmodi limites cuſtodire cogebāt, ut Ioſephus in orōne Agrippæ ad Iudæos in lib. antiqtatū adducit, ut tñ germanos in eorū patria retinerēt. Verum nec tot legiones germanorum populationibus ſufficiebant, ut ex præcedentibus habuimus. Poſſumus ergo cum Claudiano dicere.

Locus Suidæ.

Limitare

Quot legionibus Ger. fuerint coarctati.

Cædant Druſe tui, cædant Traiane labores,
Veſtra manus quicquid dubio diſcrimine geſſit,
Quis meminit ſola uictum formidine Rhenum?

De difficultate ſubigendę Germaniæ a Ro. Ca. xli.

Difficultas germ.

QVanta igit̄ difficultas fuerit Romanis, eorum iuri ſubdere Germanos? haud enarrare facile eſt. Nā p̄ter oēm uerborū licentiā, q̄bus fortitudo ac oīs difficultas effundit̄, ſolā terrę germanicæ aſpitatē memorię noſtrę ſubiiciamus. Vidimus in lib. primo aſpani cultu fuiſſe Germaniā, ex Cornelio & aliis auctoribus, tū frigore inundatiōibus penitus occupatā. Optime ergo nō minus telis q̄ ſuo ſydere armatas illas gentes Plynius ſecūd⁹ ad Traianū cęſarē teſtabat̄, & pyreneos mōtes, & infinitā uaſtitatē muniri eā. Id & Cāpanus in orōne Ratiſponenſi adducebat. Inde & Egeſippus inacceſſibiles germanos li. ii. inducit, & lib. v. Alanos in locorū difficultatibus reſidere. Quod & Herodianus in Maximino, & Ioſephus in orōne Agrippę ad Iudęos teſtant̄. Idē Agrippa apud Egeſippū li. v. ait ad iudæos, alpiū muro germanos ſeptos eſſe, & tñ hos uiciſſe romanos. Nec tñ illa ſiſia eſſe Tauri montis accliuis collibus aut canopicis agminibus ægyptiorū, cū q̄bus iudæis belli uſus ſit. Sic etiam Panagyricus ad Cōſtant. Nō eſſe, inq̄t, cū germanis ut cū Indis & aliis pugnare. Quod uidens Alexander Indos domuit, a germanis abſtinuit, & eorū legatos quæſiuit. Quid ne timerent Germani? hi uero ut grandibus corpibus ſūt & animi elati, hoc ſolū reſponderūt, ne cælū rueret. Hæc Arianus græcus li. i. de geſtis Alexandri, & Ptolemæus Lagi literis mandauerunt. Strabo li. vii. id Getis aſcribit, ſiſiter Ptolemæus Lagi. Arianus tñ germanis. Male ergo Otto Friſing. Germanos ait adeo fuiſſe timidos, ut ad Alexandrū legationes miſerit & ſi uixiſſet Alexander, bello admouiſſet, inq̄t, Germanos. In cōtrarium pene ſunt

Munimēta Germ.

Alexan. a Germ. abſtinuit

ſunt ſcriptorũ oĩa. Antoninus Marcus imꝑator donis Herodiano authore, nõ bello contra Germanos uoluit confligere. Sunt & alii imꝑatores moti Germaniæ aſperitate, ut tñ eos in Ro. ſolo adorti fuerint, nõ in eorũ patria, ideo Tacitus ait, nec impune cæſar in Gallia, Marius in Italia, Druſus in eorũ finibus, eos laceſſiuerunt. Primus oĩm imꝑatorũ ad Danubiũ cũ exercitu uenit Curiꝰ ꝓconſul, Plutarcho auctore in uita Ottõis, & Fe. Ruffo in Valẽtiniano ca. ix. Ille Curius eſt, de q̃ Sueuiæ annales (q̃ circũferunt) mendaciis refertiſſimi loquunt. Et idẽ Fe. Ruffus ca. x. Romanos imꝑatores ad Gallias, Dalmatas, & Myſos, & demũ uſq; ad Danubiũ ueniſſe uoluit. Cæſar primus Rhenũ tranſgreſſus eſt, primus ad Oceanũ uenit Druſus, Vindelicã Tiberius, nullus in eorum ſede (ut uerbis Taciti in Germania loq̃r) eos pepulit. Cor. Tacitus poſtq̃ in hiſtoriarũ primis libris Druſi iacturã a Germanis ſignificauit, addit, q̃to uiolentior cætero mari Oceanus, tanto cœli truculẽtia Germania ꝓſtat, tñ etiam clades illa nouitate & magnitudine exceſſit cæteras. Hæc ille.

Qui primus ad Iſtrum

De ſubactione oĩm prouinciarũ Germaniæ a Ro. Ca. xlii.

ADduximus q̃tũ noſtra tulit mediocritas tã Germanorũ q̃ Romanorũ ruinas, dũ inuicẽ bello inſultauimus. Romãi tñ demũ uictores poſt multã acceptã cladẽ, ſuo iuri Germaniã aſcripſerũt. Fuit Germãia oli tñ una natio, nec diſtincta, donec Ro. poten. eã dũ bello aperuerat, diſcreuit. Galliã uniuerſam cæſar Romanis adiecit, ſub qua ea nunc Germaniæ pars, q̃ Belga dicit, continebat. Inde alpinas gentes ab Illyrico uſq; ad Gallias & Oceanũ Auguſtus, ut Plynius ait, uicit, & Ro. imꝑio adiecit. Et quia cæſar Pãnonias tributarias Ro. imꝑio fecerat, capto rege eorũ Bãccone, auctore Fe. Ruffo, oĩs Danubii ora Rhetiæ, Norici, Pãnones, Myſiæ in ꝓuinciã redactæ ſunt, & ro. paruerunt. Daciã Traianus cæſar utranq; bis adortus eſt (ut Dion Bithynus ait) ſemel de eis uictoriam retulit. Inde hi rebellantes penitus Imp. (capto eorꝫ rege Decebalo) renunciauerunt. Inde per Galienum cæſarem iterum Dacia amiſſa, per Aurelianum recuperata eſt, ſic & duæ Daciæ factæ ſunt a Romanis, ut Fe. Ruffus teſtatur. Illyricus quo Germanos reſpicit, ſub quo Valeria, Seruia, Mœſiæ, Dalmatæ, comprehenduntur, poſt Auguſtum Romanis ſubditus eſt. Sarmatia ſero imperio obſequebat, Domitiani tamen ſucceſſores eã ſubiugauerũt. Illa uero intra Rhenũ & Danubiũ, Oceanum, & Viſtulam germãia, a nullo unq̃ Romãorꝫ penitꝰ potuit ſubiugari, niſi donec ad Frãcos imꝑiũ fuiſſet trãslatũ, tũc n. accepto fidei uerꝫ ſacramento, ſua ſpõte paruit. Probus licet imꝑatorũ unꝰ oĩm, ipſos cõpeſcuerit, nõ tñ ſubiugauit, ut in capitibus ꝓmiſſis patuit. Imꝑator. ff. de cẽſibꝰ. l. ultia. Poſtq̃ oẽs ꝓuincias ro. imꝑio ſubditas adducit. In germãia, inq̃t, iferiori & Agrippinẽſiũ ciuitas nobis eſt ſubiecta, ecce tñ unã ciuitatẽ enumerat. Tꝑibꝰ Theodoſii (q poſt Probũ floruerat) germãi libertate ꝓpria nitebãt, nã Hierony. & alii eiuſdẽ ꝫtatis hoĩes, germãos ſp barbaros uocãt, & tũc illi barbari dicebãt, q romãis nõ cedebãt. Titulꝰ tñ Theodoſii germãos cõphendebat, ut xi. q. p. C. volumꝰ, ꝟba Theodoſi iſũt. Volumꝰ inq̃t, & ꝓcipimꝰ, ut oẽs nr̃e ditiõi ſubiecti, tã Romani q̃ Frãci, Alemãi, Bauari,

Germãia olim una prouĩcia.

Germãia qñ ſubiugata fuerit.

A

Burgundiones,Saxones,Turingi,Galli,Longobardi,Guiſcones,Getæ,Beneuentani,Hiſpani &c.Et hoc ideo (ut puto) q̃a olim uicti a Probo aut ab ei⁹ ſucceſſoribus Germani referunt. Vtimur & hodie largius & plus q̃ noſtris titulis,& quaſdã regiones ſuis titulis inſerũt,ad quas uidẽdas ſolũ uix liber ingreſſus patet.Quid ſi & hoc Theodoſii tpibus Germanis cõtigerit?Quantas autẽ turbas germani ſuo tpe excitauerint,ex dictis Hieronymi prius adduxim⁹.Tenendũ ergo putamus Germaniã nõ niſi a Carolo Magno impio ceſſiſſe,ſunt uiri pſtãtiſſimi partim Germani,partim externi,q mecũ ſentiũt,et Carolũ germanum fuiſſe aſſerũt. Fuit ergo Germania nunq̃ Ro.imperio ſubdita,uerũ potius imperium Ro. ductu Caroli Germaniæ ſubiectum eſt.

Titulus Theodo.

De ſubactione prouinciarũ Europæ a Germanis. Ca. xliii.

ANteq̃ rerũ ſumma Germani potiti ſunt,multas ꝓuincias ſibiipſis ſubdiderunt. Tẽporibus.n.Iuſtiniaĩ Arelatẽſes,q poſtea eorũ ditionẽ in regnũ uerterũt,Germanię ceſſerũt,ꝑ Pipinũ q̃q̃ & Carolũ Auſtraſia,ut lib.iii.diximus.Inde tpibus trãſlationis impii Burgũdia,Delphinat⁹ q̃q̃ q nũc a Francis occidẽtalibus tenet̃. Quõ aũt & cuius auſpicio ab impio germãico Gallis hi ducatus cõtigerint,li.iii.diximus. Lothoringiã Otto germãis ſubiecit.

De Vngarorum bellis aduerſus Germanos. Ca. xliiii.

DVm oĩm illorũ meminero q̃bus uel aliqd dãni Germania debet, nullã gentẽ uideo,cui plus Germania q̃ Vngaris obligeť,a q̃bus penę ad ſummã deſperationẽ noſtri redacti ſunt,& ab his ſolis.In Vngarorũ fortitudine Philelphus,Aeneas Syluius,Luitprãdus,& alii occupati erant.Hi ergo Vngari nõ Hunnorũ reliqę,uerũ noua gẽs ſub Carolo Magno ac Ludouico in Germaniã exarſerũt.Papia ab ipſis capta eſt,ſalutis ãno D.cccc.xxiii. quarto Idus Martii inditione Romanorũ xii.feria vi.hora iii.ut ait Luitprandus lib.iii.cap.primo.Ludouicus Cæſar contra ipſos profectus eſt,ut Rhegino Prunienſis aſſerit,& Luitprãdus innuit cap.xi. Inde Arnulphi Cæſaris tpib⁹ Bauariã miſere deuaſtauerunt Sueuiã ac totã Germaniam,ut placet Geblacenſi.Idem Caroli Groſſi ſeculo ſecundum Platinam in uita Stephani quinti ſalutis anno D.cccc.xv.contigit.Conrado regnante iterũ ad Alemaniã Saxoniam ſeſe Vngari contulerunt,iuxta Ottonis Friſing.opinionẽ lib.vi.& tunc Baſileã diripuiſſe ꝓbat Geblacenſis.Secundo inde anno iterũ Germaniã incurſauerunt,Sergii tpibus,ut teſtať Platina.Iterũ in germãos expeditionem mouerũt Quo tempore & in Venetos, referente Blondo,incurſauerunt, ac inopinato ductu eos omni pietate,omni humano iure carentes miſere egerunt.Hetruriã ſolo æquauerunt, utriuſq̃ ſexus homines e cæde ſuperſtites, in Pannoniam ſecum tranſuexerunt,ut Placet Sabellico.Iterum in Saxones mouẽtes, uſq̃ ad Merſpurgum deuenerunt,ut aſſerit Platina in Stephano vii.& Agapito.

Germani cõtra Vngaros.

Quõ Vngaria a Germanis deuicta Imp.Romano ceſſerit. Ca. xlv.

QVantum ego uidere poſſum, Vngaria,Italia,Francia,de Germanis queri poſſunt,quod olim Greci,Aphri,Macedones de Romanis,poſt enim Argolici regni detractionem,uis & robur ſimul a græcis receſſerũt,

ita & nunc Vngaria,quę ante imperii decorem uictorem non agnouit,poſterius uero paulo nec uictum. Vngari ergo qui illo tempore Italia pene tota potiti ſunt,ut ait Platina in uita Agapiti,iam patriæ uix conſulere potuerunt. Henricus ergo cęſar dicēte Lupoldo ca.xii.de zelo Germanorū, Vngaris bello diffidēs,tributa ꝑ nouē ānos inire coactus ē Vngaris ꝑſoluere,& ſub anno dñi D.cccc.xxiiii. Anno abhinc ix.habita orōne cū principibus,ipſos oīm germanorū prim⁹ uicit.Hęc prima de ipſis uictoria.Anno dñi D.cccc.lv. tēpore Vdalrici epiſcopi Vngari uſq; ad Auguſtā uenerūt,Otto ꝓcib⁹ Vdalrici ipos caſtris exuit,ut nō ſex eorū ſupſtites euaſerint,ut uoluit Otto Friſing lib.vi.ca. xix.hiſt.Platina in uita Ioānis xii.tribus grauiſſimis ꝓliis hūc Vngaros cōtudiſſe ſcribit,tribus eorū regulis captis.Grauiſſimū hoc ꝓliū ferebať,ut q̄to uictoria maior prius,tanto tunc clades exitialior.Multa Vrſpergenſis,Hermannus Sigibertus Geblacenſis addunt.Gotfridus inde dux cū trāſrhenanis germāis, Vngariā penetrauit.Hęc igiť regio poſtquā per Henricum longo poſt religionem noſtram ſortita eſt,imperio noſtro ceſſit,ut & die hodierno partes Vngarorum rex a Maximiliano ſortiatur.

Vngaria a Germanis uicta.

De bellis aliarum gentium & earum ſubactione. Ca. xlvi.

BVlgari Thraciā uaſtabant,occurrentē ſibi Cōſtantinū uicerūt,demū ut Mœſiā & Pānoniā eis cōceſſerit impetrauerunt,ut Platina in uita Agapiti ſcribit,itaq; & hęc impio tributaria facta eſt. Otto Friſing. li.vi.& Sigibertus Geblacen.ſub anno M.c.xlvi.huius rei euētū collegerūt.Belgas impio adiecit Otto filius Henrici anno.962.Nortmāni diu cōtra germāos bellauerūt,ut Platina in multis locis oſtēdit.Tandē ꝑ Hēricū primū anno dñi D.cccc.xxvi.armis reddebanť obtēperātes Lupoldus li.ii.de zelo germanorꝫ & hiſtoria Frācorū aſſerūt.De illis plura Rhegino Prunien. Otto Friſing. & alii adducūt.Dani ꝑ Hēricū tributarii facti ſūt anno D.cccc.xv.ut Lupold. ca. ii.de zelo germanorū ait,rebellātes inde ꝑ eius filiū Ottonē anno dñi D.cccc. lii.impii iugū ſuſtulerūt,ut hiſtoria Frācorū ꝓbat.Sclaui ꝑ Hēricū & inde ꝑ filiū eius Ottonē uicti,ab impio ſubditi ſunt,ut Lupoldus & hiſtoria Francorū referūt.Boemos apud antiq̄s ſemꝑ germāi deuicerūt.Hēricus primus germanorū Imp.filius Ottonis ducis,mortuo Cūrado Pragam cepit,ait Sigebertus. Poſtea Boemi Spireneo duce Chriſti legē induerūt.Huius filius Vuenceslaus occiſus eſt a fratre Boleslao.Iratus ergo Otto ipſum ulciſcēs,Boemiā ad deditionē cōpulit,& tributariā fecit,referēte Platina in uita Stephani viii. Sæpe aūt rebellauerūt.Rex eorū ſemel impatori cōgreſſus,pedes ei⁹ detinebat,inde ab uxore redargut⁹,impatori iterū cōferēs occubuit,ut placet Aeneæ i.i.hiſt.Boemicę. Grauiſſimū tñ bellū oīm Huſſorū ueneno oriebať,Syluio referēte.Gothi etiā cōtra germāos ꝓceſſerūt,primo Dicenęi cōſilio tꝑib⁹ Syllę & Marii, deiñ tꝑib⁹ Theodemiri germāi Vualameris regis gotthorum,cōtra gotthos Sueui profecti,& uicti ſūt,nā cōgelato Danubii alueo gotthi trāſierūt,& uicerūt.Sicilienſes etiā duce Rodigero a lothario duce Saxonū inde ipatore ſubacti ſunt,& Apulię ciuitates liberatæ,Ammo.ca.xxxii.& Gotfrido autoribus.

Variarū gentium ſubactio.

De uirtute dñorum Teutonicorũ,& ſubactione Pruſſiæ. Ca. xlvii.

Domini Teutōici

SVnt pterea chriſtianiſſimi milites q Teutonicorũ ac Germaniæ nomen uirtute emeruerũt,nobis recẽ.endi.Hi oli a Ptolemaidę abacti ſacto periculo ex quercu Marieburgũ caſtrũ condiderunt, quo fortius alterũ nõ fuit,uerũ inſidiis Beatiſs.uirgini Mariæ a Polonis detractũ eſt,ubi prius dei cultus,nunc eqrũ ſtabula uigent,heu religio ſtercore cõpenſata eſt. Aeneas Syl. multa a Polonorũ rege capta ſcribit,& p Sigiſmundũ Hũgariæ regẽ,iterũ priſtino dominio mandata,plura capta ego,pauca reſtituta uideo.Naucleus Hẽricũ cognoiẽ Valpotten anno dñi M.C.xci.ordinẽ Teutonicorũ incepiſſe,& Ottonẽ ſecũdũ & Hermãnũ Bart hoſpitale ex Marieburgo confeciſſe aſſerit, poſtq̃ȝ ex Ptolemaide uenerũt.Cęterũ maior Pruſſiæ pars Polonis remanſit, minimamq; partẽ Teutonici fratres retinuerunt.

De ſubiugatione Liuoniæ a militibus Teutonicis. Ca.ultimum.

Liuoniæ ſubiugatio.

PAulo poſt & Liuoniã milites illi ὀρθοδόξοι fidei chriſtiãę ſubmittere tentauerunt,nec caruit eorũ uolũtas exitu.Pauco.n.tpe Liuoniã totam armis occupauerũt,ac eã in fide recta inſtruxerunt.Tantũq; terrorem Sarmatis cæteris icuſſerũt,ut ſi Fœderici II.impatoris liuor eos nõ detinuiſſet, totã Ruſſiã ac Sarmatiã ferro ſibi & chriſtianis uẽdicaſſent. Cogebãt igit Teutonici (ut Hãnibali a Carthagineñ. euenerat) partã uictoriã e manibus deſerere.In pugna ea cõtra barbaros geſta,ſindõ tũc diuinit⁹ ſubmiſſa illis apparuit, ac eis poſtmodũ alborũ uelaminũ dedit initiũ Reliqua in Aenea Syluio lege.

Cõcluſio ad Lectorẽ de cæteris germaniæ bellis pter iam dictis.

Bella alia germãiæ

NOn me fugit, q̃ multi inique laboribus noſtris reſpõdebunt,ac apud Rhadamanthũ oĩs debiti exceptorẽ,me interpellabũt.Q? capitulatim ut ſic loquar,oĩa bella Germanorũ ſummo ſtudio exegerim, illa uero q̃ noſtra ætas aut maiores noſtri uiderũt,ac expti ſunt, penitus excluſerim. Illud Taciti ad me attinere dicturi ſunt,dũ uetera extollimus, recentiorũ incurioſiores erim⁹. Nec caret ueritate ſẽtẽtia illa Taciti, uerũ q nobis ea calũnia iſſidianẽ,ne ſiniſtre mihi rẽ hanc interptenẽ,hoc a nobis ſibi reſpõſum deſumãt. Poſtulaſſet pfecto hæc noſtra pfeſſio,ac pſens negociũ,ut ea,q̃ germanorũ ſunt, pro captu nr̃o germaniæ nõ denegaſſem. Nã id ſcribẽdi genus q̃d nunc noſtro ingenio ceſſit,in me reqſiuit,ut pariter a prima germaniæ origine,uſq; ad calcẽ in deducendis hiſtoriis pergerẽ.Multa tñ nos auerterunt,q̃rũ maxĩm erat,q uidiſſem maximã æquæuorũ meorũ partẽ,in recentioribus hiſtoriis uehementer occupatã,antiqtatis uero penitus nullã habuiſſe rõnem, tot.n.chronici,tot annales,ut nihil in his deſyderet,q̃d ſeculo recentiori contigit.Nec anni,nec horæ deſunt,minutis rem metiti ſunt,ut fit,qñ rerũ nouarũ impẽſiores ſumus.Sunt qbus rerũ nouarũ cura erat,qui hiſtorias recentiores effuderũt, ac plenis ſpaciis dilatauerunt,in q̃rũ numero Vrſpergenſis,Hermannus,Rhegino,ac pene tot annales q̃t ſunt Germaniæ urbes ac uici.Illos requirere potes q̃rũ operam ſi ornando nomini meo impendere maluiſſem,ac q̃dq̃d nobis uigilãtia nr̃a tribuit,in unũ cumulũ coaggeraſſem,uoluminiq; illi ſuppoſuiſſem

qualis quæſo rerum ſpecies edidiſſem? Adde q̃ hi rem tam exacte, tam enixe proſecuti ſunt, ut ſi labores eorum noſtro operi imitandos aſciuiſſe? aut rem prodigialiter mutaſſem, aut eorum orationem intemeratam, integram, re cenſuiſſem. Deniq; unus ille e multorum numero Iacobus Vuimphelingus in ſtar plurimorum in recentioribus rebus habendus eſt, qui ferme de imperii translatione (ubi noſtra oratio deſiit) exorditur, ac fœlici rer um ſerie ſcriben di ordinem a calce libri noſtri uſq; ad ſuam ętatem deduxit, non parce, non ſuccisſe, uerum latis finibus effuſe plena ac abundanti hiſtoria diſſeruit omnia. Hunc noſtro libro coniunge, & dices coniunctiſſimum. Erat ingenium nobis ad reparandam antiquitatem Germanię accitum, ac grauibus ſtudiis intẽtum & ad illa uidelicet quæ ſparſim e tot auctorũ uoluminibus diſſipata ſunt, quõ in ordinem redigenda nobis uenirent, plus accommodatum. Ne tamen ullam aduerſus nos habeas occaſionem, ea quæ bellis debentur, & nunc libro illo detracta ſunt, dum ſingularium gentium, regum, ciuitatum, regionum memoria nobis erit habenda, eo copioſius apten tur. Et hoc tantum ideo adduximus, ut agnoſcat cor-datus Lector, nihil quod Germaniæ impu tari poſſit a nobis deſyderari.

FINIS QVINTI

LIBER SEXTVS EXEGESEOS GERMANIAE DE STRATEGEMATIBVS SINgularium populorum Germanorum, & continet in ſe capita Sexaginta duo.

Primũ. Cõtra Leonhardũ Aretinũ, conticentem fortitudinem Germanorũ.
ii. De primis Gotthorũ expeditionibus, & eorum diuiſione.
iii. De geſtis Gotthorũ contra Auguſtum cæſarem, & alios illius tempeſtatis.
iiii. De ſtrategematibus Dromachetis contra Liſymachum.
v. De Gotthorum geſtis contra Macedones.
vi. De bello Luculli, Agrippæ & Domitiani contra Gotthos.
vii. De ſtrategemate Gotthorum contra Philippum, Gordianum, Poſtumũ
viii. De Diocletiano, Maximiano, Mariano, Galieno contra Gotthos.
ix. De Claudii preliis contra Gotthos, & non tot gotthorum tunc occiſos fuiſſe, ut a Trebellio aſſeruntur.
x. De triumpho Aureliani, & premiis eius, eo q̃ gotthos uicerit.
xi. De Valente cæſare, & quæ eius ætate ſibi contigerint a Gotthis, & eius aduſtione ab eiſdem.
xii. De obſidione urbis Conſtantinopolitanæ a gotthis, Valentiniano, ac Theodoſio Cæſaribus, & quomodo ſe cum gotthis geſſerint,
xiii. De motibus iterum obortis inter Roma. & gotthos, & de Styliconis perfidia, ac intoleranda Claudiani adulatione.
xiiii. De Alarico rege gotthorum, & ſubuerſione urbis Romæ.

xv.De Oſtrogotthis ac Hunnis,& de ſubactione Oſtrogotthorũ ab Hũnis, & Attilæ ac Theoderici pliis,captioneq; urbis Romæ ab Attila.
xvi.De Gotthorum ſtrategematibus contra reges Francorum.
xvii.De poſterioribus Attilæ & Odoacro, & eorum profectione denuo in Italiam,& urbis expugnatione.
xviii.de expulſiõe Odoacri a Theoderico,& bello gotthico cõtra Iuſtinianũ.
xix. De reb9 geſtis Iuſtiniani p Bellizariũ,& regib9 Gotthorũ uſq; ad Totilã.
xx.De duplici ruina urbis Romæ a Totila & totius italiæ excidio a Gotthis.
xxi.De exitu belli Oſtrogotthici & expulſione Gotthorum ab Italia, & quorſum Oſtrogotthi peruenerint.
xxii. De Viſogotthorum exoneratione,& quorſum ſe contulerint,& eorum in totius terræ prouincias incurſiones.
xxiii.De Gotthorum bellis contra alias nationes præterq̃ Romanas.
xxiiii.De Hunnorum ſtrategemat.contra Romanos & Germanos.
xxv.De Vandalis & eorum bellis,ac ruina urbis Romæ.
xxvi.De Alanis,Burgundiis,ac Sueuis in totum orbem irruentibus
xxvii.De Herulorũ,Gepidarũ,Rugorũ ſtrategematibus cõtra Lõgobardos.
xxviii.De Herulorum & Rugorum irruptionibus contra Romanos.
xxix.De Antibus. Viuidariis.Sclauis. Venetis,& eorũ nominibus,principio ac exitu & populationibus in Ro.Imp.
xxx.De Scyris.Chaibis. Vitungis.Breucis.Aſtringis, & reliquis barbarorum populis a Gotthis deſcendentibus.
xxxi.De Longobardorum ſtrategematibus in Ro.& alios.
xxxii.De Bulgaris & eorum populationibus.
xxxiii.Genealogia omnium pene Græcorum ac Romanorũ cũ prædictis barbaris gentibus affinitatem trahentium.
xxxiiii.De Francis germanicis & eorum irruptione in Galliam.
xxxv.De Danis ac Normannis,& eorum ſtrategematibus.
xxxvi.De antiqua Sueuorum ac Saxonum ſimultate.
xxxvii.De Sueuis ac Saxonibus Angliam.Britannias,& alia loca inuadẽtibus
xxxviii.De Sueuis ſenonibus,& eorum prima expeditione.
xxxix.Tota Senonum impugnatio contra Ro.Capitolium cuſtodientibus.
xl. Romanos in una die ſæpius a Germanis fuiſſe uictos.
xli.Quomodo Senones Sueui a Romanis iterum expulſi fuerint.
xlii.De ſecunda Senonum pugna contra Romanos.
xliii. De Gallis.Geſſetis,& eorum ſtrategematibus.
xliiii.De prima expeditione Galatarum germanorum.
xlv.De Galatarum pugna contra Antiochum.
xlvi.De Galatarũ cõtra Delphos oppugnatiõe,& tẽpli Apollonis dirreptiõe.
xlvii.De galatarum ruina,& eorum contra Pyrrhum bello.
xlviii.De ſtrategematibus Galatarum contra Romanos
xlix.De reliquiis Galatarum quæ ſuperfuerunt,& quorſum hæ peruenerint, & eorum regione.

L.Quomodo Gallogræci imperio demum ceſſerint.
li.Epilogus terrarum a Germanis ſubditarum.
lii.De captione urbis Romæ,& q̄p tm̄ & a ſolis Germanis capta ſit,& q̊ties.
liii.Quō germāi non ſolū urbē euerterint,uerum & linguam Ro.affecerint.
liiii.Quoties Thracia ac Conſtantinopolis Germ.fuerit præda,& quō euerſę
lv.De deſtructione Carthaginis a Germanis.
lvi.De bello Cimbrico,& prima Cimbrorum expeditione,& Marii,Cæpio-
nis,& aliorum ruina.
lvii.De ſecundo conflictu Marii & Cimbrorum.
lviii.De iactura illata romāis a Cimbris,& Marii donis,& laude ob uictoriam
lix.De Scytharum,Myſiorū & reliq̊rū Germ.īcurſiōib9,& q̄d ſit ἀποικίου.
lx.De Baſtarnis Germanis,& eorum bellis.
lxi.De Bois & eorum incurſionibus.
lxii.De Bructerorum & aliorum Germanorum præter iam dictorum expedi
tionibus contra Germanos.
Oratio ad Max.æmilianum Imp.de ſtatu Germaniæ.

AD LECTOREM

EVit nobis longa oratio p̄miſſa hactenus de inſigni in Ro-
manos germanorꝝ uictoria ac bellica fortitudine,aduerſum
totius orbis nationes.Addidimus p̄terea q̄d longe honeſtiſ
ſimū fuerat,tot diſpēdiis hoſtes germanorū ſemp̄ affectos,
ac pene ad ultimā ſuipſorū deſperationem ab eis fuiſſe reda
ctos.Hæc q̄dē diurna partim lectione nobis cōſtabant, par
tim a doctiſſimis hoībus dep̄hēdimus,utinā ea uerborū lenocinata ac luculen
ta iunctura materiæ de ſe nobiliſſimæ captus īgenii noſtri reſpōdiſſet,qua ger
manica fortitudo in diſciplinarū oīm uiro inſtructo niteret.Si em̄ ex æq̊ con-
ſentaneū uirtutis enarratorem dii germaniæ noſtræ cōceſſiſſent,opus fuiſſet
ut Homero priorē,antiq̄orēq; rebus germanicis deſtinaſſent,& q̄ maiori ſtu-
dio addictū ſeſe,maius ac p̄ſtantius argumentū ſibi ad deſcribendū ſumpſiſſe
putaſſet,q̄ q̄ Homericū ac Troiæ negociū egiſſet. Illic em̄ tm̄ ſola ciuitas ab im
belli græcorū turba ac fallaci cōcidit,q̄ aduerſ9 græcorū illos τῶν λευκαπτικός
ut Homerico uerbo utar ſui tutelā adeo comp̄henderat,ut in decimū ueſtigia
retulerit annū.Oh q̄ta bellorū turba? parturient mōtes,naſcet̄ unius ciuitatis Græci q.
periculū,ac ne hui9 q̄dē,niſi tot reuolutis annis,tot p̄miſſis cladib9.Nec tm̄ hāc
Titides,nec Largyſeus Achilles,nec anni domuere decē,nec mille carinæ.Vn̄
hoc? unde tanta Troianorū uirtus,q̄ tot annis,tot p̄liis græcis reſpōdit? quia
ſpiculis res agebat̄, φράξαντες δορύ δορί σάκος σάκει προθελύμνῳ, ἀσπὶδ' ἄρ ἀσπὶς ἔρειδε κόρυς κόρυν ἀνέρα δ' ἀνήρ Haſtis denſabant haſtas,ſcutiſq; minat̄ ſcuta,tenet cly
pe9 clypeū galeāq; q̊q; criſtę.Heu q̄ lacrymabile bellū,græci.n.καλλιζώνοι ut ho
mericis attributis utar.i.pulchre cincti θρασυκάρδιοι corde feroces ὅπλ' ἐν χερσὶν
ἔχοντες,χάλκεα ἢ ῥόπαλα δολίχ' ἔγχεα.i.in manibus arma ænea habuerunt, clauos

aclõgas haſtas. Erat pulcherria Toxaris apud Lucianũ cõtra græcos oratio. ἐγὼ δέ σοι διηγήσομαι φόνους πολλοὺς καὶ πολέμους καὶ θανάτους ὑπὲρ τῶν φίλων, ἵνα εἰδῇς, ὡς παιδία τὰ ὑμέτερά ἐστι, πρὸς τὰ σκυθικὰ ἐξετάζεσθαι, οὐδὲ ἀλόγως αὐτὰ πεπόνθατε, ἀλλὰ εἰκότως τὰ μικρὰ ταῦτα ἐπαινεῖτε, οὐδὲ γὰρ εἰσιν ὑμῖν ἀφορμαὶ ὑπερμεγέθεις, ἐν εἰρήνῃ βαθείᾳ βιοῦσι. παρ' ἡμῖν δέ, συνεχεῖς οἱ πόλεμοι καὶ ἢ ἐπελαύνομεν ἄλλοις ἢ ὑποχωροῦμεν ἐπιόντας ἢ συμπεσόντες, ὑπὲρ νομῆς ἢ λείας μαχόμεθα. i. Ego tibi multas cędes enarrabo bella ac mortes pro amicis ſuſceptas, ut agnoſcas ueſtra (ſcili. græcorũ) puerilia eſſe ſi geticis conferantur. Nec ſine rõne temere res ueſtras attollitis, uerum merito parua iſta miramini, dũ grauia uobis nõ ſupſint græcis ſemp in pace ſumma ui uentibus. At apud nos ꝑpetua bella, aut inuadim⁹ alios, aut cędimus, ac ſemꝑ cõcurrentes pro paſcuis ac p̃da pugnamus. Nec plane aliã habet in ſe ſpeciem gręcorũ illa turpis armorũ iactatio erga germanorꝫ uirtutẽ q̃ βατραχομυομαχία illa Homeri, ubi milites, θώρακας δ' εἶχον καλαμοσιφίων ἀπὸ βυρσῶν οὓς γαλέην δεί/ραντες ἀσπὶς δ' ἦν λύχνου τὸ μεσόμφαλον. Hæc uero non germanorũ extiterunt q̃ rũ nunc bombardarũ uſus eſt, q̊rũ tonitrua triſulca Iouis fulmina deſtituunt, q̊rũ uis repentina cœlũ, terras ac mare, maneſq; infernas, ut Plato de fulmini bus dicere conſueuit, terret, q̊rũ fremitus ac neceſſitas oẽm humanã excedit conditionẽ, a cuius ĩpetu non die una ſe Troia illa ſuſtinuiſſet. Habuiſſet mul to honeſtiorẽ occaſionẽ Homerus quidã, ſaltẽ unicã germanã gẽtẽ, gothicam ſcilicet ſuo uendicare ingenio, q̃ toties Romã, non Aſiæ, uerum totius orbis ca put, gentiũ oĩm calcatricẽ, armis occupauit, ac non ſemel ſolo æquauit, q; indu ſtriæ ſuæ græcos τοὺς εὐπλοκάμους. i. bñ comatos ac Vlyſſem aſtutum, tot carmi nibus mirari, ac ultra cœli ſedes efferre, honoreſq; p̃ter mortales renumerare queẽadmodũ Homerus, & alii q̃ ἀπαυθαδιάζοντες res humi ſerpentes famulante eloquentia ultra rei penſum ac lineã deducũt. Cæterũ ego ἀνεμωτίζων ad illorꝫ ingenia nimis intẽpeſtiuus. Cur germanorũ factis ἀξιοφηγήτοις debitã digni tatẽ reddi poſſe a me ſperarẽ, dũ uiderim, aliud remi genus germanorũ eſſe q̃ troianorũ, his Homerũ, illis ꝟo nec ante nos Cherilũ contigiſſe. Non tñ ani mi noſtri uoluntas deeſt, licet uiriũ facultas ac explorata imbecillitas, q̃ ut no ſtris nugis (q̃bus Germania indigna eſt) parcã exhortaẽ, ita patriæ pietas ut eo ĩpẽſior in ei⁹ negocio peruigilẽ admonet, & ne patiar dec⁹ ei⁹ i tenebras abire

Contra Leonhardũ Aretinum, & cæteros qui germanis gottho rum gloriam eripere conabantur. Ca. I.

Contra Aretinũ

NVnc in arenã aduerſus plęroſq; deſcẽdã, q̃bus nec ara nec fides unq̃ erga Germanos affuit, ob innatã eis germanici nõis inuidiã, q̊s iniuri arũ expoſtulare nõ dubitabo, dũ laudi noſtræ ſemꝑ σκεπαλίζοντες exi tiũ ac inclinationẽ meditati fuerint. Quos & natura ita finxit, ut noſtrũ dec⁹ ini que ferentes, ſemꝑ Germaniæ laudes interuerterent. Hi olim a nõie germãico gotthos excluſerunt, ut eos ſatis refellimus ac reuicimus in primo uolumĩe, ubi quicq̃d ad huius rei cognitionẽ conferre uidebaẽ, ſtudio nõ mediocri ꝓſeque bamur. Id q̃q; ſilentio nequaq̃ nobis remittendũ eſt, Leonhardũ Aretinũ exi tialẽ patrię noſtræ hoſtẽ, dũ Procopiũ cũ oĩni nõis illius auctoris diſſimulati one latinitate donaret, ea q̃ pene e uerbo tranſtulit, ſuo ingenio, diſſimulato au

ctoris nōie arrogauit,ac ſe ut Procopiū latinū uendi uoluit. Non fuiſſet hoc
noſtræ cenſuræ opus,nec noſtra interfuiſſet,nihilq̨ ſupfuiſſet,q̊d rephēſiōe
noſtra indigeret,ſi Procopiū ſaltē fideliter latinitati reſtituiſſet,nec ſilentio ea
(q̄ in ære germanorū fuerūt) p̄teriiſſet.Scripſit Procopius græcus de Gottho
rū rebus geſtis uolumina quatuor,Leōhardus uero Aretinus totidē cōpoſuit,
& liber libro,materia materiæ reſpōdet,ut de eo & Blondus inquit.Nec ulla
in ambobus orōnis ſaltē alicui⁹ cōmutatio eſt,q̊ minus liber idē un⁹ uel ex uno
profectus cēſeat̃,niſi φ quæ honeſtius de Germanis Procopius edidit,ea Le
onhardus e græco non tranſtulit,cū tm̄ cętera curioſa īdagine imitatus ſit oīa,
hoc ideo euenit,nā grauiter paſſus eſt quicq̄ honorificēti⁹ de germanis audiri

De primis Gotthorum bellis ac diuiſione. Ca. ii.

VErū ut ad rē (unde digreſſus ſum) redeā,Gotthorū illuſtriſſimę ſcil.
gētis egregia facinora,ac Romā toties ui armiſq̨ occupatā, ad uires — Gotthorum diuiſio
indicabo.Memorant̃ Gotthi olī in quatuor partes diuiſi,q̄dā Oſtro
gotthi,alii Viſogotthi,ſeu hyppogotthi,Vandali,ac Gepidæ,ex q̄bus Lōgo-
bardi,& horū optimi Turcilingi ꝓceſſerunt,pariter ac Auares,Hunni,Alani
Sclaui,Antes,Aſtringi,Teiphali,Scyri,Chaibi,Rugi, a nullis aliis originē tra-
xerunt. Fuerunt eñ multi gentiū illarū,ut Iornandes ac Barnefridus inqunt,
noīe tm̄ diſcreti,cæterū una gens,de ſingulorū itaq̨ ſtrategematibus acturus
ſum.Et primo de Gotthis,q tp̄ibus antiq̄ſſimis anteq̨ Ro.impii fama ac titulus
increbuiſſet,hoſtibus carētes,ſibiipſis bella intulerunt,ac a Scādia inſula & pa
tria,primo ad Vlmerugos caſtra mouerunt.Propulſatis inde ciuibus,eorū ter
rā(rege Bericho) occupauerūt. Inde ad Scythiā Ouim dictā ꝓfecti ſunt duce
Filimero,referente Iornande.Inde ad gentē Spalorū,auctore Ablauio,reſede
runt,q̄bus deuictis gotthi ſeſe diuiſerunt,alii totam ægyptū ſubegerunt,cuius
rei & Herodotus Halicarnaſſeus meminit,alii orientē duce Amalo,alii occidē
tem Vualtho duce conceſſerūt. Ex illis ad orientē delatis,Scythis fugatis,reli
qui Scytharū reges emerſerunt.Rex eorū Veſoſis alii Vexoris dicūt,Betorici — Prima gotthorū bella
regi ægyptiorū bella intulit ac uicit,ut Iornandes,Iuſtinus, & Trogus in p̄io
Bonifacius Symoneta,ac alii deſcribūt.Succeſſit huic Tomyra regia quę Xer
xem bello egerat.Philippus inde rex Macedonū Gotthilā,a q̊ gotthi ſunt,Scy
thiæ regis filiā,matrimonio ſibi copulabat.Alexāder inde eos bello ſolicitabat
uerū expertis eorū uirib⁹ pacē cū ipſis cōpoſuit,ut ē apud Strabonē li.vii.Arria
num in primo Ottonē Friſing.licet Q.Curtius diſcrepet paululū ab aliorū ſen
tentia.Darius.n.reb⁹ Perſarū potitus,Antriregiri Scythiæ regis filiā matrimo
nio ſibi addixit.Hucuſq̨ Gotthi Scythæ dicti ſunt,ut eos maniſeſte Diō,ſcho
laſticus Smyrnæus,Agathius,Iornandes,& alii uocant,non φ a Scythis uene
rint,ut Italis quibuſdā ꝑſuaſum eſt.Verū q̄a expulſis Scythis eorū potiti ſue-
rint impio,aūt potius Scythæ ab ipſis originē ſumpſerit.Nā Trebellius Pollio
Scythas gotthorū partē fuiſſe dixit.Aliā gotthorū turbā aggrediar,q̄ occidētē
inuaſit,hi populata gręcia ſe in Aſiā cōtulerūt,Troianis auxilio uenerunt,eorū
reges,ut Dion gręcus ſcribit,referunt̃,Euripilus ac Thelephus qui Caſſandrā
occidit,ac ab Achille telis deſtituebatur.

De Gotthorum geſtis contra Auguſtum Cæſarem. Ca. iii.

Gotthorũ geſta cõtra Auguſtum

INde Auguſti tpibus Byrebiſtas Getarũ rex floruit, Aelius Cato tunc ex Tranſiſtrana regione, quinquaginta getarũ millia in Thraciã habitatura deuexerat, rex aũt eorũ eos nunc exercitatione corporũ, nunc ſobrietate ac edicto, ita rexit, ut latũ adeptus fuerat impiũ, ſubiecitq́ finitimos plurimos, audacter Traiecto Iſtro, Thraciã, Macedoniã ac Illyricũ depopulatus eſt, Romaniſq́ magnũ terrorẽ icuſſerat. Deq́ Gallis finitimis Thracibus ac Illyricis pdas ingentes reportauit. Boios etiã ſubditos Critaſius populos funditus deleuit, ſimiliter & Tauriſcos. Auguſtus igiť coactus, contra eum quinquaginta millium exercitum miſit, hæc Strabo libro ſeptimo geographiæ.

De Dromachetis ſtrategem. contra Liſymachum. Ca. iiii.

Dromachetes cõtra Liſymachum.

FVit & pene eodẽ tpe Dromachetes rex Gotthorũ q Liſymachũ regẽ ſecũ in Iſtro occurrentẽ intercepit, ut Cãpanns in orõne Ratiſpoſponenſi, Strabo li. vii. Plutarchus in lib. τῶν ἀποφθεγμάτων aſſerunt, cuius uerba li. iiii. Ca. de libertate appoſuimus. Et idem Plutarchus in uita Demetrii idem inſit, cuius uerba ſunt. Trux barbarorum dux Dromachetes, q paulo ante Liſymachũ captũ tãta liberalitate dimiſerat. Hunc Dromachetẽ Thraciæ regẽ Oroſius li. iii. noĩat, & hiſtoriã recenſet. Similiter Liuius, Eutropius, Euſebius, & alii, tñ Strabo ac Iornandes Getã dicunt, q̊d & ueritati pximi9 eſt Ideo aũt pſtantiſſimi illi Thracẽ eũ fecerunt, dũ Getę pene ſemp Thraciã ſubdiderint. Aiunt & adhuc locũ in Thraciis noĩe Liſymachiã, ab illa pugna noĩatũ, cuius meminere Plynius li. iiii. ca. na. hiſt. Stephanus Byzãti9 & Ptolemęus.

De Gotthorum geſtis contra Macedones. Ca. v.

Gotthi cõtra Macedones

GOtthi multa bella aduerſus Macedones cõpleuerunt, Sopyrionẽ em̃ Magni Alexandri legatũ, cũ xxx. millibus armatorum deleuerunt, ac Philippũ regẽ paulo ante domuerunt, ut ait Iuſtinus li. xxviii. & Scythas noĩat. Iornandes tñ & alii id Gotthis aſcripſerunt, q̊s antiq̃tas Scytharum noĩe comphẽderat. Alexander Magnus pacẽ cũ Getis non reſpuit, nec Getæ cũ ipſo pacẽ excluſerũt, referentib9 Strabone, Arriano, Ptolemæo Lagi, Campano, Iuſtinus tñ fœliciter uictos Getas ab Alexandro phibet, cui alioqui nemo ſubſcribit, potes & uidere Plutarchum in libro περὶ τῆς ἀλεξάνδρου τύχης quę fortuna Alexandro in cęteris arriſerit.

De bello Luculli ac Auguſti, Domitiani, Agrippę contra Gotthos, ac aliorum. Ca. vi.

Auguſti ac Domitiani bellũ contra Gotthos.

BLondus ſcriptor diligens in primo de inclinatione impii Ro. uolumĩe, a Lucullo etiã Gotthos uictos oſtẽdit, cuius rei tñ nec Methodius nec Iornandes meminerunt. Inde Iſtrũ tranſire uolentes Gotthi, ab Agrippa remorati ſunt, ut ſcribit Agathius, conuenit & Methodius. Auguſti tpib9 oẽs puincias impio ſubditas Gotthi uaſtauerunt. Sunt de illo uerſiculi Ouid. qui eo tempore penes Getas egerat, ita enim inſit lib. primo de Ponto.

Maxima pars hominum nec te pulcherrima curat
 Roma, nec Auſonii militis arma timet.

Dant

Dant illis animos arcus, plenęq; pharetræ.

Q;ęq; ſequens nullas hoſtis habebat opes. Multas pterea urbes ac regiones eo tpe Romanis Getæ detraxerũt, qd ibidẽ Ouid. his carminibus oſtẽdit.

Stat uetus urbs ripæ uicina binominis Iſtri

Mœnibus & poſitu uix adeunda loco

Caſpius Egypſus (de ſe ſi creditur ipſis)

Condidit, & proprio nomine dixit opus.

Hanc ferus odryſiis inopino Marte peremptis

Cepit, & in regem ſuſtulit arma gẽtes. Domitiani tpibus maximas ſtrages undiq; in Ro. imperio edebant Getæ. Blondus ait ob numerum interemptorum Romanorũ Cor. Tacitũ conticuiſſe hiſtoriã. Inde Baſſianus & Caracalla grauiſſimis damnis Getis cõflixerũt, referentibus Flauio ac Methodio.

De Gotthorũ bellis contra Philippũ, Gordianũ, Poſtumũ. Ca. vii.

Tertia Gotthorũ pars in inſula Vlmerugorũ huc uſq; remanſit, cæteris Gotthis cõiuncta, inde Pannoniã, referente Methodio, occupauit. Tũc Sitalcus eorũ dux centũ ac quinquaginta uirorũ milibus Atheniēſibus conflixit, in q plio de Romanorũ potẽtia exptus, cum ipſis fœdera iniuit. Inde ad Domitiana tpa, q primus Ianũ rupit, Põpeio ac Agrippa ducib9 Gotthi ambobus pfligatis agminibus, capitibus eos tuſerunt, Iornande auctore. Inde diuidebant Gotthi, una pars Mœſiã ac Thraciã intendit, ex qrum pgenie paterna linea Maximinus pceſſit. Symmacho græco hiſtorico, Iulio Capitolino ac Iornande teſtibus. Reliqua pars contra Philippũ cęſarẽ Ro. egit. Argumentũ huius diſcordiæ erat, qa ſub ære Philippi Gotthi olim militauerunt, hic uero denegato eis ſtipendio ac interduſo, eorũ ſentit bellũ, qd geſtũ erat ductu Decii ſenatoris. Defecit in eo plio pater Decius ac filius, adiunctis triginta milibus occiſorũ. Gotthi igit Mœſiã occupauerũt. Oſtẽdit hoc ara in Mœſia filio Decio dedicata. Meminit huius belli Sabellicus, Blondus, Iornandes, Oroſius, Gotfridus, atq; alii, copioſiſſime tñ Põp. Lętus, q cũ patre filium ſponte pcipitatos oſtendit, ut ueterũ Deciorũ exẽplũ imitati, ſe p futura uictoria deuouerent. Euſebius ac Sabellicus li. vii. Ene. vii. illos ſimul piiſſe dicunt. Iñ Gordianus cæſar impio potitus eſt, cuius ætate Gotthi Pontũ, Aſiã, Macedoniã ac Græciã populati ſunt, ut Blondus, Euſebius, Eutropius, Sabellicus indicant. Trebellius Pollio rẽ diffuſius enarrat, ac diuerſus ab Euſebio abit. Macrinũ em̃ ait impãtoris filiũ tunc occiſum. Succeſſit Galieno Poſtumus, q tẽpore Gotthi Thracia occupata, Macedoniã populati ſunt, Theſſalonia nõnihil oppugnata, p Aſiã inde euagati, ut Trebellius ait, Dianæ Epheſii tẽplũ oppugnauerunt. Byzantiũ tunc, referentibus Trebellio, Sabellico & Blondo, cæteris coloniis æquatũ eſt, adeo pdiis exhauſtũ uidebat. Gotthi etiã Euxio occulte enauigato, Iſtri oſtia ingreſſi, accolas inopinato acceſſu pculſos, uariis cladib9 affecerunt, donec Cleochanus ac Athenæus Byzantię pſides, uicti tñ, Barbaros cõpeſcuerunt. Occiſus eſt Venerianus pfectus, unde Gotthi elati, Cyzycenã inuaſerunt, Aſiã ac totã græciã occupauerũt, hæc Deuſippus græcus auctor, illi9

Gotthi contra Imperatores

Clades ſub Galieno & Philippo.

tẽpeſtatis ſcriptor, late exequit̃, ac Epyrũ Hęmoniã ſimul & Boetiã puagatos Gotthos ait. Sabellicus ac Blõdus ob Germani nõis inuidiã, hæc Scythas ꝑpetraſſe ſcripſerunt, uide Suidã in dictione σκύθαι. Cũ tñ eos Scythas Trebellius Pollio in Mariano, totius enarrator hiſtorię gotthorum populos fuiſſe dicat

De Diocletiano, Maximiano contra Gotthos, ac Mariano, Galieno, uſq; ad Valentem Cæſarem. Ca. viii.

Diocletianus ac Maximianus cõtra Gotthos.

Diocletianus inde Cæſar Guntherictũ ac Argaicũ Gotthorũ reges, Iornande referente, habuit hoſtes. Hi aũt caſtris Romanis exutis, Marcianopolim Mœſiæ urbẽ ceperunt, Blondo ac Põp. Læto referẽtib9 Voluſianus inde cũ Gotthorũ regibus pacẽ conciliauit, cui ſucceſſit Galienus cuius tp̃ib9 uniuerſa reſpub. romanorũ laborabat, afficiebat̃q;. Gothi eñ quatuor eorũ ducibus Venducone, Thurone ac Varone, Aſiã, Helleſpõtũ, Ephesum, Bithyniã, Chalcedoniã uaſtantes, Anchialem (Hœmi montis) ciuitatẽ deſtruxerunt. Sabellicus, Blondus, & alii obteſtant̃. Tũc eñ Gotthi oẽs, ut Põp. Lætus teſtat̃, conſpirauerunt. Probãt hoc Calphurnius ſuras ſcriptor, Iunius Cordus, Deuſippus, Arianus, & alii qui hiſtorias de tẽporũ illorũ cæſaribus deſcripſerunt. Et inter oẽs maxĩe Trebellius Pollio in Mariano, ubi Achaiam Thraciã, Macedoniã, Theſſaliã uaſtatas ſcribit, ac in Byzantio tot cædes paſſim editas fuiſſe, ut nulla illic antiqor ꝓſapia inueniat̃, & nullũ niſi q peregrinatus fuerit euaſiſſe. Hæc uidens Maximianus pacẽ q̃ arma magis in Gotthis requirens, primus oĩm eos in auxiliares milites ꝓcio uocauit, ferebat̃ tũc Gotthorũ dux Gebericus, q Scythas, Thuidos, Bubengetas, Vaſmabrõtas, ac Caldas ditioni eius aſtrinxit, ut memoriæ Iornandes tradidit.

De Claudii contra Gotthos præliis. Ca. ix.

Claudius contra Gotthos.

Imperante Claudio cæſare deſyderata barbarorũ ccc.xx. millia. i. gotthorũ fuiſſe tradunt̃, q arma induerũt. Duo. n. millia ſaltẽ nauiũ ſubmerſa numerabant̃, ſicuti literæ ad ſenatũ Claudii apud Trebelliũ ac Põp. Lætũ ſignificant, ac epiſtola ad Iuniũ Bocchũ Illyrici ꝑfectũ denotat, ubi a Claudio in Theſſalonia ac in Dacia & Myſia iuxta Marcianopolim, ac circa Byzãtiũ pugnatũ fuiſſe oſtendit, ac Gotthos Cretã ſimul & Cyprũ igne ferroq; deuaſtaſſe, Claudiũ uero Gotthos deuiciſſe. Ob tam inſignẽ uictoriã clypeum in curia aureũ decreuit ſenat9 Claudio, ac ſtatuã aureã in Capitolio ante templũ, ecce q̃tũ munus uictoriæ aduerſus Germanos? Verũ hæc Trebellius de Claudio e familia Conſtantini ꝓgnato, adulatione plena oĩa ſcripſit, ut Sabellicus ait, Eutropius etiã tunc cc. germanorũ millia deſyderata fuiſſe aſſeruit, q̃d tñ ꝓter Eutropiũ nullus ſcriptorũ unq̃ memoriæ ꝓtulit, ſcribente de hoc Sabellico, hoĩe Italo, non germano, Eutropiũ uidelicet fide tunc caruiſſe. Ecce Eutropii iniuria Germanis illata? executus eſt officiũ Germanorũ tm̃ in eo Sabellicus ac ueritati patrocinatus, germanos defendit, cæterũ æque de germanis male meritus. Eius tñ purgationẽ contra Eutropiũ eo libẽtius aſſumimus, queãdmodũ ab hoſte nois germanici, in eo ueritati addicto, cuius teſtimonio nihil acceptius eſt, q̃ q̃d ab hoſte in hoſtis defenſionẽ diuulgat̃. Suppẽſſerũt itaq; Itali illi

Loc9 Eutropii

Romanorũ

Romanorũ excidia,ac dũ nihil habuerunt de Germanis ſuccũbentibus ueritate teſtari,finxerunt q̃cunq̃ falſiſſima.Tũc aũt tp̃is ſi Germani ſoli (queadmodũ Gotthi)in Romanos fuiſſent debacchati,imperium Romanum ultimũ diẽ clauſiſſet,ut refert Trebellius Pollio in Loliano.

De Aureliani premiis,eo q̃ Gotthos uicerit,& eius triũpho. Ca. x.

NEc facile huic aſſentior,q̃d uere oĩs ſcriptorum grex de Aureliani in gotthos uictoria exclamat,apud Nicopolim uidelicet imp̃atorẽ uiciſſe gotthos,numerus eñ interfectorũ ignorat̃.Quantũ aũt gotthi tũc Ro.imp̃iũ affecerint: ac quantũ ad gloriã germanorũ ob uictoriã Gotthorũ p̃conii acceſſerit: ex ſolis donis ac ep̃la ſenatus ad Aurelianũ (referẽte Flauio Vopiſco) poterimus agnoſcere.Gratias tibi,inquit,Aureliane ſenatus agit,ut ſeſe a Getarũ poteſtate ſubtraxeris,abũdamus per te p̃diis,abũdamus gloria. Accipe igit̃ p̃ rebus a te geſtis coronas murales quattuor,uallares q̃nq̃,nauales duas,puras haſtas x.ſellã eburneã. Antonianos etiã aureos ccc.Philippeorũ argenteorũ tria millia,minutorũ q̃nquagies ęris.x.lineas ægyptiacas.xx.mãtelia,Cypria paria,duos tapetes Afros.x.ſtragula Maura.x.cẽtum ſues, totidẽ oues.Illis itaq̃ donis circenſiũ ludorũ conſtitit apparatus. Sabellicus quinq̃ Gotthorũ millia uno p̃lio Aurelianũ peremiſſe ſcribit.FL.Vopiſcus ex ſentẽtia Theoditi græci auctoris,tot gotthorũ ab Aureliano deſyderata ſcribit,trecentos tñ p̃ſidiarios,ac Sarmatas in Illyrico fuſas,ac cũ duce Gotthorũ Cãnabo ſiue Cãnabaudo trans Danubiũ quinq̃ gotthorũ millia deſtituta fuiſſe,ac multos in triumphũ actos, ob id reſtitutor Galliarũ,liberator Illyrici noĩatus eſt Aurelianus.Quod plane falſiſſimũ eſſe q̃s ignorat: q̃ Iornandẽ ac alios uiderit.Adulat̃ Aureliano FL. Vopiſcus (ut Italorũ moris exiſtit) numerũ tñ occiſorũ laudi Aureliani adiicere uoluit,& ipſe Vopiſcus in principio de rerũ ſcriptorib⁹ p̃fitet̃ peculiare ſcriptoribus,eſſe gloriam imperatoribus de quib⁹ ſcribunt,occiſorum multitudine augere.

Dona data Aurelia. ob uictoriam contra Gotthos.

De Valente,& quæ eius tp̃ibus a Gotthis contigerint:
& eius ab eiſdem aduſtione. Ca. xi.

GOthi ẽt, Sabel.ac Blõdo referẽtib⁹,a Cõſtantino uicti ſunt,q̃d Iornãdes negat.Id tñ p̃ſuaſiſſimũ hẽo,Gotthos circit̃ lxx.annos p̃cuſſo cũ romãis fœdere,nihil emolitos cõtra romãos uſq̃ ad Valẽtis tp̃a,ubi ab Hunnis expulſi,ad Ro.imperii exitium naſcebãtur. Valens olim eos in fœdera accepit,nec armis ademptis,ut commodius in officio ſuo eos contineret. Tunc temporis ſeſe Viſogotthi ac Oſtrogotthi diuidebant. Hi eñ q̃ magis occidui erant,& illi ſole p̃pinquiores,ideo dicebantur illi Oſtrogotthi,hi Viſogotthi.Ablauius ſcriptor a patria eos ita dictos aſſerit. Diaconus tamen ſupra Eutropiũ ait illos q̃ Fridigernũ ſeq̃bãt Viſogotthos,Atalaricũ ũo oſtrogotthos dictos,ii.n.int̃ ſe diſſidebãt.Fridigern⁹ auxiliũ a Valẽte cõtra atalaricũ poſtulãs,ſup̃ior euaſit,ut ait Socrates li.viii.ca.xiiii. Valẽs q̃q̃ Thraciã ei ad inhabitãdã cõceſſit,ideo ob p̃uerſã Valẽtis fidẽ,gotthi ĩ arrianos euaſerũt. Vualfilas gotthorũ ſacerdos tũc tp̃is,ut ait theoderic⁹,ĩ p̃uerſa fide eos ĩformabat.

Viſogotthi & Oſtrogotthi uñ dicti, & eorum diuiſio

B

Multa illic ſcriptorũ diſcordia eſt, Sabellicus li.ix. Ene.vii. Viſogotthos ab Hũnis pulſos fuiſſe, ac Valentẽ ad occupandã Myſiã interpellaſſe refert. Eiuſdem ſentẽtiæ Oroſius aſſertor eſt. Vrſpergenſis ſcriptor uero ac Iornandes Thraciã, Myſiã ac Daciã a Valente petiiſſe dicunt, & in oblata Thracia illic conſediſſe. Socrates hiſtoricus idẽ teſtaṫ. Methodius tñ ui ac armis thraciã gotthos inuaſiſſe ait, & ĩpatorẽ metus gratia ne hoſtiliter poſthac in Ro. impiũ deſæuirent, Thraciã ultro eis obieciſſe, quẽ & inuitũ aſſerit. Valens itaq; Lupicinũ ac Maximum duces gotthis addidit, q̃rũ ductu melioribus potirenṫ. Nec in

Diſſidiũ inter Ro. & Got. eo ſcriptores conueniũt, quõ inimiciciꝗ ac ſimultates inter Viſogotthos ac Valentẽ cęſarẽ fuerant obortę. At fatis impii Ro. exitũ trahentibus, Lupicinus ac Maximus (quẽ tñ Iornandęs Lupitiũ uocauit) grauiter Gotthis moderantes, ac tyrannidẽ exercentes, fame gotthos afflixerũt, Vrſpgenſe ac Sabellico referentibus, alii tamẽ Fridigerno Gotthorum regi inſidiatũ Lupicinum aſſerũt, ac ueneno ipſum ab eodẽ petitũ fuiſſe, alii ĩopia gotthos ad arma redactos ſcribunt. Rupto igiṫ tumultu, gotthi duce Fridigerno Romanos in armis obuios aggreſſi ſunt, ſolutos ſuderũt, fuſos partim in fugã uerterũt, partĩ morte excruciauerunt. Valẽs ſagitta petitus, ac ęgritudĩe aduerſa correptus, in caſam quãdã cõportatꝰ, ſuppoſito ab ĩualeſcẽtibꝰ gotthis igne cõbuſtꝰ eſt. Iornãdes id ignorãter a Gotthis ꝑpetratũ ait. Theodericus tñ epũs apud Boſporũ priꝰ gotthos cũ Valẽte cõflixiſſe refert, et parto bello, ut Socrates dicit li.viii.ca.xv.xxxiii. die

Valẽs uictus et cõbuſtus. Maii mẽſis ſexto cõſulatus eius anno uſq; ad Cõſtãtinopoli barbaros expeditionẽ ſubmouiſſe. Inde ad Adrianopoli romanos actos trucidaſſe gothos, ĩpatorẽ in caſam deportatũ, igne cõſumpſiſſe. Fuit aũt Valẽti exitus in anno altero & octogeſimo ſupra trecẽteſimũ ſalutis annũ, q̃ milleſimus fuit romanę urbis, tertiuſq; ac trigeſimꝰ ab urbe cõdita, octogeſimus ſupra q̃ngẽteſimũ ac q̃nq̃es milleſimũ, annus uero Valẽtis impii quartus decimus agebaṫ. Theodericus gręcus nona die mẽſis Auguſti olympiadis cc.lxxxix. ĩpatorẽ e uita exceſſiſſe arbitraṫ. Soſomenus hiſtoricus merito id Valenti ſcribit ob peruerſam fidem contigiſſe, ac ab Eudoxo quodam (niſi fœdus cum gotthis iniuerit) mortem hanc ſibi fuiſſe prædictam.

De obſidione urbis Conſtantinopolitanæ a Gotthis, Valentiniano ac Theodoſio & eorum pace cum Gotthis percuſſa. Ca. xii.

Conſtantinopolis obſideṫ. VAlente cõcremato Gotthi ſeſe urbi Cõſtãtinopoli obuios obtulerũt & urbẽ grauiſſima obſeſſiõe pſſerũt. Dñica uero Valẽtis uxor militibus cõmeatũ diſtribuit, vñ hęc ſola urbi tũc ſaluti fuerat, Blondo, Sabellico, & cæteris auctoribus. Socrates tamen uiuente adhuc Valente, a Gotthis obſeſſam refert Conſtantinopolim, niſi forte bis a Gotthis impugnata ſit, Cætera autem in Myſia ac Thracia a gotthis illa tempeſtate perpetrata Platina in Syricio. Hieronymus in Euſebio, ac Proſper in ſuis receſſis copioſiſſime mõſtrauerũt. Liceta ſe inuicẽ maxĩe in diuerſũ abeãt, plus tñ Hieronymo concedo, q̃ alũnꝰ tẽpeſtatis illiꝰ extitit, q̃ oĩa hęc cõtigerũt. Poſt Valẽtẽ ſũma rerũ Valẽtinianꝰ potitꝰ eſt, ac Ro. neceſſitatẽ cũ theodoſio cõtra gotthos tutabanṫ.

Nobilitabat eodem tpe Atalaricus Gotthorũ rex,qui icto cũ Græcis fœdere,Conſtantinopolim cõceſſit,q̃d non tam bonũ q̃ neceſſariũ fuerat.Actũ eñ de impio fuiſſet,ſi tunc ullã ſimultatẽ Gotthus cõmouiſſet.Barbarus ille princi pẽ romanũ admiratus,ac eius circa eũ officia,nõ dubiũ eſt,aiebat,impatorem terrenum eſſe deum,cui ſi quis intenderit,cõfeſtim ſui ſceleris luat pœnas ne ceſſe eſt.Defuncti barbari funus ipſe Theodoſius ſubſequutus mira beneuo lentia ſibi Gotthos deuinxit.

Impatoris & barbari beneuolentia

De motibus iterum ortis a Gotthis,Honorii ac Arcadii tpibus,pfidia Stylicõis ac Ruffini,ac de Claudiani intoleranda adulatiõe. Ca. xiii.

REbus cõpoſitis ac in ſumma pace conſiſtentibus,Ianũ duorũ pfidiſſimi mortales ruperunt,ac nephario conſilio ſtruxerant necẽ impatoribus,ſpe conſequendi impii.Ruffinus Arcadii tutelæ ac patrocinio. Stylico honori,pficiebat,oues innocentes lupis rapaciſſimis cõmittebant.Ruffinus Hunnos in Romanũ impiũ,Stylico Gotthos inuitauit,ac Vandalos ad inuadendã Galliã excitabat.Nec caruit exitu res utraq;,niſi q deſtecto Ruffini flagitio,Ruffinus morte ab Honorio pœna iuſtiſſima petitus eſt.Stylico uero regni affectationẽ nõie belli diſſimulans,uitæ Honorii inſidiabat.Gotthi tũc poſt regẽ Atalaricũ annos xxv.ductore carentes,impatore Romano ſub quo æra meruerunt contenti,e Thracia demũ ſoluentes,Viſogotthi Alaricum regẽ ex Balthorũ familia conſtituunt.Iunxit ſe Alarico Radagaſus rex,q̃ terribilior non alter erat Oroſio,Claudiano,Eutropio,Blondo teſtãtibus. Ablauius hunc inopinato exercitu cc.millibus hoĩum apparuiſſe ſcribit ac conflixiſſe. Quibus fretus Alaricus,Thraciã,Pannoniã,Illyricũ ac Noricũ ferro igniq; depopulabant,oĩa tunc direpta,cædes omĩ ſexui ac ætati,paſſim edebat,ut Platina in Innocentio teſtat.Radagaſus pditas res molitus,interficit,tanta uis hominũ capta eſt,ut ſeruorũ greges,uno aureo licitarent.Interim Stylico incautos hoſtes(ut Iornandes ait)aggreſſus eſt.Veniebat aũt ex Hiſpania Alaricus quã xiii.annis cũ gotthis poſſedit,referẽte Claudião in ei9 pſona. Si numero nõ fallor ait triceſima currit Bruma,fere rapidũ poſtq̃ tranauimus Iſtrũ Romanãq; manũ tãtis illudimus annis. Blõdus ĩ lib.de inclinatione impii Ro. rauẽnã,Cãdianũ,Aqlegiã,Ferrariã,ac totã Italiã gotthos tũc dirripuiſſe ſcribit & ex Hieronymo de obitu Marcellinę plura adducit.Additq; Oroſiũ cõticuiſſe cladẽ illã maximã,ne attenuaret impiũ Ro.Cætera Sabel.& Otto Fri.li.iiii

Ruffini et Stylicois pfidia

Italiæ deſtructio ab alarico

De Alarico & urbis Romæ populatione. Ca. xiiii.

CLaudianũ pfidum imitatus Sabellicus ait,non pcul a Polẽtia fuiſſe Stylicõnẽ gotthos aggreſſũ,& numero pauciori uictorię cõpotẽ euaſiſſe,cęteros fame ac ferro delere potuiſſe,niſi ex ĩduſtria bellum trahere uoluiſſet.Cognitis itaq; eius inſidiis, Honorius Alarico Galliã a Sueuis Alanis ac Burgũdiõib9 occupatã,cõceſſit,ictoq; cum Alarico fœdere,ita Italia exceſſurũ putabat Alaricũ,q̃d & factũ eſt ex ſentẽtia.Stylico aũt ĩuadẽdi impii ſpectãs occaſionẽ,ſubita ui gothos aggredit.Illi relicta Gallia Italiã repetiuerũt,Lucaniã,Siciliam,Apuliam,Neapolim, Campaniam, Brutios inceſſerũt.

Romã gentiũ dñam,rapinis incendiis ꝑdiſq; onuſtam ꝓſtrauerunt, capta eſt urbs die Aprilis ſalutis humanæ ſeculo q̃ annus duodecimus ac quadringẽteſimus,& ab eius exordio milleſimus centeſimus quartus ac ſexageſimus agebať. Meminerũt huius capturę Hieronymus,Auguſtinus,Sabellicus,Blõd⁹,Scholaſticus Smyrnęus græcus & alii. Hæc facta memoriæ digna Stylico ꝑpetrauit,quare nõ miror,ſi a Claudiano illo ad adulãdũ nato adeo extollitř. Meruit hic adoreã Romanorũ ducũ longe maximã,ſi nobis cũ ꝑfidia res erit.Decreto itaq; ex induſtria Claudianus ubiq; de eo fabulať.Cæterũ Roma ſpoliata,Placidia filia Theodoſii imꝑatoris captiua abducta eſt, & in uxorẽ ab Aiſtulpho Alarici filio aſſumpta.Capta deniq; urbe Aiſtulphus Romã gotthicã nuncupare decreuit,ac Romanos Gotthos dixiſſet,niſi a Placidia uxore monitus ab incepto deſtitiſſet.Hæc prima urbis ruina,q̃ pene linguã ac nomen cũ re ſecum traxiſſet.Illud etiã addere uolui, & ſi Stylico uicit Gotthos,hoc tñ nõ niſi germanorum auxilio eum feciſſe conſtat liquido. Verba Claudiani ſunt.

Roma capitur ab Alarico.

Accurrit uicina manus,quam Rhœtia nuper
Vandalicis,auctam ſpoliis defenſa probauit
Venit & extremis legio pertenta Britannis.
Inde truces flauo comitantur uertice galli,
Et quos naſcentes explorat gurgite Rhenus.

De Oſtrogotthis & Hunnis,eorumq; ab Hunnis ſubactione,& Attilæ ſtrategema. contra Romanos & Germanos. Ca. xv.

Expeditis(q̃tũ opis ratio ꝓmiſerat) Viſogotthis,ad Oſtrogotthos trãſeundũ nobis erit.Tẽporib⁹ Valẽtis Viſogotthi ſeſe ab Oſtrogotthis ſeiũxerũt,acambo ab Hũnis repulſam patiebanť. Viſogotthi ꝓterea Hunnorũ metu a Valẽte(ut dixim⁹) Thraciã ac Myſiã ĩpetrauerũt.Oſtrogotthi uero Hũnis bello reſpõdere ſtatuerũt,ac armis eorũ incurſiões ꝓpulſare tẽtantes,ut Iornãdes ait a rege Hũnorũ Vinitharo ipſorũ impio ceſſerũt. Iñ Attila reb⁹ potitus,Herulorũ,Gepidarũ, Alanorũ, Turcilingorũ regibus in cõmilitiũ aſſũptis,in Galliã cõtinuo ĩpetũ mouit.Iñ mortuo Valentiniano & a fatis erepto Theodoſio iuniori Martianus ſucceſſit,cuius tꝑibus ut Diacon⁹ in Eutropii ſupplemẽtis teſtať Attila bello ĩfremuit,q ad q̃ngẽta millia exercit⁹ cõflauit.Burgũdiões itẽ Frãci ac Saxões auxiliũ Atilę pollicebanť. Attila dolo rẽ agẽs,Aetio patricio ſcripſerat,rẽ ſibi aduerſ⁹ gotthos eſſe. Et cõtra gotthis, in Aetiũ romanũ ſe arma moturũ. Detecta ei⁹ ꝑfidia ac dolo,Theodericus ſe Aetio cõiũxit,pugnatũ eſt,ad clxxx.millia.hoĩm deſyderata fuiſſe Sabel.Ene. viii.li.i.memorię cõmẽdauit. Attila uict⁹ tãdẽ diſceſſit,Theoderic⁹ occaſus eſt. Attila inde Dalmatię ĩſidiebať,Myſiã,Thraciã,Macedoniã ferro igniq; populatus,ac anno ſalutis D.cccc.xix.Italiã ĩgreſſus,Brixiã,Mãtuã,Cremonã,Bergomũ,pari clade affecit.Iñ ad Aqlegiã manus uerterat,xxxvii.M.hoĩm,Celio autore deſtituit. Romę iã ꝓxim⁹ ĩſultabat,actũ de roma eſſet,niſi Leo pontifex obuiã Attilę ꝓceſſiſſet.Et hęc ſecũda romanę urbis gẽtiũ dñæ a Germanis occupatio,potuit plane ad pñs decus,nil pulchri⁹ ad poſteros aut memorabilius

Oſtrogotthi Hunnis ſubiiciuť.

Attila cõtra Viſogotthos

in tãta rerũ geſtarũ gloria excurrere ac Germãis cõtigiſſe,niſi tunc añ pedes il los q oli toti⁹ orbis dñi ſupplices iacuerunt habuiſſe.Suidas in dictione κέρκιος ait Bledã ac Attilã Hũnorũ reges Thraciã ĩuaſiſſe,et Aetii patricii Aſparis & oĩm ducũ illorũ ibidẽ meminit. Totã q̃cꝗ Attilę hiſtoriã pter Sabel.Blõdũ & alios.Otto Friſing.li.iiii.ca.xxvi.latiſſime ꝓſequit,uſcꝗ ad caput xxxix. Celius q̃cꝗ Donatus ſingulari uolumine res Attilę cõpleuit.Nec loco illo ptereũdus nobis eſt Suidas in dictiõe ἀρδαβούριος q Ardaburiũ Aſparis filiũ tunc tpis ge neroſum uirꝫ barbaros(ĩtelligit Viſogotthos)in Thraciã irruẽtes cõpeſcuiſſe ac expuliſſe ſcribit,ob q̃d uictoriali pmio a Martiano cæſare donat⁹,ac orien talis exercitus dux cõſtitutus tribunitiã ptãtem cõſecutus φιλυδριᾶ-πς μίανδρος ac reliquum uitæ ad ociũ ac deſidiã cõtulit, leuibuſcꝗ hominib⁹ cõuerſat⁹ a pa tre Aſpare honore ſuo abdicat⁹ eſt,& in eius locũ Leo põrdinat⁹,hęc Suidas

De Gotthorum contra Francorũ reges ſtrategematibus. Ca. xvi.

Otthi cũ regibus Frãcię ſemꝑ bella habuerũt cruenta,nã Gotthi Hi ſpaniã traiiciẽtes pulſi a Frãcis,iterũ regrediebant. Tẽporibus Mar celli duce Meroneo alii Marauio irruẽtes,plurias Gallię ciuitates in terceperũt.Marcellus duce Luiprãdo cũ ipſis conflixit.Iiſdẽ tpibus & Abidira mus Francorũ rex gotthos ſollicitauit, Hæc Gaguinus li.iii.& hęc añ Attilę in Italiã aduẽtum,poſt Attilã uero,pax pene ſemper interceſſit inter Gotthos cꝗ Francos,ut apud Procopium,Ablauium,& cæteros habemus. Franci contra Gotthos

De Attilæ poſterioribus,& Odoacro,& eorum in urbem profectione. Ca. xvii.

Ttila iã e uiuis diſcedẽte filii eius res Hũnorũ adminiſtrauerũt, uerũ ſũmo ĩfortunio.Traxit.n.ruinã ſecũ Hũnorũ ſola Attilæ mors,& ut nil ſtabile ẽ cõditiõe rerꝫ mortaliũ,attila ſuffocato regnũ totũ ĩ pnicię inclinauerat.Oẽs igiť q prius Attilę ſeſe penitus dediderãt,nũc fortuna ĩ tranſ uerſum nutanti, ab ei⁹ ꝓgenie deſciuerunt. Filios itacꝗ Attilę Oſtrogotthi e Pãnonia ac Myſia ꝓpulſantes,Illyricũ uaſtabãt,a Leone pactis cõditiõib⁹ ter ras armis occupatas ĩpetrauerunt,dato eis in obſidẽ, Theoderico regepoſtea Italię.Interĩ roma ĩ paucis annis tot impatorib⁹ pmebať,uenit Richimerus,Ba ſiliſcus,Anthenius,Zeno,Marcus,Leones,Olymbrius,Glicerius,Oreſtes,ac filius eius Auguſtulus.Quo pacto aũt ii rebus ro.potiti fuerũt,Blõdus,Sabel. li.ii.Ene.viii.Põp.Lętus,Io.Monachus ad unguẽ executi ſũt. Ego q germãicę hiſtoriæ addictus ſũ,q̃ ad opis huius neceſſitatẽ regrunť,cęteris pterm iſſis eo attẽtius q̃ alia remiſſi⁹ ĩueſtigabo.Pręſidẽte romãis Auguſtulo Odoacer Ru gorum rex adiunctis filiis Attilæ,uictus ab Oſtrogotthis ac expulſus, præcipi ti ductu ſeſe Italię iniecit, Tauriſinos ac Vicetinos ac Braxianum depopulat⁹, Ticinum uiribus cepit.Scribit Sabellicus tunc uno in loco cruoris Romano rum tantum hauſtum eſſe,quantum non alibi,ex quo Romano imperio cepit inclinatio. Cætera Otto Friſingenſis libro quarto cap.xxxi.Oreſtes ſimul ac Auguſtulus Impatores Ro.miſere occiſi,diem clauſerunt, cæteris exemplum præſtiterunt,ne quis ſibi imperatoris nomen facile arroget.

Oſtro got.cõtra Hunnos.

Italia capi tur ab odoacro.

De expulſione Odoacri a Theoderico,& initio belli Iuſtiniani contra Gotthos. Ca. xviii.

Theoderici ac Odoacri bella

QVis tibi hæc Roma? unde auguſtorũ tuorũ nomen uniuerſo orbi uene
rabiliſſimũ,exitũ tam miſerandũ,uniuerſo orbi horrendiſſimũ,anno ſa
lutis D.xv.traxit? In duobus ferme annis xii.imꝑatoribꝰ partim oc
ciſis orbata,imꝑatoris nomen adeo odioſum feciſti,ut nullus ſibi uendicare id
auſus fuerit.Hæc tibi Germanus intulit,hæc Odoacer,quẽ germanũ lib. iii.ac
Rugũ diximus.Huius Odoacri terribilitate ꝑculſa eſt tota urbs,& obuia facta
honores exquiſitiſſimos ac ultra mortales germano homini oſtẽdit,regemqꝫ
eũ ſalutauit.Meruitqꝫ iterũ Danubius ante ſuos pedes Romanorũ ſenatores
pro ſalute orantes aſpicere,& in ꝑtãtem ſuã terreſtres dæmones redegiſſe.Et
q̊d nulli unqꝫ contigit, ꝓceſſit Odoacer contra Felteũ,ut ait Sabellicus,ſcribe
Feletũ,relicta Roma.Vrbẽ inde uictoriæ cõpos,iterũ ingreſſus eſt tã ocioſe,

Locꝰ Sabellici

quantũ nullus e romanorũ imꝑatoribus honeſtiſſima functus uictoria. Id ho
noris Odoacri Theodericus Oſtrogotthorũ rex iniq̊ ferens aĩo,a Zenone in
ductus eſt ad expellendũ Odoacrũ ab Italia.Theodericus ad Padũ hũc ſibi oc
currentẽ grauiſſimo ꝑlio uictũ contudit,ter pugnatũ eſt,uictus Odoacer, Ra
uennã ꝓfugit,triũ annorũ ſpacio obſeſſus,æquis cõditionibus ſe dedidit.Inde
dolo Theodorici Odoacer occiſus eſt.Theodericus itaqꝫ oĩmi potiebatᷣ Italia
Ecce iterũ Italia Germanis ceſſit? Hic Theodericus,ut Procopius græcus in-

Iuſtinianus contra Gotthos

nuit,Italiã ædificauit,ac ut eã tenere poſſit,affinitatẽ multorũ conflauit,ſed tñ
xxxviii.annis Italiæ potitus,periit,ac Italiæ quietẽ morte tñ ſua diſſoluit.Iuſti-
nianus eñ cæſar fiducia Belizarii,q Vãdalos ab Africa expulerat,recuꝑãdæ
Italiæ intentus,Gotthis Ianũ aperuit,ꝑſertim dũ a rege timido Italia tuereť,ut
Procopius,Otto Friſing.li.v.chronicorum,Leonhardus Aretinus, ac plærıqꝫ
alii oſtenderunt,maxime Pius papa in commentario ſupra Blondum.

De Iuſtiniano cæſare contra Gotthos,& eorum reges Theodatum Vitigin ac Totilam. Ca. xix.

Scriptores belli Gotthici in Italia.

SCriptores uero q̊s in bello illo Iuſtiniani ſumus imitaturi,fuerunt Proco
pius græcus,qui libros quatuor de illo tñ bello fœliciſſime diuulgauit,
Guido Rauennas,Leonhardus Aretinus,Blondus, Platina, Bernardus
Iuſtinianus,ac Sabelli. Ene.viii.Copioſius tñ oĩbus de hoccine bello Scholaſti
cus Smyrnęus poſt Procopiũ librũ τὸν καισκρία reliqt,in q̊ oĩa p Belizariũ qꝫ
Narſetẽ bella effuſe tradidit Silentiano ac Tribuniciano Macedonio conſuli
bus,cuius meminit etiã Suidas. Belizarius primus e Sicilia Gotthos expulit,
Theodatũ fugauit Gotthorum regẽ.Neapolis a Belizario recuꝑatᷣ. Mortuo
Theodato,Vitigis gotthorũ res tutatus eſt,cuius tꝑe tota Italia ac Gallia Ger
mani potiebantᷣ.Franci n.uſqꝫ ad alpes intenderũt,& in ditionẽ eorũ oĩa citra,
ultra uero alpes Oſtrogotthi,redegerunt.Belizarius Italiã ingreſſus,ultro Ro
mæ interceptus eſt.Gotthi aũt pontẽ a Belizario inſtructã eiecerunt,pugna in
ſtauratᷣ,Romanorũ optimus qſqꝫ cõcidit,Romani fuga ſalutẽ ſibi q̃ſiuerunt.
Gotthi eos uſqꝫ ad portã pinciariã ꝓſecuti ſunt,tota die pugnatũ eſt. Referũt

tunc primas belli partes in Vrſidũ gotthũ quendã, q Romanis multis adeo ui ribus ac uirtute pſtiterit. Romani rebus afflictis in tutũ ſeſe receperunt, gotthi Romã grauiſſima obſidione cinxerũt, denuo ac Romanorũ plus ducenta mil lia obſidũ necauerunt. Fit iterũ conflictus, optimi ac ueterani Romanorũ mili tes ceciderunt. Demũ fame urbs ita anguſtata eſt, ut mulieres ac pueri, ſenes, ac alii Neapolim adducebãt. Hęc ex primo Procopii ac Aretini libro. Gotthi inde Comũ ac Arimiũ igne cõſumpſerũt, ac Ioannẽ ducẽ ad famẽ cõpulſerũt Mediolanũ miſere cœperunt & deleuerunt, ita ut Procopius refert multi mor tales utriuſqꝫ ſexus deſyderati, ac urbs penitꝰ exhauſta, ferro cõſumpta fuerit. Dacius antiſtes ac Barnefridus licet de urbe Mediolanenſi clades ſcripſerint, illius tñ calamitatis nõ meminerunt. Atalaricus inde rex Salinã portã Romæ penitus diluit, Beneuentũ, Cumã, Lucaniã, Calabriã, Apuliã, in eorũ ditionem redegerunt Gotthi rege Totila, q & oẽs Demetrii naues urbis fame ſubueniẽ tes deſtituit, ac Maximini naues Hunnorũ pſidio defenſas in ditionẽ redegit, Neapolim cepit, Auximũ, Arimiũ deſtruxit, Spolietũ, Aſculũ recupauit. Hæc oĩa etiã Otto li. iiii. Suidas hiſtoriis accõmodatiſſimus auctor, penitus nihil de eorũ geſtis ſcripſit, q̃uis Belizarii, Narſetis, Iuſtiniani, Atalarici, Theoderici, & aliorũ meminerit, ut credo ne imperium Ro. attenuaret ac græcorum ma ieſtatem, ita ſcriptorum iniuria res Germanorum exaruerunt.

Italia & Mediolanũ a Gotthis dirripiuntur

De afflictione urbis Romæ a Totila rege, eiuſqꝫ bis ereptione ac captura. Ca. xx.

NVnc ad Romæ extremã deſperationẽ ac neceſſitudinẽ accedo. Interĩ dũ Rauenna, Ceſenna ac Petra oppidũ nunc Bretinorũ, a Totila re ge ac pene tota Italia fuerat occupata, Totilas Romã grauiſſima ob ſidione cinxit. Vrbs uero tunc fame ultra naturæ cõditionẽ laborabat adeo ut radices, mures ac herbas loco cibi aſſumpſerit. Vigilius papa urbis miſertꝰ, ex tremæ neceſſitati conſulere uolẽs, frumentũ ciuitati aduexit, q̃d a Totila rege interceptũ erat. Miſerunt igiť oratorẽ Pelagiũ Romani ad Totilã, q æqs con ditionibus exoraret regẽ. Rebus infectis, mortaliũ multi fame perierũt. Interĩ noctu clam uia inuenta, Totilas urbem inſcendit, mane exorto plateas oẽs gla diis ſtrictis ac ſanguine obuolutis pluſtrat, obuios oẽs Romanos penitus dele uit, xx. M. græcorũ (q pſidio Italiæ urbi interfuerant) ad internitionẽ occidit. Tertia q̃qꝫ murorũ pars euerſa eſt, Capitoliũ igne cõcrematũ, ſuburbia ferro exhauſta, ſolo æquata ſunt. Quirinalis ac Auentinus mõtes penitus depopula ti facibus, ita ferro Roma penitus debellata, ac rapinis acta eſt. Egreſſus Roma Totilas, totã urbẽ reliqt uacuã. O ROMA gentiũ dña: ſp Germanis infeſta, qs te afflixit: unde totius orbis parens tanta diſpendia ſumpſiſti: an ne a Ger mãis? Cur ergo uirtutẽ Germanorũ ac fortitudinẽ toties expta, ac ſolius illoꝝ debitã germanis belli portionẽ denegas: Fuerũt ex te hiſtorici q plus aliis ter rarũ populis (q̃ belli fuerant) q̃ germanis cõceſſerunt, germanos inuidia du cti etiã opinione belli exuerunt. Quis te autẽ toties uacuã reddidit: ac penitus ciuibus euiduauit: Non antea Parthi, non Pœnus, nulli licuit penitus Romam

Inedia romanorũ

Roma ardet & diripitur a Gotthis

diſcindere ferro,& Germanis id datũ eſt.Reliqs dare ſalutẽ conſueuiſti, a germanis nec tuã ſeruare.Ad inſtitutũ redeo.Totilas Roma cõculcata Lucanos, Brutios,ac Calabros in ditionẽ redegit,ac ultra ducentos milites Ioanni ducto ri ſubiectos occidit,pauci fuga uitæ conſulentes,in Ruſticanũ opidũ ſeſe rece perunt.Totilas Ruſticano ac Peruſia captis,Cyprũ atq; Acarnaniã Romanis detraxit.Mox Roma a Belizario inſtaurata eſt,Totilas iterũ urbe potiť,& hęc ſecunda urbis inclinatio a Totila trahebatur.

Secunda deſtru ctio Romæ

De exitu belli illius,& expulſione Gotthorum ab Italia,& quorſum Gotthi peruenerint,& eorum fine. Ca, xxi.

IAm aũt (ut Procopius ait) Gotthi Siciliã oẽm ac Italiã poſſidebant,Rauẽna,Achori,Hidrũto,in hoc excluſis. Iuſtinian⁹ aũt imperii inclinationem iniq aĩo ferẽs,Narſetẽ eunuchum uniuerſis copiis p̃fecit,q accitis Longobardorũ v.millibus,tribus Herulorũ,quatuor Gepidarũ millibus,Gotthos aggreſſus eſt,ac ſine intermiſſione p duos dies p̃liatũ tunc eſt ab utriſq;. Oſtrogothi demũ uidentes,nil cũ ipſis niſi p̃lũ ſupeſſe,Italiæ occupationi renunciauerunt,ſi cætera (q̃ ad eos attinerent) eis tranſportari liceret,ſi nõ: q̃diu uegetans in corpe ſpirit⁹ ſupeſſet,pugnis eos eſſe romãis reſpõſuros.Impetrato eo q̃d uoluerunt,ab Italia exceſſerunt, qs tunc ad eas conditiões aſſumẽdas Gotthos redegit: an ne græci: an ne Romani: parũ eorũ agnoſco,dũ prius non potuerint,uerũ Lõgobardi,Heruli,Gepidę,Germani.Quibuſcũq; igiť uictoria cõſtitiſſet,ſemp germanorũ fuiſſet.Nec Belizarius Græcis ac Romanis ad iuuantibus unq; Gotthos uicit,cui Hunni,Heruli,ſemp auxilio uenerunt. Et hæc Procopius græcus memoriæ tradidit.Aretinus pcul dubio Germanorũ odio ac Gotthorũ multa q̃ uirtuti eorũ debenť remiſit,tñ ruinas Gotthorũ de ſcripſit,plæraq; etiã domeſtica dãna occultauit.Procopius etiã q bello interfuit,nulli dubiũ,dũ partiũ Iuſtiniani fuerit,qn plæraq; intermiſerit,q̃ græcorum uirtuti obfuerint.Certũ eſt ſi nullus hiſtoriæ maieſtatẽ fictionibus ac delineamentis adhibitis corrupiſſet,honeſtiora de Gotthis memoriæ fuiſſẽt cõmẽdata,c̃puis hæc ſatis ſint quæ ab illis uulgabanť.Scripſerunt hi tñ ea q̃ negligere nefas toti orbi manifeſta fuerãt.Si.n.Procopius ac tota grçcorũ Italorũq; grex conticuiſſet, Roma ſaltem ac tota Italia ucritati ueſtigiis ſuis patrocinata fuiſſet,nec paſſa facile hæc ullo tpe obfuſcari q generoſiſſima Gotthorũ pgenies ac germana poſt ſe reliquit,a qb⁹ tñ cruoris romanorũ hauſtũ eſt.Vix hodie urbs ædificiis repata eſt,Methodio ac Barnefrido referentibus.Fuit aũt bellũ hoc Iuſtiniani uſq; ad annũ ultimũ extremaq; fata ptractũ,& paulo etiã lõgi⁹. Nã Gothi ſe diuiſerũt,una pars ſe Burgundiis ac Francis addidit,q̃ cõtra Ro. iterũ inſurrexerunt.Alia pars tranſportatis ſuis ad reliq̃s gentes deſcenderũt, Tertia pars q̃ bello ſuperfuerat,ex Oſtrogothis in nomẽ Italorum abiuit, ut ait Sabellitalus li.v.Ene.viii.Tã ueneranda italorũ antiqtas Itali germanos barbaros ſemp ac Gotthos appellare conſueuerũt,cũ tñ ipſi nihil aliud fuerint ex uerbis Sabellici,c̃q; ſęx & colluuies ac reliquiæ barbarorum.i.Gotthor,& illorum qui bello ſuperfuerant.

Gotthi expelluntur ab Italia

Oſtrogotthi in qs abiuerint.

De Viſogotthorum exoneratione,& quorſum hi peruenerint, & huius de Gotthis concluſio. Ca. xxii.

SAtis nunc oſtendimus Oſtrogotthorũ,ut puto,exonerationẽ,& in q̃s eo rũ nomen tranſiuerit,ad reliqua nos conferã. Viſogotthi altera pars Gotthorũ ad Hiſpanos ꝓfecta eſt,nomenq; Hiſpanorũ aſſumpſit,& hiſpāię pulſis Vandalis,tot annis ꝓfuit,ut exq̃ſitiſſime Michael Riccius oſtendit. Eorũ inde reges atq; e ſanguine eorũ deſcendentes,ad noſtra quaſi tpa defluxerũt, ac uirtute belli ſemp Hiſpanias retinuerunt,poſtq̃ Galliã Francis reliquerunt. Hæc de Gotthis utriſq; dicere in aĩo erat,ut de illis q̃ Romã ter armis occupauerunt. Lector cordatus conferat an hæc Alexã. Magni,Cyri aut Hannibalis opa fuerint? q̃bus nec ſemel urbe potiri datũ eſt. Contigit toties illis Hiſpania ter uel quater Gallia,bis Pãnonia,ter Myſia,ſepties Thracia,ac totus demum oriens. Quomodo autem id ſibi uẽdicauerint,Claudianus poeta Gotthis alioqui infenſiſſimus,tamen ea de eorum uirtute bellica poſteritati reliquit

Viſogotthi in Hiſpanos

Gotthorum uirtus.

Irrumpunt Phrygiam,Geticis populatibus uri
Permiſere dei Romam,contemnere ſueti
Gentes,ſin Hunnus feriat? ſin Sarmata portas?
Iam uaga pallentem denſis terroribus orbem
Fama quatit,ſtratas acies,deleta canebant
Agmina,Mæonios fœdari cædibus agros,
Pamphilias,Piſidaſq; rapi,metuendus ab omni
In Galatas,modo Bithynis incumbere fertur.
Sunt qui per cylicas rupto deſcendere Tauro,
Sunt qui correptis ratibus terraq; mariq;
Aduentare ferant. Et in alio loco.
Auſi Danubium quondam tranſnare Gotthini,
In lyntres fregere nemus,ubi mille ruebant
Per fluuium.
Nonne uidebantur quamuis adamante rigentes
Turribus inualidis fragiles procumbere muri,
Ferrataeq; Getis ultro ſe pandere portæ.
Nec uallum,denſæq; ſudes,arcere uolantes
Cornipedum ſaltus. Iamiam conſcendere puppes;
Sardonicos habitare ſinus,& in hoſpita Cypri
Saxa parant.
Inde Lycaonia paulatim expulſus ab arcto
Crine uago getici fœdauit ſydera plauſtri.

Et reliqua quæ poeta ille cæterũ adulantiſſimus de Germanis ſcripſit,q̃s aũt Viſogotthos uicerit hactenus? legi neminẽ. Videt̃ Claudianus ſignificare Styliconẽ eos uiciſſe, uerũ omnes Claudiano q̃s uidi repugnant, niſi Sabellicus qui huic auſcultat. Claudianus etiã Gotthos ita deuictos ſcribit,ut oĩa tuta iam ſint, q̃ prius q̃tidianis eorum incurſibus patuerunt, Verba eius ſunt.

Gallus agit grates, quod milite tutus inermi,
Et metuens hoſtile nihil, noua culmina totis
Aedificat ripis, & ſæuum gentibus amnem.
Oppida laxatis auſus iam pandere portis,
Rurſus cote nouat nigras rubigine falces.
Quantum te principe poſſim?
Non longinqua docent, domito quod Saxone thetis
Mitior, aut fracto ſecura Britannia picto.

Poteris ex illis Claudiani uerbis uidere, q̃ta Gotthi ſemp̃ bella ĩ Romãos exercuerint? ut tam rara pax apud eos conſtiterit, ꝙ admirationis loco ceperint? ſemel pace eos frui. Nã q̃n ſaltẽ a Gotthis & aliis germanis oculos remotos aliq̃tulũ Romani habuerunt? continuo a Germanis afficiebant. Claudianus. Adueniat? Germania tota ferat? Pallida translatum iam ſentiet Aphrica Rhenum?

De bellis Gotthorum contra alias gentes, præter q̃ Romanos aut Romanis ſubiectos. Ca. xxiii.

Gotthi cõtra Vãdalos.

FVerunt & alia Gotthorũ bella, exceptis in hoc Romanis. Anteq̃ eñ diuidebant Gotthi, in Vandalos expeditionẽ mouerunt, ac duce Gebericho Viſimarũ Vandalorũ regẽ, ꝓfligauerũt. Meminit huius belli Deuxippus grçcus author. Inde Alarico rege contra Herulos, ꝓfecti ſunt, Venetos ac Aſtrorũ regionem incurſauerunt, ut Iornandes ait. Theodericus Rhiothinũ Britonũ regẽ ſupauit, ac Burgundiones ſtrauit. Tẽpore Iuſtiniani Germani ac Gotthi Burgundias interceperunt, inde apud Tarcaſſiũ montem Alaricũ regẽ Viſogotthorũ obtruncabãt, eiuſꝗ exercitũ deleuere. Poſtq̃ aũt opibus eius inſidiebãt, Galliã oẽm inter Rhodanũ & Oceanũ in ditionẽ aſſumpſerunt. Hęc Procopius li. ii. & Scholaſticus Smyrnęus lib. iii. retulerunt.

Gotthi contra Gallos

De Hunnorum bellis aduerſus Romanos & Germanos. Ca. xxiiii.

ORiginẽ Hunnorũ priſcus hiſtoricus a dæmõibus ait deductã, utcũꝗ, Germanos fuiſſe in primo lib. diximus. Hi primitus contra Alanos et Boiſtos inſurgentes, de eis uictoriã retulerũt, ac ſola uultus terribilitate uicerunt, ut ait Iornandes. Memorabant facies eorũ nigræ, magis offæ q̃ facierũ ſimilitudinẽ referentes, puncta non lumina oculorũ loco ferebant, maribus ferro genæ ſecabantur. Claudianus in primo libro contra Ruffinum.

Hũni? vñ & q ſint.

Eſt gens extremas Scythiæ uergentis in oras,
Trans gelidum Tanaim, quo non deformius ullum
Arctos alit, triſtes habitus, obſcœnaꝗ uiſu
Corpora, mens duro nũnquam ceſſura labori.
Pro dapibus uitanda ceres, fratremꝗ ſecare
Ludus, & occiſos pulchrumꝗ uorare parentes.

Hos inde Oſtrogotthos uiciſſe diximus, rege eorũ Balãbero. Attila inde gepidas ac pene oẽs germãos in ditionẽ redegit. Huius p̃terea cũ Theoderico ac Aetio bella prius indicauimus. Mortuo Attila Myſiã ac Thraciam Hunni occupauerũt, expulſi inde ab Oſtrogotthis, Pannoniã receperunt. Fugati tñ ſunt a Gepidis, unde Iuſtiniano cæſari

Hunnorꝫ ſedes.

cæſari auxilio uenerunt.Iuſtinianus ut Procopius li.i.ait,Martino ac Valeriāo ducibus,Hunnorū ſexcentos ac mille contra Oſtrogotthos direxit,Italiā poſſi dentes.Reliqua pars Hunnorū cū Sclauis & Antaris traiecto Iſtro Romā in ſatiabilibus malis affecerunt,ut idē Procopius lib.iii.innotuit.Inde penitus no men eorū deletū eſt,reliquiæ Hunnorū ad locū uenerūt teut. Hundsruck.Sa bellicus ac Riccius in Vngarorū nomē eos abiiſſe referūt, uerū alia aliorum ratio & opinio eſt,quos & ego imitatus ſum,ut Ottonis Friſing.li.iiii.chronicorū

De Vandalis & eorū bellis,atq; Ro.urbis populatione. Ca. xxv.

AD Vandalos ſtylū conuertā,ob proximitatē quā cū gotthis habuerūt. Fuerunt Vandali ueri Gotthi ab una origine, ut Barnefridus ait,de riuati,cū ipſis quoq; ſæpiſſime cōflixerunt.Pria Vandalorū bella cōtra Geberichū gotthorū regē Viſimar egit.Itaq; expulſi Vādali a Danubio,Pan noniā a Conſtantino impetrauerūt,quā lx.annos reſeruauerūt.Inde a patricio Stylicone fraudē intendenti impatori acciti ſunt.Fert & ipſe Stylico Vandal9 Sabellico ac Blondo referentibus.Hi ergo mox adiunctis ſibi Sueuis ac Alāis Galliā occupauerunt.Superuenerūt inde in Romanos Oſtrogotthi,q ab Hono rio galliā (ſi Vandalos abigerent) impetrauerunt.Vandali tunc cōtra Hono riū rege Rhadagaſio cc.mil.mouentes,Galliā occupauerunt,ut ait Pōp. Lęt9. Sabellicus uero ccc.mil.ſiſtr & Blondus eorum extitiſſe dicunt.Vandali igit̄ ex pulſi illic a Viſogotthis,in Hiſpaniā uenerunt,& Hiſpolim, Vandaluſticā,ab eorū noīe dictā, interceperunt,Galliā anno xliiii.in eorū ditionē redegerūt.Fu gati inde ab Hiſpania a Gotthis,& metu Gotthorū cōtra Romanos inſurrexe runt.Victi ſunt primo a Baſiliſco impatore ac Richimero,poſtq; Venetias ac Iſtriā inuaſerant.Demū hi ſe in Bithyniā receperunt,quā & circiter annos xxx retinuerunt.Mauritaniā inde ductu Bonifacii transfretauerunt,Bonalicā,Salā Tamanuſidā,Banaſam,Tingendā receperunt.Inde Siciliā miſere afflixerunt, nec habuerūt quicq; aduerſus eos agere Theodoſii duces,ob hunnicū tumul tū.Valentinianus inde bellū in Africa debitis cōditionibus cū ipſis cōpoſuit, Genſericus uero aliqdiu in fide pmanens cū romanis iterū Africā inuaſit.Car thagine capta, in Siciliā, Scotiā ac Britanniam tranſiuit,ubi ſe retinuerat,uſq; Attilę ſupbia deferbuerat.Eudoxia inde impatrix Genſericū ad capiendā Ro mā induxit,cui obuiā pdiit Leo pōtifex, p ſalute urbis itercēſſit.Ille aūt ortho doxæ fidei infeſtus,ac Arrianæ hæreſis ueneno imbutus, in agenda pda dies xiiii. conſumpſit, omnia ſacra pmiſcua habebat,& ita a germanis denuo urbs capta eſt.De illa Genſerici uaſtatione Sidonius Apollinaris. Hinc Vandalus hoſtis Vrget,& in noſtrū numeroſa claſſe quotannis Militat exitiū,conuer ſoq; ordine fati. Succeſſit Genſerico,Hunricus,inde Ganamundus, Traſi mundus,ultimo Hildericus. Quo tpe Iuſtinianus p Belizarium Vandalos ex Africa eiecit.Fuerūt aūt multa Vādalorū cū Gotthis in Hiſpania plia, Athaul phus Gotthus tres annos cōſumpſit,donec eos expelleret. Cætera de Vanda lorū reb9 Otto Friſin.li.iii.ca.xxxi.et ca.xxviii. Vltimo demū expulſi Vādali ab Africa in regionē ſe receperūt quā adhuc Vādalicā (die Vuindiſchē) dicim9.

Vandali unde & eorum ſedes.

Vandalorū populationes

Roma capta a Genſerico.

De Alanorũ,Burgundionũ,& Sueuorum ſtrategematibus. Ca. xxvi.

Alani in Galliam

TRanſeo nunc ad Alanos Burgũdiones ac Sueuos uerіſſimos origĩe Gotthos,tpibus ac noĩbus ſaltẽ diſcretos. Tũ quia expeditiones multas cũ Vandalis fecerunt.Nã in Galliã ſimul ac e Gallia in Africã traiecerũt,ut Barnefridus ait.Fuerũt noĩa eorũ cæteris barbarorũ antiqora,Cornelius em̃ Tacitus Burgundionũ meminit,a Burgis dictorũ, q̃d caſtrũ apud nos ſonat.Alanorũ græci ac latini uetuſtiſſimi recordant̃.Contra Alanos Domitianus,Traianus ac Imp.ueterrimi conflixerunt.Valẽtinianus a Barbogaſte rege Alanorũ ſtrangulatus eſt.Tẽpore Decii Alani Cõſtãtinopolim ceperũt, Inde cũ Vandalorũ pp̃ſis duce Sangibano,adiũctis Burgundiõib9 Galliã occupauerunt,rege eorũ Breuco anno xlviii.Inde in Africã traiecerũt,ac ſemper cũ Vandalis ꝑmanſerunt.Poſtea Attilæ ſe cõiunxerunt,contra Viſogotthos ꝓfecti,poſt Attilã Mœſiã inferiorẽ occupauerũt,ab Oſtrogotthis expulſi,cũ Odoacro rege Rugorũ Italiã traiecerunt.Burgundiones uero q̃s a Vandalis ueniſſe Plynius ait,Heduorũ,Lingonũ,Veſuntiorũ & Tabilonenſiũ,terras ſibi deſtinauerunt,poſtq̃ a Francis expulſi ſunt,ut ait Procopius.Inde rebus eorum Gundoildus potiebat̃,cuius frater Chilpericus,cui filia Crotohildis,quæ Clodoueo regi Franciæ nupſit,quẽ & chriſtianæ legis diſciplinis imbuit.Poſt q̃s & Burgundia in ditionẽ regũ Franciæ deuenit.Verũ nihil ad hunc bacchũ Nec memorię noſtrę intercidat grauiſſima illa eruptio Alanorũ prima,ubi paleſtinã,ægyptũ,ac Iudæã pene totã ſubuerterunt,cuius meminerunt Ioſephus li.vii.belli iudaici ca.xlii.& Egeſippus li.v. Alanos ἀλκήεντες .i.fortes dixit Dionyſius,& πολύιππον φῦλον ἀλανῶν.i.equorum amatores Alani.

Alanorũ irruptiones.

De Herulorum Rugorum ac Gepidarum ſtrategematibus contra Longobardos. Ca. xxvii.

Heruli a Lõgoba. uincunt̃

HErulorũ ac Rugorũ originẽ e Gotthis ꝓfectã li. i.eruditorũ ꝑſuaſiõe aſſeruimus,q̃rũ bella prima cõtra Longobardos infremuerunt,terrarũ eorũ occupatores,indicante hoc Ablauio ſcriptore. Herulorũ rex Rudolphus cũ Totone Longobardo bellũ iniuit,ob occiſum fratrẽ ſuum a filia eius,a q̃ & occiſus obiit.Felichius etiã Rugorũ rex,contra Gedeochum Longobardorũ regẽ geſſit ſimultatẽ.Sic & Chunimundus rex Gepidarũ,contra Alboinũ (q̃s ꝑpere Sabellicus Cuniadũ & Andoinum uocat) euaſit uictor Alboinus,& aſſumpta in uxorẽ Chunimundi filiã Roſimunda,Gepidarę reb9 potitus eſt. Ita demũ una gens Longobardi & Gepidi efficiebant̃, ut Barnefridus,Diaconus,Blondus,Sabellicus, Vrſpergenſis,& cæteri teſtant̃. Anteq̃ aũt ſubiecti ſunt Longobardis Heruli Iuſtiniani tpibus Sirmiũ,& totã Dalmatiam in ditionẽ eorũ receperũt,Romanos captiuos abduxerũt, & ꝓgrediẽdo ſemꝑ Ro.impiũ depopulabant̃. Vnde adductus Iuſtinianus,illis uectigalia denegabat,fuerant em̃ in eius ære prius.Hæc Procop. li. iii.Inde duce Chariſmo Heruli totã terrã inuaſerunt,referente eodẽ Procopio.Mox inter Herulos ac Lõgobardos bellũ exortũ eſt,utraq; gens Iuſtinianũ uocabat in auxiliũ.Longobardorũ p̃ces p̃ualuerunt.Nã Iuſtinianus eis x.millia auxiliariũ copiarũ adminiſtrauit

Loc9 Sabellici

miniſtrauit

miniſtrauit.Heruli uero duce eorũ Aordo,ac mille quingẽtis militibus ſuccubuerũt.Hæc Procopius lib.iii.Meminit Herulorũ Suidas in dictione σκύθαι, ubi olim a Scythis tpib9 Claudii Cæſaris ac Galieni iunioris eos uictos oñdit.

De Herulorum ac Rugorum ſtrategematibus in Romanos, & eorum fine. Ca. xxviii.

CAeterũ quæ in Romanũ impium emoliti fuerint Heruli: paucis dabo,placuit tñ prius aliqd de eorũ moribus adiicere.Heruli ea credulitate olim ducebãt, ut nephas putarẽt,plures deos arbitrari,nec amicũ ſeneſcere patiebant,amico eñ pſuaſerunt mortẽ,et prius ut mori mallet eũ induxerũt,q̃ dolore uitę reliquũ transfigere.Senio cõfectos amicos occiderũt. Fœmina charior cũ uiro ſibi ipſi deſciuerat,q̃ uero uitæ ſuę pepcerat,ignominiis notabatur.Olim hi cæteris barbaris ſuperiores extiterunt,Anaſtaſii enim ſeculo, dum dux eorũ Rudolphus reſides eos,nullo belli uſu exerceret,effœminati nomen ſibi peperit.Semel Longobardos uicerunt,inde ſpretis eorum legatis,bellum maluerunt.Verum non caruit pœnitentia bellum hoc,nã adeo a Longobardis frãgebant,ut ſedibus ac patrię renunciatum iuerint.Quare ad Iſtrum conſederunt,ac ſe Romanis conflandæ pecuniæ gratia obæratí addixerunt. Narſes inde Iuſtiniani Eunuchus,comitantibus illis contra Gotthos pceſſit.Facta uero diſcordia inter Belizariũ ac Narſetẽ,Narſes a Iuſtiniano reuocatus eſt,Heruli pacta cũ Gotthos fœdere,ac pecuniis acceptis quieti diſceſſerunt. Seminata ex illo inter ipſos ac Iuſtinianũ ſimultate,Heruli Dalmatiam depopulati circa Sigidonum loca cuncta occupauerunt,illic ad tempus habitãtes,Illyricum,Thraciam,ac loca uicina penitus deleuerunt.Hęc omnia ex Procopio græco autore li.i.Si aũt demũ q̃rſum deuenerint: agnoſcere cupis. Procopius alios poſt illã expeditionẽ ad Thylẽ ueniſſe ſcribit,& ad patriã antiq̃. Nicolaus aũt Marſcalc9 hõ doctus,ad Mechelburgẽſes q̃ſdã eorũ deueniſſe ĩnuit,et duces noſtri ſeculi Mechelburgẽſes ab illis deſcẽdiſſe idicat.Horũ etiã bonã partẽ ſiſr & Rugorũ in Italicũ nomẽ abiiſſe ſcio.Secuti.n.fuerũt Attilã,q̃ defuncto cũ rege eorũ Odoacro Italiã in ditionẽ ceperũt,q̃s Theodericus partim occidit,partim in Italia ſiuit indeletos,Odoacrum uero Rugum eſſe ex ultimis Pannoniæ finibus Otto Friſingus teſtatur lib.iiii.ca.xxxi.

Herulorũ mores

Herulorũ irruptiones

De Antibus, Viuidariis, Sclauis, Venetis, eorum nominibus ſtrategematibus,& exoneratione. Ca. xxix.

DEſcẽderũt & a Gotthorũ origie Viuidarii,Antes & Sclaui,Iornande dicẽte,ac olĩ iuxta Viſtulã amnẽ cõſedebãt, uno uocabl̃o ſic dicebant. Iñ uſq3 ad Ruminẽſẽ lacũ deſcẽderũt.An ab hinc pulſi inde,ſiue non fuerit: nõ hẽo.Id tñ certũ ẽ trãs iſtrũ i ripis,pxis eos habitaſſe, ut in Procop. li.i.uidet,& li.iii.ex Valeriãi ſcriptoris ſñia,prio Herulis cõflixerũt Sclaui,ac uicti ſunt.Sicuti etiam Hunni ita & Antharumq3 Sclauorumq3 gentes,flumine Iſtro traiecto,inſatiabilibus malis Romanos affecerũt.Iuſtinianus iiii.impii ſui anno,Childibũ ad tuendum Danubium conſtituit,q a Sclauis occiſus eſt, ac barbari inde liberi Iſtrũ fluuium traiecerunt,ac romanorum uires cõcuſſerũt.

Anteri

viuidarii.

Sclaui

C

Hæc Procopius li.iii. Antheri inde cũ Sclauis ꝑliati ſũt & uicti, unde Antheri Thraciã inuaſerũt depopulaturi. Cęterũ una gẽs cũ Sclauis Antheri ſunt, niſi ꝙ diuerſis ducibus moderabãt̃. Oẽs ꝓlixiori ſtatura, uiribus idẽ ualuerũt, nõ cãdidi, nec rutili, ſed ſubrutili, uitã ut duriorẽ ita neglectã ducũt. Sacerdotes eorũ ſporas uocãt, qa priuati ſinguli habitant. Ruptis ſemel Danubii limitibus in Illyricũ traiecerũt Sclaui ac in thraciã, illic ĩpatorẽ Asbalũ cõcremauerũt, uſqȝ ad mare ferro igniqȝ oĩa populabant̃. Tũc urbs Thraciæ metropolis, a Byzantio xii. miliaribus diſtãs, a Sclauis direpta eſt. Quindecim millia Romanorũ oẽ ciſa ferunt̃. Primo nulli ętati pepcerunt, Illyricorũ Thracũqȝ terra inſepultis cadaueribus repleta tũc penit⁹ obducebat̃. Obuios ỽo qſcũqȝ habuerũt, nõ enſe aut cõſueto gñe armorũ necauerũt, ſed palis infigẽtes, ſũma ui miſeros ſupꝑpoſuerũt, ſummũqȝ pali & id pacutũ, ꝑ inferiorẽ partẽ, pudẽdãqȝ trudẽdo, ac ferrũ ꝑ uiſcera adigẽdo, iteriora captiuorũ excruciauere. Hęc Procopi⁹. Et addit in alio loco. Sclauorũ, inqt, ingẽs uis, ac qñta nõ alias unq̃ Iſtro fluuio ptrãſito apparuit, loca Romanoꝝ circũuagati, Theſſaloniã inuaſerunt. Et idem. Sclaui ac Anterũ gẽtes, Iuſtini euo magnis copiis thracũ agrum uaſtauerũt. Germanus patricius Thraciæ tunc præfuit, illoſqȝ deleuit, unde nomen imortale ſibi peperit. Et idem Procopius, Sclaui iterum (ait) Europam malis inſatiabilib⁹ affecere, ꝑdas ubiqȝ agẽtes, agros depopulati, circa Adrianopoli quinqȝ a Cõſtantinopoli dierum ſpacio conſtiterunt. Occurrerunt eis Aratius Narazaras & Iuſtin⁹. Barbari illis deuictis, Aſycum agrum populati, ingenti præda nacta ad muros urbis prouenerunt. Hæc omnia ſuo tantum tempore a Sclauis germanis (quia Gotthis) Romam perpeſſam eſſe oſtendit Procopius. Poſtq̃ autẽ ſatis in Romanos debacchabant̃, inde diuiſi, pars Poloniam, alia pars Bohemiã occupauerunt, ubi & hodie degunt, ut Sabellicus ait, & in horum nomen abierunt. Sunt qui Sclauos a germanico nomine excluſerint, ob linguæ eorum diuerſitatem. Nos Iornandi ac Methodio in hac parte ſubſcripſimus.

Sclaui in Thraciã.

De reliquis germanis a Gotthis deſcendentibus, & eorum ſtrategematibus. Ca. xxx.

FVerunt olim Germani Arborichi dicti, qui finitimi german is, romanis parebant, ait Procopius. Alii tamen & hos Germanos fuiſſe & cũ his coniugia eos iunxiſſe dicebãt, utroſqȝ tũc ſectatos fidei chriſtiãæ legem uolunt. Marcomani etiam Quadi, Sycobates, Baſtarnæ cum Antonino Cæſare conflixerunt. Turingi quoqȝ nomen antiquiſſimum habent. Hi cęſaris Auguſti permiſſu ſedes occupauerunt, ac ſemper finitimas regiones ſpoliabant, ut ait Procopius. Meminit & horum Eutropius, fuerunt & Taiphilorum, Aſtringorum, Breucorum, Chaiboum, Vitungorum, Scyrorum, Carporum, Mundulorum, Turcilingorum gentes Germanę. quorum Panagyrici memĩerũt. Turcilingos aũt & Auares e Lõgobardis exiiſſe mihi Pyrckaimer grauis auctor oſtendit. Auares poſtea Pannoniam in ditiqnẽ acceperunt, poſt Hunnorum receſſum, ut Otto Friſing. teſtat̃. Inde in Bauariam ſeſe illi exonerauerunt, & addita litera B. Bauari dicti ſunt, ait Sabellicus.

Variæ germanorũ gentes e gotthis.

De Longobardorum ſtrategematibus. Ca. xxxi.

CAeterũ qm̃ Turcilingos ac Auares ex Lõgobardis ꝓceſſiſſe diximus, de Lõgobardorũ ſtrategematib⁹ dicere libuit. Lõgobardos e Scãdia ꝓfectos fuiſſe cõis auctorũ ſententia eſt, crebro inde mutati, i Scoringã primitus ſoluerũt, Vinili dicti. Iñ in Rugorꝝ patriã, poſtea Iſtrũ, rege Godoocho, inde rege Albuino Pãnoniã adepti ſũt, q a Narſete adduct⁹, Italiã adort⁹ eſt, icliinatiõis impii Romãi poſtq̃ cẽteſimus ſextus ac qnquageſim⁹ annus agebaẽ, ut Platina in Bñdicto ac Blõdus uolũt. Breui itaq; Cremona, Mantua, Patauio, cęſarea Rauẽna, Venetia, Taurifio, Verona potiti, Arimiũ in ditionẽ redegerũt. Iuſtino ceſare impãte Verona etiã impii caput ipis ceſſiſſet, niſi morte a cõiuge illatę Albuin⁹ fuiſſet pũctus. Clephus inde magna Italię pte potitus eſt, cuius poſteri ſucceſſores Neapoli adiecerũt, inducię cõtinuo pactę inẽ Ro. & lõgobardos indicebãẽ. Frãcos lõgobardi. n. tũc ſollicitauerũt, ac cũ ipſis Burgũdiões ac galli pene oẽs. Lõgobardi cõpotes uictorię in fugã hoſtes v̈terũt, inde Ebredueſes penitus populati ſunt. Succeſſit Clepho Antaris fili⁹, qui Brixellũ opidũ regno ſuo adiecit. Inde Agilulphus, q diſcordia ſemiata inẽ ro. & Mauriciũ, urbes obſedit. Lõgobardorũ hiſtoriã Barnefridus, Otto Friſin. li. iiii. & Blõd. de inclinatiõe impii, & ſupra Blõdũ Pi⁹ papa li. viii ꝓſcſſi ſunt.

Longobardi vñ, & eorum expeditio

De Bulgaris, & eorum populatione in Romanos. Ca. xxxii.

BVlgari etiã e Scãdia uenietes, ad Pomericũ mare primitus cõſederũt. Inde egreſſi tumultuoſius, Thraciã adorti ſunt, oĩaq; terrore cõpleuerãt. Cõflixit cũ illis Cõſtãtinus cęſar, in Pãnonię ac ſupioris Myſię cõfinio, infœliciſſima grecorũ pugna, uictis. n. romãis, uictoria Bulgaris remãſit. Iñ ęqs cõditiõibus oblatis, Myſia utraq; illis cõceſſa eſt, quã terrã iuxta Danubiũ & hodie gẽs illa poſſidet, oĩum etiam potẽtiſſima ad ĩfringẽdos Turcorũ conatus a Platina dicĩ. Cyrillus illos chriſtiana fide initiauit, q̃ nihil tã neceſſe erat. Hæc ex Blõdo, Sabel. lib. vi. Ene. viii. Rheginone, & aliis. Dicebaẽ rex eorũ chriſtianus primus Terbelis, q monaſticã uitã idut⁹, filio uno regnũ reliqt. Filius aũt ille ſucceſſor, patris religionẽ aſpnatus, in aliũ cultũ Bulgaros uolẽs traducere, a patre oculis orbat⁹ ẽ. Cętera Blõd. li. i. & ii. de ĩdinatiõe, & Otto li. iiii. q Zenonis tpe Thraciã dicũt Bulgaros uaſtaſſe. Suidas in dictioue Βούλγαροι, olim Bulgaros ait Auarũ terrã ĩcurſaſſe, & Auares pene oẽs ad internitionem deleuiſſe. Cõtigit tũc Bulgaris dux noĩe Terbelis, tpe Iuſtiniani Rhinotmetæ. Ipſe autem Iuſtinianus atq; Conſtantinus Heraclii filius, tributarii eorum extiterũt. Parta aũt uictoria de Auaribus, q̃rebat horũ captiuos, quõ eueniſſet, ut totus eorũ exercitus periiſſetꝰ Reſpõderũt captiui, id partĩ ob mutuas accuſationes ac diſcordias cõtigiſſe, tũ qa ipſi ſapiẽtiores ac ſtrenuiores occiderant, fures & maleficos ĩ cõitatem iudiciorũ aſciuerãt. Tũ ob largitiões ac mercaturas q̃rũ cupidię inuicẽ dolos ſtruxerũt. Vltio pp ebrietatẽ, qua q̃tidie obruti fuiſſent. Quibus pceptis, rex oẽs Bulgaros cõuocabat, ac legẽ tulit, ut ſi qs accuſeẽ, cõtinuo pſcruteẽ, ſi fur aut neq̃ rept⁹ fuerit, mox occidaẽ. Vineas ãputabat, cuilibet ciuiũ tenuẽ uictũ, ad uitæ tm̃ ſufficientiã dare iuſſit. Hæc breuiẽ ex Suida.

Bulgari vñ, & eorum irruptio

Auari a Bulgaris uincunẽ

Genealogia q̃rũdã impatorũ cũ ꝑdictis Gotthis affinitatẽ trahẽtiũ. Ca.xxxiii.

SCio qđ amplius a nobis curioſus lector expoſtulabit,neceſſitudinẽ uide licet,qua impatores Ro.Gotthis ac Germãis deuinciebant,qua & ducto res græci impatoribꝰ. Vidi ꝑterea id nõ ultimũ fructũ lectioni Procopii, Barnefridi,& hiſtoricorũ allaturũ.Nõ curioſa ĩdagĩe tñ,uerũ ut ſeſe nobis res iſta accurrerit apiet.Belizariꝰ uxoris Iuſtiniãi cęſaris ſororiꝰ ferebat,germanꝰ dux uero fratruelis Iuſtiniani, Amalaſuntham Theoderici Oſtrogotthorũ regis ex filia nepti, Vitigis Gotthorũ regis mortui uiduã,coniugio ſibi aſciue rat.Tale uinculũ matrimonii inter græcos tñ & gotthos intercelſit:ea itaque Amalaſuntha,Amalaſunthę filię Theoderici regis,& Eucharii Viſogotthorꝝ regis gnata,Vitigi regi duos filios ꝓcreauerat,q̃s Belizariꝰ captos Iuſtiniano tradidit.Germão uero alteri marito,filiã ſuſtulit,quã Ioãnes dux gręcorũ,Vi taliani ducis patruelis in cõiugẽ ſibi copulauit.Theodericus itaq; oſtrogottho

Affinitas Theoderici cum græcis rũ impator,theodomiri filiꝰ,Italię rex,affinitatẽ pene cũ oĩbꝰ traxit,ut eo tutiꝰ Italię peſſet.Amalafredã ſororẽ Hunerico Vãdalo,Gẽſerici regis filio tradidit Ipẽ Clodouei regis Frãcię ac Crotildis Hilperici Burgũdię ducis filię gnatam duxit,ex q̃ Teuduſã filiã ꝓgnatã,Almarico Viſogotthorũ regi tradidit. Aliã filiã Amalaſũthã Euchario viſogottho,& itaq; Oſtrogotthorũ q̃ Viſogottho rũ ſtirps oli diuerſa in unũ rediit. Tertiã filiã Amalabergã,Mernefrido Tu ringię duci addixit. Ex q̃rta filia Amalafreda Amalaſunthã nepti ſuſcepit,quã Theodato regi gotthorꝝ deſpõſauit.Tota etiã pene Theodoſii ꝓſapia germa norũ cõiugia.i.gotthorũ & vãdalorũ nõ eſt aſpnata.Huius.n.filiꝰ Honoriꝰ cæ ſar Termatiã Stylicõis vãdali ſibi gnatam collocabat.Sororẽq; eius Placidiam Aiſtulpho Viſogotthorũ regi,Alarici filio dicabat.Hęc Placidia mortuo Ai

Affinitas Theodoſii. ſtulpho,Cõſtãtino iũcta eſt,ex q̃ Valẽtinianũ excepit,q cũ Eudoxa Theodo ſii iunioris filia,Eudoxã ꝓcreauit,Traſimũdi vãdalorũ regis uxorẽ,q̃ Hilderi cũ ultimũ vãdalorũ regẽ partu ediderat.Theodoſii ꝑterea iunioris filiꝰ,Gẽſe rici vãdalorũ regis fratris filiã,matrimonio ſibi cõiũxit.Et hæc tandẽ,ut agno ſcamus,quã neceſſitudinẽ etiã Ro.imperatores cum barbaris habuerint.

De Francis germanicis,& eorũ in Galliã irruptione. Ca. xxxiiii.

FRãcos ꝟo germãos palã oẽs ſcriptores fuiſſe teſtãt,et ĩ primis Proco pius,q eos Frãcos nõ alio uocabl̃o q̃ germãos noiauit,ſiſr Gaguinꝰ.

Franci & germani idem Cõſederũt autem Frãci primitꝰ ad Rhenũ fluuiũ,ubi Hollãdiã,Selan diã ac Brabãtiã ĩ ditione corꝝ tenuerũt,ut in prĩo lib.adduximꝰ.Quid aũt uirtu tis tũc Frãci geſſerit: Hunibaldꝰ libris xxviii.ſcripſit.Sępe galliã ingreſſi ſũt,ſꝫ tñ repulſã patiebãt.Traiani etiã tp̃ibꝰ galliã affectabãt, uerꝫ fruſtrabãt.In Bata uã iſulã Maximinꝰ eos fugauit,ut Panagy.eiꝰ iis ꝟbis oñdit.Multa ille Frãcorꝝ

Franci in Batauiã & Galliã. millia(q Batauã ac alias cis Rhenũ terras inuaſerũt)depulit,abduxit,Britanni aſq; ab ĩpis liberauit.Cõſtãtinꝰ mſto diſcrimĩe eos a gallię ꝑda cohercuit,Pana gyrico eiꝰ teſtãte. Facile,ingt,uincere eſt ĩbelles ac timidos,q̃s amœna gręcia trãſportat,aut oriẽtis delitię.Sed trucẽ Frãcũ,q ferina ſola carne diſtẽtꝰ,uitã cõ tẽnit.Et aliꝰ Panagy.terrã batauã a Frãcorꝝ regibꝰ occupatã,oĩ hoſte purgauit.

Valētiniani inde tpībus ruptis limitibus Galliā ingreſſi ſunt,moti reb⁹ Vādalorū tā ꝓſpere ſucceſſis,Clodionis ac Meronei regū ductu,referēte Sabellico. Procopius gręcus Germãos tūc Frãcos ſcribit in prīo libro,& Germãos.i.Frãcos cū gotthis primitus Burgūdiā cepiſſe. Viſogotthis etiā e gallia expulſis,eorūcꝫ rege Atalarico occiſo,eā inter Rhodanū ac Oceanū Galliā Frãcos ī ditionē aſciuiſſe.Mortuo aūt Theoderico gottho,Frãci cōtra Turigos,Germãi cōtra Burgūdos ꝓficiſcebanť, adeo timor tūc Atalaricū īuaſit,ut ſpe cōſeqndæ pacis ſororē Theodiberti in cōiugē ſibi adduxerit.Ipſe aūt dū arriani ueneno īfectus,uxore tñ dedita orthodoxę fidei,diſſidii inť ipm & germãos dedit exordiū.Vincebāť gotthi tūc magna iactura,Galliācꝫ Frãci ita in ditionē accepe rūt.Gotthi tunc cū qbus res aduerſus Iuſtinianū erat,uiginti millibus aureorꝫ pacē ab ipſis redemerūt.Iuſtinian⁹ uero galliā ęq̄ aīo germãis reliqt,ne ſibi occaſionē pſtaret oībus ſuis rebus renūciari,ſi ſecus ageret. Germani tñ (itellige Frãci) Maſſyliā,Focētiū coloniā,Arelatē. regnū cū oī maritia ora ī ditionē eorū redegerūt.Hęc Procop.in pri.ac iii.de gotthorꝫ bello lib.de Frãcis,q̄s et tūc licet in Galliis habitauerint germãos noīat.Poſtea ṽo in gallorum nomē abierūt Frãci.Quid aūt interī,Gallorū appellatiōe functi,egregie geſſerint: Germaniæ deſtinatus,nō gallię,in pſenti negocio ſupſedere uolui,licet origīe uerīſſimi germãi extiterint.Cętera Otto Friſing.li.iiii.ca.xxxii.Gaguinus,Turonenſis,Ammonius,Riccius, & alii propriis uoluminibus abſoluerunt.

Francorꝫ ſtrategemata

De Danis ac Nortmannis,& eorum ſtrategematibus. Ca. xxxv.

DAnos etiā ac Normannos opi noſtro inſerere uolui,qa uerīſſimā origīnē germãicā e Scãdia inſula(Iornãde referēte) duxerūt. Dani inde Herulos ab eorū regiōe depulerūt,ac duce Dano regionē eorū Daniā dixerūt,ut Saxo grãmaticus eorꝫ ſcriptor teſtať.Hi multa bella cū Saxōib⁹ cruēta habuere.Cæterū nō multū circa bellicā rē ṽſati,cōtra Baſtarnas olī(uerū infœliciť)pugnauerūt,ait Iuſtinus.Nortmanni uero,ut Gaguino placet,piratę ex Dania exiſtētes in Flãdriā,Neuſtriā ac Aqtaniā ꝓfectiſūt,obſeſſi inde apud Andegauiā.Lothrotus rex eorū Biergoſā,Lothrotā, Haſtinconē ītercepit.Tēporibus Caroli Calui Burdegalā,Sanctonā,Pariſios,Turonū,Nouiomagū,Aurelianos,Pictacos afflixerūt,ceperūtcꝫ Aqtaniā.Carolus aūt dū eos ſine ſūmo diſcrimīe delere nō potuit,partē Galliæ eis conceſſit,q̄ ab eorū nomine Nortmãnia dicta eſt.Adrianus etiā ut Sabellicus aſſerit,eorū uiribus exterritus,a bello abſtinuit,licet Blondus cū ipſis longe ante Adrianū cōflixiſſe ſcribat.Arnulphus inde impator eos uix domuit,ſæpe uincebať. Oīa aūt bella reliqua eorū contra impatores Ro.Rhegino Pruniēſis(cuius monaſteriū etiā cōbuſſerunt) exactiſſima diligētia collegit,& poſt eū Gaguinus.Sabellicus uero Blondus ac alii illotis manibus rē pterierunt.Certū eſt etiā Treuerim anno 883.& Metim a Nortmannis exhauſtas,Corbeiā,Cameracū, Morinos, duce Gotfrido uſcꝫ ad Scaldim inde incurſibus eorum patuiſſe Tungros Argentinam & Lothoringiā.Anno tñ ſalutis.882.Gila Lotharii filia Nortmannorum duci chriſtiano nupta,omnem litem ſuſtulit.

Dani ac Nortmãni quos uicerint.

De Sueuorũ cõtra Saxões ſtrategemat. ante trãſlationẽ impii. Ca.xxxvi.

Sueui cõtra Saxones

SAxones Hermannus ſcriptor in Turingiã ueniẽtes grauiſſima cũ Turingis ꝑlia cõpleuiſſe ſcribit, uicti ſemel, inde ſæpius in uictores euaſerunt. Turingi aũt auxilio Francorũ regũ uicerunt Saxones, ut penes Vrſpgenſem liquet. Inde Saxones cũ Lõgobardis ad occupandã Italiã ꝓfecti ſunt, itineris inde penitentes, ad loca prius relicta conceſſerunt, q̃ a Sueuis inuenerũt occupata. Primitus igĩt ut loco cederent Sueuos interpellabant, illis aũt primo tertiam partẽ, inde dimidiã offerẽtibus, nec oĩno e loco occupato cedentibus, ꝑliũ indixerunt. Sueui inde ſuperiores euaſerunt, penecꝫ dimidiũ Saxonum deleuerunt, numerus occiſorũ a Barnefrido collectus eſt. Meminit & huius cõflictus Hermannus ſcriptor. Sueui olim inita cũ Vãdalis ac Burgũdiõib9 ſocietate, Galliã occupauerunt, ac Hiſpaniã uaſtauerunt. Diuiſi inde, Vandali Beticã Gotthi Hiſpaniã, Sueui Luſitaniã obtinuerunt. Poſtea ꝑlia grauiſſima contra Gotthos aluerunt. Theodericus eñ Theoderici regis Oſtrogotthorũ filius, Turiſmundi frater, cũ exercitu Sueuis deuictis, regẽ illis Rinardũ conſtituit, q repugnans iterũ uictus eſt. Inde Athaulphus rex, eodẽ pacto cõcidit, q̃rũ ſtrategema. Sabellicus, Iornandes, Blõdus & alii meminerunt. Sidonius Apollinaris de Sueuorum irruptionibus inquit. Romano exuerat populato trux alemannus. In prædas centum naues diuiſerat hoſtis, Cætera Sueuorũ ꝑlia partim lib. iii. præmiſimus, partim uſcꝫ ad librum duodecimum reſeruemus.

De priuatis quibuſdã Saxoniæ ac Sueuiæ populis, qui Angliã, Britãniam, ac cætera loca remotiora interceperunt. Ca. xxxvii.

Saxões et Sueui britanniam ceperunt

EX gentibus ꝑdictis Picti (licet Sabellicus Pictones uocitet) ac Scoti ꝓceſſerunt, q̃s Germaniæ populos Põp. Lætus eſſe indicauit. Hi facta cõiuratione, Scotiã occupauerũt, tũc Britãniã dictã. Claud. teſtãte

Quantum te principe poſſum?
Non longinqua docent, domito quod Saxone Tethis
Mitior, aut fracto ſecura Britannia picto. Et alibi adulatorie.
Ignotumcꝫ fretum maduerunt Saxone fuſo,
Orcades incaluit Pictorum ſanguine cæſo.
Scotorum tumulos fleuit glatialis hybernæ. Et Britannia (inquit) apud Claudianum ad cæteras terras de Stylicone.
Me quocꝫ uicinis pereuntem gentibus (inquit)
Erexit Stylico totam.
Illius effectum eſt curis, ne bella timerem
Scotica, ne Pictum tremerem, ne littora tota
Proſpicerem notis uenturum Saxona uentis.

Anglia et Britannia unde

Hi aũt Saxones etiã Anglii dicti ſunt, ut eos Sabellicus, Ammonius, & alii interp̃tãt, q̃a inopinato ductu in Angliã traiecerunt, Valentiniani tp̃ibus, ac romanos oẽs ad interẽptionem occiderunt. Exercuerunt p̃terea Saxones crudeliter in rebelles uictoriã, cœperunt. n. per oẽm ſexũ ac ætatẽ ĩ tota inſula cædes euagari, q̃ metu Britannii adacti populariter in Galliã tranſiere, Britanniæcꝫ nomen adepta inſula eſt, ut tertio ac

tio ac lx.anno, q̄ Ro.impiū labefactari ceperat, nō ſolū poſſeſſionē, uerū & nomen inſula amiſerit, ita ut a Saxōibus Anglis Anglia dicta ſit. Claudian⁹ hui⁹ meminit. Quæ Scoto dat frena truci, ferroq; notatas Perlegit exanimes pićto moriente figuras. Adulaṫ aūt Claudianus Styliconi, qui eos a Britannia expellere uoluit, uerum operam ac oleum perdidit.

De Sueuis ſenonibus, qui poſtea Galli dicti ſunt. Ca. xxxviii.

ET quia nunc Sueuorū memoriā ingreſſus ſum, quædam de Sueuis uetiſſimis, inde Senones dictis, adiicere uolui. Hos Germanos extitiſſe, ſatis lib.i. indicauimus. Illi ut Plutarchus in Camillo ait, primitus ad Oceanū conſederunt. Inde Thyrrenos (Liuio, Oroſio & Euſebio referētibus) occupauerunt. Et in Cluſinos mouerunt, ducti ſuauitate uini, mox p̄lio cōcurrerūt, Sueui aūt, iuxta Plutar. ſentētiā, uictores euaſerunt, fugatis inde cōſulibus Romā intrauerunt, anno urbis C.lx. Heraclito referente. Ariſtoteles hoc p̄dixit, ut idem Plutarchus ait. Maximā eīn hāc romę capturam clades illa apud Alliā lacrymabilis p̄ceſſerat, ubi lxxx.millia Romanorū perierunt, Liuio Floro, Oroſio ac aliis referentibus. Romani hunc diē ideo inter nephaſtos ponebant. Loquiṫ de diebus illis Ouid. in Faſtis, Plutarchus in Numa, in Romulo, in Camillo, & in Romicis, Tibullus in elegiis, Oroſius, Florus lib.i. de bello Gallico aſſerunt. Dicit Plutarchus tunc romanos incurſaſſe ciuitatē, & in foro ſacrificaſſe, in ſubſelliis conſediſſe, uerū multos eorū occiſos, & iuxta Liuii ac Flori ſententiā uix mille hoīm Capitoliū duce Manlio inſederunt, q̄ ſoli romā ſaluauerūt. De captione urbis Theopōp⁹, Ply.li.iiii. ca.v. na.hi. plura ſcripſerūt. Sueui Senones Clades apud Alliam.

Senonū impugnatio cōtra Romanos Capitoliū ſeruātib⁹. Ca. xxxix.

LIbuit nunc mihi totā galatarꝫ Senonū hiſtoriā a fronte receſere, quā nucleo tenus Plutarchus in li. περὶ τῆς ῥωμαίων τύχης i. de Romanorū fortuna, p̄ſequiṫ, cuius uerba gręca ob loci illius diffuſam dilatationē ne tedio uos afficerē, excluſi. Latina uero integra & q̄cunq; nobis ad albū p̄ſentē faciunt, eo libentius adducemus, q̄ liber ille a nullo hactenus quem uidimus tranſlatus, aut latinæ linguæ donatus eſt. Græca ſi qs deſyderat, ipſum auctorē uideat. Sonat aūt interp̄tatio noſtra ſic. Poſt magnā illā apud Alliā Romanorꝫ interēptionē, Galli ſe ſub fuga Romanorū una in urbē receperunt, ac turbationibus oīa repleuerunt, populū Ro. terruerunt ac diſſipauerunt, paucis in Capitoliū imiſſis, ac ſeſe a Gallis defendentibus. Alii uero Romanorū ſeſe ex uariis locis ac plateis colligentes, Furiū Camillū dictatorē petierunt, quē P.R. dū fœliciter ac glorioſe adhuc degeret, iudicio publici furti dānatū, expulſum, in exilium miſerat. Vbi uero terrore illo concuſſus humiliabaṫ, amiſſa apud Alliam pugna, manū Camillo p̄buit, eidē ut innocenti principatū Ro. cōmendauit. Vt aūt Camillus uidereṫ, nō data occaſiōe ex neceſſitate, uerū lege pricipatū aſſumere, ne etiā Romanos in deſperationē redigeret, armiſq; ſparſi ac uagi exercitus poteſtatē ac electionē peteret, oportuit illos q̄ Capitolium inhabitabant, collectis ductorū ſuffragiis honores iſtiuſmodi continentes, ei decernere. Erat tunc penes Camillū G. Pontius non ignarus uir q̄ nūcius declaratus erat, ut de Senonū impugnatio cōtra Ro.

ferret decreta illis q in Capitolio obſidebant̃,hic magnũ periculũ aggreſſus ẽ. Erat eñ uia ꝑ hoſtes,quã uallo ac cuſtodiis fines ĩ circuitu circundabãt,poſtq̃ hic ad flumen ꝑuenit,latis ſcopulis innixus,& demũ corpus eius leui cymbæ appoſuit,ac fluxũ hunc traiecit.Conſeq̃bat̃ eñ manſuetã ac q̃ gradatim traiice ret nauim.Tute itaq; ulteriorẽ ripã tetigit,inde a flumine diſcedens in quandã ſolitudinẽ deuenit,quã ob nebulas ac ſilentiũ coniecturatus fuerat. Inde p̃cipi tio inhærẽs,ad hos ꝑuenit q montis radices obſeruabãt,ac p̃ſidiũ feſſis militib9 pugnantibus ferebant,ubi difficultati petræ ſeſe credens acrẽ enitens ad ulteriores p̃ſidiarios euaſit.A q̃bus continuo receptus,Capitolinis decreta reuela bat,a q̃bus inde ſuffragiũ ſumens,ad Camillũ detulit.Die aũt exorto Gallorũ q̃dam caſu loca ea ꝑluſtrans,aĩaduertit pedũ ueſtigia ἀκρώνυχα nocte intẽpeſta ſignata ac elapſus,corraſioneſq; ac confractiões ac poas(ut uocãt)e terra emer ſiſſe,continuo rem ſuis ꝓdidit.Galli igit̃ putãtes uiã nunc ſibi ab hoſtibus oſtẽ ſam,tentabant oĩa experiri, & noctu ſolitudinẽ ingreſſi Capitoliũ inuaſerunt. Non tñ id cuſtodes excubantes,uerũ ꝓprios ſocios reliq̃s συφυγός,ac canes Capitolii cuſtodes latente,q oẽs ſomno obruebant̃.Nec tũc tñ Ro.fortuna ad p̃ueniendũ ac ſignificãdũ iã ingens malũ clamore indigebat.Erãt anſeres ſacri apud ædẽ Iunonis educati,cultuiq; deę adhibiti.Natura aũt aĩal hoc θορύβιον tumultus ꝑceptiuũ impatiẽs ac formidoloſum eſt.Hi etiã tunc negligebant̃,ob penuriã rerũ breuiter in Capitolio graſſantẽ.His anſeribus tunc ſomnus maceratus,ac famelicus ſubrepſit.Q̃ primũ igit̃ hoſtiũ fulgẽtes galeas ꝑceperũt, clamauerunt,ac inexpectato demũ hoſtes ꝓdiderunt.Inde armorum al pectu plus exterriti, uocis eorũ clangorẽ edebãt.Romani aſſurgẽtes ac συμφρονοῦντες unanimi auxilio inuicẽ iuuantes,tã imminens malũ auertebant,ac hoſtes præci pitauerunt.Hactenus nobis Plutarchus latine ſonuit.

Romanos in una die ſępius a Germanis fuiſſe uictos. Ca. xl.

Romani q̃ties uicti a Germ. die uno

FVit illa dies nimis atra & cruenta Romanis,q̃ apud Alliã fluuiũ uince bant̃ a Gallis.Vnde Virg.lib.vi.& infauſtũ nomen Alliã dixit.Lucanus etiã damnoſum.Plutarchus tanq̃ inter miracula refert,hũc diem pene ſemꝑ ro.extitiſſe ĩfœlicẽ,in uita Camilli. Cuius opiniõis etiã Calliſthenes Damaſtes,ac Philarchus græci auctores ſunt,q eadẽ die,q̃ Romãi a Gallis ſũt ꝓfligati.& a Cimbris olim uictos teſtant̃.Oſtẽdit hoc in pluribus locis Plutarchus in uita Camilli,in uita Marii,in uita Luculli. Tũ etiã in lib.τ ἀποφθεγμάτων cuius uerba illa ſũt.Poſtq̃ Lucillũ in Armenia cũ decẽ millibus peditũ & mille eq̃tibus contra Tigranẽ centũ ac q̃nquaginta hoĩm in expeditione habentẽ ꝓceſſiſſe ſcribit,adiungit τῆ,inquit, πρὸ μιᾶς νωνῶν ὀκτωβρίων ἐν ᾗ πρότερον ὑπὸ κίμβρων ἡμὲν σκιπίωνος διεφθάρη δύναμις. εἰπόντος δέ τινος, ὅτι ῥωμαῖοι τὴν ἡμέραν ἀφοσιοῦνται καὶ δεδοίκασιν, οὐκοῦν ἔφη σήμερον ἀγωνισώμεθα προθύμως, ἵνα καὶ ταύτην ἐξ ἀποφράδος καὶ σκυθρωπῆς ποιήσωμεν ἱλαρὰν καὶ προσφιλῆ ῥωμαίοις.i.Pridie aũt nonas octobris is dies erat,in q̃ Scipionis copię a Cimbris conſumptę erant,quare cũ q̃dam ei dixiſſet,hũc diẽ eſſe Romanis nefaſtũ,& formidabilẽ,inq̃t,ideo pugnemus,ut ex atro & triſti diem hilarem Romanis faciamus.

Quomodo

Quō Senones a Romanis expulſi fuerint. Ca. xli.

SEnones Germani itaq; Capitoliū graui obſidione undiq; anguſtiauerūt Senones
Romanos pene fame ac ſiti macerauerunt.Capitolini aūt poſtq̃ ſuipſorū a romāis
tutelā cōphendere nequerunt,ad dolos ſunt conuerſi.Scribit Frontin⁹ pulſi
panem tunc e Capitolio fuiſſe ꝓiectū,ut Gallos eorum penuria lateret. Manlius inde Gallos noctu Capitoliū cōſcendētes, ꝓditione anſeris auertit. Camillus Gallos incautos aggreſſus eſt,& eos fudit. Florus & Liuius tunc pecuniā a Romanis ob receſſum ſenones expoſtulaſſe ſcribunt,& Sulpitium Romanū eis connumeraſſe,Brēnū aūt pecunia cuſtodita,Romāis denuo obſtrepuiſſe. Verba Plutarchi ſunt in uita Camilli. ἔπει δόξαν τοῖς κρατίστοις συνελθεῖν εἰς λόγους ὁμολογήθη, τοὺς μὲν χιλίας λίτρας χρυσίου καταβαλεῖν τοὺς δὲ λαβόντας ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας αὐτίκα ἀπελθεῖν. ἐπὶ τούτοις γενομένων ὅρκων καὶ τοῦ χρυσίου κομισθέντος, τῶν δὲ κελτῶν περὶ τὸν σταθμὸν ἀγνωμονούντων κρύφα τὸ πρῶτον. ἠγανάκτουν οἱ ῥωμαῖοι πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ βρέννος καταγελῶν ἀπολυσάμενος τὴν μάχαιραν ἅμα τὸν ζωστῆρα προσέθηκεν τοῖς σταθμοῖς, πυνθανομένου δὲ τοῦ σουλπικίου τί τοῦτο; τί δὲ ἄλλο εἶπεν, ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη. Poſtq̃ uero optimū uidebaẽ principibus,in unū cōuenerunt,concluſum eſt,ut Romani Gallis mille libras auri dependerent, hi uero accepto auro e regione Italica diſcederent,dato iuramento,ac auro numerato,dū Galli lancē palā detorq̄rēt & Romani iraſcerenẽ,Brennus eos ludens,enſem cū balteo deponens,lancib⁹ appoſuit. Querētiq; Sulpitio,qd ſibi ille uelit:quid aliud,inqt,q̃ uictis dolorē.

De ſecūda Senonū pugna,& quō Italia pulſi fuerint. Ca. xlii.

SEnones inde ut Plutarch⁹ in lib.de Romanorū fortuna teſtaẽ, nunciū ac
ceperunt a finitimis eorū ſedes deuaſtari.Ad Danubiū igiẽ facta pace cū Senonū
Camillo redierūt.Mox poſtq̃ ab Italia exceſſerūt,ſumptis uiribus,denuo pugna
Romā bello tentauerunt.Quos Camilli uirtus ꝓſtratos,denuo Italia exegit,& concordię templū prius uoto ꝓmiſſum cōꝑata uictoria erexit,referente Plutarcho in Camillo,& in Mario.Idē Senones Galli paulo poſt Italiā iterū īgreſſi,a Manlio Torquato uicti ſunt,q ideo torquatus dictus eſt,referente Suida,
dū Gallorū ducē τὸν μεγαληγοροῦμενον.i.magna ꝓfitentē, & primates Romāos in Senonū
ſingulare certamen allicientē,ſuſtulerit, σκυλεύσας τε τὸν νεκρὸν καὶ τὸν περὶ τὸν τράχη extinctio
λον σρέπτον ἀνελόμενος ut Suidæ uerbis loquar,& mortuo e collo torquē detraxit,hos ibidē Suidas ueluti Plutarch⁹ κέλτους.i.Celtas uocat,& idē ī dictiōe κέλτοι Senones Celtas dixit,unde illos fuiſſe conſtat,q cū Camillo rē habuerunt. Noſtræ q; ſentētię aſtipulaẽ Florus li.i.de bello Gallico in fine.Eoſdē etiā illos Senonas fuiſſe ibidē Florus aſſerit,qs Valerius Coruinus cōſul Ro. uicit,& eorū ducē ſingulari certamine ἐν τῇ μονομαχίᾳ auxilio corui(unde & nomen ſumpſit) uita priuauit.Gallos ꝑterea illos Celtas ac Germanos & Senones extitiſſe, oī luce clarius Suidas in dictione κέλτοι ꝓfiteẽ,cuius uerba lectori cupido græca latinis cōiuncta lib.i.ca.xxxvi. appoſuimus,ubi & hos germanos fuiſſe dixim⁹. Florus ac Plutarchus tunc penitus interiiſſe in Hetruria iuxta lacū Vadimonis Senonū reliqas aſſerit,ita q nullus extet ex ea gente,q inceſam a ſe urbem gloriareẽ,adeo a Dolobella penitus illos fuiſſe ad intereptionē deletos. Poſſē ego nunc multa ex Liuio,Plutarcho,Iuſtino,Floro,Oroſio,& cæteris adduce

re,q̄to diſcrimine Romã concuſſerint Galli Senones,tūc germani.Verū ſatis mihi ſit Germanos eos ꝓbaſſe,& Germanis id debere, q̄d præfati ſcriptores Gallis conceſſerunt,& tandem de illis.

De Gallis Geſſetis. Ca. xliii.

Galli Geſſetæ

SVnt & Galli a Suida γαιϲάται dicti,q̄s Oroſius li.iiii.Eutropius ac Euſebi⁹ non a gente ſic uocatos uolūt,uerū a mercenariis,neſcio qb⁹.Hos & germanos aliq uoluerunt,alii ueros gallos.Ideo dū nihil certi habeā,laconica breuitate eorū res ꝑtranſeā,& Fabiū hiſtoricū aſſumã,q bello eorū cōtra Ro. interfuit.Hic(ſi ei fidē damus)d.ccc.millia eorū ab Attilio Regulo deſyderata refert,bello inde ſecūdo L.Aemilio Catulo ac Torquato & Fuluio Flacco cōſulibus octo millia occiſa ferunt̄,plane ingens occiſorū numerus ab auctorib⁹ relatus eſt.Poſſemus conuincere eos non fuiſſe germanos ,uel tantum numero ſuccūbentium,ſi.n.cunctas rerum hiſtorias euolueris,non facile repies,unq̄ tot nr̄m ulli⁹ fortitudīe cōcidiſſe.Flor⁹ ac Iuſtin⁹ eos tm̄ Gallos noīant,Plutarchus tm̄ in uita Marcelli,eis & Geſſatarū nomen tribuit.Hæc tantum ideo ſubſcripſimus,ut ſucceſſoribus noſtris anſam præberemus lectionis ulterioris.

De Galatis Germanis,& eorum prima expeditione. Ca. xliiii.

Expeditio Galatarū Germanorū.

GAlatas Germanos ex Plutarchi ac multorū ſententia li.i.diximus,hos Florus Gallogræcos uocauit ob mixtas eorū linguas.Antiochus rex eos in ære ſuo aluit,unde ꝓuinciarū romanarū nō ignari, ſeſe ad diripiendū Illyricū contulerunt,trecentorū milliū hoīm numero exercitū cōpleuerunt.Pannoniis domitis,in Macedoniã traiecerunt.Prima(ut Iuſtinus li.xx. ait) eorū expeditio contra Ptolemæū mouebat̄,quē uirtutis eorū contēptorē maximis uulneribus confectū,capite tuſerunt,caputq̄ꝫ eius lancea affixum,ad terrorē hoſtiū circūferebant.Hos tm̄ Soſthenes Macedonū unus primatum, e Macedonia expulit.Habet & hoc Plutarchus in lib.τῶν ἀποφθεγμάτων īſcripto ἀντίοχος δὲ ,inquit,ὁ ἐπικληθεὶς ἱέραξ ἐπολέμει περὶ βασιλείας πρὸς τὸν ἀδελφὸν σέλευκον,ἐπεὶ δὲ σέλευκος ἡττηθεὶς ὑπὸ γαλατῶν οὐδαμοῦ φανερὸς ἦν,ἀλλ᾽ ἐδόκει κατακεκόφθαι καὶ τὰ λοίπα.Antiochus cognomento accipiter,contra Seleucū fratrē bellū gerebat, Verū ubi Seleucus a Gallogręcis uictus,nunq̄ apparuit, ſed trucidatus eſt &c. Galatæ interim ſe recolligentes duce Brenno mox Macedoniam uno ductu incurſauerunt,ut ait Iuſtinus.Fuerunt apud Brennū ex oī exercitu,peditū lxv.millia.Pauſanias tm̄ paulū a Iuſtino diſſentit,ac multo plures Brēno aſcripſit.Delphi Apollinis Dianæ ac Mineruæ auxilio ſupiores euaſerãt,ut placet Iuſtino & Plutarcho in collectaneis adagiorum, a q̄ nō in diuerſum Pauſanias abiit ,qui templum ab ipſis ſpoliatum aſſerit.

De bello Galatarum contra Antiochum regem. Ca. xlv.

Galatæ cōtra Antiochum.

CAeterū qa nobis mentio belli Antiochici incidit ,opeꝑciū uidebat̄ totā huius hiſtoriā igredi,maxime dū uiderim,latinorū ſcriptores tã anguſto pede rē illã ꝑtranſiſſe,ad græcos hiſtoricos deſcendã.Iuſtin⁹ Galatas ait contra Antiochū inſurexiſſe,eundēq̄ꝫ eorū uirtute ſuccubuiſſe, dū tm̄ & Antiochus Gallos uicerit,& grauiſſimo bello ,cuius nec Pauſanias nec

Plutarchus

Plutarchus plurimū meminere,paululū tñ Iuſtinus huic lineæ imorat̃.Athenę us penitus conticuit,niſi q̃d in dipnoſop.lib.Antiochū a Galatis uictū oſtēdit, libro tñ.ε.dipno.ubi Antiochi triūphos adducit, eos eiſdē triūphis interfuiſſe refert,ait.n.μεθ' οὓς μυσοὶ πεντακισχίλιοι συνεχεῖς ἦσαν. κίλικες δ' εἰς τὸν τῶν εὐζώνων τρόπον καθωπλισμένοι τρισχίλιοι, χρυσοῦς ἔχοντες στεφάνους. ἐπὶ τούτοις θρᾷκες τρισχίλιοι καὶ γαλάται πεντακισχίλιοι.i.Poſt q̃s frequentiū Myſorū quinq̧ millia ſeq̃bant̃. Cilicū autē tria millia,inter etiā ſtrenuos armati ,pcedebant,aureas portantes coronas,cū q̃bus & Thracū tria millia,& Galatarū q̃nq̧ millia fuerāt. Vbi ſatis Antiochi uictoriā aduerſ9 Galatas oſtendit.Lucianus uero in pluribus dialogis apte cō trariū,Galatas ſcilicet ab Antiocho uictos refert.Tū in uolumine ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος.i.de cōpellatiōe erroris,diffuſius tñ in dialogo ζεῦξις ἢ ἀντίοχος inſcripto,cuius uerba græca ob diffuſam materię extenſionē ac dilatati onē ſinā,ne tedio lectori ſi futur9.Latia tñ orōne q̃cūq̧ ad lineā p̄ſentē nobis faciunt,afferā,ob dialogi illius penes latinos raritatē,q̧ eñ eū trāſtulerit hacte nus uidi neminē.Sufficiat nobis ita ſenſum hiſtoriæ exp̄ſſiſſe. Antiochus,inq̃t q̧ ſoter appellatus eſt,ſimile q̃ddā pati dicebat̃,in pugna aduerſus Galatas. Si igit̃ uobis placuerit: & hanc enarrabo,q̃nā modo hæc fuerit edita.Nec latuit Antiochū Galatarū fortitudo.Vidit & eorū ingentē multitudinē eſſe,eorūq̧ phalangas ſtrenue ,puiſas ac congruentes,q̃rū frontē ęrei thoraces ,ptegebāt, cū quatuor ac uiginti armatis a tergo p̄ordinatis.Cornua uero eq̃tatus,iſinit9, in medio ac corp̄e exercitus eorū currus uidit octoginta falciferos,apti ad inſi liendū hoſtes,& in q̃libet curru bis totidē eq̄s coniugales. Hæc itaq̧ animad uertens Antiochus,oī ſpe deſtitutus dū hoſtes inexpugnabiles exiſterent.Ip̄e uero neq̧ magnifice nec ſecundū debitū belli apparatū ,pficiſceret̃, ac ualde modicū duceret exercitū,peltis cōſuetū,ac leuis armaturæ p̄ditū,in cæteris nu dū,ut pene uix dimidiū eius exercitus fuerat.Optimū igit̃ ſibi uidebat̃,fœdus paciſci,ac oportunas quaſdā belli inducias cū hoſtibus pcutere. Verū Theo dotus natione Rhodius,uir nobilis,ac rerū militariū non ignarus,cū huic con ſilio interueniſſet,regi ademit mœſticiā. Erant regi aūt xvi. elephanti,illos in terim ut abſconderent,iuſſit,nec exercitui hoſtiū manifeſtaret̃.Et poſtq̃ tibicē claſſicū cecinerit,ac confligere hoſtibus ac manibus conſerere opus fuerit, & dū eq̃tatus hoſtiū accurrerit,ac Galatæ ad apiendas ac diuidendas phalanges currus imiſerint.Tunc quatuor elephantos ex oī parte eq̄s eſſe immittendos, ac octo illis q̧ curribus p̄fuerint,equiſq̧ cōiugalibus obuiā impellēdos.Quo fa cto eq̄s hoſtiū pterrefieri dicebat,& reuerſo curſu in ipſorū dños fugiēdo,im petū facturos.Nec caruit hoc conſiliū effectu,nā Galatæ ac Galatarū equi,pri us elephantes non uiderant,unde ex inopinato eorū aſpectu cōturbabant̃, li cet etiā longe ab illis abeſſent.Poſtq̃.n.tm̄ barritū elephantorū audiuerūt, ac dentes eorū inſigni canditate reſplendentes uiderunt, e fuſco alioq̧ corp̄e,ac τὰς προνομαίας.i.elephantorū roſtra,in eorū p̄dā populatura pceperūt,priuſq̃ iaculū attingerent,retrocedentes,cū ſummo dedecore aufugerūt.Pedites aūt Galatarū alternis ſpiculis cōfodebant̃ ac haſtis,alii ab eq̃rū ungulis cōculcabāt̃. Et queadmodū in illis rebus fieri ſolet,eq̄ in eorū ſocios inciderunt,ac currus

Galatę in triūpho Antiochi

Antiochi dolus in uincēdis Galatis.

Galatæ ab inopinato elephātorū uiſu deterrunt̃.

uice uerſa retrouertẽtes, οὐκ ἀναιμωτὶ non ſine ſanguine, in ſe ipſos ac dñ̃os eorum diuerterunt. Et ut uerbo Homerico loquar, currus cum ſonitu uerſo ſunt tramite ducti. Equi uero poſtq̃ a recta uia deuiauerũt, elephantis cedentes, cõſeſſores deiecerunt in terrã, ac repugnacula ſtrepebant, incidebantq́ꝫ, ac ꝑ louẽ falcib⁹ eorũ exercitũ diuiſerũt, oẽſq́ꝫ ſocios (q̊ſcunq́ꝫ obuios habuerũt) ꝑdiderunt. Multi Galatarũ in tãta turba deſyderabant. Adde ꝙ elephãtes hoſtes inſequentes conculcauerunt, ac συμπεριπατοῦντες unũ ſuꝑ aliũ cõglomerauerũt in aggeres, ac roſtris eoꝝ diſcerpſerunt, q̊s in uia cõꝑhenderunt, & finaliter cũ maieſtate uictoriã Antiocho pepererunt. Galatarũ uero alii in tanta clade editi deſyderabant, alii capiebant, pauci reduces euaſerunt, & tñ̃ hi ſugfuerant, q ad montes aufugerant. Hactenus noſtra interꝑtatione Lucianus, & addit. Dũ Antiochi principes cõueniſſent, et uictorioſum regẽ nuncupaſſent, regẽ reſpõdiſſe, Verecũdiã habem⁹ milites ꝙ noſtra ſalus tñ̃ in quatuordecim aĩalium terrore ſita fuerat. Si aũt rẽ copioſius tractare uolumus, diuina uirtute galli cõciderunt. Nã ut Lucianus in alio dialogo ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος in hæc uerba ꝑrupit. ἀντίοχος δὲ ὁ σωτὴρ, ὅτε τοῖς γαλάταις συμπλέκεσθαι ἔμελλεν, ἔδοξεν ὄναρ, ἐπιστάντα οἱ τὸν ἀλέξανδρον, κελεύειν σύνθημα πρὸ τῆς μάχης παραδοῦναι τῇ στρατιᾷ τὸ ὑγιαίνειν. καὶ ὑπὸ τούτῳ συνθήματι, τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην νίκην ἐνίκησεν. i. Antiochus Soter dictus, Galatis confligere uolens, ſomnũ uidit, Alexandrũ ſibi aſſiſtere, ac iubere, ut exercitui in teſſerã bellicã ὑγιαίνειν hoc eſt ſalutẽ ꝑſtaret. Et illa teſſera mirabilẽ uictoriã ſibi peperit. Hæc ille. Dũ aũt hęc ꝑtranſeo, incidit mihi IOANNIS CAPNIONIS uiri grauiſſimi feſtiuiſſimus locus, quẽ in tertio Cabaliſticarũ uolumine ad Luciani enodationẽ adduxit. Vbi ſe monetã uidiſſe teſtat̃ noĩe Antiochi conflatã, pentagoni ſymbolũ tale retuliſſe, cuius pentagoni & Lucianus recordat̃, dũ dicit, τὸ τριπλοῦν τρίγωνον δι' ἀλλήλων τὸ πεντάγραμμον. Triplex triangulus inter ſe quinq́ꝫlinearis. Fuiſſet locus ille Caſſiotico nodo intricabilior, niſi oꝑam ſuã huic CAPNION cõdonaſſet. Cæterũ ex Luciani dialogo ἀλέξανδρος inſcripto, græca carmina adduximus, quibus oraculũ in bello Marcomanico cæſare Antonino geſto oſtendit, quo nam pacto Germani eſſent debellandi. Nobis itaq́ꝫ dii non imperãtores uictoriam præripuerunt.

Galatæ monitu ſomni uincunt

De Galatarum expeditionibus contra Athenienſes, Macedones & Delphos. Ca. xlvi.

Galatarũ cõtra uarias gẽtes expeditiones

VIdeor tenuiter pro ea copia, qbuſdã curioſis forſitan, Galatarũ res ingredi, quare altiori exordio paululũ memoriã eorũ reuocemus. Sũt q Galatas Scordiſcas dixerũt, ueluti Athenæus, ſunt q Sueuos. Hi cupiditate auri ut Athenæus inqt, Iſtrũ relinquentes, & ut Trogus li. xxxiii. ac Iuſtinus Galatas ſcribũt abundanti multitudine trecenta millia hoĩm ad q̃rendas ſedes nouas comites ſibi aſciuiſſe. Illi ſtudio augurandi primitus ad Illyricos ꝑfecti. Inde ĩ Pãnoniis cõſederũt. Gens aſꝑa, bellicoſa, audax, hi primi poſt Herculẽ alpiũ iuga frigore intractabilia conſcenderunt. Inde in Macedoniam ac in Gręciã delati, reges Aſię terruerũt, q ab ipſis laceſſiti, pacẽ pecuniis mercari coacti ſunt, aut rebus oĩbus ipſorũ renunciare. Profectionis Galataꝝ in aſiã ꝑter

p̄ter Suidã & cęteros Plutarchus meminit in lib. περὶ παραλλήλων ἑλληνικῶν καὶ ῥω
μαικῶν, ubi in talẽ orõnem euadit, βρέννος γαλατῶν βασιλεὺς λεηλατῶν τὴν ἀσίαν ἐπὶ
ἔφεσον ἦλθε. Brennus Galatarũ dux deuaſtans Aſiã, cõtra Epheſos ꝓfectus eſt.
Oẽs aũt Galatarũ expeditiones nemo copioſius Pauſania græco authore col
legit, ꝗ ἐν τοῖς φωκικοῖς ꝑ tres ferme pagellas galatarũ ſtrategemata effuſe excur
rit, a cuius græca orõne recedamꝰ, ueluti lectori tedioſa. Ea tñ ꝗ̃ ad rẽ nobis
faciunt, breui noſtra interpretatiõe deſyderanti eo pacto latina elocuti ſumus.
Incurſus Galatarũ, inquit, in græciã illã poſt ſe reliq̃t memoriã, quã in Buleute
rio atticæ loco ſubſcriptio tradit, quẽadmodum & apud Delphos manifeſte
etiã oſtendit, ut in loco, ubi græcis potiſſimũ res erãt aduerſus barbaros. Celtę Galatarũ
primã expeditionẽ extra regionẽ eorũ (duce Cambaulo) confecerunt, in qua ſtratage.
Thraciã uſq; mouerunt, uerũ ſub regiõis limine ſubſiſtẽtes, nõ audebãt arma
Thracibus inferre, ob eorũ paucitatẽ. Nec Galatæ expediti ſatis erãt aduerſũ
tñ numerũ gręcorũ. In ſecunda aũt (quã fecerũt) expeditione, optimũ ipſis ui
debat̃ aliis gẽtibus bella inferre. Proficiſcebant̃ igit̃ una cũ duce eorũ Cambau
lo, populãtes, ac demũ inſaciabilitate eorũ ſaturabant̃. Poſtꝗ̃ ad Eurotã fluuiũ
caſtra mouerunt, multus tũc illis ac nõ uulgaris ꝗ̊q; erat pedeſtris exercitꝰ cõ
gregatus. Eq̃tatũ etiã in tres partes diuiſerunt ductores agminũ, aduerſus Tri
ballorũ gẽtes Thracię. Futurus etiã iꝑator Cerethriꝰ expectabat̃. Gallis ꝗ̊q;
in Pannoniã ꝓficiſcentibus Brẽnus ac Acichorius p̃fuerũt. Bolgius apud Ma
cedones ac Illyricos p̄das agebat, ac cũ Ptolemęo certabat, tunc tp̄is poſſidẽte
Macedonũ regna. Ptolemęus aũt p̄dictus ille extitit, ꝗ Antiochũ noĩe Seleucũ
dolo int̃emit. Hic e regiõe ſua expulſꝰ, poſtea ſupplex auxiliũ petiit. Erat & ei
cognomẽ inditũ ob nimiã audaciam Ceraono, occubuit tñ in ea pugna, nõ ſine
magna ſuorũ iactura ac Macedonũ. Deniq; Celtę nullo pacto in Gręciã aude
bãt traiicere, uſq; totus pene exercitus in caſtra deſcẽdẽs, a Brẽno duce multis
cõuenietiis adductis ꝑſuaderet̃. Enarrabat.n. Brẽnus in p̃ſentia exercitꝰ ĩpoten
tiã græcorũ, ac pecunię m̃ſtitudinẽ in ęrariis publicis, plura deniq; ornamẽta ſi
ue holocauſta, argẽtũ ac aurũ in tẽplis gręcorũ reſeruari, q̄bus ꝑſuaſit Galatis ĩ
gręciã expeditionẽ. ac ductoribꝰ cęteris, ꝗ cũ ip̄o exercitui p̃fuerãt. Cõgregato
igit̃ exercitu pedeſtriũ, cũ ipſo militabãt myriades xvii. accedẽtibus ipſis duobꝰ
millibus. Eq̃tũ uero cccc. ac xx. millia, tot & eq̄ ꝗ ſemꝑ in oꝑe ꝑati cõſtiterũt. Et
ut uerũ numerũ adducã, ducẽtis ac mille adiuctis ſex myriadibus numerꝰ cõſi
ſtebat. Pręterierũt aũt põtẽ Galatę, ac iuxta littus caſtrametabãt̃, p̄dã aũt e del
phici Apollĩis tẽplo ad uota & e gręcia egerũt. Hęc ille, ibidẽ Pauſanias Galata
rũ cũ Athenieñ. p̃lia enarrat, & quõ Gala. Kydiam eorꝫ iꝑatorẽ fuderit, cui
& græcum epitaphium in huius rei teſtimoniũ ſanxerunt, ac ad tẽplũ Eleuthe
rii iouis poſuerunt, adduximus epigramma illud li. ii. Inde Termypolas ferro
præda ac igne populabãtur Galatæ. Meminit huius belli Adon Vinenſis epi
ſcopus, & græcorum præſtantiſſimi, in quorum numero Athenæus oĩum co
pioſiſſimus ſcriptor Dipnoſophi. lib. v. ubi eos Galatas uocat, & eorum ducem
Brennum, ac irruptionis eorum in Delphos recordatur.

De reliquiis Galatarũ q̃ a plũs ſupfuerãt,& q̃rſum puenerint. Ca. xlix.

QVi uero denuo bello illo ſupfuerant,alii Iſtrũ antiquã eorũ patriã,repe tiuerunt,referentibus Athenæo græco dipnoſop. v. & Iuſtino lib. hiſt. xxxiii.& ad Danubium habitantes,Scordiſcæ dicti ſunt. Alii uero in Aſia conſidentes regionem quandam in ditionem eorũ ſumpſerunt,quam Gallogręciam dixerũt. Habuit tunc plura nomina locus ille,uocabatur enim γαλατία, γαλλογραικία, βουκελλαρίων χώρα, ἑλληνογαλατία auctore Suida .i. magna græcia,Galatia,Gallogræcia,bucellariorũ regio,& Hellenogalatia.Scordiſcæ aũt Germanorũ uerissimi fuerũt,ut in libro primo dictũ eſt.Hi olim Macedo niã,cum tributarii Macedonũ fuerãt, incurſabant.Theſſaliã,Dalmatiam q̃cp tentauerunt,uſcp ad mare uenerunt,contorta in ipſas aquas tela miſerunt,Cato nis exercitum profligabãt. Didius eos compeſcuit,inde Druſus,ne Danubiũ tranſirent,retinuit.Hæc ex Floro lib.iii.Euſebio & aliis.

Galatæ quorſum

Scordiſcarum ſtrategema

Quõ Gallogræci imperio Romano demum ceſſerint. Ca. l.

CAeterũ quia Gallogręcos illos germanos fuiſſe conuicimus,& eorũ bella hactenus q̃ nobis lectione aſſidua conſtabant reteximus,uolui mus ut nihil q̃d Germanorũ ſit,penitus deſyderet. Quare ut effuſe ac pleno calamo oĩa dicã,quõ ad Ro.impiũ deuenerint Galatæ,adiicere huic libro in aĩo erat.Galatæ(ut Iuſtinus ait) totã pene Aſiã cũ Bithyniæ rege cepe runt,q̃ tpe tantus terror erat in Aſia gallici noĩs,ut nemo putaret maieſtatẽ ſuã ſe poſſe tueri,nec amiſſam recuperare,niſi eorũ auſpicio.Quęcunq̃ illi aũt in terceperunt,regi Bithyniæ reliq̃runt,ipſi tm̃ Galatiã ſeruauerunt,Inde Mithri dates rex Gallogræcia & eis potitus eſt.Cauſa belli Mithridatici cõtra galatas hæc ferebat.Mithridates lx.ex optimatibus Galatarũ ſimulata amicicię gratia pgamũ accerſiuit,aſpere inde ac ſuperbe illos exagitans,uehemẽter eorũ aĩos cõtra ſe irritauit,Thoredorax uero uir τό τε σῶμα ῥωμαλέος καὶ τὴν ψυχὴν διαφέρων ut Plutarchi uerbis loquar,corporis q̃ animi fortitudine pſtãs,uitæ regis cum cæteris inſidiabat.Prodita aũt Galatarũ coniuratione, Mithridates ſingulos conſpiratores,ſingulis tortoribns trucidandos tradidit.Hęc nobis Plutarchus in libro γυναικῶν ἀρεταί intitulato.Galatæ inde ſuos ſocios ulciſcentes,a regẽ ſu perabant.Druſus poſtea,quia Antiocho contra Romanos auxiliaribus copiis acceſſerant Galatæ,eos debellauit,ut ait F.Ruffus.Inde Munius pcõſul cõtra eos miſſus eſt.Rex etiã Diotharus Galatas ſubdidiſſe dicit.Auguſt⁹ Gallogræ ciam in prouinciã redegit,& Lollio adminiſtrãdã tradidit.Paulo poſt a diuo Paulo legẽ chriſtianam aſſumpſerunt,& hi ſunt,quos Hieronymo referente Paulus Galatas uocauit.Sub Traiano iterũ a lege noſtra defecerũt,tpibus Ga lieni Cęſaris a Romanis intercepti,a Poſthumo (ut Oroſius libro quarto ait) reſtituti,inde ad imperium Conſtantinopolitanum deuenerũt,& a Turco,ut Aeneas Syluius collegit,ſubiugati,a libertatis iure deſtituebãtur. Cætera pręteriemus,dum enim Germani erant,ut germanorũ meminimus,nũc ſucceſſu temporis dũ tũc nomen q̃ ius Germanorum amputauerunt,illis eos cõmitto qui in deſcribenda Aſia horas eorum collocaturi ſunt.

Galatæ q̃ ties a Ro. defecerit.

Galatę cõtra Mithridatẽ

Epilogus terrarum a Germanis ſubditarum. Ca. li.

Poſuimus ꝓxio uolumine ꝑmiſſo, Lector æqſſime, publicā germanorū uirtutē, cui data ſua portiōe, ad priuatarū gētiū fortitudinē in ꝓſenti libro deſcēdim9, ut tā cōium germanorū, q̄ etiā ſingulariū poplorū uirtus eluceret, qua nō unū terrarū orbē ſibi q̄ſiuerūt. Id lōge maxim fuerat, q̄d nihil q̄d uirtuti bellicæ debeť, germanorū maieſtati detractū uideť. Gētes difficilimas actā terra mariq; q̄ armis armatas, germanorū uirtute cōcidiſſe admiratiōis fama diuulgauit. Vn̄ ſi uelim9 cū oī priſcorū tēporū neceſſitate cōcertare: ac oēs terrarū poplos uno faſce cōplecti: ac eorū res geſtas tm̄ rheno cōferre, egregie fateor, numeroſa teſtimonia nobis Roma ſaltē toties a nobis demolita cōferret, aut qua tota patet Italia olī exanimata, Hiſpania cōſūpta, q̄ miſeriarū priuilegiū, ex tā crebro & inopinato germanorū ductu ac icurſiōe, ſibi haud iniuria uēdicauerūt. Differamus aūt cæteras germanorū expeditiōes, ac intmiſſa ea qua Europā, Africā ac aſiā fortitudīe calcauerūt. Id memoriæ repetamus, triplicē huius orbis diſcretionē ab eorū populis, ut a locupletiſſio mari inundatā. De Aſia teſtis accedit Iuſtinus, q ſolos Galatas (q̄s Germanos ī multis locis extitiſſe ꝓbauimus) multitudīe Aſiam uniuerſam repleuiſſe intendit. Quis rogo Saxones, Sueuos, Anglos, Pictōes, Scotos, q in Britāniā exarſerūt, illis ſedib9 depulit: Quis gotthos ab Hiſpania reuocauit: Quis Vādalos ultio ductu ī Africā limitātes deleuit: q̄s Frācos germāos Galliȩ totius uēdicatores exegit: q̄s Tectoſages ac alios, q Bellouago duce, referēte Liuio, Veronȩ, Brixiȩ cōditores, ut diluuio q̄dā, totā Aſiā armis occupātes, eoꝝ regione inſdixit: q̄s Oſtrogotthos Italia expulit: nō Belizari9, nō Narſes, ſiq̄dē Sabel. referēte, multi & cæteri ꝑlio ſupſtites, in Italorū nomen abierūt: Quorſum tādē Fœderici ſaltē ſecūdi Germanorū cȩſaris inæſtimāda turba, Italiæ illata, ꝓfluxit: q̄s Manfredorū inūdationē: q̄s Tuſcos, Sardiniam, Siciliam, Neapolim a Fœderici illius filiis ex concubina ſuſceptis moderatas ignorat:

Germanorum fortuna

Gentes a Germāis ortæ.

De captione urbis Romæ, & q̄ tantum a ſolis Germanis capta ſemper fuerit, & quoties. Ca. lii.

AD Romāȩ urbis excidia me cōuertā, q̄ gl̄ia ſolis germāis ac illis tm̄ debeť, nec ulla ȩtate hactenus ab illis data ē aliis. Nec germāico ſplēdori q̄dq̄ uenerabili9 cōtigiſſe potuiſſet, q̄ terraꝝ dn̄am, terrēos deos añ pedes habuiſſe ſubiectos, a q̄rū ꝓpagatiōe null9 hoſtis adeo delituit, q̄n rept9 fuerit, qb9 mare patētiſſimū ceſſit, nubes puiȩ patuerūt. Fatis itaq; Ro. urbis ruinā trahētib9, Senōib9 Sueuis, inde gotthis primit9 domitȩ romȩ gl̄ia aſſerta ē. Alaricus eñ ut diximus mœnia urbis demoluit. Meminit huius Claudianus. Heu regio funeſta Getis: heu terra ſiniſtris Auſpiciis calcata mihi: ſaciare nocentem Cladibus, & tandē noſtris iflectere pœnis. Aſpice q̄ rarū referas iglori9 agmē: Aſpice romanū iā uertice celſior hoſtē Italia detruſ9 eat: q̄tūq; priori Diſſiſis. Tu cuncta ſibi ceſſura ruēti Pollicitus: patrii nomē iurauerat Iſtri. O rerū fatiq; uices, q foeda ꝑabat Romāos ad ſtrupra nurus, ſua pignora uidit Coniugibus permixta trahi. Quæ mente profunda

Romȩ captio a germanis

Romȩ excidiū ab Alarico

Hauſerat urbis opus,ultro uictoribus ipſa
Præda fuit. Et reliqua,ubi Claudianus Romæ incendia lachrymabilia ,pclamat.Et ille tñ Alaricus,inter oẽs deſtructores Romę mitiſſimi ex cõi ſcriptorum ſñia nomẽ accepit.Quãti tuliſſet Claudian⁹;ſi Totilę,Gẽſerici,ac aliorꝫ populatiões deſcripſiſſet.Secũda urbis ἁπώλεια attilæ aſcribit,q Roma potit⁹,pcibus ſũmi Pont. adductus,ab urbis ruina abſtinuit. Tertia Gẽſerico Vãdalo deſtructio debet,q ob hæreſim Arrianã,qua imbutus,humana diuinaq͂ʒ agebat ,pmiſcua.Hic penitus urbe populata,oĩq͂ʒ pda ab acta,Romã miſere dãnauit.Quartũ Romę excidiũ Totilę regi cõceſſerũt,qui Capitolinis mõtibus inceſis,ac tertia murorũ pte demolita,oĩq͂ʒ pda abducta, Romã penit⁹ uacuã,Procop.teſtãte,reliqt.Quinto loco iterũ Totilã referẽdũ puto,q ędificata denuo roma a Belizario repẽtino ĩcurſu denuo urbẽ ĩuaſerat Fuit & Odoacer Rug⁹ ergo germanus ut l.iiii.oſtẽdimus,ſiliter Theodericus Oſtrogotthorũ rex,q bellica uirtute,Romã gẽtiũ dñam ĩ eorũ ptãtem redegerũt.Quid Ottonẽ ſui noĩs primũ memorẽ,q cõtra Creſſentiũ romãę urbis patriciũ inſurgẽs,portas romanas ĩuenit clauſas,ỽtute apuit,Roma potit⁹ eſt, ſicuti Platina in Ioãne Placẽtio,ac Sabel.li.ii.Ene.ix.adducit. Adde q͂ Arnulph⁹ Bauarię rex,añ Ottonẽ ob papã Formoſũ cõtra Ro.exercitũ duxerat,m̃ltoſq͂ʒ romanorũ gladio ſuſtulerat.Ludouic⁹ impator de Caroli ,pſapia,Romã a Saracenis occupatã,liberauit.Otto II.diu Romãos obſidiõe ac fame ad retinẽdũ Leonẽ papã cõpulit.Fœdericus etiã prim⁹ nõ niſi armis Romã occupauit, ductu tñ Hẽrici ducis Bauarię ac Saxõię,referẽte Hermãno.Aiũt & Henricũ III. ob Suiggerũ papã,quẽ ĩ locũ Gregorii locauit,Romãos coegiſſe,ut xxiii. diſt. c.in noĩe dñi in gloſſa.Et ſi ueritati nõ deeſſe uolum⁹,primi oĩm urbẽ Sueui ſenones occupauerũt,q duce Brẽno Romam ĩnceperũt anno urbis ccclx. teſtãte Plutarcho,& hi Germani erant,ut in primo uolumine dictum eſt.

Romę deſtruit ab Attila

Germani impatores cõtra Romãos.

Quõ Germãĩ linguã Ro.corruperint,nõ ſolũ urbem. Ca. liii.

NEc tñ urbẽ,uerũ & linguã pcipuũ Italię dec⁹ eorꝫ incurſiõibus adeo corruperũt,ut uix idiomatis ueteris ueſtigiũ ſapiat.Aiſtulph⁹ gotho rũ rex,urbe in ptãtem redacta, Ro .noĩe eorũ diſpoliatos, Gotthos nũcupare uoluit,ac Romam Gotthiam.Et niſi a Placidia uxore fuiſſet in tranſuerſũ act⁹,ultĩa Romãis trãſiſſet noĩs ætas.Theodericus etiã Italię titulũ nact⁹ Romãis arma intdixit.Arbitrabaẽ in deſidiã eo ductu Romãos uẽturos,ut & nomẽ eorũ in diſcrimẽ redigeret.Probat & hoc de Alarico Claudian⁹.De lin guæ romãæ deprauatiõe Blondus,Aeneas,Volateranus & Philelph⁹ multa ſcripſerũt,cuius uerba ſunt xxxvii.epiſt.ad Laurẽtiũ Medicẽ.Nec mirũ,inqt, cũ tot barbarę natiões Vãdali,Gotthi,Hũni,Lõgobardi,Germãi,Burgũdiones,Frãci,linguã ipam & mores & doctrinã Italorũ mutauerint. Hæc ille.Ita Romã oĩb⁹ mẽbris,bracchiis,comis dilaceratã,cũctis reb⁹ priuauerũt.Lucan⁹ nulli,inqt,fas erat ferro penit⁹ diſtinguere Romã.Et Claudianus deos ,purbe pugnare dixit,fulmĩaq͂ʒ ad cõſeruãdã urbẽ cadere. Verũ tũc ſomno Romanorũ dii obruebanẽ,nec ab eius pda germãos ac ruina arcere potuerũt,fulmĩa nõ hoſtẽ,uerũ ipſam urbẽ concuſſerunt.

Lingua Romanorũ deprauat a germanis

Victas ire nurus,hunc per uada cęrula mergi,
Nec canos prodeſſe ſeni,puericꝙ cruore
Maternas nudare ſinus. Hæc ille. Verū tandē deſinā,& a Germanorū populationibus deſiſtā, Romanorū ac totius orbis miſeriæ modū imponam, tempus abire mihi eſt,ne potum largius æquo rideas,ac ne unquam modum orationem noſtram inuenturam putes.

De deſtructione Carthaginis a Germanis. Ca. lv.

Carthago dirripitur

AD Africam nunc orōnem dirigā,q̄ toties Germanorū dirruptionib9 patuit. Vandali a Gotthis Gallia pulſi,ad Aphricā traiecerunt.Genſericus igiť motis ad eā caſtris,primo ductu urbe potitus eſt. Vt ꝑter Oroſium Paulus Diaconus ſupra Eutropium lib.xiii.teſtatur.Gotthi Claudiani temporibus totam Africam prædis agebant,ut ipſe teſtatur poeta.

De bello Cimbrico,& prima eorum expeditione. Ca. lvi.

INterim in recenſendis Gotthorū ſtrategematibus occupatus, pene cæterorū illuſtriū Germanorū uirtutes ꝓteriui. Nec tñ Cimbrorū fortitudo diſſimulanda eſt,quā nunc noſtra orōne ingreſſus,cui potuero breuitati me alligabo.Cimbri olī Oceano inſidentes,anno D. LIX. ab urbis ortu,ut ait Euſebius,Romā admonuerunt.Hi Cimbri primo Celticā inhabitauerūt terrā, ut ſcribit Plutarchus in Mario,& Sabel.li.ii.Ene.vi. Ducti ea cōiectura ꝙ Celtæ Scythæ dicti ſint,& ita ueniſſe uſꝗ ad Mæotidē. Alii duce Lidanio primo a Cimericis deueniſſe Cimbros aſſerunt idē Plutarchus & Sabelli.li.ii.Ene.vi. Alii facta inundatione maris ex patria eos fugiſſe collegerunt,ut Strabo li.ii. geog.Et Ephorus magis illis cum aqua ꝙ armis periculū fuiſſe adducit,Clitarchus q̊ꝗ inundationis eorū meminit.Conſentit Florus li.iii.& Plutarchus.Solinus ca.xxvi.uideť ex gēte Amazonū ipſos deducere.Hæ opiniones tñ magis ꝓbabiles,q̄ a Cimericis eos ueniſſe teſtāť,ſicuti & ex Dionyſio elicimus,& græci eos τοὺς κιμμερικοὺς dixerūt,& ab ipſis nomīatus eſt Cimericus Boſphorus, ut Strabo li.vii.ait,ex ſententia Poſſidonii & Herodoti.Sed hęc remitto uſꝗ ad dictionē Cimbrorū ꝑuenero.Hi ergo ccc.millia hoīm erogauerunt,& uſꝗ ad Hercyniū deuenerunt,illic pulſi,ad Iſtrū conſederunt.Scordiſcas ſecū ſumpſerunt,ut Sabel.& Plutar.ſcribunt.Heluetios inde petentes Tigyrenos & Toygenos ſollicitauerunt. Inde Tauriſcos,ut Strabo li.vii.ait,& trans Pyrenem uenientes,ut placet Sabellico,Hiſpaniā depopulabāť.Appianus in Celtico Galatiā q̊ꝗ eos cœpiſſe ſcribit.Inde uicti a Celtiberis,Ambiones & Teutonas ſecū ſumpſere in Galliā,totā uaſtauerunt galliā,exceptis Bellouacibus ipſis reſiſtentibus,Cæſare & Strabone lib.iiii.authoribus.Italiæ inde renūciantes,magnos Romanorū exercitus ultra Galliā uenientes fuderūt,īdicatore Plutarcho. Papyriū igiť Carbonē primo ipſis occurrentē ſuſtulerunt,ut ait Sabel.li.i.Ene. vi.Hoc aūt factū eſt DC. XL.anno urbis conditæ,Cecilio Metello & Papyrio Carbone Coſs.ut uoluit Cornelius in Germania,& paulo poſt addit,Carbonē occiſum,cuius etiā Cęſar in cōmentariis meminit.Inde per Noricos deſcenderunt Cimbri,& obuiū habuerūt Syllanū,illū q̊ꝗ fuderunt. Poſt hunc

Bellū cimbricum

Numer9 Cimbrorum.

Manlius (ut Cornelius ſcribit & Liuius li.lxxvii. Florus tñ li.iii. Oroſius li.v.ca. xv. C. Maniliũ, Eutropius li.v. Malliũ uocant, uerũ liber eſt deprauatus. Antias indicant C. Manilio & Q. Cæpione coſs. M. æmiliũ cũ duobus filiis conſulis

Numer⁹ occiſorũ lxxx. Romanorũ millia occiſa extitiſſe, & lx. millibus Calonũ in eo bello deſideratis, ita uictũ ut uix x. hoĩes euaſerint. Huiuſmodi ſententiæ aſſertor eſt Oroſius in pallegato loco. Florus tñ Manilio, Liuius & Corne. Mãlio id tribuerũt, Cimbri inde reb⁹ fœliciter geſtis (qa ſecũdũ Corneliũ Mãlius, Caſſius, Scaurus, Aurelius, Seruilius, Cæpio, cõſulares exercitus po.ro. fuſi fuerant) ſtatuerunt, non (niſi Roma diruta) ſedes ponere, ut ait Plutarchus. Cæpionis ꝗcꝗ ſingulariter Florus & Eutropius meminerunt, & addit ille, actũ de Roma fuiſſe, niſi Mariũ ea ſecula cõtuliſſent. Marius igiť ſecundo cõſul ſecũdũ Plutarchũ, ſecundũ uero Florũ, Eutropiũ, Oroſium quarto cõſul, ex Libya accerſitus, ad Rhodanũ ſedit. Barbari aũt ſex dieb⁹ tranſierunt cõtinuo, et nunciauerunt Romanis, an uxoribus eorũ quid ſignificare uelint? cito ipſos Romæ futuros. Cæpionẽ ꝑfligatũ a Cimbris Plutarchus in uita Camilli, in uita Marii, in uita Luculli, ac in apophthegmatibus adduxit. Mox Catulus Cimbris occurrit, eorum

Catuli dolus in cimbros multitudine deterritus, ſeſe ad dolos cõuertit, poſtq̃ eos uincere poſſe diffidit, referente Plutarcho in lib. ἀποφθεγμάτων. κάτλος λουκτάτιος ἐν τῷ κιμβρικῷ πολέμῳ παρὰ τὸν ἀτίσωνα ποταμὸν στρατοπεδεύων, ἐπεὶ τοὺς βαρβάρους ὁρῶντες οἱ ῥωμαῖοι διαβαίνειν ἐπιχειροῦντας, ἀνεχώρουν, μὴ δυνάμενος αὐτοὺς κατασχεῖν, ὥρμησεν εἰς τοὺς πρώτους τῶν ἀποχωρούντων ὅπως δοκῶσι μὴ φεύγειν τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ τῷ στρατηγῷ κατακολουθεῖν, q̊d hũc nobis ſenſum reddit. Catulus Luctatius in bello contra Cimbros geſto ad Atiſtoẽm flumẽ caſtra poſuit. Poſtq̃ aũt Romani intelligebant, barbaros ad tranſitũ fluuii tendere, enitebať ut illis cedere Romãi poterint, ſi barbaros detinere nõ ualeret. Contendit igiť ad primũ curſum abſcedentiũ barbarorũ, ne Romãi fugere uerũ potius inſeq hoſtes uiderenť. Hæc ille. Nec Marius cõſul eos a flumĩe potuit arcere, ipſe igiť Marius cogebať caſtra in ſiccis locis ponere. Quod cum Romani uidiſſent, grauiter ferebant, ac ſiti eos affici dixerũt. Marius uero mõſtrato illis flumĩe, q̊d uallũ hoſtiũ defluxerat, ἐκεῖθεν ὑμῖν ὤνιόν ἐστι ποτὸν αἵματος. ꝑpe, inqt, nobis potus eſt, uerũ mercãd⁹ ſanguine, hæc Plutar. in apophtheg. tũ in uita Marii nobis reliqt, quẽ Val. Maxi. Oroſius, Frõtinus, & alii ſecuti ſũt

De eodem & conflictu Marii & Cimbrorum. Ca. lvii.

BArbari inde ſtoliditate flumẽ tranſgreſſi ſunt, ut ait Florus, Catulus a Thiſone amne & ſcala ꝓhibere uoluit barbaros, ꝓliũ ibi cõmiſſum eſt. Catulus defeciſſet, niſi ei iunctus fuiſſet Marius, ut ait Plutarch⁹. Cõmiſſo primo ꝓlio x. myriades, i. ſupra centũ millia hoſtiũ ſtrauit Marius, ut ait Sabellicus, μύρια τὰ eñ decẽ millia, uel μυριάς. ἄλλως fœmininũ μύριοι uero decẽ millia maſculini gñis apud græcos, licet apud latinos neutrũ ſit, & hæc ad intellectionẽ Plutarchi. Eutropius (ſed nimis corruptus eſt) ccc. millia occiſa aſſerit, ducẽ uero eorũ Teutomodũ captũ cũ lxxx. millibus. Liui⁹ li.lxviii. & ſupra ipſum Florus, & Oroſius cc. millia occiſa, noningenta capta Cimbrorũ collegerunt. Hoc aũt factũ eſt apud aquas Sextias, ut ꝓbant Liuius, Sabellicus & Florus, Oro

Margin: Pugna Catuli & Marii cũ Cimbris.

rus. Oroſius uero iuxta Iſarim & Rhodanū. Re uera nō lōge a Saltzburga hāc conflictionē fuiſſe chronographia non uulgaris noſtri tpis teſtaē, & ibi adhuc ueſtigiū uideri. Hieronymus ad Geruntiā epiſt. xxxi. diſt. xii. hanc hiſtoriā reci tat, & apud Sextias aquas in cāpo Saudio iridicat, cui ſubſcribit Florus. Sabel licus Caudio dixit, Lucanus iuxta Arimium hanc cladem editam profitetur. Claudianus uero illic ubi Stylico olim Getas uicit, ait enim. — Vbi conflictus fuerit.

Memorabile buſtum
Barbaricæ, nam ſæpe locis & finibus illis
Plena laceſſito rediit uindicta quirino.
Illinc Oceani ſtagnis excita ſupremis
Cimbrica tempeſtas, & eiſdem procidit armis.
Hic Cimbros, forteſcꝫ Getas, Stylicone peremptos
Et Mario (claris ducibus) tegit Itala tellus.

Secundo uero ꝑlio Cimbri petierunt a Romāis ſedes ut a fratribus, ueluti ait Plutarchus, qbus abnegatis iterū Romanis cōflixerunt, iuxta flumen Atheſim, ut Liuius & Florus collegerunt, q ex Tridētinis alpibus effluxit. Atiſtonē Plutarchus & Appianus hunc noīant. Cōmiſſo ꝑlio Cimbrorū ſupra lx. M. capta, occiſa bis totidē ſūt, Sabel. referēte. Liui. c. xl. M. occiſa. lx. capta. Eutrop. c. lx. M. cecidiſſe, capta lx. millia nu merauerunt. Oroſius cū Liuio. Eutropius aūt ſcribit tria millia & xxx ſignorū Cimbris ablata fuiſſe. Apud Plutarchū tñ unū numerū occiſorū inuenio, vi. myriades hoſtiū captas, bis totidē occiſas, neſcio an toto bello an ſingulo dixe rit. Florus qcꝫ tm̄ lx. milliū occiſorū meminit. Euſebius cc. millia occiſa, lxxx. ca pta dixit. In toto autē Barbarorū bello Cimbrorū ccc. lx. millia occiſa, capta xl. millia (præter fœminas) Oroſius & Eutrop. collegerūt. Multa Ply. li. vii. ca. xxii. — Secunda pugna

De iactura illata Romānis a Cimbris, & defenſio Cimbrorum ac Teutonum. Ca. lviii.

NOn ſine ſummo diſpēdio Cimbros & Teutonas Roma expulit, ſicuti iam quincꝫ cōſularibus, tot & tantis ante Mariū Romanis occiſis, ut æquare liquido poſſemus, horū & illorū mortuorū multitudinē. Bellum Cimbricū Eutropius ita formidoloſum ut Punicū dixit, quia actum quaſi de Roma fuerat, quod Iuuenalis uidit illo carmine de Mario. — Iactura belli Cimbrici

Hic tamen & Cimbros, & ſumma pericula rerum
Excipit, & ſolus trepidantem protegit urbem
Atcꝫ ideo poſtq̄ ad Cimbros ſtragemcꝫ uolabant,
Qui nunq̄ attigerant maiora cadauera corui.

Et Propertius.

Cimbrorum minas & benefacta mari.

Plutarchus ob hoc Mariū tertiū Romæ cōditorē dictū uult. Multa Florus. Tanti Romani putabāt uincere germanos, & ei ultro quintū conſulatū obtulerunt. Marius qcꝫ aureis uaſis poſt bellū utebaē, ut Val. Maximo placet, & Plynius li. xiii. ca. xi. ipſum auro & annulis poſthac uſum ſcripſit. Verū non uirtute Germanos ꝑ id tpis Marius deuicit, ſed dolo ac fallaciis, ut li. iiii. diximus. Marius etiā milites maxīe coluit, qbus ad compandā Cimbricā uictoriā utebaē, & ut Plutarchus ait, Egregia uirtute

In oẽs in quos inciderunt naſum mutilauerunt,q̃d crimen & eorũ poſteris in
cognomen inditũ eſt.Horũ etiã mulieres Thraciæq́ꝫ fœminę utriuſq́ꝫ tã ad ſe
ptentrionẽ q̃ occaſum uergentis,corpa eorũ ita ornauerũt.Et demũ adiungit
Athenę9,illi in oẽs gẽtiũ q Scytharꝫ iſolẽtias illas excludũt,ἐποικιῶνς dixerũt.

De Baſtarnis Germanis,& eorum ſtrategematibus. Ca. lx.

BAſtarnas germanos lib.i. ꝓbauimus.Hi primã expeditionẽ eorũ cõ- Baſtarnę
tra Dacos mouerũt,ac fœliciter pugnauerũt,ut Iuſtin9 ait. Inde cõtra cõtra Ro.
Aemiliũ Paulũ inſurrexerunt,q x.millia eqtum eius gentis deſtituit,
ut aſſerit Plutarchus in Aemilio,& poſtea in eius ære eos aluit. Inde & ,Perſa
auctore,Lepido conſule Baſtarnarũ ferociſſima gẽs,ab Iſtro ſeſe extulit,iterꝫ
(ut uoluit Oroſius li.iiii. Eutropius & alii)Romanum impiũ inuaſit. Poſtea
cũ Claudio Baſtarnas pugnaſſe refert Trebel.Pollio.Baſtarnas q̊q́ꝫ Gn.Põ-
peius & Cæſar uicere, auctore Diodoro.Inde ab Auguſto cęſare defecerũt,
ut ſcribit Florus.Plutarchus uero aſſerit,tunc maxĩo diſcrimine cũ Ro. fuiſſe Baſtarnę
actũ,qñ Mithridates contra Ro.ꝓficiſcebãt,niſi Baſtarnæ irruiſſent. Verba cõtra Mi
eius ſunt in lib περὶ τῆς ῥωμαίων τύχης .i.de Romanorũ fortuna,μικροῦ δέ τινα ἢ τὸν μαρσικὸν thridatẽ
πόλεμον τὴν ῥώμην ἐπιφλέξαντος, οἱ γερμανικοὶ καὶ βασταρνικοὶ πόλεμοι κατεῖχον .i.In Marſi
co bello,Roma flagrãte, Mithridatẽ Sarmatæ ac Baſtarni hoſtes laceſſiuerũt.

De inſolentia Bructerorum contra Romanos. Ca. lxi.

BRucteros p̃terea ad calcẽ opis noſtri appendere uolui, q germanico
more uictorias ſtrenue in Roma.uictos exercuerunt. Hi ſub Tiberio
lx.millia Romanorũ ceciderunt, referente Cor. Tacito. Mortua Veli Bructero
da ſub Domitiano recuſauerunt Ro.iura. Tẽporibus Neronis a Iulio Auito rũ cõtra
debellabanẽ,teſtãte Plynio li.ii.epiſt.ad Macrinũ,cuius & Martialis & Iuuena Ro.p̃lia
lis mentionẽ fecerunt,ideo filio ſuo Coccio ſtatuã ſenatus decreuit. Aiunt &
Corneliũ Fontonẽ grauiſſimũ uirũ,p̃lio Bructeros tunc excepiſſe,cuius Fon
tonis Vlpia.ff. de pœnis,Dion græcus in Adriano,Cecilius,& alii recordãẽ.
Traianus inde,Plynio ac Dione referẽtibus,per Veſtricium Spuriam Bructe
ros compeſcuit.Reliqua pauca prelia Bructerorum a priſcis colliguntur.

Concluſio huius ad MAXIMILIANVM.

AD te nunc noſtra recurrat oratio Sereniſſime Impatorũ,q ad augen
dã bellicã Germanorũ uirtutẽ p̃cipuũ dec9 patrię cõtuliſti,maiorꝫq́ꝫ
tuorũ opinionẽ longo p̃ coniarꝫ iactu,oĩ functus uirtute exceſſiſti,ut
nullũ credã ueterũ in eruendis uirtutibus altius tranſiuiſſe.In oĩbus q̃ hoĩs con
ditio cõſummauerat adoleſcentiã imbuiſti.Vix xix.igreſſus annũ Morinos,Sy
cãbros deletos ad unũ concuſſiſti.Bello Venetorũ(pudet dicere)a cunctis de Maximili
ſertus,ſolus rẽ gerens,& nunc plus x.annis cõtinuando bellũ,ſine auxilio Ger ani p̃cla
manorũ,uel ꝓprio diſpendio Venetos ꝓſecutus es,non Troiano bello tot oc ra bella
ciſi ferunẽ,nõ Hieroſolymitano,nullus uictorũ numerus,nullus diſpendii mo
dus. Demũ illa Venetia,Italiæ totius columẽ,armis Lacedęmõia, opibus Co
rinthia,literis Athenæ,maris totius dña et domitrix,cũcto colono ſpoliata, de
ſerta,& quaſi(cunctis brachiis abraſis)detrita corruit.Polonorũ, Hungarorũ

regib⁹,iã Maximiliano cõciliatis, uereor nec fundũ cõſtiturũ illius urbis.Proh dii imortales Colophonia q̃ iniuria Maximilanum affecit:Francigenæ paupꝛrimũ & exoletæ crumenæ (ut ita loquar) mercatoris nomen ei indulſerũt,hoc & Germanorũ multi,q̃rũ noĩa lector facile intelligit. Verũ exoleta illa crumena,ſine eius diſpendio, quot uicibus Franciæ,Angliæ,Papæ, Venetum theſauros apuit: nũc Heluetios impio ſæpius reluctãtes Francis ulciſcit,Frãcos Heluetiis,Venetos Frãcis,Francos Venetis.Ego libero & ſolido ſenſu dico,nullũ (Carolo dẽpto) impatorẽ legi penes ſcriptores,cui plus incõmodi acciderit,fœlicioris exitus res fuerit, maiores gẽtes ſine ſuiipſius diſpendio cõcuſſerit,ut in Maximiliano uidemus.Quare o Principes Germaniæ,ueſtrũ agnoſcite cæſarẽ,colite impatorẽ,caput ueſtrũ defendite,ciuiles diſcordias refutate,in gratiã mutuã redite,ut impiũ q̃d magis ꝓnũ q̃ cõdũ eſt,ꝑpetua hæreditate tutari uobis liceat.Nil tã firmũ q̃ fragile a mortali conatu elaboratũ eſt,q̃d nõ q̃diutiſſime cõcordia cõſtiterit,citiſſime diſcordia reſoluat & tumultuet.Nil præterea humanũ tã abſolutum eſt,q̃d ſuo nixu inſiſtere ſine alterius ope potuerit.Nec alia ratio erat,cur a Bulgaris Auares frãgebant,Suida referẽte,niſi mutuæ principũ ſimultates,q̃ poſtq̃ in prauũ indurãt,actũ erit.Romula etiã barbarico dat iter diſcordia bello. Verũ nõ morabor in hac ꝑte,tm̃ ut cõcordẽ animũ geratis uos obteſtor,& impiũ tanto ſanguine q̃d mille ducũ peperere labores, mutua beneuolẽtia cuſtodite,& ſatis ſtudiis noſtris Germaniæ p̃ſtitiſſe uidebor, ſi id q̃d nõ magis pulchrũ q̃ neceſſariũ eſt,uobis pſuaſero. Sexti finis.

Anaſtrophe ad principes Germãiæ.

LIBER SEPTIMVS GERMANIAE EXEGESEOS.

De fertilitate Terræ,& Montibus Ger.habens capita xxvi.

Primum,De fructu & arboribus Germaniæ.
ii.De fabula Phaetontis unde electrum natum ſit.
iii.Vbi terrarum naſcatur electrum.
iiii.Electrum ſolum in Germania naſci.
v. De antiq̃tate electri,inuentione ſuccini,ſimiliter de p̃ſtãtia & opinione ei⁹.
vi.De electri noĩbus.ſ.Lyncurio,Sualterno,Falerno & electri uirtute.
vii.Quomodo naſcatur ſuccinum.i.electrum.
viii.De aliis metallis Germaniæ.ſ.gemmis,cryſtallo, ceraunio,iaſpide,gallico, adamante,ſmaragdo,
ix.De auro Germanorum.
x.De artificibus Germaniæ,& argento,plumbo,ferro,ære germanorum.
xi.De animalibus Germaniæ,& pecoribus.ſ.uiſontibus.
xii.De equis,& lupis.
xiii.De uris germanicis.
xiiii.De alce,muſtelis,iubatis.
xv.De auibus germ.Bonaſo & anſerib⁹.
xvi.De ſyluis,& ſyluæ Hercynii magnitudine,origine,fine & initio
xvii.De reb⁹ in hercynia creſcẽtib⁹.ſ.ſale,arborib⁹,lignis,mõtibuſq; flagrãtib⁹
xviii.De Adula,Arduenna.
xix.De bacena,Cetio,Bohemico,pinifero,Carpatho,montibus & ſyluis.

xx. De Oddonis, picearia, obnobiis, ſyluis & montibus.
xxi. De Vogeſo & alpibus.
xxii. De montibus Germaniæ Rhetiis, Ocdoro, Iura, rhyphæis, Gabrete.
xxiii. De quibuſdam herbis in Germania creſcentibus.
xxiiii. De quibuſdam montibus mirabilibus Germaniæ.
xxv. De montibus aliis Germaniæ præter iam dictos
xxvi. ac ultimum, mathematicalis eſt deſcriptio montiū ac alpiū germanorum

PROOEMIVM IN LIBRVM Septimum.

IAm paulatim e terræ gremio Germania exeat, paululū accreſcat, uiſcera eius aperiat, gemmas, flores, nemora ꝓducat ac ſe prorſus comis brachiis florentiſſimæ regioni parē effingat. Tradita em̄ ꝓximis libris ſua portione Germanis & eiſdē intentiſſima cura q̊ ad oēs uirtutū numeros ꝓuiſis, reſiliendū nobis erat ab ulteriori Germanorū memoria, ad patrię illorū cultū. Admonuit nos p̄terea opis noſtri neceſſitas, q̄ iuſto ordini ſtare uoluit oīa, & mediū huius itineris curſū ſex libris ī traditiōe Germanorū occupata cōpleuit. Reliqs ſex uolumībus, æqua ptitiōe, patrię formationē īgredi, æqualēq; librorū numerū tā patrię q̄ ciuibus īpartire. Ipſe igit̄ in medio huius pelagi freto cōſtitutꝰ, tā arduā (qua functꝰ ſū) uiā redeūdo obuiā hēo. Nec altiꝰ ibo, ad ſūmū.n. tēdi. Nec ulteriꝰ uela dāda ſūt, uerū oībꝰ remis intētus, ne nauis lōgiori pegrinatiōe tumultuet̄, p ęqualē librorū numerū ac ſpaciū feſtinant̄ ad littora nauigabo. Latēte.n. trāſitu, ſine oī reditꝰ cura, lōgiꝰ ęq̊ incōſyderate porreximus, nihilq; erat q̊d nos a deſtinato curſu abduxerat, n. ſi dū modo mihi tanto ſpacio a littore ſemoto mare terram ex oculis eripuit, & tenuit oia pōtus. Ad ībecillitatē igit̄ meā ubi redii, uireſq; noſtras cōſulatꝰ, finē ulteriori nauigationi īponēs, reditu uitę noſtrę ꝓſpiciā. Nō tn̄ ſiſe onus redeūdo ac īgrediēdo pōtū noſtris humeris īponit̄. Multo.n. expeditiꝰ germāos q̄ germaniā ꝓſitere mur. Illic.n. plura auctorū mltitudīe ac pſtātia tuta nobis obuiabāt. Hic uero nobis p ſolitudīes q̄ſdā ablato illo p̄ſidio uelificandū eſt. Sūt p̄terea abſolutiſſimi uiri q nobis añactū curſū ībuerūt, hoc eſt, q de moribus germanorū q̄dā collegerūt. Veluti huiꝰ nauticę artis pitiſſimꝰ antiſtes Cor. Taci. q īſtructa naui hoc mare īgreſſus nos p̄uertit, ac uiā alioq difficilē ſua nauigatiōe leuauit. Sunt & alii bellicę artis deſcribēdæ diligētiſſimi auctores, q peculiarit̄ germanorū uirtutes ac bellica ſacramēta demōſtrabāt. Hi tn̄ in naſcēdis patrię noſtrę fructibꝰ reſederūt, qualitates terrę q̄ polorū germāię excluſerūt. Vn̄ ii bn̄ ad noſtrā metā deferebāt̄, reditu tn̄ carētes, ab iis q̄ patrię noſtrę auſpicaciſſima ſūt receſſerūt. Quare nimis depoſita occulta ac ſolitaria uia hęc erit, quā ī ſeqntibus ſex libris ratibus ingrediemur, in q̄ ſi pede lapſi fuerimꝰ, aut errore q̊dā ducemur, añq̄ ad deſtinata littora deuenerimꝰ, id nō nobis, uerū uiæ tā ūbratili ī iudiciū ueniat, q̄ raro hactenꝰ uiatore nixa, oībꝰ ſignis ac diuerticulis caruit, & uerę tramitē īualeſcētibꝰ ſpinis aut fluctibꝰ dānauit, maioreſq; occaſiōes errāti q̄ foeli-

cit̃ tranſeunti reliq̃t. Satis igit̃ mihi ſit per qualeſcumq; neceſſitates, ad tutum ſalua ſaltẽ uita euadere, & ſucceſſori nr̃o, ut ſtudio meo adiut⁹, cãdidi⁹ p id itine(ris uehat̃ iponere.

De fructu & arboribus Germaniæ. Ca. i.

Arbores & fruct⁹ germanię

ANteq̃ Germanię fructuũ genera ingrediar, pauca nobis prius de fertilitate eius dicenda ſunt. Priſci omni pene fertilitate Germaniã exuerunt, annos neſcio. Quã uero iam ſpeciẽ de ſe p̃beat Germania: ſenſu ſu patet. Celtes germanus poeta neotericus, qm̃ nobis antiq̃rum allegatio aufertur, hiſce carminibus patriæ noſtræ fœlicitatem oſtendit.

Terra hominum pecudumq; ferax, quoq; ubere glebo,
Spiciferam cererem, multo cum fœnore reddit,
Paſcua florigeris extendens pinguia pratis,
Ingentes lacus, uarias uaſtaſq; paludes.

Et Beroaldus in car. de Germania.

Fœlix frugibus inclyta & metallis
Et diues pecoris.

Mantuanus in Dionyſio ita loquitur.

Et uada Teutonici tangit uaſtiſſima Rheni
Terra hominum frugumq; ferax, armenta gregeſq;,
Vberibus paſcens glebis, non languida cœlo.

Cor. Tacitus terrã hanc ſyluis horridam, aut paludibus fœtidã ſcribit, & humidiorẽ qua Gallias, uẽtoſiorẽ qua Pannonicam & Noricã aſpicit terram. Idem Cornelius informem, aſpam cœlo, triſtem cultu & aſpectu Germaniam formauit. Hęc Cornelius, ex quib⁹ ſterilitatem inferre nititur. Eum ſecutus ẽ Sabellic⁹ lib. ii. Ene. vi. Forſitan apud antiquos eius terræ cultus intempeſtiuior q̃ nunc uidebat̃, ut lib. ii. cap. de Agricultura diximus. Iam uero ſatis fructuum capax eſt. Sordidiores partes Germaniæ ſunt Polonia & Gotthia, ubi raro fructus naſcitur, ut in alpibus Rhæticis. Item Cauchos Plyni. li. xvi. ca. ii. na. hi. immunes fructuum eſſe ſcripſit. Sic & getæ terram colunt. De qua ita Ouidius libro primo de Ponto.

Orbis in extremis iacio deſertus arenis,
Fert ubi perpetuas obruta terra niues.
Non ager hic pomum, non dulces educat uuas,
Non ſalices ripa robore monte uirent.
Neue fretum laudes: terræ magis æquora ſemper
Ventorum rabie ſolibus orba tument.
Quocunq; aſpicies: campi cultore carentes,
Vaſtaq; (quæ nemo uendicet) arua iacent.

Cõtra & Auſtria tãto fertilior agit, q̃to hęc ſteriliora loca ſordẽt. Quid Alſatico uino & cerere fœlicius: cuius meminit Rigmannus Phileſius illo carmine de Vogeſo dicens.

Munera cum liquido præbet cerealia Baccho,
Ipſaq; frondeſcit floribus omnigenis,
Hunc Bauari, Sueui, prædulcia dona lyei
Potum, teutoniæ maxima parſq; capit.

Nolo Bauarię & Sueuię mẽtionẽ facere, uerũ uni⁹ tm̃ regiõis Pruſſię, qua beatior terra non agnoſcitur, ſi e cœlo Iuppiter delaberetur, nullam potiorem Pruſſia terram facile attigeret Pabulis etiã Germania apud priſcos ualuit, cuius rei teſtis eſt Plynius lib. xvii.

ca. iiii.licet Germaniã arboribus frugiferis impatientẽ dixerit Cornelius,uerũ fallit.Ex cœli etiã coniectura Plynius rationẽ affert li.xvii. ca.ii.na.hiſt.in ſeptẽ trione,inquit,arbores fructiferas conſeri poſſe,& de Gallia ꝓbat.Dracontius Rhenũ abundare ſcripſit arboribus fœcundiſſimis,caſtaneis,amygdalis, & ni hil q̃d utile ſit,huic abeſſe,baccho ꝑterea ditiſſimũ. Territorio etiã Vãgionũ nil fertilius arbitrant̃,alii ciuitatẽ Roſteck maritimã, & Viẽnam Auſtriæ urbẽ ac Argentinã cõferre uolunt,hæc de fertilitate germaīæ,nũc de gẽmis agem⁹.

De fictione & fabula Phaetontis,unde electrũ natum ſit. Ca. ii.

ANili cõmento poetæ electrũ ex Phaetontis ſororũ lachrymis aiunt ꝓcreatũ,& iuxta Eridanũ naſci,ut Euripides in Phaetonte,& Ouid. lib.ii.Metamor. Occaſio mentiendi græcis fuit,q̃a Phaetontis tꝑe in cendiũ increbuit,Beroſo li.ii.& Euſebio authoribus,& quia,ut Cato in fragmẽ tis ait,omibus liguribus parens fuit Phaeton,unde iuxta Eridanũ ſuccubuiſſe Phaetontẽ ferunt,& ex lachrymis ſororũ Electrũ inde natum, ideo q̃dam ele ctrum a ſole torridũ,ſuo ſponte naſci dixerũt.Huic opinioni Lẽõtius Theſſa lus,Higinius et Paulus Peruſinus accedunt,q̃rum myſtica in hoc ꝓbo.Sol eñ apud Homerũ vi.Ili.dicit̃ ἠλέκτωρ. Ait etñ Homerus Ilia.τ. κάλλει παμφαίνων ὥς τ' ἠλέκτωρ ὑπερίων. Pulchritudine ſplendens ſicut indefeſſus hyperion.Ply nius q̃cꝫ ſubſcribit priori opinioni ſolẽ dici ἠλέκτρα,alii probant ex eo,quia ho mines ſuſcitet,& dicat̃ quaſi τοὺς ἀλέκτρους.i ſine lecto hoīes faciat ſurgere.Cõcor dat Suidas q̃ ἀπὸ τῆς λαμπρότητος τοῦ ἠλέκτρου.i.a ſplẽdore electri,aut quia ἄλεκτρος καὶ ἀκάμας indefeſſ⁹ ac iceſſans ſtella ſol ẽ.Idẽ Heſichy⁹ exponit ſolẽ ob ſubſtantiã electri,uel formã ſic appellari.Quod aũt e filiabus ſolis ex lachrymis ortum ſit electrũ,non conuincit̃,hæc enim ob nominis cõuenientiam in ſole & electro e ſolis filiabus electrum ſtillaſſe autumauerunt.

Fabula Phaetontis

Vbi naſcatur electrum terrarum. Ca. iii.

SCriptores in hoc maxime diſcordant,ubi nam terrarum electrũ creſcat: Alii iuxta Eridanũ.i.Padũ naſci dixerunt electrũ (ut iam dixi) cuius rei te ſtes ſunt Aeſchylus,Philoxenes,Nicander,Satyrus,& Lucian⁹,cui⁹ hęc ſunt uerba Iouis ad ſolẽ de Phaetonte,ὡς ἐκεῖνον μὲν,αἱ ἀδελφαὶ θαπτέτωσαν ἐπὶ τῷ ἠριδανῷ ἵναπερ ἔπεσεν ἐκδιφρευθεὶς ἤλεκτρον ἐπὶ αὐτῷ δακρύουσαι, καὶ αἴγειροι γενέσθωσαν ἐπὶ τῷ πάθει.i.Ideo hũc ſorores ſepeliant in Pado,ubi lapſus eſt auriga,electrũ ob ipſum lachrymantes,& ſuccinum fiat præ paſſione.Ouidius ſecundo maioris hunc ſecutus eſt,in hæc uerba prorumpens.

Electrũ in pado naſci

Inde fluunt lachrymæ ſtyllataꝗ ſoleꝗ rigeſcunt ————

De ramis electra nouis,quæ lucidus amnis

Excipit,& nuribus mittit geſtanda latinis. Virgi.primo Georg.

Et mœſtum lachrymat templis ebur æraꝗ ſudat

Eridanus. Hoc aũt falſum eſſe Italiæ teſtimonio Plynius li.xxxvii.ca. xii.ait,& alii,ac nuſq̃ apud Padũ electrũ inueniri ſcribunt.Plynius eodem ca. tertio.Hoc græcis occaſionẽ mẽtiẽdi dediſſe putat,q̃a Veneti primi rei famã fecerunt,q̃ ꝓximi Pãnoniæ id accipiẽtes circa mare Adriaticũ detulerũt,& ibi

uendiderunt,unde Pado annexa eſt fabula,ait eĩ Plyni.centũ millibꝰ paſſuũ Carnuntum abeſſe a littore Pannoniç, quo electrum inuehatur. Alii quia primũ apud Eridanum arbores uiſas legerũt,hanc fabulam finxerunt,ut ait Solinus. Alii cum uiderũt non inueniri electrum iuxta Padum, dixerunt electridas inſulas eſſe in Adriatico,quo Padus diuertatur,ibi enim Rhodanum et Padum confluere,huiuſmodi opinioni incubuerunt, Euripides & Apollonius. Theophraſtus in Liguria ait naſci electrũ & Phaetõtẽ obiiſſe in æthiopia Hãmonis,ob id ibi delubrũ eſſe. Huius opinionis & Sudines & Metrodorꝰ erãt. Hi rationẽ ex eo cœperunt,qa Ligures a Phaetonte orti,genus eorũ deduxerunt,ut Cato in fragmentis aſſerit,unde qa apud ipſos Phaetontẽ floruiſſe ſciuerunt,mentiẽdi facultatẽ ſibiipſis fecerunt. Alii in Britannia ſtillari electrũ putabant,ut Sotades ſcripſit,huic aſtipulat̃ Strabo li.iii. & Dionyſius in περι.: & ni fallar Solinus. In Scythia q̊q; naſci alii dixerũt,ut Philon,& foſſile electrũ eſſe indicauerunt. Alii iuxta lacũ Sicyonẽ hoc naſci uoluerunt,ut Mneſias. Alii iuxta Attlanticũ mare,iuxta Cephiſidã illud oboriri annuerũt,ut Aſarubas in India,alii & in ægypto dicũt,ut Nicias. Solinus quoq; cap.xxix. Indiæ meminit. Alii in inſula Baſilica ut Timæus,& Diodorus Siculus li.vi. obteſtati ſunt. Ply. li.iiii.na.hiſt.ita ait ex inſulis ante Scythiã quas Pãnonias dicũt, uno abeſſe aiũt a Scythia diei curſu,in qua ueris tp̃e fluctibus electrũ eiiciat̃. Huius opinionis Xenophon Lãpſacenus fuit,q(ut idẽ Ply.li.iiii.ait) a littore Scytharũ triduæ nauigationis eſſe arbitrat̃ inſulã imẽſæ magnitudinis,quã Baltiam noĩant,Pytheas eã Baſileã uocat,& ab inſula aliqua triũ dierum nauigatione abeſſe uult. Huic opinioni ſubſcripſit etiã Metrodorus Scepſius,qui in inſula Baliſca ſuccinum creſcere æſtimat,apud Plyniũ lib.xxxvii.ca.iiii. Hermolaus Barbarus legit in Baltia uel baſilia,non Baliſca. Verũ hi græcorũ oẽs electri meminerunt, non de electro ſuccino dicto locuti ſunt,uerũ tm̃ de illo q̊d ἀπλότυπον χρυσίον μεμιγμένον eſt,ut Plynius lib.xxx.ca.iiii.innuit,quintã argenti portionẽ electrũ uocat,cuius & Homerus meminit dũ.Δ.Odyſſ.Menelai domũ deſcribit pulchrã

χρυσοῦ τ' ἠλέκτρου τε καὶ ἀργύρου ἠδ' ἐλέφαντος ζηνός που τοιήδε γ' ὀλυμπίου ἔνδοθεν αὐλή.

Auro uel ebore argento ſimul & electro Qualis olympiaci Iouis intus emicat aula. Hæc ideo ſcripſimus,ut dũ Plynius ſuccini mentionẽ facit,& ibidẽ tm̃ tot authoribus pene ubiq; electrũ naſci dixit,ſane intelligat̃ aut potiꝰ refellat̃

Electrũ ſolũ in Germania naſci,q̊d dicitur ſuccinum. Ca. iiii.

VErior ergo õpinio eſt in Germania tm̃ naſci electrũ, cuiꝰ rei teſtis eſt Beroaldus in laude Germaniæ & Zacharias Lilius. Cornelius Taci. in germania apud æſtiorũ,inquit,gẽtes iuxta Suitici maris litora ele-
Electri fons ctrum eiicit. Solinus cap.xix. poſt Scythas apud Ingæuones hoc oriri ſcribit. Plynius lib.xxxvii.ca.iii. Certũ,ait,eſt ipſum gigni in inſulis ſeptentrionalibus Oceani,in inſula Gleſſaria a noſtris,Auſterania a barbaris dicta, cuius etiã lib. iiii. ca.xiii.meminit. Celtes iuxta Codoneum electrum colligi ſignificauit. Danda ergo uenia eſt illis qui eum iuxta germaniam naſci dixerunt. Mithridates in Germanica inſula Cedro dicta, Nicias quoq; in partibus Oceani electrum ini

ueniri ꝓbauerunt. Pytheas apud Guttones germanorū accolas ſpacio ab Oceano ſtadiorū ſex milliū electri copiā ſcatere putauit. Hæc Plynius lib. xxxvii. ca. ii. Metrodorus etiā, ut dixi, in Baliſca inſula germanica electri fontes collegit. Vt aūt grēcorū error pateat, ſolū apud Germanos naſciť electrū, q̊d Cornel. his uerbis dixit de germāis. At ſoli oīum Gleſſum (q̊d uocāt ſuccinū) inť uada atqȝ ipſo littore legunt. Et Celtes. Et capit īnumeras codouea ꝑ æq̊ra naues, Quę Gleſſum eiiciūt, q̊d ſuccinus ore latino Diciť, & noſtris tm̄ reperiť ī oris De illo multa apud Solinū ca. xxix. Crederē & in aliis regiōibus electrū iueniri ſub mari, uerū rariſſime. Inueniť tn̄ in littore Pruteno tm̄, quod aliq ex maris altitudine cōſueuiſſe uolūt, & uētorū tēpeſtate, q ex aliis regiōibus ſuccinū ad littora Prutenorum appellant.

De noībus & generibus electri, & ꝙ electrū ſit ſuccinum. Ca. v.

SVccinū latine, grēce αἴγειρον diciť, Euſtathio & Luciano auctoribus, de q̄ iā mētio erit. Dionyſius grēc⁹ κεῖνοι δ' ἤτοι κελτῶν παῖδες ὑφήμενοι αἰγείροισι. δάκρυ' ἀμέλγοντε χρυσαυγέος ἠλέκτροιο, Succina Celtarū pueri ſtillātia legūt. Hoc nos gleſſum, Cornelio, Celte, Plynio, auctoribus uocamus, inde Gleſſaria inſula dicta (teuto. Sudau) ubi gleſſum (teuto. augſtein) naſciť. Legi apud Lucianū αἴγειρον ꝓ electro. Suidas huius dictiōis in nullo meminit. Heſichyus tn̄ αἴγειρος εἶδος δένδρου ἐστὶ inq̄t. i. ægir⁹ ſpēs arboris eſt. Succinū aūt grēci uocāt attica lingua ἤλεκτρον nos electrū, & idē eſt cū ſuccino, q̄uis aliq negēt. Audiāt hi Beroaldi doctiſs. uiri carmē de laudib. germanię. Et diues pecoris fœlixqȝ gēmæ Quod gleſſum uocitāt, tui parētes Electrū attici, ſuccinū latini. Plyni. q̊qȝ li. xxxvii. ca. iii. ex ſcriptoris grēci unius authoritate electrū dixit. i. aureū colorē. Et paulo poſt ꝟba Plynii illa ſūt. Hoc lyncuriū dici cogit authorū ꝑtinacia. Quippe etiā ſi nō electrū id eſſet, lyncuriū tn̄ germanicū eſſe cōtēdūt, fieri tn̄ ex urina cuiuſdā lyncis, nā λυγκούριον lyncis urina eſt ἀπὸ τοῦ οὐρεῖν. i. a mingendo, & ad ſe nō tantum rapere folia & ſtramēta, ſed & æris & ferri laminas, ut ſcribūt Diocles & Theophraſtus. Hęc Plynius. Ex cuius uerbis tn̄ nōnihil habemus, ſuccinū eſſe electrū, q̄a ait Plynius, & ſi non electrū eſſet. Id electrū Lucia. & Heſichyus putāt dici & ſuccinū, q̊d phaetōtis ſorores ſudauerīt lachrymis. Dionyſius q̊qȝ in geographía ubi de pado loquiť, electri meminit, a ſororib⁹ Phaetōtis fuſi & illud ſuccinū dici ait. Martialis etiā uideť electrū & ſuccinū idē dicere, canit eīn de electro, quia fabulā Phaetontis allegat, & poſtea ſuccinū uocat lib. iiii.

Et latet & lucet phaetontide concida gutta
Vt uideatur apis nectare clauſa ſuo. Et idem.
Flentibus Eliadum ramis dum uipera ſerpit,
Fluxit in obſtantem ſuccina gemma feram,
Quæ dum miratur pingui ſe rore teneri,
Concreto riguit uincta repente gelu. Idem libro vi.
Dum phaetontea formica uagatur in umbra,
Implicuit tenuem ſuccina gutta feram. Illis etiam carminibus Martialis lector ſpeciem ſuccini uidet, hoc eſt Dionyſius quem poſtea allegabo.

Varia electri gn̄a

De aliis nominibus electri & ſuccini generibus, & uirtute eorũ. Ca. vi.

Lyncuri um — NVnc aũt aliis gñibus ſiue ſuccini ſiue electri inſeruire uolo. Demonſtratus græcus electrũ λυγκουριον uocauit, et ex urina lyncis fieri ait, vñ nomen habet λύγξ græce .i. lynx. Plyni9 li. xxxvii. ca. ii. & iii. Dioclis & Theophraſti authoritatibus, folia & ſtramenta electrũ rape ait, & æris & ferri laminas, & multa de illo Plynius ubi de ſuccino diſputauit. Sunt aũt duo ei9 gña. Fuluũ, q̃d e maribus lyncũ naſcit. Languidius uero et candidius ex urina fœminarũ, ut Demonſtratus & Plynius collegerũt. Cæterũ id nihil ad bacchũ hũc. Electrũ ſcripſit Philon foſſile eſſe, & erui fuluũ, candidũ, & cerei coloris,

Locus Plynii — hoc electrũ dici. Fuluũ uero Sualternum, ut uidet apud Plyniũ lib. xxxvii. ca. ii. Idẽ Ply. lib. xiii. ca. iiii. na. hiſt. aſſerit electri uirtutẽ hãc eſſe, ut ad lucernarũ lumina argento clarius ſplendeat. Idẽ Ply. li. xxxvii. ca. iii. ex authoritate Thiſonis græci ſuccinũ contra febres utilẽ eſſe ꝓbat. Calliſtratus contra lymphaticos ualere putat. Plynius ibidẽ, nec his nec tetris pciũ eſt, textus eſt corruptus, nec his nec cereis pciũ eſt legit Hermolaus Barbarus, cui ego adhæreo, authoritate Philonis, & Plynii ca pcedente. Dionyſius (cuius uerba ſequũt) paleos rape dixit electrũ. Succinũ ꝓterea dũ primo naſcit, ex ſpecie camelorũ falernũ dicit, ut ait Solinus ca. xxix. Virtus ſuccini eſt (ut Cornel. ait) ſi ignẽ admoueas in mo

Succini uirtus & pſtantia. — dũ tedę accendit, alitcꝑ flammã pinguẽ & olentẽ, in picẽ lenteſcit. Solinus cape ait folia ſuccinum. Plynius. lib. xxxvii. c. iii. ſubſcribit Cornelio, ait eñ. Radimẽta ſuccini oleo addito flagrare dilucidi9 diutiuſcꝑ lynci medulla. Credo id Iuuenalẽ uoluiſſe, cũ ſcribit ſaty. In cuius manib9 ceu pinguia ſuccina tinctos Cernis. Martialis q̃cꝑ li. iiii. pinguẽ rorẽ dixit ſuccinũ, Iuuenalis eſt locutus de fœminis. Fœminæ eñ Romanorũ illo ſuccino illecti geſtabant, ut apud Martialẽ legit. Ouid. q̃cꝑ ſecundo maioris id oſtẽdit. Nero (ut ait Solinus) uoluptatẽ ſibi futurã ſine ſuccino negabat, huic ergo Germanię dux xiii. millia librarum donauit. Plynius tranſpadanas mulieres ſuccino uti ſcripſit. Martialis epigrã. li. vi. de ſepulchro Cleopatræ. Nec tibi regali placeas Cleopatra ſepulchro: Vipera ſi tumulo nobiliore iacet. Tanta gratia, tanta nobilitas, ſuccini apud priſcos fuit. Claudianus dũ meminit gẽmarũ Probi cæſaris, inqt. Et bellica uictrix Electro Tyberis, pinus formatͣ in auro Cingũt æra lupã, mauors adamante choruſcat. Gña eius duo ſunt ſecundũ Plyniũ, Candidũ & id qdem pſtãtiſſimũ, fuluis uero maior eſt auctoritas, des gelen augſtains. Verũ nulla ad candidũ cõpatio, oẽs eñ ſuccini uirtutes in cãdido latent. Accedit q̃d aureo uno plus fuluii emat, q̃ xx. aureis candidi. Re ergo uera uirtutes eius ſunt, adhibito naribus ſuccino puerperũ, igne paululũ obuſto, continuo partũ reportat. Itẽ ex eius odore uirgines cognoſcunt, nam niſi inuiolatæ fuerint, urinã emittunt, ſubetaneæ mortis quocꝑ remediũ auferre ſuccinum dicunt.

Quomodo naſcatur Succinum & Electrum. Ca. vii.

NIcias apud Plyniũ ex radiis ſolis electrũ pinguẽ ſudorẽ relinqre, & in æſtate in Germanorũ littora eiici teſtabat. Plynius. Naſcit, inquit, de fluente ſuccinũ medulla, pineæ arboris, ut gũmi, ceſaſis, reſina pineis

erũpit,humoris abundantia denſat̃ rigore,uel tẽpore,aut mari, hæc Plynius, textus eſt deprauatus,Hermolaus Barbarus legit denſat̃ frigore aut tẽpore autumnali.Quod uerũ eſſe ex Solino cognoſcimus,cuius hæc ſunt uerba, arbor eſt ſuccinus pinei gñis,cuius meridionale tẽpus autũni ſuccinũ lachrymat.Addit Plynius,tum uero intumeſcens,æſtus rapuit,ex inſulis certe non littora expellit̃,ita uolubile,ut pendere uideat̃,q̃d arboris ſuccinũ etiã ueteres dixerũt, ob id ſuccinũ appellantes,Hæc Plynius.Cornelius a luxuria Romanorũ ita nomen ſuccino contigiſſe ſcribit. Solinus primo corticoſum hunc naſci ait.Cor. ita loquitur,rude ſuccinum legit̃,informe ,pfert̃,p̃ciumq; mirantes accipiunt, diu inter cætera maris eiectamenta iacebat,donec noſtra luxuria id quæſiuit, Hæc Cornelius.Martialis de eius creſcendi natura. Vera minus flauo radiant electra metallo. Dionyſius in περ.ita dixit interprete Priſciano.

Locus Plynii

Species ſuccini

Eridani fontis contingens rauca fluenta.
Hic electra legunt alnis ſtillantia celtæ
Succina,quæ memorant mellis uiniq; colore
Quæ paleas rapiunt,tractu frondeſq; caducas
Naſcitur electrum præfulgens luce nitenti
Menſe ſolet primo qualis ſplendeſcere luna.

Reuera ut ab ocularibus teſtib⁹ accepi,naſcit̃ in mari germanico,in inſula Auſtrania (teuto.in dẽ ſtrom) eo pacto.Oriẽte maris & uentorũ tẽpeſtate,Pruteni uiri parit̃ & mulieres edicto principũ ad mare tendunt,uiri nudi mare intrantes ut faſciculos piſciũ,maris ſtercus circa littus accipiunt,pueri electra inde ſepant,fœminæ ignibus & pellibus nudos uiros frigore affectos obſeruant,& ita uiri iuramento a principe aſtricti,ei collecta ſuccina deferunt.

Succini quõ colligat̃

De aliis metallis & gemmis Germaniæ. Ca. viii.

CEraunioꝝ etiã gña diuerſa ſunt,ut ait Solinus ca.xxii.Germanicũ cãdidũ eſt,ſplendet aũt ceruleo fulgore,& folia rapit.De ceraunio germanico plura etiã Zach.Lilius.Plynius aũt ceraunii meminit,nihil tñ de germanico ceraunio.Celtes in Hercynii montibus iaſpides,& diuerſa marmorũ gña eſſe dicit,Cryſtallũq;,uulcaneas,gleſſarias,picearias,uitrearias, carbonarias,Cyclopũ officinas,& in plurimũ Hombergenſes ciues illarũ dños eſſe. Fluuiis etiã margaritarũ & auri feracibus plenã germaniã. Hęc ille. Gallica etiã reperit̃ in Germaniæ cõtinentibus,quã gemmã Arabicis añponunt, & tñ in ſaxis reperit̃.Solinus ca.xxix.& Zach.Lilius uiridũ hunc gallicũ in Germania naſci dixerunt,Plynius dum de gallico loquit̃ Germanię non meminit.

ceraunium

Adamas q̃q; in Germania orit̃(q melior eſt arabico)Anthidẽ dixerunt, cõtra lymphaticos ualet, ut Metrodorus Scepſius,& Plynius na.hiſt.li.xxxvii. ca.iiii.collegerunt.Dionyſius iuxta Agathyrſos naſci dixit,cui aſtipulat̃ Ammianus Marcel.li.x. Cryſtallũ q̃q; in Germania reperit̃,auctore Zach.Lilio, Smaragdus pallida, q̃ nihil iucũdius in germania uirere a Solino ſcribit̃. Rhenum etiã abundare auro & cæteris metallis & gẽmis Dracuntius aſſerit, nec Tago nec Gangi cedere.Et licet reliquę regiones ſmaragdis myrrha abunda

Adamas.

Cryſtallũ

rint,illic tñ ut in Arabia India ſolis feruorẽ aut aīaliũ ferocitatẽ,apud Scythas frigiditatẽ tantã graſſari,ut illis uti uix deť.Hæc ille,Truſilam etiã paruam abo qui aquam Haſſiæ,gemmas reportaſſe fama uulgauit. Onychen lapidẽ pcī oſiſſimũ in Germania oriri Plynius auctor eſt li.xxxvi.na.hiſt.ca.vii. Naſcunť & aliæ gẽmæ in germaniis,q̃ pſtãtiores & nobiliores illis ſunt,q̃ in Arabia aut India creſcũt,ueluti Calaidę & Topatii,ut ibidẽ Ply.ait lib.xxxvi.cap.viii.

De Auro Germanorum. Ca. ix,

De auro germãiæ.

NEc aureæ uenæ Germaniæ deſunt,pſertim in mõtibus ac fluminibus Totus eñ ferme Rhenꝰ illis adeo ſcatet, ut egregie eiꝰ ripã Homeri co uerbo ἀργυρεδίνην appellare poſſemus.Aiunt & in aurifero fluuio aliq edera dicto,in partibus Haſſię,maxie tpe hyemali auroꝝ cruſtas reperiri. Poteſt Germania id laudis ſibi pmittere,ꝙ plus auri ex ea ſola erũpat,ubi Bohemiã reſpicit,iuxta Cremitz,& in locis inter Marcomanos,Vngariã ac Saxoniã,q̃ i tota Gallia,ac Hiſpania.Quis aurifodinas apud Tyrolẽſes ignorat?quẽ Lotharingorũ fodinæ ptereunt.Antiq uero oĩ auro Germaniã exuerũt,quẽadmodũ Cor.Tacitus in Germania et Sabellicus.Ita & in Scordiſtarũ germanorũ regiõe,q Galatę dicti erãt,aurũ nõ repiri Athenęꝰ li.5.his ṽbis pdidit. τῶν δὲ γαλατῶν οἱ κορδίσκαι καλούμενοι, χρυσὸν μὲν οὐκ εἰσάγουσιν εἰς τὴν αὐτῶν χώραν, λῃζόμενοι δὲ τὴν ἀλλοτρίαν καὶ ἀδικοῦντες οὐ παραλείπουσι, τὸ δ᾽ ἔθνος αὐτῶν ἐστὶ μὲν λείψανον τῶν μετὰ βρέννου στρατευσαμένων ἐπὶ τὸ δελφικὸν μαντεῖον, γαλατῶν δέ τις βαθανάτιος ἡγεμὼν αὐτοὺς διῴκισεν ἐπὶ τοὺς περὶ τὸν ἴστρον τόπους ἀφ᾽ ἧς καὶ τὴν ὁδὸν δι᾽ ἧς ἐνόστησαν βαθανάτους ἔτι καὶ νῦν προσαγορεύουσιν. ἀφοσιοῦνται δὲ ἄρτι τὸν χρυσόν. καὶ οὐκ εἰσφέρουσιν εἰς τὰς σατείλας, δι᾽ ὃν πολλὰ καὶ δεινὰ ἔπαθον. ἀργύρῳ δὲ χρῶνται καὶ διὰ τοῦτο χάριν πολλὰ καὶ δεινὰ ποιοῦσι. q̃d hunc nobis ſenſum facit. Galatæ q Scordiſtæ nuncupanť,aurũ in regionẽ eoꝝ non inferũt,populantes uero alienã regionẽ ac uiolentãtes,non negligũt. Hi aũt Scordiſtæ ſunt uocati,q reliqæ Galatarũ extiterunt,q cũ Brenno duce

Bathanatũ

tunc tpis militauerunt,qñ Delphos diripuerunt.Deinde Galatarũ dux Bathanatiꝰ quiſpiã ſic dictus eſt,q eos in regione(q̃ circa Iſtrũ eſt)collegit,ſedeſq̃ ca pere iuſſit,unde & uiã qua ad Iſtrũ redierant,Bathanatũ & hodie uocant. Q aũt ſacrilegio aurũ diripuerunt,cõtigit eis,ut non in patriã intulerint,uerũ eiꝰ gratia plurima duriſſimaq̃ paterenť.Cæterũ argẽto utunť,& cauſa argẽti grauia pericula ſubeunt.Hæc ille,cui Iuſtinus hiſtoricus ad uerba reſpondet.

De uariis metallis Germaniæ & artificibus. Ca. x.

æra Ger.

GErmãiæ nec alia q̃q̃ metalla deſunt,in comitatu.n. Vualdeckenſi ſub ditione Haſſię Lantgrauii,plumbum optimum effodi dicunt. Gretz latine Sauaria,Carinthiorũ ciuitas,cultellis fabricãdis nobiliſſima eſt Norici uero fabricatura ferrea cæteris pſtant. Vnde Martia.li.iiii. Seuo bilbilin optimã metallo, Quæ uincit chalybaſq̃ noricoſq̃. Aurifabrorũ uſus rarus erat apud Germanos,nã auro caruerunt Germani,aut raro auro utebanť. Cornelio & Sabellico authoribus.Etiã Strabo lib.vii.multos germanorũ indigentia auri laborare dixit.Et Ply.li.xiii. de auri cõtẽptione ipſorũ(ait)nullos annulos apud maiores hoim impio degentiũ partes ſuo etiã tpe repiri. Cornelꝰ & Sabellicus,aureis uaſis germãos ab impatoribꝰ uel ducibus donatis ſcribũt

puiſos

,puiſos,cæterum fictilibus uſos.Habuit tñ argenti uenas & auri. Strabo eñ li. iiii.Heluetios magnã auri uim poſſidere aſſerit.Polybius ſcribit ſuo tpe in Noricis & Tauriſcis aurum inueniri,ut foſſæ id gerant duorum tm pedũ ſpatio ſi foderent.Strabo huic li.iiii.cõſentit.Cor.Tacitus q̃cꝫ nõ negare uelim oĩno (inqt)nullã argenti uenã apud Germanos eſſe.Plynius & ſuo tpe uenas argẽti in Germania reptas innuit li.na.hiſt.xiiii.ca.i.Sunt & ,pfecto multę noſtra tẽpeſtate uenæ apud nos. Quis eñ apud Goſlarianas ignorat uenas? quas Otto primus erexerat,ut placet Otto Friſing.li.vi.ca.xx.& ampliſſimo fœnore radices apud Lotharingos,Saxones.Itẽ in introitu Bohemiæ apud Hungaros, Carnos,iuxta Saltzburg, copioſiſſimis uenis argẽtũ ſcatet.Aeneas Syluius ad Martinũ Maier. Audi uenas auri quas ignorauere priſci, apud uos reptas, ĩ Bohemia montes Cuthini Cuttenberg,in Saxonia Stansbergii, in Miſnia Fribergii,Vulturnicꝫ Niualeſcꝫ montes Sneberg.Inexhauſtas pterea oſtẽderũt argenti mineras duces Auſtrię in Aeni & Amaſi uallib9,& in Stiria apud ſanctũ Leonhardũ non lõge a Volſpergia argentũ effodiũt.Rhenus aureas euoluit arenas,in Bohemia montes uidenẽ & fluuii,in qbus ad magnitudinẽ ciceris aureæ granę fluunt.Inueniunẽ & Thaboritę in Hungaria,aurũ apud Cremetiã reperiẽ.Hæc Aeneas Syluius.Martialis Rheni caput aureũ dixit,ſecundum Calderinũ ex eo,qa aureã harenã ,pducit. Celtes in Hercynio arces æreas inexpugnabiles argenti auri & uniuerſi gñis metalli uenas inexhauſtas referre collegit,ut in carminibus idem adducit,dum inquit. Rheni aurea harena.

Prinde metalliferos extollens undicꝫ montes
Argenticꝫ auricꝫ ferax uariiſcꝫ metallis,
Plurima perpetuis effundens munera uenis,
Fornaceſcꝫ cauas liquidus quibus æſtuat ignis,
Brontis opus,Steropiſcꝫ gerens liquefacta metallo,
Extendit uarias(ubi ferri lamina)formas.

Plũbi uero laminas copioſiſſimas iuxta Polonos reperiri ſcribũt.Coruinus iuxta Cracouiam ait illo carmine. Plumbũ.

Terra fœcundis nimium dehiſcit fera metallis
Aera inexhauſtis tenebroſa uenis
Et ſimul ſurgit rudis impoliti
Lamina plũbi.

Nõ lõge iuxta Quados uidelicet minera ferri eẽ Ptol.ait lĩ. ϛ. ὑπὸ δὲ ὃν ὁρκίνιον δρυμὸν κουάδοι ὑφ' οὓς τὰ σιδηρεργεῖα.i.Sup uero Hercyniam ſyluã Quadi apud q̃s ferri minera effodiũt.De germanorũ auri uena Ply.li. (xxiiii.ca.i.

De aialibus & pecoribus Germanię. Ca. xi.

GErmaniã pecorũ feracẽ Celtes dixit,& Tacitus,cuius ſunt hæc uerba Pecorũ fœcũda,ſed plerũcꝫ ĩprocera,hæc Cornel.in principio libri In fine q̃cꝫ Fennos germanos eſſe augurañ ex eo,qa pecoribus & p̃nicitate gaudeãt,ex q̃ habeo,germaniã olim pecorꝫ curã ſuſcepiſſe.Nã eq̃rꝫcꝫ lęta pabula illic patẽt,de qbus Plynius li.xvii. ca.iiii.na.hi.Sunt tñ aliq̃ regiões Germãię ubi pecorũ penuria graſſañ,ut apud Cauchos,teſtis eſt Plyni.li. xvi. ca.ii.na.hiſt.& econtra Pruſſię Heluetiorũ,Hũgarorũ pecoribus nihil fœlici9, Pecora Germãię.

Boues illic ſunt ceruis ſimiles,qui unũ cornu excelſum gerunt,ut Zach. Lili9. & Cæſar li.vi.belli Gallici teſtanť.Polybius hos boues peculiaris formę eſſe tradit,ad ſtaturã cerui,collo tm̃ excepto & uillis ſeu ſetis,in qbus plus aſſimulãt apro,gerũtq; ſub mento carnis globũ ad magnitudinẽ palmi,capillosũ q̃q; craſſitudine,& equi pulli caudã.Multa de illo Strabo li.iiii. Plyni.li.viii.ca.xv. na,hiſt.Qui ceruice quadã ſiſitudine eos eſſe ꝓbat,textus eſt deprauatus cerui ſiſitudine legit Hermolaus Barbarus.Solinus ca.xxix.hos ſetoſum collũ habere ĩdicat,ultra taurorũ magnitudinẽ,horribili ꝑnicitate uigere,& captos nõ aſue ſcere.Sunt & Viſontes feræ in Germania,ut uult Zach.Lilius.Solinus Viſon tes feris ſimiles dicit uilloſa colla gerẽtibus.Plynius li.viii.ca.xv.Biſontes uocat, uerũ textus menda notãdus eſt.Celtes ſcribit trans Viſtulã a Sarmatis hos ue nari,alii uolunt hos eſſe ceruos(de qbus diximus) alii negant Plynio authore q de Biſontibus & bobus ceruis ſimilibus loquiť.Celtes in Germania ſcribit in Hercynio circa Sarmatiã Viſontes oberrare. Diuerſaſq; feras uolucres ĩ ſal tibus abdens Per Maſouina truces abſcondens rura uiſontes. De oĩbus ill.s animalibus Ammonius Francorum hiſtoricus lib.i.ca.ii.copioſe diſſeruit.

Locus Plynii

De equis & lupis Germanicis. Ca. xii.

PLinius na.hiſt.li.viii.ca.xv. Scythiã pauciſſ.ma aĩalia gignere ꝓfiteť, & huic conterminã Germaniã.Antiqtatẽ ego ꝑfecto neſcio,noſtro uero ſeculo uerba Plynii decoxerũt,niſi forte de ſylueſtrib9 loquiť feris.Au diamus Tacitũ ita dicentẽ de Germania.Fœcundiora,inquit,nemora lucoſq; ſicut in orientis ſyluis ubi thura balſamaq; ſudanť,ita occidentis inſulis ineſſe crediderim terris,q̃ uicini ſolis radiis expſſa atq; liquentia in proximũ mare la bunť,ac ui tẽpeſtatũ in aduerſa littora exũdant.Hæc Cornelius.Hæc aĩalia aũt magis etiã iuxta Oceanũ degunt,ut in Con.Celte cerniť. Germania ergo non adeo feris deſtituta eſt,unde & maiora plęrunq; aĩalia in Germania naſcũtur, q̃ in aliis regionibus.Huius rõnem uideť afferre Ariſt.in ꝓblematib.ſectione x.& Albertus in naturalib.Conſtat id de lupis q in frigidioribus regionibus de gentes,truculentiores & acriores ſunt,ut aſſerere Plynius li.viii.ca. xxii. uideť. Eq etiã agreſtes in Germanis aluntť,ut Plynius uult li.viii.na.hiſt.ca.xv.& Cæ ſar in cõmentariis.Appianus ita Germanorũ eq̃s aſſuetos ſcribit,ut lignis ali poterint in neceſſitate.Stephanus Byzantius in dictione γελωνόν ait, Gelonos Sarmatiæ pop'os eſſe ĩ Europa,& a filio Herculis gelono Agathyrſi fratre di ctos indicat,& addit, καὶ γῆς ἡ πόλις ξυλίνη, κειμένη ἐν Βουδίνοις ἔθνει μεγάλῳ ὡς Ἡρόδοτος. ἐκεῖ ζῶον θαυμάσιον ὃς ὀνομάζεται τάρανδος, καὶ μεταβάλλει τὰς χρόας τῶν τριχῶν καθ' ὃν τόπον ᾖ, διὰ δὲ δυσθήρατον διὰ τὴν μεταβολήν.i.Xyline ciuitas eſt,in Budinis ſi ta,regione ampla ut Herodoto placet,illic Tarandys eſt nuncupatũ mirę natu ræ aĩal,q̃d ſecundũ loci qualitatẽ,ubi nutriť,colores ſetarũ cõmutat,qua ꝓpter non facile capi a uenatoribus põt. Ibidẽ Stephanus Chamæleonis meminit,q ab Auicenna ſtellio diciť,licet Hieronymus in leui.diuerſum faciat Chamęleo nẽ a ſtellione.Solũ hoc aĩal nec cibo nec potu aliť,latet in hyeme ut lacerta, di uerſa uarietate cõſperſum,ut pardus,& ad colores q̃s uidit conuerſione facili

Aĩalia Germãię

Tarãdys

Chamæ leon.

ma uariat, iuxta opinionẽ Alberti, unde iſtiuſmodi gñis aīal eſſe facile crediderim, q̃d a Stephano græco deſcribit. Crura chamæleõis recta & excelſiora ſũt latera uentri leonis inſtar iungunt, unde & nomen ſortit chamæleonis. Corpꝰ alioq & oculi concolores ueluti crocodilli uidenť, ex ſententia Ariſtotelis. Suidas huiuſmodi aīal in oẽs colores ſe transformare aſſerit, p̃terq̃ in albũ. Plyniꝰ Indiæ aīal illud aſcripſit. Stephanꝰ tñ & alii Budinis germaniæ accolis, ſi q̃buſdã (credimus germãis

De Vris Germanicis. Ca. xiii.

SVnt & vri taurorũ maximi in Germania, pene oẽm tauri ſpeciẽ habẽtes, niſi q̃ barbas longiſſimas nutriunt, ac cornibus breuiuſculis apparent, alioqui ꝓ tãta corpis mole. Meminit horũ Ariſto. in v. τῶν ζώων ἀκυσμάτων & Stephanus in dictione χλωρόν. Suidas græcus vros boues eſſe tradit aut cornu auro ſplẽdidiori confectum. Dicuntur aũt uri ἀπὸ τῶν ὀρέων, i. a montibus ubi potiſſimũ uerſanť. Cæſar illos ut elephantes eſſe lib. vi. ſcribit, ſpecie & colore ut tauros, nemini parcentes, magna uelocitate. Plynius lib. viii. ca. xv. excellenti ui & uelocitate ait uros ab auctoribus ſcribi. Horũ ex Polybii ſententia Strabõ li. iiii. geogic. uideť meminiſſe. Celtes in Maſouiæ finibus tñ uros repiri ait, a qua Fœdericus III. maternũ genus duxit. Cæſar hos in ſpelũcis capi aſſerit, hos nos barbare bubalos dicimus, ut Solinus ca. xxix. & Plynius in p̃allegato colligerunt. Cæſar & Solinus ex eorũ labris pocula fieri indicant, multa de illis Virgilii enarratores li. ii. georg. ibi. Sylueſtres uri aſſidue capræq̃ ſequaces Illudunt. Et idẽ li. iii. Quæſitis ad ſacra bouis Iunonis & uris. Seruius in ſecundo cõmentario Galliæ aīalia uros dixit, & plura de eis ſcripſit. Re uera in Sarmatia aut Maſouiã capiũť (teut. Vrochſen) oĩm taurorũ maximi & fortiſſimi, & eos currus cornibus erigiſſe dicunt. Albertus Mag. li. xxiii. vros hoĩem cum eq̃ cornibus uẽtilare poſſe aſſerit. Capiunť aũt ex fortiſſimis trabibꝰ facta ſpelunca anguſtiſſima. Nã ſi uires ſuas in patenti loco exercere ualeret, nihil tã firmũ foret, q̃d non calce infringeret. Solent uenatores fœno undiq̃ ſparſo eos decipere, & poſtq̃ ſagittam uri ſentiunt recepto ex fortitudine ſpiritu in altum ſpicula retorquent ſufflato uentre. Vri germaniæ.

De alce, muſtelis, iubatis Germaniæ. Ca. xiiii.

GErmania q̃q in hercynio alcẽ aluit, ut ait Zac. Lilius. Solinus ꝓpẽſo labro ipſas ſcribit, ut niſi in poſteriora recederent, ali non poſſent. Cæſar li. vi. ut capras eſſe putat. Plynius li. viii. ca. xv. iumẽto aut alio aīali cõpauit, ceruicis tñ & auriũ ꝓceritate diſtingui a iumento. Has in Hercynio Cæſar ponit. Plynius in Scandinauia, Solinus in Gangenia, Hermol. Barbarꝰ in Gallia tranſalpina, & medium tenere inter cerui & cameli magnitudinẽ ait. Multa Iulius Capitolinus & Pauſanias. Hermolaus alces inuẽtu raras eſſe ſcribit, q̃d & Plynius nunq̃ in hoc orbe uiſas putat. Capitur aũt ſomno, arbore deciſa, ut Solinus & Plynius aſſerunt. Hermolaus olfactu e longinq̃ uenatorẽ eas ſentire æſtimat, & mares illarum cornua habere. Zach. Lilius uariis pellibus eas formauit, & magnitudine capras antecellere, crura earũ ſine nodis rigere, ut cũ ceciderint eleuari non poſſint. Sunt & muſtelæ apud Germanos ma- Alces Muſtelæ

gnitudine ut muri, ait Plynius li.ix.na.hiſt.ca.xvii. & has tm̃ generat ſeptētrionalis & occidētalis Oceani uicina regio. Hæc Plynius. Idē q̄ꝗ iubatorū aīaliū Germaniæ meminit li.viii.na.hiſt.ca.xv. Sunt & alia aīalium gña, q̄rū ꝓprietas & ratio cuiq̄ priuato hoī conſtat, unde horū mentionē uanā duxi, niſi q̄ Mardi uel mardri teuto. mardel, & Sabelli aīalia e Germanię partibus euehunt. Ex q̄rꝫ ſetis p̄cioſiſſimę pelles efficiunt, capiunt aūt iuxta Oceanū germanicum, de illis Cunradus Celtes ſic. Venantes Mardos, & molles pelle Sabellos Et noſtri fugiunt rigidi commertia mundi.

Mardi et Sabelli.

De Auibus Germaniæ. Ca. xv.

VT apiū ingens multitudo in Germania eſt, ita & mellis. Vnde Plyni. ait lib.xi.ca.xiiii. Alibi, inqt, mellis copia eſt, ut in Creta, in Septentrionalibus uero, uidenť octo pedū longitudine faui. Aliis etiā nec minus auibus Germania illuſtrata eſt. Sūt aues ibi mira ꝓprietate, quas Hercynias Methodius & Lilius uocant, q̄uis apud hos aliq̄n legerim Hircanias, ego Hercynias puto, authoribus Cæſare & Plynio li.i.ca.xlvii.na.hiſt. Albertus Lucidias, Iſidorus emerias eas noīant, harū pennæ noctu collucent, Plynio, Alberto, Lilio aſſertoribus. Solinus ita eas ſplendere refert, ut flexas uias demonſtrent uiatoribus. Dionyſius Lyb. de ipſis ſcripſit, In Germaniæ mentione. Et paſcit uolucres mirū fulgentibus alis. Quis ducibus noctu cernunť flexa uiarꝫ. Celtes ita de ip̄is loquiť, de uolucribus aūt ut apud grauiſſimos authores nihil comptū habeo, multa eēm deſiiſſe q̄ hodie non ſunt, & multa renaſci in rerum natura q̄ olim nō fuerunt conſtat, noua cœleſtiū corporū (ſi q̄d in mundo nouū aliq̄d emergere poteſt) factū configuratione crediderim. Hæc Celtes, qui quinq̄ annis uniuerſam pluſtrauit germaniā. De illis auibus & Cornelius in germania, ubi de ſuccino ſcribit, plura adducit. Ammianus Marcellinus li.xxii. de Sarmatia ſcribens apud Agathyrſos ſiue Achillis dromō huiuſmodi aues eſſe halcyonibus ſiſes phibet. Bonaſus etiā Germaniæ incultor eſt, ex Plynio li.xvii elicimus, & idem lib.viii. in mœnia ferā (q̄ bonaſus diciť) Hermolaus in Pœonia legit, ex uetuſtiſſimis libris, Pauſania q̄ꝗ & Ariſto. authoribus, in mōte Meſapo (q Pœoniæ & mediæ finis eſt) inueniri, a Pœonibus dici Menapō, Ab Aeliano Pœonius moneps, Hæc Hermolaus. Anſeres q̄ꝗ Plyni.li.x.referente, uelluňt bis in anno, & iterū ueſtiunť in regiōibus Germāiæ, ſunt & cādidi e germania laudatiſſima, q̄s Ganzas uocant, Hæc Plynius. Turdi etiā in germania ſub hyeme maximi cernunť, uere aūt occultanť, atq̄ pennas amittūt Hæc Plynius lib.x.ca.xxiiii.nat.hiſtoriæ.

Multitudo mellis in Germ.

Diuerſæ aues ger.

De ſyluis, & ſyluæ hercyniæ magnitudine. Ca. xvi.

POllicitus ſum in p̄ſenti albo terræ fertilitatē retegere, uideor noſtrę ꝓfeſſioni uicē minus retuliſſe, niſi etiā in montiū relatione labor noſter et ſyluarū deſudauerit. Germaniā ſyluis denſiſſimis iterclusam ueteres ꝓtulerunt. Cor. Tacitus ſyluis horridā dixit. Herodianus li.vi. & Cæſar li.iiii.cōment. ſatis de eius ſyluis diſſeruerunt. Cornelius in lib.hiſt. in ſyluis Friſios habitaſſe refert. Et idē li.xx. multa de ſolitudine eius collegit, & eā cauſam ſcribit cur ger

Solitudo Germāię ueteris

cur Germani ſemp̃ Gallias affectauerint bello. Pomp. Mela lib. iii. Germaniã horridã ſyluis effecit. Maximinus Cæſar cũ contra Germanos ꝓficiſceret̃, in ſyluis ipſos uicit, ut Herodiano & Iulio Capitolino placet. Itẽ Ammianus Marcellinus li. xvii. ubi de exercitu Iuliani in Germaniã ueniente loquit̃, hoc ꝓgreſ- Loc⁹. am-
ſu ſecutus, inquit, exercitus celſarũ arborũ obſiſtente concede (litera eſt depra- mia. Mar-
uata, lege congerie) ire ꝓtinus uetebat̃. Totius aũt Europę ſylua maxima her- cellini.
cynia memorat̃, unde non immerito dixit Ptolemæus lib. β. ὑφ' ἃ ἐστὶν ἡ καβρῆτα ὕλη ὧν μεταξὺ καὶ τῶν Σαρματικῶν ἐστὶν ὁ ὀρκύνιος δρυμὸς, ubi inter Sarmaticorum etiam montes refert ſyluam Hercyniam. Dionyſius in Perier.

ἑρκυνίου δρυμοῖο παρεξαΐσσοντες &c Et ſubdit
λευκά τε φῦλα νέμονται ἀρειμανέων γερμανῶν.

Priſcianus hæc carmina ſic uertit.

Saltibus Hercynię germania ſubiacet atrox
Qua ſunt germani bellaces atq; Britani.

Hanc Solinus capite uigeſimo nono. Hyrcynium uocat, ſed textus eſt deprauatus, græci ẽm hanc ὀρκύνιον appellant, ut Ptolemæus, inde & Capnion noſter lib. primo Verbi Mirifici Orcynium nominat. Similiter Boccatius. Huius græcorũ doctiſſimi meminerunt, ut Eratoſthenes, Dionyſius, Apollonii interpres, & alii. Cæſar nouẽ dierum lib. vi. commentariorũ expedito patere hũc uoluit. Pomp. Mela lib. iii. dierum ſexaginta ait, addit tñ & Cæſar, & ſi ſexaginta dierũ iter ꝓceſſerit. Strabo lib. vii. ſupra trecenta & ducenta ſtadia Hercyniũ dilatari ſe et extendere dixit. Verum paulo maior eſſe perhibetur, null⁹. n. eſt qui ſe initiũ huius audiuiſſe, uel finem dicat, ut ait Cæſar libro ſexto, & Boc- Vaſtitas
catius in libro de ſyluis. Vnde Marlianus tota Gallia, tota Italia Hercyniã ma- Hercynii
iorem dixit. Lucillus Tarræus libro quarto ſupra Apollonium ſcribit Hercyniam ſyluam Celtarum eſſe, & multa de ipſo adiũgit, Claudia. eius meminit.

Hercyniæ confinis Rhætia ſyluæ Et idem.
Hercyniæ per alta ſilentia ſyluæ.
Venari tuto liceat.

Raphael Valateranus libro ſeptimo corrupto eam nominat uocabulo. Celtes in nullo famam ſuam immortalitati plus mandabat niſi in Hercyniæ ſyluæ abſolutione, in eo enim tantum labore ſuo profecit, Celtis ſtu-
quantum omnes quorum cura fuit Hercynii. Huius magnitudinẽ ita expſſit. dium

Sed nemus Hercynium montes & ab alpibus orti,
Cum ramis totam ſe diffudere per oram,
Iamq; ſub occiduum tendentes brachia ſolum
Hinc auſtrum Boreamq; petunt, Eurumq; ſonorum
Donec in Euxinum procumbat uertice pontum
Quaq; Byzantinas anguſtat Boſphorus undas.

Conradus quoq; Celtes per Grẽciam hunc uagari ſcribit, & quemadmodum Taurus per Aſiam, inquit, Atlas per Aphricam, ita Hercynia per Europam, ſe ſpargit. Originem Hercynio Heluetorum, Nemetum & Taurinorum montes uel fines præſtant, ut ait Cęſar libro ſexto belli Gallici, & Zacharias Lili⁹.

Q̃ aũt Rheni parẽs ſit li.viii.dicet.Hũc a filio Iſtri Beroſus dicit inhabitatum Moyſes adulã Adurã uocat,Beroſus & Annius Viterbieñ.Adulã.In Gallię fi nibus inde ab illo Arduenna ſylua initiũ ſumit,ut ſcribit Celtes.Marlian⁹ hãc maximã dicit,Aqſgranũ.n.Menapios,Leodię̃ſes.Cõdruſos,& Aduaticos atti git.Cęſar li.vi. Arduennã ad Neruos & Treuiros puenire ait, amplius qngẽ tis millibus in longitudinẽ patere.Alii tñ millibus ſtadiis quaternis dilatatã di xerũt.Strabo li.iiii.tñ pſſius & adductius eã deſcripſit.Idẽ Strabo, pceris arbo ribus ipſam horrere ait,& ſpinoſis dumorũ ramis,cõtra belli ĩpetus. Boccati⁹ in lõgitudinẽ milliũ paſſuũ amplius D.c.Arduẽnã patere dicit.Reuera ſylua il la eſt ,q̃ a Metenſibus uſq; ad Aqſgranũ porrigit̃,dicta (Achteruuald)ut Li gurinus uoluit li.i.illo carmine. Inde per Arduennæ ſaltus peruenit ad illum Vſq; locum,cui nomen aquis poſuere priores. Arduẽna

De Bacena,Cetio,Ardua,Bohemica,Pinifero,Carpatho, montibus & ſyluis. Ca. xix.

HErcynia ubi Gallias ſpectat,has quas noiaui ſyluas cõplectit̃,inde lõ gius euagata cisrhenanas ciuitates circundat,& bacenis dicit̃, nos eã nigrã ſyluã nũcupamus,ut ait Celtes in Germania,& li.Odarũ ubi in fit. Bacenis illa dicta prioribus Sed modo atrę nomẽ habet.Boccatius infinitę magnitudis hãc eſſe ſcribit.Cæſar idẽ li.vi.in principio & lõgo meatu, p nati uo muro obiecto,Sueuos a Cheruſcis diuidere . Cheruſcos a Sueuis phibe re uult,vñ nõ illa iuxta Friburgũ ſylua eſt,q̃ nigra ſylua dicit̃,q̃ mlta opida int̃ cludit,& monaſteria,& lõgo tractu ad auſtrũ tẽdit,p totã Sueuiã ſe diffundit, & uſq; ad Necchari fõtes,ut ait Celtes. Verũ poti⁹ Turingenſiũ ſeu Bohemię nemus cõiectat̃,qd plus placeret,dũ hi nõ Cheruſci ſint, q̃s Chreuchgaugios uocamus,ut latius li.x.dicemus.Capnion noſter li.i. Verbi Mirifici Phorcen Bacenæ ciuitatẽ dixit,& enarrator Ptolemęi hãc a Badẽſibus int̃ Atheſim Ne charũ Rhenũ,Mogũ & Danubiũ eſſe ſcribit Bacenã. Verũ hi Celtis opiniõi ſubſcripſerũt diuerſæ a noſtra ſentẽtia.Celtes.n.li.i.odarũ,oda pria inqt. Hic ubi cãpis Atheſis receptus, Perpeti curſu rapior per alpes Inde Rhenũ repe tẽs gelato Fõte cadentẽ. Poſt caput magni ueniẽs ad Iſtri Sylua bacenis uaga ibi pateſcit Saltibus,multa inſinuãs reductos Arbore calles. Alterius tñ ſentẽtiæ ego ſum,nec Bacenã nigrã ſyluã facile cõcedã,& qdqd id eſt,lecto ri relinquam, cui ſufficiat me ãſam dediſſe. Hercynia inde per Vindelicos di latat̃,cuius Claudia.meminit in Stylicõe, Vindelicos ſaltus & norica rura tene bat.Iñ p Lycũ & Iſarę porrecta (ut Celtes ait)ad Danubii ripas humilio ri uir gulta,Friſingã,Ratiſponã,Patauiũ attigit.Iñ ad Auſtriã ipſum Cetiũ mõtẽ cir cũſepſit.Cetius mõs(ut Celtes ait)Caluus dicit̃.Iuxta itẽ Viẽnã Pãnoniæ,& no ricis finẽ iponit,hic teut. Calẽberg noiat̃,unde & Cetiũ uinũ.Inde morã apud Danubiũ retinet Hercynia, donec in Francos ſe uertit,ubi & pinifer appellat̃. Pinifer nõ ſine naturæ admiratiõe q̃tuor flumĩa remittit ad q̃tuor angulos ter ræ ut in Germania Celtes , & Peutinger in antiquitatibus aſſerunt. Nam in arcton defert̃ & in Turogos Sala, quæ in Albim fluit.Mænus ad zephyrum

Bacena

Cetius

in Frãcos,ad Eurũ egrũ,Nab⁹ ad noricos.Idẽ Celtes in car.de hercynia ſylua.
Pinifer. Ex qbus ingenti dorſo ſtans pinifer atrũ Tollit in aſtra caput,liquidoq́ꝫ a uertice quattuor Quattuor ad mundi ſudit uaga flumina partes. Et in amorib⁹. Piniferi cuius de uertice flumina quattuor Quattuor in partes orbis amœna cadũt. Multa idẽ Celtes li.ii. odarũ de pinifero ſcripſit,& nos ubi de fluminibus dicem⁹.Inde hercynia ſylua p Frãcos cũ Mœno ꝓgrediẽs,Ardua appellať ſylua (Steigervuald)ut ait Cel.ramoſq́ꝫ diuidit,ab Euro.n.cũ Aegra ad Bohemiã diuertiť,& nũcupať (Behemer vuald)& illos q̃ſi natiuo muro circũdat,
Ardua ſylua ut Celtes,Aeneas Sylui⁹ in hiſt.Bohemica ꝓfitet̃,& idẽ Celtes de hercy.ſylua. Mox Frãcos Turgoſq́ꝫ petit Bœmoſq́ꝫ feroces Tãq̃ natiuo q̃s claudit undiq́ꝫ muro. Alia pte ad flumẽ Limagũ uſq́ꝫ a Mœno ꝓpe Cõfluẽtiã diuertit,& uocať occidẽtalis ſylua(Vueſtervuald).Meridionale aũt lac⁹ eius Carpathũ attigit,ut Celtes aſſerit.Carpathus mõs eſt iuxta Pomeros, hic ab antiqs dict⁹ eſt Sueuus,hẽt aũt nomẽ a Sueuo rege Tuiſconũ,ut placet Beroſo lib.v.cui⁹ hęc ſũt ỽba. Apud Tuiſcões regnat Sueuus,& apud Celtas Celta,a q̃ noĩa illi mõtes habuerũt.Re uera mõs eſt Polonię,Poloniã a Germãia diuidẽs.Celtes ĩ carmĩe. Aſt aliud Carpathus hẽt,q ſpectat in Eurũ Auſpiciũ noſtris niueo dãs
Bohemica ſylua
Carpath⁹ uertice terris. Quẽ Sueuũ priſcis memini dictũ eſſe libellis. Boccatius hunc Germãiæ initiũ p̃bere collegit ab ortu ſolis,& adeo magnũ ut Cimbrorũ uſq́ꝫ tẽdať ꝓmõtoriũ,cui Marlianus aſtipulať ĩ dictiõe Sueſii.Iñ p Sarmatas ꝓtẽdit .i.ad Pruſſiã,Agathyrſos uergit.Poſtq́ꝫ hercynia ſylua itaq́ꝫ ſe ad orientẽ flexit,diuiſit Frãconiã ab Haſſia,& Turinga,in medio ſe aperit,& patetur in ſinũ nodi q̃ Bohemiã recipit,ad montes Morauię deuenit,Pannoniam a dextro,& ſiniſtro Poloniam relinquit,ad Dacos & Getas diuertit

De Oddonis picearia,obnobiis,ſyluis & montibus. Ca. xx.

Hercynia inde a ſeptentrione Oddonis ſylua diciť iuxta Heidelbergã, hęc ſylua Frãcos a Sarrabis,& Cattos a Cheruſcis diuidit,autore Celte.Nauclerus Frãcos a Sueuis diuidere dixit,& triũ dierũ lõgitudine
Sylua Oddonis patere,& ut idẽ Celtes ait teuto. Odenvualt diciť. Bilibaldus Pyrckaimer uir in oĩ diſciplinarũ gñe inſtructiſſimus,in ꝓxia ad me epiſtola Oddonis ſyluã nõ eſſe hunc arbitrabať,quẽ nos Celtis auctoritate ducti(Oſternvuald) nũcupamus(Odenvualt)ſiue ex Ottonis impatoris donatiõe Amborbacẽſis cœnobii,ſiue ex loco nõ ignobili Oddonoheim.Sylua illa latronũ feritate piculoſiſſima,rudes q̃q́ꝫ hoĩes aluit,ut uice ꝓuerbii apud noſtrates celebratum ſit,Lebe
Prouerbium. ride incultiorem,Oddonis ſylug colonũ dicere.Hercynia inde ſylua iuxta Moguntiã dilatata,piceariǫ ſylug retinet appellationem(Speiſhart) a picis multitudine dicta.Peruenit inde ad Obnobios,q montes Haſſonũ ſunt,Celte ac gnea Syluio authoribus,ad Rhenũ ac Vueſualos ꝓtrahunť.Ptolemęus τὰ ὄρη Obnobios ipſos dixit, ex qbus Amaſis fluuius oriť,li.ii.ca.x.& iiii.Sunť qui nigrã ſyluã dicant,qbus non auſculto.Dũ itaq́ꝫ Hercynia ſylua ſe flectit ad orien
Sylua turingorũ tem,diuidit Franconiam ab Haſſia, eandẽq́ꝫ a Turingia, Turingorum ſyluæ nomẽ aſſumit.Inde ad Sycambros per Cattos & Buſactores, ad Buchoniam,

inde iterum ad Turogos & Sarabos. Nũc etiam alio itinere me accingam, & ꝑ alios montes pedẽ moturus ſum, q̃ cũ hercynia ſylua nullã ducunt neceſſitatẽ.

De montibus Germaniæ Vogeſo ac alpibus. Ca. xxi.

MOntes Germaniæ altiſſimi ſunt, ſicuti ꝓdũt ſcriptores, & niuibus maxime onuſti. Ariſtoteles naturali lumĩe id indagauit, dũ rõne uẽtorũ id fieri dixit, ut in ꝓblematib. ſectiõe xxv. cõſtat. Iuxta Rhętias alpes principiũ Vogeſus mõs ſumit, q a Rhęticis alpibus orit̃, lõgo inde tractu ꝑ duos ramos cornuũ inſtar, ad Metẽſes & Treuiros porrigit̃. Lingonũ montem hũc eſſe putat Cęſar li. iiii. multa Marlianus. Luca. li. i. Qui curuã Vogeſi ſuper ardua ripã. Huius meminimus in Odilia noſtra, q̃ in uertice mõtis illius miraculis choruſcat. Mõs ille Altitona ante dictus eſt, ut annales Nouietẽſiũ dicũt, & prius ibi arx regũ Frãcorũ fundatũ fuerat. Childericus inde Frãciæ rex ducatũ hũc æthiconi ſeu Attico, diuæ Odiliæ patri addixit, q̃ mortuo, S. Odilia monaſteriũ illic cõdidit, q̃d & hodie a monialibus inhabitat̃, de q̃ tres libros nuꝑ ſcripſimus. Boccatius huius q̃cꝫ mõtis meminit. Phileſius in carmĩe de ĩpo Vogeſo. Mons Vogeſus ſumit Rhętis ex alpibus ortũ Et uiridi coſta te q̃cꝫ treuir adit, Gallica Teutonicis q ſeparat arua colonis Et Mediomatricæ mox uidet urbis agros. Odilia in ſummo requieſcit uertice montis, Odilia Alſatici gloria ſumma ſoli. Alpes multæ ſunt ſecundũ Marlianũ, q̃dã Tarẽtaſi. dicti, ĩ qbus Cæſar in Galliã uenit, de his Amoni⁹, Liui. Dec. ii. Plutarchus, Plynius li. iii. Strabo li. iiii. in fine. Sũt & alpes Rhęticę q̃s Heluetii nũc ſiue Suitẽſes colũt, de illis Ptolemęus, Strabo li. iiii. Ply. li. iii. & iiii. Et Claudia. in Stylicone. Et latus heſperiæ quo Rhętia iungitur orę Pręruptis ferit aſtra iugis, pãditcꝫ tremendam Vix æſtate uiam, multi ſeu Gorgone uiſa Obriguere gelu.

Altiſſimi Germãię montes

Altitonã

Alpes

De Iura, Gabrete, ac Rhiphęis montibus Ca. xxii.

IVra mõs diuidit Sequanos et Heluetos ait Cęſ. li. i. bel. Gallici iuxta Vogeſum. Hũc Boccati⁹ manifeſto errore ductus, apud Sequanos mõtẽ Lurã dixit, ꝑ l. putaſſem textũ negligẽtia librariorũ corruptũ, niſi de litera. l. etiã Lurã poſuiſſet. Marlianus in finibus Cõſtãtienſiũ & Baſilieñſiũ incipe Iurã ait, & ad Sebuſianos uſcꝫ ꝓtẽdere, nunc Bellicenſes. Hũc teuto. ex uno latere Blãberg dici, in alio uero Leberberg uolũt. Strabo li. iiii. geo. Ocuraſagũ mõtẽ illũ dici putat, & ĩ fine eiuſdẽ libri etiã Iurã uocat. Verba Strabõis ſũt, cũ Rhodanũ traiiciet̃ lacũ ue Lemãnũ, in Heluetiorũ cãpos trãſit⁹ eſt ꝑ Iurã mõtẽ. Hęc Strabo. Ptole. li. ii. ca. viii. Iuraſſum noĩat, ubi Heluetii ſunt. Verba Ptolemæi ſunt. καὶ μετὰ δ' ὑποκείμενον αὐτοῖς ὄρος ὃ καλεῖται ἰούρασσον ἐλουήτιοι μὲν παρὰ ὃν ῥῆνον ποτ. ἔν πόλις πεντόλλεγον. Rhiphęi mõtes termĩos germãię Pic⁹ ait, Rhiphęo germãia ꝓxia coelo in hymnis, dicũt̃ ἀπὸ τ̃ ῥιπίζειν. i. a flãdo, gręce. n. ῥιπὺς dicit̃, τ̃ ῥιπὸς Latini uero. π. in ſuã aſpiratã. φ. ph trãſferũt, ut etiã accidit in dictiõe τρόπαιον trophęũ, de illis Euſtathius, Põpo. li. ii. Herodotus li. iiii. Strabo li. v. & xi. Solinus, Plynius, Val. Flaccus, & alii. Bilibaldus tñ Pyrckaimer undecuncꝫ hõ doctiſſimus, non eſſe nec fuiſſe unquam Rhiphęos mõtes in epiſtola una mihi nuper ſignificauit, cui eo libẽti⁹ auſculto, cꝫ nulli iuniorũ penitus de eis q̃cq̃ cõſtiterit

Iura.

Rhiphęi montes

Gabrete ſylua eſt ingens Sueuorũ,ut ait Strabo li.vii.Ptolemęus li.ii.ca.iiii
Gabrete. & x.aſſerit eius mediũ eſſe Hercyniã cuius uerba prius poſui,plura de illa Ta
citus,non tñ eã noĩat.Eſt (inqt)mons & montiũ iugũ, q̃d Sueuiã dirimit ſcin
ditq̧.Vltra q̃d plurimę gentes agũt.Hęc ille.Ego niſi Carpathus fuerit,q Sue
uus dictus eſt,& accolæ Sueui antiq̃tus fuerunt(ut lib.ultimo dicã)uix conijce
rẽ.Sunt & alii montes & ſyluæ in Germania.Boccatius Matracenos montes
non longe ab Iſtro eẽ ait.Ptolemęus Sarmaticarũ montiũ li.ii.ca.x.& iiii.memi
nit,orientale latus Germaniæ explicare.Forſitan Sarmaticos montes putauit,
hi hodie Kemũtz dicũt.Mẽinit & Selibati mõtis,& Sẽanæ ſylue,tanta noĩum
uarietas,ut nulli coniectura ea colligere liceat,q̃ ſint. Pomp. Mela etiam tres
Mons montes nominat,q̃rum noĩa interierunt. Mons iuxta danubium incipit,qui
Sueuiæ in orientẽ uergens,latitudine xx.millia paſſuum,longitudine magna,in capite
Scherra dicitur,inde alpes,inde Albvuoch,inde Hertfeld, ubi Leovuingen,
Vlma,Vuerdea,& aliæ ciuitates Sueuię ſunt,de illo mõte multa Nauclerus.

De quibuſdam herbis in Germania creſcentibus. Ca. xxiii.

NEc ſingulariũ herbarũ Germania caruit,q̃d naturali indagine habere
poſſumus,cũ ita paludinoſa antiq̃tus Germania ferebat. Raphanus
in germania puerorũ infantiũ magnitudine reperit, propter frigus
ait Ply.in na.hiſt.li.xix.ca.v.Eſt & aliud genus incultius aſparago ac mitius cor
Herba ruda,q̃d paſſim in montibus naſcens refertis ſupioris germanię cãpis.Hęc Pli
Glaſca nius li.eodẽ ca.viii.Iſta itaq̧ ob antiq̃tatẽ adduximus.De herba etiã glaſca ſeu
britãnica ſeu germãica li.ii.i fine diſſeruim⁹.Cętera herbarũ gña cuiq̧ priuato
cognita ſũt.

De q̃buſdã montibus mirabilibus Germanię. Ca. xxiiii.

MVlti p̃terea Germanorũ montiũ ſunt,q̃s miris ſpeciebus ac uariis re
rũ ſcatere cõptũ habemus.Memorat mõs in Turingię partib⁹, haud
Horriſo p̃cul ab Iſanacho,quẽ ideo horriſonũ Eobanus dixit,ſeu.Hirſelberg
nus. ubi ſyluanos ſatyroſq̧ inhabitare fama diuulgauit.Mons Martis in Vueſtua
lia ferẽ(zum Berg)dict⁹,ubi tria altaria oli Marti dicata ferunt adhuc ſupeſſe,
ac nocturnis tpibus locũ ſatis horrẽdũ uarias rerũ ſpecies referre.Eſt & Calu⁹
mons iuxta Haſſos,ubi Caroli Magni ueſtigium adhuc cernit.In alpibus Sui
ticis plæroſq̧ aditus ſubterraneos patere aſſerũt.Vidi ipſe multos q ſe pene
deuiaſſe dixerunt,totũq̧ diẽ in illis tenebroſis ſpeluncis oberraſſe.Rettulit mi
hi nup Ioannes Virdung aſtrologus doctiſs.e Daniæ ptibus rediens,in Nor
Mõs nor uegia formidoloſiſſimũ mõtiũ oĩm cõſpici(Hechelberg) dictũ,ubi tñ clamo
uegiæ rẽ exoriri eiulantiũ aſſeruit,ut pene integrũ miliare tumultus dilatet,fonteſq̧
duos diuerſiſſimos ſcatere retulit,unũ intollerãdę frigiditatis,aliũ inte̅ſiſſimi
caloris feruere,in parua tñ diſtãtia,coruoſq̧ nigerrimos crudeliſſimo clamo
re montem ſine intermiſſione circunſonare,ut accolis religioni deditiſſimis p̃
ſuaſum ſit,purgatorii ſpeciem montem hunc præ ſe ferre.

Taunus De aliis montibus & ſyluis,p̃ter iam dicta Ca. xxv

EST et Taun⁹ germãię mõs iuxta Cattos,ubi Cecina oli germãos dolo
ſtrauerat. Sylua etiã inter locũ uaſtatũ dictũ, Teuteburgẽſis noĩat,
in qua Vari legiões a Germanis deſyderabãt, Tacito teſtãte li.i. hiſt.

Deſcriptio montium germanicorum quorundam, ſecundum longitudinem & latitudinem. Ca. xxvi.

VEnio nũc ad mathematices diſciplinę dimẽſiones, ut & uideamus mõtiũ germanicorũ extẽſiões. Hercyniã pri⁹ deſcripſim⁹, prudẽs lector ſi inqſitiori ſtudio tenet, Ptolemęũ uideat, q pene totã hercyniã per gradus ac minuta deſcripſit. Dicearchus gręcus montẽ altiſſimũ totius terrę Pelion. eſſe tradit, et eius altitudini M.ccl, paſſus cõceſſit. At Plynius li.ii.ca.xlvii Alpes Suitenſiũ qnquaginta M.paſ. aſſurgere ſe non ignorare ſcribit, li.ii.na. hiſt.ca.lxvii. Sunt & alpes a ſupo mari ad inferũ, quæ Germaniã ab Italia diuidunt, in paſſus decem mil. extenſæ a Celio referunt. Timagenes græcus xxii. M.paſ.in latitudine continere eas refert, Cornel.uero Nepos c.M. Ti. Liuius tria M. ſtadiorum. Plynius li.iii.na.hiſt.cap.xviii.tria M.ipſis tribuit. Montem etiam iuxta Danubium q̃ Scherra dict⁹ uſq; ad Vlmam, Vuerdeam, & in tota eius longitudine xx.M. paſ. poſſidere ſcribit Nauclerus. Dimẽſio montium Germãię

FINIS SEPTIMI

CAPITA LIBRI OCTAVI

Exegeſeos Germaniæ.

Primum. De ſcriptoribus fluminum Germaniæ.
ii. De Germaniæ humiditate.
iii. De piſcibus Germaniæ, Siluro & aliis.
iiii. De fontibus germaniæ. v. De Germaniæ lacubus.
vi. De Oceano germanico, Suitico, Codoneo, Arctoo.
vii. De mari Cimbrico, Chronico, Axono.
viii. Contra Strabonem, qui dixit mare Arcloum congelatum.
ix. De quibuſdam mirabilibus mari germanici.
x. Rationẽ habet naturalem ac aſtrologicã, cur mare germanicum adeo inflet
xi. De periculis maris germanici. xii. De uariis ſpeciebus maris germãici.
xiii. De dimenſionibus maris germanici.
xiiii. Flumina germanica facile congelari.
xv. De fluminibus germanicis, & eorum dimenſionibus.
xvi. Dimenſio Boſphori Cimmerici.
xvii. An Nilus Danubio præſtet: an Danubius Nilo?
xviii. Danubium finem ſemper Ro. Imp. terminaſſe.
xix. De qualitate Danubii, & eius incremento.
xx. De Danubii fluuii nominibus & dimenſione.
xxi. De origine Danubii. xxii. De hoſtiis Danubii & exitu.
xxiii. De fluminibus germ. Danubiũ petentibus. xxiiii. De eodem.
xxv. De fluminibus e Scythia, Pãnonia, ac alio in Danubium currentibus.
xxvi. De æno, Ilſo, Nabo. xxvii. De Lyco, Sao, Drao.
xxviii. De Rheno fluuio. xix. De Rheni ortu.
xxx. De Rheni exitu, & hoſtiis aç dimenſione.

xxx.De Moſa,Moſella & Schaldi. xxxi.De Meno & Regneſo.
xxxii.De Pegneſo & tubera in Menum tranſeuntibus.
xxxiiii.De Neccharo,& fluminibus in eum labantibus.
xxxv.De aliis fluminibus in Rhenum euntibus.
xxxvi.De Amiſio,Viſurgo,Lupia,Odera.
xxxvii.De Viſtula & Albi. xxxviii.De Sala & Aegra
xxxix.De externis fluminibus Germaniam petentibus.
xl.De Arare,Atheſi,Matrona,e Germania currentibus in alias regiones.
xli.De aliis fluminibus præter iam dicta.
xlii.De balneis Germanicis,& eorum ratio naturalis
xliii.& ultimum,de fluminibus in Viſurgum deferentibus

De ſcriptoribus fluminum germaniæ. Ca. i.

Scripto res flumi num qui. PRoximo uolumīe pro conceſſa nobis facultate,terrā ipſam
Germaniæ,& q̄ ex ea ꝓducunt̄ deſcripſimus. Nunc fœlici
rerū ſerie iuſto obſeruato ordine,ad flumina germanica &
eorū q̄ flumībus alunt̄ me contuli,maiori auctorum fiducia
animatus,q̄ libro p̄miſſo.Tāto em̄ attētius fluminū germa
nicorū memoria eſt a rerū ſcriptoribus exacta,q̄to remiſſi9
terræ germanicæ.Illi itaq; q formare Germaniā ingreſſi ſunt,plus honoris flu
minibus q̄ ipſi ſolo tribuerunt.Nullus.n. ueterū etiā tā ꝓcul a rerū cōgnitiōe
receſſit,cui nō de Iſtro ac Rheno cōſtiterit.Eratoſthenes Homerū ideo litera
rū parētē uellicat,q̄ dū xl.flumīa ad mare ꝓperātia poſuerit,Iſtri oblit9 fuerit.

De humiditate Germaniæ. Ca. ii.

Humidi tas Ger. GErmaniā flumībus impeditā maximi ſcriptores ꝓtulerūt.Cor.Tacit9
uniuerſam germaniā aut ſyluis horridā,aut paludib9 fœtidā dixit.Idē
Pōp.Mela & ipſum ſecutus Lilius in geog. Hic inquā Mela li.iii.ma
xime flumībus germaniā impeditā aſſeruit,& paulo poſt,Melſiagū in Germa
nia locū eſſe ait terrā uidelicet fluctibus undiq; circūdatā. Claudianus in Pana
gyri.Germanorūq; paludes eruis,cui et ego eo libētius auſculto,q̊ nullā regio
nē ſolā tot fluminibus oneratā(ut Germaniā)legerī. Cor.Tacitus li.xx. germa
nos ſuetos flumībus ſcripſit,hoc.n. in pluribus germanię gentibus notum eſt
euenire,quas uis aquę ꝓpria ſede pulſarit.Cauchos germanię gētes(ut ait Pli.
li.xvi.& ii.) Oceanus ita inundat ut nec pecoris,nec ſuorū ipſorū curā ac tutelā
Paludes Germāię. cōphēdere poſſint.Friſos in paludibus duce Mulorige cōſediſſe collegit Cor.
in lib.hiſt.Rhegino Prunieñ.iuxta Moſam in paludibus Nortmānos ſcribit ſe
cōtinuiſſe.Cornelius li.xx.ideo ueniſſe Germanos in Galliā affirmat,ut e palu
dibus & ſolitudinibus eorū fœcūdiſſimū ſolū Galliæ attingerēt.Paul.Diaco-
nus,Sabel.& Oroſi.li.vii.Valētinianū Saxones domuiſſe in inuiis paludibus
indicabant.Ptole.li.ii.Saxones in paludibus iuxta Cimbros habitare ꝓfitetur.
Cimbri etiā uexabant̄ a mari.Mantuanus. Impetu p̄cipitat uada cęrula cōcita
cimber. Idem. Repulit inſtantes uelut æq̄ra concita cimbros. Et Claudi.in
Honorio. Latiſq; paludibus exit Cimber. Cimbros em̄ gētes inūdatione

pulſos,Floro,Strabone,& aliis authoribus roboraui lib.vi.Ephorus mai⁹ ſcri-
pſit Cimbris cũ aqua q̃ hoſtibus pliũ eſſe,& neceſſitatẽ.Clitarchus q̃cꝫ addu- Cimbro
cit Cimbros eq̃s inſidẽtes,uix poſſe inundatiões maris effugere,licet a Poſſido rũ inun
nio refellať.Multa de illo Strabo li.vii. Tantę q̃cꝫ aliarũ germanię nationũ in dationes
curſiones aquarũ ſæpe creuerũt,ut magis extremę neceſſitati q̃ ſaluti cõſultũ
ſit.Duę Argentinenſiũ inũdatiões p̃ cęteris famoſiſſimę,aquarũ eruptiõe ciui Germãia
tatem ita quaſſarũt(ut eorũ annales dicũt)q̃ de piculo ciuitatis actũ fuerit. Aq̃ harenoſa
rum ergo germaniæ harena ſatis argumentũ eſt,harenoſa.n.regio p̃cipue in ĩ
ferioribus ptibus eſt.Plyni.li.xvii.ca.iiii.Quid,inq̃t,pabulis germanię laudati⁹?
& tñ ſubeſt ſtatim harena.Idẽ Ply.li.xvi.ca.ii.na.hi.miraculi loco hæc refert,ei⁹
uerba ſunt,aliud in ſyluis miraculũ (intellige germanorũ)q̃d in totã reliquã re
ferunt Germaniã,frigoris.n.umbras littora ipſa obtinẽt,q̃ rcus maxĩa auiditate
naſcendi,ſuffoſſæcꝫ fluctibus,aut pͥpulſæ flatibus,uaſtas cõplexu radicũ inſu
las ſecũ afferunt, ut nauale pliũ contra arbores inferant,Hæc Ply.Quib⁹ uer
bis ſyluarũ inũdationes habemus.Plynio Herodianus ſubſcribit li.vi.de Maxi
mĩo agens,ubi ĩpatorẽ aſſerit uiciſſe Germanos in ſyluis & flumĩbus.Druſ⁹
q̃cꝫ & Tiberius nauali bello plus pedeſtri egerunt,ut apud Strabonẽ li.vi. ui-
deť.Tẽpore q̃ Maximinus debellauit Germanos,Germani(ut Herodian⁹ ait)
ſe abſcõderunt,iuxta paludes,q̃ ſi nõ Romanos ĩpediuiſſent,totã Germaniam
ſubieciſſet,ut & Iulius Capitoli. collegit. Alludit Sido. Apollinaris li.iiii. Si q̃s
(inq̃t)deportaret philoſophaturus,aut ad paludes Sycambris aut Getis, Ala
nis &c.Panagyricus ad filiũ Cõſtantini.Feciſti,ait,ĩmenſam uaſtationẽ Bructe
ris,q̃ natio paludibus plena eſt.Ioſephus li.vii.ca.xlii.Alani Męotidas paludes
ſedes hñtes terrã eorũ pͥdãtes &c.Et tãdem hęc de humiditate Germaniæ

De piſcibus Germaniæ. Ca. iii.

CAeterũ q̃m humiditatis Germanię memoria hic nos admonuit,pau Silurus
ca nobis de piſcibus,fontibus & lacubus dicenda ſunt.Plura aũt refer
re (q̃ cuiuſcunq̃ꝫ plebeiarii hoĩs iuditio cõſtant)uanũ duxi,ueluti ſe-
rie quadã uniuerſa & ſingl'a piſciũ gñ̃a receſere. Verũ ut tm̃ rariſſimę ſortis pi
ſces enumerẽ.Silurus piſcis(cuius meminerũt Albertus,Plyni.li.i.ca.xvi.na.hi.)
p̃cipue in Męno Germaniæ amne,pͥpter Liſbonũ,& in Danubio uerſať,ma
ri inde extrahiť.Hic ſimilať porculo marino,graſſať ubicũq̃ꝫ eſt,om̃e aĩal appe
tens,ſępe natantes dimergens.Hæc Plynius.Hermol. Barbarus fulgure eũ ſo-
piri ait,& male legi apud Plyniũ fulgore.Nã Ariſtot.dixit ὑπὸ βροντῆς καρεῦται. Locus
Silurũ Ariſt. in li.de aialibus τὸν γλάνιν uocat,ſimiliter Oppian⁹ in li.ἁλιευτικῶν Plynii
dicto.Suidas q̃cꝫ glanin genus piſcis eſſe dixit,cuius uerba ſunt. γλάνις εἶδος ἰχ
θύος καὶ χερσομολόγος σάκιλος ἀδελφός.Idẽ Heſichyus refert.Stephanus γλάνις πο
ταμὸς κύμης ὡς Λυκόφρων,γλανὶς δὲ ῥείθροισ λέξεται τ' ἔγγυον χθόνα. καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἰχθὺς γλάνις Glanis
Vbi fluuiũ eſſe pͥbat ex Lycophrõte poeta lyrico glanin,et piſcẽ. Athenæus
li.v.dipno.ex philoſopho in v.ani.ſplendida q̃cꝫ adducit.Ambroſi⁹ in li.Exa.
captus eſt ſilurus & inutilis p̃da detecta eſt.Et idẽ,& ſilurũ q minorũ piſciũ ui
ſceribus aliũ replet.Hunc ſilurũ q̃dã ſturionẽ appellãt.Scribiť aũt p.i.nã ſylur⁹

ꝑ.y.nomē uiri eſt apud Plutarchū,& Silurus inſula dicit̃ referente Solino. Tri
Trichiæ chiæ q̊cꝫ ſolū Danubiū intrant,inde ſubterraneis uenis in Adriaticū fluunt,ut
ait Ply.li.ix.na.hiſt.ca.xvi. Her.Barbarus ex Speuſippo græco germ.gña piſciū
plura allegat.Sunt.n. paria gña (inqt)pſitta,bugloſſus,elcharus q & coris dicit̃,
tænia,dorion.Et addit,Accedit q̊d ad Oceanū germanicū & Belgicū nō aliter
uocari piſcē ſoleā aduerti q̄ꝫ tongē,ſignificante linguæ uocabulo,Hęc Hermo
laus ex Ariſtot. & Archelao allegauit. Haleces q̊cꝫ in Germania piſcari uo-
luerunt,q̄ apud Ariſtot. ſecuudū aliq̊s τὰ μαινίδια dicunt̃, has Scandia inſula
Oceani nutrit,dicente Celte. Oceanū Codanūcꝫ uidens,ubi Scandia diues
Haleces totū mittit piſcoſa per orbē. Alii e Gotlādia haleces,& illos piſces q̊s
Cōſtātia. Strumulos uocamus deferri uoluerunt,alii ab Iſlandia dicūt. Nec Conſtantia
Sueuiæ urbs ſuo honore defraudanda eſt,hęc.n.totius Germāiæ piſcoſior ur
bibus,tāta illic piſciū magnitudo,tantū decus,ut hæc ſola totius Germaniæ li-
mitibus piſces ſufficeret,illic ditiſſimi piſcatores,tanta retia,ut centū aureis cō
parent̃,octo aut plus,robuſtiſſimis hoībus in naui ꝑ tenaciſſimas machīas agā
tur,q̊d Picus noſter miratus carmini ſuo Stauroſt. inſeruit dicens. Viditcꝫ
lacus,q̄ molle ꝑerrans Muros piſcoſæ ſubiectos ꝑluit urbis, Quos Cōſtanti
ni ꝓles oriente ſubacto Condidit,& ꝓprio ſignauit nomine. Celtes in Ger
mania lacus uaſtos inexcluſos,& ꝑpetuos,piſcoſoſcꝫ horrere aſſeruit,diuerſo
piſciū gñe.Almonus etiā Bauariæ fluuius ditiſſimus p̃ſtantioribus memorat̃
piſcibus,q̊d idē Celtes oſtendit li.ii.odarū. Abundat Almonus cuncta ſuꝑans
Almon⁹. ſaporo Flumina piſce. Ply.li.xxxi.ca.ii.refert in Danubio eſſe nigros piſces,
& hos mortē afferre hoībus eos cōmedētib⁹, donec ueniat ad fontē alueo op
poſitū,illic id piſciū genus deſinere.Dracūtius in Rheno Delphinos Marinos
reꝑiri uoluit,& anguillas,& uaria piſciū gña, Nauclerus anguillas in Rheno
reꝑiri dixit,& in oībus fuminibus Rhenū petētibus, in Danubiū uero amnes
ſe exonerantes carere anguillis.

De fontibus Germaniæ. Ca. iiii.

NVnc nobis cū fontibus germanicis res erit,q̊s æq̄ ſpectabiles,nec mi-
Fōs Tungrorum. noris admiratiōis germāia q̄ꝫ cęterę terrarū natiōes ꝓduxit.Celebra
bat̃ fons penes Tungros,olim Galliæ,nūc Germanię populos,q cor
pora leuat,& uitia calculorū deprimit,ut Ply.li.xxx.ſcribit. Eſt & fons Geppin
ge ſupra amnē Philiſiū, uini colore ſimilis,ut Capnion aſſerit uir oībus nume
ris uirtutū & ſpaciis ꝑfectus,li.i.Verbi Mirifici.Sūt & Mattiatici fontes in ger
Geppigē mania trans Rhenū calidi,q̊rum hauſtus triduo feruet circa margines ueri, ut
placet Ply.xxxi.na.hi.ca.ii.Mattiaticū aūt nō longe a Belgis & Rheno ſtadiis a
Maguntiaco plus M.cccc.ſitū eſt,ut ex Ptole.habemus.Martialis pilas Mattia
ticas ꝓ ſapōe dixit.Ferebat̃ & fons in Germania dulcis aq̄,pota aūt ultra bien
nium dentes extrahit,& cōpages in genubus ſoluit,ei tñ malo Germanica her
Fōs Mattiaticus. ba medet̃,cuius meminimus li.ii.ca.xxvi.Hęc Plyni.li.xxv.& Zacha.Lilius.Sūt
noſtro ſeculo alii memorabiles fontes in Germania,fons apud Heluetos non
longe a Turicēſibus,et Sunderuallis,q̊ poto,maſſam carneam circa collū bibē
tibus

tibus efficit, ꝓpriũ aũt illius nationis eſt habere maſſam, iſta uero carẽtes aliis
ludibrio ſunt. Eſt & fons apud eoſdẽ non longe a Turicẽſib⁹, ubi ſtultos aquę Mira de
ꝓprietatẽ imbuere fama eſt, nec domũ imunẽ adeo eſſe, q̃ non tres aut q̃ttuor fontibus.
aluerit fatuos. Memoratᷣ noſtrę tẽpeſtatis fons apud Rapenſteinenſes in p̃dio
Alſatię, q morbos expellit, curas leuigat, ita, ut ibi hoĩes diutiſſime uiuant, et no
naginta annos excedant, dũ uix q̃nquaginta ingreſſi uideantᷣ. Iuxta Rhenũ ſa-
lubres Celtes eſſe fontes & Dracũtius collegerunt. Varias plane uires natura
in fontibus cæteris germãicis oſtẽdit, ad quas tradendas ſi occuparer, maiores
haberẽ occaſiões pene q̃ Ply. & ęq̃ mirabiles. Nũc ad lacuũ memoriã deſcẽdã

De lacubus Germaniæ. Ca. v.

LAcus multi & uaſtiſſimi penes Germanos horrẽt, & p̃cipue q̊ Galli Lac⁹ Cõ
as reſpicit, ut ait Cornel. humidior eſt germania. Maximi tñ oĩm lac⁹ ſtantieñ.
penes Heluetios illo ſeculo, & p̃cipue Cõſtantienſes feruntᷣ, de q̃bus
Strabo li. iiii. Rhenũ ꝑ ip̃m fluere Cerethes cũ Vandalignis eũ inhabitare aſſe
rit, & li. vii. Geog. in Hercynio lacũ poſuit, cuius perimetron ſupra trecenta ſta
dia, ſpacioq́ȝ cc. dilatari uoluit, quẽ Vindelici, Heluetii, et Rhetæ accolant, Hęc
ille. Cõiectura eſt Strabonẽ Cõſtantiẽſem lacũ hũc putaſſe, teuto. der bodmer
ſee, a dominio Bodmeorũ dictũ, quẽ alii Lemannũ uocant, uel Gebennã, de q̃
re li. i. cañpenul. diſſeruimus, Picus in carmine Stauroſt. Viditq́ȝ lacus q molli
ꝑerrans Muros piſcoſę ſubiectos pluit urbis. Audiit & timidi iã ditior acco
la Rheni Quicq́ȝ lacu miſſus leni ſub murmurat unda. Ammianus Marcel.
li. xvi. de lacu iſto hmõi ꝓtulit. Brigantię, inq̃t, inter montiũ celſorũ anfractus
ĩpulſu ĩmani Rheni tenditᷣ uaſtus et rotũdus lac⁹, quẽ Murigaugiã accola rhę
tus appellat, ꝑ quẽ quadraginta & lx. ſtadia longũ pariq́ȝ ſpacio late diffuſum
horrere aiũt. Tigurinorũ lacus inde dicitᷣ, q̃ apud Turogos eſt, ait Marlian⁹.
Alii Heluetiorũ lac⁹ noĩa ab accolis accipiũt, de illis multa ſcribũt Nauder⁹ & Tigurin⁹
Dracũtius. Verũ q̃a parum a ſcriptoribus cæteri lacus celebrati ſunt, remitto. lacus
Fleuus lacus eſt Germãię inferioris, quẽ Rhenus intrans, aquarũ copiã trahẽs
de ſe ipſo longũ poſt diſcurſum inſulã parat Fleuã, inde iterũ exit, ut ait Bocca.
Ply. q̊q́ȝ hunc Fleuũ uocat li. iiii. na. hiſt. ca. xv. ſiſr & Põp. Mela li. iii. & alii. Lac⁹
q̊s Rhenus efficit dicuntᷣ Acromũ & Venetũ, ut Põ. Melę li. iii. placet. Boccati Fleuus
us idẽ Metrã & Sueuiã Germãiæ lacus tradit. Limagus lacus germãię aſcribitᷣ
cuius meminit Volateranus li. vii. cõmẽtariorũ. Sunt q hunc fluuiũ dicant eſſe Limag⁹.
Lemannũ. Bebelius negat, pluribus onuſtus auctoritatibus, influit aũt Rhenũ.
Cęteros lac⁹ p̃tereo, Bauaria. n. ita irrigua ẽ, ut hęc ſola iuſto uolumĩi ſufficeret

De Oceano Germanico. Ca. vi.

FOntibus lacubuſq́ȝ germaniæ expeditis, flumĩa ſe offerũt, q̃to aũt cę
teris flumĩb⁹ nobilior p̃ſtat Ocean⁹, tãto penes cõſentaneã rerũ ſeriẽ
prior aliis illuſtrabitᷣ. Vt ſcriptores honeſtiſſĩe mẽinerũt, unũ tñ mare Oceanus
eẽ dicitᷣ, ut ait Dionyſius, uerꝫ plura hẽre noĩa. Pomp. Mela li. i. ca. i. id adeo ma
gnũ eſt, & infinitũ pelagus, ut totã terrã ab illo circũfluã dixerit, ſicuti Ptole. li.
i. ὡς καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα τὴν περὶ τῆς περιοικεῖσθαι τὴν γῆν ὅλην ὑπὸ ὠκεανοῦ. i. Vt & undiq́ȝ

totã terrã menſurando cinxerunt Oceano. In eadẽ ſentẽtia fuit Homerus ut de
Quatuor maria. eo teſtať M. Cicero in li. de ſomno. Dionyſii uerba ſunt hæc. Nam terra ſolo
p̃cingiť oīs Paruaq́ʒ cęruleo caput effert iſula põto. Alii quatuor maria inde
ex Oceano fecerũt, ut Põ. Mela in pri. & Strabo li. iii. uoluerũt, de germanico
nihil meminerunt. Nã Strabo in loco p̃allegato, ſimiliter Dionyſius oīa quaſi
Oceani genera poſuerunt, nihil de noſtro. A ſeptentrione igitur ſcriptores
dixerunt eſſe mare Caſpium, uel Hyrcanium. Sed ut aliquid lectori de eo con
ſtet, germanicũ mare plura ſortitũ eſt noīa, ſecundũ diuerſas germãicas natio
nes. Illud eñi q̊d apud Liuoniã ſeu Pruſſiã horret, Baltheũ mare diciť, authore
Aenea Syluio teuto. das Pomeriſch mer. Celtes illud in Odis lib. iii. totũ fere
his explicauit uerbis. Baltheus dictus ſinus a latratu Clauſerat noſtrũ glacia
lis orbẽ. Cornelius in Germania in fine Suitiũ ſiue Suiticũ mare uocat, loqui
Suiticum tur. n. de Gleſſo in Germania creſcẽte, ergo iam dextro, inq̃t, Suetici maris litto
re æſtiuorũ gentes adluunť, q̃bus ritus habituſq́ʒ Sueuorũ eſt. Multa Volate-
ranus li. vii. & Ligurinus lib. v. ubi de Polonis agit. Tangit ab arctoo Suitici
maris æſtuat ora. Hoc mare & Codoneũ diciť. Celtes in carmine Hercynii.
Sed mare Codoneũ germano noīe dictũ. Hoc mare eſt in baltheo ſinu. Alii
uolunt eſſe ſinũ, ut Põp. Mela, Hiero. in ſupplementis Euſebii. Ptole. Arctoũ
mare hoc uocat li. ii. Ply. li. iiii. ca. iii. poſt Parmã inſulã ſcribit Germanię p̃xium
mõtẽ ibi Codoneũ refertũ inſulis, quarũ maxīa ſit Scãdinauia, & Codanũ eſſe
in mari Gallico. Volaterranus li. vii. cõment. Codauũ uocat noīe corrupto &
Loc⁹ Volaterrani male. Põp. Mela Codauoniã hanc noīauit inſulã, & Teutonas ſuo tp̃e adhuc
hanc incoluiſſe regionẽ. Plura Iornandes de rebus Gotthorũ li. i. (ubi de Scã-
dia loquiť) Hui⁹ maris meminit Lilius q̃ Codanũ ſinũ in Oceano germanico
poſuit. Neſcio in eo loco q̃d de Plynio ſentiã. Celtes q̊q́ʒ in mari germanico
Scandiã ait, & Codanũ loca ubi ſuccinus naſcať li. i. Odarũ xv. Non tot p̃cellis
Locus Lilii Codanus æſtuat Ferox ſonoris q̃ñ aq̃lonibus, Luctať Eurus, ſuccinumq́ʒ
Littore colligiť Pruteno. Ex q̃b⁹ uerbis iuxta Prutenos eſſe Codanũ habe
mus, et prius germãico noīe dictũ mare Codoneũ. Zacharias Lilius Codone
um mare a Seuo ſeu Seno monte dixit denominatum. Hæc de illo.

De mari Cimbrico & maris diuiſione. Ca. vii.

Alterũ mare Cimbros habet, & germanicũ eſt, licet lac⁹ appellationẽ
Cimbricum ſumpſerit. Celtes Cimbricũ mare dixit a Cimbris. Tandẽ & Cimbri
acũ uagus exonerať in æq̊r A Cimbris q̊d nomen hẽt, ubi p̃xīa Da
cis Cheroneſus adeſt rigidũ porrecta ſub axem. Ab aliis hoc mare Ac-
cianũ diciť, q̊d mari nuſq̃ ſiľe eſſe, uerũ aq̃s paſſim interfluẽtibus, uagũ et diffu
ſum ſpargi, aiunt Põp. Mela & Lilius, ibi Teutones & Axenũ q̊q́ʒ mare dixe
runt eſſe ſcriptores. Illius meminit Orpheus in Argonaut. cuius uerba latina
ſunt, Axena p̱ freta colchos deniq́ʒ delatus adhæſit Iaſon, uerba eius gręca alle
Axenum gat in q̊dã op̱e Plutarchus. Theocrytus in odyſ. ἐς κολχούς τε καὶ ἄξενον
ἵκετο φᾶσιν. In Colchim phaſim pedibus & in Axena uenit. Val. Flaccus li. viii. ac
Apollonius Rhodius in Argonaut. Lucia. in dialogo φιλία, ὅτι ἄξενος ἐκαλεῖτο.

δια οἶμαι ἀγρίων ἐθνῶν περὶ οἰκούντων. i.Ideo Axenus dicebaẗ,quia feroces gẽtes al lueret,nunc aũt Euxinus diciẗ,referente Plynio. Strabo lib.vii.Ouid.in Triſt. de Euxino. Dictus ab antiqs Axenus ille fuit. Et Dionyſius in deſcriptione orbis ita inquit. Poſt hos Cercecii,iuxta qs Axenus altis, Fluctuat æqribus. Ptolemęus ciuitatis li.iii. ἀξίου meminit per i.Dictus aũt eſt Axenus,quaſi inho ſpitalis,ἄξενος.n.(ut ait Strabo li.vii.)ꝑpter raritatẽ nauigatiõiis,plura Euſtathi9 Strabo etiã paulo poſt a Scythis id dictũ ita uult,ob eorum inhumanitatem er ga hoſpites.Eſt em̃ pelagus Scytharum.Capnion in epiſtola ad Fœdericũ Sa xoniæ ducẽ plura de illo,& Saxones illic conſediſſe uult.Vnde q̃uis nõ me fu gat,Axenũ pontũ a longinquo ad Germaniã attinere,libro tñ huic id inſerere uolui,ob frequentiã Scytharũ & Germanorũ id mare incolentiũ. Verum ut rem cõponã,unũ eſt mare q̃d germanicũ diciẗ,hoc ergo mare finẽ ponit ſub Arcton,ultra tñ Britannia & Thyle eſt,& ea q̃ nuꝑ Portugalliæ rex reperit, in alio loco diciẗ Codoneũ & Baltheũ.Inde ad Cimbros ꝑuenit,& Cimbricũ noiaẗ,ibi em̃ Cheroneſ9 eſt,ac mare ita diuiditur,ꝑ duo ſpacia,Cimbrici et Co donei marium.Hęc tumultuarie ex Celte,cui ſubſcribit Claudianus in Stylico ne illis uerbis. Nec Cimbrica Tethis Diuiſum bifido conſumit ſæpe meatu. Lilius Codoneũ ſinũ a monte ſeuo uſq; ad Cimbrorũ promontorium exten di ſcribit. Vocatur autem nunc Cimbricus Cheroneſus teuto. das land von Holſtain,ubi ſemper regis Daniæ primogenitus reſidet.

Maris germãici diuiſio

Axenus

Contra Strabonem qui mare Arctoum dixit frigoris gratia congelatum eo ut nauigari non poſſit. Ca. viii.

STrabo boreale pelagus gelu ita rigidũ dixit,ut enauigari non poſſit, Scy thicum idem,hunc ſecutus eſt Dionyſius Lib.cuius translata uerba hæc ſunt,interprete Priſciano. Oceanum boreo contingit frigore durum. Et Picus in Stauroſticho huic ſententiæ proximus,ait. Senſerunt amnes,ſen ſerunt æquora longe, Aequora torpẽti glacie concreta ſub axe. Peutinger tñ ſummo ingenio maioris opinionis maxīę ꝑſtantię uir,& añ eũ Aeneas Syl. huic opiniõi nigrũ adiecerũt calculũ.Solin9 om̃e mare ab Indico uſq; nauiga bile eſſe ſcribit.Mlta etiã de mari Arctoo ca.xxxi.Plynii ỽba ſũt li.ii. ca.lxix.ſe ptẽtrionalis(inqt)Ocean9 maiori ex ꝑte nauigatus eſt,auſpiciis diui Auguſti nauigãtis,& circũuehẽtis germaniã claſſe,ad Cimbrorũ uſq; ꝓmõtoriũ. Hæc Ply.Luſitani (Peutingero & Solino authorib.)ut & Põp.Mela ait lib.iii.ab In dia,uſq; ad Germaniã uenerunt.Otto Friſing.Indię negociatores Germaniã tetigiſſe affirmat.Ply.ĩ loco ꝓdicto,& Cor.Nepos ſcribũt mercatores Indię in Germaniã delatos,celeri Metello a rege Sucuorum donatos,quanq̃ in libris Pompeianis a rege Lydorum legatur,q̃bus ſubſcribit Hermolaus Barbarus, Verum ut & de noſtro ſeculo loquar a rege Hyperboreo ſatis ſupq; ꝑluſtra tum eſt illud pelagus,& a mercatoribus in dies imbuiẗ. Veniæ locum Strabo meruit,quia ei mare hoc incognitum tradit. Verum maiores fluctus Strabo concitauit de Albi. Verba Strabonis ſunt ex libro ſeptimo geographiæ.Ger manorum regio q̃ ab exitu Rheni uſq; ad Albim,cognita eſt, quę uero trans

Boreale pelagus nauigabile.

Albim ſpectat, prorſus incognita. Nullũ eñ priorũ ad orientẽ uſq; ad Caſpij maris hoſtiũ peregiſſe nauigationẽ ꝑcepimus. Nec Romani Albim tranſcẽderunt. Et ſubdit, nec illos ſupra Pontum nouimus habitantes, nec quantũ ab Atlãtico remoti ſint pelago, neq; an huic propinqui fuerint. Hæc Stra. Et idẽ lib. ii. Polibyũ & Pytheã ſcripſiſſe profitet, totam Europã ab ipſis menſuratã, a Gadib⁹ uſq; ad Tanaim, & Eratoſthenẽ q̃ndam totũ ſpectaſſe ſeptentrionẽ. Adiungit Strabo, Hermi illa afferenti non crederet. Ecce contra Polibyum & Eratoſthenẽ in ea re q̃ pertinaci contentione Strabo conflictat, qui dignior magis ſui ipſius obtrectationis eſſet. Veniã tribuit ob ignorantiã cõfeſſam Eratoſtheni, non in eo albo erranti, q̃ pacto igit errori Strabonis ignoſcamus? in eo pſeueranti & reo. Partes Strabonis Iornandes gotthus uidet tueri in principio, aliiq; plures, ſecus tamen eruditis perſuaſum eſt.

Strabõis locus

De quibuſdam Germanici maris nouitatibus. Ca. ix.

VErũ quia a mari germanico admonemur, quędã miratu digna nobis dicenda ueniunt. Vt eñ ſcribit Methodius martyr hiſtoriæ indagator, q̃ ad occidentalẽ polũ pars eſt in mari illo, q̃d umbelicũ uocant. Ibi (ait) bis fluctus abſorbere pontũ nimia celeritate, & eſſe in eo uoraginẽ inſtar Vergilii charybdis in freto Syculo feruentis. Hoc & horridũ mare a laruis eſſe ſcripſerunt hiſtorici. Picus iunior de ſupſtitioſa ꝑnotione li. iiii. ca. viii. In inſula Noruegia ad Oceanũ germanicũ (ſcripſit) umbras hoĩb⁹ ſępe occurrere, & ſigno crucis inde effugere. Quod & Claudianus uerſibus illis ꝓtulit li. pri. ad Ruffinũ. Eſt locus extremũ pandit qua Gallia littus, Oceani p̃tẽtus aqs q̃ ferẽ Vlyſſes Sanguine libato populũ uouiſſe, ſilentũ Illic umbrarum tenui ſtridore uolantũ Flebilis audit q̃ſtus, ſimulachra coloni Pallida, defunctaſq; uident migrare figuras. Eſt & illic antrũ (ut Paul. Diaconus lib. i. & Methodius martyr ſcribunt) ſub eminenti littore, ubi ſeptẽ uiri iacuerũt, ſopiti longo tẽpore, ſine ulla corruptione, & ſæpe populos ad ipſos lædendũ egreſſos continuo fuiſſe contractos. Deniq; accolas pœna p̃ſenti cautos, ab ipſorũ læſiõe deſtitiſſe aiunt, & ibi hoĩes carnibus humanis ueſci ſcribunt, inſulã Stritobim incolẽtes, hirtis pellibus ueſtiri, ex ceruorũ exuuiis, in modũ tunicæ genu tenus aptatis, & ibi in locis circa æſtiuale ſolſticiũ ꝑ aliquot dies, noctu q̃q; lucem clariſſimam cerni, multoq; dies noſtris diuturniores, circa ꝓro ſolſticium hyemale præſentem lucem non poſſe uideri.

Nouitates Ger.

Septem dormientes.

Ratio naturalis ac aſtrologica, cur mare germanicũ adeo infleť Ca. x.

MOtũ aũt illius maris Gellius oſtendit li. iii. ca. xxx. noct. atti. Cauſa motus eſt, inquit, q̃ uenti ſeptentrionales ex altiore cœli parte ĩ mare decidẽtes, dehorſũ ſub aq̃rũ fluctib⁹ q̃ſi p̃cipites deferũť, undaſq; faciũt, nõ ꝓrſ⁹ ipulſas, ſed ui cõmotas, q̃ tãtiſ p erutæ uoluunť, dũ illis ĩfuſi deſup ſpirit⁹ & uis maneãt. Hęc ille. Vñ notãdũ ſeptẽtrionale pelag⁹ plus aliis feruere qa boreas illic imperium exercet, q̃d Apollonius primo argonauticorꝝ oſtendit dicens. ζεὺς δ' αἰήμον βορῆ' ἀόρινε κίνησιν· Id eſt. Iuppiter inſpirans boreã excitauerat auram. Vbi paulo poſt de ira Boreæ multa ac uaria diſſeruit.

Mare germanicum cur adeo infletur.

Cur aūt maria talē habeant impetū & feruorē, uarias naturaliū rerū cauſas indagauerunt ſcriptores, aliq̄ em̄ lunā in cauſa dixerunt, ut Plato, Albertus, Ply. li.ii.ca.ii.& lib.eodē cap.ſequenti, & lib.eodē ca.xcix.ac Ariſtotel.li.ii.metheororū, & alii, in q̄rū ſententiā iurauit Silius Italicus lib.iii. Regina uagæ pelagiq̄ʒ labores Luna mouet, luna immiſſis per cærula bigis Fert refertq̄ʒ fretū, ſeq̄turq̄ʒ reciproca Thetis. Pomp. Mela li.iii. Oceanus, inquit, infinitū pelag⁹ eſt, magnis æſtibus concitū, ita em̄ motus eius appellant, modo inūdat cāpos, modo late inundat, & refugit, nunc alios alioſq̄ʒ inuicē, & alternis acceſſibus, nūc in hos nunc in illos irruit &c. Et ſubdit, aliq̄s lunā cauſam eſſe uoluiſſe. Multa Strabo li.iii. Pli.li.ii.na.hi.ca.xcix. Lucanus Venerē cām dixit Macrobius, Martianus Capella, Aulus Gel.li.iii.ca.xxx.noct.atti. Philoſtratus etiā cauſam dicere nitit̄ concitandorū fluctuū marinorū, τὴν δὲ αἰτίαν, inquit, ἐπὶ πολλὰ εἰκάζων, δι' ἣν ἄπειρον οὕτω πέλαγος ὑποχωρεῖται καὶ ἀναστᾶται. δοκῶ μοι τὸν Ἀπολλώνιον ἐπισκέψασθαι ἐν μιᾷ τῶν πρὸς ἰνδοὺς ἐπιστολῶν, τὸν ὠκεανόν φησιν ὑφ' ὕδρους ἐλαυνόμενον πνεύμασιν ἐκ πολλῶν χασμάτων, ἃ ὑπ' αὐτῷ τε καὶ περὶ αὐτὸν ἡ γῆ πέπηχεται, χωρεῖν ἐς ἔξω, καὶ ἀναχωρεῖν πάλιν. i. Cauſam ſæpe ego pſcrutatus ſum ob q̄d pelagus tā uaſtū accedat ac ſufflet̄, mea ſentētia cauſam Apollonius in una epiſtola ad Indorū ſapientes honeſte tradidit, ubi mare a ſpiritibus ſub aqua exiſtentibus, ex multis hiatib⁹ īpulſum q̄ parti in ipſis ſubſunt, & ad terrā diffundunt̄, & ſæpe accurrunt atq̄ʒ iterū recedunt. Plura legere cupiens de illo, uideat Plutarchū in libro inſcripto διὰ τί ἄλλων ὑγρῶν ἐν τῷ κινεῖσθαι καὶ στρέφεσθαι ψυχομένων τὴν θαλάττην ὁρῶμεν ἐν τῷ κυμαίνεσθαι θερμοτέραν γινομένην, cuius uerba neceſſitate op'ſ noſtri adducti p̄teriuimus. Quod aūt Germanicū mare fluctibus uſq̄ʒ adeo intumeſcat. Alii cauſam æſtus ei⁹ q̄ fert̄ in boreā reiiciūt, qui in regionibus ſeptentrionalibus grauior appareat, ut enarrator Apollonii græci inquit. Ventus em̄ ille ſeptentrionalis πόντῳ ἐμπνεύσας ὤρινε, μέμυκε δὲ γαῖα καὶ ὕλη, πολλὰς δὲ δρῦς ὑψικόμους Et cætera ut Heſiodi uerbis utar. Ponto incidens turbat, gementem terram ac nemora impellit, arbores alticomas ac pinus refertas concutit. — *Motus marium*

De periculis maris Germanici. Ca. xi.

NVllū eſt mare non piculoſū, ac πολυφλοίσβιον, ut Homerico attributo loquar, lōge tñ̄ cætera maria Germanicū pelagus terrore ac piculis excedit, & dū raro incolumes ac reduces nauigatores reſtituerit. Vñ a Strabone ἄπλωτον. i. innauigabile dicebatur. Difficultatē illius maris Ouid. ī primo triſtiū tot elegiis explicauit. Cor. Taciti uerba ſunt in initio libri hiſtor. ubi de Druſo loquit̄. Quanto uiolētior, inq̄t, cetero mari Oceanus, ita truculētia cœli p̄ſtat cæteris Germania terris. Mare aūt illud tā uaſtū & p̄fundū eſt, ut nouiſſimū credat̄, & ſine fine mare. Et ibidem m̄lta de difficultate maris germanici diſſeruit, multa ſimul ibidem de maris illius formidine ſcripſit. Herodotus quoq̄ʒ libro quarto, Plynius, & alii, pontum maxime admirabile mare dixerunt. Minus autem id mare ſalſum eſt, lenius ac dulcius ceteris, quia plures exhalationes ſunt circa meridiem q̄ ſeptentrionem, ut placet Alberto ac Plynio lib.nat.hiſt.ſecūdo ca.xcix. Q. Curtius Caſpium mare cæteris dulcius eſſe dicat, & id ſeptentrionale eſt. — *Difficultas maris germāici.*

De aliis maris Germanici ſpeciebus. Ca. xii.

Miracla maris germanici

STrabo grauiſſimus auctor lib.vii.Geo. de miraculis Ponti et maris ger
manici tacendũ putat eſſe, ob uariã ac mirã ſcriptorũ de eo memoriam.
Plynius em̃ li.xvi.na.hiſt.ca.ii.Pythias Maſſilienſis,Clearchus,& alii,ſtu
penda oĩbus de mari germanico cecinerunt.Cor.Tacitus in libro de Germãia
illic Helluſios eſſe ſcribit (q̃s Ammianus li.xxii.Heillios noĩat)& Oxionas,qui
ſub uultu humano mẽbra reliqua beſtiis æqualia gerunt. Solinus mare illud
inhabitantes tam patulas aures habere putat,ut reliquũ corpus tegant illorum
ꝑpendiculo. Cor.Tacitus in hiſtoriis Druſi milites germanico pelago deuiaſ
ſe indicat,& uaria rerũ miracula in mari uiſa teſtatos,uim ſcilicet turbinũ, in
auditas uolucrũ ſpecies,monſtra maris,ambiguas formas hoĩum q̃ȝ aĩalium.
Cætera maris illi9 miracula uſq; ad librũ decimũ reſeruauimus,donec de inſu
lis Germanicis agemus.Pytheas Maſſylienſis græcus mare illud intumeſcere
aliq̃n in octingentorũ cubitorũ eleuationẽ ſcribit,referente Ply.li.ii.ca.xcix.

De dimenſionibus maris Germanici. Ca. xiii.

Longitudo & latitudo pōti

REdeo nunc ad dimenſionẽ maris germanici,cuius longitudinẽ ac lati
tudinem colligere nulli facile eſt.Pauci etiã hactenus tentauerũt. Tñ
ut aditum noſtris ſucceſſoribus ꝑſtitero, quæ mihi uidenť cognicio
ni huic poſſe cõdonari,aſcripturus ſum.Herodotus lib.iiii.Ponti maris longi
tudinem eſſe xi.Mil.ac centũ ſtadiorũ,latitudinẽ uero trium mil.ac ducentorꝫ.
Cuius ſententiã ob id ꝓbo,expedita em̃ nauis oĩbus rebus prouiſa, ſub longo
die lxx.mil.paſ.meat,noctu uero lx.A Ponto aũt ad Phaſim,octo noctium ac
nouem dierũ ſpacio nauigari poſſe comptum habeo,q̃ ſunt mille centũ ac de
cem mil.paſ. hoc eſt,ſtadiorum xi.Mil. ac centum.Et hæc maris longitudo.La
titudo uero a Scythia ad Teſmyarũ,trium dierũ,duarumq; noctiũ nauigatio
eſt.Paſſuũ igiť cccc.& tria mil. Stadiorum aũt tria millia & trecenta.Sic Hero
dotus ſuas dimẽſiones ſub tali forma proſequiť,& nos hæc ex Martiano,Ply
nio,Strabone,ac Herodoto collegimus.Sunt quidam mathematicorum,qui
diſtantiam maris longius extendũt. Hi enim qui maris germanici initium ſub
tali longitudinis ac latitudinis ſecundum gradus & minuta .19.0.6.0. depinxe
runt Zuuaniam.14.0.10.0. Alexandriam uero.18.30. 32.20. deſcripſerunt.Item

Dimẽſio maris germanici

mari iuxta Brugim .9. 40.68.20.aſſignauerunt dimenſionẽ,Traiecto talem ap
pinxerunt.5.40.44.20. Item qui mathematicali diſciplina Suetici maris initium
ſub dimenſione.26.30.93.0.ſubſcripſerunt. Stokolm.21.10.95.0.Hamburgo.24
30.78.0.Lubeco uero .21.40.78.30. conceſſerunt.Ex quo pene totius Cimbrici
Cherroneſi dimenſio elici poteſt. Dandano etiam (Dantz).15.40.82.0.& Cõ
fluentię uiſtulę in mari.13.50.82.40.dimenſionis ſpacium conſtituerunt.Oſten
dente mihi nuper Ioanne Virdung Haſfurdenſi Mathematicorum principe.
Hæc ideo uolui luci proferre,ut huius præſidio qui poſt me germanicas res
tractabunt,latiorem maris huius deſcriptionem componerent.

Flumina Germaniæ facile congelari.

Caput decimumquartum.

AMari ad aliorũ fluminum memoriã deſcendã. Ea tñ prius ſubiũgam
q̃ cũ mari etiã flumina habent cõia, ut facile congelant. Gellius.n.hoc
mare congelatũ ſcripſit, & Herodotus Boſphorũ ſtringi ac gelu cõ- æq̃r Ger
ſiſtere dixit. Pomp. Mela & partẽ maris frigoribus obdurari aſſerit. Vñ Oui- manicum
dius in Triſt. Vidimus ingentẽ glacie conſiſtere pontũ, Lubricaq; imotas congelat.
teſta p̃mebat aquas. Nec uidiſſe ſat eſt, durũ calcauimus ęq̃r, Vndaq; non
vdo ſub pede ſumma fuit. Vidimus in glacie puppes hęrere ligatas, Nec po
terat rigidas cudere remus aquas. Et nos prius ex Strabone ꝓbauimus, ma-
re illud frigore conſtringi, uerũ non adeo, ut penitus nullo tp̃e fuerit nauigabi
le, ideo rõnem Strabonis impugnauimus. Ad flum-na germanica me conferã
q̃bus ut cum cæteris Germaniæ fluuiis cõmunis eſt congelatio, ita & ꝓpria.
Herodianus lib. vi. poſtq̃ de Rheno ac Danubio diſſeruit, adiecit, eos æſtate
q̃dẽ nauigabiles, in hyeme uero adeo cõcretos, ut ἐν πεδίου σχήματι καθιππεύονται
in morẽ camporũ equitent. Eſt aũt (inquit) glacies eorũ tam ſolida, ut non tñ
eq̃rum ungulis, καὶ ποσὶν ἀνθρώπων ἀντέχειν (ut uerbis eius loquar) uerũ & hoĩm
pedibus ſubſiſtat, & qui hauſturi ex eo ſint, non tñ urnas aut uaſa ſecum affe
rant, ſed & ſecures ac dolubras, aquãq; concretã ueluti lapidẽ ſecũ deferãt. Et
addit φύσις γὰρ δὴ τῶν ποταμῶν αὕτη hæc eñ natura illorũ amniũ præ cæteris eſt.
Dion quoq; græcus author tantam obduratam glaciem Danubio contingere
ait, ut eo congelato per ipſum transfugientes Iaziges Antoninus proſtrauerit, Danubiꝰ
ut idem Dion in Traiano teſtat̃. Exequit̃ & illud Ouidius in pri. de Ponto. & rhenꝰ
Cæruleas uentis latices durantibus Iſter congelãt.
Congelat, & tectis in mare ſerpit aquis.
Quaq; rates ierant, pedibus nunc itur, & undas
Frigore concretas ungula pulſat equi. Strabo Mithridatem in glacie ui
ciſſe barbaros aſſerit, & Iuſtinꝰ Scythas a Philippo rege glaciato Iſtro uictos
oſtendit. Virgi. etiã de illo hoc innuit. Cõcreſcũt ſubitę currẽti in flumĩe cruſtę

De fluminibus germanicis, & eorum dimenſionibus. Ca. xv.

VOlui nup̃ rem a paucis hactenus expeditã lectori ſtudioſo conficere
uidi etiã eam a me operis noſtri neceſſitatem ac officiũ nũc ſuſceptũ Dimẽſio
expoſtulare. Fuerunt eñ qui fluminibus ꝓprias latitudines, longitu- fluminũ
dines p̃ gradꝰ ac minuta ac demũ ſigna aſcripſerãt, & multo p̃fectiꝰ iudicio no germãiæ.
ſtro, multo abſolutius Ptolemæo, hoĩ alioq̃ ad naturã inueſtigãdã nato. Tñq;
itineris in eo negocio p̃feci, ut mľtis mathematices diſcipliæ libris collectis, qua
tuor ex oĩbꝰ mihi delegaueri, q̃ mihi ſatis regiõibus ab ipſis deſcriptis ac ſibi ſe
ciſſe uidebãt. Añſignanꝰ erat Schenoth Bãbergẽſis mathematicꝰ, ſecũdas p̃tes
Ioãni Eſcẽdẽſi tribui. Nec alii defuerãt rerũ ſciẽtia ac eruditiõe illis cõferendi.
Gaudebam primo frõte auctorũ, ſperabãq; dimẽſiõibꝰ illis nõnihil ſplẽdoris
noſtris enarratiũculis accedere poſſe, p̃ſertĩ dũ illorũ additione nihil penitus
ſup̃eſſe exiſtimabã, q̃d ullo pacto Germãiæ inſeri aut intrudi potuerit. Verũ
dũ oculatiꝰ rẽ ipſã aſſumpſi, tantã uidi auctorũ int̃ ſe ĩ collocãdis dimẽſiõibꝰ li
tẽ, ut germãię p̃ſtiterit cõticuiſſe potiꝰ, q̃ obſcuritates eiꝰ obſcuriſſias ĩtricaſſe.

Fuiſſet ꝓfecto potiſſimū opus ꝗd ullo pacto patriæ noſtrę iputari potuiſſet,ſi
ullius ſtudio ad tantā deſcriptiōis fœlicitatē potuiſſet euexiſſe. Vñ non ſine do
lore id ꝑteriuimus. Sępe experiri uolui,an ullo pacto aliqd in eo deſcriptionis
gñe patriæ poterim ipartiri. Sæpius in tranſuerſū actꝰ,iterū atqꝫ iterū intmiſ
ſum inſtitutū,repetiui. Bis conatꝰ erā,ter noſtrę cecidere manus. Demū poſtq̄
ad me redii,& quā rē agerē uidi,certus erā,nihil mihi emoliendū in ea re eſſe
ſi etiā germanię cōſultū uolueri. Si.n.cuiuſcūqꝫ opinioni ſubſcripſiſſem: con/
tinuo alterius gladiū in me habuiſſem directū,ſi uero oim circa hūc ābū ſentē
tias aſcripſiſſem,fallor,an nō Sardonicū riſum mouiſſem,tot capita q̄t ſenſus,
uel rē planā ac nudā tā uariis opiniōibus diſtraxiſſem,aut rē ꝑ ſe ſolidā ac icor
ruptā ꝓrſus tenebris obduxiſſem. Cæterum excuſandi mei partim, partim eo
rū diſcōuenietiæ oſtēdendę cauſa,fluminū q̄rundā dimēſiōes adeo diſcrepan
tes,& q̄ a ſe tā longe abſunt uolui ꝓferre,ut liqdo conſtet,oleū hūc ꝑditurū,q
cunqꝫ ſe honeſtius quidqꝫ in rebus illis putabit cōſecuturū. Rheni initiū qdā
Dimēſio tali dimenſione deſcripſerūt.5 10.24.30.alii.26.50.54.20.alii.5.50.40.30. Finē uero
fluminū .28. 20.49.30.alii.13.10.50.0. Męni originē.2.10.40.0.20.alii.4.25.10.46.0. Finē uero
German. .3.14.0.62.0.alii.4.27.0.58.0.alii.3.29.0.50.10.alii.3.14.0.65.25. Aenū etiam.5.8.0.39.0
alii.5.1.15.43.30.originē ſumere dixerūt,hoſtia uero eius iuxta Patauiū.4.23.40.
44.30.ſecundū alios.0.26.0.16.0. Cū & alii gradus in Patauio.31.30.48.30.alii. 48.
.0.64.20.aſcribāt. Et demū nullus fluuiorū eſt,ubi in uno gradu eruditiſſimi cō
ueniant. Adde qꝫ & Ptolemęi deſcriptio ab aliis longe diuerſiſſima eſt,experi
atur igit quiſqꝫ ſuū ingenium. Ego ductu Ioānis Virdung Haſſurdenſis docti
aſtrologorū nonnihil emolitus fuerā in traditione Germaniæ,quod ſcriptorꝝ
diſſenſiones mihi abſtulerunt.

Dimenſio Boſphori Cimmerici. Ca. xvi.

MVltos uidi hactenꝰ de Cimmerico Boſphoro ſcriptores,unus in Scy
thia eū repoſuit,alii in Sarmatiis,alii ad Tanaim. Re uera hodie Hol
ſtadienſis regio,q̄ ad Daniā attinet,ubi regis Daniæ primogenitus,
Dimēſio ſemꝑ ſedes tenet,cuius os ii.M.paſ. Plynius metitus eſt. Hermol.uero Barba/
Boſphori rus iuxta Plyniū tria M.aſſerit,cui eo libentius auſculto,dū xxx.ſtadiorū Poli/
Cimmeri byus dicat. A boſphoro igit illo ad Thraciā Polibyus D.c.paſ.in circuitu ponti
ci. habere indicat,& uicies ſemel millia Plyn.ac Varro ei aſſignant. Martianus tñ
Capella uicies ſemel qnquagita millia ſcribit,cuius ſententię multū tribuo,dū
Herodotus xi.mil.& centū ſtadiorū pontum eſſe dixerit. Potes & Strabonem
li.ii.reqrere,cuius opinio nō multū diuerſa eſt. Cornel.Nepos ccc.M.L. adiicit.
Artemidorus uero uicies nouies decē & nouē mil. Agrippa aūt xxiii.lx.M.Mu
tianus xxviii.& lxv.mil. Cæterū li.x ꝑ latitud.lōgitud. gradus totū Cimmericū
Boſphorū mathematicali deſcriptione trademus,ubi rē lector uberiꝰ reperiet

An Nilus Danubio,an Danubius Nilo maior ſit. Ca. xvii.

MAgna inter ſcriptores cōtrouerſia eſt,an Danubius Nilo p̄ſtet: an
Nilꝰ Danubio: Cōis tñ auctorū cōſenſus eſt,Nilo ſolo interiorem
eſſe Danubiū,in oībus flumibus extra imꝑiū Ro.tumeſcētibus,ut ex

Saluſtii ſentētia Aul.Gel.noct.atti.li.x.ca.vii. ꝓbat,cui dicto aſtipulat̃ Auſoni⁹ illo diſticho: Illyricis regnator aqꝫ tibi Nile ſecundus Danubius,lętū ꝓfero fonte caput. Pōp.Mela ſolo Nilo cedere ait Danubiū,eiuſcꝫ ſententię comitē habet Iornandē in lib.de regibus Gotthorū.Claudianus idē loquit̃.Herodotus q̄cꝫ li.ii.νεῖλος τῷ ἴστρῳ ἐκ τῶν ἴσων ὁρμᾶται inq̄t.i.Iſter Nilo aſſimulat̃. Et in li.4. ἐπὶ ὕδωρ γε πρὸς ἓν συμβάλλειν, ὁ νεῖλος πλήθει ἐπικρατέει, ἐς δὲ ἀλλήλων,ὅτι ποταμὸς οὔτε κρήνη οὐδεμία ἐς διδοῦσα ἐς πλῆθος οἱ συμβάλλεται.Si n.conferendi ſunt Nilus copia aquarū āncellet,dū in eū nec fons nec flumen incidat,ad eius incrementū conferens.Arrianus græcus li.viii.Danubiū e fonte paruū exire ait,ac multa flumina ſibi admittere,tn̄ nec numero nec magnitudīe Indicis amnibus ęq̄lia flumīa ſuſcipe. Horū maxīa eſſe Aenū ac Sabū (alii Saū) q e Noricorū ac Rhętorū finibus ſeſe Danubio adiungūt.Cętera uero flumia nō multū nauigabilia ſūt, Hæc ille.Q̄tū aūt dictū illius tū a priſcorū ſententia,tū a uero abſit,nullū latet Alii tn̄ Iſtrū nō minorē Nilo ſcripſerunt,ut Celtes.Cōſentit Ouid.in li.de triſt. Ipſe papyrifero q non anguſtior amne Miſcet̃ uaſto multa per ora freto. Idē in lib.de Ponto.Innumericꝫ alii inter q̄s maximus amnes Cedere Danubius ſe tibi Nile negat. Copia tot laticū,quas auget adulterat undas ,Nec patitur uires æquor habere ſuas.

Danubiū finem Ro. imperii apud priſcos terminaſſe. Ca. xviii.

FVit peculiaris oīm ſcriptorū ſententia,Danubiū Ro.īpio metas poſuiſſe,ut Appianus,Alexādrinus,Dion græcus,Ambroſius in hexametris,Seneca,& alii dixerūt.Fuit & Gellio ea ſententia ſacra ī noct. at.li.x.ca.vii.Siſr Varroni,Lelio,Saluſtio ac Ammonio.Ouid.in Triſtibus. Hactenus Euxini pars eſt Romana ſiniſtri, Proxima Baſtarnæ Sauromatęcꝫ tenent. Hęc eſt Auſonio ſub iure nouiſſima,uixcꝫ Hæſit in imperii margīe terra tui. Et paulo poſt Getas ultra Danubiū Romanorū terras inuadere dixit.Auſonius tn̄ & totū Danubiū Romanis aſcribere nitit̃,adulatiōe corrupt⁹. Qua gelidū fontē mediis effundo Sueuis Impio grauidas qua ſeco Pannonias. Auguſto dabit̃ ſed ꝓxima palma ualenti, Inuenies fontes hic q̄cꝫ Nile meos. Cætera Suidas gręcus in dictione ζεῦγμα,ad uires executus eſt,de Rheni & Danubii limitibus q̄ pontibus plura adducens.

De qualitate Danubii & eius incremento. Ca. xix.

CAeterū q̄m noſtrę memorię Danubius acceſſit,breui indagine qualitates ei⁹ excurramus.Variā Danubii naturā auctores oſtenderūt. Herodotus ſemꝑ ſibi ſil'em eſſe ꝓdidit,uerba eius ſunt libro quarto, ἴσος δὲ αἰεὶ ῥέει, ἔν τε θέρει καὶ χειμῶνι ὁ ἴστρος, κατὰ τοιόνδε τι, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, τοῦ δὲ χειμῶνος νίφεται καὶ πάντα χρᾶται, τοῦ δὲ θέρεος ἡ χιὼν ἡ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα ἀμφιλαφής, τηκομένη πάντοθεν, ἐς διδοῦσα ἐς αὐτὸν, συμπληθύει.i.Q̄ aūt ſemꝑ ſibi ſil'is fluit Iſter,tā in æſtate q̄ hyeme,ob id fit,ut mihi uidet̃. In hyeme.n.ningit ac pluit ubicꝫ, in æſtate ỽro nix in hyeme delata,tūc liquefit ūdicꝫ.Niues igit̃ in Iſtrū uenītes,ipſum iplent.Et addit.Imbres q̄cꝫ multi ac uehementes cū niue ipſum augent. Q̄to aūt plus p̄ æſtatē pluit,& q̄to plus aquę ſol trahit,tā in æſtate q̄ in hyeme, tn̄

Danubi⁹ aſſimulat̃ Nilo

Locus Arriani

Fines Ro. imperii

Qualitas Danubii.

etiã Iſtro miſcet̃.Itaq̃ cũ ſemꝑ paria faciat Iſter æſtate q̃ hyeme, datis aq̃s & acceptis ſemꝑ ſibi ſimilis eſſe apparet.Philoſtratus aũt li. iii.uitę Apollonii ex arborib⁹ iuxta Iſtrũ unguentũ naſci uoluit,facit eẽ compationem cũ Hyp a/ ſide,arbores,inquit,ſimiles in eis ripis naſcuntur,his quæ apud Iſtrum creſcũt, a quibus unguentum diſtillat,Hæc ille.

De Danubii fluuii noĩbus & dimenſionibus. Ca. xx.

Danubii magnitudo & fluxus — TAm frequens ac peculiare nomẽ Danubii nobilitat̃,ut nullus ſcriptorũ qualiſcunq̃ antiq̃tatis fuerit facile repiat̃,q nõ danubii mentionẽ faciat.Eratoſthenes ideo ac Apollodorus in ii. de nauibus Homerũ uellicauerũt,q̃ multos fluuios oceano ſcripſerit ĩmergi,ac Iſtri cõti cuerit.Iſter fluuius maxim⁹ oĩm ẽ.Philoſtratus li. iii.ὥρος δὲ αὐτῷ κατὰ τὸν ἴστρον, ποταμὸν δ' οὗ της δοκεῖ μέγιστος τῶν δι' ἀνθρώπων ῥέουσι. Latitudine q̃dẽ Iſtrũ æquat,q oĩm q in Europa fluunt,fluuiorũ maximus eſt.Sic & Arrianus,Dion,Apollonius,Strabo li.vii.Hipparchus,Polibyus,& alii gręcorꝫ ꝓtulerũt.Latinorũ uero Ammianus Marcel.Seneca li.iii.Ambroſius in hexametris,Val.Flac.li.viii.Oroſi⁹ li. pri.ca.xxv.Ammonius in hiſt. Francorũ li.i.Hic multos Scythię locos ac mſtas gẽtes irrigat ꝑ Germaniã,Auſtriã,Vngariã,& Peucen,uſq̃ in Gręciã,ut Strabo li.vii.& Celtes aſſerunt,labit̃,et ad ꝓpontidẽ uſq̃ excurrit.Ab occidente ut idẽ ait,& in Auſtrũ uergit.Primo ut Tacito placet,molli fluxu,demẽter fluit, hæc Picus in carmine ſuo ita affert Hic & Danubius non magnis deuehit undis, Montibus arnobę uix fuſus,pluria nondũ Flumĩa ſurripuit,nondũq̃ binomĩs ingens Aluit elyſios,arioſq̃ & pæonis orã,& ligyos. Quod pane

Quare dictus Danubius. — gyricus Maximiani Nazarius ita adducit,qua extrema ſeptentrionis (inquit) plaga feruidũ caput porrigit Danubius.Iornandes ducẽtorũ pedũ altitudinẽ & ꝓfunditatẽ eius eſſe ſcribit in pluribus locis.Dicit̃ Danubius ſecundũ aliq̃s a ſono,ſecundũ cæteros a Dunis gẽtibus eius accolis,ut Catoni placet in prio

alii danis — fragmento.Nuncupat̃ alio noĩe Iſter,ut a Statio,Lucano in ii.Horat.oda. iiii. oda ultĩa & penul.Strabo.in pri.Et ſecũdũ aliq̃s ab Iſtro rege,ut uidet̃ Beroſo, q Iſtri meminit.Pomp.Mela li.ii.Danubiũ dici in ortu ſuo indicat,& inde poſt lõgas eius dilatatiões ab accolis Iſtrũ appellari.Iornandes uero Beſſorũ lingua huc Iſtri nomẽ ferre aſſerit. Vt aũt priuatis ſcriptoribus ꝑſuaſum eſt tp̃e Au

Iſter vñ — guſti nomen Iſtri primũ ſortitus eſt Danubius,q̃d falſum eſſe quẽ fugit: cum Argonautarũ euo Iſter noĩat⁹ ſit,vñ Iuſtin⁹ & Trogus li.xxxii.Iſtriã ab ipſo dixerũt,& Portius Cato,q ante Auguſtũ uiguit,huius meminit.Græci ἴστρον ip̃m uocant,quare bene Tortelius ſine aſpiratione eũ ſcribi,& enũciari putat. Nõ ſine rõne etiã Annius Viterbieñ. chaldæũ id eſſe collegit,& Moyſen ipſum

Binomi⁹ Iſter — uocare Ic̃tim.Stephanus Byzantius matoan Iſtrũ appellat,uerba eius hęc ſũt. Δανούβιος ἡ λάνιος,ἴστρος ὁ ποταμός πάλαι ματόας καλούμενος·Ideo etiã binomĩs nomen hunc ſortitũ uolũt.Picus.n.ac Sillius Italicus li.i.Oui.in pri.de Ponto Iſtrꝫ

Matoas. — binomiũ faciunt. Apud ripas binomĩs Iſtri, ripæ uicina binominis. Iſtri Stephanus græcus ſupiores flumĩs partes uerſus fontes uſq̃ ad p̃cipites eius Catarractas uocat. Suidas καταῤῥάκται πέτραι ἐν τῷ ἴστρῳ ποταμῷ.ὄρους ἔχοντες πινάκων.

τῷ ῥεύματι ἰδεῖν αὐτὸς τοῦ πλάτους ὑποπεφυκότας. εἰς ἃς ἐμπίπτων ὁ ποταμὸς ἐμπίπτων μετὰ μεγίστου πατάγου ἀνακόπτεται καὶ καγχλάζων περὶ ταῖς πέτραις.i.Catarractæ petræ, Catarra/ctæ.
ſunt in Danubio fluuio, latis ita tumulis ac monticulis in locis quibuſdã ſub aqua exiſtentib9. Sup̃ quas fluuius ille incidens, cũ magno ſonitu repcutit ſcopulos circũſonãs. Catarractas alii cõchas dicũt, loca uidelicet ſepta aſſeribus, ut apud Ply. li. ix. Diodorus Nili Catarractas nauigabiles altitudine ſtad. x. ait. Ceterũ la tiſſimũ fluminũ Danubiũ Polibyus ſcribit, & Herodianus hũc latiſſimũ altiſ/ſimũq; ꝓdidit. Nullus aũt oĩm ita Iſtrũ expſſit, ſicuti Dion grecus in Traiano, ubi cæſarẽ põte Danubiũ alligaſſe refert, multis paſſibus. Ipſum aũt Danubiũ aquarũ multitudine nulli fluuiorũ cedere, ſemp copioſiſſimũ, nulli inferiorem, nullũ etiã altitudinẽ & latitudinẽ ei9 enarrare poſſe ait, & ſpacioſum amnem. Multaq; adducit Ammonius Francorum hiſtoricus lib. i. ca. ii. Arrianus autor græcus lib. i. de geſtis Alexandri maximum Europæ fluminum eſſe Danubiũ retulit. Nunc ad eius originem conſcendamus.

De origine Danubii. Ca. xxi.

VErũ ut ab origine eius loquar. Multũ in ea re ſcriptores diſſentiunt, Cor. Taci. in monte Arnoba oriri eũ ꝓfitet̃, quẽ ſecutus eſt Sabellic9 li. ii. Enea. vi. Picus in carmĩe de cruce. Propius cõſpexit Danubii fõs Alii ex montibus Sueticis ut Aene. in una epiſt. alii in germanicis oris oriri ſcribunt, ut in monte q in Scauros Galliȩ aſpectat, ſicut Solin9 ca. xxii. Petrus Marſus, & Lilius Rauricũ aduerſus Danubiũ oboriri aiunt. Marlianus ex monte non longe a Rhȩtiis alpibus inter Triden. & Noricenſem dioceſes, alii Danubiũ ex limitibus Rhætiæ apud Rauracos ſcatere uolũt, ut Ammia. Marcel. lib. xxii. & Ply. li. xiii. Eratoſthenes græcus nõ lõge a mõtibus põti originẽ Danubio pollicet̃, ubi fallit̃ cũ Strabone. Nã idẽ Strabo li. i. geog. Eratoſthenẽ refel/lẽs, a montibus ſupra Adriaticũ Danubii fontem uideri putat, circiter ſtad. M. Dionyſius nõ longe a Rheni hoſtiis ait Iſtrũ oriri, his uerbis (a Priſciano trãſ/latis) poſtq̃ de Rheni loquutus eſt origine, ſubiunxit ῥίψῃ δ᾽ ἐξείης ἐπιτέλλεται ἱερὸς ἴστρος: Hic ꝓpe conſurgit fons iſtri flumine largo. Strabo etiã li. vii. fontes Rheni & Iſtri non multũ differre a ſe inuicẽ aſſeruit. Boccatius in iugis Noricis initiũ Iſtro conceſſit, & in cæteris cũ Solino ſentit. Claudia. pro Stylicone ex Rhȩtiis montibus cũ Marliano Iſtrũ deducit. Prominet Hercyniæ cõfinis Rhȩtia ſyluæ Quæ ſe Danubii iactat Rheniq; parentẽ. Re ergo uera ab Arnoba monte, cuius meminimus lib. pterito, Iſter deſcendit, ut prior oĩm opinio fuit, non longe ut puta quatuor miliaribus a Rheni origine. In hanc ſentẽtiã de/ſcendit Dracõtius. Nauderus a lacu Lemanno Tiberiũ cȩſarẽ ex Solini auctoritate, uno diei curſu ad Danubii fõtẽ ꝑueniſſe refert, q ueritati ꝓxius acceſſit. Euſtathius etiã græcus Dionyſii locũ exponẽs nunc allegatũ, ἄρχεται δὲ, inquit, ἐκ κελτῶν, ῥεῖ δὲ πάσης διὰ εὐρώπης.i. Orit̃ aũt Danubi9 apud Celtas et p̃terfluit Europã.

Locus Strabonis & Eratoſth.

De hoſtiis Danubii & exitu. Ca, xxiii.

DE exitu uero Danubii ȩqualis authorũ cõtrouerſia increbeſcit. Erato/ſthenes & Ephorus in utrunq; mare Danubiũ ſe exonerare dixerũt, alii in Pontũ ſeu Euxinũ, cuius opiniõis eſt Strabo li. vii. Lilius, Petr9

Danubii ortus

Exit9 Danubii

Marſus, Appianus, Vibius ſequeſter, Picus, Celtes, Cor. Tacitus, & Lucanus
cuius uerba ſunt li.ii.pharſal. Nec minor hic Iſtro, niſi ꝙ dũ ꝓmeat orbẽ Iſter
caſurꝰ in q̃libet æq̊ra, fontes Accipit, & Scythicas exit non ſolus in undas.
Val. Flaccus li.viii. Haud ꝓcul hĩc ingens Scythici ruit exitus Iſtri. Theopõpꝰ
& Eratoſthenes, apud Strabonẽ etiã in Adriaticũ mergi Danubiũ ſcripſerũt.
Cuius ſentẽtiæ dubios Polibyus & Strabo ſatis ſe oſtẽdũt, unde æquali cẽſura
& illi notãdi ſũt. De hoſtiis uero Danubii opiniões his nõ minores nũero ſũt.
Hoſtia Arrianus li.i. de geſtis Alexandri, Ephorus & Eratoſthenes qnq; Danubii ho
Danubii. ſtia ponũt, & Claudianus in Stylicone Thracia qnq; uadis Iſtrũ uorat. Et Dio
nyſius græcus qnq; hoſtiis tm̃ Iſtrũ iueſtiuit, interꝑte Priſciano. Qui poſcẽs
ortus Euxini ꝑuenit undas Irriguã peucẽ cõplectẽs gurgite quĩto. Vbi Euſta
thius eius enarrator καὶ ὁ αὐτὸς πεντάστομον ὄν ἱστορεῖ. i. ideo ei Dionyſiꝰ qnq; hoſtia
aſcripſit. Alii ſex meatibꝰ, ut Pet. Marſus. Quo ṽo induſtria & opinio ꝓbabili
or eſt, ſeptẽ hoſtiis Dauubiũ Põto ĩmiſceri ſcribunt, ſex nauigabilibus, ſeptim
uero paludibus cõſeptũ. Huiuſmodi opinionis ſunt aſſertores Põp. Mela, Vi
bius Seq̃ſter. Solinus ca.xxii. Strabo li.vii. Zachar. Lilius. Picus in carmine de
cruce huic opinioni ĩcubuit. Tandẽ rapto tumefactus aquarũ Euxinũ ingre
dĩt bis terno gurgite pontũ, Extremũq; caput limoſa perdit in ulna. Siſr &
Numerꝰ Ammianus Marcel. li.xxii. & Celtes in Hercynio. Solus germanas ſed Iſter
hoſtiorũ. deſerit oras Septenis tandem qui faucibus exit in æq̃r. Pomp. Mela lib.ii. ait
tot hoſtia ĩpm hẽre q̃t Nilũ, & paulo poſt, ille (inq̃t) ſex hoſtia habet, peucẽ, ex
his maximũ, cuius meminit Ptole. li.γ. τῶν δὲ ἀνατολικῶν τὰ μὲν ἀπὸ τὸ στόμα τὴν πεύ
κην ... τὰ δὲ στόματα πευκῖνοι. i. Inferioris Myſię eorũ q̃ ad ortũ uergũt
ſub hoſtio Peuces troglodytæ ſunt, hoſtia uero Peucini habitant. Ouidi. Solꝰ
ad ingreſſus miſſus ſeptẽplicis Iſtri, Parthaſiæ gelido uirginis axe premor.
Haud ſecus Val. Fla. ſeptẽ hoſtiis hũc ditauit. Fũdere nõ uno tm̃ q̃ flumia cor
nu Accepimꝰ, ſeptẽ exit aq̃s, ſeptẽ hoſtia pãdit. Hoſtia aũt Danubii ut placet
Ammia. Marcel. li.xxii. ſunt illa. Primũ Peuce, ſecundũ Nauzocuſoma, tertiũ
Nomina Caloſtoma, alii Calauſtuma, ut Boccatius ait, quartũ Pſudoſtoma. Ammianus
hoſtiorũ. Pſeudoſtomõ dixit, quintũ Baryoſtoma, ſextũ Spireoſtoma, q̊d dicĩt ab Am
miano Stenoſtoma. Et illa tria cũ ſeptimo fragilia ſunt, priora uero eo maiora
ut ꝑ longingtatẽ xl. mil. paſ. non miſceanĩ æq̃ri, & dulcẽ hauſtũ ſeruãt. Septimꝰ
aũt meatus ſine noĩe ĩ paludibus deliteſcit, Hæc ex Solino, & Boccatio. Strabo
li.vii. diſſentit ab illis, inter maxĩa em̃ Iſtri hoſtia Hieroſtoma dixit. i. ſacrũ oſti
um, ab illo uſq; ad Peucẽ ſtad. c. ac xx. enumerat, ubi Darius põtẽ ſtruxit, ab eo
ſeptimũ hoſtiũ diſtat ccc. ſtadiis. Hæc Strabo. Ego uero uela detracturus ſum
in hoc aliis ꝓuinciã hanc relicturus, maxĩe ob ſcriptorũ diuerſitatẽ, in nullo. n.
de hoſtiis memorantes cõueniunt, q̊d Solinus uocat Bariſtoma, Boccatius Ba
noſtoma, q̊d ille Spireoſtoma, hic Spireboſtoma, q̊d ille Caleſtoma, hic calau
ſtoma, Ammianus Calonſtoma. Amborũ etiã exẽplaria excuſſis dẽtibꝰ, ora tm̃
ferunt, ita etiã deprauata ut auctorẽ uix agnoſcas. Adde q̊d D. c. mil. decurrere
danubiũ ait Albertus ex ſentẽtia Auguſti, Tortellius ex Ariſtot. ii. meteororũ
ſingula

ſingula ora Iſtri tantæ eſſe magnitudinis,ut mare uincant in lx. mil. paſ. neſcio quam latitudinem Martianus Fœlix Capella afferat: Verum de illo ſatis,ad flumina Danubio ſe iungentia acceſſuri ſumus.

De fluminibus Germaniæ,Danubium petentibus. Ca. xxiii.

SExaginta flumina pene nauigabilia Danubio admiſcent,ut pene oẽs q̃rũ auctoritas in ꝓcio eſt,aſſerunt Boccatius,F.Ruffus,Ammia.Marcel.li.zz. Solinus ca.xxii.Albertus Magnus,& Martianus.Iornandes & ꝑ mille ducentorũ paſ.millia a fonte Iſtrũ uſq; ad Pontũ defluere collegit.Nec mirũ,dũ ꝑ tot loca labat̃ barbara. Val.Flac.lib.viii. Toruus ubi & ripa ſemꝑ metuẽdus utraq; In freta ꝑ ſeuos Iſter deſcendit alũnos. Vñ & multo plura flumina ſuſcipit.Corteras fluuius(ut Strabo ait) apud Lugeũ & Tergeſtũ Sabũ intrat,Sabus Drabora, Drabora Noarã, Noara apud Scordiſcas Danubiũ. Regus fluuius apud Noricos in Danubiũ,ut Celtes li.ii.odarũ ſcribit teuto.dic Regel,apud Ratiſponã tranſmittit̃.Vñ ait Celtes li.ii.odarũ. Sed nunc oris Vr ſula noricis Qua Regꝰ Iſtro ſe ſociat uago.Itẽ Almonus fluuius Aureatenſis, meminit Celtes in Germania & in odis, Baccuntius fluuius cuius Boccatiꝰ & Ply.lib.iii.ca.xxvi.recordat̃ iuxta Sirmiũ in Saũ influit,

Flumina Danubiũ petentia.

Regus.

Almonꝰ.

De aliis fluminibus Danubium petentibus. Ca. xxiiii.

SVnt & alia flumina q̃ Danubio appropant,ut Igla,q caput non ꝓcul a Marſcheck loco ꝓducẽs,in Danubiũ ſe inter Trebetzick ac Petronel abſcõdit.Curſus eius inter orientẽ ac meridiẽ eſt.Mura fluuius ſuo cõpleto curſu iuxta Treſnitz Iglã intrat.Almonius fluuius ſapore piſciũ ꝑſtantiſſimus iuxta Kelheim ſeſe in Iſtrũ cõmutat.Cæterũ Bernicus fluuius(quẽ alii Berneſum uocant,a q̃ partim,partim etiã ab Almono Tretfurt,Herden, Guntzẽhuhuſen,Dinckelſpihel,Otingen irrigant.Bernicũ non ꝓcul a Vuerd in Danubiũ remittunt.Iſarus etiã fluuius haud ꝓcul a Pledingio ortũ deducens,ſe Iſtro aſſociat,oppida quæ tranſit Pletlingiũ,Landau, Lantzhutta, Sindelfingium, Monacum,Moſburgum,Mittenvualdium.

Igla.

Mura

Bernicus

Iſarus

De fluminibus e Scythia in Danubium delatis. Ca. xxv.

MVlta ꝑterea flumĩa ſunt,q̃rũ Herodotus meminit, q̃ ꝑ Scythyæ ꝑtes ita olim uocatas,ad Danubiũ ducunt̃. Verũ cur uerba grǽca eiꝰ non adducamꝰ:dũ corruptiſſima habeant̃ latina,ꝑſertim in noibꝰ ꝓpriis ob quorum reſtitutionẽ uerba Herodoti qua licebit breuitate tranſcurram. πέντε μὲν οἱ ῥέοντες. τὸν δὲ σκύθαι πόρατα καλέουσι, ἕλληνες δὲ πύρετον, καὶ ἄλλος παραντος καὶ ἄραρός τε καὶ νάπαρις, καὶ ὀρδησσός. ὁ μὲν πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν, μέγας καὶ πρὸς ἠῶ ῥέων ἀνακοινοῦται τῷ ἴστρῳ τὸ ὕδωρ, ὁ δὲ δεύτερος λεχθεὶς παραντὸς πρὸς ἑσπέρης τε μᾶλλον ἐλάσσων ὁ δὲ δὴ ἄραρός τε καὶ ὁ νάπαρις καὶ ὁ ὀρδησσός, διὰ μέσου τουτέων ῥέοντες, ἐσβάλλουσιν ἐς τὸν ἴστρον οὗτοι μὲν αὐθιγενέες ποταμοὶ σκυθικοί .i.Quinq; aũt ꝑ Scythiã flumĩa decurrũt,primũ Porata uocant Scythæ,grǽci uero Pyretũ.Secũdꝰ Tyrannus,tertius Ararus,quartus Naparis,q̃tus Ordeſſus dictus eſt.Primus illorũ ingens fit,& ad Aurorã fluẽs cũ Iſtro cõicat.Secũdus Tiarantus dictꝰ,ad occidentẽ magis uergit.Cæteri tres ꝑ mediũ illorũ fluẽtes,in Iſtro ſe ĩmergũt.

Idẽ Herodotus. Inde, inq̄t, ex Agathyrſis μάρις fluuius, Inde αὔρας καὶ τίβισις Au
ras & Tybeſis, ꝑ Thraciã uero ἄθρυς καὶ νόης Athres & Noes, καὶ ἀτάρνης Atar
nes. Ex Pæonia uero ac mõte Rhodope κῖος Cius, mediũ eum interſcindit. Ab
Illyriis autẽ ad aq̄lonẽ ἄγγρος Angr⁹, q̄ planiciẽ Triballorũ ꝑcurrẽs, in βρόγγον
Brongũ incidit, Brongus uero in Iſtrũ, q̄s ingentes utroſq; Danubius recipit.
Inde ex regione Ombricorũ κάρπις Carpis fluuius, & alius ἄλπις Alpis dicï⁹
uerſus Boreã uentũ tendunt, & Iſtro miſcent̃. Hæc Herodotus, cuius uerba eo
libentius adduxi, ut reſtituantur. Nil eñ uidi nominibus illis deprauatius. Sũt
& alii q̄s Huttenus poeta egregius in ſuo parægyrico includit. Paruus iber
curuuſq; Lycus inus Iſter Eſer, Bemus, Nabus, Aenus, Igla, Theſia &c. Item
Parthiſcus fluuius Sarmatiæ Iſtro miſcet̃, ut ait Ammian⁹ Marcellinus lib. vii.
Loc⁹ Ammiani. q̄ dũ ſolus licentius fluit, ſpacia longa & lata ſenſim ꝑterlabẽs, ꝓpe exitũ in an
guſtias accolarꝫ ab impetu (lege impio) Romanorũ alueo Danubii defendit̃.
Hæc q̃ Ammianus. Arabõ fluuius inferioris Pannonię in Danubiũ deferẽ uer
ſus montem Cecium, iuxta Corroduum, & iuxta Curtã fluit, ut Ptolemęus ait
ἔχει θέσιν ῥιαύτην μετὰ τὸν ἀράβωνα ποτ' κατὰ κούρταν. Eſt & Tibiſus fluuius qui e
Carpatho oritur in Danubium defertur, ut Nauclerus indicat.

De Aeno, Ilſo, & Nabo. Ca. xxvi.

Aeni ortus

HVmillimæ ſortis & noĩs fluminibus relatis in Danubiũ ꝓperãtibus
uicẽ relaturus nunc ſum diuitioribus. Primo ergo Aeno. Aenus flu
uius orit̃ in alpibus, q̃d Picus illo carmini inſeruit. Atq; ſub aeriis ꝑ
labit̃ alpibus ænus Aenus cæſariis ardentia tecta caminis Ducturus &c.
Celtes q̃q; li. ii. oda ii. huic ſuffragat̃. Re aũt uera, ex Adula monte irrumpit, q̃d
Celtes ita ſcribit de Adula loquens. Qui Rheni Rhodaniq; parens, æniq; ſo
nantis. Multa Aeneas Sylius in epiſt. ad Camp. Deſcẽdit aũt inde uſq; ad
Aeni pontẽ. Quod Celtes notauit in odis de eius turbine. Natus excelſis ubi
ſcindit alpes Aenus, & ſaxis rapidus ſonoris Impiger, celſum ferit inſolenti
Murmure cœlũ. Dat itaq; nomẽ urbi, unde ænipons dicit̃ teuto. Inspruck,
non ysbruck, ut male legit̃, & Picus in crucis carmine loquit̃. Aeni concutit̃
Ciuitates Aeni. pons, illius accola nudis Inceſſit pedibus. Huius urbis meminit Antonin⁹
Pius in Itinerario. Inde Noricos a Vindelicis ſepans. Bauariã petit, uſq; ad Pa
tauiũ urbẽ epiſcopalẽ (teuto. Paſſau) Confluũ fluuiũ Ilſum a ſeptentrione reci
piens, in Danubiũ tranſmutat̃. Aeneas Sylius ibi põtem ſcribit ligneã ſedeci
arcubus. Celtes id ita ad Codẽ odarũ ii. atteſtat̃. Vrbs Patauia Codes modo
te tenet, inſita colli Quæ tria flumina Conflua iungit Nã celer auſtrinis de
cendit ab alpibus Aenus. Ciuitates aũt quæ nõ ꝓcul ab Aeno uident̃, ſunt
Scherdigen, Obẽbergũ, Otingũ, Muldorffiũ, Hehenaugia, Roſenheimium,
Kopffenſteiniũ, Vuaſſerburgiũ. Fluuiũ aliũ quẽ Aen⁹ recipit. Iuuarus eſt, quẽ
Iuuarus Saltzam uocãt, q̃ ſupra Iuuauiã oriens in loco (zum Hellen) dicto, ꝑ Iuuauiam
Lauffen, Titmanigũ ac Burckhuſẽ ꝑterfluẽs, Aeno miſcet̃, nõ ꝓcul ab Otin
Ilſus gẽ ac Praunau. Ilſus aũt fluui⁹ deſcẽdit a locis ſupra Sefeldiũ, non longo inter
uallo a Monaco, Kopffẽſteinio, Lantzhutta, Danubio ĩmergit̃. Celtes. Ilſus, &
a Borea

a Borea niger exit Danubii medios q̊s accipit alueus amnes Creſcit & impe tuoſior undis. De Aeno & eius origine ca.xvii. Otto Friſing. ſcribit lib.vii. & Volateranus li.vii. Nabus in pinifero orit̃, Celte teſtãte in amorib⁹, odis, ger mania & Hercynio, & mox ad orientẽ ſe uertit. Nãq; ait. Nab⁹ exit in Auſtrũ Inde in Danubiũ ſe abſcõdit, dicente poeta Germ. in amoribus. Nabus Iſtri nis inſidiatur aquis. Ptolemæus Nabi, poſtq; orationem de Vindelicis habu it, non meminit, ſed Aeni, ita inquiens lib.ii. Secundũ ſciſſionẽ fluuii ad meridiẽ uergentis fluuius eſt q uocat̃ αἶνος, Aenus. His uerbis ductus ego Aenus per æ ſcripſi, meminit huius & Dionyſius. Nab⁹ aũt p Neuſtadiũ ad meridiẽ ſe fle ctit & iuxta Ratiſponã Danubio iungit̃. Vilſum aũt in Hercynio Celtes alle gat. Obliqua ad Vilſi ꝑtendẽs cornua ripas Vilſus in Hiſtrinis q tandẽ ꝑdi tur undis. Et idẽ Celtes ex Piniſero Vilſum uidet̃ & Nabũ deducere, q̊s & in Danubio ſe abdere ait ſecũdo odarũ. Qui Nabũ uitreis fontib⁹ egerit. Et vil ſum ſocio flumĩe concipit, Qui magnum ſociati patrem Danubium petunt.

Nabus

Vilſus

De Lyco, Sao, & Drao. Ca. xxvii.

Lycus Vindelicorũ fluuius (ut ait Peutinger) urbẽ Auguſtã trib⁹ ui cibus dirimit, de q̊ Aeneas Syluius. Sigebert⁹ Geblacẽlis hũc ſcribit Bauariã ab Alamanis. i. Sueuis diuidere (teuto. der Lecht) cãpus Ly ci (Lechtfeld) Lycacii populi Vindelicorũ ut Strabo li.iiii. ait a Lyco dicunt̃. Referũt̃ hunc apud Valkyrũ oriri, alii in alpibus. Celtes odarũ ii.li. Qua mul ta inundans prata Rapax Lycus ex alpiũ radice Fuſus, Danubii ſociat̃ undis Et li.iii. Auguſtã Lyci margine cõditã ait. De illo Volater. li.vii. Hutten⁹ ĩ pan. Ligurinus aũt corrip. & ꝑduxit primã illius, ait n. li.i. Quas Lycus, & li.ii. Rura Lycus. Lechũ hũc noĩat Paul. Diaconus li.ii. ca.xiii. de rebus Lõgobardorũ, et iuxta hũc fluuiũ Virdã, Vuertach, græce λύκιος a Ptole. dicit̃, κατὰ, inq̃t, τὴν ἀρ χὴν τοῦ λυκίου ποτ. τοῦ εἰς τὸν δανούβιον ἐμβάλλοντος, ὃς διορίζει τὴν ῥαιτίαν ἀπὸ τῆς οὐινδελικίας .i. Iuxta principiũ Lyci amnis q in Danubiũ exit, qua Rhętiã a Vindelicis ter minat. Poſtq; igit̃ Reynũ, Auguſtã, Lantzſpergũ ꝑterfluit, inter Nuenburgũ atq; Vuerdt in Danubiũ exit. Saus & Draus flumina Pannoniã cõplectũt̃, ut uitæ Iuſtiniani enarrator ſcribit. Plynius tñ li.iii. ca.xxvi. Dalmatiã interuallum putat eſſe C.xv. mil.paſ. Celtes li.ii. odarũ. Aureã terrã colitis beati Quã rigat pulcher Saus, & recuruo Defluẽs curſu Draus. Hic recipit fluuiũ (ſecundũ Strabonẽ li.iiii. in fine) Ogdolapẽ, & inde Danubiũ petit (teuto. die Sau) oritur aũt ex alpib⁹ Carnicis, & placidior emergit. Diſtat a Drao C.xvi. mil.paſ. p La piões & Breucos labit̃, Flumĩa plura recipit, ut uoluit Plyni. ubi ſupra, Strabo li.iiii. Põportũ amnẽ ex Illyricis nauigabilẽ circa Segeſticã, hũc in ſe abſcõdere aſſeruit. Colaphis ut Ply. ait circa Iſtriã gemino alueo Saũ petit. Hui⁹ meminit Lili⁹, & inde ĩ Iſtrũ fluit. In Saũ Baccũti⁹ fluui⁹ labit̃ iuxta Syrinthiũ. Dra⁹ aũt e Noricis trãſit, uiolent⁹ p Scrapilos, Iaſos, Scandezetes Dalmatiarũ popl̃os, ut Ply. placet li.3. De Sao etiã & Drao ſatis Alber. & Arrian⁹ li.i. de geſt. Alexãd. & Ptole. Lagi. Hi ergo fluuii in Danubium ſeſe exonerantes maximi habent̃. Nunc ad alios fluuios generales caſtra poſiturus ſum.

Lycus

Campus Lyci

Saus

Draus

De Rheno fluuio. Ca. xxviii.

NEc Rhenus degenerauit, pari opulētia fluminū Danubio aſſimulat⁹, pari q̄ꝗ ſcriptorū induſtria celebratus eſt. Herodianus maximum hunc fluuiū & germanos p̄terfluere dixit, æſtate nauigabilē, hyeme concretū lib. vi. hiſt. & li. vii. tantā Rheno tribuit ꝓfunditatē, & latitudinē, ut irremeabilis uideat̄. Multa Claudianus de bello gothico, de rheno collegit. Cæſar lib. i. Rhenū altiſſimū & latiſſimū fecit. Plutarchus in Cæſare rapidiſſimū, & īmenſæ latitudinis. Mantuanus. Vt rhenus curſu uiolētus & unda.

Fluxus Rheni

De ei⁹ uero fluxu, poſt fontē (teſtāte Naudero) mox duos lacus conficere eū Pōp. Mela li. iii. ſcribit. Inde longo ſpacio per fines Nantuantiū, Heluetiorum Sequanorū, Mediomatricū & Tribochū citatus fert̄, ut ait Cæſar li. iiii. belli gallici. Re uera tenui flumine ab ortu labit̄, & modo flexu in occidētē, modo ad ſeptentrionē (referente Cornelio) a Schafhuſen eructat, multo ſtrepitu, ut Leonhardus Arietinus ſcripſit, per lacus Nantuantiū, ꝓpria ſeruata aqua effundit̄, cuius lacus & Strabo li. iiii. meminit. De ei⁹ fluxu ſic Picus in Stauroſticho. Qua rhenus tenui rhętis ex alpibus orſu Fūdit̄, & maior ſuppoſtis influit aruis Quicꝗ lacu īmiſſus leni ſubmurmurat unda, Mox alſſi ꝓfertꝗ lacū, q̄ deniꝗ fuſus, Inde humilis timiduſꝗ uorax euoluit̄, inde Plenus, & exiguus rectus ſinuoſus in urbē Labit̄, hic ſumptis Baſileā fontibus urbē Diuidit, & uaſto deferi gurgite, & alti Vorticibus magnis contingit tecta Briſachi. Multa de Rheno Celtes li. iii. odarū oda xvii. ubi de eius fluxu, flumībus, & tota huius ꝓprietate loquit̄, Græci hunc ἀν ῥῆνον uocant. Suidas in dictione γερμανικὸς, ἀμφὶ inquit, οἱ ῥῆνον ποταμὸν εἰσὶν. Ammianus Marcellinus lib. xv. inter celſorū montiū rhætiæ lacū eſſe ſcribit Brigantiæ, ubi rhenus incurrat, ſpumoſis uorticibus, quietem undarū permeans, & pugnā mediā ueluti finali interſecet libramēto, tanq̄ elementū perenni diſcordia ſeperatū, nec aucto, nec īminuto agmine, q̄d

Locus Ammiāi.

intulerit uocabulo, donec Oceanum gurgitibus intimat, Hæc ille. Et profecto dictum Ammiani ueritatem & hodie tenet. Niſi ut litera nimis eſt deprauata, per undam mediam, non pugnam lege. Multa de Rheno Dracontius qui hūc Gange, Ibero, Tago, & omnibus fluminibus prætulit, auro, piſcium, & aliarū multitudine rerum, qui & totum Rhenum deſcripſit, ſicut & Phileſius in Regeſtis ſupra Ptolemæum. Cæterum Rhenus multos habet meatus, & loca conſueta relinquens, multos ſeceſſus facit, a græcis dictos πλατανῶνας. Vnde & aer circa ipſum minus ſalubrior eſt. Cornelius in ſecundo hiſtoriarum libro, Rhenum ad Galliam latiorem ac placidiorem fluere indicat, & uerſo cognomine Vahalem uocabulum ſumi, antequam Moſam intret.

De Rheni ortu. Ca. xxix.

NVmero nec minores de rheni origine authorum diſſenſiones extāt, Cæſar lib. quarto ex Leopōtiis alpib⁹ rhenū oriri dixit. Similiter Boccatius, uerbo tn̄ omnem rem abſtulit, iuxta Mediomatrices dicens. Marlian⁹ int̄ fines Curiēſis & Tridētin. dioceſiū rheni fontē ſcripſit, nō lōge ab Italia. Strabo li. 4. ex adualla mōte hūc deriuari attulit, q̄ ē aduerſ⁹ leopōtiis,

opinioni huic Conr. Celtes ſubſcribit de Adula (qui & Aduulla male dicitur) Qđ Rheni Rhodaniqꝫ parens, æniqꝫ ſonantis Quod ueteres priſco dixerũt noĩe Adulam. Alii non ꝓcul a Danubii fonte Rheno initiũ pſtant, ut Dracõtius. Plynius li. iiii. ca. xix. Sauromates accolas fontis Rheni dicere uideť. De illo alii ſententiã ferãt, alii ex alpibus Rheticis, ut Marlianus, emergi eũ dixerũt. Huius opinionis aſſertores fuerunt Sabellicus li. ii. Enea. vi. Cor. Tacitus, & Picus cuius iſta uerba ſunt. Atqꝫ ſub aeriis perlabiť alpibus Aenus Hanc Rhenus liqdam deuoluit fluminis undã. Et idem. Qua Rhenus tenui Rhętis ex alpib9 orſu Fundiť. Otto Frinſingeñ. concordat ca. xvii. chronicorũ libri ſeptimi, et Claudianus ꝓ Stylicone. Hercyniæ cõfinis Rhætia ſyluæ Quæ ſe Danubii iactat Rheniqꝫ parentẽ. Pomp. Mela li. iii. ex alpibus Galliæ Rhenũ decidere collegit. Dionyſius Lyb. in geographia tñ ex alpibus, nihil addens, uerba ei9 ſunt. Incipiunt alpes, quibus exit gurgite uaſto Oceani rumpens glacialis littora Rhen9. Mantuanus ab alpibus Teutonicis hunc ortũ cape indicat. Et alpes Teutonicas genus unde trahunt & Rhenus & Iſter. Horum oĩm opinionibus remotis ſolius ſentẽtiã Cęſaris ueneror. Thomas Vuolphius de Rheni ſcaturigine Mutianũ Ruffum conſuluit, cui ille reſpondit, oriri Rhenũ ex Leopontiis alpibus, & ſe uidiſſe, unde oculatæ fidei credendum eſſe, cui Dracontius ſuffragatur, & ego doctiſſimorum hominum & teſtium ocularium animatus iudicio, hæc de Rheni ortu adduxi, quamuis nimiæ ſedulitatis erat de re ꝑ ſe nota ac omnibus manifeſta, tot afferre opiniones.

Ortus Rheni

De exitu Rheni, & hoſtiis. & dimenſione. Ca. xxx.

DE eius uero exoneratione pene omnes auctores conſentiũt, & æqri, tamen diuerſimode, hunc deſtinant. Alii in germanicũ eũ tranſmutari dixerunt, ut Cæſar, Marlianus, Pomp. lib. iii. Cornelius, Plynius lib. iiii. ca. xiiii. Picus, Dionyſius. Celtes æqri externo hũc iungi ſcripſit. Appianus Rhenum ad Borealem ibidem Oceanum ſe exonerare conuicit. Strabo li. iiii. Rhenum iuxta Segeſticam urbem in Iſtrum tranſmutari aſſeruit, & paulo ante in lacum Larium Italiæ iuxta Comum intrare, cuius ſententiã calculo notaſſem nigro, niſi rationem de pluribus Rhenis habuiſſem, & Plynius li. iiii. ca. xv. Rhenum a ſeptentrione in lacum, ab occidente in Moſam ſpargi dixit. Ego uero duos Rhenos legi, maximum Germaniæ flumen, minorem Bononiæ in Italia, de quo Sillius li. viii. Hac ni priſca domus paruiqꝫ Bononia Rheni Quiqꝫ graui remo, limoſis ſegniter undis Lenta paludoſæ perſcindit ſtagna Rauennæ. Vbi Petrus Marſus paruum dixit ad alterius Rheni differentiam, ecce ibi & Sillius cũ Strabone rhenũ in lacũ effluere dixit. Sed ꝙ in Danubiũ iuxta Segeſticam ĩd negarem. Plynius lib. iiii. ca. xv. Colaphim ſcribit iuxta Segeſticam intrare Danubium. Ad Plynium redeo, qui in lacum Rhenum effluere dixit, recte loqť. Lacus enim Fleuus dicitur, ibi inſulam Fleuam Rhenus facit, ſtatim tamen iterum digreditur. Author eſt Boccatius in lib. de lacubus, Cornelius lib. ii. hiſtoriarum, & ipſe Plynius lib. iiii. Pomp. Mela li. iii. Nõ tamẽ ſe in Moſam ſpargit, uerũ potius Moſa in ipm, nam Cęſar lib iiii. belli Gallici,

Exitus Rheni

Duo Rheni

Fleuus

& Sabel.li.v.Enea.vi.Moſam ſcribunt longius millibus paſ.lxxx.in Rhenũ flue re.Plynius in eo ſibi ipſi contrariaẽ,libro eñ iiii.ca.xiiii.na.hiſt.Moſam in Oceanũ ſe ſpargere ait,q̃d & Cæſar,hoc tñ ob arctiſſimũ ſpaciũ inter Oceanũ & in Rhenũ confluxũ Moſæ fuiſſe puto ab illis ſcriptum.Sed hæc ſino,nec tñ & partẽ Rheni a Moſa recipi ignoro,q̃ Vuallis dicit̃,quã partẽ occupat Moſa anteq̃ in Oceanũ Rhenus & ad Batauos deuenit,diocceſis Traiectẽſis,ꝓpe Nouiomagũ in Gelria,ut ait Marliánus.Cæſar Vuellis,Ptole.& Ply.li.iiii.ca.xviii Venellis dixerũt.Multa Her.Barbar9.Cor.Taci.li.xx.Moſæ flumĩs os Rhenũ in Oceanũ ſpargere aſſerit.Nũc de Rheni hoſtiis dicẽdũ eſt.Rhenus aquarũ multitudĩe tumefactus,germanicũ mare petit,& hoſtiis biphidis in mare labit̃ ut ait Cęſar.Vñ Virgil.in viii.& Egeſippus li.ii.bicornis Rheno appellationẽ ĩpoſuerũt.Alii trib9 hoſtiis ut Plẏ.& Celtes illo carmĩe. Pulcher ab occiduo q̃s claudit gurgite Rhen9 Qui tandẽ externũ triplici cadit ore ꝑ æq̃r. Et oda pri.li.i. Hic ubi pulchras rapit̃ ꝑ urbes Rhenus,& ſalſũ ubi trinus ore Spumat in æq̃r. Sabel.li.v.Ene.vi.Multis,inq̃t,hoſtiis Rhenũ effluere in Oceanũ. Idẽ Pōp.Mela li.iii.Draconti9 cũ Celte ſcribit Rhenũ poſtq̃ Germaniã ꝑmea uerit,in Oceanũ mergi tribus hoſtiis,cui auſcultauit Naucler9,& alii.Auguſt9 cæſar in geographia.Rhenum ad mare Tyrrhenũ ſeſe exonerando feſtinare índicat,citra tñ expientiã,q̃a aduerſus ſeptentrionẽ in mare Anglicũ ſe abdit, auctore Alberto Magno in topographia,poſtq̃ D.ccc.lii.miliaria,curſu cōpleuerit.Neſcio q̃d Seruius in viii.cōment.hallucinet̃, ob id Rhenũ bicornẽ dici q̃a duob9 cornib9 ĩ mare acceleret, uno q̃ barbaros ꝑ̃fluat,alio q̃ Ro.Imp.diui (dat.

Locus Plynii

Alii Nomagũ uel nouagiũ.

Hoſtia Rheni

Loc9 Auguſti.

De Moſa,& Moſella,Schaldi. Ca. xxxi.

Deſcriptis Rheni fontibus,finibuſq̃ eius fœliciter adductis,incremẽta q̃q̃ fluminis illius ſpecioſiſſimĩ ꝑditia his annectere ſtatui,q̃rũ numero & ſpacio Rhenus donatus,non extremã aucupatus eſt ſortẽ.Non multũ Danubio minor̃,& q̃a priori capitulo Moſæ meminerã,ut memoria illa recens eo magis caleſcat,q̃ nouius ꝑ̃ſto fuit,primo in Moſam uela noſtra dirigã.Moſa igit̃ (cuius Marcellinus lib.vii.& Cæſar li.vi.meminerũt) ex Vogeſo ortũ habet,& Batauorũ inſulã efficit.Marlianus Moſam in finib9 Lingonũ oriri collegit,non longe a Matronæ ortu.& ꝑ Belgas flumina agere.Boccati9 cum Cæſare & Marliano cōuenit.Phileſius q̃q̃ Moſæ initiũ traxit ex Vogeſo. Et Moſam & Mortã,Mortanã,te q̃q̃ Sella Immittit gallis diuite fonte plagis. Schaldis fluuius in Moſã tranſmutat̃,ut ait Cæſar li.vi.Marlian9,& Plyni9 li.iiii.ca.xiii.ab ipſo Germaniã incipiũt,Plutarch9 in Mario,teut.dic Schel, Moſella aũt alius fluuius eſt,orit̃ tñ etiã ex Vogeſo,q̃d Phileſius illo carmine innotuit. Et Moſella unũ gemino de noĩe nomẽ Ingredit̃ Rhenũ,pluribus auctus aquis. Hic diuidit Germaniam ſuperiorem ab inferiori,& dicitur a Moſa & Sella fluuius,q̃d Phileſi9 prędicto uoluit carmine.Marlianus ait hũc in finibus Lingonum oriri apud Celtas,Meteẽſes,Treueros,uſq̃ ad Cōfluentiam curſum agere,& ibi Rheno cōmiſceri,teuto.dic Muſel. Multa Boccatius de fluminibus,meminerũt fluuii huius Volateranus & Auſonius poeta.

Moſa.

Schaldis

Moſella

De Mæno. Ca. xxxii.

MAenus fluuiꝰ germãiæ,ut Ply.li.ix.ſcribit (der May) hũc Moganũ di
cũt,Ligurinꝰ Mogũ,Greſmũdꝰ Monagũ,alii Moſgũ,uel Mogaſum Mænus
eodẽ authore.Põp.Mela li.iii.Męuim hũc uocat,Her.Barbarus legit
Męnim p n,nõ p v,ex ſentẽtia Taciti dicẽtis.Int Hercyniũ Rhenũ & Mænim
Heluetii ſũt.Plyniꝰ Męnion dixit authore Hermolao ſupra Plyniũ.Idẽ Ply.ca.
xv.li.ix.Męnim,ut ait Hermol.Ego tñ Męnũ legi,v̾ba Plynii ſũt,in Męno flu- Locus
uio germãię.Illa diaphonia deluſꝰ eſt Boccatiꝰ ĩ li.de flumibus,q Męnũ ait ger Boccatii
mãiæ flumẽ,& inde Męui q̊cꝫ meminit,unũ fluuiũ in duos diuidẽs ſcriptorũ
diſcrepãtia,nũc Męnũ,nũc Mæuim,nũc Mænĩ dici putauit.Hermol.p æ diph
thõgõ Męnũ ſcripſit,ex Taciti autoritate,ego remitto,nõ.n.memini apud grę Obrũca.
cos huiꝰ fluuii mẽtionẽ fieri,nec apud Strabonẽ,nec Dionyſiũ.Ptole.hũc noĩat
Obrũcã fluuiũ,ſecũdũ Aeneã Syl.cui ego nõ adhęreo,nã Moſellã Obrũcã dici
magis ꝓbarẽ,Obrũca.n.germaniã ſupiorẽ ab ĩferiori diuidit,ut placet Ptol. li.
ii.ca.viii.Quod & de Moſella priꝰ ꝓbauimꝰ,nõ aũt hoc de Męno iudiciũ erit Locus
ſi͛e.Orit aũt Mænꝰ (ut placet Syluio) ex mõtibus Bohemicis,iterꝫ fallit,nã ex Syluii
pinifero mõte oriẽtalis Frãciæ deſcẽdit,ut Peutiger & Celtes aiũt.Verba Cel
tis hęc ſũt. Quã mediã Mænꝰ plãbit uitifer orã Cuius q̃drifluo naſcit una iu
go, Piniferi cuiꝰ de v̾tice flumĩa q̃ttuor, Quattuor ad ptes orbis amœna ca
dũt, Męnꝰ ad occaſũ Frãcorũ fert ad oras. Idẽ Celtes ĩ Hercynio refert,ex pi
nifero initiũ Mæno cõtigiſſe,& ĩ Frãcos eũ relabi.Et idẽ in li. mõtiũ de pinife
ro. Quattuor ad mũdi fundit uaga flumĩa ptes Mænꝰ ad occiduũ feſtinat
currere Rhenũ. Mænus itacꝫ ex pinifero labit,iuxta Hercyniũ,inde amba-
gibus plurimis (oĩ germanorũ fluuio curuior) uſcꝫ ad Herbipolĩ,inde ad Mil
denburgũ,Franconiã,inde iuxta Mogũtiã,in Rheno ſe exonerat,vñ Mogũtia
nomẽ hẽt.Dicit aũt a Celte Mænus Bacchifer in germania,& od.i.li.i. Vitifer.

De Pegneſo,Regneſo a c Tubera flumĩbus in Męnũ abeũtibꝰ Ca.xxxiii.

PEgneſus fluuius eſt q Grauenbergũ.Lauffen, Norinbergã attingit,
Regneſus inde teuto.Regnetz,Radiãtia ab Aenea Syluio,ab aliis Tra
maricus noĩatur.Gotfrid. Viterb. Tramaricus fluuius uulgo radiãtia Pegneſꝰ
dictus. Montis pauonis urbis amœna colit. Hic deinde ad Bõbergã fluctꝰ Trãaricꝰ
agit,& ibi in Męnũ trãſmutat,q̊d Celtes innotuit illo carmĩe li.iii.oda.ad Ianũ.
Ianę Bõberga genitus uetuſta, Quę fuit q̊ndã ambitioſa ſedes Cæſarũ,Reg Regneſꝰ
neſus ubi ſubintrat Gurgite Mænum. Tubera aũt iuxta Veteringẽ ortus,
magni noĩs fluuius,cæterũ exiguus,ĩnauigabilis,ad Rotẽburgũ deſcẽdit,cui et Tubera
nomen tribuit.Inde Krecklingen,Retingẽ,Landẽ,Vuickersheimiũ,Mergen
tal,Biſchoffen irrigãs,iuxta Vuerdẽ Mæno infert.Mænus itacꝫ multis aqs au
ctus p ꝓpinquas urbes fluctus cõcitat.Poſtcꝫ ſup̃ Culmachiũ e pinifero deſcẽ
dens, p̃terfluit Lucipetrã,Vadũ leporis,Suinfordiã, Pernetum Lor, Vueiſ-
ſenau,Vadũ bouis,Bõbergã, Volkachum,Kutzingẽ,Herbipolim,Caroli ci
uitatem,Berthem,Miltenburgum,Cineriburgum (Oſchenburg) Francofor-
diam relinquens,iuxta Moguntiam Rheno immiſcetur.

De Neccharo,& fluminibus in eũ deſcendentibus. Ca. xxxiiii.

Nechar⁹ CAeterũ Neccharus inter maxíos fluuios q Rheno approximãt con
numerandus eſt.Hic.n.Taxagetũ,Rotenburgã,Tubingã,Eſslingen,
Canſtadiũ,Marpachiũ,Lauffen,Hailprun,Vuimpinã,Peilſteiniũ,.
Heidelbergã,Laudenburgũ ꝑteriens,iuxta Manheim Rheno ĩmergit.Maxi-
mi aũt fluminũ q Necchar ũ petunt tria ſunt,q̃rũ duo Coquus & Iaguſta,nũq̃
Coquus uno miliari aſe inuicẽ abſunt,pene xiii.miliaria currẽtes.Coquus non ꝓcul ab
Alen orit̃,ꝑ Hallim,Ingelfingiũ,Forchenbergiũ,Sinderingiũ, Nouã ciuitatẽ
delat⁹,in loco (Kochẽdorff dicto) ad Neccharũ trãſit.Iaguſta uero (die Jagſt)
non longe a Zebingen exortus,per Lauchen dñorum Teutonicorũ oppidũ,
Iaguſta Elevuangiũ,Kreltzheimiũ,Landenburgiũ,Krauten,Scheutern, Vuidern ꝑ-
terfluens.Iuxta Iaxfeldiũ Ncccharo ĩmergit. Aeneas q̃q; fluuius (die Entz) a
Capnione noſtro noĩatus,iuxta Portã,uel q̃d alii Pfortzheimiũ dicũt,Nagol
Aeneas tam ſuſcipiens, ꝓpe Beſicken in Neccharũ abit, Nagolta uero ab oppido ſui
Nagolta. noĩs delat⁹,ad Calbiũ oppidũ deſcẽdẽs,ſeſe in Aeneũ iuxta Pfortzhẽ abſcõdit

De aliis fluminibus Rhenum intrantibus. Ca. xxxv.

SVnt & alii fluuii Rhenum ingredientes,q̃rũ noĩa habemus in hoc Phi
leſii carmine. Et Moſam & Mortã,Mortanã te q̃q; ſella Immittit Gal
lis diuite fonte plagis, Hinc Bruſcha,hinc Matra,& decurrit origĩe Sa
Rora. ra Alſa hinc cũ uico,tu q̃q; Schara fluis. Rora fluuius eſt,non longe a No
ueſio,cui nomen Rorici filius Clodouei Francorũ regis dedit,q in eo ſubmer
ſus eſt,ut ex Hunibaldo Abbas Spãheimius ſcribit.Phileſius oĩa flumĩa ĩ Rhe
Nicer no ſe exonerantia collegit in regeſtis ſupra Ptolemæum,ubi dãt uideri Rheni
opes.De flumibus Rhenũ petentibus ita panegyricus ad Cõſtantini filiũ.Rhe
nus,inq̃t,ſupiorib⁹ locis uadoſus,exiguus,iuxta fontẽ,ubi uero totus eſt maxĩe
creſcit.Hic amnes plurimos,quos Nicer & Mænus inuexerũt,recipit. Per Ni
cerũ uero Neccharũ putauit,uocabulo hactenus nõ multum audito.Et tandẽ
de Rheno,& ei⁹ mixtura.Nũc de alis fluuiis mare petẽtibus.

De Amiſio,Viſurgo,Lupia,ac Odera. Ca. xxxvi.

Amiſius RHeni Danubiiq; & eorũ incremẽti fluminũ facta mentione,in alios
Oceani riuos deducentes fluuios,uela paſſurus ſum.Sunt.n.ampliſſi
ma flumĩa,ꝓdictis non multũ humiliora in Oceanũ fines ſuos termi
nantia.Vt in primis Amaſius fluuius apud Friſios & Bructeros Ptole.li.ii.ca.x.
& iiii.ſcribente.Fluit aũt in Oceanũ,Põp.Mela li.iii.Ply.li.iiii cap.xiiii.Boccatio
authoribus,& Ptolemæus ipſum ad Oceanũ poſuit. In eo Druſus Bructeros
uicit,ut ait Strabo li.vii.A Põp.Mela Amiſius dicit̃,a Ptole.amaſius,ſi bñ me-
mini.Amaſus a Strabone,ſecũdũ Her.Barbarũ Amaſias.Ego uero apud Stra
bonẽ lego,Hamaſia,li.vii.ꝑ aſpirationẽ ἁμασὶς.Boccatius Amiſſim uocat. Ply.
Amiſſiũ,ſi codex non ẽ mãcus,fluuius ille a monte Melibato deſcendit, Friſiã
Viſurg⁹ aluit,ut Volateranus aſſerit li.vii.cõment.orit̃ apud Padebornã & mari ger-
manico terminat̃.Viſurgus clariſſimus Germaniæ fluuius a Põp.Mela lib.iii.
noĩat̃.Strabo li.vii.& Rhegino Prunieñ.Biſurgi.Ply.li.iiii.ca.xiiii.Ptole.li.ii.ca.
x.& ca. iiii. Viſurgũ dixerũt,& Viſurgim Celtes cum Ptole. Boccatius uero

Vrgim ipſum appellat dictione corrupta,fluit aūt in Oceanū, Plynio, Pōpo.
Boccatio authoribus.Strabo li.vii.hūc ad Amaſiū labi dixit,ſtad.d.c.a Rheno
ſemotū ꝑ Bructeros minores,& Ptole.apud Cauchos minores ipſum poſuit,
orit̃ in Hercynio Celte auctore.Eſt aūt fluuius nunc Veſera dictus(die Vue-
ſer)ut Volaterranus li.vii.cōment.ait,Huttenus in carmie panegyrico,Viſur
gis Vueſtiphalos humectat agros,græce αὐτουργός Celtes in amoribꝰ. Veſe-
ra Saxonicis amnis clariſſimus oris Sedibus e ſeptē qua breuis una micat.

Lupia (der Lon)fluuius Germaniæ in Oceanū ſe exonerat,ut ſcribit Pōp. Lupia
Mela li.iii.Strabo li.vii.hūc cū Viſurgo ait ꝑ Bructeros minores ad Amaſim
deferri,& a Rhēo ſtad.dc.diſtare. Plyniꝰ tn̄ & alii ī Rhenū.Mlta Rheg.Prun.
& Volater. li.vii.cōment.Corneliꝰ q̄qꝫ li.xx.eius mentionē facit,ubi de cereali
loquit̃. Odera fluuius Ollā,Muſam,Luſſam,Bariſiū,Brabū,fluuios aſſumit, Odera
in Hercynia orit̃(ut ait Celtes) a Bohemiæ mōtibꝰ.Idē Celtes in Hercynii car
mine ita loquit̃,ubi de Bohemorū ſylua ſcribit. Plurima Germanis q̄ īmittit
flumina terris Albim Oderā,q̄ nigra fuit memorata uetuſtis. Huius memi
nerunt Volaterranus & Huttenus . Oderam ergo in Schleſia ponit Aeneas
Syluius,& uſqꝫ ad mare Baltheum uenire Oderam. Celtes in Poloniā hunc
labi aſſerit,ꝑ Brandenburgū & Nuſſam ſiue Niſſam.Diuidit aūt Poloniam a
Schleſiis uel germanis,ꝙd Ligurinus illo carmine dixit li.vi.Odera germanos
q ſeꝑat atqꝫ Polonos. Hunc fluuiū Sueuū antiq,Celte authore,& Guttalū di Sueuus
xerūt,Ptole.li.ii.ca.& ca.iiii.Sueuū noīat,licet alii Spresbonā Sueuū dici uelint Guttalus.
Boccatius Sueui fluuii meminit,Ply.li.iiii.ca.xiiii.Guttalum uocat,alii Viadum Viadus
græce σουῆβος Sueuꝰ,dicitur   Drauenna amnis ꝑ Lubecū fluit,& in mare
ſe abſcondit.Celtes. Non longe a portu,qua ſe Drauenna ſub æquor Vol Drauēna
uit,& in rigidas it taciturnus aquas.

De fluminibus deſcendentibus in Viſurgim. Ca. xxxvii.

SVnt p̄terea nobiliſſima flumina Haſſiæ,q̄ in Viſurgū influūt.Fulda flu-
uius non ꝓcul a Fulda loco orit̃,ipſā Fuldā ꝑlabit̃,Caſſulā Bredenau mo Fulda
naſteriū relinquēs,demū iuxta Minden urbē ſeſe in Viſurgū īmergit.Re
cipit aūt iuxta Caſſulā Anā & Truſilā. Edera fluuius Haſſiæ (die Eder) ab
Eobano Aurifer dictus,nō lōge a Franckbergo orit̃,ꝑ Bericū monaſteriū mo Edera
niale deſcēdens,demū in Fuldā exit,poſtq̄ locū doctrina pacis dictū teutonice
(Friczlar)irrigauerit. Lanꝰ fluuius(der Lan) ꝑ Marckburgū dilabit̃. Tru-
ſila fluuius locū Haſſiæ quendā p̄teriens,circa ſyluā ubi olim urbs uidebat̃,a Lanus
Iulio Cæſare debellata,quā chronici principū dicūt Nuenſtat uocitatā,adhuc Truſila
ueſtigiū illius relictū eſt. Vuerra fluuius ꝑ Creutzēburgū,Altendorffiū,de Vuerra
mū iuxta Minden in Viſurgū ꝓperat. Nida fluuius Haſſiæ iuxta Grauēber
giū,Heynau,comitatui Nidenſi nomē tribuit. Schalmus fluuius,cuius flumi Nida
na ſinuoſa Euritius dixit,ꝑ Treyſſā iuxta Friczlariā in Ederam deſcendit.Cę
terum Viſurgus non procul a Getingen,Vuerden,Brenen,& per uarias am Schalmꝰ
bages circummeans,in Hollandicum mare excurrit.

De Viſtula & Albi. Ca. xxxviii.

VIſtula fluui⁹ ab Hercynio, Celte auctore,originẽ habet.Iornãdes hũc
Viſtula in Sarmaticis montibus oriri dixit,Sarmatiã irrigat,Germaniã a Po/
lonis ſepat(der Vuiſel) Huncalii Iſtulã dicũt,ut Ptole. li.ii.ca.x.& ca.
iiii.quẽ & apud Rũdios fluere aſſeruit.Idẽ paulo añ Viſtulę meminit,ꝑ v ꝓſe
rendo.Plynius indifferẽter Viſtullã ſiue Inſtillã eũ appellauit,lib.iiii.ca.xiiii.na.
hiſt.Idẽ Ply.li.iiii.ca.xii.Viſthiã.Strabo,Hermolaus,Celtes,Coruinus Viſtulã
nuncupabãt.Hic Cracouiã diuidit,Coruino & Celte authorib.cuius uerba ſũt
oda viii.li.i. Viſtulã recto deinde pede poſcẽs, Sarmatis latos ubi terra cam
pos Pandit,& celſis ubi Craca terris Regia ſurgit. Inde mari miſcet̃ trib⁹ ho
Viſtulæ hoſtia ſtiis,poſtq̃ꝫ Poloniã irrigauit. Quod Celtes illo carmini inſeruit, imitat⁹ Iornã
dem q li.i. Triphidũ uocat Viſtulã. Viſtula Sarmaticis q famoſiſſimus oris
In Codanũ triphidis effundens faucibus ora.Ptole. οὐίσουλαν noĩauit,ei⁹ uerba
ſunt ἀπὸ δὲ δυσμῶν οὐίσουλα ποτ.i.ab occidente Sarmatiæ Viſtula flumen eſt.
Huttenus & Volaterranus li.vii.huius meminerũt, & copioſe Iornandes li.i.
q hunc apud Scandiã ſerpe ſcribit.Idẽ in uno loco Viſlã uocat.Terminat autẽ
Albis Germaniã & Scythiã referẽtc Iornãde. Albis (die Elb) fluuius ex Hercynio
orit̃,ut ait Celtes,in mõtibus Bohemicis,Cor.Taci.Indytũ appellat,& in finib.
Hermũdurorũ originẽ referre dixit.Hic ergo a Bohemia,ut Aeneę Syl.placet
ꝑ Saxoniã fluit.De illo Lucanus. Albis,& indomitũ Rheni caput oĩb⁹ hoſtis.
Sulpitius & Boccatius Sueuos a Ceruetiis hũc diuidere aſſerũt.Strabo hunc
Albim nũc Albũ noĩat,Ply.li.iiiii.ca.xiiii.Aluũ(ut Her.Barb.teſtat̃)Põp.Mela
Cornelius,Celtes,Albim.Intrat aũt Oceanũ,nõ Rheno minor,ut ait Strabo,
Celtes de eo ſic. Sed maximus Albis Qui rapidus mediã fluuius ꝑlabit̃ orã
Et q̃ꝫtũ Rhenus,ſic Viſtula diſtat ab ortu, Tandẽ & Cymbriacũ uagus exo
nerat̃ in æq̊r. Strabo li.i.Germaniã in duo ſpacia diuidere Albĩ collegit,unũ
trans Iſtrũ uideri ad Tyrã amnẽ,aliud uſq; ad Mæotidẽ.Multa lib.x.& in pri.
ex ſentẽtia Nazarii ꝓbaui.Ptol.li.ii.ca.x.et ca.iiii.Cauchos maiores ipſum allue
re uoluit.Huic miſcentur,ut Huttenus ſcribit,Mulctauia,Nuſicus,Hanclus.

De Sala & ægra. Ca. xxxix.

SAla fluuius ex pinifero deſcẽdit,Celte & Peutingero authorib.Fluit aũt
ucrſus Arcton,iuxta hercyniũ,auctore Celte,Sigibertus Geblacẽ. hũc
Sala fluuiũ Turingos & Sarabos ait diuidere.Donatus uero uir doct⁹, q Ca
roli Magni uitã deſcripſit,Sarã uocat,iuxta Sarabos.i. Saxones, ut Sigiberto
Geblaceſi uidet̃.Sala aũt tandẽ in albĩ cõcitat̃,vñ Celtes. Sala ſed arctoĩs ꝑdit̃
Albis aqs. Et idẽ in Hercynio.Et Sala q̃ Druſi geſtat p̃clara trophea Algen
Sarã tes petit albis aquas. Ad cuius uerſiculi explanationẽ Strabo cõducit,hic Bru
cteros ꝑ Salã a Druſo debellatos ſcripſit li.vii.& ibidẽ Druſum mortuũ inter
Salã & Albim. Aegra fluuius eſt a pinifero ortus,Celte & Peutingero aucto
Aegra ribus.Qui ad ortũ uergẽs Bohemiã p̃terlabit,Syluio referẽte,q̊d & Celtes ait
Aegra ſed Eoi petit ardua regna Bohemi.In hercynio.Aegra ſed Eoos flectit
ſua cornua ĩ ort⁹.Fluit aũt ægra in Albĩ,ut Sylui⁹ ait.Et ſic p̃ nr̃a mediocritate
oĩa germãię flumĩa oñdim⁹,q̃ alicui⁹ opiniõis ac memorię fuerũt,nũc ad ea de
ſcẽdã,q̃ germaniã,licet externa,ingrediũt̃,aut germãica,deficiũt ab eoꝝ patria.

De fluminibus externis Germaniã petentibus,& econtra Ca. xl.

SVnt & flumina externa Germaniã petentia,q̄ꝗ & ecõtra,Danubius.n. ut dixi a germãis ad Scythas fluctus agit,quē Celtes ait ſolũ inter flumĩa Germaniã deſerere,ait em̃. Solus Germanas Iſter,ſed deſerit oras La ta pegrinis inducens flumina terris Germano concepta ſolo,quæ ue Vnga rꝰ acri Barbarus ore bibit,metanaſtaꝗ teutonus haurit. Rhodanus fluuius Galliæ,ortu germanico gaudens,orit̃.n.ex montibus Heluetiorũ.Strabo li.iiii. ex Nantuantiũ lacu originē referre dixit,a cuius ſentẽtia recedo.Ammia.Mar. li.xv.ab Apenninis alpibus hunc fluere uult, & ꝓdiuo impetu ꝓgredientem pleniora ꝑculcare loca & ripas,ac in Lemannũ uenire.Fluit aũt apud Norma nenſes,ut ait Oroſius li.i.ca.xxvii.Cæſar in principio inter fines Heluetiorum & Allobrogũ hũc labi aſſeruit.Solinus in collectaneis ca.ix.illum ꝑ Heluetios decurrere teſtat̃,& maximũ inter tres Europæ fluuios.Cui aſtipulat̃ Sil.Italicꝰ Põp.Mela li.ii.Celtes ex Adula mõte Rhodanũ deduxit.Propat in mare me diterraneũ,ſecundũ Oroſiũ in mare iuxta Normanenſes,& ibi uariꝗ authorũ diſſentiões.Timęus qnꝗ hoſtia huic aſcripſit.Artemidorus et Marlianus(q̄rꝫ ego riualis ero)tria tm̃ hoſtia.Polybius & Strabo li.iiii.his cõſentire uident̃,ni ſi ꝙ duo hoſtia ei tribuunt.Nec deſunt q ſeptē enumerant.Sabis fluuiꝰ galliæ Belgicæ,nunc Sambia dicit̃,apud Moſam iuxta Cõdruſos,Mamurtũ oppidũ ꝑterfluit,ut ait Marlianus. Enarrator Ptolemęi etiã Neruos irrigari dixit ab eo q(ut Marlia. & Zach.Lilius ſcribunt)Samarobrinę dicunt̃,quã Camara cenſem urbē ferũt,ubi Sabis ꝑterfluit.Illic Cæſar conſiliũ habuit,ut ipſe in cõ mentariis teſtat̃.Luca.li.ii.& iũctus Sabis Iſauro.Sulpitius legit Sapis,& galliꝗ flumē dixit tranſalpinæ,An illeꝰ an alius ſit fluuius,aliis relinq̃ diſcutiendum. Iſara aũt in Rhodanũ defert̃,Lucano, Sulpitio & Strabone authoribus.

Rhodanꝰ

Sabis

Sambia.

Iſara

De Arare,Atheſi & Matrona. Ca. xli.

ARar Burgundiæ fluuius eſt,Rhodanũ influit. Marlianus hunc dixit Aſſonũ,opida Burgundię Cabilonem & Heduorum irrigare.Stra bo li.iiii.ex alpibꝰ eũ defluere ait,& Sequanos,Heduos,Lincaſios diſ cernere.Idē Cæſar li.i.bel.gallici innuit,ex q̄ habemus,non Bernēſem hũc eſſe fluuiũ,q in Rhenũ defert̃,ille.n.in Rhodano ſe mergit,Strabone li.iiii.Plynio, Sulpitio,Pet. Marſo,authoribus.Quod & Luca.li.i.ſciuit dicens. Qua Rho danus raptũ uelocibus undis In mare fert Ararim.Et Sil.Itali.li.i.de Rhodano. Mixtus Arar q gurgitibus cõplexus anhelis Cunctantē īmergit pelago, ra ptũꝗ ꝑ arua &c. Claudianus in bello gotthico,& Marcellinus li.xv.ubi inter primã germaniã eſſe ſcribit.Albertus Mag. ex Vogeſo ipſum oriri ait. Verũ duo Arares ferũt,alius.n.Berneſiũ fluuius memorat. Atheſis fluuius Etſthlã diæ,cui nomen dedit,originē ex alpibus hēt,huius meminimus li. vi.Inde ꝑ al pes in mare Venetũ nunc Adriaticũ fluit,q̄d Celtes carmine notauit illo. Hic ubi nũc rapidis Atheſis ſe concitat undis Adriaco miſcere ſalo Venetiſꝗ ſuꝑ bis.Multa de illo Mãtuanus in li.ad Rubertũ Seuerinatē, Huttenus in paneg. Et germanus adhuc Atheſis,quanꝗ ſub alpibus erret, Et ruat in Venetos de

Arares duo

Atheſis

ſerto teutone cãpos. Mantuanus in laude ducis Venetorũ.Hic Atheſis ſyluis oneratus & abiecte rauco.Liui. & Florus ſupra liuiũ li.lxviii.ex Tridẽtinis alpibus effluere Atheſim dixit.Panegyricus ad Cõſtantini filiũ hunc ſaxis aſperũ uocat,gurgitibus uerticoſum,ĩpetu ferocẽ. Matrona ex eodẽ Vogeſo orit̃,ut Philelio placet,non lõge a Moſæ fonte,ut teſtat̃ Marlianus,Catalauniũ inter fluit Frãciæ epiſcopalẽ urbẽ,inde ſequano miſcet̃,alii Celtas a Belgis eũ diuidere dixerunt. Attentiori indagine q̃to nota & domeſtica flumina enarrauimus, eo remiſſiori externa ſiue a patria noſtra deficientia diximus,

Matrona

De aliis fluminibus iam non dictis. Ca. xlii.

SVnt & alia flumĩa a q̃rũ memoria mihi ipſi pepci,tũ ꝓpter ſortẽ eorꝫ humilimã,tũ ob dubiũ eorũ exitũ. Nabalthe fluui⁹ eſt,teſte Marliano,trãs rhenũ,qui Gelrenſes & Phriſiã aluit,de q̃ Tacitus. Vidius q̃q; amnis in Hercynio naſcit̃,non longe a Viſurgo,refert Celtes. Chronus fluuius Sarmatiæ ẽp oſt,Viſtulã Ptole.Ammiano li.xxii.autoribus⁹.Solinus,Dionyſius, Cronũ,Plynius Crenũ li.iiii.ca.xiii.dixit,unde Her.Barb. Syleſus fluuius nõ multũ a Sarmatia diſtat,cuius meminit Celtes li.i.Od.Ptole.li.ii.ca.x.& ca.iiii. Chalauſtum fluuiũ allegat.Hodie fluuius ille penes Roſtockenſes eſſe cõuincitur.

nabalthe. Vidius Chronus Sileſus Chalauſtus.

De balneis Germaniæ,& eorum ratio naturalis Ca. xliii.

EXpeditis in proximis capitibus fluuiis,balnea Germanica ingrediar. Celebrant̃ aũt balnea natura calida,admiratiõe p̃cipua ꝓſeq digna, penes germãos.Inter hęc nõ extremæ nobilitatis,& opiniõis thermę Badẽſiũ Marchiona. claret,quas M. Aurelius Anton. Imp. anno.214.licet alii annorũ plus æſtimẽt,inuenit,ut lr̃æ pene nũc exoletę teſtant̃,lapide ibidẽ inciſæ,& Beroald⁹ in epiſt.ad Illuſtriſs. principẽ Iacobũ Badẽſem.Eſt & aliud Badenſe balneũ,nõ minoris ſortis,iã ſub Heluetiorũ ditiõe,de q̃ Pogius Florent. epſam hmõi ad Leõhardũ Arietinũ ſcripſit.Multa dicũt ab antiqs rerꝫ ſcriptoribus de balneis Puteolanis,ad q̃ uniuerſus populus Ro.uoluptatis cauſa confluebat.Sed ad horꝫ uoluptates illa accedere nõ puto.Itur ex Cõſtãtia mil.paſ. & xxiiii.ad Schafhuſen,deĩ Cæſaris ſedes (Kaiſerſtul) ob amœnitatẽ dicta. Iñ Badẽ opidũ alemãnorũ lingua,ſitũ in cõualli mõtib⁹ circũeminẽtibus. Fluuius ab urbe mil.paſ.eſt,& uilla ſupra flumen in uſũ balneatorũ fabricata.Singulæ domus ibi ſua habent balnea,eorũ publica & priuata numero xxx.publica duo,ubi inuptę puellæ,matres,pueri & oẽs deſcẽdũt,ridiculũ eſt decrepitas mulieres & adoleſcẽtes nudos uidere,nates oibus oſtentantes.At domorũ balnea ꝑpolita,uiris fœmĩſq; cõia,tabulata,ubi feneſtrellę ſunt,q̃bus colloq & potare licet,ſæpe fœminæ nudę,uiro nudo obuiã ire,nulla ſuſpicio ĩhoneſti.Hęc & alia Pogius.Florẽt.in epſa ĩnuit,q̃ & li.ii.adduximus.Fuerũt & antiqtus thermæ iuxta Aq̃ſgranũ,quas a aqua ſcaturiẽte olĩ imꝑatores cõdiderũt,ſecũdũ aliq̃s Druſus uel Agrippa,alii Tiberiũ Neronẽ dicũt.Carolus cognomẽto Magnus illas uenatiõi illic incũbẽs,repit,amœnitate loci captus,urbẽ condidit, ut annales Argentineñ.ſcribunt.Eſt & iuxta Mogũtiã balneũ,de q̃ Celtes lib.iii. oda xiii.plura adduxit,Nec poſtremũ laudis habet Cellẽſe balneũ,nõ longe a Phorcen

Therma rum Badenſium fundator

Kaiſer ſtul.

Cellenſe balneum.

Phorcen,in conualli duobus altiſſimis mōtibus pēminentibus ſitū, olim dictū Scylla,forſitan ab aliq̄ romanorū.Capnion Sueuię decus & columē li.i. Verbi Mirifici,a Phorce Troiano(q Phorcē condidit)hoc balneū noīatū uult,olim Scyllam,iam uero Scellā. Pares amœnitate q̄ uſu rerū Baię penes Sueuos ce lebrant̄,cui loco nomē Ferini eſt.Huic uoluptas illa balnearū penes confluētiā accedere pōt. Cōtuli olī cū doctis,qd in re eſſe putarēt. cp plęraq; balnea ger/ manorū aq̄s ſua ſpōte ac natura calidis feruerēt,aut vñ ea caliditas aquarū ꝑſi ciſceret.Quidā rōne Strabōis nitebāt̄ li.v.ubi auernū calidis fontib⁹ ebulliētē deſcripſit.Igneſq; ethnæas,ueluti Cteſias,aqua illa incēdi, & terra diſtingui di xerūt,cui aſtipulat̄ Ply.li.iii.ca.viii. Trogus & Iuſti.li.iiii.hiſt.aquarū cōcurſum ſpiritū ſecū trahere, inde fundū tā diu tenere,donec ꝑ ſpiramēta terræ diffuſ⁹ nutrimēta ignis accēdat.Hęc illi. Nec (ni fallor) alterius eſt opinionis Solinus ca.xlvi.Ply.li.ii.ca.cix.Multi naturalis lumīs indagatores alia rōne cauſam illam ꝑſcrutati ſūt,aiebāt.n.aquā ſulphure & bitumīe accēdi,ſicuti Ethnā Philoſtrat. li.v.in uita Apol.& Stra. li.vii. Hanc opinionē tutat̄ Celtes li.iii. odarū oda xiii. ubi de aqua natura feruente ita loq̄t. Sulphureo q̄ calefacta flatu Exiliit ca uernis. Meo tñ iudicio aqua illa thermarū elemētaria eſt,ut oī cōſtat,cōgrega ta in uno loco bitumīoſo,ebulliēs uirtute ignis circūſtātis,& cōſeruatiōe a loco ſulphureo.Generat̄ itaq; a ſtellis & ab igne eueniēte ꝑ portas terrę.Ignis.n.nō pōt eſſe ſine euētatiōe(ut phiſicorū uerbis utar)ueluti Zeno pꝰius aſſerit,vñ ī oībus partibus terræ,q̄ ſtupēda nobis dicunt̄,generat̄ ignis.Habet hoc Ariſto teles xxiiii.ſectiōe ꝓblematū,& id oī notū eſt,mixta generari poſſe ſub terra, uirtute ſolis,ſtellarūq; ī loco ꝓdiſpoſito,ut Ariſt.de auro exēplificat,ita Ethnā ardere Ply.li.ii.ca.cix.ait.In mōtib⁹,inq̄t,Ethna ardet,tot noctib⁹,oīq; ſuo igni materia ſufficit,niualis hybernis tp̄ib⁹ egeſtū cinerē bruma opiens. Varia aūt de hui⁹ aquę rōne pꝰiorum opinio ē,Albert⁹ ac Auicēna cū Ariſtotele rōne ignis īcluſi ī terrę uiſcerib⁹,in loco bitumīoſo hāc calefieri dixerūt,ut dixm⁹.De mocrit⁹ uero neſcio quā cām uētis aſcripſerit,alteri⁹ opiniōis Zeno ſtoic⁹ eſt. Et hæc de illo. FINIS OCTAVI

Ratio aq̄rum calidarum natura creſcētiū.

LIBER NONVS EXEGESEOS GERMANIAE

declarationem Ptolemæi,Strabonis,Plynii,circa noīa Germanica ac urbes Germaniæ continet, Capitaq; habet xx.

Primum.De uarietate noīm germanicorum,& huius cauſa.
ii.Varietatē noīm germāicorū cauſā eſſe cur tā ꝑce ſcriptores de Germ.egerīt
iii.Errores Sabellici ac Stephani circa res germanicas.
iiii.Somnia Volaterrani,Arriani,ac aliorum circa res germanicas.
v.Declaratio Ptolemæi in aliquibus iuxta ſententiam cuiuſdā Ptole. interp̄tis.
vi.Declaratio quorundam uocabulorum Ptolemæi extra opinionem inter/ pretum,& enodatio in Antoninum.
vii. De q̄dā itinerario Auguſtano,& ei⁹ noīm, ciuitatumq; declaratio.
viii.Quorundā noīm diſcuſſio in Cęſare ac Cornelio,ꝑter Marliani ſentētiā

ix. De nonnullis in Conrado Celte repertis, quæ emendari poterint
x. De eodem, & quædam emendatio in uarios auctores.
xi. De perpera fictione multarum rerum germanicarum, in Plynio, Cæſare, Herodoto, ac Strabone animaduerſa.
xii Alia enodatio auctoris in omnes Ptolemæi, Strabonis, Cornelii, ac Cæſaris libros, quæ ad Germanas ſpectant ciuitates ac nationes.
xiii. Declaratio nominum quorundam montium ac ſyluarum Germ.
xiiii. Diſcuſſio fluuiorum quorundam germanicorum.
xv. De urbibus germanicis, & ꝙ olim domos Germani fixerint.
xvi De pagis Sueuorum a Cæſare nominatis.
xvii. Quomodo Germanorum ciuitates ac regiones nomina ſortitę ſint.
xviii. De cōditorib⁹ urbiū germanicarū, & earū deſtructiōib⁹ ac īſtauratiōib⁹
xix. De pluralitate nationum germanicarum.
xx. De ciuitatibus nationū ac gentiū Germaniæ, & de eorum noībus ac ſitu

PRAEFATIO

ALtimū adhuc reſtat, in laboribus uero exanclandis primū, q̄ expedito, tādē ad deſtinatū finē ꝓgrediemur. Quę.n. ad germaniæ q̄ꝫ germāorū habitudinē attinent, ꝓximis libris a nobis ſunt interp̄tata oīa. Extremū adhuc ſupeſt, de urbibus ſ. earūq; ætatibus oratio, q̄ q̄ꝫto fine ꝓximior, tanto in ſuſcipiendis laboribus maior, ac plus neruorū ſibi deſumit. Mirum ꝙ pene tota rerū ſeries ac librorū ſemꝑ magnitudīe ſudoris, ut pluralitate uoluminū ſurgat, & augmentet, & q̊d ſequit̄ ſemꝑ laboribus grandioribus ſimilis ſit. Verū adhuc eſt q̊d gręce dicit̄ ἔσχατα τὰ χαλεπὰ, tantus nunc labor, tantę difficultates noſtris humeris ad ſuſtinendū īpoſitæ ſunt, ut id q̊d prius difficilimū fuerat, compatione huius oī ꝓrſus careat difficultate. Arduā uiā prius ingreſſi ſumus, fateor, uerū quicq̄d illic ꝑtulimus, pluralitate auctoꝝ leuauimus q̊s & uia lapſos intelligere ac reſtituere potuimus. Et ut rei ſummā dicā, inæſtimabilē ſudorē, et nil a ſudore alienū tulimus, q̄dq̄d tn̄ id erat, labore nobis mercandū fuerat, labore retaliandū, labore demū cōfrigendū. Præſens uero negociū longe laborioſiſſimum, nullo ſtudio cedit, nulla uigilantia mitigat̄. Deſyderat̄ pene oīs labor ī ea re laborioſiſſima, laboris alpha, uel potius labore carēte, id eſt labori nulli cedente. Poſſet plane ea ſola res cupidiſſimū ac laborioſiſſimū etiā ingeniū & hoc, quod oēs horas ac oleū Germanię deſtinaſſet in tranſuerſum egiſſe. Et eo maxime, dū uidiſſet, nullū tā abſolutū, aut in refringendis ænigmatibus adeo exercitū, ſoluendis inextricabilibus nodis adeo nobilē, q & ſi oēm ſuā ætatē ſoli p̄ſenti negocio addixiſſet, aut erogandæ ꝑplexitati illi de ſumpſiſſet, nullo ſilo e laberintho illo germaniā extrahere ualuiſſe. Nihil.n.ſi modo uera fatemur, obſcurius literæ ꝓduxerūt. Deberet̄ igit̄ negocio illo nō hoīs unius ætas, nō ꝙ tantā difficultatē res illa p̄ ſe ferat. Nihil.n. tā arduū, tam incompabilis naturę extat, q̊d nō aſſidu⁹ labor, ſedulaq; uirtus expugnauerit. Nihil manib⁹ mortaliū adeoue ſuis uirib⁹ cōſiſū ē, tāta difficultate elaboratū,

aduerſus

aduerſus q̊d non humanus p̄ualeat conatus. Illā aūt materia p̄ſens rōnem hēt,
utp̧ ſe in tanta obſcuritate circumſepta, nulli labori cedat, nec Apollo delphi-
cus ille ea potiret̃. Et hoc eo euenit, q̄a multa antiq̄tate nobiliſſima fuerunt, q̄
noſtris ętatibus adeo exoleuerūt, ut & harenā funditus īmutauerit. Ptolemęo
noſtrā confer ætatē, rogo: q̊d antiq̄tatis ſimulacrū: q̊d ueſtigiū retulit: Acce
dit ꝙ Ptolemæi ſeculo Germāia exilis fuerit, aut oīno nulla. Ptolemęus caſas il
las noībus iſtis quibus ſcatet & uocabulis cōſecrauit. Rogo ubi Heidelbergū
tunc incolebat̃, hoc tn̄ Buderinū dixiſſe Ptolemæū uolumus. Vbi tunc Brun
ſuigū: q̊d tp̧e Ottonū cōdebat̃, & tn̄ a Ptolemæo Tubiſurgū dicit̃. Ego annis
q̄ngentis nil niſi heremū retuliſſe Heidelbergā exp̧ientia habeo. Collige Pto
lemęi et Antonini ſed'a, q̊s eadē ætas uidit, & ab illis milleſimū additis plus tre
centis annū nunc agi agnoſces. Potuit igit̃ ille de Germāię urbibus quidq̄ ſcri
bere: q̄ tn̄ non niſi caſæ ferebant̃ Maximini temp̧ibus, qui multo Antonino
poſterior extitit. Tubiſurgū nō niſi caſa tunc, & nec caſa, ſi Hermāno hiſtorico
Saxonū credimus. δοκέει δέ μοι ἔμμεναι ἀνήρ. Hic igit̃ mihi uidet̃ cordatus eſſe, &
homīs captū exceſſiſſe, q̄cunq̄ ſup̧ſticioſum Ptolemæi nucleū fregerit, eiuſq̄
noīa p̄ſertim ciuitatibus germanicis īpoſita, noſtri ſeculi tenori reſtituerit, q̊d
tam facile, q̄ integrū eſt aliquē illius gallinatii hauſtorē rep̧ire. Fuerunt emun-
ctiſſimi uiri q̄ adhibuerunt Ptolemæū externis regiōibus & calculū penes do
ctos inuenerunt. Poſtq̄ aūt Germanię appropinquarunt: laudē foris quæſitā
pene amiſerunt. Nec id eorū ſtudio uel negligentiæ imputandū eſt, uerū Pto
lemæo, q̄ in reliq̊ orbe deſcribendo officioſiſſimus, Germaniā adeo tenebris
obduxit, ut ſatius cōducibiliuſq̄ patriæ noſtræ fuiſſet, penitus in obſcuro tranſ
iiſſe, nec unq̄ Ptolemæo uſā fuiſſe illuſtratore, uel potius obſcuratore. Solide
loq̊r, nihil unq̄ Germaniæ grauius aliud accidiſſe potuiſſet, cui plus germaniæ
īfœlicitas debuiſſet. Exiguū.n.eēt Germāię claritatē abſtuliſſe. Ceſſiſſent.n.alii
q̊s noſtra ſaltē ætas uidit, q̊s germāia ad ſui memoriā aſſerēdā īuitaſſet. Id uero
ītolerabile, germaniā illos penitus ſibi diſſimilē adeo reddidiſſe, ut nec ſibi ip̄i
patria noſtra ſatis cognita, nunquam ad priſtinam claritatem redire ualeat.

Varietatē noīm ciuitatū germanicarū cauſam eſſe ignorantiæ
Germaniæ ac negligentiæ ſcriptorum. Ca. primum.

SVmma igit̃ rō ignorātię germāię ac ſcriptorꝝ negligētię, p̧digioſa illa no
minū uariatio eē ferebat̃, q̄ ſcribēdi ꝟtutē auctorib⁹ p̄ſtātiſſimis q̄ſq̄ etiā Noīm
ademit, q̄ uero ſcriptores poſthabita tā ing̃ſita noīm uarietate, ſcribēdi de germ. ur
germāis cupiditate, aut p̧feſſiōis eorū neceſſitate ducebāt̃, uariādo noīa tāta bium ob
ſōnia effinxerūt, ac ī īponēdis noīb⁹ intēpeſtiui, adeo a ſe inuicē abierūt, dū cui ſcuritas.
libet ſuo īgenio duct⁹, ἐλευθεροστομῶν oīa ſibi iuxta ei⁹ opinionē fingere licere
putabat, ac ī fingēdis mōſtris ita ſibi ipſi placebat. Et ut Ptolemęi ac Itinerario-
rū obſcuritates conticeam⁹. Rogo q̄ ſūt Claudenacii: Vennōes, Eſtiōes, q̊rū
ciuitas Cādebonū Vindelicorū gētiū apud Strabonē li.iiii.: q̊s apud eūdē li.7. Alii Mu
Zunnios, Mugilios, Sabinios Sueuorū gētes putas fuiſſe noīatas: q̄ apud eū gilones
dē Biſurci, Capſiani, Gāmabruci, Oygeni, germāorū eſſe dicūt: Pōp. Mela nul Sabinos

li⁹ urbis,nullorũ populorũ germãicorũ,niſi tm̃ Melſiagũ meminit.Et ne a germanię mentione ſibi penitus temporaret,ac incruenta ei noſtra patria abiret, fingere quiddam nititur,uel ut ſolus aliq̄d ſapere uideatur,ꝙ cæteros fugiat. Trebellius Pollio in Claudio Nurtingos (niſi hos Turingos fuiſſe exiſtimes) Sigypedes germanos allegat.Eutropius li.vi.Coſtobates,Tamatos.Iulius Capitolin⁹ Bulanos,Trinomanes.Oroſius li.vi.Machomates,Bõbates.Plutarch⁹ Rinuceros germanos ꝓdunt.Taceo Plyniũ,Corneliũ,Strabonẽ,& cæteros,ĩ q̊rũ recenſendis noı̄bus fatigaremur,q oẽs ex decreto noı̄a finxerunt.Quæ tm̃ cũctis collatis paulũ reſtituimus,ac ſingulis ciuitatibus pene ſingl̃a noı̄a tribuim⁹.Quę ĩterp̃tari potes,tuo ductus ĩgenio.Nemo.n.adeo cordat⁹,adeo ſubductas rõnes hẽt,q ablata cõiectura,ueri loco q̄dq̄ꝫ audiat ĩ iſtis tenebris aſſerere

Varietatẽ noı̄m germanicorũ ſcriptorũ neglıgẽtię cauſam eſſe. Ca. ii.

MVlti ideo oẽm de germania curã excluſerũt.Qꝫ eius noı̄a adeo intorta ac alendis ingenijs tã intẽpeſtiua fuerint,ut pene nulli literarꝫ generi cõuenerint.Quod Strabo li.vii.conq̄rit̃,ubi de Tyregetis agit.Plynius etiã ſecũdus,ſi uerũ dicimus in rebus germãiæ primus,ſępe in cauſam ducit neglıgẽtię ſuę,germanorũ noı̄m inoportunitatẽ,ꝑuitatẽq̄ꝫ.Põp.q̊q̄ꝫ Mela romano ore noı̄a germanorũ tã incõpoſita ac rudia enunciari nõ poſſe teſtat̃.

Noı̄a germãica nõ cõuenire ſcriptoribus.

Idẽ ferme aſſerit Ammia.Marcel.li.hiſt.xxii.ubi Sarmatarũ uocabula non forum tm̃,uerũ & urbes Romanorũ,ac egregiũ cuiuſcũq̄ꝫ elegantioris ingeniũ formídare indicat.Guntherus Ligurinus poeta natiõe germanus,ĩ formãdis tm̃ noı̄bus impar,nec ea in numeros redigi poſſe ꝓhibet uolumı̄e q̄nto,ubi de Polonis mentionẽ facit.Quorũ nec barbara noſtris noı̄a legitime poſſunt accedere libris.Et dein.Quarũ nec barbara nobis noı̄a,nec rigidi poſſunt noteſcere mores.Cæterũ Ouidius Triſtium primo in eadẽ ſentẽtia eſt. Boſphor⁹ & Tanais ſupant Scythięq̄ꝫ paludes,Vixq̄ꝫ ſatis noti noı̄a pauca loci. Sauromatæ cingunt(fera gens) Beſſiq̄ꝫ Getęq̄ꝫ, Sunt nec ingenio noı̄a digna meo. Idem Ouidius in primo de Ponto. Non uacat in qua ſim poſitus regione tomite Quærere,finitio nec loca nota Getę.Martialis quoq̄ꝫ libro quarto.Nos Celtis genitos & ex Iberis Noſtræ nomina duriora terræ Grato non pudeat referre uerſu. Quin mauis Ptolemæum in hanc ſententiam rapi,qui in lib. β.tum ob nominum uarietatem,tum ob locorum uiciſſitudinem nomina integra cuiq̄ꝫ rei reddi non poſſe conuincit,& hac excuſatione nititur.Aptiſſima ad id Plynii Cecilii uerba conducunt,qui in hanc orationẽ libro nono ad Caninium Ruffum euaſit,poſtquam de cladibus Traiani Cæſaris, Dacis.i.Germanis illatis uerba fecerat.Vna(inquit)ſed maxima difficultas eſt,hæc æquare dicendo,arduum,immenſum etiam tuo ingenio.Quãquam altiſſime aſſurgat,& ampliſſimis operibus increſcat. Nonnullus enim & in illo labor eſt,ut barbara & fera nomina in primis regis ipſius græcis uerſibus non reſultent. Habes igitur lector, quid auctores optimos a traditione Germaniæ auocauerit? Quando enim eorum operam patriæ noſtræ addixerunt,uiderunt q̄ꝫ tantam in nominibus ſaltem prauitatem,procul ab eius cura receſſerunt

Sõnia Sabellici,Stephani gręci,ac aliorum in rebus Germanicis. Ca. iii

AN ne ĩpune id latur⁹ ſit: in q̃ nõ dubito q̃rũdã ĩ me crabrões excitatu rũ, dũ a ſcriptorũ ignorãtia in Germanicis ad doctorũ ſõnia deſcẽde ro, ita tñ certũ eſt abydũ hoc cuiuſcũq; horroris, ueritatis conſcientia tẽtare. Inter cæteras Germaniæ infoelicitates id lõge maxim recenſet, quod ſo lũ cũ cęteris regiõib⁹ cõmune hẽt patria noſtra, ut auctorũ exẽplaria corruptiſ ſima habeãt, pleraq; ubi res germanas attingũt. Quid oro Cor. Tacito corrupti us? & maxĩe ubi res germãicas ſapit, ueluti dũ de Vidice loqt, et orta ĩ Germa nia ſeditiõe. Quid Marcellino deprauatius? potiſſimũ uolumĩe xv. ubi germa norũ loca attigit. Ad neotericos me cõferã. Sabellicus hõ doct⁹, q̃incurioſe res germãicas, pleqt, licet cætera curioſiſſime. In uno.n. loco ab Alamanis Alanos deducit, nũc Vngaros ab Hũnis deriuat. Nũc gotthos & Getas ſcythas, pbat, & gotthos a Dacis ſepat. Quid multa? uideat Sabellic⁹ uel in ſolo quarto uolu mine. Nonarii undecimi, cui⁹ v̈ba ſunt. Guilielmi ducis Auſtriæ, inqt, filiũ cui Boemũdi filia nupſerat. Poteſt illud dictũ puer ſubuertere. Ecce ĩ alio loco ubi de Alberto Marchiõe Brãdẽburg. egit mẽtionẽ, huius fratrẽ fuiſſe ſcribit Fce dericũ III. Imp. Ingẽs ſomn⁹ ignorare impatorẽ. Idẽ li. ii. exẽplariũ diuæ Ottiliæ mõtẽ ĩ Bauariæ locis poſuit. Idẽ Hattonẽ epm Mogũtinũ Ottonẽ noĩat. Et plæ raq; fingit, a q̃rũ memoria q̃breuiſſime nos abſoluamus. Satis.n. eſt ſucceſſori demõſtraſſe p̃ſtãtiſſimos, & ſi nullibi alioq, in germaniis tñ lapſos. Quid Ste phanus Byzantius græcus? q φράγκους Frãcos & ἰταλίας Italiæ populos dixit, & auctorẽ huius Parthenium adducit, Idem Stephanus Viennam oppidum Galilæi dixit pro Galatiæ.

Somnia quorundam auctorũ

Locus Stephani

Somnia Volaterani, Arriani, ac aliorum, circa res germãicas. Ca. iiii.

VOlaterranus in oĩ diſciplinarũ gñe inſtructiſſimus auctor, tñ in ger manicis rebus ſuccubuiſſe uidet. Quã.n. nos Auſteraniã dicimus, ille li. vii. cõmẽt. Auſtriã dixit, q̃s nos Auares, ille Sauaros. Lucernã q̃q; Nanſiũ dici aiffirmat. Et Plyniũ Berneſiũ Heluetiorũ populorũ memoriã ha bere, dũ Berneſes a Bertholdo Zaringeſi primitus fuerint, pducti. Taceo pru dẽs mille ſomnia q̃ ĩ Blõdo ac cęteris uidim⁹ aptiſſima, & nõ niſi ubi de germa nia agit. Arrianus græcus li. viii. nõ, pcul ab Ionio Germanorũ ſedes eſſe aſſe rit. Tertia pars ueritati diſcrepat illorũ, q̃ Oroſius (cęterum diligẽs auctor) de germanorũ regiõib⁹ diſſeruit. Notat ingẽs lapſus Dionyſii, ubi de Pyrenæis mõtib⁹ loqt, dũ pene Hiſpaniã totã aut negat, aut germãię detrahat. Cętera dũ ſingularẽ rei cuiuſq; rõnem habuero, allegabo. Nec me latet qd ĩ hos lapſ⁹ tã egregios uiros traduxerit? Parti.n. fama, parti mercatorũ relatu, parti cõueniẽtia noĩm labebãt, ut facile cõtigerat, dũ penes nullũ priſcorũ mẽtionẽ de Auſtria uiderũt, uerũ Auſteraniæ. Auſtriã, p auſterania dixerũt. Cõſili exẽplo Sabel. li. exẽplariũ ii. diuæ Odiliæ montẽ in partibus Bauariæ poſuit, ut ſciuerat in Ba uariis multorum diuorum reliquias choruſcare.

Loca Volaterani

Locus Arriani

Locus Dionyſii.

In enarratorẽ quendã Ptolemæi, & q̃rundã noĩm declaratio. Ca. v.

INter plures Ptolemæi enarratores calculũ unus penes me repit, q alioq ἀνώνυμος quadã feſtiuitate operã ſuam nõ ſine laude poſteris participauit.

Nos tñ attẽtiori indagine ac ſtudio acriori q̃dã uidimus emendari potuiſſe, no
luimus piũ lectorẽ illis defraudare. Verũ potius ei anſam ꝓbere, cuius auxilio
Declaratio Ptolemæi latius ipſe rẽ uideat, an mihi an huic ſubſcribendũ ſit: quis noſtrũ ſaniori ſentẽ
tiæ plus affuerit. Ille itaqꝫ enarrator Aretiſſlauiã Nerlingẽ, Canciocbim Am-
berg, Gammanodurũ Saltzburg. Murocla Moreck, Bolentum Pachelſpurg,
Phileũ Groningẽ, Phabiramũ Bremẽ, Leuphanã Hanofer, Liruniri Mulbẽ;
Tuderiũ Palbrun, Stereõtũ Caſſel, Latiburgũ Roſteck, Rugiũ Colburg, Bu
ritiũ Sundt, Munitiũ Gettingẽ, Aſcalingiũ Hildesheim, Galegia Vittenburg,
Alii Aliſtũ Budorim. Mœniũ Magdenburg, Pheugarũ Halberſtat, Trimona Neumarckt, Budori
nũ Heidelberg, Biturdiũ Erphort, Arctauiũ Vuirtzburg, Aliſiũ Harnſtain,
Caſurgim Brag, Locoritũ Forcheim, Arſicuã Brũ, Aſancã Clepern, Attuatu
cũ Antdorff, Anaxã Naſſau putauit, & pleraqꝫ optĩa (ſec9.n.nõ licet) cõiectu
ra executus eſt. Nec ullus ꝓpius Ptolemæo hactenus acceſſit. Plura tñ incuria
tranſgreſſus uidetur, quæ emendari poſſunt, quibus noſtram operam addi-
ximus, ac partim relatu doctorum uirorum illam de his ſententiã tulimus.

Declaratio q̃rũdam noĩm germanicorũ iuxta Ptolemæũ & Antoninũ extra comunem enarratorum eius opinionem. Ca. vi.

QVæ uero in enarratoribus Ptolemæi correximus illa ſunt, quibus & in
Antonini Itinerariũ enodationes coniũximus. Elcebus Mulhuſen uel
Enzen. Breucomagus Colmar uel Schletſtat. Vangiones, Spyr,
& nõ Vurms, ita & Nemetes Vurms, & non Spyr, hac rõne ducti coniecta-
mur, q̃a apud Ptole. in tabulis & ubiqꝫ dũ Rhenũ deſcribit, a meridie ad ſeptẽ
trionẽ decurrere, primitus meminit Vangionũ, inde latius ad ſeptẽtrionẽ Ne
metũ. Hęc nõ ꝑtinaci cõtentiõe tutari uolui, uerꝫ tm̃ ſucceſſoribus occaſionem
relinq̃re. Rufiniana urbs inter Vuormaciã & Spirã, ubi ego nullã regio, quę
mediũ inter ciuitates ꝓdictas occupet, & alicui9 noĩs ſit. Borromag9 Hagenau
uel Curia. Neomagus Oppẽheim. Bingũ Bingẽ, huius meminit Taci. Ptol.
Ant. & Itinera. Auguſta. Traiana legio Cõfluẽtz. Noueſũ Nuſz. Battanodurꝫ
Gelria. Rabona der Rab fluui9 ĩ Danubiũ. Chercobalus Heimburg. Phlexum
Vuyn. Sacarbantia S. Pultẽ, huius loci Antonin9 ac Itinerariũ Auguſt. fece-
re mẽtionẽ. Carn9 Melb. Auguſta ex altera ꝑte Lyci deſcribit̃ a Ptole. unde
aliq̃ nõ vindelicos uolũt. Ab Antonino uero ſecũda urbs ab Amberga perhi-
Alii Viliobona. bet. 23. 27. uideãt alii q̃d ſentiãt. Sauaria Stein an der Angern, nõ Gretz, ut q̃dã
uolũt, Antonino, Ptole. ac Itine. Auguſt. teſtãtibus. Iuliobona Linx. Aredata
Peuerſpach. Boccodurũ Paſſau, nõ Burckhuſen. Artobrigã Lechsgmind,
a Ptole. ac Itiner. Auguſtano dici ꝑſuaſiſſimũ hẽo, nõ Ratiſponã. Teutobur
Alii Draosuel Drabus. gũ Seua ubi ingredit̃ fluui9 Daros ĩ Danubiũ, de eo loco Ptole. Anto. & Itine.
Auguſtanũ. Daros die Trab. Sauaria fluuius Mur. Taurarũ Belgrad, ubi in
fluit Saus. Sirmiũ Agria apud Anto. & Itiner. Auguſt. Tornacũ Tornach.
Vindones Vindiſch, ubi ſepulti ſunt duces Auſtrię. Quintianis Cũtzingẽiu
xta Filiſchofen. Vetera caſtra Xangẽ. Comagenis a Ptole. & ſcriptore uitæ
Alii Cãpidonũ S. Seuerini loc9 nõ ꝓcul a Viẽna eſſe uidet̃. Sũt q̃ Cãbergũ id uolũt. Canipa-
dũ alii Kẽptẽ, alii ꝓximã dicũt ciuitatẽ. Brigantia Bregẽtz ab Antonino dicit̃.

Curtam etiā Budā nunc dicere uident oēs, Hungariæ metropolim, teut. Ofen. Ego uero multa ratiōe ductus, Curtam Gran eſſe puto, & Salmū apud Ptole. Budā eſſe. Virunium Indelburg dicūt, noui q Friſingum eſſe uoluerunt.

De quodam antiquo Itinerario Auguſtano Danubii ciuitates declarante, eiuſdemq; enodatio. Ca. vii.

PEruenit nup ad nos Itinerariū q̄ddā, ut antiquū, ita feſtiuiſſimū, q̄d Auguſtanū uocabant, ubi reptū fuiſſe dixerunt. In q̄ ciuitates Danubianę cōtinebant, quaſcūq; uetuſtas uiderat. Huius igit uocabula q̄dā urbib⁹ germanicis īpoſita, licet obſcuriſſima, habita rōne ac ſupputatiōe ita luci ꝓtulimus, Regelſpurg primitus Rhegino ab ipſo dicit. Pataviū uero caſtellū Boiodurū. Lambach p̄terea monaſteriū nō lōge a flumie Drao Ouilia ab eo appellat, ab Antonini uero itinerario Ouilabis. Carnunto p̄terea Peternel eſſe iuxta Hamburgū cōiectauimus. Taurinū ſimul ab ipſo Mēſiā ſupiorē noīari putamus. Vetomanis q̄q; penes eū Pettau ualuit, uel locus nō lōge a Petauione, licet paulo poſt ubi Pannoniā ſupiorē deſcribit, Petauiōis meminerit. Vindoniſſam inde Kingsfeld ſignificare uidet. Seleſtadiū uero nunc Hellū, nunc Heluetū nūcupauit, cuius uocabuli & Antonin⁹ meminit. Pōtes p̄terea Saroi Sarbruck, Argētaria Colmar, Tabernis Zabern, Matricorū Metz, Argētorace Argētinā, Auenticū Habelſpurg, Iuuauiā Saltzburgā, Solidurnū Soldurn, coniectura optima ab ipſo dici uidimus, q̄rū uocabulorū uſus tam apud Ptolemæū q̄ Antoninū frequens eſt. Noīa p̄terea ciuitatū collegit, q̄ et noſtri ſeculi rigorē ſeruant. Veluti ſunt Colonia, Argentorace, Iuliacū, Fleuio, Noueſum Bingiū, Aſciburgū, Nouiomagū, Auguſta Treuirorū, Auguſta Rauricorum Cōfluētia, Bonna, Rigomag⁹, Mogūtiacū, Bregetomagū, Auguſta Lyci, Aris flauis, Lacus Bigrantinus, Sirmiū, Murſa, Pōte Druſi, Tridentū, Brigātia, Vlmo, & reliquarū urbiū appellationes, q̄ cuilibet priuato cōſtant, q̄ ideo adduximus, ut earū antiqtatē exigeremus, & has toti⁹ germanię uetuſtiſſimas facere mus. Reliqua in illo Itinerario ſepoſita, ſucceſſoribus noſtris relinquamus.

Itinerariū Auguſtanū, & eiuſdē enodatio.

Declaratio quorundam noīm germanicorū in Cæſar, Cornelio, ac Strabone, præter Marliani ſententiam. Ca. viii.

DVm nup Marliani alioq curioſi ſcriptoris in Cæſarē uidebamus lucubratiūculas, primo intuitu, ut fit, hunc ꝓbauimus. Multa tñ uidebamus aliter doctis nunc pſuaſa fuiſſe. Seductus pene Marliano auſcultaſſem, niſi Conradi Peutingeri uiri doctiſſimi literæ nup ad nos miſſæ, me ī trāſuerſum egiſſent. Nolumus igit ſtudioſū lectorē illis deſtituere, p̄ſertī quatenus noſtra ꝓfeſſio ac ſuſcepti muneris officiū ꝓ opis neceſſitate ſuadebit. Vñ q̄ in trāſcurſu memorię digna ſentimus adducā, ne cæteri in iſtiuſmodi laqos irretiant ac cadant. In primis noīm uarietatē miratus Marlianus, q ſint rogat illi germani, q̄s Greg. iii. papa Bonifacio Mogūtino p̄ſuli literis inſeruit, dicens, ut uniuerſis optiatib⁹ ac poplo germāicarū ꝓuinciarū Turingenis, Heſſis, Viſtreſſis, & Vedreſſis, Longuadis, Sudrodis, & cæteris in orientali plaga conſtitutis. Tanquàm nomina eorꝫ omnino uariata, nihil noſtri ſeculi ſapuiſſent.

Contra marlianū

Turrigeni q̊s iã Turingos uocamus appellant̃. Heſſorꝫ nomẽ adhuc remanet.
Dani Viſtreſſi ab aliis Vedreſſi ferũt̃ illi q Vuedergau icolũt, ita Lõguados ac Sud
Daci ro.dos cęteros dicimus. Bacenã p̃terea ſyluã Tranſrhenẽſem eſſe ſcribit, non lõ
ge ab opido Baden. Sunt q Turingenſiũ ſyluã dicãt, q̊rũ opinioni plus tribuo.
Dacos etiã eos putat q̊s nunc Danos dicimus, Strabonẽ forſitan ac Sabellicũ
imitatus. Verũ eius ratio non tenet̃ a melioribus. Daciã.n. Suida referẽte, iuxta
Danubiũ eſſe, q̊s ignorat: q Dionẽ gręcũ in uita Traiani uiderit. Romani etiã
q̃ñcũq; dacos uiciſſe dicunt̃, iuxta danubiũ eos afflixerũt. In alia pagella Dacos
oli apud Danubiũ cõſediſſe, motiſq; ſedibus ad Daniã porrexiſſe refert. Cæte-
rũ auctorẽ quẽ habeat: uidi neminẽ, niſi Strabonẽ ac Italos q̊ſdã, rerũ germãi
carũ inſcios, q noĩs conueniẽtia ducti, Dacos Danos eſſe arbitrabant̃. Id p̃ſua
ſiſſimũ habeo, Dacos nõ niſi iuxta Danubiũ repiri. Reliquas rõnes quas addu
cunt, li. pri. expugnauimus. Heluetios ſimul Baſilienſi, Cõſtantienſi, Gebẽnẽſi
Heluetii. ac Sedunenſi termino circũſcribit, q̊s longius extenſos Cæſar ipſe ĩuit, manet
adhuc ueſtigiũ in Alſatia, inter Argentariã et Argentoracũ, q̊d Heluetum ab
Ant. Pio dictũ ẽ. Vnde adducti recẽtiores, pene oẽs Alſates ac Suitẽſes Helue
tos dixerũt. Alſatiã ab oppido Alſeto in Burgũdienſi ducatu ſito noĩatam ſcri
Alſatia bit, quã ab Alſa fluuio dictã opinio uerior uulgauit. Vſipetes etiã iuxta Friſos
eſſe putat, dũ multi inter Neccharũ, Rhenũ ac Mænũ ipſos comp̃hendãt, ue
luti Ply. ac Cornelius. Adde q̃ multa de ueteribus caſtris allegat, q̃ hodie Xã-
gen dicunt̃. Cheruſcos ipſe Ceruſos uocat, iuxta Bacenã populũ, & ut Ptole.
Cheruſci enarrator ait, inter rhenũ neccharũ ac Bacenã, ſecut⁹ ẽ eos Celtes, q hodie eſſe
putat Chreuchgauiẽſes, dũ nihil minus fuerit, dormierunt oẽs in ea ſola dictio
ne. Potuiſſet eos Strabo li. vii. a lapſu illo ſuſtuliſſe. Claudianus in paneg. iuxta
Albim Cheruſcos ſedes habuiſſe refert, uerba eius ſunt hæc. Venit accola ſyl
uæ Bructerus Hercyniæ latiſq; paludibus exit Cymbrus, et ingentes Albim
liquere Cheruſci. Verba aũt Cor. Taciti cœlo clariora ſunt, q li. ii. hiſt. Viſur
gim fluuiũ Romanos a Cheruſcis diuiſiſſe ſcribit. Sunt ergo Cheruſci Saxo-
nes ab aliis Brunſuigenſes, a cæteris Bohemi dicti.

De nonnullis in Con. Celte repertis, q̃ emendari poſſunt. Ca. ix.

ET quia Celtis poetæ mentio hic nos admonuit, q̃dã contra receptas
eruditorũ p̃ſuaſiões ſcripta illius refellemus. Iaziges illos q̊s modo Se
ptẽcaſtrenſes dicimus, hic a Ptole. fuiſſe appellatos cęteris p̃ſuaſit. Ha
bet p̃terea ſentẽtiæ ſuæ riualẽ Zach. Liliũ. Ego q repugnare mihi difficile du
Iaziges co, cõſentire difficilius, rẽ aliorũ ſentẽtiæ oblaturus ſum. Maxĩe dũ ſciã, Iaziges
Vngarię populos fuiſſe, & hos, q̊s hodie Iazos uocãt. Scio Germaniæ ſũmos
q pedibus in ſententiã noſtrã eũt. Sed q̊d id ẽ cõtrouerſię, dũ ſatis ad hui⁹ rei
fidẽ ſolus Ptolemę li. iii. cõferat. Hæc ſunt q̃ ſine omĩ affectata lectione, obiter
πάρεργως ſeſe nobis obuia tulerunt in Marliano, & q̃ nec nobis ſatis fecerunt,
placuit auditorẽ amicũ iudicem rerũ illarum conſtituere, ut ipſe nobis calculũ
addat, uel demat, ſuo (non noſtro) ingenio duct⁹. Licet quęcunq; deſcripſeri-
mus, non temere ac ſine præſtantiſſimorũ uirorum ductu a nobis exarata ſint.

Caſtigationes quædam aliæ in Celtẽ in rebus germanicis. Ca. x.

CEltes aũt licet Germaniã egregie metitus fuerit, maiorẽq́ꝫ partẽ peregrinatus ſit, multa tñ memoriæ tradidit, q̃ nunc ſecus a doctis ꝑſuadẽt. Vt de Cheruſcis modo ac Iazigibus patuit. Poſuit ille Oſteruualt ꝑ ſylua Ottonis. Rhiphęos q̊q́ꝫ montes in Sarmatiæ partibus eſſe cõtẽdit ex priſcorũ autoritate, cũ tñ nec ſint, nec unq̃ in rerũ natura cõſtiterint. Electrũ etiã more ſcriptorũ fluere ex arborũ medullis canit, nõ clam me eſt, in illo ſcriptores doctiſſimos ac abſolutiſſimos imitatũ fuiſſe Celtẽ, a qbus ob germanicarꝫ rerũ ignorantiã, & ipſe ſeductus eſt. Dacos q̊q́ꝫ Cimbros exiſtimat, ac p̄pter q̊d germanos indigenas arbitraẽ, gręce adelphos noiari ĩdicat, cũ tñ a Ptolemęo, Arriano, Herodiano, Dionyſio, & aliis græcis autoribus γερμανοί uocitenẽ. Catos etiã Haſſos dicere uideẽ, iuxta mõtes Obnobios, Marlianus aũt Vngaros. Ego q ſcio Catos olim inter Salã & Albim, ac in loco ubi nunc Turingi ſunt cõſediſſe, penituſq́ꝫ deletos eſſe, in diuerſum abeo. Sic etiã Oſtrogotthorũ ac Viſogotthorũ mentionẽ facit in deſcriptiõe Hercynii, q penitus aut extirpati ſũt, aut in nomen Hiſpanorũ ac danorũ abierunt. Multa alia in Celte uidimus, in curia quádã ac ſecus q̃ꝫ nunc doctis ꝑſuaſum eſt, enarrata, q̊rũ mẽtionẽ diſtulimus, uſq́ꝫ ad libros nouiſſimos, ubi rerũ illarꝫ accõmodatior nobis locus erit.

Celtis ſomnia

Catti

De ꝑpera fictiõe rerũ m̃ltarũ, Plynii, Cęſaris, Herodoti ac Strabõis. Ca. xi.

NEc minia admiratione ꝓſequẽdũ eſt, græcos q̃ latinos abſolutiſſimos in tãtis tenebris uerſatos fuiſſe, quẽadmodũ Plyniũ, Herodotũ, Strabonẽ, & multos antiq̃tatis ꝓceres. Strabo li. iiii. non ꝓcul ab Adriatico labi dixit, ac oriri Iſtrum illũ noiatiſſimũ fluuiorũ, a cuius tñ fontibus tanta eſt diſtãtia ad mare Adriaticũ. Herodotus fabulator (qa ad Iſtrũ uenim⁹) Iſtrꝫ ab Heſpero fluere dixit, & oriri apud Celtas, q oĩm in Europa extremi ſint. Nõne hoc maximus, a maximo auctore ſomn⁹, ignorare Celtas, ac Iſtrũ ĩ extrema Europæ parte oriri. Sed ne putes Herodoti uerba latina eſſe corrupta græca adducamus ex li. iiii. q̃ illa ſunt, ῥέει γὰρ δὴ διὰ πάσης τῆς εὐρώπης ὁ ἴστρος, ἀρξάμενος ἐκ κελτῶν, οἳ ἔσχατοι πρὸς ἡλίου δυσμέων μετὰ κύνητας οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ εὐρώπῃ & cętera .i. Fluit aũt ꝑ totã Europã Iſter, incipiẽs ortũ ex Celtis (q ad occaſum ſolis oium extremi ſunt) poſt Cynetas. Et addit totum q́ꝫ ꝑmenſus Europã, ad Scythiam ingrediẽ. Verũ ne Herodotũ & in eo loco incuria deprauatũ putes, eius ṽba ex lib. ii. q εὐτέρπη inſcribiẽ, illa adducturus ſum, ἴστρος τε γὰρ ποταμὸς ἀρξάμενος ἐκ κελτῶν καὶ πυρήνης πόλιος, ῥέει μέσον σχίζων τὴν εὐρώπην. οἱ δὲ κελτοί εἰσι ἔξω ἡρακλήιων στηλέων, ὁμουρέουσι δὲ κυνησίοις. οἱ ἔσχατοι πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ εὐρώπῃ κατοικούντων. τελευτᾷ δὲ ὁ ἴστρος. Aequalis ſomnus Plynio aſcribiẽ, ubi de Schaldi fluuio mentionẽ facit in Oceanũ ꝓperãte, cũ tñ Rheno Schaldis ſe ĩmergat. Neſcio qd in Cæſare uiderim. Vogeſum montẽ in finibus Lingonũ ponente, niſi Lingões Lotharingos dici uolueris, cuius copioſior ſermo li. xii. habebiẽ. Satis itaq́ꝫ nobis ſit in uno quoq́ꝫ p̃ſtãtiſſimorũ aliqd corripuiſſe. Cætera ſi ſcire tibi anim⁹ eſt, Strabonẽ ꝑquirito, quẽ in vii. libro ſcribentẽ repies, Lupiã ac Viſurgĩ ad Hamaſiã deferri. In utroq́ꝫ refellẽdus Strabo eſt. Lupias. n. (der Lon) Rheno miſceẽ. Viſurgis mari exoneraẽ. Verũ tãdẽ uela ab illis detrahẽs, magis q̃ ad eorũ enodationẽ q̃ calumniã accedere uidebunẽ, ꝓ captu ĩngenii nr̃i explicabo.

Locus Strabõis.

Loc⁹ Herodoti

Locus Plynii

Enodatio noīm Germanicorū apud Cæſarē, Cor. Tacitum, ac Strabonem & Ptolemæum. Ca. xii.

Enudeatio dictionū uariarū regionū penes diuerſos auctores.

Tanta aūt noīm obſcuritas in illis auctoribus cotinet, ut non facile admiratione adducar, multos in illis inueſtigandis oleū pdidiſſe. Volui & ego, p conceſſa nobis facultate, ea q̄ coniectura aut pſtantiſſimorū relatu habem⁹, lectori inſinuare. Nō q̄ ueluti Apollinis oraculo illis inhęreat: Verū tm̄ uideat, an ſententiā noſtrā corrigere poſſit. Ad Cor. Tacitū itaq̄ adiuncto ſibi Ptolemaeo accedo, & ſerie quadā urbes eorū tranſcurrā. Angili Saxōes ſunt. Aſciburgū locus Rheni nūc Emerich. Angriuarios Brunſuigēſes, alii Saxones eſſe putant. Nitriones, Vargiones, Turogos, Carithios, Frāconiæ populos aſſerunt, alii tm̄ Turogos Polonos dixerunt. Buſactori minores Vueſtuali ſunt, Ioānes uero Schonet mathematicus Friſos eſſe contēdit, ſunt etiā q eos Clemanos eſſe dicant. Nerteani, Caſuarii, Maringi, nunc Turingi dicuntur. Cheruſci Saxones eſſe ex Cornelio liq̄diſſime oſtendit, ſunt tm̄ q eos Marchiones antiq̄s fecerint. Tentonarii Saxones ſunt uel Brunſuigenſes. Chennos dicūt qdā Vueſtualos, alii Turingos. Camptę, Dandicti, Mansfeldenſes, Voitlādos ac Miſnēſes ferunt. Variſtę, Adrabi, Bohemi coniectant. Cauchi maiores Saxones ſunt. Cauchi minores Friſii. Chalos, Phunduſios, & Carudes Dacos, alii Holſacios eſſe contendūt. Digulones, Habalignos Holſacios dicunt. Oqueni, Lōgobardi Haſſiæ ac Vuedergeugę incolas aſſerunt, ut Ioānes Schonet mathematicus, unus tm̄ Germaniæ non infim⁹, Ocquenos Vueſtualos. Lōgobardos Miſnenſes dicit. Illud magis Cornelio, Hoc uero Ptolemaeo reſpondet. Marlianus uero Vueſtualos Longobardos aſſerere uidet, ego & ſi Marchiones Badēſes ob Rheni uicinitatē dicerē Lōgobardi, nō errorē putarē. Eraſios Iuliacenſes eſſe coniectura eſt. Mattiaticos Schonet mathematicus Selandos putat, alii Batauos, unde Martialis pilos Mattiaticos, p ſapone batauo dixit. Videt Hermol. Barb. ſupra Plynium probare ex Ptolemæo, plus. M cccc. ſtadiis a Moguntiaco Mattiaticos abeſſe, uide de litera M. lib. ultimo. Caumani Marchiōes antiq ferunt, Marlianus (neſcio qd) Friſos dicat. Sueui olim, nūc Vueſtuali ſunt, Ptole. utrāq̄ pte eos Albim inhabitaſſe ait, unde multi Saxones opinant eſſe, cui ſentētiæ multū tribuo, Euſebio, Eutropio auctoribus aīatus, q Auguſtū ab Albi Sueuos ſūmouiſſe dixerūt. Lucanus. Fūdit ab extremo flauos aqlone ſueuos Albis. Strabo li. i. ac vii. Enarrator aūt Lucani maxīe hallucinatus eſt, dū Sueuos comatæ galliæ populos dixerit, cuius ſomnū & Trebellius hō doctus aīaduertit. Cogni & Corconcii Schleſii ſunt. Tubantes, Cati Frāconiæ populi dicūt, licet Catos Celtes Haſſos, Schonet mathematicus Saxones, Marlianus Vngaros, Cocle⁹ etiā Haſſos dicere uideāt. Ego relatu doctorū ac expientia illos deſciuiſſe nunc ſcio, aut potius Cattos Turingos pbarem. Rundii, Eluones, nūc Pomeri dicunt. Seligni Marchiones noui ſunt. Senones nūc Luſatii. Pharodini Mechelburgenſes dicuntur, ait Marſcalcus. Sidini Pomeros eſſe opinio cōis inualuit, Schonet mathematicus Mechelburgenſes dici putat. Corcontii, Latobrigi

Alii Varagros uł Varagrones. Carithnos.

Alii Ocuentii uel Oquemi

Latobrigi,Bardini,Dandati,Marchiones noui eſſe ꝑhibenṫ. Quados Morauos ꝓbat Schonet, Codeus uero Schleſos. Chetaori umbri ſupiores referũtur,ſicuti & Sudini & Adropocãpi. Thiriocheni Bohemi æſtimanṫ. Gothões Prutenos dici plurimi uoluerunt,Claudianus Guthones dicere uideṫ illos(niſi fallor)q̃s Gotthos dicimus,in aliis locis Cuthunos lego,Cornelius tñ Gothões Neuria,Samogitia,ac Samogetia,Litfuania nũc eſſe cõuinciṫ. Carcothæ,Pagirithæ,Leuoni,Varini Liuoni coniectanṫ. Marcomanos Morauos fuiſſe turba uniuerſa ſcriptorũ aſſerit. Tyrrigethas apud Strabonẽ Capnion Turigos nunc appellari teſtaṫ. Theiphalos ac Victoalos,nũc Turingos Eutropius affirmat. Codri,Visburgi,Marmoncii,Dulgoni, Didoni,Hemoni,nunc Poloni feruntṫ. Tentheri,Filcini,Marchionatũ Badẽſem incolẽtes dicimus,ſi Cornelio ac Ptole.ſatis facere uolum⁹ ac nobis,ut ex Hermol.Barbaro ac aliis auctoribus in libris poſterioribus ꝓbemus. Virones,Saxones ſunt,ſecus eſt de Virunis,iidẽ & Auarpi putanṫ. Cheracatriæ ac Bemi,Auſtri ſunt,Bemos tñ Celtes & alii nũc Bohemos fuiſſe aiũt,uide ĩ libris poſteriorib. de litera B.

Churiones ac Paumecãpos Vmbros ſupiores dici uidemus. Monethani Luſnitzenſes,Luſnitzer dicimus. Nagethe,Marchiones noui ſunt. Brigunthi Selignæ ſiue Lignæ Marchiones antiq cõiiciunṫ,ſimiliter & Caulecones.

Holſaciã ac Daniam ꝑterea dicunt,das landt von Holſtain, ubi primogenitus regis Daniæ ſicuti Delphinus in Francia moraṫ. Hermandui Codeus Bohemos dici aſſerit. Hermiones Pruteni uel Poloni iuxta mare ſũt. Cumi ꝑterea Vueſtuali æſtimanṫ. Sycãbros oẽs Gelrẽſes dicunt,Marlianus etiã eos Iuliacenſes dictos putat,ego ueriori pacto monaſterienſes eſſe coniectarer.Interĩ lector cogitet,nullũ tã abſolutæ doctrinæ extitiſſe,q ueritatis loco q̊ſdã ſaltem populos illos,ad noſtri ſeculi gẽtes audeat referre,niſi cõiectura utaṫ,ac eo argumento,q̊ ego ac cæteri fungebamur,tu ſi nobis oculatior es,ac multo acuti⁹ uides,id in quod te tua ſententia induxerit,retineas,nos nobis ceciniſſe puta.

Declaratio q̊rũdã noĩm montibus, & cæteris germanicis rebus impoſitorũ,a Cornelio,Strabone,Ptolemæo ac aliis. Ca. xiii.

Iſcuſſa q̊rũdã noĩm germanicarꝫ gentiũ uarietate ac obſcuritate,libuit ſimili honore montes ac flumiua dignari, ac eorũ obſcuritatẽ ad uires luce cõdonare. Mõtes Sarmatici,nũc Kemuntz dicũṫ, de illis Ptolemæus, Obnobii mõtes ſunt Haſſiæ,ut qdã ſicuti Aeneas Syl. ac Celtes arguunt,ſed magis accederet,ſi Turingenſes aut Sax.mõtes & ſyluas dicerem⁹. Montiũ enodatio

Eremus Heluetiorũ Vueſtervualt.Semiania ſylua Hartvualt,alii Semitiana Gabrete Bohemervualt coniectaṫ. Goreta ſylua iuxta Patauiũ æſtimaṫ. Ceti⁹ mons Srepuſchluck,alii Calenberg dicunt, inter Viennam & Linx. Melibotũ Duringervualt dici ferunt. Ardenna ſylua Eichelvualt,alii Achervuald dicunt. Carpatus & Sueuus ille maximus mons nõ lõge a Pruſſia putatur.

Declaratio quorundam fluminum germaniæ. Ca. xiiii.

Nunc ad flumina Germanica deſcendo q̊rũ in uariandis noĩbus æq̃ obſcuritas eſt. Chalauſtus fluuius a Ptolem. hodie flumen eſt apud Fluminũ declaratio.

Roſtock,q̊d ibidē mari inferť.Amaſ⁹ die Emps.Vrgis ſiue Viſurgis der Vue
Boryſthenes. ſer.Viadus Oder.Lupia der Lon.Trabus die Trab. Sueuus Spret. Schaldis
die Schel iuxta Antdorff. Narua die Narn. Boryſthenes der Neper.Iornan
des hūc eundem facit cum Danubio,alii eos diſcreuerunt,ut Herodotus dicit.
τέταρτος δὲ ὁ βορυσθένης ποταμὸς, ὅς ἐστι μέγιστός τε μετὰ ἴστρον καὶ πολυαρκέστατος, κατὰ
γνώμας τὰς ἡμετέρας, οὔτι μοῦνον τῶν σκυθικῶν ποταμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων,
πλὴν νείλου τοῦ αἰγύπτου.i.Quartus fluuius maximus poſt Iſtrū Boryſthenes eſt ac
copioſiſſimus noſtra ſentētia, qui non ſolū Scythicis fluminibus p̄ſtat,uerum
& oībus aliis, Nilo excepto.Hæc eadē Stephanus,Strabo,Eratoſthenes,Dio
nyſius,& alii, Iſtrū a Boryſthene diſtinxerūt.Obruncā Aeneas Mænum di-
ci putat,ſed fallitur,re uera Moſella eſt,q̄a mediam Germaniam diuidit.

De urbibus germanicis,& quō olim germani domos fixerint. Ca.xv.

Germani ſine urbibus EXacta memoria de germanicorū noīm obſcuritate, ipſas urbes nūc
ingreſſurus ſum,q̄bus noſtra tēpeſtate nihil nobili⁹ eſt honeſtiuſq́:
Dū aūt uetuſtā Germaniæ ſpeciē intueamur,inueniemus ipſam cęlo
aſperā,terra informē,Tacito referente,ac nullā germaniæ ciuitatē, tm̄ caſulas
quaſdā olim cōpactas.Ait.n.Cornelius,germanos iunctas inter ſe ſedes nō pa
ti.Et habet ſentētiæ ſuæ riualē Sabellicum li.ii. Enea.vi.Cæſar q̄q; li. cōment.
primo,ante xiiii.annos germanos non ſubiiſſe tectis indicat. Cæterum cur nō
Herodiani ſentētiā in teſtimoniū trahim⁹: potiſſimū in hac re nobiſcū faciēte
lib.vii.cuius uerba ſunt.Regionē aūt Germanorū Cæſar depopulabať,matu-
ris tā ſegetibus,uicoſq́; oēs incēdendos diripiēdoſq́; militibus tradebat. Raro
aūt apud Germanos e lapide lapidibus ue coctilibus aut laterib⁹ ędificia ſunt,
denſis etiā ſyluis,q̊rū cōfixis augmentatiſq́; lignis q̄dā quaſi tabernacula ædi-
ficant.Hęc ille.Idē Herodianus lib.vi.in ſyluis Maximinū contra eos pugnaſſe
refert.Ex eo ſolo Germaniæ ignorātia ꝑfecta eſt,nulli.n.ciuitatū eorū q̄dq̄ cō
ſtiterat.Sic & Pōp.Mela li.ii.nihil de germanorū ciuitatibus dicere conſueuit,
Multi germanorū olim ī ſpecub⁹ habitauerūt,unuſq̄ſq́; etiā domū ſuā ſpacio
circūdabat,& aduerſus ignis caſum,aut inſticia ædificandi.Nullus.n.cęmento
rū aut tegularū uſus apud illos fuit.Hæc oīa Cornel.in Germania. Franci etiā
(ut Hunibaldo placet)uſq́; ad Hildegaſti tempa,rariſſimas urbes poſſederūt
Fictio domorum penes germāos. ut in ꝓuerbiū abiuerit(das iſt ain altes frenckes gebeue) Cæterū Ammian⁹
Marcel.li.xviii.iuxta Rhenū in ulterioribus ripis pene nullā ciuitatē uideri aſ-
ſeruit.Nec id remittendū eſt quaſdā ciuitates Germaniæ domos eorū fixiſſe.
Vnde Cornelius ꝓbat in germania ſua fennos eſſe germanos,dū domos fixe-
rint,quod penes Sarmatas in uſum non fuerat receptum.Et idem in hiſtoriis.
apud Friſos ædes fictas teſtatur.Cętera Baptiſta Leo li.iii.de ædificiis exequiť.

De pagis Sueuorum. Ca. xvi.

ANtiquitus igiť nō urbes,tm̄ pagi penes germanos extiterant,q̊rū cen
tū erant Sueuorū tm̄,referente Iulio Cęſare in cōmen.li.iiii.cuius ūba
ſūt.Centū pagi Sueuorū referunť,ex q̄bus multa millia militū q̊tānis
bello partim,partim agriculturæ deduncť.Eutropius li.vi.Oroſi.li.vi.aliiq́; plu
ra de illis retulerūt.Itinerariū etiā nuꝑ Auguſtæ reꝑtū decē pagorū meminiť.

Horū

Horũ aũt pagorũ finalis terminatio in γῆ græcã dictionẽ exibat, quã Germani
in geu uerterunt. Extant adhuc Sueuorũ pagorũ illorũ noĩa penes nos, ut ſũt
Algau quaſi alpium γῆ geu, Briſgau laudis γῆ uel pagus. Suntgau quaſi
ſolis pagus ob amœnitatem. Ergau honoris pagum, Heugau quaſi fœni pa-
gus. Nortgau noricorũ pagus, & hi pagi Sueuorũ dicebant, cuſtodito adhuc
nomine eorum Geu.

A quo germanorũ ciuitates ac regiones noĩa ſortitæ ſunt. Ca. xvii.

ET qa capite p̃cedenti de Sueuorũ pagorũ appellatione unde noĩa ſi-
bi deſumpſerint, docuimus, noſtro iure nos facturos æſtimauimus, ſi
& reliquarꝫ urbiũ regionũq; uocabula exigeremus. Sũt germaniç op
pida q̃ in, Heim, deſinũt, q̊d patriã penes nos denotat, ut Phortzheim, Hildeſ
heim, Vuickersheim. Alia in pagus, Brun, ut Heiligbrun, nos Hailbrun, Balẽ
brun, Thieffenbrun a ꝓfunditate. Et hoc nõ ſine re, dicẽte.n. Seruio p̃dia ꝑua
ideo pagi dicũt, qa antiqtus iuxta fontes ruſtici tabernacula ædificabãt. Eiuſdẽ
farinæ noĩa ſunt, q̃ in aquã Bach terminant, ſicuti Amelſpach a fluuio dicta il-
lic p̃terlabente, nos Anſpach. Arnſpach, Alberſpach, Alberti aquã. Alia ĩ græ
cã dictionẽ πύργον quã turrim uel burgũ tranſtulimus, ut Capnion noſter
in codice epiſtolari oſtendit, manẽte in utraq; lingua cõuenientia, ut πύργος bu
x9, π in β, ita μαριαπύργον Mariæburgũ. Altũpyrgũ Hochburgũ, Regelſpurgũ,
ab aqua illic in Danubiũ ſe exonerante noĩe accepto, Rotẽburgũ, Mechelbur
gũ, Nurẽburgũ, Heidelburgũ, Friburgũ. Alia in. En. uocẽ dimittũt, q̃ latini in
acũ deducũt, ut Etlingen Ettelingiacũ, teſtante Peutingero q datis nuꝑ ad me
literis Ettelingiacẽſem uocitabat. Et ego comptũ hẽo oẽs pene totius Auſtraſiæ
urbes, olim in acũ exiuiſſe, ut latius in libris ſequentibus patebit. Alia in uallem
eorũ appellationẽ finiunt, nos. Tal, qa ualle circũdata, ut Mergental, Murgẽtal
Sunt & aliæ noĩm germanicæ natiõis rõnes, multæ.n. urbes a diis olim ibidem
cultis nũcupationẽ nactæ ſunt, ſicuti Lunẽburgũ a luna, in cuius honorẽ urbs
cõdita dicit. Mersburgũ a Marte, Magdenburgũ a Venere, & ut Capnion in
quit, uel ab ancillis Veneris, græci ἀμωίλων πύργος dictum, ἀμωὶς.n. ancilla eſt.
Ilenburgũ a Ioue, Saterburgũ a Saturno, Iuliana teuto. Vuolgaſt a Mercurio,
ut ait Hermannus Saxonũ ſcriptor. Soltueldẽ a ſole ibidẽ culto, Hamburg a Io
ue hamonio, Almanhofen ab Alemanno, Etelingen olim Neptingẽ a Neptu
no, ita & Oldenburg ac alia. Oſtendit hoc clarius Hermannus ſcriptor. Caro
lus olim Magn9 plura illorꝫ idola ſuſtulit, aliqua uero ob antiqtatẽ uſq; ad no
ſtra tp̃a excurrerũt. Poſtq̃ uero religiõis noſtræ honos inualuit, a ſanctorũ no
minibus ciuitates exorſi imbuimus, ut Portus Nicolai, Petershuſen, Mariæbur
gũ. Alia oppida etiã a fluminibus inuenio nuncupata, ut Amelſpach, Mogũtia
Cõfluentia, Iuuauia, Regelſpurg. Alia a cõditoribus, ut Treueris, Brunſuigũ,
Viruniũ, Dinckelſpuhel, Auguſta. Alia ab auſpiciis & ſortibus, ut Tribotes a
tribus quercubus. Herbipolis quaſi heribi polis (referente Celte) cui tñ minus
aſſẽtior. Alia a rerũ ꝓprietatib9, ut Eichſtadiũ quaſi Oedſtat, Monacũ, Lantz
hutta, Ottlandia, Iechtlandt, Mediomatrices, Quadrata. Alia noĩb9 terræ uoca

Noĩa ciuitatibus germanicis ĩpoſita unde

banť,ut Vangiones a terra ꝓxima Vunckeugiis,ubi ſita eſt urbs.Bataui Hollandt.Nemetes a montibus.Alia a qualitatibus terræ & uentorũ,ut Oſterich, Vueſterich,Baden.Alia a ſignis,ut Bern,Baſilea.Ridebũt forſitan qdã noſtrã ſedulitatẽ in exigendis noĩbus germãicis.Cęterũ q Germaniã,nõ de bñ dicẽdi facultate iſtructionẽ igreſſi ſum⁹,has tricas ueluti ſuma nr̃i iſtituti ueneramur.

De conditoribus urbium germanicarum,earumcꝫ deſtructioni bus,& iterum inſtauratione. Ca. xviii.

Præmiſſo capite a cõditoribus plurima Germanorũ loca traxiſſe noĩa teſtati ſumus,uerũ qa ſępius deſtructa ſunt,noĩm pluralitatẽ aſſumpſe runt.Tẽporibus conſulũ nulla urbs alicuius opinionis aut nobilitatis Germãiæ exupauerat,quẽadmodũ ĩ ſupiori capite retexímus.Q̃ aũt de Trebotibus,Vangiõibus,Nemetib⁹,apud Cæſarẽ legimus: nulla alia ratio eſt,niſi cp huius tẽpeſtatis populi id appellationis tulerint, non ciuitates,uerũ uillas incolentes.Nec deſunt ſcriptores,q Iuliũ cæſarẽ multas & nobiliſſimas urbes in Germania auſpicatũ ſcripſerunt,ut Hermannus,q Luneburgũ,Südfeldiũ Merſpurgũ,Magdeburgũ,Ilenburgũ,Saterburgũ,Volgaſt,atcꝫ nobiliſſima Saxoniæ oppida inſtauraſſe Cæſarem cõuincit Noſtri etiam tempis annales Oppenheim,Indelburg,& Rheni ciuitates a cæſare exorſas finxerunt.Et ii oẽs apud me fide carent. Fuit.n. cæſar popularibus auris ac opinioni uulgi ſtudio ſiſſimus ambitioſiſſimuſcꝫ,q & cætera in germanicis egregie geſta ab obliuione deperiri nõ paſſus eſt.Si igiť uel aliqd ab ipſo elaboratũ fuiſſet: q̃d memoria dignũ extitiſſet, ꝓcul dubio cõmentariis ſuis inſeruiſſet. Non pauci etiam ſunt,q tot urbes germãicas ab Auguſto,alii a Druſo Nerone,alii a q̃dã grano eius fratre,alii Coloniã a Traiano ſumpſiſſe exordia hallucinãť.Ego uero uſcꝫ ad Antonini Pii tpa nullã alicuius ꝓſtãtię ciuitatẽ fuiſſe noui,niſi Coloniã,Soliturniũ,Zabernas,Treuerim,& Auſtraſiæ oppida q̃dã,q̃rũ meminit ipſe cęſar in Itinerario,& CL.Ptolc.eiuſdẽ tpis aſſertor in ſua geographia.Hẽo q̃cꝫ pſuaſiſſimũ ea ætate non ciuitates extitiſſe, uix uillas ac pagos retuliſſe. Dũ.n. Argentinenſiũ literas antiqtate etiã modeſta ꝑditas plegimus,uidemus eã urbẽ uix tm̃ ſpacii in receſſu habuiſſe Ottonũ tp̃ibus q̃tũ oppidũ ignobile.Eadẽ ratio de Moguntia,Vuormacia,Spira,Nurenberga uulgať,q̃ tm̃ Henricorũ tp̃ibus incrementa ſumpſerũt. Traianus ut Dion Prunieñ. auctor græcus teſtať,duas copioſiſſimas urbes Dacię,q̃ & hodie Danubio adiacent exorſ⁹ eſt, facile inducor illas primas danubii ciuitates extitiſſe.Inde Cõſtantini ac Iuliani tp̃ibus,ut annales fide digni aſſerunt,a duobus Sueuię oppida temere munita ſunt.Quæ nũc impio parent,in q̃rũ numero Rauenſpurg, Vlma, & alia. Inde Attila uniuerſæ Germãiæ deſtructor,Baſileã,Vuormatiã,Argẽtinã,Ratiſponã,Nurenbergã,Iuuauiã,Coloniã,Iuliacũ,& alia oppida penitus deſtruxit, q̃ partim a S.Rupto ep̃o auſpiciis Theodonis Bauarię ducis, & aliorũ ep̃orum reſtituebanť. Pipinus inde atcꝫ Carolus Magnus ciuitates in tm̃ auxerunt,tot epiſcopatib⁹ ꝑditas effecerũt,quẽadmodũ ante eos Dagobertus.Maior itacꝫ pars totius germaniæ a Frãcorũ regibus,ſub q̃rũ impio erat,ac a Caroli ꝓgenie ger

Deſtructio ac reſtauratio urbium Germ.

nie germanica incremētum ac initium ſumpſit,ut priuatim de qualibet ciuitate dum mentio erit copioſius exequemur. Tempore etiam translationis imperii ad nos,ciuitates Germaniæ copioſiores redditæ ſunt. Huius autem argumētum id ferebatur. Vngari enim Henrici primi ſeculo,totam germaniam populationibus ac incurſionibus depredantes,ampliſſimarum urbium erigendarū cauſæ extiterunt. Quælibet ēim natio ob metum Vngarorum perculſa, oēs eorum facultates ad inſtructionem unius urbis,& ut ad ſedes illas tutiores res eorū tranſportarēt,contulerunt. Itaq; oppida primo exigua,eorū inſcenſu locupletiora euaſerunt. Omnes tunc Norici ad Nurēbergā ut ad unicum refugiū ac aſylum,relictis paruis coloniis aufugerūt. Bauari uero ad Auguſtā Iuuauiā Ratiſponā. Alſates in Argentinā,Conſtantiam,ut ad anchoram ſeſe recipientes,ſui tutelam comprehenderunt,aduectis illis quæ ad ſalutem requirebātur. Ea igitur tempeſtate,nullum erat temere munitum oppidum,quod ab Vngaris manſerit incolume. Deuictis inde Vngaris,Otto primus Saxonię ciuitates erexit,multos germaniæ duces atq; Marchiones initiauit,inter quos Henric⁹ primus Brandenburgenſis Marchio,Bruno ſimiliter frater Ottonis Brūſuigū auſpicatus eſt. Inde a diuerſis germaniæ principibus,diuerſa oppida ſunt condita. Ludouicus Bauarię dux Lantzhut,Ingolſtat exordiebatur. Erneſtus Monacum,Hermannus oppidum Baden,Eppingen,Backenau. Bertholdus de zeringen duo Friburga,unum in Otlandia,alterum in Briſgaugia. Fœdericus primus Sueuię oppida. Fœdericus ſui nominis ſecundus,Eſſelingen,Hailprun & Reutlingen muro inueſtiuit,& tunc pagos in ciuitates deduxit. Sic demum urbes Germaniæ pene omnes eſſe recentes conſtat,nec uetuſtate quadam,ut Indiæ,Græciæ præditas. Licet etiam germanica natio cunctis antiquitate prior,totum mundum pene,ſi cum priſcorum æuo decertamus,pręceſſerit,ī ſtruendis tamen urbibus pene poſterior eſſe cognoſcitur.

Erigēda rū urbiū germ.cauſæ.

De nationum Germaniæ pluralitate. Ca. xix.

A B urbib⁹ germāiæ nūc ad natiōes aſcēdam⁹. Germāia aūt q̄ tā ampla a ſcriptorib⁹ memorat̄,mltas natiōes ac regiōes in ſe recepit. Gn̄a germanorū qnq; Ply. li.4.ca.14.poſuit, Vādalos,Burgūdiōes,Varinos,q̄rū pars Cimbri mediterranei ſunt,Hermiōes,q̄rū ps Sueui,Hermūduri,Catti Cheruſci. Quinta ps Peucini,Baſtarnę cōtermini dacis. Alii q̄nq̄ginta q̄ttuor gētes germaniā icolere dicūt,Carnos,Carinthios,Styrios,Auſtros,Morauos Schleſos, Saxōes,Friſos,Hollādos,Bauaros,Sueuos,Cibros, Sycābros, Teutones,Vindelicos,Flādros,Iuliacēſes,Vueſtualos,Haſſos,Brabātinos,Francones,Alſates,Briſgaugios,Sūdgauios,Heluetios,Lotharīgos,Vueſteranos, Pomeranos,& reliquos,quorū Cocleus in ſua germania meminerat. Cornel. uero & alii tm̄ tria germāorū gn̄a Iſtæuōes,Hermiōes ac Ingguōes enumerāt.

Nationū Ger.pluralitas

Alii Vueſtranos

De ciuitatibus nationum & gentium Germaniæ. Ca. xx.

N Obiliores etiam tantum germanicarum nationum ciuitates adiicere uolui,ut eo perfectius a nobis profeſſio noſtra tradatur. Finibus Auſtrię haud dubie Vienna. Linxa. Ipſia. Chreuſa. Lauriacum. S. Lupol

dus.Noua ciuitas.Petau.Indelburg.Villacum adiiciuntur. Bauariæ oppida

Vrbes nobiliora Ambergum.Chryſopolis.Monacum.Lantzhutta.Iuuauia, Otinga.

Germãię Nouum forum.Aichſtadium.Friſingum.Burckhuſen.Aquęburgũ.Landoia. Popenheimium. Reinum.Nouiburgum.Roſenheimium.Copffſteiniũ.Lauſ fen.Ratiſpona.Patauium.Schiltern. Garſtadium. Straubingen. Deckendorff referuntur. Tyrolenſium uero regioni ſubiectæ ſunt Hallis.Eniportus. Brixia. Verona. Tridentum. Sueuiæ urbes inſigniores nobilitant, Vlma.Augusta.Rauenſpurgum.Stutgardia.Schonga. Vuerdea. Laubingen. Dinckelſpuhel.Memmingen.Nerlingen.Gengen.Biberacum. Reutlingen, Tubingẽ Rotenburgum.Eſſelingen.Hailbrunna.Vuimpina.Conſtantia. Algaugiam uero Kempten.Fieſſen. Hegaugiam autem Stullingum.Nuenburgum. Ad nigram Syluam Baden.Seckingen.Rhenicampum.Lauffenburgum. Ad lacum uero Lindauium.Puchornum.Merſpurgum.Vberlingum.Zella.Eſt & alia Sueuiæ pars Rieſza dicta,cuiꝰ urbes Vuendigen. Ottingen. Nerlingen. Bopffingen.Lauchen. Franconiæ urbes ſuperiores,Bomberga.Herbipolis.Choburgum.Chronacum.Anolſpachium.Suabachium.Mons regius.Hamelburgum.Rotenburgum.Biſchoffen. Vuerd.Caroli polis. Miltenburgum Cineriburgum.Frãcofordia, Vadum bouis,Chietſingum, Vadũ leporis,Sũtfordia, Lucipetra,&aliæ quæ partim in Franconiæ partibus,partim ipſam attingunt. Contigua illis regionibus Nurenberga eſt dubium an Franconibus ac Bauaris aſcribemus.Montana autem ad oriẽtem Amberga,Egra, Heriſportus,Salcipagus,Salicetum,Nouum caſtrum. Haſſiæ urbes & circa ipſa Schonbergum,Fridental,Feltzbergum,Putzſpachium,Marckburgũ,Caſſula,Gebhuſen,Fulda,Forcheim,Melſingen,Alsfeld,Hennenbergũ, Altdorff, Crutzenburgum orba, Vualdeckum. In Turingia haud dubie Erphordium,Ariſtadium,Gena,Nuenburgum,Northuſia,Gotta ſiue Gottinga, Vinaria,Mulhuſen,Iſenacum,Schuartzenburgum,Sangerhuſen uidentur. Myſniæ ur

Zuicka. bes Lyps, Merſpurgum, & aduerſus Bohemiam Treſen, Friburgum,Mons terroris,Mons niuis, Zuibicca,uerſus Turingiam Neuẽburgũ, ad Saxoniam autem Zerbis.Aliæ ciuitates Zeicza, Torga, Aregenia, Marſipolis,Curia. Saxonię urbes Vitenburgum,Parthenopolis,Goslaria,Brunſuigum,Lubecum,Lunenburgum,Hanonis burgum,Ripen, Vuerden,Minden,Griſualdia.Brandenburgum,Mechelburgum,Stetinum,Viſmaria, Sundis,nam priſci omnes uſqꝫ ad littora Saxones dixerunt. Marchiæ utriuſqꝫ

Olmitza ciuitates,Stendalum,Gardeolum,Soltueldium,Oſterburgum, Auelſpurgũ.

Morauiam incolunt,Olmitza,Zuouonia,Stolliburgum,Bruna,Trebetia Schleſiam uero Vratislauia,Friſtadium,Glauconia,Nouum forum,Gerlicium, Punicium. Iuxta Oderam Francofordia,Hamelburgum,Ortello, Vilſnacum,Furſtenbergum,Straſen,Prigeru.Sprode. Berlinum. Pruſſiæ inſunt Dantiſcum,Mariæburgum,Mons regalis, Culmen, Sãbien, Vuarmen,urbes, epiſcopales,Graduicum,Nuenburgum, aliæqꝫ plurimæ urbes.

Liuoniæ uero Riegum.Namalia.Hapſelia epiſcopales urbes. Flandriæ

autem Gandanum. Brugis.Callas. Aras. Hannoniæ Valentinos. Selandiæ Mittelburgum. Brabantiæ Bruxella. Mechellina.Leua.Antuerpia. Berga. Traiectum. Vueſtualiæ,Suſatum.Tremonia.Paleborna.Monaſterium. Alii Leuonia

Iuliacenſium,Bonna.Iuliacum.Thuren.Aquiſgranum.Leodium. Gelriæ Nouiomagum.Sutuonia.Ruremondis.Arnia. Vueſtriæ,Cruciacum, Cæſaris Laterna.Serapontum.Vuiderſdorff. Metis. Treueris. Lucelburgum.

Hollandiæ,Traiectum. Dordatum. Panniodelana teutonice Amſterdam. Brielum.Harlia. Friſiæ,Smollis.Greningen.Emde.Dauentria.Campen. Alii Nouiomagium.

Alſatiæ,Zabernia.Hagenoia.Kaltenhuſen.Neuvuiler.Andelau.Argentina. Briſchig Friburgum.Offenburgum.Gengenbachum.Elza. Pomeraniæ, Sangardum, Goltianum.Roſtiueldium. Holſaciæ,Hamburgum,Schleſnicum.Flensburgum. In Palatinatu Rheni et Marchionatu Badenſi,Baden.Etelingiacum.Durlachum.Pfortzhemium.Heidelbergum.Laudenburgum.Oppenheimium.Bretheimium. Rhenum procul dubio accolant,Curia,Vualtzhut,Hauenſtain,Stokacum,Lauffenburg,Seckingen,Veldkirch,Baſilea,Rynecum,Neuenburg,Prenitza,Schaffhuſen,Conſtantia,Briſacum,Rinaugiū, Argentina,Salza, Spira,Vuormacia,Moguntia,Pingum,Confluētia,Cuba, Colonia &c. Has urbes fini uoluminis huius noni annectere uolui,ut tantum nobiliores,alios uero nullius opinionis & præſtantiæ uicos,ac temere munita oppida ex decreto excluſimus.

F
I N I
S

LIBER DECIMVS EXEGESEOS GERMANIAE DE MATHEMATICALI deſcriptione totius Germaniæ.

Continet Capita XXI.

Primum.De parallelis climatibus ac zonis,& quot ſint eorum.
Secundum.De climatibus zonis ac parallelis Germaniæ.
Tertium.De ſyderibus Germaniæ.
Quartum.De utraq; urſa,& earum nominibus & ſtellis.
Quintum.De aliis Germaniæ ſyderibus,ut Arcturo,Cepheo.Lyra,Serpente,Ophiulco,Perſeo,Andromade &c.
Sextum.Quomodo illa ſydera ſuper Germaniam ſint poſita.
Septimum.De triplicitate germaniæ,& quibus planetis regatur.
Octauum.De Horoſcopis Germaniæ.
Nonum.De dilatatione horarum Germaniæ,& quælibet eius nationis.
Decimum.Parænefis eſt lectori,in deſcriptionem totius Germaniæ, ſecundū longitudinem & latitudinem grad.& min.
xi.De dimenſione Germaniæ totius
xii.De lateribus & medietate,vmbilico,& terminis Germaniæ.
xiii.Quantum ſe Germania magna in ſeptentrionem dilatet.

xiiii. Vbi lingua germanica terminetur.
xv. De inſulis germanicis,& earum ignorantia.
xvi. De Scandia,& quibuſdam rebus circa Scandiam repertis
xvii. De Baltia,Bataua,Islandia,Saxonicis ac aliis inſulis.
xviii. De Noruegia,& prodigiis,mirabilibuſcꝫ rebus in ea.
xix. De Thyle,Grolandia terræ termino,& aliis inſulis.
xx. Deſcriptio Daniæ,Cimbricicꝫ Cheroneſi,& adiacentium inſularum.
xxi. De plæriſcꝫ inſulis germanicis nondũ dictis,& ciuitatibus earum.

AD LECTOREM

Ltimos quattuor libros deſcribendis ciuitatibus deſtinaui, ut prius diximus,ordo tñ ita nobis ducendus eſt.In primo libro et p̃ſenti p̃miſſo, uobis noĩm uariationẽ auctorꝝ circa ciuitates germãicas,& earũ quouſcꝫ licuit enodationẽ,regionũcꝫ germanicarꝝ pluralitatẽ ac earũ magnitudinẽ,& qdqd ad Germaniæ urbes attinet expediuimus.Nũc uero ad mathematices ac aſtrologiæ rõnes deſcendimus,& ſydera germaniã attingentia, planetarũ germanicorũ numerũ ac curſus,inſularũ demũ germanicarũ deſcriptiones libro p̃ſenti addiximus.Vltimis uero reliquis iuxta ſeriẽ alpha et beta oẽs Germanorũ ciuitates,monaſteria,& reliqua q̃ ſupſunt includemus,& demũ ſacram anchorã ut dicĩt patem9,ſed ut ad inſtututũ præſens digrediamur.

De parallelis ac zonis climatibus totius terræ,& in quo numero ſint. Cap. primum.

TErrã habitabilẽ græci in climata diuiſerunt, ut Chryſippus lib.ii. Apollodorus,Antipater,Zeno,Boethus,& Laertius li.vii.aſſerũt.Cæterũ Martian9 li.viii.octo ponit climata,diamæroes,Diaſyenes,Dia-

Climata quot

lexandrias,Diarhodi,Diaromes,Diahelleſponti,Diaboryſthenes, & ultimũ p̃ Mæotidẽ,uide Plyniũ li.v.na.hiſt.ca.xxxiii. Zonas q̊cꝫ retulerũt quincꝫ,ut in primo transforma.Ouidius,Boccatius,Polybius,Eratoſthenes iuxta Strabonẽ

Zonæ

li.ii.Martianus li.vi.ca.iii.Gellius li.ii.ca.xxii.Higinius ca.v.Tibullus ad Meſſalam,Macrobius li.ii.de ſomno,Ply.li.ii.ca.vii.& alii,q̃ dicũt arctica.i.ſeptẽtriõalis, Thermæa æſtiualis,Iſomerine equinoctialis, Chimerine hycmalis ultima

Parallelę quot.

eſt.Itẽ xii.parallelis terram diſtinxerunt Artemidorus,Euclides,Strabo,& alii. Triplicitates q̊cꝫ terræ tres Ioannes Eſcendenſis poſuit,q̃s& e Ptolemęo elicit

Triplicitates.

De climatibus parallelis & Zonis Germaniæ. Ca. ii.

NVnc ad Germaniam deſcendo, hãc ſcriptores partim in ſexto ac ſeptimo climate recenſuerũt. Sextum em̃ clima Diahelleſpõti ductũ, p̃ Thraciã & Germaniã ſupiorẽ ſeſe extendit.Septimũ uero p̃ Bory-

Climata germãiæ.

ſthenẽ p̃ Ponticũ mare,& ſupra Germaniã magnã dilatat̃.Zona aũt germãica arctica .i.ſeptentrionalis eſt,habitabilis & temperata,ultra uero Germaniam regio frigidiſſima horret inhabitabilis. Quod Oui. his carminib9 explicauit·

Lõgius his nihil eſt, niſi tm̃ frigus & hoſtis, Et maris aſtricto q̃ coit unda gelu. Et ibidẽ Oui. in li. de triſt. apud Getas Germãos morã trahẽs. Vlterius nihil eſt niſi nõ habitabile frig⁹ Heu q̃ uicina eſt ultima terra mihi. Parallelarum autẽ decima a Tanai p̃ Mæotim & Sarmatas, uſq; ad Boryſthenem, p̃ Dacos germaniã uniuerſam Galliã Oceanũ uſq; ꝓpagat. Quid aũt ꝓprietatis clima-ta parallelæ ac zonæ habeant: paulo poſt exequetur.

De Syderibus Germaniæ. Ca. iii.

NVnc ſydera nobis accedunt dicenda oĩa, q̃ ſeptentrionalia ſunt. Circulus Germaniæ arcticus eſt. i. ſeptẽtriõalis uel borealis, & antarctico contrariat̃, ut Cleomenes & Higinius in primo teſtant̃. In eo circulo caput draconis, Cepheus, pedes urſæ maioris, ſedile Caſſiopeę cũ pedibus & digitis. Engonaſis cũ ſiniſtra manu continent̃. Incluſit Celtes poeta breuib⁹ uerſiculis oĩa Germaniæ ſydera. Qualia ab herculeis memorant̃ pectora ſtellis, Perſeo Andromedeq; uago deſcẽdere olympo, Quiq; ſub extremo mõſtrãtur cardĩe Cepheus Et Bacchi Phœbiq; dec⁹, rigiduſq; Bootes, Enioch⁹q; Vrſa minor maiorq; trucẽ cõplexa Draconẽ, Sydera germãas radios iaculãtur in oras. Hæc igit̃ ſydera germaniæ totus aſtrologorũ conſenſus detulit. Claudianus etiã in Stylicõe. Qua micat aſtrigena ſenior cũ cõiuge Cepheus, Iñ lycaonia paulatĩ expulſ⁹ ab arcto, Crine uago getici fędauit ſydera plauſtri.

Circulus germãiæ

De urſa utraq;, & eorum noĩbus & ſtellis. Ca. iiii.

OMnes rerũ ſcriptores q̃bus cordi erat germaniæ deſcriptio, eã ſub urſa cõp̃henderũt .i. ſub arcto, ἡ ἄρκτος.n. urſa eſt, uel potius tria ſignificat, urſam terreſtrẽ, ut Lucianus ſumpſit in dialogo Galatę, ἔφερε δὲ ὁ ἐπέρασος ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἀθυρμάτι) τὴν ἄρκτον. Tulit aũt amator in ulnis ludicrum q̃ddã, urſam uidelicet. Ariſtoteles τὴν ἄρκτον piſcẽ marinũ noĩat, in libro de naturis aĩaliũ. Pro cœleſti Homeri uerba ſunt. Ἄρκτον τὴν κ᾽ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν οἴη δ᾽ ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο. Arctos. i. urſa, quã & cognomento currũ uocamus Sola expers eſt fluminũ Oceani. Scripſerũt poetę arcton nunq; mergi Oceano, ut Lucanus li. viii. Manilius, Heſiodus in georg. Põtanus in vrania Ouid. in ii. metamor. Quare aũt id cõtingat: multi uoluere indagare, maxime Theon Arati interp̃s, Euſtathi⁹, & Crates apud Strabonẽ li. i. Heraclitus mellitus ita Homerũ eſt interp̃tatus. Auroręinq̃t, & ueſpe terminus urſa eſt, & ſereni Iouis terminus p̃ urſam & plauſtrũ. Per oceanũ aũt uoluit Homerus intelligere horizontẽ, in quẽ & a q̃ ipſos occaſ⁹ ortuſq; conficit, dũ ſe ip̃m inundat Oceanus. Ego uero in circũferẽtias eã cauſam trãſferrẽ. Nã ſydera q̃ in arctico polo ſunt, habent maiorẽ circũductiõẽ ſphæræ, q̃ q̃ in aliis lucẽt. In aliis aũt circulis ſydera cito occidũt, q̃a maiorẽ habẽt collationẽ ſub terra, q̃ q̃ in boreali polo eſt finita. Meæ ſententię & Higinius eſt. Facit & hoc ad ſydera germanica. Ad urſas redeo, duæ aũt ferunt̃ urſæ, maior & minor, illa Helice, hæc Cynoſura dicta eſt. Val. Flaccus lib. i. iuxta Bœthi ac Arati ſententiam drñam inẽ Parte poli in tyrias neq; & Cynoſura carinas (eas facit. Certior, aut Helice grais ſeruanda magiſtris.

Arctos

Cur urſa non mergat̃ Oceano

Marcus Manilius poeta. Anguſto cynoſura breues torquet̃ in orbes. Iã ſpacio
Helice urbs: iam luce minor, ſed iudice uincit maiorẽ Tyrio. Helicen ab urbe Peloponẽſi
cuius Homerus lib. β. Ilia. meminit, dictã uolunt. Eſt & Theſſalię urbs ſic appel
lata, ut apud Heraclitũ, Strabonẽ li. viii. & Stephanũ. Eſt & Achaiæ urbs Heli
Megiſta. ce terręmotu obruta, ut ait Pauſanias. Alii helicẽ ἀπὸ τοῦ ἑλίσσειν i. a uertẽdo dedu
cunt, ut Theon enarrator Arati. Inde ἑλικώπιδας dicti q̃ eã obſeruant nauigan
do, referente Euſtathio. Hiethus Tegeates hanc Megiſtã uocat. Caliſto aũt a
Caliſto. Permeniſeo, Lucano in viii. Ouidio in ii. nũcupat̃. Ibidẽ Ouidius & Parthaſiã
eã noĩat. Secundã Vrſam κυνόσουραν Iouis olim nutricẽ Agloaſthenes græcꝰ q
Naxica ſcripſit ꝓbat, alii quaſi caninã caudã interp̃tant̃. Higin. hãc ab urbe Cy
noſura a Nicoſtrato conſtituta nomen aſſumpſiſſe aſſerit. Aratus ipſam unã
ex Idæis nymphis eſſe teſtat̃. Bœthus græcus Phœnicẽ appellat. Hanc Thales
Mileſius inuenit Herodoto, Callimacho ac Laertio referentibus.

Sydera germãiæ. De aliis ſyderibus ſupra Germaniam. Ca. v.

CEpheus (ut Euripedes ait) cũ Caſſiopeia Andromadẽ genuerunt, ut
ex Sophocle Higinius allegat, hi inde inter ſydera trãſlati ſunt. Enio-
Corona chus auriga latine dicit̃, ab Eratoſthene erichthonius, totã huius fabu
lam Bocca. Ouid. in maioribus, Euripedes, Lactanti. li. i. & Higinius declarant.
Columella vii. idus Iuli. ueſp̃e orit̃, & tẽpeſtatẽ ſignificat. Corona etiã ſupra ger
Engonaſis. maniã uires exercet, q̃d Celtes intelligit cũ ait. Et Bacchi phœbiq; decus. Aliq
hãc Engonaſim uocãt. Totã hiſtoriã Higi. li. ii. ca. vii. Aratus. Aſpice ceu rutilis
uibret lux Gnoſia flãmis, Hoc q̃ndã Bacchi monumẽtũ fulget amoris, Hæc
Lyra. Ariadnei capitis teſtat̃ honorẽ. Lyra Theſei (ſecundũ Anacreontẽ) alii Ta
myræ ut Sappho aſſerit, alii Promethei ut Aeſchylꝰ ait. Põtanus Orphei eſſe
uoluit cũ iq̃t. Attollit ſeſe illa lyra eſt Quę q̃ndã cuſtode herebi nigrantia di
tis Atria, crudelẽ & potuit placare tyrannũ Threiicius uates, ſupaſq; redire
Multa Higinius li. ii. ca. ix. ex Eratoſthene ꝓbat. Arcturus frater Caliſtonis fu
Arcturꝰ. iſſe ſcribit̃, q̃ telo eã in urſam mutatã fixit, ab Heſiodo ἀρκτοῦρος dictus ab Ara-
to ἀρκτοφύλαξ i. cuſtos urſæ, alio noĩe bootes noĩat̃, de eius ortu Colu. Higiniꝰ
Ophiulcus. li. iii. ca. iii. Heſiodꝰ, Amphis grę̨cus & alii. Ophiulcus anguitenens eſt, ut Higi
nius ex Policeo græco & Eratoſthene allegat, hic ſecundũ Columellã ii. Kalẽ.
Iuli. occidit, & xxiii. ſtellas habet. Victruuius li. ii. ſerpentẽ in manibus hunc cõ-
tinere aſſerit, & leuo pede calcare frontẽ ſcorpionis. Martianus Fœlix Cap. li.
viii. Pontanus & Manilius plura de illo retulerunt. Serpens ille fuit cuſtos ma
Serpens. lorum heſperiæ, ut Pherecidi & Eratoſtheni placet.

Quõ oĩa illa ſydera p̃dicta ſupra Germaniã ſint poſita. Ca. vi.

TRanſgreſſus ſum limites (lector cãdide) & plus æq̃ ĩmo diffuſius q̃ de
cuit, ſydera illa attigi, ut ꝓfeſſionis noſtrę oblitus, aſtrologiã nõ Ger
Septẽtriones. maniã ſcripſiſſe uidear. Verũ ope p̃ciũ uidebat̃ mihi germaniam ſcri-
benti, etiã ſyderũ recordanti, potius ſilendũ eſſe q̃ pauca dicẽdũ. Redeo ad ꝓ
poſitũ. In circulo arctico & ſupra germaniã tali ordine ſydera illa p̃dicta locãt̃.
In arctico ſeptẽ ſtellæ radiant, q̃bus plauſtri nomẽ ĩpoſitũ eſt, & hi ſeptẽtriões
dicunt̃, & ſunt boues quaſi teriones, ut aiunt Lelius, Varro & Aul. Gel. li. ii. ca.

xxi.Sequit̃ hos Bootes,ꝗ auriga fert̃,unde a Iuuenale piger dicit̃,a Lucano li.ii. Bootes.
feſſus,tardus ab Ouid.li.ii.Iuxta hos ſerpens eſt collocatus,inter duas arctos,
maiorẽ ita concludit,ut pedes eius uideat̃ attingere,cauda tñ flexa caput maio
ris retinet.Vnde Manilius. Has interfuſus circũq; amplexus utranq; Diui- Andro-
dit,& cingit ſtellis ardentibus anguis Ne coeant,abeantq; ſuis hæ ſedibus. mada.
Iuxta hunc Ophiulcus eſt,ꝗ anguẽ cõtinet,ut Victruuius ait li.ii.In capite ſer-
pentis corona (ſecundũ Aratũ)& lyrafigurãt.Cepheus inde a tergo minoris
arcti porrectis manibus lucet,& ſecundũ Higiniũ ſtellas xix.habet.Vnde Ara Perſeus.
tus. Illũ ꝗnetiã rutilũ pater intulit ęther, Donauitq; polo tergo Cynoſuridis
urſæ Poſt habitat,geminaſq; manus a pectore tẽdit. Iuxta Andromada eſt
q̃ ſtellas xx.poſſidet,de qua Aratus.Et ſummis lux æſtuat ignea plantis.Iñ Per
ſeus,ꝗ dextra manu arcticũ circulũ amplectit̃,& pede dextro Caſſiopeiã tãgit,
ut Aratus ſcribit.Iuxta Erichthonius,de q̃ ita Aratus. Ille ꝗdẽ in ſpaciũ mẽbra
explicat,at capra leonis Fixa humero.Hęc ſydera omnia,Celte auctore,Germa
niam illuminant,quam autem uim habeant: in ſequentibus dicetur.

De triplicitate Germaniæ,hoc eſt,ꝗbus planetis regatur. Ca. vii.

ET ꝗa Iulius Firmicus aſtrologiæ peritiſſimus,inferiora illa ꝑ mutuas Influẽtia
rerũ uiciſſitudines diſponi a ſyderibus ſcripſit,ut ꝗ horoſcopũ in q̃rta cœli
parte Mercurii habuerit,eloquentiã conſequat̃.Qui uero in ſeptima
parte arietis,auriga efficiet̃.Ea re adductꝰ,planetas Germaniæ retecturus ex Triplici
ordior.Germaniã ſub prima triplicitate poſuimus,in angulo inter ſeptẽtrionẽ tas Ger.
& occidentem,ubi primo Iuppiter regit(ꝗ eſt ſeptentrionalis)in cuius domo
Mars ei ſociatur(qui eſt orientalis)ut Ioannes Eſcendenſis,authoritate Ptole
mæi li.xxiiii.ca.iii.ꝓbat,& in Germania ob Martis ac Iouis impia mulierũ eſſe
contẽptionẽ aſſerit.Ptolemæus q̊q; Germaniã Marti ac arieti addictã ſcribit.
Albunah.li.iiii.differẽtia ultima terrã diuidens, ſub circulo Cõſtantinopolitão
Germaniã cõp̃hendit,quã & arieti ſigno deſtinauit.Ioannes uero Eſcẽdẽſis
illis ꝗ ſub Cõſtantinopoli in partibus ſeptẽtrionalibus cõp̃hendunt̃,arietem
taurũ, geminas cõceſſit,planetas uero Mercuriũ ac Venerẽ.Id etiã certũ eſt,
lunã maximã in Germãia habere facultatẽ,dũ hæc ſeptimo climati addicta ſit.
Cętera ſigna,planetę q̃ ſydera germãię, nulli facile cõſtãt,nec etiã doctiſſimis
Alludit ad hoc M.Manilius li.iiii.aſtron. Sed q̊d fert gallia diues: Teq; feris
dignã tñ Germania matrẽ Aſſerit ambiguum ſydus terræq; mariue.

De Horoſcopis Germanorum. Ca. viii.

HOroſcopus Germaniæ tñ elicit̃ ex q̃litatibus, Cornelius germanos Horoſco
aliæ cupidiſſimos facit,hi ergo horoſcopũ in tertia libræ parte con- pi Germ.
tinent.Itẽ uenatores germãi dicũt̃,his ergo q̃rta pars librę oriẽte cani
cula concedit̃.Sic & de aliis eadẽ ratio eſt,quare uos ad Iuliũ Firmicũ remitto,
huiuſmodi rerum indagatorem primarium.

De dilatatione horarum germanicarum. Ca. ix. Dilatatio
HOrę Germanicę nõnihil extendunt̃.Vnde Angelus Clarouellẽſis in horarum
Itinerario ca.xxxix.In ſeptentrione,inꝗt,mox xiii.horarũ dies,nũc xi. Germ.

ingrediente Iulio uſq; ad Octobrē. Terra hæc imbre ac pluuia fere cōtinua in meridie exurgit, nebula q̄ cœlū inumbrat, ſupra terram multum colligit in ſub ſolanū. Iuxta Rigā & in partibus Pruſſiæ xx. horarū diē eſſe ſcim⁹, dū poli eleuatio lxiiii. fuerit. Quod idē Fran. Biſius homo doct⁹ in Ruſcia fieri aſſerit. Plynius uero li. ii. ca. xcix. expientiā ait ſignificare in Brittāniis ac Thyle inſula xvii. horarū diē eē, & p ſenos dies lucē cōtinuā. Credo Plyniū corruptū, dū pene in noſtris regiōibus dies xiiii. & xv. horarū extendant. Beda autē xx. horarū dies thyli aſcripſerat. Claudius niger mathematicorū pſtantiſſ. ex Noruegia oriundus, ad ſeptentrionalē Noruegiæ partē iuxta pmōtoriū, yſenegk, ut Dani uocant, cuius gradus xli. lxvi. ferunt, dies xxiiii. horarū lucere teſtat. Scriptores pſati diē climatibus menſurabant, cuius rei teſtis eſt Ply. li. ii. ca. lxxvi. & li. vi. ca. 33. in fine. Martianus et alii. In medio ſexti igit climatis a Tanai p Mœotidē uſq; ad Boryſthenē, p Germaniā, & partē Galliæ, ad Oceani littora, dies horarū xii. cū dimidio inueniunt, Lilio, & Plynio authoribus in loco iā oſtenſo. Ioannes ꝟo Eſcēdenſis diſt. viii. ca. i. plixiorē diē, xv. horarū dicit, & in medio eiuſdē climatis polū eleuari p quartū gradū, & ab extremo quinti, lōgitudine uſq; ad ſextū extenſiorē diē eſſe xv. uidelicet horarū, cū dimidio, et unius quarta, et hoc Ptolemæi authoritate adducit. In medio aūt ſeptimi climatis p Riphæos montes diē xvi. horarū Lilius ponit, & cōcordat Ioan. Eſcendēſis in loco iā memorato Addidit q̄q; polū in medio illius climatis eleuari p xliiii. gradus, & xxiii. Ptole. de horis Germaniæ li. x. ca. xxiii. copioſiſſime diſſeruit, p puinciā. n. ad puinciā dies metit. Scandiæ dies horarū tribuit xviii. Amaſiæ uero diē xvi. horarū. Brigantio diē horarū xv. cū tribus ſemiminutis. Auguſtæ urbi Vindelicorū xvi. horarū diē. Arelatæ uero horarū xv. adiunctis qbuſdā minutis diē progauit. Paulus Diaconus li. i. de rebus Lōgobardorū, & ante ipſum Methodius martyr de diebus aliquarū Germaniæ regionū mira narrauerūt, aiūt. n. In extremis gērmāię finib⁹ circa Oceanū in qbuſdā locis circa ſolſtitiū ęſtiuale p aliqs dies, & noctu q̄q; clariſſimā luce cerni, noctesq; dieb⁹ lōgiores exiſtere, hęc ille. Caliores aūt noctes ſunt apud alias gentes q̄ apud Germanos dies. Ariſtoteles huius rōnem dat in pblematib. particula xxvii. qa ſol ppinqor eſt, & aer mouet, nihilominus q̄ poſt diē. Higinius lib. ult. Sol, inquit, ab ariete tranſiens ad Chelas, extendit ſex menſiū diē his q inter arctos ſunt. Itē uſq; ad Arietē, efficit his locis ſex menſibus, econtra illis q in boreali polo ſunt, ubi ſex menſibus noctē cōponit. Nec mirandū hoc eſt, cū Homerus ī odyſſ. ſcribat, ubi Leſtrygonū meminit, paſtores audiri poſſe, q̄rū un⁹ mane exeat, alius ſimul intret, tā paruo ſpacio illic noctē & diē diſtare. Higinius ca. v. horas noctis dieiq; longitudinē etiā penes zonas oſtēdit, ita ut ſol q̄n eſt ī thermeis, efficiat hyemē ſeptētrionalibus. i. Germanis. Et addit circulū quē græci χειμερινὸν uocant brumalē uel hyemalē dici, ex eo, qa cū ſol ad eū ueniat, hyemē afferat ſeptentriōalibus. i. Germanis. Huic ſententiæ M. Manilius adhæret, qui inter cętera ſubdit. Circulus ad boreā fulgētē ſuſtinet axē In q̄ cōſumit phœb⁹ lucēq; moraq;. Et tādē de illo.

Dies ſexti climatis

Noctes Ger. frigidiores aliis.

Parænesis lectori in deſcriptionem totius Germaniæ, ſecundum longitudinem, & latitudinem per grad. & min. Ca. x.

SVpeſt adhuc Germaniȩ noſtræ longȇ hȏneſtiſſimũ, neſcio an magis neceſſariũ, & ſine q̃ pfecta patriæ noſtræ ratio cȏſtare nulli pȏt. Debita. ſ. iuxta longitudinis altitudiniſq; p gradus ac minuta dimenſio, quã nobiles ac defęcato ingenio uiri exqſita traditione in cæteris formãdis orbibus nobis demȏſtrauerunt, in germaniæ aũt officio reſederunt. Abduxit eos (ut opinor) a cura Germaniæ Ptolemæi ratio, aut potius negligentia, q tñ lumẽ uniuerſo orbi intulit, lumen uero (q̃ bonitate naturę Germania nitebaẽ) excuſſit, ſinuoſiſq; & accerſitis uocabul' ciuitatib9 illatis ĩ tenebras ṽtit. Fuere tñ Germani ad hanc lineã ducendã non intẽpeſtiui, q Ptolemæo altius iuerũt, orbiſq; negociũ (in q̃ Ptolemæus cȏſtitit) xii. ſignorũ diſcretione exegerunt, ueluti Io. Eſcendenſis. Inter primipilares Io. Schoner mathematicus Bȏberg. facer & mirabilis uidebaẽ. Erant & alii boni, his ut doctrina, ita ſana traditiȏe in nullo poſteriores, q̃s oculis noſtris Io. Virdung Hasfurd. ſubiecit, uir cordat9, & cui nȏ uulgarẽ expientiã rerũ uſus, longa pegrinatio, ac ætas cȏceſſit. Cæterũ his ad formationẽ Germaniȩ adductis, exiſtimabã iter manifeſtiſſimũ ad patriȩ lumẽ ab illis oſtendi, nihilq; ſupeſſe, q̃d ad eius abſolutionẽ pfuturũ ſit. Niſi q tantas inter eos cȏtrouerſias dephendebã, ut hi nec in paucis elemẽtis cȏuenirẽt tã pcul ab inuicẽ ſeiũcti. Mox uires noſtras conſulatus erã, dubitabãq; an cuiuſcunq; pſuaſiones introducerẽ: lectorẽq; ad nullius ſentẽtiã alligarẽ: q̃d ambitioſi tñ hoĩs eſſe credidi. Aut tñ uni9 iudiciũ cȏfirmaturus, a cæterorũ perſuaſione nȏ ſine riſu abirẽ: Tunc q̃q; opinionẽ iactãtiæ ueritus. Securus itaq; oẽm in illo ſcribendi gñe curã excludã. Vt tñ curioſo lectori cȏſilio ſaltẽ nȏ deſim: uideẽ nobis Io. Schoner in ope nup diuulgato fœlici traditiȏe pcul a ſe cæteros reliqſſe, ac in eo albo ad ſummũ tẽdiſſe. Hic. n. nup libros in man9 hoĩm q̃emendatiſſimos emiſit, in qbus p̃dicto dimẽtiendi gñe fœliciter totã germaniã aggreſſus, multo clarius cæteris geographiȩ opus illuſtrauit. Hunc ſolũ noſtro opi cȏiunge, & cȏiunctiſſimũ dices. Nihilq; reliq plus ſpectandũ ĩ utriſq; in primis in illo, q̃d ad cognitionẽ Germaniæ ſuis numeris non fuerit abſolutũ

Schoner

Hasfurt

De dimenſione totius Germaniæ. Ca. xi.

VT tñ his, q̃ ab illo ſunt p̃termiſſa, lectorẽ non defraudem, p ſtadia ac paſſus iuxta priſcorũ dimẽſiones Germaniã excurrã. Eſt aũt germania in latitudinẽ maxĩe extẽſa. Vnde Ply. iunior in epĩa ad Macrũ germaniã facit latiſſimã, q̃d cognomen p̃ter Beroaldũ panegyrici germãiæ donauerunt. Eius p̃terea uaſtitatẽ Mantuanus explicat dicens. Cæſar & ĩmenſis dominans germãia cãpis. Idẽ. Ampliſſima cerne regna Sueuorũ. Idẽ. Tot cȏplexa ſinu ĩmenſo excurrentia longe. Dionyſius græcus terras Dacorũ patentes nominauit. Vñ difficile eſt metire Germaniã, maxĩe pter rerum uiciſſitudines Accedit q ſcriptores adeo a ſe inuicẽ diuerſi abeãt. Strabo ideo li. iii. in rebus germaniæ deſtitit, cũ tñ in eo uolumĩe totius terræ dimẽſiones ſcripſerit. Martianus Capella li. vi. ab Iſtro ad Oceanũ p oẽs germaniæ tractus bis decies centena mil. paſ. collegit a ſcriptoribus cȏputata. Ammonius hiſtoricus germaniã deſcribere uolẽs, medietatẽ uix attigit, multo. n. circũſcriptius adductiuſq; hoc

Latitudo & uaſtitas germ.

geometrices munus ingreſſus eſt,centū em̄ et xlviii.tm̄ mil.miliariorū longitu dinē Germaniæ cōtulit.Quod ſatis ex eo liquet,dū cęſar Auguſtus in ſua geo graphia rhenū Dccc.miliaribus deſcribat.Qui tñ in eo nec mecū nec cū Alber
Dimēſio to Magno cap.iiii.ſatis cōuenit.Albertus.500.miliaria ſaltē Danubio conceſſit.
Germāię Sex.Ruffus ca.ix.& Dion gręcus Daciā centena mil.paſ.continere aſſeruerūt, Solā etiā Batauam inſulā in circuitu ad Dccc.in longitudinē,ad cc.in latitudinē excurrere Albertus ſcribit. Cæterū ego id pſuaſiſſimū habeo,ſolā Noruegiā inſulā germanicā ultra triū mil.miliariū ſpacia occupare.Auſtriæ tm̄ lōgitudo
Rheni di ſex dierū & latitudo duorū arrogat.Schleſiæ uero cc.mil.paſ.latitudo lxxx. ad
menſio. dicit. Agrippa latitudinē inter Iſtrū & Viſtulā iiii.mil.& cccc. paſ. æſtimauit, & Rhętiā cum Norico cc.mil.paſ.adiunctis lxxxvi.ultra ſeptētrionem in longi tudine,latitudinē uero Dc.xlviii.mil.patere.Vide Ply.li.iiii.ca.xiii.na.hi.Augu ſtus cæſar adhuc c.& lx.addidit.Nec eſſet uſq̧ q̧q̧ tā difficile regiones germa niæ dimetiri,totā ꝙo ut pulchrū ita difficilimū eſt.Nā id ſpaciū q̄d germāię cō ceſſum eſt,pene ſolæ germanorū inſulę cōplectunt.Plynius etiā putat a nullo unq̧ Germaniā bn̄ mēſuratā,lib.tñ iiii.ca.xiii.et germanorū oīa xxv.mil.paſ.cō ꝓhendenda putat,iudicet alius,ſufficiat in his me ſaltē admonuiſſe cæteros

De lateribus & medietate ac terminis Germaniæ. Ca. xii.

OMnis Europæ regio penes antiq̧s Romanorū erat, excluſa in hoc ſo la germania,limites.n.Ro.impii Germaniā undiq̧ attigerunt. Celtes
Anguli germaniæ quattuor angulos aſcripſit li.iii.odarū Viſtulā,Rhenū,Co
& latera danū,& in Getas currentē Danubiū.Verū anguſtioribus finibus plus iuſto
Germāię Germaniā arctauit,ut in li.pri.oſtendimus.Mediū uero totius germaniæ Nu renbergā dicūt,quā umbilicū germāię Aeneas ac Celtes dixerūt,q̄rū ſentētię
Vmbili nōnihil tribuo.Fiat.n.ꝑiculū ęqua diſtātia a Nurēberga ad Viennā, eadē q̄ &
cus Ger. ad Antuerpienſes,nobis repſentabit.Antiq uero Albim fluuiū germaniā me diā diuidere tuebant,ut Strabo li.i.q in duo ſpacia germaniā Albi diuidere col legit.Et Celtes li.iiii.car.Arctous Albis Teutoniā mediā pagrās. Nazari⁹ Ma mert.ad Maximianū.Qua horridus Albis (inqt) ſecat germaniā.Verum ger
Germāia mania circa Nurēbergā altiſſima eſt,& pcipue uerſus ptes ubi arx Schillings
ubi altiſſi furſt cernit,quē locū totius Germaniæ eminētiſſimū altiſſimūq̧ puto. Quod
ma nō ſolū rōne aquarū,aeris,uentorū,uerū & naturali expientia pōt idagari.Cæ terū totā ſeptētrionē germaniā lib.pri.diximus.Erat & ſignū germāiæ termino cōſtitutū πιτυοῦς,referēte Suida,πιτυοῦς πολύχνιον ἐν πέρατι μὲν θαλάττης τοῦ ποντι κῆς κατὰ δεξιὸν κείμενον,τέλος δὲ τῆς ῥωμαίων ἀρχῆς γενόμενον τοῖς βαρβάροις καὶ ὠμοῖς ἔθνεσι ([illegible]) .i.Pityus ueſtigiū in termīo maris pōtici conſtitutū ad dexterā,erat.n. illic finis ac limes Ro.impii coarctans deſignatus barbaris ac crudelibus gentibus.

Quantum ſe dilatet Germania magna. Ca. xiii.

Dilatatio VT aūt demū uideamus,q̄uſq̧ ſeſe germania magna extēdat,ſumam⁹
Germ. in in pſentia priſcorū rōnes, Artemidor⁹ ultra Tanaim incōpta tradit
ſeptentri eſſe.Tñ Iſidorus gręcus xii.mil.ſtad.uſq̧ ad Thylē allegat.Martianus
onem. uero Capella xii.cētena qnquaginta mil.adiicit.Plynius aūt inumerabiles gētes in tā longo tractu illic degere ſcribit,q̄ & ſedes q̄tidie mutēt.Pythias Maſſyl. a

Britannia uero in ſeptentrionē ſex dierū nauigationē eſſe ,pſitet. Vnde liquet priſcos maxie erraſſe,dū ultra Iſtrū ad ſeptētrionē nihil poſuerit. Quos Oui. in li.de Pōto ac Triſt.tot vſicul'ſecutus eſt. Vltra,inqt,nihil eſt q̄ nō habitabile frigus.Et ſe terræ terminis uicinū eſſe aſſerit inter Getas tm̄ uerſatus. Totū aūt illud ſpaciū ſeptentrionis Germania occupauit.Sarmatiā,Scythiā,Tauricā longi.Dcccc.lxxx.M.latitud. Dcc.xvii.M.explere dixit Agrippa.Auguſtus cæſar in ſua geogra.his adhuc centū adiecit.Plyniū laudo,q li. 4.ca. 13. nulli huius dimenſionē cōſtitiſſe refert.Nec me latet maxīa illa latitudo Ruſciæ,a Frāciſco Biſio uiro doctiſs.deſcripta,cui uni ſi auſcultare uolumus,illam pene deſcriptionem ſoli Ruſciæ largiemur neceſſum erit.Hæ autem regiones ſeptentrionales Germaniæ ſecundum multorum ſententiam aſcribuntur,ut lib.i. diximus.

Vbi lingua germanica terminetur. Ca. xiiii.

VErū lingua germanica nō in tm̄ ſeſe diſſipās termīos citeriores q̄rit. Poſuerunt alii alpes illos maxīos a ſupo ad inferum mare porrigentes,linguæ germanicę terminos.Verū hęc pſuaſio min⁹ recepta eſt, aliq̄n.n.citra ac ultra germanici ſermōis tenor ualet.Id uerū ē ſub p̄dictis ptib⁹ in Ottlandia Friburgū,ex alia parte Lotharingiā,ex tertia parte Atheſim,ubi Tridentū,ex quarta pte alpes illos q Styriā,nō oēm,uerū tm̄ ubi Drao irrigat noſtri idiomatis termīos deſcribere.Cæterū ī oriēte Vngaria,ī aliis ptib⁹ Sleſia trans fluuiū.Odera q̄q̄ iuxta Ligurini ſententiā Polonicā linguā rep̄ſentat. Finis linguæ ger.

De inſulis Germanicis,& earum ignorantia. Ca. xv.

BEne ſe habet,maior.n.labor exactus eſt.Supeſt ut anteq̄ man⁹ extrēa opi ſiue libro p̄ſenti inferat,æqua inſularū germāicarū memoria uolumini noſtro adiiciat,quarū agnitio nulli priſcorū cōſtitit.Vt ergo de antiq̄ſſimis memoria remittat,ad Plynii tpa ſermonē noſtrū collaturus ſum. Ply.na.hiſt.li.ii.ca.ultīo ſiue penul. inſularū germanicarū penitus nullā rōnem uetuſtis cōceſſit.Nec huius tpibus cognitas fuiſſe nobis Ptole.argumēto eſt,q licet Scandiā ac inſulas quaſdā Saxonicas internouerit;nihil tñ oīno de Danię Noruegię,Grolandiæ,dicere habuit.Viſum itaq̄ nobis eſt rei p̄cium non de futurum,ſi ea quæ priſcos latuere,recentiores fugerunt, apponerem. Sūt aūt germanorum inſulæ numero non magno,etiam non exiguo. Ignorātia inſularū Germ.

De q̄buſdā reb⁹ circa Scandiā reptis,& de ipſa inſula Scādia. Ca. xvi.

SCandia inſula germanię in mari Arctoo ſecundū Ptole.ſententiā li.c. q ſi litera nō eſt deprauata σκανδίαν uocat,καὶ αὐτὴ σκανδίας,inqt,οἱ δυτικὰ κατέχουσι χαιδεινοί.Et Scandiæ partē occidentalē habitāt Chędini.Pōp.Mela Hierony.in ſupple.in mari Codoneo ſitā ſcribūt.Habet aūt a principio Scādia Viſtulā,ab uno brachio diſtenſo germanicū mare uerſus ſeptētrionē,ab oriēte lacū uaſtiſſimū,ab occidēte pelago circūdat.Hæc Iornādes ſcriptor,q & tm̄ frigus illic graſſari ſcribit,ut nullæ apes illic degere poſſint.Ply.li.iiii.Scandizonā uocat hāc inſulā.Illius q̄q̄ meminit Paulus Barnefridus,Rhegino prunien. Ligurinus,Beda in hiſtoriis Anglicis,& alii. Quæ aūt iuxta illā repiri lectiōe aſſidua cōpta habemus,ea ſunt.Pergē ciuitas celebrat,cui⁹ dimēſio .4.9.9.80.45. Scandia

Mons mari Noruegico circūſeptus (Hechelberg dictus) inferni aut purgatorii ſpeciē repſentat. Hunc horrendo clamore inſtincti uultures ac corui nigerrimi circūuolando pterrefaciunt. Totus pterea mons eiulatu lachrymabili intonat, clamor ad unū miliare dilatatus diffundit̃. Duo q̄q; fontes illic horrent diuerſiſſimi, primus intenſiſſimo frigore, alius calore intractabili p̄ditus, cætera elementa longe excedunt. Nec ultra octo pedū ſpacio a ſe inuicem abſunt. Tumultu illo itaq; admoniti accolæ, cultui diuino plus cæteris mortalibus dedunt. In meridionalibus etiā Noruegiæ Nadhegrin pmōtoriū eſt, cuius grad. .39.35.63. ubi malignus ſpiritus aereo corpore in p̄ſentia cernit̃ ab oib9. Haud pcul Liſce pmōtoriū Noruegię, ubi candidi falcones capiūt̃, cuius dimenſio .35.62.10. æſtimatur. Hechel berg. Falcones albi

De Thyle Grolandia terræ termino, & aliis inſulis. Ca. xix.

THyle Noruegiæ pars eſt, inter Daniā et Noruegiam. Nec reputatur inſula, licet limite uel tractu maris ſepet̃ a terra: glacies tn̄ eā ad octo menſes terræ conglutinat. Queadmodū mare q̄d a Danis Nardlimbaduch dicit̃, longiſſimo tractu Vuildlappenland ab Vermenland diuidit, ppetua tamen glacie pene eā cōſtringēte. Cęterū mare congelatū a Danis iuxta Ynesegk pmontoriū horrere phibet̃, cuius aqua Gotlandiæ uerſus orientem & ſeptentrionem perlongum tractum mare ingreditur, ſub grad. 41.66. ubi & diem xxiiii. horarum eſſe aſſerunt. Grolandiæ præterea inſulæ Cherſōeſus dependet a terra inacceſſibi, a parte ſeptentrionē uel ignota propter glaciem. Proficiſcuntur tamen Caroli infideles q̄tidie cū exercitu in Grolandiā, & hoc abſq; dubio ex altera parte poli ſeptentrionalis. Nō igitur Oceanus alluit limē terræ recte ſub polo, ut omnes priſcorum auctores profitētur, ueluti honeſtiſſime nobis Niger mathematicus oſtendit. Grolandiam etiam cæterarum refertiſſimam teſtatur Ioannes Eſcendenſis. Nobilitat̃ & fœminarū inſula, ubi nūq; mares partu eduntur, cuius gradus .26.63. referuntur. Thyle Grolādia

Deſcriptio Daniæ, Cimbr. q; Cherſoneſi, & adiacentium inſularum, a ueteribus prætermiſſa. Ca. xx.

NVnc ad mathematicas ratōes trāſcēdā, qb9 & germaniā noſtrā breui traditiōe excurrā, & maxię iſulas, a quarū formatione Ptole. Marin9, Hipparchus, aliiq; greci iuxta & latini pcul abierūt. Protulerūt. n. ſe hoim igenia i cęteris regiōib9 germāię, nemo tn̄ iſularꝝ germanicarꝝ piculū fecerat, niſi nup Claudi9 Niger, q toti9 Cimbr. Cherſoneſi extēſiōnē hactenus oib9 ignotā, multa expiētia tradidit, q̄ ipulſu Io. Virdung Haſfurdenſis mathematici nobilis poſteritate ac ſucceſſoribus reddere uoluimus. Ab occidentali itaq; parte poſt Albim Cherſōeſi illius deſcriptionē auſpicatus eſt Hamburgo cui longitud. & latitud. 32.0.26.20. tribuit. Inde Holſatiæ littori .32.57. Friſiæ inferiori .33.57.20. Burglanenſi uero ciuitati .36.58.20. Inde ad ſeptentrionalem ei9 partē Vendiſiſel ciuitatē ſub gra. 39.59.40. poſuit, duob9 ei adiūctis littorib9. Ad oriētē uero Skane pmontoriū grad. 40.35.59.55. & Viburgū urbem parū a mari diſtantē grad. 40.59.20. adiunctis ipſis littoribus ac ſinubus. Inde Sclauo Dimēſiones inſularum

L

plæriq; geometri, q iuxta regionũ qualitates ac ꝑtes ordinẽ ſequũtur, uelutı nuꝑ in ſua geographia Aeneas Syl. ac Cocleus emoliti ſũt. Verũ inſtar Marli ani ac Lilii iuxta literarum ſeriem ciuitates, earũq; enarrationẽ ingrediemur. Vidi id Plynio familiare eſſe, q eundẽ curſum in traditione morboꝝ, lapidum gemmarũ tenuit, & ꝑ alpha & beta rerũ ordinẽ faciliori traductione ꝓſequit. Nec in iudiciũ mihi ueniat, ſi Galliæ aut Sarmatiæ Italiæ q̃q; urbiũ memoriam una germãicis miſcuero. Induxit n. me ad id CL. Ptolemęi ratio, q in hãc euaſit ſententiã. Quẽadmodũ dum ſolũ caput pingemus, non tñ ea q̃ ſolius capitis ſũt aut manus ea q̃ tñ ad manũ requirũt, adiiciemus. Nec tñ q̃ capitis ac man⁹ ſimul ſunt, dum hoĩem deſcribimus. Ita nihil ꝓhibet, aliqñ augere aut minuere materiã. Et addit, ita cõtingit in deſcriptione partiũ, quas augere poſſumus aut circunſcribere ob mutationes ac τὴν ἀνωμαλίαν locorum frequentiam.

DE LITERA A

ADVATICI populi, ut Marlianus & enarrator Ptolemæi ſcribũt, regno Eburonũ finitimi ſunt & Neruorũ. Opidũ Beamundt colũt, q̃d in monte ſitũ eſt comitatus Hanoniæ. Alii uolunt ipſos Donacũ inhabitare, non ꝓcul a Cameraco urbe Atrebatenſis dioceſis. Alii Brabantinos eſſe dixerunt, iuxta oppidum Niuellũ comitat⁹ Hanoniæ iuxta Bintiũ & Canetũ, Cameracẽſis dioceſis urbes. Sabel. li. v. Ene. vi. a Cimbris & Teutonis illos ꝓgnatos ſcribit, cui aſtipulatur Marlianus. Multa de his Cæſar. Eutropius li. vi. hos Aduatigos noĩat, et a Cæſare uictos oſtendit, græci τοὺς ἀλουατικούς, Galli Boſleduc eos uocant. Aduatici

AGRIPPINA a Suetone in Ottone (nunc Colonia) Coln, ab Agrippa genero Octauiani dicta, unde Agrippæ meminit Strabo li. 4. et ad ulteriorẽ ripã prius cõſediſſe hos ab Agrippa reductos ſcribit, ut manifeſte in Cæſare uidet. Sichardus uero Cremonẽſis ab Agrippina Claudii uxore hãc urbẽ dictã uult. Marlian⁹ illã primo ab Agrippa ædificatã aſſerit, & tpe Iulii cæſaris Marchio natũ Cleuẽſem ſortitos fuiſſe Agrippinẽſes, q̃s Ptole. lib. ii. ca. viii. ta. iii. Agrippinenſes appellat. Conuicit hanc ciuitatẽ Agrippinæ nomẽ aſſumpſiſſe Peutiger authoritate Cornel. li. xii. hiſt. ab Agrippa Claudii uxore. Plynius lib. 4. ca. xvii. Agrippinã Coloniã hanc facit. Similiter Rhegino, Ammianus Marcel. li. xv. hãc in ſecũda Germãia ampli noĩs urbẽ eſſe putat. Cornel. li. xii. ita loqtur Agrippina, q̃ uim ſuã oſtẽtaret ſociis & nationibus, in oppidũ Vbiorũ (in q̃ genita erat) ueteranas colonias deduci iubet, cui nomen ex uocabulo ſuo inditũ eſt. Et forte accidit, ut eã gentẽ Rheno trãſgreſſam, auus agrippa in fidẽ acciperet, iiſdẽ tpibus aduentu Cauchorũ latrocinia agentẽ. Hæc Cornel. Sextus q̃q; Aurelius Agrippinã eſſe aſſerit nobilẽ Galliæ urbẽ. Strabo li. 4. hos Vbios & Vibios dixit. Vbios Cornel. Peutinger, Cæſar, & Ptole. Ply. uero lib. 4. ca. xv. na. hiſt. illos Incubos uocat. Hermol. Barbarus ad hodiernũ diẽ ait uicum ibi Vbiũ dictũ (a q̃ forſitan dicti ſunt Vbii) uideri. Cornel. in hiſt. Iubonũ ciuitas malo iprouiſo igne conſumpta nobis ſocia, ſcribe Vbioꝝ, textus eſt deprauatus, & in ſequẽti lib. Virbiorũ Treuerorũq;, ſcribe vbiorũ, & ĩ li. penul. Et i Virbiis q̃d germãicæ origĩs enũciata patria Roma. noĩe agrippinẽſes uocaret. Agrippĩa Cornelii locus

AMANTINOS populos, Vngaros uolũt, ex eo qa inter Saũ & Draũ de
gunt, ut Iuſtiniani uitę enarrator ſcribit, Sex. Ruffus ca. x. illos oſtẽdit uictos ab Amanti
Auguſto ꝑ Curiũ ꝓcõſulẽ, ego Vngaros dicerẽ, qa Ptole. li. β. ubi de inferiori ni
(Vngaria ſcil.) Pãnonia loquit̃, κατέχουσι, inqt, ἀπὸ λύσεως ἀμαντῖνοι. i. Occidẽtalia Alii Are
tenent Amãtini. ARENATII ut ait Marlia. inter Coloniã & Traiectũ ur uatii.
bes epiſcopales, ultra Noueſiũ Rheno adiacẽt, cõſentit & Ptole. enarrator, de
illis Cor. Tacitus. AVSTERANIA inſula Germãiæ apud Pruſſiã, teuto. Auſtera
(Sudau) dicta, alio nomĩe a barbaris Gleſſaria a gleſſo. i. ſuccino (augſtein) ibi- nia
dẽ naſcẽte, Ply. li. iiii. ca. xiii. iuxta Cimbros illos ſitos ait eſſe, multa ibidẽ Ply. lib.
vlt. i. xxxvii. ca. iii. & nos libr. viii. & ix. Hermolaus ſupra Plynium ſcribit a Ply-
nio dictã auſtraniã, & alibi auſteraniã. Volaterranus ignar⁹ germaniæ, alioq
hõ doctiſs. deluſus eſt nõis cõuenientia, Auſteraniã auſtriã nunc dici affirman
do li. vii. cõment. q̃ tñ in tm̃ diſtant. AMBIANI Germaniæ populi, ꝓximi Ambiani
Menapiis ad Oceanũ ait Strabo li. 4. geog. hodie iuxta Atrebates ſunt. Ply. a
Scalde ad Rhenũ ſitos Ambianos dixit li. 4. na. hiſt. ca. xvii. Cæſar q̊q; eorum
meminit, & Eutrop. li. vi. a cæſare illos uictos ſcribit. Oroſius, ſimiliter & Liui⁹
hos Belgarũ populos aſſeruerũt, & Florus ſupra Liuiũ lib. 4. Hierony. diſt. xii.
epiſt. xxxi. multa incõmoda ĩpos ſuſtinuiſſe ꝓbat. Oroſius li. vi. ca. vii. Abianos
nõĩauit. Marlian⁹ eorũ in oĩbus ut atrebatũ meminit. Ptole. poſtq̃ de Bellouа
cis ſcripſit li. β. addit, μεθ' οὓς ὁμοίως ἀμβιανοί, ὧν πόλις σαμαρόβριγα. i. Supra hos ſimi
liter ambiani ſunt, q̊rũ ciuitas eſt Samarobriga. De ipſis Ant. Pius, Galli ambi
eus ambianos appellant. AMBVIARII ut ait Marlia. & enarrator Pto- Ambuia
lemæi cũ Vſipetibus, Menapios olim expulerũt. Ex eo aliq hos ambianos eſſe rii
dixerunt, id negarẽ, ideo, qa apud Cæſarẽ illorũ & ambianorũ mentio eſt. Hi
hodie circa Rhenũ & Moſam habitãt. Alii eos Brabantiæ ciuitates incoluiſſe
uolunt, ubi Leua, Bergis oppida ſunt, diocœſis Leodienſis. Cornelins in hiſt.
Ampſinariorũ meminit, & hos a Cattis & Cheruſcis exactos dixit & uenun-
datos. Idẽ Cornel. in Germania angriuariorũ. Prudens lector uideat, nec am-
buiarios, ampſinarios & angriuarios unã gentẽ dicerẽ, rõne ductus Cornelii,
quã in Germania dat, angriuarii em̃ Brunſuigenſes, ab aliis nõĩant̃ ambuiarii
uero Brabantini. AVSTRIA olim Pannonia ſuperior dicta eſt, ut li. pri. Auſtria
cap. de Pannonia retuli ſecundũ æneã Syluiũ. Ab oriente Vngariã habet, ab
occidente Bauariã, a ſeptentrione Bohemiã, ab aliis Styriæ montes, ubi primo
Romani ipſam occupauerunt, nomen accepit orientalis germaniæ, ſicut Sylui
us ait. Inde tpe Francorũ ubi totã Germaniã pene in ditionẽ eorũ redegerunt
Franci, a uento aut poſitione auſtriæ appellationẽ huic ĩpoſuerunt, q̃ ad oriẽtẽ
uergeret. Vueſtriæ uero q̃ ad occaſum, ut Bilibal. Pyrckaimer ac Cunr. Peutin
ger teſtãt̃. Regio illa fœcũdiſſima, ſꝑ lætiſſimis pabulis referta uiguit, olĩ Mar-
chiõat⁹ ab Hẽrico duce ductu Fœderici pri. n ducatũ redigebat̃, a fœder. III. i
archiducatũ ATREBATES Gallię popl̃i, ab Eutropio li. vi. Ply. li. 4. ca. xvii. Atreba
Floro, Liuio, & Strabo. li. 4. ferunt̃, inter Scaldim & Rhenũ, Ambianis ac Tor tes
nacenſibus, Moriniſq; ꝓximi. Vnde a multis Burgũdiones credunt̃. Hierony.

diſt.xii.epiſt.xxxi.Atrebites eos uocat.Strabo Atrebatos in ſecũdo ordine,Pto
lemęus Atribatios li.β.ἀτριβατίους,ad Sequanã,inqt,fluuiũ Atribatii ſunt.Galli
Atrebates Arras eorũ ligua noĩant. Eſt aũt urbs eorũ Atreba,cuius meminit
Antdorf. Sabel.li.v.nonarii ſexti,a qua eos dictos uolunt. ANTVVERPIVM ul
tra Coloniã noĩatiſſima ciuitas mercatoribus eſt,Rud.Agricola referẽte,dio
ceſis Cameracẽſis,iuxta Ambuiarios in Brabãtia teut.Antdorff. Cuius nũdi
næ totius Germãię maxię a Morinorũ urbe trãslatæ ſunt,ductu Maximiliani
cęſaris.Gręce ciuitas eorũ ἀτουάτουκον dicit̃ a Ptole.lib.β.εἶτα μετὰ τοὺς ταβούλλαν ποτ.
τουγγροι καὶ πόλις αὐτῶν ἀτουάτουκον.i.Poſtea ad Tabullã fluuiũ Tungri ſunt,q̃rum
urbs dicit̃ Atuatucũ. ALTDORFFIVM Bauarię oppidũ,nõ ꝓcul a Nu
Altdorff rẽberga temere in ædificiis ornatũ,muris tñ mediocrib⁹. Olim ſub Adulfi co
mitis de Naſſau Romanorũ cęſa,manibus moderatũ,a q̊ & priuilegiis hone
ſtiſſimis honoratũ eſt.Inde ad Bauariæ ducatũ deuenit tꝑibus Ludouici,tũc a
Nurẽbergẽſibus ĩpugnatũ,uerũ nõ expugnatũ eſt.Iñ Otto ultimus eorũ dux
poſtq̃ diẽ extremũ clauſit,Philippus Palatinus Rheni oppido potitus eſt,cui a
Nurẽbergeñ.oppidũ illud eſt detractũ in bello germaniæ contra Palatinum.
Arbori chi ARBORICHI populi germanis olim finitimi,Romanis parebãt,& in ori
entẽ Turingos habuerũt,ex alia parte Alemanos.Hęc Procop.li.i.de bel. Got
thico. Sub germanorũ noĩe Frãcos intellexit, vñ nõ poſſum agnoſcere q̃ıter
Turingos Frãcos & Sueuos habitẽt,niſi Haſſos uelis,q ab oriẽte Turingos ha
Arelatũ bent. ARELATVM oppidũ,a q̊ regnũ Arelatẽſe dictũ eſt.Strabo Arela
tos hos populos uocat li.iiii.Cõtinebãt aũt Allobrogos,Heduos,Sequanos et
Heluetios.Hui⁹ regni meminit Aeneas Syl.q ſub ꝓuĩcia Treuerẽſi ſitũ eſſe
ſcripſit.Põp.Mela li.ii.Sextanorũ,inqt,Arelate &c.Plynius Vocontiorũ ciui
tatis fœderatę,ait,duo capita Vaſius & Lucus Auguſti in mediterraneo Are
late ſextanorũ.Ligurinus li.v.claudit Arelatũ.De Arelateñ.Paul.Diaconus li.
iiii.ca.viii.rerũ Lõgobardorũ.Abbas Spãheimius in hiſt.Frãcorũ.Plura de il
Loc⁹ am miani. lis ꝓtulit Ammia.Marcel.li.xiiii.Dũ hęc agunt̃ in oriẽte Borelate hyemẽ agẽs
Cõſtantinus,textus eſt corruptus,Arelate.n.ſcribit̃.Idẽ,& cęſaris iterũ egreſſ⁹
Harelate Valentiã petit.Huius loci ſæpe meminit Anto.Pius in Itiner. Suidas
Auguſta. & Philoſtratus in uita φαβωρίνου. AVGVSTA ciuitas Vindelicorum (ut
Peutinger,Ptole.ca.xx.ta.v.li.ii.ſcrĩbũt) a Vindelicis originẽ hẽt.Fuit & dicta
Ciphroim.Hãc urbẽ Druſus inſtaurauit,& de noĩe Auguſti auguſtã dixit, ut
placet Ottoni Friſing.li.iii.ca.iiii.q & Rhętiæ urbẽ illã noĩauit.Sũt tñ annales
q ante Druſum M.cc.xx.anno auguſtã primã inchoatã teſtant̃.Illic Lycus(der
Lech) ꝑterlabit̃,q̃d Celtes illo carmine innotuit li.iii.odarũ. Auguſta Lyci cõ
dita margine Claris abũdãs inclyta ciuibus.Auguſtã alii (ut altius inſurgam⁹)
a Iaphet primo habitatã dicũt,ꝓpter aerẽ,& vindę,& Lyci flumĩa.Alii Ziſam
Ziſaria. a qua Ziſaria dicta eſt,ciuitatis illius fundamẽta iecisſe aſſerũt. Alii deã uide
licet Ziſam,cuius tẽplũ ueſtigiũ retulit,& hodie colles uident̃,ubi uerſiculi iſti
uſmodi repti ſunt,apud Vrſpgẽſem. Quẽ male polluerat cultura nepharia
diuũ Gall⁹ mõticulũ hũc nũc tibi Ziſa tulit.Multa urbs illa ꝑtulit,ab Attila.n.
deſtructa

deſtructa,inde ab Vngaris obſeſſa ē.Anno dñi Dcccc.lv.ab Ottone liberata Inde a Vuelphone duce Bauarię capta,anno M.xxiiii.& anno M. lxxxviii. deſtructa a Sueuis corruit.Hic eccleſia S.Afræ horret,quā Vdalricus illic epūs inſtaurauit.Similiter S.Ioannis & Stephani.Hic Philippus epūs ſub Ant.Imp. martyr euaſit.Hic S.Afra,Hilaria,Quiriacus, Euria martyres choruſcant.Hꝰ Rhegino Pruniēſ.Volaterranus li.vii.meminerūt.Ligurinus & Paul. Diaconus li.ii.ca.xiii.de rebꝰ Lōgobardorū,q Virdā & Lechū(nos Lycū)fluuios diuidere hanc aiūt urbē.Totā hāc ciuitatē explicauerūt Abbas Vrſpgēſis,Nauclerus,& Ant.Pius in Itiner. Monaſteriū S.Stephani a B.Vdalrico auſpicatū uolunt,anno dñi Dcccc.lxiiii.Ab eo inde xxvi.anno.ædē beatiſs.Virginis ductu Vdalgeri epi exordiū ſumpſiſſe ferūt.A q̄ anno poſtea xi.religioſos ordinē S.Bñdicti referētes,primū Auguſtā ingreſſos aſſerūt.Beati Petri uero eccleſiā Suigerus comes ſeculo ſalutis noſtræ poſtꝙ milleſimus ſupra ſexageſimū ſextus annus agebaī,exorſus eſt.Ab eo anno inde C.II.diui Georgii monaſteriū fundabaī.Inde ingēti turbine uentorū excitato,eccleſia S.Vdalrici penitus corruit,anno incarnatiōis milleſimo ſupra quadringēteſimū lxxiiii. Maxia ſui incrementa urbs illa ſumit,aliāꝗ Nurēbergā nobis refert,clarorū uirorū prudentia adiuta,in primis Cūradi Peutīgeri in oī diſciplinarū gñe īſtructiſſimi. (alii eyria.)

ARGENTVARIA (Colmar)huius Anto.in Itiner.ſuo meminit,& Ptole. li.ii.ca.iii.ta.iii.Argentuariū dixit,ubi enarrator Argentinā putat, q meriualē non habet.Argētuariā,n.Colmar putauit,cōiecturā talē capio,qa Ptole.ciuitates ſuporis Germāiæ enumerans.Eſt,inqt,Nemetorū Neouagus,Rufiniana, Berbetomagus,Argētoracū,Brētomagus,Iubonū,Rauricū,Argētuaria. Ecce Ptole.prius argentoracū noīat,deinde aliā ciuitatē argētuariā,ex q̄ patet,nō argentoracū argētuariā uocari.Argētuariæ meminit Iuſtiniani cēſ.enarrator, & Doctor in ſupple.Euſebii,Eutrop.li.xi.ubi de Gratiano loqī,apud Argētuariā occubuiſſe multa millia germanorꝫ aſſerit.Apud alios argētoria inuenio,incuria ſcriptorū.Cæterū Colmar ſecūdū alios,ab auſpicio colūbarū,ſecūdū alios a claua Herculis(quā temulētus ibi pdidit)dictā uolūt.Hāc alii ex debita ſupputatione eſſe Seleſtadiū ferūt,ex eo,qa ſex ab argētina diſtet miliaribus,tn̄ Cōradus Leōtorius,Io.Stabius,I.Collaurius & Ia. Spiegel Colūbarię (ut nos dicimus) huic urbi nomē impoſuerūt.In Colūbario monaſteriū S.Petri ab Adelheide conditum eſt,ut annales quorundam loquuntur,anno Dccc. & xxxii. (Argentuaria) (Columbarium)

ANSVARII (ut ait Marlianus)Germanię populi ſunt inferiores,iuxta Friſos.Idē & Ptole.enarrator.Cor. Tacitus in germāia iuxta Friſos Thaſuarios (ſi liber nō eſt mēdoſus)& Angriuarios ponit.Et idē in lib.hiſt. ualidiorē gētē Anſuariorū dixit,nō modo copia ſui ſed & miſeratiōe adiacētiū populorū(qa pulſi a Cauchis,& ſedis inopes)tutū auxiliū poſtulabāt.Hos aūt angriuarios eē certū ē.Ptole.ṽba ſūt li.α.ἀγγριουάριοι,īqt,inī cauchos.n.maiores et ſueuos ſūt. (Anſuarii) (Angriuarii.)

ALBERSPachiū Seuiæ cœnobiū,Vuirtēbergēſi duci paret,ab alberto comite de Zollern dictū,hic cū comite de Sultz extitit fundator,& religionē inde petiit. ASCHAV monaſteriū,q̄d tp̄e Caroli Magni epūs argētinenſis (Alberſpachium) (Aſchau)

xxv.Remigius Sophiæ,Spei, Fidei & Charitati conſecrauit. Sophiæ corpus ab Adriano papa miſſũ eſt propriis humeris,e Roma.& ab Hezelone locupletatũ,ut Ia.Vuimphelingius in catalogo ꝓbat, chronica Argentinẽn.anno

Auleriti alii aulercii. Dccc.lll.conſtructũ illud fuiſſe uolũt. AVLERITI Belgæ,ꝓximi Lixouiis & Velocaſſibus(ut enarrator Ptole.ait)de his Cæſar plura in cõment. hodie iuxta Mediolanẽſes habitare dicunť,ubi eſt ducatus,prius Hetoredia dictus.

Vuyſſenburg ALBVM Caſtrũ. Vuiſſenburg,trãſrhenana ciuitas,a loco noïata Vuiſſenburg,ait Peutinger.Dagobertus illic eccleſiã conſtruxit in honorẽ Trinitatis, B.Virginis,Petri & Pauli apľorum anno Chriſti Dc.xxiii. in die Mai.Ibi corona quã Dagobertus detulit reſeruať,cui⁹ metallũ nemo agnouit.Vrbs illa multũ a Palatino ꝑtulit.Eſt & monaſteriũ extra ciuitatẽ,q̃ opulentius in Germãia non fuit, illud Pirimius epũs fundauit anno Dcc.xxiiii.(ut Chronica argentinenſium teſtanť)olim ſub abbatis iuriſdictione ipſa ciuitas,multa quoq; Marchionis Badẽſis,& Palatini oppida extiterũt.Manet adhuc ueſtigiũ apud Etlingenſes,ubi libere ſine om̃i uectigali & ſtipendio Vuiſſenburgenſes ꝑuehũt. Dagobertus dũ illud regale monaſteriũ cõſtruxit,eis anno Dc. xxxiiii. multa

Herenalb Frauenalb ꝑdia cõtulit,q̃ apud Abbatẽ Spãheimiũ legunť. ALBA Dñorum (Herenalb)cœnobiũ duobus ab Etlingen miliaribus diſtãs,ab aqua Alba illic ſubter labente nomen ſortitũ.Huius monaſterii erectores extiterũt comites de Eberſtain,q illic ſepulti ſunt.Eſt & Alba Dominarum non longe ab eodẽ condita.

Alba baſilica ALBA Baſilica. Vrbs Vngariæ,ubi reges coronanť,ac oſſa eorũ condũt, (Stulvuiſſenburg)hanc urbẽ Stephanus Vngarorum rex dũ contra Sclauos & Bulgaros bellũ geſſit.cõdidit,ut Michael Riccius li.i. regũ Franciæ ſcribit.

Alba græca ALBA Græca (Krichiſchvuiſſenburg) ubi C.L.mil. hoïm Turcus adduxit,ad oppugnandum, ut Syluius ait in Europa & in hiſtoria Bohemica lib.v. ſed non expugnauit,fugatus p Capiſtranũ,q & illa ſcripſit papæ(ut idẽ Syluius ad Nicolaũ S.Petri Cardinalẽ teſtať)adeo ab Huniade Turcus ſuſus eſt,ut ſꝑ q̃ uixit maledixerit huic diei,quo ad Albã uenerat. Aeneas urbẽ hãc Taurinũ

Aquæburgũ uocari putat. AQVAEBVRgũ ad ænum fluuiũ ſita urbs Bauariæ,a multitudine aquarũ dicta,teuto. Vuaſſerburg. ADOLPHI Campus. Alsfelt,

Adolfi cãpus ab Adolpho noïatus, gñe Caroli Magni,ut eorũ annales dicũt.Eſt aũt Haſſię urbs,ubi ſtatua literis græcis ſignata eſt.Inhabitat urbẽ hãc Schorpachius inſi

Altẽdorf gnis rerũ naturaliũ inueſtigator. ALTENDORF Haſſiæ locus & ciuitas a S.Bonifacio cõdita,uti feruntIllic ſalina ſalis ſupra Vuerram fluuium ſcatet.

Anoltzſpachium ANOLTZSPachiũ, Anſpach,corrupto uocabulo dicit, ciuitas quiq; a Nurenberga miliaribus diſtans,inter Francones & Bauaros,ſedes Marchiõis Brandenburg.a fluuio paruo q̃dã noïata,q ciuitatẽ ꝑterlabit Anolſpach dicto. Fuit urbs hęc oli ſub dominio de Dornberg,a qbus ad Marchionatũ deuenit, eccleſiã hic S.Humbertus cõdidit & erexit,q & illic ultimũ diẽ claudẽs,ſuas re

Achillis dromos liqas ſepoſuit: ACHILLIS Dromos,apud Scythas non longe a Boryſthene inſula eſt,q̃ ad ſolẽ uergit,& nudus locus Achilli ſacer,inter mare porrect⁹ ut ferũt Strabo li.vii. & Euſtathius,Dionyſius hunc iuxta Boryſthenẽ eſſe ait

em̃ ταῦροι δὲ ναίουσιν ἀχιλλῆος δρόμον ἄγχι. Reuera apud Tauroſchytas locus ille ſitus eſt. De qbus Euripedes & Vopiſc⁹ in Aureliano. Drom⁹ autẽ ille porrigitũ uſq; ad Cherſoneſum & Tauroſcythas. Verba Strabonis ſunt. τὴν δὲ πλείστην τῆς χερσονήσου μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ καὶ τοῦ κόλπου τοῦ καρκινίτου ταῦροι σκυθικὸν ἔθνος. i. Proximã inde partẽ Cheroneſi uſq; ad Iſtmũ & ſinũ Carpinitũ (Guarin⁹ legit Carpineitẽ) Tauri inhabitant Scythica gens. Alii Carcinitẽ ꝓferũt, cuius in litera C. mentio erit. Põp. Mela li. ii. Achillẽ infeſta claſſe mare põticũ ingreſſum refert, & ludicro certamĩe celebraſſe uictoriã. Inde armis ſe & ſuos curſu excitaſſe ideo dictũ locũ Achillis Dromon. Multa Ammia. Marcel. li. xxii. ubi de inſulis Sarmatię ſcribit. Euſtathius ſupra Dionyſiũ ibi ideo Achilli ſacrũ hũc locũ putat eſſe, illic. n. litatã fuiſſe Iphigeniã Agamẽnonis filiã, Achillis amatricẽ, & bouẽ pro ipſa ĩmolatũ. Volaterranus li. vii. cõment. huius loci & Procopi⁹ meminerũt. Vñ hi Tauri dicũt, Euſtathi⁹ ex fabula ꝓbat, Oſiridẽ illic aratra primitus monſtraſſe. Ply. multa li. xxx. Strabo etiã li. xi. ſacellum aſſerit Achilli illic ſacratũ. Ply. inſulã hanc teſtat̃ eſſe Achillis ad formã gladii figuratã. Accedit q̃cq; Iornandes de rebus Gotthorũ, & ni fallor Val. Flaccus in ultimis libris argonau. q plura memorię digna de dromo Achillis ꝓtulerũt. ASCIBVRgiũ (ut ait Cor. Tacitus) ab Vlyſſe cõditũ eſt, ſupra Rhenũ, ubi & noſtro ſeculo ara & literæ græcæ oſtẽdunt̃, hęc Cornel. Marlianus apud Geldubã eſſe dixit, nõ longe a Rheno in Cleueñſi ducatu, nunc dicit̃ teuto. Emerich, ab Emerico. Enarrator Ptolemæi iuxta uetera caſtra hũc locũ uideri putat, Nuſſię ꝓximũ. Volaterran. li. vii. de illa urbe, & Cornel. li. xix. gręce dicit̃ ἀσκιβούργιον uel ἀσκιβύργιον.

Aſcibur gium — *Emerich.*

ARGENTORACVM ἀργεντόρατον per. t. Ptolemęus, ſi integer eſt, ſcripſit Argentoraci meminerũt Eutropius in uita Cõſtãtini, Ammia. Marcel. li. xv. in fine & xvi. ſimiliter & Oroſius. Ab aliis Argentina quaſi argentea tina nuncupat̃, qa cẽſus ibi colligebat̃, Antoninus argentoracũ dixit. Marcellinus li. xvii. in principio argentoracẽſem pugnã uocat. Dicunt̃ & Trebotes ab Eutrop. li. vi. Plynio li. 4. ca. xv. Strabo Tribocchos. Luca. li. i. Cor. Taci. Cæſar uero Trebores poſuerũt, Ptol. τρίβωνι Triboni. Celtes a quercubus tribus noĩatiſſimis eos noĩatos ſcribit in Germania. Ego uero a Trebeta puto, q primo Treuerim, deinde Trebotes, Moguntiã & Vuormatiã cõdidit, ut Greſmũdus collegit. Hos primũ a Sicãbros & Sueuis ortos uult Peutinger, Traiectoq; Rheno olĩ illic cõſediſſe refert, ante illũ Strabo lib. 4. eos natiõe germanos antiqtus fuiſſe ait Clodoueus Hilderici filius (quẽ Remigius baptizauit) primo regni ſui anno dñicę uero natiuitatis CCCC. lxxxiiii. e ligno tñ eccleſiã fundauit, ut annales eorũ & Ia. Vuimphelingius in catalogo teſtant̃. Sed tpe inde Bernardi epĩ anno Chriſti M. xvi. lapideũ factũ eſt fũdamẽtũ. Nono inde anno erigebat̃. Turris ſummi tẽpli incepta eſt anno chriſti M. cc. lxxvii. Inde uſq; ad galeã ꝑducta M. ccc. v. deſiit, hæc partim ex Vuimphelĩg. partim ex eorũ chronicis hauſim⁹. Vrbs hæc egregiis ciuib⁹ ornata eſt, in primis Nicolao Gerbellio, Ia. Sturmo Iacobo Oslario, uiro literatis oĩbus ſedulo, cui & rerũ experientiã multarũ lõga & inæſtimanda peregrinatio cõceſſit. Nec ſua laude defraudet̃ Eruinus de

Sraſburg — *Argentoracum* — *Tribochi* — *Eccleſiæ fundator*

Stainbach,ꝗ turrim primus fundauit,ut epitaphiū illic teſtat̃.Eſt aūt turris hęc
ꝓfecto inter miracula mundi,recenſenda,caput inter nubila cōdit, ut Aeneas
ait. Vrbē hanc Hieron.diſt.xii.epſa xxxii.ad Geruntiā Argentoraiū uocat,&
multa ſuſtinuiſſe mala ſuo tpe aſſerit.Monaſteriū.n.illic cōbuſtū eſt anno M.
vii.& inde reædificatū anno M.xv.ut annales eorū ferunt.Attila rex Hunnorꝝ
totā ipſam deſtruxit,ita ut libere uia egredientibus ubiqꝫ pateret,unde Straſz
burg dicta eſt.Henricus tñ II.ipſam iterꝝ anno M.IIII.erexit.Philippus Ro.rex
contra Ottonē IIII.mouēs argentinā īpugnauit,ſed nō expugnauit. Anno M.
C.xcviii.inundatio grauiſſima iactura ipſam ferme peſſundabat. Deinde M.
ccc.xliii.circa feſtū Iacobi grauior paulo aquarū uis urbē cōcuſſit.Hanc ciuita-
tē a regibus Franciæ frater Ludouici regis abſtraxit,ſterilis.n.factus B.Virgini
Marię ciuitatē deuouit,referente Vuimphelingio.Prudētiſſimus illic ſenatus
eſt cuius poteſtas olim apud nobiles uigebat,facto inde tumultu ad ciues pri
uatos ꝑducta eſt,ãno M.ccc.xxxii.De illa ciuitate Volaterran9 li.vii.& Dracū
ti9. Huic urbi celſæ metiunt̃ mœnia turris, Nā mihi ꝑcupide nunc argētaria
cordi eſt, Teutōicis p̃ſtat grādi q̃ uertice tēplis, Vrbs p̃clara ſitu rheni cōter
Alſatia mina ripis Gloria p̃cipue rhenanis maxĩa terris. ALSATIA Elſas,ab Al
ſa flumine nomen habet,ut in Odilia noſtra ſcripſimus,q̊d Phileſius illo car-
mine oſtendit de Alſatia. Q̃uis ornet̃ nemoroſis uallibus atqꝫ Arboribus
uariis floreat oĩs apex, Munera cū liq̃do p̃bet cerealia baccho, Ipſaqꝫ fron
deſcit floribus om̃igenis, Mitis in apricis ibi creſcit collibus uua Alſaticā di
cunt nomen ei Alſa facit.Alii Ilſatiā uocant,flumen.n.hodie (die Yll dicit̃) latiſ
ſime ſe illa ꝓuincia extēdit, q̊d æneas Syluius teſtat̃,ubi hãc ꝓuinciā plus uno
Heluetia diocęſi oſtēdit ualere,Baſilienſi uidelicet & Argentinenſi,dicit̃ Heluetia, uide
in eius dictione.Volaterranus li.vii.Rhegino abbas,quā Alſatiā in uno loco
noĩat,in alio (ſi liber non eſt deprauatus) cū Caroli mentionē facit & Seleſta-
dii, Eliſatiā appellat. Marlianus in dictiōe Nemetes Helſatiā dixit.i.Heluetiam
& a ciuitate ducatus Burgūdiæ Alſeti dictā,ultraqꝫ Spiram Alſatiā extendit,&
Iac.Vuimpheling.in ſua germania c.xxiiii.om̃es Rheni accolas olim Alſates &
Francos dictos ait.Nā ſub Francorū impio olim Alſatia ſubiiciebat̃,inde ꝑ Ot
tonē primū in Marchionatū euaſit,& ꝑ eius filiū gubernata eſt uſqꝫ ad duces
Auentinos deuenit.Eſt aūt duplex Alſatia,inferior.ſ.quā ep̄o Argētinenſi tra-
didit ultimus Marchio.Sup̄ioris uero ciuitates quaſdam Dagobertus tradidit
Augia Arbogaſto & Florētio. AVGIA MAIOR (Rychen au) a rerū copia no-
minat̃,hanc cōuertit Oſophon Anglię alūnus, quā Sueuorū impator cōdidit.
Abbas tñ Spāhei. a Priminio ſcribit auſpicatā fuiſſe primit9 Augiā, ditiſſimū
Andelau olim cœnobiū totius Germaniæ monaſteriis. ANDELAV oppidulū al
ſatiæ,iuxta Vogeſum,non lōge ab Hohenburg,ubi nobiliſſimi ſacri impii eq
tes degunt,ibi monaſteriū a Richarde impatrice fundatū eſt,anno dñi Dccc.
lxxx.ut annales Argentinenſium dicūt,ibi & Lazarus reqieſcit,& unus clauo
rū,caſtrū illic ſemel deſtruebat̃ ꝑ Henricū de Staheleck ep̄m Argentinenſem
anno M.ccc.lxxxvii.Rhegino Prunieñ refert impatorē contra Nortmannos
expeditio

expeditionē feciſſe, inde rediiſſe in Alemaniā, Limphardū epm Vercelleſem
ſibi in publicis conſiliis unicū conſiliariū arguiſſe adulterii ſuæ cōiugis Richar
dæ, eo ꝙ epus familiari⁹ q̄ oportebat reginę miniſtraret. Pro eadē re q̄q; con
cionē uocauit impator, & mira dictu publice teſtabat̃ nunq̄ ſe carnali coitu eā
tentaſſe, cū plus q̄ decennio legitimi matrimonii fœdere ei fuiſſet copulatus. Il
la ab oī cōmixtione imunē & ſe eſſe ꝓfitebat̃, idq; approbauit dei oīpotētis iu
dicio, ignitorū carbonū hauſtu. Facto inde diſſidio monaſteriū q̄d in ſua regi
one conſtruxerat, famulatura deo deceſſit. Hæc Rhegino Prunieñ. monaſte-
riū ait, ſed non nominat. AVREATENSES Bauari ſunt incolæ regionis Aurea
iuxta Eichiſtadiū, ubi reliqæ S. Vualpurgæ ſunt. Sic Celtes li.i.odarū. Aurea tenſes
tenſis decus oīe terræ Virgo, qua pulchra rigat arua ualle Almonus, cun
ctos exuperās ſaporo Flumine piſces. Aeneas hanc ciuitatē uocat Dryoſpoli
Aichſtat ἀπὸ τῆς δρυὸς καὶ τῆς πόλεως in epſa de laude Germāorū, q̄d & Con. Celtes
in Germania ait. Alii Eichſtadiū quaſi Edtſtadiū a ſolitudine dixerunt, & a S.
Vuilibaldo in deſerto degēte principiū ſūpſiſſe. Illic oī ꝑmiracło B. Vualpur-
gis clarior choruſcat, e cui⁹ ſepulchro oleū diſtillat. Epiſcopat⁹ illic oīm Bauarię
longe potentiſſimus eſt, cuius lib.iii. meminimus. ALLOBROGI Subau- allobrogi
dienſes ſunt ultra Heluetios, ut Platina in uita Nicolai V. ſcribit, & Sabel. Ligu
rinus li.i. Allobrogoſq; duces coeunt Germania Rheno. Allobrogorū Ta-
citus meminit in lib. hiſt. Pōp. Mela li.ii. In ducatū aūt redigebatur p̄ Sigiſmun
dū impatorē. AREDATA ut Ptol. li.ii.ca.i.ta.iiii. Linx dicit̃ ciuitas Auſtrię Aredata
græce ἀρελάτη Rhetiæ urbs olim non longe a Vienna. ASANca nūc a Pto Lintz.
lemęo ibidem Clepern fertur germanię ciuitas, grȩce ἄσανκα. ARESFLA Aſanca
uiane Nerlingen, a Flauio impatore parta uictoria ipſam cōdente dicta. Alii Nerlingē
Aretisflauiā uocitant, urbs Sueuiæ in partibus Rhizæ, impio paret. ALGI Algiones
ONES populi ubi Rhenus orit̃ in Heluetia, ut uult Celtes. AMBERGA a Amberg
Ptolemęo li.ii.ca.i.ta.4. Cancioebis dicit̃. AVRELIANA Enſſ, ab Aurelio aureliana
dicta. ANDEGAVIA Gallię ducatus apud Turiones & Biturienſes, ꝓ- Andega
xim⁹ Oceano, ait Lilius. AMERBACHum monaſteriū a Priminio cōſtru uia
ctū eſt, diocęſis Herbipolenſis, ut refert Abbas Spanheimius. AVARI popu Amerba
li trans Rhenū & Danubiū in Hercynio (ut ait Marlianus) horū meminit Pla chium
tina in uita Stephani V. Ptole. & Rhegino Prunieñ. hi ergo olī Vngari fuere Auari
& a Plynio lib.4.ca.xiii. & Cor. Tacito in germāia Varini dicuntur, authore
Her. Barbaro. Obdormiuit ergo Volaterra. li.vii. in hoc, q Varinos, nūc Var
mos, & Varmenſes dici ait. Auaros uero, q olim Sauari dicti ſunt, cum tñ una
gens ſit. Enarrator Ptolemęi Auartios hos uocat, Otto Friſing. Auares noīat, Loc⁹ Vo
& optime noſtro iudicio, græce.n. ἄβαρες a Suida in dictiōe βούλγαροι appellant̃. laterrani.
Hos & a Gepidis ortū habuiſſe refert Otto. Roſuita monialis eodē noīe eos
nūcupauit, & hodie Vngaros eſſe dixit. Similiter & Paul. Diaconus in Mauri-
cio, & in geſtis Lōgobardorū li.i.ca.ult. a ducis unius eorū noīe Hunnos prius
nunc Auaros appellari conuincit, cui tñ non auſculto, ut in pri. lib. adduximus.
Mantuanus Auarinnos duplo.nn. cauſa metri ꝓtulit ad cæſarē. Ecce ſagittiſe-

ros auarinnos,ecce Carithnos.Ptole.eos Sarmatiæ populos ꝓbat,uerba eius
ſunt lib.γ.poſtq̃ꝫ de Phennis mentionē facit, ὑφ' οὓς,inqt,αὐαρινοὶ παρὰ τὴν κεφαλὴν
τῆς ἰσούλ. ποταμοῦ .i.Supra hos Auarini ſunt ad caput Iſtulę fluuii.Ego ꝑfecto fa-
cile dixiſſē Auaros Vngaros, Varinos uel Auarinos Pruſſiæ populos, ſed
aliis relinquã,nec temere contra Hermolaũ agã Sũtq Auares in Bauaros abiiſ
Armarii. ſe dicũt,addito B.eorũ noĩ. ARMARII olim dicti ſunt Franci q iuxta rhe
nũ conſederunt,ut ait Marcellinus,uerba eius ſunt li.xx.Appropinquabat rhe
no,& inde tranſmiſſa legione ſubito inuaſit Francorũ q̃ſdã,q̃s Arthuarios uo
cant,Bebelius legit armarios. ALTHA in Bauaria monaſteria dicunt duo
Altha eſſe ſic nuncupata ordinis S.Bñdicti.Inferius Odilio dux pater Taſſilonis cõ-
didit.Supiꝰ uero Priminius epũs,ut amborũ hiſtorię dicũt,cõſentit & Abbas
Albani. Spanheimius in hiſt.Francorũ. ALBANI de qbus Marcelli.li.xix.in prin-
cipio,Aeneas Syluius & alii Taurini ſunt.Suidas græcus Albanos Galatarum
Ambrones populos iuxta Iſtrũ eſſe ꝓbat & terram eorum fertiliſſimam pabuliſq̃ꝫ lactis.
Sunt & populi Sarmatiæ ad Iſtulã fluuiũ ſecundũ Ptole.iuxta Auarinos ἄμβρο
νες εἶτα ἀναρτοφράκτοι ἀρσυῆται & alii Ambrones Anartophracti Arſyetæ.
Altonis monaſterium ALTENMINSTER latine altonis monaſteriũ dictũ,ab Altone hic rege
ſcente auſpicatũ eſt.Monachos illuc tranſtulit Henricus filius Ethiconis de ge
nere Vuelphonũ q prius in Auergau fuerunt,ait Vrſpergenſis. ASCHAF
Aſchaffēburg FENBVRG canonicalis eccleſia diocęſis Moguntiacæ Otto cõdidit Bruno-
nis pater. AVGIAM Cæſaris,Kaiſers vuerd, duobus a Noueſo miliari
Augia cęſaris bus iuxta rhenum ſtruxit Ezelinus frater Kungundis Palatinus Rheni.
ABACHVM ciuitas Bauariæ a Ludouico patre regis Ludouici condita
Abachũ. eſt,ut eorũ annales hñt. AMERTAL locus Bauariæ ab Ottone & Fœde
Amartal. rico ducibus conditꝰ.Otto.n.dux de Amartal,ex Sophia filia Fœdericum de
Amartal habuit & Bertholdũ nepotes.Bertholdo filius Otto cognomine ſan
ctus contigit,qui Bambergæ ſepulchro prouiſus eſt.

DE LITERA B.

BRucteri,Prutheni,Pruſſii,Vlmigeri,Sarmatiæ populi ſunt a Mamerti
no ad Cõſtantinũ,Strabone li.vii.& Cornelio nuncupati, q̃s Pruſſios
Bructeri. Celtes,Vlmigeros Aeneas uocant,Ptolemęus Amaxobios,legi apud
vlm geri Ply.Vlmanectes li.4.na.hiſt.ca.xvii.Ptole.Vlbanectes gallos,nõ idē cũ Vlmige
Vlmanectes ris apud Ptole.nã Bructeros ad Oceanũ ſitos memini me legere,q̃s alii Vl-
merugos appellabant.Hi aũt Pruſſiã Preuſſen,olim ꝓuinciã tenuerunt,ut Ior
nandes ait natione gotthus,& eos Vlmerugos noĩat,a Rugiis forſitan.Gotthi
uero ipſos expulerunt,ut ſcribit Aeneas,nunc dictũ Hieronymi intelligĩt ĩ ſup
plemẽtis Euſebii,q ad Viſtulã conſediſſe Gotthos ſcribit.Cor.Tacitus in Ger
mania Bructeros iuxta Tentheros ponit,q̃s & Chamanos, Angriuarios,&
Bructeros expuliſſe indicat ab eorũ ſede,uicinarũ cõſenſu nationũ,ſeu ſupbia
uel odio aut pdæ dulcedie,Hæc Cornel.Marlianus Bructeros a Cãmanis &
Agriuariis pulſos oſtẽdit.Noſtro ſeculo(ut dixi li.iii.hanc ꝓuinciã fratres Teu
tonicorũ habitant,q eã armis acq̃ſiuerunt,a manu infideliũ.Illic dũ pugna am-
bigua

bigua fuit candidæ crucis ſimulachrũ chriſtianis apparuit,a cuius aſpectu mul ti ſanabant̃,ſicuti eorũ annales dicunt. Vnde in habitu eorũ candidæ crucis ra tio conſtat.Habitant aũt illi iuxta mare baltheũ,ibi & Viſtula p̃terlabit̃,nec fe licior terra ſub cœlo eſt,piſcibus,carne,& oĩbus humanæ uitæ neceſſariis. Vn de Celtes de ipſis in Hercynio. Quoq; manet pulchro diues iam Pruſſia por tu Sarmaticis obducta plagis,q̃q; ultimus orbis. Et Claudian⁹ in panegyrico Honorii. Venit accola ſyluæ Bructerus Hercyniæ. Ciuitates eorũ Parme nenſis,Sambienſis,Dantz.Eſt & caſtrũ Mariæburgũ,q̃d Carinthiorum rex Vdalricus ſemel cœpit,ut Aeneas in deſcriptione Bohemiæ teſtat̃.Poloni no ſtro tp̃e meliores ciuitates chriſtianiſſimis militibus abſtulerũt,hos olim Au guſtus deuicit per Amaſum fluuiũ, ut ait Strabo li.vii.Et idem Strabo ad Oce anum uergere ipſos dixit.Cornelius in hiſtoriis hos olim a Cattis & cheruſcis exactos & uenundatos ſcripſit.Ligurinus eos lib.vi.Bruſcos nuncupat,in aliis libris Briſcos.Cornelius tamen in primo hiſtoriarũ duplices ait Bructeros eſſe ultimos in Amiſiã & Lupiã amnes uictos.Reliqua uide lib.ultimo in dictione Pruteni. BATTANODVRVM gens Belgica,inter Coloniam & Tra iectenſem urbes epiſcopales,ultra Noueſium, in finibus ducatus Cliuenſis ſi tum,Rheno adiacet,ut ait Marlianus,& Ptolemæi enarrator,de illa Corneli⁹ Tacitus in libro hiſtoriarum. BRVXELLA oppidum Sueuiæ (ut Rudol phus Agricola in una epiſtola ſcribit) licet ibi lingua ipſos non eſſe Sueuos ar guat.Hic canonici olim religioſi (tantum ex nobilibus) eliguntur. De hoc op pido multa enarrator Ptolemęi,paret nunc epiſcopo Nemetum.Eſt & Bruxel la nobile oppidum Brabantiæ non longe ab Antuerpiis,cuius plures memine runt.Hoc uero oppidum Sueuiæ olim ſub imperio Vuormacienſium fuerat, Hi autem illud Conrado duci Vuormacienſium,qui in bello cõtra Vngaros occubuit,tradiderunt,ut omne ius quod Vuormacienſes haberent,& nomen deponeret.Inde Conradus II.cæſar hæres illius oppidi, nepos prioris conradi totum oppidum Sigebaldo epiſcopo Spirenſi donauit. BVSActori Friſi ſunt,ubi nunc ciuitas eſt Groningen,acriter impugnata a duce Saxonũ noſtro tempore.Hæc regio & Friſia dicitur,cuius incolas Friſos Aeneas Syluius,Iaco bus carmelitanus,cornelius Tacitus,Marlianus,Hermolaus Barbarus, Ptole mæus Friſiabones,Plinius libro quarto capite decimo ſeptimo naturalis hiſto riæ Friſiauomes nominant.Sępe tñ Plynius in aliis locis cũ Ptolemęo diſſẽtit. Eſt autem ſita Friſia ad Oceanum Germanicum,ab oriente habet Saxoniam, a meridie Vueſtualos, ab occidente Traiectenſes,ut Aeneas Syluius ait,caret & lignis,plantis ac agris omnino paluſtris,& uaſta iacet.Cornelius Tacitus au thor grauiſſimus ſimul & doctiſſimus, in Germãia ſcribit eos inter Bructeros Dulgilinos,& Thaſuarios habitare,& ad Oceanum uergere,cum Rheno ad loca ubi columnæ Herculis uidentur. Conradus celtes poeta egregius Friſos Bubulcos uocat.Marlianus autem ipſos poſuit iuxta Brabantiam & Gelriam. Alii Buſactoros uolunt,terram non longe a Fulden, ubi & die hodierno ue ſtigia apparent,& dicitur Buchonia Buſacterorum, ſi fidem adhibere uelis.

Ciuitates Pruſſiæ

Battano durum

Bruxella.

buſactori

M

Dicit̃ aũt Friſia a Friſo Clodionis filio regis Francorũ,ut Abbas Spanheimiꝰ ex Hunibaldo ꝓbat.Ptole. κατέχουσι δὲ τῆς γερμανίας τοῖς μὲν παρὰ τὸν ῥῆνον ποταμὸν ἀρχομένους ἀπ' ἄρκτων οἵ τε βουσάκτοροι.i.Tenent aũt Germaniã ad Rhenũ fluuium a ſeptentrione incipientes Buſactori. Et idẽ. Iuxta Buſacteros Friſi ſunt uſq; ad Amaſum fluuiũ. Ex q̃ plures illos non Friſos eſſe uolũt,niſi q; Ptole. addit.Minores aũt gentes q̃ inter cauchos paruos atq; Sueuos iacent Buſacto

Breuci ri ſunt. BREVCI populi alpini referente Plynio li.iii.ca.xix.& ab Augusto uincebant̃,ut & Strabo teſtat̃ lib.4.Dicunt̃ aũt ſecundũ cæteros populi Noricorũ.Sunt & Bruni populi apud Plynium alpini lib.iii.ca.xxvi.ꝑ q̊s Saus fluit. Ego hos Brunos & Breucos eſſe auguror Vngaros, Ptole.ubi de Pannonia inferiori loquit̃, ἀρκτικώτεροι ἀβαρίσκοι εἶτα βρεῦκοι ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς.i.Septentrio

Blauꝰ fõs nales Auariſci ſunt breuci orientales. BLAVBYREN blauus fons dicitur a q̊ nomen habet in Sueuia p̃dium ibidẽ monaſteriũ. BAMBVRGVM ſi

Baben/berg ue Babenberga a Ptolemæo li.ii.ca.i.ta.4.Gramonariũ dicit̃, a Baba filia Ottonis nomen accepit.Hanc urbem Pauonis uocat Gotfridus Viterbieñſis, cuius il la carmina ſunt. Tramaricus fluuius uulgo radiantia dictus, Mõtis Pauonis urbis amœna colit. Noĩe mutato mons Babẽberga uocat̃, Montis ab urbe tñ culmina clerus habet. Hanc ciuitatẽ Baba,ut dixi,erexit,epiſcopatũ Henricus II.anno M,vi.ut Lupoldꝰ ait ca.ix.de zelo in honorẽ S.Petri & Pauli apoſtolorũ,& Georgii martyris auſpicatus eſt.Hunc p̃diis multis ditauit,ut Otto Friſin.li.vi.Platina in uita Benedicti viii.& alii ferunt.Inde,ut Lupoldus ibidẽ aſſerit,S.Stephani illic collegiũ,& monaſteriũ S.Bñdicti orſus eſt. Hæc oĩa in hiſtoria Francorũ,& in ſupplemẽtis Euſebii,in Gotfrido Viterbienſi cõcludũtur.Henricus q̃q; II.de cruce,& parte clauis dñicæ paſſionis,& alia Babenbergenſibus cõmiſit,teſtante Lupoldo ca.xii.Berengarius anno Dcccc.lxiii.ab Ottone captus,illic delituit.Henricus q̃q; cũ Kungunda ſepulti ſunt in Babenberga,miraculis coruſcant,ut Sigeberto Geblacenſi,& Lupoldo ca.v.placet.Hãc ciuitatem inde ampliauit Albertus tempore Ludouici,illic gladium eſſe contendunt,q̃ Malcho Petrus aurẽ abſcidit.Celtes de ea lib.iii.odarũ ſic. Iane Bãberga genitus uetuſta, Quæ fuit q̃ndã ambitioſa ſedes Cæſarũ,Regneſꝰ ubi ſubintrat Gurgite Mænũ. Primus illic epũs fuit Eberhardus,Benedictus papa eccleſiã cõſecrauit,ut ait Geblacẽſis,multa Volaterranus li.vii.Illic Albertꝰ comes ab Hattone inſidiis ꝑditus eſt Ludouico ĩpatori.Illicq; Philippus rex

Bethaſii contra Ottonẽ IIII.bellũ mouẽs,ab Ottone Palatino ꝑditus eſt. BETHASII ut ait Marlianus,inter Celtas, ꝓxi Caninefatibꝰ,Tũgris,& Marſacis,Traiectẽſibus,ad utraq; Moſæ ripã cis Rhenũ ſiti ſũt in dioceſi Leodieñſi,de his enarra

Baccharicum tor Pto.cũ Marliano & aliis. BACHARACVM Rhenana ciuitas ſub Palatini ditiõe.Rudolfus Agricola optimũ ibi uinum naſci ſcribit. Vnde ſe putare a Baccho dictũ (teuto.Bacharach),paruit oli ẽpo Colonienſi,uerum anno dñi M.c.lxxxix.Cũrado Palatino rheni addictũ eſt. BATAVI inferioris ger

Batauimaniç popl̃i.Ply.li.4.ca.xv.eos Butauos dixit. Hermol.& Ptole.batauos uocãt. Marlianus illos a Cattis ortos aſſerit,& a tranſrhenanis,Ceruſis & Ligiis Pan

nonicæ populis, & ultra Hercyniũ ſediſſe, domeſtica tñ ſeditione pulſis, inſulã illam occupaſſe. Hæc ex Cornelio, Marlianus. Plutarchus in Ottone batauos nobiliſſimos ait eqtes hãc iſulã habitare. Aeneas Sylvius paluſtrẽ & paſcuoſam regionẽ Batauã putat eſſe, & ab oriente Friſiã, a meridie Vueſtualiã, a ſeptẽtrione Oceanũ habere, eorum inſulã Batuã uocat Petrus Marſus. Aeneas duas ciuitates enumerat p̃cipuas, Doltratenſem et Brielẽſem, ambas mercatoribus aptas in Hollandia. Sunt aũt Holandi Bataui, non tñ hi Holandi q incolunt mare baltheũ, aut Daniã, ut Marlianus ait. Hi a cauitate (ut ita loquar) aquarũ dicunĩ Holãdi. Q̃ Volaterranus uult, & Celtes illo uerſiculo in amoribus dixit. Illicq; Bataui, Hollãdiq; cauis habitant ubi littora terris Suſpẽſi dubio per freta ſæua metu. Videt̃ igit̃ Tortelius optime Batauos p th ſcripſiſſe, & a græco βατεῖ. pferendo deducere, concordat græca uox germanico rigori, Hollandt. De Spuma Batava li.ii. in fine diſputauimus apud Martialem. Quid aũt Auris Batava ſit enarratores eiuſdẽ, melius tñ Eraſmus enodauit. Nec deſunt, q appellationẽ Batauæ in Gelrenſes referant, & hac cõiectura nitunĩ. Veſtigiũ. n. huius in Gelria dicunt reſpondere ex loco Bedaue dicto, recceptior tñ ſentẽtia illorũ eſt, q græcũ uocabulũ Batauiã putant, a βατεῖ, & ĩ Hollandos reiiciunt. Corripit aũt uel, pducit penultimam Batavia Iuuenalis. Hic petit Euphratẽ iuuenis domitoſq; batauos. Et Syllius li.iii. Iam puer auricomo pformidate batauo. Lucanus. Vangiones batauiq; truces. Mãtuanus pduxit, Tardat mora nulla batauos. Enarrator Ptolemęi eos octoginta mil. paſ. ab Oceano diſtare, diocęſis Traiectenſis, proximos Friſis dixit. Tacitus p̃cipuos uirtute omniũ Rhenenſiũ eſſe ſcribit, ex illa inſula hi legati fuerunt, quos ſolos (Pompeius apud Tacitũ) fide & bello oĩbus p̃ſtare teſtatus eſt, ex illa inſula columẽ & tuba totius Germaniæ Eraſmus noſter Roterodamus pdiit. BONNA oppidũ ad interiores Rheni ripas ſitũ eſt, Coloniæ & Cõfluentiæ proximũ, & Belgis aſcribẽdũ cõuincit Marlianus. Hoc oppidũ obtinuit batauorũ priceps Herennius Gallus ut Tacitus li.xx. hiſt. & Peutinger ſcribũt, & idem Tacitus li.xix. hiſt. Ptol. li.c. βόννα appellat. Antonin9 Pius uero Bõnã. BVRGVNDIAE eo libentius uolo mentionẽ facere, quia Germanos Plynius lib.4.ca.14. dixit. Hos e Scandia ueniſſe recepta pſuaſio obtinuit, & inter Galliã germaniã inde ultra Rhodanũ & Rhenũ, pfectos Burgos condidiſſe, a qbus dicti ſunt. Poſtea a Clodoueo rege Franciæ ſubiugabant̃, ut Michael Riccius collegit. Tẽpore inde Fœlicis III. regnũ eorũ in ducatũ ceſſit. Alii illos Romanos fuiſſe uolunt. Cæſar in cõment. hos Heduos & Sequanos indicat, Peutiger ipſos Francos expuliſſe primitus, & ſedẽ poſuiſſe refert apud Heduos & Lingonas. Cabilonenſes Blondus a germanis Burgũdiões ortos aſſerit, Oroſi. li.vii. Paulus Diac. & alii multa de ortu eorũ adduxerũt. BVRI tergora Marcomanorũ & Quadorũ claudere & ſermone Sueuos eſſe Tacit9 æſtimat. Iulius Capitolinus iſtos Bureos uocat in uita Antonini Pii. Ptolo. ad Iſtulam ponit, ait. n. lib.c. Buri ſunt uſq; ad caput Viſtulæ fluuii, quare Poloni eſſe cõiectãt. BRANDENBVRgẽſes Saxõię olĩ popl̃i fuerũt, ut ait Syluì9, & nos li.iii dixim9, duo

Holandi. Bonna burgũdia Buri Brandenburgẽſes.

Marchionatus ſunt,nouum & ueterem Albis fluuius interſecat, ubi Gardile-
num,Soltueldium & Oſterburgum ciuitates uidentur,multa Aeneas Syluius.
Eſt & Hamburgum pontificalis ciuitas, de illis Volaterranus li.vii.Franc⁹ Frã
corũ rex prim⁹ in hac regiõe q̃ndã conſedit,q̃ habet ab oriẽte Sarmatas, a me
ridie Sclauos Bohemiæ,ab occidente Saxoniam & Teutones, ab aqlone Cim
bros,ut Hunibaldus ait,Abbas Spanheimius brãdenburg eſſe elicit. Hi dicti
ſunt Marcomeri a Marcomero,& inde ab eius filio Brandone,q & branden
burg condidit,brandẽburgẽſes. Hęc abbas Spanheimius ex Hunibaldo elicit,
Bellouaci. A Ptole.Seligni Senones Pharodini appellant. BELLOVACOS oĩum
Gallorũ Cæſar li.viii.uocat p̃ſtantiſſimos,unde Cimbri totã Galliã uaſtabant
p̃ter hos,ut lib.vi. ꝓbaui. Quod & Marlianus ac Strabo lib.4.indicauerunt,
Oroſius li.vi.lx.millia illos contra cæſarẽ ait miſiſſe.Strabo belloacos,Cæſar tñ
Liuius,& ſupra Liuiũ Florus li.cxiii.Eutropius li.vi.Marlianus,Oroſius,& alii
bellouacos eos appellãt.Memini apud Plyniũ li.4.ca.xvii.& bellouacos legere.
Sunt aũt Menapiis ꝓximi ad Oceanũ,referente Strabone li.4. Marlianus in
ꝓuincia Rhenẽſi,in Francia eos habitare ſcribit,& urbem epiſcopalẽ incolere,
Ptol.li.ii.ca.viii.ta.iii.Cæſaromagũ Bellouaci ciuitatẽ noĩat.Oroſius li.vi.ca.vii.
cęteros uirtute & p̃ſtantia eos anteire dixit.Galli eorũ lingua eos beãnois uoca
birchanis bant. BIRCHANIS locus germaniæ quẽ Druſus cępit,ſemp Roma.infe-
ſtus,ſæpius captus,ſemp deſciuit,demũ ſedes illic ciues reliquerunt, ut placet
Straboni lib.vii.Hermolaus Burchaim dixit ex ſentẽtia Strabonis. Ply.li.4.cap.
xiii. Burchanã fabariã noĩauit. Eſt aũt regio poſt Codoneũ & Cibros, ut Ply.
ait,Zach.Lilius in mari germanico hanc ſitã,& a frugibus dictam conuincit.
Bingia BINGIAM (Bingen) nunc Pingiã Belgarũ oppidũ & Germaniæ, inter
Moguntiã & Confluentiã cis Rhenũ eius ripis finitimũ,aiũt Marlian⁹ & enar
rator Ptolemæi,de illa ciuitate Cornelius in lib.hiſto.Cœnobiũ non longe ab
hac S.Rupti Hildegardis regina erexit,ut annales Argentineñ. dicunt. Huius
Briſachũ. urbis meminit Anto.Pius in Itinerario. BRISACHVM (Briſach) caſtellũ
Briſgaugiæ,cuius Sigibertus Geblacenſis, & Briſaci montis Antoninus Pius
meminerunt,Otto lib.vi.ca.xix.chronicorum Breſacum dixit.Annales Suiten
ſium & Iacobus Spiegel briſagum,Picus tamen Mirandulæ comes briſacum
Olim hoc oppidum Harenlingorum (neſcio quorum) fuit, ut Geblacenſi
placet.ego Zæringorum aſſererem.Illic Eberhardus tempore Henrici & Ot
tonis primi anno incarnationis M.XL.occidebatur, obſeſſ⁹ ab Ottone rege.
Arx ibi a Bertholdo de Zæringen conſtructa eſt,ut annales Suitẽſium dicũt,
Otto uero Friſing.ab Henrico caſtrum ibi (ut aſylum pauperum) cõſtitutum
eſſe teſtatur lib.vi.cap.xix.& lib.vii.cap.ultimo.Chronica Suitenſium Briſachũ
per regem Franciæ fuiſſe captum,regem autem Francię Ottonẽ fugaſſe uſq;
ad Lucetias,& illam prouinciam Alſatiæ duci Friburgẽſi ſci.ducibus de Zæ
ringen tradidiſſe.Inde ad comites de Habſpurg deueniſſe aſſerunt,& ad do-
mum Auſtriæ.Illic Rhenus præterlabitur,oppidum illud in monte ſitum, q̃d
Picus in carmĩe de cruce ſic exp̃ſſit. Vorticibus magnis cõtingit tecta Briſachi

BITVRIGES populi Galliæ metropolis,ubi eſt Turo Aqtaniæ pars.Soli
hi(ut ait Hermol.Barb.)indigenæ ſunt inter Aqtanos,illic S.Vrſinus epūs mi Bituriges
grauit ad cœlū,hos S.Auſtragiſillus conuertit,ut Ptolemæi enarrator aſſerit.
Hos bituriges uocat Cęſar in cōment.belli gallici,& Ptol li.ii.ca.vi.ta.iii.eiuſq;
enarrator,Hermol.Barb.bituriges uel bituros dici cōuincit,Plynius li.4.ca.xix.
cognoīe ipſos Sexignatios dixit,Vbiſcos Ptolemęus, βιτουριγες.n.inqt, οὐβισκοι.
Strabo li.4.bituriges Loſcos dictos phibet,meminit horū Plynius. BERN Berna
ciuitas Heluetiorū poſt Friburgū anno xii.condita eſt,ut teſtanť eorū annales.
Sunt qui hanc urbem Arctopolī uocant.ἀπὸ τῆς ἄρκτου.i.ad Vrſa. Annales
uero Suitenſium probatiſſimi anno domini.1086.aiunt Bertholdum fugato re
ge Francorū ab Ottone Suitenſiū tellurē in ditionē accepiſſe,rōne cōiugis ei9
itaq; anno pdicto .xiiii.poſtq; Friburgū Ottlandiæ ciuitatē condidit,Bernā ex
truxiſſe.Illic prudentiſſimus ſenatus ab oībus eſt appellatus.Huius ciuitatis me
minit Aeneas Syl.et multa in bello poſſe indicat,q̊d & in ,ppatulo eſt.Illic Pręe
dicatores ante paucos annos de hæreſi cōuicti cōburebanť,q̊rū Faber Stapu-
lenſis theologus in trāslatione ſua meminit,Eſt & alia ciuitas Italiæ Verona di Verona
cta in Italia,a Theoderico rege Gotthorūm,q̄ ciuitas a Gallis ſenonibus con-
dita eſt,ut Polycrates,Iuſtinus,Peutiger.,blōdus & Iac.Carmelitanus ſcribūt.

BADEN latine Thermæ inferiores,opidū inter montes ſitū,a balneis ibi Baden
dictū,de illo oppido ita Philippus Beroald.in una epiſt.ſcribit.Quid referā ci-
uitatē indyiā inter latiſſimæ Germaniæ ciuitates,haud longe a Rheno ſitā,dua
rū arciū munitiſſimā,his ,ppe inexpugnabilis conſpiciť,illic thermæ ſunt ſalu
tares Ibi literis pene exoletis ſcriptū eſt,Antoninū impatorē urbis conditorē Balnearū
extitiſſe.Hæc beroaldus.Sunt ibi balnea opinione & pſtantia reliqs thermis inuentor
pferenda,q̄ a M.Aurelio Antonino anno dn̄i.c.xxvi.ſecundū alios citra uľul
tra inuenta ſunt.Huius urbis meminerūt Volaterranus li.vii.cōment. & Nau
derus,ſemel obſeſſa p Argentinenſes baden ferť,ſed non expugnata. BOI
populi a Cæſare li.i.Oroſio,Celte,ſiliter Ammiano Marcellino,Iornāde,Stra Boi
bone,& Paulo Diacono referunť.Boioarios Peutiger & Aeneas uocant, nos
bauaros.Aeneas hanc ,puinciā primo ait Noricos inhabitaſſe, alii ab Auaris Boioarii.
Vngaris dictos uolunt,ut Roſuita monialis,q̄ Ottonis uitā ſcripſit,& addita li
tera.b.bauaros nūcupatos.Alii a Bois gentibus Gallię,hoc Aeneas negat,uer;
maiori indagine utar.Marli.ſcribit Boos cæſarē uiciſſe,& locaſſe ad alia loca.
Sabel.q̊q; li.v.Enea.vi.qui olim boi dicti ſunt a cæſare uicti,nunc bauari dicūť
unde & hodierno die boos dictos īuenio,ut Celtes q boos uocat illos,q̊s nos
bauaros appellamus,& Cæſar li.i.Noricorū agros boos uaſtaſſe indicat, & il
luc cōſediſſe.Quid ergo dubitandū in eo eſt: a bois ueniſſe bauaros. Audia-
mus Cornelium Tacitū in Germania ita ſcribentem. Inter Hercyniā ſyluam,
Rhenum & Mænū,amnes Heluetii,ulteriora boii,Gallica utraq; gēs tenuere.
Manet adhuc Bohemi ueſtigiū,ſignatq; loci veterē memoriā,q̄uis mutatis cul
toribus,Hæc Cornel.Ex cuius uerbis habeo olim Boios ubi nunc Bohemi ſūt
fuiſſe,q̊d maioris admirationis loco receſeť,q̄ bauaros a Bois ueniſſe,qa muta

tis(inqt)ſedibus & ueſtigiũ ibi remanere. Nec & magna ibi diſtantia, occidẽtẽ .n. Bauari tenent, ut Aeneas ait. Annales Argentinenſiũ non pœnitẽdi ab Armenis Bauaros deueniſſe aſſerunt, aliis id remitto. Habet aũt bauaria ad unã partem Francones, ad meridiẽ alpes Italiæ, ad occidentem Sueuiã, ad Auſtrũ Bohemos, ait Ia. Carmelitanus. Illic Danubius & Lycus diuidunt Sueuos a ba

Bauariæ epãtus q̃t

uaris. Quinq; epiſcopatibus numerat̃ illa regio ab Aenea, ornamenta eccleſiæ pulcherria ſepoſita ſunt in bauaria, q̃ olim tp̃e Henrici Arnulfus deſtruxit crudeliter. Diffuſiora illis apud Ottonẽ li. vi. ca. xviii. chronicorũ extant. Tẽpore Theodonis chriſtiana lege bauaria ĩbuta eſt, ductu Rup̃ti ep̃i Saltzburgẽſis.

Bursfelt

BVRSFELT in Saxonia monaſteriũ, a Gertrude ac Henrico de Northẽ conditũ eſt, ait Hermannus.

Billikaim

BILLIKAIMENSE monialiũ monaſterium inter Neccharũ & Odenvualt, ab Erneſto de Hirſperg erectũ eſt, ut annales eorũ loquunt̃.

Bericum

BERICVM Haſſiæ monaſteriũ ſupra auriferã a monialib⁹ inhabitat̃, ubi crux ex terra creuit.

Bellum pratum

BELLVM PRATVN monaſterium in Lotharingia, Simon Lotharingiæ dux anno dñi. M.c.lxxv. indictione Ro. xxi. tertio Idus Iunii, in die Aſcẽſiõis cõdidit, ordinis Ciſtercieñ.

Budonis monaſt.

BVDOnis monaſteriũ, Bodo ep̃us Tullenſis in honorẽ B. Virgĩs fundamentis ornatiſſimis iecit.

Bederau.

BEDERAV monaſteriũ Haſſiæ inter Fuldã & Ederã, nõ p̃cul a Caſſula, ubi Fulda & Vuerra cõfluunt ab Vuernhero anno dñi M.c.xx. erectore aut a latitudine prati dictũ, a comitibus Gelrenſibus conditũ eſt. Primus Abbas B. Henricus ferebat̃.

Bohemia

Bohemia, Germaniæ regnũ eſt, ut lib. i. indicauimus, a Bohemo rege dictũ fuerat, ut uolumĩe iii. adduxim⁹, tota pene flatib⁹ aqlonibus expoſita, Albi ægra & Mulctauia fluminibus irrigua, opulẽtiſſima arboribus & pecudibus, ut Lilius ait. Hermolaus Bohemos legi putat deberi apud Põp. Melã lib. iii. & apud Cor. Tac. Ego utrũq; legi nõ nefas eſſe puto, licet Cornelius magnã uicinitatẽ inter boios & bohemos tradat. Ptole. illos bæmos uocat, καὶ ἡ λοῦνα ὕλη ὑφ' ἣν μέγα ἔθνος οἱ Βαίμοι μέχρι τ̃ Δανουβίου. Et luna ſylua eſt ſup̃ quã gens bæmi ſunt uſq; ad Danubiũ. Quibus uerbis & bohemos olĩ in ſedibus Bauarorũ cõſediſſe innuit. Nazarius Mamertinus in li. ad Maximianũ bohemorũ meminit. Plura diligẽs lector apud Volaterranũ li. vii. cõment. & Platinã in uita Ioãnis xxii. rep̃iet. Aeneas Syluius quĩq; uolumĩa rerũ bohemicarum conſcripſit. Fuit regio illa hæreſi Huſſitana infecta, de qua ep̃ſam p̃priã Poggius Florẽtinus ſcripſit, q interfuit eorũ concioni. Primos p̃terea habitatores Bohemiæ & q̃ reqrebant̃ ad huius lineæ cognitionẽ lib. i. & iii. collegimus.

Braga

BRAGA Bohemiæ metropolis, & totius Germaniæ urbs maxima, ut placet Aeneæ. Hanc urbẽ Primislaus primus bohemiæ dux cõdidit. Libuſſa uxor eius q̃rebat qd ageret: & ciuitati nomẽ dedit, illud .n. penes eos Braga ſonat. Hanc urbẽ Mulctauia fluuius interſecat, nunc epiſcopalis urbs, olim ſub Ratiſponẽſi diocẽſi comp̃hẽſa, colunt̃ nunc quatuor religiones illic corruptiſſimæ. Celtes poeta p̃priũ carmẽ de ea cõſcripſit li. car. oda xxvii. Viſa nõ urbs eſt meliore cœlo, Fertili gleba tua Braga cincta eſt. Explicat ſeptẽ hæc ſpacioſa colles Quã rapax ſcindit fluuius p̃ Albim Ambitu muror̃, imitata ma

gnæ

gnæ mœnia Romæ Exiens, nomen ſocios petentes fluctibus ęq̃r. Ptole. urbē Brunſui
hanc li. ſ. ca. 4. ta. 4. Caſturgim noīat. BRVNSVIGVM nobiliſſimũ oppi gum
dũ, a duobus fratribus Brunone ac Theoderico ab aliis Theomaro dicto, Lu
tolphi ducis Saxoniæ filiis conditũ, ſalutis anno Dccc.lxi. ut eorũ hiſtoric⁹ Her
mannus teſtat̃. Monaſteriũ illic in honorē S. Egidii anno dñi. M.c.xiii. Gertru-
dis condidit, & a Treueri S. Auctorē detulit pacto p̄tio. Cętera de ducibus &
eius eccleſiis li. iii. diximus a Ptole. Tubiſurgiũ dicit̃. BVRITIVM a Ptole. Balbron
Sundis eſt, Sund nuncupat̃. BALBRVN ciuitas a Ptole. Tuderiũ noīatur Brabãtia
BREGETIVM ab eodē Preſpurg appellat̃. BRABANTIA amœniſſi
ma ac potentiſſima ꝓuincia Germanię, habet ad occaſum Flandriã, auſtrũ gal
liã, ortũ Gelriã, ad aq̃lonē Hollandiã. Nobiliſſimas ciuitates tenet, Traiectum Buda
Bruxellã, Bergã, Mechelinũ, Antvuerpiã, cętera li. iii. diximus. BVDA urbs
Vngarię regia ſedes apud Danubiũ ſita, habet ab oriente Mœſiã, ab occiden Curta
te Noricos, a ſeptentrione Danubiũ, ad auſtrũ montes Illyricos. Hanc ciuitatē
Ptol. li. ii. ca. xv. ta. v. Curtã uocat, κοῦρτον, illic Paulus hieremita oſſa ſua cõdidit, Brun
ut aũt doctioribus ꝑſuaſum eſt, Buda a Ptol. Salmũ dicit̃, nõ Curta. BRVN Bremen
Arſicuã uocat Ptole. li. ii. ca. x. ta. 4. apud Morauos. BREMEN a Ptole. Habi
ramum dicit̃, urbs Vueſtualiæ epiſcopalis, quæ ab Hamburgenſibus huc trãſ S. Blaſius.
lata eſt, primus epũs fuit S. Anſcarius. S. BLASII monaſteriũ in Hercynio Baſãburg
fundatũ eſt anno M.lxxxiiii. ut annales Argentineñ. aſſerũt. BASANburg
caſtellũ ſupra Moſam inſtructũ eſt a rege Baſano Francorũ, a q̃ & nomen ha Bruntes
bet, ut ex Hunibaldo abbas Spanheimius ꝓbat. BRVNTESHOFEN hoffen
monaſteriũ uirginũ in Saxonia, ordinis S. Benedicti, a Nicolao primo pontifi Ballēſtat.
ce & Lutolpho duce Saxoniæ conditũ eſt, ut eorũ annales habent. BAL-
LENSTAT Halberſtadieñſis diocęſis monaſteriũ exordiebat̃ Otto, ſitũ eſt in
Saxonia, hæc ex eorũ annalibus.

DE LITERA C

CAſſula Caſſel urbs Haſſiæ dicta quaſi caſtellũ, olim. n. tm̃ illic arcē ex-
titiſſe uolunt, Fulda, Ana & Truſula flumibus irrigua. Illic liliũ aureũ Caſſula
e Roma ꝑ Lãtgrauiũ delatũ uidet̃, nuncupat̃ autē ciuitas illa a Ptole.
Stereontiũ. Mons Cucullę Cuttenberg. CAPELLA monaſteriũ Haſſię Capella
Ciſtercieñ. ordinis, tria miliaria diſtãs a Bederau, ſic a Cardinali q̃dã appellata.
CALB oppidũ Sueuiæ, ducibus Vuirtēbergeñ. ſubiectũ, olim ꝓprios co- Calb
mites habuit, & antiq̃ſſimos, ut Erlafridus comes, q̃ hoc oppidũ incoluit, anno
dñi Dccc.xxxviii. tēporibus Ludouici Pii. q̃ cũ Nottungo Vercellenſi ep̃o
Hirſaugiã monaſteriũ erexit, cui Erlafridus filius ſucceſſit. Longo inde tp̃is in
teruallo, Adelbertus comes de Calb uiguit, q̃ monaſteriũ Sindelfingenſe con
didit, cuius neptis Vuelphoni ultĩo nupſit, uxor eius Vuilia uocabat̃. Habuit il
le Adelbertus Brunonē, Adelbertũ & Gotfridũ filios, q̃ Palatinus erat Tubin
genſis. filias uero Vtã & Hirmegardē. CLIVENSIS ciuitas inferioris ger Cliuenſis
maniæ (Cleff) olim inter Sycãbros numerata, nũc ducatus, quē erexit Sigiſmũ ducatus.
dus imperator, & primũ ducē fecit Adolſum. CAMPVS Regis, condidit Kingſfelt

Richardis ſoror Vuilhelmi regis Romanorũ de Hollãdia. CONSTAN
Cõſtãtia tia (Coſtentz) Sueuiæ urbs, a Conſtãtino Magni Cõſtãtini auo dicta ẽ, ut Le
onhardo Are. uidet̃ q eã muro cinxit. Secus Pic⁹ illo carmĩe introduxit. Quos
Conſtantini ꝑles oriente ſubacto Occiduas repetens ſtellanti murice terras
Condidit, & ꝓprio ſignauit noĩe. Vbi Picus a Cõſtantini filio hanc auſpicatã
dixit. Hæc urbs prius Vitudura nũcupata eſt, ut aiũt Aretin⁹ & Anto. Pius in
Itinerario. Ptole. Gannodurũ li.ii.ca.viii.ta.iii. uocat, epiſcopatus pleniſſimus, il
lic S. Conradus olim epũs claruit, illic S. Pelagius regeſcit. Eſt & ara illic iſtru-
ctiſſima, qua nobilior & ꝑcioſior nõ repit̃. Hic cõciliũ fuit maximũ anno. 1414
de q̊ Platina in Ioanne, & Poggius Florentinus in epiſt. ad Leonardũ Areti-
nũ. Eſt & tabula ibi antiqtatẽ p̃ ſe ferens, cuius Aretinus memit. Hæc refertiſ
Comitũ ſima piſcibus urbs eſt, ut li.viii. diximus. Diu inſolentias Heluetiorũ ſuſtinuit.
de Vuer extra ciuitatem illius S. Gebhard⁹ confeſſor iuxta & martyr oſſa cõdidit, ubi
denberg .40. ſtadiis Heiligẽberg locus noĩatur, unde comites orti ſunt de Vuerdẽberg.
origo Ibi & lacus Lemãnus, cuius meminimus li.viii. & li.i. Hi aũt q circa lacũ & Cõ
ſtantiã morabant̃, anteq̃ a Cõſtantino reſtituta fuerat Cõſtantia, Nantuantes
dicebant̃ ab antiqs, ſecundũ aliq̃s Natuantes. Horũ Peutiger & Strabo li.4. me
minerunt. Marlianus Nantuantes iuxta Heluetios eſſe & Seq̃nos ſcribit. Ply.
Caleti li.iii.ca.xix. neſcio qd inferat⁊ alpinas eſſe gẽtes. CALETI populi iuxta Me
napios ad Oceanũ, ut Strabo li.4. refert. Horũ meminit Sabel li.v. Ene.vi. Eu-
tropius li.vi. Hodie iuxta Rhenũ ſunt, Oroſius lib.vi.cap.vii. Galetos p.g. dixit.
Marlianus hos ſcribit Ambianis, Atrebatibus, Morinis & Oceano ꝓximos.
Ceruſii. Meminit horũ Plynius in iiii. & li.xix.ca. primo. CERVSII Germaniæ po-
puli apud Cæſarẽ in bello gallico, ꝓximi Hermõduris, Cattis, & Ligiis, ait Ta
citus hos ſylua bacenis a Sueuis diuidit. Multa Eutrop. li.vi. & Oroſius. CHE-
RVSCI a Celte & Cornelio dicebãt̃. Et ſic Claudian. Quæq̃ domãt cattos in
Cheruſci manſuetoſq̃ cheruſcos. Strabo hos indigentia laborare dixit li.4. Cornel. olim
hos laudauit ut bonos, nunc uero ut malos inceſſit, eo q̃ bellũ inlaceſſiti ſemp
nutriunt. Euſebius in chronicis ubi de Auguſto mentionẽ facit fortiſſimas gẽ
tes illas eſſe, qbus natura uires & cõſuetudo experientiaq̃ dederit. Mantu. ad
Cæſarẽ. Et inertia arantes littora cherruſcos, ubi primã ꝓduxit contra morẽ
aliorũ duplicando. rr. Marlianus Cheruſcos a baſilea uſq̃ ad bruxellã deducit
ibi nõ lõge nr̃o tp̃e ueſtigiũ manet, ĩter bruxellã & Heidelbergũ (Kreichgau)
Celtes. Heluetiis porrecta iugis diriſq̃ Cheruſcis. Vñ multi opinati ſunt cheru
ſcos a Friburgo uſq̃ Bruxellã, & ultra uſq̃ Heidelbergã ſe extendere, uerũ hi
oẽs a meliori ſententia aufugerũt, referẽte Claudiano. Ingentẽ Albim liquere
cheruſci. Et prius ꝓbaui ex Cornelii ſententia Cheruſcos Ligiis ꝓxĩos i. Vnga
ris, & Cattis i. Turingis eſſe. Voluit & germanię unus p̃ſtãtiſſimus incola, che
ruſcos ab antiq̊ fuiſſe, partĩ Saxones, partĩ Marchianos antiq̊s, nec diſcrepãt
libri Cornelii nuper inuenti, & id mihi placet, cuius meminimus libro nono.
Carnutes CARNVTES apud Cæſarẽ legi, Strabo Carnutos uocat, & p̃ſtãtiſſimas
gentes li.4. ad Ararim, & uerſus ſeptentrionẽ Allobrogibus, & Auernis uicias

& hi

& hi Galli ſunt. Ptole. li. ς. πὰ δὲ, inqt, σηκυάνα καρνουται ϗ πόλις αὐτρικόν. i. Ad Sequanā uero Carnontæ ſunt, q̄rū ciuitas eſt Autricon. Galli eorū lingua (Chartres) appellant. Michael Riccius q̄cꝫ Carnutū oppidū allegat, & Oroſius li. vi. ca. vii. Marlianus Turonibus & Andegauenſib9 ꝓxios eos ait. Tibullus elegia vii. de ea. Paul. Diaconus li. v. ca. xxii. ſcribit Carnutū corrupte nūc Carantanū dici. CARVNTI uero Sarmatiæ populi, non Galli, alia gens, a Carnunto Carunti oppido dicti, ubi olim Germaniæ finis fuit, iā uero germanię aſcribunt̃. Ply. li. xxxvii. ca. iii. centū aūt mil. paſ. abeſt a Carunto littus Pānoniæ, a q̄ a Germania ſuccinū portat̃. Idē Ply. li. 4. ſupiora ait inter Danubiū & Hercyniū Caruntii tenent, germanorū ibi confiniū. Ply. li. 4. ca. xii. Carnuntes dixit, Hermol. Barbar9 Caruntios legit. Ptole. & Hieronymus in chronicis xxxviii. mil. paſ. a Sacarbātia (ut Antonin9 ait) q̄ media eſt inter Caruntū & Sabariā. Hæc ideo, ne Carnutes & Caruntes unā gentē, adeo diuerſas putemus, illas Gallos, has Sarmatas. Cor. Tacitus ubi Sarmatiæ meminit, gentes Manumiorū allegat, uideāt alii, an hos an alios uelit? CANENEFATES alii p ph ſcribunt, populi inferioris germāię Rheni accolę, ut placet Ply. li. 4. ca. xv. Marli. iuxta Batauos ipſos Canenefates ponit, in eadē inſula & lingua & uirtute Batauis pares. Volaterranus li. vii. de illis. Tacitus in hiſtoriis Canenefates (inqt) partē inſulæ (intellige batauorū) colunt origine lingua pares batauis, ſupant̃ numero, re uera & Hollandi ſunt.

CRACOVIA metropolis Poloniæ, ubi & regalis ſedes eſt, dicta a Craco rege, Zechii ſucceſſore, ait Aeneas. Craco. n. arcē illic cōdidit, alii Gracchū Romanū uolunt, ut Coruinus illo carmine de Viſtula. Ceruleū caput a limoſa rupe, Regiæ celſus ſinuoſus urbis Preterit, & muros ubi Gracchus horū Auctor, agreſti ſtatuiſſe fert̃ Iura colono. Dotata inde ab Vratislauio, hic Viſtula fluctus agit, illicqꝫ S. Florinus ſepultus eſt, maximū gymnaſiū uiget. Ptole. li. ii. hanc urbē nuncupat Corrodunū. Aeneas Polonici iuris ciuitatē illā eſſe ſcribit trans Viſtulā poſitā in ſolo Sarmatico. Mantua ad Cæſarē, uenient ad bella Croaci Coruiniqꝫ genus (ſi uera eſt fama) Valachi. CATTI populi germanie, de qbus Iulius Capitolinus in uita Antonini Cæſaris, Stra. li. vii. indigentia eos laborare dixit. Cornel. in Hercynio ſaltu ſedes tenere aſſerit, & non paluſtrē regionē, Tenteris ꝓximos. Enarrator Ptolemæi iuxta Ligios. i. Vngaros Cornelius in germania ſcribit Batauorū ſedes olim trāſgreſſos Cattos, ſeditione domeſtica, ubi nuc batavi teneāt, & honorē ueteris cōſortii adhuc manere, quare non ꝑpere ſcripſerunt inferioris germaniæ populos fuiſſe. Alii tñ Sueuorū gentes quaſdā ubi nunc eſt Herrenberg (ſicuti ibi ueſtigiū huius manere repi) uerisſime dictos putant Cattos. Plura de illis Ply. li. 4. ca. xv. Cornel. i hiſtoriis ſcribit hos cū Hermōduris bellaſſe, & uictos fuiſſe, inde cū Cheruſcis, Ampſuarios, Bructeros & Tenteros exegiſſe, ac uenūdaſſe. Idē in aliis hiſtor. libris ſcribit, Cattos ſeditiōe domeſtica pulſos, inſulā quā dixerūt Sitā occupaſſe (quā mare Oceanū a fronte, Rhen9 amnis a tergo, lateraqꝫ cōuoluit) nec opibus Romāis ſocietateqꝫ aliis aſtrictos, diu germanicis bellis exercitatos. Vnus nup exptiſſimus rerū germanicarū Francos eſſe dicebat Cattos, nec abſurdū

Cracouia

Catti

mihi uidetur, ſi nec Haſſi iuxta Celtis opinionē. Sed Turingi dicerent, uerū tota
Caniman- eorū ꝓgenies deſiit, ut alibi diximus. CANIMANNI inferioris germāię
ni. populi iuxta Friſos partē Rheni Oceani attingentes, illic lacus uberrimi, palu-
dibus & ſaltibus horrent, ut aiunt Marlianus, enarrator Ptolemæi & Cornelius
Cenomā- Oroſius li.vi.ca.vii. Cecominos dixit. CENOMANNI populi quos cenanos
ni. Strabo li.vii. uocat apud Breucos in alpibus ſunt. De illis enarrator Ptolemęi,
hic S. Iulianus epūs floruit. Horū meminit Oroſius li.4.ca.xix. ibi ab Hannibale
uictos ipſos dixit. Marlianus Cenimagnorū meminit Anglico mari ꝓximorū.
Ptole. li.6. μεθ' οὓς ἐφεξῆς αὐλιερκοι οἱ καὶ κενομάννοι ὧν πόλις οὐινλινον, ubi Galliæ popu
Caturi- los dixit, cui ego aſſentior, Galli eorū lingua eos Semans dicūt. CATVRI
ges. ges populi alpini ab Auguſto uicti, ut Strabo li.4. Ply. li.iii.ca.xix. Ptolemæus et
alii dicunt. Sunt aūt Galli ultra Heluetios hodie (teuto. Saphoier) dicunt. Stra-
bo poſt Salaſſos Centrones & Caturiges ait. Cæſar caturigum meminit. Pto-
lemæus Caturgos uocat, multa Hermolaus. Anto. Pius caturcos uel caturicos
Cētrones dixit, cadurcos Galli (caors) dicunt. CENTRONES Ptolemęus & Cęſar.
Ceutrones tñ Strabo lib.4. & Ply. lib.xi. Ceutroniam uocant regionem, vnde
caſei pſtantiores deferunt. Antoninus ceutronū, inqt, opidū Tarantaſiæ eſt, p
hos trans alpes in Galliā ex Italia cōmode ꝓficiſcit, p iuga pęonica. Celius (Li-
uio authore) Hannibalē p centronū iuga ꝓfectū aſſerit. Hi aūt reuera ſūt Gal-
li Belgæ (ut ait Marlianus) ſub impio Neruorū, alii Gordiacenſes in Flandria
eos ꝓbant, diocęſis Tornacenſis, ut uult Ptolemæi enarrator, hic tñ Centrōes
Locus e- ubi apud Gebennam eſſe aſſerit, & deinde ponit Ceutrones nunc nuncupari
narrato- Gordiacenſes, deluſus cū neſcit ceutrones ab aliis centrones dici, authore Her-
ris Ptole. molao Barbaro, uel Tarantaſii ſunt, authore Antonino. Centrones uocāt Gal-
li (ſaitron au pais de liege) CAVCHI populi iuxta Rhenū habitant, ut Ply.
Cauchi. lib.4.ca.xv. teſtat Marlianus apud Friſos tranſrhenanos eos poſuit, Strabo lib.
vii. ad Oceanū, Plynius quoq; li.xvi.ca.ii. Oceanū eos degere ꝓbat ut miſerrimos
& Oceanū ſæpe caſulas eorū ſecū uehere, ut nauale ipſis ꝑliū plus cū arboribus
ſit. Cornelius & enarrator Ptole. iuxta Friſos. Ptole. li.ii.ca.viii. Cauchos mino-
res uſq; ad Viſurgū ſeſe extēdere collegit, & Cauchos maiores ad Albim. Du-
Locus as ideo Cauchorū gentes ponit, ego uero p cauchos bructeros iuxta Ptolemęū
Ptolemęi intelligo, minores.n. ad Viſurgū, maiores ad Albim ſe extendunt, authoribus
pluribus. Hi ergo Cauchi, ut Tacitus li.xxx. ſcribit, duce Gannaſto, q Canene-
fas erat, poſt mortē Antignii inferiorē germaniā occurſauerūt. Horū etiā me-
minit Mantua. ad Cæſ. Cornelius imēſum ſpaciū ipſos iplere & tenere dixit, et
populos Germaniæ nobiliſſimos, q magnitudinē ſuā iuſticia malint tueri, ſine
cupiditate, nulla bella ꝓuocent, nullis raptis aut latrociniis populant. Illud pci-
puū uirtutis & uiriū eorū argumentū eſt, qd nihil p iniurias aſſequunt. Hæc
Cornelius. Ply. li.xvi.ca.ii. miſerā gentē cauchos tumulos poſſidere indicat, non
pecudibus, non lacte ueſci, ſed terrā ipſis cibū pbere. Horū Aelius Spartianus
in uita Iuliani meminit, & iuxta Albim ipſos ponit. Tacitus in hiſto. ait, hos &
Cattos debellaſſe, Bructeros, Tenteros & Ampſuarios, & ipſos uenundaſſe,
ergo cauchos maiores Saxones, minores Friſos.

CONFLVENTIA oppidũ Galliæ(Coblentz)inter Moguntiã & Colo
niã,ẽpo Treuerenſi paret,hic Moſella in Rhenũ influit,ut ait Rudolfus Agri Cõfluẽti
cola in una epiſtola,ex eo dictã uolunt Confluentiã.Plura de illa ciuitate Otto tia.
lib.i.de rebus Fœderici ca.xxii.& enarrator Ptolemæi,& idẽ Otto li.v. chroni
carũ,Rhegino Prunien.& Marcellinus li.xvi.cuius hæc ſũt uerba, niſi q̃d apd'
Confluentiã locũ ita noiatũ,ubi Moſella amnis rheno infundit.Meminit hui9
loci Antoninus Pius in Itinerario. CERACATES populi ſunt (ut Marlia Ceraca
nus ait)apud Vangiones & Trebotes tranſrhenani,de q̃bus & Tacitus. Alii tes
ciſrhenanos & ſyluã incolere teuto.Odenvualt dicunt.Ply.li.iii.ca.xxvi.Dalma
tiæ populos dixit.Tacitus illorũ meminit li.hiſt.xix.& q̃a nihil certi apud auto
res inuenire de ĩpis poſſum,ꝑtermittam. CARESII populi numero & gñe Careſii
germani,ciſrhenũ,proximi Eburonibus & Cõdruſis,Leodiẽſis diocęſis Mar
lianus ait. De illis Cæſar,Oroſius lib.vi.cap.vii.q̃ Cerceſos ipſos nuncupant.

CARINI Ply.li.iiii.ca.xxx.Ptole.Carithni li.ii.ca.x.ait.Germani ſunt,non lõ Carini
ge a Rheno & Obnobiis montibus iuxta Veſpos.Heluetiorũ heremum eſſe,
& ſeptentrionalẽ germãiæ partẽ habere ait idẽ Ptolemę9,vñ hos eſſe Sueuos
uoluerunt iuxta Neccharũ. Appianus Carinnos dixit ꝑ duplex n,& ab Augu
ſto uictos.Mantuanus ad Cęſarẽ Carithnos dixit. Ecce Carithnis q̃s furor ar
mauit.Ego uero Francos eſſe coniector,non ſine ſummi uiri unius opinione.

CHAETAORI populi apud Ptole.li.ii.ca.x.iuxta Danubiũ phibent,vñ alii Chętaori
eos Auſtriæ populos eſſe uoluerũt,teuto Kemnat.Verba eius ſunt. χαιτάωροι
καὶ μέχρι τῆς λουνβίου ποταμοῦ.Alii Vmbros ſupiores ipſos fuiſſe coniectant.

CHENITERI populi,Druſomagi a Ptole.li.ii.ca.xi.ta.v.dicunt,teuto.Kem cheniteri
pten,græce δρουσόμαγος.Meminit & huius loci Itinerarius Auguſtanus,alii Ca
nipedũ appellauerunt. CATVACI Neruiis,Caletis contermini,Veromã Catuaci
dis,Condruſis proximi,Donacũ urbẽ colunt,Atrebatenſis diocęſis ait enarra
tor Ptolemæi,Sabel.lib.v.Enea.vi.nunc Siduacos dici aſſerit,uide Marlianũ.

CHLOMBVRG a Ptolemæo Rugiũ dicit,ῥούγιον. CHOBVRGA a Clõburg
Ptole.Melomabus li. ii.ca.i.ta.4.μηλόμαβος. CLOSTERNEVENBVRG Coburg.
a Ptole.Claudonium lib.ii.ca.xiii.ta.v.dicit,græce κλαυδόνιον,locus Auſtriæ. Cloſter-
CARINTHIA (Kernten)Ligurinus li.i. Atq; carentinis populos q̃s colli- nuẽburg.
nat Auſtria cãpis.Et idẽ li.vii.Quiq; carintinis populos ueĩ ſat in oris. Hui9 re Carĩthia.
gionis meminerunt Aeneas & Volaterranus.Eſt aũt ſub ducibus Auſtrię, ha
betq; ad ortũ Carnos,ad meridiẽ alpes,ad aq̃lonẽ Stiriã, maxĩe mõtana regio
ut li.iii.Nonarii decimi Sabellicus infert. CARCINITES populi inter Peu carcinites
cinos & Baſtarnas,olim Pannonię (ut ait Ptole.a Carcina opido dicti,Ply.li.4.
ca.xii.Garcinites eos noĩat,Hermol.Barb.teſtimonio Põponii Melę legit Car
cinites,& ego authore Marcellino li.xxii.Hecatæus urbẽ eorũ Carcinitẽ dixit
Ptole.carcinã,Põp.Mela li.ii.Gerrã & Hiparim uno hoſtio hos attingere in-
fert.Plura de illo Volaterranus adduxit. CAICI Germani comati ſunt, ac- Caici
colæ Rheni,ego Briſtiæ cõterminos putarẽ eſſe,niſi forſitan alii cauchos de q
bus dixi uelint eſſe,q̃d tñ non temere dicerẽ.Sulpitius hos Gaucos dici ait,ne-

ſcio q̃s Lucanus li.i. Et uos crinigeros belloq; arcere caicos. Claudianus in Stilicone. Vt iam trans fluuium non iudicante caico Paſcat belga pecus.

Cõdruſi. CONDRVSI ſunt gñe & numero germani. Cæſar li vi. inter Eburones & Treueros. Marlianus ait oppidũ eorũ Boiũ nuncupatũ, ad ripaſq; Moſę ſitũ, ab Ant. Pio dictũ, in ducatu Lucẽburgenſi, Leodienſis diocęſis uoluit, uide Oroſiũ de illis.

Cella monachorũ. CELLA MONAchorũ Ettenheim minſter, condita ab Vngero ẽpo Argentinenſi, ut in teſtamẽtariis Heddonis legit̃, q eccleſiã illic B. Mariæ cõſecrauit. Heddo inde Habſpurgenſis comes epũs Argentinenſis xxiii. cõſentiente Pipino rege, monachos S. Benedicti huc tranſtulit. Prim9 abbas Haldolfus initiatus eſt, ubi dux mortuus, extructũ xxx. fratribus, inde adeo ſpoliabat̃ ab Ottone ẽpo argentineñ. ut uix xii. fratres illic ſe ſuſtentare potuerunt.

Cluniacẽſes CLVNIACENSE monaſteriũ in fundo Burgundiæ Maſicenſi pago Guilielmus Pius dux Aqtaniæ inchoauit, & Bernonẽ primũ abbatẽ conſtituit, inde Elbo comes illud ampliauit, Hæc Platina in uita Hadriani III. & Rhegino Prunieñ. ac Hermannus chronographus.

Coſtobates COSTOBATES populi Sarmatiæ ſunt, ut Ammianus Marcel. li. xxii. ait. Horũ meminit Capitolinus in Pio Antonino, Eutropius & alii. Ptole. iuxta Sudinos eos habitare aſſerit, horũ n. meminit lib. γ. cũ inqt, Sup hos & Gylliones ſunt, inde Cyſtobocos & transmontanos uſq; ad Peucinos montes. Illic & Ptole. τοὺς κυστοβώκους dixit cyſtobocos in ſecũda declinatione, & p ypſilon. Quidã eos Caſtrenſes fuiſſe indicauerunt. Sunt & Sarmatiæ populi multi ut uſq; ad Alanos καθήκοντες. Sunt apud Ptole. & Cariotæ, carbones, & alii.

Cãburg CAMBVRG monaſteriũ S. Bñdicti, cõradus rex fundauit, alii tñ a comite de Rotenburg id cõditũ aiunt, monachi monaſteriũ reliqrunt, ut Nauclerus aſſerit, anno M.cccc.lxxxix. & p Innocentium VIII. in canonicos ſeculares euaſerunt.

Curia hugonis. CVRIA Hugonis Haug in dẽ vuilertal, quã Albertus Auentinorũ comes condidit, ut eorũ annales uolunt, ſunt illic antiquitates pulcherrimæ.

Corbeia CORBEIAM monaſteriũ iuſſu Lotharii S. Anſtarus primus epũs Brenẽſis ſtruxit, prius in Hamburgo ſub Colonia cõtinebat̃.

Clingenminſter. CLINGENMINSTER monaſteriũ olim, diocęſis Spireñ. nunc canonici regulares, erexit Dagobertus, ut habẽt eorũ annales.

Creuchgaugia CREVCHgaugia Rheno, Neccharo, Odenvualdo adſcribit̃, cuius accolæ nõ cheruſci dicunt̃, ut plæriſq; pſuaſum eſt. Hæc plaga olim ꝓpriis comitibus moderabatur. Cunradus II. hanc ꝓuinciã in comitatũ redegit, ꝓpter ſuos maiores, q in oppido Bruſella reſidebant. Hic nobilẽ quendã Fœdericũ huic comitatui p̃fecit, a q̃ Vuolfranius ꝓceſſit, comes Kreuchgaugienſis, & Zeiffholdus. Vuolfranius recepta a Zela cõiuge, filia Henrici III. Ioannẽ ẽpm Spireñ. xxxiii. partu edidit. Qui S. Germani ædẽ Spirẽſem locupletauit. Zeiffholdus uero unica relicta filia Adelheida, eadẽq; Henrico Palatino addicta, comitatũ impio reliqt. Fœdericus ſui nõis II. Epingũ, Heidelsheim, Hermanno Marchioni Badenſi reliqt, q̃ oppida ſucceſſu tpis inde ad Palatinatũ rheni deuenerũt. Bruſella olim iuris Vuormacienſiũ p Conradũ ducẽ Vuormacienſem Kreuchgaugiis reſtituta a Ioanne ẽpo & Cõrado II. Spirenſi eccleſiæ donabat̃.

CENOGIVM Labẽberg ſiue Labenburg.

DE LITERA D

DALMATIA pars Illyrii eſt, contermina Liburniæ, ut placet Zacha Dalmatia
riæ Lilio, duobus fluminibus irrigua Sao & Drao. Plynius libro ter
tio cap. xxvi. eorum gentes perhibet Hercuniates, Tornacates, Tau
riferos. Olim hæc Flauonia dicta eſt. Oroſius libro pri. cap. xxvi. illã ab oriente Macedoniam, ab aquilone Dardaniam, a ſeptentrione Mœſiam, ab occaſu Iſtriam continere aſſerit. Dicta autem eſt a Dalmate, cuius meminit Beroſus libro ſecundo hiſtoriarum, qui fuit filius Iſtri. Hos Carolus debellauit, referente Peutingero. Pollio quoq; ut Euſebius & alii teſtantur, Dalmatiã adort⁹ eſt. Horatius libro ſecundo carminum oda prima. Cui laurus æternos honores Dalmatico peperit triumpho. Strabo libro ſeptimo, Ardeos, Plereos, Daoriſos populos hui⁹ collegit. DINODVRVM alii Denodurum, nunc The Denodurum
onis uilla Metenſis ciuitatis eſt. i. Belgarum locus (ut uidetur enarratori Ptolemæi) Cornelius Dinodurum oppidum eſſe Mediomatricum in hiſtoriis conuincit, Rhegino Prunienſis Theonis uillam uocat. Antoninus tamen in Itinerario Diuodurum, & per u protulit, uerum litera eſt deprauata. DORNBERG Dornberg
a Ptolemæo Acmonia dicitur libro tertio capite octauo tabula nona. DORSTET Achantinopolis dicta eſt oppidum Sueuiæ. DISIBOLDI diſiboldi.
ſiue Diſiboti monaſterium ſanctus Diſibotus condidit in loco prope Sobernheim, ubi Nabus & Glanus confluunt, ut Abbas Spanheimius indicat. DOCKENBERG a quadam muliere Docka appellatum, chronica noſtri tẽ Dockenberg
poris uulgata habẽt. DVRLACHVM oppidum diocœſis Nemetenſis in
Marchionatu Badenſi, dictum a turri, cuius magnus apud priſcos honor fuit, Durlach.
Huius oppidi meminere abbas Vrſpergenſis & Conradus Peutinger uir doctiſſimus ſupra Ligurinum. Hoc oppidum Fœdericus II. Marchioni Badenſi Hermanno tradidit, ut Hermannus chronographus, & quidam annales Marchionum continent, & nos literas Fœderici uidimus. In hiſtoria præterea Fœderici primi legimus, in prædicto oppido Cunradum Fœderici primi cæſaris fratrẽ occiſum ob adulterium, dum contra Bertholduin de Zeringẽ proficiſcebatur. Rudolphus Habſpurgenſis bellum in Marchionem mouens, Durlachum turrimq; illic deſtruxit. Hæc ex annalibus Argentinenſium. DIGV Digulões
LONES populi ſunt Germaniæ, de quibus ita aſſerit Ptolemæus, αὐτὴν δὲ τὴν χερσόνησον ὑπὲρ μὲν τοῖς αὔξονας Διγούλωνες. i. ipſum autem Cherſoneſum ſupra Saxones ad occidentem Digulones habitant. Alii Holſacios eſſe & optĩe illos putauerunt. DVGLVMI populi ſunt ſecundum alios inferioris Ger Duglumi
maniæ iuxta Longobardos. Nam Ptolemæus poſtq̃ de Longobardis & Angriuariis agit, qui inter Cauchos & Sueuos habitabãt, addit li. α. ὑφ' οὓς Δουλγοῦμνοι .i. ſupra hos Duglumi. Ego uero Polonos eſſe facile cõiector, & non diſcrepãt Ptolemæi uerba. Sunt enim iuxta Angriuarios. i. Brunſuigenſes, & Cauchos. i. Saxones, uide Cornelium. Monaſterium ſancti Mauricii Treuerenſis dio Monaſt.
cœſis, Priminius conſtruxit apud Delegiam in Lotharingia, & ſanctum Vuan apud De
dalinum diſcipulum ſuum inſtituit abbatem. legiam

DE LITERA H

ETLINGIACVM oppidũ Rhenenſe Marchioni Badenſi militans,
Etlingen. olim a Troianis cõditũ eſt. Phorcys.n. Troian9(de q̃ Homerus) Phor
cen ciuitatẽ condidit & adiacentia p̃dia, inucto flumine hic Aenea, au
Phorce guriũ putauit de noĩe ducis ſui Aeneæ, ut Capnion noſter de Verbo Mirifi-
co li.i. ait. urbis fundamenta iecit. Hic inde & eius poſteri ꝓficiſcentes duo mi
liaria, fluuiũ aliũ inuenerunt, iuxta & paſtorẽ, ſciſcitabãt q̃ fluuius ille noĩe gau
deret; qbus paſtor Albæ cognomento dixit. Altero illic augurio delectatus,
Phorcys, ducis ſui Aſcanii Aeneæ filii memor (q Albã lõgã cõdidit) opẽ p̃ciũ
ſe facturũ putabat, ſi ut Aeneæ augurio monitus, ita nunc altero omine, filio
ſuo uicẽ relaturus ſit. Cõdidit ergo oppidũ trans Albã eo lõgitudĩe maiorẽ, q̃
minorem latitudine, & Albam lõgam dixit. Huius adhuc manet ueſtigium, lõ
gitudo.n. oppidi belli tẽpe in latitudinem translata, & ad utranqꝫ ripam Albæ
oppidũ porrectũ eſt, maiorqꝫ pars murorũ in bello cõtra Fridericũ Palatinũ
demolita eſt a ciuib9. Idẽ Phorcys nõ lõge ab Etlingen eodẽ noĩe uillã.ſ. Lan
gen Alb exordiebat̃, cui9 Capnion nr̃ meminit. Inde & laboris eius & Aeneæ
Neptingen. memor, in montis uertice delubrũ Neptuno cõſtituit, unde ciuitas ab illis po-
ſidonopolis dicta eſt .i. Neptuni ciuitas. Simulachrum Neptuni noſtro ſeculo
publice uidebat̃ (a q̃ ciuitas nomẽ ſumpſit) ductu tñ impatoris Maximi. ablatũ
eſt, huic q̃qꝫ rei tẽpla cãpana p̃cioſa nunc apud Etlingenſes teſtimonio uenit,
Inde cũ Romanorũ ditioni urbs illa incubuit, romano noĩe Neptingen, a Ne
ptuno dictũ eſt. Facta aũt orthodoxæ fidei obnoxia, templo et caſtro montis,
teuto. Burgſtadel, fundit9 deletis, cãpana & aliis ethnicorũ monumẽtis religio
ni noſtræ mãdatis, nomẽ mutauit, & ne chriſtiana religiõe ĩbuta ethnicũ nomẽ
retineret, pro Neptingen Etlingẽ dicta eſt, mihi patria. Olim Vuiſſenburgen
ſib9 paruit, cui9 ueſtigiũ hodie manet, illoꝝ.n. uectores liberrimi ab oĩ uectiga
li ĩmunes; nihil pendũt, ꝑ Marchiones inde Badenſes oppidũ detractũ eſt, & eo
Eburões. dominio adhuc gaudet. EBVRONES uel Eburonenſes, de qbus Cæſar
lib.vi. Lucanus in primo, Eutropius li.vi. Suetonius & Oroſius in Iulio, Belgæ
fuerunt. Marlianus hos numero & noĩe in germanos abiuiſſe dixit, apud ſyluã
Ardennã, nunc Leodienſes nuncupati, die Luiticher, ꝓximi Sycãbris, ad eos
Aglegia attinebat epiſcopalis, ꝓuinciæ Colonienſis. Galli eorũ lingua (die Lie
Erſtenheim ge) uocant. ERSTENHEIMIVM monaſteriũ uirginũ collegiatarũ inſti
tutum anno Dccc.xxx. tempore Adelachi epiſcopi Argentinẽſis xxix. ab Hir
melgarde uxore Lotharii primi, huc Leo papa quintus S. Ceciliæ caput, & Io
ſephum ſuum miſit, Abbatiſſa per diſcordiam electa (ut eligeretur) epiſcopo
Mogũtino caput diuæ Ceciliæ tradidit. Huc a Leone papa corpa Sixti, Fœlicis
& audacti martyrũ trãſmittebãt̃. Iã diabolicã rẽ illic Hermãnus & Ia. Vuimfel.
increbuiſſe aſſerũt, nec ullã antiq̃ religionis ueſtigium noſtro æuo obtinuiſſe.
Eslingen. ESLINGIACVM olĩ uilla, anno M.cc.lxxxv. a Fœderico II. muro circun
data, impio ceſſit, ut noſtri annales dicũt. Reſpõdẽt illis Hermãn9 & Vrſpgẽſ.
Comes Vuirtẽbergẽ. ipãm cinxit agmĩe anno M.ccc.lxxvii. Verum per impe-
riales ciuitates Sueuiæ occubuit, hanc urbem præterfluit Neccharus.

ERPHORDIA corrupto uocabulo, integro Herciniphordia dicta eſt, ab hercynio, ut Celtes in hercynio putat, alii a Francis, & Clodoueo ex tranſitu cu iuſdã Erphetis dictã uolũt. Ptole. Biturdiũ dixit li. ii. ca. x. ta. 4. Eſt aũt Turingię ci uitas & caput, magnitudine non minor Colonia. Erphordiã noſtri annales cõ ditã ferunt, anno xxxviii. tpe Theodoſii impatoris ſub Arcadio & Hẽrico, & anno CCCC. molitorẽ iuxta flumen Gerã (q diuidit urbẽ) domum habuiſſe (Erfft noĩe) aliis remitto. Dagobertus ipſam ampliauit. Studiũ incepit illic an no M.ccc.xcii. Verũ plura incõmoda ſuſtulit, ſemel deſiit, inde iterũ renoua bat. In feſto Geruaſii anno M.CCCC.lxxii. incendio pene urbs illa periit. An no Henrici III. bello maxĩe quaſſata eſt, ſemp cũ ducibus Turingorũ bella geſ ſit, ius non minimũ epũs Mogũtinus illic habuit, illicq̃ S. Seueri & plurimorũ diuorũ oſſa ſeponũt. ELEGIVM Alſatiæ pdiũ, ſupra Alſam conditũ teut. Eel) Aliq ab amne illic (Yl) quẽ Alſam dicimus dictũ uolũt. Nouietẽſiũ uero annales ob miſericordiã cenſent, ἀπὸ τοῦ ἐλεεῖν. i. a miſerando nomen ſibi uendi caſſe, illic. n. Maternus defunctus obiit, p Euchariũ & Valeriũ ex poteſtate S. Petri ſuſcitatus reuixit, araſq̃ Mercurii fregit, adhuc ueſtigiũ ibi monſtrat, ut in Odilia noſtra li. i. ſcripſimus. EHENHEIMIVM Henricus de Staleeck conſtruxit, ut Argentinenſes annales phibent. EVENTVM ut ait Marli anus, alii Auentũ & Auenticũ, ciuitas & caput eſt gentis Heluetiorum teuto Habſpurg, cuius comites olim Briſgauiã & Heluetorũ gẽtes plures in ditione retinuerunt. Rudolphus eorũ comes rex declaratus, ut Sigeberto & Platinæ placet, toto comitatui pfuit, e cuius ſanguine Maximilianus & cęteri principes Auſtriæ pceſſerunt, ſicuti Aeneas Syluius pbat. Cor. Tacit. in hiſt. ubi poſuit conflictũ Heluetorũ & Cecinnæ. Heluetii, inqt, in Auentinũ gentis ſuæ caput diuertunt. Horũ poſteritatẽ & genealogiã de ducibus Auſtriæ poſuimus li. iii. Gotfridus Viterbieñ. olim urbẽ hanc ut Romã magnitudine a Sueuis demoli tam collegit his carminibus de Auentico. Quæ fuit urbs grandis qndã uelut altera Roma Marte Sueuorũ periit. Vocabulo corrupto Heluetorũ locũ illũ appellat Ant. in Itinerario. ENINGIA inſula iuxta ſinũ Codoneũ & Iſtu lã ſita, olim a Sarmatis, Styris inhabitata. Ply. li. iiii. & Zach. Lilius plura de illa adducunt. EBERBVRGVM abbatia, ut ita loquar, Bauariæ, quã cõſtituit maritus Richardæ filiæ Henrici de genere Vuelphonum, ubi & ſepult9 eſt. ELVMENSE monaſteriũ a Dagoberto conſtructũ eſt, primus abbas S. Amandus nobilitat. ECMVNENSE monaſteriũ in Hollandia, molitus eſt Adolbertus. EPPINGEN ciuitas Creuchgauiæ, ſyluis, pabulis, cerere bacchoq̃ refertiſſima. Hoc oppidũ olim comitibus Creuchgauiẽſibus paruit, ut in eorũ dictione annotauimus, inde a Fœderico II. marchioni Hermanno donatũ eſt. Hodie Palatino ſubiugat, decimas eorũ Spirenſi eccleſiæ Henric9 quartus cõtulit, hęc partim ex catalogo epõrum Spirenſiũ, partim ex annalib9 Marchionum Badenſium. ETTENHEIMIVM monaſterium condidit Aug abbas Eto nomine, Argentinæ in epiſcopum conſecratus, anno incarna tionis dominicæ DCC. XXXIIII. ut placet Sigeberto Geblacenſi.

Erfordia

Elegium.

Ehenheimium

Euentum

Eningia

Eberbergum

Elumẽſe monaſt.

Ecmundenſe monaſteriũ.

Eppingẽ.

Ettenheimium

Eriſtalliũ ERISTALLIVM locus eſt iuxta Aquiſgranũ, in ducatu Limburgẽſi. De
illo loco iuniores uaria diſſeruerunt, ut Vrſꝑgenſis, & alii, Carolus. n. ſæpe illic
Ebracum pascha celebrauit. EBRACVM monaſt. anno ſalutis M.c.xxvi. erectũ fe-
Egra. runt. EGRA urbs a fluuio dicta eſt, a Ptole. Monoſgada. EBVRVM
Eburum. a Ptolemæo Olmuntz nominatur.

F

Francenbergium FRANCENBERGVM urbs Haſſiæ, tria miliaria a Marckburgo
diſtans, quã Carolus cõdidit. Illic Aurifer odera ꝑterlabit̃, haud ꝓcul
etiã rotę aquã ꝑ montẽ deducũt. Hanc urbẽ Eobanus poeta patriam
Fritzlaris noĩat. FRITZLARIS (Fritzler) latine doctrina pacis dicta, epõ Mogũti-
doctrina no ſubiecta eſt, ubi S. Bonifaci⁹ morabat̃, illicꝙ S. Lullus obiit, FRIDBER
pacis GVM monaſteriũ, Ludouicus Bauariæ dux frater Ottonis cõdidit, anno M.
Fridberg cc.xlviii. ob Mariã uxorẽ eius quã ſuſpitionis gratia capite in Suebiſchẽvuerdt
Frãconia. priuauerat. FRANCONIA regio germanię eſt, a meridie Sueuis, ortum
Bohemis, ſeptentrione Turingis, occaſum Rheno & Haſſis circunſcripta. Sũt
aũt dicti Franci, ſecundũ aliq̃s a Franco rege, ut Aeneas, Hunibaldus, & alii af
ferunt. Aliq a ferocitate, ſecundũ Hieronymũ in ſuppl. Euſebii, nã Valentinia
nus audita eorũ terribilitate magis feroces ꝙ liberos eſſe dixit Francos. Frãco
rũ meminerũt tñ recẽtiores, ut fuerunt Trebellius Pollio in Claudio, Hiero-
nymus in uita Hilarii, Nazarius Mamertinus, Paccatus, Iornandes, Vopiſcus
in Aureliano. Video tñ & ſcriptores eiuſdẽ tpis alũnos nõ aliter Frãcos q̃ ger
manos dicere, audi Hieronymũ in uita Hilarionis. Inter Saxoniã (inq̃t) & Ale
maniã terra tã lata q̃ ualida eſt dicta Francia, nũc germãia, ſimile niſi fallor apd'
Iornãdẽ legimus, q̃d tñ Romanorũ inuidia euenit. FVLDA monaſteriũ
Fulda. in Buchonia ſylua ordinis S. Benedicti, fundatũ eſt tpe Bonifacii, ut ſcribit ab
bas Spanheimius. Huius monaſterii Rhegino, Hermannus & alii meminerũt.
Friſingẽ FRISINGEN ciuitas eſt epãlis Bauariæ, ut Aeneas ait, illic B. Corbinian⁹
in cella habitauit, a Gregorio epũs factus, ꝑ Tridẽtinã uallẽ deſcendens, a Taſ-
ſilone duce ſuſceptus, montẽ Friſingẽſem occupauit, ibi eccleſiã S. Bñdicti con-
ſtruxit, & monaſteriũ, locus ibi amœniſſimus, Yſarę cõſpicuus, Yſara & Am-
bra flumib⁹ intercluſus, Hæc Otto Friſing. illic epũs li. v. ca. xxv. Poſt mortem
Ottõis epi eccleſia illic pene cõſumpta fuit igne, ut ait Radeuicus canonicus de
rebus Fœderici li. i. ca. xiii. Aeneas eccleſiã S. Corbiniani in mõte ſitã ſcribit, cu
Flandria. ius radices lãbeat Yſara. Multa ibidẽ de Ottõe chronographo. FLANdria
oli belgicæ gallię pars, differt ꝑ mare tñ ab Anglia, ꝙ xxx. paſ. latũ eſt, ait Syl
uius. Sũt aũt Oceano ſeptẽtrionali ꝓximi Flãdrẽſes, hos Ambianos noĩauim⁹,
alii & Morinos eos appellãt, q̃s Maximilian⁹ uicit, ut Iaſon & Politian⁹ teſtãt.
Forchen. Illic ꝓcioſiſſimi pãni cõficiũt, ait Zach. Lilius. FORCHEN locus eſt inter
Franconiã Nurenbergã & Bãbergã, ut placet Aeneæ. Geblacẽſis & Vrſꝑgen
ſis multa de illo ꝓtulerũt. Hic Carolus Magnus ſępius paſchę feſtũ celebrauit
Faneſii. FANESII in Oceano ſeptẽtrionali, q̃rũ nuda corpa (teſte Ply. lib. iiii.) ꝑgrã
des aures tegunt. Pomp. Mela hos uocat Satmalos, ut ait Zacharias Lilius.

FRANCOFORDIA dicitͬ quaſi Francorū pſort.i.uadū,illic.n. ut uoluit Michael Riccius li.i.de regibus Franciæ,a Francorū digreſſione nomē habet Otto ſcribit Carolū Saxones debellantē huc Frācos deduxiſſe.Eſt aūt nobiliſſimū totius germanię & maximū emporiū,illicq; imꝑator eligitͬ,ut teſtatͬ æneas.Guntherus hāc uocat Franconefurt,illic Mœnus fluuius,authore Celte,ꝑter fluit,ibi conciliū anno dñi Dccxciiii.a Carolo,ut Lupoldus ca.xi.ait,& ab Henrico II.anno M.vii.celebrabatͬ.Celtes li.iii.odarū Francophorā illā appellat.Ligurinus li.i.Frācofordiā. Rapido q̄ ꝓxia Mogo Clara ſitu,popłoq; freques uiriſq; decora, Sed rude nomē habet,nā teutonus incola dixit Frāconefurt liceat ſermone latino Francorū dixiſſe uadū.Hunibaldus Francū Francorum regē hāc urbē erexiſſe aſſerit,& eā ab eorū tranſitu dixiſſe,prius dicta fuit Helenopolis.De Francofordia Entrandus qdā diaconus ſeptē libros ſcripſit, q̄s in q̄dā monaſterio uidimus. FRIBVRGVM iuxta hercyniū nobile opidū, riuos ducens ꝑ oēs plateas,a pulchritudine dictū,cuius laudes Celtes odarū li. iii. Eckius,& nuꝑ Philip.Engedinus explicauerūt.Oppidū illud olim a ducib⁹ de Zeringen conſtructū ferebatͬ ab annalibus Suitēſiū,conditore Bertholdo, ad quē Venerabilē de electis Innocentius III.ſcripſit,q & illic apud S.Petrum nō lōge a Friburgo ſepultus eſt,inde duci paruit Zæringenſi,donec facto tumultu ꝑ eorū ducē Egonē anno dñi M.ccc.lxvii.cū duce cōflixerūt.Illic florentiſſimū gymnaſiū,chorus marmore cōflatus,anno ſuꝑiori pene cōiuratorū insolentia urbs illa ꝑdita fuit. Eſt & Friburgū Otlandiæ ciuitas (in Ychtlandt) ab eodē Bertholdo conditū,poſtq̄ regis Arelatēſis filiā ſibi copulauit,anno M. xci.hanc nobilē Auſtriæ domus ciuitatē Aeneas Syl.uocauit,uerū qa impoſſibilē pecuniā Auſtriæ dux Luduico Subaudienſiū duci debuit,ad Subaudienſes deuenit,Hæc Aeneas.Hodie Heluetiorū imꝑio ſubiugatͬ. Illic in una turri hæ antiquę literę inuentæ ſunt,ut Nauclerus ait.Dū bis ſexcētis ter ſenis iūgitͬ annus In Friburg moritͬ Bertholdus dux alemannus. FOSSENSE monaſteriū S.Bñdicti in honorē S.Gertrudis,Fullanus fundauit,teſtāte Spāheimio.

Francofordia · *Friburgū* · *Friburgū i Otlādia* · *Foſſenſe monaſte.*

FISCINI alii Fiſtini populi Marchionatus Badēſis incolę putantͬ,meminit eorū Ptole. & Tacitus. FRANCENTAL ab aliis Franconū uallis dicta, uno noīe cōplectūtͬ duo monaſteria,iuxta Vuormaciā,utriuſq; ſexus,q̄ Erckēbertus Camerarius Dalburgēſis cōdidit,anno dñi M.c.ix.ductu Bugonis epi Vuormacieñ.xxv.Illic ferebatͬ primus ꝑpoſitus Bertholdus Spregēbergenſis Hæc ex eorum annalibus.

Fiſcini · *Francorū uallis*

G

GELONI Scythiæ popłi apud Dionyſiū & Celtē,hodie Ruſſanos putātͬ. Hos Hora.li.iiii.oda xiiii.iplacitū gen⁹ ęſtimat,& li.ii.in fine ultios & li.iii.oda 4.pharetratos.Luca.li.iii.uolucres,ibidē & acres gelonos dixit. Claudia.in prio ad Ruffinū.Mēbraq; q̄ ferro gaudēt pixiſſe geloni.Solinus ca.xxiiii.ex hoſtiū pellib⁹ eoſ tegumēta ait formare ipſorū eqs.De illis Euſtathius ſupra Dionyſiū,Procopius,Volaterranus.Val.Flac.Victores patriū cōtra pęana geloni cōgeminant,uide Marcellinū li.xxii. A ptole.γελῶνοι dicūtͬ.

Geloni

Gedulba — GEDVLBA alii Gelduba locus Germaniæ, inter Moguntiā & Coloniā iuxta Rhenū, ut Marlianus & enarrator Ptole. aſſerunt. Tacitus li. hiſt. xix. inducit Vocalē dicentē tot bellorū uictores apud Geldubā, idē illic romanos pſidia habuiſſe refert, apud eundē hunc locū cœpit. Meminit huius Ant. Pius in Itinerario.

Gepingē — GEPPINGEN comes de Stauffen cōdidit, ut annales noſtri tpis uulgares tradunt. Huius mēinit Capnion in libro de Verbo Mirifico fontē uidelicet illic eſſe mirabilē ſaporis uinei.

Gepidæ. — GEPIDAE uno p Pannonię inferioris populi, Sarmatiā uerſus, non longe a Iazigibus. Celtes Gepidaſq; petit Iazigeſq; potentes. Hi ut Hierony. ait a Scandia uenerunt, ad Vngariā ſederūt, ibi & hodie ſunt. Reuera olim Gotthi fuerunt, q duce Berich tribus tm̄ nauib9 ad Oceanū allati. Sunt quarū una triū nauiū tardius ueniebat, nomen gēti dedit. Nā lingua eorū gepanda pigritiē ſignificat. Hi inde cōmigrabāt ad inſulā quā Viſtula amnis circūdat, & gepidā dixerunt, et inde ad meliores ſedes ſe cōtulerunt, eorū inſulā gens vandalica nūc incolit. Rex gepidarum noīe Faſtidia Burgundiones deleuit, uictus inde a Gothis obiit. Hæc ex Iornande gottho habemus, & illuc conſederunt.

Gugerini — GVGERINI populi germaniæ prope rhenū, & Gedulbiāi, ab aliis Eugerini dicti, Batauis proximi, Marlianus & enarrator Ptole. Multa Tacitus, teuto. Engern ducatus.

Gengen. — GENGEN Ptole. Riuſia uā uocat, opidū Sueuiæ, Ptole. li. ii. ca. i. ta. 4. ῥιούσια, & iuxta Danubiū.

Groningen — GRONINGEN oppidū Friſię a Ptole. Phileū dicit, maxie impugnatū illo ſeculo p duce Saxonię. Hoc oppidū cōſtruxit Grunnus Anthenoris regis Francorū frater, & a ſuo noīe dixit, anno ante incarnationē chriſti ccc. lxxvii. ut Hunibald9 ſcribit.

Grunes — GRVNES ut Marlianus & enarrator Ptole. aiunt, inter Coloniam & Traiectū, ultra Noueſiū oppidū Rheno adiacet, cōiectura eſt diuē eē (dct) unde diueſis ducatus dicit, de illo Tacitus. Ego ut dixi Friſiā dicerē & Groningū ciuitatē, cuius uocabulū adhuc ueteris noīs ſonū ſeruat.

Guntium — GVNTIVM Vngarię oppidū, a q̄ Gunthiaci pdones dicti ſunt, q Auſtriā populabant, repſſi tm̄ p Fœdericū Imp. Ant. Pius Gūtii meminit.

Gengenbach — Gengenbach oppidum Briſgauiæ. Illic monaſt. unū inter excellētiora Germaniæ, olim a Priminio epō Argentinēſi cōditū, circa annū Dcc. xxiiii. (ut placet Spanheimio) Naucierus uero Richardū Sueuię ducē & ei9 filiū cū uxore Irmefreda fundaſſe refert cœnobiū.

S. Gallus. — SANCTI GALLI monaſt. Heluetiorū, ut Ottoni Friſing. uidet li. v. chron. S. Gallus q in Sueuia & in territorio Cōſtantienſi reſedit, erexit. Nūc Almanſvuyler, uel Almanshofen noīatur. Primus abbas illic S. Othmarus extitit, anno Dcc. lix. Gualfred9 de illo, ꝓpriū uolumē ſcripſit.

Guttōes — GVTTONES germani ferunt, apud Ply. lib. 4. ca. xiiii. Ptole. gythones ait. Tacitus in germania gothones. Sunt aūt populi iuxta Morauiā & Pannoniā. Alii gotthos uolūt, ui de Volaterranū li. vii. Dicti aūt ſunt à Gythone filio Herculis, cuius meminit Beroſus li. ii. Mantua ad cæſarē. Hic uenit excreſcens in magna corpa Gutto. Guttones antiqtus germanorū accolæ, ſex millia ſtadiorū ab Oceano diſtabāt, ut Pythias græcus & Ply. li. xxxvii. ca. ii. aſſerūt. Iā aūt germani ſunt, nō longe a Pruſſia, alii Pruſſię gentes dixerunt. Meminit & illorum Cornelius Tacitus.

GESORIACVS locus eſt Germaniæ inferioris apud Ptole. Pomp. & Ply.li.iiii.ca.xvii.Hermol.Barb.hunc locũ in urbẽ translatũ putat,quã Burgim dicimus,noue M.paſ.a mari diſtantẽ in portu nobili,quas Cluſias uocant.Ioannes uero Schoner tractũ hunc dici putat illũ in Flandria ubi in Angliã tẽdit. Geſoriaci

GISENFELT monaſteriũ Bauariæ,maritus Richardis filiæ Henrici, de gñe Vuelphonũ hærede deſtitut⁹,cõdidit,ut ait vrſpgeñ. GE DEI Gotzau quã barbare dicimus Auua dei,monaſteriũ inť Rhenũ & Albã,in dioceſi Spirenſi,cõditũ a Bertholdo de Hennenberg comite,anno dñi M.lxiiii.Inde anno ſalutis M.c.viii.quarto nonas Noueb.dedicata eſt eccleſia ab epo Cõſtantieſi Gebhardo,primus abbas Vuolpotto,inde Burkardus & Bruno referuntur. Giſenfelt Ge dei

GAVDERSHEIM monaſt.uirginũ in Saxonia Bruno dux condidit,filia inde Lutolphi Hadẽdis abbatiſſa huic pficiť,cui Gerbirga atq; Tiſtia Ludolphi filia ſucceſſerunt. Monaſteriũ Gandani in monte Blandinio cõſtruxit Dagobertus primus abbas,aliud monaſteriũ Gandani nunc Budonis diciť qd Colũbari⁹ cõſtruxit. GNESEN urbs epãlis Poloniæ,illic S.Aldobertus ſalutis anno Dcccc.xcviii.inhabitauit.Otto III.huic urbi epm pfecit. GEVENTRVDE monaſt.uirginũ in Saxonia a Geuone Madenburgẽſi Burggrauio conditũ eſt,referente Hermãno. GEMELACENSE monaſt.S.Vumtherus fundauit,auctore Sigeberto Gemelacenſe chronographo. GANDAVVM (Gent) urbs Brabantiæ a Iulio cæſare cõdita eſt,& a ſuo noie Caio ut chronici Brabantini loquunť dicta.Sichardus uero Cremonẽſis neſcio a q̃ colono dicat hanc inchoatam fuiſſe. Gaudersheimium Gandani Gneſen Geuẽtrude. Gemelacenſe Gandauũ

H

HERMONDVRVM ciuitas fida Romanis & ſplẽdidiſſia, ubi oriť Albis fluuius,hæc Cornel.Marlianus ait hos transrhenanos eſſe populos Ligiis,Vngaris,Cattis,Cheruſcis,& Hercyniæ ſyluæ pxios. Ply.li.iiii.ca.xxx.Hermolaus & Iulius Capito.Hermodorũ,Strabo Eumodurũ dixit.Iulius Capito.in uita Anto.Pii inter Illyricũ & Galliã eos habitare putat inuenio.Mantua.Emuduros eos noiat ad Cæſarẽ.Hinc Emuduri qs pterlabiť Albis.Capitolinus Hermũdurorũ in Anto.Pio recordať,& paulo poſt Hermyndurorũ. Hermondurum

HELLEVIORI populi poſt Codoueũ mõtẽ.i.ultra Pruſſiã inſulã colunt,qngentis pagis,unde alterũ terrarũ orbẽ dicunt,hos alii ad Viſtulã amnẽ habitare uoluerunt uſq; ad Sarmatas.Idẽ Ply.li.4.ca.xiii.Hos ego coniecto olim in Scandia inſula ubi Gotthos,Getas,Gepidas,Dacos,Vandalos fuiſſe diximus habitaſſe,q e Scandia (inſula Codonei ſinus) egreſſi ſunt,& ad viſtulã conſederũt,ut ait Hieronymus Sunt enim ſecundũ Plyniũ in Codoueo. Cornelius Helluſiorũ meminit,ora hoim & artus ferarũ gerentiũ,coniectura eſt hos eſſe.Alii a Ptole.incognitã terrã dictã uolunt. Hellleuiori.

HELVI Celtarũ populi,Auernorũ fines cõtingũt,mons Gebenna ipſos ab Auernis diuidit, pximi Gaballis,Rhutenis,Cadurcis.Euſeb.M.T.Cicerõis prem ab his natũ dixit, multa Marlianus.Reuera inter Burgundiones hodie ſunt,ut Zacharias Lili⁹ ſcribit,Heluorum meminit Plynius lib.quarto cap.xv.naturalis hiſtoriæ. Helui

HVGONIS monaſteriũ in Vogeſo (teuto. Hughofen) extructũ eſt anno M.c.xx. ex cõfirmatione papæ Calliſti a comite Vuernhero de Habſpurg, de inde anno Chriſti M.c.xxxvii. a papa Innocentio II. ampliatũ, a Fœderico I de fenſione acceptum, anno M.c.lxii. ut ait Iacobus Vuimphelingius in catalogo.

Hugonis monaſte.

HELVETII olim tres nationes habuerunt, quarũ una ſemel deleta eſt per militiã, ubi aduerſ9 Cæſarẽ iuerũt circiẽ cccc. millia hoĩm ceciderũt, & viii. mil. captos cepit, ne germanis finitimis agrũ uacuũ relinq̃ret. Ibidẽ eorũ potentiã ſatis Cæſar in cõment. declarauit. Vide Cor. Tacitũ li. xvii. hiſt. Sunt aũt Heluetii inter Rhenũ, Mænũ & hercyniã ſyluã, authore Cornelio. Hęc uerba & Hermolaus Barb. in annotatiõibus in Põp. Melã recitat, ex q̃ lector põt cõſyderare longitudinẽ regiõis eorũ. Cæſar li. i. heluetios Rheno & Iura monte circũſcripſit, Florus Rhodano, Rheno & hercynio. Oroſius tñ Rheno a germãis ſepa ri li. vi. ca. vii. ſcribit. Marlianus a Iura uſq; ad Rhodanũ, a Conſtantia ad Baſiliẽſes illos ꝓbauit. Ptolemeus li. ii. ca. viii. ta. iii. iuxta Iuraſſum montẽ ipſos ponit. Sabellicus q̃q; li. v. Ene. vi. Rheno, Sequanis, Rhodano et Lemanno illos circũ ſcripſit, longitudine cc. xx. mil. paſ. regionẽ illorũ cõplere & octoginta ſupra cẽtũ latitudine. Reuera hodie ſunt Suitenſes & Alſatici, ut ex cõment. Cæſaris ꝓbare poſſumus. Ia. Vuimphelingius in catalogi principio conſentit, extat ueſtigiũ in Alſatia. In antiq̃ſſimis. n. geographiæ tabulis Helueti urbis Alſatiæ mentio fit. Multi putant eſſe Seleſtadiũ, eo q Heluetũ ab Argẽtoraco (ut ego ipſe uidi) diſtet ſex miliarib9, a Colũbaria tribus. Nullã aũt penitus reꝑire poſſum9 ciuitatẽ, niſi Seleſtadiũ. Illo nos adducti ſumus in Ottilia noſtra, heluetũ Seleſtadiũ & Heluetos Alſates diximus. Beatus Rhenanus Seleſtatinus, uir doctiſſimus in epĩis ſæpiſſime ſe noĩat Heluetẽſem. Suitenſiũ tñ heluetia ad ortũ Brigantinos & Aduallã habet, ad meridiẽ Inſubres, alpes Hannibalis, Gebennam, ad occidentẽ Burgundiã, Iuraſſum, ad ſeptentrionẽ Baſileã. Iulius bis ſenas urbes, quadringentos uicos eorũ in. 4. pagos diſtribuit, pri9 Duras, ſecũdus Doggius, Cella S. Galli, Limagus &c. Cornelius in hiſt. gallicã gentẽ & turbidũ igeniũ dixit Heluetiorũ. Cecinna cũ Rhętis cõtra ipſos bellãs, fudit & fugauit eos apud eundẽ. Oroſius tñ fortiſſimos eorũ aĩos appellat, oĩm gallorũ gentiũ ꝓpter uicinitatẽ germanię li. vi. ca. vii. Ply. li. 4. ca. xvii. Mantua. heluetiis aĩos alpes dare ſcripſit. Heluetiis montes ubi regna colonis Dura in rupe ſedens ridet armẽta minaſq; Oiaq; eludit Martis molimina & arma.

Heluetii.

Alſatici

Suitenſes

HERMIONES populi germaniæ, inter germanorũ gñia principaliora exiſtunt, ut Ply. li. 4. cap. xiiii. Põp. Mela li. iii. germãiæ ultĩos eſſe populos dixit, ſed Hermolaus ad Viſtulã eos ſitos ſcribit, ubi germaniæ finis eſt, & Sarmatiæ principiũ. Plynius gẽtes eorũ Sueuos, Hermoduros, Cattos, Cheruſcos adducit, ego hos cõiectarẽ germaniã magnã incolentes. Dicunť Hermiones (ut Tacitus ait) a Hermione filio Mannonis, cui ſubſcribit Sabel. li. ii. Ene. vi. & Beroſus lib. ii. hiſt. Ptole. hos Elmeones uocat, alii etiã Bohemos uolunt inter ipſos numerari, q̃d & ego. Albi. n. ꝓpinq̃s Põp. Mela dixit. Mantua. ad Cæſarẽ Elmeones dixit, & optime ſitũ eius deſcripſit ſcil. ſub urſa, ait. n. Adde ſub arctoo poſitas gelidaq; ſub urſa Elmeones.

Hermiones

HAILBRVN ciuitas ſueuiæ iuxta Neccharũ,olim uilla,ab impatoribus Halbrun.
circa annũ M.lxxxv.muro cincta eſt,ut annales noſtri dicũt.Alii ſacrũ fontem
noĩant Hailigbrun. HERBIPOLIs a Ligurino li.vi.dicta Varia domus ap Herbipo
pellaẽ,multo apparatu & ſumptu extructa,nũcupata quaſi herebi polis, teſte lis
Celte in amorib.uel a herbis(teuto.Vuirtzburg) Hæc a Ptole.Arctauiũ aſſe
riẽ.Alii Marcopolim dixerũt,ut abbas Spãheimius,hic ut collegit enarrator
eius Lotharius regnũ ſuũ reſignauit,ubi Moganus fluuius iuxta Celtis ſenten
tia ꝑterfluit.Vrbẽ hanc cœpit IIII.Henrici filius,ut Otto Friſing li.vi.ait.Prim9
etiã ibi epũs fuit Burkardus anno dñi Dcc.xlix.Lupoldus de zelo ſcribit ca.vi.
Fuit illic conciliũ anno M.c.xxx.ꝑ Lothariũ,ubi Innocentius II.fuit electus ait
Lupoldus.Cõcordant Argentinẽſiũ annales,q dicunt Burkardũ a Bonifacio
primũ cõſtitutũ fuiſſe reliqs epos ab eo,habet abbas Tritemius. HANO Hanofer.
FER a Ptole.Leuphana diciẽ,Saxonię ciuitas. HALBERSTAT a Ptole. Halber
Pheugarũ,ibi epãtus,quẽ erexit Carolus Mag.ut Lupoldus ca.ix.de zelo dicit ſtat.
HARNSTEIN a Ptole.Aliſiũ,græce tñ ἀλισὸς lego. HEIDELBERG Heidel
iuxta Neccharũ & hercyniũ,a Ptole.diciẽ Budoris teuto.Heidelberg,a nigro- berg
rũ uaciniorꝝ uł brunorũ(teut.Heidelber)multitudĩe. Olim Vangionũ impio Budoris
ſubdita, urbs hęc fuit Palatini comitis,uerũ partes ab his ſumpſerunt, & adeo
creuerunt ut eorũ iuri aſcribiẽ nunc.Eſt & florentiſſimũ Heidelbergę gymna
ſiũ a Marſilio primo rectore primitus inſtitutũ,& a Rupto Palatino anno M.
ccc.xlvi.multis priuilegiis donatũ.Mons illic oĩm ſanctorũ,olim arcẽ ꝑ ſe tulit,
referunt templũ illic fuiſſe q̃d græci uocant τὸ πάνθεον,ſicuti olim Romę fuerat,
q̃d Bonifacius V.a B.Gregorio donũ accipiẽs a Phoca cæſare in templũ oĩm
ſanctorũ conuertit,ut Platina ſcribit,πάνθεον.n.templũ,ubi antiqtus oẽs dii co-
lebanẽ,dicebaẽ. Oppidũ hoc Volaterranus lib.vii.Ettelburg uocat,corrupto
noĩe linguæ germanicæ ignarus. HIASPALIS Regenſpurg,ob ruditatẽ Hiaſpalis
populorũ agreſtiũ dicta,Imbripolis ob latinã rõnem,vñ teuto.Regenſpurg,a Regen
ponendis ratibus (ut aliq uolũt)Ratiſpona appellaẽ,alii cp ratibus conueniat aſ ſpurg
ſerunt,in q̃rũ numero eſt Ligurinus li.i.his uerbis. Inde Ratiſponæ uetus ex
hoc nomẽ habenti Quod bona ſit ratibus qdqd cõſueuit in illa. Ob frequẽ
tiã populorũ Reginopolis nũcupaẽ.A cõditore Tiberina, Tiberius.n.tpe dñi-
cæ paſſionis ipſam ſtruxit.Ego in Odilia mea li.ii.Quadratã,a forma quã hẽt.
Illic Dionyſius regeſcit,translatus anno M.lii.in octobri,ut Peutiger ait. Hic
ſedes epãlis ſecundũ Aeneã in hiſt.Bohemica,& olim Bohemiã & Pragã com
plectebaẽ.Hic S.Volfgangus & Albertus Magnus epiſcopatui ꝑfuerũt,teſtã
te Syluio.Hic & Erhardus epũs,q ſomno monitus,beatã Odiliã baptizauit,cu
ius meminimus in Odilia li.ii.Conradus ibi ex ſuaſu S.Bñdicti Bernardi extru
xit monaſteriũ,ut Otto ſcribit,aliud monaſteriũ martyris cuiuſdã illic erectũ
eſt.Danubius hic flumen recipit Regũ,ut Celtes ait.Hanc urbẽ olim filius IIII.
Henrici in deditionẽ accepit,referẽte Ottone li.vi.& contra patrẽ, Robertũqꝫ
illic conſtituit ꝑfectũ.Conradus uero filiũ ꝑſequens,aliũ conſtituit,ut Gebla-
cenſis aſſerit.Lupoldus filius III.S.Lupoldi Auſtriæ Marchiõis Ratiſponã in-

cendit,facta trepidatione per Ottonē Palatinū,ut annales Auſtriæ dicunt,tpe etiā Fœderici III impatoris.Albertus dux Bauariæ ipſam pene occupauit.Carolus Magnus Ratiſponā olim cœpit,& chriſtiana lege ībuit,cui9 rei hodie ueſtigiū apparet.Aelius Spartianus Hialos populos germāiæ noīat,neſcio an hos an alios exiſtimet.Ratiſpona Noricorū ciuitas,licet Ptole.Vindelicorū dicat, Otto illic multas reliqas tranſtulit,ut ait Lupoldus, Aeneas Syl.Ratiſponam clariſſimā urbē appellat,ad Danubii ripā in Bauaria ſitā.Alberti Magni ſedem olim fuiſſe ſummi philoſophi,illic S. Emer. monaſterium,in q Leo pontifex B.Dionyſiū ex Pariſiis tranſmiſit,illic ſępius principū conuentus fuit,ſemel de-

Hildeshē ſtructa iacuit,ut Hermānus chronicus ſcribit. HILDESHEIM Aſcalingiū a Ptole.dicit,epātus ibi quē Carolus Magnus erexit,ut ſcribit Lupoldus ca. ix. de zelo,primus epūs Guntherus ut idē Lupoldus refert,& hiſtoria Francorū, Ludouicus Pius Caroli Magni filius huc epātum detulit. HERLYSEN

Herlyſen pdiū Alſatiæ,ubi olim nobiliſſimi milites ſedes habuerunt,deſtructū p pſides

Hāburg Argentinenſes anno M.cccc.lxxiii.ut eorū annales dicunt, HAMBVRgum latine dicit Hanonis burgū,ab Hanone q eā inſtaurauit, ſecundū Hermannū a Ioue Hamone,cuius idola ſuſtulit Carolus,Celtes poeta.Inde ad Cimbriacū contendit Cherroneſum Ad cuius ſurgit pulchra hoſtia Cimbrica qndam, Sed nunc Hamonis noīe dicta polis.Hanc urbē Luduicus Franciæ rex ſemel

Harudes deſtruxit,anno dñi M.cc.lxxxi.pene igne conſumpta eſt. HARVDES populi,ut Marlianus ait,circa Sequanorū & Heduorū fines,reuera Celtæ ſunt et Burgundiones ſecundum qſdam,Galli hos eorum lingua (Cōſtante) dicunt.

Horb HORB Rudolphus de Hohenburg condidit,ut annales Sueuiæ dicunt.

Hegau HEGAVGIA (Hegau) a qdā hegone dictā,chronica noſtri tpis uulgata teſtatur.Alii a dumis,ego uero ab auena dictam uolo,teuto.des heus gau.

Hirsfelt HIRSFELDRIA in Buchonia ſylua monaſt. tpe Bonifacii conditū eſt, ut

Hagenau abbas Spanheimius refert. HAGENAV ciuitas Alſatię,inter Matram & Sornā,a Fœderico (ut eorū annales dicunt) primo āpliata eſt,a papa unū de clauis dñicæ paſſiōis,partē q crucis huc delata,q poſtmodū negligentia colonū iterū ablata ſunt,unde & hodierna ſolenne feſtū (ut ita loquar) S.Crucis uenerat. Hæc ex eorū annalibus collegi ,partim relatu hoīm fide dignorꝫ hauſi.Monaſteriū S.Fidis iuxta Hagenoiā & Vualpurgis Fœdericus Imp. cōſtru

Hallis xit,alii a Fœderico de Stauffen uolunt,q,ut Nauclerus ait,eccleſiā Hagenoiæ erexit,dictā antiquū hoſpitale. HALLIS urbs Saxōiæ olim uilla,muris ue-

Helmenſtider. ro inſtructa eſt anno Dcccc.lxxxii.ut ait hermānus. HELMENSTIder monaſt.Saxoniæ locus a S.Lothario cōditus,in honorē S.Stephani,ipſe S.Lotha

Hatterſtlauen rius illic primus abbas. HATTERSTLAVEN monaſt.Agnes de Landerſperg condidit,uxor olim Conradi Palatini comitis. HASSIA regio

Haſſia germanię a monte Haſſo dicta,ab oriente Turingiā habet,ab aliis partib9 Frā

Hāhuſen coniā,Sueuiā,Saxoniā. HANHVSEN non longe a Franckēbergo locus apud Ederā fluuiū in haſſia,a Ioue hamone nuncupatus,q olim ſub ſpecie arie

Halprun monaſt. tis illic apparet.Adhuc loc9 ille formidoloſiſſimus horret. HAILBRVN monaſt.anno M.c.xxxii. exordium ſumpſit.

HASLOCH Alſatiæ ꝑdiũ,ubi reliq́æ S.Florentii condunt̃, a Mechtilde Haſloch
regina duciſſa Saxonũ & uxore eius Dagoberto rege Franciæ delatæ, anno
Dc. & lxxii. HASINGEN monaſt. erexit Sigifridus epũs Moguntinus Haſingẽ
ut aiunt eorũ annales. HAFLINGEN in Brabantia,comes Brabãtinus cõ Haflingẽ
didit,tribus a Bruxella miliaribus,primus abbas fuit Fulgẽtius. HIRSAV Hirſau
anno dñi Dccc.xxxviii.ſub impio Luduici Pii inſtitutũ eſt ab Erlafrido comi
te de Calb,& Nottungo Vercellẽſi epõ. Prim⁹ abbas Lutptus extitit,hæc ex
annalibus habemus.Parũ aũt illorũ agnoſco,q̃ cęteri ſcriptores tradũt,de Hẽ
rico III. & Cũrado. Plura abbas Spanheimius, q duo ampliſſima uolumĩa de
illo monaſteria ſcripſit.Dicit̃ aũt a multitudine ceruorũ,referente Ia.Vuimfel,
HIRSFELT .Tullus Moguntinus epũs,Bonifacii ſucceſſor anno Dcc.iiii.
condidit.Eſt aũt in Haſſiæ partibus monaſt.illud ſupra Fuldã.Illic marmoreæ Hirſfelt
colũnæ penitus in modũ ſcirpi integrę,nõ coarctatis lapidibus ex uno integro alii Iullus
lapide formatæ,illic caput S.Barbaræ cõdit̃,aiũt q̃dã S.Bonifaciũ hui⁹ nois ci
(uitatẽ cõdidiſſe.

DE LITERA I

IAZIGES de q̃bus multa Dionyſius græcus & Martianus ἐν περὶ τῶν re/ Iaziges.
ferũt,ſũt populi Vngariæ ſecundũ q̃ſdã,& nõ illi q̃s ſeptẽ caſtra dicimus
& hodie Iazi dicunt̃,alii tñ ſeptẽ caſtra eſſe uolunt.Ouid.in triſt. Iaziges
& colchi meteroeaq́ȝ turba Getęq́ȝ. Val. Flac.Increpat & ſtricto ſic urget Iazi
gas enſe. Idẽ.Neurus & expertes canentis Iaziges æui.Strabo li. vii.hos Baſile
as & Vrgos dici ait. Sũt aũt germani,ut ex Celte & aliis li.i. ꝓbauimus,hodie Locus
ſeptẽ caſtra incolũt ultra Vngariã (die Siber Birgen) ut Lilius & alii uolunt. Cornelii.
Strabo Sarmatiæ populos nũcupauit,Cor. Taci.li.xiiii.hiſt.E ſarmatis Largizi
bus,ſcribe Iazigibus,& idẽ,Iaziges obſidiõis ĩpatientes,ga lingnis ingruerat,
ſcribe Iaziges obſidionis &c.Multa de illis Volaterranus li.vii.Ptole.Sarmatię
populos fecit,ṽba eius ſunt, καὶ παρ᾽ ὅλην τὴν μαιώτιδα ἰάζυγες καὶ ῥοξολανοί.i.et vſq́ȝ
ad totã mæotidẽ Iaziges ſunt & Rhoxolani. Horũ meminerunt etiã Dion,Bi
thynus in uita Adriani,Ptole.Lagi & Arrian⁹ græci li.i.de geſtis Alex. Mag.
IVLIOBONA a Ptole.lib.ii.ca.iiii.ta.iii.alii textus habent Viliobona ,Au Iuliobõa.
ſtriæ metropolis,nũc Vienna dicit̃,hanc urbẽ Aeneas Syl.Flauioflauiã uocat
in epl'a ad Io.Capiſtranũ,ex eo q̃a ipſam Flaui⁹ reſtaurauit,alii inde Vien cor Vienna
rupto uocabulo dicũt,ut Iacobus Philippi Carmelitanus ait.Nã ex Flabien pri
ma deciſa ſyllaba nomẽ ſũpſit. Quattuor illic mẽdicãtiũ cœnobia,olĩ diocęſis
Patauieñ.nunc ꝓprium epũm retinet.Eſt & Vienna in Gallia, cuius cæſar in
cõment.Ouid.in triſt.Marlianus & alii meminerũt. Strabo iuxta Allobrogos
Galliæ ſitos uoluit,de his iã nihil agemus. Volaterranus li.vii. Aeneas q̊q́ȝ in
epl'a ad Martinũ Maier ſcribit Flauianã dictã ab aris flauianis,de q̃bus Ptole.
Illic ſtudiũ celeberrimũ cõſtituit primit⁹ Albert⁹ filius Alberti,nepos Rudol/
phi Habſpurgeñ.ductu Bonifacii papę anno M.ccc.xcv.Illic eccleſia S.Stefani
memorabiliſq́ȝ turris,quã legati Boſnenſiũ pluris uẽdi poſſe dixerũt,q̃ Boſnẽſe
regnũ,ubi Caroli IIII.filia uxor Rudolphi Alberti filii collegiũ cõſtituit, pluri
b⁹ etiã bonis exornauit.Lego apud Antohinũ de urbe Vindobona,itẽ Flauio
iulia,uideant alii an huic urbi alii hæc poterint reſpondere.

Iccius portus — ICCIVS PORtus inter Belgas eſt, ut Marlianus ait, ꝓxius Oceano, Atrebatibus & Ambianis, ab Anglia xxx. mil. paſ. diſtat, ad dextrã Selandiã habet, Holandiã & Flandriã a ſiniſtra, enarrator Ptole. Caletũ eſſe dixit.

Ingelheim — INGELheim Carolus Mag. ſtruxit, ut Geblacẽſis ait, illic cõciliũ fuit anno Dcccc.xlviii. ut hiſtoria Francorũ & Lupoldus uolunt. Eſt aũt locus non longe a Mogũtia. Illic Carolus ſępe paſcha celebrauit, Vrſpgenſe teſte.

Ingeuões — INGEVONES Plynius li. 4. ca. xiii. inter gña Germãiæ principaliora noiat, & Cimbros & Teutonas eos cõplecti ſcribit. Cornel. ꝓxios Oceano, Solinus ꝗꝗ iuxta fontẽ ſuccini dicit, cõiectura eſt hos eſſe Sarmatas .i. Polonos, Liuonos, Bructeros, Lituanos, & qdqd ultra Viſtulã eſt, inde Cherſoneſum ꝗꝗ habitãtes, ut Danos, ꝗs modo (Denmarcker) dicimus, nominati ab ingeuone filio Mannonis ut Cornel. in germania & Beroſus li. ii. hiſt. referunt. Mantuanus. Ingeuones rapido gens ꝓxia Rheno Strenue in arma ualet.

Iſteuões — ISTEVONES tertiũ gen⁹ germanorũ, ut Ply. li. 4. ca. xiiii. ſcribit. Cornel. alios germanos Iſteuones dici, ꝑter Hermiões & Ingeuones putat. Ply. Rheno ꝓxios eſſe & Cimbris mediterraneis. Hos ergo cõiectura eſt eſſe Rhenanos, hi aũt dicti ſunt ab Iſtheuone filio Mannonis, author eſt Tacitus. Sabel. li. ii. Ene. vi. & Beroſus lib. ii. hiſtoriarũ

Iuuauia, Salzburg, Petreia, Gamanodurum. — IVVAVIA (Saltzburg) dicit̃, a iuuãdo, eo ꝙ ſal iuuet, alii a Iuuaro fluuio (teuto. die Saltz) vñ Otto li. v. ca. xxxiii. Virgiliũ quedã uocat epm Iuuauieſem. dicit̃ & Petreia, a Ptol. Gamanodurũ nũcupat̃. Hãc ciuitatẽ Iulius, uictis germanis, ac ſecundũ aliqs arcẽ ibi teuto. Helffenburg cõdidit, Attila hanc deſtruxit, uerũ a Ruberto eorũ epo anno dñi octuageſimo ſupra qngenteſimũ inſtaurata eſt. Hic epũs quẽ patriarchã nos uocam⁹, reſidet, & altare cuius ſiſſe nõ uideri credũt cernitur. Aeneas Iuuauietenſẽ, & Arnimenſem dici ait, Metropolicã inſignẽ inter Bauaros opibus & auctoritate memorabilẽ urbẽ. Anto. Pi⁹ in itinerario huius ciuitatis meminit, eã Iuuauiã dicẽdo, alii etiã hãc urbẽ Budacũ dictã fuiſſe aſſerũt a Ptole.

Iuliacẽſes — IVLIACENSES Gulcher. Iuliaci recordat̃ Antoninus, cætera uide in dictiõe Menapii. Duplices aũt ſunt, ultra Rhenum ad Vueſtualiã Pergẽſes uel mõtenſes, & citra Rhenũ ad Galliã Iuliacẽſes.

Monaſt. S. Iuſti — S. Iuſti monaſt. in alpibus, ſtruxerũt Marchiões de Mõteferato.

Monaſt. S. Iacobi — S. Iacobi monaſt. ꝓpe Moguntiã, erexit Lupoldus epũs.

Iuliana — IVLIANA teuto. Vuolgaſt, a Iulio condita eſt in honorem Mercurii, cuius ſimulacra Carolus Magnus ſuſtulit.

Idiſtauiſ⁹. — IDISTAVIſus (ſi litera nõ eſt deprauata) a Cornel. in pri. hiſt. locus dicit̃ inter Viſurgĩ & colles ꝓxios.

Iſenacum — ISENACHVM ciuitas Turingiæ ab Iſide noiat̃, cuius meminit Eobanus, nõ ꝓcul a monte Hirſelberg, q ab eodẽ poeta Horriſonus dicit̃.

Iſtros — ISTROS urbs Thraciæ eſt iuxta Iſtrũ, ut Ply. li. iiii. ca. xi. Strabo, Ouidius in Triſt. Pomp. & Ptole. aſſerunt. Alii Iſtriopolim dicunt, Arrianus græcus Hiſtropolim Iſtriam dictã putat.

Indersdorff. — INDERSDORF monaſt. a Palatino Ottone de Vibelſpach anno dñi M. clvi. auſpicatum eſt.

F
I N I
S

LIBER DVODECIMVS ET VLTIMVS

Exegeſeos Germaniæ.

LVBECVM (Lubeck) dictũ; quaſi angulꝰ laudis, Lobek, Lubecũ
Celte & Aenea teſti. Eſt aũt urbs hęc tribꝰ regnis cõtraria,
ſecũdũ Aeneã, a Vicboldo duce condita, a Vãdalis Baccena
noĩat̃, a Kitto principe aucta, anno Chriſti M.c.iiii. Bractuſa
& Trano flumibus irrigua, epãtus ibi incepit anno M.c.lii.
multa urbs hæc diuerſitate principũ ꝑtulit. Celtes. Inde urbs
clara nitet de lumine noĩe dicta Et Lobicũ Codani fama decuſqꝫ ſui, Angu
lus hęc laudis dicta eſt urbs noĩe priſco Angulũ in hũc fert̃ fluuiꝰ Drauenna
ꝑ æquor. LVCIPETra Lichtẽfels, ciuitas nõ ꝓcul a Mæno. LEOPOntii Lucipe
iuxta Curiẽſes ſunt, teſte Marliano & Sedunẽſes, Suiceri uocant̃, hi (ut Cęſar tra.
ſcribit) rhenus orit̃. Multa Strabo li.4. Ply. li.iii. Luca.li.i. LEVCI iuxta Lin Leopõtii
gones Celtę ſunt, Seq̃nis, Mediomatricibꝰ & Treueris finitimi, ciuitas eorum Leuci
epãlis eſt in lotharingia, Hec Marlia. & enarrator Ptole. teuto. dic von Thol,
Peutiger iuxta Mediolãos eſſe uult. Strabo ſupra Heluetios, Heduos, Seq̃nos
& lingões habitare aſſerit, & li.vii. cũ Vindelicis in mõtibꝰ cãpos hẽre ſcribit
Lucanus li.i. Ply. li.4. ca.xvii. LIGII populi ferunt̃ iuxta Marcomanos, Hermõ Ligii
duros & Cattos, ait Cornelius. Reuera hodie Vngari ſunt Marlianus author,
Picus in carmine de cruce, ubi de Danubio loq̃t. Et Ligios tandẽ raptu tume-
factus aquarũ. LAPONES germanos Ply. li.iii. ca.xxvi. apud Saũ fluuium Lapones
eſſe ait, & lapiones dixit. Strabo li.4. iuxta eos ſublimia domicilia, & in Illyrico
habitare, Gallis commixtos, ab Auguſto uictos, eorum oppida Arupenũ, Me
tulum, Monetuum, Vendũ eſſe, & paulo poſt iuxta Iſtrum eos poſuit. De his
ita Celtes qui non longe a Codano ipſos abeſſe uult, ait enim. Vltima concreti
qui cernunt ſydera cœli Aeſtatis uerisqꝫ inopes, hyememqꝫ perennem Per
petuas niues cœlo patiuntur inerti Inter quos memorant lapones nomine di
ctos Qui uitam ſpecubus ducunt, ſyluiſqꝫ Ceruſcis. Secundum ſenten-
tiam Celtis in mari non longe ab inſulis nuper a rege Hiperboreo inuentis eſ
ſe putarem, uerum illud ſentẽtiam auertit, quia ab Auguſto uicti ſunt, iudicẽt
alii, ut forſitan hos lapones illos Lapões crediderim, hos gallos illos ſarmatas.

LITTVAVIA (Litua) Sarmatiæ regio, nũc maxĩe Polonorũ regi mili Lituauia
tat, ab oriente, ſecundũ Aeneã, Polonos hẽt, regio agreſtis, paluſtris & nume
roſa, uſus pecunię ualde ignotus, Hæc Aeneas. Carolus Magnus hos deuicit,
horũ etiã Hermannus meminit. LIMPVRGVM in territorio Spirenſi ſi Lĩpurg.
tũ ẽ, nõ lõge a Landau, monaſteriũ in dominio de Lyningen. Hoc Lothariꝰ
dux Saxonum cũ Alberto epõ cinxit, ut Otto Friſing. li.i. ca.xiiii. teſtat̃. Cõradꝰ
ſecundus erexit & dotauit, ait Lupoldus ca.ix. de zelo. Barones de Lyningen
annis ſuperioribus diruerunt illud. LINGVOnes uel Lingões Heduis & Lingões.
Seq̃nis finitimi, ut Marlianꝰ vult. Luca. li.i. Pugnaces pictis cohibebat lingões
armis. Cæſar eis prohibuit primo cõment. ne Heluetiis auxilia mitterent, mul
ta Ptolemæus, Strabo libro quarto, Plynius libro quarto cap.xxxi. natu. hiſto.

O

Hos alii Burgũdiones aduerſus Germaniã, alii montẽ Peligardi Mumpelgart
uolũt. Sulpitius confœderatos eſſe Suitenſes credidit, & Belgas, montiſq; Peli
gardi meminit. Sũt q Lotharingos ꝓbauerint, ut Sabellicus & Aeneas ſyl. in
ep̃lis ubi de Delphino Frãcorꝫ regis filio loqr̃, q ciuitatẽ eorꝫ deſtruxit. De his
Volaterranus lib. vii. & Cornelius in hiſt. Galli lingua eorũ (Langros) uocãt.
Nuꝑ germanice illos (die von langen docken) eſſe qdã aiebat p̃ſtantiſſimus,
cui fidem non dedi, dum referente Cæſare Vogeſus mons Lingonum ſit.
Lãtzhut. · LANTZHVTTA (Landzhut) ciuitas Bauariæ, a Ptole. li. ii. ta. v. & Vin
delicorũ urbs dicit̃ Inutrũ. Eſt aũt condita anno dñi M. cc. viii. a Luduico duce
Bauariæ. Alii arcẽ illic a Luduico Ottonis filio ſalutis anno M. c. lxxviii. auſpi
Lutzel catã referunt. Et M. cc. iiii. urbẽ hanc muro fuiſſe inueſtitã. LVTZELbur
burga ga defectione ſtirpis ad cæſarẽ deuenit, ubi marchio Badenſis Bernhardus
nunc habenas flexit, ante annos maxĩe cõbuſta, dicit̃ aũt a Ptole. li. ii. ca. 8. ta. iii.
Romandiſſa. Hęc olim pene nobiliſſimos duces habuit, quatuor reges ſiue im
ꝑatores Ro. q etiã, Aenea authore, plus q̃ ꝑ annos centũ & xx. Bohemiæ p̃fue
runt, ſicuti fuit Ioannes rex Bohemię, Carolus, Venzeſlaus, & Sigiſmundus ul
tim⁹ dux, in q̃ defecit, qa ſine liberis exceſſit e uita, niſi una relicta filia Elizabet
Lunen quã Albertus Ro. rex duxit. LVNENBVRgũ nobilis ſaxonię urbs, olim
burg uilla, in ciuitatẽ redacta, poſtq̃ Bardeiugũ erat deſtructũ. Villa aũt a Iulio Cæ
ſare condita eſt, & a luna dicta. Lunæ em̃ ſimulachrũ uſq; ad Caroli magni tẽ
pora illic remanſerat. Carolus aũt ſtatuã hanc ſuſtulit, inde Ottonũ tẽporibus
Lotha Hermannus prius dux illic monaſteriũ S. Michaelis erexit. LOTHARin
ringia gia regio Rheno & Sequano olim diſtinebat̃. LIECHTENAV oppidũ
Liechten olim ab epiſcopis Argentinenſibus muro circundatum eſt, ut annales eorum
au uolunt. Eſt & eiuſdem nominis arx Nurenbergenſiũ inſtructiſſima, uno milia
Longo ri ab Eiſtad diſtans. LONGOBARDI olim e Scandia inſula uenerunt, q̃
bardi in mari Codoneo eſt, ut Methodius martyr in eorũ hiſtoria, & Diaconus ſcri
bũt, Ibor & Aigone ducibus. Primo dicti ſunt Vinnili, & tũc tꝑis Vãdali uici
nas gentes p̃mebant. Agelmũdus fœminas eorum armauit, Ligurino citante.
Crinibus ad mẽtũ p̃ſſis ſub caſſide torua Cęruleaq; coma barbã ſimulare ui
rilẽ. Inde in Pannoniã uenerũt, ſuꝑatis alpib⁹, rex eorũ Albunus ut Lilius ait,
Alboinus ut Otto ſcribit Vincẽtiã, Veronã, Mediolanũ cepit, an. cc. iiii. in Ital. a
regnauit, ut Zach. Lilius, Otto li. v. ca. 4. & alii collegerũt. Hi a longis barbis di
cunt̃. Sũt aũt Lõgobardi ꝓximi Cheruſcis, Cauchis, Cattis ĩferioris germãiæ
popl̃is, nõ lõge a Caninefatib⁹, & Friſis, ut Marha ait, vñ qdã Vueſtualos &
Haſſos eos dixerũt, alii Pãnonię ppl̃ũ. Diacon. in uita Mauricii cęſ. ſueuorꝫ gẽ
tes exiſtiauit, Ptol. huic alludit li. ii. ca. x. Lilius Italię hoĩes eſſe ꝓtulit, ubi metro
polis ẽ Mediolanũ, nũc (Lõbardy) dictã orã eorũ refert, uide Blõdũ. Verũ ut
autores cõcordes reddidero, rhenũ olĩ coluerũt uſq; ad Druſi tẽpora (ut ait
Viterb. li. ii.) & eorũ ciuitas Noueſiũ fuit, inde lõgobardiã ĩhabitauerũt, deiñ
ſedes mutauerũt. Otto li. 3. ex Gepidis eorũ originẽ ꝓbat. Pruniẽſis totã hiſto
riam hẽt, quõ a Numulo uicti ſint, etiam quõ anno D. xx. ſub ducibus fuerint:

LIGNAE alii Selignæ Marchiones noui ſunt. LVICENSE monſte- Lignæ
rium in oppoſito Coloniæ,fundauit Herisbertus epũs coloniẽſis. LACEn Luicenſe
ſe monaſterium Treuerẽ.dioceſis,uno miliari diſtans ab Anderach,tribus a monaſt.
Confluentia,condidit Henricus Palatinus Rheni anno dñi M.lx.cũ uxore ſua Lacenſe
Adelheide.Hic Hẽricus Sigefridum comitẽ Brabantię, uxoris eius ex marito monaſt.
priori filiũ,hæredẽ cõſtituit,qui monaſt.ad lacum condidit,& primus abbas
Giſelbertus fuit de Hafflingen,Hæc ex eorum annalibus habemus. Mona Lickelſ-
ſterium Lickelsheim Theogerus conſtruxit,diſtans quinq; miliaribus a ſan- heym.
cto Georgio Conſtantiẽ.dioceſis. LEVA ciuitas Brabantiæ,ubi uniuer Leua
ſale ſtudium incepit autẽ anno ſalutis Dcccc.xxvi.a Ioanne duce Brabantiæ,
ciuitas hęc ſatis ornata ẽ nõ lõge a Bruxella & Antvuerpio.LEODIVM Lut Leodiũ
tich,epiſcopalis urbs,ubi monaſteriũ S.Laurentii Bruno dux & Reinhardus
epiſcopus anno ſalutis .1025.fundauerunt,& Stephanus primus abbas extitit,
illic ciues ſeptennio ferunt furore percitos,ut tres dies in armis conſiſtant.Fuit
& urbs illa a Carolo duce Burgundienſium impugnata,multa de hac Geblac.

LAVREACEnſe monaſteriũ Sueuiæ (Lorch) habitatio ducum Sueuię
ubi in reliquiis ſacris argenteum q̃ddã tabernaculũ gręcis literis ita inſcribitur. Lorch
διλλᾶσ ὃ λαμπρὸν καὶ σοφὸν ὃ ἐπὶ τέχνης κάλλους τὸ τέρπνον, χρώματος τὸ ποικίλον
& multo pluribus,quæ ob earum pluralitatem omittam.

DE LITERA M

MINDEn urbs epãlis,a Vitikindo duce ſaxonũ ac Carolo Magno cõ Minden
ſtructa,nomẽ hẽt,teſte Hermãno,germãicũ a Vitikindo inditũ.Hãc
urbẽ epãlem Carolus fecit,eccleſiãq; in honorẽ ſancti Petri initiauit.
MARCBVRgũ urbs Haſſię metropolis a Marte dicta,oli uilla,ut hiſtoria Marcbur
B.Elizabet mõſtrat,in cuius honore eccleſia dedicata eſt,Lanus pterfluit. Ab gum
bas Spãhei. Marcburgũ a Marcomero marcomeri xxvi. regis Francorũ filio
noiatũ & erectũ fuiſſe collegit,meminit & illius Hunibaldus.Ptole.hãc Amiſiã
noiauit. MONS Martis Zum Berg,Vueſtualię urbs,a marte dicta,olim Mõs mar
tm̃ ab armigeris inhabitata ẽ,tria illic altaria ad noſtra ſecula puenerũt,q̃ olim tis.
marti erãt initiata. MOGVNTIA(Mentz) a Celte,Peutigero,Ligurio. Mogũtia
ac Ottone dicit,Mogũtiacũ Hermolaus.Et diuus Hierony.Ammianus li. xvi.
& Tacitus uocãt.Ptole.Neouagũ li.ii.ca.8.ta.3.appellat.Dicitũ aũt a mogano flu
uio & Cia, q̃d Aeneas Sylvius, Greſmũdus & Ligurinus uoluerunt. Celtes li.3. Alii Neo
odarũ. In urbe cui nomẽ dedere Moganus & Cia patruus ãnis. Idẽ li.ii.Rhe- magum
nus antiquã rigat altus urbẽ Quæ micat multis opibus uetuſtis Cui mænus
rheni ſociatus undis Noĩa pſtat. Vrbs hæc multa aduerſa habuit,ab Hẽrico
ſemel obſeſſa ẽ,q in uĩcula eorũ epm̃ iecit.Diuus Hierony.ait mogũtiacũ nobil
q̃ndã ciuitas capta & ſubuerſa ẽ,& in eccleſia multa hoim millia trucidata legũ
tur.Ferũt S.Bernardũ rheno appuliſſe,nõ uero urbẽ itraſſe,uerũ ſępius ipam
caſuram pdixiſſe.Hæc ab epõ & ducibus capiebatur,ac oĩs eorũ ptãs iuri ſacerdo
tũ ſuccubuit.Hãc troianus qdã Mogũtius cõdidit(Carino ſcribẽte) dein a Druſo
debellata eſt,q eã poſtea reſtaurauit,ut adhuc in modũ piræ machĩa oſtendit.

Vt ut Otto li.iii.ca.4.Peutiger.Cornelius molẽ ſcribit ad roborãdũ Rhenũ ibi factã ſub imperio Neronis.Celtes huius meminit ĩ amorum libro. Inter quae Druſi ſtant ardua buſta Neronis Clara a Germanis nomina primus habes. Molẽ hanc inceptã a Druſo,reſtaurauit Luethus ductor Ro. exercitus, poſt tres & lx.annos,ut Cornel.collegit.De repatione Moguntiæ etiã Hunibaldus multa ſcripſit.Carolus q̃q; trans Rhenũ pontẽ illic cõſtruxit,ut Geblacenſis aſſerit,quingentorum paſ.lõgitudine,q incendio paulo poſt periit.Fuit illic conciliũ dum aduerſus Francos Carolus meditabat̃,ut Rhegino Prunieñ.Geblacenſis & Lupoldus indicauerunt.Eſt aũt urbs illa Rheno appoſita,ea parte q̃ Galliæ Belgicę attribuit̃,ait Hermolaus.Eſt & magna ciuitas,fortis & ſpiſſa,tũ populoſa,ea parte quã Rhenus cingit,ex alio uero latere rarũ habitatorẽ hẽt; in ĩmenſa longitudine,in lato anguſtior,neceſſitas.n.latũ deſignauit.Hęc Otto Friſing.de rebus Frederici li.i.ca.xiii.cuius uerba noſtro æuo decoxerunt. Illic conciliũ celebrabat̃ anno dñi Dccc.xlviii p Luduicũ,ubi Gotſcalcus hæreticus eſt cõuictus.Et poſtea alterũ ãno Dccc.lii.Inde Leo papa x.& Hẽricus III.anno M.li.ibidẽ conciliũ habuerunt,referẽte Lupoldo ca.xi.de zelo.Plura Volaterranus li.vii.Eſt ciuitas apud Antoninũ Piũ in Itinerario dicta Nouiomagum, Inter Argẽtoracũ & Bingiã,quã doctus auctor moguntiã cõiectauit,licet alii Nouiomagũ in Gelria poſuerunt. MARCODVrũ Vbiorũ uicum apud Corneliũ Tacitum in hiſtoriis legi,Marlianus tranſrhenanum eſſe perhibet.

Alii Nouiomagiũ. Marcodurum

MASONIS monaſterium prope Rhenum (ut Conradus Peutinger uir apprime peritus ſentit) a maſone duce Sueuorum conditũ ẽ.Vallis autem maſonis ab alio dicitur,cuius in Odilia noſtra mentionem habuimus. MORAuia regnum olim,Vngaros,Bohemos,Ruſſanos complectebatur,ibi marcomani Sudini habitabant, ut ex Ptolemæo Aeneas elicit in Europa ſua.In hiſtoria Bohemica Morauiam trans Danubium eſſe ait,& ad oriẽtem Vngaros & Carpatum,ad meridiem Auſtriam,ad occidentem Bohemiam,et Schleſos ad ſeptentrionẽ tenere affirmat.Populus illic ferox,& rapinę auidus,teu.merher, a mora ſecundum aliquos dicitur,Aeneas iam marchionatum ſcribit eſſe,epiſcopatus illic ſummus Olomicenſis eſt.Rhegino Prunieñſis regni morenenſiũ (ut ipſe ait) ſæpius meminit,urbs illic Bruntia & Olmuntium,ſiue Olmicenſis urbs Volgradenſis dicta. MVLBRVN Sueuiæ monaſterium ditiſſimũ, extructum olim a fratribus de Neuenburg,qui huc tranſlati ſunt,unde adhuc abbas Noui caſtri huius uiſitator(ut ita loquar)exiſtit.Hęc Iacobus Vuimphelingius. MOSMINSTER monaſterium Alſatiæ a Priminio extructum aiunt annales Argentinenſium,qui fuit illic epiſcopus,referente Abbate Spãheimio. MISNA ciuitas miſnenſium,a quo nomen regio habet,Aenea autore,ibi cathedralis eccleſia. Ptolemæus Lupfurdũ dixit.Peutinger (ſi bene memini) ex Orobiorum ſtirpe ipſos deducit,epiſcopatum hunc Otto primus fundauit,ut ait Lupoldus capite nono de zelo.Hanc ciuitatem Albis diuidit. MORECK a Ptole.Moreda dicitur. MARSſigni terga marcomanorũ & Quadorũ claudunt,ait Taci.hos Vngaros putãt.Ptol.marigos eos nomiat.

Maſonis monaſt. Morauia Mulbrun Moſmunſter Miſna Moreck Mars ſigni

MARSACES (ut Marlia.ait) Batauis & Caninefatibus, Tungris ꝓximi, Marſaces
multa Cornelius.Enarrator Ptole.Marſacos dixit,Plyniꝰ Marſacios li.4.ca.xv.

MONTEregiũ (Kungſpurg)Franconię urbs,ab Vdalrico duce Carin Monte
thiorũ cõditũ ẽ,ſupatis Vngaris & Tartaris,ait Aeneas ĩ hiſtoria Bohemica. Regium

MVLHVSEN deſtructũ eſt ꝑ Argẽtinẽſes & Rudolphũ anno M.cc.lxi. Mulhusẽ
ut eorũ annales dicũt. METIS ciuitas olĩ galliæ,nũc germãię(Metz)ut Cel
tes iii.odarũ lib.ſcribit.Antoninꝰ Meteſes uocat,Marcellinus li.xvi.Medioma
trices uocat.Rudolfꝰ Agricola in epĺis,& Lotharingię clarũ oppidũ(ait)natu Metis
ra munitũ,ſilr & Peutiger.Strabo li.viii.Plý.li.4.ca.xvii.Cæſar eã Mediomatri
cã noĩat,& galliæ urbẽ.Ptole.li.ii.Dinoduro nomẽ ei tribuit.Marlianus inter
Belgas & Treuerẽſes urbes eſſe uoluit.Dicta aũt eſt a Mœtio q eã fundauit,
a Iulio cęſare deuicta ẽ.Huiꝰ uerſiculi inciſionẽ aiunt apud ipſos fuiſſe. Tẽpe Medio
ꝗ Gallis Cęſar cꝫ ſua ĩtulit arma Tũc Mediomatricam deuicit Mœtiꝰ urbem matrices.
Alii a tribus ciuitatibus ei nomen Mediomatricę,quia media ſit inẽ Treueri
& Tullum, ut annales noſtri dicũt.Hic olĩ Frãci habuerũt mãſiões,ut Cremo- Alii Tul-
nenſis ait,Hieronymus in ſup.Euſebii filium Clodouei regno partito,huc cõ- lium.
ſediſſe ſcribit. Hẽricꝰ hãc urbẽ obſedit ãno M.xi.ut Geblacẽ.placet,primꝰ eo
rũ epũs Clemẽs fuit,q ex Clemẽtis papę iuſſu ibi ꝑdicauit.Alii a Frõtõe chriſti
anos factos dicũt(ut Cremonẽſis)Alii theodericũ primũ epm illic aſſerũt.Cle
mẽs eccleſiã S.Petri & Stephani extra portas cõſtituit. MARCOMANI Marco
uno.m.qa a Celte oda ii.corripit.Statius.Quo modo marcomanos poſt horri mani
da bella.Celtes Marcomanos Gepidaſcꝫ petit.Claudia.in Stylicone marcoma
nos ſueuoſcꝫ notet.Plura de illis Eutropius,Iulius Capitolinus in uita Antoni
ni Pii.Strabo li.vii.Cæſar lib.i.Euſebius in Auguſti uita.Cornelius olim Boios
eorũ uirtute expuliſſe,nouaſcꝫ ſedes acqſiuiſſe collegit.Hi aũt ſunt iuxta Her-
mõduros & Variſcos ſecũdũ Corneliũ,unde authores Pãnoniæ populos eos
arbitrati ſunt.Ptole.ipſos poſt Rhenũ li.ii.ca.x.poſuit,cuius dicto ductus Aene
as Syluius putat,ubi nũc Moraui ſunt(die Merher)olim marcomanos dictos.
Marlianus econtrario iuxta Heluetios ipſos ponit,& mõti Iuræ ꝓxĩos.Eutro
pius li.vi.Volaterranus li.vii.Mantua.contra uſum aliorũ ſecundã & tertiã pro
duxit,m & n aliqñ duplicando,ait.n.Quot ardentes tibi marcõmanna iuuẽtꝰ.
Hi olim a Cæſare detrudebãt inter Draũ & Danubiũ,ubi hodie ſunt,ex q̊ pa
tet eos alia loca olim inhabitaſſe. MENAPII populi germaniæ inferioris,ſi Menapii.
mul cũ Vſipetibus exacti ſunt,ut Cæſar lib.4.refert,Cæſar hos uicit,ut lib.iii.
ſcribit.Sunt autem Belgæ Treueris,Condruſis,& Arduennæ ſyluæ proximi
Vbiis & Sycambris,ut ait Marlianus,Strabo libro quarto ad utrancꝫ Rheni
ripam illos ſitos eſſe aſſerit. Cęſar libro ſexto comment.Eburonibus finitimos
uult,Strabo nouiſſimos. Ex cęſare ergo & Marliano Iuliacẽſes eſſe collegimꝰ,
(Gulcher) & ex ſtrabone,qa nouiſſ ios dixit Brabãtios faceremus.Ply.eorꝫ me
minit li.4.ca.xvii.Sabel.li.v.Ene.vi.Volaterra.li.vii.De illis Oroſius lib.vi.ca.vii
& quía ad utrancꝫ Rheni ripam ex Strabonis ſententia conſederunt; Cleuen
ſes,Iuliacenſes ac Gelrenſes dici merentur.

MONA inſula Rheni(ut Marlianus ait),pxia Holãdię & Friſiæ tũ Gelrię,
Mona alii Monaſterienſẽ putãt,uide Tacitũ.Lilius Britãniæ & Angliæ inſulã refert ſic dictã,epãtum huic Carolus aduexit,refert Lupol.ca.ix.de zelo.Cornelius ĩ hiſtoriis Monã inſulã incolis ualidũ receptaculũ dixit,hos Paulinus Suetoni9 debellauit,dũ contra Britãnos,pfectus fuerat. MVRBACH monaſt.in al
murbach ſatiæ finibus,diocęſis(ſi bñ memini) Baſilienſis,Priminius cõſtruxit,teſte Spã heimio. MASSAGETAE populi Scythiæ,Claudia.in Ruffinũ primo.Et
Maſſagetæ q cornipedes in pocula uulnerat audax Maſſagetes,hos nũc eſſe Alanos Ammianus Marcel.ait.Valerius.Flaccus Thyrſagetes dixit, Tum uada Thyrſagetas gelida liqſſe ſub arcto. Ammianus q eos Alanos eſſe dixit,ſequutus eſt Pharaſmanũ græcũ auctorẽ apud Dionẽ Bithynum in uita Adriani cæſaris.
Magdenburg MAGDENBVRGum Saxõiæ metropolis eſt,a Ioanne Capnione,uiro undecunq doctiſſimo Dmoadũ Pirgũ dictũ,in epſã ad Ioannẽ ex Lupis de Hermeſgrun.Dicĩ aũt a græca dictione,dmoades.n.puellas ancillares græci fe runt,q̃s p aphæreſim ſeu Endiã prima litera ſublata Maid dicimus,& πύργον pyrgũ Burgũ,ut πύξος buxus.Hæc ille.Ecce q̃ pulcherria utriuſq linguæ con uenientia in illo nomie,δμωή δμωὰς ancilla dicĩ,uel δμωὶς δμωΐδες καὶ δμωάδες miniſtræ ſunt.Aeneas Syl.Magdenburgẽſem uocat,& Virginopolim metro policã inſignẽ urbẽ inter Saxones,opibus & authoritate memorabilẽ ſcribit. Magdẽburgũ Otto primus cõdidit,ductu ei9 coniugis Edithæ reginæ regis Echtmundi Anglorũ filiæ,ibi & ſepulta eſt,iqt Lupoldus ca.xiii.Magdaburg dicta etiã eſt Parthenopolis,a Venere(q̃ ibi parthen.colebaĩ) urbs Saxõiæ ad Albim ſita,Otto ciuitatẽ auxit,& ibi requieſcit,ut uult Otto Friſin.li.vi.ca.xx Ligurinus Virginis urbẽ dixit,ἀπὸ τῆς παρθένου ἢ παρθένου.i.a uirgine,ἢ ἀπὸ τῆς παρθένων uirginũ habitatione,καὶ τῆς πόλεως ciuitate.Ptole.μεσούιον(ſi litera nõ eſt falſa) li.ii.hãc urbẽ Moeuiũ dixit,illic ſedes epãlis a Carolo fundabaĩ.Albertus prim9 epũs,ab Ottone anno Chriſti CCC ſupra noningẽteſimũ trãslatus eſt epãtus ex Lipſia. Hic Otto(ut Aeneas ait) eccleſiã condidit,ubi corpus S. Innocẽtii recubat.Lupoldus ca.ix.de zelo Ottonẽ filiũ Henrici primi epãtum hic fundaſſe aſſerit,& pdiis multis ditaſſe,Et cap.xii.idẽ Lup.Ottonẽ(ſcribit)a Rudolpho rege Galliæ & Francię impetraſſe corpus S.Innocẽtii martyris & huc detuliſſe,etiã corp9 S.Mauricii.Inde anno Dcccc.lxiii.corpus S.Gerontii huc trãſ tulit.Sequenti inde anno auro & gẽmis ciuitatẽ auxit,Hæc Lupoldus.Celtes ĩ amorib.Eius & ad ripas Magdeburgũ nobile ſplẽdet. De ſeptẽ ſacris ædib9 una nitens.Condidit hanc Cæſar primus q dicĩ Otto. MORINI (teutoni.
Morini Terrenſenſer)Marlianus ipſos Atrebatibus pximos eſſe ſcribit,& Ambianis. Strabo li.iiii.Menapiis.Põp.Mela li.iii.hos Gallos eſſe ĩfert,& in ultio termio ſitos ſinus Genſoriaci,vñ Virg.viii.ęnei. Extreïq hoĩm Morini,horũ urbs ter uana dicĩ.De illis Iaſon Maius in orõnibus Lilius,& Ptole.lib.ii.Taruantiã & Brugim ciuitates enumerat,Sabel.li.v.Ene.vi.hos ait uocari Tornacos.Hiero
Martinopolis nym9 multa mala eos ſuſtinuiſſe refert,nec pauca Põp.Me.li.iii.Ptol.Μορινοὺς uocat. MARTINOPOLIS Saxoniæ ciuitas,hæc ab Hunnis uaſtata,ab

Henrico II. anno dñi IIII. iterũ erecta eſt. Aeneas Syl. a Marte hanc appellãtio
nẽ ſumpſiſſe uult. Ligurinus li. primo. Ad illã Quã Martinopolim uocat in-
cola teutonus urbẽ. MYSIA uel Mœſia (auctore Oroſi. li. i. ca. xxvi. a meridie Myſia
Macedoniã, ab Africo Dalmatiã, ab occaſu Iſtriã, a Circio Pãnoniã continet.
Hi⁹ accolę a religiõe nõ amoti ſũt, ut Strabo li. vii. & Poſſidoni⁹ ſcribũt, cibo, ca
ſeo & lacte ueſcunt, ob deorũ culturã dicti ſunt οἱ καπνόβαται fumi conſenſores.
Poſſidonius ab animãtibus abſtinere ipſos aſſerit. Homerus eminus pugnare
eos & enſiferos noiat. Poſſidonius uero cominus. Homer⁹ & Dionyſi⁹ Thra
ciæ populos Myſos aſcripſerunt, uide Strabonẽ. Põp. Mela li. iii. fluctibus ĩpe
ditos aſſeruit. Eſt aũt duplex Myſia, ſupior q̃ Seruia nũcupat, iacet ad orã Põ Seruia.
ti, cuius ſecundũ Ptole. ciuitas rhetiaria. Bulgaria uero inferior ut Lilio placet, Bulgaria.
et illa Turcia hodie appellat, eius ciuitates Odeſſus & Oeſtus. Myſi a Cimbris
originẽ habuerunt, ut ait Capniõ noſter in epſa ad Fœdericũ III. Hi inde Troi
anis auxilio uenerunt, ut apud Homerũ li. x. Iliad. liquet, qui Homerus ibidem
τοὺς μυσοὺς uocat, ἀγερώχους. i. ſtrenuos. Idẽ eorũ ꝓprietates declarauit li. xiii. cũ ait
θρακῶν καθορώμενος αἶαν Μυσῶν τ' ἀρχεμάχων, καὶ ἀγαύων ἱππημολγῶν, γλακτοφάγων,
ἀβίωντε, δικαιοτάτων ἀνθρώπων. Thracũ reſpiciens terrã Myſorũ cominus pu
gnantiũ, illuſtriũ eq̃s mulgentiũ Lac comedentiũ, non ſumptuoſorũ. ſ. tenuis
uitæ & duri uictus, iuſtiſſimorũ hoim. Iornandes in li. de Getis ſcribit, Tele-
phũ Herculis filiũ Mœſiã primo ĩcoluiſſe, & Mœſiã hẽre ab oriẽte Danubii
hoſtia, a meridie Macedoniã, ab occaſu Iſtriã, a ſeptentrione Danubiũ, & pau
lo p⁹ hanc appellari minorẽ Scythiã. Dion hiſtoricus græcus in rebus Geticis
ſæpius huius regiõis meminit. Val. Flac. Comitũq; celer imitator eq̃rũ Mœſ⁹.

MONACVM (Munchẽ) urbs Bauariæ, ab Atterno cõdita, a Luduico Monacũ.
quarto ampliata eſt, iuxta Iſarũ ſita, reducta inde p Erneſtũ. Ptole. hanc Abadi
acũ uocat. Huius urbis meminit Sigebertus. Tẽpe Ottonis primi p Henricum
Bauariæ ducẽ Monacũ inceptũ eſt, tpe uero Alberti epi duo parrochia habu
it. Vrbs hæc ſub germãiæ ciuitatibus principibus ſubiectis, pulchritudine arcẽ
ſibi uendicat. Sunt tñ q̃ primitus ſalutis anno M. c. lxxv. muro hanc urbẽ inueſti
tã fuiſſe ab Ottone duce Bauariæ ſcribant. Xenodochiũ uero illi⁹ anno M. cc.
viii. auſpicatũ fuiſſe ferũt. MEDIOLANVM a Plynio dicit, urbs Italię, Mediola
ſecundũ Ligurinum ac alios a Sueuis Senonibus cõdita, ut Liuius li. v. dec. i. num
aſſerit, q cũ Belloueſo Gallorũ regi ꝓfecti ſunt. Gotfridus Viterb. tpe Troiãi
excidii hãc ĩitiũ ſũpſiſſe refert. Alii a Iano filio Inſubris, alii a rege Perſarũ. Peu
tinger a Gallis, cũ Liuio, multa Blõdus, gręce μεδιολάνιον non Italiæ ſed germa
niæ ciuitas eſt, nõ illa de qua nunc dicitur. In inferiori. n. germãia q̃dam in loco
olim ſita fuerat, ut nup ex literis Peutingeri ad me datis accepi. Sunt q hãc uul
gari lingua Minſter nuncupent. MARCENSE monaſt. S. Amandus ſtru Marcẽſe.
xit, ut eorũ habent annales. MONS gratiæ monaſt. ordinis S. Brigittæ nõ monaſt.
ꝓcul ab Altdorffenſi Noricorũ ciuitate, a Catharina de Pomeria extructũ eſt Mõs gra
illic eccleſia ſatis ampla, q̃ moniales ac fratres ſepat. Inhabitat. n. monaſt. illud tiæ.
ab utroq; ſexu, uerũ maius ius monialibus eſt cõceſſum. Horũ monaſteria pau
ca in Germania ferunt.

Martia nopolis

MARTIANOPOLIS famoſiſſima urbs, Mœſiæ metropolis, a Traiano
ędificata, ac noīata ēa Martia ſororis ei⁹ puella, q̄ lauās illic ꝑdidit annulū. Hęc
Iornandes, & Dion græcus meminere, & illius urbis Suidas in dictione μαρκιανούπολις

Marię viridarium

MARIAE Viridariū, Marien vuerdt, monaſt. ꝑmonſtratenſe, in honorē
B. Virginis conditū ē āno M.c.xxviii. ab Hermanno de Knick, ꝓpter occiſionē
ducis Gelriæ Florentii primi, uenerunt huc fratres de Lauduneñ.

Mediolanenſe monaſteriū

MEDIOLANENſe monaſt. in Lotharingia ſan. Luduin⁹ dux, & poſtea monach⁹
fundauit, ut eorū annales hn̄t, fuit hic Luduin⁹ epūs Treuereñ. & poſtea monachus.

DE LITERA N

Noua Troia

NOVA TROIA (teuto Feldtkirch) Alſatiæ locus, olim magnitudīe
non inferior Argētina, tp̄e Dagoberti, q̄ illic horas ſuas deſcripſit, cō
ſtruebaṫ. Hęc anno M.xxii. ab Henrico deſtructa eſt, & ſemel a Caro
lo, ut Geblacēſi placet.

Nerui.

NERVI Galliæ populi, magnæ uirtutis & ferocita
tis, ait Cæſar li.ii. belli Gallici, apud hos Cęſar in tā magno diſcrimīe ſuit, ut pri
us nunq̄ ſicuti li.vi. de ſe aſſerit. Luca. in primo. Nimiūq; rebelles Neruius,
& cæſi pollutus ſanguine coctæ. Cæſar, Lucanus, Oroſius, Liuius, & ſupra Li
uiū Florus li.c.iiii. Neruios dixerunt. Strabo & Ptole. Ruſios, Plynius li.4. cap.
xvii. cū Cæſare. Sīr Hermolaus, niſi fallor Eutropius li.vi. Tornacos a Cęſare
uictos ſcribit, Sunt.n. Tornacenſes in regno Frācorū, authoribus Marliano &
Sabellico li.v. Enea.vi. Sulpitius iuxta Triuſgros illos poſuit. Strabo lib.4. iuxta
Menapios, & Germanos noīauit, Cornelius de illis li.xix. hiſt. Oroſius li.vi. ca.7

Niſſa.

NISSA urbs Schleſiæ, ad Niſum fluuium cōdita, unde appellationē ſum
pſit. De Niſiis Appianus in bello ciuili, an hos an alios uelit: curioſi diſcutiant,
ego apud Appianū Myſi legerē.

Nigrum Caſtrum

NIGRVM Caſtrū (Schvuartzenburg)
a Ptole. Tiraſpolis dictū eſt.

Neuvuy ler.

NEVVYLER monaſt. anno Dc. fundabaṫ, a
Sigebaldo ep̄o Metenſe ordinis S. Bn̄dicti, inde anno M.cccc.xcvii. tp̄ibus Al
berti ep̄i Argentineñ. & Alexandri VI. papæ authoritatibus, in eccleſiā collegi
atā translatū eſt, Hæc Iac. Vuimphelingius, Abbas tñ Spanheimius a Primi
nio cōditū uult.

Neuen burg

NEVENBVRGENſiū ꝑdia multa ſunt, eſt.n. mona
ſterium Ciſtercieñ. ordinis, in fundo Lutzēburgeñ. ſitū, anno dn̄i M.c.xxviii.
cōſtructū, ut Vuimphe. ait, cuius fūdator extitit Hēricus cōes. Eſt & Auſtriæ
locus ita dictus, quē filius Lupoldi condidit. Nuenburg monaſt. apud Heidel
bergā, Anshelmus abbas Lauriſſenſis ductu Palatinorū erexit.

Netvuyſ ſenburg

NETVuyſ
ſenburg Turīgiæ caſtrū, a Netuigo duce fundatū eſt, ut eorū annales aſſerūt

Nouien tum.

NOVIENTVM Eberſteinmunſter, locus Alſatiæ, cuius ſitū in Odilia
noſtra deſcripſimus. Horū annales dicūt locū hūc noīatum oli Steinbach. Iuli⁹
cōpoſitis Gallorū reb⁹, hic aras Mercurio cōſtruxit, quas S. Maternus dirruit,
& ita Nouientū dictū eſt. Inde eremus illic ſanctiſſima horruit. Dagobert⁹ eos
affecit multis diſpēdiis, unde filiū in uenatiōe ꝑdidit. S. Theodatus epūs amœ
nitate loci captus, illic cōſedit, & Ethiconē diuæ Odiliæ patrē, furore ꝑcitū, &
filii ꝓprii interfectorē, ad pœnitentiā cōpulit, unde Ethico eccleſiā illic S. Mau
ricio fundauit, dorauitq; monaſteriū, cuius ferebaṫ primus abbas Childeric⁹,
Franciæ

Franciæ rex, huius opibus monaſteriū fuit auſpicatū, inde Erhardus, cuius tpe S.Odilia non minori ſumptu illud locupletauit, inde Benedictus abbas multa priuilegia a Carolo & Pipino nactus eſt. NVRTINGEN caſtrū Rudolphus Habſpurgeñ. erexit, ut Hermānus ſcribit. NOVESIVM alii Noueſum ciuitas rhenana, quatuor miliaribus a Colonia diſtans, teuto. Neuſz, Marlianus Nuſſiā uocat in Cleuenſi ducatu, cuius & Tacitus memīt. Enarrator Ptole. Colonieñ. diocęſis eſſe ſcribit. Illic filiā Burgundiæ regis ſibi copulauit Maximilianus matrimonio. Tacitus li.xix. hiſt. de illo oppido. Apud eundē nō lōge ꝓſpere certauit Ciuilis ductor. Meminit huius loci Anto. Pius, Ptole. νουαισιον dicit, latine p æ. NANTIVM (Nanſen) Lotharigiæ ciuitas, ubi dux Burgundiæ occiſus eſt, ut ſcribit Rud. Agricola, Anto. Pius Naſiū dixit in itinerar. Nurtingen Noueſiū. Nantiū

NIDERMINSTER a Mantuano epo cōſecratū eſt, ſedis apſicæ legato, anno dñi M.clxxxiiii. ibi crux ex lamiis argenteis, multa laco. Vuimfeling. in catalo. Eſt aūt in radice Vogeſi conditū illud monialiū cœnobiū ab Ethicōis poſteris, a diua odilia locupletatū, Guitlinda ibi abbatiſſa prima floruit. Multa in Odilia noſtra de illo. NASSAV Anaxona a Ptole. dicit̄, nobiliſſima ꝓgenies, imꝑatoribus etiā decorata. NORTHVSEN monaſt. Mechtildis regia cōdidit in honorē genitricis Mariæ, & S. Crucis, ubi & ſepulta eſt, ut placet Lupoldo ca.xiii. NEOBVRGVM teuto. Minchen Neuenburg in honorē S.Martini in Colonia Gero epūs Colonieñ. ſtruxit, ut eorū annales hñt. Nidermiñſter Naſſau Northuſen Neoburgum

Monaſteriū in Nigra ſylua S.Georgii erexit Hezilo, cū fratre Heſſone, in dioceſi Cōſtantienſi, primus abbas Vuilhelmus ferebat̄. S.Nazarii monaſt. in Loriſſa diocęſis Moguntineñ. ſtruxit Camber nomīe comes tēpore Caroli. Monaſt. i nigra ſylua. S.Nazarii monaſ.

NICOPOLIS Mœſiæ urbs iuxta lacriū fluuiū conſtituta, notiſſima deuictis Sarmatis a Traiano inſtaurata, & a uictoria dicta νικόπολις, hęc Iornādes. Nicopol

DE LITERA O

OTTENBVREN monaſt. Sueuiæ ꝓpe Memingen, ab Ottone Sueuiæ duce cōſtructum eſt, a q̄ nomē habet, alii Itenburen, haud pauca Vuimfelin. de illo collegit. OSOPHONIS Caſtrū (Offenburg) ab Oſophone Anglo cōditore nūcupat̄ oppidū, uidimus hui⁹ monetas noſtro ſeculo adhuc ſupeſſe. OGDOLAPIS Pannonię urbs, a Strabone li.4. colligit̄, ubi Saū fluuiū accipit. ONAE inſulæ maris ſeptentrionalis, de qbus Ply. li.4. & Lilius plura referunt. ODEMERSHEIM diocęſis Traiectēſis eccleſiæ eſt, ab Odemaro Francorū rege nomē accepit, a q̄ & cōdebat̄, Hunibaldo teſte. OESBRVCH monaſt. S.Laurentii cōdidit Gotebaldus epūs Traiectenſis. OSSENBVRgū Saxonię ciuitas, a comitibus de Engern erigebat̄, auctore Hermāno. Alii a Iulio cæſare hāc urbē inceptā eſſe phibent, ut annales ſaxonū. Carolus illic eccleſiā in honorē S.Petri, Criſpini ac Criſpiniāi cōdidit. Ferunt hanc a pelle bouina dictam, qbus urbs hæc fuerat circundata. Oteburē. Oſophonis caſtrū Ogdolapis Onæ Odemerſheim. oesbruch Oſſenburgum.

OLDENBVRGum ſaxoniæ urbs, a Carolo inſtaurabat̄, eccleſiā illic i honorē Sā. Ioānis Baptiſtę dedicatam, Adalgargus epūs ſacrauit, Ferebat̄ ciuitas hæc olim inter Vādalos iuxta mare, multa de iſta Hermānus ſaxonū ſcriptor. Oldenburgum

DE LITERA P

Polonia POLOnia ſarmatiæ pars a Boleslao duce clariſſimo nomen accepit, ꝗ primi Ottonis tꝑibus regioni huic p̃fuerat, referente Aenea. Hæc ꝓuincia primitus a Zechio eius fratre ĩhabitabat. Cõtinet aũt Polonia ab oriente Viſtulã, a ſeptẽtrione Rhoxãos & mare ſcythicũ, a meridie ſyluas Bohemiæ. Eſt aũt huius terrę natura munitiſſima, ut placet Radeuico in prio de geſtis Fœderici lib. Ligurinus Schleſos a Polonis Oderã diſcernere ſcribit et paulo poſt addit. Hos populos (ut fama tenet) a cardie primo Solis et ęſtiuo phœbeæ lãpadis ortu Hãc rapidã curſu ꝑlabit̃ Odera partẽ Tangit, ab arctoo Suitici maris æſtuat ora Fluctus, & indomiti ſedem poſuere Rhuteni,

Anchiale Hæc regio Sclauos amplectit̃ atq́ꝫ Polonos. Aiunt poloniã Anchialẽ dictã ab Appolloniatis, & p̃cipue ubi mare geticũ reſpicit. Ouid. uecta ꝑ Anchiali mœnia findat iter. Meminerunt & huius loci Ammianus, Ptole. Põpo ac Strabo.

Pomeria POMERIA ducatus eſt, cuius meminimus li. iii. in cap. de marchiõib⁹ Brãdenburgeñ. cuius ciuitates ſunt Gripſualdia, Roſtochiũ. Fuit hæc regio primitus a Zechio inhabitata, cætera Aeneas hẽt. PATAVIVM germaniæ,

Patauiũ Paſſau, Bauariæ urbs epãlis p̃clara, inter Danubiũ & Aenũ ſita. Suꝑ Aenum pons eſt q̃ngentis paſ. ligne⁹, ſedeci arcus cõtinens, urbiſq́ꝫ partes annectens In medio diui Stephani tẽplũ poſſidet, ubi ep̃i ædes trans Danubiũ. Duę arces unũ in cacumine, alterũ in radicibus ſitũ. Hæc oĩa Aeneas in epſa ad Capiſtra.

Pforcen PFORTZHEImiũ alii Portã dicũt (Pfortzen) Sueuiæ urbs p̃clara ĩ marchionatu Badenſi, a Phorce phorcys ex Eurial. filio nomẽ hẽt, cuius Homer⁹ memĩt ita dicẽs. Phorcys ille phrygũ ductor fuit Aſcaniuſq́ꝫ. Hic ergo Phorcys Curſicę rex, inter hercyniũ & Danubiũ ꝓfectus, tuguriũ a ſene inhabitatũ repit, a q̃ certus erat, flumen ꝓximũ Aeneæ (nos die Ens) noĩe dici. Oraculo itaq́ꝫ gaudens, ob amorẽ Aeneæ ducis urbẽ ad flumẽ cõſtituit, quã & Pforcẽ dixit. Hæc Capnion Pforcenſis p̃ſtantiſſimus auctor, primo de Verbo Mirifico uolumine ſignificauit, ob cuius p̃ſtantiã Picus ille mentionẽ illius urbis fecit illo diſticho. Et Phorcen latiæ donatus lumine linguæ Cui ſacrũ triplici celebratũ eſt dogmate nomen. Scripſit de urbe illa Hermannus chronicus. In illa ciuitate Rudolphus Sueuiæ dux contra Henricũ IIII. elect⁹ eſt in regẽ. Olim hæc etiã ad Sueuiæ ducatũ attinebat, mortuo uero Cõradino ultimo Sueuorũ duce, ad marchionatũ deuenit, alii Fœdericũ primũ Hermanno marchioni urbẽ illã contuliſſe uolunt. PORRENENſis urbs Vãdalorũ in Sclauonia ab

Porrenẽſis Ottone prĩo epãtui dotata eſt. PADEBORNEN. ciuitas Vueſtualię epãlis

Padeborn. a Pada fluuio ſub altari ſcaturiẽte appellationẽ retinet, ut ait Hermãn⁹ Becmãnus. Fuit illic incẽdiũ maxĩm anno M D. vi. Crucẽ huc Otto II. detulit, lx. mil. aureorũ æſtimatã ſexcentarũ librarũ grauitate menſuratã. Hic reliq̃æ S. Liborii Cenomãni, & aliorũ choruſcant.

Plitburg. PLINTBVRG caſtrũ regis Vngarię iuxta Budã dictũ fuerat.

Phenni PHENNI (Cornel. ſcribit Fenni) iuxta ſarmatiã ſũt, teſte Tacito ĩ germãia, q̃ dubitat an germãis an ſarmatis eos aſcribat. Hodie uero germãi & Pruteni ſũt, die võ Preuſſen, teſtę Volaterrano li. vii. Sunt qui Bohemos illos ſiue Morauos uelint.

PHARODINI, Meckelburgēſes eſſe ꝓhibentur a Marſcalco doctore. PEGAVMENSE monaſt.teuto.Pegau, Egbertus Marchio Saxoniæ, in honorē S.Iacobi auſpicatus eſt. PETRI Domꝰ, Petershuſen, cōſtruxit Gebhardus epũs Cōſtantieñ.frater Bertholdi de Zeringen, ut Naucleꝛus & Tritemius uolunt. PRISNIZA a Ptole.Arſeniũ. PACHELburg Boleatũ PHANESII Oceani ſeptētrionalis populi, q̃rũ aures, ut Solinus ait, in effuſam adeo magnitudinē dilatanᷣ, ut reliqua uiſcera tegant, de his Zach.Lilius. PEMANI germani ſunt inferiores, diocęſis Leodieñ.ut enarrator Ptole. aſſerit.Marlianus illos numero ac uoce Condruſis ac Eburonibus ſiſes finxit PANNIO de Lana, Amſterdam, urbs Holādię mercatoribꝰ nomīatiſſima

Alii Pharedani. Pegaumē ſe mona. Petri domus. Priſniza. Pachelburg. Phaneſii. Pemani. Pannio de Lana.

DE LITERA Q

QVADI a Cæſare, Eutropio, Spartiano & aliis Moraui referunᷣ.Habitāt.n.Quadi iuxta Marcomanos, nec degenerant, ut Tacitus ait.Eutropiꝰ li. vi.Iuliũ cæſarē Bibulo cōſule debellaſſe ſcribit Quados Heluetiorũ & galliæ gentes iuxta Vocōtios & Sallyos. Verba plana ſunt Eutropii ut nl̃la opus ſit coniectura hos eſſe Heluetios. Ego igiᷣ ob multas ac uarias Quadorũ ſedes hos olim in Gallia conſediſſe puto, galliæq́ꝫ populos extitiſſe, deinde Morauiā petiiſſe.Induxit me ad eā ſententiā Feſt.Ruffus ꝙ ca.x.Quadi (inq̃t) inter Danubiũ & Draũ truſi ſunt, ex q̊ habemus ante Cęſaris tp̄a nō fuiſſe Morauos, De illis multa Sidonius, Hierony.ad Geruntiā & Mantuanus ad cęſarē.

Quadi

QVINDELBVRG ubi Otto filius Hērici primi corꝑa S.martyrũ Fabiani, Euſtachii, Pantaleōis, Hyppoliti, & corpus S.Laurētiæ uirginis detulit anno Dcccc.xii.Mechtildis illic monaſt.cōdidit uirginũ ueſtaliũ, in honore Dionyſii & Seruaſii.Hęc Lupoldus in lib.de zelo.Cœnobiũ illud anno M.cccc.76. a Marchiōibus Miſnēſibꝰ īterceptũ eraᷣ, ob diſſentionē cũ illis Vuilhelmi ducis Brunſuigēſis.

Quindelburg

DE LITERA R

ROTVVIL a Ptol.Taxagetũ dicitᷣ, & eſt Rhetiæ ciuitas, ut idē ait, anno M.cc.xc.maxīe exuſta, ut Hermannus refert.RIBVARIA locꝰ ſaxoniæ eſt.Ligurinus. Saxones & q̃rũ Ribuaria noīe tellus.Huiꝰ loci Geblacēſis & alii mentionē fecerũt. RVBIACVM (Rufach) Alſatię urbs ab Antonino dicta eſt, illic S.Valētini caput, ad q̊d maior q̃ ad totũ corpꝰ concurſus eſt, illic Dagobertus Auſtraſiæ rex horas ſuas deſcripſit, cuius & hodie ueſtigiũ manet, ꝑdito filio ſuo uenando, & illo iterũ reſtituto ꝑ S.Arbogaſtũ, oppidũ hoc Argentineñ.epātui cōceſſit, cæterũ antiq̃ſſia urbs. RHOXANI populi a Strabōe dicunᷣ, iuxta Baſtarnas habitantes, magis tñ ad aq̃lonē tēdi, & li.iii.Rhoxolani nouiſſimi Scytharũ (ait) populi in auſtrũ, ulrio cognoſcũᷣ, Aelius Spartianus, & in uita Pii Capitolinus, FL.Vopiſcus in Aureliano eos Rhoxolanos faciũt.Ply.lib.4.ca.xii.Toxolanos, Troxolanos Ptole.Strabo q̊q́ꝫ rhaxnalos li.vii.ultra germaniā eſſe ſcripſit, & ſeptentrionales.Mithridatē eos debellaſſe, & nudos ipſos uiciſſe, q̃nquagintaq́ꝫ eorũ millia & lix.trucidaſſe.Et ſubiũgit, hos Thoracibus uti ex boũ coriis & ſcutis.Iac.Carmelitanus inſulam eorũ Rhuſſiā uocat.Aeneas rhuſanā, Pōp.Lætus Poloniā putat dici rhoxiam.

Rotvuil. Ribuaria. Rubiacũ. Rhoxani.

M.ccc.lvi.in feſto S.Lucę,ut annales Argentineñ.dicũt.Vrbẽ hanc primitus Trebetã cõdidiſſe referũt,poſt Abrahę tpa,teſte Greſmũdo.Henricus II. illic eccleſiã inſtaurauit,& multas reliqas huc detulit,referẽte Lupoldo ca.xii. olim Auſtriæ ducib⁹ paruit.Inſigne illic gymnaſiũ uiget,q̃d ãno M.cccc.lxiiii.icepit

REVTLINGEN Sueuiæ urbs,olim uilla,ab impatoribus muro cincta Rutlingẽ.
anno dñi M.cc.lxxxii.igne noſtro tpe pene conſumpta eſt. Huius oppidi meminit Hermãnus hiſtoricus,impio paret,uno a Tubingeñ.diſtãs miliari,lepro ſorũ illic domus ampliſſima eſt,conflictus uero ille famoſiſſimus anno M.ccc. lxxiiii.iuxta urbẽ hanc agebat. ROSTECK urbs maritima Saxoniã attin- Roſteck.
gens Latiburgũ dicta ẽ a Ptol.li.ii.ca.x.Ego uero lego apud græcũ Ptolemæũ κακιβούργιον Laciburgiũ, duci Mechelburgẽſi ſubdit, populis ac diuitiis opulẽtiſſima,vniuerſitas hic initiũ ſumpſit anno M.cccc.xxiiii. ROTENBVRgũ Rotẽburgum
ciuitas Sueuiæ ubi tpe Luduici ĩpatoris ãno dñi Dcccc.xiiii.tertio kaleñ.ſeptẽ. illic epũs Argẽtinus occiſus ẽ,ãno M.ccc.lxviii.a ciuibus Argentineñ.diruebat, ut Vuimpheling.placet.Alii hãc ciuitatẽ τὴν ἐρυθρόπολιν dixerunt, ἀπὸ τῆς ἐρυθροῦ καὶ τῆς πόλεως.i.rubeã ciuitatẽ.Glarianus.Prendit erythropolitanos curuo agere muros Hic olim pugnãs regno Arouiſtus auito, Teutonicas rexit caulas, gentẽq; ſupbã, Germanos. Illa nunc apud Neccharũ uno miliari a Tubingẽ diſtat,q̃ pene terræmotu concidit,quã Albertus qdã de Hohenburg condidiſſe fertur,anno M.cc.lxxi.prius Landſort dicebat,hæc Nauclerus.Eſt & alia urbs eiuſdẽ nois iuxta Tubera,q̃ olim ,ppriis ducibus paruit, nunc impio poſt Fœderici primi ſecula acceſſit,a rubore turrium & tegularũ nomen habens.

RVGI populi a Iornande,Hieronymo,Eutropio appellãt.Sunt aũt hi qui Rugi
incolunt Rugorũ patriã(teuto.Rugilant)de qb⁹ Diaconus li.i.in rebus longo bardorũ.Cætera li.iii.explicauimus. Sunt q eos in Mechelburgenſis abiiſſe dicant,niſi q apud Danubiũ eos uiderim ſe continuiſſe. RAVENSPVrg Rauenſpurg.
comes qdã Sueuiæ Saturnius dictus condidit. RIGOMAGVM oppidũ ẽ ,ppe coloniã,ut ſcribit Marcellinus li.xvi.Meminit huius & Ant.Pius in Itinerario,alii Rigomagiũ ferunt. Rigomagum
RAPERSTAIN pdiũ Alſatiæ,latine Rock ſpoletũ,unus Spoletanorũ comitũ erexit,ut annales eorũ uolũt. Rapſtein
RICHENbach monaſt.in honorẽ S.Gregorii conſtitutũ eſt,ab Vuilhelmo abbate duplicis Aquæ,ut Spãheimius aſſerit.Anno tñ M.lxxxiii.in prioratũ euaſit,& eccleſia illic fundata eſt Richenbach
RIMEGEN monaſt.Carolus Magnus condidit in honorẽ S.Petri & Pauli,& illic epm conſtituit,neſcio q̃ Hermannus de Theoderico ſaxoniæ duce eiuſdẽ cõſtructore ferat. Rimegen
RISA Sueuiæ pars inter Danubiũ & Altmonũ,ubi Ottingen,Norlingen,Bobſingen,Lauchen patria Ioãnis Secerii,urbes colunt,alii hunc locũ a Rhetis appellationẽ ſumpſiſſe ferũt,ſedes olim illic tenentibus. Riſa.
PRAEPOSITVrã in Ringaugio nõ lõge a Vinicella & Gyſenheim in monte Biſchoffenberg S.Ioanni dicatũ ſtruxit, Richardus epũs,ampliatũ etiã eſt p Richardũ Rheni comitẽ ,ut hñt eorum annales.

RITERSHVSẽ monaſt.S.Bñdicti ordinis a Lutolpho duce Saxõię exor Rittershuſen.
diebat,& a Riddacho nomen tulit hui⁹ habitatore,vñ ab aliis Riddageshuſen in tegra appellatione nuncupat.

P

SVEVOrũ gẽs,Germaniæ populis longe optima,toto orbi agnita, q̃b9 nec deos imortales eſſe pares Vſipetes apud Cæſarẽ li.4.teſtãt,bellicoſiſſimos & ferociſſimos populos.Quẽ ſecuti inde ſunt Oroſi. & Florus,illi.n.fortiſſimi hi ualidiſſimi cognomẽ ſueuis indiderũt,a Mantuano gentiũ trucũ appellati onẽ tulerũt.Reliqua li.iii.& vi.copioſe dedimus.Nobiliſſimi aũt ſueuorũ ſeno nes ferebant̃,Cornelio ac Ptol.teſtãtibus.Hos aliqui nũc Galatas eſſe dixerũt; cui ſentẽtię nõ multũ tribuo,Hierony.n.in ep̃la ii.ad galatas,in gallias trãslatos eſſe aſſerit.Euſebius in chronicis,Oroſi.& Suetoni9 ſueuos & ſycãbros ad gal lias Auguſtũ traduxiſſe referũt.Cõcordat ſtrabo li.vii.Eutropius id Druſum feciſſe teſtat̃.Hi igit̃ poſtea in Tigurinos partim in Galatas abiuerũt,ſed ſeno nes Floro authore penitus defierunt diu ante Auguſtũ.Nec me fugit ſenones olim galliã Italiãq; intercepiſſe,uerũ non illius farinæ extiterunt,cuius illi q̃ a Druſo traducebant̃.Facit mecũ Plutarchus, nobiliſſimi.n. ſcriptores ſenones partim Celtas partim gallos nũcupauerũt.Senones Volater.Polybii & Plynii autoritate meminit,olim Brixiã & Veronã cõdidiſſe.Ego apud Polybiũ lego olim potẽtiſſimos fuiſſe,ad mare ſcil.Adriaticũ uſq; cõſediſſe Vfentẽ, uel ad Atheſim.Mantua.de ipſis ita ad Cæſarẽ.Sennones his adiunge q̃bus p̃legib9 arma.Fuit & ciuitas Galliæ ſenonũ dicta,a ſenonibus,iuxta Treueros,ut Mar celli.li.xvi.aſſerit,dũ tñ Italiæ urbs ſit,cuius p̃ter Nauderũ & Viterb. Ptol.li.ii. recordat̃ illo dicto ἀνατολικώτεροι αὐτῶν σένονες ὧν πόλις ἀγέδικον .i. Orientales ſueuorũ ſenones ſunt,q̃rũ & ciuitas Agedecũ.Meminerũt urbis Senę Corne lius,Polybius,Ply.li.iii.ca.v.& Luca.li,Sillius Italicus.Et Glanis & Rubicon Se nonũ de noie Sena,& q̃optime iuxta Rubiconẽ.n.deſcribebat̃. Vnde Strabo σῆνα πρὸς τῷ ῥουβίκωνι ποταμῷ.i.Sena ad Rubiconem fluuiũ.Vt aũt q̃dã de ſueuo rũ extenſione dicã, primo Ptolemęi uerba afferã.Interiora (inq̃t) & mediter- ranea Sueui tenẽt Anglici,& magis tñ oriẽtales.Lõgobardi uero p̃tẽdunt̃ ad ſeptentrionẽ ad mediũ Albis fluuii.Hi aduerſus ſenones habitãt poſt Albim uerſus orientẽ,& ſubdit.Mugootos ſueuos Viſtulã uſq; dilatari. Strabo ĩ hoc Ptolemęo aſtipulat̃,q̃ ſueuorũ ſedes ad utrãq; Albis ripã poſuit.Inde intelligũ tur hiſtorici q̃ Druſũ & Auguſtũ ſueuos ab Albi ſubmouiſſe teſtabãt̃. Luca. Fudit ab extremo flauos aq̃lone ſueuos Albis.Corneli9 Cheruſcos Albis cul tores ſueuos p̃bat.Sueuiæ p̃terea extẽſionẽ ſatis Mãtua.ad cæſarem indicauit. Ampliſſima cerne Regna ſueuorũ q̃s Viſtula claudit & ingens Ocean9,ua da Danubii cõfinia gẽtis, Tot cõplexa ſinu imẽſo excurrẽtia lõge. Iornãdes ſueuiã Dalmatis uicinã,& nec lõge a Pãnonia eos diſtare dixit,p̃ſerti ubi nũc gotthi ſunt.Audiat̃ Corneli9 cũ inſit.Sueui toti9 germãiæ gẽtes maxię & latiſ ſimę,p̃priis noĩb9 nũcupati ſũt,ut Catti,Teuceri &c.uſq; ad mare Suiticũ p̃tẽ dunt̃.Hęc Tacitus,ex q̃b9 uerbis hẽmus Pruſſiã & ſarmatię maiorẽ partẽ olim ſueuiã fuiſſe.Oroſius LIIII.ſueuorũ gẽtes collegit li.i.ca.ii. Vñ Cornel.Marco manos,Quados,Marſignos,Buros,Ligios ſueuos p̃bat,q̃s nũc Morauos vn garoſq; nũcupam9.Iornãdes ab oriẽte Bauaros,ab occidẽte Frãcos,a meridie Burgũdiões,a ſeptẽtriõe Turingos ſueuiã cõtinere aſſerit.Lilius,Cæſar lib.4. Marlia.Eutrop.li.4.Euſebius,Methodi9.Marcel.cẽtũ pagos ſueuorũ numerãt.

Sueui

Alii ãglii.

Marlianus Bauariã, Auſtriã & Badẽſes q̃cꝫ Sueuos ꝓbat. Ptole. ciuitates Heluetiorũ multas ſueuis attribuit. Merito ergo Cæſar potẽtia hoim & frequẽtia cæteros hos anteire dixit. Nũc de eorũ moribus dicã ex ſingulis pagis, ſingula millia armatorũ q̃ttannis belládi cauſa finibus ſuis educũt, nec agricultura, nec belli ratio, ab illis p̃termittiť, nõ plus anno in uno loco remã erũt, nõ multũ frumento, ſed lacte uiuebant, q̃tidiana exercitatiõe aſſuefacti. Nec in multis locis ueſtitum habuerunt, niſi pelles. Nihil turpius apud ipſos fuit q̃ ephippiis uti. Cornelius horrẽdũ capillũ uſcꝫ ad caniciẽ ſueuos nutrire indicat, & multa Euſebius in uita Auguſti de fortiſſimis expientia uiriũ q̃ exercitatione ſueuis adducit. Plutarch⁹ i cæſare hos p̃ſtantiſſimos germanorũ noíauit. Horũ uirtutis teſtimoniũ ex Gotfrido Viterb. adducunt dicẽte. Iudicio cæli dominanť in orbe ſueui Nuncubicũcꝫ geri reſpublica p̃lia q̃rit Ordine primus erit, gladio uult primus haberi. Marlia. & Boccatius a ſueuo mõte dictos uolũt, alii a flumine, q̃rũ mẽtio facta eſt, ego a Sueuo rege filio Gambriuii nomẽ ſortitos exiſtimo, teſtibus Beroſo li. ii. Peutigero & Nauclero. SCLESIA germaniæ addiciť, q̃a citra fluuiũ lingua ualet germanica. Habet hæc regio ab oriẽte Vngariã, a ſeptentrione Poloniam, ab occidente Myſ. a meridie Bohemiã. Scleſiã ita deſcripſit Gaguinus. Huius ad occiduũ p̃currẽs ſcleſia phœbũ, Odera q̃s inter gelido de mõte fragroſus, Præcipitans ſeſe nemorũ p̃ opaca recuruo, Amne ruit, uolucrũcꝫ in obeſis carmina ripis Audit, olerini uelut alta fluenta Caiſtri, Erygonẽ triplici q̃s Vratislauia muro, Oderæ, & alueolis muni ta bicornibus oẽs Cellit & excelſi pendẽtia nubila cæli. Ligurinus ſchleſiã a ſcleſo fluuio noíauit, alii a rege ſic dicto, multa Aeneas ſyluius, urbes eius ſunt Niſa, Vratislauia, Nouũ forũ, Gorlitium, Pancerium &c. Schleſia

SEGENBERGũ monaſt. in agro Colonienſi a q̃dã ep̃o ibidẽ condebatur, q̃ & Salaueldiã erexit, & a Sala flumiẽ dixit, cui Ezo primus p̃fuit abbas. In mõte uero Segenbergũ monaſt. tribus a Bõna miliaribus diſtãs, Eduarus rex Angliæ fundauit. Monaſteriũ Spanheimenſe anno M.c.xxiiii. Meginhard⁹ & Rudolphus de Spãheim cõites cõdiderũt, primus abbas eorũ nobilitať Bernhelm⁹. Horũ annales ſcripſit Ioannes Tritemius noſtræ tẽpeſtatis eorum abbas, q̃ nup diẽ extremũ obiuit. SCHAFHVſen Heluetiorũ ciuitas, Platina Scaphuſam uocat, ac Auſtriæ oppidũ, in uita Ioãnis xxii. Monaſteriũ nõ ꝓcul ab illo exordiũ ſumpſit anno M.lxxxiiii. ut annales Argentineñ. dicũt. Meminit huius oppidi Poggius ad Aretinũ Leonhardũ in epiſt. Glarianus hanc Arietis urbẽ uocauit. STIRIA Styr marck, a meridie regio montoſa, a ſeptẽtrione Auſtriã hẽt, ab occidẽte Carnos, teſte Aenea. Celtes lib. ii. odarũ. Ortę de Carnis generoſe terris, Illyris qua ſe Venetiſcꝫ iungit, Et ſuas pandit ſinuoſa pulchras Stiria ualles. Alii Valeriã hanc nũcupatã a Valerio referũt, ꝓpe Vngariã, dicẽte Syluio. Valeriã Marcelli. li. xix. dictam uult. a filia Diocletiani, noĩe Valeria, q̃ Stiriã condidit. Regio eſt mõtana, niſi ab oriẽte ubi in planũ prorogať. Hãc Dra⁹ & Mura irrigũt, Mura Drao poſtea infundiť, omnes germana lingua utuntur, præter Draĩ accolæ quibus Illyrica familiarior eſt. Segenbergum Monaſt. Spanheimenſe. Schafhuſen Stiria.

Sylla SYLLA urbs olim Syllaceũ nũcupabat̃,in Stiria a Pub.Sylla retinet appella
Sergẽtal tionẽ,multa illic Romanorũ ueterũ ueſtigia horrent,hæc Sabel.lib.iii.Enei.x.
Suitenſes SERGENTAL monaſt.haud lõge ab Oſtroſylua a monialib9 inhabitatũ
& a nobilibus de Thurn cõditũ legit̃,diocęſis Mogũtineñ. SVITENSes
ſiue a ſuedis deriuati aut a ſueuis,ſiue uilla eorũ(Suytz)anno dñi M.ccc.vi.tres
tm̃ partes tenuerunt,ut eorum annales aiũt.Aucti iã in ĩmenſũ,de q̃rũ ciuitati
b9 parũ Sabe.li.v.Ene.vi.collegit.Sũt aũt iuxta Cõſtãtiẽſes,ſedunẽſes & Baſiliẽ
ſes Sueſi,ut Marlia. ꝓſeqt̃.Põp.Mela li.iii.ſueſiã uocat horũ urbẽ.Luca.Et Bi-
turix lõgiſcꝫ leues axones in armis,Bebelius legit Axones,Neſtor ſaxões,Sul
pitius Sueſiones.De illis Liui9,& ſupra ip̃m Florus li.c.iiii. Marlianus diuerſas
gẽtes Sueſios & ſueſiões uult,hos Celtas,hos Belgas.Aeneas Syl.ſuitẽſes illos
nũcupat. Lilius ſueſiões.Ply.li.4.ca.xvii.& Cęſar ſueſionũ meminerũt.Ptole.&
Strabo Veſſionũ.Ammonius inde & ſtrabo qñcꝫ cũ Plynio.At ego cũ Her
molao dubitabo,an de Heluetiis,an ſarmatiæ populis iuxta Pruſciam hæc ſcri
ptores innuerit: Hi(ut Aeneas ait)a Delphino ſemel uicti ſunt.Alia prius dixi

Schuart-zach SCHVARTZAch anno Chriſti Dcc.xlix.fundatum eſt monaſt.ſan.Be
nedicti,inde Heddo uel Hebdo epũs Habſpurgeñ.comes ius exercendi pon-
tificatũ eis tribuit.Hoc monaſt. Vttonis ep̃i xxvii.Argentineñ.anno Dccc.xlv
in aliũ locũ translatũ eſt,trans rhenũ uidelicet,ut Vuimfeling.& annales Argẽ
tineñ.collegerũt.Sigebertus anno Dccc.xv.tp̃e Ludouici Imp.monaſt.hoc ex
ordiũ ſumpſiſſe putat.Primus abbas F.Bñdictus noiat̃.Priminiũ dotaſſe illud
Sboci cœnobium Spanheimius ſcribit & ampliaſſe. SBOCII alii Suatii ſuacenſes
ſunt,u in b & a in o uertẽdo,ut Iac.Spiegel indicat,Picus Miran.in Cruce.Va
ſto popul9 dũ Sbotius antro Effoſſum uarios argentũ mittit in uſus.Sũt autẽ
Sycãbri populi Eſtlandiæ,q̃rũ meminit Plutarch9 in Ottone SYCAMBRI a Iuue
nale,Celte,Pico & Martiali torui dicũt̃,ſiſr a Cęſare,Peutigero,&aliis.Strabo
ſugãbros uocat,qa gręci p.v.ſcribũt ,q̃d latine in.y.uel in.v.trãsfert̃.Sycambros
primo ſcythas fuiſſe clari autores teſtãt̃,vñ telis Amazonũ utebãtur.Hoc Ho
ratianus ĩterp̃s uoluit.Venerũt ĩde ab Amazõib9 in Thraciã,poſtea ad Albĩ
ſederũt.Iñ ꝑ Druſũ ab Albi traducebant̃ ad Rhenũ.Quod Hora.indicat lib.4.
oda.ii. Cõcines maiori poeta plectro Cęſarẽ,qñcꝫ trahet feroces Per ſacrū
cliuũ merita decoro Frõde ſycãbros.Strabo hos rheni accolas fecit.Ptole.Bu
ſacteros hic habitaſſe & ſycãbros dictos cõuincit.Noiant̃ aũt a ciuitate ſycam
bria,quã Frãci cõdiderũt,teſte Hierony.in Euſebii ſuppl.Hunibaldus uero ſy-
cãbros primo dictos uult ex regia Cãbra,uxore Antenoris aſtutiſſima, & cũ
aſtũ ĩtelligere hoies uoluerũt, ꝓuerbii loco dixerũt,Ecce cãber(teut.ſich cam
ber,vñ cõpoſito noie poſtea ſycãbris id nomẽ remãſit.Euſebi9 ipſos extollit ut
fortiſſimos,& uiriũ bellicꝫ exp̃tiſſimos.Cæſar li.iiii.belli gallici multa de ipſis
collegit. Hodie autẽ,ut Lilius & Sabellicus ſcribunt,dicunt̃ Flamminii & Gel
renſes,q̃d ita Celtes in amoribus notauit. Hæc bataui matidicꝫ habitant nota
loca ſycãbri Quos non Gelrenſes Flaminioſcꝫ uocant.Eorũ Ptole.lib.ii.ca.x.
ta.ii. memĩt.Itacꝫ ſemꝑ ĩferioris germãiæ rhenani ſycãbri noiant̃,Cęſare teſte.

SEBVSIANI populi galliæ, nunc Belliceſes dicũtur, Marliano ſcribente. Multa Cęſar. Hos (ni fallor) ſecuſanos Hermol. uocat. Ply. li. 4. ca. xviii. ſecuſios Marlianus ſeguſianos. Sũt aũt galli trans rhenenſes ꝓximi Allobrogibus, ſequanis & Heduis, Galli hos (breſſe) uocãt. SALSA Rhenana (Seltz) ab aqua illic & rheno appellaẽ, ab Adelheide impatrice locupletata, q̃ ibi reqeſcit, hæc monaſt. ibi cõdidit, q̃d Vulderolphus epũs conſecrauit. Tẽpore ſixti IIII. eccleſia illic in collegiatã abiit. Hæc Vuimphelin. Adelheidis facta Odilio abbas Cluniacẽſis copioſe ſcripſit, ſiſr Hermãnus hiſtoricus, & nuꝑ q̃dã carmine res ei9 notauit, & poſt ipſum Lupoldus de zelo ca. xiii. Fuit aũt urbs hæc deſtructa anno M.ccclvii. Hęc annales Argẽtinẽ. STOLHOFEN in Marchionatu Badẽſi oppidulũ, anno M.ccc.xxx. ꝑ Bertholdũ & ciues Argentinẽ. obſeſſum, nõ tñ expugnatũ eſt. SALATII Frãci ſunt, ut aiunt Marcellin9 & Peutiger, ille Marcellin9 li. vii. Frãcos (inq̃t) petit q̃s cõſuetudo ſalios uocat, Hermola9 legit ſalatios, Auſos olĩ in romano ſolo apud Toxrãdriã locũ habitacula fixiſſe, Hermolaus legit Toxãdrã. Ply. li. iiii. ca. xix. ex ſentẽtia Catonis ſcribit hos Tauriſcorũ gẽtes eſſe. Strabo Auguſtũ funditus deleuiſſe eos collegit, ubi triginta ſex & octo millia uel occidit, uel ſub corona uẽdidit. Multa Liui9 lib. cxxxv. & ſupra cũ Florus, q hos alpinas gentes a Craſſo domitas uolunt.

Sebuſiãi. Salſa. ſtolhofen. Salatii.

SALASSI alpinæ gentes, Bois Heluetiis cõtermini feruntẽ, hodie Mediolanẽſes & Tarentaſii nũcupanẽ. SORRABI alii uno r, alii ſarabi ſaxões ſũt ſecũdũ Geblacẽſem, iuxta Turingos tm̃ flumĩe Sala (ſecũdũ alios Sara) diuiſi. Celtes in germãia, multa Spãheimius in hiſt. Frãcorũ, ubi de Dagoberto loq̃t. ſorabos Bohemos dixit, cui nõ accedo, uerũ Turingos dici fortius aſſererem.

Salaſſi. Sorrabi.

SAXONES ut Geblacenſis ex hiſt. eorũ ꝓtulit, a Danis, alii Nortmannis originẽ hẽre uolunt, græci uero a reliquiis Alex. Magni, q̃bus annales Argẽtinẽſiũ aſtipulanẽ, alii ab Anglis. Hi ergo in germaniã uenerunt in locũ Hathologa dictũ, eo tp̃e q̃ Theodericus Frãcus, ducẽ Turingorũ ſollicitauit. Paulus Diac. li. xi. & Sabel. añ Theodericũ ſaxões ĩ germaniã ꝓfectos collegerũt. Valẽtinianũ n. cęſarẽ ſaxões (gentẽ ferociſſimã in littore ſitã Oceani, uirtute & agitatione in Francorũ fines meditantẽ) uiciſſe. Martianus aũt cęſar (ſub q̃ Theoderic9 fuit) poſterior erat Valẽtiniano, ſed ad rẽ ut redeã Turĩgi grauiẽ ferẽtes eorũ aduẽtũ, ait Geblacẽ. bello coacti ipſos admiſerũt, demum ſaxões cõciliati theoderico hãc oram interceperũt. Hęc ex eorũ ãnalib9. Ptol. li. ii. nõ lõge ab Oceano uel Cimbricis littorib9 habitare ſaxões ſcribit. Mihi ꝑterea ꝑſuaſũ eſt cibric. cherſoneſũ ſaxões poſſediſſe, vñ inſulas ſaxõicas adhuc Dientmars noĩatas Ptol. uocat. Hodie uero ſaxõia cõtinet, Aenea teſte, ab aq̃lone Danos, a meridie Frãcos & Bauaros, a tergo Bructeros. Capniõ in ep̃ſa ad Fœderi. ait ipſos originẽ hẽre cũ Turĩgis, a Cimmericis, nũc cimbris, olĩ iuxta Thraciã ſe cõtinuiſſe, inde ad põtũ Axenũ cõſediſſe, a q̃ dicti axeni. Axenos. n. a Gallis ſaxones dici, ſicuti grẽci ἑπλα nos ſeptẽ ferim9, & e in o ueluti appollenẽ, ſępe nos Appollonẽ. Capniõ tñ ĩ epiſt. ad Fœd. ducẽ axões legere uideẽ, & ſaxões dicere, grẽci ἄξονες dicũt. Ptolemæ9. ἐφεξῆς δὲ ἐπὶ τὸν αὐχένα τῆς κιμβρικῆς χερσονήσου ἄξονες.

Saxones.

Multi aũt populi noĩe Saxonũ comprehendunť, ut Friſi, Vueſtuali, Turingi, Brandẽburgenſes, Pomerani, & nobiliſſimę ciuitates Magdenburg, Lubeck, Hãburgũ, Leoburgũ, uſq; ad Oceanũ & utrunq; mare. Saxonũ res ꝓpriis hiſtoriis cõplexi ſunt, Vindichild⁹ Adalberio, q uſq; ad Theodericũ ſcripſit ad annũ. 953. Vitikindus etiã ac Hermãnus diligentiſſimi ſaxonũ hiſtorici, multa memoria ſaxonũ res ſunt ꝓſecuti. Eſt & Henricus Erphordienſis ſaxonũ enarrator, q inter cætera illã ſaxoniã ab Albi ad Vueſerã Oſtroſaxoniã, a Vueſero uero ad rhenũ Viſoſaxoniã nũcupauit. Cocleus quocq; linguas ſaxonũ adducit. Nec id ꝑtereundũ nobis eſt, q̃d Paulus Diac. allegat, ſaxones uidelicet olim ubi Sueui habitant, ſedes tenuiſſe, & cũ Lõgobardis Italiã intercepiſſe. Reuerſos inde eorũ ſedes a ſueuis occupatas armis expoſtulaſſe, dimidiãq; pene ꝑtẽ eorũ, ſueuorũ marte cõcidiſſe. Cætera li. iii. adnotauimus.

Surburg. SVRBVRGEnſe collegiũ a Childeberto Francorꝝ rege conſtructũ eſt, a Dagaberto dotatũ Illic reliquiæ Sanc. Arbogaſti choruſcant. Decanus huius Vitus Geiſfel, præter ſummã morꝝ innocentiã uir cõſumatiſſimus, in tribus linguis ſacer & mirabilis mereť.

Sita iſula. Sita inſula eſt maris Oceani q̃ a fronte rhenũ retro & a lateribꝰ hẽt, ut inquit Cornel. in hiſto. hanc Catti olim occupabant, ſuntq Holandiam uelint alii ſelandiã.

Sunnõia SVNNONIA ſecũdũ alios Sunda ſupra Oderã a Frãco Francorũ rege conſtituta eſt, ait Hunibaldus, hanc urbẽ Ptole. Buricinum noĩat.

Stutgartẽ STVTGARDIA ciuitas Sueuiæ in ducatu Vuirtẽbergẽſi, quã Rudolphus Habſpurgeñ. muro uallauit, anno dñi M. cc. lxxxvi. ſecundũ ſententiã Hermãni hiſtorici, Eberhardus comes Vuirtẽbergeñ. illic eccleſiã dotauit anno M. ccc. xxv. Sunt q olim ad Marchionatũ Badẽſem hanc urbẽ attinuiſſe ferũt, & p rudolphũ comitibus Vuirtẽbergeñ. additã, atq; p cõnubia a marchionatu ad ꝑdictos comites deueniſſe ſcribunt. Habet urbs hæc nunc Capnionẽ totius germaniæ columen.

Sacconiũ SACCONIVM Seckingen rheni ciuitas, nõ longe a Baſilea, ubi S. Fridlinus ſepultus eſt, meminit huius oppidi Glarianus poeta.

Solidurnium SOLIDVRnũ in alpibus Suiticis locus, teuto. Soldurn diciť, qu: ſi ſola turris, locus uetuſtiſſimus, cũ Treueri cõdit⁹ ẽ, ut epigrammata hęc denotant. Solidurnia regna pagrat Regna ſub Habramo tam fauſto ſydere nata, Vrbs Treueris ſoror & Romæ, quã ſcindit & ambit Cultus Arar. Rhegino Coſmã & Damianũ in Galliis uerſatos fuiſſe ait in caſtro Solidurnio, q̃d ſupra Arolã eſt, mãcus eſt liber, lege ſupra Ararim. Meminere hui⁹ urbis Antonin⁹ Pius & Auguſtanũ Itinerariũ.

Spira SPIRA ciuitas epãlis germaniæ ampla, quã Rudigerus xxx. eiuſdẽ urbis epũs ciuitati addidit, alii uero altiorẽ originẽ afferunt. Cunradus II. eccleſiã ibi fundauit, & filio ſuo Hẽrico ad ꝑficiendũ reliquũ opus reliqt. Eſt aũt hæc ciuitas pene ab oĩbus imꝑatoribus dotata, multi etiam imꝑatores illic eorũ oſſa condiderũt, ueluti Henrici, Conradus, Rudolph⁹ & alii q̃rũ memoria in quadã tabula choro infixa ꝓrogať, & ab Ottone Friſing. in chronicis adducunť. Lotharius hãc urbẽ obſedit, anno M. c. xxvi. authore Sigeberto. Eccleſia illic poſt mortẽ Ottonis epi Friſing. igne populabať, ut colligit Radeuicus lib. ii. ca. iii. de geſtis Fœderici. Plura ꝑterea de eius flagratione

Aeneas Sylvius ꝓtulit. Conradus II. eccleſiã Guidonis cõſtruxit, prius ad S. Io annẽ dictã, & reliqas eius huc traduxit, autore epõ eorũ Sigebaldo. Eſt & illic eccleſia S. Germani, cui⁹ canonici olim in Sintzheim Vuormacieñ. diœceſis reſidebãt, a Dagaberto conſtituti, hos Ioannes epũs Spireñ. huc traduxit. Venit tpe Cunradi III. S. Bernhardus ad Spirenſes, cuius ueſtigia in eccleſia adhuc ſuꝑſunt. Recens aũt nomen eſt Spira, & ꝙ nulli ueterũ conſtabat ante Hẽricorũ & Ottonũ tpa, Otto. n. Friſing. li. vii. ca. xvi. & Ligurinus inter antiqſſimos referunt, q Spiræ mentionẽ fecerunt, priſcorũ. n. oẽs ſpirenſes Nemetes dixerũt, queadmodũ Cæſar in primo, Cornelius, Marcel. li. xvi. Ply. li. 4. cap. xvii. Ptole. li. ii. ca. viii. Strabo. Etiã recentiores ueluti Oroſius, Euſebius, Hierony. diſt. xii. epi. xxxi. nunc uero Spira, ut Peutiger aſſerit, a mola nuncupaẽ, unde Sebaſtianus Brant. Inter germanos q̃ndã celeberria ſpira Quondã hęc a molis nomẽ habere ſtudens. Vnũ quaſi inter mundi miracula receñſendũ adducere placuit, ut opus in germania non alibi uiſum, oliueti montẽ & Chriſti paſſionẽ referentẽ, q̃d plane tanto ſumptu indigebat, q̃to olim aliq̃d paruũ oppidũ. SELESTADIũ Schletſtat, alii Argentariã ſiue Argentuariã, alii Heluetũ dixerunt, uide in eorũ dictioĩbus, Eckius noĩat eã Seleucã, Vuimphelingius Seleutiam, Capnion Seleſtadiũ. Monaſte. S. Fidis erexit Fœdericus dux ſueuiæ anno dñi M. lxxxvii. Hanc a Bertholdo anno M. ccclii. & inde ꝑ Ioannẽ de Lichtenberg anno M. ccc. lx. obſeſſam annales Argẽtineñ. tradũt. Eraſmus Roterodamus de ea ciuitate nuꝑ carmen fecit. SEGNI Belgarũ populi germani, finitimi Cõdruſis, inter Eburones & Treuiros, iuxta Moſam, ut placet Marliano, ſunt germani numero & gñe. SEGESTICA urbs Pannonię ubi plura flumina cõcurrunt, Strabo li. vii. Ply. li. iii. ca. xxvi. colaphim in Saũ illic effluere conuincit. Cicero & Pto. hãc ſegeſtã & ſegeſtanos, Græci Egeſtanos ꝑ aſpirationẽ ꝑferũt, quã nos in. s. uel. v. uertimus, ut ἕσπερα nos ueſꝑa, ἑπτά nos ſeptẽ, Appianus Segeſtã noĩat in bellis ciuilibus, & ab Auguſto uictã. Lycophron Thucydides, Diodorus, Strabo ἐγεστικήν ſegeſticã uocãt, ab Egeſto Troiano ut ait Polibyus. STRAGONA Boſna dicit̃ regio iter Vngariã & Illyricũ. SVBORINI populi Iſtriæ ferunẽ. SCHLAVONIA Illyriũ eſt & Liburnia, ait Lilius, Ligurinus in Polonia ipſos habitare ſcribit. Iornandes de ipſis in li. de rebus Gotthorũ, & ego libris priorib⁹ plura retuli. STEPHAni cãpus (Stechsfeldt) quaſi ſtephesfeld a ſtephano Alſatiæ Lantgrauio q̃dã conditus, q illic ſepultus eſt. Collegiũ S. ſpiritus, haud longe ab Hagenoia. SVDINOS populos iuxta Marcomanos poſuit Ptole. li. ii. ca. x. ta. 4. Aeneas Syl. hos eſſe putat Morauos (die Merher) alii Sidini dicũt, & meli⁹ q̃a gręce σίδινοι Ptole. ὑπὲρ σιδινοὶ μέχρι τοῦ ἰαδούα ποταμοῦ, ubi per ε ſcripſit Sidini uſq; ad Iduã ſiue Iaduã fluuiũ, ſunt, ergo ſarmatiæ populi feruñt. Alii Vmbros ſuꝑiores eẽ dixerunt, ſiduños uero Pomeranos, ſudinos aũt Polonos. SCHVTTern mona. latine Oſophonis cella, ab Oſophone, q & Offenburgũ cõdidit, dictũ, anno ſexageſimo tertio natiuitatis Chriſti, in Trinitatis & B. Mariæ honorem labit̃ ibi flumen (Schuttern) a q̃ nomen ſumpſit, hic & ſepultus oſſa ſua condi

Seleſtadium
Segni
Segeſtica
Stragona
Suborini
Sclauõia.
Stephani campus
Sudini
Schutern

dit Oſophon, Multa Vuimpheling.in catalogo. Annales Argentineñ.tpe Pri
minii epi inceptũ eſſe uolunt. Quod & abbas ſpãheimius q non Oſiphonem
Soſipetes ſed Priminiũ hoc cõdidiſſe aſſeruit. SOSIPETES Iuli9 Capitol.in uita An
ton. Pii, Euſebius, Oroſi.li.vi. Germãos dicũt, nõ addunt ubi terrarũ ſint, unde
nec cõiectare poſſum9, niſi ſycãbros uelint, qd tñ uix dicerẽ. Trebellius Pollio
ſultzberg illos Sigipedes noiat, fuere aũt Pãnoniæ populi & ſycobates. SVLTZberg
monialiũ cœnobiũ conſtructũ Nauder9 refert, a Hetzelino & Gebiſone fra
tribus, ubi & ſepulti ſunt, q & S. Petri monaſt.in Nigra ſylua fundauerunt.
Sindelfin SINDELFINGEN monaſt.erexit Adelbertus, cuius neptis nupta eſt Vuel
gen phoni ulťio, teſte Nauclero. Fuit aũt ille Adelbert9 de Calb dñs, uxor ei9 Vui.
lica, ut ſcribit Spanheimius in chronicis Hirſaugieñ. Anno dñi M.cccc.lxxvii.
ad inſtantias Eberhardi Vuirtẽbergeñ.comitis. Mechtildis genitrix eccleſiam
ibi diui Georgii ad Tubingã tranſtulit. SABACI Subaudienſes ſunt, auto
Straubin re Philelpho in epl'is. STRAVBINGEN Bauariæ oppidũ cõditũ ẽ a lud
gen uico duce Bauariæ, anno M.cc.viii.ut annales Bauariæ teſtant. STAGNen
Stagnen. nõ pcul a ſclauonia locus, ab antiqs ſaxoniæ ducibus conditũ dicit. Sunt q a Iu
Staden lio cæſare uolunt, inde a Carolo Magno iſtaurabat. STADEN antiqſſi
ma Saxoniæ urbs tunc tpis a ſaxonibus ſtruebat, q contra Turingos primitus
Sleſuigiũ inſurrexerũt, ut uidet Hermanno ſcriptori ſaxonũ & Vitikindo. SLESVI
giũ urbs, a Carolo Magno inſtaurata a Iulio Cæſare primitus fundata eſt, hęc
Steinin Hermannus, Otto inde cæſar illic epãtum auſpicatus eſt. STEININGum
gum cæſar Cõradus erexit ſui nois primus, refert Hermannus. SOLTFELDIũ
Soltfeldi Iuli9 cęſar in Saxõia cõdidit, & a ſole nũcupauit ut illic religę e ſolis ſtatua oſtẽ
um dunt. Carolus autẽ penitus idolatra illic deſtruxit ueluti Hermannus ſcriptor
Saluato mſta memoria exeqtur. SALVATORIS monaſt.in Vogeſo molitus eſt
ris mona. S. Berthildus epũs Tungrenſis. SCHONTAL monaſt.diocęſis Herbipolẽ
Schontal. ſis ſupra laguſtã fluminũ haud pcul ab Odenvualt, a Conrado q illic ordinem
induit exordium ſumpſit.

DE LITERA T

Teutſch. TEVTSZ locus e cõſpectu Coloniæ in ripa Rheni ubi monaſt.in ho
nore Mariæ Heribertus epũs exordiebat, qd ſępe a ciuib9 Colonien
ſibus deſtructũ eſt. TREVERIS Trier ſupba & ſuperſtitioſa ciui
Treueris tas ait Põp.li.iii.cõdita eſt tpe Abrahę, autore Gotfrido Viterb.ante aduentũ
Chriſti. 1947. Quidã a Trebeta auſpicatã dicũt Treueri, ut eorũ annales habet.
Cham (diluuio ceſſante) genuit Thus, Thus Mẽroth, q turrim Babylõię ſtru
xit, hic Aſtur & Ninũ ſuſcepit, Ninus duxit Semiramim, cũ qua Trebetã edi
dit, Nino fulminato, Semiramis capta amore filii Trebetæ incõceſſam vene
rẽ meditabat. Trebeta rerũ puidus effugit, oraculo monitus ubi ceruorũ mul
titudinẽ uideret, urbẽ erigeret, itaq ad Moſellã uenit, urbẽ extruxit, quã a cer
uorum copia Treuerim dixit, Hæc Vrſpgenſis, τρήρων .n.ceruus. Illud aũt falſũ
eſſe quẽ fugit, nondũ.n.græcarũ linguarũ ratio tũc hoibus cõſtabat, unde ab
ipſius noie dictã Treuerim puto, ita.n.milleſimo ſupra centeſimũ poſt diluuiũ
exordiũ

exordiū ſumpſit Treueris, Hæc ex eorū annalibus, inde treueris ſemꝑ ꝓpriū
ducē habuit, a Iulio expugnata, ut in cōment. habemus. A Materno lege chri-
ſtiana imbuta eſt, inde ab Attila diruta concidit. Vltim⁹ eorū dux luxurioſiſſi-
m⁹ a Lucio occiſus ē, & Clodoueo Francorū regi urbs tradebat̃. Inde tp̃e Ioui
niani iterū deſtruebat̃, & ꝑ Ottones & Hērricos ad impiū redacta eſt. Ante Iu
liū ſemꝑ in amicitia romanorū degit, ut Cæſar li.ii. ſcribit, inde Neruis auxiliū
miſerunt contra cæſarē, iratus Iulius T. Labienū cū eqtatu cōtra ipſos deputa
uit, & dū Cæſar e Gallia egreſſus eſt, Treueri ſollicitabant ciſrhenanos, tūc du
os duces habuerūt, Cingentoricē cæſaris amicū & Induciomarū, ut li.v. cōmēt.
teſtatus eſt ipſe Cæſar. Vltimo aūt Labienus ipſos cepit, duabus adiunctis le-
gionibus, & xv. auxiliarib⁹ copiis germanorū ut li.vi. Cæſar aſſerit. Frāci etiā
Treuerim incēderunt tp̃e Theodomiri Frācorū regis, Hunibaldo teſte. Mar
lianus ex Pōp. Melæ ſententia nobiliſſimā ipſam fuiſſe elicit, & legatū impii ro
mani habuiſſe, a Iulio cæſare ſibi deſtinatū uſq; ad inclinationē impii. Cæſar ꝓ
pter germaniæ uicinitatē, q̊tidianis exercitatā bellis Treuerim ꝓbauit, & eius
incolas cultu ac feritate a germanis nō alienos. Idē li.ii. ſingularis uirtutis apud
Gallos treuiros eſſe ſcribit. Pōp. li.iii. clariſſimū Galliæ belgicæ oppidū noīat,
Lucanus. Tu q̊q; lætatus cōuerti p̃lia treuir, Rudolfus Agricola in ep̃lis ſu-
pra Moſellā ipſam ſitā aſſerit, rerū magnitudine geſtarū & uetuſtate urbis p̃-
clarā. Cornelius in germania ait treuerim circa antiqtatē germanię diu ambiti
oſam fuiſſe, tanq̄ ꝑ hoc ab inertia & ſiſitudine gallorū ſeparet̃. Ptole. triberos
eos nūcupat li.ii. ca.viii. ta.iii. Sabel. de illis li.v. Ene.vi. Ply. li. 4. ca.xvii. Liuius &
ſupra ipſum Florus li.c.vii. Marcellinus lib.xv. totā hiſtoriā treuerorū ſiſr Otto
Friſing. li.i. ca.viii. exequunt̃, ubi florētiſſimā opibus, refertiſſimāq;, tū & nobi-
liſſimā urbē totiuſq; galliæ caput eſſe eā indicauerūt, & tales uerſiculos in tre-
ueri reꝑtos fuiſſe. Nini Semiramis q̄ tanto cōiuge fœlix Non contenta ſuis
nec totis finibus orbis, Expulit a patrio priuignū Trebeta regno Inſignē ꝓ
fugus noſtrā q condidit urbē. Et Auſonius poeta id teſtimonii treueri cōceſ-
ſit. Armipotens dudū celebrari gallia geſtis Treuericæq; urbis ſolū, q̄ ꝓxia
rheno. Pacis & in medio gremio ſecura quieſcit Impii uireſq; alit hæc & ue
ſtit & ornat Largus tranqllo ꝑlabit̃ amne Moſella. Aeneas Syluius trecētis
& mille annis ante Romā treueris antiqtatē ꝑſcrutat⁹ eſt, a Trebare Nini filio
& Semiramis conditore. Cœnobiū ſeruorū dei treueri inchoabat̃ tp̃e Conſtā
tini anno Chriſti cc.xliii. ep̃s tūc Agritius, poſt hūc Maximinus, inde Paulin⁹
q exulabat apud Phrygiā, inde Germanus Seuerus & alii. Hæc ex Rheginone
Prunieñ. Apud treuerim cœnobiū S. Simphoriani ſancti patres cōſtruxerunt,
& monaſt. in uetuſto palatio q̊d Horreū dicit̃, q̊rū meminit Spāheim. Aeneas
ſupra Moſellā poſitā hanc urbē recitat, ueterē & uenerabilē ſedē, quā uiuente
Petro, ap̃ſorum principe, mittendo Ruſticū Eleutheriū chriſtianā religionem
recepiſſe refert. Meminit huius urbis Spanheimius, græci incolas τοὺς τριβήρους
dicunt, unde ſecundam producit Ptolemæus TRANSYLuani populi ſunt Transſyl
ultra Danubiū, ubi nunc Valachi. Daci, Getæ morant̃, & Teutones, referente uani

Aenea habitauerũt.Celtes. Vngarus acri Barbarus ore bibit,metanaſtaq́ꝫ
teutonus haurit Hic ibi nunc pulchro ſtat transſyluania tractu. Ptole.libro
γ. τοὺς ξανομονταινοὺς dixit,poſtq́ꝫ.n.mẽtionẽ de ſudinis facit addit, ὑφ' οὓς ξανομον
ταινοὶ μέχρι τῶν πευκινῶν ὀρέων.i.Transſyluani ſupra hos ſunt uſq́ꝫ ad Peucinos
Traiectũ montes.Hodie ſeptẽ caſtra coniectant. TRAIECTVM alii Holandiæ ci-
uitatẽ uolũt,q̊d Aeneas negat,ait.n.Friſiæ urbẽ,habet riualẽ Ottonẽ Friſing.
li.i.ca.xv.q Freſię urbẽ ſcribit eſſe Traiectũ,ꝓ friſiæ,alii teut.Iterich dicunt,rhe
no aũt fluuio undiq́ꝫ circundata eſt,inqt Aeneas.Aliq in ſolo Batauico ſitã,alii
Triuſgri. Friſico.De illa Volater.li.vii. TRIVSGRI Belgarũ popſi,iuxta trebochos
cõſederunt,ubi Romani imperatores bellantes pontẽ fecerunt , refert Strabo
li.4.& ſunt cõtigui Neruis,hęc Ligurinus. TVNGRI Belgarũ populi inter
Tungri. Eburones rhenum & Moſam,olim urbs epãlis Lotharingiæ, iam ad Leodi-
cenſes translata eſt,ut Marlia.& Ptole. enarrator teſtant.Cornel. in Germãia
hos ſcribit olim gallos expuliſſe,& inter ſe germanos dictos,unde germani no
men acceperint,ita gentis, non nationis nomen ꝑualuiſſe.De illis Ply.li.4.ca.17.
Marcellinus li.xvii.Ptolemæus uerba ſuut li.β. εἶτα μετὰ δὲ ταβούλλαν ποτ. Τούγγροι
καὶ πόλις αὐτῶν ἀτουάτουκον.i.Poſt Tabullã fluuiũ Tungri ſunt,ciuitas eorũ Atua-
Tauciati. tucũ. TAVCIATI ſiti ſunt ubi Hercynia orit̃,iuxta Nemetes,ut Marlian⁹
Cæſar li.vi.Lilius & alii referunt.Enarrator Ptole.hos putat eſſe Baſilienſes,et
tautiacos,nunc Rauracos dici,cui ego aſtipulor. Qꝫ enĩ a Rauracis nihil ba
Tegerin⁹ ſilienſes diſtent,cuiq́ꝫ priuato conſtat. TEGERINVS locus apud vindelicos
ẽ quẽ multi in Rhetia montẽ ſanctũ uocãt. Tegeranorũ Hunibaldus meminit
inter Saxoniã & Moguntinenſes habitãtiũ ciſrhenanorũ ſub ꝓſidio treuerorũ
Cũ his ergo Tegeranis bella geſſit Baſanus,ipſoſq́ꝫ deuicit,unde in eius me-
moriã caſtellũ cõdidit Thaborinũ (teuto.Mõthabur) ut Spãheimius ſcribit,
Tridẽtini Multa de illo Nauclerus addidit. TRIDENTINI Leopontii ſunt ut uide
tur Straboni.Peutiger hos a gallis deducit & tridenſes uocat.Strabo li.4.ex al-
tera ꝑte Rheni radicis eſſe illos,& ſuo tẽpe latrones fuiſſe ait,Alii Tigurinos
eſſe uolunt inter Nãtuantes & Luſanẽſes,ubi ſecundũ Marlianũ Turegũ eſt
cuius meminit Volateranus dictũ quaſi duorũ regũ,ut Marlianus & enarra-
tor Ptole.indicant.Sabel.li.v.Enei.vi.Suritiã (niſi fallor)hanc urbem appellat.
Olim obſeſſa hæc ciuitas fuit ꝑ Albertũ auſtriæ ducẽ,anno M.ccc.li. Volater.
Tenteri li.vii.Marliano ſuffragat̃ Turegũ tugerinũ dicens,quã & Ligurinus turegum
appellat. TENTERI a Cæſare & Tacito dicunt̃.Appianus & Florus tan-
cheros eos uocant,Plutarchus in Cæſare tenteritos.Liuius & Florus ſupra Li
uiũ Cẽteros,licet antiqſſimi codices dicant tenteros.Euſebius Chetteros,Stra
bo (autor eſt Ioãnes camers) ceretos, qꝺ nec refello,nec aſſero. Cereti.n. ſiue
ceretes illi cõiectant̃,q lacũ Cõſtantienſem incoluerunt,ut ex lib.quarto Strabo
nis habeo.Tenteri uero iuxta Vſipetes & Cattos eſſe Cornel.author eſt.Mar
lianus hos tenchateros dixit.Hi a ſueuis diu agitati ſunt,trienniocq́ꝫ Rhenũ trãſ
ierunt,& Menapiorũ fines occupauerunt,ut Cæſar adducit li.vi.belli Gallici.
Marlianus tpe Veſpaſiani Vbios eos ita ſollicitaſſe aſſerit,ut pene deceſſerit.

Quod

Quod & Tacitus affirmat,multa de illis Põp.Mela li.iii.Hi olim a ſueuis uexa
ti,ad Oceanũ ſederunt,cuius Cæſar,& Sabel.li.v.Ene.vi.mẽinere Tacitus hos
eq̃tatu ualere teſtaẽ,& iuxta Vſipetes circa Rhenũ,& in hiſtoriis q̊cq; illorum
recordaẽ,olim exactos ipſos dicens a Cattis & Cheruſcis,ac uenundatos.

TAVRISCI Noricorũ gentes,a Ply.li.i.ca.xix.ferunẽ.Strabo eos tãtiſcos Tauriſci
noĩat,Cauriſcos Polybi9.Hos etiã Strabo Noricorũ populos ꝓbat.Hermola
us Tetiſcos ait,rõnem affert hanc,oẽs quaſi germanos ibidẽ ita uocitatos.Era
toſthenes teriſcorũ meminit,ait Hermol.in hoc Stephanũ Byzantiũ imitatus,
Cęterũ Strabo li.vii.thauriſcas et ligyriſtas tauriſcos dici uult.Ammia.Marcel
linus li.xv.cuiuſdã Tauriſci memĩt in Galliis ab Hercule occiſi,unde ab illo tau
riſcos nomen tuliſſe recepta q̊rundã opinio eſt.Reuera hodie ſunt regiõis in
colæ,quã (teuto.Kernten) dicimus,Noricos.n.Strabo li.4. Plynius olim Car
nos nunc Noricos dictos aſſerit.Eorũ incurſiões cõpeſcuerũt Tiberi9 & Bru
tus,Strab. autore.Hos puto Iuliũ Capitolinũ ſic uocaſſe,enumeratis.n. germa
norũ populis,nõ meminit tauriſcorũ,uerũ variſcarũ,unde multi Variſcos ua
rinos eſſe dixerunt,q̊s Hermolaus Auaros dixit,uide de litera A. Legi apud
Ptol.in li.γ.ubi de dacia loquiẽ,ἀρκτικώτατον μὲν ἀπὸ λοιμῶν πευρισκοὶ κατέχουσι
.i.Septentrioualẽ partẽ Dacię Teuriſci tenent,dicunẽ aũt tauriſci ab api.i.tauro
uel oſiride,ait Viterb.ex Diodoro. TECTOSAGES iuxta Hercyniũ pri Tectoſa-
mo ſederunt,iuſticiæ & belli ſummã opinionẽ habentes,in egeſtate & patiẽtia ges
(ut germani) manentes,ait Cæſar li.vi.Marlian9 in Galliã ipſos ueniſſe,& hos
eſſe teſtaẽ q̊s Manl.Torquatus ſtrauit in græcia.Strabo olim illos a phalangia
Cappadocia et Phrygia pulſos ſcribit.Liui. li.viii.dec.4.eorũ meminit & comi
tantibus ſecũ galliæ gentibus in Aſiã eos ueniſſe. Adhuc tectoſagũ ciuitas in
Aſia extat ueſtigiũ huius ait Strabo,nũc uero (ſecundũ aliq̊s) galliæ auſtrale
latus tenent,& penitus in nomen gallorũ abiuerunt.Secũdũ alios ut Strabonẽ
iuxta pyreneos montes habitant.Tectoſagũ urbẽ in Gallia Narborien. putat
Põp.Mela li.ii. TERGESTVM Strabo li.vii,apud Danubiũ eſſe ſcribit, Tergẽ
ibi Corcorus intrat Saũ. TVBANTES Friſiæ populi ferũẽ,q ꝓximã par ſtum
tẽ mari Oceano & Rheno incolunt,ut placet Marliano.Tacit9 Clumãi inquit Tubãtes.
Tubantes Vſipetibus fuiſſe traduneẽ,ſicuti diis cælũ li.xv.hiſt. Ptole.poſtq̃ de
Maringis ſcripſit,ὑφ' οὓς καβχαι,inqt,ἡ τυβαντοι quare aliq Frãcones eſſe dixe
runt.Meminit horũ Mamertinus in paneg.ad Cõſtãtinũ. TORBIACI in Torbiaci
finibus Agrippineñ.ſunt,Marliano teſte.Tacitus li.ix.hiſt.Torbiaci,inqt,ger
mani epulis & uino ſepultos,clauſis foribus cremauere ſeſe. TVRINGI Turingi.
Turinger,q̊rꝝ mẽtio fit apud Tacitũ ſępe,Celtes Turogos illos noĩat.Brachia
longa iacit ſueuos Frãcoſq; turogos.Eutrop.tñ [illegible]tealos & tri
falos dici putauit,Nazarius Panegyricus ad Maximianũ trifalos allegat dicẽs
Nunc pro uictis armanẽ Alemani,& alia gens gotthorũ adaucta manu trifalo
rũ aduerſum vãdalos,Hęc ille.Ammianus li.vii.trifali ꝓxĩas ſuis ſedibus occu
pauerãt liberi terras obtinebantq;.Meminit p̃terea trifalorũ Diacon9 ſup̃ Eu
tropiũ li.xi.Turingos Strabo tyregetas appellat li.vii.& eos iuxta Albĩ poſuit.

Turingorũ origo eſt a Cimmeriis (q̃s nunc Cimbros dicimus) q̃ olim iuxta Thraciã habitauerunt. Pulſi deinde, huc demũ conſederunt, ut pulcherrie Capnion noſter in epſa ad Fœdericũ III. ꝓbat. Eutropius hos decies cẽtena millia in circuitu habere ſcribit. Oroſius li. vi. ca. vii. Turingorũ recordat̃, ubi in marginibus poſitũ eſt turingi, nũc Lotharingi, ſed falſo, Tulingi. n. ꝑ l ueteres Lotharingos dixerunt, non turingos, unde uel litera eſt deprauata, uel male ſcripta. Greci hos ut dixi τυριγγας dixerũt, apud Strabonẽ. Turingorũ Trebelli9 in Claudio & Procopius meminerũt, vñ non recens nomen eorũ erat. Proco. li. i. ꝑmiſſu cæſaris Auguſti loca ad notũ uergẽtia occupaſſe refert turingos.

Tubingẽ TVBINGEN oppidũ Sueuiæ ſub Palatinis Tubingẽſibus, q̃rũ plurimã orõnẽ habuit Abbas Vrſpgeñ. & hodie eorũ ueſtigia habemus. Horũ ultimi Gozo & Guilelmus Palatini comites Tubingeñ. hoc uendiderũt Vdalrico comiti Vuirtẽberg. anno dñi M. ccc. xlii. ut Herma. aſſerit. Nobile gymnaſiũ illic celebrat̃, eccleſia a Sindelfingenſibus ductu & auſpicio Eberhardi comitis de Vuirtẽberg. & Mechtildis eius genitricis huc translata eſt, anno dñi. M. cccc. lxxviii. exordium ſumpſit.

DE LITERA V

Vueſtria VVESTRIA (Vueſtrich) dicit̃, ut Peutiger ſcribit. Neuſtriã hãc alii uocant, a Fraconibus nomen habet, q̃ dũ germaniæ infinitã portionẽ poſſederunt, lingua eorũ auſtriã dixerũt terrã in orientẽ uergẽtẽ, ſub eorũ ditiõe & Vueſtriã in occidentẽ. Bilibaldus tñ Pyrckheimer ab Hunnis totã Germaniam poſſidentibus appellari nuꝑ in una epiſtola nobis innotuit.

viuidaria VIVIDARIA gens eſt barbara inſulã Gepidã inhabitat, quã Viſtula amnis habet, & Gepidi olim incoluerunt, Hæc Iornandes. Vuinhuſen VVINHVSEN monaſt. Agnes de Landerſperg uxor Palatini comitis noĩe Conradi cõdidit. Vinderhuſen VINDERSHuſen monaſt. Vuiptus Saxoniæ dux erexit, & a ſuo noĩe dixit ut Hermãnus ſcriptor collegit. Vuingarten VVINGARten monaſt. in Brabãtia Adelheidis ſtruxit uxor Pipini, ut Emondus teſtat̃. Voitlant. VOITLANDIA olim ducatus, nunc ſub diuerſis ducibus ciuitates eius moderant̃, ut Plaſſenburg, Potẽſtein, Cronachum, Scheſlicz, Culmbachũ, Habenburgũ, Holfelt. Piniſer etiã mõs Voitlandiæ intercenſet̃, noſtri geographi ſub Franconiæ noĩe eũ comprehendere. Meminit huius Ioãnes Schoner mathematicus. Vittiburga VITTIBVRga Vuittenburga Saxoniæ oppidũ, ubi ſtudiũ uniuerſale tp̃ibus noſtris eſt inceptũ ductu Fœderici ducis germanorũ oĩm p̃ſtantiſſimi eruditiſſimiq̃. Dicta aũt eſt urbs hæc a Vittikindo Saxonũ duce, eius primo cõditore, referẽte Hermanno. Huc doctiſſimi uiri ex diuerſis orbis totius regionibus euocant̃, theologiæ pẽ[redacted]uir incõpabilis eruditiõis. Vuingarten VVINGARtẽ monaſt. Con[redacted]ab epõ Cõſtantieñ auſpicatũ eſt, deſtructũ inde & a Burchardo Francone rurſus reſtitutũ eſt. Vnormholt VVORMHOLT monaſt. in uilla Flandriæ Tornacenſis diœceſis, S. Vuinotus frater B. Iodoci impulſu beati Bertini exordiebat̃, ut eorũ annales ferũt. Vuerdẽ VVERDEN oppidulũ Franconiæ ſub dñatu de Vuerden a fluuiorũ Mæni & Tubere Cõfluẽtia nomen ferens.

VALACHIA a Tranſyluanis inhabitabatꝰ,non ꝑcul ab Euxino,tota pla na regio,a meridie Iſtrũ,a ſeptentrione Rhoxanos continet,ut placet Syluio. Secundũ multos a Flacco noĩata eſt,hodie Daciã eſſe uolunt,alii Tranſyluaniã. Nec tñ ueritati conſonũ eſt,q̃d qdam ſcripſerunt,q eã bulgariam putant, dũ ualachi iuxta Danubiũ ſint,cuius hoſtia in Mœſia uidenꝰ,referente Ptolemæo.Reuera ultra Septẽ caſtra Turcis approximant Pauli dogmata ſequẽtes Turcosq; a chriſtianis diuidũt. VVORMACIA urbs Rhenia ſuo ortu ſp aduerſitate ſũma fluctitata,Hieronymi tp̃ibꝰ miſeriis plena extitit,ut ipſe teſtatꝰ Hieronymus.Attila urbẽ hanc deſtruxit,S.Brunhildis uero reſtituit, reſtitutã cęſares ſolo æquauerũt,ut Germanꝰ epũs in hiſtoria S.Genoueuę aſſerit. Collegiũ in Nuẽhuſen in honorẽ S.Dionyſii olim Dagaberti palatiũ uocitatũ,Samuel epũs cõſecrauit,nunc in decorẽ B.Ciriaci.Collegiũ uero S.Pauli Cunradi ducis Vuormaciẽſis ferebatꝰ caſtrũ,q in bello cõtra Vngaros cũ Ottõe primo obiit.Hic facta cõmutatione,Bruſellã oppidũ ĩpetrauit a Vuormaciẽſibꝰ, reſignato oĩ iure illis q̃d habuit penes eos.Hoc oppidũ nepos eius Cunradꝰ II. cęſar Spirenſibus donauit.Eccleſia illic dedicabatꝰ anno M.c.xviii.tertio Idus Iunii,in p̃ſentia Brunõis Treuerẽſis,Eberhardi Eiſtattenſis, Albuini Merſpgenſis,Bugonis Vuormaciẽſis epõrũ.Fuit apud Vuormaciẽſes S.Martinus ĩcarceratus a Iuliano apoſtata,quẽadmodũ teſtatꝰ Sulpi. Seuerus in Martino,carcer adhuc cernitꝰ.Extitit & olim dux vuormaciẽſis Otto dictus, cuius meminit ſcriptor in hiſtoria S.Burchardi.Palatiũ in foro ciuitatis penitus igne populabatꝰ Caroli tp̃ibus.Multæ ſimultates illic inter ep̃m & ciues oboriebanꝰ,duę ſopitæ & recõciliatæ ceſſauerunt,tertia adhuc uibrat. Olim vangiones hi dicebanꝰ,ut aliq uolunt germanico noĩe,nã finitima regio Fungau dicitꝰ,unde Fungaugiorũ noĩe parũ uariato uocabulo vangiões græci dixerũt.Eorũ meminit Marcellinus li.xv.& xvi.Ply.li.4.ca.xvii.Cęſar li.i.& alii.Hos ut Greſmũdus ait Trebeta prius ſic nũcupauit.Pic9i cruce. Vãgiones cernunt latebroſa ſilentia ſyluę.Luca.Vãgiões batauicq;. Hæc ciuitas poſtq; ſacerdotes abegit,parũ fortunæ habuit,ut q̃tidie uidẽus.Eſt ibi ep̃atus antiq̃tate cũ oĩbus germaię certãs, Ciuitatẽ vãgionũ Ptole.Brethomagũ lib.ii.c.viii.uocat.Multa Tacitus lib.xiiii. Hierony.diſt.xii.ep̃ſa xxxi.ait vãgiones longa obſidiõe pene deletos. Vuormaciã hãc dixit Ligurinꝰ li.v. Vormatiãq; petit medio quã gurgite rhenus Gallica germanis ſepauit rura colonis. Paſſi aũt ſunt grauiſſima Vuormacienſes a Frãciſco q̃dã noſtro æuo nobiliſſimo,ut pene de eis actũ fuerat VIREDVum (ut uult Marlianꝰ) ciuitas ep̃alis ẽ,ꝓuinciæ Treuereñ.in ducatu Barẽſi,huius meminit Tacitus in hiſtoria. VSBIVM locus Rheno ꝓpinquat,iuxta Tẽteros,referente Hermolao, οὐισβιον Ptolemæus Viſbiũ appellat,Martialis vſipios propter metrum.Sic leue flauorum ualeat genꝰ vſipiorum Quiſquis & Auſonium non amat imperium.Opidum eorum Liſboum,Plynius lib.ix. ca.xv.nuncupauit,hos Cornel.vſpios uocat,& nuꝑ germaniã reliqſſe, & nunc ĩ hiſt.vſipos noĩat,& lib.penul.vſipiſuranis exercitũ ait,alii hos Iuliacẽſes dicũt, & nũc vſipetes dictos,de qbꝰ ſequitꝰ Anto. ciuitatẽ vſlubiũ vſipiorũ adducit.

Valachia

Vuormacia

Vãgiões

Vireduũ

Vsbium.

Q

Vetera VETERA CAſtra Romanorũ Hiberna ſunt,inter Coloniã & Traie-
Caſtra ctum,in ſitu Cliuenſi,ut Marlianus & enarrator Ptole.ꝓdũt.Tacitus in hiſt.
li.xix.inqt,Incubuere Germani,nec refugiũ in caſtris erat,q̃ Vetera dicunt.Et
idẽ,ubi de ciuili,ſcribit.Abbas Spãheimius & Antoninus in Itinerario ueteris
urbis meminerunt.Sunt qui nunc ea inhabitare Aquenſes coniectura affirma
vataſtica. uerunt. VATASTICA inſula Rheni,finitima Batauis & Friſis , dioceſis
Varagrę Traiectenſis,cuius rei Marlianus,Tacitus,& Lilius authores ſunt. VARA
GRI alpini populi,ab Auguſto uicti feruntur,ut Ply.li.iii.ca.xix.& Strabo lib.4.ſe
quiunt.Oroſius li.vi.ca.vii.hos Veragrados dixit.In uico,inqt. veragradorum
Viducaſ Galli illos eorũ noie(Sau Mauricii)uocant. VIDVCASSES & vadicaſ
ſes ſes Ptole.dixit.Hermolaus & Antoninus Durocaſſum urbẽ adducũt.Plynius
uero li.4.ca.xviii.Inducaſſes & Badicaſses.Eutrop.li.vi.Velocaſses.Sũt aũt Ca
ſtlenſes in comitatu Flandriæ,ut enarrator Ptole.& Sabel.li.v.Ene.vi.college
runt.Oroſi.li.vi.ca.vii.volocaſsiũ meminit p o.Sifr Marlianus & Eutro.lib. vi.
Vidouiſ Ptole. τοὺς οὐαδικασίους notat. VIDOVISSE locus iuxta Mogũtiã,ut Mar
ſe lianus,enarrator Ptole.& Tacitus aiunt. VERBIGEnus Heluetiorꝝ pagus
Verbige eſt referẽte Marliano. VOLCAE uel volgæ galli iuxta Rhodanũ habitãt
nus Sillius li.i. Volcarũ populat iter,timidiq; minaces Accedit Rhodani,feſtiuo
Volcæ milite ripas. Strabo iuxta Sallyes eſſe hos ait,nunc Arauiſcos dici,de qbus li.
pri.ſcripſimus,q̃d hodie eſſe non poteſt,cũ Arouiſci Pãnonię populi ſint, nõ
Galliæ,ſed Vngarię, ait Ptole. ἀρκτικώτεροι,inqt,κατέχουσι ἀραουίσκοι.○ ꝑtẽ ſeptẽ
Vẽnões. trionalẽ tenẽt Arouiſci. VENNONES Vindelicorũ populi ſũt.Strabo li.
Vſipetes 4.Ptole. οὐέννονες. VSIPETES Iuliacenſes enarrator Ptolemæi probat , a
Druſo ſupatos.De illis Florus li.iii.& Peutiger.Hi(ut Cæſar li.4.inqt)a Sueuis
p̃mebant,igit ad Romanos fugerũt.Marlianus Cliuẽſes agros illos poſſidere
aſſerit.Cornelius vſipetes iuxta Cattos ponit,olim(ſecundũ Sabel.li.v. Ene.vi.
a Sueuis actos dixi,ſecundũq; Cęſarẽ ad Oceanũ cõſediſſe.Cornel.iuxta Teu
terios ipſos locauit ad Rhenum, Galli eos uocant (Francfors)eorum lingua.
Vlma VLMA ciuitas Sueuiæ,olim ſub dominio(in Rychenau) Hic Hilarus &
Blauus flumĩa p̃terlabunt.Dicta eſt aũt ab vlmis uel uligine,ut hi uerſus notãt

Vlma decus Sueuiæ,quia prima ab origine ducat
Principiumq; nullis ſtat certum annalibus,extat
Nomen,quod latio deſumptum eſt fonte,q; apta
Vlmeis poſita eſt plena hæc vligine terra.

Picus huius urbis meminit.

Spectarunt fontes ipſis ſub mœnibus Vlmę.

Volaterranus lib.vii.commẽ.
de illa urbe,& Ligurinus li.v. Totus apud noſtram fruitq; exercitus vlmam.
Hoc oppidum obſedit Lotharius contra Conradum bellum mouens,ut Her
mannus chronographus aſſerit.Vide Celtem in amoribus,Antoninus Pius ĩ
Itinerario,poſtq̃ de Auguſta ac Treueri diſſeruit,ciuitatis meminit,cuius no-
men Vlmos eſt,ex ſupputatione quadraret iſtam fuiſſe urbem , niſi ratio an-
Villacũ tiquitatis ſubſiſteret. VILLACVM a Ptolemæo Vacoritum dictum eſt
libro tertio capite tertio tabula tertia.Alii Vacorium.

VANDALIA ſeptentrionalis pars ſeptima eſt, a Vandalo flumine nomē ferens, ait Lilius. Vandali n. olim fugati a germania, ut Peutinger collegit, iterūq; reuerſi Franconiā uaſtabāt, Inde Aqtaniā ad interiorē Hiſpaniā uenerūt cū gotthis. Inde tpe Theodoſii Africā populati ſunt, capta Carthagine & Sicilia (authore Platina in uita Celeſtini) tpe Valētiniāi, anno cccccl.xxxiii. Leo cōtra Genſericū (ibidē Platina in uita Hilarii teſtat̃) debellauit & uicit. Inde Genſerico ſucceſſit Hunericus, quē Platina & Eutropius li. xvi. Hunricū uocāt, tpe Theoderici & Clodouei. Inde Tranſimundus (ut Platina in uita Simplicii aſſerit) & Hildericus ſucceſſerūt, q a Iuſtiniano uictus ē. VIRVNIVM (Indelburg) Pannoniæ urbs, Plynius uiruniū oppidū noïat Noricorū li. iii. ca. 24 Dicit̃ aūt Virunū quaſi uir unus, ut ingt Suidas græcus. Sus. n. Bauariā deuaſtans, a nullo p̄ter uno uiro expellebat̃, ut li. primo i cap. de Noricis, greca uerba Suidę attulimus, meminit huius urbis Antoninus. VATTACū Gulch de q̄ Tacitus. VRATISLAVIA urbs Scleſiæ ampliſſima, aureo epiſcopatu donata eſt, authore Syluio. Illic poſt feſtū Michaelis anno M.cccclxxxiii. hęretici conſules chriſtianos eiecerunt p feneſtras, ſudibuſq; eos rurſus exceperunt, unde a Sigiſmundo ſecuri pcuſſi ſunt. Dicta aūt eſt ſecundū Aeneā urbs hæc ab Vratiſlao, olim ciuitas illa Budorgis appellabat̃. Vratiſlaus ſecundus rex Bohemiæ hanc condidit inter duos montes, ut Aeneas in hiſtorica Bohemica collegit. VVESTVALIA Germaniæ puincia, Colonienſi epo ſubdita eſt, ab occidente flumine claudit̃, a ſeptētrione Friſiā habet et Traiectum, meridiē Haſſię mōtes excipiūt, alii Vueſtualdos & Oſtueldos, nūc alii alio nomine eos Sycābros uocant, unde lex ſycābrica p vueſtualica ſumit̃. Ligurinus. Vueſtualæq; urbes & norica rura tenentes. Dicuntur Vueſtuali ſecundum authores, quia fuerunt Sxones qui cum Longobardis in Italiam uenerunt, et cum redierunt, Vueſtuali dicti ſunt. i. occidentales Galli. Inſunt aūt vueſtualis quatuor epiſcopatus Mindenſis, Monaſterienſis Bremenſis & Padebornēſis.

Vādalia. Viruniū. Vattacū. Vratiſlauia. Vueſtualia.

S. Vualpurgis monaſteriū, a Theoderico comite montis Peligardi extructum eſt, tempore Gregorii vii. & Henrici iii. Habent hi ordinē S. Benedicti.

S. Vualpurgis monaſt.

DE LITERA Z

ZVIFALT in alpibus monaſterium eſt, ut Ottoni placet li. primo. de rebus Fœderici cap. ix. deſtructum, & inde a Vuilhelmo precibus Bertholdi reſtitutum eſt, uide Hermānum & Nauderum. ZERINGEN Brisgauiæ loc9 ē iuxta Friburgū, a q̄ duces Zeringenſes dicti ſunt, uti lib. iii. adduximus.

Zuifaltē. Zeringē.

A nobilem Vniuerſitatem Heidelbergenſem, eiuſq; heroas,
Franciſci Irenici Etelingiaceñ. carmē, in opis cōcluſionem.

Porticus haud opus eſt graia ut ſpectetur, Athenas
Dum ſimiles graiis Neccharus amnis alat
Nobilis omnigenis plus Heiddelberga meretur
Artibus, haud illis interhabenda ſcholis
Vos proceres latos hos ne auerſetis honores
Prodiit e ueſtro dos liber ille penu.

ut ſua tēpeſtate cæteris germaniæ principibus probę eruditionis nomē abſtu/lerit. Ad archipſulatus honores accurrit, in ſummoq; literarū faſtigio conſtitutus, uir nunq̄ ſatis laudatus, non ſatis laudandus, Florentę, in qua & raptus eſt, ætatem ingreſſus, mortis cenſuram obiuit. Ad te nunc PHILIPPE candidiſſime noſtra oratio tranſibit, qui adminiſtratiōi negociorum prouincialium accommodatus, tuorum diligentiſſimus, commode ac fœliciter delegatum tibi munus exequeris, qn̄ tibi reparandi animi gratia, curarum pluralitatē literaria uoluptate leuare, ac operi cedere locus dat. Has nugas noſtras, quas uererēter cum p̄fatione nōis tui finiuimus, illuſtriſſimiq; principis LVDOVICI Palatini Electoris auſpicio iniciabam, obuias excipe. Ad q̄d emoliendū Platonico ac ꝓpe diuino oraculo inſtincti ſumus, primaſq; conatus noſtri partes patriæ aſſeruimus. Reliquas quibus amicis oppigneratus fueram, magnificentiæ tuæ detuli. Non amicorum tm̄, uerū noſtræ ſalutis parentiſq; patriæ nomine appellandę. Et ut nec temeritatis aut priuatę iactantiæ opinionē uererer, fiduciā mihi recepta priſcorū conſuetudo impoſuit. Vidi.n. ad augendas principū laudes penes maiores ratū fuiſſe, ut magni ac cōſummatiſſimi uiri, quidq̄d peperiſſent, ne eo citius conditione mortalitatis deperiret, nōibus herou imbuerit. A græcis exordiar, Diaphanes ruſticarū rerū p̄co nō pœnitēdus, Deiotharo regi monumenta ſua cōmunicauit. Aeſopus ille Phrygius dialogos ſub nōie Cyri regis in uulgū emiſit. Nicander qui inſtructiſſimi poetarum a Macrobio nomē aſſūpſit τὰ ἀλεξιφάρμακα ſub honore Attali regis auſpicat⁹ eſt. Clitarch⁹ profectionem Alexandri Magni ad Nicodorū Athenienſem exordiebat. Aelianus ſtrategemata ſua cultiſſia Q. Ferdinando addixit. Iſocrates ac Diaconus τῶν πολεμικῶν diligentiſſimi ſcriptores nobilitantur, quorū ille Nicodis, hic Iuſtiniani memoriā librorum ſuorum exordiis ueluti ſempiternam prorogauerunt. Taceo Victruuii architecturam, Manilii aſtronomiam Auguſto Cæſari conſecratas. Quis neſcit naturam potius q̄ naturalem Plynii hiſtoriam? Plutarchiq; τὰ ἀποφθέγματα, Traiano imperatori fuiſſe delata? licet fuerint q̄ Veſpaſiano dixerint. Socrates præterea Theodericus, Sidonius, atq; Sozomen⁹ hiſtoriarum ſuarum uoluminibus Theodoſium donauerunt. Quemadmodū Valentinianum Auſonius ac F. Ruffus. Prætereo prudens Ammianum Marcellinum, Nazarium Mamertinum, Acacium, Libanium, & cæteros, q̄ rhetoricas eorum cum præfatione Iuliani apoſtatæ auſpicabantur. Traianus Arabicus Apſini diſcipulus libros quinq; ꝑὶ συντάξεως. Latinus Paccatus, & plæriq; panegyricorum Maximino, Maximiano & Gordiano eorū opera deſtinauerunt. Nec ſecus Ariſtides Eudemonis filius Herodis auditor, Quadratus Serenus, Ariſtides Athenieſis, Aſpaſius Bibli⁹, Onoſander ſtrategematū ſcriptor, Adrianū cæſ. ſcriptis eorū fecere participē. Nec morabor in hac parte nimia ſedulitate multa gētiliū ſcripta ad noſtræ rei ꝓbationē facientia exigendo. Cū tot chriſtianoꝝ doctorū monumēta ſupſint, magnis clariſq; impatoribus delata. In primis Theophili ſexti, Meliti Aſiani philoſophi, Athenagoræ legatio Syri Gardazanis dialectici, iuxta & mathematici Marcelli, Apollinaris Mil

Alii Bardazanis

cibiadis,Iuſtini philoſophi & martyris in libro κατὰ τῶν ἐθνων, & aliorum,qui
diuina opera chriſtianæ legis fundamina Antoninis imperatoribus pſtiterāt.
Quibus & ἀλιευτικόν Oppiani græci ac Philoſtrati gentilium opera cõiungere
poteris,qui conſimili exemplo Antonini Commodi honoribus prædictis li/
bris deſeruierũt.Si μελέτας Gymnaſii Sidonii,Iunii Cordi, Spartianiqꝫ hiſtori
ās Aecii Paulini Alexãdrini,Hilarii Pictauienſis,Apollinariqꝫ Laodicei grę
corum,lacteiqꝫ Lactantii latini ſacroſancta uolumina intuemur. Agnoſcem9
Magni Conſtantini gloriam,ad omnes ætatis ſeceſſus excurſuram,cuius ho/
nori tã caſta ac proba opa Chriſtianiſſimi uiri illi imbuerunt. Cæterum quor
ſum attinet tam prolixæ ac pertinaci contẽtioni inſiſtere: priſcorũqꝫ proceres
ad obtinenda q̃ uolumus detorquere: Cũ tu ſolus mei amantiſſime VEHE
multorum inſtar emulationem nobis preſcripſiſſes.Qui nuper operam tuam
bello Bohemico accommodatam ,ingẽti de palma cum cæteris Germanis cõ
tentione conflictatus non ſine ſũmo CHRISTOPHORI Marchionis deco
re prohemiabaris.Vnde uolui & tibi uiro in omni literarum uirtute eminen/
tiſſimo,propagandæ amiciciæ gratia,quantum ampliſſimum potui aſtruere,
cum tamen nil amplius tibi præſtare poſſim noſtra amicicia.Aut mihi tua,quã
ſola induſtria tua mihi conciliauit,& me tibi commendabat. Auget præterea
charitatis affectum,qꝫ ambo legitimis diſciplinis immorabamur,licet ĩpari fru
ctu. Nam quæ tu a tenerioribus annis adiuſti literarum ſtudia, ita diſpoſuiſti,
ut una in illorum occupatione ueluti annis adoleueris,longoqꝫ iactu me poſt
te reliqueris.Dum igitur ſeuerioribus curis ſolutus,nouarũqꝫ rerum cupidita
te tentus,ocia tua negocioſiſſima lætioris ſtudii uoluptate condis,haſce ἀλκυον
μίας noſtras,quas quantum ratio ac ætas permiſerat ante annos collegimus,
excipe,& uelut amiciciæ nr̃æ ſimulachro illis blandiaris. Nec elegantiam per
omnes delicias defluẽtem in nobis expecta,quam in te tam ad ſubita q̃ medita
ta proferenda prompto animaduertiſti, uerum ut in illo qui porticus atqꝫ
gymnaſia ſectatur. Cæterum neſcio quorſum nos Vehi noſtri memo
ria uexerit integerrime ac illuſtriſſime Princeps PHILIPPE obuio
uultu his,quæ ad augendam gloriæ tuæ famam accommodata ce
leriori emiſſione occupauimus boni conſule , compoſitio
res ingenii noſtri riuos te ſolum ſpectantes , aperien
te ſe latius ætate noſtra uiſurus. Cętera uerecũ
dię noſtrę ſtatuam,liberum modo mihi
tantum ſit,omnem quem ex inge/
nio habere potui conatum,tibi
exhibuiſſe. Vale Princeps
ornatiſſime,& Frãciſcum
tuum in cõiuratorum
ſubditorum tuorũ
numerum col/
locato.

VALE EX HEIDELBERGA:

ORATIO PROTREPTICA EIVSDEM IN AMOrem germaniæ, cum excuſatione præſentis operis, ad illuſtriſſimi Principis Palatini Electoris Cancellarium Florentium de Phenningen, utriuſq; cenſuræ Doctorem.

OMnes mortales (FLORENTI Florentiſſime) in hos uitæ ſcopulos incidentes, nudos & expoſitos, in biuiũ q̊ddã recepti auctores collocauere. Quo duæ uiæ alioq disiũctiſſimę coeunt. Prima q̃ ad dexterã nitit̃, uirtutis, q̃ uero ad ſiniſtrã, uoluptatis cognomen tulerunt. Illa aſpera ac ſolitaria inualeſcentibns ſpinis obducta, horridã ſpeciẽ eã tenentib⁹ p̃bet, demũ tñ ꝑtinaciter ĩpi ĩmorantibus, qetẽ. Hæc uero trita ac cõpendiaria in foribus qdẽ ingredientibus, uariis uoluptatẽ generibus blandit̃, et tranqllitatẽ primo pollicet̃, in fine uero lachrymas & exitiũ. Quæ res nobis in q̃ſtionem nũc cecidit, ut pateat nobis habita utriuſq; uiæ ratiõe, q̃ potior cõducibiliorq; ipſi inhærenti contingat: Sunt q ſedulitatẽ meã forſitan ridebunt, & eo maxiedũ in re ꝑ ſe obuia ac manifeſta quærendũ ac dubitandũ putauerim. Pręſertĩdũ & nemo rerũ adeo imprudẽs fuerit, q nõ ſubito iudicio ĩmeditatus ad uirtutẽ potius deſudandũ eſſe ꝑſuaſerit. Atq Herculẽ uidemus: cuius uirtutes nullus adæquare potuit, in primo pueritiæ gradu conſtitutũ, ſuſpenſo pede multũ ac diu penſitatũ hæſiſſe, multoq; ſecius ſecũ cõueniſſe, in quã partẽ liberius declinaret: Aſt ubi ille uirtutẽ uitiũq; inter ſe pugnare, ac uoluptates a uirtute confici aniaduerterat, libero ac ſolido aĩo ad dextrã tranſiuit, ac in altiſſimũ deſtinati finis domiciliũ euaſit, uirtutis tramitẽ ſucceſſorib⁹ aperuit, anteceſſores ſuꝑauit, poſteriores inſtruxit. Cæterũ ad qd attinet Herculis exẽpla regrere: Quorſum hæc nobis fabula tendit: Ad te iuſtiſſime hæc transferri poſſunt FLORENTI, q te in ſtudio uirtutis totũ Herculẽ uſq; adeo effinxiſti, ut mutato noĩe de te hui⁹ fabula narret̃. Si rõnem ſaltẽ florentiſſimi tui noĩs exigerimus: Agnoſcemus tibi in florẽtiſſima uirtutis uia diu fuiſſe laboratũ, ac te aliq̃to altius Hercule uirtutẽ adiiſſe. Immo ſuꝑuolaſſe, ut ex uera nobilitate tua, literis cõiunctiſſima, q̃ ex uera uirtutis radice ꝓficiſcit̃, in te, non Herculis, ueræ florentiſſimi phœnicis appellatio obtinuerit. Vt igit̃ ab Herculis exẽplo recedã, qm̃ ille in conſiliũ rogari non põt, tuo iudicio me ſubmittã. Tibi q̃ſtiõis noſtræ ſummã offero aꝑiendã, q oĩa honeſta ſtudia tractaſti, ac a rudibus annis nunq̃ a uirtutis uia receſſiſti. Videor uidere q̊ tua tendat ſententia, nẽpe ad defenſionẽ uirtutis. Nec ego opinioni tuæ cõtraria dicã, nec poſſim plane, etiãſi ſecus ſentirẽ, aut poſſe meũ potius ĩpotentiæ nomen aſſumeret. Nec.n.me fugit q̃ parũ circũſpecte agerẽ, ſi tot clarorũ uirorũ ꝑſuaſione reclamante, tritã uoluptatis uiã calculo approbarẽ, & cæteris, q̊d mihi nõ ſuaderẽ. Nec temere ac obſtinate illorũ opinionẽ & incõſiderate demũ ineã facile, q ꝓ uirtutis tramite nitebant̃. Qui.n.hunc hactenus cõmendauere, opinionẽ longe a uero facientẽ tutabant̃. Plus.n.uirtutis uiæ cõceſſerũt, plus in ea pollicebãt̃, q̃ p̃ſtare potuerũt. Heſiodus ille maximus uirtutis aſſertor, & q uirtutis ſolitudines toties

conculcauit. Via ſingt, uirtutis καὶ τρηχὺς τε πρῶτον. ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται ῥηιδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα. Primo qdẽ aſpectu ſe difficilẽ ac laborioſam exhibet. Poſtꝗ uero in altũ uentũ erit: grauitatẽ facilitate cõpenſat. In eadẽ ſententia & Iſocratẽ fuiſſe uidem9, ut crediderit pacíũ laborẽ, ſolius uirtutis amore ſuſceptũ, nil pter gaudiũ ac dulcẽ anteactæ uitę memoriã manere, ut oli hęc nos meminiſſe iuuerit. Quid audio: gaudiũ: & uerũ gaudiũ, ſi id, ꝗ nihil a gaudere tam ꝓcul abeſt, gaudiũ dici meret. Immo plus pœnitentiæ ac dolori locũ reliquere, qcunqꝫ uirtutibus indulſerunt. Quare non facile eorũ ſententiæ cedã, q uirtutis pmiũ delectationẽ poſuerũt. Nec etiã tantorũ heroũ opinionem facile labefactatũ ire uoluimus. Non.n. in hos quidꝗ nobis licet, q extra omnẽ ingeniorũ aleã ſeponunt. Atq non licet ueritatis conſcientia: an ne plus apud nos ualere debet autoritatis rõ, ꝗ publica & manifeſta oim pſuaſio. Videmus etiã uirtuti deditos, nihil aliud ex tam honeſtiſſimo conatu, niſi æmulationis ſtimulos uenari, & tanto inſolẽtiores ꝗ maior uirtus. Vel tu igit̃ exiſtima quale delectationis genus ſit: ubi in limine uirtutis miſeria, in medio labor, in fine liuor delectãtibus obſtrepat. Nec alia inuidiæ ratio eſt indulta, niſi ut in bonos detorqueat. Virtutẽ ergo ſeq tale eſt q̃le inuidiã qrere illis, q ad uirtutẽ nitunt̃. Queadmodũ.n. umbra niſi a ſolido corpe reflecti non poteſt, aut potius ſicuti umbrã de ſe firmioris naturæ res exhibent, ita in uirtute ratũ eſt, ſtudioſis eius una liuorẽ comitẽ amariſſimũ accerſere, ut ignẽ fum9, ita gloriã calumnia ęmulat̃. Neceſſum igit̃ omi eſt aut metu futurę detractionis uirtuti renunciare, aut una calũniæ inſepabili uinculo uirtuti annexę locũ dare. Quõ igit̃ illorũ ſtabis opinio: q in ultimũ uirtutis pmiũ gaudiũ collocabãt: dũ nihil fuerit min9. Aut ergo illi uirtutis tramitẽ (quẽ ignorabant) non ſeq potuerunt, licet ita uidebãt̃, aut eũ ſecuti ſunt, qa approbauerunt, & tñ effugerunt uirtutẽ, qa periculũ formidabant, & ſi non uiderent̃ effugiſſe, dũ uirtutis curſum ſimularent. Multi.n. plus laudibus extollere uirtutẽ, ꝗ ſeq maluerũt. Nec rephendo illos q loco delectationis inuidia fungunt̃, aut ita rephendo ꝗd laudo. Sicuti de Hercule memoriæ ꝓditũ eſt, cui glorię cupiditas laborẽ, labor uirtutẽ, uirtus inuidiã peperit. Inuidiã tñ ille magna ex parte inuidia uindicabat, pœnãqꝫ pœna repulit, ꝗd potius gladiatorũ ꝗ eruditorũ eſt. Cæterũ qs tã purgatæ patiẽtiæ mortalis ẽ: q ad cõcitandã in ſe inuidiã, in anxio ac ingſito literarũ negocio anxius ſecedere cupiat: aut q potu ciboqꝫ parcere, debitũ ſomno officiũ adimere, oculoſqꝫ ſomno defraudare, oculorũ demũ uigorẽ excauare, oẽm ætatẽ aſſiduo ſtudio conſũere, & totã corpis habitudinẽ afficere, ut reliquũ uitæ nouis curis fatigaret: ut oſorũ dẽtes in ſe traheret: aut ſi nulli eſſent: ſedulo ſtudio ſibi pareret. Ingenue fateor id laboris tã ꝓcul a noſtra ſententia abeſſe: ꝗtũ delectatio ab inuidia diſtare poteſt, aut ꝗtũ hi a uero ſenſu receſſerunt, q uirtutẽ uoluptatẽ manere uoluerunt. Quod etiã de germania ſcripſimus opuſculũ prorſus omi inuidia cariturũ putauímus, non ob illius fœlicitatẽ, uerũ potius tenuitatẽ. Aut ſi olim (ꝗd religioſiſſime pcor) contingeret, ut id naſutorũ hoim calumniã mereret̃, non tenuitati, imo fœlicitati eius deſtinaret̃. Nec ampli9 quidꝗ malignãtium cal

gnantium calculo nobis facile obuenire poſſet.Inuidi.n.dũ ſatis teſtimonii no bis ſaltẽ ob inuidiã pſtarent,in eũ numerũ nomen noſtrũ redigerẽt, in quem Zoili Homerũ collocauerunt.At nunc omiſſo quæramus ſeria ludo ut Hora tii triuiali illo dicto loquar. Ludus aũt ille nimis ꝓcax eſt, & indignus ut ludi nomen ferat,ubi paſſim honeſtiſſimis ſudoribus ab æmulis ita illudiť. Vides nunc FLORENTI in q̃ euentu tota quæſiti noſtri ratio conſiſtat, dũ obtine re conať,uidelicet arctiorẽ neceſſitatẽ inter inuidiã ac uirtutẽ q̃ uoluptatẽ inter ceſſiſſe,nec uirtutẽ ſummũ humani gñis p̃ciũ æmulationi uitiorũ radici obſta re,q̃ minus ſummũ malũ non poſſit eſſe,non ſine ſummo bono. Nã dũ p̃ſens negociũ penitus inſpicimus: agnoſcemus duo in primo limĩe diuerſa ut diuer ſiſſima,ἐκ διαμέτρου repugnantia,& ſi eorũ rõnem exegeris: cõiunctiſſima in eũ dẽbiuiũ coire.Collidant neceſſe eſt,q̃rũ ratio nedũ diuerſa, uerũ alieniſſima eſt. Oportet.n.q̃dlibet contrariorũ ſuo debito ſpacio repugnãtiæ niti.Nã ſi qs rerũ adeo iprudens,inter repugnãtia uicinitatẽ ſerere uelit,qd rogo aliud mo liretꝰ: q̃ ſi ex harena (ut diciť) funiculũ necteret. Cæterũ malitiæ noſtræ rerũ natura cedit,q̃ poſſibilitati uniuerſę ac ſtatæ rerũ legi repugnãt,q̃ rõni huma næ refragant,noſtra mortalitas excogitauit.Et ut nulla uirtus tã candida & tã incruenta ſit,hanc concordẽ diſcordiã reclamante rerũ natura cõpoſuit. Tam ſtupida p̃terea ac moroſa res inuidia eſt,ut nõ tam alterno q̃ ſuo malo mede atur.Nõ.n.a ꝓprio detrimento abſtinet,ut aliis obeſſe poſſit,ſicut.n.in prio epigrãmatũ græcorũ uolumine uidemus,φθονερὸν ὄμματα καὶ καρδίαν τήκει ſui ipſiꝰ cor atq; oculos conſumit.Inuidorũ uſus eſt periclitari uelle,ut alios in pi culũ ducãt,dũ a ſe ipſis ad ſumma p̃iculorũ tormenta ducanť,cum nos ducere neqant.Nec ulli tã modeſta fœlicitatis pars obuiať,cui non obuerſeť,ac obſtet liuor.Et ſi non tã multis q̃ oĩbus æmulatio deroget,potiſſimũ tñ honeſtis fun ctionibus.Nã ut Sophoclis illo alludã, πρὸς τοὺς ἔχοντας φθονερὸς ἕρπει.Non niſi ad uirtutes habentẽ ſerpit calũnia.Non aliã res hæc uiã habet,nec eſt q primis ſal tẽ labris uirtutis opa attigerit,ab inuidentiũ imp̃catiõibus recedere poſſit. Frã gereť.n.potius res ipſa,q̃ emendareť.Nec potuit primus legis noſtræ doctor IESVS CHRISTVS ab inuidia longe acerbiſſima abeſſe,q tñ nil famæ q̃ ambitionis agebat,ut expeditius uirtutis difficultates ingredireť,ſibi tñ expoſi tũ plus aliis experiebať liuorẽ.Epicharmus ille Chous,ut poeta, ſic phũs, dum Phalari Agrigentinorũ tyrannũ indies ſibi inſidiari ſenſiſſet, cur id q̃rentibꝰ: reſpondit iſtiuſmodi ſenario,poſtea a Menandro in uſũ recepto,νικᾷ τοὺς ἀεὶ λια λοῦ κρείττονα.Cuius ſenſum Ouidius ſic exp̃ſſit.Sũma petit liuor,ꝑflant altiſſi ma uenti.Nec ab re erit philoſophi cuiuſdã apud Laertiũ ſententiã recenſere, q a familiaribus interpellatꝰ,qd nã ſtudio ſuo demeruiſſet: φθόνον,inqt,calũniã. Atq; tã longe exẽpla petant: q̃rũ tanta copia in foribus q̃tidie experiuntur. CAPNION ille fumus illuminatiſſimus & uere fumus,fumi inſtar ab oĩbus niſi inuidentiũ oculis egregie ferebať,q a tenerioribus annis,ſine offenſa,ſum ma humanitate inſtinctus,nulli noxius,pluribus utilis ac bonꝰ,uitæ ſuæ ſpaciũ deduxit.Cur ab his qbus ꝓfuit,q̃rũ uineã plantauit,quotidie in ius rapiť: inui

dia ac ſtimulis onerať: Vides ꝗ̄ iniquā legē his,q auxiliaribus copiis literas iu
uerunt,ſtatuimus: Vides quale uirtutis ꝑciũ bene merẽtes maneat: Quis aũt
id uoluptatē eſſe facile dixerit: Cõmouit id non parũ multoꝝ aios,pluria ho-
neſta ſtudia excuſſit,plurimorũ conat⁹ attriuit,& ita exemit,ut multi eiuratis
laboribus,ſine literarũ.Sciẽtia ſine inuidia,ociosi,ſecuri,quietis amore ſeceſſe
rint poti⁹,q̄ ut metu ac ſuſpicione futuræ inuidię laboribus obnoxios ſeſe face
rent.Ita fit iactura optimorũ ſtudiorũ ac operũ,dum inuidiæ ꝑda futura ſunt.
Quid.n.ꝓdeſt ſtudiũ q̊ periclitamur: q̊ multorũ offenſas obimus: qbus me
remur ſemꝑ armati in foribus ſtare: ac in harenā cũ incerto hoſte (quē ſors
obtulerit) deſcendere.Actius, ut Cicero grauis auctor aſſerit,rogatus,cur fo-
rũ abhorreret: dũ tñ tragœdias longe peritiſſime tractaret.Vereor (inquit)
dũ illic q̄ placuerint dico,in foro aduerſarios dicturos,q̄ non uolo.Galli ut in-
uidiā ꝑuerterent,animũ ab oi literarũ editione ꝓcul ſubmouerunt,referẽte Iu
lio Cæſare li,vi.In eadē ſententia Plato fuerat,q ut inuidiæ cederet,oē q̄d ĩ uul
gũ edidit,noie Socratis diuulgauit,ut ipſe in epl'a ad Dionyſiũ Tyrannũ edita
late exequiť.Nec in ulla pagella ſuorũ librorũ Plato meminit,niſi in uolumĩe
de ĩmortalitate aiæ,& ne id qdē,niſi tenuiter,ut Laertio placet.Audi qd inui-
diæ: qd huic tyrannidi literaria politia debeat: Quanto etiā ſatius eſt ex labo
ris tẽperantia hoĩm aures & officia demeruiſſe,ꝗ̄ ex laborũ licentia offendiſ-
ſe.Aut ſaltē eruditionē diſſimulaſſe,ſi diſſimulare mõ uirtutis eſſet: ſuadente
Homero,inuidię exꝑtiſſimo, ἀλλ' ὅγε σιγῇ λάθρα κἂν ἔχοι ὅτι λιλοῖτο,cuius hexame
trũ ita pene nobis Tibullus exꝓ̄ſſit.Nil opus ĩuidia eſt,diſcedat gloria uulgi:
Qui ſapit in tacito gaudeat ille ſinu: Eſt ꝓfecto ꝑ ſe labor odioſus ac grauis,
nec opus eſſet,ut partē oneris ꝗ̄ grauiſſimā liuor labori uẽdicet.Miſerũ plane
ꝙ ὡς πόνος πρὸ πόνοιο κακὸν πόνος ὡς καὶ ἄλλος.Eſt de ſe durus labor,neſcio an iu
ſtus: uerũ iuſtus eſſe non põt,cui ſumma iniuſticia adhæret,dũ tñ alioq fuerit
iuſtiſſimus.Fuiſset etiā alicuius uſus ſtudio inſudaſſe,literis uel q̄ ꝑtinaciter in-
dulſiſſe.Valeret.n.id ociũ plurimũ ad ĩngenii cultũ,ad egregios mores,multũ
ſementi conferret,ſi ꝑacto laboris curſu,labor totus ſine lucro emoreref,aut
tẽpori cederet.Inſipientis animi argumẽtũ eſſet,ideo ꝑcii gratia mare formida
re,qa laborioſum.Inſipientiſſimus is mihi uideť,q dũ aduerſis luctať uentis or
ta ſecuritate ad portũ nauigat.Cõſimili exẽplo nomen apud me ꝑdit,q multo
rũ inuidiā ĩgreſſus.Dũ ꝑlato liuore gloria approximat,tuta petit.Alia tñ ratio
inuidiæ dať illis q̊ adminiſtratione bona reipub.aut alio uirtutis oꝑe ſe inuidię
obnoxios ꝑ̄bent ꝗ̄ literario.Ab illis.n.dũ ſatis deferbuerit liuor recedit,ac ue-
luti tẽpeſtatē tranqllitas manere conſueuit,ita emulatio forti ꝑſeuerantia dete
riť aut uiciſſitudine.Subducat.n.aliqs materiā igni,et ignē ꝑdet.Ita dũ uirtus ab
oꝑe ſecedet,inuidia uacabit.Secus aũt in illis cõtingit,q literario negocio accõ-
modanť,in qbus nunq̄ ſubſidit obtrectatio,aut cũ laruis luctať,qñ ultra mortē
uirtus excurrerit.Parui igiť referret(ſi paruitas in ſtudiũ cadere põt) & ſi fru
ctus ille qualicunꝗ̄ etiā labore ſuſceptus,ingratorũ hoim officio careret,ſi nõ
uſꝗ̄ ad extremā mortis neceſſitatē inuidiā ſuboleret,ſi non cineres & demum
manes

manes nr̃os,poſtq̃ etiã ultimi fati imaginẽ ceperimꝰ:ꝑdita calũniãdi licẽtia fati
garet.Dii dii boni:an ne in mortuũ,a q̊ ſua fulmina rerũ natura ſuſtulit,qdꝗ
licet:Nẽpe licet,& ideo in ſedes inferas inuidiæ domum magni auctores po
ſuere.Nihil eſt p̃terea,ꝙ tibi tres tm̃ furias(dũ uirtuti ĩdulſeris) compares ac
ſibilatores.Immo tot millia anguiũ ſuppullulabunt,q̃rũ qlibet inſtar lernęi ſer
pentis,tot calumniarũ capita ꝓferet,q̃ uigilas tuas in peius rapient, conatuſqꝫ
honeſtos in æmulationẽ diſtrahẽt.Speret igit̃ neceſſe eſt pro uoluptate lachry
mas,qcunqꝫ uirtutis negociũ egerit.Eruditi monumẽtis eorũ nõ ſecus q̃ filiis
blandiunt̃.Nec.n.doctis alia poſteritas definita eſt q̃ literaria,referente Ariſto
tele.Nã q literis merent̃,uultus eorũ rõnem ac uiuas ſpecies ipſorũ uolumibus
ueluti liberis ineſſe uoluerunt.His gaudent,horũ ſimulachris ꝑacto labore re
ſpirant,ab illorũ imagine uoluptatẽ paſcunt,ac pectora tot curis reuolutis ſo
luta eorũ memoria leuant,iuuãtqꝫ,& anteacti laboris ſudorẽ amplexu librorũ
miteſcunt,p̃ſertim dũ ſperant illorũ meritis ſe tot ſecula ſuꝑuicturos.Nullo p̃
terea alio p̃cio auocant̃ diſciplinarũ ꝓceres ad laborẽ,niſi ut ꝓſint,& ut nos
ipſis bene ſaltẽ p̃cemur poſtqꝫ a fatis erepti fuerint,dũ hæc qbus ꝓfuerũt no
bis uoluptati,tũ & cõmodo futura ſenſerimus.Quid uero tunc doloris eos in
aĩm recepturos putas,dũ agnouerit,ſedulitatẽ eorũ ac pulcherrimos ſudores
in ſtupidis inſipientiũ pectoribus citra ſuccũ exaruiſſe,et p̃clara eorũ monumẽ
ta,qbus ad gremiũ reuocatis ueluti nouis fœtibus deſeruiere,in q̊s unicã labo
ris eorũ ſpem ſepoſuerũt,iacturã pati aĩaduerterit. Et ne tuũ iudiciũ nobis ſub
trahã,ꝑ tuas uigilias te appello florentiſſimas FLORENTI:qd inter tua uul
nera ingratius tibi incidere facile poſſet:q̃ dũ ingenii tui ac ſedulitatis fructꝰ
ex qbus tantã ſpem dudũ decerpſeras,refrigerari ac labari, extremũqꝫ labori
tuo calculũ inuidiã accedere experireris.Aut te(niſi ultra hoĩem)non noui,aut
te nec æq̊ aĩo iſtiuſmodi laturũ ꝑſuaſiſſimũ habeo.Verũ ut ad q̃ſtionẽ paulo
ſuꝑius motã noſtra recurrat orõ,& ſi q̃rendũ putauerim rurſus,cui uiarũ libe
rius inſiſtẽdũ ſit:an q̃ uirtuti appropinquat:an q̃ ad uoluptatẽ deflectit̃:Nec
facile tñ ob hoc uirtutis tramitẽ non eſſe tentandũ ſuadeo,nec meã ſentẽtiam
illis interponã q laudandæ uirtutis uiæ ſtudio tenent̃.Aliud.n.eſt uiã uirtutis
reuincere,aliud q̃dã in ea grauia aut facilia oſtẽdere.Vellẽ Heſiodũ ab inferis
reuocari,ac in huius rei iudiciũ rapi,nec facile inficiari poſſet ſcio,uirtutis ſtu
dioſos ĩ exordio eorũ uitę,ꝑ uarios laboris ſcopulos nõ deferri,ac ĩ fine deſtia
ti curſus difficultatibꝰ arduiſſimis nõ ĩbui.Niſi ſuo ſeculo nullã exibilaſſe inui
diã uelit,q̃ ſemꝑ,& in huius mundi ortu inauſpicatiſſimos lapides inter deũ ac
hoĩem interiecit,e cuius diſſidio ſũma humani gñis miſeria,uſqꝫ ad p̃ſentis ęta
tis ſeceſſus excurrit.Satis aũt(ut opinor)in hac cõtrouerſia argumẽta ꝓpoſui,
ſupeſt ut meũ de re illa, q̊d cõcepi,iudiciũ ferã.Non potero nõ laudare eos,q
ꝓba eruditione publicum munus amore uirtutis ꝓſecuti ſunt,& apud quos
plus ualuit cõis utilitas,q̃ ſuipſorũ odiũ,q demũ pœnas inuidentiũ magno ho
nore ęſtimant.Illis.n.& ſi inuidia obſtiterit:gratulant̃,ac claritatẽ eorũ his a q
bus lædunt̃ p̃ferũt,ipſi ocia ſua cõſolant̃,ac malorũ detractiõibus plus acq̃ũt.

q̄ frangunt. Nullius rei plus q̄ ſomni imaginē liuor exp̄ſſit,q licet animū gra-
uiter trāſuerberet,nil obeſt tñ.Ipſe ego(ūt nec amplius animū meū diſſimulē)
licet graues ut grauiſſimos labores egerim,ac ſtudia mea ſępe dep̄catus fueri,
poſtq̄ in animū cōceperā,in oī diſciplinarū gñe multos abſolutiſſimis inſidiari
Sæpe nimis debiliter afficiebar,penecꝫ deſidioſus reddebar,cū nihil fueri mi
nus.Ita ingenii noſtri conatū oēm,pene poſterioris inuidię metus retūdiſſet,in
ſtitutūcꝫ curſum cōmodo patriæ deſtinatū ipediuiſſet,niſi me peculiaris qdā
calor denuo in patriæ ſtudiū(q̄ ſemꝑ me tenuit poſſeditcꝫ) exacuiſſet,& ab-
horrenti eq̊ calcaria adegiſſet.Si.n.tm̄ aio reſūerē,q̄ poſtcꝫ germanię res cona
ti ſum⁹,nobis obuenere: tot ſtimuli,tot idignorū hoīm flagella ipatienter i do
lorē nouū me reducerē.Tot denicꝫ clādeſtia aculea,q̊rūdā maleuolorū hoīm
cū qbus hactenus egerā,& ob nullā aliā rē,niſi qa fructum ingenio tuleram,qa
laboris patientior ipſis,ſudoris deditior,& in patriæ negocio ipenſior cōſenu
iſſem.Potuiſſem plane illos(niſi e caucaſo corda eorum ꝓtuliſſent)tot labori
bus tot obſequiis ꝓmeruiſſe,ac repugnantes in mei amorē rapuiſſe. Verū ni-
hil illorū interfuerat,qualēcūcꝫ gratiā ipſis,q ea uti maluiſſent,fuiſſem impar
titus: Si frena ſtudio noſtro reduxiſſē: ſi in patriā deſideriū nobis emortuū,
incidiſſet deperiiſſetcꝫ,iuidos oēs æqores mihi parauiſſem,uotiſcꝫ oīm accre
uiſſem.Id tñ nō eo ꝑtinet,ꝙ ueli oīno in ꝓprio dicēdi labore occupari,aut lau
dādi mei arrogātia teneri,famācꝫ ſordidā ſpectare,q̊d ꝓcul a nobis abeat.Deū
in teſtē adducā,patriæ gloriā plus q̄ circulatoriā uoluptatē q̄ſiuiſſe,ac ocia no
ſtra eo diſpoſuiſſe,ut ſaltē cōſcientiæ fructū ferrē,ſi famæ non liceret.Nec glo
riā mereri,uerū crimē diſſidiæ effugere uolui.Et uerecūdia ꝓprię ībecillitatis
primū inhibitus,mox Germanię editionē tumultuariā accelerabā,aliorū negli
gētia ꝓuocatus.Germaniācꝫ ꝓfeſſus ſum,non ut ederē.Verū potius eā edidi,
ut hæc ꝓfiterer,ut aduerſus germaniā amori,imo dolori ſatisfacerē.In illo de
bitū munus patriæ exoluerē in hoc cōtra deſides agerē.Nō idē igit̄ ſonat,inſo
lens nomen ex labore petere: & reliquos ad laborē inuitare.Id.n.ipendio nos
agitabat,ac occulto q̊dā dolore animū noſtrū plus eq̄ exulcerauit,q̊d uidebam
errorē ſummū germaniæ inoleſcere,eiuſcꝫ theſauros a qbuſdā germanis ab-
ſtruſos,& ne in hoīm memoriā uenirent ſemotos,unde multa ignorātiæ incō
moda patriæ acciderant.Hi.n.qbus aliqd de Germania cōſtabat,ſibiipſis blan
diti ſunt,ut ſe ſolos aliqd a cōi hoīm faba poſſidere gloriarent̄.In q̊s iuſtiſſime,
id trāſferri pōt,ꝙ in Tireſiā detorſit Home. οἴοις πεπνῦσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν
ut ſoli ſapent reliqs uolitātibus umbris.Incipit p̄terea in germāis primit⁹ mihi
diſplicere,ꝙ hi in oī diſciplinarū gñe altius ꝓficiſcebant̄,ac fœliciſſimi in om̄i
literarū negocio euaſerant,adeo,ut plæricꝫ de Nili ortu occupati fuerint,ita ī
externis reb⁹ ſeduli,in germāicis cūctatiores, aliena,nō ſua negocia fungebāt̄.
In aliis terrarū orbibus effuſi ac treatrales,in patriæ uero maligni ac remiſſio
res cōticuerunt.Cæterū in toto ope noſtro,ſine oī maledicentia cautus ambu
labā & incruentus,neminēcꝫ rep̄hendebā niſi me ipſum.Nunc uero iure con
tra illos cōtendere hēo & liberius,muneris noſtri grā,q cōtrario naturæ ac eq̄
tatis cur

tatis curſu,tantā oꝑam externis rebus impenderūt,a patriæ uero cura ꝙ lōgiſſime receſſerunt. Vnde eos accuſare citra iniuria non poſſumus,q̄rū ingeniū ita rotundū eſt,ut maioris uirtutis molē ſuſtinuerit,q̄ ſi germaniæ munus ꝓrogaſſet. Nec etiā ignorantia illi uerū negligentia ducebant. Potuiſſent plane patriæ noſtræ nonnihil aſtruxiſſe,ſi uoluiſſent,uerū tā ꝓcul ab illis abſuit uoluiſſe,ꝙ non potuiſſe. Non.n.ideo noluerunt,q̄a non poterint,dum eruditiſſimi ſint,uerū potius ut quę poterint,non potuiſſe uiderent̄,q̄n uellent. Quare & nos germani πολλάκι ἴσμεν, οἷον ἴσμεν, οὐκ ἐγὼ κακόν. Tenendi mihi ſunt in his Romani,q̄ in patrię ꝑfectum nitunt̄. Hi.n.oēm quē ex labore potuerunt habere conatum,patriæ ac eorū nomini deſtinauerūt. Sed q̄rſum attinet hæc de romanis interſerere? dum aīalia,& ſi irrationabilia,nidos tn̄ moliri ac cubilia texere,& ſeduliſſime in ædificandis ſeptis proficiſci uideantur. Quanto potior ratio homini propoſita mihi uidetur. Quem & natura (ut magnꝰ ille Plato uoluit) ob patriæ uſum effinxit,ut primam uirium ſuarum partem patriæ uendicet. Nec uererer acerbius huiꝰ cauſam agere,niſi alio inſtituti operis ratio me auocaret. Admonuiſſe tn̄ ſaltem cæteros uelim,ut debitum officium germāię ſolum perſoluerent. Quod ſi ab ipſis obtinerem,licet ingenio nō,ſtudio tamē ac conſilio patriam iuuiſſe uiderer,& ſatis ſtudiis noſtris germāiæ pręſtitiſſe. Et ſi nec illis hac monitione patrię curam perſuaſerimus? demum meo exēplo inductum iri cæteros uelim,q ſcholaſticis controuerſiis huc uſq; addictus,tot annos ad inſtituendos elementarios pueros deſtinatus,ea q̄ curſim ac ſuſpēſo labore (quo cęteris & mihi oppignorabar) e ſucciſiuis opis aſſeq potuimus,ad patriæ cultum detorſimus. Exiſtima tu quæ nunc requies mea? ubi tempꝰ q̄d reſpirando animo debetur,acriori ſtudio fatigat̄. Vbi in tam labore ꝙ requie nil niſi labor obambulat,his epulis germanias noſtras condiuimus. Quid interim autem laboris exandauerimus? non ad oſtentationem,aut retegendæ induſtriæ ſiue ſedulitatis noſtræ gratia,uerum potius ideo præferam,ut magis æquum propiciumq; mihi reddam lectorem. Quamuis laboris ſummam dixiſſe uidear,dum tantū germaniā nominauerim. Tum etiam ut eo magis emulatione caremus,ac cæteris calcaria affigamus,ut q̄ diligenter curſum in rebus patrię impleant,paululum in dicendo labore noſtro obambulabo,dempto eo,ꝙ nullum tempus uacare cura patriæ nobis permiſerim. Exordium laboris noſtri bonorum auctorum penuria tenuit,quæ res difficultates noſtras eo grauius intendit,quo numero plus magis exiguo nomina eorum comprehendebāt. Nulla ætas p̄terea,huius uię duces æmulandos nobis tulerat. Antiq̄ſſimi.n.hiſtorici ignorantia germaniæ ducebant̄,aut tortis atq; accerſitis fabulis pueriliter iuuenabant̄. Contra & recentiores nil antiq,nil eloquentiæ ſapientes,arida traditione potius ſubruerunt,q̄ aſtruxerunt germaniæ opus. Claſſici pręterea auctores tam procul a ſe ipſis in diuerſum abiuerunt,nomina regionibus impoſita tam affectanter nouis fictionibus adulterabantur,ut in his diſſoluendis ſingularis hominis ætas uix ſufficeret. Nullus inter emunctiſſimos authores tanti cenſeri potuit,quanti Ptolemæus,qui præcipuus geographiæ diſcipli-

næ antiſtes,omnibus ſcriptoribus in ea re,in qua uerſatus eſt,nomen abſtulit:
Satis ſibi ac toto mundo dedit,delphico potius oraculo,ut cũ Fabio loquar,q̃
hoīs ingenio inſtinctus,naturæ non humanũ opus executus eſt. Hic totũ or-
bẽ ſibi addixit ad deſcribẽdũ, et cæteris copioſe ac enucleatĩ expeditis,nulla ps
minus q̃ Germania ab ipſo eſt elaborata.Debuit germaniæ ille ex ꝓfeſſione
ſua qddã.In tranſcurſu igit̃ toti⁹ orbis,q̊dcũq; nomen alienum ſibi occurrerat
germãię ĩpoſuit,& tanta fingẽdi licẽtia ſibi indulſit,ut ꝑ oẽs ętatis ſeceſſus non
fuerint,q e labyrintho illo germaniã q̊q̊ filo porrecto extraxerint.Licet multi
id uoluerint,plures cõiecturis aliqd conati,plurimi in illis ænigmatibus reli-
quũ uitę tẽpus exegerint: nulli tñ citra coniecturã quidq̃ potuerunt.Ita penit⁹
germanicã claritatẽ coacta noīm uariatio amoliebat̃.Sunt p̃terea q ſe obſcurita
tibus Ptolemæi penitus ſubmiſerũt,ac eius tenebras extricare conabant̃.Tam
ꝓcul tñ a rei euẽtu receſſerũt.Sæpe.n.quadã uiolẽtia noĩa ciuitatũ germanicarũ
neceſſitabant̃.Quædã collo ac ui arrepta coacta,ſine diſcrimine ad hãc uel aliã
urbẽ detorſerũt.Neceſſumq; fuit,non alio q̃ illo uocabulo(q̊d ipſis temere in
memoriã obuenerat) hanc aut aliã germaniæ partẽ a Ptolemęo fuiſſe nũcupa
tã,reclamãte licet totius uocabuli rõne ac eruditorũ ſententia,ꝑſuaſio tñ eorũ
poſtq̃ in uſum uulgo recepta eſt,ita obtinuit,ut nulli cuiuſcũq; eminẽtiæ,tutũ
ſit,calculũ aliquẽ ĩterponere.Igni.n.tã aqua huic interdiceret̃,q aliis Ptolemæi
appellatiõibus eorũ ꝑſuaſiões mutare conaret̃.Vellẽ Ptolemæo ſedulitatẽ hãc
ſi quã habuit,in germãicis noĩbus deperiiſſe,multo plus qbuſdã eius enarrato
ribus,& ĩpendio clarior ratio patriæ noſtræ cõtigiſſet.Qui.n.hanc uiã p̃uerte
runt,aut ſi uis ꝑuerterunt,cæteris ociũ q̊d educẽdæ e tenebris germaniæ con-
donaſſent,ſuſtulerunt.Facilius.n.nouã Germaniã traderemus,q̃ traditã ab illis
reſtitueremus.De cæteris germaniæ ſcriptoribus(ſi q ſunt qbus nomen illud
inſolentiſſimũ debet̃) qd ſentiam: incertior reddor.Fuere q in tranſcurſu ope
rum ſuorũ tenui ac pene nulla memoria aliqñ ad germãiæ cãpũ deſcẽdere,ue
luti panegyrici.Verũ excuſſorũ uitio tam deprauata eorũ monumenta poſte
ritati reliquerunt,ut excuſſis dentibus uix ora referant.Plæraq;.n.tam manca,
q̃ ad nos ꝑnenere,tot errores ſubolebant,ut tota ratio ſingularis hoīs ſi oībus
intenta neruis huic uni uacaret,ut reſtituerent̃,toto uitę ſpacio occuparet̃.Scio
me ſtomachum plurimorũ offenſurũ,dum p̃ter q̊rundã morẽ,priuatę opini-
onis autoribus,hoc negociũ egero,ac olores coruis miſcuero.Hi tñ ſciant ger
maniã non Troiã nobis cõtigiſſe,ad quã nihil nobis Homerus p̃ſtare potuit.
Dũ itaq; nobis rota defuerat,mihi inopia meliorũ cõpulſo,pede ꝑ iſtiuſmodi
triuiales uia carpẽda erat,& per illos maxime,qui ab omni eloquentia recedẽ
tes,ad augẽdam dicendi facultatẽ minus locupletes euaſerunt.Velim plane ſe
cus de germania noſtra agi,& ut conditiõis noſtræ fuiſſet,auctoribus lõge cõ
ſumatiſſimis in iſtiuſmodi ope moliendo niti,nonnihil.n.laboris id nobis ade-
miſſet,& modeſtiori ſudore ad deſtinati opis finem,faciliorique curſu elabi no
tis datũ fuiſſet. Nec magni interfuiſſet ſonuiſſe q̊ſdã aduerſus me μάζαν μεμα-
κότα τὴν ὑπ᾽ ἄλλων μεμαγμένην.i.maſſam me ab aliis piſtam tractaſſe,dum tantum

idoneos authores,non literarum momẽtanos mecum faciẽtes in teſtimonium
rapere potuiſſem. Verum neceſſe erat ſine itineris huius ductoribus,hãc tenta
re uiam,penitus procacibus undis,perq; undas trepidante ſolo,per inuia ſaxa
deferri,donec per mare longum huius Germãię difficultates ſequeremur.Ne
mo hoc opus añ noſtram ætatẽ ĩbuit,nemo ueterũ q̃ nouorum noſtro conatui
copiis auxiliarib9 arriſit,totũ onus noſtris humeris ĩpoſitũ eſt,cũcta nobis ferẽ
da obuia cõtigerũt.Nobis uniuerſa erãt euoluẽda,etiã incerta(ſi quã de uno au
thore habuim9) ſuſpicio,q̃ locupletior noſter liber redderet, adiplẽda cõtige
rat.Cũcta demũ viriti cõpilata,mutilati corraſa,& ab oĩb9 cõgeſta,in unũ redi
gere laborauim9,& ſũmis uelis uſi,hoc ãpliſſimũ pelag9,q̃ lõge lateq; patet,ꝑ
mẽſi ſumus,uſq; in tantã molẽ op9 illud ĩſurgeret.Si India: ſi ultimi hoĩm Mo
rini: ſi q̃ iacet extra ſydera tellus: noſtro labori ceſſiſſent: facilior ꝓuincia no
bis obueniſſet.Et quẽadmodũ hæ a noſtro ſydere remotiſſimę,ita auctorũ p̃
ſidio accõmodatiſſimę fuiſſẽt,maior p̃terea pariẽdi loc9 noſtrũ ĩgeniũ manſiſ
ſet.Nec defuiſſent,q nos laboris quadã ꝑte añuertiſſent,ac anſam nobis ſequẽ
tibus p̃buiſſent.Cęterũ nullũ ex labore noſtro lucrũ niſi hoc añferemus,ꝙ(q̊
uitio pauci caruere)nulla uẽdicatę laudis ex meſſe alteri9 ſuſpicio ĩ nos cadere
põt,aut ꝙ ex alteri9ſtudio elaborata ꝓ noſtris ſũpſeri,licet uix autorẽ a noſtra
mẽoria uideris p̃termiſſũ. Grãmatica ars certis terminis ac finitis limitibus cir
cũſcripta ĩtercludit,hẽtq; ꝓfeſſiõis eius autores certiſſimos,ultra q̊s q̃tũ ad ei9
rõnem ꝑtinet,ingrere ambitioſũ eſſet.Sũt m̃lti q in bñ dicẽdi facultate erudite
ĩſtituerũt.Sũt q iuris ciuilis ſtudio ĩdulgẽt.Sũt q̊s agitat mũdi labor. Verũ ii nõ
parẽ laborẽ nobiſcũ ĩpartierunt.Habuerũt.n.p̃curſores qbus ſe tuebant,iterq;
eis ab añceſſoribus planior patuit,ut ꝓ agitatiõe mẽtis primo conamĩe q̊d aĩo
ĩſtituerũt,p̃cedẽtiũ ſubſidio ad calcẽ deducerẽt.Nec anctorũ officio ac ĩdagĩe
geographia caruit,licet grauior ꝓfeſſio,& q̃ ꝓximior naturæ,q̃ hoĩ accedit,
alioq humanũ conatũ excedit,hãc tñ humanus ſibi arrogauit ĩtellectus.Nlus
orbis a mũdi cõione adeo peregrinus,a ſyderibus adeo abſtruſus receſſet,quẽ
nõ hoĩs rõ cõſumauerit,excluſa ſola Germania,cuius locus ĩgeniis adhuc uaca
uit. Sũt tñ q ad mores germanorũ,uberoribus ꝑtibus relictis,deſcẽderũt. Sũt
q tm̃ urbiũ noĩa q̃ſiuerũt,a morib9 ac bellica eorũ ỽtute q̃lõgiſſime recedẽtes
Deniq; nullus ſe huic põderi exacte ſubiecit,nemo totũ ſaxũ illud Siſyphiũ uo
luturus acceſſit.Oẽs de illa tabula manũ ſũmouerũt,& dũ illa ꝓuincia nemini
intrudi potuit,ad me itũ eſt,ut ego βαρυσυμφορώτερος ad hoc natus eſſem,q intẽ
tiõe cõſequẽdæ ĩuidię,tãtę molis ac oneris magnitudinẽ ſine ducibus obirẽ,ut
bonos uitę meæ dies huic ſarcinæ deberẽ,ac tramitẽ ὃν οὔπω τίς βάλεν ἀνὴρ quem
nemo ali9 tẽtauit,plęraq; lectiõe prius tenerẽ.Primã lineã illã q duxerit ego fui
Spero igitur citra rep̃henſionem,uiam cæteris plananti non obſtare lapſum,
& maxĩe huic,qui tm̃ ſuo nixu,nõ aliorũ ope adiutus aut ſtudiis,inuẽtioni inſi
ſtit.Nec ad parẽ legẽ rerũ inuẽtores & dilatatores alligabo.Ille.n.paulo licẽtius
p̃ceptorũ limites,inuẽtiõis onere p̃ſſus,trãſire põt,põt ĩmo,nec id in culpã ſibi
recedit,ſi illud q̊d excogitat,remotiorib9 p̃ceptis excurrerit.Hic ỽo ab ĩuẽtiõe

tutis ,quã ꝓcedentiũ traditiõe hæreditauit,ad ope̜is abſolutionem tm̃ obligat̃.
Si fides mihi dari põt:nõ auſ9 fuiſſem poſt Liuiũ Romãas cõdidiſſe hiſtorias
aut ad aliud ſcribẽdi gen9 me cõpoſuiſſe,cui tãti Ro.eruditiõis ꝓceres ĩcubuiſ
ſet.Nec uerebor q̃buſcũq; ſucceſſorib9 germãię limẽ patefacere,ut.n.illud am
bitioſi9,ita hoc magis pi9 mſtoq; laudabili9 eſt.Nec plane inuiderẽ mihi tidos
laborioſiſſimi hoĩs,qm̃ iterũ hic me ĩuidia admonuit,ſi id q̃d ego inuideo,alte
rius ĩuidia exueret̃.Quęrere itaq; ĩuidiã ſolebã,nõ deſyderare.Ant etiã deſyde
rare,ut aliq̃d inuidia dignũ agerẽ,ſi patriã noſtrã uigilãtię meę aſſererẽ,aut ſal
tẽ reliq̃s ad cõdẽda ſiſ̃ia exacuerẽ.Sũma.n.noſtri ĩſtituti eo tm̃ tẽdit,ut τὴν ἐγὼ
ἀλὸν ἡγεμονύον noſtro ꝑcurſu adiuti,cęteri capeſcãt, fatigatũq; equum ſoluãt,&
me lõga patiẽtia pene obduratũ,laborib9 eximãt.Sis igit̃ fœlix noſtrũ leuas q
cũq; laborẽ.Cõfide ſemĩa tibi iecim9,maſſam ꝑlibauim9,nec ę q̃li modio rẽ me
cũ dimenſurus acceſſeris. Nã te nucle9 q̃ſtu laboris noſtri,quẽadmodum nos
nux ac herculei labores manebit , tibi dec9 ſempiternũ oriet̃,ἃ μετὰ πάντα δ᾽ ἀλ-
τέρον ἆθλον ἀποίσῃς.Si.n.q̃dq̃ hoĩm memorię debet̃,maxĩe tibi atq; aliis ĩponet̃,q
collapſę patrię noſtrę neceſſitates reſtitueris.Cęterũ diis g̃ras agimus, q̧ labor
noſter περιξηυλήμβρος deſiit.& q̧ curſũ quẽ dederas nobis fortuna ꝑegerimus.
Cęteris modo habenas ac lãpada,uſi noſtro curſu relinq̃m9,nil ex tãto labore
petẽtes,niſi ut ſucceſſorẽ emereamur,q̧ ędificiũ illud a nobis auſpicatũ,ad ſum
mũ ꝑducat,nec ĩuidiã deꝑcamur,quã diu ꝑ̃ſuſpſim9,ominariq; lõge añ ſoleba
mus.Et hãc legẽ ſucceſſorib9 noſtris dixim9,ut eiuſdẽ rei euẽtũ ſpectẽt.Sed lõ
gi9(q̃ par eſt)expaciati ſum9,& ſatis,ut opinor,inuidię reſpõdim9,uirtutiſq; ꝑ̃
ciũ q̃ amariſſimũ eẽ cõuicim9.Nũc ad hoc orõnẽ noſtrã ꝑducam9,a q̊ ĩuidię ra
dix ꝓficiſcit̃,difficile dictu ẽ,q̃ uaria hoĩum g̃na,tã uarias rõnes ſequãt̃,& ſtu
dia.Et tot pene capita,q̊t ſenſ9,dũ q̃libet ꝓprio ſuo capite uſ9,ſoli9 ipſi9 iudicio
nitit̃,ſuũ cõſiliũ init,nõ alteri9.In tria tñ g̃na claſſiũ partitũ eẽ,q̃dq̃d literario no
miſmate ſignatũ ẽ,honeſti autores colligũt.Quidã legitis diſciplis inſtincti,ad
ſũmũ iuerũt,ut & literarũ impiũ aſſũpſerit.Hi ut & ipſi mũdo egregiis monu
mẽtis ꝓfuerũt,bonas literas nõ ſũt ꝑoſi,aliorũq; conat9,& ſi a ſaliua eorũ diſ
crepẽt,ę q̃ ueneratã.Cũcta.n.illi neceſſitatis cõditiõe metiũt̃,operis q̃litates,ma
teriãq; ſcribẽtis agnoſcũt,ſcriptorũ mſtitudinẽ aut penuriã circa eũ albũ ꝟ ſan
tiũ ꝑpẽdũt.Nec etiã oẽs idẽ ualemus,nec pares eſſe poſſum9,nihil tñ obſtat,q̃n
uaria a uariis ꝓmittãt̃.Aequali gnomone a doctis infimi ac deplorati ingenii
hoĩes abſunt,q̧ dũ nſ̃lius ligulæ digna agẽtes,inſanabili ignorãtiæ morbo cõfli
ctãt̃, extra lineã bonorũ ponũt̃.Vñ eſto, q̧ doctioribus repugnauerit: ἀμήχα
νοι τῇ ἀκεστόμενοι,qñ repħẽſionẽ eruditorũ ſequũt̃, ſuã ignorãtiã cõfitẽt̃.Sermo
.n.illos elidit,q̃re nec ego exiſtiationẽ mihi ab illis fieri q̃lẽcũq; etiã moleſte fer
rẽ.Nec nobis cõtra hos agẽdũ ẽ,ſufficit illis tãdẽ cognita ignorãtia ꝓpria ſe ſi
bi ipſis manifeſtaſſe,ac ridiculos ꝓbuiſſe,dũ id q̊d ipſis placuit,ſibi ſolis placuiſ
ſe agnoſcunt.Illi etiã aliquando dum de claris authoribus audiunt,nullum col
lophonium ſuffragium facere poſſunt.Et ſi ex obtuſo ac ſemoto pectore q̃d
euomuerint: ob fundam eorum ignorantiam, οὐκ τεττάρων ὀβολῶν putantur.

Tertiū locū poſſidēt hoīes(nō inficior) cuiuſdā eruditiōis,& qb⁹ ſalcitas aliq̄ ieſt,ꝑxiores tñ hebetib⁹ q̄ acutis.Quos cōuerſo naturę curſu,mediū (uirtutis hoſpitiū)falſo occupaſſe putam⁹.Magis.n.ueritati accederet,ſi illos nec doctis nec ſemotę rōnis hoib⁹ aſſimularem⁹:uerū illis mediū ob id deberi uelim⁹,ꝙ nec digni cēſeant,in cordatorū nec abiectorū uirorū claſſem reponi,& dū iui dia ac detractiōib⁹ pectora eorū offuſa ſint,beſtiarū(qb⁹ ꝓpriū eſt) nō hoīm cōuerſatiōe poti⁹ niterēt.Nil iis inſolēti⁹ eſt(ut eximi⁹ orator dicit)q ultra pri mas literas ꝓgreſſi,falſā eruditiōis ꝑſuaſionē īduerūt.Adeo.n.ꝑtinaciter praui tati inhęrēt,ut nulla uia nulla rōne facile ab eorū opiniōe abducāt,adeo genus hoc hoīm falſę eruditiōis ꝑcepte ambitiōe intumeſcit.Bonorū etiā autorū ꝑſa gia illi in cōtrariū uertūt,& alio uirib⁹ nō rōne detorquēt.Q̄to inde maior au tor,tāto grauior inſolētia eorū tumultuat.Geſtiūt.n.ex cōſumatorū uirorū ca lūnia,uberiorē falſæ doctrię ſuſpitionē ī ſe trahere.Nō eſt q̄d iſti nō cōtēnāt, ſtudiorū gen⁹,tela eorū acuenena in eruditiſſimū quęqꝫ cōtorquet,monumē ta q̄liacūqꝫ amoliūt,dū ocaſionē alterius noīs affectāt,q̄rūt. Vn̄ laudes alioꝝ decātari ineq̄ſſimis aurib⁹ excipiūt,ne hę noī eorū obſtent,& nō ob aliā rē,niſi ut ꝑ ora hoīm ferāt,illicqꝫ uideāt,q tā doctoꝝ hoīm ſōnia excuſſerit,dū itaqꝫ ꝑ gſia nitūt,infirmiorib⁹ īgeniis ꝓpriū ē nulli⁹ ꝑſtātię cedere.Adde ꝙ circa illos plerūqꝫ ſordida ac abiecta ſūt oīa,& ipi dū inť umbras Tireſio ſiſes ꝩſant,ocu latiſſimi inť lnſcos uideri conāt.Eorū p̄terea ſentētiæ plus eminet,plurimū ad/ miratiōis ob ignobilis uulgi ſubſcriptionē acq̄rūt. Aſſerūt.n.illis opinionē mul torū ſuffragia,facileqꝫ fidē inť cęcos ſtrab⁹ merei,qb⁹ indulgenť ad ꝑſuaſionē eorū receptis obtinēt,ac mſtitudinē errātiū q̄ libuerit: ducūt.Ipis itaqꝫ nūero plebeioꝝ ꝑſtātię ſuffragiorū pōdus accedit,uulg⁹ inde ꝑſuadet.dū arrectis au ribus ꝑcipit ea q̄ ipſe dicere maluit. Literatores cōiurant,ac nō aliť ꝓ corydō eorū ꝙſi qs totā rē literariā ui armiſqꝫ occupaſſet,ꝑtinaci cōtentiōe digladiūť, Noui īpe cuiuſdā corydi inſolētiā,tot tñ plebeiorū uotis adultā,q dū ſupciliosa argumētorū cōtrouerſia cęteroꝝ ꝑſuaſionē refutat,nomē inſolētiſſimū ſibi ar rogat.Et dū in diuerſis dicēdi gn̄ibus minus ualet,q̄d neſcit in aliis refellere co nat,dū nil minus poſſit.Nec a riſu me defendere poſſū,dū uideo q̄ſdā tā pecu liariť in hui⁹ admiratiōe occupari,ut ei⁹ argutias ueluti oracula uenerenť.Ne/ ſcio an ſiſes tunc īueniāt labra:Ferūt Momū oli,dū nihil in rep̄hēſionę in Ve nere dea rapi potuerat,ſandaliū ei⁹ ſaltē affectaſſe. Nec id aliud retæ gen⁹ eſt dū.n.nil in excelſis ſcriptorib⁹ expiſcari poſſunt q̄d in ius trahāt,uel hic ex alte rius ſegete uindemiā fecerit neceſſe eſt. Aut ordinē rerū p̄poſtere eſt ꝓſecut⁹, aut copioſi⁹ remiſſiuſqꝫ rē tradidit.Nec ſecus ſi autori q̄ddā exciderit,q̄d ipo rū genio nō arridet,in q̄ ſemel pede exorbitauerit,hoc unū tenēt,ſuſi fluēteſqꝫ rimarū pleni,in modū Datiſis Cātilenę oībus decātant,ac repētino murmure īſtincti ueluti claſſico leuata manu urgēt,& q̄dcūqꝫ uerbū uel odioſiſſimū oc currerit,euomūt.Mox incōcitatiſsimū iudiciū de illo autore ruūt,nulla habita rōne illoꝝ in qbus autor ille p̄ualuerit. Tali cōtumelia ſalſi īmo falſi illi homi/ nes,doctorū meritis inſidiāt,q ob pauca minus cādide poſita ſingula bona ob

ruũt.Nec tutũ eſt cõtra illos inſurgere,ꝗ magis pugnã q̃ uictoriã(ut Seneca in
gt)malũt.Si.n.qdꝗꝫ cõtra ipſos ſtatuerem⁹:nil niſi cõduplicata inuidia noſtrũ
crimẽ intẽderẽ⁹. Nec ignorãtiæ morb⁹ eoꝝ quẽ φρενοπαθον uocãt,ullo remedio
leuare põt.Dũ.n.ſenſu laboram⁹ oĩs in nobis inclinat medicia, ꝗa uitia noſtra
nos fugiunt.Inde eſt ut lethargicis phreneticiſꝗꝫ multo ſerius conſulitur . Ve
lim igitur ſciolos illos ſe ipſos ſanitati reſtituere,aut ſe ſanos nõ eſſe agnoſcere.
Et tu FLORENTI immorandũ adhuc uirtutis difficultatibus putas:& huic
uiæ inſiſtendũ: quã ꝑ oẽs gradus qua longe lateꝗꝫ patet,arduis neceſſitatibus
ſummus labor dãnauit.Facile tuo cedã iudicio,& eo libẽtius,q̊ ſciã me remoto
oĩ dubio,in p̃ſentis libri tranſitu arduiſſimã uiã intercepiſſe,neſcio plane an uir
tutis ꝗdẽ.Hacten⁹ aũt nil aliud q̃ laborẽ,quẽ ſuſtulim⁹,expoſuimus.Supeſt ut
nunc his ꝗ noſtras uigilias plurimis telorũ gñibus oppugnabunt,reſpõdeam⁹.
Sunt ꝗ a nobis eloquentiã poſtulabũt,q̊s eo plus miror,q̊ magis id q̊d deſyde
rant,intelligo,cꝗꝫuis nõ ſatis intelligã,ꝗ id in ſcriptore germanico regrant: cu
ius ſaltẽ nomen (ueluti barbarũ)eloquentiæ delitias nõ ſolũ non intelligit,ne
dũ etiã fugit.Si.n.Tullius atqꝫ Lucreti⁹ in philoſopho,Manilio in aſtronomo,
Strabo in geographo,Eraſmus in adagiographo,nullas eloquẽtiæ copias pe
tunt.Si nec Thucydidẽ,nec Xenophontẽ ob facundiã atticæ muſæ nomen fe
rentẽ,oratori ꝑmittit Cicero:q̊rũ intereſt uenuſtate orõnis res extollere,ac fu
cũ orõni accõmodare,ꝗ demũ de ratione dicendi diſſerũt,extra p̃ſcriptos elo
quẽtiæ termios regredi poſſunt.Quis nobis ſuccenſet: q̃n licẽtius a ſtilo pau
lũ abiuerimus,& ſi in materia oĩs candoris ĩmpatiẽte nobis facũdia ſubſiderit.
Dũ hiſtoricorũ ſit,liberioribus (ut Fabius inqt)uerbis,ac remotiorib⁹ figuris
narrandi tediũ euitare,oẽſꝗꝫ ad memoriã deniꝗꝫ poſteritatis & ingenii famam
hiſtorias componere,non ad rei intuitum.Adde ꝙ nullius ſtili tanta fœlicitas
ſupereſt, quæ nõ toties uariato orõnis filo refrigeſcat,ubi nulla cõtinua orõne
tenet.Modo multa nobis obuenere, q̃ eloquẽtiæ riuũ tot ac tã uariis rerũ ſpe
ciebus oblatis,mutauerunt,ac nitorẽ oẽm ꝑuerterunt.Primo triũ linguarũ uſ⁹
aſſiduus,& p̃cipue germanus color.Multa.n. e nullo ſatis idoneo auctore latĩo
cꝗꝫ græco nixi adduximus,q̃ ex germanico ſermone reducta latino cãpo dona
uimus.Tot p̃terea ieiuni ſcriptores germanicas res tradiderunt,ueluti Entrã
dus,& chronographi,ꝗ ab oĩ eloquẽtia receſſerunt,plus exigendæ ueritatis,cꝗꝫ
aurium uoluptatis ſtudio tribuerunt, alioꝗ ad nullã bñdicendi facultatem re
grediebant̃,potiorẽꝗꝫ hiſtoriæ partẽ elegerũt.Nã poſthabitis eloquẽtiæ uiri
bus,ad formandã materiã ipſis oblatã ſe totos penituſꝗꝫ tradiderunt.Eorũ lin
guã igit̃ aridã ſanguine ac uenis implere nobis erat opus,ut uoluptati paululũ
futura hæc legentibus eſſent. Ne(ut plærıꝗꝫ cõſueuere) orõnis dulcedine ca
pti,poſtq̃ uenuſtatẽ ſermõis in noſtro oꝑe inclinatã uidiſſent,animũ eoꝝ auer
tiſſent.Sed in tanto numero auctorũ,nullus uidebat̃,a q̊ dicendi copiã ac ueri
tatẽ germanicã poſtulaſſem. Qui ergo potuiſſem ĩtegrã ſuis numeris eloquẽ
tiã defendiſſe : quã ſi in ꝓcĩctu ad uota ueluti ꝓpriã habuiſſem: neceſſum fu
iſſet,ut in tã uulgata & crebra triũ linguarũ ac priuatorũ auctorũ traditiõe no

bis de

bis deperiiſſet. Nõ igit̃ me ad eloquẽtiæ regulas alligabo, queadmodũ illi, qb9 materiæ claritas orõnem illuminauit, eloquẽtiãq; ſuppeditabat, ac p ſe pollicebat. Nos uero in barbara regione occupati, nõ q̃ nos delectus uerborũ (quẽ materia nr̃a fugit in prio ueſtibulo) uocat, tendere potuim9, uerũ q̃ nos rei natura tulerat. Horret .n. non minus in ſermone q̃ in regione barbarica prauitas, & queadmodũ germanicus rigor in ſedulcis, expeditiori linguæ cõpatus horridior apparet, ita & dũ incertis uocibus nos deterſo etiã paululũ barbarici idiomatis ſquallore loq tentabimus, a romano eloquio abeſſe uidemur. Non tñ a curioſis ideo rep̃hendar facile. Vt. n. nullus cenſurã meret̃, q inter Gotthos uerſatus, non negligẽter nec incõpoſite gotthicũ ꝓtulerit uocabulũ, ita nec improbet̃, ſi qs recte dicta de illis qrũ mentionẽ facit ſub eorũ lingua in pubicũ emiſerit. Non põt magis naturaliter cuiuſcũq; rei ꝓprietas exprimi, q̃ ꝓprio eius dicendi colore & ſermone, ubi ꝓpriũ ſaporẽ cuſtodit. Vnũqdq; .n. plus in eo q̃d a natura recepit, ualet, acriora nãq; ſunt q̃ ex ui ac genuina uirtute trahunt. Quõ igit̃ barbaricã regionẽ iuxta oẽs numeros exacte tradere poſſum9 nec aliq̃n ſaltẽ ex cõſuetudine pceptę barbariei, uoce barbara labi? Nec ergo in iudiciũ tubę ueniat, q̃n hęc barbaricis ſtridoribus imbuta ac numeris, aliq̃n barbaricũ clangorẽ emiſerit, ac uagitũ ediderit. Impoſſibile ꝑfecto eſt, ꝑ aliqs barbarorũ literas quendã legendo ſaltẽ ſecurũ ſine labe deferri. Taceo de illo q cuſtodito eloquẽtiæ fluxu non ſolũ mores, bella, ambitiões, inſolentias, terrores, uerũ & noia barbarorũ poſteritati mãdaturus, ſine contagiõe elabi conat̃. Permittã igit̃ mihi libero aio barbariẽ tantiſp, donec a barbarica regione ſtilũ noſtrũ auertã. Liuius lacteæ eloquentię fons, quãdã patauinitatẽ (ut in eo Pollio rep̃hendit) ãnexã ſibi tenebat. Neſcio qd ſimile in Cicerone, romanæ ligue fulminatore, aiaduerterit Fabius? Et in nobis odioſe reqris? q̃n ꝓ exigentia materiæ in tã ꝓcaci ope, facundiæ paululũ negligentiores ſeceſſerimus, dũ excellentiſſimi uiri aliq̃n loco ac oneri pepercerit, paulũq; reſpirauerint, ac ſuſpẽſis ſæpius eloquentiæ p̃ceptis reſederint. Veniã igit̃ nobis cõcedet Lectores, dũmodo non uoluntatis, uerũ neceſſitatis ĩbecillitatiſq; iactura laborauerim9 non noſtri cauſa, uerũ materiæ nobis ſubiectæ, q̃ pene prauitate ſua, noſtrum ſtilũ corrupit, & adeo expugnauit, ut nõnihil fœditatis barbaricę (qua caruit) frequẽtia ac uſu traxerit. Cecilius in ep̃la ad Caniniũ Ruffum, extra ordinarias ac ſtatas orõnis leges tranſitũ huic indulſit, q in rebus barbaricis tenet̃. Canini oq; ultro in deſcriptionẽ Daciæ licẽtiã aſſerit. Præterea (inqt) ſi dat̃ Homero & mollia uocabula & græca ad beneuolentiã uerſus cõtrahere? extendere, inflectere. Cur tibi ſimile audenti p̃ſertim nõ delegata, ſed neceſſaria facultas nõ det̃? quaſi ſubaudire uellet neceſſum eſſe in barbaris βαρβαρίζειν. Et addit, una ſed maxima difficultas eſt, hæc dicendo æquare, plane arduũ ĩmenſumq; etiã tuo ingenio. Nõnullus. n. labor ẽ, q barbara & fera noia uerſibus nõ reſultẽt. Cæterũ noia q̃ nõ publicã latini rigoris formã ſeq̃bant̃, q̃uſq; decor patiebat̃, moneta romana, licet barbara fuerint, ſignauimus. Nec id indulgenter, uerũ q̃ uſq; ratio poſtulabat. Quæ uero publicã ſpeciẽ tranſlata uidebãt̃ amittere, nu

da penitus ac integra & ꝓrſus barbara adduximus. Nec id infra noſtrū erat
officiū, nam non nemini liquet, q̄d a Tuſcis ac Pœnis Romani mutuauerint:
Et ſi mihi hanc neglectæ eloquentiæ cauſam ſubuerteris: Nos nonnihil mate
riæ noſtræ tenuitas excuſat, q̄ per eloquentiæ cunabula nec uagari nos patie
bat̃. Opus. n. erat ut plus inq̄ſitioni q̄ ſtilo tēpus noſtrū dareĩ, ac cū inuentione
nobis pugnandū erat potius, q̄ auriū uoluptati indulgendū. Quintilianus gra
uis auctor materiā ſcriptori ĩ primis latā ac abūdantē tribuit, etiā ultra q̄ opor
tet. Multū. n. anni decoquēt & nōnihil humana ratio limabit, plura uel uſu ĩpo
deterunt̃, pluria circūſcriptius adductiuſq; adhibita enarrādi luce circūſcindūt̃
Ipſe uero nullius ſcriptoris ſtudio adiutus, ꝓuinciā hanc uel potius ſolitudinē
uacuā ingreſſus, nil repi q̄d ullo pacto noſtrū laborē iuuaſſe potuiſſet. Nec de
ſcribere uerū parere materiā primitus uidebar, ut exilē, ita difficilimā. Inuētiōis
igit̃ onere p̃ſſus, oēm ꝓfuſioris eloquentiæ curā excluſimus, niſi q̄ ſi qua dul
cedine ꝑ elegantiarū delitias q̄ddā effluxerat, id tm̄ nō affectanter, uerū calore
q̄dā cōſueto ꝓlabaĩ. Eſt p̃terea q̄ddā hoc hoim genus, q̄d peculiariter græcarꝫ
literarū eruditione delectaĩ. Quas ſi q̄dā ꝓ ea copia ut in grammaticis ac ada
giographis non in nobis inuenerint: id nō in me, uerū in auctorū ignorantiā
cōpetant, q̄bus nihil cū germania cōe fuit. Nēpe & q̄ noſtrū opus informat, id
ſine græcarū literarū teſtimonio deducat neceſſe eſt. Nō ultima ipſe teneor ad
miratione, unde tot nobis græca ſuppeditauerint: dū tm̄ nulli græcorū operam
eorꝫ germāiæ accōmodauerit. Cæterū tumultuaria editione op⁹ noſtrū matura
bā, tpis exiguitate deſtitut⁹, nil q̄d ultra q̄tidianū ſermonē ſe attollere uidebaĩ,
affectauimus, ac repētino conatu opus hoc noſtrū temere p̃cipitatū accelerau
mus. & calore q̄dē iuuenili cōfiſus, me cœlo terræ mariq; ꝑmiſi, ut id q̄d uirib⁹
tutari neq̄rem, fiduciæ crederē. Parū uires noſtras ante cōſului, q̄d ferre hæ ſeu
polliceri poſſint: experiebar. At q̄ opus erat expiri, dū non germaniā formā
dā, uerū eā formantibus anſam tm̄ me p̃biturū diu ſpopōderim. Non potuit
germaniæ ratio ab uno hoīe ꝑfecta oſtēdi, ſine adminiculo alterius. Multi p̃ter
ea ad id q̄d elaborauimus ſcribendi genus ſe cōpoſuerūt, arduā tm̄, q̄d ſcio, ꝑtē
ipſe obiui, & q̄ ad ꝓfectū germāiæ conferre uidi, nō ſub noīe germaniæ, uerꝫ
potius opi huic ut occaſiōis aut anſæ p̃bendæ titulū τῆς ἐξηγήσεως. i. cōmētariorū
deſumpſi. Nemo aūt ignorat, nō ad eloquētiæ laſciuiā, ſeu ad capiēdas aures cō
mētaria tradi, dū plus hæc ad enodādos authores, tpa, & facta ſcribanĩ, ac ab hi
ſtoria eo diſcrepent, q̄a licētius a ſtilo alioq̄ ieiuna facultate cōdita, ſecedant. Ita
Didymus græcus uolumina τῆς ἐξηγήσεως εἰς Πίνδαρον. i. cōmentariorū in Pindarꝫ
reliq̄t. Et ut totā rē dicā, ad nullas eloquentiæ leges me alligare uolui, ad obti
nenda ea q̄ modo tradidimus. Nā ſi facundiā ſpectaſſem fuiſſet in me pariēdo
rū aliorū uſus multo locupletior uberiorq; in aliis (q̄ cōmētariorū) ſtudiorum
ac operū gn̄ibus, ubi res ipſa materiæ ingeniū iuuaſſet, ac eloquētiæ facultates
ultro admiſiſſet. In p̃ſenti uero negocio, potius uoluntatē animi, ac materiæ re
ceſſum, q̄ ambiendo ꝓdigioſam eloquentiā noīa interp̃tari uolui, & ut u͛ba
materiæ uinculis ſolutæ, nō materia uerbis ſeruiret. Inde ut cæteris germāis fa

ces ſub

ces ſubdere,ad attollendas patrię eorũ curas,aut ſi q tergiuerſaret̃,a noſtra ob iurgatiõe morderet̃.Neceſſũ itaq; erat exĩduſtria aſſimulata ignorãtia poſte ris antepoſita q̃dã reliq̃ſſe,ne animi eorũ a re oĩno exacte elaborata auocaret̃. Reſpirauimus igit̃ aliq̃n,ac nos interdũ q̃ete tradidimus,licentiæ q̃dã indulſi m⁹.Si ob id merebor obiurgari: nec dep̃cabor cuiuſcũq; admonitionẽ,imo lo co obſeq̃i id habebo.Si cõuincor errore lapſus: eũdẽ libenter ſine ſtomacho agnoſcã,cæteris gratias dicã,q mihi in tenebris illis uolutanti manũ porrexerit ac germaniã iuuerit ueritate.Veniã forſitan inde cõſecuturus ſum,dũ nondũ uigeſimã tertiã ætatẽ ingreſſus,in rudibus annis adhuc cõſtitutus,hoc mare in ſtructo naui primus ĩbuerim,& q̃ lõgiſſime tenderim,repẽtino ductu emiſſi onẽ occupauerim.Quã olim curioſiori examine recogniturus nouabo,& quę neglecta ſunt,accuratius regrã.Remittendũ itaq; aliq̃d erit aduleſcẽtię noſtræ cui ut Euripedes in hicetidibus ait ἐν νεότητι . συγγνώμην δεῖ λέγειν χερῶν.i. Licẽ tia q̃dã ineſt & cui ueniã tribuere opus eſt.Sumus p̃terea plus æq̃ in p̃ferendis ingeniis celeriores ac repẽtini,& plærũq; ueluti ex Thucydide Lucianus ĩ epi ſtolis,Cecilius & Plutarchus eliciunt.Optima & excelſa ingenia uerecũdia re primit,ἡ ἀπαιδεία θράσος ἡ δὲ παιδεία ὄκνον φέρει,& ignorãtia nobis audaciã ſubminiſtrat. Venio nũc ad id q̃d ad ueritatẽ hiſtoriæ ac integritatẽ uidet̃ attinere,in q̃ plu ribus telis noſter labor forſitan cõfodet̃.Hic.n.inq̃t,ciuitatẽ germanię alicuius opinionis emiſit.Alius receptas uulgi p̃ſuaſiões tã diu obtẽtas,me mutatũ iuiſ ſe calũniat̃.Alius,hic,ait,illius regionis antiq̃tates executus,nullã turriũ,foſſaꝝ originẽ,aut primi habitoris,herbarũq; in uilla noſtra creſcentiũ,mentionẽ te nuit.Ne illi maligni igit̃ cenſent̃,q rerũ naturas interuertẽtes,id ad chronogra phi officiũ aut potius geographi ſpectare putãt,q̃d chorographorũ eſt. Nec ultia tñ inter illas diuerſas partes diſcrepantia interſerit̃,qm̃ (ut Ptolemęi ỹbis loquar) Chorographia particulatius loca a toto abſcindens,p̃ ſe de unoq̃q; ipſorũ agit.Deſcribit.n.ferme ſingula ac minima,ut portus,uillas, populos ac fluuiorũ ſciſſiones,aut his ſiſia.Geographiæ uero p̃priũ eſt,unã & eandẽ ha bitabilẽ terrã cognitã oñdere,quõ illa ſeſe ſitu naturaq; habeat.Et tñ circa eã uerſat̃.q̃ p̃ gñales deſcriptiões ipſi cõiungunt̃,ueluti circa opulentiora oppida montes & nobiliores fluuios,& q̃ ad ſingula eorũ req̃runt̃.Nec igit̃ ad p̃poſi tũ deſtinati op̃is tã exacta rerũ enodatio p̃tinebat,imo a natura inſtituti op̃is recedebat.Si.n.nũc ad medicinã deſcẽdiſſemus,q̃ties herbæ germanicæ me moria nos admonuiſſet,inde ad rõnes naturales nos tranſtuliſſemus,pene in infinitũ opus noſtrũ euaſiſſet.Vidimus alioq̃ in tantã molẽ ac pondus uolumi na noſtra aduleſcere, ut ſi maior pariendi uoluptas nobis acceſſiſſet,cui & uer boꝝ ac rerũ licentiã ſup̃ſtitioſe indulſiſſemus,neſcio an apiente ſe latius mate ria in coloſſi magnitudinẽ id q̃dq̃d eſt inſurrexiſſet.Progreſſus.n.ſum alioq̃ lõ gius decipiente tranſitu,q̃ hiſtoriæ ratio a nobis deſyderabat,lõgiuſq; tẽdim⁹ q̃ deſtinauimus.Dũ.n.primitus in altum uela uentis dedimus,calore q̃dã iuue nili animoſiores excitati,ſine ulla reditus memoria,extra p̃ſcriptos ac certos pe ne limites exceſſimus.Nec ſatis aſtuti eramus,ubi carbaſa noſtra alligaremus.

Donec q̃ longiſſime a littore remoti, iã mediũ pelagi occupantes, deſtinati fi-
nis terminos amiſeramus. Tunc primitus ad nos ipſos regreſſi, negocii ardui-
tatẽ pẽſitantes, oĩ conatu ſecuritatẽ iterũ p̃cabamur. Egregie fateor poſt q̃ me
dias huius op̃is difficultates p̃tergrediebamur, maiori ſtudio uela retrahere q̃
pãdere nitebamur. Nullus geographicæ ꝓfeſſionis copia rerũ Strabonẽ ſup̃a
uit. Cedat aũt Strabonis op⁹ effuſiſſimũ, totiq́ꝫ orbi deſtinatũ, magnitudĩe ger
maniæ noſtræ, q̃ tñ ab ingenio doctiſſimorũ q̊rũcunq́ꝫ ꝓcul receſſit. Sup̃ſtici
oſa ẽt & q̃ priuato cuiq́ꝫ cõſtant, ex ĩduſtria ꝓ op̃is noſtri neceſſitate omiſim⁹.
Nec eñ expedit p̃ oẽs rerũ minutarũ (ut eximius orator ait) rõnes trahi, ac
oẽs cuiuſcunq́ꝫ rei tractus excurrere, ab unoq̊q́ꝫ argumẽta ſumi, & ex qua cau-
ſa fluant. Inde mores inceſſere, & q̃ in malã cõſuetudinẽ recepta ſunt, refutare,
& deniq́ꝫ uniuſcuiuſq́ꝫ ſtomacho inſeruire. Ipſe inter primas hiſtorici uirtutes
puto, aliq̃d neſciuiſſe, nec oĩa ſectari, uerũ tñ & maxĩe neceſſaria. Si. n. huic inſti
tuto uiueremus, ut nihil a nobis in ſcribendis op̃ibus p̃termitteret̃, cæteris ĩ ger
maniã occaſionẽ ac conatũ auferemus. Nec facile poſſemus cũcta exeq̃, tã in-
finita. n. ſunt q̃ dicere deberemus, q̃ꝫta ipſarũ rerũ uarietas. Cęterũ oĩa q̃ memo
ria noſtra ꝓrogauimus, idoneis auctoribus nixi, ubi potuimus, ubi nõ, q̃tũ le-
ctionis ratio, ac recepta aliorũ p̃ſuaſio in nobis exigebat, appoſuimus. Plęrũq́ꝫ
oculari teſtimonio alioq̃ inerudito fidẽ abrogauimus, ſępe doctorũ hoĩm iudi
cio, & q̃ regiões ignorabant nitebamur, ac cõſidentiori plærunq́ꝫ aĩo. Nõ. n. tu
tũ ſemp̃ eſt, ea q̃ p̃iculo luminũ nobis conſtant, licet & ueritate foueant̃, in lucẽ
ſpargere. Nã multa extant q̃ oẽm de ſe memoriã fugiunt, omitti q́ꝫ cupiũt, plu-
ra, q̃ ut tenuiora exiſtunt, uim afferendã ipſis ac colorẽ accõmodãdũ poſtulant.
Vſus ergo hiſtorici eſt, in formandis rebus, ſparſa ac minus idonea (ne aſſerãt̃)
tranſgredi, q̃dã uero uenuſtatis gratia ſuco illinire, q̊uſq́ꝫ rei decus patii. Ea tñ
modeſtia, ut plus in omittẽdis q̃ꝫ fingendis rebus laboret. Quare nec illis acce
do, q̃ ea ueritate res, qua actæ ſunt, enarrandas putant. Narrandę q̃dẽ ſunt, nõ
ut actæ, uerũ ut narrare expedit, itaq́ꝫ depoſitã materię occuliãq́ꝫ uĩ rebus ero
gare opus eſt. Nã intentiſſimus geographiæ labor non ſolũ in rerũ inſpectiõe
uerũ ĩ ęſtimatione conſiſtit, ac maius p̃ciũ habet, dũ a uiſu remotus, ab ingenio
ac aĩæ habitibus, plus q̃ a corp̃is ſenſibus ꝓcedit. Quia in hiſtoriis ac in cęteris
monumẽtis animus cõtẽplatione recti informat̃ & exẽplis, q̃ in oĩbus diſciplis
potentiora ſunt exp̃ientia. Quorſum. n. attinet Achillis fortitudinẽ intelligere?
niſi eã ad uitæ tuæ imitationẽ tranſtuleris. Nec eo ĩtẽdebat Homeri intẽtio, ut
tñ in cultu corp̃is ac exp̃ſſione Achillis occuparet̃: uerũ magis q̊ uirtutẽ illius
nobis in exẽplũ formaret. Nõ igit̃ ueritati Homerus nec mendacio patrocina
bat̃, q̊tieſcunq́ꝫ falſa, ad fingendos tñ bonos mores recepta nobis p̃ponit. Nã
plura heroibus cõceſſit, q̃ finxit, & illis q̃ finxit, ꝓximã ueri imaginẽ reddidit.
Nimiæ igit̃ ſedulitatis ac ſup̃ſtitioſi hoĩs eſſe puto, Homeri narrationẽ oraculi
ueritate uenerari, quẽ multo ante mẽdaciſſimũ futurũ Sibylla p̃dixit, a cui⁹ q̊q́ꝫ
de Troiæ ſententia tã doctiſſimi abſunt. Nimiæ q̊q́ꝫ temeritatis eſſe conĩecto
Homerũ mendaciis inſimulare, & a uero receſſiſſe calumniari, dũ nihil uerius

illo q̊d

illo,q̊d ueriſſime ad mores bonos tranſumi pōt.Et ſi falſi ꝗddā in ipſo cōuictū
fuerit,dūmodo a fide hiſtorica nō exciderit,& ad bonā uitę inſtitutionē trāſire
pōt,ita falſum eſt,ꝙ uerū. Cauēdū tibi erit,ne tu ꝗ id falſi loco habueris:falle-
ris.Non igiť ubiqꝫ frigidū & putridū eſt,q̊d nō p̃ciſam rei ueritatē explet, dū
modo tm̄ a uериſimilibus cōiecturis ducať,& utilibꝰ,nō uice mēdacii explodať.
Nec ueritas exp̃ſſa ꝑtinaciter tuenda eſt,ubi falſitatē cōis utilitas & melior ra-
tio,pudicęqꝫ aures exigūt. Videmus plura a rerū natura ꝓduci,q̊rū memoriā
ex induſtria auctores claſſici excluſerūt.Non ꝗa ueritate id aſſeri nō poſſit,ue
rū ꝗa aut ab ipudica rōne ꝓfectū fuerat,aut in ſuſpitionē icredulitatis cecide-
rat,aut pias aures offenderat,ſiue iuidiæ materiā ſuppeditabat. Multa.n.à rerꝫ
natura occultanť,q̃ ſi ꝗs luci ꝓduceret: inſaniret.Quare dū plęrūqꝫ literarum
ꝓceres nugāť,id cogites,tibi ita nugari nō datū eſſe,nec te poſſe.Refellēdi igiť
ſunt ꝗ id nugandi genus ſummouerūt. Et ꝗa hæc firmiora ſunt,dū exēplis de
monſtranť.Nonne ꝗ hoiem ſibi ad pingendū deſumit,ea q̃ ſuadente rōne cō
ſūmare pōt,excurrit.Arcana q̃dā & ipudica remittit,ac mēbra ab oculis rēota
occultat.Haud ſecus iſta in hiſtoricū cōpetunt,cuius oꝑa ſunt, non coactis &
accerſitis,uerū cūceſſis ac fictis deſcriptiōibus,moribuſqꝫ cōducibilibus aliqñ
decurrere.Nūc q̃ memoriæ repugnāt,poſthabere,plæraqꝫ incōpoſita enarrā
di luce formare.Nec magni refert: ſi mendaciū dicat ſcriptor,dūmodo nō mē
tiať.Aut mentiať etiā,dūmodo nō mendacii id ſpeciē gerat.Immo Fabius no-
ſter oratori alioꝗ uiro bono ac ꝑfecto mēdaciū ꝑmittit,ſi illud ad honeſtatem
aut ꝑſuaſionē duci pōt.Cur nos id in hiſtorico explodimus:Adde ꝙ tā longe
a ſe inuicē ſcriptores in diuerſum abeūt,ut difficilimū ſit diſcutere,cuiꝰ iudicio
potius cedamꝰ.Nec dimidia pars illorū ueritate defendi pōt,q̃ principū genea
logiis interſerunť.Multi.n.ad gratiā locuti,principū uoluntati arriſerūt,& his
q̃ laudi eorū cōueniunt pluribus fictiōibus annexis,principū auribus inſerui-
unt.Ex q̊ totū ſanctorū numerū q̃libet genealogia ſibi arrogauit,tātūqꝫ bonos
principes,& ꝗ ad uirtutē nitebāť cōplectiť.Hebetes uero excludit.Quare nec
ægre feras,ſi aliqñ in ſerēdis ducū arboribus,a tua ſentētia receſſerimꝰ.Pro tē
porū.n.q̃litate,loci oꝑtunitate,p̃habita cuiuſcūqꝫ rei debita dignitate,&his ſin
gulis in chronographis emēſis,multū ac diu penſitati,tandē digniorē uiā igre
diebamur,ac genealogias noſtras ꝓ rei neceſſitate,nō aſſentatiōe imbuti,for-
mauimus.Quod negociū non uulgarē laborē nobis attulit.Seria.n.res agiť,q̊ti
es de rōne nobilitatis diſſeriť,ubi niſi cautę ac diligenter explorata cūcta fuerit,
actū erit de totius genealogiæ ueritate.Nā uno ſaltē gradu eius deſyderato ,
totius arboris ſumma ꝑuertiť.In aliis rebus occaſione aliqñ error admittiť,i illo
uero tota gn̄is ratio deturbať. Videmꝰ p̃terea nullā ciuitatē tā exilē & priuatā
q̃ non anile cōmentū de eius origine,qua ſibi blandiebāť,effinxerit. Eueniunt,
etiā naturę rebus tā mutuæ ac uarię uiciſſitudines,ut pene decocta ſint oīa illo
rū,q̃ antiꝗtate uenerāda,aut recepta uetuſtate memorabāť.Subſidūt.n.mōtes ,
& palꝰ aptaqꝫ remis uicinas urbes alit,& graue ſentit aratrū. Vbi p̃terea olim

terra,nūc maria horrēt.Et dū ita ſe res habeat,ut CL. Ptolemęus aſſerit,ꝙ ob mutationes,corruptioneſq́ʒ rerū,multa corruiſſe agnoſcant̃,neceſſe eſt nouas noui tpis traditiones intēdere.Librāda tn̄ eſt ſcriptorū ſentētia, τὸ ἀξιόπιστον,q̊d ſide dignū. Verū qa loca oīa aut ob infinitā eorū magnitudinē, ἢ διὰ μεγάλην ὑπερβολὴν,ut eius uerbis loquar,aut qa nō ſemꝑ ſe eodēmodo habent. Nemo hæc explorare tā exacte pōt,qn ſꝑ tꝑa futura eius rōnē nō fecerint manifeſtiorē.Hæc ille. Videor plura in defenſione noſtra exegiſſe,q́ʒ rei neceſſitas patiebat̃,haberē & adhuc plures,qbus opus eſſet,occaſiones ad tuēdas copias nr̄as, nō intēpeſtiuas,niſi ꝙ ꝓ hæc ad defenſionē recepta trāſire,nō hærere uolui. Sū tn̄ ea partim ob tuā uoluntatē ingreſſus FLORENTI,partim ut cōtra uaniloquētiā (in qua multi ſe erudiūt)agēdo,aliq̄to liberius expaciarer,onerit̃q́ʒ cederē parūꝑ,donec animū in tā anxio negocio,q̊d germaniæ cognitiōi impēdimus,reſpirando parūꝑ repararē.Effugerēq́ʒ deſidiā,ac cæteros germanos q̊s deſidiæ natura dānauit,cōpellerē.Tenuit me ꝑ̄terea dignitatis tuæ in omni literatura literatiſſimę ratio. Vltimo & ſumma tua in me ſedulitas FLORenti ut hæc,q̄ ad defenſionē noſtrā cōceperā,cū nois tui florētiſſimi ꝑ̄fatione ꝑorarē,& in q̄ſtione a nobis mota,honeſta mutuę charitatis noſtræ cōtentiōe,tecū decertarē.Quā (dū ab arduis principis negociis animū tuū curis ſolutum uoluptas aliqn̄ auerterit) inſpicias,ac noſtris illis q̄cunq́ʒ ſint,boni conſulas rogo, unaq́ʒ BERNARDVM Vurmtzerū alterū iuuētutis meę ſpem,his nugis ꝑticipē facias,uirū (inq̄) q altiſſimā iuris eruditionē ex ītimis penetralibꝰ repetitā politioribꝰ ſtudiis cōiūxit. Vale,& dii tibi plene fęlicitatis optatū curſū offerāt
οὔλέτε καὶ μέγα χαῖρε θεὸς δέ τοι ὄλβια δοίη.

FRANCISCVS IRENICVS

Ad Oſorem.

Si carpenda uides: tibi nunc eſt Mome facultas
Aude: oculis coram quæ modo carpis habes
Excidium fera Troia tulit,deſcriptor Homerus
Inuidiam,liuor non niſi ſumma petit
Plaude ſinu,nec inuidiæ germania cedas
Nanq́ʒ eris in numero quo fera Troia fuit
Id decori accedet noſtro,quum fortis Homeri
Compos,& in numerum ponar Homere tuum
Perq́ʒ deos liceat duce te mihi gloria: Homero
Dicar ut æquales ipſe tuliſſe uices.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν.

Παύεσθον φθονεροί μοι ἀκήρυκτα μηχανάασθαι,
Μίμνετε, μὴ χαλεπὸν βίβλος ἔοντα φοβεῖ,
Οὐδὲν ἔοικε τεῶν ἐπακοῦσαι ἔπεων ἀπολλύτων,
Χάζεο, οὐκ ἀλέγει βίβλος ὀδόντα κακῶν,
Τόφρα λοχησάμενος φθονερὸς ἴθι ἄλλος εἴσω,
Ημέας ὑβρίζων ὡς ἀπόλοιτο κενός
Ἀλλ᾽ ἄγε θυμενέται, μ᾽ ἀγαθοὺς τῶν χείλεσι ἔλοιμαι,
Βάλλετε, ὡς ἐσθλοὺς μήματα ταῦτα θέλει.

FINIS

INDICEM PRAETEREA LECTORI APPONERE VOLVIMVS

Quem obiter ut ſeſe nobis res obtulit, ita percurrimus iuxta ſeriem foliorū.

De littera A

Abacū condit̄ fo,lxxvii,&,cciii,
Abſyrtus Nicomedes ductor cō tra germa.uir doctus. cxxvii.
Abudiacum ccxviii;
Acynacis quis xxix.
Achaia diripit̄ a Gothis cxliiii & cxxxi.
Achillis dromos cci.
Acarnania deſtruit̄ a ger. cxlviii
Acmonia ccx.
Adula mons. clxix
Adrianus cōtra ger. cxi.&.cxxv.
Adrabi clxxxviii.
Adropocampi. cxc.
Aduatici cxcix.
Adamās in germa.naſcit̄ cxlvi.
Aeneas Syl. quid in reb⁹ ger.fo.i.
Aegyrum clxv.
Aerā ger.manorū clxvi.
Aemus fluuius clxxx.
Aeneas fluuius clxxxii.
Aegra fluuius clxxxiii
Affinitas græcorū & Romanorum cum germanis. clii.
Agathius auctor fo.i.
Agrippina ciuitas Roma.cxxxix
Agrippina cxcix.
Aichſtat. ccii.
Aichſtattē.epatus ei⁹ origo lxxiiii
Alani germanicā originem habent. xvii.
Alāni a Gotthis uenere xx.
Alanorū lingua eadē cū got. ibi.
Alanorū ſigna cxvii.
Alanorū Strategemata in gallos & oēs eorū excurſiones cl.
Eorū regū Catalogus lxii.
Alemania vnde dicta ſit xxiii.
Alſates qn̄ chriſtiani xxx.
Alſatiæ lātgrauiat⁹ ad q̄s. xcviii.
Alſatia duplex. ibidē.
Alſatiæ fertilitas. clxiiii.
Alſatia vnde dicta,& q̄ Heluecia ſit. clxxxviii.&.ccxiii.&.ccii
Alſatiæ oppida cxciii
Algiones,Altha,Albani. cciii.
Allobrogi ccii.
Alba greta,alba dominorū,alba

baſilica alrendorff. cci.
Alexander apud ſe habuit germanos. cxi.
Alexan.quid contra germa.cxxi. &.cxxxviii.& contra getas.
Alexan.ſeuerus cōtra Ger. cxxvi.
Alaricus Romam & totam Italiam cœpit. cxlvi.
Alces in Germania clxviii.
altitona,alpes. clxxii.
almonus fluuius. clxxiii &.clxxx.&.ccii.
algaugiæ oppida cxcii.
amalaſuntha & ei⁹ uirtutes lix.
amantini,ambiant,ambiuarii.cc
amiſius uel amaſus flu. clxxxii.
amerbacum,amberga,amertal;
ambiones,amaxobii, ccii.
anaxona,uel amaxona, ibidem
antiquorū pauci in gemania .iii.
antiquorum ignorātia in rebus germanicis ibidem.
ancona a Ger.capit̄. lxxxvii.
antiochia a Germa.capit̄.lxxxix.
antigonus galatas apud ſe habuit cxi.
Cōtra eundē galatæ uict⁹ .clvii.
antoninus pius ger.dilexit. cxi.
auxilio dei hic uicit eoſdē. cxviii
antonini ꝯtra Marcoma. cxx.iii
antoninis damna illata a germanis. fo.cxxxi.
antiochus contra Galatas. cxix. &.clv.&.clvi.
antes qui ſint,& unde. cli.
anglia a Sueuis capit̄. cliii
angros fluuius. clxxx.
anſeres germanorū. clxviii
anguille ī q̄bus fluuiis ger.clxxiii
andromade. cxciiii.
angili. clxxxviii.
antuuerpium. cc
angriuarii,anſuarii cc
andelau cc.
andegauia ccii.
anchiale ccxx.
ana fluuius clxxxiii.
angulus laudis. ccxvi.

anſpach,anolſbach. cciii.
apuleius ſex. cōtra Ger. cxxiii.
app.Sabinus cōtra germa.cxxiiii.
& idē occiſus ab eiſdē. cxxxi.
apes in germania. clxviii.
aqlegia capit̄ a germa. clxvi.
ἀποσχυθίσαι clx.ii.
aquiſgranū. cxcix.
aqueburgū. cci.
argonautæ in Iſtro xiii.
argentina ccii.
argentinēſis epatus. lxxiiii.
arnesburg lxxx.
armenia a gothis diripit̄. lxxxvii cxxxi.
arcadius cōtra Germa. cxxvii.
arelaten germa.ceperūt.cxxxvii. &.cxxxix.
arelarenſe regnū. cc. & lxi.&.lxviii.
ardaburi⁹ cōtra barbaros. cxlvii.
arimiū a gotthis diripit̄ cxlviii.
arborichi. cli.&.cc
ardua ſylua clxxi.
arares duo clxxxiiii.
aredata. clxxxvii. &.ccii.
artobriga ibidem.
arduenna clxxi.
arctos quid. cxciiii
arctophilax,arcturus ibidem.
areuacii cc.
argentuaria,argentaria ibidem
arſicua. ccvii
argentoracum ccii.
areſſlauiane,armarii. cciii
arctopolis ccvi
arctauium ccxiiii.
arſenium ccxxi.
arminenſes ccxv.
ardennenſes comites. cxiii.
aſinius pollio cōtra ger. cxxii.
aſciburgium iii.& lxxxviii.
aſia populat̄ a germa. cxxxi.
& galatis. lvi.& ſequē.
aſtringi. xiii.&.cli.
aſchau cci
aſcalingium ccxv
athenæus uictus a gotthis.cxliiii.

athalarici manſuetudo clvi
Attila germaniā deſtruxit cxl.
Eius genealogia. lxi.
atheniēſes uincūt a galatis clvii
atheſis fluuius clxxxiiii
attuatucum. ccv
audit⁹ ꝑualet uiſu in geographia
& huic teſtiōm dandū vi.&v.
auariſci xiiii.
auarēs unde xvii.
Idem uincunt a Bulgaris. clii.
augſpurgēſis epātus lxxiiii.
Auguſta cc.
auuidius contra germa. cxxiiii.
Aurelianus cōtra germanos,& vi
ctus ab ipis cxxxi.
Idem contra gotthos. cxlv.
Auguſtus cōtra germa. cxxii.
Idē ab ipis uictus eſt, & ꝗ damna
acceperit. cxxxi
Idem contra gotthos cxliii.
aues germaniæ clxviii.
auerpi cxc
Auſtria cc. Eius urbes. cxcii.
auſtriæ longitudo cxcvii.
auentinū,uel aucaticū ccxi.
Auſterania cc
Augia Cæſaris cciii
augia maior. ibidem.
Aureatenſes idem.
Auxita ccxxi.
Auſtraſiæ regū catalogus lxiiii.
Auſtraſia, & ubi ſit lxiiii.
De littera B
Baſtarnæ ger.& galatæ.xx.& xliiii
Hi cōtra mithridatē & rom.clxii.
Bardi ſacerdotes qui. xxx.
Bauari qñ chſtiani xxxi.
ꝗs reges & duces habuit lxxxv.
Eadē ad Ottonē ſchurēſem. lxxxi
Barbari qui. ccl.
Bataui qui. cciiii.
Spuma batauа lii.
Eius dimenſio. cxcvi.
Baſilienſis epātus lxxiiii.
Bamberga. cciiii
Babēbergenſis epātus. ibidem.
Bacharacū, cciiii.
Et quō ad palatinos. lxxvii.
Ballenſtiden . lxxx.
Badeñ. marchionatus unde & ex
quibus xciiii.
Eorū ſtrategemata. Sedes ſepul-
turæ,ciuitates,& oīa ibidem.
Baden ciuitas. xcvii
Balnea badēſiū clxxxiiii.
Backenheim xcvii.
Barbonæ aræ cxvii.
Bathanatus clxvi.
Bacena ſylua clxxi
Baltheū mare clxxiiii
Bacuntius fluuius .clxxix
Batanodurū. clxxxvii. & cciiii.
Balbrun ccvii.
Bardini cxc.
Baltia cxcviiii
Ballenſtat ccvii
Belgarū deſcriptio, & an germa
ni ſint, & quō ad germa. x.& xi.
Bretthen ad palatinū. lxxvii
Bergenſes in marchiones, in du-
ces,& quō ad Iuliacenſes deue
nerint. lxxxviii.
Bellum pratum. lxxxix.& cci.
Beſickeim xcvii.
Bernicus fluuius clxxix
Bederau cci.
Bericus fluuius clxxix
Berni cxc. bethaſii cciiii.
Bellouaci ccv. berna.cci.
Bizantiū deſtruit a gott. cxliii.
Birchanis ccv.
Bingium. ibidem.
Bituriges. ccl.
Bilickeim ibidem
Blauus fons cciiii.
Boi & boarii. ccl.
Bithynia diruit a ger cxxxv
Et a gotthis. cxlix. & a Van
dalis. cl
Bohemia ccl.& xxi
Bohemi ſagittarii. cxv.
Vincunt a germanis, cxl.
Rex bohemiæ lxxv.
bohemica ſylua clxxi.
bombarda cxvi
bonaſus in germania clxviii.
boſphorus cimericus clxxvi.
borromagus clxxxviii.
boccodurū ibidem.
boleatum cxxi
bonna ccv.
bootes ſydus cxcv.
britannia a Sueuis, & a ſaxonib⁹
diripitur, cliii.
britannica herba lii
bruſellæ dux cciiii.
bruſella ad epiſcopū lxxiiii
bruviler ad epm tullen. lxxv.
brunſuigum ccvii.
Illius comitatus initiū lxxx
De ducibus eius lxxix
Ibidem oīa cætera cōtinent
brabantia. ccvii.
Eius oppida cxciii.
brabātiæ ducatus initiū. lxxxviii.
Quō ad Flandrēſes, burgundio-
nes, Auſtros, & eorum ducum
ſtrategemata lxxxix.
brutia a gotthis diruit cxlvi.
& cxlviii.
breuci unde dicti. cli.& cciii.
bremenſis epātus lxxiii.
bructeri cōtra romanos clxii
brongus fluuius clxxix.
brigantia clxxxvii.
brigathi cxc.
briſciæ oppida cxciii.
bructeri cciii.
brandenburgēſes marchiones,&
eorū catalogus & genealogia
& eorū bella lxxviii.& lxxix.
Eorū ciuitates. cciiii.& lxxix
brandenburgenſis epātus. lxxii.
brun ccvii. bremen. ibidem
briſacū ccv. brēnus. lxxxvi.
bulion arx cxiii.
bulionenſes marchiones & comi
tes,& eorū catalogus. cxiii.
bullienſes Antiochiam & Hieru-
ſalem ceperūt lxxix.
burgūdia olim germanorū. ccv.
burgundiæ ducatus. ibidem.
burgūdiones cōtra lotharingos.
lxxix. burgūdi uicti ab hel
uetiis. xc.
burggrauii Norinbergeñ. ad brā
denburgē. marchionatū. & eo
rum genealo. lxxviii.& lxxix
burggrauii magdenburgeñ. & ro
tenburgenſes. xcviii.
bulgari cōtra germa. cxl.
Chriſtiani quādo xxxi.
bulgari qui, & eorū uirtus cli.
bulgaria ccxix.
buccellaria. clviii.

buda urbs clxxvii.&.ccvii.
bulactori. clxxix.&.cciiii.
bruncteshoffen ccvii.
budoris. ccxiiii.
budonis mõ.burſfelt cci.

De litera C

Carni q̃ ſint fo.xi.&.clxxxvii.
Catbos a germa.xviii. Reliq̃.cli.
Capniõis eruditio & fortuna.xlii.
Caracalla uoluit eſſe ger. lxx.
Ipſe cõtra germa. cxxv.
Catzenelenbogen quõ ad lant/grauiũ xcviii. Et eius ps quõ ad Palatinũ lxxvii.
Carolũ magnũ fuiſſe ger. lxiiii.
Tota Caroli genealogia lxvii.
Caroli Burgũdiæ ducis geſta.xci.
Ca.Caligula ſecũ ger.habuit. cxi.
Ipſe cõtra germanos. cxxiii.
Careiæ germa. cxv.
Camillus fortuna ſola uſus eſt cõtra germanos. cxix.
Capitolii expugnatio a Senonibus. cxix.
Catti uincunt a Druſo cxxi.
C.Catarius cõtra germa. cxxiii.
Caius cõtra germanos ibidem
Cappadocia diripit a ger. cxxxi
Caſſandra deſtruit a ger. cxxxvi.
Cãpania deſtruit a germ. cxlvi.
Calabria deſtruit a gott. cxlviii.
Carpi. cli.
Carthago diripit a Vãdalis. clix.
Cauchorũ ſterilitas frugũ. clxiii. & in pecoribus clxvii.
Carpatus cxc.&.clxxi.
Catarractæ in Danubio clxxix.
Carpis fluuius. ibidem.
Carnunto. clxxxix.
Catti. clxxx.&.ccviii.
Caruntii. ccviii.
Caturiges. ibidem.
Camburg ccix.
Carcinites Carini Caici. ccix.
Careſii ibidem.
Caninefates. ccviii.
Caſuarii Carithni clxxxix.
Camptæ Carudes ibidem.
Caumani. ibidẽ. &.ccviii.
Caſſiopeia. cxciii.
Caliſto ibidem
Cacionebis cciii.
caſſula capellã calbiq̃. ccvii.
cãpus regis caleci carnũtes. ibi.
carnuntum ccviii.
Cæſar & celtes qd in germaniis rebus ogati ſint. fol.i.&.ii.
celtæ qui v.&.ix
celtæ pueros rheno explorant. ix
cæſaris gladius in germa. xlix.
Idem germa.dolo uicit cxviii.
cænomagiũ. ccix
cella unde dicta xcvii
cella quõ ad marchionẽ. ibidẽ.
cecina cõtra ger.& helue. cxxiii.
Idẽ bis uictus eſt ab cis. cxxxv.
ceraunniũ. cxvi.
cecius mons. cxc.&.clxxi.
cellenſe balneũ. lxxxiiii.
cepheus cxciiii.
cenomanni ccviii.
centrones ibidem.
ceruſii ccvii.
ceracates. ccix.
cella monachorũ ibidem
choa quid. xxxv.
chali clxxxix
chetaori cxc.
churones charcotæ ibidem.
cheracatriæ churiones ibidẽ.
cheruſci. ccvii.&.clxxi.&.clxxxix.
chamæleon. clxvii
chronus.fl. clxxxiii
chalauſtus. cxc.&.clxxxiiii.
cherecobalus clxxxvii.
chenni clxxxix.
chemteri. ccix.
cheniſci clxxxviii.
choburgum ccix
cycyzena a gotthis diruit. cxliiii
cyprus a gotthis vaſtat. cxxxviii.
cilicia eripit a gotthis. cxxxi.
Et a germanis. cxlix.
cius fluui9 in Danubiũ clxxix.
cius fl.in Mænum. ibidem
cimbriũ mare. clxxiiii.
cimbrorũ inũdatio clx.&.clxxii &.clxxiii. &.xx.
cimbri unde,& eorũ ſedes. xx.
cimbros eſſe germa. ibidẽ.
cimmeri9 boſphorus. xx.
Eius dimenſio. cxcviii.
cimbrorũ antiquitas. xxvii
cimbri.mulierũ caſtitas. xxviii.
Et earũ induſtria. ibidẽ.
cimbri terribiliſſimi. cv.
Idem ſagittarii cxv.
De eorũ galeis. ibidẽ.
cimbrorũ aræ cxvii.
Eorum vexilla. ibidem.
cimbricũ bellũ horrẽdã præceſſerunt. ibidem.
cimbri a diis uicti ſunt. cxix.
cimbrica bella omnia. clix.clviii.
ciphroim cc.
cizenſis epatus qñ & a quo initiũ ſumpſerit lxxii.
claudianus adulator. cix.& cciiii.&.cxxviii.
claudius a ger.imp.fact9 eſt cxii
clodius Albinus impeditus eſt a germanis. cxii.
clodius ob uictoriam cõtra germanos glorioſus. ibidem.
Idem cõtra germa cxxvi
cleochanus uictus a ger cxliiii.
clades apud Aliam. clii.
climara quot cxciii.
cliuenſes duces & marchiones.folio. lxxxviii.
cliuenſis ciuitas ccvii
cloſternuenburg ccix
ciingen munſter ibidem
claudouium. ibidem.
cluniacenſes. ibidem.
coloniẽ.archiepatus eiuſq́ origo & catalogus archip̃ſulũ. lxxii.
colonia.cxcix.Q ñ chriſtiana xxx.
coraci qui ſint. xxxii.
cõſcii iudices Vueſtualiæ. xxxvi.
corãs ſcriptor. clvi.
cõſtantinus ex pte mřis ger. lxx.
Idẽ a ger.factus impator. cxiii.
Eius geſta cõtra ger. cxxvii.
Vincit a germa. cxxxii.
Eius mors. cxxxiiii.
cornelius Fuſcus cõtra ger. cxxiiii
Ab eiſdem occiſus. cxxxi
contra Leonardũ aretinũ cxlii.
cõſtantinopolis obſidet a germanis. cxlv.&.lxix.
comũ diruit ab alarico. cxlvi.
cõſtantia piſcoſa urbs clxxiii.
codanus clxxiiii.
carcerus.fl. clxxix.
colaphis. clxxx. coquun.fl. clxxxii

Comagenis clxxxvii.
Corconcii clxxxix
Corona ſydus cxciiii.
Columbaria ibidem.
Corroduñ ccviii.
Condruſi coſtobates. ccix.
Corbeia ibidẽ.
Criminẽſis e͞patus lxxiii.
Craſſus alpinos domuit cxxii.
Cryſtallus naſcit̃ in germa. cxvi.
Cracouia ccviii
Culmenſis e͞patus. lxxiii.
Curia cclxxxvii. & ccvii.
Cucullæ mons ccvii.
Curia Hugonis ccix.

De litera D

Daci Germani & qui xv. & cliii.
Daci ſemp̃ iuxta Iſtrũ, & duæ Daciæ. xvi. Hi cõtra roma. cxxv.
Cõtra cos germani. cxxxvii.
Datia in p̃uinciam. cxxxix.
Dani a germanis xviii.
qñ chr̃iani. xxxi. Cætera. clxxxviii
Eorũ regũ genealo. & Catal. lxv.
Das Cattis Daciſq; fidem. xxxiii.
Danẽburgũ ad Lunẽburgẽ. lxxxi.
Daſſel. ibidem.
Danubii limes. cxxxii.
Idem cõgelatur clxxvii.
Eiuſdẽ ĩpetus & q̃litas & rõ. 178.
Danubii ort⁹ & exit⁹ oſtiarũ. 179
Sexaginta flumia in Danu. clxxx
Eiuſdẽ longi. & latitu. cxcvi
Dandiſti Dandati clxxxix.
Dalmatia ccx.
Dãna roma. illata bello cim. clxi.
Denodurũ Delegia ccx.
Decianæ aræ. cxvii.
Delphi cõtra gala. cxix. & clviii.
Decœbalus a traiano uict⁹. cxxv.
Delphinatus olim ad germanos ſpectabat cxxxix. & lxviii.
Decius contra germa cxliiii.
Diocletianus cõtra gotthos ibi.
Idem german⁹ eſſe uoluit. lxx.
Digulones. clxxxix. & ccx.
Didoni cxc Diſſiboldi. ccx.
Diglumi ibidem.
Dmoadũ pyrgũ. ccxviii.
Dornbergũ. lxxvii. & ccx.
Dona a diis mortalibus. ciii.
Dona germanis a diis oblata. ibi.
Dona germano. qui ulcerũt. cviii
Domitianus germanicus eſſe voluit. cxxiii. Eius p̃lia. ibidẽ
Domicianus vincit̃ a ger. cxxxi
Idem cõtra gotthos cxliiii.
Domitianus emptis crinibus de germanis triũphauit. cxxix
Dockẽbergũ ccx. Dornſtet. ccxi.
Doctrina pacis. ibidem.
Donis germani tũ uicti ſunt.
Drauenna fluuius. clxxxiii.
Draos fluuius. clxxxvii.
Draus flu. Drabona flu. clxxx.
dryudes xviii.
druſinæ foſſæ & ſtructuræ. clix.
druſi geſta cõtra germa. cxxiiii.
druſus uincit̃ ab eiſdem cxxxi.
dromachetis geſta. cxliii.
durlacum. cxvii. & ccx.
duldoni. cxc.

De litera E

Ebrios non ſolũ germanos, ſed & om̃es gentes fo. xxxiiii.
Eburones ccx.
Eberbergũ. ccxi. Ebracũ ibidẽ
Eburum ibidem.
Eberſteinmunſter ccxix
Ecmundenſe monaſte. ccxi.
Edera fluuius clxxxiii.
Egeſtani ccxxv.
Aegyptii oẽs barbaros dixeſt. cxc
Egra ccxi
Ehenheim. ccxi. Eluones. ibidẽ.
Eluneñ. monaſteriũ clxxxix.
Elmeones. ccxiiii.
Electrũ eius noĩa, virtus, & p̃ſtantia, & ubi naſcat̃ clxiiii.
Elegium ccxi.
Electores imperii & electio. lxxv.
Embececenſis dñatus. lxxxii
Engern & eius domini. lxxx. & ſe.
Engonaſis. cxciiii.
Eningia. Eppingen. ccxi.
Ἐπισκοπεῖον xxxiiii
Equi germanorũ cxvii
Eraſii clxxxix.
Eremus Heluetiorũ cxc.
Erſtenheim ccx
Eriſtalliũ. Erphordia ccxi.
Eraſmi eruditio. xli
Erythropolis ccxxiii.
Eſlingen. ccx.
Ettlingen ibidem. & xcvii.
Ettenheimiũ ibi. Euentũ. ccxi.
Eumodurũ. ccxiii.

De litera F

Fabulæ phaetõtis declaratio 164
Falcones albi in ĩſulis ger. cxcviii
Faneſiũ. ccxi.
Fœderici primi cæſaris habit⁹ 70
Fœderici ſecũdi ſtrategemata cõtra turcos & Italos lxxxvii.
Fiſcini cxi
Flandria in comitatũ & comitũ eius Catalogus xc.
Flãdria ad danos hanoniam mamortenſes ibidem
Eorum ſtrategemata xcii.
Potentia Flandrenſiũ ibidẽ
Oppida Flãdriæ xciii
Fleuus fons clxxiiii
Fleuus lacus cxxxi.
Flaminii ccxiii.
Flauiana, Flauioflauia. ccxv.
Fontinagũ. lxxv.
Foſſenſe monaſteriũ ccxi.
Forchen ibidem.
Franci Germani ſunt. xlx. & clii.
Quando chriſtiani xxxi.
Eorũ initiũ & Catalogus. lxxxviii
Franconia ad epiſcopatũ Herbipolẽſ. lxxiiii. & lxxxv.
Franci ad Rhenũ lxxxv.
Francorũ ducũ Catalogus ibi.
Francorũ libertas cxiiii.
Frãcũ amicũ habe nõ vicinũ. ibi.
Francorũ vexilla leo. cxvii.
Franci batauiã ceperũt cxxxii.
Franci contra gotthos om̃ia vſq; ad mare cœperunt. cliii.
Franciæ rex nihil ſine germanis egit. cxiii.
Plura a frãcis poſſideri quæ germanorũ ſunt. lxviii.
Franconia ccxi.
Eius ciuitates. cxcii.
Frãcorũ rex ſub imp̃atore lxviii
Framea cxv.
Friſia clxxxix.
eius ciuitates. cxciii.
Friſi quãdo chriſtiani. xxxi.
Friburgenſes contra Egonem & Marchionem. xci. & xcvii.
Friburgeñ. ſub zaringẽſibus. ibi.

Fribnrga duo. ccxii.
F.idbergū ccxi
Friczlaris. ibidem
Franckfordia. ccxii.
Francorū uallis ibidem.
Friſingen. ccxi.
eius epiſcopatus lxxiiii
Fulda fluuius clxxxiii.
Fulda ciuitas ccxi.

De littera G

Galatia quæ vi.&.clix
Quō ad Roma.imperiū. ibidē.
Galatæ ger mani vi.&.xix.
Galatarū literæ ad græcas. clix
Galatarū mulieres cxiii.
Galatarū equites & acies cxvii
Galatæ ab Apolline & delphis vi cunt.clvii.& ab elephātis.cxix.
Galatæ cōtra Macedones,Pānonios,Antiochū,& oia.clv.clvi.
Galatæ Scordiſtæ dicunt clvi.
Galatæ uincūt a pirrho.& roma. ſo.clvii.& a Mithridate. clviii.
Ganderſheim ccxiiii.
Galliæ diuiſio. x.
Gallorū multi germani xix
Gallicanus xxiiii.
Gallorū germanorūq; dñia.ibi.
Galli effœminati ibidē
Gallorū ebrietas. xxxiiii.
Gallia uaſtat a germanis folio cxxxii.&.cxxxiiii. & ſequētib9. & ab alanis.cl. & a ſueuis. cliii.
Galli geſſetæ clv.
Gandanū ccxiiii.
Gratia bellica Germanorū apud imperatores. cxi.
Galba cōtra germa. cxxiiii.
& ſceū habuit germa. cxi.
Gallus hoſti. cōtra germa. cxxvi.
Sanctus Gallus ccxiii.
Gammanodurū. ccxv.
Galatinus. vi.
Galienus uictus a gotthis cxliiii.
Et idem cōtra germa. cxxvi.
Geographi antiquiſſimi. ii.
Geographi nō ē oia explicate.6.
Germani galatæ dicti ſunt vi.
Germa.Celtæ nomiabant & Belgæ. folio.vii.
Germania cōprehēſa eſt ſub Scythia & Sarmatia ibidē.
Germaniæ ſit9,latera,& periphraſis, viii.&.cxcvi.
Germania ſuperior,inferior,magna,parua. ibidem
Ger.oli indiſtincta.& qñ diuiſa.ix
Ger.ſubiugat & iterū reſtituit. x.
Germa.plures gentes e ſcādia uehiſſe, xx.& eorū arbor.xxi.
Germaniæ fœcunditas. xxii.
Germa.calliditas ibidē.
Germaniæ ſimplicitas xxii.
Germaniæ frigora xxii
Germanorū multitudo & populi ab ipis xxiii.&.lviii.
Regiones & urbes a ſolis germanis cōditæ & repletæ. xxiii.
Germani unde dicti ibidem.
Germania dicit teutonia & alemania xxiiii.
Germanitianus
Germanicus menſis. ibidem
Germania in Hiſpania.
Germani apud Perſas xxiiii
Germanie9 animal
Aer germanicus
germani longæui .li
germani an indigenæ cxvi
Origo eorum. lvi.
germa.antiqtas & reges. xxvi.
germania recens qualiſt ibidē.
ger.cultus & theoſophia .xxviii.
germanorū dii,ſupſtitiones,ſortes,& auſpicia. ibidē.
germanorū ſacrificia. xxix.
Germa.ſanguine litabant. xxviii & xxix.& aliquādo tauris. xxix
ger.iuramētū militare. xix.
Saccrdotes germanorū. ibidē.
germa.oibus religioſiores. xxx.
Germa.qū chñianit & q nūc chriſtianiſſimi & eorū perſeuerantia in fide ibidem.
ger.nūq raptos ad puerſam fi.ibi.
germanorū humanitas xxxi.
germanorū latrocinia. xxxii.
germano.amicitia,& modus ineundi amicitiā. xxxii.
germa.cibus. xxxiii.
germaniæ fertilitas ibidem
ger.antiq uino abſtinuerūt.xxxiii.
Et aliqñ tamē cōſultabāt iuxta uinum. xxxiiii.
germano.ebrietas. ibidem
Germanorū exercitatio & ſtudiū in uenatu & fluminibus. xxvii.
ger.gymnaſia & lud9 aleæ.xxxvii
Ger.ueterū numiſmata, cōiugia, & matrimonia. ibidem.
germanica.mñe.caſtitas. xxxviii.
ger.lingua vñ originē ſūpſe. ibi.
Nomia germanica quō græce dicant,& eorū origo.39. & xlvi.
germa.nō eſſe barbaros. xl.
germa.illuſtres q obierūt. xl.
ger.recentiū eruditio. xli.& ſe.
germano.theologi,mathematici,aſtrolo.& grāmatici. xlv.
ger.oli inter grecos.uerſatos.xlvi
ger.oli græca carmia faciebāt.ib.
germa.theologi & iuriſtæ. xliii.
ger.inuenerūt phiam, & lras græcis tradiderūt. xliii.
galli & germani lrarum gratia in græciam tranſmigrabāt. ibi.
germāi lōogbardā inuenere. ibi.
germa.vectura & plauſtra. xlix.
ger.ueſtes & lanæ,baccæ,ſagæ. li
ger.mercatura,vſura, diuitiæ. ibi.
germano. cupiditas donorū inſaciabiliſq; auiditas pecuniæ li.
germa.dimenſio ætatis,ſenectutis,& pueriticiæ li.
germanorū funera ibidem
ger.nō e troia.aut roma.ortos,lvi
germa.ſynceros eſſe ab oi aliorū mixtiōe,& eorū origo. ibidē.
ger.imperiū aqſiuerūt, & ger. ius eligēdi papā. ibi.&.lxvi.
ger.frācia oriētalis dicebat. lxvi.
ger.pceritas & ſtatura ciiii.
germano.ſpūs in bello. cv.
ger.ppetuo epiteto feroces ſūt ib.
ger.fermidoloſiſſimi. cv.
Fortitudo ger. ibi.& ſequē.
Et illa ipis innata eſt, cx.
ger.ſp primi in acie ſtragem fecerunt. cvi.
germa.ſemp barbati. ibidē.
germanica tonſura cvii.&.li.
ger.uicinitatē fuiſſe odio. cvii.
germano.bellicoſitas. cviii.
germa,ocli,crines,colores,comæ ora,uox. li.
ger.ſe oblinebāt glaſca. lii.

germa.ornamenta liii.
germa.eſt difficilis captu cviii.
germa.facies,habit⁹, noia,os,feri
tatem,referre. cviii.&.cix.
germa.reſiſtētia & uelocitas cix.
germa.mortē cōtemnūt cx
ger.ſatellites apud imparores. cxi
germa.opinio bellica, & ꝙ roma
ni ab illis uicti ſint. cxii.&.cxx
germanicarũ mlierũ uirtus. cxiii
germa.libertas cxiiii.
germa.ira & furor. cxv.
germani ſemp armati ſunt. ibi.
germanorũ lanceæ, Framiæ ar/
ma,ſcutã,Catheiæ. ibi.
germa.ex crinibus mulierũ ſcu/
ta fabricabant. ibidē.
germani λοφόφοροι ſunt.cxvi.
Varius Germanorũ uaria telorũ
gña a ſcriptorib⁹ eē addicta.ib.
germa.equites & ſagittarii. cxvii.
ger.galeæ & thoraces aræ acies.ib
ger.diruptiões fuiſſe diuiatas.ibi.
ger.ꝓmptos ad renouã. bella.ibi.
ger.uirtu.nũq̃ uictos ſp dolo. 118
g.a deo nō hoib⁹ ſuccubuiſſe.ibi.
germa.requies odioſa eſt. cxix
ger.eorũ triũphos uēdidiſſe ibi.
ger.fame & ſiti paciētiſſimi. ibi.
germã.q̃ damna romanis intule
rint.cxxviii.& per q̃ttuor folia
ger.totũ orbē afflixerūt.cxxxi.ſe.
germanicarũ gentiũ incurſiones
cxxxiii.&.cxxxv. & ſequē.
ger.ſp acqſiuerit,nil ꝑdiderit.133.
ger.imp.ro.inceſſerūt. cxxxv.
ger.nũq̃ uincebant in ger. 138.
germa.quot legionib⁹ cuſtoditi
ſint ne roꝑã inuaderēt. ibi.
germaniã nullos gētiũ unq̃ ſub/
iugaſſe. cxxxix.
ger.totã Europã ſubiecerūt. ibi.
ger.ſubdiderūt Vngariã. cxxxv.
germani ſubdiderūt bulgaros &
ſclauos. cxl.
ger.regio. quō in ꝓuincias. cxlix.
ger.bello Troianis ꝓſtant. ibi.
ger.deuaſtat ab Attila. cxlix.
Et a Normãnis. cliii.
ger.una die ſepe vicerūt ro.cliiii.
ger.ip.q̃ties romã uaſtauerit.clix.
germaniæ arbores & fruct⁹. 163.
In germa. gēmæ & iaſpides.clxvi.
In ger.aurũ & argentũ fodit. ibi.
ger.pecora,aialia,& equi. clxvii.
germa.ueteris facies clxviii.
germania arenoſa clxxii.
germa.piſces & fontes. clxxiii.
germa.flumia cōgelant. clxxvii.
germa. fluminũ dimenſio. ibi.
germa.noim uarietas. clxxxvi
ger.noia ñ rñdere latis nũeris.ib.
germa.noia interꝑtata ab char/
ratore ptolemæi. clxxxvii.
ger.noia ſecus interꝑtata. ibi,
ger.ueteris urbes & ædificia. cxc.
Germa regiones unde dicant, &
nomina habuerint cxci.
ger.urbiũ cōditores & q̃ tpe. ibi.
ger.nationũ pluralitas. cxcii.
Quot ſint regiones aut nationes
germa,& de earũ ſingulis. ibi.
germa.ſydera,circulus poli,paral
leli,climata,zonæ, cxciiii.
g.horarũ & dierũ dilatatio.cxcv.
germa.longi.et latitudo. cxcvi.
ger.ubi altiſſima et media. ibi.
ger.linguæ dilatatio et finis. 197.
ger.inſulæ et earũ ignorãtia. ibi.
germa.inſularũ dimēſio. cxcix.
Getæ et gotthi una gens. xv.
Cætera de getis req. i dic. gotthi.
Gebēna.xxiii.germaſchen.lxxvii.
Getingeñ.comitatus lxxx.
Gelrē.in comites,vñ dicti, et quō
ad egmōtēſes. Iuliaceñ,et Ber
geñ.de eorũ icremẽto & oia.83.
Getzbamel in ciuitatē lxxxviii.
Geppingē incendit.xcvii. clxxiiii
Gengenbachũ,geroltzeck. ibi.
Gelduba. ccxiii.
gebellinorũ et vuelphonũ diſcor
dia in Italia. lxxxvii.
Gepidæ germani et vñ dicti.xvii.
Eorũ ſigna. cxvii.&.ccxiiii.
Gepidarũ reges & bella. lxii.
Geloni,gelduba,gengen ccxiii
Gengenbachũ. ibidem.
Gemelaceñ.monaſte. ccxiii.
Geuentruden,ge del, ibidem.
Genſoriacus ibidem.
Gleſſus. clxv.
Gleſſaria ce.&.clxv
Glanis piſcis. clxxiii.
Glaſca herba clxxii.
Gneſen. ccxiiii.
Gotthos eſſe ger. xv.&.cxliii.
An gotthi idē ſint cũ dacis ibi
Gotthi min⁹ cogniti q̃ getæ.ibi.
An gotti Scythæ ſint xvi.
Gotthos nō eſſe Thraces,ſed Ger
manos xvii.
Gotthi e Scãdia & eorum lingua
& gentes a gotthis deſcendē/
tes. xvii.&.cxliii.&.cli.
Gotthorũ antiquitas. xxvii
Gotthi quãdo chriſtia. xxxi.
Gotthorũ ſacerdotes. xix.
Gotthorũ caſtitas. xxxvii.
Gotthi eqtes & ſagittarii, cxvii.
Gotthorũ in Thraciã, & in totã
terrã irruptio. cix.&.cxxxii.&
cxxxiiii.& ſequē. cxxviii.
et.cxliiii.&.cxlix.
Gotthorũ tela uenēo ibuũt.cxv.
Gotthorum diuiſio in oſtrogot/
thos, Viſogotthos.& Vanda/
los. cxliiii.&.cxlv.
Gotthi cōtra Auguſtũ & Macedo
nes. ibidem.
Gotthi contra francos. cxlvii.
Gotthi cōtra Iuſtinianũ ibidē.
Gotthi pellunt ab Italia. cxlviii.
Gotthones cxc.&.ccxiii.
Gotthorũ imꝑatores,& reges, eo
rundemq; genealogiæ, lix.lx
Gordianus cōtra germa. cxvi.
Et ſecũ habuit germanos. cxl.
Græci cur ab hebræis abſtinue .i.
Eorũ error in externis. iiii.
Et ꝙ in tabulis errauerint.ibidē.
Eorũ timiditas & irriſio. cxliiii.
Grolandia cxcviii.
Gramonariũ cciiii.
Gruningen. ccxiii.
Grunes ibidem.
Gratianus cōtra germa. cxxvii.
Eius mors. cxxxiiii.
Gutalus fluuius clxxxiii.
Gugerinũ ccxiii
Guntiũ,gutones ibidem

De litera H

Hanonia comitatus ad Flandrē.
& eius diuiſio ac cōiunctio. cx.
Haſſia. ccxiiii.

Eius urbes cxcii.
Haſſiæ lantgrauiatꝰ & oia. xcviii.
Harorũ ſcuta, gladia. cxv. & cxvi.
Halberſtat ccxiiii.
Halberſtateñ. ẽpatus. lxxiii.
Haldenburg xcvii.
Halleces germa. clxxii
Hanhuſen. ccxv.
Hatterſlauen ibidem
Hagenau clxxxvii.
Habſchenſis ẽpatus. lxxii.
Halbrun. ccxiiii
Honofer ibidem.
Hamburgum ibidem.
Harudes ibidẽ.
Hallis ibidem
Hafloch ccxv.
Haſingen. ibidem.
Haſtlingen ibidem
Hadering. lxxxviii
Hercules in germania ii.
Duo Hercules in germania. xxvii
Herulorũ regũ Catalogus lxii.
Heruli a germa. orti xvii. & cl.
Heruli quãdo chriãni ſ xxxi.
Hi cõtra longobardos. cl.
Eorum irruptiones. cli.
Quorſum euaſerint. ibidẽ.
Hegaugia. ccxiiii.
Eius oppida. cxcii.
Helice, helicopides. cxciiii.
Herbipoleñ. ẽpatus lxxiiii.
Herbipolis ccxiiii.
Heidelberga lxxvii. & ccxiiii.
Henrici Leonis depoſitio & titu-
lus lxxx. & lxxxi.
Heidoch. xcvii.
Herodes ger. ſecũ habuit. cxi.
Hercynia ſylua, & omnia quæ in
ea ſunt clxix.
Heimburg. clxxxvii.
Hellum uel heluetũ. ibidem.
Heluecii. ccii. & ccxii. & clxxxvii.
Hemonii, hermandui. cxc.
Hermiones, herliſſen cxc
Helmẽſtider. ibidem.
Hechelberg. cxcviii.
Hermonduri ccxiii.
Hellenori ibidem
Hiſpania a gotthis diripiť. cxxx.
A Sueuis clii.
Hiſpania a germa. capiť. cxxxi
Hiſpania incoliť a regibus Ger-
manis, & eorũ Catalogus lxi.
Hieronymi ætate, q̃d germa. cõ-
tra Romam. cxxxiiii
Hiaſpolis ccxiiii.
Hildeſheim. ibidem.
Eius epiſcopatus lxxiii.
hirſav, hirſfelt, ccxv.
hieroſolyma capiť a germanis &
regum eius Catalogus, & ge-
nealogia lxv
hombergũ ad brunſuigeñ. lxxx
hollandia. ccv.
Eius oppida. cxciii.
hollandia in comitatũ ad Traie-
cteñ. Leueñ. & Bauaros. cx.
hollandi Friſiam ſubegeit. ibi.
hochburgum xcvii.
holſatia. cxc. Eius oppida. cxciii
horoſcopi germanorũ. cxcv.
horb ccxiiii.
hoenloenſis comitatus, & eorum
Catalogus. xcix.
hugonis monaſte. ccxiii. & cxlix.
hũni germani e gotthis. xviii.
Eorũ ſtrategę. xix. & cxlvi.
hunni vincunť. cxlvii. & ſequẽ.
hunni quorſum uenerint. cl.
hũnorũ reges & eorũ Catalo. lxi.

De litera I

Iazyges ccxv & ccvi.
Iapones ccxvi
Iaguſta clxxxii.
Iccius portus. ccv
Idiſtauiſus ibidem
Igla, Ilſus. clxxx.
Illyriun diripiť a ger. cxxxv. & ſe.
A galatis. clv. Ab Alarico. cxlvi
Illyrii diuiſio, & quottuplex. xii.
Imbripolis. ccxiiii.
Impatorũ romanorũ familiari-
tas cũ germanis. cxi.
Impa. ro. volucrũt eſſe ger. cxii.
Impa. q̃lis honor vincere germa.
aut ſaltem fugare ibidẽ.
Impatores temere de Germanis
triũphaſſe. cxxix.
Impatores romanorũ falſo ſe di-
xiſſe germanos, & crines in tri-
umpho emiſſe ibidem.
Impatores romanorũ falſos titu-
los ſibi aſcripſiſſe de ger. ibi.
Impatõ. romã. cõtra ger. pugnãn-
tes ſp̃ fuiſſe infœlices cxxxiiii
Imperii ſublimitas lxvi.
Eius dilatatio, & q̃ oẽs reges ſub
ipſo ſint. lxvii.
Imperium tñ chriſtianos & illos
omnes compꝑhendi. lxviii.
Impato. rõanorũ quis primus ad
Iſtrũ & Rhenum cxxxix.
Impa. ſtructuræ in germa. xlix
Impato. romano. tñ pecunia ſibi
germanos cõciliaſſe. li.
Imperiũ ad ger. q̃ñ lxix. & lxvi.
Impa. primus germa. & imperii
electores. lxix.
Impa. multos roma. extitiſſe ger.
ante tranſlationem. lxx.
Imperiũ quõ a gñe ad genus. lxx.
Imperiũ primo ad ſaxones. ibi.
Ad Sueuos & Bauaros. ibi.
Imperiũ ſemp̃ litteris coniunctũ
erat ciii.
Impe. diutius apud Germanos q̃
nullibi cviii.
Imparator nullus ger. cõpulit. cix.
Nullus niſi germanꝰ ad imperiũ
venit. lxxi. & cviii.
Electores imperii quiť. lxxi.
Impſſoria ars a ger. inuẽta. xlvii
Inutrũ, alu inutriũ ccxvi
Inderſheim. ccxv.
Ingæuones. Ingelheim ibidẽ.
Ineſegh promontoriũ cxcviii
Iouinianus cæſar germanos apud
ſe habuit. lxx.
S. Iacobi monaſte. xcv.
Iſtria an germa. colonia xiii.
Iſter Danubius eſt. clxxviii.
Iſtros urbs. ccxv. Iſarus. clxxx.
Iſenacũ ccxv Iſtæuones. ibi.
Iſlandia. cxcvii.
Iſarus. clxxxiiii.
Itinerariũ auguſtanũ. clxxxviii.
Italia deſtruiť a gotthis. cxxxviii.
ab Alarico cxlvi.
a Totila. cxlvii. cxxxvi. & ſeq.
a Longobardis. clii.
Iulius dilexit germanos, quos &
apud ſe habuit cxi.
Idem vicit ger. donis. cxix. & ſeq.
Iulii geſta cõtra germa. cxxi.
Eius triumphi. cxxii.

Hieronymus italus. 137.

Iuſtinia.apud ſe herulos hũit.cxi.
Idem uincit a germa. cxxxvii.
Idem cõtra gotthos.cxlvii. & ſeq.
Iulianus cõtra germa. cxxvii.
Idem uincit a germa. cxxxiii.
Iuliaceñ.in eqres aurati,& cur p/
poſiti aqueſes fuerint·lxxxviii.
Iuliacẽ.ad cleueñ.& gelreñ. ibi.
Iuliacũ.ccxv. oppida eius.cxciii.
Iuraſſus,Iura montes. clxxi
Iuuarus fluuius clxxx.
Iurare per arynacẽ & uentũ.xxix.
Iuramentũ germa. ibidem
S.Iuſti.Monaſteriũ. ccxv.
Iuliana,iuuauia. ibidem
Iuliobona ccxv.&.clxxxvii.

De litera L

Lancea quid cxv.
Labienus cõtra germa. cxxiii.
Lanus fluuius clxxxiiii.
Latobrogi. cxc.
Laureacẽſe monaſte. ccxvii.
Lacenſe,ad lacũ ibi. & lxxvii.
Lanczhutta, laeiburgiũ. ccxvi.
Lapones. ccxvi.
Lantgrauii unde.xciiii. &.xcviii.
Leuonorũ ſcuta. xvi.&.cxc.
Leuci,leopontii, leuphana ccxvi.
Leodiũ.ccxvii.Eius epatus xxv.
Leua.ccxvii.Comites eorũ. xciii
Lemannus lacus. xxiii
Lentulus cõtra germa cxxiii.
Leonſteinẽ. comit. Catalo. c.
Ligurinus germanus ii
Liuoni quãdo chriſtia. xxxi
Liuonia xxii.
Liuoniæ urbes. cxcii.
Liuonia a germa.ſubdit. cxxxix.
Liuoniæ extenſio cxcviii.
Lingua germanica, & quæ ad eã
requirantur. xxxviii.
Leiningenſiũ comites lxxvi.
Linburgũ lxxxviii.
Idem in comitatũ. cxv.& ibi.
In ducatũ ad Lotharingos & bra
bantinos. cx.
Limburgũ monaſteriũ. ccvi
Libertas quid. cxiiii.
Lis inter cõſtantiũ, cõſtantinũ, &
cõſtantem. cxxvii.
Lis iter Saxones & Suevos & pax
iterum. lxxxi
Limites germa. & quot. cxxxvii.
Limitare quidẽ & limẽtinus deus
limentini agri,limitanæi,limi
trophi,lincnophilaei.clxxxviii
Limitũ primus fundator ibidẽ
Lyncuriũ quid clxv.
Limagus clxxiiii
Lycus fluuius clxxx.
Lynx. clxxxvii.
Lyra ſydus germa. cxciii.
Lignæ,liekelſheim. ccxvii.
Lituauia ccxvi.&.xxii.
Ligii,lingones ccxvi.
Longobardorũ regũ genealogia
& Catalogus lxii.
longobardi germani ſunt. xvii.
Eorũ ſtrateg. clii.&.clxxxix.
lollianus cõtra ger. cxl.&.cxxvi.
lotharingia ad ger.clix.&.clxvii.
Ad brabantinos & bulleñ. arden
neñ.vaudemõtenſes,bella ei⁹
& oĩa. lxxxix. &.ccxvi.
Ducatus illius initiũ. xxxviii.
lorch. ccxvi.
lupia. clxxxiii.
lucius Anto.cõtra germa. cxxiiii.
luiceñ.monaſte. ccxvii.
lucipetra. ccxvi
lunenburgẽ.ciuitas ibidem
lunẽburgũ ducatus qñ & comita
tus. lxxx.&.lxxxi.
Quomõ ad brunſuigeñ. & iterũ
diuiſio eius ibidem.
luetus ductor cõtra germa. Dru/
ſi machinas reſtituit. clix
luthaneñ.ad lunẽburg. lxxxi.
lutzelburgũ. ccxvi.
Eorũ comites & Catalogus. xcii.
Ad Marchionẽ xcvii.
lucania a germa.diripit. cxlvi.
lunã eſſe cauſam motuũ marino
rum. clxxv.

De litera M

Maximinus cõtra gotthos.cxliiii
Maximi. fuit ger. lxx.&.cxxxi.
Idẽ a ger.imp̃ator factus eſt. cxxi.
Dãna eidẽ illata a ger. cxxxi.
Mors eius. cxxxiiii.
Mattia & mattiacæ pilæ. liii.
Fontes mattiaci. lxxiii.
Marchiones unde xciiii.
Marchia duplex. cxcii.
Marcomani formidoloſiſſi. cv.
Marius ut deus habitus eſt. cxii.
Macianopolis. cxxxv.&.ccxix.
Meſſalia diripit a ger. cxxxvii.
Macedonia diripit a ger. cxx.
Maximian⁹ cõtra gotthos.cxliiii
Maximiliani geſta. clxii
Mardi clxviii.
Mare gẽr.& quot illorũ. clxxiiii
Maris germa.diuiſio. clxxv
Maris germa.miracula. ibidẽ.
Maris germa.difficultas clxxvi.
longitudo & dimẽſio eius. ibi.
Mare germa cõgelari clxxvii.
Matoas nomẽ danubii clxxviii
Maris fluuius. cxxix
Matrona,.184. maringi 189.
Marmõtii.cxc.mackburg. ccxvii
Maſonis mona.marſigni. ibi.
Marſaces ibidem.
Maſagetæ,martinopolis. ccxviii
Mareẽ.mona.Marie viri,ccxix.
matra. clxxxii.
Magdẽburg. ccxviii.
Eius archie.72. Eius burggra. 98.
Mænus,mogan⁹,vel moſg⁹.182.
Merſpurgẽſis p̃ſulatus. lxxii.
Metis uel medionatricũ ccxviii.
Eius ep̃atus lxxv.
Mechelburgeñ. burggra. 82.
Mechelburgeñ.duces. cxiii,
Meſopotania rũpit a ger.cxxxi.
Moeſiæ limes. cxxxviii.
Et in prouinciã redigit. cxxxix.
A gotthis diripit. cxliiii.
Miſorũ inſolentia. clxi.
Mediolanũ uaſtat. cxlviii.
Mediolanũ ccxix.
Mel germaniæ clxviii.
Monethani cxc.
megiſta. cxciiii.
menapii ccxviii
mediolanũ.monaſteriũ ccxix.
miſneñ.marchiões ſaxoniã recu
perauerũt. lxxxii.
Eorũ bella cõtra friſos. ibidẽ.
miſnia & eius oppida. cxcii.
miſnenſis ep̃atus. lxxii.
De miſia,vide in dictione maſia
muilhuſen. cxcvii.
minden. ccxvii.
Eius ep̃atus lxxii

Morini ccxviii.
eorum cpatus lxxv.
Moguntiacū ccxvii
eius archiepatus. lxxii. & pſul.
eius Catalogus & pditio. lxxvii.
Molſen xcvii.
Montes Saxoniæ & Boe. clxvii.
Montes germaniæ. clxix.& ſe.
Montes germa.altiſſimi. clxxii.
Mons Turingiæ ibidem.
Mons martis. ibi.& ccxvii.
Montiū germa.dimēſio. clxxii.
Mons Norvuegiæ ibidem.
Morauia ccxvii.
Oppida eius cxcii.
Moreck ccxvii.
Monteregium ccxviii.
Mona Moenium ibidē.
Monacum ccxix.
Mons gratiæ ibidem.
Moſā. Moſella. clxxxi
Monaſterienſis pſulatus lxxiii
Mulbrun. xcvii. & ccxvii.
Munimenta germa. cxxxviii.
Murra fluuius clxxix.
Muſtelæ in germa. clxviii.
Murbach. ccxviii.

De litera N

Narſes gotthos expulit ab Italia fo. cxl.& cxx. & cxlviii.
Naharualorū ſcuta. cxv.
Naparus clxxix
Nabus clxxx.
Nagalta. clxxxii.
Nabalthæ clxxxiii
Nagetæ. cxc
Naſſauv. ccxx.
S. Nazarii monaſteriū ibidem
Nanſium ccxx.
Neptunus apud ettlingen. xxviii.
Nemetes xl.& clxxxvii.& 224.
Muvēburgū monaſte. lxxvii.
Neuburgū. ccxix. & ccxx.
Nero cōtra germa. cxx.
Neapolis capit' ab Alarico. cxl. vi.& a Totila. cxlviii.
Neccharus. clxxxii.
Neomagus. clxxxvii.& ccxvii.
Nerteani. clxxxix.
Neuria. cxc.
Neui. ccxix.
Neuyiler ibidem.
Netvuiſſenburg ibidem
Neptingen. ccx
Nicetē fuiſſe in germa xlix.
Nimagen. lxxxviii
Norinberga, & quicquid ad eam attinet. c.& ſequē.
Nicer. clxxxii.
Nida fluuius clxxxiii.
Nitriones clxxxix.
Nidenſis comitatus clxxxiii. & xcviii.
Niſa ccxix.
Nidermynſter ccxx
Mona in nigra ſylua. ccxx.
Nicopolis ibidem
Nicomedia diripit' a ger. cxxxv.
Norici an germani ſint xi.
& q hodie bauari ſunt.
Norici in puinciā. cxxxix
Vaſtat' ab Alarico cxlvi
eius dimenſio cxcv.
Nortmāni a danis. xviii.& cliii.
Quādo chriſtiani xxxi.
A germa. cxc.
Omnia eorū geſta. cliii.
Northen. lxxx.
Noara fluuius. clxxix.
Nois ibidem
Noueſiū. clxxxvii. & ccxx.
Noruegia ibidem.
eius dimenſio & miracula. cxcv.
Noua Troia ccvix.
Nouientū ibidem.
Northuſen ccxx
Nouiomagiū ccxvii.
Nouiomagū. ibidem.
Nurtingen. ccxx.

de litera O

Obnobii montes. cxc.& clxx.
Obrunca fluuius. clxxxi.& cxc.
Oceanus germanicus. clxxiiii.
Occidentalis ſylua germa. clxx.
Oceani limes cxxxxii
Octapodes. xlix.
Oderſheim ccxx.
Odera flu. clxxxiii.& cxc.
Oddonis ſylua. clxx
Oeſbruck ccxx
Ofenburgū. ibi.& xcvii.
Ogdolapis ibidem.
Oldenburgū. ccvx.
eius epiſcopatus lxxiii.
Odoacer clxiiii.
Olmūcza ccx. Onæ inſulæ. ccxx.
Ony margarita. clxvi.& xxxv. & clxvi.
Ophiulcus. cxciiii.
Oppenheim. clxxxvii.
Oqueni clxxxix.
Orba ciuitas. clxix.
Ordeſſus fluuius. clxxix.
Ortenberg. xcvii.
Oſyris iuxta danubiū. iiii.
Oſi xiiii
Oſtrogotthi. xvii.& lx.lxi. & cxlvi.& cxlvii.& cxlviii.
Oſophonis caſtrū. ccxx.
Oſophonis monaſteriū ibidē.
Offenburg. ibidem.
Otto germanos ſecū hūit. cxl.
Idem cōtra germanos. cxxiii.
Ottonis Cæſaris gladius apud germanos. xlix.
Ottenburen. ccxx.
Ouilia ſiue ouilapis. clxxxviii.

de litera P

Pānonia duplex, & oia de ea. xiiii
Quādo chriſtiana. xxxi.
eadē diripit' a germa. cxxxv.
a Gotthis cxliiii. ab Alarico vii. a longobardis. clii. a aGlatis. clv.
Pannonia in puinciam. cxxxix.
Papæ qui germani fuerint. lxvi.
Patauium. clxxxvii.
eius epiſcopatus. lxxiiii.
Palatinatus, palatini vnde. cxiiii.
Rheni palatinatus & omnia de co lxxvi.& pcedenti, ſequētiq; folio uſq; ad fol. cxciiii.
Parma capit' a germa. lxxxvii.
Parthia capit' a germa. cxxxi.
ab Alanis. cxxxvi.
Pāphilia a gotthis diripit'. cxlix.
Paumecampi. cxc.
Paralleli quot. cxcii.
Pauonis urbs. cciiii.
Padeborna ccxx.
eius epiſcopatus lxxiii.
Pachelſburg ccxxi
Paniodelana ibidem.
Parrhenopolis ccxviii.
Petri domus. ccxxi.

Pegneſus clxxxii. pæones.xiiii.
Peucini ibidem
Pertinax ob uictoriã contra ger- nos cæſar euaſit. cxii.
Idem cõtra germa. cxxv.
Peruſia a gotthis diripit̃. cxlix.
Perauia: clxxxviii. petrcia.ccxvi.
Pegaumẽſe monaſteriũ. ccxxi.
Pemani. ibidem.
Peruiũ ab Hadriatico i Iſtrũ.xiii.
Pfortzen ccxvii.&.ccxx.
Pfederſheim. cxciii.
Pfeffingenſes domini. c.
Phia a germa.inuẽta eſt. xlviii
Phenni germa. xv.&.ccxx.
Philippus uictus eſt a gott.cxliii.
Phrygia a gotthis diripit̃. cxlix
Phlexum clxxxvii.
Phunduſii pharodini clxxxix.
Phabiramũ. ccvii.
Philcũ ccxii. pheugarũ.ccxiiii.
Phaneſii ccxxi.
Pictones uel picti. clviii.
Pinifer clxx. pyretus.flu.clxxix
πιτυοῦς cxcvi. plintburg.ccxx.
Plynius fuit in germania. v.
Polonia. ccxx.& qñ chrĩa,xxxi.
Pomerania. ccxx.
Quando chriſtiana xxxi.
Oppida eius. cxciii
Pomericũ mare clxxiii.
Pompei⁹ cõtra Dalmatas.ccxxii.
Pom,Sextus cõtra ger. cxxiii.
Pomp.Sylua⁹ cõtra ger.cxxiiii.
Porrenenſis urbs. ccxx.
Eius epiſcopatus lxxii
Poſtumus cõtra ger. cxxvi.
Pontes Saroi. clxxxviii.
Poſſidonopolis. ccx.
Pruſſia xxi. Qñ chrĩana .xxxi.
Eius oppida. cxcii.
Eius fœlicitas in pecorib⁹.clxvii.
In frugib⁹.clxii. ei⁹ extẽſio.198.
Probus contra germa. lxx.
Eius honor ob uictos ger. cxiii
Prinitza.ccxxi. Ptolemæus.fo.i.

De litera Q.

Quor urſa nõ occidat. cxciiii.
Quadi cxi.&.ccxxi.
Quadrata. ccxiiii.
Quindelburgũ ccxxi.

De litera R.

Ratio erroris ſcriptorum in ger manicis. fo.i.ii.&.iiii.
Rõ cur nõia germanica adeo fue rint mutata vi.
Ratio cur germa.albi. lii.
Rõ pcæritatis germanorũ cv
Rõ cõtẽptiõis mortis ger. cx.
Rõ cur balnea qdam ſua ſponte calida ferueant. clxxxv
Rõ cur germa.mare iflet̃.clxxv.
Rõ cur germani galliã ſemp ua- ſtauerint. clxviii.
Ratiſpona. ccxiiii.
Ratiſponẽ.epatus & origo lxxiiii
Rhadagaſus rex gotthorũ.cxlvi.
Raphanus in germania. clxxii.
Rappenſteinẽſiũ fontes. clxxiiii.
Radiantia.lxxxi.Rauraces.221.
Rauenſpurgum. ccxiii.
Regũ germano. inſtitutio. lxvii.
Reges germa.antiqſſimi. lvii.
Reges germa.tpe Auguſti. lviii.
Reges ger.qd differãt a plebe. 67
Qui reges ungant̃ a papis. lxix.
Reges oẽs ſub impatore lxvii.
Reges bauarorũ lxxxv
Reges Sueuorũ lxxxvii.
Vngarorũ.lxxv. Bohemorũ,ibi.
Reinalienſis epatus lxxiiii.
Regus fluuius. clxxx.
Regneſus. clxxxii.
Reginopolis. ccxiiii.
Rhenus flu.galaciæ. vi.
Rheni limes. clxxxvii.
De aurea eius harena. clxvii.
De congelatione. clxxvii.
De toto fluxu,meatu,& ei⁹ pprie tate. clxxx.
De ortu,oſtiis,& exitu. clxxxi.
Rheni oppida cxciiii
Rhenus flu.Italiæ. clxxxi.
Rheni dimenſio. cxcvi.
Rhætia. xii.&.xiii.
Rhætiæ limes. clxxxvii.
Rhætia diripit̃ a ger. cxxxv.& duobus ſequẽtibus
Rhætia i puinciã redigit̃. cxxxix
Rhætiæ dimenſio. cxcvi.
Rhodanus clxxxiii.
Rhoxani,rhoxolani, ccxxi.
Rhuteni,Rhemi. ibidẽ.
Rhinſiniana,rimagen. ccxxii.
Rittershuſen,ringauv. ccxxii.
Ripeñ.& rimegẽ. epatus. lxxiii.
Rhiſa. cxc.&ii.ccxxii.
Riphæi montes clxxii.
Rigodolũ,rinucii,ribuaria.ccxxi
Rigomagiũ ccxxii.
roma gotthica dicta eſt. cxlvi.
roma capit̃ ab alarico. ibidẽ.
ab odoacro. cxxxvii.a gotthis cxxxviii. a Geniſerico,&, Van dalis.cl. Oẽs romæ deſtructi ones habetit̃. clviii.&.clix.
romanorũ fortuna in bellis con tra germanos. cxix
romano.metus ob germa. cv.
romão.lĩgua deprauat̃ a ger.clix
rotenburgũ. ccxxii.
Eorũ duces.xciii. burggra.xcix.
roſteck. ccxxii
rotel. xcvii. rotvuil ccxxi.
romandiſſa ccxvi rora lxxxii.
roſenburgeñ. olim epatus. lxxiii.
ruffinus cõtra germa. cxi.
ruffinus cõtra gotthos. cxlvi.
rutilianus cõtra ger. ruſſia. cxxv
ruſſia recupat̃ a ger. clxxxvii.
rugos eſſe germa. xvii.&.ccxiii.
Eorũ reges & ſcuta. cxv.
rugi cõtra Italiã & eorũ ſtrate.cli
rugorũ regũ genealogia. lxii.
rugiũ.ccix. rundii.clxxxix.ccxxi
rubiacũ. ccxxi. rutlingẽ.ccxx.

De litera S

Sarmatia.7.ſarmatici mõtes.cxc.
Sapo qd.lii. Saltzburgẽ.epa.74.
Saxonia ad dños de anhalt. 81.
Turingos & eorũ ſtrategẽ. ibidẽ
Saxonia 224. Eius urbes.cxcii.
Saxo.inſulæ.197. Qñ chrĩa.ccxi
Origo ducatus illius. lxxix.
Sabelli in germa. clxviii
Sal germa.& ſalinæ clxix
Saus fl.clxxx.Sala,Sara. clxxxiii.
Sabis, Sambia. clxxxiiii.
Salmũ.clxxxviii.Sacarbãtia.187.
Sauaria ibi.Saluatoris mõa.229
Salſa rhenana. ccxxiiii.
Salatii,Salaſſi,Saconiũ. ibidẽ.
Samogitia cxc.
Salinſtideñ.pſulatus, lxxiii.
Sambieñ.pſulaus. lxxiii.
Scriptores ruſciæ. ccxxi.

Scriptorũ errores clxxxvii.
Sbocil ccxxiii.
Scriptores rerũ græcarũ, Romanarũ & totius orbis. fol.i.
Scriptores rerũ galatarũ. clvi.
Scriptores monarcharũ v
Scripto. adulatio & mendacia de germa. xxxii. & cxxix. & cxliiii.
Scripto. germa. & q ligua germanica ſcripſeřit fo.i. & xxxviii.
Scriptores cæſarũ. ciiii.
Scripto. fluminũ germa. clxxii
Scytharũ origo ex germ. xvii.
Eorũ ſacrificia & iuramẽta xxix
Eorũ aicitia & uirt⁹: xxxii. xxxiii.
Ebrietas & abſtinentia. ibidem.
matrimonia xxxvii.
plauſtra, boues, currus. xlix.
Fame & ſiti patientia cxx.
Sterilitas. clxiii: Inſolẽtia eo. clxi.
Scythæ in græcia xlviii.
In totũ orbẽ eorũ incurſio xxxv.
Sclauos germanos eſſe xvii.
Eorũ ſacerdotes, xxx. Q ñ chriſtiani: xxxi. eorũ tela. cxv. Thoraces cxvii. Strategemata. clii.
Sclauonia ccxxv.
Eius dimenſio. cxviii
Scordicas eſſe ger. & galatas. xx.
Scholaſticus ſmyrnæus cxlii.
Scyri. clii. Scherta mons clxxii.
Scaldis. clxxxi. Schleſia. ccxxiii.
Eius oppida. cxcii Eius lõgitu. & dimenſio. cxcvi.
Scandia Scandinauia. cxcvii.
Schaffhuſen ccxxiii.
Schontal Schutern ccxxv.
Schleſuigk ccxxv.
Epiſcopatus illic. lxxii.
Schalmas. 183. Schuarzah, 223.
Septẽtrionalẽs feroces. vi,
Sagittarii, cxv. q albi. lii. q germ. xiii. Eorũ dilatatio. cxcvii,
Septentrio. cxciiii,
Septẽ dormiẽt. in Scãdia. clxxvi.
Sena inſula cxcviii.
Seuer⁹ imꝑator a ger, fact⁹. cxii.
seruia. ccxix. seligni. clxxxix. cxc.
senones. clxxxix. & clii, & cxcii.
selandiæ oppida cxciii.
serpens ſydus cxciiii.
segenbergũ ccxxiii,
sebuſiani, seguſiani ccxxiiii
selectadiũ, segni, segeſtica. ccxv.
Sicilia diripit̃ a ger. cl. & cxlix.
Sicilia ſub iure olim germa. ibi.
syria diripit̃ a germ. cxxxii.
sycambrorũ paludes clxxiii
syeambri. cxc. & ccxxiii,
sagittarii, sidini. ibidem.
sylla ccxxiii. syllaceũ. ibidẽ.
sita. ccxxiiii. sigipedes ccxxv.
sindelfingen ibidem.
sirmũ clxxxvii. sylurus. clxxiii
sycambrica lex xxxvi. & cxcii,
sol. clxiiii. sorabi. ccxxiii.
solidurniũ ibidem
soltfelde ccxxv.
soſipedes ibidem sphori. xxx.
spuma batauа & cauſtica lii.
spanheim xcvii.
spira. ccxxiiii.
strubingẽ stragona. ccxxv.
streptophori lii.
strauburg. stolburg lxxvii.
structuræ imꝑato. in ger. xlix.
statii pater germanus. xlvi.
stollhoffen xcvii.
stucgardiũ. xcvii, & ccxxiiii.
stylıconis perfidia cxlvi.
styria ccxxiii.
styria ad Auſtriam & oĩa quæ ad ipſam requirunt̃ lxxxv.
steinigum. ccxxv.
stephani campus ccxxv.
stereontiũ ccvii
stagnen ccxxv.
Eius epiſcopatus lxxii.
staden ccxxv.
succinũ clxv. & clxvi.
sueuiæ oppida cxcii.
sueuia clxxxv. Eius pagi. cxc.
sueuiæ ducatus initiũ lxxxvi.
sueui Chriſtiani. xxxi.
Ducum eorũ Catalogus. lxxxvi.
sueuia in ducatũ lxxxviii.
Eorum ſigna cxvii.
sueui a Druſo traducti ſunt. cxxii.
strategemata, cxxx. & cliii. & clv.
sueuus mons clxxxiii.
sus uaſtauit bauariam xii.
supellicrburg xxxi
suiticũ mare clxxiii. sudini. cxc
suitenſes. ccxiii. & ccxxii.
saboriti ccxv.
surburgũ. ccxxiiii. suatii ccxxiii

De litera T

Tacitus fuit in germa, vi
Ipſe mendax ciiii.
Taurisci xxvi & xi. & ccxxii.
Tacitus imꝑator cõtra ger. cxxvi.
Tamarrisida a ger. diripit̃ cl.
Taboritæ montes clxxvii.
Tarandys animal clxvii.
Taunus mons clxxii.
Taxagetũ ccxxi.
Tautiaci ccxxvi.
Teſtes oculati iiii. & v.
Tectoſages: xix. & ccxxii
Teutones. xxiiii
Teutonus deus. xxvi. & xxviii.
Teſtimonia italorũ de ger. xlvi.
Teodericus rex oſtro. lix.
Theodoſius cõtra ger. 127.
Eius titulus cxxix.
Teſſalia capit̃ a germa. cxxvii. & cxxxvi. & cxxxvii. & cxliiii. & clviii. & clix.
Teutonici fratres cxl.
Theoderic⁹ Italiã occupat cxlvii.
Teiphali. cli, & cxc
Termipolæ diruunt̃ clvii
Teutenbergẽſis ſylua ibidem.
Theſia. clxxx
Teutoburgũ clxxxvi.
Tentonarii clxxxix.
Tenteri cxc. & ccxxvi.
Teriones cxciiii.
Teutz ccxxv. Tegerin⁹ lac⁹, 226.
Tergeſtũ ccxxii
Teriſti, ibidem
Thracia diripit̃ a gotthis. cxliiii.
Ab alarico. cxlvi. A ſclauis. cli.
A gotthis. cxlviii. & clix.
Thyle cxcviii Thirietheni. cxc.
Tiberius ꝯtra ger. cxxii. & ſequẽ.
Titus flauian⁹ cõtra ger. cxxiiii.
Tigurini ccxxii.
Tigeretæ ccxxii. & cxc
Tigurinus lacus. clxxiii.
tiranus fluuius. clxxx.
tybeſis fluuius. ibidem.
tyrol xiii.
tyrolenſiũ oppida. cxcii.
Et hæc quomodo ad Auſtriã deuenerint, lxxxv.

Toma & eius direptio. cxxxvi &.clix.
Tornacũ clxxxvii.&.ccix.
Toxolani. ccxxi.
Torbiaci. ccxxii.
Traiectum ccxxvi.
Eius ep̃atus lxxiii.
Triuſgri ccxxvi
Tranſſyluania ibidem
Tridentini ibidem
Triphali ccxxii
Troxolani ccxxi
Triplicitates quot cxciii.
Tranſlaricus clxxxii.
Trichiæ in germania clxxiii
Treueri. xi. qñ Chriani xxx.
Cætera :ccxxvi. &.ccxxv.
De eorũ archipſulatu. lxxi.
Truſila fluuius. clxxxiii.
Tribochi xxxix.&.ccii.
Traianus ponte ſtruxit ſupra Danubium lxx.
Idem uicit germa. penuria. cxix.
Idem contra Dacos. cxxiiii
Troianorũ nobilitas. lvi
Tranſrhenani belgæ vi.
Tráſrhenani galli qñ & ger. ix
Tutcilingi xviii.&.cli.
Tungri. xxx.
Eorũ fons clxxiii.&.ccxxvi
Tũgrorũ ep̃atus, origo, & oĩa ad eum requiſita lxxii.
Turdi in Germa clxviii.
Turicenſes. clxxiiii.
Turegũ uel turogũ, ccxxii.
Tubera clxxxii.
Turogi clxxxix.
Tubantes ibidem. &.ccxxii.
Turingia. ccxxvii.
Turingiæ marchiones lxxxi.
Saxonia ad turingẽſes, & eorum ſtrategemata ibidem.
Turingiæ oppida, cxcii,
Tubingen ccxxi.
Tubiſurgum, ccvii.

De littera V

Valeria. ccxxiii.&.xii.
Vandali germani ſunt. xviii
Vandali expellunt. cxlix.
Vandalorũ regũ catalogus. lxi.
Vãdalia. ccxxvi Vahalẽ. cclxxxi
Vangiones. xxxix.&.clxxxvii. &.ccxxv.
Valentinianus fuit germ. lxx.
Eius mors cxxxiii.&.cxxvii.
Vagenſtige; lxxxviii.
Varus cõtra ger. occubuit cxxii.
Valens cõtra gotthos. cxxvii.
Vuallis rheni pars. clxxx.
Vargiões Variſcæ. clxxxix.
Varini. cxc.
S.Valpurgis. Vuattacũ. ccxxvi.
valachia, varagri, varaſtica. ccxv
Vuaſſerburg. lxxxviii.
Valachia. ccxxv. vbii. ccix.
Veneti ger. di Verra flu. clxxxii
Vetera caſtra. clxxxvii &.cxcix.&.ccxxv
Venus qd xxix.
Veſpaſianus cõtra ger. cxxiii.
Veſtigia impatorũ in ger. xlix,
Vueſtualia. ccxxvi.. Eiꝰ op, cxciii.
Vueſtria. ccxxvii. Eiꝰ oppi. cxciii.
Vuerdẽbergenſiũ origo. ccvii.
Verona, ccvi. Vuerdẽ. ccxxvii.
Vuerdenſis ep̃atus. lxxiii.
Vénones, verbigenꝰ. ccxxv.
Velomãdi, veromãdi. ccxxv.
Viruniũ. xii.&.clxxxviii. &.226.
Vindelici. xii. ꝙ Sagittarii cxv. &.xciii.
Vincunt a Druſo.. cxv.
Vuiſſenloch lxxvii.
Vitellius cõtra germã. cxxiii.
Et ipẽ a germa. fit impator. cxii.
Victorini ꝑmiũ a victis ger. cxii.
Virginius ruffus. cxxiii.
Vibius cõtra uindelicos cxxii.
Vindex cõtra ger. cxxii.
Viuidarii cli.&.ccxxvii.
Viburgẽſis ep̃atus lxxiii.
Vitũgi. clx. viſogotthi. cxxxix.
Viſogotthi Hiſpaniam recuperauerunt, lxi.
Viſoſaxones, viſontes clxvii.
Viſurgus. clxxxii viadꝰ. clxxxiii.
Viſtula ibidẽ. Vidius. clxxiiii.
Vuien. clxxxvii.&.ccxv.
Vindones. clxxvii.
Vuinhuſen. cxxvii,
vuingarten in Brabantia. ibidẽ.
vuingarten in Sueuia ibidem.
vuittenburga ibidem.
virceduum ccxxv
viſbium ibidem.
viducaſſes. ibidem
vidouiſſe. clxxxviii.
villatum cxxv.
vſbium ibidem.
viſnaben lxxxi.
vittikindus ſaxoniæ dux. lxxx.
viſſus fluuius. clxxx.
viſurgi cxc,
virones ibidem
vinuli ccxvi.
viliobona. ccvi.
victoali ibidem
vlmigeri. ccii.
vlbanectes ibidem
vlma ccxxv.
vlmenſiũ mulierũ facinus. cxiii.
Vngarorũ origo. xiii.
Quãdo chriſtiani xxxi,
virtutes horũ contra turcũ lxxv.
vngarorũ fortitudo. clxiii.
Eorum boues, clxvii.
Eorũ ꝑlia cõtra germa. cxxxix
vngẽtũ apd' Iſtrũ naſcit. clxxviii.
vrbes a ger. papis donatas xxx.
volgæ xix.&.ccxv.
vocabula ger. monaſylla. xxxviii
voitlandia ducatus. lxxiiii.
vormacienſes. ccxxv.
vormatiẽſis epiſcopatus. lxxv.
vocalis cõtra germa. cxxiii.
vogeſus clxxii. vuormholt. 227.
volcæ ccxxv.
vri clxviii. vrſæ. cxciii.
vrgis. clxxxiii.
vratiſlauia, ccxxvi.
vſipetes. cxxii vſpii. ccxxv.
vſſubium ibidem.
vuarmẽſis epiſcopatus lxxiii.
vuirtenbergenſiũ ducatus, & eorum Catalogus. xciii.

De littera X.

Xangen. clxxxvii.

De littera Z.

Zuiſalt, Zeringen ccxx.
Zupff. lxxxviii.
Zeringẽſiũ ducũ catalogꝰ xciiii.
Zeringẽſes ad furſtẽbergẽ. ibidẽ.
Zyrim quid. cxx.
Zonæ quot. cxcii.
Zonæ germaniæ cxciii.
Ziſaria, Ziſa. cc.
Zubiſca. cxciii.

¶Excluſimus ꝑterea lector humane ab Indice noſtro,paparum,impatorũ,regum,ducum marchionũ, lantgrauiorũ,plurimorũq; comitũ genealogias,quorũ memoria debita in ſolo libro tertio eſt exacta Multa quoq; loca honeſtiſſimorũ auctorũ emẽdata.paſſim reſtituimus. Nec id noſtro indici Indi interſeruimus,in qbus ſeipſm ſedulus lector iuuare poteſt. Quæ uero incuria in hac excuſſione prolapſa obiter recognouimus,illa ſũt. Folio primo.ubi ponit̃ gallorũ,ſcribe galatarũ.Ibidẽ peloponeſiacarũ, ſcribe,peloponneſicarũ.Fol.ii.συγγρωσοὶ ſcribe συγγνῶσοί,ἴππαρχος,ἵππαρχος Fo.iii.datiui græci carent ſubſcriptiõe,ibi.παλαλαία ἡρακλῆσ,ſcribe,παλαίᾳ ἢ ἡρακλῆσ.fo.4.ἱερα.ſcri. ἱερὰ ibi.πῆα πολύ τια πῆα πολύ τεῖσ.Fo.7.vindeni.ſcri. Videlici.fo.ix.Sex.Ruf.Feſt⁹,ibi.duas belgas,lege belgicas.ibi.φίλοριο ſcribe.φίλοροις.Ibi.recto rheno,lege tectos.Fo.x.Sabellico in Aenei.lege Enei.Ibi.bis friſios poſitum eſt, potes Friſos legere.Fo.xi.belgæ ſcriptũ eſt.lege belgicæ.Ibi,Aenei,lege Enei.Fo.xii.Sexto Ruffo in lib. ad Valentianũ,lege Feſto Ruffo in libro quẽ ad Valentinianũ.Ibi. in ſtillicone,lege Stylicone.Fo.xiii. rhæticũ,lege rhætiã,pariturus.partur⁹,ſine diſſimilatione,lege diſſimulatione.Totũ ſeptentrionẽ.lege totũ ſeptẽtrionẽ.Fo.xviii.Vngaria & Vngari ſine aſpiratione ſcribant̃.Ibi tẽpeſtãte,lege tẽpeſtate,hunis,lege hunnis.Et in margibus,Hungaros nec ab auaribus,nec homies,ſcri. Vngaros nec ab auaribus, nec hunnis.fo.xxi.in genealogia Scir Rulgari hũnii.ſcri.Styri Bulgari hũni.fo.xxv.in margi.In aliquibus exẽpla.germanicũ aĩal,ſcri.germanic⁹.fo.xliii.ultimũ verſiculũ Euripidis ita legere potes ὑμεῖς δ᾽ ἔχοιθ᾽ ὅμοια τοῖς βουλεύμασιν ſit tranſlatus. Vos uero ſiſia vr̃is inſtitutis agitis.Fo.xliii.ſub quo ferulas ſubduximus,lege ferulis.Ibi Erhardo liſtrio.ſcri.Gerardo.Fo.xlviii.p deos græcos,ſcri.græcorũ.fo.liiii. auguſtinẽſi,ſcri.auguſtenſi.Fo.lxii.in margi.heruiorũ,lege herulorũ.Fo.lxix.quiſqlio, potes & quiſquiliis dicere.Ibi debita opa,lege dedita.Fo.lxxiiii.huptus,lege Ruptus.Fo.cix.patrias,lege triones prios. Fo.cx.cuſtochiã,le.cuſtochiũ.Fo.clxxxix.iſara,iſaurus.Fo.clxii.apoſtrophe, anaſtrophe, Fol.cvii.æoliis mallet uixiſſe caterais,lege cauernis,uel ſub antris. Fo.cxvi.in aliqbus exẽpla.λογόφοροι λοφόφοροι Fo. cxviii.ῥωμαικῶν ῥωμαίων.Fo.cxix.Polybius in.iiii.lib.lege.ii.Fo.cxvii.ῥωμαίων lege ῥωμαικῶν. Fo.cx.hymno cõmentario,lege hymni.Fo.ccxxviii.Nõ Hiſpaniæ galliæue,lege Hiſpani Galliue.Ipe,l.ipo. ſteterat,lege ſteterãt.qui fuerit,lege quin fuerit.Illita,lege illata.Fo.cxxxiiii.in aliqbus exẽpla. crabones.le. crabrones.Cũctas Pãnonas.ſcri.pãnonias.bonoſus,ſcri.bonoſius. Fo.clvii.in aliqbus exẽpla. Gaatarũ. le.Galatarũ.Fo.clxxxvii.Stereontũ Laciburgũ,lege Stereontiũ Latiburgiũ. areciſſlauia, areſſlauianæ. Fo.clxxxix.pomeri,pomerani.Fo.cxxviii.quã Cato.le.quã a Caro.Ibi in littore rheni contulerit.ſcri. cõcubuerit.& in margine ſeruicia,lege ſeuitia.Fo.cxxix.duplex diſpendiũ,lege ſtipendiũ.Fo.cxcv.Andromada,andromade.Fo.ccxii.pinxiſſe,leg.fixiſſe.Fol.xxiii.lii.&.clxxxix. mattiaticũ, mattiaticæ pilæ. & mattiatici,lege mattiacũ,mattiacæ pilæ.licet & utrumq; tutari poſſit.Sicuti & fo.cxciii. parallelæ in fœminino genere ponit̃,receptior tamẽ uſus auctorũ in maſculino protulit.

In protreptica noſtra oratione.fo.iii.notis,ſcribe nobis. Numer⁹ præterea foliorũ a folio
clvii.uſq; ad.clxii. & a.ccxxi.ad.ccxxvi.traſpoſitus eſt.Perpere quoq; folium
cxcviii.numero.cc.ſignatum eſt.Nec te primi uoluminis capita
a fo.xxv.uſq;.xl.in ſolo numero peccantia moueant
debita enĩ ac ſyncera ordinis
ſeries permanſit.

T

CONRADI CELTIS PROTVCII GERMANI, IMPERATO-riis manibus poetæ laureati, de origine, ſitu, moribus, & inſtitutis. Norinbergæ libellus incipit fœliciter. Cap. Primũ.

Præfatio ad Senatũ.

CVM NVPER RELAXANDI ANIMI GRATIA in urbem ueſtrā ornatiſſimi ac fœliciſſimi Senatores cō-ceſſiſſem, ueſtrāqꝫ florentiſſimā rempublicā, ordinē pru-dētiſſimi ſenat⁹, modeſtiſſimos ciues, religionis ſuperũqꝫ curam, ſacras ædes, cæteraqꝫ urbis ueſtræ ornamenta dili-gentius contēplatus fuiſſem, cœpi mſta apud me tacito ani-mo cogitare, quonā pacto & ego ueſtris uirtutibus monumētum aliquod re-linquerē, & in ærariũ ueſtrũ uectigal aliquod non uulgare inferrem. Perſua-ſus igit̃ quantũ anguſtia tēporis paſſa eſt, ut aliqd de urbis ueſtrę origīe, ſitu, inſtitutis, & moribus ſcriberē, litteriſqꝫ cōmendarē, ut quēadmodũ nomē ue-ſtrũ, q̊d iam fere totũ orbē ſua fama īpleuit, per cũctaſqꝫ, terras, maria & em-poria circũfert. Ita q̊qꝫ in libris & bibliothecis a latinis & eruditis hoībus le-gi, admirariqꝫ poſſit, maximeqꝫ germaniæ noſtræ & eius inclytis urbibus, ea-rumqꝫ pricipibus & rectorib⁹ exēplar & ſpeculũ quoddā imitabile fore, quo imperiũ Romani noīs cuius uos ſpecimē, decus, & ornamentũ eſtis reuireſce-ret, reſurgeretqꝫ, diui Maximiliani auſpiciis, de quo (ut ille iam pridē animos noſtros multorũ fœlicitate bellorũ & gloria ſuſtulerat. Ita nũc piiſſimo patre Cæſare Fœderico ex hũanis ſublato, ipſoqꝫ ad īperii habenas ſubfecto, pias & iuſtas ſpes noſtras quas cōcœpim⁹, haud dubio dii patrii noſtraqꝫ Germa-na numina fruſtrari nō ꝑmittent. Quocirca ad ueſtræ fœlicitatis cumulũ nihil ego egregius laudabiliuſqꝫ accedere poſſe exiſtimaui, ꝗ ꝙ ueſtrę urbis lau-des & annales illuſtrē hodie aliquem ſcriptorē ſortirent̃, qui nomē ueſtrũ & famā eloquētia romana extolleret, poſteritatiqꝫ cōſecraret, muro diuturnio-re & ꝑenniore, quiqꝫ a morte tueri uos poſſit cingens. Qua in re meminiſſe uos maxime decet Græciæ & Italię urbiũ, quæ & ſi hodie magna ruina ſepul-tæ & collapſæ cōſpiciunt̃, tam celebri tñ noīe, & recenti quadā fama apud nos non ſuꝑeſſent, niſi ut illorũ ciues ęternitatis fuerant appetētiſſimi, ſua facta, di-cta, & geſta litteris cōmendaſſent, liberos ſuos non in queſtuoſis tantũ & ſer-uilibus artibus inſtituētes, ſed longe ſpecioſius rati, ſi in philoſophia, & inge-nuis diſciplinis eruditi, patriā ſuam ingenio, doctrina, litterarũqꝫ claritate illu-ſtrarent. Sciētes ſe ſuaſqꝫ urbes, opes, & familias eluuionibus, incēdiis, bellis, terręmotib⁹, aliiſqꝫ mũdi accidētibus, aliqñ euerti īterireqꝫ poſſe. Ideoqꝫ ſolis lr̃is (qbus ſub cælo nihil æternius & per uniuerſum orbē uolantibus) gloriā ſuam & famā in longũ æuũ ꝓrogare debere. Quorũ hodie noīa nō trabibus aut ſaxis (quādoqdem & in illa tēpus uires ſuas habet) ſed monumētis æter-næ laudis inciſa uidemus. In qbus, id eſt in illorũ libris & hiſtoriis, dũ eorũ fa-cta & ſapiēter dicta legimus & audimus, & quantũ illi hũano generi ꝓfuerũt nō ſatis uenerari & admirari poſſumus, dũ in hodiernũ uſqꝫ diem ꝓficit per

illos uniuerſus orbis,& nedũ reges& pricipes ĩ illoꝝ libris & ſapia ſe oblectãt & cõſolant̃,uerũ oẽm R.P.& totiꝰ uitæ ſeriẽ & imaginẽ ad illoꝝ emulationẽ,& tanꝗ̃ ad ſpeculũ q̊ddã imitabile cõponere enitunt̃.O magna lr̃aꝝ bñficia. O diuina mortalibus cõceſſa mũera,per q̃ ab ignorãtia & obliuiõe ĩterituꝗ̃ uendicare nos poſſumꝰ mẽoriã nr̃am in lõgũ æuũ & ſæc̃a trãſmiſſuri. Sed neꝗ̃ ego icc̃irco hæc dixerim,q̊ uos ab hoĩe germano,& ĩ medio hercynię ſaltu nato aliq̇d tale.i.eloquẽtiã,q̃ urbẽ vr̃am digne p̃dicaret,expectare debebitis.Quæ & ſi tãta ĩ me foret,q̃ uel nulli unq̃ mortaliũ cõtigiſſet,tñ magnitudo & ãplitudo laudũ vr̃aꝝ,ꝑublicæ ac priuatæ v̓tutes,facile orõnẽ & oẽm dicẽdi ornatũ extenuarẽt & uincerẽt. Satis ego mihi feciſſe arbitrabor,dũ amicoꝝ p̃cibus paruerĩ.Quo ego obſeruantiã & amorẽ meũ in illos & erga R.P.vr̃ãm q̊dã teſtimonio nõ uulgari cõprobarẽ.Apd̓ q̊s oro iudiciũ dictionis noſtræ ſit,ut qd̓ illi me iuſſerint,examinẽt,& dein laudẽt aut cõtẽnant. Neꝗ̃ illoꝝ iudiciũ q̃lecũꝗ̃ futurũ eſt ab ĩſtituto me reuocare debet, dũ cõtra officiũ minime facturũ aut feciſſe me arbitror,ſi germaniæ meæ ꝑ hás nr̃as lucubratiũculas,(tanq̃ aliq̊ mũere)cõgratulatũ ire cupio,q̊d talẽ hodie & nr̃a ętate urbẽ fortunatiſſimã,& ꝑinde pulcherrimũ ĩperii nr̃i domiciliũ,in q̃ & nos q̊ndã impator ĩſigniuiſſet,nacta ſit,q̃ ſua pulchritudĩe & moderãdæ.r.p.ſcia,nedũ noſtris,ſed externis gẽtibꝰ admirationẽ uiſendiꝗ̃ deſideriũ & amorẽ iniecit.lõꝗ̃ famã eiꝰ& nomẽ,laudeſꝗ̃ aliq̊s & ſi nõ oẽs,q̊ad tñ fieri potuerit ab hoĩe germano tẽtatas,nẽo fortaſſe ĩcõſultũ,temere aut friuole factũ exiſtiet. Accedebat ẽt ut libẽtius huius rei aſſumeremus ꝓuinciã,tanq̃ prçludiũ q̊ddã & ingenii expimentũ ante editionẽ illuſtratæ germaniæ,q̃ in manibꝰ eſt,beniuolis lectoribꝰ p̃mitteremꝰ.Sed ne diutius hic ĩmoremur,ita urbis ſitũ exordior.

De origine & ſitu,& regione urbis in gñe. Cap.ii.

EST locus in Hercynia.xl.M.p.patẽs. Cuius tota terrę ſupficies q̊d nuſq̃ alˀs in ĩteriori germãia cõperi,puluerulẽta harena ſqualet,malignos & ĩfœcũdos undiꝗ̃ colles a radicibꝰ alpiũ & molli deuexitate,ĩ modũ ſellę germanicę in hercyniũ iugũ uſꝗ̃ ꝓcurrẽtes erigẽs.Paſſim caſtellis,uicis,arcibꝰ,pagis,ꝓut ſolũ fons,cãpus,aut paſcua inuitauerit,refertꝰ. Syluę tñ ĩexciduæ ſuus honos & ꝑpetua frondis & ĩtacti roboris glĩa manet,q̃ uariaꝝ feraꝝ & uolucrꝝ altrix in diuerſas cæli ꝑtes lõgos ramos,ingẽtes & ętnos lucos,ueluti q̊ſdã maris ſinus expandit. Sed haud fœlici limo,uel ubere gleba,lœtaue uligĩe,benigna aut obſeq̃nte tellure,uerũ ieiuna & infœcũda glarea q̃ reluctãte natura ĩcolæ,ut ingeniũ & hoĩm ĩduſtria eſt,ad ꝑtũ fœcũditatẽꝗ̃ ſuſcepti ſemĩs cogũt,ubi fimo mergoꝗ̃ & ſarmẽtis arborũ inſtratis arena ĩpinguata,ſuccũ alimẽtũꝗ̃ uegetalis aĩæ attraxerit, Parciſſime tñ & ad modũ tenui fœnore uotis rñdet,neꝗ̃ q̊tãnis,ſed duobꝰ tribuſue annis ocioſis. Amnes duo nõ ignobiles.Pegneſus,& Regneſus in eiꝰ regiõis tractu ſurgũt.Qui ubi ſe ꝑ bibulas arenas & ſterile carectũ euoluerĩt haud ꝓcul ab urbe, cuiꝰ ſitũ dicemus, miſcent̃.Sed alt̓ ubi inſluẽs ꝑ mediũ illã abluit,diuiditꝗ̃. Ratiũ tñ & nauigii utcũꝗ̃ ſolutis niuibꝰ aut effuſis imbribꝰ ſociæ undę & cõfluus hũor ĩtumuerit,ꝓrſus ĩpatiens eſt.Quẽ illi arte facile ratiferũ facerẽ,niſi curruũ magis q̃ nauiũ cõmoda aniaduerterẽt.Piſcoſus alias & fertilis amnis ſapidoꝗ̃ & uario gñe piſciũ ubertim ſcatẽs,q̊ꝝ noia nõ facile dixerĩ,temulas,drutas,q̃s & uarias a coloris uarietate dicũt,aſchias,fundulã.Priſcis uocabulis affirmare fortaſſis nõ auſim,In eius regionis harenoſæ ferme centro collis natiuus & arduus,qui urbi nũc ĩminet erigit̃,ſaxoſus & ut natura ťræ eſt in unã petrã ex harenarũ mole cõcretus,demẽti tñ cliuo ſenſim & leniter

aſſurgēs,et placido aſcēſu ſe faſtigiās,in cuiꝰ ſūmitatē et cacumē cū ꝓuētū eſt,ceſpitē
amplū mīſta arbore umbroſū in ſimilitudinē theatri circūducit æſtuāte ſyrio gratū ꝑ
fugiū.In q̊ dū circūlatis lumibus ꝯſtiteris urbis ſitū ipamq̀ herciniā ad primū ab ur
be lapidē,& q̄ſi portis eiꝰ undiq̀ īminentē,& iſtar coronæ circūduci ītueberis. Sed
ubi ſylua ſterilitate harenę exaruerit illā,q̊d mireris lucis ſatiuis reparāt,q̄nquidē ſe
rendarū ſyluarū ſcientia noſtrorū hoim ſolertia nuꝑ inuenta eſt,tantus amor ne
morum Germanis eſt. Syluæ περίμετρος ſedecim milium eſt.Norici quondā a qui
bus nomen colli qui principis uenationi cubiculum erat, & urbi eſt dum ab Hun
nis premerent̄,ut grauiſſimi autores prodūt,ea natura loci perſpecta,& ꝙ eſſet ab
īcurſionibꝰ tutiſſimꝰ,& ob amnis uicinitatē ad inhabitādū accōmodꝰ.In eo caſtellū
rudi ope cōmuniere.Ad amniſq̀ ripas,liq̄torias & ferrarias elaborādi molliēdiq̀
ferri officinas,q̄ arte gens illa ab antiq̊ claruiſſe mēorat̄,extruxerūt,rotaſq̀ īpetu &
rapiditate amnis circūactas machinaſq̀ ad uarios uſus & artes inuētas fabricauere.
Aucta dehīc ſobole,ut hoīm ſocietate fit influētibuſq̀ aſſidue Herciniæ paſtoribꝰ,
eiuſq̀ loci aborigibus,hi cōgeſtis temere ſaxis & roboribꝰ,foſſaq̀ oppidū cinxere.
In q̊d diuerſarū artiū & morū hoīes colluuie q̄dā ſine duce & legibꝰ collecti coiere
latrociniis & rapinis feraꝝ more dediti,infeſtā aliq̄diu reddebāt Germaniā.Quā
obrē ꝑ imꝑatores Cōrados & Henricos caſtellū cū arce ſua direptū & expugnatū
legimꝰ.Neq̀ a latrociniis,ab īdomitis et ſylueſtribꝰ hoībꝰ tēperatū ē,donec imꝑator
exercitū colli admouerit,muros erexerit,& coloniā deduxerit,domiciliū ſibi in arce
firmiſſima cōſtruēs,ueterāiſq̀ et emeritis ibi relictis,qbꝰ regēdę urbis gubernacula
cōmiſerat,ꝓcipiēs ut uaſtū nemꝰ ob rerū cōmercia a latrociniis purgarēt,tutūq̀ red
derēt,cuiꝰ rei ī hodiernū uſq̀ diē urbs ſtudioſiſſima eſt,& ad hāc rem emiſſarios ſꝑ
eq̄tes & pedites pſes hēt,q oīa nemoris latibula & luſtra a latronibꝰ inſeſſa,diligēti
indagīe ꝑgrūt,tutāq̀ & ſecurā negociatoribꝰ uiā faciūt,hi publicis ſūptibus & ſtipē
diis alunt̄.In eū igit̄ modū urbs cœpta eſt,q̄ dein imꝑatoꝝ nroꝝ freq̄ntia & crebris
cōuētibus germanię pricipū,qbus illa ſitu & loco,ut dicemꝰ,ꝓoptuna eſt,īcredibile
mēoratu,in q̄s diuitias & opes ordinēq̀ ſenatꝰ (quē hodie uidemꝰ) breui coaluerit.
Sed priuſq̄ de urbis ſitu dicamꝰ,nō incōmode putaui aliq̄d de Hercinia ſylua inſere
re,q̄nquidē ꝓ obſcuritate reꝝ germanię ꝑtimq̀ itinerū & ꝑegrinationū difficulta
te,ꝑtim ēt ignauia & nroꝝ hoīm inertia,qbus illas res,hoc ē naturæ maieſtatē ingre
re ludibrio eſt,a nullo hactenꝰ ſcriptore hūc locū plene abſolutū repio.Id ego non
iniucūdū literarum ſtudioſis futurū ſꝑo,ſi ita ut illā labore & cura nra aliq̊t annis
ꝑmēſi ſumꝰ,hic breuit̄ abſoluemꝰ.Nō ſine maleuoloꝝ hoīm obtrectatiōibus,eoꝝ
ēt q ſe ſūmas ſapiæ ꝑtes attigiſſe arbitrant̄,uano nos q̊dā & uētoſo ſpū parūq̀ ſta
bili aīo Vlixis errore teneri cauillātes,Ego aūt int̄ difficiles illos ꝑegrinationū mea
rū labores & erūnas,q̄ peculiū meū bonāq̀ corꝑis ualetudinē nō mediocrit̄ attriue
rāt,eo oēm aīmi cogitatū cōuerti in eā ſane ſpem adductꝰ,ut ſi nō patrianis & germa
nis meis,q ut Cornelii ꝟbū eſt hoſpitibꝰ tm̄ fauēt,placerē,ext̄nis tm̄ & doctis hoībꝰ
ad maiꝰ aliq̄d excudēdū laborioſa illa mea doctria occaſio & īuitamentū eſſet.Imꝑi
torū illoꝝ & barbaroꝝ hoīm iudicia de nris rebꝰ,ꝑinde ac febricitātiū guſtū exiſti
mās,neq̀ dignos de qbus aliq̄s ſermo hn̄dus ſit.Eos igit̄ cōgerones & ꝟberones ab
honeſtis literis & eoꝝ cultoribꝰ (ut eoꝝ ꝟbo utar excoīcamus & cū ſua ignorātia
relinq̄mus.

De Herciniæ ſyluæ magnitudīe,& de eiꝰ in Europa definitiōe.Ca.iii.

e St ſylua in Europa q̄ in Boreā ſpectat,q̄ ſe Rheni,Danubii,Albis,Viſurgi,

& Oderę,quẽ Sueuũ & guttulã a priſcis uocatũ reperio, Viſtulæq́; & aliorꝝ indytũ
amniũ parentẽ iactat,græcis & latinis mẽorata ſcriptorib⁹,hãc germani,per q̃rꝝ fines
ſe maxiẽ extẽdit,Herciniã a pice,quã p̃ria lingua hartz uocam⁹,dixere.Hęc igit̃ ut tau
rus ſe per Aſiã,& Atlas ꝑ Africã,ita illa ſe ꝑ uniuerſam Europã ſpargẽs in gallię finib⁹
ab Ardemia ſylua,q̃ & hoc noĩe hodie gaudet initiũ origineq́; ſumes,deiñ ꝑ Germa
niã & Sarmatiã in ultimũ Europę angulũ,& in ĩpos cæli ỽtices ſempit̃nis iugis cõcre
atiſq́; mũdo roborib⁹ ſe ꝓpagat,ubi tranſrhenanas urbes,Friburgũ,Paduã,Heidel-
bergã,Franckonofordiãq́; Mæni attigerit,diuerſa noĩa ſibi cõſciſcit,a Rheniq́; ripis
ingẽtes ſaltus imanes truceſq́; ueteri religiõe lucos,ꝑ innũeros germanię & Sarmatię
pop̃los efficit,q̃s nos hĩc ſũmatim ꝑſtringem⁹.A Friburgo igit̃ in ortũ & ſeptẽtrionẽ
uaſto & ꝑpetuo tractu occurſantes int̃ ſe colles excipiẽs & ĩplicãs,hinc ad rheni latus,
& in ĩpis radicib⁹ alpiũ poſitos Rhetos,Vindelicoſq́; attingit,citra Oenũ,Lycũ,& Iſa
rũ lõgiſſimo dorſo ad Danubii uſq́; ripas porrecta,rariore tñ & hũiliore ỽgulto,ut
a frequẽti hĩtatore exciſa ẽ,Friſingẽ,Ratiſponã,Patauiũ Noricas urbes,ĩpmq́; Cetiũ
(q̃ & mõs caluus) norici t̃minũ,& Viẽnã Pãnoniæ attingẽs.Illic ad fontẽ Danubii &
Necari ꝑ totã Sueuiã ſe late uaſteq́; diffundẽs nigrã ſyluã,q̃ & bacenis a maiorib⁹ di-
cta ẽ,efficit,ut q̃ illa.c.oli pagis,ita hodie.c.haud cõtẽnendis ſueuiæ urbib⁹ referta eſt,
donec ad Eichiſtodiũ uſq́; urbẽ,a q̃rceto ſyluæ noĩatã,& almani amnis ripas attingat,
q̃s aliq̃diu ſequẽs,donec circa fauces danubianas ab his ꝑ Norinbergẽſiũ harenas &
trãſdanubianũ noricũ hercynio iugo,q̃ ꝑs germaniæ editior eſt,ingẽti & ęt̃no dorſo
cõmittat̃.A q̃,hoc ẽ a pinifero mõte,ut ille q̃ttuor inclytos, & dites amnes ĩtra ſpaciũ
duũ ferme M.p.nõ ſine admiratiõe & naturę maieſtate effũdit,ita ab eo mõte amniũ,
& ſyluarũ ꝑente q̃ttuor ramos ueluti ĩmania cornua in diuerſas orbis ꝑtes porrigit,
ỽſus actũ ꝑ Curiones cũ Sala fluuio,q̃ in Albin defert̃,in Turogos ad Zephyrũ,cũ
Mæno bachifero ĩ Frãcos,q̃ tractu ſylua cũ amne ꝓgrediẽs,mox nomẽ a collib⁹,q̃ ſe
in leuã faſtigiat,accipit.Frãciſceq́; ſteigervualt.i.ardua ſylua dicit̃.Deiñ ubi ꝓpior rhe
no mæn⁹ fact⁹ eſt,uetuſtiſſima urbe [illegible] Frãcorꝝ metropoli irrigata,vñ & nob̃
origo ẽ ad Mildeburgũ oppidũ ſuis ripis ſyluestrib⁹,ſyluæ duo noĩa ĩponit,ut dicem⁹
Ab Euro aũt cũ Egra fluuio,nabo ꝑ noricũ trãſdanubianũ fluẽte in Boemos ſe erigit,
q̃s cũ undiq́; tanq̃ natiuo muro cĩxerit ad ſeptẽtrionalia ei⁹ Albin & Oderã emittit,ad
meridionale & oriẽtale ei⁹ lat⁹ marcomãnos & quados attingẽs,& ab his ĩ Carpathũ
germanię caput,q̃ & ſueu⁹ eſt,cõſurgẽs, Iaſigib⁹,baſtarnis,dacis getiſq́; cõtermia gẽti-
bus,ſed ad carpathi mõtis (q̃ frons germaniæ) radices reducto in ſeptẽtrionẽ ĩpetu,
ſup̃ Iſtulæ & Oderæ,memuli,tibiſci,neſtri,boryſthenis,& tunuri,& tanais (q̃ europę
& Aſiæ limes) fontes ꝑ ſarmatiã europæ,ꝑ agathirſos,& Sauromatas.i.poloniã, Ly-
tifaniã,maſouiã,bruſſiã,liuoniã ĩmenſo ſpacio & infinito tractu ad europæ uſq́; fines
diuagat̃,cũ ĩpo terrarũ orbe deſinẽs,& is q̃dẽ oriẽtalis ei⁹ tract⁹ a rheno eſt,nũc ſeptẽ
trionalẽ ꝓſequamur.Ab heidelberga igit̃ palatini rheni regia,ubi cattos a cheruſcis,
& frãcos a ſorabis diuidit.Oddonis ſylua ab ĩcolis dicit̃,ſiue ex oddonis imꝑatoris do
natione Amberbacẽſis cęnobii,ſiue ex loco nõ ignobili Odonoheim ubi Oddo in ue
natiõibus ꝑnox agebat.Ex alt̃a aũt Mæni ripa ubi Frãconofordiã & Aſtiburgiũ ur-
bes mõteſq́; e regiõe Magũdinę urbis,q̃ p̃ria ſculpſit ſolidos ære characteres,& ỽſis
docuit ſcribere l̃ris,attingit,ab abũdantia picis,germanice ſpeiſ hartz,hoc eſt picearia
ſylua dicit̃.Ibiq́; uaſtiſſime ſe iterũ dilatãs,donec flexo in ſeptentrionẽ tergo in obno-
bios,q̃ alpiũ ꝑicula ſunt,& Cattorꝝ ſeu Haſſiæ mõtes,& ab his uſq́; ad Sycãbros,hoc
eſt gelrẽſes lõgis laterib⁹ obtẽdit̃.Quo ẽt loco tribochoſq́; a trib⁹ q̃rcub⁹ antiq̃ religio-

ne nymphis cõſecratis ĩcludit,q cũ germani in galliã erũperẽt,in alťa rheni ripa expul
ſis gallis cõſedere. Triboteſq; corrupto uocabulo q & Argẽtinẽ. dicti ſũt. Verũ ubi
ſe ſylua,ut dixim⁹ p cattos & obnobios & buſſactores,q̃r uet⁹ & ĩ hũc uſq; diẽ nomẽ
& familia extat,extẽderit,mox Buchoniã regionẽ a pceritate ſagorũ dictã apd' ĩſigne
Druidũ cęnobiũ Fuldã attingit. Ab iis ad Viſurgi & vidri Amaſi & ſale fontes in ſaxo
nes ad goſloriã,alberſtodiũ & brũſuigũ clariſſimas urbes ſe reflectit v'ſus ſeptẽtrionẽ
& oceanũ nr̃m,q̃uis gẽtes ẽt ſine arbore uiuãt,lõge lateq; uaſtis ſolitudibus diffuſa,
ubi ẽt ueterẽ ſui uocabuli ſignificationẽ adhuc ſeruat. Ab iiſq; iterũ in turogos & So
rabos ſe recuruãs,indytãq; urbẽ a noĩe ſuo hercynofordiã dictã p̃teriẽs,donec in her
cyniũ iugũ a q̊ tantã pegrinationẽ fecerat ingẽti fronte & cornu ſe attollat. Opulẽtas
undiq; urbes.xv.publicis gymnaſiis ornatas,diteſq; pplos,arces æreas & inexpugna-
biles,argẽti & auri,uniuerſiq; gñis metalli diuites & ĩexhauſtas uenas mõtibus,iaſpi-
de,alabaſtro,& diuerſo marmorũ gñe,cryſtalloq; nobiles uulcanias,picearias,uitriari
as,& carbonarias,cyclopũ officinas,q̃r ut in plimũ Norinbergẽſes ciues dñi ſũt. Saľ
ẽt fontib⁹,& ſubťraneis mõtibus,ſale lapideo ueluti ſaxo cõcretis. Fluuiis ẽt margarita
rũ & auri feracib⁹. Hoc efficit ut ſylug ſicut & ťrę,nõ eadẽ apd' oẽs poplos facies ſit,ut
.n.illa glebã ſabulũq; arenãue ſolo ſtrauerit,ita uerſus ſeptẽtrionẽ maxĩe taxũ & pinũ
pducit,obſcuris uallib⁹,ſonoris torrẽtibus & p ſaxa ſe p̃cipitantib⁹ parũ lucida iſerni
ſpẽm p̃bens,v'ſus meridẽ aũt q̃rcuũ magis & fago uiburniſq; fida,ut ťra ſaxea & lapi
doſa ẽ maxĩe ad rhenũ,neccharũ,mænũ,& danubiũ. Pecorũ aũt & nobiliũ ferarũ ĩ ea
ingẽs & ĩnumerabiľ copia. Armẽta ẽt eq̃rũ mľta q publice alunť nullo mortali ope cõ
tacti Thermarũ etiã & ſaluberrimarũ aq̃rũ fontes, maxĩe ubi rhenũ attingit,lac⁹ etiã
uaſtos ĩexcluſos & ppetuos piſcoſoſq;, & diuerſo gñe piſciũ ſcatẽtes, ut in germania
dicem⁹. De uolucrib⁹ aũt & de ſyluro ĩ mæno fluuio (ut apd' autores ẽ)nihil cõpertũ
habeo. Mľta eñ deſiiſſe q hodie nõ ſint,& multa renaſci in rerũ natura q̃ olim nõ fue
rint noua cœleſtiũ corporũ,ſi qd in mũdo nouũ aliqd emergere põt,cõfiguratiõe cre
dideri,ſed nihil ĩ hac ſylua druidũ cęnobiis illuſtri⁹ ẽ. Gen⁹ illd' p̃horũ apd' gallos græ.
canice uiuẽtiũ erat,q̊s [illegible] i.a q̃rcubus noĩauere,inť q̊s ut ab ilľ antiq̃⁹,ut abrag
& gedeonis q̃rcus teſtis ẽ oracľa effundi credebãt. Ita illi ueluti oraculorũ & ſortiũ ful-
minũq; q̃rũ illa arbor obnoxia interp̃tes,tales cõſedebãt q̃les nudi⁹ uidim⁹,dũ ioãnes
[illegible] uir ſũma eruditiõe & ĩgenio nos in p̃riam ſuã ad radices piniferi ſecũ adduce
ret,hic dũ forte ĩ cęnobiũ diuertiſſem⁹,imagines lapideas ſex uetuſtiſſimo ſaxo ad fo-
res tẽpli pieti ĩſertas cõſpexim⁹,ſeptẽ pedũ ſinglæ nudis pedib⁹,capita ĩtecti,græcani
co pallio & cucullato,perulaq; & barba ad inguina uſq; pmiſſa,& circa naris fiſtulas
bifurcata in manib⁹ liber & baclus diogenicus ſæuera fronte & triſti ſupcilio,obſtipo
capite,figẽtes lumĩa ťris,hi q̊ndã apd' gallos,ſiue interp̃tũdæ religiõis,ſiue ſolitudinis
g̃ra q̊ expeditiores ĩ ingrendis rerũ cauſis eẽnt in nemorib⁹ & ſaltib⁹ cõſedere, multi-
tudineq; uulgi ad ſe pellexere,Poſtea aũt q̃ Tiberi⁹ cæſar ipos ppť factiões q̃rũ du
ces erãt galliis excedere iuſſiſſet,illi in germaniã cõmigrauere,& ſub Carolis, Arnol-
phis,& Oddonib⁹ chr̃ianã religionẽ interp̃tãtes,totã hercyniã in amœnis & irriguis
uallib⁹,& aprorũ & ceruorũ ſaltib⁹,ſub ãnoſis & nigris q̃rcub⁹,a qbus cęnobiorũ ſuo
rũ noĩa ſũt,occupauere. Qui nũc diuitiis & opib⁹ ita creuere,ut regibus & pricipibus
nr̃is nõ ĩferiores ſũt,ſeu luxũ,ſeu arma cõſideres. Mľti ex his ut diuitiis & urbib⁹ aucti
fuiſſent,& ut illis dynaſtiã cõiungerẽt,excuſſo religiõis ſeuerioris iugo,abiectoq; cu-
cullo,quẽ adhuc ſtatis ãni tpibus ferũt licẽtioris uitæ habitu poplaris uiuere cœperũt
Cudiť adhuc apud frãcos nũmi gen⁹,apd' q̊s Burgard⁹ & Kilian⁹ Britanni,a q̃ religio

ortũ hũit docuerãt, q̃d a druidũ noĩe druideſues dr̃. Magna ꝓfecto græcis nũc & ſempit̃no a nob̃ gr̃a hñda eſt, q̃ ppl̃m oli efferũ, & quẽ nulla arma domare unq̃ꝫ potuerũt. Nũc illi religiõe & uitæ ſctitate ad mitiora ſtudia & igenia cõuerterũt, & q̃ priꝰ ĩ neõribꝰ & ſyluis uagi iã ꝑ illos ĩ cœtũ & ſocietatẽ cõgregati clariſſimo imꝑio, ſctĩs legibꝰ, & optĩs moribꝰ ꝓbe degũt. Cęterꝝ ſylua ipa trãs ſiltulã Viſontes, q̃rꝝ uenatio ſarmatis glĩoſa & uros hẽt. Sed in Maſſouię tm̃ finibꝰ, a q̃ impator Fridericꝰ .iii. maĩnũ genꝰ duxit. Mõtes ẽt in friderici ſaxonie prĩcipis t̃ra, q̃ veſuuiũ & ethnã ſempit̃nis ignibus imitãt̃. Illud aũt in eiꝰ nẽoris mõtibꝰ, q̃ ab alpibꝰ ut diximꝰ ꝑ germaniã & ſarmatiã ꝑpetuo dorſo ĩ carpathũ uſq̃ꝫ excurrũt, mira naturæ ꝓuidẽtia accidit, ut flumia a medio illorꝝ ſpia decidẽtia hĩc in oceanũ & ſinũ codonũ a gotthis accolis dictũ ꝑcipitent̃. Hinc ꝑ danubiũ ĩ põtũ ſe euoluãt̃, tãtę t̃rę ſæpiꝰ anguſtia, ut q̃dã arces & ruſticorꝝ caſulę dũ ĩbres ſuſcipiũt ĩ diuerſa maria, ſicut in apẽnino fit, ac uno tecto trãſmittant̃. Caro. Mag. dũ apd̃ frãcos ageret pulcherrimũ facinꝰ Herculẽ & Xerxẽ ęmulaturꝰ, aĩo agitauerat dũ ꝑſuaſũ ſibi fuerat poſſe ꝑcõmode de rheno in danubiũ nauigare, & ꝓinde ab Euxino ĩ exteriũ oceanũ copias traiicere, ſi in Regneſũ & almonũ fluuios, q̃ .x. milibꝰ tm̃ diſtãt eiuſmõi foſſa duceret̃, q̃ eẽt nauiũ capax. Cõfeſtim rex cũ oĩ militũ m̃titudine ĩ eo labore totũ autũni tp̃s conſũpſit, ductaq̃ꝫ eſt foſſa cuiꝰ ueſtigia adhuc cernimꝰ, quã & hodie accolæ traiectũ dicũt, duorꝝ M. p. longitudine. & .ccc. pedũ latitudĩe, ſed inuanũ labor oĩs ceſſit. Nã ꝓpt̃ iuges pluuias, & terrã q̃ ſabuloſa erat opꝰ fieri nõ potuit, q̃ꝫtũ .n. terræ a militibꝰ interdũ egeſtũ erat, tantũ noctibꝰ humo iterũ relabẽte ſubſidebat. Acceſſit ad tã pulcherrimi oꝑis retardationẽ oĩmoda & vltima Saxonũ defectio. Hac igit̃ ſylvę digeſtiõe definita eiꝰ q̃dẽ lõgitudo ĩ europæ finibꝰ a moſa gallię fluuio in tanais uſq̃ꝫ fontes accipiẽda ẽ, latitudĩe ab alpibꝰ in oceanũ ferme germanicũ porrecta. Milliaria ſiq̃s rem curioſius inq̃rere uelit, ex ſupputatiõe cæleſtiũ circulorꝝ & graduũ colligat, in q̃ tractu hoc eſt ſeptẽtrionali tres nobiliſſimas gẽtes, ſueuos, frãcos, & Boemos ſylua ſuis ſaltibꝰ claudit. Moribꝰ tñ & lingua religioneq̃ꝫ differẽtes, regiões ip̃æ admodũ lætæ & opimæ ꝑennibuſq̃ꝫ fontibꝰ & flumĩbus ĩpeditæ. Gẽtes ip̃æ pugnaces regũ & ĩperatorꝝ nrorꝝ parẽtes & nutrices, facileq̃ꝫ geſtarũ rerꝝ glĩa hodie int̃ cæteros germaniæ ppl̃os prĩcipes ĩp̃e ꝑ hercyniã & eiꝰ colles ĩ morẽ theſſalicorꝝ tẽpe undiq̃ꝫ circũſeptę, itus glebulẽtę, uini & frugũ feraces. De q̃bꝰ ĩ germãia q̃ χωρογραφίαν attinere uiſa ſũt diffuſius ſcripſimꝰ.

De imagĩe & deſcriptiõe Norinbergæ. Ca. iiii.

VRbs igit̃ Norinberga negociatrix tota & q̃ſtuaria oꝑoſam quãdã cõgeriẽ & negociationẽ cõtinẽs, & quã ex cõiectura lõgitudinũ et latitudinũ ſegodonũ a CL. Ptolemæo noĩatã iuenio. In mediis eius regiis & nemoris harenis ædificata ſpacio murorꝝ octo milibꝰ patet, triplici muro & foſſa una ſuꝑbiſſime cincta, uetere ẽt foſſã & antiq̃ urb̃ ueſtigia ĩtus hñs, verſus meridiẽ ut ab amne recedit latior, ĩ ſeptẽtrionẽ adductior, nec oĩno rotũda, ſed de ĩduſtria aliq̃ñ reducto ſinu, ut oppugnatu difficilior foret ãguloſa, lapide murorꝝ undiq̃ꝫ ſecto & harẽulẽto quẽ paſſim in eiꝰ regiõis collibꝰ & cãpeſtribꝰ locis terrã effodiũt, cui peculiaris q̃dã mollitudo eſt, & ut coagulatę harenę natura facile ferro cedẽs. Qui ubi ad auras expoſitꝰ ẽ ſole & uẽtorũ flabris uelut igne cõcoctꝰ ĩdureſcit, ꝑiñ ſtruẽdis ędibꝰ aliiſq̃ꝫ ędificiis ꝑidoneꝰ, foſſa urb̃ latitudĩe .xx. cubitorꝝ patet, altitudĩe ferme totidẽ eminẽs, int̃ .ii. muros ꝑpendicularit̃ erectos int̃labẽte riuulo & ceſpite herbido, quẽ ferarꝝ greges, cerui, hinuliq̃ꝫ depaſcũt. Turres in ĩteriori muro q̃ editior ẽ q̃drãgulę & ſecti lapidis ꝑ circuitũ eminẽtes pari ſpacio diſpoſitę ducẽte erigũt̃, q̃bus uigiles ad excubias urb̃ ĩpoſiti q̃ ululãtibꝰ cornibꝰ & clãgẽtibꝰ cõciſo & cõtinuo cãtu tub̃ ingrediẽtes hoſpites ip̃mq̃ꝫ ſydꝰ exoriẽs ſalutãt

& excipiũt. Vtcꝫ lux occiderit, cãtu illã ex antiq̃ religiõe & ueti iſtituto ꝓſequũt. Pre
cone ẽt noctis horario & excubitore, q ꝑ ſtatiões urb, excubias noctis, ut ille i turribꝰ
ſingłas uoce denũciat, horis diei & noctis ad ãnuã ſyderis declinationẽ, & eiꝰ ſuꝑ oriſõ-
tẽ morã. i. umbrę & lucis q̃titatẽ nõ ſine sol' accedẽtis & recedẽtis obſeruatiõe inęq̃liẽ
diſcretis, ſingłiſcꝫ horis i q̃rtas ꝑ pulſũ mallei diuiſis. Et in q̃ttuor urb regiõibꝰ a q̃tuor
excelſis turribꝰ ordĩe denũciatis. Tãta apd' fœliciſſimos ciues tꝑis uſura ẽ, cuiꝰ nlła ho
neſtior auaricia & grauior iactura. In ãnmurali aũt q̃d foſſę urb ĩminet fere turres to-
tidẽ, hũiliores tñ, & ubi muri flexꝰ poſcit teretes & rotũdę, ſingłę machis, & tormẽtis,
baliſtis & muralibꝰ, & armis, uariocꝫ młto gñe telorꝝ opplete, & tãcꝫ ad ꝑſentaneã ex
pugnationẽ ĩſtructę. Mœnia pinata coctili latere tecta. Muri aũt interioris craſſitudo tã
ta ẽ, ut bini armati ꝑ circuitũ ĩſertis mutuo brachiis ſine ꝑiculo cõmeare pñt. In ãnmu-
rali idẽtidẽ, portas ingẽtes ĩ diuerſas germaię ꝑtes ducẽtes. vi. hẽt & duas anguſtas, ſin
gulę arduis turribꝰ & fortiſſimis ꝓpugnacłis ꝑmunitę, in q̃rꝝ frõtiſpiciis cernere ẽ aq-
las bicipites młto auro ueſtitas, opia nr̃orꝝ ĩꝑatorꝝ de romãis q̃ndã ſpolia & iã portis
nr̃is, ut q̃ndã romão foro locata roſtra, ꝑ portas aũt cõſulto nõ recta, ſed ĩ obliquũ fle
xa ducit ĩ urbẽ uia, locũ ãplũ & młtorꝝ hoĩm capacẽ, mœniacꝫ ãbiciosa hñtes, q̃ uel ꝑ
ſidio portę dũ ĩpetus exigit eẽ poſſint, aut irrũpẽtes hoſtes deſuꝑ ſaxis teliſcꝫ obruere.
Portę aũt catẽis, uectibꝰ ferreis cõcellatis & pẽſilibꝰ clatris ſeu cataractis obſirmatę, ab
imo ꝑacuta cuſpide & ferreis lãceis obductę & aculeatę, q̃ dimiſſę ingreſſũ hoſtiũ ar
cẽt, aut ſubito decidẽtes impſſores ꝓſternũt & cõfodiũt. Aq̃ductũ urbs a meridie hẽt
abluẽdis deuehẽdiſcꝫ ſordibꝰ ĩ diuerſas plateas coactꝰ, q cęcis tandẽ cunicul' in amnis
alueũ defert. Amnis aũt ubi ab ortu ꝑ patẽtes arcus clatris & fortaliciis mũitos, ubi ĩſu
ſus eſt duas ĩſulas efficit. Pria ut arte fcã eſt a cõgeſta t̃ra & harẽa nomẽ hẽt. Scd'a an-
guſtior, ſed illa prior latiſſima amœniſſimũ ãbulaciũ ꝑ circuitũ circũducẽs dẽſum &
plenũ ĩ ſpeciẽ nẽoris comata arbore æſtiuis umbris ꝑamœnũ arboribꝰ ad utrãcꝫ am-
nis ripã ueluti colũnis porticũ efficiẽtibꝰ, loco ĩtus patẽtiſſimo & ad ſolẽ apto, ĩ q̃ lineã
ueſtẽ q germãę młieres frequẽtiꝰ utũt ad ſolẽ undarꝝ aſꝑgine, albore cãdorecꝫ ĩficiũt.
Hũc illi locũ a pallore nos collybiũ aut cõditoriũ, ſi ita liceret loq̃ dicere mꝰ, Quẽ circũ
ut ęſtiuis lauatiõibꝰ amnis ꝑſalubris ẽ ad lucis occaſũ & nocte ĩtẽpeſta młtitudo hoĩm
calorẽ releuãtiũ cõfluit ſubmiſſis cãtibꝰ, & dulci murmure ꝑ opacas & tacitas umbras
gradiẽtiũ, audires tũc uarios adoleſcẽtiũ & iuuenũ puellarꝝcꝫ cõcentꝰ, blãdęcꝫ ſe ſalu-
tantiũ & excipiẽtiũ mirũcꝫ dictu, nullã unq̃ hic factã cędẽ aut ortã cõtrouerſiã aut rixã
tãta aĩorꝝ & naturę cõſenſu ad amorẽ & aĩciciã ꝓperantiũ. Adiacẽt Thermę medẽdis
releuãdiſcꝫ corporꝝ ęgritudibꝰ ſaluberrię, ſalutaris unda ubi uerno tꝑe ab acceſſu ſy-
deris teporẽ ſpiramẽtũcꝫ uiuificũ accepit, uenãcꝫ ſuã largiꝰ aꝑuerit młtitudinẽ languẽ
tiũ in cõe diuerſoriũ recipit, uires & uigorẽ ſenſificũ mẽbris & artubꝰ ĩ prauũ delapſis
reſtituẽs, maxĩe ſole ꝑ taurũ & gemios ⁊ nalia ſydera trãſeũte medicꝰ, & ad ſanãdũ ef-
ficax liq̃r, amnis aũt ubi ꝑ. xii. põtes ſublicios & ſecti lapidis, qbꝰ urb ꝑtes cõiungũt &
ꝑ innũeras rotas ꝑq; arcus duos regios ferreo ſepto clatratos ſeſe euoluerit extra urb
muros ad ripã ſuã locũ publicũ & ꝑamœnũ hẽt, quẽ pratũ alleriũ ĩpi dicũt. In hoc die
feſto iuuẽtꝰ & oĩs ętas effuſa ⁊no tꝑe uelut in cõe theatrũ cõfluit. Iuuẽes ĩ palęſtra, lu-
cta, ſaltu ſaxorꝝ, ſtipitũ phalãgę & haſtarꝝ iaculatiõe, aliiſcꝫ exercitiis & ludis cõtẽdũt,
uireſcꝫ & mẽbrorꝝ robur expiunt, uariocꝫ applauſu & cachĩno uacãti pplo ꝑbẽt ſpe-
ctaculũ. Locꝰ is. ccccc. paſ. lõgitudĩe patet, latitudĩe anguſtior. Intꝰ q̃terna ſerie arborꝝ
iuſto interuallo diſtẽtiũ conſitus, ſub qbus q̃ttuor fontes irrigui oriunt. Tres in altũ ſin-
guli q̃ttuor fiſtulis & cãnis æneis garrulũ liq̃rem effundũt, in morẽcꝫ imbriũ ſpargũt

amplis lauacris colimbis & natatoriis teretis, & cauati lapidis ſuppoſitis. Quart⁹ periferia ſecti lapidis ad imũ ꝑſpicuus in ĩpo prato erũpit uena uberrima, largiſſima, & ſaluberrĩa hauſtu, pegaſũ & libetrídẽ putares, ſi muſarꝫ imagĩes, aut phœbi ſimulacrũ exp̃ſſum hẽet tam lœta facie, uiridi & ꝓdigo herbarꝫ ceſpite & odora dũ florẽt arborũ opacitate, adſtrepẽtib⁹ ꝓximi amnis ripis, urioꝗ & dulci cõcentu uolucrũ ex colle q adiacet frugiferis arborib⁹ & uitib⁹ amict⁹, q in arcẽ uſqꝫ cęſareã porrigit̃. Vbi ab occaſu arx p̃rupta petra, foſſę urbis altitudĩe. c. cubitorũ ambicioſiſſime imĩnet.

De arce impiali, fontibus, ædificiiſqꝫ, & foris urbis, ortis, & officinis metallariis. Cap. v.

VRbs igit̃ in eũ modũ ſita ad utrãqꝫ amnis ripã ꝓna eſt, tectaqꝫ & ædificia ſua hũiliat, molas machĩarías, & papyrianas, frãgendę frugis, formãdi æris ſecturas & ſtridẽtis ferrę rotas uariaſqꝫ metallarias officinas amplectẽs, q̃ incredibili arte & miro ingenio, arma, enſes, cuſpides, loricas, frameas, tela, cultros, nouacſas, caldaria, pelues, patellas, acus, forpices, ſartagĩes, giros, filaqꝫ ferrea & ænea, & honeſtæ ſupellectilis uaria uaſa, eſcaria, lotoria, & potoria cudunt & expoliũt, rotis ipſis malleiſqꝫ & machĩs uelut in officia Brõtis & Steropis int̃ ſe cõſonãtibus, ĩpiſqꝫ aquarũ nymphis de tãta ſeruitute & laborib⁹ ſuis conq̃rẽtibus. Ferũt ibi primũ artẽ extenuãdi ducẽdiqꝫ radii ꝑ rotarũ labores inuẽtũ a q̊dã Rudolfo, q dũ artẽ uelut arcanũ occultaret, magnaſqꝫ ex ea diuitias congreret, ob hoc cætis ciuib⁹ (quẽadmodũ uſu uenit in lucroſis ꝓuẽtibus maxĩe apd' auctionarios) ingrẽdę eius artis cupidinẽ iniecisse, q filiũ eius induxerãt & corruperãt, ut interiorꝫ rotularꝫ labores & tenellas q̃ ferreã bracteolã ꝑ anguſtũ foramẽ prendũt, ſicqꝫ ꝑtinacit̃ trahẽdo extenuãt archethypo aliq̊ exprimeret, q̊d factũ dũ pat' cõperit uelut in ĩſaniã & furorẽ actus, filiũ trucidare ſtatuiſſe ferũt, niſi ſe ille aſpectui ſuo ſubtraxiſſet, manibuſqꝫ elapſus abfugiſſet. Ab amne aũt urbs ſenſim & lenit' aſſurgẽs u'ſus Boreã, Eurũ & occaſũ pomeria ſuburbana uiridaria, hoſpitiua uoluptuarioſqꝫ ortos ĩnũeros extẽdẽs uario gñe fructuũ, florũ, & herbarũ, ꝑegriniſqꝫ arborib⁹ cõſitos olerib⁹, caulibus, rapis, cæteriſqꝫ fructibus p̃cocib⁹. In hortis ĩterſtructis ædicſis captãdis, umbris, ęſtiuis, delitiis, aucupiis, & declinãdis imbribus accõmodis, uiuariis piſciũ & auiariis, ĩtus capaciſſimis uiniqꝫ feracib⁹. Oppidulũ ẽt oriẽtali portę adiacet, qꝫ Verdã a ſaliceto amnis dicunt ad ſagittæ ferme iactũ, in q̊d tanqꝫ coloniã m̃tos ciues oꝑarios, fullones, & diuerſarꝫ artiũ mg̃ros urbs ĩpa deduxit. Et extra q̃dẽ urbis imago cũ arte ſua ſacriſqꝫ ædibus pulcherrĩa ſpecie ingrediẽtiũ ſe oc̃lis infert, & cõtẽplatiõi p̃bet. Ingreſſos maiori admiratiõe rapiẽs. Plateæ amplæ & mũdæ, & ad ſolẽ aptæ ſaxo duriſſimo undiqꝫ ꝓpt' onerarios curr⁹ ſtratæ. Catheniſqꝫ ingẽtibus maxĩo ſũptu obſeratis, ut ſi qñ ſeditio principũ orta eẽt, aut exercitus ꝑ urbẽ iturus, ciuitas tuta & occluſa foret. Puteis publicis, c. & xx. Cãnalib⁹ aũt & fiſtulariis tribus ſup̃. xx. oꝑtunis locis ꝑ urbẽ ob incẽdia & neceſſarios uſus extructis, duob⁹ ẽt fontib⁹ ſubt'raneis uenulis erũpẽtibus, aq̃ ut ꝑ harenas colata eſt dilutiſſima & ſuauiſſima potu. Fora m̃ta habet, raparũ, porcoriũ, lactariũ, uinariũ, frumẽtariũ, caballariũ, oporionũ, ul' obſoniũ a fructibus ſic dictũ, ex illis q̊d ſpacioſius eſt negociatorũ fontẽ hẽt ſecto lapide multo auro urioqꝫ genere ſculpturæ ornatũ, uirorũ fortium imaginibus circũpoſitis. Materia eius inſtar piramidis erigit̃ opere mirabili ferrea & cancellato ſepto. Intus lauacro ampliſſimo ſubpoſito, in quod ſedecim cannis aurati profluens liquor ſe colligit. Adiacet diuæ uirginis phanũ per Carolum quartũ magnifico opere cõſtructum,

opibuſq; regiis dotatũ. Expulſis ab eo loco Iudęis q oẽs fõtes urbis ueneno īfeciſſe
cauſabãt, excidẽda ꝑfecto gẽs aut ad Caucaſũ & ultro Saurõatas ꝑpetuo exilio re-
legãda, q̃ ꝑ uniuerſũ orbẽ ī ſe totiẽs irã numinũ cõcitat, hũani gñis ſocietatẽ uiolãs
& cõturbãs. Aedificia aũt publica urbis & ædes ei⁹ priuatæ & publicæ ingẽti ſũptu
& lõgo labore exornatæ tectaq; largis īfuſa diuitiis, duplici latere rubẽtia, a baſe cu-
bica & tetragona ī trigonũ, ꝓcliuatis tectis (ut dũ ībris niueſq; ſolutæ fuerĩt dedu-
cant) in arctũ liberaliſſime cõſurgũt. Parietes oĩm ferme ædiũ ſecto lapide olĩ ru-
derib⁹, & ỽgultis ꝓ ſimplicitate illi⁹ ſæcli argilla obliti, cretaq; aut gypſo cęmẽtario
ope obducti, a fũdamẽto largiſſimis īpenſis in ſũmitatẽ erecti eluceſcũt, ut plane nõ
ad ciuiũ, ſed ad regis & pricipis hũani gñis, & īperii domiciliũ cõſtructa exiſtiment.
Feneſtrę patẽtes & colũnulis poſtibuſq; fulcitæ, mĩto ferro circũſeptæ rotuliſq; ui-
treis ꝓ aeris intẽperie obcluſæ, ante q̃s multorũ gñа florũ & peregrinę herbę teſta
ceis uaſis uernãt & redolẽt, q̃ ubi aura ſpũ agitata fuerit, cubicula & ædes, ut patulæ
& ꝑflabiles ſũt odore ſuo īplent. In ædib⁹ penetralia & meditullia mĩta, in hiſq; mũ
da uariaq; ſupellex auro, argẽto, cæteriſq; theſauris & metallꝭ referta. Maĩfeſtior tñ
nulla ſupellex q̃ꝫ framea, camiſea ferrea, claua, equos, eaq; ad priſcæ nobilitatis &
antiq̃ ſuæ ſtirpis, & gñis claritudinẽ in oſtẽtatione hñt, ad quẽ armorũ apparatũ te-
nues etiam opatii cogunt tanq; ad neceſſariã ſupellectilẽ, ut ad quẽcunq; motũ &
trepidationẽ (externã aut domeſticã) manus ꝓmpta & expedita ſit. Collis aũt cuius
meminim⁹ latera ſua in ortũ & occaſũ circũducit, urbẽq; ipam extẽdit, mĩto undiq;
& frequẽti habitatore circũ radices ſuas dom⁹ regias, & diuerſoria ſpacioſa ample
xus, q̃ cæſaris familiã & eius aĩcos magnificẽtiſſime recipe poſſũt. In collis ỽtice duę
arces egregię. Maior in occaſũ reſpiciẽs ex urbe anguſtũ aditũ ꝑ petrã exciſam ad
mittit, q̃ regias aulas & cęnationes laq̃atas magnitudĩe patẽtes, & ornatu locupletes
habet. Illaq; cæſaris & Romanorũ regũ domiciliũ eſt. Cæſar Frideric⁹ ut ortis plu
rimũ ſe oblectare ſolebat in ea arce pẽſiles ſibi ortos fieri fecit, pilis onus ſuſtinet, al
titudinẽ muri ęquãs, ſolũq; ſuꝑ ſtratũ herbaꝝ & arbuſtuloꝝ patiẽs ẽ. Altera aũt arx
q̃ huic ab ortu adiacet (a q̃ comitib⁹ illius loci q̃ndã titul⁹ erat) nũc pene exciſa & de
molita eſt ꝓxĩo bello, & in eius locũ publica dom⁹ frumẽtaria cõſtructa ꝓpugnacu
lũ ad urbis excubias habẽs, ꝑ q̊d porta in pomeria ỽſus ἄρκτον ducit, q̃ utriuſq; arcis
ꝑietes ꝑ exciſam rupẽ ad ꝑpendiculũ xl. cubitis ſurgũt foſſa uelut īmenſa dehiſcẽte,
& ſe laxãte ualle ꝓfũdiſſima & latiſſima, ambicioſũ ſane opus & uiolatæ naturę pul
chrũ ſpectaculũ. Collis delubra tria, & ornata habet, duo loco publico ciuib⁹ ſꝑ pa-
tentia diuæ Margaritæ, & Vualpurgi dicata. Tertiũ in impiali arce anguſtius, quo
Cæſar rei diuinæ, & ſacrificiis cæremoniiſq; adſiſtit, ferũt uulgo illud q̊ndã Dianæ
fuiſſe phanũ, eiuſq; rei argumẽtũ adducũt εἴδωλον uetereſq; quaſdã & incogniti ſi-
mulacri imagĩes, q̊d ego ut mĩta in Germania incõperta habeo, ſic an hoc ita ſit nec
ne, nõ q̊dẽ affirmaueri. Puteos duos collis hẽt, unũ mõtis radici & turri ueteri adia-
centẽ, alterũ in uertice exciſũ, cuius ꝓfunditas uiſũ fruſtrat, aq̃ machina miro inge-
nio & facilitate haurit. Turres aũt q̃ttuor in circuitu collis, uaſta & ardua mole cir-
cũpoſitæ eminẽt, duæ ad Cæſaris arcem urbẽ ipam deſpiciũt, reliq̃ ad ortũ ſolis ad-
iacent in Auſtrũ & Boream ꝓſpectantes, una ex illis altior, & q̃ꝫ in magnũ cæli ter-
ræq; tractum uiſum admittat, longo latoq; ꝓſpectu patens, regionũ ſpecula ab illis
uocatur, fama eſt hanc diui Sigiſmundi imperiali tempore tumultuario opere con-
ſtructam, dum ciues aliquorum Germaniæ principum fœlicitati urbis, auctui &

opulētiæ inuidentiū, impotentiā, dominationēq; ſuſpectam haberēt, uerit i ne aliquē ſubitū motū aut ſeditionē (ut nouarū rerum cupidi ſunt) in urbe excitarent. Ideoq; pr̃es Cæſarē adiiſſe rogaſſeq;, ut urbi & arci ſuæ præſidiū tuta menq; aliq̃d ponere ꝑmitteret, at Cæſar quicq̃d, inq̃t, in lunæ cōuerſione ex truere poteritis uobis ꝑmiſſum ſit. Illi priuſq̃ ſydus ſe impleret, & ad ſecundū coitū rediret, tantā molem in auras erexerāt, multorū ſane hoīm & ꝓperanti um opus. Altera turris uenerāda antiq̃tate cōſpicua eſt, religioſeq; a ciuib⁹ ue tus Norinberga noīatur, ſcabro lapide, & fœda ſitu, ut ab imbribus tēpeſtati buſq; exeſa eſt, longi æui, & mutati ſæculi euidens ſignū, figura eius non rotū da, neq; tetragona, ſed præter conſuetudinē ędificiorū noſtrorū longa abſide deformata.

De uerticalibus urbis, ſyderibus, & qualitate, aeris ualetudine, & habitu populi. Cap. vi.

SYdera uerticalia duæ de prima magnitudine ſtellæ urbem ferme intuētur, & una quā in lyra, & altera quā in auriga cōſpicimus, quæq; in latitudine eius inclinationis mūdi intra circulū arcticū, & æſtiuū cōuerſorē in cæli imaginibus declarant, ut genua herculis, hūerus Bootis, alia ſiniſtra oloris, Andromedæ pedes, poplitesq; Caſſiopeæ, Perſei umbilicus, flexuraq; poſteriorū pedū maioris urſæ. Ex ſignifero ꝟo maxīe ꝟginis ſydus imitatī, q̃d & ingenia & ſigna urbis aquila uirgineo capite deformata teſtantī, ex quorū naturis, q̃d cuiq; ingenio, arte, ſeu cōiectura licet, & q̃d uelit & poteſt eliciat. Vrbis paralellus, qui & ꝑ Boryſthenis fluuii oſtia ducitī, & latitudo ſeptimi climatis, quæ ex terræ deuexitate accipitī, q̃draginta nouē ꝑtibus & aliquot minutis ab ęquatore abeſt, diem habēs minorē paulo horarū ſedecim lōgitudine Europæ ferme media, Quo fit, ut urbs nō modo uniuerſæ Germaniæ, ſed totius Europæ medio cētro cōdita ſit. Quippe quæ tantū a Codono & Hadriatico ſinu diſtat, & ab Oceano externo & Tanais ripis pari fere ſpacio. Quāobrem Ioānes de Mōte Regio cōterraneus noſter aſtronomorū & mathematicorū noſtræ ætatis facile princeps, ꝓpter uniuerſalē cōuerſationē hanc ſibi urbem in ꝑpetuū domiciliū elegit, ut cū uiris mathematicæ ſtudioſis cōmercia & obſeruatiōes ſuas cęleſtes oppꝰtune hr̃e poſſet. Sed cæleſtia forſan odia hūc uirū (dū plura poſteritati pararet) ſuſtulerunt. Regio urbis neq; caloribus, neq; frigoribus nimis infeſtatī, aeriſq; & cæli illius demētia, & qua nō benignior in germania eſt, ſumma tēperies & benignitas eſt. Quippe quæ in arena ſita eſt, amneſq; duo q̃s diximꝰ neq; paluſtribus uliginoſis, aut ſtagnātibus locis profluant, illud maxīe efficit, ut terra ip̃a halitū puriorē ſpiret, & uaporē ſicciorē exhalet, hic aer purgatior & a uēto trāq̃llior, ip̃aq; corpa ualidiora, animiq; uigor cæleſtior, igeniaq; eleuatiora & ꝑſpicatiora. Et quēadmodū alia ibi terrę ſupficies, ita illi a cæteris germaniæ populis moribus, ingenio, lingua, & habitu diſcrepāt, ꝓpter terræ exhalationē ſiccā, & q̃lis Mercurii eſt, quē ego in eo tractu primū e terra ꝓgreſſum crediderim ſi (ut Heſiodo & doctiſſimis placet) terra deorū parēs extitit, nec fidē quis detrectet, cum (ut apud Corneliū

eſt)Germani antiquitus Mercurio & Iſidi ſacrificarũt,ut in germania illuſtra
ta dicemus.Qualitas igiť aeris & telluris huiuſmodi eſt,ꝙ longe ſecus ad Da-
nubii ripas ꝓpter humidiorē cœli diſpoſitionē & alpiũ ꝓpinquitatem,ob ali-
menti etiã naturam accidere uidemus,ut ex illorũ hominũ lineamentis,ſermo
ne & ingenio deprendiť,Idq́ꝫ mirũ ut ad q̃ttuor urbis portas & plateas diuer
ſa & uaria ciues inter ſe lingua loquanť,Sueuice,Franciſce,Bauarice,& mõta-
ne prout cũ diuerſis hoſpitibus urbē frequentantibus lingua corrũpunť & aſ-
ſueſcunt,frequentes tamen nebulas urbs,ꝓpter ſyluæ uicinitatem circa æqui-
noctia habet ut in omnibus regiõibus ſeptentrionalibus accidit.Peſtes lueſq́ꝫ
corporũ rariſſime(niſi dũ uniuerſales ſunt)patiť.Quas magis corporũ conta-
gione in tanta hominũ multitudine q̃ꝫ aliqua cœli iniuria accidere affirmare
auſim,ſed ubi peſtis illa & humani generis grauiſſimus hoſtis euolutis decem
aut duodecim annis(ut fit per germaniã)ſęuire incipit ſeu occulta q̃dã cœli ter
ręue repugnantia.Seu alimenti corruptiõe.Seu regionũ iniq̃tate ſyderumue
paſſione,ſeu infauſta cæleſtiũ uirtutũ cõmixtione,deorumq́ꝫ ira,ſeu ꝙ natura
ad certũ numeꝝ mortaliũ per hanc luem reducať,dũ ſeipſam purgat & ſupua-
caneũ tollit & reſecat ſeu ut in aliis aĩalibus peculiares quædã plagæ & mor
bi ſunt,ita q̃q́ꝫ in hoĩm gñe accidit.Sed quis oĩm eorũ quæ natura fiũt cauſas
certas reddiderit,coniectura nr̃a tenuis eſt & inuẽtio timida & incerta utcũq́ꝫ
ſit,dũ plaga illa inualuerit mẽbraq́ꝫ & corpa incendio ſuo depaſcit,& ne cõta-
gio ad alios ſerpat ſingulari cura & ꝓuidentia ad amnis ripã extra urbē con-
ſtructa publica domus eſt(lazaretũ itali uocant)ſpacioſa & aeroſa inq́ꝫ uarias
cellas digeſta,in quam aurigæ & baiuli cũ ſellis geſtatoriis illos quos lues cor
ripuit euehunt & abducunt,ſeruis proſelitis,operariis,& cuiuſq́ꝫ conditionis
hominibus hęc pietas fit,domus ea diuo Sebaſtiano cõſecrata eſt,ab eoq́ꝫ no-
men habet.Populus igitur Norinbergenſis ut cœli terræq́ꝫ tractus eſt,& pro
germanornm natura corpore ualidus,laborũ frigorum & æſtus patiens,ner
uis & oſſibus ſolidis,ſtatura eleganti,vultu liberali,& proſpera ualetudine,ni
ſi quam intemperantia & non merentis ſtomachi accuſatio(ut noſtrorum ſæ
culorum luxuria eſt)induxerit in libidinem uentriſq́ꝫ gaudia effuſi,animo læ-
to & hilari & quod multum decoris apud illos eſt in uariarum linguarum lo-
quelis gnari & prompti,nouitatum & rumorum auidi,ingenio uafro & ſoler-
ti lucrioſo elato & iactabundo,quiq́ꝫ ad affectiones facile commoueantur &
cito reſiliant,naturam arenæ crederes,quæ facile a uento tolliť & diſſipať,ele-
gantia morum,& ciuilibus uirtutibꝰ,alias conſpicui habitus corporis plęrũq́ꝫ
nigro & ueſtium forma ſæpe mutabili,ut ab extremis gentibus,quibus cũ ne
gociať corrupti fuerint,utq́ꝫ diuerſæ natiões influũt,p̃bentibus maxime prin
cipibus noſtris occaſionē,qui ut iam in multis aliis a priſca germanorũ uirtu-
te deſciuerunt,ita quoq́ꝫ nedum a patrũ ſuorũ,uerumetiam a patrię mtibus
degenerauerũt,linguãq́ꝫ nouã ueſtẽq́ꝫ ſequunť,& patriæ meminiſſe piget,ul
tæ q̃ꝫ prioris,dum pax atq́ꝫ fides fuit & cõſtantia rebus,nunc Sarmatarũ mo
relaxa & ſinuoſa ueſte uitta caput redimit,pendentq́ꝫ a corpore pelles, nunc
Pannoniæ

Pãnoniæ haſucũ,& Italiæ cucullũ patria ueſte cõmutantes,nũc gallorꝫ more lim-
batas chlamydes,& manicatas tunicellas induũt,nũc corpꝰ,caliga,& tunicella ĩterũ
la ſtrictiſſime ſinglaq; mẽbra exprimẽte ſtringũt,caputio poſteriore ꝑte phalera
to & caudiculato ſupiecto palliolo ad dexterã apto,uixq; ſuꝑ inguina ꝓducto,cal
ceis quõdã roſtratis,nũc uero obtuſis,& circa talos zonatis,crepidis & ſoleis ſub-
ſtratis in gallicanũ morẽ ferũt.Senatoribꝰ tñ & honeſtis aliis ciuibꝰ patrius hacte-
nus amictus mãſit,incincti tunica ad talos uſq; demiſſa & ampliter manicata circa
collũ latũ limbũ circũducẽs, & a pectore ad pedes uſq; nodis fibulatã,pileoq; ſuæ
libertatis indice capta tecti,annulus aureus in leua, ſignaculo aut gemma incluſo,
Dextera aũt zona oraria cum ampulla oliaria tereti ambitu formata.

De ingeniis & moratione uirorũ & mulierũ. Cap.vii.

VIri in armis expediti & exercitati (q̄ppe qui ut plurimũ iuuenes bella ſe
quant̃ externa) q̊d ut in habitũ cõſuetudinẽq; adducã exercitia bellorũ
ſemꝑ hñt,die feſto nõ ingurgitatiõibus aut ingluuie uacãt,vino,ſomno,
epuliſq; ſepulti,ſed ubi mane ſacris interfuere cibiſq; refecti,cõfeſtim bombarda
rii & ſagittarii ante urbis portas aut foſſas coeũt, mũeribus p̃miiſq; iuuentutẽ ad
certamẽ inuitãtes,quiq; peritior,& ad ſignũ certior fuerit,primũ ille munus cõſe
quit̃,cæteri ex ordine(ut ſinguli uirtute p̃ſtiterint)inter ſe alia munuſcula diſtribu
unt,hæc ſũt annulus aureus,aut aliq̄d argento fabrefactũ,arma etiã & framea,can
tarus,ſcutellaq; ſtãnea,patera,phiola,lagena,& alia q̄ ſupellectilẽ ditare & ornare
poſſunt. At parte in alia cẽturiones (qui longo uſu bellorũ in re militari excellũt
peditatus,cohortiũq; p̃fecti collectã ingenuã & plebeiã (ꝓut ſors quẽq; armaue
rit)iuuentutẽ,ſub ſignis in foſſas urbis longe lateq; patẽtes tympanis tubiſq; ſonã
tibus deducũt,quã illi in cohortes,phalãgas,alas,p̃ſidia, & primipilares ſub ſignis
in duaſq; hoſtiles acies ſub imagine ueri futuri & p̃ſentanei prœlii diſtribuũt, &
ſigno dato armis ſe & ſagittis primo laceſſere,dein cõfligere, haſtiſq; cedere, nũc
iſtare & nutare,nũc fugã ſimulare & miſſilibꝰ ſeruato ordĩe & ſtatione,nũc retro
cedere,mutuoq; tandẽ congreſſu cõcurrere uiritimq; martẽ cõſerere cũ aduerſa
acie docent,acclamationibuſq; noĩatim quẽq; hortãtes animãt & inſtruũt.Gladia
torũ etiã gymnaſio ob eã rem militarẽ ſemꝑ in diebus feſtis apto & frequẽtato. In
genia utriuſq; ſexus delicata & uafra & quę(ut a ſapiẽtibus q̊q; traditũ) locorũ
q̊q; ſitus ita firmat,ut φιλότιμοι honoris & glıæ laudiſq; cupiditate maxĩe flagrẽt,
ꝑata ingẽii ſimulatiõe & lucri cã nihil intẽptatũ relinq̃ntes,utq; apes diuerſos flo-
res ꝑuagant̃,ut fauũ cõſtruant,& aluearia ditẽt. Ita illi a diuerſis regionibꝰ diuitias
& opes cõquirũt, urbiq; ſuę inuehũt,iñ p̃limũ ſibi tribuũt,& ad uulgi oſtẽtationẽ
ſe accõmodãt.Poplaris aurę uenatores & aucupes. Vrbs ꝓfecto oĩm q̄ in europa
agunt̃ gnara & nil reticẽte, & ſermonũ auida quæq; ſui gñis,diuitiarũ,facultatũ,
ingratuũ & honorũ reſpectũ,maxime inter ſe,& ꝑegrinos haberi uelint & cupiãt
q̊d uitiũ ut in principibꝰ noſtris dũ cõueniũt cõſpicuũ eſt,ita nũc in ciues cõtagio
ne ſua ſe latiſſime diffudit,cõcomitante ſemꝑ inuidia & animi indolẽtia,ſi quẽ prę-
latũ ſibi ambitioſa mens uiderit,quæ nõ parũ tũc in illos põt,dũ aut rebus diuinis
interſunt, aut publicis perfungunt̃ honoribus.tũc turbato ordĩe aut a cõgreſſu ſe

ſubtrahūt,aut alter alterū adhortatē preſum manibus aſſequentē attrahere pro ui/
ribus adnitēs,q̄d ſi honorē illi p̄priperet indelibilē adhortātis indignationē incurre
ret.Tantū nūc ora hoīm ab animis diſſidēt,qn̄ quidē ex humanis mētibus amicitia
priſcū illud mortaliū bonū nūc exoleuit,in cuius locū aſſentatiōes,blādiciæ,& q̄d
optima nūc uia ꝓceſſus amoris īſimulatio ſubmigrauit.Fœminarꝫ aūt hilaritas &
eximia māſuetudo(pluſq̄ credi par eſt)decora & uenuſta adeſt illis(q̄ maxīe ani
mos cōciliāt)cōitas,affabilitas,mitiſq̄ hūanitas,ut plane ad emolliēdā ſylueſtriū ui
rorū ẏ̄itatē natæ uideanē mūdæ,politæ,iucūdæ,& maritis īperioſæ,& andrŏme
dæ,q̄propter urbano & lepido ioco in illos ludūt,ob eā rem impatorē aquilā uirgi
neo deformatam capite urbi in ſignū dediſſe,placidæ tn̄ & ad obſeqa uirorū læ/
tæ cōtubernales & cōuiuariæ nō ſegreges aut cōclauariæ,& nō tm̄ in curāda edu/
cādaq̄ ꝓle(quā p̄ter morē germanorū in hac urbe ꝓfuſa indulgētia & blādiſſi
ma appellatiōe educāt)ſolicitæ.Verū in gubernāda dirigendaq̄ familia prudētes
merciūq̄ & arithmeticæ & muſicæ,Romanorūq̄ characterū & linguæ Romanæ
intellectū & uſū literarū callētes.Ideoq̄ q̄ſtib⁹ ſellulariis deditæ,inceſſus aūt & ha
bitus matronalis,& q pudorē uultu geſtuq̄ p̄ ſe ferat,peplo parū in frōte rugato,
ſeptuplo aut decuplato ob frigoris aſpitatē capita inuolutæ.Plerūq̄ etiā uelo(q̄d
īſigne matronale eſt)lato & ſinuoſo plicīſq̄ retorto & circa tpa bicorniculato q̄d
nō oībus geſtare cōceſſum eſt,& q̄ geſtāt ſi īfamia aliq̄ notanē uelū illis interdicitē
Pallis nigris ſinuoſis & ſyrmata trahētibus,pudicicia,fide,& obſeqo erga maritos
inſignes,adeo fœcūdæ,ut nulla pene Europæ ciuitas a ſobole ſua uacet,ad quattu
or ferme milia ciuiū naſci q̄tannis phibent.Cæſar Fridericus ut nouiſſime Norin
bergæ egerat,ut de multitudīe puerorū urbis ſibi relatū erat,oēs pueros infra de/
cimatū in foſſam urbis cui arx īminet uocari iubet.Iā tota urbs in publicū gaudiū,
& cōem læticiā effuſa,& genitrices exultim in ſpem erectæ,q̄ aliq̄ egregia mune
ra ab impatore in eo delectu accepturi eſſent.Matreſfamilias puerorū facies lętiſ/
ſimas luſtrare,frontes ornare,comas pectere & diffundere,p̄texta bulla cādidaq̄
toga & purpura aure & margaritis onerare,& nihil eorū q̄ hanc ætatē gratiorē &
fauorabilē reddere poſſūt negligere.At Cæſar ubi collectā multitudinē & germa
ni ſanguis florē,oculoſq̄ hoc tenerrimo examīe hūani generis ſatiaſſet,pueris pla
centulas tortulaſq̄ mellitas(ut ætas puerorū illarū rerū auida eſt)diſtribuit,ſicq̄
piſtillis donatos parētibus remiſit,cōſtituēs ad futurū eorū cōuentū numū argen
teū ſignatoria ſua gēma notatū in ſinglos donare,quē illi in longa ſecula & in gn̄a
tiones & familias ſuas tanq̄ theſaurū aliquē aſſeruarēt.Pueri tūc ingenui ſup̄ q̄ttu
or milia nūerati fuere.Cōpara nūc priſcorū impatorū in ciues romanos donatiua
& cōgiaria publica & ſūptuoſa cōuiuia ad nr̄a tpa.Ornat⁹ mulierū & corpis cult⁹
(q̄d eqdem in hoc ſexu ꝓbauerim parciſſim⁹ eſt,aurū & gēmas niſi in digitis fer/
re cōceſſū eſt.Sarmaticas,ſcythicaſq̄ pelles nl'la,margaritas nl'la coccineaſq̄,coas
aut oſtrinas ueſtes nulla,ſed has tm̄ limbis ueſtiū aſſuūt,cōſiderātes hac mlierū lu
xuria mltas germaīæ & ſarmatiæ urbes ī pauptatē adductas,dū uiri mlieriarii cor
rupto fēiarū appetitui nimis indulgēt,earūq̄ ornatui,cui⁹ ille ſexus auidiſſim⁹ eſt,
& ab ill's difficulē eripi pōt incōſulto fauēt,q̄ad ære alieno & egeſtate oppſſi,im/

prudentiæ & illius luxuriæ damna experiunt̃.

De duobus auguſtioribus templis & hoſpita/libus,eorumq; opibus & reliquis Cap.viii.

SAcras ædes & auguſtiores duas habet παρέχιας græco uocabulo uocant has
Romani quondã per ꝓuinciarũ ſuarum diſpenſationes,quas διοικήσεις uocãt,
inſtituerũt,latine ædes præbitorias dicere poſſumus,ut quẽadmodũ illæ qñ/
dam prouinciarũ præſidib⁹ publicitus uiaticũ præbuere. Ita nunc mutata religio/
ne ex illis diuina ſacramẽta erogant. Prima & honoratior Petro apl̃o dicata & di/
ui Sebaldi corpe & ſepultura ſua celebris. Is dum paulo poſt Caroli magni tempo
ra,ut Britanni,Galli & Hybernici chriſtianã religionẽ in germaniã inuexerant cũ
aliis influens,primus eius collis & nemoris incolas ad religionẽ chriãnã uita & mo
rum ſanctitate inuitauit,eiectis ueterib⁹ diis,quos priſcorũ hoĩm ſimplicitas ſuorũ
agrorũ & locorũ præſides & tutores putabat. Alia diuo Laurẽtio cõſecrata eſt,re
gia ſane baſilica & ampliſſima. Singulæ magnis opibus & multa ſupellectile ſacra
(ut liberalitas & pius in religionẽ ciuiũ affectus eſt) dicatæ ſũptuoſo opere parie
tum,tectorũ,colũnarũ,& feneſtrarũ patẽtiſſimarũ cõſpicuæ, binis arduis turrib⁹
ſingulæ decoratæ,ingẽtibuſq; uaſis æneis q̃s cãpanas uocãt oneratæ,quoꝝ ſonitu
& ĩpulſu populũ ad rem diuinã uocant,aut elata funera ꝓſequunt̃,& ingruẽtibus
tẽpeſtatibus nubes (ut naturæ q̃q; interp̃tes tradidere) diſſipãt,rumpũt,& pro/
pellũt. Aedes aũt ĩtus cũ abſydibus ſuis fornicatis pilis,& arcuatis teſtudibus dua/
rum colũnarũ ordĩe in ſublime erigunt̃,uario genere celaturæ parietũ & feneſtra
rum,& ſculptura imaginũ,auro,argento,gẽmiſq; dotatæ,armaq; & ingenuarũ,
& ueterũ familiarũ inſignia,nedũ in his ædib⁹,ſed & in aliis oĩbus monaſteriis &
ſacellis affixa,q̃d primoribus tantũ (ut dicemus) permiſſum eſt. Veſtibus & or/
namẽtis ad rem diuinã ꝑficiendã uario opere & labore exotico,arteq; & materia
ꝑegrina p̃cioſis. Organis (quæ Pipino a Conſtantino græcorũ ĩpatore) miſſa
erant,primũq; tunc in Germania & Gallia uiſa ſunt,& fiſtulis longitudine & ma/
gnitudine diſparibus maximo ſumptu cõſtructis,quæ ubi attracto per folles uen
to manuũ & pedũ impulſu cõceptũ ſpiritũ per uocales cannas euomuerint ingen/
tes ſonos & mugitus reſultãte teſtudine & fornice cõcordi cum harmonia reddũt
cõcentu tubarũ & cimbolorũ interſtrepẽte. Orgia crederes aut Choribantũ cho/
rum incedere. ξενοδοχεῖα.i. diuerſoria egrorũ educãdis fouẽdiſq; paupibus (q̃ uul/
go ĩpi hoſpitalia uocãt) q̃ttuor habẽt. Inſignius q̃d nouũ uocãt,ſup amnis ripas im
menſis opib⁹ & ſtructuris ad pauperũ curas dotatũ perẽni ſtipẽdio χειρουργὸν aro/
matariũq; fouẽs,qui aſſati & abũde q̃ ægris ſalutaria ſũt adminiſtrẽt,opeq; ferũt
eius diuerſorii tẽplo ſacroſanctæ ĩpatorũ nr̃orũ reliquię ſeruant̃,maxĩe de ſalua
toris cruce & lancea,& Caroli Magni inſignibus,& uetera regũ,& imperii noſtri
diademata, q̃bus ĩpatores noſtri hodie ad aq̃s craneas,id eſt Appollineas Me/
diolani & romæ cæſares declarant̃,has Sigiſmũdus cęſar in eo motu quo Boemia
a religione Romana defecerat a Praga Boemorũ metropoli in Norinbergã,quã
ſolã inter tot claras germaniæ urbes hoc munere dignam cenſebat, traduxit,quæ
nunc quottãnis exactis duobus & decẽ poſt paſcha diebus in publico foro maxia

ueneratione & cultu oſtendunt̃ tabernaculo miro apparatu in foro conſtructo, in q̊ ſacerdos uocaliſſim⁹ aſtãtibus dryudibus gabino more ꝑcinctis, & diuinis exuuiis onuſtis uulgo ꝓclamat, magna circũiacentiũ regionũ frequẽtia, & ex omĩ germania ad hũc diẽ poplo urbẽ uelut diluuio quodã inundãte, ob id armatis & cathafractis in ſpeciẽ prelii pedẽ tabernaculi forũq; ipm & portas urbis cingẽtibus ne per inſidias urbi ſacro ſpectaculo uacãti trepidatio aliq̃ ſuboriat̃. Referã in hoc loco ſubitũ eius diei tumultũ ludicra & uana re coortũ. Coruus in foro aſtãte multitudine culmini domus inſidebat, utq; aduecta preda ſe ſatiauerat, cõſpecta inter lateres enata herbula mox unguibus uerrere & roſtro laterẽ cõcutere & collidere, q̊ad ſolutus calce ingẽti ſonitu per tecta ꝑceps euolutus ſecum alios ſua ruina trahebat, qui fruſtatim decidẽtes nõnullorũ aſtantiũ capitibus inpacti ſunt, & iã ad ſonitũ & fragorẽ in ꝓfundo ſilentio (cum oĩm animi & aures in cõcionatorẽ arrecti eſſent) turba ueluti repẽtino malo correpta ſilentiũ rupat, ſtationeſq; ſoluerat, tũ a laterculis uulnerati ueluti haſtis deſup cõfoſſi eſſent, ſublato ingẽti clamore ꝑſonabãt, ſecuta mox mulierũ & puerorũ nõ minor (ut in trepidatiõe fit) uociferatio. Iamq; ſalutis ſuæ quiſq; memor, tanq; urbs capta eſſet, plateatim uicatimq; diſcurrere cœperãt. Sed iam in ordines ſuos ſingulæ cohortes ꝓceſſerant, & ſigno dato, tumultuantẽ populũ, qui nullo alio remedio arceri & ſedari potuit uoce & uerbere caſtigarũt, & cõfirmarũt in eo tumultu aliquorũ corpa' ꝓtrita, aliquorũ uulnerata repta ſunt. Exin ſpectaculi die ſenatus cathenis ferreis forũ claudit armatos in modũ coronæ circũſtare (ut nemo ad ſiſem uanũ terrorẽ elabi extra ſeptũ fori poſſit) iubet.

De nouẽ urbis, monaſteriis, & eorũ ſanctis & ꝓbatis moribus. Ca. ix.

MOnaſteria uirorũ & ſacra κοινόβια .i. cõtubernia urbs intra murũ. vii. habet, locis optunis cõſtructa, & ꝑ urbẽ diuiſa, ædificiiſq; & ædib⁹ idoneis donata, & illis quæ ad rem diuinã religionẽq; ornandã pertinẽt abunde locupletata, illa nõ ſuo ſed ſenatus decreto & arbitrio regunt̃. Int̃diu noctuq; deo & ſupis pſallũt, nõ ut in mltis germaniæ locis ꝑ urbẽ vagi, cõuiuiorũ & cauponarum iportuni uolucres, aut auaritiæ ſtudio aĩarũ negociatores, & a pauperũ mẽſis uelut rapaciſſimæ harpyiæ cibos auferẽtes. Memores his morib⁹ religionẽ magis foedari, labefactari, cõtaminariq; poſſe q̃ incremẽta ſuſcipe, ſed ut ſenat⁹ iuſſit, & uoluit q̊tidianas ſupplicatiões & ſacrificia ꝓ ſalute reipu. ſancta & pia cõuerſatiõe faciũt, ab alienis abſtinẽtes & illis q̃ poſſidẽt, aut q̃ ultro erogant̃ caſte & modeſte utentes, crebris cõcionibus pplm ad religionẽ deiq; cultũ & metũ adhortãtes, & a uitiis deterrẽtes, laudes ꝑmiaq; ỽtutũ q̃ bonis ꝑpoſita ſũt, & poenas ſontiũ ꝓclamantes. Sacerdotib⁹ etiã popularib⁹ honeſtis legibus a ſenatu coercitis, ne licẽtioſe uiuãt, ut in aliqbus urbib⁹ fit, in qbus ſibi oĩa licere per religionẽ & dñationem putãt. Duo etiã ſacrarũ ỽginũ κοινόβια q̃ ut ſe ꝑpetua caſtitate deo deuouerũt, ita ab hoĩm aſpectu ſublatæ & occluſæ, nec amicorũ aut parentũ cõgreſſu aut uiſu ꝑfruunt̃, ſed uelut mortuæ uitã agunt. Quapropt̃ dũ aliq̃ cõſecrat̃ plurima circũ eã mortis imago, ante aras ꝓſtrata candida ueſte induit̃, & uelut ſepulchro iam compoſito, ſacri laticis aſꝑſione ꝑfundit̃, ſuffitione & aliis mortuorũ cerimoniis & ora

tiōibus luſtrata, quæ ubi ſpectante populo pacta ſunt, ſacerdos candela ſibi in manus pręſtita ad oſtiū (per q̊d tantū uirginib⁹ ex religione ingredi licet) ſiſtit. Ibiq́ʒ cæteræ ỽgines cantu, orōnibus, & oſculo ingredientē excipiunt, eam collaudātes & extollētes, ꝙ contēptis urbicæ luxuriæ & ſupbiæ delitiis, perenni & iugi ſe caſtitati & ſeruituti dei ſanctorū, qua nulla uerior libertas eſt, deuotauerit.

De domib⁹ publicis, frumētariis, & de fame, & gn̄ibus panū inſolitis. Ca. x.

DOmus publicas in urbe multas & q̊tidie nouas extruētes habēt, maxiaſq́ʒ & patētiores frumētarias, Quæ urbē (dū annonæ charitas ex ſterilitate cæli, aut calamitate bellorū acciderit) ſuſtentare poſſunt. Frumēta annorum centū & quinq̄ginta habēt aceruis iam ſiue folliculis, & nuda adipe fatiſcente. Ex eo frumēto Maximiliano nuper e gallico bello in pannoniā tendenti panis ut deſiderabat piſtus eſt, quē & nos apud amicū & hoſpitē noſtrū Sebaldū clamoſum antiq̄tatis & literarū amatorē feruētiſſimū deguſtauim⁹. Aliaſq́ʒ ſpecies panis (de quibus dicemus) uidimus. Sed ille colore & ſapore ſubſtantiaq́ʒ inter cæteros facile noſcibilis. Sęd quoniā in hunc locū incidimus quo panis mentionē facerem⁹, referenda etiā a nobis eſt noſtrorū temporū grauiſſima fames, quā ego in primis memoratu dignā duxi, ne hoc ut alia multa apud nos ſcriptorū penuria ab hoīm memoria elaberet, aut tēpore intercideret. Hæc ad annū nonageſimū primū ſup mille & q̄dringentos orbis chr̄iani, regni uero Maximiliani anno ſexto, ad biēniū germaniā afflixit, furiētibus etiā tunc, ne ulla calamitas ſola eſſet Galliæ, Pānoniæ, & domeſticis germaniæ bellis. Quibuſdā hoībus pro panis uſu erat pyrū agreſte & corni fructus, ſorbūq́ʒ cōtuſum modico furfure fermētoq́ʒ congeſto, ne partes maſſæ diffluerēt, alii ex fęno herbarū florūq́ʒ ſemina, & cū folliculis ſuis grana excutiebāt Iunipero addito & farre modico, ſicq́ʒ in cibū & uitę alimoniā accipiebāt. Erant q fame ꝑmente ad priſcorū hoīm cibū redibāt, glandē fagūq́ʒ mola frangētes, & ex illis tortulas q̄ſi oleacei panis piñſebāt, fuerūt q pyrū ſole aut furno ſiccatū farre & furfure tantū miſcebāt, fermētiq́ʒ & furfuris partē addebāt, q̄ coagulatio materię cohęreret. Quidā dū longa fame cōfecti fuiſſent, motis tandē dentibus cōſumptis angiuis priuati ſunt, corrugatiſq́ʒ & intortis uiſcerib⁹ dum panē cibūq́ʒ acceepiſſent, hærentē ſiccis faucibus alimēto ſuffocati & extincti ſūt. Comperiū eſt multos ne fame cōtabeſcerēt, in remediū uitæ caules, rapū & nucū putamia, cōcerptis arborū foliis & corticibus cōcudiſſe, & cū lacte leniēdæ famis grā abſūpſiſſe. Alii amicorū & uicinorū conuiuia, ut germani gentiliter epulones & māducones ſunt petētes, nō prius domib⁹ recepti ſunt, quā tantū panis ante oſtiū ſecū attuliſſe demonſtrarēt, q̄tū ad cœnā illis ſufficere poſſet, uidiſſes tūc oīs ætatis & ſexus hoīes a rure ad urbes cōmigrare, intonſum hirtūq́ʒ agricolā, hercyniiq́ʒ nemoris incolā, fœda & fruticāte barba ſqualidū, pendētibus genis, macieq́ʒ cōfectū, per plateas urbis hoſtiatī, uelut iumētū famelicū ad uacua ꝑſepia boans, ante ſacras ædes cū cōiuge & liberis ſtare, ingrediētes acclamare ꝑhenſare, elatiſq́ʒ ad ſydera manibus & abortis lachrymis genu nixus rogare, priuſq́ʒ ſupos placarēt pietatē aliquā q̄ nihil gratius acceptiuſq́ʒ diis īmortalibus foret, in ſe ſuoſq́ʒ iam ꝓpe fame & inedia defecturos facerēt. Memoriæ proditū eſt quendā tūc in furto deꝑhenſū laq̄o

ut in iudiciũ tractus erat addictũ,ubi ſecũ añ portã ad gemonias uentũ fuerat,ſca/
læ ꝑ lictorẽ admouẽdus ille ultro & exultabũdꝰ ter facto ſaltu aſcẽdit,interrogãtꝰ
cur ad paratũ ſuppliciũ p̃ſentẽq₃ mortẽ tã lęto uultu alacriq₃ aĩo ꝓcederet,mox
ille ad multitudinẽ cõuerſus.Teſtor inq̃t ſupos,& ſꝑ mihi culta chriãnorũ numĩa
me nõ alia cauſa ꝙ cogẽte fame ad furtũ coactũ.Cũq₃ chariſſimã cõiugẽ,& ex ea
ſuſceptos liberos mortuos fame iã terra cõdidiſſem,meq₃ ſupſtitẽ nullo ingenio,
aut labore uitã redimere potuiſſe,ideo furti reus hac hora,fatis urgẽtibꝰ,& te hac
miſera clade mea ſatiãtibus,libens cõiugẽ liberoſq₃ meos ſeq̃r,gaudeoq₃ nũc me
ab his uitæ liberari miſeriis,coruis aliiſq₃ ſęuis alitibꝰ nobis fœlicibꝰ natis hãc meã
carnẽ,ſiq̃ adhuc oſſibus hæret,expoſiturꝰ.Et his dictis iam laq̃o ĩplicitus ſe a ſcala,
dũ liberare illũ ſupplicio ppl̃i pietas uellet,p̃cipitẽ dedit,ĩmotus,ꝓrſus,& neq₃ pal
pitans,obliſis faucibus,q̃ſi cũ ſenſus hũani ſolacio ꝑuriebundã exhalabat aĩam.Fe/
runt mltos tedio uitæ affectos necẽ ſibi laq̃o cõſciuiſſe.Dũ hoc malũ ſueuiã & ba
uariã maxĩe graſſaret.Iam urbẽ populũq₃ Norinbergẽſem ueluti ſæua quędã tẽ/
peſtas afflabat,oĩmq₃ aĩos ꝑculerat dũ ꝑcrebuerat,ſine Bauariæ frumẽtis;q̃ iam
defecerãt,urbẽ ęgre ſuſtẽtari poſſe.Cũq₃ indies piſtorũ auaritia gliſceret panẽ mi
ſeris ciuibus & opariis p̃cio augeſcẽtes,eiſq₃ ſubtrahẽtes,ut uix diurno q̃ſtu uulgꝰ
famẽ ꝓpulſare poſſet.Mox hac re cõperta,ſenatꝰ ut in aliis etiã prudẽs.Frumenta
rias,butyri,ſalis,ſalitarũ carniũ ſiccorũq₃ piſciũ & leguminũ ædes,cellaſq₃ uinari/
as apuit,piſtoreq₃ ſe publicũ cõſtituit & geſſit laborãtibus ciuibus & aĩo cõſterna
tis,panẽ oĩaq₃ uictui neceſſaria recto & iuſto p̃cio uendẽs,donec piſtorũ & auari
cia lapidata totaq₃ urbs a fame releuata fuerat.Magnũ ꝓfecto,& memorabile, &
ſalutare reip.factũ.Eſt p̃terea domus ſenatoria & p̃toria aula patẽtiſſima, qua dũ
Germaniæ,aut cæſaris,aut principũ,cõuentus eẽt cauſæ diſcutiunt, & publica nu/
ptiarũ & chorearũ ſpectacula celebrant hiſtoriis & imaginibus uetuſtiſſimis im/
peratorũ noſtrorũ & regñ depicta.Sed ut bibliotheca publica & ornatiſſima eius
domus publice pari incuria fuligine & puluere obſita eſt & neglecta.

De domibus cereuiſiariis,& armẽtariis,& expoſitorũ. Cap.xi.

SImiliter dũ ppl̃s cereuiſiarios (ita uocãt eos qui cereuiſiã coquũt & uendũt)
eodem ſcelere criminaret ſenatus,ut lucri cupidinẽ ex illorũ animis eraderet,
mox tabernas cereuiſiarias & braſſiatorias ædificauit,publicẽq₃ potũ ex illis
exhibuit.Potus is aqua eſt,decoctione fumati hordei (q̃d tuuc uulgo braſiũ uo/
cant) aut alterius frugis adipe corrupta,cui (ut oĩes in uitia ingenioſi ſumus) ſe
mina herbæ cui humulo (ab hebræorũ uoce ſic dicunt) nomẽ eſt,miſcent & inco
quunt,& ut herba plurimi ſumi eſt,ita ſemẽ eius in aqua cũ fruge decoctũ,immo/
deſteq₃ hauſtũ,potãtes in hebetudinẽ ſenſuũ,& temulentiã agit,uidimꝰ dum in ſa
xonia & littorali Germania eſſemꝰ poſt decoctionẽ eius potus,ſiliqs ad plateas ur/
biũ expoſitas,iumẽtaq₃ ex illis nidorẽ fumũq₃,ut adhuc tepebãt naribꝰ attrahere,
pauloq₃ poſt in furiã actos boues uibratis cornibus ad mutua ꝓlia ſe laceſſentes,
herba ꝓfecto taxo & ueneno colchico nocẽtior,& q̃ pleriſq₃ germaniæ ppl̃is cæ/
diũ & mltorũ malorũ cauſa eſt dũ certa lege & artibꝰ,poculorũ uiciſſitudie inter
ſe cõtendũt,& tanq̃ de hoſte parta uictoria ſit ꝟtute & gl̃ia de eo quẽ inſenſatũ &

uelut mortuū reddiderit gſtantib⁹. Potus alias ſi modeſtiā & naturā ſeq̄ris, ſaluber
ſane & nutriēdis uegetādiſq; corpꝛibus leuādi æſtus ſedādæq; ſitis gratiſſimus hu/
mor. Armamētarias dom⁹ hñt ferramētis, machinis, bellicisq; inſtrumētis locuple
tes. Nec facile q̄s in Europa urbē noīauerit, q̄ harū rerū ſtudio & cōparatione hu
ic urbi par eſſe poterit. Nā ſiqd unq̄ germana ingenia ꝓ armis, machinis, tormē
tiſq; rei bellicę excogitare potuerūt, illic aſſatī inuenies acutas & hamatas cuſpidas,
mucronatas lanceas, trinodes & quadrinodes clauas, geſas, frameas, acinaces, fal/
catos currus, toracas, loricas trilices, papiliones, ſariſſas, machęras, catapultas. Cer/
neres inſtrumēta ad muros q̄tiendos diſſiciēdoſq; exq̄ſita, & ad oēm apparatū bel
lorū, expugnationūq; neceſſaria, ſeu caſtra ponere, ſeu Martē eminus, cominuſq;
cōſerere opꝛtuerit bombardarū, baliſtarū, mortariorū, tormentorū, fundarū, oīſq;
gñis telorū infinita pene multitudo diuerſis uariiſq; formis admirabili ingenio &
arte, & diuerſis uſibus apte ingētes orbes, glādes, & uolantia ſaxa ſternacē uagūq;
ignē, flāmas, tedaſq;, aliāq; materiā pnicioſam & exitialē iaculātes, & quæcūq; ho
ſtem in cōditiones pacis & deditionē cogere, ꝓfligare, extermiareq; poſſūt, emit
tentes, quorū oīm uſū & formā deſcribere magis belli q̄ pacis ſcriptorē poſceret.
Expoſiticiorū domus, ſeu ut græci oīa q̄ nos melius βρεφοτροφεῖα ut ſexus maris &
fœminæ eſt, duas publicas hñt, q̄bus infantes a genitricib⁹, paupꝛtate, imbecillitate,
infamia, timore aut pudore (ut affectiōes illi⁹ ſexus ſunt) expoſiti educant̃, his ſū/
ma cura & ſtudio nutricū maxīa pietate incerta ſōboles adoleſcit. Collatis etiā nuꝑ
pio affectu pecuniis, ut uir & fœīa his domib⁹ pceptionis mun⁹ obirēt, qui pueros
prius ſine lege & inſtitutiōe, barbaroq; inter ſe fremitu & ritu uiuētes, iam in inge
nuis morib⁹ & characterū Romanorū cognitione & formatione imbuūt. Cū aūt
puericiā in his domib⁹ exegerint, iāq; rōnis cōpctes facti fuerint ciuitate mas &
fœmina donat̃, & ut de ingenio, indole, aut induſtria ſpes eſt, ita mas negociatori,
aut opario (q̄s ἐργαστῆρες grai. i. ope manuū uictū quærētes uocant) cōmendat̃,
fœmella ex pietate dote aſſignata uiro copulat̃. A ciuibus orbatis plęriq;, aut inſœ
cūdis adoptant̃, ſed q̄m in eū locū a nobis puentū eſt, nūc etiā cæteras urbis pieta
tes cōmemorabim⁹, q̄s illi ut multa uocabula a græcis etiā germana lingua accepi
mus ἐλεημοσύνας id eſt miſericordias uocāt.

De pietatibus, & eleemoſynis urbis, & leproſis. Cap. xii.

NOn facile quis urbē per religionē chr̄ianā offendet, q̄ huic nr̄æ cōpara/
re q̄at tam ꝓpenſa & expoſita in pietatis opa eſt, ſunt pluſq̄. xl. numi au/
rei perēni redditu, q̄ q̄tānis in illorū ciuiū ſubſidiū & uitæ ſuſtentationē
erogant̃, q̄s aut fatū aut iniq̄ ſors extern⁹ & lōgus carcer, uel æs alienū (dūmodo
ex ſua culpa obærat⁹ nō ſit) fregerit, aut q̄s incendia latrociniaue oppꝛeſſerint, & in
ægeſtatē cōpulerint, q aliq̄n cū ignominia & cōtumelia urbē cogerent̃ deſerere
hoc annuo & occulto ſtipēdio, cū q̄bus rō gñis dignitatis aut familiæ habet̃, ſuſten
tant̃, donec deſæuiēte fortuna redeūtibuſq; placidioribus aſtris tēpeſtatē naufra/
giūq; enatarint. Illud ergo maximū pietatis opus duco, q̄ ingenui etiā, & in tacita
calamitate cōſtituti cōſolant̃. Sūt poſt hāc certi & publici reddit⁹ honeſtarū puella
rū dotibus reſeruati, q̄s parētes prę inopia mr̄imonio locare nō poſſunt, aut pupil
læ orphanæq; fuerint, dūmodo ſpectata pudicicia & ꝓbitate morum ſanctitateq;

inſignes fuerint. Sunt xii. uirorũ decrepitorũ (ꝗs illi xii. frẽs uocãt) duo cõtuber-nia, in q̃ ciues opatii colligunt̃, qui ſenio aũt lõgo labore effoetis iã uiribus feſſi, ui-ctu & corpis cura egẽtes. Hi a tredecio fratre illorũ curatore, oĩbus uitæ neceſſari-is ꝓuident̃. Pro foemis etiã m̃tis domib⁹ eadẽ pietate cõſtructis & fundatis. Sunt hebdomodales, & ut ipi dicũt dites ſportulæ (ita eã pietatẽ apud Romanos q̃ndã extitiſſe & uocatũ fuiſſe inuenio) hæ centũ, & lxiiii. ciuib⁹ egẽtibus ſingulis hebbo-madibus die ſolis, ubi ſacerdos ſacras undas in pplm ſpſerit ꝑpetuis redditib⁹ pa-nem, carnẽ, laridũ aut dũ ex religione a carnibus abſtinet̃, piſces ſardani, quã illi al-lec piſum aliaq́ʒ legumina elargiunt̃. Decẽ ſportulæ numo aureo cõparant̃, cõſtitu-tis diſpẽſatoribus q de honeſtate, ꝓbitate, neceſſitateq́ʒ accipientiũ cognoſcant & examẽ faciãt. Sũt inſup minores & perẽnes etiã, ſed pecuniariæ ſportulæ q̃ die ve-neris. lv. ciuibus, ſed aliis a ſupioribus in ſinglas hebdomadas ſolidũ (ita nomiſma uocãt, q̃d uicies ſumptũ aureũ Rhenẽſem reddit) erogãtes. Eſt aliud piũ opus q̃d ſex ciuiũ filiis annuos ſũptus q̃nq́ʒ annis ad gymnaſia gñalia mittit. Primi ſacris li-teris & theologiæ ſtudẽt. Secũdi ordĩs hũanis & diuis legibus opam dant, reliqui medicinæ. Hi dũ ſuorũ ſtudiorũ p̃mia honeſtioreſq́ʒ titulos doctorũ, quod in eo-rũ arbitrio poſitũ eſt merent̃, in urbẽ reuocant̃, quorũ opa, ſi urbs indiget, digno a ſenatu ſtipẽdio ꝓuident̃, q̃tienſq́ʒ in cõi cõſulto opus his fuerit, cõſiliis adhibent̃ q̃d ſi extra urbẽ apud principes, aut alias urbes illos agere cõtingat ſacramẽto ada-cti ſunt. Dũ ſuis cõſiliis opus eſt reip. & ciuib⁹ adeſſe. Eſt & aliud pietatis opus, & q̃d nuſq̃ apud alias urbes aut gẽtes iueneris aut audieris. In ea hebdomada quã de ſaluatoris nři paſſione obſeruam⁹, leproſi utriuſq́ʒ ſexus ex oĩmi regione in urbem cõfluũt. Sexcẽti octingẽti aliq̃n cõueniũt, domo publica in urbe ad cõuentũ illorũ cõſtructa, q̃ per eos dies reficiunt̃. Qui ubi cõuenerũt, ſacerdos & phyſicus eos de q̃bus certitudo morbi nõ cõſtat, luſtrãt & ĩtuent̃ ſignis ei⁹ plagę diligent̃ aſpectis ſi aut lues cuti ĩolita, aut alteri⁹ ęgritudĩs cã caro polluta ſit. Moxq́ʒ iudiciũ mũdi & ĩmundi corpis ꝓferẽtes ueluti in delectu militũ fit illos excludunt, alios ad collectã multitudinẽ cõſcribũt, datis literis a ſenatu his q mũdi repti ſunt, ſuã ſanitatẽ teſtã-tibus, q̃ delectu habito ſacerdos dato ad concionẽ ſigno oĩs die quẽ de cena dñi appellãt in unũ locũ cogit. Is eſt quẽ ad ædes diui Sebaldi κοιμητήριον gręca uoce di-cũt. Nos dormitoriũ mortuorũ dicere poſſum⁹, cõſcenſoq́ʒ ſuggeſto hortat̃ illos ad patiam & tolerantiã, q̃dq́ʒ eã mẽbrorũ luem corporũq́ʒ foeditatẽ, & q̃ ab ho-minũ ſocietate extra urbes & pagos eiecti uiuãt æq̃ & placato patiẽtiq́ʒ aĩo tolle-rent, ſanctorũ martyrũ & eremitarũ meminiſſe uelint, maxiẽq́ʒ acerbiſſimã ſalua-toris nři paſſionẽ prę oclĩs hr̃e & mẽte reuoluere, quãtas ille pro hũani gñis salute & redẽptiõe cõtumelias, ſuiq́ʒ ſanctiſſimi corpis plagas ſuſtulerit, cui⁹ corp⁹ mox ꝑacta cõcione ĩ memoriã paſſiõis eius ſũpturi ſunt. Quib⁹ ita cõſolatis & firmatis poſt ſacrificiũ in ſacello q̃d coemeterio adiacet a pctĩs purgari dñico corpe cibãt̃. Deĩn iſtructa coena lautiſſima in cõe coenaculũ oẽs cõueniũt. Videres tũc nobiles inſignes matronas, ingenuos & magnificos, ciues uelut miſtros p̃cinctos ad illorũ mẽſes ſtare inciſorio ꝓpinatorioq́ʒ mũere uelut ad regũ epulas gaudere, miniſte-rioq́ʒ int̃ ſe certare, cõuiuãteſq́ʒ adhortari, cõſolariq́ʒ ut corp⁹ cibo animiq́ʒ gaudio expleãt. Tanta pientiſſimarũ matronarũ & optimorũ ciuiũ pietas & ſtudiũ circa

miſeros eſt, Aſt ubi iam epulæ mēſæq; remotæ, & hymno dicto ſingulis ueſtis, ꝓ tunica & linea camiſia dat̃, cū uiaticoq; ad ꝓpria (ſalutatione & futuri anni inuitatione facta) remittunt̃, adde nūc ad has urbis pietatis q̃ttuor añ portas domus leprarias, & duo publica in urbe, & circa urbē ꝑegrinorū diuerſoria q̃ ab oībus regionibꝰ & t̃ris itinere fatigatos colligūt, cibo potuq; ꝑ diē & noctē reficiūt. Scd'o dje recuꝑatis uiribus cū uiatico ad inſtitutū iter dimittūt. Adde nunc huic pietati paupes ado leſcētes a rure & cæteris urbibꝰ diſciplinarꝫ & l̃rarū cā iſluētes q̊s urbs q̃ttuor publicis gymnaſiis larga manu fouet. Accedit ad Italicarū urbium morē & imitationē, ꝓ ingenuis pueris & adoleſcētibus erectū ſtipendiū, c. aurcorꝫ q̊ uir in romanis l̃ris eruditus in poetica & oratoria ī publica domo legit, ad id ſtipēdiū primus a Monaco Henricus Greningerꝰ uocatus, uir Rhomanis l̃ris exq̄ſita doctrina olī in Italia inſtitutꝰ, uita & morū hōeſtate cōſpicuꝰ, & ſingl'ari hūanitate & modeſtia p̃ditus. Eius erectiōis & ſtipēdii author apd' ſenatū genitor hoſpitis mei Io. Pirckeimer utriuſq; iuris ꝓfeſſor fuit. Sed iam alia ꝓſequamur.

De magiſtratibus urbis. Cap. xiii.

VRbs trifariā in plebe mercatores & pres, q antiq̄ gn̄is claritudīe inſignes, diuiſa eſt. Inter q̊s. viii. & xx. fere honeſtiores & ueteres familiæ ſūt, apud q̊s ſūma rerū & īperii eſt, q̊d greci ἀριστοκράτεια uocāt, publicoſq; honores illi ſoli, & mg̃ratus a plebe & mercatoribꝰ ſeꝑati abeūt, in q̊rꝫ manibꝰ ratæ leges & ſūmū ius (q̊d nuſq; in aliis germaniæ urbibꝰ iuenies) repoſitū eſt. Hi ex agris & p̃diis uiuūt, negociis tñ & mercibꝰ, ut huiꝰ urbis mores ſunt plerīq; dediti, patrū & plebis rarū cōnubiū. Corpꝰ ſenatꝰ ſex & xx. uiris cōſtat. xiii. ex his ptātem in ciues exercēt, q̊s illi ſcabinos, romani p̃tores urbanos uocāt. Cæteri de rep. cōſultāt duobꝰ ſꝑ ex utroq; ordie ꝑ mēſem, cōſulū noīe gaudētibus, q̊s ipi magros ciuū uocant, q̊ inſtituto lunatiōes. xiii. annua ſolis cōuerſione illorū nūero explent̃. Queſtores aūt qui cæteros ſenio, fide, modeſtia & ꝓbitate antecedūt ex his duos hn̄t. Iſq; ſūmus apd' eos mag̃ratus eſt, qui oīm uectigaliū q̄ reip. nerui ſunt, ſacrarū ędiū & monaſteriorū & eorꝫ reddituū totiuſq; urbis ærarii curā hn̄t. Sūt p̃ter hos ferme. cc. ex tribus q̊s diximꝰ ordibus ſenatorii uiri, q ſel' in anno & ubi res arduæ poſtulauerīt coeūt, & in cōe cōſultāt, hos ipi noīatos uocāt. Eſt q̄nqueuiratꝰ apd' quē crimīales cāę diſcutiunt̃, hiq; tribus per hebdomadā diebꝰ cās audiūt. Quibꝰ ēt diebꝰ p̃tores urbani in ciuilibꝰ q̄ſtionibus ius dicūt aſſidētibꝰ ſꝑ tribus doctoribus iuriſꝑitis. Eſt p̃terea p̃tor arualis qui ruſticis ius dicit, urbi ac ciuibus ſubiectis. Ex q̄bus cū neceſſitas ingruit ſupra decē milia armant̃. Inter q̊s circa ſex milia egregie bombardis periti. Currus aūt falcatos ac prœliares ultra tria milia ex his inſtruūt. Nullū in urbe oꝑariorū, aut plebis publicū, aut occultū cōuentū patiunt̃. Nec cōuiuii religionis, aut exequiarū cauſa, ꝑniciofum illud & exitiale reipu. arbitrātes q ex talibus cōgreſſibus ſeditiones & factiones diſcriminaq; popularia ſeminent̃ & pullulent, quæ res multis germaniæ urbibus libertatē noſtra memoria ademit. Quod ſi aliqua inter oꝑarios ſimultas aut diſſenſio orta fuerit nō ad capita oꝑariorū & ad primores artium, ſed ad ſenatū oīa referunt̃, qui ut patres conſederint, ſtatim duos ad illos priuato colloquio mittunt qui concordiā tentent, & dum illi pertinaces ꝑſtiterint cōfeſtim ad ſenatū cauſa referr̃, graui mulcta concordiā empturi. Hac caſtigatione

repreſſi plures inter ciues cõtrouerſiæ tollunt̃,& ab iniuriis abſtinet̃,Cæſar Fride
ricus dũ romæ cõſecrationẽ coronæ a põtifice,ut impatores nr̃i ex religiõe ſolent,
accepiſſet,utq; Norinbergã rediit,ppl̃i mltitudinẽ effuſam,ante portas undiq; ui
dens,& ut urbẽ intraſſet ciuitatẽ in ppl̃m effuſam obſeſſas undiq; plateas & tecta
laborãtia & uelut diluuia q̃dã uidiſſet ſeniorẽ urbis,q tũc leue eius adeq̃tabat int̃
rogauit q̃nã ingenio & arte tantã multitudinẽ ſine ſeditiõe & tumultu regerẽt &
cõtinerẽt.At ille ut uir uenerãda canitie & ſũma animi prudẽtia erat,ṽbis,inq̃t,im
perator inuictiſſime,& grauib⁹ pecuniariis corpiſq; pœnis id efficim⁹,ſignificãs in
genuos ciues ṽbis & piis adhortatiõibus monẽdos eſſe,hiſq; ſe emẽdare.Plẹbem
aũt ut ſeruile & indomitũ uulg⁹ nõ niſi corp̃is pœna aut pecuniẹ mulcta a delictis
arceri debere,ad cohibẽdaq; pctã plus timorẽ q̃ pudorẽ apud uulgũ ualere.Vox
digna & ſalutaris reipu.cũctiſq; ciuitatũ rectoribus & principib⁹ mẽoriæ traden
da.Nullus in urbe publicus aut priuatus locus patet aleæ,taxillis,potatiõibus,aut
aliis q̃ corrũpere aut deprauare mores urbis poſſunt,p̃ter eũ quẽ ſenatus ꝓ inge
nuis ſolũ conſtituit relaxandorũ aĩorũ gr̃a,ne decoctorib⁹ & abligutoribus bono
rũ ſuorũ occaſio aut irritamentũ p̃bere poſſit,q̃d in illorũ hodie urbibus q ex reli
gione ſibi cũcta licere putãt,tanq̃ in decus & incrementũ reipu.chr̃ianæ fieri uide
mus.Qui nedũ publicas luſorias tabernas uiliſſimis ſcurris deorũq; cõtemptori
bus locãt,uerũetiã ip̃i de his quæſtũ tanq̃ honeſtũ lucrũ q̃runt & recipiũt.In q̃bus
cerneres ſacris initiatos,& q̃s nec hitu,ṽbis & morib⁹ a plẹbe diſcernere poſſis in
corona ſedere,aleam,pocula,taxillos pari furore & iſania tractare,execrare,fure
re,& indignari,& q̃d magis ſtomacheris in ruborẽ palloremq; eferueſcere,bra
chia iactari,igemiſcere,ſeq; ſuãq; fortunã & uitã accuſare,diriſq; deuouere,irãq;
& tremẽtia labra in deos & hoĩes exaſpare.Hi ſeculi noſtri mores & chr̃ianæ reli
gionis principes ſunt,in q̃rũ uſum reddit⁹ a maiorib⁹ nr̃is relicti pio in religionẽ af
fectu,q̃rꝫ hodie tãta luxuria & auaricia eſt,ut ſi totus orbis ip̃mq; cœlũ cũ ſole ab
eis p̃ndi poſſet uectigale facerẽt.Honeſtatis curã urbs talẽ & circa fœmĩas hẽt,ut
nedũ de illarũ ueſtib⁹,uerũetiã de pedũ uinculis leges tulerit,eiuſq; rei ſecretos de
latores hñt,q eas q̃ legi nõ paruerit denũcient,ferũt multã pecuniã publico æra
rio q̃tãnis inferri q̃rundã fœminarũ ad uoluptatẽ inſtructarũ licentia & ĩmodeſta
laſciuia.Cogunt̃ aũt ſingulæ apud ſenatũ cõparere & mulctã offerre,ut illarũ cõ
tumaciã ṽbis etiã & monitiõe benigna ad uerecũdiã & modeſtiã inducat.Qd' ſiq̃
int̃ mlieres cõtrouerſia coorta fuerit,alteraq; alterã iniuria,ṽbo,factoue ĩdecoro,
(ut ille ſexus maledicẽtior eſt) lẹſerit,aut q̃ pellicatui aut lenociniis fauerit,uel ca
ſtitati puellarũ poſuerit iſidias,aut adulterorũ cõgreſſibus cõſuluerit,certo aut ua
go authore delata,publico foro ante curiã patrũ magnũ ſaxũ in globi formã exciſũ
hũeris geſtare cogit̃,p̃cone cũ tympano & phiſtula p̃cedẽte,ad cui⁹ pulſum in fo
ro a toto uulgo cõcurrit̃.In ſequẽtibus & acclamãtibus pueris & ætate ꝓuectori
bus fœdaq; ſuggillatiõe cauillis & ꝓbris ſaxo onuſtã (ut lẽtiori greſſu ſpectaculũ
p̃beat,cõfuſioneq; & calũniis ſubiaceat) inſectãtibus & per circũagẽtibus,ridicu
lũ ꝓfecto & plenũ cachinno ſpectaculũ,& coercẽdis mulierũ delictis ſatis efficax
documentũ.Has.n.uituperationes aliq̃n magis metuũt q̃ leges ad bene beateq; ui
uendũ cõſtitutas.Sed nos iam reliqua urbis ornamenta cõſectemur.

De pœnis ſontium. Cap. xiiii.

SVmmā libertatis urbis curā habēt, q̄d ſiqua cōtentio aut rixa in uulgo cōcitāta fuerit, aſtanſq; ciuis illis priuſq̄ mutuis uerberibus aut cædibus ſe affecerint pacem uenerari, & ab iurgiis abſtinere ſenat⁹ auctoritate ꝑceperit, & illi nō̄ furore ꝑtinaces ꝑſtiterint. Mox appitores q̄ libertati urbis inuigilāt accurrūt, carceribus illos cōfeſtim mancipātes. Proſcribūt ultra germaniæ (ut lōgiſſime ab urbe qui in p̄riam deliq̄rint abſint) q̄ttuor nemora & flumīa. Bacenīn, Sueuiæ, Picearīā & Hercynīā Frāciæ & Thuringiæ, & Boemiæ, Danubiū, Albin, Rhenū, & Mænū, q̄bus flumibus & ſyluis urbs ad q̄ttuor mūdi latera in medio ſitā circūſepta eſt. Eos aūt q̄ delicta cōmittūt, leui etiā aliq̄n cauſa diuerſis pœnis & gn̄ibus tormētorū exq̄ſitis afficiūt, aut q̄ſtionibus ſubiectos dānant, ut ſint reliquis documēto, & magnitudo pœnæ alios ꝑterreat, alios ad palū in foro uinctos ferreo lupato circū collū adacto corā multitudīe ſtare cogūt publico foro uulgiq; ludibriis & ignominiis exponētes. Alios ꝑ urbē uirgis ad cruorē cæſos ante portas deducūt & extorres ab urbe, & trās nemora & q̄ttuor flumīa ꝓſcribūt. Aliis oculorū orbes effodiunt, aut ꝑſectis aurib⁹, & amputata manu urbe expellunt. Linguas dei ſanctorūq; blaſphematorib⁹ ꝑſcindūt, digna tragœdiis materia, & de Oedippo Thereoq; decātata, periurii reis digitos q̄bus ille tactis ſacris cæleſtia numīa in teſtes uocauerat, amputāt. Falſariis monetæ (ut iā metallariæ artes adulterinæ prauorū hoīm ingenio inuētæ ſūt) aut alterius rei cauterio uelut pānoniis eq̄s, frōtibus aut genis, indelibilē characterē inurūt, taliq; nota pœnas nepharii pendūt. Nemīnē occulto ueneno, aut toxico placidiſſimo gn̄e mortis (q̄d eq̄dem germanæ ſimplicitati tribuo, tollūt. In nullos ſæuius grauiuſq; q̄ in latrones, parricidas, fures, & patriæ hoſtes aīaduertētes, cerneres an̄ portas ingemoniis dānatorꝝ cadauera ſuſpēſa mutuis ſe (dū aer mouet) cōflictari cadauerib⁹, & uelut diomedeis ꝑſepiis a coruorū ſceuarumq; uolucrū roſtris lacerari, falſarios merciū aut monetarꝝ, ſacrarūq; ædiū ſpoliatores & ſacrilegos, uiuos rogo ipoſitos aut ad ſtipitē uinctos cremāt, inſerto ſub aſcellis capiti, inguinibuſq; nitri puluere, ut flāma fomentū corripiat. Latrones & parricidas nō crucibus agūt aut culleis inſuūt, ſed aculeatis rotis tibias & lacertorū moras cōfringūt. Cōtritiſq; ſinglis oſſibus carnifex ceruicē & præcordia humeroſq; ingēti rotæ citato īpetu pulſat, a ſedibus & amico domicilio latibuliſq; ſuis miſerā explodēs aīam, dein lacerū & deforme cadauer ſpirātibus calētibuſq; ad huc uenis rota ſup̄ palū ſuffixa in aura reſupinatos uolucrib⁹ exponūt. At q̄bus cū mitius agit̄ uiuos prius enſe ꝑcutiūt, dein trūcū ip̄m ſupplicio rotæ afficiūt. In mortuos etiā & exanīe corp⁹ ſæui. Nec ad has pœnas miſeris ꝓficiſci dat̄, ſed eq̄s adligatos ſupinos ad hæc tormēta trahunt per ſaxa lacunas, uoragines, imbriceſq; platearꝝ miſerorū corpora (ut de Hippolito tragœdia gemit) lacerātes, obiter uncis flāmatiſq; forcipibus ſuras & muſculos, aliaq; carnulentiora corporis loca uellicantes fœdum illud in Germanicæ ſeueritatis triſte ſpectaculum, nec ad coercenda latrocinia, cædes, & rapinas perditiſſimorū homiū ſufficiens & efficax exemplum, dum lacera corpora & truncos artus, & infecta tabo canibus & ſceuis alitibus cadauera exponunt hoſtibus patriæ & in eam coniurantibus exta rimātur, & ueluti haruſpicina aut ἀνατομὴ fieret, carnifex primum cor ſcrutatur, exectis de-

inde cæteris inteſtinis corp9 exenteratũ in q̃tuor ptes lancinat, ut manus & crura exeunt. Has tanq̃ ex religione ante urbis portas palis & crucibus affixas ad q̃ttuor mũdi regiones & cœli cardines exponũt. Tanta germanorũ latrocinii & ſacrilegii uindicta eſt. Nec mulierib9 (tantus ſeueritatis & iuſticiæ rigor eſt) parcũt, q̃cũ (ut raro ſe a ſcelerib9 abſtinẽt) toxico aut amatorio poculo lymphaticos fecerint, aut faſcinatione, aut ſuperſtitione ĩfamatæ fuerint, uel quæ partũ necauerit, aut ĩmaturũ excuſſerint diuerſis ſuppliciis afficiunt, aut culleo inſutas ſubmergũt, aut igne uitã adimũt, aut uiuas humo defodiũt, nec his tormẽtis & cruciatib9 hũana temeritas a flagitiis & ſceleribus arceri & abſterreri põt, q̃n ſemp ſcelus ſceleri accumulent. Nouis etiã ingeniis crimĩa ppetrãtes, ut nõ ſatis illis digna ſupplicia & tormenta reſpõdeãt. Oĩbus dãnatis cũ ad ſupplicia ducunt cucull9 capiti iniicit, ne ex amicis, cognatis, notis, aut ignotis animi turbatio, aut deſpatio miſero ſuboriat, ſed fixis humi & obductis obtutibus & facie, ad mortẽ q̃ſi incognitus trahat.

De uniuerſali urbis iuſticia, legibus cõuiuiorũ, nuptiarũ, iudeis, & uini corruptoribus. Cap. xv.

VNiuerſalis iuſticiæ, q̃ alienę utilitatis ſpeculatrix eſt, & eorũ q̃ ad ciuilem cultũ ptinent uigilãtiſſimã curã agũt, ponderũ, regulæ, mẽſuræ, utriuſq; ex auro & argẽto monetæ, & in cũctarũ rerũ admĩſtratione æq̃bilitatẽ. ſeruare pcipiẽtes. Mercĩũ adulteros grauiſſima aĩaduerſione corporũ & pecuniæ puniẽtes. Nuptiarũ & cõuiuiorũ, & quicq̃d eorũ eſt q̃ in fauorẽ m̃rimonii & contrahẽdæ amicitiæ cauſa fiũt de cibo & potu, nũeroq; cõuiuarũ ſũptuarias leges tulere, neq; carnes & piſces ſiſ' ſepelire uẽtribus cõceſſum eſt. Satis uiſum unũ elemẽtum ingluuie nr̃a ſpoliaſſe, & nõ cũctis naturæ mẽbris (ut luxuriæ popinali modũ ponãt) ppẽ gulã nr̃am inſidias poſuiſſe, eaſq; cõmeſſationes uelut iacturas & inanes ſũptus, & q̃bus ſe ciues exhauriũt, dãnauit. Lege etiã de canibus lata, ut ſingli pſeſſamilias unũ tm̃ canẽ nutriãt, uenatiõe canũ nocturna ob eã rẽ p uiſpilonẽ demãdata, ut extorres nocte moloſſis ſuis prẽdat & mactet, uenatori ĩñ cani ab hac lege ĩmuni. In natiuitatib9 ,plis & funeribus (ut per totã ferme germaniã fit) epulationes nõ concedũt, ne mulierꝝ aggregatiõi occaſiones ebrietatũ dari cõtingat. In cõuiuiis aũt dũ publicas uoluptates inſtruũt, epularis ſermo cõcinn9, & p̃ter cõſuetudinẽ germanorũ ſedatus, nec murmurabũdus, nec in licẽtioſos cachinnos effuſ9, ſed uerecũdo ſilẽtio pſſus, prudẽs & accurat9. Vinorũ etiã corruptores utinã grauiore ſupplicio afficerẽt, cui9 corruptelã, ut m̃lta alia nr̃a ſedã excogitauere, ita illa q̃q; adulteratio & execrandũ malũ inuẽtũ eſt, nec iã ſolũ p Germaniã, ſed & p galliã, Pãnoniã, Sarmatiã, aliaſq; t̃ras ſcel9 illud ſe plãtauit, dũ colorẽ, ſaporẽ, odorem, v̾tutẽ, ſubſtantiã, patriã etiã in illis mutãt. Inuentũ illud druidę eſſe ferũt Martino bauaro nomẽ illi erat in franciæ oppido q̃d a nigra q̃rcu dicũt, dign9 pfecto æternis ſuppliciis q liquorẽ (& q̃ res ſacræ fiũt) corpi hũano gratiſſimũ peſtiferꝝ & lœtalẽ fecit. Naturæ mun9 & q̃ nõ aliud p̃ſtantius ſydera ipa ornamẽtũq; mũdi phœb9 excogĩt cõtaminãs & inficiẽs, & q̃d ĩ gaudiũ & alacritatẽ & curarũ nr̃arũ remediũ natura nobis elargita eſt, ille in toxicũ & uariarũ ægritudinũ cãs mutauit hũani gñis extinctor, ſanguinari9 & crud9 carnifex. Qđ' ſi mercĩũ & monetæ adul

teratores capitali pœna apud uos prudentiſſimi ſenatores plectuntur, q uali illum ſupplicio afficiendū cenſetis, qui tot hoīes occidit, aut in ægritudines conicit, qua hodie uinū bibūt. Illi paucioribus corruptelas ſuas uendūt. Ille ætatem oēm & utri uſq; ſexus hoīes in uaria pericula adducit. Mulieribus ſterilitatē inducit, aborſus facit. Conceptūq; fœtū abigit, nutricib9 lac inficit aut ſubtrahit, arteticos dolores corpori imittit. In uiris aūt inteſtinorū renūq; tormina (quo nō maior dolor corporis eſt, & corroſiones uiſcerū inducit, & ut plura paucis dicam uenenū inflammat, mordicat, adurit, extenuat, exiccat, nec ſitim aufert, ſed auget ut natura ſulphuris eſt. Cuius magnā uim prius ꝙ deferbuerint uina (cōmixtis aliis noxiis & uenenoſis rebus quæ hic docere pudet) addūt, naturā tranſmutātes, hoc nos ſub dulci melle uenenū amicis noſtris, uxoribus & liberis & nobiſipſis (ut magna pluribus annis uini charitas fuit) tam magnis pecuniis emimus, natura tanti ſceleris ultrice, quæ hunc liquorē per tot annos ꝓpter hos ſuos hoſtes, & uniuerſi humani generis exterminatores ſubtraxit. Quocirca pr̄es prudētiſſimi nō ſolū eorū uaſis cōcuſſis in fluuiū ueſtrū tale uenenū effūdere debetis, uerūetiam huius uini ꝓpinatores in rogū & ignē uiuos p̄cipitare debetis, nō minus hui9 toxici ꝙ latrocinii curā agētes. Hebręos in ea pte quæ in ſeptentrionē ſpectat urbs habuit & fouit, ſed ob iuſtas & neceſſarias reip. utilitates nuꝑ expulit & exploſit, gentē tranſmarinā inſigni cōtumelia & ira numinū a patriis ſedib9 exulantē, quę e ſuis ſacris & ſuperſtitionib9 adhuc dedita cūctis regionibus aduerſa edurat, nec ſatis erat tantū auri & argenti in Italiam merciū & cōſeruandæ religionis chriſtianæ gratia a nobis quotānis inuehere. Illos etiā pecuniarū n̄rarū corroſores & fœneratores intra ſinū noſtrū per Germaniā fouem9. Et q̄d quorūdā principū noſtrorū auaritia a ſuis extorq̄re nō pōt, hoc per ſuorū ſubditorū & pauperū locationē & redēptionē efficiunt, ut tandem a iudęis uſuras & uectigalia & tributū colligāt. Fœlices ꝓfecto urbes & terræ quæ hac hoīm luce carēt, ne multis furti occaſionē, & bonorū ſuorū diſtractionem p̄beant. Videres ab illis chriſtianoꝝ ſupellectilē ueſtes, aurum, argentū ſacra etiā uaſa calices ueluti ꝓſcriptā prędā ſub haſta uēdere. Chriſtianorū pecunias nō tantū, ſed & ſanguinē noſtrum ſitire, dū ueteris ſuæ ſuperſtitionis extiſpicia cum infantibus noſtris, q̄s cruente & atrociter mactāt, celebrāt, & hoc diuinatiōis genere futura perquirūt, nullā Germaniæ urbē imunē reliq̄re, quā hoc ſcelere nō polluiſſent. Sacris etiā hoſtiis & ſacramētis noſtris ſæpe ablatis cōtumeliaq; & ignominia affectis. Quapropter flāmis aliiſq; ſuppliciis ſæpe excruciati magnā ſuorum ſcelerū fœditatis & perfidiæ reliquere infamiam.

De annona & uictualibus urbis. Capitulū decimū ſextū & ultimū.

ARmenta & pecora, oues & capræ in urbe nō ſunt ꝓpter mundiciā, ꝙuis ad primū ab ea lapidē ingens copia ſit. Gregaliū & cicurū ipſa prorſus expers. Quippe quæ in tam ſterili ſolo ſita eſt, ut uix locuſtis & formicis cicadiſq; (quod omniū inſectoꝝ maxime ieiunū genus eſt) alimentū cibūq; procreet. Ipſa tamen annonæ & cōmeatus abundantia nullis Germaniæ urbibus ad flumina, & ad indytos portus Codoni & Oceani noſtri conſtructis inferior eſt. Quippe quæ ſæpe triginta aut quadraginta principibus, imperatori, & regibus

uictũ,& omnia ad eorũ familiã neceſſaria admiſtrauerit,nullius rei q; uel luxuria
regum,aut ebrii ſæculi,aut naturæ neceſſitas requirit egens,uini,frumenti,olei,ſa-
lis,carnis, piſcium,ſalitarũ, ferarũ, uolucrũ, omniũq; rerum,uictualiũq; copia &
affluentia abundans & exuberans,iuſtoq; & legitimo precio,tanq; apud ſe nati-
uis opibus genitũ ſit,quod inter licentẽ uendentẽq; conueniat oĩa affatim exhi-
bens,a Męn o,Tubero,Cocero,Aeſto Franciæ amnibus,& Neccharo Sueuię,&
Rheno patre fluminũ uina,ex Pannonia & Boemia carnem in ſingulas hebdoma
das boues centũ mactans præterea uitulorũ & pecorum multitudinẽ magnam,ex
Norico ſalem,ferrum,& frumenta,cuius mille modios ſingulis ſeptimanis abſu-
munt,quorũ unus hominẽ per annum paſcit,ex qua re colligit̃ ciuiũ numerũ quin
quaginta duo millia excedere.Ex Italia oĩs generis fructus & peregrina uina,ſuc-
cos,odores,aromata,tranſmarinaſq; opes magis ad inſtrumẽta gulæ & deliciarũ
patrocinia q; ad uitæ neceſſaria inuectas. Hæ oĩes res pecuniis quæ a negocia-
toribus important̃ cõmutatione merciũ facta a ciuibus & operariis comparant̃.
Indidẽ uictitantes,& ut eorũ uerbũ eſt,non terra cælo,aut aere ut cæteri mortales
ſed ſolo numo uiuentes.Quo circa magna mihi intuenti rempub.ueſtram grauiſſi
mi ſenatores admiratio ſubiit.Cum enim alias urbes quæ hodie adhuc florent,uel
quę iam lõgis ruinis excidere,celebritate tamẽ famæ,aut literarũ beneficio adhuc
apud nos memoratæ,has aut inclytis portubus & fluminibus,marium cõmercio,
ubertate terræ,aut pecore,mineris bellorũ gloria aut imperia in uicinos auctas lo
cupletataſq; legimus & uidemus. At uos in uicinos ſtudio,obſequio,amicicia, &
fide inſignes,eiuſq; rei gratia non fragili & facile perituro papyro,ſed firmo per-
gameno oĩes ueſtras epiſtolas & ſenatuſcõſulta emittitis. Et ſicut parandæ pacis
conſeruandæq; fidei & fœderum autores.Ita latrocinii dominationis & rapinarũ
ſemper impatientes & infeſtiſſimi hoſtes fuiſtis.Quorũ agrum dum luſtro ſyluã
ſabulum & harenã inuenio,dum fluuiũ ſpecto ceruum tranſilire coniicio,& is ue-
ſter Oceanus,Rhodanus,Rhenus,& Danubius q̃bus rebus in eam opinionẽ ad-
ducor,ut crediderim ueſtram urbem,ſicut Græcia de quibuſdã ſuis urbibus canit,
a diis ĩmortalibus conditã,& in hunc uſq; diem in ornatiſſima ſua rep. & in tanta
populi multitudine ſine ciuiũ ſeditione & tumultu numinũ fauore conſeruatã, in
quã uelut in cõmunẽ patriã totius Germaniæ gẽtes & collimiciæ noſtræ natiões
cõfluunt,q̃s a latrociniis tutantes uos recipitis,& uariis mercibus onuſtos per uni
uerſam Europã emittitis ſocietatis humanæ & cõmerciorũ cõſeruatores,& princi
pes cæleſti aliqua & occulta credo uirtute,ut doctiſſimi de loci natura diſſe
runt,in urbem ueſtram deſuper diuinitus infuſa. Quam precor fau-
ſtam,fœlicem,ſtabilemq; dii immortales urbium & locorũ an
tiſtites & fatales,genii,indigetes,& hoſpitales,diu in fœ-
licitate ſua,ſi quid ex uoti noſtri nuncupatione illi
accidere poteſt, conſeruent & tuean-
tur,dum rotat aſtra polus
feriunt dum litora
uenti.

Elaboratum eſt hoc Germaniæ opus, typis ac formulis
Thomæ Anshelmi, Hagenoæ, preſente caſtigatoreqꝫ
authore ipſo. Sumptibus autem Viri ornatiſſi
mi Ioannis Kobergii Norinbergeñ.
Incolæ. Anno ſalutis noſtræ
M. D. XVIII.
Menſe Augu
ſto.

EMANUELE

ultimo